№ 111 Յուլիսի 1 (13) 1880 Յուլիսի 1 (13) № 111

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Բաժանորդագրութիւնք ընդունվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յայտարարութիւնք գրվում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն չէ գումով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածմունքներ.—Ներքին տուրքեր, Նամակ Բագուից, Նամակ Ալէքսանդրապոլից, Նամակ Շուրագից, Նամակ Շամախուց, Նամակ Մօսկվայից, Նամակ Տպաղրօպէից, Նամակ Դաւէթից, Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն, Ֆրանսիա.—Ամչակից հեռագրներ.—Յայտարարութիւններ.—Բանասիրական, Ֆրանսիական լրագրի յօդուածը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՄՈՒՆՔՆԵՐ

—

Ներս գնդապետ Կումէրաուի սպանող Վ֊ելի-Ումէդ մահմետականը մինչև այժմ պատժված չէ Թիւրքաց կառավարութեան ձեռքով։ Լրագիրները հաղորդում են, որ չը նայելով որ ուռւաց կառավարութիւնը պահանջել է Վ֊ելի-Ումէդի մահուան դատապարտելը, այնու ամենայնիւ Թիւրքաց կառավարութիւնը մինչև այժմ չէ վաւաշանում իրագործել այդ պահանջը։ Այժմ ուռւաց դեսպան Նօվիկով կրկին պահանջում է պատժի իրագործելը և սպառնում է որ բոլոր պետութիւնների դեսպանները միասին ճնշում կը ներգործեն Ռ. Դրան վրա, որպէս զի սա վերջապէս կատարի մարդասպանի վրա մահվան դատաստանը։

Ինչն է պատճառը, որ մինչև այժմ Կումէրաուի սպանողը պատժված չէ։ Պատճառը նրա մէջն է, որ մահմետական, կրօնական օրէնքի հիման վրա չէ կարելի պատժել մի մահմետականին, որ սպանել է մի քրիստոնեային։ Քրիստոնեային սպանելը յանցանք չէ մահմետականի համար....

Եւրոպան չէր հաւատում որ Թիւրքերը և քիւրդերը անխնայ սպանում, կոտորում են խեղճ հայերին ոչխարների պէս, և չեն պատժում այդ տեսակ սպանութիւնների համար։ Այդ այժմ, Վ֊ելի-Ումէդի գործից Եւրոպան համոզվեց, որքան անտանելի է Թիւրքիահպատակ քրիստոնեաների դրութիւնը։

Եթէ ուռս դնդապետի սպանողը, որի մահվան դատաստիկը պահանջում է ուռւաց հզօր կառավարութիւնը, մինչև այժմ պատժված չէ, հասկանալի է թէ որքան աւելի քիչ են պատժվում խեղճ հայերի սպանողները....

Թիւրքիայի պետական կեանքի անշարժութեան պատճառը պետական սխալ կազմակերպութեան մէջ չէ, այլ նոյն իսկ մահմետական կրօնի հիմնական սկզբունքների մէջն է։ Մահմետական կրօնը պատժում է միայն այն սպանողին, որ սպանում է իր պէս ուղղափառին, մահմետականին, իսկ ոչ հաւատացեալին սպանելը ոչ թէ միայն յանցանք չէ, այլ մինչև անգամ արժանաւորութիւն է։

Ոչ թէ կառավարչական բեֆորմներ են հարկաւոր Թիւրքիային, այլ անհրաժեշտ է շարիաթի օրէնքի թիւրք դատարաններից վերցնելը, հարկաւոր է բաժանել եկեղեցին պետութիւնից։

Այժմեան Թիւրքաց արտաքին գործերի մինիստր Ներքէին փաշայի առաջարկված բեֆորմները Հայաստանի համար, ոչինչ նշանակութիւն չեն ունենայ, մինչև որ Թիւրքիան ազատված չը լինի վերջնել շարիաթը դատարաններից և դատել ամէն գործերը ոչ թէ կրօնական օրէնքի ոգով, այլ ժամանակակից եւրոպական լուսաւորված երկիրներից մշակված քրիստոնեական իրաւաբանական օրէնքների հիման վրա։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

12 մայիսի

Ցօնկանալով կարողութեան չափ օգնել սուվառնջ եղբայրներին, ապրիլի 26-ին հայոց Աստուածածնայ եկեղեցում, տեղի Ազգային Ընկերութեան դահլիճում, յօգուտ վնասի սուվառնջների, տուինք մի ներկայացումն որը տուեց 242 րուբլի 40 կ., որից գուրս գալով ծախքը 152 րուբլի 40 կ., մնացին 90 րուբլի ուղարկում ենք պատուելի խմբագրութեանդ և խնդրում ենք հաստցնել ուր հարկն է։

Համեմատելով ծախքը եկամուտի հետ, ճշմարիտ, շատ մեծ է, բայց ուրիշ կերպ չէր կարող լինել, որովհետև նոր հագուստների համար բաւական գրամ է ծախսված և բացի զանազան բաղմաթիւ կայսրութիւններ և ազգեր, կարողացաւ հիմնել այնպիսի տեղ մի գիւղատնտեսական ատուածպետութիւն որու նմանը մարդկային հանճարը յղացած չէր երբէք։ Երբ որ այս գիւղատնտեսական և կրօնական ատուածպետութեան գերագոյն դէմքը, մինչև ցարդ մեզ անհասկանալի ճանապարհներով, անցաւ Օսմանի ընտանեաց ձեռքը և այս իրողութեամբ, խալիֆատութեան տուրբը տեղը փոխադրուեցաւ ի Կ. Պոլիս, քրիստոնեայ աշխարհը կատարուած տեսաւ, առանց նշանակութիւնը ըմբռնելու, միայն այն ամենամեծ դէպքերէն, որոցմէ կախում ունի աշխարհիս բոլոր ազգերի քրիստոնեայք չատ ազատ կերպիւ կը յիշէին թէ Բիւզանդիոնը նուաճողը մի Թուրք էր, և յետոյ այս խալիֆայութեան իշխանութեան գլոյ չունենալով ոչ մի տրոշ կարծիք, կարծեցին թէ Թիւրքիատանի խորհէն եկած մի բարբարոս հրեղեակ մ'է, որ եկաւ բոլոր արևելքը ձեռքն անցուց։

Խալիֆութեան հզօր եկեղեցւոյն խնայարքները քաղաքիկած միշտ մեծացին քրիստոնեայ ազգերէ։ Եւ որովհետև խալիֆ հոգ չէին ընէր իրենց մեծութեան պատճառներուն վրա լուսաւորել քրիստոնեայքն, այս վերջինք չարաչարակեցին կարծել թէ խալիֆայութիւնն իրապէս մի Թուրք պետութիւն մ'էր։ Քրիստոնէից համար մոլեգնութիւնը, հաւատացելոց հրամանատարը, ի մի բան, խալիֆը, միշտ եղած է Մեծ Թուրքը (Le Grand Turc) և իսկապէս պետական եկեղեցին էլ եղած է Թուրքիան։

Ժամանակ չեայ, եւրոպական դիւանագիտութիւնն, իր ծանօթութեանց չրջանակին ընդարձակելով, կարծեց գտնել Արևելքի մէջ մի կայսր Թուրքաց, մի բարձրագոյն դուռն, մի Տիւան, և վերջապէս այժմ, այս ամէն բաները վերածուեցան եղան Օսմանեան Կ. Պոլսոյ։ Բարեբախտաբար միւսլմանաց համար, այս ամէն անուանակոչութիւնք բնաւ չը փոխեցին տուրբ խալիֆայութեան բնութիւնը։ Խալիֆայութիւնն, անարգելով բոլոր արեւելքը ձեռքն անցուց, գործեն Ռ. Դրան վրա, որպէս զի սա վերջապէս կատարի մարդասպանի վրա մահվան դատաստիկը։

Ինչն է պատճառը, որ մինչև այժմ Կումէրաուի սպանողը պատժված չէ։ Պատճառը նրա մէջն է, որ մահմետական, կրօնական օրէնքի հիման վրա չէ կարելի պատժել մի մահմետականին, որ սպանել է մի քրիստոնեային։ Քրիստոնեային սպանելը յանցանք չէ մահմետականի համար....

Եւրոպան չէր հաւատում որ Թիւրքերը և քիւրդերը անխնայ սպանում, կոտորում են խեղճ հայերին ոչխարների պէս, և չեն պատժում այդ տեսակ սպանութիւնների համար։ Այդ այժմ, Վ֊ելի-Ումէդի գործից Եւրոպան համոզվեց, որքան անտանելի է Թիւրքիահպատակ քրիստոնեաների դրութիւնը։

Եթէ ուռս դնդապետի սպանողը, որի մահվան դատաստիկը պահանջում է ուռւաց հզօր կառավարութիւնը, մինչև այժմ պատժված չէ, հասկանալի է թէ որքան աւելի քիչ են պատժվում խեղճ հայերի սպանողները....

Թիւրքիայի պետական կեանքի անշարժութեան պատճառը պետական սխալ կազմակերպութեան մէջ չէ, այլ նոյն իսկ մահմետական կրօնի հիմնական սկզբունքների մէջն է։ Մահմետական կրօնը պատժում է միայն այն սպանողին, որ սպանում է իր պէս ուղղափառին, մահմետականին, իսկ ոչ հաւատացեալին սպանելը ոչ թէ միայն յանցանք չէ, այլ մինչև անգամ արժանաւորութիւն է։

Ոչ թէ կառավարչական բեֆորմներ են հարկաւոր Թիւրքիային, այլ անհրաժեշտ է շարիաթի օրէնքի թիւրք դատարաններից վերցնելը, հարկաւոր է բաժանել եկեղեցին պետութիւնից։

Այժմեան Թիւրքաց արտաքին գործերի մինիստր Ներքէին փաշայի առաջարկված բեֆորմները Հայաստանի համար, ոչինչ նշանակութիւն չեն ունենայ, մինչև որ Թիւրքիան ազատված չը լինի վերջնել շարիաթը դատարաններից և դատել ամէն գործերը ոչ թէ կրօնական օրէնքի ոգով, այլ ժամանակակից եւրոպական լուսաւորված երկիրներից մշակված քրիստոնեական իրաւաբանական օրէնքների հիման վրա։

Գ. Ա.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ «LES DEBATS» ԼՐԱԳՐԻ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

—

Մի ֆրանսիական լրագրի յօդուածի թարգմանութիւնը կուզարկեմ ձեզ, որ ուզված է նկել «Débats» լրագրին մէջ։ Լրագիրը կըսէ թէ ապերւելեան մի մարդ էր որ կը գրէ գայն։ Մենք գիտենք թէ դա հայի գրչէն ելած է, ուստի պիտի անենք այդ յօդուածին մէջ հնգրիտ պատկեր Թիւրքաց վրա։ Ահա յօդուածը։

Եւրոպա 3 նպատակի կը հետամտի արևելքի մէջ։ Ա) բարւոքել քրիստոնէից վիճակը, բ) արգելել Ռուսիան որ արևելքի ափը չը գաղնոյ, գ) պահպանել Թիւրք կայսրութիւնը։

Սովորական հաշիւներու համար, մի այսպիսի յայտագիր բանականութեան դէմ մի մաս անգամ չը պարունակէր։ Եւրոպա մեծ միջոցներ ունի այս 3 կէտերուն իւրաքանչիւրը գործադրել, բայց ինչպէս կը լինի, որ եւրոպական դիւանագիտութիւնն, իր ամէն միջոցներովն հանդերձ, չը կարողացաւ երբէք մէկ հատը միայն իրագործել տալ։

Մեկի համար սորա պատճառը չատ պարզ և յայտնի է։ Վերոյիշեալ յայտագրին մէջ կար մի սխալ, մի օտարոտի և աննշմարելի սխալ, զոր եւրոպացիք երբէք չեն կարողացած տեսնել, և որ սակայն եւրոպացւոց հաշիւներն բոլորովին վեր ի վայր ընելէք սխալ մ'է։

Այս սխալը պիտի ջանանք մէկ քանի բառով բացատրել։ Ամէն ոք գիտէ թէ արևելքի մէջ կայ մի մեծ երկիր, զոր կանուանեն Թուրքիա, թէ կայ մի նուաճող ազգ, զոր կը կոչեն Թուրք։ Մենք ամենքնիս գիտենք նաև թէ այդ Թուրքիան և Թուրք ազգը կը կազմեն օսմանեան կայսրութիւն բառածը։ Բայց այն բանը զոր կանգիտանայ Եւրոպա և որու հետևանքը ամէն ոք նաեւեան մի փոխանորդութիւնն, և ունենալով պաշտօն նուաճելու և կառավարելու, երէ լինի կարելի, ամբողջ աշխարհը, դիւրին է ըմբռնել թէ մի այդպիսի տիեզերական աստուածապետութիւնն (théocratie) չէ կարող մի նամանութիւն ունենալ մի քրիստոնեայ պետութեան հետ, և ոչ իսկ որ և իցէ մի կառավարութեան հետ։ Միւս բոլոր պետութիւնք իրր իրարիսկ ունին մի ազգայնութիւն և ազգային երկիր։ Հոս, Թիւրքիոյ համար չը կայ ոչ ազգայնութիւն, ոչ հայրենիք։

Խալիֆութեան խալիֆայութիւնն կապուած չէ ոչ մի հողի, ոչ մի ցեղի և ոչ մի ընտանիքի։ Պահպանում ինչպէս յԵգիպտոս, Ասպահան որդւոց ինչպէս նաև Օսմանի որդւոց ներքև, միշտ և ամենուրեք իսլամական եկեղեցին է որ կայ, ճշմարիտ և միակ կառավարութիւնն է որ գոյութիւն ունի իր երկիրներն, բան ինքնան, պէտք չէին կոչուիլ ոչ Թուրքիա, ոչ Եգիպտոս, ոչ Արաբիա, սորա փոխանութեան երկիրներն են։ Այս եկեղեցւոյ անդամք յամեսին չեն և չեն կրնար լինել ոչ արաբ, ոչ Թուրք, ոչ օսմանեան, այլ անդամք միմիայն մուսիւլման են։

Խալիֆայութեան աստուածական կայսրութեան ներքև,—և պատմութիւնն այս մասին մեզ վկայ է,—ընկերական կեանք ոչ լեզուն է, ոչ ցեղն է, ոչ պատմութիւնը, այլ հաւատքն է։ Թող Թուրքերէն կամ հնդկերէն, եկիր Ջինէն կամ Ամերիկէն, եթէ ունիս մահմետական հաւատքը, դու օրինաւոր քաղաքացի ես (citoyen légitime) այս իսլամ պետութեան մէջ։ Եւ, հետևաբար, ծնած եղիր Մէքինէի մէջ, բնակէ Մէքքէ, խօսէ մարգարէին լեզուն, ըրէ որ և է ծառայութիւն իսլամութեան, եթէ դու մուսիւլման չես, դու ի հարկէ արտաքսուած ես ժողովրդեան չրջանակէն, դու հետևաբար չես կրնար լինել ոչ երբէք իսլամութենէ դուրս, դու մի ակնդատա հեթանոս մ'ես դու ես պարզապար մի ակնհայտ։

Եւրոպա ինչ գազափար էլ որ ունենայ այս ընկերութեան արժէքին վրայ, ճշմարիտը սա է թէ այս ընկերութեան չնորհիւ է որ իսլամութիւնն խորտակելով Նահապետական կարգերը և ազգերը, կարողացաւ հիմնել այնպիսի տեղ մի գիւղատնտեսական ատուածպետութիւն որու նմանը մարդկային հանճարը յղացած չէր երբէք։ Երբ որ այս գիւղատնտեսական և կրօնական ատուածպետութեան գերագոյն դէմքը, մինչև ցարդ մեզ անհասկանալի ճանապարհներով, անցաւ Օսմանի ընտանեաց ձեռքը և այս իրողութեամբ, խալիֆատութեան տուրբը տեղը փոխադրուեցաւ ի Կ. Պոլիս, քրիստոնեայ աշխարհը կատարուած տեսաւ, առանց նշանակութիւնը ըմբռնելու, միայն այն ամենամեծ դէպքերէն, որոցմէ կախում ունի աշխարհիս բոլոր ազգերի քրիստոնեայք չատ ազատ կերպիւ կը յիշէին թէ Բիւզանդիոնը նուաճողը մի Թուրք էր, և յետոյ այս խալիֆայութեան իշխանութեան գլոյ չունենալով ոչ մի տրոշ կարծիք, կարծեցին թէ Թիւրքիատանի խորհէն եկած մի բարբարոս հրեղեակ մ'է, որ եկաւ բոլոր արևելքը ձեռքն անցուց։

Խալիֆութեան հզօր եկեղեցւոյն խնայարքները քաղաքիկած միշտ մեծացին քրիստոնեայ ազգերէ։ Եւ որովհետև խալիֆ հոգ չէին ընէր իրենց մեծութեան պատճառներուն վրա լուսաւորել քրիստոնեայքն, այս վերջինք չարաչարակեցին կարծել թէ խալիֆայութիւնն իրապէս մի Թուրք պետութիւն մ'էր։ Քրիստոնէից համար մոլեգնութիւնը, հաւատացելոց հրամանատարը, ի մի բան, խալիֆը, միշտ եղած է Մեծ Թուրքը (Le Grand Turc) և իսկապէս պետական եկեղեցին էլ եղած է Թուրքիան։

Ժամանակ չեայ, եւրոպական դիւանագիտութիւնն, իր ծանօթութեանց չրջանակին ընդարձակելով, կարծեց գտնել Արևելքի մէջ մի կայսր Թուրքաց, մի բարձրագոյն դուռն, մի Տիւան, և վերջապէս այժմ, այս ամէն բաները վերածուեցան եղան Օսմանեան Կ. Պոլսոյ։ Բարեբախտաբար միւսլմանաց համար, այս ամէն անուանակոչութիւնք բնաւ չը փոխեցին տուրբ խալիֆայութեան բնութիւնը։ Խալիֆայութիւնն, անարգելով բոլոր արեւելքը ձեռքն անցուց,

Fonds A.R.A.M

Ձախսերից «Արտասահմանեան Ընկերութեան» առած է դահլիճի համար վարձ 25 րուբլ։

Հայ Թատրոնասէրներ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

—

Ցօգուտ վանայ, Բայազիդի և Ալաշկերտի սովատանջ հայերի հաւաքած Ալէքսանդրապօլի մէջ նուիրատուներից՝ անուանացուցակը։ Առաջին խանակնեանցի ձեռքով Գէորգ վարդապետ Սուրէնեանց 5 ր., Մարաիրոս քահանայ Տէր-Պօղոսեանց 5 ր., կարապետ Ջանիբէկեանց 2 ր., Խաչատուր Խանախեանց 5 ր., Ցարութիւն Խոյեցեանց 5 ր., Գէորգ Աստուրեանց 5 ր., Ցարութիւն Վանեցեանց 50 ր., Բաղդասար Վանեցեանց 2 ր., Սիմէօն Թումանեանց 1 ր., Մանուկ Չիլինգարեանց 1 ր., Մանասէ Եփրեմ Մատինեանց 1 ր., Հայ ոմն 1 ր., Մարաիրոս Թումիկեանց 2 ր., Մկրտիչ Աթաջեանց 2 ր. 50 կ., Ջաւրար Դայտարցեանց 1 ր., Հաճիպապ Ալմոյեանց 1 ր., Մկրտիչ Թորոսեանց 1 ր., Կրիգոր Յակոբեան 35 կ., Մանուէլ Գէորգ Նորատեանց 40 կ., Ցարութիւն Մաթոսեանց 50 կ., Քէռբօբ Մինասեան 30 կ., Մկրտիչ Աթաջեան 60 կ., Մանուէլ Աբչակ մանուկ Սաֆարեան 40 կ., Ալեքսիս Դաղարեան 30 կ., Արսէն փամբուղչեան 35 կ., Հայ-Կաթոլիկ 50 կ., վաղարշակ Աթոյիկեանց 2 ր., Յովհաննէս Դազարեանց 1 ր., Արսէն Մօծակեանց 80 կ., Մկրտիչ Տէր-Պօղոսեան 1 ր., Գէորգ Վարդանեան 40 կ., Աղաթար մանուկ Կարապետեան 50 կ., Վարոս Սոզոյեան 1 ր., Յովհաննէս Տէր-Պաւթեան 1 ր., Տիկին արբուհի Բաղդասարեանց մէկ մէջիդիա ոսկի 9 ր., Համբարձում Կիրակոսեան 1 ր., Մանուկ Բաղդասարեանց 5 ր., Խաչատուր Բալասանեանց 3 ր., Կարապետ Չարխչեան 30 կ., Ընդամէնը 120 ր. 20 կ.,

Արխոգամ Յովհաննիսեան

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՐԱՑԻՑ

—

«Մշակ» օրաթերթին կարդալով և ամէն մի համարում տեսնելով թիւրքաց Հայաստանի անտանելի կեանքը, սարսափելի սովը, որ մեծ զոհեր է անում վաստգործական աշխարհում, մանաւանդ առաւել հիւպատոս պ. կամսարականի հեռագիրը, որ տպուած է «Մշակ» լրագրի 43 համարում, մի տխուր տեսարան է ներկայացնում ամէն մի ազնիւ հայի սրտի մէջ, որ երբէք համբերել չէ կարող իսկապէս եթէ ունի իր երակների մէջ հայ արիւն։

Այսուամենայնիւ զգակական օրերին մասնցած ինելով, ամէն մի հայ դիմում էր դէպի սուրբ եկեղեցին և ամէնքի առաջ չդադած իր սիրտը Քրոջութիւն էր խնդրում, իսկ մենք ապիւրս գրուստ թ. Աստուածատուրեանցի և պ. Կ. Պարսիպանեանցի հետ մի հանգանակութեան թերթ բաց արինք յօգուտ վանի սովալուկ եղբարց և քերց և այն մեծի չարչարանաց օրերը փոդոցէ փոդոց, տունէ տուն չրջելով մեր փոքրիկ հայ հասարակութեան մէջ, խնդրում էինք չը խնայել իրանց լումային գցել ազգային գանձանակի մէջ, թէև մի քանի յայտնի կապիտալիստ պարոններից հապիւ հազ կարողացանք մի մի րուբլի առանալ այն էլ իրանց կամ ամբոխի ամօթիցն, անյայտ կամ (Նեիզվեստնի) առտագրութեամբ, դեռ ես աչո՛ղջոյս մեզ հաւաքել հարիւր քառասուն և մի րուբլի արծաթ գրամ, ահա նամակիս հետ ուղարկելով չինակ ամբողջ գումարը, խնդրեմ հասուցանէք սուր հարկն է և բարեհաճէք տպագրել պատուական «Մշակ» լրագրի մէջ հետեւեալ հանգանակութեան լիակատար ցուցակի պատճէն—իսկական ցուցակը չատ խառն էր գրված, որ հապիւ կարողացայ պարզագրել—ահաւասիկ նուիրատու անձանց անունները։

Գերապիւճ Գ. Խ. Աստուածատուրեանց 25 ր., Ց. Սերեբրեակեանց 3 ր., Ս. Դավիդբէգեանց 5 ր., Գ. Եղգարեանց 1 ր., Անյայտ ոմն 1 ր., Տուманով 5 ր., Сардаровъ 5 ր., Զարգարեանց 1 ր., Շուշանեանց 1 ր., Բնհրուգեանց 10 ր., Ներրնծայ Գ. փարեմուզեանց 2 ր., Մկլիք Եղանեանց 1 ր., М. Апрятинъ 1 р., Машты 1 р., Ив. Трентьевъ 1 р., Ф. Афанасьевъ 3 р., Բախիչ Սարգսեանց 2 ր., Курдюловъ 3 р., С. Каменьевъ 50 к., Հ Գ. Ալանեանց 1 ր., Հ. Ց. Ալանեանց 1 ր., Егоровъ 1 р., Խ. Գալուստեան 1 ր., Մ. Ավետեանց 50 կ., Գ. Զուրաբեանց 40 կ., Մահտեսի Մ. Օվասափեանց 40 կ., Ս. Ստեփաննեանց 1 ր., Բալի Օսմանցով 1 ր., Բալասի Մելքումեանց 1 ր., Ավէքսան Բնհրամեանց 1 ր., Զաքրեանց և Աւաքելեանց 1 ր., Ս. Վլասեանց 50 կ., Ս. Մինասեանց 1 ր., Մ. Սարգսեանց 1 ր., Աւագ Տէր-Սիմոնեանց 1 ր., Գ. Դաթաղեանց 1 ր., Տ. Վարդանեանց 1 ր., Ա. Օսմանեանց 50 կ., Егоръ Шубинскъ 1 р., Д. Дмитріевъ 1 р., Ն. Յակովբեանց 1 ր., Ց. Այտընեանց 30 կ., Ս. Բալասանց 1 ր., Ս. Ցովհաննեանց 1 ր., Կ. Օվանէսեանց 1 ր., Գէորգ Զուզեչեանց 1 ր., М. П. Кашинъ 2 р., Абасъ-бекъ 1 р., Гаджи Рустамъ 1 р., Ա. Հարությունեանց 20 կ., Ց. Այտընեանց 1 ր., Я. Авдѣевъ 1 р., Михаилъ Торосовъ 1 р., Հ. Տաւթալանց 2 ր., Մ. Մինասեանց 1 ր., Դ. Ջաբարեանց 1 ր., Մեղ Նիկեանց 3 ր., Գ. Չիլինգարեանց 1 ր., Գ. Գալուստեանց 1 ր., Գ. Դեմուրեանց 50 կ., Ց. Կակոյանց 1 ր., Ս. Ինքնասեանց 1 ր., Մ. Գոդոսեանց 2 ր., Իվ. Քանքարեանց 50 կ., Ց. Հասան-Ջալալեանց 50 կ., Միրզայ Բաբասեանց 1 ր., Գ. Տաթևկանեանց 1 ր., Ս. Գաբրիէլեանց 1 ր., Կ. Յովհաննէսեանց 1 ր., Ս. Սիրականեանց 1 ր., Թ. Հէքիմեանց 1 ր., Ս. Բաբասեանց 1 ր., Ս. Մինասեանց 1 ր., А. Туркестановъ 1 р., Неизвѣстный 1 р., М. Григорьевъ 1 р., Տ. Անանայ Մարմիրուանց 2 ր., Շահազարունեանց 3 ր., Суконцовъ 1 р., Газеръ 1 р., Յովհաննէս Աւագեանց 1 ր., Արտեմ Մարգարեանց 20 կ., Կարապետ Պարսիպպանեանց 2 ր. և Սահակ Օրբէլեանց 2 ր.։ Գումարն է 141 րուբլի, փոստի ծախսն իմ վերցրածներով։

Մատթէոս Օրբէլեանց

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

—

7 յունիսի

Շամախու երկաթ դպրոցաց մատենադարանը յընթացս 1879 ամի ունէր առ 1-ն յունվարի 1879 ամի գուտ գումար 564 ր. 54 կ., նոյն տարում ուղեցաւ մուտք 131 ր. 48 կ., ընդամէն 696 ր. 2 կ.։ Ցընթացս նոյն ամի եղել են ծախք 56 ր. 50 կ., ուրեմն առ 1-ն յունվարի 1880 ամի մնում է առ ձեռն դրամ 639 ր. 52 կ.։ Առ 1-ն յունվարի 1879 ամի մատենադարանը ունէր 616 հեղինակութիւնք, 2053 հատ գրեանքներ արժողութեամբ 1324 ր. 13 կոպէկի, յընթացս նոյն ամի աւելացել են թէ ղրամագ գնուած և թէ ընծայարերութեամբ, 20 հեղինակութիւնք՝ 33 հատ գրեանքներ, արժողութեամբ 72 ր. 80 կ.։

Ուրեմն առ 1-ն յունվարի 1880 ամի մատենադարանը ունէր 636 հեղինակութիւնք, 2086 հատ գրեանքներ, արժողութեամբ 1396 ր. 93 կ.։ Այսպէս գրադարանի ներկայ չրջանի գումարն է 2036 ր., 45 կ.։ Ցընթացս 1879 ամի վեր են առել գիրք ընթերցանութեան համար 460 անգամ։

Գործակատարք մատենադարանի. Գէորգ Խ. Սահակեանց, Խրիստաֆոր Նազարեանց։

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՑԻՑ

—

Մայիսի 21

Կրկին ուղարկում եմ ձեզ հայ ուսանողների մէջ ժողոված յօգուտ վանեցոց սովեալներին—27 րուբլի, որ անցեալ ամսվայ ուղարկածս 82 րուբլու հետ—անում է 109 րուբլ։ Ահա նուիրատուների ցուցակը։ Անյայտ ոմն 25 ր., Գր. Խ. 10 ր., Ս. Սարգսեան 5 ր., Ղուկիջանեան 8 ր., Բնգալեան, Մելիք Փաւստոսեան, Քանանեան և Յունանեան՝ իւրաքանչիւրը 3 ր., Եր. Շահազիզ, Թանդեան, Բէկ-Յովսէփ, Բ. Սարգսեան, Սա. Մանիկեանեան, Բահաթրեան, Չարուխեան, Անդրիասեան՝ իւրաքանչիւրը-2 ր., Ապրակունի, Շահրիկեան, Թոմաս-Ազամալ, Չանչեան, Էնիկոլոպեան, Մկհանաջի, Thandyl, Պօղոսեան, Pascal, Քիրիեան, Կարապետեան, Թումայեան, Միր-Միրիմանեան, Եսայեան, Թամամչեան, Պօղոսեան, Միրիմանեան՝ իւրաքանչիւրը 1 ր., Կոկչայեան 80 կ., Աբէլ 50 կ., Ոմն 25 կ., բացի սրանցից ստացել եմ Տէր-Մովսէսեանցի ձեռքով Պետրօվսկի Ակադեմիայի հայ ուսանողներից 19 ր. 36 կ.։ Ընդամէնը ժողոված է 109 ր. 91 կ.։ Փոստի ծախսը (երկու անգամ) 91 կոպէկ։

Գր. Խալաթեանց

ՆԱՄԱԿ ՏԱԳԱՆՐՕԳԻՑ

—

15 ապրիլի

Գանի մի անձինք քաղաքումս հին-նախիջևանցիք բարեհաճեցին հարց ազգի վան քաղաքի սովատանջների համար փող հաւաքել։ Բաց արինք ստորագրութիւնը և հաւաքեցինք 48 րուբլ գումարը։

Աւետ Փարսադանով երեանցի 10 ր., Խաչատուր Տէր-Մարտիրոսով 5 ր., Աղտա Գասպարով 3 ր., Միքայէլ Բաղդասարով 2 ր., Բաղդասար Մկլիք-Ադիլզադով 2 ր., Մարկոս Ղազարով 1 ր., Ստեփան Խուդավերդով 1 ր., Կարդիլ Մնացականով 1 ր., Ստեփան Մինասով 2 ր., Թադևոսի Ավետով 1 ր., պիրմիցկի Ցարութիւն Քոչարով 1 ր., Մահմադ 20 կ., Մահտեսի Նազար Ղազախանեանց 20 կ., Ավագեր 20 կ., Մահմադջաֆարն 1 ր., Աթանաս Ցարուխով 1 ր., Մաշատի Պազր 1 ր., Փոթի Պօպովից 1 ր., Եօվան Թարասով 1 ր., Թօջա Կարապետով 1 ր., Համբարձում Աւագերով 1 ր., Եղո Խուդավերդով 1 ր., Օհան Ավետիքեանց ալէքսանդրապոլցի 5 ր., Գէորգ Քոխովբեանց 1 ր., Քասպէլ Հուսինով 1 ր., Պիրոի Մաշատի Ներզա Ալիով 1 ր., Ջավարդուլի 1 ր., Գասպար Վարդանով 1 ր., Դրիդոր Բաղդասարով 1 ր.։ Բոլոր գումարն է 48 ր.։ Թագուհի Տէր-Մարտիրոսեանց ճանապարհի ծախսն 1 ր.։

Խաչատուր Տէր-Մարտիրոսեանց և Աղտա Գասպարով։

Ծախսերից «Արտասահմանեան Ընկերութեան» առած է դահլիճի համար վարձ 25 րուբլ։

Հայ Թատրոնասէրներ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

—

Ցօգուտ վանայ, Բայազիդի և Ալաշկերտի սովատանջ հայերի հաւաքած Ալէքսանդրապօլի մէջ նուիրատուներից՝ անուանացուցակը։ Առաջին խանակնեանցի ձեռքով Գէորգ վարդապետ Սուրէնեանց 5 ր., Մարաիրոս քահանայ Տէր-Պօղոսեանց 5 ր., կարապետ Ջանիբէկեանց 2 ր., Խաչատուր Խանախեանց 5 ր., Ցարութիւն Խոյեցեանց 5 ր., Գէորգ Աստուրեանց 5 ր., Ցարութիւն Վանեցեանց 50 ր., Բաղդասար Վանեցեանց 2 ր., Սիմէօն Թումանեանց 1 ր., Մանուկ Չիլինգարեանց 1 ր., Մանասէ Եփրեմ Մատինեանց 1 ր., Հայ ոմն 1 ր., Մարաիրոս Թումիկեանց 2 ր., Մկրտիչ Աթաջեանց 2 ր. 50 կ., Ջաւրար Դայտարցեանց 1 ր., Հաճիպապ Ալմոյեանց 1 ր., Մկրտիչ Թորոսեանց 1 ր., Կրիգոր Յակոբեան 35 կ., Մանուէլ Գէորգ Նորատեանց 40 կ., Ցարութիւն Մաթոսեանց 50 կ., Քէռբօբ Մինասեան 30 կ., Մկրտիչ Աթաջեան 60 կ., Մանուէլ Աբչակ մանուկ Սաֆարեան 40 կ., Ալեքսիս Դաղարեան 30 կ., Արսէն փամբուղչեան 35 կ., Հայ-Կաթոլիկ 50 կ., վաղարշակ Աթոյիկեանց 2 ր., Յովհաննէս Դազարեանց 1 ր., Արսէն Մօծակեանց 80 կ., Մկրտիչ Տէր-Պօղոսեան 1 ր., Գէորգ Վարդանեան 40 կ., Աղաթար մանուկ Կարապետեան 50 կ., Վարոս Սոզոյեան 1 ր., Յովհաննէս Տէր-Պաւթեան 1 ր., Տիկին արբուհի Բաղդասարեանց մէկ մէջիդիա ոսկի 9 ր., Համբարձում Կիրակոսեան 1 ր., Մանուկ Բաղդասարեանց 5 ր., Խաչատուր Բալասանեանց 3 ր., Կարապետ Չարխչեան 30 կ., Ընդամէնը 120 ր. 20 կ.,

Արխոգամ Յովհաննիսեան

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՐԱՑԻՑ

—

«Մշակ» օրաթերթին կարդալով և ամէն մի համարում տեսնելով թիւրքաց Հայաստանի անտանելի կեանքը, սարսափելի սովը, որ մեծ զոհեր է անում վաստգործական աշխարհում, մանաւանդ առաւել հիւպատոս պ. կամսարականի հեռագիրը, որ տպուած է «Մշակ» լրագրի 43 համարում, մի տխուր տեսարան է ներկայացնում ամէն մի ազնիւ հայի սրտի մէջ, որ երբէք համբերել չէ կարող իսկապէս եթէ ունի իր երակների մէջ հայ արիւն։

Այսուամենայնիւ զգակական օրերին մասնցած ինելով, ամէն մի հայ դիմում էր դէպի սուրբ եկեղեցին և ամէնքի առաջ չդադած իր սիրտը Քրոջութիւն էր խնդրում, իսկ մենք ապիւրս գրուստ թ. Աստուածատուրեանցի և պ. Կ. Պարսիպանեանցի հետ մի հանգանակութեան թերթ բաց արինք յօգուտ վանի սովալուկ եղբարց և քերց և այն մեծի չարչարանաց օրերը փոդոցէ փոդոց, տունէ տուն չրջելով մեր փոքրիկ հայ հասարակութեան մէջ, խնդրում էինք չը խնայել իրանց լումային գցել ազգային գանձանակի մէջ, թէև մի քանի յայտնի կապիտալիստ պարոններից հապիւ հազ կարողացանք մի մի րուբլի առանալ այն էլ իրանց կամ ամբոխի ամօթիցն, անյայտ կամ (Նեիզվեստնի) առտագրութեամբ, դեռ ես աչո՛ղջոյս մեզ հաւաքել հարիւր քառասուն և մի րուբլի արծաթ գրամ, ահա նամակիս հետ ուղարկելով չինակ ամբողջ գումարը, խնդրեմ հասուցանէք սուր հարկն է և բարեհաճէք տպագրել պատուական «Մշակ» լրագրի մէջ հետեւեալ հանգանակութեան լիակատար ցուցակի պատճէն—իսկական ցուցակը չատ խառն էր գրված, որ հապիւ կարողացայ պարզագրել—ահաւասիկ նուիրատու անձանց անունները։

Գերապիւճ Գ. Խ. Աստուածատուրեանց 25 ր., Ց. Սերեբրեակեանց 3 ր., Ս. Դավիդբէգեանց 5 ր., Գ. Եղգարեանց 1 ր., Անյայտ ոմն 1 ր., Տուманով 5 ր., Сардаровъ 5 ր., Զարգարեանց 1 ր., Շուշանեանց 1 ր., Բնհրուգեանց 10 ր., Ներրնծայ Գ. փարեմուզեանց 2 ր., Մկլիք Եղանեանց 1 ր., М. Апрятинъ 1 р., Машты 1 р., Ив. Трентьевъ 1 р., Ф. Афанасьевъ 3 р., Բախիչ Սարգսեանց 2 ր., Курдюловъ 3 р., С. Каменьевъ 50 к., Հ Գ. Ալանեանց 1 ր., Հ. Ց. Ալանեանց 1 ր., Егоровъ 1 р., Խ. Գալուստեան 1 ր., Մ. Ավետեանց 50 կ., Գ. Զուրաբեանց 40 կ., Մահտեսի Մ. Օվասափեանց 40 կ., Ս. Ստեփաննեանց 1 ր., Բալի Օսմանցով 1 ր., Բալասի Մելքումեանց 1 ր., Ավէքսան Բնհրամեանց 1 ր., Զաքրեանց և Աւաքելեանց 1 ր., Ս. Վլասեանց 50 կ., Ս. Մինասեանց 1 ր., Մ. Սարգսեանց 1 ր., Աւագ Տէր-Սիմոնեանց 1 ր., Գ. Դաթաղեանց 1 ր., Տ. Վարդանեանց 1 ր., Ա. Օսմանեանց 50 կ., Егоръ Шубинскъ 1 р., Д. Дмитріевъ 1 р., Ն. Յակովբեանց 1 ր., Ց. Այտընեանց 30 կ., Ս. Բալասանց 1 ր., Ս. Ցովհաննեանց 1 ր., Կ. Օվանէսեանց 1 ր., Գէորգ Զուզեչեանց 1 ր., М. П. Кашинъ 2 р., Абасъ-бекъ 1 р., Гаджи Рустамъ 1 р., Ա. Հարությունեանց 20 կ., Ց. Այտընեանց 1 ր., Я. Авдѣевъ 1 р., Михаилъ Торосовъ 1 р., Հ. Տաւթալանց 2 ր., Մ. Մինասեանց 1 ր., Դ. Ջաբարեանց 1 ր., Մեղ Նիկեանց 3 ր., Գ. Չիլինգարեանց 1 ր., Գ. Գալուստեանց 1 ր., Գ. Դեմուրեանց 50 կ., Ց. Կակոյանց 1 ր., Ս. Ինքնասեանց 1 ր., Մ. Գոդոսեանց 2 ր., Իվ. Քանքարեանց 50 կ., Ց. Հասան-Ջալալեանց 50 կ., Միրզայ Բաբասեանց 1 ր., Գ. Տաթևկանեանց 1 ր., Ս. Գաբրիէլեանց 1 ր., Կ. Յովհաննէսեանց 1 ր., Ս. Սիրականեանց 1 ր., Թ. Հէքիմեանց 1 ր., Ս. Բաբասեանց 1 ր., Ս. Մինասեանց 1 ր., А. Туркестановъ 1 р., Неизвѣстный 1 р., М. Григорьевъ 1 р., Տ. Անանայ Մարմիրուանց 2 ր., Շահազարունեանց 3 ր., Суконцовъ 1 р., Газеръ 1 р., Յովհաննէս Աւագեանց 1 ր., Արտեմ Մարգարեանց 20 կ., Կարապետ Պարսիպպանեանց 2 ր. և Սահակ Օրբէլեանց 2 ր.։ Գումարն է 141 րուբլի, փոստի ծախսն իմ վերցրածներով։

Մատթէոս Օրբէլեանց

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

—

7 յունիսի

Շամախու երկաթ դպրոցաց մատենադարանը յընթացս 1879 ամի ունէր առ 1-ն յունվարի 1879 ամի գուտ գումար 564 ր. 54 կ., նոյն տարում ուղեցաւ մուտք 131 ր. 48 կ., ընդամէն 696 ր. 2 կ.։ Ցընթացս նոյն ամի եղել են ծախք 56 ր. 50 կ., ուրեմն առ 1-ն յունվարի 1880 ամի մնում է առ ձեռն դրամ 639 ր. 52 կ.։ Առ 1-ն յունվարի 1879 ամի մատենադարանը ունէր 616 հեղինակութիւնք, 2053 հատ գրեանքներ արժողութեամբ 1324 ր. 13 կոպէկի, յընթացս նոյն ամի աւելացել են թէ ղրամագ գնուած և թէ ընծայարերութեամբ, 20 հեղինակութիւնք՝ 33 հատ գրեանքներ, արժողութեամբ 72 ր. 80 կ.։

Ուրեմն առ 1-ն յունվարի 1880 ամի մատենադարանը ունէր 636 հեղինակութիւնք, 2086 հատ գրեանքներ, արժողութեամբ 1396 ր. 93 կ.։ Այսպէս գրադարանի ներկայ չրջանի գումարն է 2036 ր., 45 կ.։ Ցընթացս 1879 ամի վեր են առել գիրք ընթերցանութեան համար 460 անգամ։

Գործակատարք մատենադարանի. Գէորգ Խ. Սահակեանց, Խրիստաֆոր Նազարեանց։

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՑԻՑ

—

Մայիսի 21

Կրկին ուղարկում եմ ձեզ հայ ուսանողների մէջ ժողոված յօգուտ վանեցոց սովեալներին—27 րուբլի, որ անցեալ ամսվայ ուղարկածս 82 րուբլու հետ—անում է 109 րուբլ։ Ահա նուիրատուների ցուցակը։ Անյայտ ոմն 25 ր., Գր. Խ. 10 ր., Ս. Սարգսեան 5 ր., Ղուկիջանեան 8 ր., Բնգալեան, Մելիք Փաւստոսեան, Քանանեան և Յունանեան՝ իւրաքանչիւրը 3 ր., Եր. Շահազիզ, Թանդեան, Բէկ-Յովսէփ, Բ. Սարգսեան, Սա. Մանիկեանեան, Բահաթրեան, Չարուխեան, Անդրիասեան՝ իւրաքանչիւրը-2 ր., Ապրակունի, Շահրիկեան, Թոմաս-Ազամալ, Չանչեան, Էնիկոլոպեան, Մկհանաջի, Thandyl, Պօղոսեան, Pascal, Քիրիեան, Կարապետեան, Թումայեան, Միր-Միրիմանեան, Եսայեան, Թամամչեան, Պօղոսեան, Միրիմանեան՝ իւրաքանչիւրը 1 ր., Կոկչայեան 80 կ., Աբէլ 50 կ., Ոմն 25 կ., բացի սրանցից ստացել եմ Տէր-Մովսէսեանցի ձեռքով Պետրօվսկի Ակադեմիայի հայ ուսանողներից 19 ր. 36 կ.։ Ընդամէնը ժողոված է 109 ր. 91 կ.։ Փոստի ծախսը (երկու անգամ) 91 կոպէկ։

Գր. Խալաթեանց

ՆԱՄԱԿ ՏԱԳԱՆՐՕԳԻՑ

—

15 ապրիլի

Գանի մի անձինք քաղաքումս հին-նախիջևանցիք բարեհաճեցին հարց ազգի վան քաղաքի սովատանջների համար փող հաւաքել։ Բաց արինք ստորագրութիւնը և հաւաքեցինք 48 րուբլ գումարը։

Աւետ Փարսադանով երեանցի 10 ր., Խաչատուր Տէր-Մարտիրոսով 5 ր., Աղտա Գասպարով 3 ր., Միքայէլ Բաղդասարով 2 ր., Բաղդասար Մկլիք-Ադիլզադով 2 ր., Մարկոս Ղազարով 1 ր., Ստեփան Խուդավերդով 1 ր., Կարդիլ Մնացականով 1 ր., Ստեփան Մինասով 2 ր., Թադևոսի Ավետով 1 ր., պիրմիցկի Ցարութիւն Քոչարով 1 ր., Մահմադ 20 կ., Մահտեսի Նազար Ղազախանեանց 20 կ., Ավագեր 20 կ., Մահմադջաֆարն 1 ր., Աթանաս Ցարուխով 1 ր., Մաշատի Պազր 1 ր., Փոթի Պօպովից 1 ր., Եօվան Թարասով 1 ր., Թօջա Կարապետով 1 ր., Համբարձում Աւագերով 1 ր., Եղո Խուդավերդով 1 ր., Օհան Ավետիքեանց ալէքսանդրապոլցի 5 ր., Գէորգ Քոխովբեանց 1 ր., Քասպէլ Հուսինով 1 ր., Պիրոի Մաշատի Ներզա Ալիով 1 ր., Ջավարդուլի 1 ր., Գասպար Վարդանով 1 ր., Դրիդոր Բաղդասարով 1 ր.։ Բոլոր գումարն է 48 ր.։ Թագուհի Տէր-Մարտիրոսեանց ճանապարհի ծախսն 1 ր.։

Խաչատուր Տէր-Մարտիրոսեանց և Աղտա Գասպարով։

փարներըը իր մասին և խորապէս համոզուած լինելով որ իր կազմակերպութեան հիմքն աստուածային և անսխալական է, մնաց միշտ իսլամութեան անփոփոխելի և մեծ եկեղեցին, և հակառակ պատահած ամեն փոփոխութեանց և վերանորոգմանց, այսօր իսկ միշտ մի և նոյն եկեղեցին է, որ կը տիրէ կ. Պօլսում։

Այժմ կը գոհանամք հետեւեալ պարզ հարցումը ընել Եւրոպիոյ։ Մինչ այս իսլամական եկեղեցին է, որ Եւրոպա կուզէ պահպանել Արեւելքի մէջ, և յետոյ միթէ կարելի բան մ'է մի այդպիսի հաստատութեան (instution) պահպանութիւնը։

Նախ և առաջ, եթէ պետութիւնք իրական չան մ'ունին պահպանելու մահմետական եկեղեցւոյ աշխարհային իշխանութիւնն, ես չեմ տեսներ թէ ինչ կերպիւ այս հարկը պիտի կրնան հաշտցնել քրիստոնէից ազատասրութեան հետ (émancipation)։ Օսմանեան իշխանութեան պահպանութիւնն, այնպէս որպէս մենք ահմանեցինք, և ոչ մահմետական բարեբերութիւն հաւասարութիւնն մահմետականաց հետ, դրանք երկու առարկայ են մէկ մէկին արտաքոյ հակառակ։ Ձանչելու համար այս ճշմարտութիւնը, որ չատ քիչ ըմբռնուած է, բաւ է միմիայն յիշել թէ իսլամին քաղաքական մարմինն ազգայնութեան գաղափար մը չուզեր ունենալ իր կազմակերպութեան մէջ, թէ միւսիւլման ժողովուրդն ամբողջապէս ուրիշ բան չէ, բայց եթէ մի կրօնական միաբանութիւն և թէ այս կրօնական մարմնոյն վարչական սկզբունքն միմիայն մահմետական հաւատքն է։ Արդ, այդպիսի մի միաբանութեան մէջ, հաւատարութեան սիտզոսով թշնամի կրօնքի մը անդամներ ներմուծել միթէ այն միաբանութեան գոյութեան և սկզբանց ջնջումն և կործանումը ըսել չէ այդ։

Խնդրել որ իսլամը իր կառավարութեան պաշտօններուն համար քրիստոնեայներ առնու, նայն բանն է խնդրել Պապէն, որ մահմետականի մը թրքեպիսկոպոսութեան պաշտօն տայ։ Այս պատճառաւ մահմետականք միշտ անթարիչտ գործ մի համարած են քրիստոնէի մը բարձրացումը պետական մի պաշտօնի, և ամեն անգամ որ կրցան քրիստոնեաները հեռացնել, առանց դեղեվելու ըրին։

Պիտի տարակուսի անտարակոյս թէ կառավարական պաշտօնք կրօնական չեն, բայց այս տարբերութիւնն, որ ուրիշ ամեն տեղ ճիշդ է, Թիւրքիոյ մէջ չէ։ Միւսիւլմանական պապականութիւնն իր կազմակերպութեան մէջ կընդունի մի իշխանութիւն միայն սկզբունքը, և այս իշխանութիւնն, աստուածային ազբիւրէ մը եկած ըլլալով, կը մերժէ իր բոլոր ուժով աշխարհական և կրօնական գործոց տարբերութիւնը։

Այս բացարձակ պապականութեան ներքև, չը կայ և չը կրնար գոնուիլ ոչ ջոկ կղերականութիւն մը, ոչ քաղաքային ընկերութիւն մը, ոչ աշխարհային իշխանութիւն մը, ոչ բաղաքական կարգ մը, ինչուան ու գրագէտը, զօրականն և իմամը, չէյխ-իւլ-իսլամը և նպարքան կը կատարեն աւելն ալ մի կարգի պաշտօններ։ Սրանք ամենն ալ մի ընկերութեան, աւելի ճիշդը, մի կրօնական միաբանութեան անդամներ են։ Ամենն ալ, մահմետական լինելնուն պատճառաւ, կղեր են, քահանայ են. ահա այս պատճառաւ, հոս, ամեն բան պէտք է լինի մահմետական և կառավարի յօգուտ մահմետականացոց, և մահմետականութենէ դուրս բան մը սրբազան չէ։

Եւ արդ, այս բացարձակապէս կրօնական հողին վրա, ինչ ցցունէ մէկը մի կէտ, ուր հնար լինի քրիստոնէից և մահմետականաց հաւասարութիւնը հիմնել առանց հիմն ի վեր տապալելու իսլամին ընկերական չինուածքը։

Այն հաւասարութիւնը, զոր չանքեր կրնեն ընդունել տալու, պիտի բնականաբար կործանէ մահմետական իշխանութիւնն, զոր Եւրոպա ուզեց պաշտպանել ի պին այնքան զոհաբերութեանց։ Ղանուեցան քաղաքագէտներ, ոյք կարծեցին թէ երբ իսլամութիւնը ջնջուի, աշխարհական կառավարութիւնն պիտի ազատի իր կրօնական կապանքներէն և թէ այս աշխարհական կառավարութիւն մը հաստատել, դի, Արաբիայում, միւսիւլման Թիւն, ըստ եւրոպականին, բարեկարգուելով, պիտի լինի այն կանոնաւոր պետութիւնը, զոր Եւրոպա կը ցանկայ հաստատուած տեսնել Արեւելքում։

Այս, այս եզրակացութիւն ճիշդ պիտի լինէր, եթէ իսլամութեան մէջ կրօնական կարգէն ի զատ գոնուէր ուրիշ մի կարգ, մի ազգային տարր, մի Թիւրքիա և մի Թուրք ժողովուրդ յարող և պաշտպան մի ազգայնութեան և փափաքող յառաջադիմութեան չուղին մէջ քալելու։ Բայց նորէն կը կրկնենք, այս Թուրք ժողովուրդն և այս Թիւրքիան, այնպէս որպէս Եւրոպա կերևակայէ ինքն իրեն, գոյութիւն չեն ունեցած։ Դրանք մէկ մէկ անուանակոչութիւնք ենք, հնարած և սխալմամբ պահպանուած միմիայն իրր դիւանագիտական լեզուի պէտք։

Խուզարկեցէք դիւանաց մէջ թէ Թուրք բառը կը գործածուի։ Չը կայ պաշտօնական մի Թուրք, չը կայ մի կարգ, մի օսմանեան Թերի, ուր Թուրք բառը գործածած գտնէք։ Այդ բառն եւրոպացոց հնարածն է և զոր Թուրք մերմէ իրենք ալ ընդունեցին առանց սակայն չեղելու իրենց սկզբունքներէն։

Ազգայնութեան գաղափարն և հայրենիքի մը անունը Թուրք բառարանին մէջ տակաւին գոյութիւն չունին։ Եւ յետոյ, ազգայնութեան ինչ յարաբերութիւն կրնայ գոնուիլ, օրինակ, Ղերեան կըղզւոյն մահմետական յունաց և Էրզրումի մահմետական հայոց միջև։ Եւ ինչ կապ կրնայ լինել Պակատաի և Պօտնայի մահմետականաց միջև։ Այն որ այս ամեն տեղերը գաղափարաց և զգացմանց մի հասարակութեան մէջ ժողոված միացուցած է, այն մահմետական դաւանանքն է, խարիսխն է այն չէնքին, որու գագաթն է խալիֆայութիւնը։ Քակէ այս կրօնական կապը, պիտի տեսնէք թէ այս մահմետական հասարակութենէն ուրիշ բան չը պիտի մնայ, բայց թէ այլազան տարրեր։

Բայց եթէ խալիֆայութիւնն իր կեդրոնն ունենար Արաբիոյ մէջ, այն ատեն գուցէ հնարաւոր լինար խալիֆայութիւնը ջնջել և նոր կառավարութիւն մը հաստատել, դի, Արաբիայում, միւսիւլման

կրօնքէն ի զատ ազգ մը կայ, արաբական ազգը, եւ եթէ Հռոմիայում, կարելի եղաւ պապին տեղն անցնել նստեցնել իտալական պետութիւնը, այն էլ այն պատճառաւ, որ Իտալիոյ մէջ, պապականութենէ և քաթօլիկներէ ի զատ կը գտնուի մի իտալական ազգ։—Բայց այս կրօնական կայսրութեան մէջ, որ կազմուած է գումարմամբ բոլոր իսլամաց ընդ գաւազանաւ խալիֆին, կայսրութիւն համաչխարհային,—ուր չը կայ և չը կրնար լինել ազգայնութեան գաղափար մը, և ուր կրօնքն է պետութիւն,—եթէ այս կրօնք—պետութիւնը ջնջելու լինին, ալ ինչ կը մնայ միւս երևակայական պետութիւններէն։

Ոչ, Թուրքերն և ընդհանրապէս բոլոր լուսամիտ մահմետականք այսպիսի գեղեցիկ պատրանքները չունին։ Նոքա սարսափմամբ կը տեսնեն թէ Եւրոպա, կապտելով իրենց ձեռքէն կրօնական իշխանութիւնը, նոյն հարուածով կը ասպալէ իրենց ներկայ գոյութեան չինուածքը։ Եւ այս պատճառաւ, տեսէք ինչ յամառութեամբ կ. Պօլսոյ «Անատօլիքը» ոտն առ ոտն կը պաշտպանեն իրենց իսլամ պապականութիւնը։ Եւ որչափ բնական էր որ Ալի և Ֆուատ բաշայի պէս բարձր միտքեր ստիպի ընդունելին սիրով, բայց պիտի չը զործադրէլն բնաւ այն հակա-մահմետական բարենորոգմանք զոր Եւրոպա իրենց վրա կը բեռցնէր։

*Ձգմարտութիւնն ուրեմն սա է թէ Արեւելքում Եւրոպական ի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՄՈՒՐՋ

Մոսկվա 20

— Վաղուց ի վեր մեր մամուլը ուշադրություն է դարձնում Հայաստանի տնտեսական զարգացման վրա, ինչպես նաև հայ ժողովրդի մշակութային կյանքի վրա։ Ամենայն ուրախությամբ մենք պետք է նշենք, որ մեր մամուլի այդ ուշադրությունը չի մնում առանց արձագանքի։ Ամեն օր մենք ստանում ենք նամակներ, որոնցում մեզ հետաքրքրող հարցերի հետ միասին մեզ ուղղում են նաև մեր սխալները

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՆՆԵՐ

ПО СЛУЧАЮ СЪѢЗДА ВОВСЕ СЪ КАВКАЗА ЗА-ГРАНИЦУ

Капитанъ князь Константинъ Макаровичъ Орбеліани объявляетъ, что продаетъ оставшееся послѣ смерти отца, Макарія Орбеліани, имущество, именно: трехъ-этажный домъ на Головинскомъ проспектѣ, съ флигелями, гдѣ помѣщается гостинница «Россія», и имѣнія въ Тифлисской губерніи и уѣздѣ, именно: деревня Геуары, населенная жителями, 4,174 десят., Вашлеванъ—450 десятинъ, съ садами, домомъ и пристройками; дача въ Коджорахъ, домъ и земля $2^{3}/_{4}$ десятины; лѣсъ сосновый, строевой и дубовый 3,100 десят. въ Локскомъ ущельи, Шулаверскаго уѣзда, около Чатахскаго завода; имѣніе на Мокрыхъ-горахъ, около молоканскаго селенія Воронцовки, подъ названіемъ Каракала — 5,500 десят. Всѣ имѣнія обмежеваны и имѣются планы; коляска, фаэтонъ, верховыя лошади, баранта и рогатый скотъ.

3—3

ՄՕԶԴՕՔԻ

Հայոց օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի վարժուհի նպաստաւոր պայմաններով: Ցանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատան պայմանների մասին բանակցելու համար:

4—10

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ձախվում են օդէօգրաֆիական պատկերներ 20% զեղչու մով. միրարկուներ 6—10 ր., խոզանակներ պատվիճաւորված են լցի մէջ առանձնա զէտ անգլիական խանութի համար, ամենալաւ ածելիներ, տրկղիկով 4 ր., Շեֆիլդի դանակներ 3—20 ր. գիւժիներ, բրիտանական մետաղի թէյամաններ 30 կ., 3 ր., ցիտրատ մագնեզիա, թիւրքական շերբէթ և ծաղկաւոր Բագեցնող նիւթ 70 կ., ամենալաւ պօրտվէյն և խերես 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

Համեմատեցէք անգլիական խանութի թէյն գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ձուռնաի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի Ձուռնաը2 բուրլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

23—100

ՀԱԴՈՒՑՆԵՐ երեխաների 4 ր., ազամարդկերանց 9—20 ր., ամրոցչ հագուստը, պիջակ 5 ր., ՈՂՏՂ Ն ՇԱԽՎՈՒՄ. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ: Բամպէյ, պարուսին, տրիկօ, դրապ, փոսակ թաւղթի, թաւիշ կաթաիքի և կաղբերի համար, կալենկօր և այլն 25% ուրիշ տեղերից էժան: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ համեղ մաթաբաներ, կոնֆետներ հագի գէմ, պաղպղ, մագնեզիա, ամանիներ, կարբօլեան փոշի, սապօն, պարեկան փոշի և այլն: Ա յս բոլորը և ուրիշ շատ ապրանքներ կարելի է գտնել ԱՄԵՆԱՆՎԱՆ գներով ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ:

20—20

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յունիսի 30-ից պ. ՆԻՒՐԻՆՕՎԻ և ընկ. դեղերի ԽԱՆՈՒԹԸ և ՊԱՀԵՍՏԸ կը լինեն ԽԻՏԱՐՕՎԻ տանը, Եարտրոմի տան կից, որտեղ գտնվում է Նահանգական վարչութիւնը Մուղուճի դիմացը:

1—3

ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԱԼԻԲԻ 2-որդ ՏԵՍԱԿԻ

Պատասխան մարդու ցորնից առանց թևիկը բերված է կտկից և ծախվում է Կուկիայում նոր բացված պահեստում, եկեղեցավէտնոկի փողոց, տան Բանանօվի, Փօխիթիքիխանի երկաթուղու վարչութիւնից աչ հեռու: Նոյն տեղ ծախվում է նոյնպէս կտկից բերած և Փօխիում պահվող 5000 պուդ մարքված գարի:

3—5 (2)

ՄԵԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, *որ գիտէ հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն լեզուներ, կամենում է ԿԱՆՏՕՐՉԻԿՈՒ ԳԻՐՔԱԿԱՆՏՐԻ կամ թարգմանի տեղ ունենալ: Յանկացողները կարող են դիմել «ՄՇակի» խմբագրութեանը:*

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԱՆԻՈՑԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրոնսկի կանանց հիւանդ. Օրալեվիչ ներքին հ., Թոախնաց կանանց և երեխաների հ., Քուչաբեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Եռեմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Վ. զօրօվ վիներական և բոպային հ., Բէյլա աչքի հ., Թախուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեազօվ, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Բուդվօվսկի ներքին հ., Եռեյմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւններ:

Հինգշաբթի. Վ. զօրօվ վիներական և բոպային հ., Թօախնեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քուչաբեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգաններ հ.:

Ուրբաթ. Գավրոնսկի կանանց հ., Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեազօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Թախուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Եռեյմբօրսկի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տներ:

Առաջիկայում Օբ բ ե խ ա ղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տանտիկով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կէսրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ:

На Воронцовской Набережной,

въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

Ծախվում են ընկույզներ լաւ շինված պահարաններ (շկաֆներ) իրանց բոլոր յարմարութիւններով: Կարելի է տեսնել ամենայն օր Սօլօլակ, տուն իշ. Սամբատօվի, Վարշավսկայա պեկարնիա:

5—5 (2)

Ցուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵԿԱՐՆԻԱՅԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի տանալ ԿԱՖԻ, ՇՕԿՕԼԱՊ, ԹԷ և պատրաստված հանքային զանազան ՋՐԵՐ:

6—40

ԿԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Հրացաններ, բեվօլվերներ, դանակներ, դրէշներ, անուշահոտութիւններ, սապօն, գուլպաներ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

14—20

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏ

ԻՒԼԻՒ ՀՆՐԻԽ ՅԻՄԵՐՄԱՆԻ,

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, ԲՈԼՇԱՅԱ ՄՕՐՍԿԱՅԱ, № 42

Առաջարկվում են արտասահմանի ամենալաւ գործարաններից նորերումս ստացված երաժշտական գործիքներ:

ՋՈՒԹԱԿՆԵՐ $2^{1}/_{2}$ ր., 5 ր., 6 ր., 8 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 50 ր., 60 ր. և աւելի թանգ մինչև 150 ր.. ԿՆՏՆՈՑՆԵՐ (смычекъ) 50 կ., $1^{1}/_{2}$ ր., 2 ր., 3 ր., 5 ր., 8 ր., և աւելի թանգ մինչև 25 ր., ԱՐԿՂՆԵՐ $2^{1}/_{2}$ ր., $5^{1}/_{2}$ ր., 6 ր., 7 ր., 10 ր. և աւելի թանգ մինչև 20 ր.. Հին իտալական և գերմանական ջութակներ մինչև 600 ր.. ՋՈՒԹԱԿՆԵՐ փոքր դրերի երեխաների համար 2 ր. 50 կ. մինչև 30 ր.. Ջութակի շկոլա (ինքնուսուցիչ) 2 ր., 3 ր., 4 ր., 5 ր.. ԱԼՑԵՐ 9 ր., 15 ր., 25 ր., 50 ր. և աւելի թանգ. ՎԻՕԼՕՆՉԵԼՆԵՐ 20 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր., 100 ր. և աւելի թանգ մինչև 600 ր.. Վիոլօնչելի շկոլա 4 ր.. ԿՕՆՏՐԱՍ 45 ր., 65 ր., 120 ր. և աւելի թանգ. ԳԻՏԱՐ 3 ր. 50 կ., 5 ր., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 40 ր., 50 ր. և աւելի թանգ մինչև 100 ր.. Գիտարի շկոլա (ինքնուսուցիչ) 1 ր. 50 կ., 2 ր., 3 ր.. ՅԻՏՐԱՆԵՐ 14 ր., 16 ր., 25 ր., 35 ր., 50 ր. և աւելի թանգ մինչև 100 ր.. Ցիտրայի շկոլա 2 ր., 3 ր. 50 կ., Նոտաներ 40 կ., 60 կ., 90 կ. իրաքանչիւր տետրակը. ՄԱՆԴՕԼԻՆ 10 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., և աւելի թանգ. շկոլա 3 ր.. Ամենալաւ իտալական ԼԱՐԵՐ այդ գործիքների համար. ԿԱՄԵՐՏՕՆ 40 կ., 50 կ., 1 ր., 50 կ., 2. ր.. 6 ր.. Սուրդին կանիֆոլ և այլ պատկանելիք. ՄՆՏՐՕՆՕՄ 8 ր., 12 ր.. երկաթի ծալվող ՊԻՒՊՏՐՆԵՐ 5 ր.. երկաթի ծալվող պիւպետրներ մոմակալներով 6 ր., 8 ր.. Գերմանական ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ 4 ր., 4 ր. 50 կ., 5 ր. 50 կ., 7 ր. 50 կ., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 24 ր., 30 ր., 40 ր., և աւելի թանգ. Գարմոնիայի շկոլա և նոտաներ 50 կ., 75 կ., 1 ր., 1 ր. 50 կ., իրաքանչիւր տետրակը. ԿՕՐՆԵՊԻԱՏԱՆ 18 ր., 25 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր. և աւելի թանգ մինչև 100 ր.. Շկոլա (ինքնուսուցիչ) 1 ր. 50 կ., 4 ր., 5 ր.. ԱԼՏՕՐՆ, ՆՇԱՆԱՓՈՂՆԵՐ, ՏՐՕՄԲՕՆՆԵՐ, ՖԼԻԳՕՏԱՆԵՐ 3 ր., 5 ր., 7 ր., 10 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր. և աւելի թանգ. Շկոլա (ինքնուսուցիչ) $1^{1}/_{2}$ ր., և 3 ր. Նոտաներ 40 կ., $1^{1}/_{2}$ ր., 3 ր. իրաքանչիւր տետրակը. ԿԼԱՐՆԵՏՆԵՐ 6 ր., 8 ր., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., և թանգ մինչև 60 ր.. Պարտնոի շկոլա 4 ր., Բնկալօ, Զականի, Ֆլաժօլետներ. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿՕՆՑԵՐՏԻՆՕ 30 ր., 38 ր., 45 ր., 55 ր., 70 ր., 100 ր., և թանգ մինչև 160 ր.. Շկոլա 3 ր., Նոտաներ 50 կ., 75 կ., 1 ր., $1^{1}/_{2}$ ր., Գերմանական կօնցերտինօ 3 ր., 4 ր., 5 ր., 8 ր., 10 ր., 12 ր., 15 ր., և թանգ մինչև 30 ր.. Շկոլա (ինքնուսուցիչ) 75 կ., Նոտաներ 40 կ., և 1 ր. իրաքանչիւր տետրակը երաժշտական արկղներ 2 ր., 4 ր., 6 ր., 10 ր., 25 ր., 30 ր., 40 ր., 55 ր., 75 ր., 90 ր., և թանգ մինչև 200 ր.. ՖԻՍԳԱՐՄՕՆՆԵՐ 90 ր., 100 ր. 120 ր., 150 ր., 175 ր., 250 ր. և աւելի թանգ. ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ ՖԼԻԳՏԻ 40 ր., 45 ր., 60 ր., 75 ր., 90 ր.. ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ Ֆիւռօ ՕՐԳԱՆՈՎ 175. և 225 ր.. ՇԱՐՄԱՆԿԱ 8 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր.. Իտալական չարմանկաներ 150 ր.. 200 ր., 250 ր.. ՕՐԳԱՆՆԵՐ թաւչունների համար 10 ր.. 15 ր.. Թմբուկներ, լիտաւրներ, քունչուկներ, բանգօներ, մետալական չրթունքների բելկաներ, եռանկիւնիներ, գարմոններ և այլն.

Օտար քաղաքներից ստացված պատուէրները կատարվում են անյապաղ և ճշտութեամբ. Հանապարհածախսը դնողին է նշանակում են համով և մեծ բանակութեամբ.

1—1

Вышелъ изъ печати и поступилъ въ продажу VI томъ **„Сборника свѣдѣній о Кавказѣ“**, изданія Кавказскаго Статистическаго Комитета, содержащій въ себѣ:

«Тифлисъ по однодневной переписи 25-го марта 1876 г.»

всего 570 страницъ in 4, съ 19-ю приложеніями, а именно:

1) 15 литографированныхъ раскрашенныхъ графическихъ таблицъ;

2) 2 вида Тифлиса: по Шардену (1671 г.) и Турнефору (1701 г.);

3) копія съ плана Тифлиса по царевичу Вахушту (1739 г.);

4) планъ современнаго Тифлиса.

Продажа производится въ книжныхъ магазинахъ: Беренштама, Кавказской книжной торговлѣ и Центральной книжной торговлѣ. Цѣна **4 руб. сер.**; на пересылку прилагается за 5 фунт.

Въ Тифлисѣ. Кавказская книжная торговля З. П. Грикурова.

14—20

Մաքուր ասիից գալս եկաւ և վաճառվում է Զար. Կրիգորեանցի անվկատան գրավաճառանոցում: Ընդհանուր աշխարհագրութեան, Ս. տարի, Նախագիանիք (Հայրենագիտութիւն Կիւիւխի) 5 պատկերներով. Աշխատասիրութիւն Ն. Սիմոնեանց: Գինն է 35 կոպ. գումարով առնողներին 20% զեղչու ՝ի կը լինի:

Մաքուր տակ են, Ընդ. Աշխ. Բ. տարի, Տան ուսուցիչական (Մասնավարիկական) և Բնական և ընդ. Աշխ. Գ. տարի, Տան քաղաքական: Վերջին երկու գրքերի տպագրութիւնը աւարտելուց յետոյ կը հրատարակուին նոցա գները: Օտար քաղաքացիք դիմում են:

Въ Тифлисѣ. Кавказская книжная торговля З. П. Грикурова.

14—20

Дозволено Цензурою 30 Іюня 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 112 Յուլիսի 2 (14) **1880** Յուլիսի 2 (14) № 112

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ճիշդ հաշիւը.—Ներքին տեսութիւն. Մի առաջարկութիւն. Յովսէփ Իզմիրեանցի մրցանակը. Նամակ Մոսկվայից. Նամակ խմբագրին.—Արտաքին տեսութիւն. Ալբանական գործերը. Անգլիա. Թիւրքիա. Նամակ Թիւրքիայից.—Մշակի հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.

ՃԻՇԴ ՀԱՇԻՒԸ

«Մշակի» ութերորդ և չորրորդ համարներում տպված առաջնորդող յօդուածներին մենք կուզենայինք աւելացնել հետևեալ դատողութիւնները:

Որքան անճիշդ է այն տեղեկութիւնը որ տուել է Բ. Դուռը Եւրոպային Հայաստանի ազգաբնակութեան թւի վրա, պարզ երևում է հետևեալ հաշւից:

Եթէ ճշմարիտ է որ հայերը Հայաստանում կազմում են մահմեդական ազգաբնակութեան 17% միայն և մի և նոյն ժամանակ յայտնի է Եւրոպին առաջադրովին տուած պաշտօնական տեղեկագրից որ հայերը Հայաստանի չորս վիլայէթներում 1,400,000 թւով են, ուրեմն Թիւրքաց կառավարութեան այժմ արած հաշւով կը յայտնվի որ մահմեդականների թիւը միմիայն Խարբերդի, Էրզրումի, Վանի և Դիարբէքիրի վիլայէթներում 9,000000 է: Իսկ ամբողջ Փոքր-Ասիայում, որտեղ ինչպէս յայտնի է երեք միլիոն հայ կայ, եթէ նրանք 17 պրոցէնտ են կազմում մահմեդական ազգաբնակութիւնից, կը նշանակի որ 27,000,000 մահմեդական կայ....

Պարզ է որքան հրէշաւոր է այդ հաշիւը, երբ մեզ յայտնի է որ ամբողջ Թիւրքիայումն էլ այդքան մահմեդական չը կայ...

Բացի սորանից եթէ Թիւրքերը ընդունում են որպէս մահմեդականներ անխտիր այդ դաւանութեանը պատկանող այլ և այլ ազգութիւնների ներկայացուցիչներին, նոյն իսկ մահմեդական հայերին, որոնք Հայաստանում անհամեմատ աւելի բազմաթիւ են քան թէ տաճիկները, ինչի ուրեմն, խօսելով քրիստոնեաների և նրանց տրվելու վերաբերութիւնների մասին, Թիւրքերը յիշում են միմիայն հայերին, և այն էլ միայն լուսաւորչական հայերին, առանց յիշելու, օրինակ ասորիներին և առհասարակ Հայաստանում բնակվող բոլոր քրիստոնեաներին:

Առհասարակ հաշիւը անխիղճ մի հաշիւ է և բացի սորանից, եթէ մի կողմից յիշում են Հայաստանի մահմեդականների ամբողջ թիւը, չը նայելով որ նրանց մեծամասնութիւնն էլ հայ են, ինչի միւս կողմից չեն յիշում նոյն երկրի քրիստոնեաների ամբողջ թիւն էլ:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

«Մշակի» խմբագրատան մէջ ստացվեցան Կ. Պօլսից և մեր գաւառական քաղաքներից բազմաթիւ նամակներ, որոնց մէջ ցանկութիւն են յայտնում, որ «ԽԵՆԹԸ» առանձին գրքով հրատարակվի: Որքան էլ թանգագին լինէր կատարել մեր ընթերցող հասարակութեան յարգելի բաղձանքը, պատուամենայնիւ, ցաւելով պիտի ասեմ, ինձ անհնար է այդ պահանջին լրում տալ, որովհետև պակասում են թէ ժամանակ և թէ նիւթական միջոցներ տպագրութեան համար:

Ըստ մեծի մասին վէպերը սկզբում մաս-մաս տպվում են որ և իցէ ամսագրի կամ լրագրի մէջ, յետոյ լոյս են ընծայվում առանձին գրքերով: Բայց այս աշխատութիւնը յանձն են առնում ոչ թէ հեղինակները, այլ մասնաւոր անձներ, որպէս են հրատարակիչներ, գրավաճառներ կամ տպագրական ընկերութիւններ: Իսկ մեզանում, որպէս երևում է, ամեն ինչ պէտք է հեղինակը անէ,—համ գրէ, համ տպագրէ, համ աշխատէ վաճառել, որ իր ծախսը յետ ստանայ: Մեր աղքատ հեղինակներին ո՞րքան հնարաւոր կը լինի այդ,—ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է:

Մինչև այսօր միայն Մկ. Միխաէլեանց յայտնվեցաւ, որ աշխատեց ամփոփել մեր պարբերական հրատարակութիւններում ցրված բանաստեղծութիւնները մի գրքի մէջ: Արդարև, գովելի աշխատութիւն: Բայց նրանից յետոյ ոչ ոք չը յայտնվեցաւ, որ հաւաքէր և առանձին գրքերով տպագրել տար մեր բելլետրիստիկային վերաբերեալ աշխատութիւնները: Դրա՞ համար գանգատվում ենք, որ ընթերցանութեան գրքեր չունենք:

Վեց տարվայ ընթացքում «Մշակի» մէջ տպվեցան զանազան մեծ և փոքր վէպեր, պատկերներ, մէմուարներ, ճանապարհորդութիւններ, և այլ և այլ բանաստեղծական աշխատութիւններ,—եթէ այդ բոլորը դուրս բերվէր և առանձին գրքերով հրատարակվէր, անտարակոյս, բազմաթիւ հատորներ լոյս կը տեսնէին: Բայց ինչ եղան.—տպվեցան լրագրական համարները, կարդացին, ժամանակ հետաքրքրվեցան, յետոյ մի կողմ ձգեցին,—և բոլորը մոռացվեցաւ, բոլորը կորաւ...

Ես թողնում եմ բարեգործական, կամ ժողովրդի մէջ ընթերցանութիւն, միտք և նոր գաղափարներ տարածելու նպատակը,—բայց նոյն իսկ վաճառականական կէտից նայելով գործի վրա, դարձեալ շատ օգտաւէտ կը լինէր մի այսպիսի ձեռնարկութիւն: Սխալ է այն կարծիքը, թէ մեզ մօտ գրքեր չեն վաճառվում, թէ տպագրութիւնը մեզ մօտ վաստակ չունի,—գրքեր վաճառվում են, մանաւանդ ընտիր բանաստեղծական աշխատութիւնները:

Իսկ ինչ որ վերաբերում է «ԽԵՆԹԻՆ», եթէ գնահատում են նրա ժամանակակից նշանակութիւնը, եթէ ցանկանում են, որ այդ աշխատութիւնը առանձին գրքի մէջ ամփոփվելով, աւելի տարածվէր և աւելի մատչելի լինէր մեր ընթերցող հասարակութեանը,—ես պատրաստ եմ տալ իմ համաձայնութիւնը և ընդունել ամենանպաստաւոր պայմաններ առաջին տպագրութեան իրաւունքի մասին, եթէ որ և իցէ պարոն կը ցանկանար յանձն առնել տպագրութիւնը:

Իսկ ես այս տարի պիտի զբաղվեմ «ԿԱՅԾԵՐԻ» հրատարակութիւնով, որի համար արդէն ստորագրութիւն եմ բացել և սպասում եմ բաժանորդների թւի լրանալուն:

Րաֆֆի

ՅՈՎՍԷՓ ԻԶՄԻՐԵԱՆՑԻ ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

Ինչպէս յայտնի է «Մշակի», «Մեղուի», «Փորձի» և այլ ազգային թերթերի մէջ իր ժամանակ հրատարակված տեղեկութիւններից, մեծ. Յովսէփ Իզմիրեանց Դպարցին հաստատեց 1875 թուին Պետերբուրգում դրամաւոր մրցանակ կամ պարգևատրութիւն ազգային մատենագրութեան ծաղկման և բարգաւաճման նպաստելու փոխ և ազգասիրական նպատակով:

Թէ ո՛րչափ մեծ նշանակութիւն ունեն մատենագրական մրցանակները և մեկենասների բարոյական և նիւթական խրախուսանքները և պաշտպանութիւնը առհասարակ ամեն մի մատենագրութեան և մանաւանդ մերի նման մանուկ մատենագրութեան համար, այդ յայտնի է ամենքին: Եւ եթէ մենք այսօր ունենք մեր հին մատենագրութեան մէջ մի քանի երևելի գրուածքներ, դոցա համար պարտաւոր ենք դարձեալ մեր ազգային մեկենասներին — թագաւորներին, իշխաններին, կաթողիկոսներին, և այլն: Մար Աբաս Կատինան մեր ազգի առաջին պատմագրութիւնը հանեց Նինուէի մատենադարանից Ա. Վաղարշակ թագաւորի յանձնարարութեամբ. Ագաթանգեղոսը գրեց իր պատմութիւնը Տրդատ թագաւորի հրամանով. Զենոբ Գլակը — Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի պատուէրով. Հռչակաւոր Մովսէս Խորենացին սանդեց իր երևելի պատմութիւնը Սահակ Բագրատունի իշխանի խնդրանքով. Եղիշէն — Մամիկոնեան Դաւիթ քահանայի խնդրանքով. Ղազար Փարպեցին — մարզպան Վահան Մամիկոնեան իշխանի խնդրանքով. Տարօնացի Ստեփանոս Ասողիկ — Ս. Սարգիս կաթողիկոսի պատուէրով. Մխիթար Գօշ — Աղուանից Ստեփանոս կաթողիկոսի յորդորմամբ, և այլն և այլն:

Ահա այդ օրինակին հետևելով պ. Յովսէփ Իզմիրեանցը հանդիսանում է իր մատենագրական մրցանակով նոր մեկենաս մեր նոր մանուկ մատենագրութեան համար:

Այդ մրցանակի կանոնադրութեան 5-րդ յօդուածով նշանակած է 500 րուբլի կամ որս մէկ մասը արժանաւոր շարադրութիւնների համար, իսկ 7-րդ յօդուածով որոշած է տալ այդ մրցանակը երեք տարին մի անգամ, սկսելով 1877 թուից:

Շարադրութիւնները քննադատելու համար պ. Իզմիրեանցը հրաւիրել էր և կազմել էր մի յանձնաժողով Պետերբուրգի մի քանի հայ գիտնականներից:

Աւարտած ունենալով Մխիթար Գօշի դատաստանագրքի ձեռագիրը իմ յառաջաբանութիւնով *), 100-ից աւելի ծանօթութիւններով և այլ և այլ օրինակների բաղդատութեան 8000 չափ տարբերութիւններով (վարիանտներով), ես ներկայացրի այն գրաւոր աշխատասիրութիւնս յիշեալ յանձնաժողովին, որ և արժան դատեց պսակել սորան ամբողջ մրցանակով, ուստի և մեծ. Յովսէփ Իզմիրեանցը ուղարկեց ինձ 500 րուբլի:

Ուրախ լինելով որ ինձ վիճակվեցաւ ստանալ այդ մրցանակի առաջին պսակը (դեռ ուրիշին չէր տրված), որով մարմնացաւ պ. Իզմիրեանցի ազգասիրական մեծ հաստատութիւնը, քաղցր պարտաւորութիւն եմ ճանաչում ինձ հրապարակաւ մատուցանել իմ խորին շնորհակալիքս որպէս մեծ. Իզմիրեանցին, նոյնպէս և յանձնաժողովի գիտնական անդամներին:

Խրախուսված լինելով յանձնաժողովի գովասանական կարծիքով և մրցանակի պսակով՝ ես իսկոյն յանձնեցի յիշեալ աշխատասիրութիւնս հոգևոր գրաքննութեան (ցենզուրային) և երբ կը ստանամ տպելու թոյլատրութիւնը իսկոյն կը սկսեմ տպագրութիւնը, հիմք դնելով մրցանակի 500 րուբլին, թէպէտ դրա համար կը հարկաւորի 1500 ր. չափ:

Վահան Վ. Բաստամեանց

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

Յունիսի 9-ին

Մոսկվայի քաղաքական կեանքի և առհասարակ ընդհանուր գրականութեան պատմութեան մէջ մի վեհ և հանդիսաւոր օր պիտի դառնայ տարւոյս յունիսի 6-ը. վաղուց է արդէն, որ հին աւուրց Մոսկվան, այդ ազգային միութեան և զօրութեան օրօրոցը, տեսած չէր մի այսպիսի շքեղ և փառաւոր երևոյթ իր պատմական շրջանի մէջ, վաղուց է, որ նա տեսած չէր մի այդ տեսակ ընդհանուր ազգային տօնախմբութիւն:

Ռուսաստանի ամենախոր և հեռաւոր անկիւններից դիմում են այստեղ գիտնականներ, հեղինակներ և զանազան հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչներ, որոնք, յայտնելով ջերմեռանդ պոէտի յիշատակին իրանց անսահման յարգանքը ու երախտագիտութիւնը, խանդագին դնում են նրա արձանի պատուանդանին ծաղկեփթիթ պսակներ և սուրբ ցուցանում են, ասես, իրանց վերջին սրբազան պարտքը նրա բազմաշխատասէր հանճարին:

*) Սա տպվեցաւ անցեալ 1879 թուի ... մէջ, № VI, VII, VIII, IX.

Fonds A.R.A.M

ՆՈՐ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐ

Թիֆլիս, 25 յունվար

Ներքին տեսություն

Մի քանի տասն տարի հետ, որ Եվրոպական տերությունները ամեն տարի ստիպված են լինում մեծ գումարներ ծախսել զինվորական նպատակների համար, որ ամեն տարի ավելի ու ավելի են ծանրանում ժողովրդի վրա հարկերը, որ ամեն տարի ավելի ու ավելի է զգացվում զինվորական ծառայության ծանրությունը, որ ամեն տարի ավելի ու ավելի է ուժեղանում զինվորական ոգին, որ ամեն տարի ավելի ու ավելի է ուժեղանում պատերազմական կրքերի հետ պայքարող խաղաղասիրական հոսանքը, որ ամեն տարի ավելի ու ավելի է ուժեղանում ազգերի ատելությունը միմյանց դեմ

տել, որ Աւստրիայի գերեզմանը Թիւրքիայի գերեզմանից խոր է փորված. Նրա երակների մէջ վազող արիւնը, նրա կեանքը և ոյժը սլավիանութիւնն է: Այրանցիները սլավիաններից շրջապատված են և եթէ Աւստրիան կամենում է ապրել, պէտք է եղբայրական յարաբերութիւններ կապէ սլավեան երիտասարդ հօսանքի հետ»:

ԱՆԳԼԻԱ

Բրէդլօի գործը վճռվեցաւ անգլիական պարլամենտում: Մինիստրութիւնը այս օրերս խորհուրդ ունեցաւ և վերջապէս առաջարկեց համայնքների ժողովին հետեւեալ վճիռը:

«Ամեն մի անդամ համայնքների ժողովի իրաւունք ունի փոխարինել երդումը հաստատ խոստումով:»

Այդ վճռին աւելացրած է, որ իւրաքանչիւր անգլիացի կարող է դատ սկսել պարլամենտական այն անդամի դէմ, որ առանց երդման ընդունվել է պարլամենտում:

Յայտնի է որ անգլիական ոչ մի դատարան երբէք դատ չի սկսի այդ տեսակ գործի մասին:

Այդպիսով մինիստրութիւնը առաջարկեց մի րէզօլուցիա, առանց Բրէդլօի անունն անգամ յիշելու:

Մինիստրութեան այդ առաջարկութիւնը ընդունվեցաւ միաձայն: Ուրեմն այսօր կամ վաղը Բրէդլօ կրկին կը ներկայանայ պարլամենտին: Պահպանողական կուսակցութեան ընդդիմադրութիւնը այդ հարցի մէջ յաղթված է և մինիստրութիւնը յաղթող է դուրս եկել այդ խնդրի մէջ:

Ֆրանսիական լրագիրները, մանաւանդ «Débats» լրագիրը վրդովված են անգլիական պարլամենտի դէմ: Ի՞նչ իրաւունք ունի անգլիական պարլամենտը, ասում են ֆրանսիական թերթերը, քննութեան տակ դնել իր անդամների կրօնական համոզմունքները: Պարլամենտը ինկվիզիցիա չէ: Անգլիական պարլամենտը ցոյց տուեց իր կատարեալ կեղծաւորութիւնը:

Բրէդլօից անգլիական պարլամենտը փախչում է այն պատճառով գլխաւորապէս, որ նա հանրապետական է և սաստիկ հակառակորդ է արդեան անգլիական պետական հիմնարկութիւնների: Նա, օրինակ, այն կարծիքի է, որ լորդերի պալատը պէտք է բոլորովին ոչնչանայ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

«Polit. Corresp.» լրագրին գրում են Կ. Պօլսից հետևեալը:

Որովհետև Աբեդդին փաշայից մշակված րէֆօրմների ծրագիրը Հայաստանի համար պաշտօնապէս դեռ չէ հաղորդված պետութիւնների դեսպաններին, բայց ներկայացրած է նրանց մասնաւոր կերպով, այդ պատճառով դեսպանները դեռ չեն քննել կատարելապէս այդ ծրագիրը: Ընդհանուր առմամբ այդ պրօէկտը անբաւականացուցիչ և նպատակին անհամապատասխան է համարվում: Կասկած չը կայ, որ եթէ մի համայնքի մէջ, որտեղ քրիստոնեաները փոքրամասնութիւն են կազմում պաշտօնեաները և ժանդարմները կրօնովին մահմեդականներից, քրիստոնեաները դարձեալ անպաշտպան կը լինեն: Դեսպանները անհրաժեշտ են համարում կազմել Հայաստանի համար, կամ ինչպէս թերթերը ասում են Քիւրդիստանի համար, մի առանձին օրգանական կանոնադրութիւն, որ սահմանէր Հայաստանի մէջ Արեւելեան Ռումելիայի պէս մի դրութիւն:

Գերմանական լրագրի այդ տեղեկութեան վրա մենք մեր կողմից աւելացնենք, որ Արեւելեան Ռումելիայի սահմանադրութիւնից աւելի լայն սահմանադրութիւն մենք չենք էլ ցանկացել և չենք էլ ցանկանայ առ այժմ Հայաստանի համար: Դա կը լինէր փրկութիւն ազգերի Թիւրքաց Հայաստանի համար:

ՆԱՄԱԿ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻՑ

Կ. Պօլիս, 20 յունիս

Պատերազմի պատրաստութիւններն փութով առաջ կը տանի կառավարութիւնը, այլ ևս տարակոյս չը կայ թէ Բերլինի դեսպանաժողովի որոշումը Յունաց և Թրքաց միջև պատերազմ է, եթէ Եւրոպա իւր ներկայացուցիչներու որոշումն ուզէ որ Թիւրքերն ընդունին: Անգամ մը որ Բ. Դուռը Եւրոպայի չը հնազանդելու որոշումը տայ, Մօնթէնեգրոյի համար ալ նոյն ընթացքին կը հետևի: Բայց արդեօք վախճանը իրեն օգտակար կըլլայ, տարակուսական է. սակայն այս միջոցին Հայաստանի բարեկարգութեանց խնդրին առճիաց համար ոև է կարեւորութիւն չունենար, Եւրոպայի ընծան Եւրոպայի կը վերադարձնէ: Ցէրութեանց ծանուցագրի երրորդ կէտին, որ է հայկական խնդիրը, կառավարութիւնը իւր պատասխանը հաղորդեց դեսպանաց: Այդ պատասխանը տաճկական նենգ քաղաքագիտութեան կատարեալ օրինակն է, և ցոյց կուտայ թէ Բ. Դուռը տակաւին զենքովքա խաղալու յամառ կայի:

Նախորդ նամակաւ հաղորդած էինք թէ Հայաստանի բարեկարգութեանց համար մի քանի միջոցներ կը խորհուէին, յորոց մին պիտի ընդունէր Բ. Դուռը: Այժմ Բ. Դուռը կը պատասխանէ դեսպանաց թէ «Մասնաւորապէս հայ ժողովրդեան համար ոև է բարեկարգութիւն երբէք չընդունիր, այլ ամբողջ ասիական Թիւրքիան մէկ աչքով կը նկատէ և ամենուն հաւասարապէս բարեկարգութիւն պիտի շնորհէ, և թէ այս բանին լաւագոյն միջոցն կը համարի Եւրոպայի Տաճկաստանի կազմակերպութեան համար պատրաստուած ծրագիրներն ի մի ունենալով, նմանօրինակ կազմակերպութիւն մը ներմուծել անդ»:

Եթէ տաճիկներն լաւ ճանչցած չըլլայինք անշուշտ այս յայտարարութիւնը զմեզ պիտի գոհացնէր, բայց այդ պատասխանին քիչ շատ ուշադրութիւն ընծայողը անմիջապէս պիտի տեսնէ թէ ասիկա նպատակ չունի դա, բայց եթէ բարեկարգութեանց խօսքն երկար ժամանակի մը յետաձգել: Երկու տարի է որ Բերլինի վեհաժողովն որոշեց Եւրոպայի Տաճկաստանի համար մասնաւոր կազմակերպութիւն ի գործ դնել, և այդ երկու տարիներու մէջ, Եւրոպիոյ աչքին առջև, ինչ ըրաւ Թուրքիա: Գնա Յանձնաժողովը նիստեր կը գումարէ, պատրաստութիւններ կը տեսնէ և Աստուած միայն գիտէ թէ որ ժամանակ իւր աշխատութիւնները պիտի վերջացնէ. ամեն մէկ նաւին Թուրքիոյ ներկայացուցիչներն աղաւ էն խնդրոց վրա երկարօրէն վիճաբանելով, ուզածնուն չափ երկարել գործը, բայց որ մը անշուշտ կը վերջացնեն և կարգը կուգայ զայն ի գործ դնելու, որ ձգենք թէ ինչպէս կըլլայ: Այնուհետև նորէն կը սկսին վիճաբանութիւնք ասիական գաւառաց համար, զի ինչպէս յայտնի է, այդ ծրագիրն իբր հիմ պիտի ծառայէ, զի եթէ ամբողջապէս զայն ի գործ դնել ուզուէր Ասիոյ մէջ, այն ատեն խնդիրն ուրիշ կերպարանք կառնէր: Յանձնաժողովը պիտի կարօտի լաւ տեղեկութիւններ ունենալ Հայաստանի, Արաբիոյ, Ասորեստանի, և այլն մասանց վրայ. պիտի տեսնէ որ միօրինակ ծրագիր կարելի չէ ամենուն համար. առանձին առանձին ծրագիրներ պատրաստելու է, մանաւանդ որ նոյն իսկ եւրոպական գաւառաց համար ալ առանձին կազմակերպութեանց պէտք կը տեսնեն: Ալ կը սկսին մտածել, վիճել, խորհել, ինչ և է բաւական ատեն կանցնի: Այս միջոցիս Բ. Դուռը իւր ներկայացուցիչներէն դժգոհ կըլլայ, կը փոխէ զանոնք կամ հարկը կը ստիպէ նոր պաշտօնի մը կոչել զանոնք. յաջորդներն լաւ մը գործը չեն գիտեր, պէտք է աղէկ մը հասկնան, ժամանակի կարօտ է: Ենթադրենք թէ լմնցուցին, անշուշտ ամեն ջանք կընեն որ քրիստոնեայ տարրերն՝ սկար պաշտպանութիւն մը լինի, և այս արհեստին մէջ վարպետ են: Բ. Դուռը կը քննէ այս ծրագիրը, կառաջարկէ բարեփոխութիւններ. Յանձնաժողովը նորէն քննութեան կառնու, և մինչ այս մինչ այն, տարիները կը սահին, Բ. Դուռը Եւրոպիոյ հարցմանց կը պատասխանէ թէ ինչ ընէ, անհատակ իւր Յանձնաժողովոյ ձեռամբ կը գործէ, կիսակատար ծրագիր մը ինչպէս ի գործ դնէ. այսպէսով բաւական տարիներ կը վաստկի, ո գիտէ ինչ կըլլայ ինչ չըլլար այս միջոցիս: Միայն մէկ ստոյգ բան մը գիտէ Բ. Դուռը թէ երկու երեք տարուան օգնութեամբ և ամեն տեսակ նենգութիւններով սոսկալի հարուածներ կրնայ տալ Հայաստանի. Նոր հրկիզութիւններ, նոր սովեր, բանի համաճարակ հիւանդութիւններ, կեղեքումներ, դրամագլուխներն փճացնելու եղանակներ, վերջապէս ժողովուրդ մը ոչնչացնելու այն ամեն ճարտար միջոցները, որոց համար տաճիկներն սքանչելի յատկութիւններ ունին: Ի՞նչ պիտի ընէ Եւրոպա: Եթէ եւրոպական մամլոյ հաւատանք, հայկական խնդիրն կարգադրելն Եւրոպիոյ շահն է և թէ պիտի փութան այդ կարգադրութիւնն ընել: Սակայն Կ. Պօլսի ազգային պաշտօնական շրջանակներն պ. Գօշէնի վրա աւելի մեծ յոյսեր կը տածէին և զինքն այսքան չափաւորեալ չէին կարծեր. երկիւղը սկըսած է տարածուիլ, թէ արդեօք Հայաստանի խնդրոյ համար պ. Գօշէն ալ Լէյարդի գաղափարներով պիտի մտանէ. Պատրիարքը և Գօշէն երբ անցեալ օր Հայաստանի բարեկարգութեանց վրա կը խօսին, պ. Գօշէն զարմացմամբ կը հարցնէ Սրբազանի—ուրեմն դուք կուզէք Հայաստան մը կազմել—Գօշէնի այս զարմացական հարցումը, եթէ ներելի լինէր ռամկական բացատրութիւն մը գործածել, պիտի ըսէինք թէ, տաք ապուրին մէջ պաղ ջուր լեցնելու կը նմանէր:

Ի՞նչ ընենք որ մեք խելքի պակասութիւն ունինք, երբ դեսպան մը, երբ մեծ այցելուներ, Կ. Պօլիս եկած ժամանակին միայն Պատրիարք մը տեսնելու առիթ կունենան և ոչ այլ ոք հայերէն, բնական է որ իրենց գաղափարներն մեծապէս ազդեցութիւն ստանան մեր հակառակորդներէ, որք չարաչար կը ջանան զիրենք շրջապատել: Մեծ փափագ և քիչ խելք—ահա այս է մեր արդի վիճակը:

Թիւրքերն մեր ամեն գործոց լաւ ուշադիր ըլլալով, ըստ այնմ ական կը փորեն: Ուրիշ անթիւ գրեցինք թէ կառավարութիւնը հայկական պահանջմանց դէմ քիւրդերն կը պատրաստէ. եթէ մէկ կողմէ պիտի զինէ զանոնք, միւս կողմէ դիւանագիտութիւն պիտի ուսուցանէ նոցա: Երէկ Թիւրք թերթերն կը հաղորդեն թէ Շէյխ Իպատուլլահ հանդերձ մի քանի քիւրդերով պատգամաւոր կուգայ Կ. Պօլիս ի դիմաց քիւրդ ժողովրդեան: —Ի՞նչ բանի համար գալերնին, տարակոյս չը վերցնէր, հայ պահանջմանց դէմ քիւրդ պահանջումներ ընել, և ցոյց տալ եւրոպական դեսպանաց թէ հայկական ինքնավարութեան բառը երբ արտասանուի, ամեն քիւրդերն ի զէն պիտի դիմեն: Դժբաղդաբար շատ դժուարութիւն պիտի չունենան զուրկինքերն համոզելու. մինչ նոյն իսկ մենք չենք որ ամեն տեղ պոռացինք թէ քիւրդերն զէնք ունին, մենք զէնք չունինք: Այսօր ամեն կողմ գաղափար տարածուած է թէ քիւրդերն թէպէտ և վայրագ, բայց կորիճ են,—սխալ գաղափար, բայց ինչ օգուտ արմատ ձգած է: Երբ զինեալ ժողովուրդ մը պահանջներ կունենայ և անզէն ժողովուրդ մը պահանջներ կունենայ, հաւանական է որ յաղթանակը զինեալը տանի:—Բայց ով կը խօսի այս պատգամաւորներն, դա յայտնի է որ ինքնակոչ են:—Կայ քիւրդ ժողովուրդ մը որ պահանջումներ ընէ.—ոչ.—Բայց քանի որ խլամութիւնը Թրքաց հնարքն է, ուզածին պէս կը գործածեն. վաղը կը տեսնես թէ տեղական խլաութեան ազդեցութեամբ կը յարձկին հայոց վրա քիւրդերն, և հոս կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ հայոց ինքնավարութեան խնդիր կայ և դորա համար է, մինչդեռ խռովարարն մաքէն չանցնիր: Դիւանագիտական հարցերու մէջ Թրքաց հետ մրցելու համար շատ խակ ենք—Սովու համար անչափ խաղեր խաղացին մեզ և յաջողեցան, ինչ կրցանք ընել,—դեռ երէկ տեղւոյս եւրոպական թերթերն զարմացմամբ կը հրատարակեն թէ հետագրատանց նորընտիր պաշտօնեայն սովեալ յանձնաժողովոյ եկած հեռագիրներն չը յանձներ կեդրոնական ժողովոյ և թէ ժողովն մեծ անտարբերութեան մէջ է. Թերթերն այս լրոյն չեն ուզեր հաւատալ, բայց այսօր կեդրոնական յանձնաժողովէն տուեցինք թէ կատարելապէս ճիշդ է:—Զարմանալու բան չը կայ:

Պ. Արդար երէկ մեկնեցաւ աստի: Ամէն անոնք որ առիթ ունեցան իրեն հետ տեսնվելու մեծապէս գոհ եղան և կը փափագէին որ երկար ատեն դեռ Կ. Պօլիս մնար. կը լսենք թէ հայերէն գրքերի հրատարակութեան ընկերութեան մասին մի քանի բարեկամաց հետ կարգադրութիւններ բրած է, միայն փափագելի է որ այդ պարոնները չը մոռնան իրենց խոստումներն պ. Արդարի բացակայութեան միջոցին Կ. Պօլսոյ մէջ դաս մը անձինք կան որ բարձր ընկերութեան կը վերաբերին, ստարական մը մեծամեծ յոյսեր կրնայ դնել նոցա վրայ, բայց պէտք է գիտնալ որ նոցա աւելի լաւ խորհրդատուներ են, քան թէ գործ տեսնողներ: Պ. Արդար վերջի երեկոյ Դպրոցասէր—Հայուհեաց Օրթագիւղի ազգասէր վարժարանը այցելեց. անցեալներն առիթ ունեցայ ծանօթացնել «Մշակի» ընթերցողաց այս անձնուէր ու խելացի ազգեանց ընկերութիւնը, որ լուիկ մնջիկ Հայաստանի համար նախակրթիչ վարժուհիներ կը պատրաստէ, դաստիարակելով Կ. Պօլիս գտնվող հայաստանցի աղքատիկ աղջիկներն: Շատ զարմացաւ պ. Արդարը, երբ լսեց թէ վերջերս Տփղիսէն չորս հարիւր ռուբլի նուէր մը զոր խրկած են հոս Դպրոցասէր Հայուհեաց Ընկերութեան, իրենց չէ յանձնուէր, այլ Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկերութեան: Իրենք չէին գիտեր թէ այս գումարը իրենց եկած լինի, բայց պ. Արդար ապահովցուց թէ այս անուամբ ժողված են, և թէ տիկնայց յանձնաժողովի մէջ է նաև տիկին Յովհաննիսեանց, հետևաբար ոև է տարակոյս չունէր, ուստի Պատրիարքարանի պիտի դիմեն և խնդրեն որ այս գործին վրայ տեղեկութիւն տան: Մեք ևս կը խնդրեմք Տփղիսի ազնուահի տիկիններէ, որ հաճին այս մասին տեղեկութիւն մի հաղորդել «Մշակի» միջոցաւ: Զի լաւ է որ ամեն ընկերութեանց համար ժողվածներն իրենց յանձնուին, եթէ սխալում լինի վստահութիւնը կրնայ պակսիլ: Ազգանուէր Հայուհեաց ընկերութիւնն ալ շատ յարգելի է, և փափագելի է որ անոր համար ևս հանգանակութիւն լինի:

Այս երեկոյ հրատարակուած թերթերն կը հաղորդեն թէ՝ դեսպանք գոհ չեն եղած կառավարութեան պատասխանէն հայկական խնդրոյ մասին և թէ եւրոպական տէրութեանց ներկայացուցիչներն միաձայն հաւանութեամբ պիտի հաղորդեն Բ. Դրան թէ իրենք իրենց ծանուցագրին մէջ ամբողջ ասիական Թիւրքիոյ համար բարեկարգութիւն չեն պահանջած, այլ յատկապէս Հայաստանի համար յենլով Պերլինի դաշնագրի վրայ. Թիւրք մամուլը ցաւ կը յայտնէ որ յատուկ Հայաստան գաւառ մը ճանաչելով, Եւրոպա նորա համար առանձնաշնորհեալ բարեկարգութիւններ կը պահանջէ.—Կը խօսուի նաև Անգղիայէն առ Գօշէն եկած մասնաւոր հրահանգներու վրայ, այս հրահանգներն մեզ նպաստաւոր կը կարծուի: Տեսնենք:

Հայկակ

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԼՕՆԴՕՆ, 27 յունիսի: Զաւնխսու ներված է: Գլէդստոնը չէ կամենում վիրաւորել Ռուսաստանի արժանաւորութիւնը, նա կամենում է շարունակել բարեկամական յարաբերութիւնները Ռուսաստանի հետ:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 28 յունիսի: Հուսէյն փաշա նշանակված է պատերազմական մինիստր:

ՓԱՐԻԶ, 28 յունիսի: Չափաւորական կուսակցութեան բոլոր լրագիրները ասում են որ սենատը քուէարկեց երէկ կատարեալ ներողութիւն: Նրանք հրաւիրում են պատգամաւորների ժողովը ընդունել օրէնքի ծրագրի այն նոր ձեւակերպութիւնը, որ նրան տալ է սենատը:

ՎԱՐՇԱՎԱ, 27 յունիսի: Դատարանը ծծկեր երեխաներին ջնջելու գործի պատճառով պատժի դատապարտեց, Նեժէօլին զրկել բոլոր իրաւունքներից և առաւելութիւններից և ուղարկել գործաւորների տունը ամենածանր աշխատանքների համար երեք տարով պօլիցիայի հսկողութեան տակ. Նիֆէրսին չորս տարով բանտի դատապարտել և 4 ամսով եկեղեցական ապաշխարութեան, Սոխմպիակին երեք ամսով:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 29 յունիսի: Դադի Օսման փաշա հրաժարական է տալիս պատերազմական մինիստրի պաշտօնից և մնում է պալատի մարշալ:

ԼՕՆԴՕՆ, 30 յունիսի: Բրիտանական ամբարձած գիւքեր Կաբուլի մօտ հրամայված է ոչնչացնել: «Times» լրագիրը համարում է Օսման փաշայի հրաժարականը մի ապացոյց, որ Սուլթանը ընդդէմ է այժմ Եւրոպայի կամքին ընդդիմադրութիւն անելուն:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 յունիսի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր. 25 կ., երկրորդ 91 1/8 ր., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր., առաջին ներքին 5% փոխառութեան տոմսակը արժէ 228 ր. 25 կ., երկրորդ 223 ր. 50 կ., արեւելեան առաջին 91 7/8 ր., երկրորդ 91 ր. 50., երրորդ 91 ր. 25 կ., ոսկի 7 ր. 76 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 25 15/32 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 218 մարկ, 25 պֆ., Փարիզի վրա 268 ֆր. 75 սանտիմ Բօրսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է,

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՆՆԵՐ

ПО СЛУЧАЮ ОТЪѢЗДА ВОВСЕ СЪ КАВКАЗА ЗА-ГРАНИЦУ

Капитанъ князь Константинъ Макаровичъ Орбеліани объявляетъ, что продаетъ оставшееся послѣ смерти отца, Макарія Орбеліани, имущество, именно: трехъ-этажный домъ на Головинскомъ проспектѣ, съ флигелями, гдѣ помѣщается гостинница «Россія», и имѣнія въ Тифлисской губерніи и уѣздѣ, именно: деревня Геуары, населенная жителями, 4,174 десят., Вашлеванъ—450 десятинъ, съ садами, домомъ и пристройками; дача въ Коджорахъ, домъ и земля $2\frac{3}{4}$ десятины; лѣсъ сосновый, строевой и дубовый 3,100 десят. въ Локскомъ ущельи, Шулаверскаго уѣзда, около Чатахскаго завода; имѣніе на Мокрыхъ-горахъ, около молоканскаго селенія Воронцовки, подъ названіемъ Каракала — 5,500 десят. Всѣ имѣнія обмежеваны и имѣются планы; коляска, фаэтонъ, верховыя лошади, баранта и рогатый скотъ.

3—3

ՄՕԶԴՈՒԲԻ

Հայոց օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի վարժուհի նպատակաւոր պայմաններով: Յանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրատանը պայմանների մասին տեղեկութիւն համար:

5—10

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ծախվում են օէօգրաֆիական պատկերներ 20% զիջում մեծ վերարկուներ 6—20 ր., խոզանակներ պատվիճուած են լոյի մէջ առանձնա հա անպլիական խանութի համար, ամենապատ ածելիներ, արկղիկով 4 ր., նեֆիլդի դանակներ 3—20 ր. գիւժիներ, բրիտանական մեծ տալի թէյամաններ 30 կ.,—3 ր., ցիտրատ մագնեզիա, թիւրքական շերբէթ և ծարաւը բացող նիւթ 70 կ., ամենապատ պօրտվէյն և խերես 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

Համեմատեցէք անգլիական խանութի թէյն գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի Ֆունտը2 բուրլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

24—100

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ երեխաների 4 ր., տղամարդկերանց 9—20 ր., ամբողջ հագուստը, պէջակ 5 ր., ՈՐՏԵՂ Է ԾԱԽՎՈՒՄ. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ: Բամպէյ, դարսաբոն, արկղ, դրապ, փօստի թուղթ, թուբէշ կարթաիքի և կաուքերի համար, կալենկօր և այլն 25% ուրիշ տեղերից էժան: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ համեղ մաբարաներ, կօնֆետներ հազի գէմ, պաներ, մարմնեղէա, ամանեներ, կարբօլեան փոշի, սապօն, պարսկական փոշի և այլն: Այս բոլորը և ուրիշ շատ ապրանքներ կարելի է գտնել ԱՄԵՆԱԺԱՆ գներով ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ:

20—20

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յունիսի 30-ից ապ. ՅՈՒՐԻՆՈՎԻ և ընկ. գեղերի ԽԱՆՈՒԹԸ և ՊԱՀԵՍՏԸ կը լինի ԽԻՏԱՐՈՎԻ տանը, Եաբուրովի տան կից, որտեղ դանւում է նահանգական փարչութիւնը Մուդէուի գիմացը:

2—3

ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԱԼԻՒՐ 2-որդ ՏԵՍԱԿԻ

Պատահած մաքուր յօրինից առանց թեփի, բերած է Կյոկից և ծախվում է Կուկիայում նոր բացված պահեստում, ելլեզավէտինակի փողոց, տուն Քանանօվի, Փօթիխինիլիսեան երկաթուղու փարչութիւնից ոչ հեռու: Նոյն տեղ ծախվում է նոյնպէս Կյոկից բերած և Փօթիում պահվող 5000 պուդ մաքրված գարի:

4—5 (2)

ՄԵԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, *որ գիտէ հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն լեզուներ, կամենում է ԿԱՆԽՏՕՐՉԱԿԻ ԳՈՐԾԱԿԱՏՏԱՐԻ կամ թարգմանի տեղ ունենալ: Յանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրութեանը:*

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՏԱՆ 9—13 ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրաւէվիչ ներքին հ., Ծատնանց կանանց և երեխաների հ., Քիրիլիսեան երկաթուղու փարչութիւնից ոչ հեռու: Նոյն տեղ ծախվում է նոյնպէս Կյոկից բերած և Փօթիում պահվող 5000 պուդ մաքրված գարի:

Երեքշաբթի. Մինսկիվիչ խիրուրգիական հ., Վ. զօրօվ վիներական և բողազի հ., Էֆխե աչքի հ., Ռախուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլազօվ, Լիսիցկի և Վերմիշևի ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցկի Ռուվոմակի ներքին հ., Շտեյմրօսկի կեներական և կաշու հ., Առաուծառուրօվ կանանց հիւանդութիւններից:

Հինգշաբթի. Վ. զօրօվ վինեքսան և բողազի հ., Ծատնանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցկի և Վերմիշևի ներքին հ., Գրուզաբանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինսկիվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլազօվ և Լիսիցկի ներքին հ., Ռախուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեյմրօսկի և Ասատուռօվ վինեքսան և կաշու հ., Բարսեղեան ջղային և հոգեկան հ.:

Շաբաթ. Մինսկիվիչ խիրուրգիական հ., Վ. զօրօվ վինեքսան և բողազի հ., Էֆխե աչքի հ., Ռախուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեյմրօսկի վինեքսան և կաշու հ., Բարսեղեան ջղային և հոգեկան հ.:

Շաբաթ Լիսիցկի և Վերմիշևի ներքին հ., Ռօվոմակի վինեքսան և բողազի հ., Էֆխե աչքի հ., Ռախուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլազօվ, Լիսիցկի և Վերմիշևի ներքին հ., Գրուզաբանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինսկիվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլազօվ և Լիսիցկի ներքին հ., Ռախուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեյմրօսկի և Ասատուռօվ վինեքսան և կաշու հ., Բարսեղեան ջղային և հոգեկան հ.:

Շաբաթ Լիսիցկի և Վերմիշևի ներքին հ., Ռօվոմակի վինեքսան և բողազի հ., Էֆխե աչքի հ., Ռախուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեյմրօսկի վինեքսան և կաշու հ., Բարսեղեան ջղային և հոգեկան հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ապրատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բարսեղով չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բարանդուրովի տանը:

Առաւօտեան 9 ր ե խա ապրատ հիւանդներին բժշկանոցի տումակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կէտահի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի վերակաց Լիսիցկի:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏ

ԻՒԼԻՒ ՀՆՆԻԻ ՅԻՄԵՐՄԱՆԻ,

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, ԻՕԼՇԱՅԱ ՄՈՐՍԿԱՅԱ, № 42

Առաջարկում են արտասահմանի ամենալաւ գործարաններից նորերում ստացված երաժշտական գործիքներ:

ՋՈՒՔԱԿՆԵՐ $2^1/_2$ ր., 5 ր., 6 ր., 8 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 50 ր., 60 ր. և աւելի թանգ մինչև 150 ր., ԿՆՏՆՏՈՑՆԵՐ (сжычекъ) 50 կ., $1^1/_2$ ր., 2 ր., 3 ր., 5 ր., 8 ր., և աւելի թանգ մինչև 25 ր., ԱՐԿԱՆԵՐ $2^1/_2$ ր., $5^1/_2$ ր., 6 ր., 7 ր., 10 ր. և աւելի թանգ մինչև 20 ր.: Հին իտալական և գերմանական ջութակներ մինչև 600 ր.: ՋՈՒՔԱԿՆԵՐ փոքր դիրքի երեխաների համար 2 ր. 50 կ. մինչև 30 ր.: Ջութակի չհօլա (ինքնուսուցիչ) 2 ր., 3 ր., 4 ր., 5 ր.: ԱԼՏԵՐ 9 ր., 15 ր., 25 ր., 50 ր. և աւելի թանգ: ՎԻՕԼՕՆՉԵԼՆԵՐ 20 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր., 100 ր. և աւելի թանգ մինչև 600 ր.: Վիօլանչելի չհօլա 4 ր.: ԿՕՆՏՐԲԱՍ 45 ր., 65 ր., 120 ր. և աւելի թանգ: ԳԻՏԱՐ 3 ր. 50 կ., 5 ր., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 40 ր., 50 ր. և աւելի թանգ մինչև 100 ր.: Գիտարի չհօլա (ինքնուսուցիչ) 1 ր. 50 կ., 2 ր., 3 ր.: ՅԻՏՐԱՆԵՐ 14 ր., 16 ր., 25 ր., 35 ր., 50 ր. և աւելի թանգ մինչև 100 ր.: Ցիտարայի չհօլա 2 ր., 3 ր. 50 կ., նօտաներ 40 կ., 60 կ., 90 կ. իւրաքանչիւր տետրակը: ՄԱՆԴՕԼԻՆ 10 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., և աւելի թանգ. չհօլա 3 ր.: Ամենալաւ իտալական ԼԱՐԵՐ այդ գործիքների համար, ԿԱՄԵՐՏՕՆ 40 կ., 50 կ., 1 ր., 50 կ., 2 ր., 6 ր.: Սուրդին կանիֆոլ և այլ պատկանելիք: ՄԵՏՐՕՆՕՄ 8 ր., 12 ր.: Երկաթի ծալվող ՊԻՊԵՏՐՆԵՐ 5 ր.: Երկաթի ծալվող պիւպետրներ մամականերով 6 ր., 8 ր.: Գերմանական ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ 4 ր., 4 ր. 50 կ., 5 ր. 50 կ., 7 ր. 50 կ., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 24 ր., 30 ր., 40 ր., և աւելի թանգ: Գարմօնիայի չհօլա և նօտաներ 50 կ., 75 կ., 1 ր., 1 ր. 50 կ., իւրաքանչիւր տետրակը: ԿՕՐՆՈՓԻԱՆ 18 ր., 25 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր. և աւելի թանգ մինչև 100 ր.: Շհօլա (ինքնուսուցիչ) 1 ր. 50 կ., 4 ր., 5 ր.: ԱԼՏՕՐՆ, ՆԵԱՆԱՓՈՂԵՐ, ՏՐՕՄԲՕՆՆԵՐ, ՖԼԻՑԱՆԵՐ 3 ր., 5 ր., 7 ր., 10 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր. և աւելի թանգ: Շհօլա (ինքնուսուցիչ) $1^1/_2$ ր., և 3 ր. նօտաներ 40 կ., $1^1/_2$ ր., 3 ր. իւրաքանչիւր տետրակը: ԿԱՐՆԵՏՆԵՐ 6 ր., 8 ր., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., և թանգ մինչև 60 ր.: Կարնետի չհօլա 4 ր., Բեկհօլօ, Զականի, Ֆլաժօլետներ: Անգլիական ԿՕՆՑԵՐՏԻՆՕ 30 ր., 38 ր., 45 ր., 55 ր., 70 ր., 100 ր., և թանգ մինչև 160 ր.: Շհօլա 3 ր., նօտաներ 50 կ., 75 կ., 1 ր., $1^1/_2$ ր., Գերմանական կօնցերտինօ 3 ր., 4 ր., 5 ր., 8 ր., 10 ր., 12 ր., 15 ր., և թանգ մինչև 30 ր.: Շհօլա (ինքնուսուցիչ) 75 կ., նօտաներ 40 կ., և 1 ր. իւրաքանչիւր տետրակը: Երաժշտական արկղներ 2 ր., 4 ր., 6 ր., 10 ր., 25 ր., 30 ր., 40 ր., 55 ր., 75 ր., 90 ր., և թանգ մինչև 200 ր.: ՖԻՊՐԱՐՄՕՆՆԵՐ 90 ր., 100 ր. 120 ր., 150 ր., 175 ր., 250 ր. և աւելի թանգ: ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ ՖԼԻՑԻ 40 ր., 45 ր., 60 ր., 75 ր., 90 ր.: ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ ֆիրմաի ՕՐԳԱՆՈՎ 175. և 225 ր.: ՇԱՐՄԱՆԿԱ 8 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր.: Իտալական չարմանկաններ 150 ր., 200 ր., 250 ր.: ՕՐԳԱՆՆԵՐ Թաչուններ համար 10 ր., 15 ր.: Թմբուկներ, լիտաւրներ, բանչուկներ, բանդօնիան, մետալական չրթունքների բերկաներ, եաանկիւնիներ, գործաններ և այլն:

Օտար քաղաքներից ստացված պատուէրները կատարվում են անյապաղ և ճշդութեամբ: Յանապարհածախսը գնողինն է: Ծախվում են հատով և մեծ քանակութեամբ:

1—1

На Воронцовской Набережной, въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

Ծախվում են ԸՆԿՈՒԶՆՈՒՑ լաւ շինված ՊԱՀԱՐԱՆՆԵՐ (շիտաֆներ) երանց բոլոր յարմարութիւններով: Կարելի է տեսնել ամենայն օր Սօլօլակ, տուն իշ. Սաւվաւտովի, Վարշավսկայա պեկարնիա:

5—5 (2)

Ծուխի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵԿԱՐՆԻԱՅԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԻ, ՇՕԿՕԼԱԴ, ԹԻՑ և պատրաստված հանքային զանազան ՋՐԵՐ:

7—40

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Հրացաններ, բեմբլիներ, գանահներ, գրիչներ, անուշահոտութիւններ, սապօն, գուլպաներ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

15—20

Маленькій магазинъ дешевыхъ и modныхъ матерій для дамскихъ платьевъ, открытый Г-жею Чернышевой, переведенъ изъ Головинскаго проспекта въ домъ Г-жи Варламовой, на Воронцовской Набережной, противъ Сабанскаго моста.

Въ Тифлисѣ Кавказская книжная торговля З. П. Грикурова.

15—20

Вышелъ изъ печати и поступилъ въ продажу VI томъ **„Сборника свѣдѣній о Кавказѣ“**, изданія Кавказскаго Статистическаго Комитета, содержащій въ себѣ:

«ТИФЛИСЪ ПО ОДНОДНЕВНОЙ ПЕРЕПИСИ 25-го МАРТА 1876 г.»

всего 570 страницъ in 4, съ 19-ю приложеніями, а именно:

1) 15 литографированныхъ раскрашенныхъ графическихъ таблицъ;

2) 2 вида Тифлиса: по Шардену (1671 г.) и Турнефору (1701 г.);

3) копія съ плана Тифлиса по царевичу Вахушту (1739 г.);

4) планъ современнаго Тифлиса.

Продажа производится въ книжныхъ магазинахъ: Береништама, Кавказской книжной торговлѣ и Центральной книжной торговлѣ. Цѣна **4 руб. сер.**; на пересылку прилагается за 5 фунт.

Дозволено Цензурою 1 Іюля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միքելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 113 Յուլիսի 3 (15) 1880 Յուլիսի 3 (15) № 113

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարւանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թղթակցութիւն գրւում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յատուկ պատգամներ գրւում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Նոցի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երկուսից մէկը։—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Ղարսից։ Նամակ Նոր-Նախիջեւանից։ Նամակ Շուշուց։—Արտաքին տեսութիւն։ «Новое Время» լրագիրը հայերի մասին։ Թիւրքիա։ Ֆրանսիա։ Արտաքին լուրեր։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։

ԵՐԿՈՒՍԻՑ ՄԷԿԸ

Մինչև այժմ յայտնի չէ ինչ սկզբունքին է հետևում Թիւրքիան Յայաստանում վերանորոգութիւններ մտցնելու գործում՝ կրօնական, թէ ազգային սկզբունքին։ Մինչև այժմ յայտնի չէ ինչ տեսակէտից է նայում լուսաւորված Եւրոպան տեսական Թիւրքիայում բնակվող ժողովրդների վրա, որոնց համար բարենորոգութիւններ է պահանջում՝ արդեօք նայում է Եւրոպան նրանց վրա, որպէս ազգութիւնների վրա, թէ որպէս կրօնական համայնքների վրա։

Ի հարկէ եթէ Թիւրքաց Յայաստանի ազգաբնակութիւնը կը բաժանվի այն ձևով, որ մի կողմ կը դրվին բոլոր մահմետականները, իսկ միւս կողմ միմիայն հայուսաւորչականները,—այդ վերջինների թիւը շատ նշանաւոր չի եղելայ և մահմետականները, ի հարկէ, մեծամասնութիւնը կը կազմեն։

Նայց մեր կարծիքով, որպէսզի լինելու համար, պէտք է երկուսից մէկն անել՝ կամ պէտք է բաժանել Յայաստանի ամբողջ ազգաբնակութիւնը երկու որոշ խմբերի վրա՝ արդարութեամբ գործ դնելով կրօնական սկզբունքը, կամ բաժանել այդ ազգաբնակութիւնը երկու որոշ խմբերի վրա՝ գործ դնելով ազգային սկզբունքը։

Առաջին դէպքում, եթէ մէկ կողմ են դնում մահմետականներին, միւս կողմ պէտք է դրնել ոչ թէ միայն հայ-լուսաւորչականներին, այլ Յայաստանում բնակվող բոլոր քրիստոնեաներին, այն է՝ հայ-լուսաւորչականներին, հայ-բողոքականներին, հայ-կաթոլիկներին, հայ-յունադաւանների, օրթոդոքս յոյներին, կաթոլիկ յոյներին, ասորի-Նեստորեանների, ասորի բողոքականներին, ասորի-կաթոլիկներին, կաթոլիկ դահլեճին է, կամ կաւտարեալ անհատակացողութիւն է։

Երկուսից մէկը, կրկնում ենք մենք. եթէ յիշում էք բոլոր մահմետականներին, յիշեցէք և բոլոր քրիստոնեաներին։ Իսկ եթէ յիշում էք հայերին, ուրեմն ազգային տեսակէտից էք սկսում նայել ազգաբնակութեան վրա, այն ժամանակ յիշեցէք բոլոր հայերին, ուրեմն և մահմետական հայերին։

Ներլինի դաշնագրի 61-րդ յոդուածում Եւրոպան նեղ կրօնական հայեացքին չէ հետևել, այլ հետևել է յայն ազգային պրինցիպին։ Նա չէ պահանջել վերանորոգութիւններ Յայաստանում բնակվող այն հայերի համար միայն, որոնք ենթարկվում են Էջմիածնի վանքի հոգևոր իշխանութեանը, այլ ամեն հայերի համար։

Ինչ գործ ունի կրօնը ազգութեան հետ։ Մի ազանդի համար բէֆօրմներ չէին պահանջի, այլ մի ամբողջ ազգի համար։ Իսկ հայոց ազգը Թիւրքաց Յայաստանում բաղկացած է լուսաւորչական հայերից, բողոքական հայերից, կաթոլիկ հայերից, յունադաւան հայերից և մահմետական հայերից։

Թող այս տեսակէտից նայելով հայերի վրա Թիւրքիան հաշւի նրանց թիւը և թող այն ժամանակ Եւրոպան հասկանայ՝ իրաւունք ունի արդեօք հայոց ազգը կաւտարեալ ինքնավարութիւն ըստանալու։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

—

Մայիսի 23

Ուզարկում ենք ձեզ մի դուսար, որ ժողովեցինք Կարսի հայ հասարակութիւնից յօգուտ վաճառականի սովելոց։ Չը նայելով տեղիս սովին և անպատմելի թանգութեանը, պէտք է ասել որ ժողովրդը հասկանալով ընդունելս մեր առաքելութիւնը և իր ազգասիրական քաղաքից ամենայն ջերմեռանդութեամբ տուց այդ նուէրները։ Նուիրատուց ցուցակից կը տեսնէք, որ ոչ մի պարոն փոքր ի շատէ նշանաւոր գումար նուիրած չէ, սոյն պատճառը հասկանալի կը լինի, եթէ ասենք որ այդ գումարը ժողովել ենք գրեթէ հասարակութեան մէջից և սորին դասակարգերից, իսկ տեղիս հարուստ հայ ազգասէրներից չէ ազ իւ ա զ ան ե ր ը, մի քանի բացառութեամբ, չը կամեցան մասնակցել, վախենալով որ մի գուցէ ղրկվին իրանց պաշտած կիսատուսածից։ Սակայն այնու ամենայնիւ մեզ գոյք և կը յաջողէր աւելի մեծ գումար ժողովել, եթէ մի հանգամանք արգելք չը դառնար։ Սորանից առաջ գաղթական ալաչկերտցիներին և տեղիս բնակիչ հայ ազգասէրներին հաց մատակարարելու համար սրբազան առաջնորդի յորդորանօք ժողովրդեան զոհաբերութեամբ հաւաքվեցաւ 2500 ր., այդ գումարից Յարութեան տօնին 400-ի չափ բաժանվեցաւ ազգասէրներին, իսկ մնացեալ գումարի մի մասը պնա. ևս բոլորովին չէ հաւաքված իսկ միւս մասը մանաւանդ անգամների համաձայնութեամբ տուած է մի վաճառականի տոկոսով, երևի այն նպատակով, որ այդ գումարը իր բարդ տոկոսներով աճելով, 50 տարուց ետը, գալոց սովի ժամանակ գործածվիր։ Այո, միայն այդպէս կարելի է բացատրել այդ գումարի տոկոսով տալը այս ձգնաժամին մէջ, երբ կարծի ամեն մի դրան առաջ թափված կը տեսնէք հայ գաղթականներ իրանց մերկ և բոկոտն երեխաներին ձեռքներից բռնած հաց մուրալով։ Մանաւանդ այդ տեսակ անձերի վարմունքը իրանց յանձն առած պաշտօնի մէջ խոչնդոտ դարձաւ մեզ աւելի նպատակաւոր գումար ժողովելու յօգուտ վանայ սովալուկների, ուստի որ կը դիմէինք փող խնդրելու մի պատասխան կը առանայինք տերկու. ամիս առաջ էլի ժողովեցին, բայց ժողոված փողերի գործադրութիւնը չը տեսանք, մենք մեր փողերը աւելի լաւ կը պահէինք, քան թէ ուրիշները։ Մի այլ իրողութիւն ևս արժանի է ուշադրութեան, այն է՝ թէև կարեւոր զարմանալի անտարբերութիւնը դէպի ազգային գործերը ընդհանրապէս և մանաւանդ սոցա սառնասիրտ վերաբերվելը դէպի Թշուառ վանեցիքը։ Շրջելով խանութները, մենք ոչ մի կարսեցի խանութպետերից չը կարողացանք ոչինչ առանալ։ «Ամեն մարդ Թող իր գլխի չարչէն տեսնէ», ահա քսա մեծի մասին ինչ պատասխան էինք առանում, մինչ զի յետին ազքատ օտարականը իր կարողութեան չափ նուիրում էր, և ընդհանրապէս պէտք է ասել, որ ղբթիթէ բոլոր նուիրատուները, շատ փոքր բացառութեամբ, օտար քաղաքացիք են, և մեծ մասամբ ալէքսանդրապօլցիք։ Ահա և սոցա ցուցակը, որը կը խնդրեմ տպագրել։

Կ. Ադամիկեանց 35 ր., Ս. Մաւրուկեանց 30 ր., Գ. Էհրամկեանց 15 ր., տ. Ս. Ղազարեանց 15 ր., Ա. Ղազարեանց 10 ր., Գ. Կամկամեանց 10 ր., Գ. Յարութիւնեանց 10 ր., Ս. Բազդասարեանց 10 ր., Գ. Էհրամկեանց 10 ր., Գ. Ադամեանց 10 ր., Կ. Մկրտչեանց 10 ր., Մ. Պալասեանի 10 ր., Յ. Ալվազեանց 7 ր., Ս. Բարաթեանեաց 7 ր., Յ. Լալայեանց 5 ր., Ա. Սաֆրազեանց 5 ր., Ղ. Գարագաշեանց 5 ր., Ա. Շահպարեանց 5 ր., Գ. Գալատեանց 5 ր., Գ. Գրիգորեանց 5 ր., Ս. Մըկրտումեանց 5 ր., Յ. Կիւրեղեանց 5 ր., Ս. Կուզիկեանց 5 ր., Թ. Ղալթաղկեանց 5 ր., Ս. Խաչատուրեանց 5 ր., Գ. Տէր-Անտոնեանց 5 ր., Գ. Գալանթարեանց 5 ր., Մ. Աբաջեանց 5 ր., Ա. Զաքիկեանց 5 ր., Մ. Խանամիրեանց 5 ր., Ս. Պատասեանց 5 ր., Կ. Արապզուլեանց 5 ր., Մ. քահանայ Տէր-Մելքիսեդեկեանց 5 ր., Վ. Նիկողոսեանց 4 ր., Գ. Ղազարեանց 4 ր., Յ. Կրասիլնիկեանց 4 ր., Մ. Պօղոսեանց 3 ր., Գ. Թէլեթեանց 3 ր., Տ. Բէժանեանց 3 ր., Ա. Միրզոյեանց 3 ր., Ս. Ատոյեանց 3 ր., Մ. Տէր-Ատոմեանց 3 ր., Ն. Տէր-Ատեփանեանց 3 ր., Բ. Աբաջեանց 3 ր., Յ. Վարդապատրիկեանց 3 ր., Գ. Խրխրեանց 3 ր., Վ. Սարգսիկեանց 3 ր., Մ. Մուրատեանց 3 ր., Օր. Կ. Ղարիբեանց 3 ր., Յ. Նալբանդեանց 3 ր., Ա. Զինկարեանց 3 ր., Խ. Ղուկասեանց 3 ր., Յ. Գօխիկեանց 3 ր., Ղ. Աստվածատրեանց 3 ր., Վ. Յարութիւնեանց 2 ր., Н. Алексѣевъ 2 ր., Յ. Ղարիբեանց 2 ր., Յ. Միրիմանեանց 2 ր., պ. Մարանջեանց 2 ր., Մ. Նալբանդեանց 2 ր., Ս. Ղարիբեանց 2 ր., Գ. Մէրկուրով 2 ր., Թ. Մարգարեանց 2 ր., Գ. Աբաջեանց 2 ր., Ս. Սիմոնեան-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

«НОВОЕ ВРЕМЯ» ГЛАВНЫЙ ОРГАНЪ ДЛЯ ВСѢХЪ ЧИТАЮЩИХЪ ПО-РУССКИ

Цѣна 5 коп.

Выходитъ ежедневно, кромѣ послѣ праздниковъ.

Подписная цѣна: на годъ 12 р., на полгода 6 р., на 3 мѣсяца 3 р., на 1 мѣсяцъ 1 р.

Иногородные подписываются исключительно въ Конторѣ.

Адресъ Конторы: Невскій, уголъ Троицкой, домъ № 27.

Редакція открыта отъ 10 часовъ утра до 2 часовъ ночи.

Адресъ Редакціи: Невскій, уголъ Троицкой, домъ № 27.

Телефонъ № 53.

Объявленія принимаются въ Конторѣ Редакціи, въ Отдѣленіи Конторы при Главной Почтѣ, въ Отдѣленіи Конторы на Невскомъ, уголъ Троицкой, и въ Отдѣленіи Конторы на Невскомъ, уголъ Садовой.

Цѣна строки петитъ: на 1-й, 2-й и 3-й страницахъ 50 коп., на 4-й страницѣ 25 коп.

Объявленія 50 к., Б. Зеленая 50 к., Бассейная 50 к., Бассейная 25 к., Бассейная 40 к., Гагаринская 20 к., Гороховая 20 к., Гороховая 25 к., Гороховая 40 к., Гороховая 20 к., Гороховая 20 к., Гороховая 40 к., Гороховая 20 к., Гороховая 40 к., Гороховая 40 к., Гороховая 40 к., Гороховая 15 к., Гороховая 25 к., Гороховая 15 к., Гороховая 15 к., Гороховая 15

բութեան։ Քուրդերը շատ վնասներ հասցրին հայերին։ Սովի ժամանակ քուրդերը յափշտակում էին, կողոպտում էին և սպանում էին հայերին, բայց չը նայելով սրան, վերջինները (հայերը) օգնում էին քուրդերին և զանազան տեղերից որպէս օգնութիւն իրանց ուղարկած փողերի և պաշարեղէնների 25% բաժանեցին նրանց։ Քուրդերը, տեսնելով, որ թիւրքաց կառավարութիւնը, որի վրա յոյս ունէին, թողնում է նրանց մեռնել, այն ինչ հայերը, իրանց զոհերը, նրանց օգնութիւն են հասցնում, բոլորովին շփոթված էին։ Իսկոյն այս բանից յետոյ եկան քուրդերի առաջնորդները հայերի մօտ և յայտնեցին, որ նրանք պատրաստ են խաղաղ և հաշտ ապրել հայերի հետ։ Մի և նոյն ժամանակ, բանը նրա մէջն է, որ քուրդերը մեծ մասամբ մահմեդականութիւն ընդունած հայեր են. ինչպէս նրանք կէս-մահմեդական և կէս-քրիստոնեաներ են։ Տարին մի անգամ նրանք քրիստոնեայ եկեղեցիներին ուխտաւոր են ընծայում, իրանց մօտ հայ քահանայ են հրաւիրում, տալիս են նրան աղօթքներ կարդալ, երբ հիւանդանում են, և մահից առաջ մինչև անգամ հաղորդվում են։ Հետևաբար, եթէ հայերին և քուրդերին հանգիստ թողնեն, նրանք միմեանց հետ համաձայն կապրեն։ Քուրդերը նեղացնում են հայերին, որովհետև մահմեդական իմամները գրգռում են նրանց հայերի դէմ։ Հայերը սիրում են կարգը և նրանց մէջ կրթված մարդիկ կան. հայ ժողովուրդը զօրեղ է, այնպէս որ բաւական է երկրի կառավարութիւնը յանձնեն նրանց և զէնք տան նրանց ժանդարմերի կազմակերպելու համար, որ կարճ ժամանակում նահանգը կատարելապէս բարեկարգվի։ Ամենալաւ ապացոյց, որ հայերը զէնք չեն գործածի քուրդերի դէմ նրանցից վրէժ առնելու համար, կարող է ծառայել հայերի քրիստոնէական յարաբերութիւնը դէպի վերջինները սովի ժամանակ, երբ որ նրանք իրանց ստացած օգնութիւնից մաս հանեցին քուրդերին։

ԹԻՒՐՔԻԱ

«Голосъ» լրագրի մէջ տպած է հետևեալ առաջնորդող յօդուածը։

Գործերի դրութիւնը Թիւրքիայի մէջ դարձեալ անհանգստացնող բնաւորութիւն է ստանում։ Միաժամանակ կոնֆերենցիայի աշխատանքների վերջանալու հետ, Թիւրքիայից այնպիսի լուրեր են ստացվում, որոնք ապացուցանում են, որ թիւրքաց ֆանատիկոսութիւնը չափազանց գրգռված է։ Հեռագիրը մեզ հաղորդեց Նովօ-Բազարի նահանգապետի կորուստը։ Պէտք է ասել, որ այդ հեռագիրը բաւական կասկածաւոր է (Նորերումս ստացված հեռագիրը հաղորդեց, որ նահանգապետը սպանված չէ, այլ վիրաւորված), բայց ուշադրութեան արժանին այդ հեռագրի ճշգութիւնը չէ, այլ քրիստոնեաներին թշնամի այն տրամադրութիւնը, որ տիրում է մահմեդականների մէջ։

Մի և նոյն ժամանակ Կ. Պօլսից այնպիսի տեղեկութիւններ են ստացվում, որոնցից երևում է, թէ Թիւրքիայի մայրաքաղաքի մէջ էլ սկսում է տիրել նոյն տրամադրութիւնը։ «Times» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը այդ մասին չափազանց նշանաւոր և հետաքրքիր տեղեկութիւններ է հաղորդում։ Նա պատմում է, որ մի քանի ժամանակ է, ինչ սուլթան Աբդուլ-Համիդ մտածում է, որ քրիստոնեայ պետութիւնները վճռել են արտաքսել թիւրքերին Եւրոպայից և ոչնչացնել Օսմանեան պետութիւնը։ Նրա կարծիքով Թիւրքիային այդ վտանգից ազատելու համար միակ միջոց կայ, այն է յամառութեամբ ընդդիմադրել Եւրոպայի բոլոր պահանջներին։ Աբդուլ-Համիդի խորհրդատուները, ցանկանալով իրանց տիրոջ հաւանութիւնը ստանալ, իրանց ա ն հ ա շ տ ֆանատիկոսներ են ցոյց տալիս և հաւատացնում են սուլթանին, որ նա կարող է ստիպել Ռուսաստանին և Անգլիային զիջումներ անել, եթէ նա, իբրև «բոլոր մահմեդականների խալիֆա», կը դիմէ այդ երկու պետութիւնների մահմեդական հպատակներին։

Անգլիական լրագրի թղթակիցը այնուամենայնիւ չէ հաւատում այդպիսի մտադրութիւնների ճշմարտութեանը և մտնում է, որ սուլթանը կը վախենայ այն «անձնական պատասխանատուութիւնից», որի մասին նրան ակնարկեց պ. Գօշէն իր առաջին տեսութեան ժամանակ։ Այս ենթադրութիւնը թէպէտ ճշմարիտ է, բայց այնուամենայնիւ պէտք է ի նկատի ունենալ, որ սուլթանը կընդդիմանայ պետութիւնների պահանջներին և այնպիսի միջոցների կը դիմէ, որոնց նա գործ էր դնում Բօսնիան և Հերցեգովինան աւստրիական զօրքերով գրաւելու և Չերնոգորիայի հետ վերջին դաշնագրութիւնը կապելու ժամանակ։

Շատ կարելի է, որ թիւրքաց կառավարութիւնը կը համաձայնի կոնֆերենցիայի վճռի հետ Յունաստանին երկիրներ զիջելու վերաբերութեամբ, բայց մի և նոյն ժամանակ կը պատուիրէ «տեղացի մահմեդականներին» ընդդիմանալ այդ երկիրները Յունաստանի հետ միացնելուն, իսկ իր զօրքերին կը հրամայէ փախչել և ապստամբների հետ միանալ։ Այս ենթադրութիւնը 'ի նկատի ունենալով, հաւանական է, որ սուլթանը դիմէ ամբողջ աշխարհի մահմեդականներին, պահանջելով նրանցից պաշտպանութիւն և օգնութիւն քրիստոնեայ պետութիւնների «սարսափելի մտադրութիւնների» դէմ։

Դուցէ դժուար լինի այժմ խանգարել Բ. Դրան այդ դիտաւորութիւնները, բայց Կ. Պօլսի մէջ կը սխալվէին, եթէ կերևակայէին, որ այս անգամ էլ այդ գործերը անպատիժ կը մնան։ Եթէ սուլթանը կը մոռանայ եւրոպական թագաւորի պարտաւորութիւնները, նրա հետ այնպէս կը վարվեն, ինչպէս ասիացի վայրենիների առաջնորդի հետ։

ՖՐԱՆՍԻԱ

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալը։

Ֆրանսիական սենատը ընդունեց պատգամաւորների ժողովից հաստատված ամնիստիայի օրէնքի նախագիծը, միայն այնպիսի խմբագրութեամբ, որին ընդդէմ էր մինիստրութիւնը։ Այդ խմբագրութիւնը, որ առաջարկված է սենատի անդամ Բօգերիանից, բացատրում է ամնիստիայի շնորհելը հրդեհներ գցողներին և մարդասպաններին, իսկ Մարսել Բարտի խմբագրութիւնը պահանջում էր ամնիստիա չը տալ այն բոլոր քաղաքական աքսորականներին, որոնք հասարակ քրէական յանցանքներ են գործել, ուրեմն ընդունված խմբագրութիւնը զիջում է անում մինիստրութեանը։ Շատ դժուար է հասկանալ, թէ մինիստրութեան նախագահ Ֆրէյսինէ ինչ պատճառով էր ընդդիմանում Բօգերիանի խմբագրութեանը։ Առողջ դատողութիւնը պարզ ասում է, որ մի քաղաքական կարգադրութիւն ընդհանուրի մասին չէ կարող վերաբերվել քրէական հասարակ յանցաւորներին։ Ինչպէս պ. Ֆրէյսինէ պէտք է համաձայնէր Բօգերիանի խմբագրութեան հետ գոնեա այն պատճառով, որ կառավարութեան հակառակորդները առիթ չունենային ասելու, թէ կառավարութիւնը աքսորում է եզուիտներին և վերադարձնում է նրանց սպանողներին։

Մինիստրութիւնը գործի վրա ուրիշ կերպ նայեց։ Նա Բօգերիանի վերոյիշեալ խմբագրութեանը գերադասեց պ. Լարիշի առաջարկած հականախագիծը, որ պահանջում էր նոյն անպայման ամնիստիան, միայն կառավարութեան նախագծից այլ ձևով։ Լարիշի հականախագիծը մերժվեցաւ 12 ձայների անծամանութեամբ։ Դրանից յետոյ Բօգերիանի խմբագրութիւնը ընդունվեցաւ 143 ձայների բազմութեամբ 138-ի դէմ, չը նայելով, որ նախագիծը քննող մասնաժողովը բոլորովին ընդդէմ էր ամնիստիա շնորհելուն և Ժիւլ Սիմօնն էլ նոյն մտքով ճառ ասաց։

Այնուամենայնիւ գործը դեռ վերջացած չէ։ Ֆրանսիական սահմանադրութեան համեմատ պատգամաւորների ժողովից ընդունված և սենատից փոփոխված օրէնքի նախագիծը վերադարձվում է պատգամաւորների ժողովին երկրորդ քննութեան համար։ Եթէ պատգամաւորների ժողովը կընդունի սենատի խմբագրութիւնը, նախագիծը օրէնքի ոյժ կը ստանայ, հակառակ դէպքում սենատը ստիպված կը լինի նորից քննել իրան վերադարձրած սկզբնական նախագիծը։

Եթէ կառավարութիւնը և պատգամաւորների ժողովը հարկաւոր կը համարեն սպասել, սենատի մէջ նորից վիճաբանութիւններ կը լինեն և այդ դէպքում դուցէ կընդունվի կառավարութեան սկզբնական նախագիծը։ Այս դէպքում գործը կերկարի և յուլիսի 2 (14)-ին, ֆրանսիական ազգային տօնին, կառավարութիւնը չի կարողանայ յայտնել այն հ ա ն գ ս տ ա ց ն ո ղ մ ի ջ ո ց ը (ամնիստիա), որի անհրաժեշտութիւնը Գամբետտա իր ճառի մէջ գեղեցիկ կերպով նկարագրեց։

Դուցէ պատգամաւորների ժողովը ի նկատի առնէ վերոյիշեալ հանգամանքը և ընդունէ սենատի խմբագրութիւնը։ Այս դէպքում կարող է պատահել, որ Ֆրէյսինէի մինիստրութիւնը հրաժարական տայ և Լէօն Գամբետտայի մինիստրութիւն կազմվի։ Ֆրէյսինէի մինիստրութիւնը իր հանրապետական նուանդատ միջոցներով բաւական դժուարութիւններ է ծագեցրել, որոնց վերջացնելու համար անհրաժեշտ է Գամբետտայի մինիստրութիւնը։

Բերլինի լրագիրներին Փարիզից գրում են հետևեալ տեղեկութիւնները եզուիտների հիմնարկութիւնները փակելու մասին յունիսի 30-ից։

Այսօր առաւօտ դը-Սեվր փողոցի մէջ գտնված եզուիտների բնակարանի փակելու մասին ստացվել են հետևեալ տեղեկութիւնները։ Երբ պօլիցիականները պաշտօնական հագուստով սկսեցին բնակարանի դռները բաղխել, նրանք իսկոյն բացվեցան։ Մի քանի մարդիկ կամենում էին պօլիցիայի հետ մտնել բնակարանը, բայց նրանց արգելեցին։ Պօլիցիան փողոցում ներկայ եղողներից մի քանիսին կալանաւորեց և միայնակ մտաւ։ Առաւօտեան 4½ ժամին փողոցում ներկայ եղողների թիւը հասաւ 500-ի։ Նրանց թւում կային ուսանողներ և մի քանի կանայք։ Քսան մարդկերանցից բաղկացած պօլիցիան մաքրեց փողոցը։ Հաւաքված ամբոխը հետևեց պօլիցիայի հրաւէրին և այդ ժամանակ լսում էին մի կողմից «կեցցեն եզուիտները», «կեցցէ ազատութիւնը», միւս կողմից «կեցցէ հանրապետութիւնը»։ Հինգից քառորդ անց եկաւ պատգամաւոր կղերական Բօդրի-Դասօն, բայց պօլիցիան նրան ներս չը թողեց, չը նայելով նրա բողոքին։ Պօլիցիան չը թողեց նոյնպէս մի քահանայի մտնել բնակարանը։ Մի քանի անձինք քահանայից օրհնութիւն խնդրեցին, իսկ պատգամաւորը խնդրեց օրհնել Ֆրանսիա։ Մօտ եօթ ժամին եկաւ պօլիցիական պրեֆեկտ Անդրիէ և երկու պօլիցիականների հետ մտաւ բնակարանը։ Շուտով այնտեղից դուրս եկան միաբանութեան երեք անդամները։ Մնացած անդամները փակվել էին իրանց խցերի մէջ, այնպէս որ արհեստաւորներ կանչեցին դռները կոտրելու համար, իսկ ժամի եօթից յետոյ մնացած անդամները մէկը միւսի ետևից սկսեցին թողնել բնակարանը։ Պատգամաւորների ժողովի երեք անդամներ և երեք ուրիշները, որոնց թւում էր և «Union» լրագրի խմբագիրը, կալանաւորվեցան։ Եզուիտների հեռանալուց յետոյ մի քանի մարդիկ մտան բնակարանը և կանչում էին «կեցցեն եզուիտները», բայց նրանց պօլիցիան քշեց։ Ժամը տասին այդ փողոցի մէջ կատարեալ հանգստութիւն էր տիրում։ Եզուիտները դատարաններին գանգատներ են տուել կառավարութեան ոյժ գործածելու դէմ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Բէյրութի» ընկերութեանը հաղորդում են Կ. Պօլսից յունիսի 20-ից, որ Բայազէդի, Ալաշկերտի և Վանի նահանգներում դեռ ևս սովը շարունակվում է։ Բնակիչները անցնում են ռուսաց սահմանը։ Հաղորդում են, որ 10,000 մարդ, գլխաւորապէս քիւրդեր, սովամահ են եղել։

—Լրագիրները հաղորդում են, որ եզուիտներին արտաքսելու և հոգևոր միաբանութիւնների հիմնարկութիւնները փակելու պատճառով մինչև այժմ մօտ 49 դատաւորներ հրաժարվել են իրանց պաշտօններից, որպէս զի կառավարութեան ճնշման տակ, իրանց խղճի հակառակ վճիռներ չը տան եզուիտների և առհասարակ հոգևորականների գանգատներին։ Հրաժարական տուող պրոկուրորների թիւը նոյնպէս մեծ է։

—Կ. Պօլսից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ այնտեղ հասել է Բէյրութի նահանգապետը, որ իր հետ բերել է Միտհադ-փաշայի նամակները։ Այդ նամակներով Միտհադ-փաշա նշանաւոր վերանորոգութիւններ է առաջարկում և իր համար աւելի ընդարձակ իրաւունքներ է պահանջում։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՓԱՐԻԶ, 29 յունիսի։ Պաշտօնական լրագրի մէջ տպած է մի հրաման, որով կարգադրվում է, մի պատժի սպառնալիքով, բոլորովին ազատել 1870 և 1871 թուականների ապստամբութեան պատճառով բոլոր դատապարտվածներին, նոյնպէս և նրանց, որոնք մասնակցել են հետևեալ ապստամբական շարժումներին։

ՓԱՐԻԶ, 1 յուլիսի։ Երէկ երեկոյեան Հենրի Ռօշֆօր հասաւ Լիօնի երկաթուղու կայարանը։ Նրան մեծ ամբոխ էր սպասում։ Բուլվարը լցնող ամբոխը «մարսէլիէզ» էր երգում։ Պատգամաւորների ժողովը ընդունեց օրէնքի նախագիծը։ Լիօնի մէջ վերականգնվում է կենտրոնական քաղաքային վարչութիւն։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 յուլիսի։ Ներքին առաջին 5% փոխառութեան տիրաժի գլխաւոր տարած գումարները։

№ սէրիի	№ տոմս.	տար. գումար.
19108	25	200,000
261	18	75,000
17966	46	40,000
15851	34	25,000
164	14	10,000
17324	47	10,000
14895	25	10,000
5416	38	8000
155	13	8000
17053	47	8000
1556	41	8000
4520	35	8000
16452	5	5000
5526	35	5000
13901	47	5000
5721	31	5000
12410	37	5000
8245	2	5000
10380	35	5000
9858	14	5000

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՆՆԵՐ

ПО СЛУЧАЮ СЪѢЗДА ВОВСЕ СЪ КАВКАЗА ЗА-ГРАНИЦУ

Капитанъ князь Константинъ Макаровичъ Орбеліани объявляетъ, что продаетъ оставшееся послѣ смерти отца, Макарія Орбеліани, имущество, именно: трехъ-этажный домъ на Головинскомъ проспектѣ, съ флигелями, гдѣ помѣщается гостинница «Россія», и имѣнія въ Тифлисской губерніи и уѣздѣ, именно: деревня Геуары, населенная жителями, 4,174 десят., Вашлеванъ—450 десятинъ, съ садами, домомъ и пристройками; дача въ Коджорахъ, домъ и земля $2^3/_4$ десятины; лѣсъ сосновый, строевой и дубовый 3,100 десят. въ Локскомъ ущельи, Шулаверскаго уѣзда, около Чатахскаго завода; имѣніе на Мокрыхъ-горахъ, около молоканскаго селенія Воронцовки, подъ названіемъ Каракала — 5,500 десят. Всѣ имѣнія обмежеваны и имѣются планы; коляска, фаэтонъ, верховыя лошади, баранта и рогатый скотъ.

3—3

ՄՕԶՊՕՔԻ

Հայոց օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի վարժուհի նպատակաւոր պայմաններով: Ցանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրատանը պայմանների մասին բանակցելու համար:

6—10

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ծախսում են օէօզրաֆիական պատկերներ 20% զիջում մավ. վերարկուներ 6—20 ր., խոպանականներ պատվենֆուրված են լզի մէջ առանձնապէս անգլիական խառնուքի համար, ամենալաւ ածելիներ, արկղիկով 4 ր., Շեֆիլդի դանակներ 3—20 ր. գիւժինը, բրիտանական մեծաթիւ էժանագներ 30 կ.,—3 ր., ցիտրատ մագնեզիա, թիւրքական շերքէմ և ծարաւը Բագնոյ նիւթ 70 կ., ամենալաւ պօրտվէյն և խերես 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

Համեմատեցէք անգլիական խառնուքի թէյին գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ցուներ համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խառնուքներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խառնուքի Ցուներ2 բուքլանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

25—100

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ երեխաների 4 ր., տղամարդկանց 9—20 ր., ամբողջ հադուստը, պիջակ 5 ր., ՈՐՏԵՂ Է ՇԱԽՎՈՒՄ. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ: Բամպէյ, պարուսին, տրիկօ, դրապ, փօսաի թաղիք, թաւիշ կարասիքի և կառքերի համար, կալենկօր և այլն 25% ուրիշ տեղերից էժան: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ համէզ մոթորաններ, կօնֆետներ հագի դէմ, պաներ, մագնեզիա, ամաններ, կարբօլեան փոշի, սապօն, պարսկական փոշի և այլն: Այս բոլորը և ուրիշ շատ ապրանքներ կարելի է գտնել ԱՄՆԱԿԻՒԱՆ գներով ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ:

20—20

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ երեխաների 4 ր., տղամարդկանց 9—20 ր., ամբողջ հադուստը, պիջակ 5 ր., ՈՐՏԵՂ Է ՇԱԽՎՈՒՄ. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ: Բամպէյ, պարուսին, տրիկօ, դրապ, փօսաի թաղիք, թաւիշ կարասիքի և կառքերի համար, կալենկօր և այլն 25% ուրիշ տեղերից էժան: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ համէզ մոթորաններ, կօնֆետներ հագի դէմ, պաներ, մագնեզիա, ամաններ, կարբօլեան փոշի, սապօն, պարսկական փոշի և այլն: Այս բոլորը և ուրիշ շատ ապրանքներ կարելի է գտնել ԱՄՆԱԿԻՒԱՆ գներով ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ:

20—20

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յունիսի 30-ից պ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ և ընկ. դէպերի ԽԱՆՈՒԹԸ և ՊԱՀԵՍՏԸ կը լինի ԽԻՏՏԱՐՕՎԻ տանը, Նարուրովի տան դիմաց, որտեղ գտնվում է նահանգական փաստաթղթերը Մուզէումի դիմացը:

2—3

ՄԷԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, *որ գիտէ հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն լեզուներ, կամենում է ԿԱՆՏՕՐՉԻԿԻ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ կամ թարգմանի տեղ ունենալ: Յանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրութեան:*

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Սրկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրալեվիչ ներքին հ., Թօփնեանց կանանց և երեխաների հ., Քիւչաբեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբօսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Վ. զօրօվ վիներական և բոզագի հ., Թէյլ աչքի հ., Ախտուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօզլատօվ, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուդովսկի ներքին հ., Շտէյմբօսկի վիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վ. զօրօվ վիներական և բոզագի հ., Թօփնեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քիւչարեանց՝ սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Օրբելաբթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօզլատօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Ախտուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտէյմբօսկի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Շտենկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաջնաբոյժ Օբրեխտ աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տանիքով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏ

ԻԼԻԻ ՀԵՆՐԻԽ ՅԻՄԵՐՄԱՆ,

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, ԳՕԼՇՏԱՅՆ ՄՕՐՍԿԱՅԱՍ, № 42

Առաջարկվում են արտասահմանի ամենալաւ գործարաններից նորերուստ ստացված երաժշտական գործիքներ:

ՋՈՒՅԹԱԿՆԵՐ $2^1/_2$ ր., 5 ր., 6 ր., 8 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 50 ր., 60 ր. և աւելի թանգ մինչև 150 ր., ԿՆՏՆՏՈՑՆԵՐ (смычекъ) 50 կ., $1^1/_2$ ր., 2 ր., 3 ր., 5 ր., 8 ր., և աւելի թանգ մինչև 25 ր., ԱՐԿԱՆՆԵՐ $2^1/_2$ ր., $5^1/_2$ ր., 6 ր., 7 ր., 10 ր. և աւելի թանգ մինչև 20 ր.: Հին խառատական և գեղանատական ջութակներ մինչև 600 ր.: ՋՈՒՅԱԿՆԵՐ փոքր դիրքի երեխաների համար 2 ր. 50 կ. մինչև 30 ր.: Ջութակի չհօա (ինքնուսուցիչ) 2 ր., 3 ր., 4 ր., 5 ր.: ԱԼՏԵՐ 9 ր., 15 ր., 25 ր., 50 ր. և աւելի թանգ: ՎԻՕԼՕՆՉԵԼՆԵՐ 20 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր., 100 ր. և աւելի թանգ մինչև 600 ր.: Վիօլոնչելի չհօա 4 ր.: ԿՕՆՏՐԲԱՍ 45 ր., 65 ր., 120 ր. և աւելի թանգ: ԳԻՏԱՐ 3 ր. 50 կ., 5 ր., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 40 ր., 50 ր. և աւելի թանգ մինչև 100 ր.: Գիտարի չհօա (ինքնուսուցիչ) 1 ր. 50 կ., 2 ր., 3 ր.: ՑԻՏՐԱՆԵՐ 14 ր., 16 ր., 25 ր., 35 ր., 50 ր. և աւելի թանգ մինչև 100 ր.: Ցիտարի չհօա 2 ր., 3 ր. 50 կ., նոտաներ 40 կ., 60 կ., 90 կ. իւրաքանչիւր տետրակը: ՄԱՆԴՕԼԻՆ 10 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., և աւելի թանգ. չհօա 3 ր.: Ամենալաւ իտալական ԼԱՐԵՐ այդ գործիքների համար. ԿԱՄԵՐՏՕՆ 40 կ., 50 կ., 1 ր., 50 կ., 2. ր., 6 ր.: Սուրգին կանեֆօլ և այլ պատկանելիք: ՄԵՏՐՕՆՕՄ 8 ր., 12 ր.: Երկաթի ծալվող ՊԻՊՕՏՐՆԵՐ 5 ր.: Երկաթի ծալվող պիւպիտրներ մամակալներով 6 ր., 8 ր.: Գերմանական ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ 4 ր., 4 ր. 50 կ., 5 ր. 50 կ., 7 ր. 50 կ., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 24 ր., 30 ր., 40 ր., և աւելի թանգ: Գարմոնիայի չհօա և նոտաներ 50 կ., 75 կ., 1 ր., 1 ր. 50 կ., իւրաքանչիւր տետրակը: ՕՐՆՈՊԱՏԱՆ 18 ր., 25 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր. և աւելի թանգ մինչև 100 ր.: Շհօա (ինքնուսուցիչ) 1 ր. 50 կ., 4 ր., 5 ր.: ԱԼՏՖՕՐՆ, ՆՇԱՆԱՓՈՂՆԵՐ, ՏՐՕՄՓՕՆՆԵՐ, ՖԼԻԳԱՆՆԵՐ 3 ր., 5 ր., 7 ր., 10 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր. և աւելի թանգ: Շհօա (ինքնուսուցիչ) $1^1/_2$ ր., և 3 ր. Նոտաներ 40 կ., $1^1/_2$ ր., 3 ր. իւրաքանչիւր տետրակը: ԿԼԱՐՆԵՏՆԵՐ 6 ր., 8 ր., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., և թանգ մինչև 60 ր.: Կլարնետի չհօա 4 ր., Բեկհօլտ, Զականի, Ֆլաժօլետներ, Անգլիական ԿՕՆՑԵՐՏԻՆՕ 30 ր., 38 ր., 45 ր., 55 ր., 70 ր., 100 ր., և թանգ մինչև 160 ր.: Շհօա 3 ր., Նոտաներ 50 կ., 75 կ., 1 ր., $1^1/_2$ ր., Գերմանական կօնցերտինօ 3 ր., 4 ր., 5 ր., 8 ր., 10 ր., 12 ր., 15 ր., և թանգ մինչև 30 ր.: Շհօա (ինքնուսուցիչ) 75 կ., Նոտաներ 40 կ., և 1 ր. իւրաքանչիւր տետրակը երաժշտական արկղներ 2 ր., 4 ր., 6 ր., 10 ր., 25 ր., 30 ր., 40 ր., 55 ր., 75 ր., 90 ր., և թանգ մինչև 200 ր.: ՖԻՍԳԱՐՄՕՆՆԵՐ 90 ր., 100 ր. 120 ր., 150 ր., 175 ր., 250 ր. և աւելի թանգ: ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ ՖԼԻԳԱՆ 40 ր., 45 ր., 60 ր., 75 ր., 90 ր.: ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ ֆիւտաի ՕՐԳԱՆՈՎ 175. և 225 ր.: ՇԱՐՄԱՆԿԱ 8 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր.: Իտալական չարմանկաներ 150 ր., 200 ր., 250 ր.: ՕՐԳԱՆՆԵՐ թաչունների համար 10 ր., 15 ր.: Թմբուկներ, լիտավրներ, բունչուկներ, բանգօներ, մետալական չրթունքների բլուկաներ, եռանկիւնիներ, գարմոններ և այլն:

Օտար քաղաքներից ստացված պատուէրները կատարվում են անյապաղ և ճշդութեամբ: Քանտարտճածախսը գնողին է: Ծախվում են հատով և մեծ քանակութեամբ:

1—1

Քաղաքային ուսումնարանական մասնաժողովը յայտնում է, որ սեպտեմբերի 1-ից կը բացվին Թիֆլիսի մէջ Աբհեստական և քաղաքային սկզբնական ուսումնարանները: Աշակերտների ընդունելութիւնը ինչպէս առաջին, նոյնպէս և երկրորդ ուսումնարանում կը սկսվի օգոստոսի 15-ին: Խնդիրքները հասարակ թղթի վրա և ուսումնարանական մասնաժողովի անունով գրված, տրվում են քաղաքային վարչութեան հերթական անդամին ամենայն օր առաւօտեան 10—12 ժամը: Խնդիրքի հետ պէտք տրվին մետրիկական և ծաղիկը պատուաստելու վկայականները և որոշ նշանակված պէտք է լինեն բնակութեան տեղը և տան պօլիցիական համարը: Սկզբնական ուսումնարանի մէջ ընդունվում են 8—14 տարեկան երեխաներ և նրանցից ոչինչ գիտութիւն չէ պահանջվում: Աբհեստական ուսումնարանը մտնող երեխաների հասակը որոշվում է 12—16 տարեկան: Երեխաները ամուր կազմվածք պէտք է ունենան ու առաջին դասատուն մտնելու համար նրանցից պահանջվում է. Կրթիչ-քրիստոնէական վարդապետութեան կարճառօտ հրահանգները և օրբատան պատմութիւն, ռուսաց լեզուից-կարդալ, գրել և կարդացածը պատմել, հայերի և վրացիների համար նոյնը իրանց մայրենի լեզուով, թուաբանութենից-առաջին 4 գործողութիւնները և պարզ խնդիրների մտաւոր լուծումը, ժամանակի, դրամի, կշռոքի և այլ չափերի գիտեցողը:

Ցուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎԱԿԱՆ ՊԵԿՄԵՆԻՈՆ կից կը բացվին ՍՆՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի առանալ ԿԱՖԻ, ՇՕԿՕԼԱԴ, ԹԷՅ և պատրաստված հանքային զանազան ՋՐԵՐ: 18—40

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է Զաք. Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում Ընդհանուր աշխարհագրութիւն, Ա. տարի, Նախագիտելիք (հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 5 պատկերներով. Աշխատասիրութիւն Ն. Սիմէոնեանց: Գինն է 35 կոպ. գումարով առնողներին 20% զիջում կը լինի:

Մամուլի տակ են, Ընդ. Աշխ. Բ. տարի, մասն ուսումնական (մաթեմատիկական) և Բնական և ընդ. Աշխ. Գ. տարի, մասն քաղաքական: Վերջին երկու գրքերի տպագրութիւնը աւարտելուց յետոյ կը հրատարակուեն նոցա գները: Օտար քաղաքացիք դիմում են:

Въ Тифлисѣ. Кавказская книжная торговля З. П. Грикурова.

16—20

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Հրացաններ, բեմբլմներ, դանակներ, գրիչներ, անուշահոտութիւններ, սապօն, գալոշներ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

15—20

На Воронцовской Набережной, въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

Дозволено Цензурою 2 Іюля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 114 Յուլիսի 4 (16) **1880** Յուլիսի 4 (16) № 114

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ծանօթութիւններ գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Մշակ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Կացի կէսօրէից և օրն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն չորեքշաբթի։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Աբէգեան-փաշայի քաղաքականութիւնը.—Նոր թերթ առաւօտեան։ Նամակ Երևանից։ Նամակ Ախ-Նախիջևանից։ Նամակ Սէմքանդրապօլից։ Նամակ Բագուից։ Նամակ Ախալքալաքից։ Նամակ Ղազարից։ Նէրքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն։ Ֆրանսիա։ Ընտրութիւնների կօնֆէրէնցիան։ Թիւրքիա.—Մշակի հեռագրերը.—Յայտարարութիւններ։

ԱԲԷԳԵԱՆ ՓԱՇԱՅԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Թիւրքաց այժմեան արտաքին գործերի մինիստր Աբէգեան փաշան, իր քաղաքականութեան մէջ հետևում է բոլորովին հակառակ սկզբունքներին։

Ընդ մահմեդական ազգաբնակչութեան, նա հետևում է իր հայրենիքի, Ալբանիայի վերաբերութեամբ ազգային սկզբունքին։ Կոնստանդնապօլսում նա ուզում է մահմեդական ազգաբնակչութեան մի շքեղ արտօնեալ մասը, որի մէջ համարում է նրանց հանուն ձգտելով դարձնել իրանց ցեղակից քրիստոնեայ ազգաբնակիչների հետ, որոնցից նրանք բոլորն էլ մի ցեղին են պատկանում և մի ազգութիւն են կազմում։

Իսկ ուրիշ կողմից նոյն Աբէդդին-փաշան աշխատում է յայտնապէս երկպառակութիւն գցել այլ և այլ դաւանութիւններին պատկանող հայերի մէջ և ի հարկէ, հայ-մահմեդականներին հայ չէ համարում։ Հայերի վրա խօսելով եւրոպական պետութիւններին իր տուած պատասխանի մէջ, նա աշխատում է փոքրացնել Յայաստանում բնակվող հայերի թիւը, ընդունելով միայն հայ-լուսաւորչականներին հայոց ազգի անդամներ և այդ վերջինների թիւն էլ դիտմամբ փոքրացնելով և հաւատացնելով որ նրանք կազմում են 17% մահմեդական ամբողջ ազգաբնակութեան։

Ուրեմն որտեղ իրան նպաստաւոր է, Թիւրքաց արտաքին գործերի այժմեան մինիստրը գործ է դնում ազգային սկզբունքը, իսկ որտեղ այդ սկզբունքը վնասակար է մահմեդական Թիւրքիայի քաղաքականութեան,—այնտեղ մերժում է այդ սկզբունքը և որպէս հիմք ընդունում է կրօնական դասակզբունքը։

Թիւրքիան հասկանում է, ուրեմն, ազգային սկզբունքը քաղաքականութեան մէջ, միայն չէ կամենում գործ դնել այդ սկզբունքը հայերի վերաբերութեամբ։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

24 յունիսի

Վերջապէս դժուարութիւնը անցնում է, ցորենի հունձը երևան չորակայում արդէն սկսվել է, մի քանի օրից յետոյ արդէն հացի, նոյնպէս և մրգեղէնների գները բաւական կիջնեն։ Ինչ և իցէ անցաւ այս տարի, դա մի տարի էր, որի մասին ինչպէս ասում են, շատերի քիթերից դուրս չի գայ։ Ես կամենում եմ երէ թոյլ կը տրուի ինձ, մի քանի խօսք այն պատճառների նկարագրին տալու, որ մղեց մեր քաղաքացիութիւնը այս տարվայ թանգութեան դէմ։ Ռուսաստակ վաճառականների և ժողովրդի մէջ դասակարգի համար այնքան զգալի չդուս թանգ լինելը. ամբ տնտեսները և հոկտեմբեր ամիս էլ կանխապէս մտածել էին ձմրան պաշարի համար, ցորենի գնակներով լցրել էին իրենց չամփռաններն և այդ պատճառաւ սակը այդպիսիների դռներից չը կարողացաւ նրանց թափանցել։ Ցաւալի էր անհնել ժողովրդի տասակարգի դրութիւնը։ Աղքատը չունէր ձեռքին 60—70 րուբլի մի երկու խալվար ցորենի փոխ, նա իր օրական վաստակը օրական հացի էր տալիս։ Ձմեռը երկար անց, գրան աշխատանքը երկար ժամանակ զադարեց, դորա հետ էլ ոտքից ազքատ մարդու նկամոի աղբիւրը։ Սա անճարացած միացաւ, ծախեց իր տան իրեղէնները, անօթները և այդպիսով հազիւ հաղ կարողացաւ ցամաք հացի փոխ հանել։ Զանազանութիւնը չատ չէր այդ մարդկիների և պետական վարչութեանց մէջ ծառայող տասակարգի մէջ։ Մի դրագիր, լինէր նա մինչև անգամ և գործավար ստանում է 20—50 րուբլի։ Այդ ռօճիկով օրանից մի քանի տարի առաջ լի ու առատ անցեալում պարզի մէջ խրված էին ապրում։ Թէ ինչ կը լինէր նորա դրութիւնը այժմ, երբ կենսական պիտոյքների գինը մէկին տասը աւելացած է, այդ թող ընթերցողը երևակայէ։ Սարսափելի անհնախանձելի էր և մեր կօնսիստորիայում ծառայողների դրութիւնը։ 1860 թուին կոնսիստորիայում ծառայողը, գործավարը 25 ր., դրագիրը 6—8 րուբլի էին ստանում։ Այդ թուականում այդ ռօճկով ծառայողը Հայվարը 10 ր. ցորեն էր առնում և ապրում։ 1880 թուին կոնսիստորիականը նոյն 25 րուբլի, դրագիրը 6—8 րուբլի են ստանում, այդ փոդով տորա ցորենը 200 ր. են առնում, մսի ֆունտը 15 կոպէկ։ Ես ճանաչում եմ մի կոնսիստորիական ինքը, կինը, չորս երեխայ 25 ր. ռօճկով են ապրել։ Ասում են մեր կոնսիստորիայում գործերը չատ զանազան են ընթանում. մի չնչին գործ ունեցողները պետք է ամիսներով գնան գան։ Առևտրականը այսօր վաղն է գցում, գործի տէրը հասկանում է պատճառի մեծաւորի փոքրացնելը, մի ֆունտ թէյով կամ մի գլուխ շաքարով հաշտվում է նորա հետ. բնչ անի խեղճը նա ռօճկի յոյսով չէ ապրում։

Հայ վարժապետների դրութիւնը համեմատելով ծառայողների տարին դասակարգի հետ, վերջիններից բարձր կարելի է դասել։ Մինչև թուով հայ վարժապետը 50 րուբլի է ստանում այս թանգ ժամանակ. այդ փոքր բաւական չէ մի մարդու վայելուչ կեցութեան համար, մանաւանդ եթէ նա ընտանիքի տէր է։ Այնու ամենայնիւ գովելի են մեր վարժապետները. ինչ և իցէ կերպով նորա գլուխ պահեցին առանց մէկի ձեռքը երկնցնելու և փող ուտելու։ Որտանից երկու տարի առաջ եկան այստեղ մի քանի մանկավարժներ. որտանից առաջ, նորանից առաջ և վերջը մի խաղաղ երեկոյ օրհնեալ եղբայրը տանին երևանից հեռացան, տանելով իրենց հետ չատերի օրհնանքը։

Հայ քահանաների դրութիւնն էլ աւելի նախանձելի չէր. եթէ ժողովուրդը ազքատ է, ընական է որ նա առատ հունձ չէ ունենում. բայց ով էր աւելի երջանիկ և բաղդաւոր մարդը մեր մահկանացու արարածներիս մէջ, որ մի օր անգամ չը մտածից կեանքի ձախորդութեան համար, դրա մեր հարուստ վաճառականները և կալուածատէրերն էին, որոնք բացել էին իրենց քսակի բերանը, տան առնն մի քունջը ու պուճախը լցրել էին ալիւրով, իւղով, բրնձով և այլ կենսական պիտոյքներով։ Ներ, մերը և ուրիշ լեր։ Ահա մտածեցաւ այդ պարոններին մէկը մատուցանելով մի թղթի կտոր առարգրվել մի նուէր տալից կոտորվող հայրենակիցների համար։ Առաւ պարոնը և առանց ամաչելու բազմեցրեց թղթի վրա 1 թուանշանը։ Այս էր հայերի գրաւիրնը տալի ժամանակ հայոց քի ընդհանուր կէսից վերցրած։ Աւելորդ չէր լինի մի երկու խօսք և թուրքերի մասին, ապա վերջացնեմ նամակս։ Երևանի մէջ գտնված թուրք աղտարնակութեան մի աւելորդ մասը հանդէս է տանը թխած հաց ունենում. մեծ մասամբ սորա անդն օր բազարից են գնում։ Պուք կը տեսնէք ամենաերևելի մի խան, որ տարեկան 10—20 հազար րուբլի արդիւնք է տանում, այնու ամենայնիւ նա էլ վերջին մշակի հետ բաղադրից լաւով հաց է ուղարկում իր տանը։

Թուրքերը այսպիսի հանգամանքների տակ ապրելով, նորա աւելի ինքնարկվեցան տալի հարմարներին։ Պարսկաստանցի մշակներից դեռ այսօր վազը երկուսը երեքը միանում են, դեռ մի քանի օր սորանից առաջ թուրք մշակի մէկը մի պատի տաւերի տակ յափրնեական քուն էր մտել։ Վերջին հոգեվարքի ժամանակ անբաղդին փլատ էին տուել, բայց այդ ուշ եղել։ Ուրեմն մեր հարուստ խանները, բէգերը ինչով են զբաղված. նորա աւելի բարեր են համարում ուտել, խմել, հեռանքի քնական և անբնական պահանջի ետևից վազ տալ, իսկ այդ վատնած գումարի մի սանեակը մսան էլ գոհել և դորանով փրկել մի տաբատաղ մարդու կեանք, նորա դեռ ևս հաշտ չեն այդ գաղափարի հետ, նորա զգացմունքը դեռ այնքան բարի և զիտոտ չէ։

Ա. Ներ.

ՆԱՄԱԿ ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

25 յունիսի

Հաղիւ փոքր ինչ ոգի առաւ այս տեղացին, տեսնելով իրան չրջապատված առատահունձ արտերով։ Գարին քաղվում է արդէն, ցորենն էլ սկսված է, և ասա 6—7 ամիս տևող սաստիկ թանգութիւնը, որ հասաւ մինչև 10 ր., այժմ իջել է 2 ր. ցորենի և 1 ր. գարու գինը։

Բնութեան վերահաս օգնութիւնը՝ լաւ գարուն և ջրաչէտ ամառը այս տարվայ առատութիւնն է բերել մեզ համար։ Ցխտը և արտաւարից դէմքերը բացակայել են մեր աչքերից. քաղցեալ գերդաստանները այժմ արտերի մօտ նստած ցորենի հասկերը խորովում (յեղի են անում) և ուտում են։ Թէև ջրային գլաքաղային գրաւեց իր տեղը, բայց մենք այս տարի գործ չենք ունենայ նրա հետ. ջուրը առատ է, նա իր համար հանգիստ կը նստի, իսկ աշնանը ուժը հարիւր րուբլու տեղը, կարծեմ հաղիւ թէ երեք հարիւր կը ստանայ, ըստ որում (որպէս երևում է) այս տարի հարկ չէ հաւաքվում, և ժողովուրդն ևս կարողութիւն չունի բան տալու։

Ներքին գործոց նախարարութեան մասին եթէ բողոք ունեն, թող ներկայացնեն։ Չէզոք հոգաբարձուքը ասում են՝ որ պետնցուն չենն ուզում, իսկ գործող հոգաբարձուն, թէ Ա. ուսուցիչը ոչինչ չէ չինել և գորա համար ինքը նրան արձակել է և 6 ամսի ռօճիկը չէ վճարում։

Այսպէս ինչու՞ ժողով և օրագրութիւն չէք կազմել դնել այդ մասին... ասում է ուսուցը, և սկսում են վիճաբանութիւնները։

Անցան օրեր. չատ հրաւէր և պահանջ արաւ պ. Պոօչը, չատ մարդկանց դիմեց, ազգային օգուտ և աֆտաբեր պահպանելու համար մի երկու հանգանակութիւններ գաւաւ, նոր հոգաբարձու կարգեց, հանշիւ պահանջեց գործող հոգաբարձուքը, իր իշխանութեանը հնազանդեց 3—4 անգամ, ժողովուրդ և ժողով հրաւիրեց-(ժողովուրդ չը կայ և չը կար)... յայտարարութիւններ և թղթեր գրեց—քրանեց և վաստակեց՝ գնաց ու եկաւ...

Բայց ոչինչ. ամենը զուր անցաւ։

Էջմիածինը նորա հեռագիրներին մի գրական պատասխան չը տուեց, միայն թէ՝ թող ուղարկի նոր հոգաբարձուների քերթը...

Ժողովուրդը չեկաւ ու չերևեց, (արգելված էր կամ մեռած) չը գիտենք...

Չէզոք հոգաբարձուքը էն գնաց է՝ որ գնացին...

Fonds A.R.A.M

Ծ Ա Ր Ա Գ
1880—№ 114

ՆԱՄԱԿ ՊՍՊՈՒԻՆ

(ՀԱՐԱՐՈՒԱԾ)

11 յունվարի

Ինչպես ծանուցել ենք մեր ընթերցողներին, պարոն Ալեքսանդր Դյումա որդին Ռուսաստանում է. նա ժամանել է Պետերբուրգ։ Ֆրանսիական մամուլը մեծ ուշադրություն է դարձնում այդ հանգամանքին։ Ֆրանսիացի գրողը, որ իսկապես մեծ տաղանդ ունի, ոչ միայն ֆրանսիական, այլև համաշխարհային գրականության մեջ իր տեղն արդեն ամրապնդել է։ Նրա անունը ծանոթ է ամենուրեք, ուր կարդում են ֆրանսերեն գրքեր։ Նրա գրվածքները թարգմանվել են գրեթե բոլոր եվրոպական լեզուներով։ Ռուսաստանում ևս նրա գործերը շատ հայտնի են։ Ռուս ընթերցողները ոչ միայն հետաքրքրությամբ, այլև սիրով են կարդում նրա գրվածքները։ Ուստի պարոն Դյումա որդու ժամանումը Պետերբուրգ ռուս գրականության սիրահարների համար մեծ իրադարձություն է։ Ռուս գրականության սիրահարները ցանկանում են տեսնել նրան, ծանոթանալ նրա հետ, լսել նրա խոսքը։ Ռուս գրականության սիրահարների այդ ցանկությունը կատարվեց։ Պարոն Դյումա որդին ընդունելություն կազմակերպեց իր պատվին։ Ընդունելությունը տեղի ունեցավ Ռուսական գրականության ընկերության մեջ։ Ներկա էին ռուս գրականության ամենանշանավոր գործիչները։ Ընդունելությունը սկսվեց ժամը 8-ին երեկոյան։ Ներկաները հավաքվեցին ընկերության սրահում։ Ժամը 9-ին ներս մտավ պարոն Դյումա որդին։ Ներկաները ոտքի կանգնեցին և ջերմ ծափահարություններով ողջունեցին նրան։ Ընկերության նախագահ Ա. Ն. Պլեշչեևը ողջունեց պարոն Դյումա որդուն և ասաց նրան հետևյալ խոսքը։

* * *

«Ձեզ ողջունելով—ասաց նա—մենք ողջունում ենք ոչ միայն ֆրանսիական գրականության ներկայացուցչին, այլև մի մարդու, որի անունը ծանոթ է ամենքիս, որի գրվածքները ամենքս կարդացել ենք, որի գրվածքները ամենքիս սիրելի են։ Ձեր հայրը, պարոն Դյումա, ռուս գրականության մեջ ունի մի այնպիսի տեղ, որ ոչ ոք չի կարող զբաղեցնել։ Նա

Fonds A.R.A.M

ՊԱՏԱՐԱԳԱՐԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Ամսագիր ԻՄԱՍՏԱՍԵՐՈՒԹԵԱՆ, ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ և ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ամսագիրս ելանէ 25 տպարկ յօդուածս Վ.Ա.Յովսեփեան

Յառաջիկայ թիւիս մէջ պիտի տպենք հետեւեալ յօդուածները.

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Երկրորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Երկրորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Երրորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Երրորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Չորրորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Չորրորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Հինգերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Հինգերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Վեցերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Վեցերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Եօթներորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Եօթներորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Ութերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Ութերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Իններորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Իններորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Տասներորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Տասներորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Տասնմէկերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Տասնմէկերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Տասներկուերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Տասներկուերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Տասներեքերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Տասներեքերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Տասնչորսերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Տասնչորսերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Տասնհինգերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Տասնհինգերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Տասնվեցերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Տասնվեցերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Տասնեւթերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Տասնեւթերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Տասնութերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Տասնութերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Տասնիններորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Տասնիններորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Քսաներորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Քսաներորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Քսանմէկերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Քսանմէկերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Քսաներկուերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Քսաներկուերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Քսաներեքերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Քսաներեքերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Քսանչորսերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Քսանչորսերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Քսանհինգերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Քսանհինգերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Քսանվեցերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Քսանվեցերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Քսանեւթերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Քսանեւթերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Քսանութերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Քսանութերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Քսանիններորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Քսանիններորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Երեսուներորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Երեսուներորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Երեսունմէկերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Երեսունմէկերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Երեսուներկուերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Երեսուներկուերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Երեսունեքերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Երեսունեքերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Երեսունչորսերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Երեսունչորսերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Երեսունհինգերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Երեսունհինգերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Երեսունվեցերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Երեսունվեցերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Երեսունեւթերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Երեսունեւթերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Երեսունութերորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Երեսունութերորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Երեսունիններորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Երեսունիններորդ յօդուած։

ՀԱՅԿ-ԱՄԱԼԵԿԵԱՆ. Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Քառասներորդ յօդուած։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ. Ի պատասխան Ա. Ղազարեանի։ Քառասներորդ յօդուած։

Ամսագիրս կը տպուի Թիֆլիս, Ճեմարանի փողոց, Ներսիսեան դպրոցի տպարանին մէջ։

Ամսագրիս գինն է՝ տարեկան 2 ր. 10 կ. Առանձին տպարկը 4 կ. 80 կ., Միւսիւլ Կարգադրութեամբ 2 ր. 10 կ.

Ընդունելութեան գինը՝ 85 տարի։

Ընդունելութեան գինը՝ 85 տարի։

Խմբագիր-Հրատարակիչ Ա. Յովսեփեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՂՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ-ԱՄԵՐԻԿԱՆՑ Մեր դիրքը ընդհանուր պատերազմի մէջ։ Ամերիկահայ գաղութներու ներկայ դրութեան մասին

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՆՆԵՐ

ПО СЛУЧАЮ СТЪЪЗДА ВОВСЕ СЪ КАВКАЗА ЗА-ГРАНИЦУ

Капитанъ князь Константинъ Макаровичъ Орбеліани объявляетъ, что продаетъ оставшееся послѣ смерти отца, Макарія Орбеліани, имущество, именно: трехъ-этажный домъ на Головинскомъ проспектѣ, съ флигелями, гдѣ помѣщается гостинница «Россія», и имѣнія въ Тифлисской губерніи и уѣздѣ, именно: деревня Геуары, населенная жителями, 4,174 десят., Вашлеванъ—450 десятинъ, съ садами, домомъ и пристройками; дача въ Коджорахъ, домъ и земля $2\frac{3}{4}$ десятины; лѣсъ сосновый, строевой и дубовый 3,100 десят. въ Локскомъ ущельи, Шулаверскаго уѣзда, около Чатахскаго завода; имѣніе на Мокрыхъ-горахъ, около молоканскаго селенія Воронцовки, подъ названіемъ Каракала — 5,500 десят. Всѣ имѣнія обмежеваны и имѣются планы; коляска, фаэтонъ, верховыя лошади, баранта и рогатый скотъ.

3—3

ՄՕԶԴՕԲԻ

Հայոց օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի վարժուհի նպատակաւոր պայմաններով: Ցանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը պայմանների մասին բանակցելու համար:

7—10

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒԻՄ Ճախճուտ են օդեօգրաֆիական պատկերներ 20% զիջում. վերարիւներ 6—20 ր., խոզանակներ պատուճենիտուխված են լոկ մէջ առանձնապէս անգլիական խանութի համար, ամենապատուաճներ, որկրիկով 4 ր., Շենֆիլդի գանակներ 3—20 ր. դիւժինը, բրիտանական մետալի թէյամաններ 30 կ.,—3 ր., ցիտրատ մագնեզիա, թիւրքական շերբէթ և Ճարտարը Բազեցնող նիւթ 70 կ., ամենապատ օգտակ և խելօս 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

Համեմատեցէք անգլիական խանութի թէյն գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ֆունտն համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են Ճախճուտ և այդ խանութի Ֆունտը 2 բուբլուանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. Ճախճոց թէյի հետ:

26—100

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ երեխաների 4 ր., տղամարդկերանց 9—20 ր., ամրողջ հագուստը, սիջակ 5 ր., ՈՐՏԵՂ Է ԾԱԽՎՈՒԻՄ. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒԻՄ: Բամպէյ, պարուսին, որիկո, դրապ, փօսակ թաղէթ, թաւիշ կապարի և կառքերի համար, կաչնկօր և այլն 25% ուրիշ տեղերից էժան: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒԻՄ Համեղ մուրաբաներ, կօնֆետներ հագի դէմ, պաներ, մագնեզիա, ամաններ, կարբոլեան փօշի, սապօն, պարսկական փօշի և այլն: Այս բոլորը և ուրիշ շատ ապրանքներ կարելի է գտնել ԱՄԵՆԱՆԻՒԱՆ գներով ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒԻՄ:

20—20

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յունիսի 30-ից պ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ և ընկ. գեղերի ԽԱՆՈՒԹԸ և ՊԱՀԵՍՏԸ կը լինի ԽԻՏՈՒՐՕՎԻ տանը, Նարատրովի տան կից, որտեղ գտնվում է նահանգական վարչութիւնը Մուղհուի դիմացը:

3—3

ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԱԼԻՒՐ 2-որդ ՏԵՍԱԿԻ

Պատահաբար մարուր ցորենից առանց թեփի բերված է Կյակից և ծախում է Կուկիայում նոր բացված պահեստում, Ելիզավետինսկի փողոց, տուն Քանանօվի, ՓօխիՔրիշխեանի երկաթուղու վարչութիւնից ոչ հեռու: Նոյն տեղ ծախում է նոյնպէս Եյակից բերած և Փօխիում պահվող 5000 պուդ մարքված գարի:

5—5 (2)

ՄԵԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, *որ գիտէ հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն լեզուներ, կամենում է* **ԿՆՈՏՕՐԶԻԿԻ ԳՈՐԾԱԿԱՏՈՒՐԻ** *կամ թարգմանի տեղ ունենալ: Յանկացողները կարող են դիմել «ՄՇակի» խմբագրատեղանը:*

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գաւրօնակի կանանց հիւանդ Ծօրալեվիչ ներքին հ., Լօատնեանց կանանց և երեխաների հ., Քէշարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շահմարօնակի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինակի վիճ խիրուրգիական հ., վ. զօրօվ վիներական և բազապի հ., Իւյսը աչքի հ., Բախառով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօզլաթօվ, Լիսիցեվ և վ. երմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուդնօվսկի ներքին հ., Շահմարօնակի կեներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. վ. զօրօվ վիներական և բազապի հ., Լօատնեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և վ. երմիշեվ ներքին հ., Քէշարեանց օրիվիլեսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գաւրօնակի կանանց հ., Մինակեվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօզլաթօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախառով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահմարօնակի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և վ. երմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Շահմարօնակի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ վ. զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաև չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւաւտօթ 9 բրև ից ազքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի այդ բժիշկ վ. զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաև չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը բժշկանոցում է ընդունում հիւանդներին էլեկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւաւտօթ 9 բրև ից ազքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ:

ՀԱՊՈՒՍՏՆԵՐ երեխաների 4 ր., տղամարդկերանց 9—20 ր., ամրողջ հագուստը, սիջակ 5 ր., ՈՐՏԵՂ Է ԾԱԽՎՈՒԻՄ. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒԻՄ: Բամպէյ, պարուսին, որիկո, դրապ, փօսակ թաղէթ, թաւիշ կապարի և կառքերի համար, կաչնկօր և այլն 25% ուրիշ տեղերից էժան: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒԻՄ Համեղ մուրաբաներ, կօնֆետներ հագի դէմ, պաներ, մագնեզիա, ամաններ, կարբոլեան փօշի, սապօն, պարսկական փօշի և այլն: Այս բոլորը և ուրիշ շատ ապրանքներ կարելի է գտնել ԱՄԵՆԱՆԻՒԱՆ գներով ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒԻՄ:

20—20

ԵՐԱԺԵՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏ

ԻՒԼԻՒ ՀԵՆՐԻՒ ՅԻՄԵՐՄԱՆ.

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, ԲՕԼՇԱՅԱ ՄՕՐՍԿԱՅԱ, № 42

Առաջարկվում են պատահմանների ամենապատ գործարաններից նորերում ստացված երաժշտական գործիքներ:

ՋՈՒԹԱԿՆԵՐ $2\frac{1}{2}$ ր., 5 ր., 6 ր., 8 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 50 ր., 60 ր. և ամենի թանգ մինչև 150 ր., ԿՆՏՆՏՈՑՆԵՐ (смычекъ) 50 կ., $1\frac{1}{2}$ ր., 2 ր., 3 ր., 5 ր., 8 ր., և ամենի թանգ մինչև 25 ր., ԱՐԿՂՆԵՐ $2\frac{1}{2}$ ր., $5\frac{1}{2}$ ր., 6 ր., 7 ր., 10 ր. և ամենի թանգ մինչև 20 ր. Հին իտալական և գերմանական ջութակներ մինչև 600 ր. ՋՈՒԹԱԿՆԵՐ փոքր գիրքի երեխաների համար 2 ր. 50 կ. մինչև 30 ր. Ջութակի չհօլա (ինքնուսուցիչ) 2 ր., 3 ր., 4 ր., 5 ր. ԱԼՏԵՐ 9 ր., 15 ր., 25 ր., 50 ր. և ամենի թանգ. ՎԻՕԼՕՆՉԵԼՆԵՐ 20 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր., 100 ր. և ամենի թանգ մինչև 600 ր. Վիօլօնչելի չհօլա 4 ր. ԿՕՆՏՐԱՍ 45 ր., 65 ր., 120 ր. և ամի թանգ. ԳԻՏԱՐ 3 ր. 50 կ., 5 ր., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 40 ր., 50 ր. և ամենի թանգ մինչև 100 ր. Գիտարի չհօլա (ինքնուսուցիչ) 1 ր. 50 կ., 2 ր., 3 ր. ՅԻՏՐԱՆԵՐ 14 ր., 16 ր., 25 ր., 35 ր., 50 ր. և ամենի թանգ մինչև 100 ր. Յիտարայի չհօլա 2 ր., 3 ր. 50 կ., Նատաներ 40 կ., 60 կ., 90 կ. իրաքանչիւր տեսակը. ՄԱՆԴՕԼԻՆ 10 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., և ամենի թանգ. չհօլա 3 ր. Ամենապատ իտալական ԼԱՐԵՐ այդ գործիքների համար, ԿԱՄԵՐՏՕՆ 40 կ., 50 կ., 1 ր., 50 կ., 2 ր., 6 ր. Սաբդին կանիֆոլ և այլ պատկանելիք. ՄԵՏՐՕՆՕՄ 8 ր., 12 ր. Երկաթի ծալվող ՊԻՊՊԵՏՐՆԵՐ 5 ր. Երկաթի ծալվող պիւպիտրներ մետալիոններով 6 ր., 8 ր. Գերմանական ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ 4 ր., 4 ր. 50 կ., 5 ր. 50 կ., 7 ր. 50 կ., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 24 ր., 30 ր., 40 ր., և ամենի թանգ. Գարմոնիկայի չհօլա և նատաներ 50 կ., 75 կ., 1 ր., 1 ր. 50 կ., իրաքանչիւր տեսակը. ԿՕՐՆՊԻՍՏՆ 18 ր., 25 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր. և ամենի թանգ մինչև 100 ր. Շհօլա (ինքնուսուցիչ) 1 ր. 50 կ., 4 ր., 5 ր. ԱԼՏԳՕՐՆ, ՆՇԱՆԱՓՈՂԵՐ, ՏՐՕՄԲՕՆՆԵՐ, ՖԼԵՑՏԱՆԵՐ 3 ր., 5 ր., 7 ր., 10 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր. և ամենի թանգ. Շհօլա (ինքնուսուցիչ) $1\frac{1}{2}$ ր., և 3 ր. Նատաներ 40 կ., $1\frac{1}{2}$ ր., 3 ր. իրաքանչիւր տեսակը. ԿԼԱՐՆԵՏՆԵՐ 6 ր., 8 ր., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., և թանգ մինչև 60 ր. Պարտեան շհօլա 4 ր., Բիկօլօ, Զականի, Ֆլաժօլետներ. ԱՆգլիական ԿՕՆՑԵՐՏԻՆՕ 30 ր., 38 ր., 45 ր., 55 ր., 70 ր., 100 ր., և թանգ մինչև 160 ր. Շհօլա 3 ր., Նատաներ 50 կ., 75 կ., 1 ր., $1\frac{1}{2}$ ր., Գերմանական կօնցերտինօ 3 ր., 4 ր., 5 ր., 8 ր., 10 ր., 12 ր., 15 ր., և թանգ մինչև 30 ր. Շհօլա (ինքնուսուցիչ) 75 կ., Նատաներ 40 կ., և 1 ր. իրաքանչիւր տեսակը երաժշտական արկղներ 2 ր., 4 ր., 6 ր., 10 ր., 25 ր., 30 ր., 40 ր., 55 ր., 75 ր., 90 ր., և թանգ մինչև 200 ր. ՖԻՍԴԱՐՄՕՆՆԵՐ 90 ր., 100 ր. 120 ր., 150 ր., 175 ր., 250 ր. և ամենի թանգ. ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ ՖԼԵՑՏԻ 40 ր., 45 ր., 60 ր., 75 ր., 90 ր.. ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ ֆիւռատ ՕՐԳԱՆՈՎ 175. և 225 ր. ՇԱՐՄԱՆԿԱ 8 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր. Իտալական չարմանկաներ 150 ր., 200 ր., 250 ր. ՕՐԳԱՆՆԵՐ Թագուհիների համար 10 ր., 15 ր. Թմբուկներ, լիտավրներ, բանչուկներ, բանգօներ, մետալական չրթուղքների բելկաներ, եռանկիւնիներ, գարմոններ և այլն.

Օտար քաղաքներից ստացված պատուէրները կատարվում են անյապաղ և հնդումեանս. Ձանապարհածախսը գնողինն է: Ծախսում են հասուլ և մեծ քանակութեամբ.

1—1

Քաղաքային ուսումնարանական մասնաժողովը յայտնում է, որ սեպտեմբերի 1-ից կը բացվին Թիֆլիսի մէջ Աբհազական և քաղաքային սկզբնական ուսումնարաններ: Աշակերտների ընդունելութիւնը ինչպէս առաջին, նոյնպէս և երկրորդ ուսումնարանում կը սկսվի օգոստոսի 15-ին: Խնդիրքները հասարակ թղթի վրա և ուսումնարանական մասնաժողովի անունով գրված, տրվում են քաղաքային վարչութեան հերթակալ անդամին ամենայն օր առաւօտեան 10—12 ժամը: Խնդիրքի հետ պէտք տրվին մետրիկական և ծաղիկը պատուաստելու վկայականները և որոշ նշանակված պէտք է լինեն բնակութեան տեղը և տան պօլիցիական համարը: Սկզբնական ուսումնարանի մէջ ընդունվում են 8—14 տարեկան երեխաներ և նրանցից ոչինչ գիտութիւն չէ պահանջվում: Արհեստական ուսումնարանը մտնող երեխաների հասակը որոշվում է 12—16 տարեկան: Երեխաները ամեր կազմված պէտք է ունենան ու առաջին պատուաստն մանելու համար նրանցից պահանջվում է. Կրծնից-քրիստոնէական վարդապետութեան կարճատօս հրահանգները և սրբազան պատմութիւն, ռուսաց լեզուից-կարդալ, գրել և կարդացածը պատմել, հայերի և վրացիների համար նոյնը իրանց մայրենի լեզուով, Թուաբանութենից-առաջին 4 գործողութիւնները և պարզ խնդիրների մուտար լուծումը, ժամանակի, դրամի, կշռաքի և այլ չափերի գիտենալը:

Ծուխի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՑԻ ՊԵՏԵՐՆԻՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԻ, ՇՕԿՕԼԱՓ, ԹԷՅ և պատրաստված հանքային զանազան ջրեր: 19—40

Մամուլի տակից գուրս եկաւ և վաճառվում է Զաք. Երիցեանցի «Նովիկեան գրավաճառանոցում Ընդհանուր աշխատհագրութիւն, Ա. տարի, Նախապիտոյիք (Հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 5 պատկերներով. Աշխատասիրութիւն Ն. Սիմէոնեանցի: Գինն է 35 կոպ. գուսարով առնողներին 20% զիջում կը լինի:

Մամուլի տակ են, Ընդ. Աշխ. Գ. տարի, մնան ուսումնական (մատեմատիկական) և Քնական և ընդ. Աշխ. Գ. տարի, մնան քաղաքական: Վերջին երկու գրքերի տպագրութիւնը ուսարտելուց յետոյ կը հրատարակուեն նոյն գները: Օտար քաղաքացիք դիմում են:

Въ Тифлисъ. Кавказская книжная торговля З. П. Грикурова.

17—20

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒԻՄ

Հրացաններ, բեմբլներ, դանակներ, գրիչներ, անուշահոտութիւններ, սապօն, գուպաններ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱՂԱԶԻՆՈՒԻՄ:

16—20

На Воронцовской Набережной, въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

Дозволено Цензурою 3 Іюля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 115 Յուլիսի 5 (17) **1880** Յուլիսի 5 (17) № 115

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին մի համարը 5 կոպէկով

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Մացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ

Տպարանքը դիմում են
Տիֆլիս. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նախաբան պատրիարքից տրած քայլը.—Նոր քին տնօրէնութիւն. Հրաւէր. Նորքին լուրեր.—Ա-տաքին տնօրէնութիւն. Արտաքին լուրեր.—Վճռակից հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.—Բանասիրական. Վախճան կինը.

ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ Ա-ՐԱԾ ՔԱՅԼԸ

—

Մենք Կ. Պոլսի մշտական թղթակից, Հայկակ, հաղորդել է մեզ իր նախատեսքին նամակում որ Կ. Պոլսի Հայոց պատրիարք Ներսէս սրբազան նորերումս մի այնպիսի քայլ արաւ, որ թէև լուսաւորված Եւրոպայում շատ բնական կերևար, բայց մեզանում, Հայերի մէջ, վերին աստիճանի Համբերոզութեան նշան պէտք է Համարվի, և կը Հաշվի մեր նոր պատմութեան մէջ որպէս նշանաւոր դարագլուխ:

Ի՞նչ արաւ Ներսէս սրբազանը. Նա դարևոր նախապաշարմունքները թողած, այցելեց Կ. Պոլսի մէջ գտնված Եօթերտեան բողոքական դպրոցը, սիրալիր կերպով խօսեց Հայ-բողոքական եկեղեցիների հետ և դպրոցում ուսում առնող Հայ-լուսաւորչական աշակերտների հետ, հետաքրքրվեց դպրոցի ուսման ընթացքի մասին, ամենքին տուեց իր օրհնութիւնը և մեկնեցաւ դպրոցից:

Սրբազանի վարմունքը ինքն իրան շատ Հասարակ և բնական է, բայց մեզանում, որտեղ դեռ ևս մոլեռանդութիւնն է տիրում, որտեղ Հայ-բողոքականների վրա նայում են որպէս յանցաւորների վրա,—Ներսէս սրբազանի արած քայլը մեծ նշանակութիւն ունի:

Մեզանում, Կոնդրովիկասում, Հայը այդ տեսակ բարոյական և մտաւոր զարգացման աստիճանի դեռ ևս չէ Հասել: Նա խորհի աչքով է նայում իր բողոքական եղբօր վրա, նրան Հայ չէ Համարում, թէև բողոքական Հայերից շատերը լուսաւորչական Հայերից էլ լաւ Հայեր են: Մինչև որ լուսաւորչական Հայերի մեծ մասը արհամարհանքով են վերաբերվում դէպի իրանց մայրենի լեզուն, մեր ինտելիգենցիային պատկանող Հայ-լուսաւորչական ընտանիքներում ամօթ են Համարում Հայերէն խոսել և Հայոց լեզու սովորեցնել իրանց զաւակներին,—մեր բողոքական Հայ ընտանիքների մէջ միշտ տիրապետում է Հայերէն լեզուն: Մինչև որ լուսաւորչական Հայը մերժում է աւետարանը աշխատասիրութեամբ, կենդանի Հայերէն լեզուով կարդալու անհրաժեշտութիւնը,—բողոքական Հայը վտանգ է որ կարդում է Քրիստոսի խոսքը իրան Հասկանալի, կենդանի, մայրենի աշխարհաբար լեզուով: Մինչև որ Հայ լուսաւորչականը իր աւետարանը էր տալիս յոգուտ Վանի սովատանջների, Հայ բողոքականը իր վերջին կոպէկն էր տալիս նոյն նպատակին: Մինչև որ Հայ-բողոքականը միայն մի բան է ցանկանում, մի բան է խնդրում, որ նրան Հանգիստ թողնեն դաստիարակել իր կրօնը և ազատ թողնեն իր մտքերը յայտնելու,—Հայ-լուսաւորչականը ամենանողոքամ կերպով Հալածում է իր աւետարանական եղբօրը. Հայ-աւետարանականները դեռ նորերումս անխնայ Հալածանքներին ենթարկվեցան Հայ-լուսաւորչականների կողմից՝ Ալէքսանդրապօլում, Ախալցխայում և Կարսում:

Հայ լուսաւորչականների միջնադարեան մոլեռանդութիւնը այնտեղ է Հասել, որ նրանք պիղծ են Համարում ընդունել իրանց դպրոցներում Հայ-բողոքական աշակերտին կամ ուսուցչին, պիղծ են Համարում Հայոց մի քաղքի մէջ Հայ-բողոքականի յոդուածը կարդալու...

Ամբոխի այդ հրէշային մոլեռանդութիւնից օգուտ են քաղում մեր թէ աշխարհական և թէ հոգևորական ժողովրդական առաջնորդները: Հայ քահանան դրգռում է ամբոխի մոլեռանդութիւնը դէպի բողոքականները, նոյնը անում է և լուսաւորչված լրագրագիրը իր հասկանալի նպատակների Համար, չամաչելով շողոքորթել ժողովրդի մոլեռանդութեանը և վայրենի ինստինկտ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՂՈՎՏԻ ԿԻՆԸ

—

Ապրիլ ամսի մի օր Եաֆֆայից եկան Պալեստին երեք ճանապարհորդներ՝ միստրիս Ջան Դիկսոն, որա բարեկամ Ռոբիսոն Ջէկման և երրորդը Դիկսոնի գեղեցիկ կինը, որի հետ պատիվքուց անցել էր միայն կէս տարի: Այս ճանապարհորդութեան գլխաւոր առաջնորդն էր Դիկսոնը, անցիացի գլխից մինչև ոտները, օրինակելի բանիմաց երդիներով, ոպրատակ պարապմունքից չորերով: Սաստիկ եռանդուն սէրը, որ ունէր Դիկսոնը դէպի հնագիտութիւնը և հնագիտական հետազոտութիւնները, ըստից նրան կրուսադէրի դարերի մասը Քայանի չէ, թէ ինչ նպատակաւ էր ճանապարհորդակցում այն ուսումնականի հետ նրա բնկեր պճնասէր Ջէկմանը, որ լոյս օրից ծիծաղում էր իր բարեկամի կրքի վրա և ոչինչ հասկացողութիւն չունէր հնագիտութիւնից: Քայանի է միայն, որ երկուսը ևս եկան այստեղ երկրպագելու Ջան Դիկսոնը զանազան պատմական հնութիւններին, իսկ գեղեցիկ Ջէկմանը երկրպագութեան առարկան ոչինչ չունէր ընդհանուր հնութիւնների հետ: Հետևաբար ընթերցողը ի հարկէ գուշակեց, որ այն մագնիսը, որ քաշում էր Ջէկմանին դէպի իր բարեկամը, Դիկսոնի Ջահել և գեղեցիկ կինն էր, որ սաստիկ սիրահարված էր իր ամուսնու վրա: Ջահել միստրիս Դիկսոնը ոչ թէ միայն չէր զեհատում հնագիտական հետազոտութիւնները, բայց աւում էր նաև հնագիտութիւնը, ինչպէս իր վտանգաւոր հակառակորդին (саперница), և եթէ

*) Այս փոքրիկ վէպը, որ առնված է ամերիկականից, տպված է «Иллюстрированный міръ» օրագրում № 21 1879 թ.:

պով խոսեց Հայ-բողոքական եկեղեցիների հետ և դպրոցում ուսում առնող Հայ-լուսաւորչական աշակերտների հետ, հետաքրքրվեց դպրոցի ուսման ընթացքի մասին, ամենքին տուեց իր օրհնութիւնը և մեկնեցաւ դպրոցից:

Սրբազանի վարմունքը ինքն իրան շատ հասարակ և բնական է, բայց մեզանում, որտեղ դեռ ևս մոլեռանդութիւնն է տիրում, որտեղ Հայ-բողոքականների վրա նայում են որպէս յանցաւորների վրա,—Ներսէս սրբազանի արած քայլը մեծ նշանակութիւն ունի:

Մեզանում, Կոնդրովիկասում, Հայը այդ տեսակ բարոյական և մտաւոր զարգացման աստիճանի դեռ ևս չէ Հասել: Նա խորհի աչքով է նայում իր բողոքական եղբօր վրա, նրան Հայ չէ Համարում, թէև բողոքական Հայերից շատերը լուսաւորչական Հայերից էլ լաւ Հայեր են: Մինչև որ լուսաւորչական Հայերի մեծ մասը արհամարհանքով են վերաբերվում

Համաձայնվեց գնալ իր ամուսնի հետ Պալեստին, այս միայն այն պատճառով, որ չէր կարողացաւ բաժանվել նրանից և վախենում էր յանձնել նրան իր հակառակորդին: Իր ամուսնի անձն մի նոր գմայլանք, երբ տեսնում էր զանազան աւերակներ և հին շինուածքներ, վտանգնում էր միստրիս Դիկսոնին, իսկ միստր Դիկսոնի ամեն մի ուշադրութիւնը դէպի ինքն, ամեն մի նրա ժպիրը նա ապահովութեամբ էր ըմբռնում:

—Նայեցէք, ի սէր Աստուծոյ, նայեցէք, թէ ինչպիսի գեղեցկութիւն է, հիանում էր Դիկսոնը, ցոյց տալով իր ճանապարհորդակիցներին երուսաղէմ քաղաքի պատը և մանրամասն բացատրելով նրանց այս շինուածքի նշանակութիւնը: Բայց ճանապարհորդակիցները չը պիտէին գնահատել այս գեղեցկութիւնները: Միստրիս Դիկսոնը միայն հոգոց հանեց, իսկ Ջէկմանը անտարբեր խաղում էր ձեռի փայտով իր կօշիկների հետ և ծիծաղելով այս և այն կողմն էր նայում միայն:

—Այո՜... Այո՜... այս իսկ տեղից ազնիւ և քաջ ասպետ Գոդֆրիդ Բուլիոնացին դիմեց անօրէն Քէնեմու վրա խլելու այս արբատեզերը նրա իշխանութիւնից.... Ահա և Դաւթի աշտարակը. ով Աստուած! ինչպէս հիանալի է նա... Դու գիտես, հոգիս, այս աշտարակի մասին եղած աւանդութիւնը, դարձաւ նա դէպի կինը: Այս իսկ աշտարակից Դաւիթը վայրում էր վերասիրի գեղեցկութեամբ, որ լողում էր Գինեհաման հովիտում, ահա այն կամարքի աւերակների տակ:

Միստրիս Դիկսոնը նայեց դէպի այն կողմը, ուր ցոյց էր տալի ամուսինը, և երկմտարար պատասխանեց.

—Դաւիթ արքայն ուրեմն չատ հետաքրքիր պէտք է լինէր, եթէ կարողանում էր տեսնել այսքան հեռաւոր տեղից:

—Երևի նա բինոկլով էր նայում, ժպտալով ասեց Ջէկմանը:

Բարեբախտաբար հնագէտը չը լսեց այս հայհոյանքը, չատ խոր մտածելով Դաւիթ արքայի վրա,

Այս տարօրինակ հնագէտի հետ ես ծանօթացայ բրիտանական հիւպատոսարանում Միսն սարի վրա: Սրանք երեքը միասին եկան ինձ մօտ մի գանգատի մասին թարգման հրէայի կողմից, որ բնակել էր Դիկսոնի վրա ծախկու հոմէական մի չատ հազուագիւտ փող, (Դիկսոնը պարապում էր և դրամագիտութեամբ (нумизматика), որը գտել էր իր թէ քանդելով աւերակների տակ: Հրէան գանգատվում էր, որ Դիկսոնը չէր կամենում վճարել այն գինը, որը նա պահանջում էր և երդվում էր Աբրահամի, Իսահակի և Յակոբի անուններով, որ նա չէ վերցնում փողի արժէքից աւելի: Յայտնելով իր գանգատը, հրէան ձեռքերը դրած սրտի վրա, սաստիկ խռնարհեցնում էր գլուխը, որով նրա մազերը (пейсъ), մոլեռանդական օրէնքին համաձայն թողված, ծածանում էին այս և այն կողմը:

—Մթթէ դուք կարծում էք, որ այս փողը իսկականը չէ, հարցրեց ինձանից վրդովված Դիկսոնը երբ ես յայտնեցի նրան իմ կարծիքը:

—Ինչպէս ասել ձեզ... Վաճառութիւնը իսկական է, բայց իսկական չէ նրանով, որ այս փողը ոչ թէ Հռոմէական է ձուլված երկու հազար տարի առաջ, այլ Փարիզում տաս տարի առաջ:

Խորված Դիկսոնը մէկ ձեռքից մյուս ձեռքն էր գցում չուռ տալով փողը, երբ միստրիս Դիկսոնը նայելով ինձ վրա, չնորհակալ եղաւ, որ ես նկատեցի նրա ամուսնի տգիտութիւնը հնագիտութեան մէջ:

***

Այս ժամանակից սկսվեց իմ ծանօթութիւնը Դիկսոնների և Ջէկմանի հետ: Հնագէտը սիրում էր չուռ չուռ մանել ինձ մօտ, օրօրնոցն գտած իմանը չատ թանգագին քարացած նիւթեր: Ջէկմանի և միստրիս Դիկսոնի հետ մենք խոտում էինք այնպիսի նիւթերի վրա, որոնք ոչինչ կապ չունէին հանգստյան բնութեան հետ: Ինձ չատ հետաքրքրում էին այս երեք անձերը, ես գիտում էի նրանց յարաբերութիւնները, որոնցով նրանք կապված էին և չուռով որոշեցի նրանց չատ ճիշդ

Չէկմանի միտքը ես հասկացայ իսկոյն. նրա նրպատակները այնքան տարբեր էին, որ չատ շուժաւոր էր սխալվիլ: Միայն համառ և քիրոյ աիրոջ ամուսինը՝ միստրիս Դիկսոն, կարող էր չը տեսնել նրանց, զբաղված լինելով իր հնագիտական հետազոտութիւնով: Այս կինը գրաւեց բոլոր իմ համակրութիւնը, և ես ամեն կերպիս աշխատում էի, որ Դիկսոնի եռանդուն կիրքը դէպի հնագիտութիւնը չափաւորելով, վերադարձնեմ նրան իր միտքը: Ամեն յարմար դիպուածում ես նրա առաջն էի գնում այս գիտութեան մեռելութիւնը և երկար վիճելով հնագիտութեան անչահաւետ լինելու և չատ անդամ սխալների մասին, աշխատում էի դարձնել նրան դէպի կենդանի գործունէութեան ճանապարհը: Բայց իմ կրքոտկական զրոյցները ոչ թէ միայն չը հաջողին նպատակին, այլ ընդհակառակ առաւել ևս վառեցին նրա հետաքրքիրը դէպի հնագիտութիւնը:

***

Մեր հնագէտը յանկարծ հետացաւ Երուսաղէմից և չորս օր չէր երևում: Թեղ միստրիս Դիկսոնը բոլորովին ուժից ընկաւ, առաջ գնալով հանդիպելու նրան, բայց նա, ողորմելին, աչք ևս չէր դարձրել սրա վրա: Յետ գառնալուց յետոյ իմ կոչն մաս ինձ մօտ և պրեց սեղանի վրա մի պարկ, դադրեի նայելով բոլոր անկիւնները և դռները:

Նորա աչքերի փայլող հայեցուածքից և ուրախ ժպիրից ես հասկացայ, որ հետաքրքիր նորութիւն է գտել և անհամբեր ցանկանում է խոսել նրանց վրա: փակելով բոլոր դռները, վրդովված մտածեցու նա ինձ և կնոջը, որ նկել էր միայնի, խոսք առնելով մեզանից, որ ոչ ոքի չը յայտնենք նրա գաղտնիքը: Մենք ապահովացրինք նրանն: Այն ժամանակ նա սկսեց հանգամանաւոր կերպիս այսպէս. Ձեզ յայտնի է, թ Սոդոմ և Գոմորը Մեռեալ ծովի յատակումն են: Այս աներկրայնի է, բայց երկրաչափական գրութիւնը այս երկու անիծված քաղաքների յատ-

Fonds A.R.A.M

ները, հնարելով ամէն տեսակ հրէշաւոր յանցանքներ բողոքականների վերաբերութեամբ և ամենաստոր բամբասանքներ բարձրով աւետարանական հայերի վրա։

Ինչ զանազանութիւն կայ Կ. Պօլսի թիւրք մոլեռանդ լրագրութեան և հայ լրագրութեան մէջ.... Ոչինչ։ Երկուսն էլ մի և նոյն շաւղին են հետեւում։ Առաջինը ամենաստոր միջոցներով գրգռում է մահմեդականի հրէշաւոր ֆանատիկոսութիւնը քրիստոնեայի դէմ, երկրորդը ամենազզուելի միջոցներով գրգռում է հայ-լուսաւորչական ամբոխի հրէշաւոր ֆանատիկոսութիւնը հայ-բողոքականի, կամ հայ-կաթօլիկի դէմ....

Վերջապէս Կ. Պօլսի հայերի մի մասը և նրանց հոգևոր առաջնորդ Ներսէս սրբազանը հասկացան որ այդ տեսակ կորստաբեր ճանապարհով ընթանալով, ազգը կը հասնի դէպի անդունդ։

Այս ճշմարիտ զարմանալի տեսարան է ներկայանում մեր աչքերին։ Թիւրքիայի հայերը մի կողմից պահանջում են Եւրոպայից ինքնավարութիւն իրանց համար, իսկ միւս կողմից շարունակում են անխնայ հալածել իրանց այլադաւան եղբայրներին։

Ասացէք, խնդրեմ, կամէնք մենք նրանց, դուք երևի Եւրոպային յիմարի տեղ էք դնում, ո՞վ կը տայ ձեզ ինքնավարութիւն երբ դուք դեռ բարոյապէս և մտաւորապէս այնքան չէք զարգացել, որ դադարէիք ձեր այլակրօն եղբայրների դէմ ամենահրէշաւոր հալածանքները։ Միթէ մի ազգ արժանի է ինքնավարութեան, կամ ընդունակ է ինքնավարութիւն ունենալ, երբ նա իր համաքաղաքացիների մի մասը անդադար կը հալածի, միայն այն պատճառով որ այդ մասը ուրիշ եկեղեցու է պատկանում, իր այդ քաղաքացիներին, իր հաւատարիմ և բուն հայ հայրենակիցներին պիղծ կը համարի միայն այն պատճառով, որ սրանք ուրիշ կերպ են աղօթում Աստուծուն, քան թէ մեծամասնութիւնը։

Պարզ է որ այդ տեսակ վայրենի, քաղաքակրթական կեանքին դեռ ևս անընդունակ, մոլեռանդ, խաւար ազգին Եւրոպան երբէք չի տայ ինքնավարութիւն, որովհետև այն ժամանակ ոչինչ զանազանութիւն չի լինի՝ արդեօք Թիւրքիան կենտրոնից կը շարունակի կառավարել Հայաստանը, թէ հայերը ինքնավարութիւն կունենան։ Երկուսն էլ, ուրեմն, թէ թիւրքը և թէ հայը, անարժան են մարդավայել, հասարակական, քաղաքական կեանքին։ Ինչպէս որ թիւրքը այժմ անողորմ կերպով հալածում է քրիստոնեաներին և բռնի կերպով դարձնում է նրանց դէպի մահմետականութիւնը, նոյնպէս և հայը, երբ ինքնավարութիւն կունենայ, անողորմ կերպով կը հալածի հայ-բողոքականին և հայ-կաթօլիկին և երբ ոյժ կունենայ, բռնի կերպով կաշխատի դարձնել նրանց լուսաւորչական կրօնին։ Ինչով ուրեմն թիւրքաց հայերը բարձր կը լինեն նոյն իսկ թիւրքերից։ Երկուսն էլ նոյնչափ մոլեռանդ են, երկուսն էլ նոյնչափ անընդունակ են ինքնուրոյն քաղաքական կեանքին։

Ներսէսը հասկացաւ այս և առաջին քայլն արաւ դէպի հաշտութիւնը։

Երբ ինքն ժողովուրդը տգէտ ու մոլեռանդ է,—այդ հասկանալի է։

Բայց ամօթ ժողովրդական այն առաջնորդներին, ամօթ այն լրագրութեանը, որոնք ամէն ջանք են գործ դնում՝ որքան հնար է երկար ժամանակ պահպանել ամբոխը տգիտութեան և մոլեռանդութեան մէջ, որքան հնար է երկար ժամանակ մոլորեցնել նրան և գրգռել նրա ամենաստոր զգացմունքները, այդպիսով անընդունակ դարձնելով նրան ազատ ինքնուրոյն հասարակական կեանքին։

Սարսափելի տեսարան.... Ժողովրդական առաջնորդները՝ հոգևորականներն ու աշխարհականները, քահանաներն ու լրագրապետները թմրեցնող թոյն են խմացնում ժողովրդին, հաւատացնելով նրան որ դա մի փրկարար դեղ է։ Եւ յետոյ իրանց սրտում ծաղրում են ժողովուրդը։ «Քանի որ նա կը թմրի, կը հարբի մոլեռանդութեան և տգիտութեան մէջ, ասում են նրանք, այնքան մեզ օգուտ է, այնքան մեր ծուխը եկամուտ կը տայ, այնքան էլ ուշ կարթնանայ տխմար ամբոխը։»

Ահա ինչպէս են վարվում ձեր առաջնորդները ձեզ հետ։

Նա, որ քարոզում է եղբայրասիրութիւն, համբերողութիւն, մտքի և հաւատի ազատութիւն,—նա կամենում է որ ժողովուրդը արթնանայ։ Բայց նա, որ քարոզում է մոլեռանդութիւն, ատելութիւն դէպի իր եղբայրը,—նա կամենում է որ ժողովուրդը միշտ տգէտ, մոլեռանդ և խաւար մնայ։

Մի ժամանակ ժողովուրդը կը հասկանայ իր նենգաւոր առաջնորդների յանցաւոր դիտաւորութիւնը։ Բայց այն ժամանակ կարելի է ուշ կը լինի արդէն....

Դ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՒԷՐ

—

Թիւրքիայից գրած նամակներից երևում է, որ Հայաստանում—հայերի մէջ, դեռ ևս շարունակվում են անտանելի թշուառութիւններ—սով, հիւանդութիւն, աղքատութիւն, գաղթականութիւն և այլն (տես «Մշակի» 99-րդ և 100-րդ համարներում Վանից գրված

կարծես որոշված չէ մինչև այսօր... իսկ ես... ես կը գտնեմ ուղիղ և շօշափելի ապացոյցը, որ Սոդոմ և Գոմորը իսկապէս գտնվում են Մեռեալ ծովի տակը, առեց նա մի այնպիսի վճռական ձայնով, որ կարծես թէ այս ապացոյցը նրա ձեռքումն էր արդէն։

—Ուրեմն ես վաղօրոք շնորհաւորում եմ ձեզ բոլոր ակադեմիաների և բոլոր ուսումնական ընկերութիւնների պատուելի անդամի կոչումով, ասացի ես։

—Այո, իմ գլուխը բոլոր աշխարհում չունի իր հաւասարը։

—Ինչումն է բանը, հետաքրքրվեց կինը։

—Ես գտայ փողոցը...լսում էք դուք թէ չէ, Սոդոմի կամ Գոմորի փողոցը, առեց Դիկսոնը, ձևացնելով իրան ուսումնական։ Այս փողոցը դուրս է գալի Մեռեալ ծովի խորքից (ложбина) և 9 փուտ լայնութիւն ունի։

Ինչ ապացոյցներ ունէք դրա համար։

—Ապացոյցներ...ահա ձեզ, հանդիսաւոր կերպով առեց նա, հանելով պարկից և դնելով սեղանի վրա զանազան տափարակ և քառանկիւնի քարի կտորներ։ Բայց եթէ ցանկանում էք առաւել ևս ապացոյցներ, ես առաջարկում եմ ձեզ գնալ ինձ հետ գիւտի տեղը, այնտեղ դուք ինքներդ կը տեսնէք, որ...Բայց չէ, մի քանի ժամանակ դեռ ես չեմ յայտնի ձեզ այս ամենաթանկագին գաղտնիքը։ Գնանք, գնանք այնտեղ, և դուք կը տեսնէք ինքներդ։

Դիկսոնի երեսը փայլում էր այնպիսի մի ոգևորութեամբ, որ նա, կարծես, պատրաստ էր իսկոյն կրկին գնալ Մեռեալ ծովի մօտ, այնպէս որ ինձ հազիւ յաջողվեց յորդորել նրան սպասելու մինչև միւս առաւօտ։

Լսելով, որ միստրիս Դիկսոնը նոյնպէս մասնակցում է հնագէտ ամուսնու երկրորդ անգամվայ էկսկուրսիային, Ջէկմանը ցանկացաւ նոյնպէս գալ մեզ հետ և միւս օրը մենք չորս ճանապարհ ընկանք։

* * *

Երկու ժամ ծանր ճանապարհից յետոյ ռօթացին արևգակի ճառագայթների տակ, որ սաստիկ այրում էր մեզ այս տխուր և ձանձրալի ամայի տեղում, մենք վերջապէս զգացինք Մեռեալ ծովի ափերի մօտիկութիւնը, որտեղից փչում էր կենդանացուցիչ հովը։

Մեռեալ ծովը իսկապէս համապատասխանում է իր անունին. նրա վրա չէր երևում կեանքի մի որ և է նշան։ Բոլոր օրգանական կեանքը մեռած էր. ոչ մի կենդանի արարած, ոչ մի նաւ, ոչ մի առագաստ, ոչ մի տուն մօտում։ Ծովը իր ալի ջրերը տարածում էր անշարժ մակերեւոյթի վրա, վախենալով նոյն շարժվել ալիքներով, որոնք հազիւ հազ շշնջում էին ափերի քարերի հետ։ Մենք զգուշութեամբ էինք շարժում առաջ ամբից և յոգնելուց։ Ամենքի երեսի վրա տխրութիւն էր ձգում Մեռեալ ծովի տեսքը։ Միայն քաջ Դիկսոնը չէր յոգնում և համարձակ առաջ էր քայլում։ Մինչև այն փողոցը, որը նա գտել էր, մնում էր մի ժամվայ ճանապարհ ևս, և մենք վերջապէս ուժաթափ եղանք և չէինք կարողանում հետևել նրան։ Ես առաջարկեցի հանգստանալ վրանի տակ, որտեղ մեծ վայելչութիւն պատճառեց մեզ հանգիստը։ Դիկսոնը միայն չէր նստում իր տեղը և անդադար դուրս էր փախչում վրանից և հետազօտում զանազան աղային կոյտեր, որոնցով ծածկված էր ծովեզրը։

* * *

Նոյն երեկոյին ինձ յաջողվեց, բոլորովին պատահմամբ, մի գիւտ անել, որ առաւել ևս երևելի էր, քան թէ Դիկսոնի փողոցը։ Մենք նրա հետ դուրս եկանք մանգալու ծովի ափը, բայց ես շուտով ձանձրացայ, և թողնելով նրան զմայլվել ծովի տեսարանով, յետ դարձայ իմ վրանը, որտեղ պառկեցի փոքր ինչ քնելու։ Շուտով լսեցի, որ ինձանից շատ մօտ կատարվում էր Եւայի օձից խաբվելու տեսարանը։

—Մտածեցէք միայն, թէ ինչ է սպասում ձեզ ապագայում, շշնջում էր Ջէկմանը։ Ես շատ ցաւում եմ ձեզ վրա։ Ձեր խելագար ամուսինը մտածում է միայն ընկնել ծաղրալի ցնորքների հետևից, այն բանի, որ համարձակվում է անուանել գիտութիւն։ Նորա սիրտը ծածկված է միշտ քնքոյշ սէրի զգացմունքի համար. նա չէ հասկանայ ձեզ երբէք, չի գնահատի ձեզ, որ և իցէ մի հնագիտական քանդուածի կտորը նա առաւել ևս թանգ է դասում ձեզանից, նա նրանով զմայլվում է, ուսումնասիրում է նրան, գնահատում է, բայց ձեզ բոլորովին մոռանում է, չէ զգում ձեր ներկայութիւնը, չէ տեսնում, չէ լսում ձեզ...ձեզ, որ արժանի էք սէրի.... Ասացէք այժմ, միթէ կարելի է անտարբեր նայել այս ամենի վրա, միթէ կարելի է չը վրդովվել, մանաւանդ ինձ, որ այդքան պաշտում եմ ձեզ... Ինձանում խօսում է ոչ թէ եսական զգացմունքը, ոչ... Ես ցանկանում եմ միայն սփոփել ձեր փշոտ ճանապարհը վարդերով, ծածկել վայելչութիւններով այն տխուր անապատը, որի վրա դուք գտնվում էք։ Նորա չոր սիրտը չէ գնահատում այն զոհաբերը, որոնց դուք ընծայում էք նրան, իսկ ես... ես հասկանում եմ ամեն մի ձեր հայացքը, ամեն մի ձեր մկանունքների շարժումը։ Ինձ տանջում է այն միտքը, որ նա մի քանի տարից յետոյ և ձեզ կը դարձնի մի քարեղէն էակ, չը թողլ ապրել ծաղկելու այն չքնաղ վարդերին, որոնք ծածկված են ձեզանում։

Ես չէի ցաւի ձեզ վրա, եթէ գիտենայի, որ դուք փոքր ինչ համակրում էք ձեր ամուսնուն նրա հնագիտութեան կրքի հետ, բայց այս չեմ տեսնում ես, ձեր հակումները բոլորովին տարբեր են, ձեր զգացմունքները, ձեր խելքը բոլորովին չեն համապատասխանում նրան, դուք շատ բան ունէք ընդհանուր ինձ հետ։ Մենք կարող էինք բախտաւոր լինել, մեր կեանքը կը տար մեզ անթիւ վայելչութիւններ, զմայլումներ և բախտ...

—Դադարեցէք, բաւական է....Ես ինձ թոյլ տուի շատ երկար լսել ձեզ, առեց քաղցրաձայն միստրիս Դիկսոնը։

Մի վայրկեանից յետոյ ես լսեցի շորերի շշնջիւնը, հասկացայ որ նա հեռացաւ խարիսխից։ Ես հետաքրքրվեցի նայել Ջէկմանի վրա, վեր քաշելով վրանի ծայրը, ես տեսայ, որ նրա վրա սփռված էր արևելեան լուսնի պայծառ լոյսը։ Նա հպարտ յետ ցցեց գլուխը և վառեց սիգարը շատ վրդոված։ Շուտով եկաւ միստր Դիկսոնը։ Լուսինը ներշնչել էր նրան շատ համարձակ մտքեր։ Ես լսեցի ինչպէս նա բացատրում էր իր բարեկամին Մեռեալ ծովից ջրանցքներ անցկացնելու պրօեկտը։

—Մեր ժամանակում, սիրելի Ջէկման, ոչինչ չը կայ անկարելի, ոչինչ հրաշալի։

Հոլանդիայում չէ՞ր, որ Զիւդերզէից ողջ ջուրը դուրս հանեցին։ Բայց նա շատ պակաս չէր Մեռեալ ծովից։ Ուրեմն ինչի չը դուրս հանել Մեռեալ ծովից ողջ ջուրը։ Բայց ոչ... առաւել շահաւէտ է, իմ կարծիքով, ջրանցքներ անցկացնել նրանից։ Միջերկրական ծովի հետ անկարելի է... մակերեոյթը զանազան է, բայց Կարմիր ծովի հետ շատ գեղեցիկ. նա մի քանի փութով ցած է Մեռեալ ծովից։ Հը... ինչ կասէք, իմ սիրելի բարեկամ, իմ պրօեկտի մասին։

Ջէկմանը համաձայնվեց միայն նրա համար, որ ազատվի ձանձրացուցիչ հնագէտից։

—Դուք կը տեսնէք, երբ կը հեռացնենք ջուրը, որքան գանձեր կը գտնենք այս խորհրդաւոր ծովի յատակում։ Կարելի է, որ կը գտնենք Ղովտի բնակարանի հետքերը։ Նայելով մի քանի հանգամանքներին, նա գտնվում էր ոչ շատ հեռու Սոդոմ քաղաքի դռներից։

Ջէկմանին վերջապէս ձանձրացրին հնագէտի ցնորքները, և ասելով, որ յոգնած է, շուտ գնաց քնելու։

(Կը շարունակվի)

Fonds A.R.A.M

նամաճները, և մանաւանդ Գ. Աբծրու-նու առաջնորդող յօդուածը: «Դեռ պէտք է շարունակել» վերնագրով, նոյն 100-դ համա-րում):

Ժողովուրդը անասուններ չունի գետին վարելու. ամանք կոտրվել են ձմերային սառ-նամանիքից, և ունց ծախել է կամ կերել. սերմացու ցորեն չունի ցանելու, և ո՛չ փող իր հարկաւոր պիտոյքները լցուցանելու. մանաւանդ ողջմների մօտ էլ շատ քիչ փող է գտնվում, և դժբաղդաբար նու իրաւութիւն-ներն էլ քչացան և համարեա վերջանալու վրա են: Ուրեմն ի՞նչ անէ Թշուառ հայն. նա իր յոյսը դրել է մեր Ռուսաստանի հա-յերի վրա. նա իր արտասուալից աչքերով մեզ է նայում և ասում է. «Ի՞մ սիրելի Ռու-սաստանցի եղբայրներ, ինձ շատ բարերարու-թիւններ արեցիք, իմ կեանքը դուք ապա-տեցիք սովից (թէև շատերը սովամահ եղան), և ձմերային սառնամանիքից հա-ցրիք մինչև այսօրվայ ամարային, բնութեան գեղեցիկ օրերը: Այսօր բնութիւնը հաշտվել է ինձ հետ. ձիւնը վերացրել է գաշտերից, ցանքի ժամանակ է, իսկ ես ո՛չ անասուններ ունեմ գետին վարելու, ոչ սերմ ունեմ ցանե-լու, և ոչ փող, իմ հարկաւոր պիտոյքները լցուցանելու. ուրեմն խնդրում եմ ձեզ, սի-րելի՛ եղբայրներս, գոնէ այս ամառ օգնեցէք ինձ, որպէս զի ապագայում էլ ձեզ նեղու-թիւն չը պատճառեմ, և ինձ համար կարո-ղանամ մի կտոր հաց գտնել. իմ պիտոյքներ լրացրէք դուք, և ես ձեր արած բարերարու-թիւնները բիւրապատիկ կը վերադարձնեմ ձեզ: Ես երբէք չեմ մոռանայ ձեր արած բարերարութիւնները: Ոչ պահապան եմ Հայաստանի—այն երկրի, որի սիրոյ համար դարերի ընթացքում կրում եմ ամենջանքները, և որին լրված նայում էմ բանի միլիոնա-ւոր հայ ազգը: Ես պահապան եմ մեր նախնեաց գերեզմանների և այն անձանց աւրբ ոսկերքների, որոնց օրինակին հետևե-լով չեմ կարողանում թողնել և ուրիշին յանձնել իմ նուիրական հայրենիքը, մինչև անգամ այսպիսի ձգնաժամների մէջ: Ես հոգում եմ մեր ազգային այն աւերակների և յիշատակների վրա, որոնց եկող սերի հետա-զոտական ժողովում պէտք է բարձրանայ և փայլէ հայութեան անունը և պատիւը գիտական աշխարհի առաջ: Բարբարոսի լծի տակ տանջվում եմ, և նրա սրի տակ թափում եմ իմ արիւնը հայրենեաց հողի վրա, բայց դար-ձեալ չեմ կարողանում հետանալ, դարձեալ պէտք է պահպանեմ հայութեան հայրենիքը: Ես իմ գերեզմանը ընտրել եմ այն հողի վրա, ուր եղել է հայութեան նախնի օրօրոցը»:

Ահա, ամեն դաւանութեանց պատկանող սիրելի՛ հայեր, այսպիսի սրտամորմոք խօսքե-րով դիմում է մեզ Հայաստանցի հայը, և օգնութիւն է խնդրում.... ի՞նչ պատասխա-նենք, կամ ի՞նչ անենք...:—Դիմենք էջմիածնին և խնդրենք հայի թարգման դառնանք նրա առաջ. յայտնենք նրան սրա ցաւալի դրու-թիւնը.... բայց ի՞նչ իրաւունքով, երբ Հայաս-տանցի հայը ասում է: «Ես այլ ևս չեմ կարող յուսալ էջմիածնից. նա ինձ այն օգ-նութիւնը չարաւ, ինչ որ կարող էր և ինչ որ պարտաւոր էր անել. նա իմ արիւնա-խառն քրտինքով է ապրում... և իմ քրտ-նաշատ յուսահներով լցված գանձարանը, և իմ աշխատասէր ձեռքերով լցված ամբար-ները փակել է այսօր իմ առաջ. նա պահում է այսօր ինձ մի կտոր հաց տալ, կինս և որդիքս սովից կատորվում են..... Ես այսու-հետև էլ չեմ կարող այնքան հաւատ ընծայել էջմիածնին: Նա մեզ քարոզում է, թէ նեղա-յածներին օգնեցէք, իսկ ինքը այսօր, ինձ, հացի տեղ քար է տալիս և ձկան տեղ օձ: Այսուհետև իմ գրպանը փակված կը մնայ և իմ աշխատասէր ձեռքերը դադարած էջմի-ածնի համար, եթէ, գոնէ այս ձգնաժամիս մէջ իր օգնութեան ձեռքը չի կարկառի դէ-պի ինձ: Ես այսուհետև լաւ եմ ճանաչում իմ բարի ու վատ կամեցողներին: Ի սէր Աս-տուծոյ, ի սէր հայրենեաց, ի սէր ազգի, և գոնէ ի սէր անձի, էլ այժ չունեմ խօսելու, մի կատր հաց.... Ահա՛ մի դաղափար, որ առաջել է նեղացած հայը այս ձգնաժամիս մէջ, էջմիածնի վերաբերութեամբ:

Գոնէ այժմ հայկական էջմիածինը իր պարտաւորութիւնները, և օգնութեան ձեռք կարկառի սովատանջ հային. նա եթէ կամե-նայ աւելի հեշտութեամբ կարող է օգնել նրան, քան թէ մի ուրիշ որ և է անձ: Բաւական է որքան ձեաց անուշադիր... այժմ ժամանակ է գործելու. ընդհանուր հայութիւնը վտանգի է ենթարկած. եթէ չի օգնի, կը վնասվի, նրա գանձարանը և ամբարները շուտով կը դատարկվին, և ո՞վ պէտք է լցնի, եթէ ոչ այժմեան նեղացած հայը, որը կարօտ է այ-սօր իր քրտինքով պահված էջմիածնի օգնու-թեանը:

Եթէ ազգի այս ներկայ ձգնաժամիս մէջ էլ անուշադիր ձեաց էջմիածինը, նա թող այլ ևս չը կարդանայ այսուհետև իր համար ժողովրդից մի որ և է օգնութիւն խնդրե-լու:

Մի հայ լրագիր—«Մշակը» ազգի այս ներկայ ձգնաժամիս մէջ, կարողացաւ, և կա-րողանում է անել այն, որը տարիների ընթաց-քում չէ կարող անգամ երազել էջմիածինը, եթէ այսպէս շարունակի: «Մշակը» հայու-թեան մեծ թիվը հորիզոնի վրա կարողանում է ցոլացնել այն լոյսը, որը էջմիածինը չէ կա-րողանում իր երեսակայութեան մէջ պատ-կերացնել, իր այսպիսի թմբրալից շար-ժումով: Միով բանիւ, «Մշակը» գործում է այն, ինչ որ պէտք է գործէր էջմիածինը, բայց չէ գործում. և մենք խորհուրդ կը տանք էջմիածնին, իբրև նրա բարի կամեցող, որ շուտով իր ուշադրութիւնը դարձնէ հայութեան ներկայ վիճակի վը-րա, և գործ գնէ օգնութեան միջոցներ, որոնց յետաձգելը վատ հետևանքներ կա-րող են բերել նոյն իսկ իրան, և հայու-թիւնը այլ ևս չի նայի նորան այնպէս, ինչ-պէս նայել է մինչև այսօր: «Ձօգուտն ձեր դուք գիտէք»: Թողնենք էջմիածինը իր խղճի դատաստանին, և դառնանք դէպի մեզ, աշխարհականներս, որոնց վրա իր վերջին յոյսը դրել է Հայաստանցի հայը:

Խնդրում ենք ձեզ և ազաչում... ո՞վ ամեն դաւանութեանց պատկանող հայեր, եկէ՛ք միանանք, օգնենք մեր եղբայրակից հային, որի կեանքը թանգ արժէ մեր ընդհանու-թեան համար....

Օգնե՛նք նեղացած հային, որպէս զի գոնէ օրինակ վերցնի մեզանից էջմիածինը: Ամեն դաւանութեանց պատկանող սիրե-լի հայե՛ր, հարկաւոր է ազգային ընդ-հանուր միութիւն. հարկաւոր է օգնութիւն միացեալ ոյժերով: Սիրելի՛ հայեր, ձերիր և երիտասարդներ, պատանիներ և մանուկներ, աիկիներ և օրիորդներ հայութիւնը մօտ է գլխատան, շտապենք վերականգնելու. Հայաս-տանի հորիզոնը ծածկվել է խաւարով, շտա-պե՛նք լուսաւորելու: Հայութիւնը մօտ է կորստին և նրա փրկարար դանձանակը բաց է «Մշակի» առաջ, շտապենք մեր նուէրները ձգելու...:

Ահա՛ մի ընդարձակ ասպարէզ, որով կա-րող են ցոյց տալ ամեն դաւանութեան պատ-կանող հայերը իրանց ազգային միութիւնը. ահա՛ մի հաստատուն միջոց, որով կարող ենք ցոյց տալ մենք բոլոր հայերին, որ Թէպէտ հեռացած ենք եղել մեր հայրենի-քից, բայց երբէք չենք մոռացել մեր նուի-րական աշխարհը և մեր Թշուառ հայաստան-եայ եղբորը: Վերջապէս հարկաւոր են հաս-տատուն միջոցներ, որոնցով կարող ենք ազա-տել ընդհանուր հայութիւնը այն անտա-նելի Թշուառութիւններից, որոնք հետևանք են սկզբում մեր անուշադիր լինելուն:

Կ. տ ն ա ս

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ գրում են ՇՈՒԱՎԵՐԻՑ, որ երկու ամիս առաջ մի անբրաւ մարդ խանչալով խփե-լով նոյն գիւղի երիտասարդ եղիչէ քահանային, ըս-պանել է նրան: Հաւատացում են, որ այդ սպա-նութեան պատճառը եղել է մի հակառակութիւն սպանողի և քահանայի մէջ, գլխաւորապէս դպրո-ցի առիթով:

Մեզ գրում են ԿՕՂԻ գիւղից որ այդտեղ կայ 250 հայ բնտանիք, որոնք ունեն երկու քահանայ և մի փոքրիկ եկեղեցի, բայց չը նայելով հայերի այդքան բազմութեան, ոչ մի դպրոց չունեն: Ժո-ղովուրդը պատրաստ է տարեկան մինչև 1000 ր. նուիրել որպէս զի մի փոքրիկ դպրոց ունենայ, բայց տպաւում է թեմական տեսչին, որ այցելէ գիւղը և այդ մասին կարգադրութիւն անէ. թե-մական տեսչի երեսը կօղի գիւղում, որ Թիֆլիսից շատ մօտ է, գեռ այդ գիւղի բնակիչներից ոչ ոք չէ տեսել:

ԳՕՐՈՒՑ մեզ գրում են որ յունիսի 5-ին և 6-ին կատարվեցաւ տեղի երկսեռ դպրոցների մէջ ա-շակերտութիւնների հարցաքննութիւնը: Թղթակիցը ասում է որ հարցաքննութիւնները շատ անբաւա-կանացուցիչ էին: Ներկայ էին թեմական տեսուչը և քաղաքի առաջնորդի փոխանորդը: Աշակերտ աղաների և աղջիկների թուլութիւնը վերաբերում են հոգաբարձուների և ժողովրդի անտարբերու-թեանը դէպի դպրոցական գործը:

Լսում ենք որ ԹԻՖԼԻՍԻ հայ հոգևորականները առհասարակ, շատ անխիղճ կերպով են վար-ւում իրանց ստորադրեալների հետ: Օրինակ տուր Սարգիս եկեղեցում նորերումս նոյն տեղի քահա-նան մի աններելի սխալ գործեց կիրակի երեկո-յեան ժամերգութեան ժամանակ: Ծիրացուն կա-մեցաւ, որքան հնար է, ժողովրդին անտես կերպով ուղղել սխալը, բայց քահանան փոխանակ չնորհա-կալ լինելու, բողոքից տեղիս վանահայր-վարդա-պետին յիշեալ սերացուից, զանազան բամբասան-քներ նրա մասին հնարելով: Բացի որոնից նոյն եկեղեցու քահանաները «քառատուն» կոչված ար-դիւնքը վաղուց հատցրել են, իսկ սերացուներին մինչև այժմ ոչինչ կանոնաւոր մաս չեն տալիս այդ նշանաւոր գումարից: Ծիրացուները, սիրա կոպ-ված եկեղեցի էլ չեն յաճախում:

Մեզ խնդրում են յայտնել որ Արծրունու գե-րեզմանում գտնված պ. Ալէքսանդր Շանշեանի «Զնեվիկական բիւրօղի» մէջ ընդունում են պա-տուէրներ նախահաշիւներ և յատակագիծներ կազ-մելու, նոյնպէս ֆաբրիկանների և գործարանների կառուցման պատուէրները ամենանոր և կատա-րելագործված ձևերով: Բիւրօն բերել է տալիս մեքենաներ և կանգնեցնում է նրանց, նոյնպէս յանձն է առնում Ռուսաստանից և արտասահմա-նից վարպետներ բերել տալու:

ՄՕՍԿՎԱՑԻՑ, պ. Ալան Նալբանդեան ուղար-կել է մեզ մի նամակ, որի մէջ յայտնում է թէ «Մշակի» 88, 96 և 97 համարներում տպված պ. Ս. Մ.-ի «Շերամապահութեան մասին» յօդուած-ները հեղինակը ամբողջութեամբ թարգմանել է Լվերբէնի գրքից «Как добывать шелкъ» В. Э. Иверсенъ. Նամակագիրը յանդիմանում է Ս. Մ.-ին, որ առ չէ յիշում իր յօդուածի մէջ, թէ ինչ ազբիւ-րից է քաղել իր յօդուածների բոլոր նիւթերը: Պա-րոնը մի առ մի բերում է իր նամակի մէջ առա-ջարից այլ և այլ անդներ և համեմատում է նրանց հայոց թարգմանութեան հետ: Վերջը նամակա-գիրը խորհուրդ է տալիս «Հայերէն գրքերի հրա-տարակութեան Թիֆլիսի ընկերութեանը», որ առ թարգմանել տայ Լվերբէնի գիրքը հատարակ և հասկանալի հայերէն լեզուով և ապա տարածի այդ գիրքը Նուխու, Ղարաբաղի, Երևանի և Անդրկով-կասեան այլ գաւառներ, որտեղ հայերը չերամա-պահութեամբ են պարապում:

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են, որ այդ-տեղ եղանակը այժմ փոփոխական է լինում: Գըլ-խաւորապէս կէսօրին սաստիկ շոգեր է անում:

Մեզ գրում են հետևեալը՝ «Այս օրերս թեմա-կան վերատեսչի օգնականը եկաւ ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵ-ՒԱՆ և ընթերց տուեց մեր դպրոցի համար նոր հոգաբարձուներին և նրանց կանդիդատներին: Ըն-տրվեցան Աբգար Օրբելի, Արտէմ Սարուխանբէ-կեան, Մկրտիչ քահանայ Ցէր-Սարգսեանց, Բաղալ Մէլիք-Իշխանեանց, Ալէքսանդր Ցէր-Գաւազարեանց և կոստան Օհանեանց: Ցոյս ունենք որ այդ նոր հոգաբարձուները չեն նմանվի իրանց անփոյթ-թեան կողմից հին հոգաբարձուներին»:

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ հաղորդում են հետե-ւեալ տեղեկութիւնները: «Մեր քաղաքի լապտեր-ները բոլորովին չեն լուսաւորում և ժողովուրդը գիշերներով ստիպված է մթնով չրջել: Քաղաքիս մի քանի տեղերում անձրևի ջուրը ճանապարհ չունենալով, հաւաքվում է, կազմում է լճակներ, որոնք այդ չոքերին վարակում են օդը, սարսափելի գարշահոտութիւններ արձակելով փողոցներում: Այդ տեսակ անուշահոտ լճակներից մէկն էլ գըտ-նվում է նոյն իսկ քաղաքային այգու և փոստա-տան մօտ, ուրեմն քաղաքիս ամենակենտրոնա-կան տեղում: Եւ դորա մասին հոգացող բնաւ չը կայ»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—ՊԷՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 յունիսի: «Պրաւит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է որ Կիեվի Համալսարանի Բունգէ պրօֆէսորը նշանակ-ված է Ֆինանսների մինիստրի օգնական:

ՓԱՐԻԶ, 2 յունիսի: Ա յսօր կատարվեցաւ նոր դրօշակներ բաժանելու հանդէսը: Թէ ցերեկով և թէ երեկոյեան կարգ էր տիրում:

ԲՈՒԴՈՒՋԱ, 2 յունիսի: Ալբանցիները յար-ձակվեցան չերնոգորցիների գօրքի վրա Տու-զայի մօտ: Չերնոգորցիները ստիպվեցան յետ քաշվել և կորցրին մի քանի սպանված մար-դիկ: Չերնոգորիայի իշխանը հրամայեց իր զօրքին, որքան հնար է պաշտպանողական դիրքը բռնել:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 յունիսի: Պետական բան-կի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր. 25 կ., երկրորդ 92 ր. 25 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր., ներքին առաջին 5% փոխառութեան տոմսակը արժէ 224 ր. 25 կ. երկրորդ 222 ր. 75 կ., արևելեան առաջին 91 ր. 50 կ., երկրորդ 91 ր. 25 կ., երրորդ 91 ր. 25 կ., ոսկի 7 ր. 74 կ.: Ռուսաց մի բուրլ Լօնդոնի վրա արժէ 25,27 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 217 մարկ, 50 պֆ., Փարիզի վրա 268 ֆր. 25 սանտիմ: Բօրսայի տրամադրութիւնը ա-մուր է:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 յունիսի: «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է որ Կիեվի Համալսարանի Բունգէ պրօֆէսորը նշանակ-ված է Ֆինանսների մինիստրի օգնական:

ՓԱՐԻԶ, 2 յունիսի: Ա յսօր կատարվեցաւ նոր դրօշակներ բաժանելու հանդէսը: Թէ ցերեկով և թէ երեկոյեան կարգ էր տիրում:

ԲՈՒԴՈՒՋԱ, 2 յունիսի: Ալբանցիները յար-ձակվեցան չերնոգորցիների գօրքի վրա Տու-զայի մօտ: Չերնոգորցիները ստիպվեցան յետ քաշվել և կորցրին մի քանի սպանված մար-դիկ: Չերնոգորիայի իշխանը հրամայեց իր զօրքին, որքան հնար է պաշտպանողական դիրքը բռնել:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 յունիսի: Պետական բան-կի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր. 25 կ., երկրորդ 92 ր. 25 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր., ներքին առաջին 5% փոխառութեան տոմսակը արժէ 224 ր. 25 կ. երկրորդ 222 ր. 75 կ., արևելեան առաջին 91 ր. 50 կ., երկրորդ 91 ր. 25 կ., երրորդ 91 ր. 25 կ., ոսկի 7 ր. 74 կ.: Ռուսաց մի բուրլ Լօնդոնի վրա արժէ 25,27 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 217 մարկ, 50 պֆ., Փարիզի վրա 268 ֆր. 25 սանտիմ: Բօրսայի տրամադրութիւնը ա-մուր է:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՏՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՒՆՆԵՐ

ПО СЛУЧАЮ СЪѢЗДА ВОВСЕ СЪ КАВКАЗА ЗА-ГРАНИЦУ

Капитанъ князь Константинъ Макаровичъ Орбеліани объявляетъ, что продаетъ оставшееся послѣ смерти отца, Макарія Орбеліани, имущество, именно: трехъ-этажный домъ на Головинскомъ проспектѣ, съ флигелями, гдѣ помѣщается гостинница «Россія», и имѣнія въ Тифлисской губерніи и уѣздѣ, именно: деревня Геуары, населенная жителями, 4,174 десят., Вашлеванъ—450 десятинъ, съ садами, домомъ и пристройками; дача въ Коджорахъ, домъ и земля $2^3/_4$ десятины; лѣсъ сосновый, строевой и дубовый 3,100 десят. въ Локскомъ ущельи, Шулаверскаго уѣзда, около Чатахскаго завода; имѣніе на Мокрыхъ-горахъ, около молоканскаго селенія Воронцовки, подъ названіемъ—Каракала—5,500 десят. Всѣ имѣнія обмежеваны и имѣются планы; коляска, фаэтонъ, верховыя лошади, баранта и рогатый скотъ.

3—3

ՄՕԶԳՕՔԻ

Հայոց օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ նպատակաւոր պայմաններով: Ցանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատունը պայմանների մասին բանակցելու համար:

8—10

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱՆԱԹՈՒՄ ծախվում են օէօգրաֆիական պատկերներ 20% զիջում. վիրարկուներ 6—20 ր., խոզանակներ պատճենագրելիք թղթի վրայ առանձնապէս անգլիական խանութի համար, ամենապատճէնիներ, արկղիկով 4 ր., ենթլիլի գանազան չափ 3—20 ր. գիրիթներ, բրիտանական վերատիպ թէլքամաններ 30 կ.,—3 ր., գիտարատ մագնեզիա, լիւբրգական չհրկէզ և ծարաւը բառեցնող նիւթ 70 կ., ամենալաւ պօրտվէյն և խերես 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

Համեմատելէ անգլիական խանութի թէյն գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ցանախ համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի Ցուն թ2 բուրլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

27—100

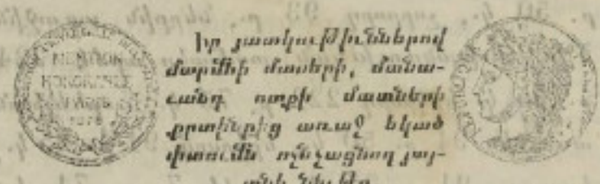

Իր յատկութիւններով մարմնի մասերի, մանաւանդ ոտքի մատների քրտինքից առաջ եկած փտումն ոչնչացնող յուղանման նիւթը,

ԳԼՄԱՆԻՆ

անուանուած, ծախվում է Եւրոպայի բոլոր մեծ քաղաքների դեղատներում և գրօֆիստների մօտ. Գլխաւոր դէպօ նիւթին հնդկական ֆաբրիկայից է գտնվում, վաբշավայում, Էլէկտօրալնի փողոց, № 35. Գլմանների մէծ արկղիկը արժէ վաբշավայում 50 կօպ., աւելի փոքրը 30 կ. Պէտք է ըստ գուշանալ խարդախաւոներից.

13—25 վ. ԿՐՊԻՆԱԿԻ(1)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Առնախաւ 30-ից պ. ՄՈՒՐՊՆՕՎԻ և ընկ. դեղերի ԽԱՆՈՒԹԻՆ և ԳԱՀԵՍՏԸ կը լինի ԽԻՏՈՒՐՕՎԻ տանը, Ճաբուրովի տան կից, որտեղ գտնվում է նահանգական փարչութիւնը Մուդեուի գիմացը:

3—3

ԴԵՐԱԶԱՆՑ ԱԼԻՒՐ 2-որդ ՏԵՍԱԿԻ

Պատատուկի մաքուր ցօրէնից առանց թեփի բերված է Ցակից և ծախվում է Կուէիայում նոր բացված պահեստում, Կիլոգաֆինակի փողոց, առն Քանանօվի, Փօմիւրիչեան երկաթուղու վարչութիւնից ոչ հեռու: Նոյն տեղ ծախվում է նոյնպէս Ցակից բերած և Փօմիւրում պահվող 5000 պուդ մաքրված գարի:

5—5 (2)

ՄԷԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, *որ գիտէ հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն լեզուներ, կամենում է ԿԱՆՈՏՕՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆՈՒՄ տեղ ունենալ: Յանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրութեանը:*

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՈՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնակի կանանց հիւանդ. Ցօրալևվից ներքին հ., Ցօթնեանց կանանց և երեխաների հ., Քիւչաբեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շահմբօրակի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջզային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինակևվից խիրուրգիական հ., Գ. Ցօրօվ վիներական և բազադի հ., Բէյլա աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեւտօվ, Լիսենկով և Վերմիշևվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Խիսկիև և Ռուդվօկի ներքին հ., Շտեյմբօրակի կնիկների և կաշու հ., Առաուտաճառուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Գ. Ցօրօվ վիներական և բազադի հ., Ցօսիֆեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսենկով և Վերմիշևի ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և ամուսնական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնակի կանանց հ., Մինակևիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեւտօվ և Լիսենկով ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեյմբօրակի և Առաուտաճառուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջզային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսենկով և Վերմիշևվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Կանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. Ցօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ապրատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբայեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերպիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւելապոյժ Օբրեխա ապրատ հիւանդներին բժշկանոցի տանտիկով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կէտերի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի գրիկատոր Վասիլև:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՕՐՏԻՔՆԵՐԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏ

ԻՒԼԻՒ ՀՆՆԲԻՒ ՅԻՄԵՐՄԱՆԻ,

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, ԲՈԼՇԱՅԱ ՅՕՐՍԿԱՅԱ, № 42

Առաջարկվում են արտասահմանի ամենալաւ գործարաններից նոր եղած երաժշտական գործիքներ.

ՋՈՒԹԱԿՆԵՐ $2^1/_2$ ր., 5 ր., 6 ր., 8 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 50 ր., 60 ր. և աւելի թանգ մինչև 150 ր., ԿՆՏՆՈՑՆԵՐ (смычекъ) 50 կ., $1^1/_2$ ր., 2 ր., 3 ր., 5 ր., 8 ր., և աւելի թանգ մինչև 25 ր., ԱՐԿԱՆՆԵՐ $2^1/_2$ ր., $5^1/_2$ ր., 6 ր., 7 ր., 10 ր. և աւելի թանգ մինչև 20 ր. Հին իտալական և գերմանական ջութակներ մինչև 600 ր. ՋՈՒԹԱԿՆԵՐ փոքր դիրքի երեխաների համար 2 ր. 50 կ. մինչև 30 ր. Ջութակի չհօլա (մէնտուսուդիչ) 2 ր., 3 ր., 4 ր., 5 ր. ԱԼՏԵՐ 9 ր., 15 ր., 25 ր., 50 ր. և աւելի թանգ. ՎԻՕԼՕՆՉԵԼՆԵՐ 20 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր., 100 ր. և աւելի թանգ մինչև 600 ր. Վիօլօնչելի չհօլա 4 ր. ԿՕՆՏՐԲԱՍ 45 ր., 65 ր., 120 ր. և աւելի թանգ. ԳԻՏԱՐ 3 ր. 50 կ., 5 ր., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 40 ր., 50 ր. և աւելի թանգ մինչև 100 ր. Գիտարի չհօլա (մէնտուսուդիչ) 1 ր. 50 կ., 2 ր., 3 ր. ՅԻՏՐԱՆԵՐ 14 ր., 16 ր., 25 ր., 35 ր., 50 ր. և աւելի թանգ մինչև 100 ր. Ցիտրայի չհօլա 2 ր., 3 ր. 50 կ., նօտաներ 40 կ., 60 կ., 90 կ. Լուրքանչիւր տեսարակ. ՄԱՆԴՕԼԻՆ 10 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., և աւելի թանգ. չհօլա 3 ր. Ամենալաւ իտալական ԼԱՐԵՐ այդ գործիքների համար, ԿԱՄԵՐՏՕՆ 40 կ., 50 կ., 1 ր., 50 կ., 2. ր., 6 ր. Սուրդին կանիֆոլ և այլ պատկանելիք. ՄԵՏՐՕՆՕՄ 8 ր., 12 ր. Երկաթի ծալվող ՊԻՒՊՏՐՆԵՐ 5 ր. Երկաթի ծալվող պիւպետրներ մանակալներով 6 ր., 8 ր. Գերմանական ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ 4 ր., 4 ր. 50 կ., 5 ր. 50 կ., 7 ր. 50 կ., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 24 ր., 30 ր., 40 ր., և աւելի թանգ. Գարմոնիոյի չհօլա և նօտաներ 50 կ., 75 կ., 1 ր., 1 ր. 50 կ., իւրաքանչիւր տեսարակ. ԿՕՐՆՈՊԻՍՏԱՆ 18 ր., 25 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր. և աւելի թանգ մինչև 100 ր. Շհօլա (մէնտուսուդիչ) 1 ր. 50 կ., 4 ր., 5 ր. ԱԼՏՖՕՐՆ, ՆՇԱՆԱՓՈՂՆԵՐ, ՏՐՕՄՊՕՆՆԵՐ, ՖԼՅԳՏԱՆԵՐ 3 ր., 5 ր., 7 ր., 10 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., 60 ր. և աւելի թանգ. Շհօլա (մէնտուսուդիչ) $1^1/_2$ ր., և 3 ր. Նօտաներ 40 կ., $1^1/_2$ ր., 3 ր. Իւրաքանչիւր տեսարակը. ԿԼԱՐՆԵՏՆԵՐ 6 ր., 8 ր., 10 ր., 15 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր., և թանգ մինչև 60 ր. Պարնետի չհօլա 4 ր., Րեկոլօ, Զաղանի, Ֆաժօլետներ. Անգլիական ԿՕՆՑԵՐՏԻՆՕ 30 ր., 38 ր., 45 ր., 55 ր., 70 ր., 100 ր., և թանգ մինչև 160 ր. Շհօլա 3 ր., Նօտաներ 50 կ., 75 կ., 1 ր., $1^1/_2$ ր., Գերմանական կոնցերտինա 3 ր., 4 ր., 5 ր., 8 ր., 10 ր., 12 ր., 15 ր., և թանգ մինչև 30 ր. Շհօլա (մէնտուսուդիչ) 75 կ., Նօտաներ 40 կ., և 1 ր. Իւրաքանչիւր տեսարակը երաժշտական արկղներ 2 ր., 4 ր., 6 ր., 10 ր., 25 ր., 30 ր., 40 ր., 55 ր., 75 ր., 90 ր., և թանգ մինչև 200 ր. ՖԻՍԴԱՐՄՕՆՆԵՐ 90 ր., 100 ր. 120 ր., 150 ր., 175 ր., 250 ր. և աւելի Ցանգ. ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ ՖԼՅԳՏԻ 40 ր., 45 ր., 60 ր., 75 ր., 90 ր., ԳԱՐՄՕՆՆԵՐ Ֆիւսար ՕՐԳԱՆՈՎ 175. և 225 ր. ՇԱՐՄԱՆԿԱ 8 ր., 12 ր., 20 ր., 30 ր., 40 ր. Իտալական չարմանկաներ 150 ր., 200 ր., 250 ր. ՕՐԳԱՆՆԵՐ թաչուններին համար 10 ր., 15 ր. Թմբուկներ, լիտաւրներ, բունչուկներ, բանդօնիօն, մետալական չրթունքների բերկանոր, եաւանկիւնիներ, պարմաններ և այլն.

Օտար քաղաքներից ուտացված պատուէրները կատարվում են անյապաղ և ճշգրիտ. Հանապարհածախսը պնդին է. Վճարում են հատով և մեծ քանակութեամբ.

1—1

Գաղթական ուսումնարանական մասնաժողովը յայտնում է, որ սեպտեմբերի 1-ից կը բացվին Փիշխիսի մէջ Արհեստական և քաղաքային սկզբնական ուսումնարաններ: Աշակերտների ընդունելութիւնը ինչպէս առաջին, նոյնպէս և երկրորդ ուսումնարանում կը սկսվի օգոստոսի 15-ին: Ընդիրքները հասարակ թղթի վրա և ուսումնարանական մասնաժողովի անունով գրված, արվում են քաղաքային վարչութեան հիւրընկալ անպատի ամենայն օր առաւօտեան 10—12 ժամը: Ընդիրքի հետ պէտք արվին ծնարիկական և ծաղկի պատուաստելու. վկայականները և որոշ նշանակված պէտք է լինեն բնակութեան տեղը և տան պօլիցիական համարը: Սկզբնական ուսումնարանի մէջ ընդունվում են 8—14 տարեկան երեխաներ և նրանցից ոչինչ գիտութիւն չէ պահանջվում: Արհեստական ուսումնարանը մանող երեխաների հասակը որոշվում է 12—16 տարեկան: Երեխաները ամուր կազմվածք պէտք է ունենան ու առաջին դասատուն մանելու համար նրանցից պահանջվում է. Կրթութիւն-բրիստանէական վարդապետութեան կարճառօտ հրահանգները և սրբազան պատմութիւն, ռուսաց լեզուից-կարդալ, դրել և կարդացածը պատմել, հայերի և վրացիների համար նոյնը իրանց մայրենի լեզուով, Թուարանութենից-առաջին 4 գործողութիւնները և պարզ խնդիրներ մեծաւոր լուծումը, ժամանակի, դրամի, կշռոքի և այլ չափերի գիտենալը:

Ծաղկի 1-ից վարշավսկայա պեկարնիան կից կը բացվին ՍՏՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ատանալ կաՖէ, շօկօլադ, թէյ և պատրաստված հանքային զանազան ջրեր: 20—40

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է Գաբ. Երիզարեանցի «Հովկասեան զրաւաճառանոցում» Ընդհանուր աշխարհագրութիւն, Ա. տարի, Նախագիտելիք (Հայկական գիւղութիւն Փիշխիսի) 5 պատկեր էրով. Աշխատասիրութիւն Ն. Ալիխանեանց: Գինն է 35 կոպ. գումարով առնողներին 20% զիջում կը լինի:

Մամուլի տակ են, Ընդ. Աշխ. Բ. տարի, մասն ուսումնական (մաթեմատիկական) և Բնական և ընդ. Աշխ. Գ. տարի, մասն քաղաքական: Վերջին երկու գրքերի տպագրութիւնը աւարտելուց յետոյ կը հրատարակուեն նոցա գները: Օտար քաղաքացիք գիմում են:

Въ Тифлисѣ. Кавказская книжная торговля З. П. Грикурова.

18—20

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

Հրացաններ, բեվօլվերներ, դանակներ, գրիչներ, անուշահոտութիւններ, սապօն, դուլապաներ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

17—20

На Воронцовской Набережной, въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

Дозволено Цензурою 4 Іюля 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Մխիթարեանի Типографія А. А. Мѣхельсона

Fonds A.R.A.M

№ 116 Յուլիսի 8 (20) 1880 Յուլիսի 8 (20) № 116

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարուանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թերթը լոյս է տեսնում երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերում։

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Տիֆլիս. Редакція „Мшакъ“

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածմունքներ։—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Շամախուց։ Նամակ Թիւրքիայից։—Աշակին։ Պատասխաններ։—«Մշակի» հեռագիրները։—Յայտարարութիւններ։—Խառնաբանութիւն։ Ղովղի կինը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՄՈՒՆՔՆԵՐ

Մեր անցեալ յօդուածներից Բրէդլօի գործի մասին ընթերցողը յիշում է որ անգլիական առաջին վինիատր Գլադստօն առաջարկել է համայնքների ժողովին մի վճիռ, որով այսուհետև պիտի թոյլ տրվի պարլամենտի իւրաքանչիւր անդամին, ով որ չէ կամենում կրօնական երդում տալ, հաստատմութեան հասարակ խոստում անել։

Այդ վճիռը միաձայն հաստատեցին համայնքների ժողովից։ Միայն այդ վճռին աւելացրին հետևեալը՝ որ իւրաքանչիւր անդլիացի կարող է գանգատվել դատարանին պարլամենտի այն անդամի դէմ, որ ընդունվեցաւ պարլամէնտում առանց որ և է կրօնական երդման։ Բայց ի հարկէ անդլիական ոչ մի դատարան երբէք չի ընդունի այդ տեսակ գանգատ, մանաւանդ որ այժմեան անդլիական դատարաններում շատ անգամ վկաներն էլ, որոնք յայտնում են թէ ոչ մի եկեղեցուն չեն պատկանում, ընդունում են առանց երդման, հաստատակամ խոստումով, որ «կը ցոյց տան ճշմարտութիւն և միայն ճշմարտութիւն։»

Այդ իսկ Բրէդլօ շատ անգամ վկայ է եղել կանչված դատարաններում և նրա ցուցմունքները ընդունել են առանց երդման, որովհետև նա յայտնել է որ ոչ մի եկեղեցուն, ոչ մի կրօնական համայնքին չէ պատկանում։

Անգլիական օրէնքների մէջ կան շատ անօմալիաներ, այսինքն հնութիւնից մնացած անբնական, այլանդակ աւելուածներ, որոնք գրեթէ երբէք չեն կատարվում։ Օրինակ մի օրէնք կայ, որ երբ որ պարլամենտի նիստի ժամանակ պարլամենտի մի անդամ միայն պահանջում է որ նիստը դռնափակ լինի, պարլամենտը ստիպված է խնդրել հասարակութեանը որ դարդակի լծամները և դուրս գայ դահլիճից։ Քանի մի տարի սրանից առաջ Աբէլիման պատգամաւորը առաջարկեց որ այդ օրէնքը վերցնվի և որ հասարակութեան հետաքրքիրները և պարլամենտի նիստի դռնափակ լինելը վճռվի ձայների բազմութեան բուէարկութեամբ և ոչ թէ մի անդամի առանձնարկութեամբ միայն։ Պարլամենտը չընդունեց Աբէլիանի առաջարկութիւնը։ Այն ժամանակ Աբէլիանը սպասեց մի հետաքրքիր նիստի, երբ բազմութիւնը հասարակութիւնը լցնում էր պարլամենտի դահլիճի լծամները և ինքն Ընդլիայի թագաժառանգը նստած էր լծամներից մինի մէջ։ Այդ նիստի ժամանակ Աբէլիան յանկարծ վեր է կենում տեղից և պահանջում է որ նիստը դռնափակ լինի, ասելով որ նա նկատում է «օտար մարդիկ» լծամներում։ Եւ ահա ամբողջ հասարակութիւնը և ինքն թագաժառանգը ստիպվեցան իրանց տեղից վերկենալ և հեռանալ դահլիճից։

Այնուհետև պարլամենտը շտապեց փոխել օրէնքը և վճռեց որ նիստի դռնափակ անելը լինում է ոչ թէ մի անդամի ցանկութեամբ, այլ ձայների բազմութեան որոշմամբ։

Այդպիսով անգլիական օրէնքներից հնացած յօդուածները փորր առ փորը վերցվում են, ժամանակի պահանջմանը համեմատ։

Այժմ լուգպիները հաղորդում են, որ չէնց որ Գլադստօնի առաջարկութիւնը երդման կամաւոր լինելու մասին ընդունվեցաւ, միւս օրը արդէն Բրէդլօ ներկայացաւ համայնքների ժողովը և պահանջեց որ իրան ընդունեն պարլամենտի անդամ, առանց երդման։

Եւ ճշմարիտ նա ընդունվեցաւ համայնքների ժողովն անդամ առանց կրօնական երդման, միմիայն հասարակ խոստումով, որ հաստատակամ է տանել երդման, հաստատակամ խոստումով, որ «կը ցոյց տան ճշմարտութիւն և միայն ճշմարտութիւն։»

Այդ իսկ Բրէդլօ շատ անգամ վկայ է եղել կանչված դատարաններում և նրա ցուցմունքները ընդունել են առանց երդման, որովհետև նա յայտնել է որ ոչ մի եկեղեցուն, ոչ մի կրօնական համայնքին չէ պատկանում։

Անգլիական օրէնքների մէջ կան շատ անօմալիաներ, այսինքն հնութիւնից մնացած անբնական, այլանդակ աւելուածներ, որոնք գրեթէ երբէք չեն կատարվում։ Օրինակ մի օրէնք կայ, որ երբ որ պարլամենտի նիստի ժամանակ պարլամենտի մի անդամ միայն պահանջում է որ նիստը դռնափակ լինի, պարլամենտը ստիպված է խնդրել հասարակութեանը որ դարդակի լծամները և դուրս գայ դահլիճից։ Քանի մի տարի սրանից առաջ Աբէլիման պատգամաւորը առաջարկեց որ այդ օրէնքը վերցնվի և որ հասարակութեան հետաքրքիրները և պարլամենտի նիստի դռնափակ լինելը վճռվի ձայների բազմութեան բուէարկութեամբ և ոչ թէ մի անդամի առանձնարկութեամբ միայն։ Պարլամենտը չընդունեց Աբէլիանի առաջարկութիւնը։ Այն ժամանակ Աբէլիանը սպասեց մի հետաքրքիր նիստի, երբ բազմութիւնը հասարակութիւնը լցնում էր պարլամենտի դահլիճի լծամները և ինքն Ընդլիայի թագաժառանգը նստած էր լծամներից մինի մէջ։ Այդ նիստի ժամանակ Աբէլիան յանկարծ վեր է կենում տեղից և պահանջում է որ նիստը դռնափակ լինի, ասելով որ նա նկատում է «օտար մարդիկ» լծամներում։ Եւ ահա ամբողջ հասարակութիւնը և ինքն թագաժառանգը ստիպվեցան իրանց տեղից վերկենալ և հեռանալ դահլիճից։

Այնուհետև պարլամենտը շտապեց փոխել օրէնքը և վճռեց որ նիստի դռնափակ անելը լինում է ոչ թէ մի անդամի ցանկութեամբ, այլ ձայների բազմութեան որոշմամբ։

Այդպիսով անգլիական օրէնքներից հնացած յօդուածները փորր առ փորը վերցվում են, ժամանակի պահանջմանը համեմատ։

Այժմ լուգպիները հաղորդում են, որ չէնց որ Գլադստօնի առաջարկութիւնը երդման կամաւոր լինելու մասին ընդունվեցաւ, միւս օրը արդէն Բրէդլօ ներկայացաւ համայնքների ժողովը և պահանջեց որ իրան ընդունեն պարլամենտի անդամ, առանց երդման։

Եւ ճշմարիտ նա ընդունվեցաւ համայնքների ժողովն անդամ առանց կրօնական երդման, միմիայն հասարակ խոստումով, որ հաստատակամ է տանել երդման, հաստատակամ

Fonds A.R.A.M

—Ով Աստած, ինչ է նշանակում, որ ես ոչ մի բան չեմ հասկանում այս աշխարհում։ Ամեն օր ես կարդում եմ թերթերը, ամեն ինչ գիտեմ, ինչ կատարվում է աշխարհում, բայց ոչինչ չեմ հասկանում։ Ինչո՞ւ է այդպես։

Ես ասացի նրան, որ ինքս էլ չեմ հասկանում, ինչ է կատարվում աշխարհում, և որ ես ինքս էլ ոչինչ չեմ հասկանում։

—Ուրեմն ինչո՞ւ ես ապրում, եթե ոչինչ չես հասկանում։

Ես ասացի նրան, որ ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչու եմ ապրում։

—Ես ուզում եմ իմանալ,

Fonds A.R.A.M

ՎԵՐԱԾՈՒՄՆԵՐ «ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ»

— Փետրվարի 9. Իմ ջեր /որագրած չեկը ձեզ եմ ուղարկում, որպեսզի ինձ ուղարկեք ամենաշատ գումարը, որ հնարավոր է: Ես ուզում եմ ձեզ ասել մի բան, որ ինձ համար շատ կարևոր է: Ես ուզում եմ, որ դուք ինձ ուղարկեք ձեր լուսանկարը, որ ես կարողանամ ձեզ ավելի լավ ճանաչել: Ես ուզում եմ, որ դուք ինձ ուղարկեք ձեր լուսանկարը, որ ես կարողանամ ձեզ ավելի լավ ճանաչել: Ես ուզում եմ, որ դուք ինձ ուղարկեք ձեր լուսանկարը, որ ես կարողանամ ձեզ ավելի լավ ճանաչել:

— Փետրվարի 9. Իմ ջեր /որագրած չեկը ձեզ եմ ուղարկում, որպեսզի ինձ ուղարկեք ամենաշատ գումարը, որ հնարավոր է: Ես ուզում եմ ձեզ ասել մի բան, որ ինձ համար շատ կարևոր է: Ես ուզում եմ, որ դուք ինձ ուղարկեք ձեր լուսանկարը, որ ես կարողանամ ձեզ ավելի լավ ճանաչել: Ես ուզում եմ, որ դուք ինձ ուղարկեք ձեր լուսանկարը, որ ես կարողանամ ձեզ ավելի լավ ճանաչել:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ղարաբաղի 3-րդ հասարակական դատարանի նախագահ Ա. Ա. Ա.

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 յուլիսի: Հրամայված է Թիֆլիսի նահանգի Բօրչալուի գաւառապետ առանձին պրիստաւութիւն դարձնել:

ՓԱՐԻԶ, 4 յուլիսի: Պատգամաւորների ժողովի նիստերը փակված են:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 4 յուլիսի: Հայցնելով յանձնաց Բ. Դրանը պետութիւնների ընդհանուր զրաւթիւնը Եւրլինի կոնգիերենցիայի միջոցին:

ՍԻՄԼԱ, 4 յուլիսի: Սրբ Կանզահարի նահանգապետ Շեր-Ալի հրամայեց իր զօրքերին յետ քաշվել դէպի Վիրշիկ, նրա բոլոր հեռակայ զօրքերը փախան, վերցնելով իրանց հետ թնդանօթներ, հրացաններ և պատերազմական պաշարներ: Անգլիական զօրաբաժինը, որի բանակը Վիրշիկի մօտ էր, յարձակվեցաւ փախստականների վրա, յրվեց նրանց, 200 մարդ սպանեց, խլեց թնդանօթները և պաշարները: Շեր-Ալիի հնձելաւօրքը և բոլոր օֆիցերները հաւատարիմ մնացին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 յուլիսի: Լօնդոնից ստացված հեռագիրը յուլիսի 2-ից հաղորդից, որ մարկիզ Ցլենդ ուղևորվեցաւ Ս. Պետերբուրգ: Մեր տեղեկութիւնների համաձայն այդ լուրը անհիմն է: Ցլենդին Ս. Պետերբուրգում շուտ չեն սպասում:

ԱՔԼԵՆԴ, 5 յուլիսի: Ա.յսօր յունական կառավարութեանը յանձնված է պետութիւնների ընդհանուր գրութիւնը, որին անյապաղ յունական կառավարութիւնը պատասխանից մի գրութեամբ, յայտնելով, որ Յունաստանը ընդունում է մեծ պետութիւնների վճիռը:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱՆՈՒԹՈՒՄ ծախվում են օլէոգրաֆիական պատկերներ 20% զեղչումով. վերարկուներ 6—20 ր., խոզանակներ պաշենջատուրված են լրի մէջ առանձնապէս անպլիական խանութի համար, ամենալաւ ածելիներ, որկղեկով 4 ր., շենիլդի գանակներ 3—20 ր. գիւժիները, բրիտանական մետալի թէյամաններ 30 կ.—3 ր., յիգրատամպնեգիա, թիւրքական շերբէթ և ծաբաւը բացեցնող նիւթ 70 կ., ամենալաւ պօրտվէյն և խերես 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԱԼԻՒՐ 2-որդ ՏԵՍԱԿԻ

Պատասխան մաքուր յորինից առանց թեփի բերված է Նյակից և ծախվում է Նուկիայում նոր բացված պահեստում, Ելիզաւեթինսկի փողոց, տուն Քանանովի, Փօթիթ Թիֆլիսեան երկաթուղու վարչութիւնից ոչ հեռու: Նոյն տեղ ծախվում է նոյնպէս Նյակից բերած և Փօթիթում պահվող 5000 պուդ մաքրված գարի:

5—5 (2)

ՄԵԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ գիտէ հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն լեզուները, կամենում է ԿԱՆՈՏՕՐՉԻԿԻ ԳԻՐՔԱԿԱՏՏԱՐԻ կամ թարգմանի տեղ ունենալու: Յանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրութեանը:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կառավոց հիւանդ. Օրալև վիչ ներքին հ., Թօմիներ կառավոց և երեխաների հ., Քեւչաբեանց խերուբդիական և աչքերի հ., Շաեմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խերուբդիական հ., Վ. զօրօվ վիներական և բոզոգի հ., Լևյխ աչքի հ., Բախուռով մանկաբարձական, կառավոց և երեխաների հ., Կրասնօգլեազօվ, Լիսիցով և Վիներ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցով և Թուդվօկով ներքին հ., Շաեյմբօրսկի կիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կառավոց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վ. զօրօվ վիներական և բոզոգի հ., Թօմինեանց կառավոց և երեխաների հ., Լիսիցով և Վերժբիցկով ներքին հ., Քեւչաբեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կառավոց հ., Մինկևիչ խերուբդիական հ., Կրասնօգլեազօվ և Լիսիցով ներքին հ., Բախուռով մանկաբարձական, կառավոց և երեխաների հ., Շաեյմբօրսկի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցով և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Շանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ադքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւօտեան 9-ից 11 ժամը ադքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցով:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԳՈՒԲԱ ԵԿԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿ

Մամուլի տակից գուբա եկաւ հրատարակութեամբ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Պրոմաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԻՈՆԵԱՆՑԻ:

Ա. ՏԱՐԻ նախապատրաստիլ (իբրև հայրենագիտութեան պատերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ մանուկական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, առնողներին գիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը քաղաքական:

1—20

Ընտանեկան դպրոց

Ազնիւ քաղաքացի դպրոցից բարձր դասատուից համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկաթ. դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձք { Սարգիս Միրզայեանց. Ասատուր Խահակեանց.

Գաղաբային ուսումնարանական մասնաժողովը յայտնում է, որ սեպտեմբերի 1-ից կը բացվին Թիֆլիսի մէջ Արհեստական և քաղաքային սկզբնական ուսումնարաններ: Աշակերտների ընդունելութիւնը ինչպէս առաջին, նոյնպէս և երկրորդ ուսումնարանում կը սկսվի օգոստոսի 15-ին: Խնդիրքները հասարակ թղթի վրա և ուսումնարանական մասնաժողովի անունով դրված, տրվում են քաղաքային վարչութեան հերթակալ անդամին ամենայն օր առաւօտեան 10—12 ժամը: Խնդիրքի հետ պէտք տրվին մետրիկական և ծաղիկը պատուաստելու վկայականները և որոշ նշանակված պէտք է լինեն բնակութեան տեղը և տան պօլիցիական համարը: Սկզբնական ուսումնարանի մէջ ընդունվում են 8—14 տարեկան երեխաներ և նրանցից ոչինչ գիտութիւն չէ պահանջվում: Արհեստական ուսումնարանը մտնող երեխաների հասակը որոշվում է 12—16 տարեկան: Երեխաները ամեր կապվածք պէտք է ունենան ու առաջին գասատուն մտնելու համար նրանցից պահանջվում է. Կրօնից-քրիստոնէական վարդապետութեան կարճառօտ հրահանգները և սրբազան պատմութիւն, ռուսաց լեզուից-կարդալ, գրել և կարդացածը պատմել, հայերի և վրացիների համար նոյնը իրանց մայրենի լեզուով, թուաբանութենից-առաջին 4 գործողութիւնները և պարզ խնդիրների մտաւոր լուծումը, ժամանակի, դրամի, կշռաքի և այլ չափերի գիտենալը:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է Զաք. Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում» Ընդհանուր աշխարհագրութիւն, Ա. տարի, Նախապատրաստիլ (Հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 5 պատկերներով. Աշխատասիրութիւն Ն. Սիմէոնեանց: Գինն է 35 կոպ. գումարով առնողներին 20% զիջումն կը լինի:

Մամուլի տակ են, Խդ. Աշխ. Բ. տարի, մասն ուսումնական (մաթեմատիկական) և Բնական և ընդ. Աշխ. Գ. տարի, մասն քաղաքական: Վերջին երկու գրքերի տպագրութիւնը աւարտելուց յետոյ կը հրատարակուին նոցա գները: Ծառայ քաղաքացիք գիտեմ են:

Въ Тифлисѣ. Кавказская книжная торговля З. П. Грикурова.

20—20

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Հրացաններ, բեվօլվերներ, դանակներ, գրիչներ, անուշահոտութիւններ, սապօն, գուլպաներ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

18—20

На Воронцовской Набережной, въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ

Յունիսի 30-ից պ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ և ընկ դեղերի ԽԱՆՈՒԹԸ և ՊԱՀԵՍՏԸ կը լինի ԽԻՏԱՐՕՎԻ տանը, Եաբուրովի տան կից, որտեղ դտնվում է նահանգական վարչութիւնը Մուղէուի դիմացը:

3—3

ՄՕԶԻՕՓԻ

Հայոց օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ նպաստաւոր պայմաններով: Յանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը պայմանների մասին բանակցելու համար:

9—10

Համեմատելէք անգլիական խանութի թէյը գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի ֆունտը 2 բուբլուանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

28—100

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇԻՎԱՊԱՀ

Որ նորերում է եկել, ցանկանում է տեղ ունենալ: Համաձայն է նոյնպէս անցած տարիներից ետացած տարեկան ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ կազմել և թղած ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱՆԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐԸ և ԲԱԼԱՆՍՆԵՐԸ կարգի բերել: Հասցէն թղտնել Փարիզ հիւրանոցում № 4:

9—10

Գնացող Ա. Ա. Միխելսօնի

Дозволено Цензурою 7 Іюля 1880 г. Тифлисъ.

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 117 Յուլիսի 9 (21) **1880** Յուլիսի 9 (21) № 117

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։ Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կանայք-բժշկներ։—Ներքին տեսութիւն։ Վերջին խօսք Ց. Նազարեանցին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Ֆրանսիա։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Ղարաբաղի թեմը և նորա կալուածական խնդիրը։

ԿԱՆԱՅՔ-ԲԺՇԿՆԵՐ

Ռուսաց պաշտօնական լրագիրը հաղորդում է որ կանայք, որոնք բժշկութեան ուսում են վերջացնում Ս. Պետերբուրգում հիմնված բժշկական իգական դպրոցում, իրաւունք են ստանում բժշկական պրակտիկա ունենալ։ Նրանք ստանում են կառավարութիւնից սահմանված մի առանձին նշան, որ կրելու են կուրծքի վրա և որ նրանց պրակտիկայի իրաւունք է տալիս։

Սրեմն մենք կունենանք Ռուսաստանում կանայք բժիշկներ։ Գործնալ մի նոր ասպարէզ է բացվում կանանց անկախ աշխատանքի համար։

Բայց մեր հայ օրիորդները օգուտ կը քաղե՞ն արդեօք այդ նոր և գեղեցիկ ասպարիզից։ Մինչև այժմ ոչ մի հայ աղջիկ չը կայ Ս. Պետերբուրգի իգական բժշկական դպրոցում։

Մեր հայ օրիորդները երբ անկախ աշխատանքով են կամենում ապրել, ընտրում են իրանց համար անպատճառ վարժուհու պարապմունքը։ Նրանք կարծում են, երևի, որ ուրիշ որ և է անկախ աշխատանք վայել չէ հայ կանանց համար։

Միթէ մեր օրիորդները դեռ նախապաշարմունքներ ունեն։ Ոչ, մեր կարծիքով, եթէ մեր օրիորդները փախչում են իգական անկախ պարապմունքներից, այդ նախապաշարմունքի պատճառով չէ, այլ այն պատճառով է, որ մեր օրիորդները անպատրաստ են մի որ և է սիստեմական, ծանր, տոկուն աշխատանքի համար. անընդունակ են տևողական, ծանր մտաւոր պարապմունքներին։

Ինչքան հայ օրիորդներ անգործ շրջում են Թիֆլիսի մէջ, բայց ոչ մէկը չի մտածի պարապել հարցաքննութեանը պատրաստվել և գնալ բժշկութիւնը սովորելու համար։ Նրանց նպատակն է միմիայն որքան կարելի է շուտ պսակվել, աւելի ոչինչ։

Մենք չենք մեղադրում մեր Թիֆլիսի և առհասարակ կովկասեան հայ օրիորդներին. նրանք ապրում են մի նեղ, անտարբեր, անգործ, ամեն առաջադիմութեան թշնամի շրջանում և այդ մեռած շրջանը նրանց ոգու վրա էլ մեռցնող ներգործութիւն ունեցաւ։ Բայց ի՞նչ պէտք է ասենք Ս. Պետերբուրգի կամ Մոսկվայի մեր հայ օրիորդների մասին։ Սրանք ապրում են աւելի զարգացած հասարակական շրջանում, աւելի միջոցներ ունեն ձգտել դէպի լոյս մտաւոր կեանքը,—ուրեմն գոնէ նրանք, մայրաքաղաքների մեր հայ օրիորդներից ոմանք մըտնէին բժշկական դպրոց և գործով ապացուցանէին որ հայ կինն էլ ընդունակ է անկախ աշխատանքի, ընդունակ է բժշկական պարապմունքի։

Այդ տեսակ դժբաղդ դիպուածներ, ինչպէս սով կամ հիւանդութիւններ մեր արևմտեան եղբայրների մէջ, դիպուածներ, որոնք դեռ ևս կարող են կրկնվել, ո՞վ գիտէ գուցէ աւելի էլ մեծ սաստկութեամբ, միշտ հանդիպում են, որքան անհեռատես է մեր հայ հասարակութիւնը....

Որքան լաւ, որքան օգտաւէտ կը լինէր այդ տեսակ դիպուածներում՝ որ մենք հայերս էլ ունենայինք կանայք բժշկներ։

Դժբաղդաբար հայի յատկու-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԹԵՄԸ ԵՒ ՆՈՐԱ ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Հայի և առհասարակ բոլոր ուսեալների սաստիկ թանգութիւնը, մօրեխը, յաճախ սպանութիւնները, մեր վանքի եղբայրց ողորմելի վիճակը, այս բոլոր հանգամանքները առժամանակ մոռացնել էին տուել մեզ ուրիշ բոլոր թէ տեղական և թէ վիճակի վերաբերեալ կարեւոր ազգային հարցեր։ Ղարաբաղի առաջին թեմը առատ, անսպառելի նիւթ կարող էր մատակարարել ազգային լրագրութեան և շատ հետազօտութիւնների համար դուռն կարող էր բացանել, ազգային պատմութեան էջերը մի հարուստ գանձով կարող էր զարդարել, եթէ լրագրութիւնը Շուշում և այդ թեմի գոնէ գլխաւոր գիւղերում մի մի մշտական թղթակից ունենար։ Սակայն այս նամակով ես միայն կամենում եմ խօսել մի այնպիսի խնդրի վրա, որը գուցէ շատերին սոէօրէնարկ թւի, բայց իմ կարծիքով, այնքան անհրաժեշտ է, այնքան ծանրակշիռ է, որ վաղուց պէտք է ամբողջ Ռուսաստանի հայ մամուլ և մտածող հայ դասի ուշադրութիւնը գրաւէր։ Դա Ղարաբաղի թեմի ազգային կալուածների խնդիրն է, դա մի ազգային այնպիսի ժառանգութեան և հարստութեան մասին է, որ ոչ մի հաստատութիւն, ոչ նոյն իսկ Ս. Էջմիածինը իր բոլոր կալուածներով, ոչ Ներսէսեան դպրոցը և ոչ փոքրիկ Մուրատեան վարժարանը կարող են մրցել։ Ես հաւատացած եմ սակայն, որ ոչ հայ պարբերական մամուլը, ոչ նոյն իսկ տեղական ժողովուրդը տեղեակ չեն, թէ Ղարաբաղի հոգևոր դպրոցը մի այնպիսի առաջին, թէև դեռ անմշակ և անարդիւնաբեր, հարստութեան տէր է, որ նորանով ոչ թէ միայն մի միջնակարգ հոգևոր դպրոց, այլ և մի ամբողջ համալսարան կարելի է պահպանել։ Երբ ասեմ, որ այդ դպրոցը իր հիմնադիր հանգուցեալ Բաղդասար միտրապոլիտից իբրև ժառանգութիւն ստացել է 200 հազար դեսեատին հող և այն ևս ոչ թէ մի այնպիսի հող, որ ընդունակ լինի միայն երկրագործութեան, այլ մի այնպիսի կալուած, որ պարունակում է իր մէջ բացի ամեն պարարտ վարելահողերից և առաջին կուսական անտառներ, հանքեր, հանքաջրեր, արօտատեղիներ, վերջապէս մի այնպիսի՜ կալուած, որտեղ կարելի է տնտեսութեան ամեն ճիւղերով պարապելու, այն ժամանակ կը հասկացուի, թէ Ղարաբաղի ազգային ուսումնարանը բոլոր Ռուսաստանի հայ ուսումնարանների մէջ ամենահարուստն է։ Եթէ մենք բոլորս հետաքրքրվում ենք Մուրադեան ուսումնարանի հարցով և փափագում ենք ու ջանք անում որ նրա հարստութիւնը, իբրև ազգային ժառանգութիւն, չը յափշտակվի օտարներից, ուրեմն որքան առաւել մենք պէտք է հոգանք Ղարաբաղի կալուածները կորուստից ազատելու, բստ որում Մուրատեան ուսումնարանի հարստութիւնը համեմատաբար Ղարաբաղի կալուածական հարստութեան հետ, մի չնչին բան է։ Այժմ հասկանալի է թէ ինչի նոքա, որոնց ձեռքին է եղել մինչ այժմ այդ կալուածների կառավարութիւնը, այսինքն ուսումնարանի հոգաբարձութիւնը և տեղական հոգևոր իշխանութիւնը ջանացել են միշտ ծածուկ պահելու ազգից այդ առաջին հարստութիւնը, չեն հրատարակել մինչ այսօր մի տող անգամ նորա մասին ազգային լրագիրներում, ոչ մի տարի ոչ մի հաշիւ չեն տուել ժողովրդին, բստ որում այլապէս նրանք իրանց կը զրկէին մի ամենաճոխ եկամուտից։ Եւ ահա շնորհիւ այդպիսի եղեռնագործութեան (այլապէս անուանել անկարելի է) ամբողջ 30 տարի ոչ թէ միայն ազգը չէ իմացել որ նա այնպիսի մի կալուածատէր է, որ եթէ փոքր ի շատէ բարեխղճութեամբ կառավարվի, կարող է առնուազն տարեկան 80 հազար րուբլի եկամուտ բերել, այլ և այդ 30 տարվայ ընթացքում խեղճ դպրոցը ոչ թէ 80 հազար, այլ 8 հարիւր րուբլի եկամուտ անգամ չէ ստացել տարեկան։ Այդ գումարով կարելի էր ոչ թէ միայն մի ամենաբարեկարգ թեմական դպրոց պահել, այլ և Էջմիածնի ակադեմիան (և այն ժամանակ այլ ևս հարկաւորութիւն չէր լինի ուրիշ միջոցների դիմել), և ամբողջ Ղարաբաղի թեմի մէջ մի տասնական գեղեցիկ գիւղական դպրոցներ, որոնցից բոլորովին զուրկ է պատմական Արցախը։ Ինչպէս տեսնում է ընթերցողը, խնդիրը շատ ծանրակշիռ է, ուստի և մի քանի բացատրութիւնների կարօտ։

Այդ կալուածը որ Խօթա, Գանձասար, ս. Յակոբ, Պտկի ս. Գէորգ, Ամարաս և Գտնչեանց վանքերին պատկանեալ հողերից և անտառներից է բաղկանում, մի առաջին տարածութիւն, ինչպէս վկայեցինք, աւելի քան 150 հազար դեսեատին տեղ է բռնում։ Յաջողեցնել այդ բոլորը վկայել վանքերին և դարձնել վանքապատկան սեփականութիւն, սկսել կառուցանել նոր առաջնորդարան և ազգային հոգևոր դպրոց—այդ ամենը հանգուցեալ Բաղդասար միտրապոլիտին ենք պարտական։ Բաղդասար արքեպիսկոպոսը մի հասարակ և ոչ էտ հոգևորական էր։ Նա զուրկ չէր մինչև անգամ Էջմիածնի վարդապետներին շատերին յատուկ ախտից —կաշառակերութիւնից, բայց նա իր ստացած բոլոր փողերը, մինչև անգամ իր հայրական Հասան-Ջալալեան ցեղի սեփականութիւնից ստացած եկամուտները նա գործ էր ածում ուսումնարանի վրա։ Այդ հասարակ, պարզ մարդը քաջ կերպով հասկացել էր, որ ուսումնարանի գոյութիւնը յաւերժապէս պահպանելու համար, պէտք է նախ և առաջ նորան նիւթապէս ապահովացնել։ Եւ նա այդ իր հասկացածը գործով ևս կատարեց և գերազանցեց բոլոր մինչ այժմ յայտնի ազգային բարերարներից։ Նա թողեց ուսումնարանին մի այնպիսի դրամագլուխ—այն ևս կալուած—որ մշտնջենաւոր է և անսպառելի և որի եկամուտով ամբողջ Արցախի թեմը կարող էր ուսումնարաններով ծաղկել։ Եւ մի այդպիսի բարերար, մի այդպիսի բարի հոգիւ այսօր մոռացված է Շուշու երախտամոռ ժողովրդից։ Եթէ Թիֆլիսի ժողովուրդը սրբազան պարտաւորութիւն է համարում տօնել ամեն տարի Էֆէնդեանցի յիշատակը 100 հազար րուբլ ընծայելու համար, որքան ուրեմն մեծ պարտաւորութիւն պիտի լինի շուշեցիների համար տօնելու Բաղդասար եպիսկոպոսի յիշատակը, բստ որում նորա թողածը տասնապատիկ աւելի է քան Էֆէնդեանցինը։ Բայց յամօթ շուշեցիների ոչ մի տարի, ոչ մի եկեղեցում մի հոգեհանգիստ անգամ չէ կատարվել և չէ կատարվում ի յիշատակ մի այդպիսի երեւելի բարերարի։ Դրա պատճառը, մեր կարծիքով, այն է, որ իրենք շուշեցիք չը գիտեն ոչինչ այդ կալուածների մասին, բստ որում մինչ այսօր նոքա մի չնչափելի օգուտ չեն տեսել այդ կալուածներից ուսումնարանի համար և վերջինս նիւթական դրութեան կողմից միշտ ամենաթշուառ վիճակի մէջ է եղել։ Ինչպէս բստ մեծի մասին պատահում է մեր ազգային սեփականութիւնների հետ, նոյնպէս և Ղարաբաղի ազգային կալուածները դարձել են զանազան արկածախնդիրների, առաջնորդների, կոնսիստորականների և հոգաբարձուների հարստանալու մի աղբիւր։ Բաղդասար արքեպիսկոպոսի մեռնելուց յետոյ, այդ կալուածները, իբրև վանքապատկան, ընկնում են հոգևոր իշխանութեան ձեռքը։

Ներսէս կաթողիկոսը թէև շատ չէր համակրում Բաղդասարին, բայց գնահատելով նորա արած գործը, մի փոքր ժամանակ հետևում է բարեկարգել այդ կալուածները, բայց, ի հարկէ, նա անկարող էր թեմական առաջնորդների յափշտակութիւնից զերծ պահել։ Այս վերջիններից միայն Գէորգ Վեհապետեանը աշխատում է կալուածների մասին և զաստատնական կերպով հաստատում է նոցա մի քանիսի վանքապատկան լինելը, բստ որում Բաղդասարի մահից յետոյ, զանազան հայ և թուրք բէկեր սկսել էին յափշտակել։ Ամենասաստիկ հարուած այդ կալուածները ստացել են Սարգիս եպիսկոպոսի առաջնորդութեան ժամանակ։ Ազգային ժառանգութիւնները որբազանի ազգականների, փոքրաւորների, իր արբանեակների և իրեն համախոհ հոգաբարձուների առատ եկամտի աղբիւր էին դարձել, ուստի և ուսումնարանը թէ բարոյապէս և թէ նիւթապէս ստորացել և մի ողորմելի կերպարանք էր ընդունել։ Պարտաբոյծ և հացկատակ մարդերի մի ամբողջ խումբ իբրև գիշատիչ գազաններ թափվել էին խեղճ կալուածների վրա և անխղճաբար յափշտակում էին։ Այստեղ կոնսիստորիայի քարտուղարը ուսումնարանապատկան հողի վրա այգիներ է ձգում, այնտեղ Հասան-Ջալալեան ցեղի անդամները սեփականացնում են իրենց զանազան անտառներ, վարելահողեր և ամբողջ տարիներ ոչ մի անձ, ոչ մի հոգաբարձու դուրս չէ գալիս, որ ցոյց տար թէ այդ հողերը պատկանում են ուսումնարանին և յետ խլէր, և երբ անցնում է 10 տարի, արդէն օրէնքի զօրութեամբ յափշտակիչները դառնում են ազգային ժառանգութիւնների

ՎԱՀԱՆԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Ընդունելություն ամեն օր առաջին և երրորդ հինգշաբթի՝ ժամը 9-ից մինչև 11-ը:

ՎԱՀԱՆ ՏԵՐ-ՄԿՐՏՉՅԱՆ

ՎԱՀԱՆԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Ընդունելություն ամեն օր առաջին և երրորդ հինգշաբթի՝ ժամը 9-ից մինչև 11-ը:

ՎԱՀԱՆ ՏԵՐ-ՄԿՐՏՉՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱԶՄԻ ՈՐՈՇՈՒՄ

Հայկական լուսավորչական ընկերության վարչակազմի նիստում, որ տեղի ունեցավ 1880 թ. մարտի 29-ին, ներկա էին 6 անդամներ, որոնց մեջ նախագահ Ա. Ալամդարյանը, քարտուղար Ս. Մելիք-Ադամյանը և գանձապահ Ն. Տեր-Գրիգորյանը:

Նախագահը հայտնեց, որ Ղարաքիլիսայի հայոց թեմական վարչությունը հեռագրով խնդրել է ընկերությունից 200 ռուբլի՝ Ղարաքիլիսայի հայոց հոգևոր ճեմարանի համար:

Որոշվեց ուղարկել:

Ընթերցվեց Ղարաքիլիսայի թեմական վարչության հեռագիրը, որով հայտնվում է, որ Ղարաքիլիսայի հայոց հոգևոր ճեմարանի համար ընկերությունից ուղարկված 200 ռուբլին ստացվել է:

Ընթերցվեց Ալիքսանդրապոլի թեմական վարչության հեռագիրը, որով հայտնվում է, որ Ալիքսանդրապոլի հայոց հոգևոր ճեմարանի համար ընկերությունից ուղարկված 200 ռուբլին ստացվել է

բանութիւնը պահպանում է Ֆրանսիական Հանրապետութեան կառավարութեան գործունէութիւնը: Եզուիտները յանիարծ «հետաքրքիր» դարձան: Նրանց խղճում են իրբև Ֆրանսիական Հանրապետութեան անհամաչափ պատճառով տանջվածներ: Բոլոր անցեալը մոռացված է և նրանք եզուիտները աւելի խելօք և հեռատես չը լինէին այն մարդկերանցից, որոնց նրանք յիմարացրել են, նրանք կարող էին երևակայել, որ հէնց որ իրանք կը հաստեն եւ օրական որ և է միապետութիւն, նրանց թոյլ գլխերով կընդունեն, չը բացատրելով և այն երկիրները, որտեղից նրանք մի ժամանակ արտաքսվել են աւելի մեծ խստութեամբ, քան թէ իրան այժմ թոյլ է տուել Ֆրէյսինէի մինիստրութիւնը:

Ինչպէս Փարիզում de Sèvres փողոցում, նոյնպէս և այն քաղաքներում, որտեղ կային եզուիտներ, այդ օրը խաղացած կոմեդիան անհամանելի արհեստով և ճարպիկութեամբ էր պատրաստված: Եզուիտների արտաքսման մասին դեռ մի շաբաթ առաջ սկսեց խօսել հակահանրապետական մամուլը և այնպիսի խոսա ձևով, որ չափազանց գրգռում էր ընթերցողների ջղերը: Կղերականութեան գլխաւորները մի բոպէ հանգստութիւն չէին: «Մուրը հայրերի» հետ միասին նրանք աներդային եռանդով պատրաստում էին արտաքսման պատկերները: Նախագիծը մանրամասն մտածված էր և խստութեամբ կատարված: Հանճարեաւ metteurs en scène (բեմ պատրաստողները) ոչ մի մանրամասնութիւն չէին մոռացել, նախատեսել էին անսպասելի դէպքերը:

Փարիզի եզուիտների գլխաւոր բնակարանի մէջ, de Sèvre փողոցում, տուն № 35-ի մէջ պատրաստված էր ամենանշանաւոր ներկայացումն: Այդ բնակարանի մշտական բնակիչներից յունիսի 30-ի համար մնացին միայն նրանք, որոնք զանազան պատճառներով, իրանց դրութեան առանձնութիւններով, կարող էին դժուարացնել կառավարութեանը: Միսիանութեան գլխաւորի կարգադրութեամբ առաջուց հեռացրած էին այն «հայր սուրբերը», որոնք չափազանց բարկացկոտ բնաւորութեան տէր, չափազանց աւազդակասէր, կամ հակակրելի դէմքի տէր էին: Բնակարանի մէջ մնացել էին տարիներից ձանձրացած ծերերը, թոյլերը, համբերող և համակրելի դէմքեր ունեցողները, մի խօսքով այնպիսիները, որոնք իրանց դէմքերի համբերող և բաղդին խոնարհ արտայայտութեամբ, կարող էին դրաւել հասարակութեան համակրութիւնը: Մնացել էին նոյնպէս երիտասարդ հպատակներ, մի ռուս եզուիտ և մի անգլիական հպատակ շօշափողացի Ֆօրբս: Ֆօրբսի ներկայութիւնը անհրաժեշտ էր համարված, որպէս պի աւելի դժուարացնէի պօլիցիականների գործը, որոնք այդպիսով ստիպված կը լինէին այժ գործ դնել մի այնպիսի երկրի բաղաքացու դէմ, որ մեծ եռանդով պաշտպանում է իր հպատակների իրաւունքները:

Փարիզի եզուիտների արտաքսելու ձևի մանրամասները յայտնի են ընթերցողներին: Պօլիցիական գործակատարները de Sèvres փողոցում գտան եզուիտների «պահապաններ» մի ամբողջ խումբ, որ կազմված էր պատգամաւորներից և սենատորներից, որոնց մէջ կար մինչև անգամ արդարութեան նախկին մինիստր, պ. Էրնու: Այդ բոլոր պահապանները միմեանց առաջը կտրելով և մեծ եռանդով անդադար պնդում էին պօլիցիական գործակատարներին, որ նրանք զեղծում են օրէնքը և յիշեցնում էին այն ծանր պատասխանատուութիւնը, որին Ֆրանսիայում ենթարկվում է այդպիսի զեղծումն գործող իրաքանչիւր ատիճանաւոր: Աչքառութիւնը, մի ուրիշ պօլիցիականները չը շփոթվեցին և շարունակ կատարեցին իրանց տուած յանձնարարութիւնը: Նրանք սպիպված էին կոդ-սէքներ կոտրել, անհնազանդ եզուիտների գլխարձութիւնը, իրբև վաճառականական դասին պատկանող անձինք, որոնք իրենց մի կօպէկը հազար ուսումնարանի հետ չեն փոխի, ոչինչ չէ կարող անել կալուածների համար, բան որում նա այն ժամանակ պէտք է անվարձ ճանապարհորդութիւններ անի, այստեղ այնտեղ գնայ, իր դատքանից մի քանի օր պրկվի, ուստի կալուածական խնդրում նա ոչ մի աջակցութիւն չէր կարող անել Սեդրակեանին և չարաչար, և այդ հանգամանքը միայն պատճառ է Սեդրակեանին իրեն անգղջութեան և անփորձութեան համար, ըստ որում ամենքին յայտնի է, որ ներկայ հոգաբարձուների ընտրութեան գլխաւոր պատճառն ինքն Սեդրակեանն էր, որը այդ պարագայում, չը չարժվեց բոլորովին անաչառապէս, այլ ընտրել տուաւ այն 3 հոգաբարձուներին (որոնք միակ հոգաբարձու են հաշվում այսօր իրականապէս) միմիայն Նորա համար, որ գոնա Պապաջանեանի հակառակ կուսակցութեան մարդիկ էին: Այժմեան հոգաբարձութիւնը բաղկացած է 8 անձերից, որոնցից 4-ը նոյն իսկ իրենց ընտրութեան սկզբներում պ. Պապաջանեանի պատճառով հեռացել և հրաժարվել են իրենց պաշտօնից, իսկ մեւս չորսը—պ. պ. Հախումեան, Բէկլարեան—Բաթայեան, Բահաթուրեան—Բաթայեան և Թամբրեանց Թաղեոս համարվում են բուն հոգաբարձու, բայց գործողները միայն վերջին երեքն են, իսկ առաջինը—պ. Հ. Հախումեանը, որ ամենից ազնիւ և միակ բանիմաց անձն է, դժբախտաբար մինչ վերջին ժամանակները անհատական հանգամանքներից ստիպված, չէր մասնակցում գործերին: Այդ պատճառով միակ առաջարկը մնացել էր պ. պ. Բէկլարեանին, Բահաթուրեանին և Թամբրեանին, որոնք մի մի վաճառականական ախպարներ են ներկայացնում և հոգաբարձութեան քօղի տակ ծածկում են իրենց գործերը նոյն իսկ ուսումնարանի վերաբերմամբ: Ում յայտնի չէ Շուշում որ հոգաբարձու պ. Բաթայ Բէկլարեանը ահա մօտ 10 տարի է գրաւել է անբռնաբարար քաղաքի ամենալաւ տեղում գտնված ուսումնարանատիպական հողը, չինել է իրեն համար պարտէզ առանց մի կոպէկի վարձատրութիւն տալով ուսումնարանին: Ո՞ւմ յայտնի չէ, որ նորա բարեկամ Ցովսէփ Ղուկասեանը, որն առաջ եղել է հոգաբարձու (Արդիս եպիսկոպոսի ժամանակ) և այժմ կանդիդատ է, իր հոգաբարձութեան ժամանակ գրաւել է պ. Բէկլարեանի հետ միասին դարձեալ ուսումնարանապատկան դետին և իր համար տուն կառուցել: Թէ պ. Բէկլարեան և Ղուկասեան, իրբև հոգաբարձուներ, իրենց դէմ գտատար չեն հանդիսանում, այդ բացատրելի է. թէ պ. Բահաթուրեան և Թամբրեան նոյնպէս չեն հանդիսանայ ուսումնարանի իրաւանց պաշտպան ընդդէմ Բէկլարեանի և Ղուկասեանի, իրբև նոցա ամենամերձ ազգական, այդ էս բացատրելի է և կարելի այդպիսի չարչիների համար, բայց որ Արիստակէս վ. Սեդրակեանն է լռում և չէ հետաքրքրվում յայտնի հոգեվարքողներից իմանալ ինչ որ նոքա գործել են, դա մեզ շատ զարմացնում է, մանաւանդ որ մի քանի ամսից յետոյ կը լրանայ տասն տարին, յորմէ հետէ այդ գետինները յափշտակվել են և այն ժամանակ ուսումնարանը կը կորցնի որ և է իրաւունք վէճ բաց անելու: Չաւատացնում ենք ս. Սեդրակեանին, որ այդպիսի երկկերանանի քաղաքականութեամբ ոչինչ չի շահի և միմիայն մէջոց կը տայ բարեացներին չաքուանակնկալ իրենց կեղտոտութիւնը: Եթէ հոգաբարձու Բէկլարեանը կամենայ, կարող է հինգ դնել օրիորդական դպրոցի շինութեան, և դորա համար մենք նորա ջիբից մի կոպէկ անգամ չենք պահանջում, բաւական է, որ նա գործածի այդ շինութեան վրա այն գումարը, որ մի բարեպաշտ մարդ, մեռնելիս յանձնել է իրեն պ. Բէկլարեանին, իբրև իր կտակակատարի, Շուշաքաղաքացի պ. Խանդամիրեան մեռնելիս կտակել է 32,000 բուբլի, որը և յանձնել է պ. Բէկլարեանին գործածելու ճաշատաձահանձոյ գործի համար: Եթէ պ. Բէկլարեան հասկացող և ազգասէր մարդ է, ինչպէս կամենում են հաւատացնել մեզ ամենք, նա իրրև հոգաբարձու պէտք է լաւ համոզված լինի, որ Շուշին, իբրև հայ քաղաք խիստ կարևորութիւն ունի մի հատ օրիորդական դպրոցի, և ինչ բան կարող է առաւել ազատաձահանձոյ լինել, քան իգական սեռի գատմութեան համար մի սրբատեղի, որտեղ չքաւոր օրիորդներ կարող էին ձրիաբար ուսում առնել և անմահացնել կտակողի անունը: Բայց ամբողջ 3 տարի Սեդրակեան և ուսուցիչներ չեն կարողանում համոզել Բէկլարեանին այդ բանի մէջ.

Նագդ փող է աւաչարկում, այլ մի ստոյգական է տալիս, որ երբ կունենայ՝ կը տայ.... Անցնում է մի ժամանակ, կալուածները մնում են բարձի թողած. վաստացած Սեդրակեանը դարձեալ դիմում է հոգաբարձութեան, որն այս անգամ կամենալով միխիթարել նորան, ներկայացնում են մի նոր անձ իբրև ամենատալիս և ամենաբարեխիղճ մի պ. Փիրումեանին, որին, իբրև այնիւ և ապրատէր մարդու, նչանակում են տարեկան 1500 բուբլի ռոճիկ: Այս անգամ ևս Սեդրակեան հաւատում է հոգաբարձուների խօսքին, որոնք, ի հարկէ, զգուշանում են հակացնել նորան, թէ պ. Փիրումեանը, որը 400 բուբլիով գաւառապետի մօտ գրագիր է եղել, արձակվել է իր պաշտօնից, իբրև անպիտան մարդ: Սակայն ազահութիւնը մի վատ խոտ է և միայն Փիրումեանի պէս մարդիկներ չեն վարակվել դորանով. 400 բուբլուց գրագիրը յանկարծ գաւառապետի ռոճիկ ստանալով իր բարեկամ և ազգական հոգաբարձուների չնորհով, ձգտում է աւելի ևս շատ ստանալ, ուստի վարձում է մարդիկ, ուղարկում է կալուածները և պատուիրում է հաւաքել բոլոր եկամուտները և ուղղակի իր տունը բերել: Երբ այդ բոլորը կատարվում է, այն ժամանակ միայն Սեդրակեան հասկանում է թէ ինչ օձին են հանել իր գլխին, բայց հինգ բոպէ չատ անցած.... Այժմ Փիրումեան դեռ դատատանով պահանջում է իր ռոճիկի մնացորդը, իսկ հոգաբարձութիւնը նորանով է միխիթարվում, որ ամբողջ կալուածների եկամուտի տեղ Նա կարող է Փիրումեանին մի երկու ամսվայ ռոճիկը չը տալ. Այսպէս ուրեմն Սեդրակեանի բոլոր աշխատութիւնը, ջանքը կալուածների վերաբերմամբ դուբ անցան, և դորա պատճառը, ինչպէս տեսանվեցաւ, ինքն չէ, այլ, իր միամտութիւնն ասեմ, թէ անզգուշութիւնը: Սեդրակեան բացի հոգաբարձուներից ոչ ոքի չէր ուզում ճանաչել, նա կարծութիւն չէր զգում ժողովրդին դիմել, ուստի և նա չը կարողացաւ ժողովրդական մարդ դառնալ: Ահա 3 տարի է, որ այդ հոգաբարձութիւնը գոյութիւն ունի և այդ 3 տարուայ ընթացքում նա միայն մի անգամ հարկաւոր համարեց գնալ և պատել կալուածներում մի քանի տեղ. Նա մինչև անգամ չը գիտէ, թէ որտեղ են այդ կալուածների սահմանները, ինչ տեսակ անտառներ կան: Հոգաբարձութիւնը, իրբև վաճառականական դասին պատկանող անձինք, որոնք իրենց մի կոպէկը հազար ուսումնարանի հետ չեն փոխի, ոչինչ չէ կարող անել կալուածների համար, բան որում նա այն ժամանակ պէտք է անվարձ ճանապարհորդութիւններ անի, այստեղ այնտեղ գնայ, իր դատքանից մի քանի օր պրկվի, ուստի կալուածական խնդրում նա ոչ մի աջակցութիւն չէր կարող անել Սեդրակեանին և չարաչար, և այդ հանգամանքը միայն պատճառ է Սեդրակեանին իրեն անգղջութեան և անփորձութեան համար, ըստ որում ամենքին յայտնի է, որ ներկայ հոգաբարձուների ընտրութեան գլխաւոր պատճառն ինքն Սեդրակեանն էր, որը այդ պարագայում, չը չարժվեց բոլորովին անաչառապէս, այլ ընտրել տուաւ այն 3 հոգաբարձուներին (որոնք միակ հոգաբարձու են հաշվում այսօր իրականապէս) միմիայն Նորա համար, որ գոնա Պապաջանեանի հակառակ կուսակցութեան մարդիկ էին: Այժմեան հոգաբարձութիւնը բաղկացած է 8 անձերից, որոնցից 4-ը նոյն իսկ իրենց ընտրութեան սկզբներում պ. Պապաջանեանի պատճառով հեռացել և հրաժարվել են իրենց պաշտօնից, իսկ մեւս չորսը—պ. պ. Հախումեան, Բէկլարեան—Բաթայեան, Բահաթուրեան—Բաթայեան և Թամբրեանց Թաղեոս համարվում են բուն հոգաբարձու, բայց գործողները միայն վերջին երեքն են, իսկ առաջինը—պ. Հ. Հախումեանը, որ ամենից ազնիւ և միակ բանիմաց անձն է, դժբախտաբար մինչ վերջին ժամանակները անհատական հանգամանքներից ստիպված, չէր մասնակցում գործերին: Այդ պատճառով միակ առաջարկը մնացել էր պ. պ. Բէկլարեանին, Բահաթուրեանին և Թամբրեանին, որոնք մի մի վաճառականական ախպարներ են ներկայացնում և հոգաբարձութեան քօղի տակ ծածկում են իրենց գործերը նոյն իսկ ուսումնարանի վերաբերմամբ: Ում յայտնի չէ Շուշում որ հոգաբարձու պ. Բաթայ Բէկլարեանը ահա մօտ 10 տարի է գրաւել է անբռնաբարար քաղաքի ամենալաւ տեղում գտնված ուսումնարանատիպական հողը, չինել է իրեն համար պարտէզ առանց մի կոպէկի վարձատրութիւն տալով ուսումնարանին: Ո՞ւմ յայտնի չէ, որ նորա բարեկամ Ցովսէփ Ղուկասեանը, որն առաջ եղել է հոգաբարձու (Արդիս եպիսկոպոսի ժամանակ) և այժմ կանդիդատ է, իր հոգաբարձութեան ժամանակ գրաւել է պ. Բէկլարեանի հետ միասին դարձեալ ուսումնարանապատկան դետին և իր համար տուն կառուցել: Թէ պ. Բէկլարեան և Ղուկասեան, իրբև հոգաբարձուներ, իրենց դէմ գտատար չեն հանդիսանում, այդ բացատրելի է. թէ պ. Բահաթուրեան և Թամբրեան նոյնպէս չեն հանդիսանայ ուսումնարանի իրաւանց պաշտպան ընդդէմ Բէկլարեանի և Ղուկասեանի, իրբև նոցա ամենամերձ ազգական, այդ էս բացատրելի է և կարելի այդպիսի չարչիների համար, բայց որ Արիստակէս վ. Սեդրակեանն է լռում և չէ հետաքրքրվում յայտնի հոգեվարքողներից իմանալ ինչ որ նոքա գործել են, դա մեզ շատ զարմացնում է, մանաւանդ որ մի քանի ամսից յետոյ կը լրանայ տասն տարին, յորմէ հետէ այդ գետինները յափշտակվել են և այն ժամանակ ուսումնարանը կը կորցնի որ և է իրաւունք վէճ բաց անելու: Չաւատացնում ենք ս. Սեդրակեանին, որ այդպիսի երկկերանանի քաղաքականութեամբ ոչինչ չի շահի և միմիայն մէջոց կը տայ բարեացներին չաքուանակնկալ իրենց կեղտոտութիւնը: Եթէ հոգաբարձու Բէկլարեանը կամենայ, կարող է հինգ դնել օրիորդական դպրոցի շինութեան, և դորա համար մենք նորա ջիբից մի կոպէկ անգամ չենք պահանջում, բաւական է, որ նա գործածի այդ շինութեան վրա այն գումարը, որ մի բարեպաշտ մարդ, մեռնելիս յանձնել է իրեն պ. Բէկլարեանին, իբրև իր կտակակատարի, Շուշաքաղաքացի պ. Խանդամիրեան մեռնելիս կտակել է 32,000 բուբլի, որը և յանձնել է պ. Բէկլարեանին գործածելու ճաշատաձահանձոյ գործի համար: Եթէ պ. Բէկլարեան հասկացող և ազգասէր մարդ է, ինչպէս կամենում են հաւատացնել մեզ ամենք, նա իրրև հոգաբարձու պէտք է լաւ համոզված լինի, որ Շուշին, իբրև հայ քաղաք խիստ կարևորութիւն ունի մի հատ օրիորդական դպրոցի, և ինչ բան կարող է առաւել ազատաձահանձոյ լինել, քան իգական սեռի գատմութեան համար մի սրբատեղի, որտեղ չքաւոր օրիորդներ կարող էին ձրիաբար ուսում առնել և անմահացնել կտակողի անունը: Բայց ամբողջ 3 տարի Սեդրակեան և ուսուցիչներ չեն կարողանում համոզել Բէկլարեանին այդ բանի մէջ.

վրա ձեռք գնել, լսել պատգամաւորների և սենատորների վերաբերանքները:

Մինչդեռ բնակարանի մէջ գլխաւոր դերասանները բարեխղճութեամբ կատարում էին իրանց դերերը, փողոցում ամուսկ էին հանում և վրդովվում էին կրթված վարձկանները: Պատկերը գեղեցկացնելու համար այստեղ էլ ոչինչ չէր մոռացված: Ամբոխի մէջ նկատվում էին մաքուր, բայց համեստ հագնված կանայք, երիտասարդները ձեռքին: Նրանք հագիւ էին պահում իրանց արտասուքները: Գանգատվեցաւ նոյնպէս մի հարուստ անուանի տիկին, որ կառքով շտապով մտնելու պօլիցիականներին և սիսեց բղաւել: «Ուրեք ստրկութեամբ և անտանելիութեամբ էք վարվում»: Երբ պօլիցիականները կամենում էին նրան կալանաւորել, ամբոխի մէջ տասնեակ անձինք գտնվեցան, որոնք նրան յանկարծ ճանապարհին և սիսեցին բղաւել. «Ձեռք մի տաք, կոմսուհի գԱրսկան է, օտարականուհի: Ձէր մոռացված նոյնպէս հատարակական կանանցով լի կառքը: Այդ կանայք բղաւում էին «կորչին եզուիտները»: Հատարակական կանանցով լի կառքը եզուիտները պատրաստել էին, որ զրգռեն ամբոխը և տխիր տան հակահանրապետական լրագրիրներին ասել, որ փողոցում մարտի 23-ի հրամանների օգտին ձայն տուին միայն Փարիզի հատարակութիւնից մերժվածները:

Եզուիտները հոդացել էին, որ յունիսի 30-ի սարսափելի անցքի մասին միայն Ֆրանսիական հակահանրապետական լրագրիրները չը խօսեն: Եզուիտները մեծ ճարպիկութեամբ կարողացան իրանց կողմը դարձնել աղդեցութիւն ունեցող օտար լրագիրների թղթակից-ներին: Օրինակ Լօնդօնի «Times» լրագրի թղթակից պ. Բլովից եզուիտների եռանդուռ պաշտպան հանդիսացաւ: Յունիսի 30-ին առաւօտ Փարիզից աշխարհի ամեն կողմերը թռան այնպիսի բանդագուշութեան հեռագրեր, որոնք եզուիտների համար ցանկալի էին:

Խաբեպայութիւնը աջողվեցաւ կատարելապէս: Ֆրանսիական կառավարութիւնը կարծես ամաչեցաւ իր համարձակութիւնից: «Պահպանողական» մերթան վրդովվեցաւ: Այն շրջանները և մարդիկ, որոնք դեռ երէկ ծափահարում էին եզուիտների աքսորելուն Պօրտուգալիայից, Աւստրիայից, Ռուսաստանից և այլն, որոնք դեռ երէկ եռանդով հաստատում էին Իգնատիոս Լօյոլայի հիմնած միաբանութեան սկզբունքների «հակասոցիալականութիւնը», այդ մարդիկ միաձայն սկսեցին պախարակել պ. Ժիւլ Գրեվիի մինիստրներին ասելով, որ նրանք վախեցան ասե կամ «ոչնչից» և, ամենամեծ չափաւորութիւն պահպանելով, փակեցին եզուիտական մի քանի միաբանութիւններ, որոնք Ֆրանսիայում օրէնքի հակառակ գոյութիւն ունէին:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԼՕՆԴՕՆ, 7 յուլիսի: «Times» լրագիրը հաղորդում է, որ Կարուլի դատարկելը սկված է: «Daily News» լրագրին հեռագրում են Կ. Պօլսից, որ Ագունի մէջ Փօքր Ասիայում (դուրս Ադանա, որ Կիլիկիայի մէջ է) քրիստոնեաների կոտորած է եղել:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 յուլիսի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94⅜ բ., երկրորդ 92⅛ բ., երրորդ 93 բ., 50 կ., չորրորդ 93 բ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 223 բ., 50 կ., երկրորդ 223 բ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 91 բ. 75 կ., երկրորդ 91⅜ բ., երրորդ 91⅛ բ., ոսկի 7 բ. 77 կ.: Ռուսաց 1 բուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 25⅜ պէնս, ռուսաց 100 բ. Համբուրգի վրա 216 մարկ, 75 պֆ., Փարիզի վրա 267 ֆր. 25 սանտիմ: Բօրսայի արտադրութիւնը հանգիստ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Չէ որ նա գործնական մարդ է և դու ինչ կուզես ասա, բայց այդ փողը իր համար չհանցնել ամենալաւն է: Պ. Բէկլարեան անչուշտ մոռանում է, որ այդ փողը մի բոպէ անգամ իր մօտ պահելու իրաւունքը չունի.—Սակայն ընթերցողը թող չը կարծէ որ մեր պարոն հոգաբարձուները չունեն ազգասիրական գործեր և ոչ մի օգուտ չեն տուած ուսումնարանին. ոչ. Նոքա իրրև վաճառականներ, դիմում են ամեն միջոցի ուսումնարանը հարստացնելու համար և յաջողութիւն են գտնում իրենց ձեռնարկութեանց մէջ: Հոդաբարձու Բաթա Բահաթիրեան, իր նպաստակին աւելի շուտ հասնելու համար, յարմար է համարում ուսումնարանը առևտուրի դուքան շինել և հաւատարիմ դուքանական կանոններին նա ամբողջ ժամերով աշխատում է մի կոպէկ աւելի հանել խնդրարկուից: Ահա մի խնդիր կին իր որթի ձեռքից բռնած դիմում է պ. հոգաբարձուին, և խնդրում, որ հոգաբարձութեան կողմից հրատարակված յայտարարութեան համեմատ իր աղքատ որդուն ընդունեն ի թիւս ձրիավարժների.—Ոչ, ասում է պ. Բաբան, ևս կընդունենք որդիդ, երբ դու կը տաս 5 բուբլի.—«Աստուած գիտէ, որ յետին թշուառ աղքատ եմ, ոչինչ չունեմ.»—Դէ, լաւ, 4 բուբլի 50 կոպէկ տաբր.—«Ջեմ կարող.— Հը, 20 կոպէկ էլ կը պակասեցնեմ.... Եւ այսպէս չարունակվում է մինչև որ 5 բուբլուց իջնում է 2 բուբլի 20 կոպէկ և ընդունում է աղքատ երեխային: Շատ անգամ պ. Բաբան դարձեալ խնայողութիւն է համարում մի 20 կոպէկ պոկել նորանից, որին հոգաբարձութիւնը վճռել է բոլորովին ձրի ընդունել: Ի հարկէ, չատերը պ. Բաբայի այդպիսի ջերմեռանդութիւնը վերագրում են նորա աստուածապաշտութեան, ուստի և չեն պանում դովասանք թափել նրա գլխին:

(Կը չարունակվի)

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ПО СЛУЧАЮ СЪѢЗДА ВОВСЕ СЪ КАВКАЗА ЗА-ГРАНИЦУ

Капитанъ князь Константинъ Макаровичъ Орбеліани объявляетъ, что продаетъ оставшееся послѣ смерти отца, Макарія Орбеліани, имущество, именно: трехъ-этажный домъ на Головинскомъ проспектѣ, съ флигелями, гдѣ помѣщается гостинница «Россія», и имѣнія въ Тифлисской губерніи и уѣздѣ, именно: деревня Геуары, населенная жителями, 4,174 десят., Вашлеванъ—450 десятинъ, съ садами, домомъ и пристройками; дача въ Коджорахъ, домъ и земля $2\frac{3}{4}$ десятины; лѣсъ сосновый, строевой и дубовый 3,100 десят. въ Локскомъ ущельи, Шулаверскаго уѣзда, около Чатахскаго завода; имѣніе на Мокрыхъ-горахъ, около молоканскаго селенія Воронцовки, подъ названіемъ Каракала — 5,500 десят. Всѣ имѣнія обмежеваны и имѣются планы; коляска, фаэтонъ, верховыя лошади, баранта и рогатый скотъ.

3—3

ՑԵՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յունիսի 30-ից պ. ՅՈՒԼԻՆՈՎԻ և ընկ. դեղերի ԽԱՆՈՒԹԸ և ՊԱՀԵՍՏԸ կը լինի ԽԻՏԱՐՈՎԻ տանը, Եարուլովի տան կից, որտեղ գտնվում է նահանգական վարչութիւնը Մուղէում դիմացը:

3—3

ՄՕԶԴՕՔԻ

Հայոց օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ նպաստաւոր պայմաններով: Յանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը պայմանների մասին բանակցելու համար:

9—10

Համեմատական անպիտան խառնուքի թէյն գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խառնուքներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խառնուքի Ֆունտը 2 բուբլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

28—100

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇԻՎԱՊԱՀ

Որ նորերում է եկել, ցանկանում է տեղ ունենալ: Համաձայն է նոյնպէս անցած տարիներից ետացած տարեկան ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ կազմել և թողած ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐԸ և ԲԱԼԱՆՆԵՐԸ կարգի բերել: Հասցէն Թողնել Փարիզ Հիւրանոցում № 4:

9—10

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ծախվում են օդեօդրաժիական պատկերներ 20% զեղչումով վերարկուներ 6—20 ր., խոզանակներ պատվիճակուած են լզի մէջ ատամները լաւ անգլիական խառնուքի համար, ամենալաւ ածելիներ, սրկղիկով 4 ր., շնիքիլի գանակներ 3—20 ր. գիւժիներ, բրիտանական մետալի թէյամաններ 30 կ.,—3 ր., դիտարանակներ, Թիւրքական շերբէթի և ծարաւը բացնող նիւթ 70 կ., ամենալաւ պօրտվէյն և խերես 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

ԳԵՂԱՋԱՆՁ ԱԼԻՒՐ 2-որդ ՏԵՍԱԿԻ

Պատահմամբ մարդս ցորենից առանց թեփը բերված է նկատից և ծախվում է կատարեալ բերված պահեստում, Եկատերինակի փողոց, առն Քանանովի, Փօքիթիշվիլեան երկհարկանոց փաշտութիւնից ոչ հեռու: Նոյն տեղ ծախվում է նոյնպէս նկատից բերված և Փօքիում պահվող 5000 պուդ մաքրված գարի:

5—5 (2)

ՄԵԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ գիտէ Հայերէն, ռուերէն և ֆրանսերէն լեզուները, կամենում է ԿԱՆՈՏՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԻ կամ թարգմանի տեղ ունենալ: Յանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրութեանը:

ԲԺԵԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԱՒԻՈՑԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Գօրալիվիչ ներքին հ., Գօաթենաանց կանանց և երեխաների հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շուեմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջրային և հոդևկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Վ. գօրօվ վիներական և բոցաղի հ., Իւյա աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեազօվ, Լիսիցով և Վերմիշև ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցով և Ռուդովսկի ներքին հ., Շուեյմբօրսկի կենտրական և կաշու հ., Աստուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւններից:

Հինգշաբթի. Վ. գօրօվ վիներական և բոցագի հ., Գօրինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցով և Վերմիշև ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիտի և ատական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեազօվ և Լիսիցով ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շուեյմբօրսկի և Աստուածատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջրային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցով և Վերմիշև ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. գօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւեաւօյ 0 գ բ ե խ ա ղքատ հիւանդները բժշկանոցի առանձակի ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւեաւեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դերեկատոր Լիսիցեվ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԴՈՒՐՍ ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Գրամաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԻՈՆԵԱՆՑԻ:

Ա. ՏԱՐԻ նախադիտելիք (իբրև Հայրենագիտութեան դասերի օրինակ արուած է Թիֆլիսի Հայրենագիտութիւնը), հետը պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ մասն ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

դումարով առնողներին դիմումն կը լինի Մամուլի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը բացառական:

1—20

Էկ. բանդրազօղու երկաթ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկաթ. դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձուք { Սարգիս Միրզայեանց.
Ստեփան Խաչակեանց.

Քաղաքային ուսումնարանական մասնաժողովը յայտնում է, որ սեպտեմբերի 1-ից կը բացվին Թիֆլիսի մէջ Արհեստական և քաղաքային սկզբնական ուսումնարանները: Աշակերտների ընդունելութիւնը ինչպէս առաջին, նոյնպէս և երկրորդ ուսումնարանում կը սկսվի օգոստոսի 15-ին: Խնդիրքները հաստատակ թղթի վրա և ուսումնարանական մասնաժողովի անունով գրված, տրվում են քաղաքային վարչութեան հերթական անդամին ամենայն օր առաւօտեան 10—12 ժամը: Խնդիրքի հետ պէտք տրվին մկրտիկական և ծաղիկը պատուաստելու վկայականները և որոշ նշանակված պէտք է լինեն բնակութեան տեղը և տան պօլիցիական համարը: Սկզբնական ուսումնարանի մէջ ընդունվում են 8—14 տարեկան երեխաներ և նրանցից ոչինչ գիտութիւն չէ պահանջվում: Արհեստական ուսումնարանը մտնող երեխաների հասակը որոշվում է 12—16 տարեկան: Երեխաները ամեր կազմվածք պէտք է ունենան ու առաջին դասատուն մտնելու համար նրանցից պահանջվում է. Կրօնից-քրիստոնէական վարդապետութեան կրճատուած հրահանգները և սրբազան պատմութիւն, ռուսաց լեզուից-կարդալ, գրել և կարդացածը պատմել, հայերի և վրացիների համար նոյնը իրանց մայրենի լեզուով, Թուաբանութենից-առաջին 4 գործողութիւնները և պարզ խնդիրների մասին բերանացի, ժամանակի, դրամի, կշռքի և այլ չափերի գիտենալը:

Ծանուցանում ենք ընդհանուր գիտութեան, որ մեր տպարանում տպվում են հետևեալ գրքերը:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է 9-ից. Դրիդորեանցի «Ռովկասեան դրամագառանոցում ընդհանուր աշխարհագրութիւն, Ա. տարի, Նախադիտելիք (Հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 5 պատկերներով. Աշխատասիրութիւն Ն. Սիմէոնեանց: Գինն է 35 կոպ. դումարով առնողներին 20% զեղչում կը լինի:

Մամուլի տակ են, Ընդ. Աշխ. Բ. տարի, մասն ուսումնական (մասնավարժական) և Բնական և ընդ. Աշխ. Գ. տարի, մասն քաղաքական: Վերջին երկու գրքերի տպագրութիւնը աւարտելուց յետոյ կը հրատարակուեն նոցա գները: Ուսար քաղաքացիք դիմում են:

Въ Тифлисѣ. Кавказская книжная торговля З. П. Грикурова.

20—20

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ

Հրացաններ, բնվօլվերներ, դանակներ, դրիչներ, անուշահոտութիւններ, սապօն, գալոշաններ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

18—20

На Воронцовской Набережной, въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

Дозволено Цензурою 8 Іюля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 118 Յուլիսի 10 (22) 1880 Յուլիսի 10 (22) № 118

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տխուր համբաւ.—Ներքին տեսութիւն. Մի նկատողութիւն. Կովկասի և Անդրկովկասի հայ կաթոլիկ հոգեւորականները. Նամակ Շուշուց. Նամակ Խոփագրին.—Արտաքին տեսութիւն. Նամակ Գերմանիայից.—Մշակի հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.—Բանասիրական. Ղարաբաղի թեմը և նրա կալուածական խնդիրը.

ՏԽՈՒՐ ՀԱՄԲԱՒ

Թիւրքաց կառավարութեան ձեռքով մահմեդական փանատիկոսութեան գրգռելը բերեց իր բոպասնելի պտուղները: «Միջազգային հեռագրական ընկերութեան» երէկվայ հեռագիրը բերեց մեզ մի շատ տխուր համբաւ: Կ. Պօլսից հաղորդում են որ Փոքր-Ասիայում սկսվեցաւ քրիստոնեաների կոտորածը....

Ահա, ուրեմն այն Թիւրքիան, որից Եւրոպան րէֆօրմներ է պահանջում և որ անդադար պատասխանում է թէ Թիւրքիահպատակ քրիստոնեաների գանգատները սուտ են, թէ քրիստոնեաները Թիւրքիայում շատ լաւ են ապրում, թէ Բ. Դուռը ինքն էլ փափագում է իր հպատակ երկիրներում անյապաղ բարենորոգումներ մտցնել և նրանց իրագործման համար վաղուց է որ պատրաստութիւններ է տեսնում...

Ուրեմն վաղը կամ միւս օրը Թիւրքիան հաւասարութեան բովանդակ սկզբունքի վրա հիմնված րէֆօրմներ պէտք է մտցնի իրան հպատակ երկիրներում, իսկ այսօր կոտորել է տալիս իր մահմեդական հպատակների ձեռքով իր քրիստոնեայ հպատակներին....Դորանից աւելի մենք կարող ենք եզրակացնել թէ որքան անկեղծ են Թիւրքիայի խօսքերը, որքան արդիւնաւոր կը լինեն նրա խոստացած րէֆօրմները:

Բայց որքան էլ տխրալի, ցաւալի լինէր հեռագրական ընկերութեան միջոցով մեզ հաղորդված լուրը, այնու ամենայնիւ, պէտք է խոստովանվել որ միայն այդ տեսակ ցաւալի և խոշոր դէպքեր, ինչպէս քրիստոնեաների կոտորածը, արաբների ապստամբութիւնը, կամ Հայաստանի սովը կարող են քաղաքակիրթ և մարդասէր Եւրոպայի ուշադրութիւնը դարձնել Օսմանեան պետութեան իսկական դրութեան վրա, այդ տեսակ դէպքերը միայն Եւրոպայի աչքերն են բաց անում....

Ուրեմն թող կոտորեն, թող ճնշեն, թող արուեստական կերպով իրանց երկիրների մէջ սով ացնեն Եւրոպայում ազատութիւն համարվող վայրենի մոնղոլները, թող ստիպեն իրանց անհնարին կառավարչութեամբ հպատակ ազգերը ապստամբվելու,—այդ միակ միջոց է, որ Եւրոպան վերջապէս ուշքի գայ և ուշադրութիւն դարձնէ Թիւրքիահպատակ ազգերի անմխիթար դրութեան վրա:

Լաւ է բացարձակ վայրենի և բարբարոս գործողութիւն, քան թէ ծածուկ ճնշում՝ լուսաւորութեան և մարդասիրութեան դիմակով:

Թո՛ղ Թիւրքիան ցոյց տայ իրան ամբողջ աշխարհի առջև այնպէս, ինչպէս կայ,—գուցէ այն ժամանակ Եւրոպան այլ ևս չի խաբվի փարիզում ուսում առած Թիւրք դիպլոմատների կեղծ խոստումներով և վերջապէս կը համոզվի որ Օսմանեան պետութիւնը վաղուց է որ կորցրել է քաղաքական, պետական կեանքով ապրելու իրաւունքը:

Մի պետութիւն, որ դիտմամբ սով է գցում իր հպատակների մէջ, որ սովը ցցելուց յետոյ արգելում է օգնութիւն հասցնել իր սովատանջ հպատակներին, որ իր հպատակների մի մասի փանատիկոսութիւնը պաշտօնապէս գրգռում է իր հպատակների միւս մասի դէմ, որ կոտորել է տալիս իր հպատակների մի մասը միւս հպատակների ձեռքով—մի՞թէ այդ տեսակ վայրենի պետութիւն լուսաւորված, քաղաքակիրթ, մարդասէր Եւրոպան ընդունակ է համարում մի անկախ, առանձին, պետական հիմնարկութիւն, քաղաքական մարմին կազմելու...

Երբ որ Եւրոպային ասում էք թէ Թիւրքիահպատակ փոքրիկ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԹԵՄԸ ԵՒ ՆՈՐԱ ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

—

Շատ պարզ է, որ հոգաբարձութիւնը դիմում է այդպիսի միջոցների ուսումնարանի համար եկամուտ գտնելու գլխաւորապէս այն պատճառով, որ այդպիսի միջոցների գործադրութիւնը չէ պահանջում իրանցից ոչ ճանապարհորդութիւն և ոչ էլ գլխացաւ, ինչպէս այդ կարող էր պատահել, եթէ նոքա իրանց բոլոր ուշադրութիւնը դարձնէին կալուածների վրա: Այդ մասամբ դեռ ներելի է, բայց երբ ամբողջ հոգաբարձութիւնը իր նախագահի, այն էլ Սեդրակեանի պէս զարգացած մարդու հետ միասին, դիմում են նոյն նպատակով այնպիսի միջոցների, որոնք սաստիկ գայթակղեցնում են ժողովուրդը, դորա դէմ չը բողոքել և այդ արարքը չը դատապարտել, մենք, գոնէ մեր կողմից, ազնուութիւն չենք համարում: Ղարաբաղի հոգեւոր դպրոցի հոգաբարձութիւնը չէ ամաչում հրապարակաւոր աճուրդախօսութիւն նշանակելու թեմի մէջ գտնված սրբութիւնները կապալով տալու համար: Թէ Ղարաբաղի ժողովուրդը մի առանձին բարեպաշտութեամբ և ջերմեռանդութեամբ յարգում է իր բազմաթիւ սրբերը և ուխտատեղիները, ամեն տարի 3—4 անգամ յոյսով և հաւատով դիմելով նոցա դուռը, դա հանրածանօթ իրողութիւն է: Երեւակայեցէք, ուրեմն, թէ ինչ ահագին գայթակղութիւն է տարածվում բարեպաշտ և տգէտ ժողովրդի մէջ, երբ նա տեսնում է, որ նոքա, որոնք իր կարծիքով, պէտք է այդ բարեպաշտութեան պաշտպան հանդիսանան, այդպիսի անպատկառութեամբ են վերաբերվում դէպի սրբութիւնները: Թէ ինչ անբարոյականացուցիչ ազդեցութիւն է ունենում այդ տեսարանը ժողովրդի վրա, և թէ ինչ վնասաբեր հետեւանք կարող է արտադրել, դա անկասկած է, ով որ փոքր ինչ ուսումնասիրել է պատմութիւնը: Բաւական է, եթէ յիշենք այն հետեւանքը, որ ունեցաւ ինդուլգենցիայի առեւտուրը Գերմանիայում պապական հոգեւորականութեան կողմից: Եթէ այդպիսի պատմական փաստ չը գիտեն հոգաբարձուները, եթէ նոքա, իրանց տեսակէտից նայելով, այդպիսի միջոցները անպատիւ չեն համարում և չեն հասկանում նոցա աղետալի հետեւանքը, դա ներելի է, որովհետեւ ինչ կարելի է պահանջել տգէտ և անհեռատես անձերից, ինչ կարելի է պահանջել բաղաններից և Թաթոսներից, որոնք ինքեանք հարստացած լինելով ամեն տեսակ ներելի թէ աններելի, կեղտոտ թէ մաքուր միջոցներով, սրբութիւնները ածրգով ծախելուն մէջ նոյնպէս հարստութեան մի միջոց են տեսնում: Բայց երբ այդ բանը համակրում և թոյլատրում է մի հոգեւորական, որը ոչ տգէտ է և ոչ անհեռատես, որը լաւ ծանօթ է պատմութեան, դա չափից դուրս անբարեխղճութիւն է: Դեռ մի Էջմիածնի վարդապետից այդպիսի բան կարող էինք սպասել, բայց առանց «Դրէպերի» հայ թարգմանչից, ճշմարիտ, անսպասելի էր, առաւել այն պատճառով, որ Սեդրակեան գուցէ բոլորովին անգիտակցաբար ապացուցանում է մի մոլեռանդ կարգի այն յայտնի պրինցիպը—նպատակը արդարացնում է միջոցը—որի դէմ, ինքն, իբրև հայկական եկեղեցու վարդապետ, պէտք է ամեն ուժով մաքառէր:

Այս խորհրդածութիւններից պարզ է, որ հոգաբարձութիւնը դիմում է այդպիսի միջոցների, եկամտի ուրիշ աղբիւրներ չունենալու պատճառով, թէև այդպիսի աղբիւրներ մեծ թւով կարելի էր գտնել, եթէ հոգաբարձութիւնը բաղկացած չը լինէր հնացած, փտած բաղաններից և հասարակաց ու հաստագլուխ թաթոսներից ու կերակուրներից, այլ իր մէջ ունենար աշխոյժ, գործունեայ, երիտասարդական ուժեղ տարր: Եթէ չը լինէր Արիստակէս Սեդրակեան վարդապետը, եթէ նա ևս գործէր այնպէս, ինչպէս գործել են իր նախորդները և չը յատկացնէր ուսումնարանին այն մի քանի նոր եկամուտները, որոնք առաջ առաջնորդների և կոնսիստորիայի ու Սինոդի անդամների գրպաններին էին յատկացրած, ինչպէս օրինակ քահանայական ձեռնադրութիւնից, մէտրիքական տալուց, պսակագրամից, հոգեբաժնից, քահանաներին տուգանքի ենթարկելուց և ուրիշ այդպիսի աղբիւրներից գոյացած արդիւնքը, անշուշտ, ուսումնարանը, նիւթական կողմից, խիստ աղիողորմ վիճակի մէջ պիտի լինէր: Եւ որովհետեւ շատ քիչ յոյս կայ, որ ներկայ հոգաբարձութիւնը աշխատէ ապահովացնել ուսումնարանի նիւթական դրութիւնը, բարեկարգելով կալուածները և նրա վրա մի առանձին ուշադրութիւն դարձնելով, ուստի շատ փափագելի է, որ Վ.եհ. Հայրը բարեհաճէր յետ դարձնել Սեդրակեան վարդապետին իր թեմը, իբրև ամենայարմար և փորձառու անձը և միակ առաջնորդ ու վարդապետը, որ կարող էր օգնել ուսումնարանի բարգաւաճման ներկայ հանգամանքի մէջ:

Թէ ներկայ 3 հոգուց բաղկացած հոգաբարձութիւնը բացի այն, որ նիւթականապէս ոչ մի օգուտ չէ տալիս, այլ և բարոյապէս վնաս է պատճառում դպրոցին, կարելի է իմանալ հետեւեալ օրինակից: Եթէ օրիորդական դպրոցը Շուշու մէջ աւելի կանոնաւոր է ընթանում քան տղայոցը, դորա պատճառը գլխաւորապէս այն է, որ ուսուցչական խումբը մի առանձին ուշադրութիւն է դարձնում նորա վրա: Ղարաբաղի մէջ ընտանեկան կեանքը ամեն [illegible] դրութեան մէջ է. այստեղ նոյն բռնակալութիւնը, նոյն սարսափելի նախապաշարմունքները, որոնք շատ տեղերի հայերին յատուկ են: Արական ազգայ սերունդը, իբրև փողոցային ազատ կեանքին ենթակայ, շուրջ է մնում որ և իցէ դաստիարակութիւնից և ինչ որ մի կողմից ուսումնարանը շինում է, միւս կողմից այդ շինածը փողոցը քանդում է. այդ է պատճառը, որ բացի բարձր ուսումնարաններում իրենց ուսումը շարունակող սակաւաթիւ երիտասարդութիւնից, տեղական բազմաթիւ երիտասարդական տարրը բարոյապէս բոլորովին փչացած է. Նորա միակ իդէալն է գնալ Մարսէլ իբրև վաճառական, մի քանի տարի զուարճանալ այնտեղ և վերադառնալով Շուշի ամուսնանալ մի գեղեցիկ օրիորդի վրա: Հասկանալի է, թէ որպիսի բարոյական պաշարներով է վերադառնում իր հայրենիքը այդպիսի երիտասարդը, որը անցնելով ֆրանսիական հեշտասիրութեան ամեն տեսակ քուրաներից, ի վերջոյ վարակված այդպիսի հեշտասիրութեան բոլոր հետեւանքներով—զանազան վեներական հիւանդութիւններով, հարկաւոր է համարում այնուհետեւ ընտանիքի տէր դառնալ, և անմեղ, խեղճ էակներ, զուարթ ու առողջ աղջիկները ստիպված են այդ բարոյական հրէշների ընկեր դառնալ: Ահա այդ փչացած ընտանեկան կեանքի մէջ թարմ, առողջ կեանք, բարոյական բողբոջ հաստատելու համար պէտք է իգական սերունդի դաստիարակութեան վրա առանձին խնամք տանել, բաւ որում օրիորդների դպրոցի մէջ ստացած բարոյական կեանքի սերմերը այնպէս դիւրաւ չեն կարող փչանալ, երբ նոքա աւելի սահմանափակված կեանք վարելու համար, ազատ են փողոցային կեանքի ազդեցութիւնից: Միւս կողմից յայտնի է թէ ոչ մի երիտասարդութիւն այնքան անտարբեր չէ դէպի ազգայնութեան գաղափարը, որքան Շուշու երիտասարդութիւնը: Ի հարկէ, օրիորդները ստանալով բուն ազգային դաստիարակութիւն և կրթութիւն, կարող էին ապագայում իրենց մեռած ընտանիքի կազմակերպութիւնը դէպի լաւը փոխել և իբրև մայրեր, մի աւելի լաւ և բարոյական սերունդ պատրաստել: Ահա դէպի այդ ցանկալի նպատակին էր ձգտում ուսուցչական խումբը գոնէ հասկացող մասը, բայց ինչ արած որ խումբի երեքանեայ աշխատութիւնը կարող է փչանալ մի տգէտ և կեղտոտ հոգաբարձուի հրամանով: Հո-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

Ա. Ա.

ՂԱՀՔԱՆԱՑՈՒՆ ՏԵՍԻՉԸ

ՊԻՏԻ ԴԱՐՁՆԻ ՎՐԱՆ

—

Վերջերս Ամերիկայի մամուլը մեծ տեղ էր հատկացրել Ղահքանացուն տեսիչի մասին հետաքրքրական հոդվածների։ Ամերիկացի լրագրողները, որոնք ուզում էին ծանոթանալ Ղահքանացու կյանքի ու գործունեության հետ, դիմել էին Ամերիկայում Թուրքիայի դեսպանին, որպեսզի նա իրենց ծանոթացնի Ղահքանացուի հետ։ Դեսպանը, հարկավ, խոստացել էր կատարել նրանց խնդրանքը։ Ամերիկացի լրագրողները, սակայն, ոչ մի անգամ չեն տեսել Ղահքանացուին։ Նրանք ստիպված են եղել գոհանալ միայն նրանով, որ տեսել են Ղահքանացուի նկարը։ Ամերիկացի լրագրողները, սակայն, ոչ մի անգամ չեն տեսել Ղահքանացուին։ Նրանք ստիպված են եղել գոհանալ միայն նրանով, որ տեսել են Ղահքանացուի նկարը։ Ամերիկացի լրագրողները, սակայն, ոչ մի անգամ չեն տեսել Ղահքանացուին։ Նրանք ստիպված են եղել գոհանալ միայն նրանով, որ տեսել են Ղահքանացուի նկարը։

Ղահքանացուն տեսիչը—մարդ է, ինչպես ամենքս։ Նա ունի երկու ձեռք, երկու ոտք, մի գլուխ, մի սիրտ, մի լյարդ, մի փայծաղ, մի ստամոքս, մի ուղեղ, մի ողնաշար, մի ...

Fonds A.R.A.M

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Ալիշանեան

Երկու տարի առաջ, երբ Ամերիկայի Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան հիմնադրութեան առաջին տարեդարձն էր, ես ուրախութեամբ գրեցի այդ մասին, որովհետեւ ամենայն ուրախութեամբ կը տեսնենք ամէն նոր ձեռնարկ, որ կը ձգտի ի նպաստ մեր ազգին։ Ուրախութիւնս աւելի մեծ էր, որովհետեւ այդ միութիւնը կազմուած էր ոչ միայն մեր հայրենակիցներէն, այլ նաեւ ամերիկացի բարեսէր անձերէ, որոնք ոչ միայն իրենց անձնական նիւթական օգնութիւնը կը խոստանային, այլ նաեւ իրենց ազդեցութիւնը։ Ես ուրախ էի, որ ամերիկացիք կ՚ուզէին մեզ օգնել, որ մեր ազգին մէջ ալ կը տարածուէր այն ոգին, որ կը տիրապետէ ամերիկացիներուն մէջ, այսինքն՝ ոգին ինքնօգնութեան։ Ես ուրախ էի, որ մեր ազգին մէջ ալ կը ստեղծուէր այն կազմակերպութիւնը, որ ամերիկացիներուն մէջ կը կոչուի Charity Organization Society

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՖԻԼԻՊՈՊՈԼ, 7 յուլիսի: Սկօբելեվի մարմինը, որ ուղեւորւում էր Ֆիլիպօպոլ այնտեղ մի հիւանդանոց հիմնելու համար, երէկ երեկոյեան սպանուած է Զերատն քաղաքի մէջ, Ֆիլիպօպոլից ոչ հեռու: Նրա ապահովը, ամիտան և բոլոր ուղեկիցները կոտորած են: Անյայտ սպանողները գեռ բռնուած չեն:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 յուլիսի: «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ սենատի առաջին դեպարտամենտի օրեր—պրօկուրօրի Տարիօվ լուսաւորութեան մինիստրի օգնական է նշանակուած:

ՖԻԼԻՊՈՊՈԼ, 8 յուլիսի: Սկօբելեվի մօր սպանութեան տեղը ուզարկուեցան ժանդարմներ և գօրքեր: Սպանողը գտնուեցաւ և երան շրջապատուած տեսնելով, ինքնասպանութիւն գործեց: Նրա երեք համախոհները կալանաւորուած են:

ԱՔԻՆԲ, 7 յուլիսի: Ցունական պատգամաւորների ժողովի գումարումը յետաձգուած է մինչև սեպտեմբեր:

ԼՕՆԴՕՆ, 8 յուլիսի: «Times» լրագիրը հաղորդում է, որ Սկօբելեվի մօր սպանողը եղել է ուս կապիտան Ուսոմ: Նա իրան սպանեց րեվոլվերով: Ուրիշ անկախութիւնների համեմատ նրա սպանութիւնը ուշացած է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄՕԶԻՈՒԹ

Հայոց օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ նպատակաւոր պայմաններով: Ցանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատունը պայմանների մասին բանակցելու համար:

10—10

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ցունիսի 30-ից ապ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ և ընկ դեղերի ԽԱՆՈՒԹԸ և ՊԱՀԵՍՏ կը լինի ԽԻՏՏԱՐՕՎԻ տանը, Եաթուրովի տան Ա13, որտեղ գտնւում է նահանգական վարչութիւնը Մուղէու մի դիմացը:

3—3

Համեմատելիք անպիտան խանութի թէյին գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի ֆունտը թուբլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

29—100

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇԻՎՊԱՀ

Ով նորերում է հկել, ցանկանում է տեղ ունենալ: Համաձայն է նոյնպէս անցած տարիներից ճեղքած տարեկան ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ կազմել և թղթած ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐԸ և ԲԱԼԱՆՍՆԵՐԸ կարգի բերել: Հասցէն թողնել Փարիզ Հիւրանոցում № 4:

10—10

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ծախվում են օվէօգրաֆիական պատկերներ 20% զիջում ամպ. վիրաբուններ 6—20 ր., խոզանակներ պատժհետևյալ են լցի մէջ առանձնա հա անդլիական խանութի համար, ամենատա ածելիներ, արկղիկով 4 ր., Շեֆիլդի դանակներ 3—20 ր. դիւժինը, բրիտանական մետալի թէյամաններ 30 կ.,—3 ր., գիտարատժանելիքներ, թիւրքական շերբէթ և ծարաւը բացեցնող նիւթ 70 կ., ամենատա պօրտվէյն և խերես 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԱԼԻՒՐ 2-որդ ՏԵՍԱԿԻ

Պատասխան մաքուր ցորենից առանց թեփը բերած է կտկից և ծախվում է Կուկիայում նոր բացված պահեստում, նիւթ գավէտնակի փողոց, առն Քանանովի, Փօթխիշիլիանի երկաթուղու վարչութիւնից ոչ հեռու: Նոյն տեղ ծախվում է նոյնպէս կտկից բերած և Փօթխում պահվող 5000 պուդ մաքրված գարի:

5—5 (2)

ՄԷԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ գիտէ հայերէն, ռուերէն և ֆրանսերէն լեզուները, կամենում է ԿԱՆՈՏՕՐՉԱԿԻ ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԻ կամ թարգմանի տեղ ունենալ: Յանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրութեանը:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Սրկուշաբթի. Դավրօնակի կանանց հիւանդ. Չօրաշաբթի. Ներքին հ., Օատաննա կանանց և երեխաների հ., Քիւչարեանց խերուրգիական և աչքերի հ., Շառեմբօսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Ներեքշաբթի. Մինկեվիչ խերուրգիական հ., Վզօրով վիներական և բոզադի հ., Բիլյա աչքի հ., Բախուռաով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլադով, Լիսիցեվ և Վիմիշևի ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուդվօսկի ներքին հ., Շառեյմբօսկի կենտրական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրով վիներական և բոզադի հ., Օատիեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշևի ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և մոտական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Դավրօնակի կանանց հ., Մինկեվիչ խերուրգիական հ., Կրասնօգլադով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուռաով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շառեյմբօսկի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշևի ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Յանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրով բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնւում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնաբար Օրթելա ազքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ծախվում են օվէօգրաֆիական պատկերներ 20% զիջում ամպ. վիրաբուններ 6—20 ր., խոզանակներ պատժհետևյալ են լցի մէջ առանձնա հա անդլիական խանութի համար, ամենատա ածելիներ, արկղիկով 4 ր., Շեֆիլդի դանակներ 3—20 ր. դիւժինը, բրիտանական մետալի թէյամաններ 30 կ.,—3 ր., գիտարատժանելիքներ, թիւրքական շերբէթ և ծարաւը բացեցնող նիւթ 70 կ., ամենատա պօրտվէյն և խերես 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Դպրաճեմատանոցի և ծախւում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԻՈՆԵՑՆՑԻ:

Ա. ՏԱՐԻ նախապատկերք (իրրև հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է թիֆլիսի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ մասն ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

դուռարով առնողներին զիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը բազաբական:

2—20

Ազնւ-բանդրագոլու երկսեռ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձու { Սարգիս Միրզայեանց. / Եսայեան Խաչակեանց.

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառւում է Զաք. Գրիգորեանցի «Կովկասեան դրավաճառանոցում» Ընդհանուր աշխարհագրութիւն, Ա. տարի, Նախապատկերք (Հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 5 պատկերներով. Աշխատասիրութիւն Ն. Սիմիոնեանց: Գինն է 35 կոպ. գումարով առնողներին 20% զիջում կը լինի:

Մամուլի տակ են, Ընդ. Աշխ. Բ. տարի, մասն ուսումնական (մաթեմատիկական) և Բնական և ընդ. Աշխ. Գ. տարի, մասն քաղաքական: Վերջին երկու գրքերի տպագրութիւնը աւարտելուց յետոյ կը հրատարակուեն նոցա գինները: Ծառայ քաղաքացիք դիմում են:

Въ Тифлисѣ. Кавказская книжная торговля З. П. Григурова.

20—20

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

Հրացաններ, բեմբերներ, դանակներ, դրիչներ, անուշահոտութիւններ, սապոն, գուլպաներ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

19—20

Ռազաբային ուսումնարանական մանաժողովը յայտնում է, որ սեպտեմբերի 1-ից կը բացվին Թիֆլիսի մէջ Արհեստական և քաղաքային սկզբնական ուսումնարաններ: Աշակերտների ընդունելութիւնը ինչպէս առաջին, նոյնպէս և երկրորդ ուսումնարանում կը սկսվի օգոստոսի 15-ին: Խնդիրքները հասարակ թղթի վրա և ուսումնարանական մանաժողովի անունով գրված, տրվում են քաղաքային վարչութեան հերթակալ անդամին ամենայն օր առաւօտեան 10—12 ժամը: Խնդիրքի հետ պէտք տրվին մետրիկական և ծաղիկը պատուաստելու վկայականները և որոշ նշանակված պէտք է լինեն բնակութեան տեղը և տան պօլիցիական համարը: Սկզբնական ուսումնարանի մէջ ընդունվում են 8—14 տարեկան երեխաներ և ներանցից պահանջվում է: Արհեստական ուսումնարանը մտնող երեխաների հասակը որոշվում է 12—16 տարեկան: Երեխաները ամեր կողմից պէտք է ունենան առաջին դասատուն մտնելու համար ներանցից պահանջվում է. Արծնից-քրիստոնէական վարդապետութեան կարճատօ հրահանգները և սրբազան պատմութիւն, ռուսաց լեզուից-կարդալ, գրել և կարդացածը պատմել, հայերի և վրացիների համար նոյնը իրանց մայրենի լեզուով, թուաբանութենից-առաջին 4 գործողութիւնները և պարզ խնդիրների մտաւոր լուծումը, ժամանակի, դրամի, կշռքի և այլ չափերի գիտենալը:

Ցուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՑԱ ՊԵԿԱՐՆԻՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆՆԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԷ, ՇՕԿՕԼԱՓ, ԹԷՅ և պատրաստված հանքային զանազան ԸՍՐԵՐ: 21—40

На Воронцовской Набережной, въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

Дозволено Цензурою 9 Іюля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 119 Յուլիսի 11 (23) 1880 Յուլիսի 11 (23) № 119

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի. Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Նացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անպատճառ հարկաւոր է.—Ներքին տեսութիւն. Նամակ խմբագրին. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն. Ցուլնատան. Արևելք և Ֆրանսիա.—«Մշակի» նւագիրներ.— Յայտարարութիւններ.— Բանասիրական. Քրդահայք.

ԱՆՊԱՏՃԱՌ ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

Հայի ձայնը չէ լսում Եւրոպան, հայ լեզուն չէ հասկանում եւրոպացին։ Թիւրքաց Հայաստանի դրութեան մասին տեղեկութիւնները Եւրոպան ստանում է դարձեալ հայերից, երբ որ սրանք խօսում կամ գրում են օտար լեզուներով....

Ինչքան էլ ուժեղ լսյանես հայոց լրագրում, ինչքան էլ բողոքես հայոց թերթի մէջ Թիւրքիայի բարբարոսութեան կամ Եւրոպայի անտարբերութեան դէմ,—ոչինչ չէ օգնում, որովհետև հայոց լրագիրը, ամսագիրը, գիրքը կամ բրօշիւրը օտարներից ոչ ոք չէ կարդում և օտար ոչ մի լրագիր մեր գրուածները չէ արտատպում։

Մեր ձայնը Եւրոպային լսելի անելու համար անպատճառ հարկաւոր է որ հայերը ունենան օտար լեզուով մի օրգան։

Մեր կարծիքով ամենից լաւ կը լինէր հրատարակել Ռուսաստանում՝ Ս. Պետերբուրգում, կամ Մոսկվայում մի շաբաթաթերթ ֆրանսերէն և ռուսերէն լեզուով, որի նպատակը լինէր պաշտպանել Թիւրքաց հայերի շահերը, բացատրել նրանց դրութիւնը Եւրոպային։

Ի հարկէ կարելի էր հիմնել այդ տեսակ շաբաթաթերթ կամ փոքրիկ ամսագիր ոչ թէ միայն Ս. Պետերբուրգում կամ Մոսկվայում, այլ նոյն իսկ Թիֆլիսում,—բայց դրա համար քիչ շատ նիւթական միջոց է հարկաւոր, գոնէ սկզբում մի փոքրիկ դրամագլուխ է հարկաւոր։

Մենք ունենք մեր աչացին ծախսերը «Մշակի» վրա, եթէ ոչ մենք ուրախութեամբ յանձն կառնէինք և այդ տեսակ թերթի հրատարակութիւնը, որի պահանջը սաստիկ զգացվում է այժմ։ Բայց եթէ մեր ունեւորները մեզ ամենափոքրիկ գումարն անգամ խոստանային այդ հրատարակման համար, մենք ուրախութեամբ յանձն կառնէինք հրատարակել Թիֆլիսում մի հայոց օրգան ֆրանսերէն և ռուսերէն լեզուներով, որ պաշտպան հանդիսանար Թիւրքաց հայերի գործի։

Եւ չը պէտք է մոռանալ որ այդ տեսակ թերթ հարկաւորութիւն չը կայ տարիներով հրատարակել։ Այս րոպէիս հայոց խնդիրը վճռվում է, հիմա ուրեմն պէտք է խօսել, գործել։ Մէկ տարուց յետոյ կամ հայոց խնդիրը լաւ կը վճռվի,—այն ժամանակ այնուհետև Թիւրքաց հայերը պէտք չեն ունենայ մի պաշտպան լրագրի մէջ, կամ Թիւրքիայի հայերը ոչինչ չը ստանալով Եւրոպայից, բոլորովին կանհետանան որպէս ազգութիւն աշխարհիս երեսից, որովհետև բոլորն էլ կը գաղթեն իրանց հայրենիքից,—և այն ժամանակն էլ մի հայոց օրգան, մի թերթ որ պաշտպանէր հայոց դատը Եւրոպայի առաջ, նոյնպէս աւելորդ կը լինի....

Ուրեմն այդ տեսակ թերթ հիմնելով այժմ, բաւական է մի տարի միայն հրատարակել նրան, գուցէ թէ լաւ կը վերջանայ հայոց խնդիրը։

Կը սպասենք, արդեօք արձագանք կը գտնի հայերիս մէջ մեր այդ առաջարկութիւնը։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, յուլիսի 10-ին

Ցօգուտ վանի սովատանջների յուլիսի 8-ին ժողովեցաւ՝ վանքի մայր եկեղեցու գաւթում.

Օսանեանց 20 կ., Բօրխոլեանց 1 ր., Գասպարեանց 20 կ., Ավամազեանց 20 կ., Աւագեանց 10 կ., Պօլսեցի հայ 1 ր., Եսայեանց Առաքել 1 ր., Դուչայեանց 1 ր., Տէր-Մարկոսեանց 20 կ., Своя 1 ր., Մարգարեանց 1 ր., փրկչեանց մի ֆրանկ —փոխեցինք 40 կոպէկի հետ 40 կ., Մանվելեանց Աւետիս 40 կ., Մանուկեանց Մարգար 1 ր., Աբրահամեանց Արտեմ 1 ր., Արզումանեանց Խաչատուր 40 կ., № № 1 ր., Օնանեանց 20 կ., Գաբրիէլեանց 40 կ., Խաչատուրեանց Արտեմ 20 կ., Ճաւեանց տիկին 20 կ., Ազգամանեանց Արտեմ 20 կ., Քոչարեանց 1 ր., Օմանը 20 կ., Եղիազարեանց տիկին 1 ր., Խարազեանց 20 կ., Ըմանք 1 ր.։ Գումարն է 15 ր. 70 կ.։ Ազքատներին բաժանեցինք 40 կ.։ Մնում է 15 ր. 30 կ.։

Սմբատ Հովսէփեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 8 յուլիսի

Տարակոյս չը կայ որ մտաւորապէս զարգացած թէ մէկ անհատ լինի, թէ մէկ ամբողջ ազգ՝ միշտ աւելի արտօնութիւններ է վայելում քան թէ չը զարգացածը և չը կրթվածը։ Բայց զարգացածն ու կրթվածը միանգամայն հաստատապէս համոզված է որ անհնարին է վայելել այն արտօնութիւնները և գերազաս գիրքը, եթէ նա չարունակ չը կատարէ և իր պարտականութիւնները։ Բարոյական աշխարհում իրաւունքն ու պարտականութիւնը և պարտականութիւնն ու իրաւունքը այնքան սերտ իրար հետ կապված են, որքան պատճառն ու արդիւնքը թէ ֆիզիքական և թէ բարոյական երեւոյթներում։

Հայ ազգը ճանաչել է, որ ինքն մտաւորապէս մի քանի աստիճան բարձր է կանգնած իրան շրջա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՔՐԴԱՀԱՅՔ

Վասակ հայ մ'էր։

Կը լսենք թէ Տիարպէքիրի հայ-բողոքական հասարակութեան պատուելի հովիւ պ. Թովմաս Պօյաճեան ինք էր որ երբ անգղիական հիւպատոս պ. Թրօթթըր առաջին անգամ Տիարպէքիր եկաւ, ջանաց համոզել զայն թէ «Հայաստան» բառը գործածելու պէտք չը կար, ըստ որում բոլոր այն Վիլայէթներն, որոց վրա պ. հազարապետին իրաւասութիւնը կը տարածուէր, Քրդստան էին միայն։ Այս պ. Թովմաս Պօյաճեան ինք էր, որ ինքզինք երկրին անցեալն և ներկայն կատարելապէս հմուտ ցուցնելով, յաջողեցաւ համոզել զպ. Թրօթթըր թէ հայ ազգութիւն մ'այլ ևս միգական բան մ'էր. և իւր դրդմամբ է եղեր, որ պ. Թրօթթըր անտրան մը խմբագրեր և Անգղիոյ Աշխարհագրական Արքունի Ակադեմիային զրկեր է՝ հաստատելով թէ Կարնոյ, Վանայ, Բաղէշու, Քարբերդի և Տիարպէքիրի Վիլայէթք Քրդստան են։ Պ. Պօյաճեանի խորհրդով է եղեր որ պ. Թրօթթըր՝ օտարազգի մը՝ որ բնականաբար այս խնդրոյ վրա ինքնին բաւական տեղեկութիւն չէր կրնար ունենալ, իւր տեղեկագրին մէջ Հայաստանի մը գոյութիւնն հերքելու համար սա կերպ փաստաբանութիւն մ'բրեր է. «Ըստ որում անիշխանական և ոչ—կազմակերպեալ երկիրներու մէջ տիրող անունն այն ցեղին անունը կը լինի, որոյ լեզուն ամենէն աւելի կը խօսուի, և որոյ ձեռքն են երկրին արհեստներն, և որոյ սովորութիւններն և հաւատոր նոյն երկրին սովորութիւններն և հաւատոն են, այսինքն, նկատելով որ այդպիսի վիճակի մէջ գտնուող երկիրներն ոհան քաղաքակրթութեան գլխաւոր տարրքը ներկայացնող ցեղին անունը կը յորջորջուին, և նկատելով որ Կարնոյ, Վանայ, Բաղէշու, Քարբերդի, և Տիարպէքիրի Վիլայէթներուն մէջ ամենէն աւելի խօսուող լեզուն քրդերէն է, հայք ալ նոյն լեզուն կը գործածեն. թէ արհեստները քրդական արհեստներ են, ժողովրդեան հաւատոը քրդական է, սովորութիւններն ու աւանդութիւններն աշքրդական, հետևաբար, բոլոր այդ տեղերը Քրդստան են, մանաւանդ թէ հոն քուրդերն ամենաբացարձակ մեծամասնութիւն ունին ուրիշ ոև է ժողովրդեան վրա, և այդ Վիլայէթներուն համար «Հայաստան» անունն այլ ևս պատմական անուն մ'է։ Այս փափոխութեան մի օրինակն է Ամերիկայի Միացեալ—Նահանգներն, ուր Հնդիկ—բարբարոս ցեղը քաղթականաց առջև տեղի տուած էր և հետզհետէ աներեւնալով, նոր երկիր մ'երևան ելած էր հոն. նոյնպէս հայք քրդաց առջև տեղի տուած են և Քրդստան Հայաստանի յաջորդած է»։

Թէև մեր այս տեղեկութիւնները «կը լսենք» ի սովորական ձևով կը հրատարակենք, սակայն ամենայնիւ տանց կէտ առ կէտ ճշդութեան կըրնանք երաշխաւորել, դժբաղդաբար։ Այս տեղեկութիւնները մեզ տուող անձն երկար ժամանակ Եւրոպա և Կովկասիա բնակած պատուարժան և արժանահաւատ ազգային մ'է, որ անցեալ տարի պ. Թրօթթըրի կընկերանար անոր ուղևորութեանց մէջ, և պ. Թովմաս Պօյաճեանի բոլոր այս հակահայկական քաջագործութեանց ականատես վկայ լինելէ զատ, անոր խորհրդով պ. Թրօթթըրի շինած տետրակն ալ իւր աչօք տեսած և կարդացած է. Ինչպէս գիտեն մեր ընթերցողք, պ. Թրօթթըր մինչև մեծ վստահութիւն ունեցած է պ. Թովմաս Պօյաճեանի, այն է Տիարպէքիրի բողոքական պատուելին վրա, որ ինք Տիարպէքիրէն բացակայ եղած ժամանակներուն համար զայն իրեն փոխանորդ կարգած է, և պ. Թովմաս Պօյաճեան անգղիական հիւպատոսի փոխանորդի ստորագրութեամբ գրութիւններ ունեցած է վերջին կայսրութեան տետրակին մէջ։ Արդէն պ. Թովմաս Պօյաճեան Տրապիզոնի անգղիական հիւպատոս հաչակաւոր պ. Փալկրավի հետ ալ սերտ յարաբերութիւններ ունեցած լինելով, կը լսենք թէ պ. Փալկրավ Հայաստանի նկատմամբ երեք տարի առաջ հրապարակաւ յայտնած գաղափարներն, որք լորտ Բարնարվմնի հետ իւր վիճաբանութեան պատճառ եղան, Տիարպէքիրի բողոքական պատուելի պ. Թովմաս Պօյաճեանէն առած էր։

Նոյնպէս, այս սքանչելի հայասէր պ. Թովմաս Պօյաճեանի տուած տեղեկութեանց յենլով, պ. Թրօթթըր ցեղագրական քարտէս մը շիներ է վերոյիշեալ հինգ Վիլայէթից համար, յորում տարբեր գոյներով կը յայտնէ եղեր քրդաց կամ քրդախօս հայոց բնակած տեղերն, և զուտ հայախօս հայոց բնակած տեղերն, այնպէս որ, շնորհիւ պ. Թովմաս Պօյաճեանի տեղեկութեանց, այս քարտէսին վրա միայն ակնարկ մը նետել բաւական է եղեր հասկնալու թէ հայք ամենաչնչին տարր մ'են այն երկրին մէջ, զոր սովորաբար Հայաստան և Հայրենիք կանուանեն՝ լոկ ազգային զգացմամբ։

Արդէն պ. Թովմաս Պօյաճեանի անգղիական կայսրութեան տետրակին մէջ հրատարակեալ գրութիւններն ալ հակահայկական զգացմամբ կը բուրէին, և սա էր որ փիլիպպոս հայրենիքի կրուէն այնքան ձախող և չափազանցեալ կերպիւ ներկայած էր անգղիական հասարակութեան. սա էր որ անմիջապէս Անգղիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան հեռագիր քաշելով այնպէս ցուցած էր իբր թէ հայք զիրար կը ջարդէին տիրացուական վէճերու պատճառաւ. և իւր այս գործունէութեան շնորհիւ էր որ, ինչպէս լրագիր ընթերցողք կը յիշեն, յանձամ Լոնտրային աշխարհի չորս կողմը հեռագիրներ զրկուեցան՝ Տիարպէքիրի հայոց վայրագ գործերը ծանուցանելու։

Բայց միայն ասոնք չեն եղած պ. Թովմաս Պօյաճեանի ծառայութիւններն առ ազգն։ Արդէն ամեն Տիարպէքիրցի բողոքական կը վկայէ թէ երբ տեղւոյն բողոքականաց վարժարանին մէջ հայոց պատմութիւն կը դասախօսուէր, պ. Թովմաս Պօյաճեան ինք էր որ այս ուսումը վերցուց դպրոցէն, ըսելով թէ ազայք հայոց պատմութիւնն իբր վէպ կրնան կարդալ և զբօսնուլ, բայց չարժեր որ դպրոցի մէջ ուսման ասարկայ ընեն զայն։ Տիարպէքիրի ազգային իշխանութիւնք կը վկայեն թէ երբ որ և է հարստահարութեան տեղեկագիր մը կը տանէին պ. Թովմաս Պօյաճեանին՝ իբրև Անգղիական հիւպատոսի փոխանորդին, պ. Պօյաճեան թէ այն տեղեկագրերն, և թէ ուրիշ հայ ազբիւրներէ եկող նմանօրինակ բոլոր տեղեկագրերը չափազանցեալ նկատելով, հաւատ չէր ընծայեր, և նոյն բանը պ. Թրօթթըրի առջև ալ ընելով, ի վերջոյ կը յաջողէր հայերն իբրև ստախօս և զրպարտիչ ներկայել Անգղիոյ ներկայիչին առջև, թէև գրուած բաները կրնային կատարելապէս ստոյգ

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ի՞նչ է ազգը։ Ի՞նչ է ազգային գիտակցությունը։ Ի՞նչ է ազգային ոգին։ Ի՞նչ է ազգային հոգեբանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնագիտակցությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաճանաչումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնահաստատումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնապաշտպանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնակազմակերպումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնակառավարումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնավարությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնիշխանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնուրույնությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնատիպությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբուխությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ուժը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական էությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական գոյությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական կյանքը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական զարգացումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական առաջադիմությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական կատարելագործումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական կատարելությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական իդեալը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական գաղափարը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական գիտակցությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնագիտակցությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաճանաչումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնահաստատումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնապաշտպանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնակազմակերպումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնակառավարումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնավարությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնիշխանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնուրույնությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնատիպությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբուխությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ուժը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական էությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական գոյությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական կյանքը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական զարգացումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական առաջադիմությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական կատարելագործումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական կատարելությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական իդեալը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական գաղափարը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական գիտակցությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնագիտակցությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաճանաչումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնահաստատումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնապաշտպանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնակազմակերպումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնակառավարումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնավարությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնիշխանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնուրույնությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնատիպությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբուխությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ուժը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական էությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական գոյությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական կյանքը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական զարգացումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական առաջադիմությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական կատարելագործումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական կատարելությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական իդեալը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական գաղափարը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական գիտակցությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնագիտակցությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաճանաչումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնահաստատումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնապաշտպանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնակազմակերպումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնակառավարումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնավարությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնիշխանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնուրույնությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնատիպությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբուխությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ուժը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական էությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական գոյությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական կյանքը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական զարգացումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական առաջադիմությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական կատարելագործումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական կատարելությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական իդեալը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական գաղափարը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական գիտակցությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնագիտակցությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաճանաչումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնահաստատումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնապաշտպանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնակազմակերպումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնակառավարումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնավարությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնիշխանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնուրույնությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնատիպությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբուխությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ուժը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական էությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական գոյությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական կյանքը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական զարգացումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական առաջադիմությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական կատարելագործումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական կատարելությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական իդեալը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական գաղափարը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական գիտակցությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնագիտակցությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաճանաչումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնահաստատումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնապաշտպանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնակազմակերպումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնակառավարումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնավարությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնիշխանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնուրույնությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնատիպությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբուխությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ուժը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական էությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական գոյությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական կյանքը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական զարգացումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական առաջադիմությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական կատարելագործումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական կատարելությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական իդեալը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական գաղափարը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական գիտակցությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնագիտակցությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաճանաչումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնահաստատումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնապաշտպանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնակազմակերպումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնակառավարումը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնավարությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնիշխանությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնուրույնությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնատիպությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբերական ինքնաբուխությունը։ Ի՞նչ է ազգային ինքնաբերական

Fonds A.R.A.M

(շարունակությունը)

Ես ինձ ոչ մի կերպ չէի կարողանում հանգստացնել։ Ինչ-որ մի անորոշ վախ էր ինձ տանջում, ինչ-որ մի անհասկանալի զգացողություն, որ ինձ ստիպում էր ամեն րոպե նայել ետևս, կարծես ինձ հետևում էին։ Ես ամաչում էի ինքս ինձանից, ամաչում էի իմ այդ տկարությունից, բայց ոչինչ չէր կարող ինձ ազատել այդ զգացմունքից։ Ես ամեն րոպե զգում էի, որ ինչ-որ մեկը ինձ հետևում է, ինչ-որ մեկը ինձ հետապնդում է։ Ես ամաչում էի ինքս ինձանից, ամաչում էի իմ այդ տկարությունից, բայց ոչինչ չէր կարող ինձ ազատել այդ զգացմունքից։ Ես ամեն րոպե զգում էի, որ ինչ-որ մեկը ինձ հետևում է, ինչ-որ մեկը ինձ հետապնդում է։

Ես ինձ ոչ մի կերպ չէի կարողանում հանգստացնել։ Ինչ-որ մի անորոշ վախ էր ինձ տանջում, ինչ-որ մի անհասկանալի զգացողություն, որ ինձ ստիպում էր ամեն րոպե նայել ետևս, կարծես ինձ հետևում էին։ Ես ամաչում էի ինքս ինձանից, ամաչում էի իմ այդ տկարությունից, բայց ոչինչ չէր կարող ինձ ազատել այդ զգացմունքից։ Ես ամեն րոպե զգում էի, որ ինչ-որ մեկը ինձ հետևում է, ինչ-որ մեկը ինձ հետապնդում է։ Ես ամաչում էի ինքս ինձանից, ամաչում էի իմ այդ տկարությունից, բայց ոչինչ չէր կարող ինձ ազատել այդ զգացմունքից։ Ես ամեն րոպե զգում էի, որ ինչ-որ մեկը ինձ հետևում է, ինչ-որ մեկը ինձ հետապնդում է։

Ես ինձ ոչ մի կերպ չէի կարողանում հանգստացնել։ Ինչ-որ մի անորոշ վախ էր ինձ տանջում, ինչ-որ մի անհասկանալի զգացողություն, որ ինձ ստիպում էր ամեն րոպե նայել ետևս, կարծես ինձ հետևում էին։ Ես ամաչում էի ինքս ինձանից, ամաչում էի իմ այդ տկարությունից, բայց ոչինչ չէր կարող ինձ ազատել այդ զգացմունքից։ Ես ամեն րոպե զգում էի, որ ինչ-որ մեկը ինձ հետևում է, ինչ-որ մեկը ինձ հետապնդում է։ Ես ամաչում էի ինքս ինձանից, ամաչում էի իմ այդ տկարությունից, բայց ոչինչ չէր կարող ինձ ազատել այդ զգացմունքից։ Ես ամեն րոպե զգում էի, որ ինչ-որ մեկը ինձ հետևում է, ինչ-որ մեկը ինձ հետապնդում է։

Ես ինձ ոչ մի կերպ չէի կարողանում հանգստացնել։ Ինչ-որ մի անորոշ վախ էր ինձ տանջում, ինչ-որ մի անհասկանալի զգացողություն, որ ինձ ստիպում էր ամեն րոպե նայել ետևս, կարծես ինձ հետևում էին։ Ես ամաչում էի ինքս ինձանից, ամաչում էի իմ այդ տկարությունից, բայց ոչինչ չէր կարող ինձ ազատել այդ զգացմունքից։ Ես ամեն րոպե զգում էի, որ ինչ-որ մեկը ինձ հետևում է, ինչ-որ մեկը ինձ հետապնդում է։ Ես ամաչում էի ինքս ինձանից, ամաչում էի իմ այդ տկարությունից, բայց ոչինչ չէր կարող ինձ ազատել այդ զգացմունքից։ Ես ամեն րոպե զգում էի, որ ինչ-որ մեկը ինձ հետևում է, ինչ-որ մեկը ինձ հետապնդում է։

Ես ինձ ոչ մի կերպ չէի կարողանում հանգստացնել։ Ինչ-որ մի անորոշ վախ էր ինձ տանջում, ինչ-որ մի անհասկանալի զգացողություն, որ ինձ ստիպում էր ամեն րոպե նայել ետևս, կարծես ինձ հետևում էին։ Ես ամաչում էի ինքս ինձանից, ամաչում էի իմ այդ տկարությունից, բայց ոչինչ չէր կարող ինձ ազատել այդ զգացմունքից։ Ես ամեն րոպե զգում էի, որ ինչ-որ մեկը ինձ հետևում է, ինչ-որ մեկը ինձ հետապնդում է։ Ես ամաչում էի ինքս ինձանից, ամաչում էի իմ այդ տկարությունից, բայց ոչինչ չէր կարող ինձ ազատել այդ զգացմունքից։ Ես ամեն րոպե զգում էի, որ ինչ-որ մեկը ինձ հետևում է, ինչ-որ մեկը ինձ հետապնդում է։

Ես ինձ ոչ մի կերպ չէի կարողանում հանգստացնել։ Ինչ-որ մի անորոշ վախ էր ինձ տանջում, ինչ-որ մի անհասկանալի զգացողություն, որ ինձ ստիպում էր ամեն րոպե նայել ետևս, կարծես ինձ հետևում էին։ Ես ամաչում էի ինքս ինձանից, ամաչում էի իմ այդ տկարությունից, բայց ոչինչ չէր կարող ինձ ազատել այդ զգացմունքից։ Ես ամեն րոպե զգում էի, որ ինչ-որ մեկը ինձ հետևում է, ինչ-որ մեկը ինձ հետապնդում է։

(շարունակությունը)

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ

Ս. ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ, 9 յուլիս։ «Հեռագիր»

Ինչպես հայտնի է, որ յուլիսի 14-ին սկսվելիք պետական քննությունները ավարտելու համար 21 աշակերտ ավարտական դասընթացներից բացի, որոնք ավարտական քննություններ են տալիս, ուսումնական տարվա ընթացքում ավարտական քննություններ են տալու նաև 5 աշակերտներ, որոնք ավարտական դասընթացներ չեն անցել։ Նրանք ավարտական քննություններ են տալու հետևյալ առարկաներից։ Ռուսերեն, հայոց պատմություն, հայոց լեզու և գրականություն, ֆիզիկա, մաթեմատիկա, քիմիա, բնագիտություն, հոգեբանություն, տրամաբանություն, պատմություն, աշխարհագրություն, ֆրանսերեն, գերմաներեն, անգլերեն, ֆիզիկական դաստիարակություն, գծագրություն, ձեռագործ աշխատանք, երգեցողություն։ Ավարտական քննությունները կսկսվեն հունիսի 20-ին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

(շարունակությունը)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

Ս. ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ, 9 յուլիս։ «Հեռագիր»

Ինչպես հայտնի է, որ յուլիսի 14-ին սկսվելիք պետական քննությունները ավարտելու համար 21 աշակերտ ավարտական դասընթացներից բացի, որոնք ավարտական քննություններ են տալիս, ուսումնական տարվա ընթացքում ավարտական քննություններ են տալու նաև 5 աշակերտներ, որոնք ավարտական դասընթացներ չեն անցել։ Նրանք ավարտական քննություններ են տալու հետևյալ առարկաներից։ Ռուսերեն, հայոց պատմություն, հայոց լեզու և գրականություն, ֆիզիկա, մաթեմատիկա, քիմիա, բնագիտություն, հոգեբանություն, տրամաբանություն, պատմություն, աշխարհագրություն, ֆրանսերեն, գերմաներեն, անգլերեն, ֆիզիկական դաստիարակություն, գծագրություն, ձեռագործ աշխատանք, երգեցողություն։ Ավարտական քննությունները կսկսվեն հունիսի 20-ին։

(շարունակությունը)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունում եմ իմ տանն բոլոր ծախիւքս միջակ վճարով, ծննդական կանանց, նոյնպէս և այնոցիկ կանանց որոնք ունեն կանացի հիւանդութիւնք: Պահպանութիւնն և նկատողութիւն յատկապէս իսով հսկողութեամբ և անմիջապէս օգնականութեամբ հմուտ բժշկի. ի տան Կարապետեանի № 24. ի մատրնի փողոցի վրա.

Ակուշերկա Մ. Ֆիլչակով.

1—2 (1)

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Մինչև այս ԱՄՍՎԱՑ ՎԵՐՋԸ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ Արծրունու գրչէի մէջ: Դուլպաներ (տղամարդկերանց և կանանց), թաշկինակներ, պարուսինա, պատկերներ, հոտաւէտ ջրեր, հրացաններ, րէվոլվերներ, կոզակէքներ, պղոցներ, դահնակներ, պղալներ, ցիտրատ-մագնեզիա ծախւում և այլն. այժմ ծախւում են 25%—50% էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

1—10

Համեմատեցէք անգլիական խանութի թէյի գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախւում և այդ խանութի ֆունտը 2 բուրլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

30—100

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇԻՒԱԳԱՀ

Որ նորութեամբ է եկել, ցանկանում է տէր ունենալ: Համաձայն է նոյնպէս անցած տարուց ներից ճնացած տարեկան ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ կազմել և Թոդած ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐԸ և ԲԱԼԱՆՄՆԵՐԸ կարգի բերել: Հասցէն Թոդոնել Փարիզ հիւրանոցում № 4:

10—10

ՄՕԶԻՈՔԻ

Հայոց օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ նպաստաւոր պայմաններով: Ցանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿ» խմբագրատունը պայմանների մասին բանակցելու համար:

10—10

ՅԱՅՏԱՐՐՈՒԹԻՒՆ

Յունիսի 30-ից սկ. ՄԻՒՐԻՆՕՎԻ և ընկ դեղերի ԽԱՆՈՒԹԸ և ՊԱՀԵՍՏԸ կը լինի ԽԻՏԱՐՕՎԻ տանը, Շաբուրովի տան ԿԻՑ, որտեղ գտնվում է նահանգական վարչութիւնը Մուզկու դիմացը:

3—3

Իր յատկութիւններով մարմնի մաների, մանաւանդ սպրի մաների քրտինքից առաջ եկած փտումն ոչնչացնող յատուկ նիւթը,

ԳԼՄԱՆԻՆ

անուանակ, ծախվում է Եւրոպայի բոլոր մեծ քաղաքների դեղատների և դրօգիստների մօտ Գլխաւոր դէպօ նիւթի հնարող Ֆարմացեւտ մագիստրոս Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ դեղատան մէջն է գտնվում, Վարչավայում, Էլէկտօրալնի փողոց, № 35: Գալմանինի մէծ արկղիկը արժէ Վարշավայում 50 կոպ., աւելի փոքրը 30 կ.: Պէտք է զգուշանալ խարդախութիւններից:

14—25 Վ. ԿՐՊԻՆՍԿԻ (1

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ծախվում են օլէօգրաֆիական պատկերներ 20% զիջումով. վերարկուներ 6—20 ր., խոզանակներ պատվենջաուլրված են լդի մէջ առանձնապէս անգլիական խանութի համար, ամենալաւ ածելիներ, սրկղիկով 4 ր., շեմիզդի գնահատներ 3—20 ր. պիժմները, բրիտանական մետալ թէյ յամանները 30 կ.,—3 ր., դիտրատ-մագնեզիա, թիւրքական շերբէթ և ծարաւը բացեցնող նիւթ 70 կ., ամենալաւ պօրտվէյն և խերես 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԱԼԻՒՐ 2-որդ ՏԵՍԱԿ

Պատահաճած մեքենայ յօրինից առանց թևիփը բերված է Եյսկից և ծախվում է Կուկիայում նոր բացված պահեստում, Նիւզավէնսկի փողոց, տուն Քանանովի, ՓօմիԹիմիանի երկաթուղու վաչառութիւնից ոչ հեռու: Նոյն տեղ ծախվում է նոյնպէս Եյսկից բերած և Փօմիում պահվող 5000 պուդ մաքրված գարի:

5—5 (2)

ՄԵԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ գիտէ հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն լեզուները, կամենում է ԿԱՆՏՕՐՉԻԿԻ ԳՈՐԾԱԿԱՏՏԱՐԻ կամ թարգմանի տեղ ունենալ: Ցանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրութեանը:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒԻՈՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Փօրալևվից ներքին հ., Բօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Քուչարեանց խերուբգիական և աչքերի հ., Շամբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաթալեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևվից խերուբգիական հ., Վզօրօվ վիներական և բողպէ հ., Իվյա աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօզլապօվ, Լիսենկով և Վերմիշևվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսենկով և Ռուդվօվսկի ներքին հ., Շամբօրսկի վիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրօվ վիներական և բողպէ հ., Բօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսենկով և Վերմիշևվ ներքին հ., Քուչարեանց սիֆիլիսի և ամուսնական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկևվից խերուբգիական հ., Կրասնօզլապօվ և Լիսենկով ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շամբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաթալեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լիսենկով և Վերմիշևվ ներքին հ., Բաթալեվ ջղային և հոգեկան հ., Վզօրօվ վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. Զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաթալեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաջնաբոյժ Զօրև խ ապքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսենկով:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Դպրահաւաքածոյի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԻՈՆԵՑՆՑԻ:

Ա. ՏԱՐԻ նախապատրաստական (իբրև հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ մասն ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

գումարով առնողներին զիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը քաղաքական:

3—20

Աղէքսանդրապօլու երկսեռ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ ատարուած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Ցանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձք՝ Սարգիս Միրզայեանց.
Ասատուր Խասհակեանց.

Քաղաքային ուսումնարանական մասնաժողովը յայտնում է, որ սեպտեմբերի 1-ից կը բացվին Թիֆլիսի մէջ Արհեստական և քաղաքային սկզբնական ուսումնարաններ: Աշակերտների ընդունելութիւնը լինելիս առաջին, նոյնպէս և երկրորդ ուսումնարանում կը սկսվի օգոստոսի 15-ին: Խնդիրքները հասարակ թղթի վրա և ուսումնարանական մասնաժողովի անունով գրված, արվում են քաղաքային վարչութեան հերթական անդամի ամենայն օր առաւօտեան 10—12 ժամը: Խնդիրքի հետ պէտք արվին մկրտական և ծաղիկը պատասանելու վկայականները և որոշ նշանակված պէտք է լինեն բնակութեան տեղը և տան պօլիցիական համարը: Սկզբնական ուսումնարանի մէջ ընդունվում են 8—14 տարեկան երեխաներ և նրանցից ոչինչ գիտութիւն չէ պահանջվում: Արհեստական ուսումնարանը մտնող երեխաների հասակը որոշվում է 12—16 տարեկան: Երեխաները ամեր կազմված պէտք է ունենան ու առաջին դասատուն մանելու համար նրանցից պահանջվում է. Կրօնից-քրիստոնէական վարդապետութեան կրթառաւ հրահանգները և սրբազան պատմութիւն, առաջ լեզուից-կարդալ, գրել և կարգացածը պատմել, հայերի և վրացիների համար նոյնը իրանց մայրենի լեզուով, Թուաբանութենից-առաջին 4 գործողութիւնները և պարզ խնդիրների մտաւոր լուծումը, ժամանակի, դրամի, կշռոքի և այլ չափերի գիտենալը:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է Զաք. Գրիգորեանցի «Մովկասեան գրավաճառանոցում» Ընդհանուր աշխարհագրութիւն, Ա. տարի, Նախապատրաստական (հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 5 պատկերներով. Աշխատասիրութիւն Ն. Սիմիոնեանց: Գինն է 35 կոպ. գումարով առնողներին 20% զիջում կը լինի:

Մամուլի տակ են, Ընդ. Աշխ. Բ. տարի, մասն ուսումնական (մաթեմատիկական) և Բնական և ընդ. Աշխ. Գ. տարի, մասն քաղաքական: Վերջին երկու դրքերի ապագրութիւնը ատարութեամբ յետոյ կը հրատարակուեն նոցա գները: Ցատր քաղաքացիք պիտում են:

Въ Тифлисѣ. Кавказская книжная торговля З. П. Грикурова.

20—20

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Հրացաններ, բինոկլներ, դանակներ, պրիչներ, անուշահոտութիւններ, սապօն, գուլպաներ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

20—20

На Воронцовской Набережной, въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

Ցուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՑԻ ՊԵԿԱՐՆԻՑԻՆ կից կը բացվին ՍՏՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ կաֆէ, շօկոլադ, թէյ և պատրաստված հանքային ջուրեր:

21—40

Дозволено Цензурою 10 Іюля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 120 Среда 12 (24) 1880 Среда 12 (24) № 120

ГАЗЕТА ВЫХОДИТЪ ЗДѢСЬ

Выходитъ три раза въ недѣлю: по вторникамъ, четвергамъ и субботамъ.

Подписная цѣна: на годъ 5 рублей, на полгода 3 рубля.

Адресъ редакціи: Тифлисъ, Головинскій проспектъ, домъ Ивановой.

Объявленія принимаются по 10 коп. за строку.

Повторительныя объявленія по соглашенію.

Редакторъ-издатель Ив. Ал. Орбеліани.

ГАЗЕТА «ГОЛОСЪ» ВЪ 1880 ГОДУ.

Съ 1 января 1880 года «Голосъ» будетъ выходить три раза въ недѣлю: по вторникамъ, четвергамъ и субботамъ.

Подписная цѣна: на годъ 5 рублей, на полгода 3 рубля.

Адресъ редакціи: Тифлисъ, Головинскій проспектъ, домъ Ивановой.

Объявленія принимаются по 10 коп. за строку.

Повторительныя объявленія по соглашенію.

Редакторъ-издатель Ив. Ал. Орбеліани.

ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ «ГОЛОСЪ» ВЪ 1880 ГОДУ

р., Даврижец Тащаванян 2 р., Мкртычъ Зорцовъ 1 р., М. Казанджянъ 25 р., Григорій Филимоновъ 1 р., Манукъ Тамамшевъ 3 р., Погосъ Тофикянъ 10 р., Никогосъ Адельянъ 15 р., Товмасъ Халибовъ 5 р., Назаретъ Тарояновъ 2 р., Оганъ Саруханянъ 5 р., Тащаванъ Фейзибековъ 5 р. Вообще желающихъ имѣть полный годовой экземпляръ «Воздухоплавателя» за 1880 годъ осталось очень немного, такъ какъ изъ 1000 экземпляровъ, напечатанныхъ для 1880 года, уже продано 850 экземпляровъ, а потому желающимъ имѣть полный экземпляръ журнала за 1880 годъ необходимо поспѣшить выслать свои требованія, такъ какъ остальные 150 экземпляровъ будутъ разобраны въ самомъ непродолжительномъ времени.

Редакторъ-Издатель Николай Ивановъ.

НАМАК ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Ս. Պետերբուրգ, մայիսի 30

Լինելով առաջս օդագնաց ընկերութեան շաբաթաթերթին թղթակից, յանձնարարուեցայ պիտի դէպի ձեր խմբագրութիւնը և խնդրել, որ բարեհաճէք տեղ տալ ձեր լրագրի մէջ հետեւեալ յօդուածին, որ թարգմանութիւն է։

Սարա հետ ընկերութիւնը ուղարկելով երկու մարդ, ամենախոնարհաբար խնդրում է, որ արժան համարէք ուղարկել «Մշակից» համարից գոնէ մէկը, ուր տպած կը լինի յիշեալ յօդուածը։

Ընկերութեան խմբագրութեան հասցէն՝ Въ С. Петербургъ. Въ Редакцію журнала «Воздухоплаватель» Вознесенскій просектъ д. № 23. квар. № 26.

Ահա յիշեալ յօդուածը։

Կարծիք չը կայ, որ օդագնացութիւնը մեր ներկայ դարու նշանաբանն է, որը և կարող ամենամօտ ժամանակներումը մարդուս կը տայ կարողութիւն տեսնել իրեն իշխող ոչ միայն ծովի և ցամաքի, այլ և օդային անսահման տարածութեան վրայ։

Օդագնացութեան արհեստի յառաջադիմութիւնը ոչ թէ միայն կը յեղափոխի մարդկային յարաբերական դրութիւնը, այլ և կը հարստացնէ գիտութիւնը այն հազարաւոր գիւտերով, որոնք ծածկված են առումաֆերայի խորքերում, և հնարքրքրի են թէ քիմիագիտաց և թէ ֆիզիքագիտաց։ Բացի այդ օդագնացութիւնը ըստ գատողութեան քանի մի գիտնականաց մեծ նշանակութիւն ունի մարդուս կազմվածքի վրա թէ մասնորապէս և թէ ֆիզիքապէս, ուստի հնարաւոր կարելի է ասել, որ օդագնացութիւնը ամենանշանաւոր տեղը կառնի բանալ բժշկականութեան մէջ, մանաւանդ այնպիսի հիւանդաց համար, որոց անհրաժեշտ է մաքուր և թարմ օդ։

Մի խօսքով օդագնացութեան օգտակար հետեանքները մարդուս համար անթիւ են և թէ նորա մի ամենափոքր մասը իրացնելը Ռուսաստանի համար, այն ժամանակը վերջինս կը առնար այն բարոյական և քաղաքական ոյժը, որի մասին մենք ներկայումս կարող ենք կազմել միմիայն մի մասնաւոր գաղափար։

Բնական ենք համարում ցոյց տալ օդապարիկի այն նշանակութիւնը, որ կարող է ունենալ ինչպէս մի հաղորդակցական միջոցով Ռուսիոյ լայնատարած տէրութեան համար մերձաւորացնելով իրար նորա հեռաւոր սահմանները և ծանօթացնելով սահմանակից ազգաց նորա զօրաց անյաղթելիութիւնը։

Քաղաքականապէս անկատած Ֆրանսիան «L,Entreprenant» օդապարիկի չնորհիւ կարողացաւ պատերազմել համարեա Եւրոպայի բոլոր միացած ոյժերի հետ, մենք ևս համարձակ կարող ենք ասել, որ եթէ երբ և իցէ հարկադրված լինենք դարձեալ տեսնել այնպիսի անցքեր ինչպէս Բակինեանն էին, այն ժամանակ ռուսաց խելքով և ձեռքով պատրաստած միջոցներ ոչ միայն կը տայ մեզ հզոր կարողութիւն, բայց և կը պահպանի մեր հազարաւոր քաջ զինուորների կեանքը և հարիւր միլիոնաւոր րուբլիներ։

Այս ամենը ի նկատի ունենալով, մի քանի խոհական անձինք նպատակ են իրանց օդագնացութեան հարցին և ներկայումս մշակում են «Ռուսական Օդագնաց ընկերութեան» կանոնագրութիւնը Եւրոպայի տէրութեանց մէջ գտնվող այդ տեսակ մի քանի ընկերութեանց օրինակի պէս և կարճ միջոցում կը ներկայացնեն այս կանոնագրութիւնը կառավարութեան բարի հայեցողութեանը։ Պատճառ չը կայ կասկածել, որ վերջինս կը հաստատի յիշեալ ընկերութիւնը։ Եւ որովհետև այդ ընկերութեան հիմնադիրները բացի գիտնական հարցերից ի նկատի ունեն և ուրիշ նպատակներ, այս պատճառով չը կամենալով դիմել մասնաւոր անձանց, նպատակ ունին դիմել ամբողջ ռուսաց հասարակութեան օգնութեանը։

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգների, Անգլիայի և Ֆրանսիայի գետերից օգուտ քաղելու նպատակով կազմված ակցիանէր ընկերութեանց օրինակները, նոյպէս և Շարվէնի օրինակը փարիզում, որ հաւաքեց ահագին գումար օդագնաց նաւակ կառուցանելու համար, մեզ տեղի են տալիս յուսալ, որ և ռուսաց լուսաւոր դասը անտարբեր աչքով չի նայի այդպիսի մի օգտակար ձեռնարկութեան վրա, և կը տայ կարողութիւն ռուսաց օդագնաց ընկերութեան հիմնադիրներին իրացնել իրանց երկար ժամանակվայ աշխատութիւնների պտուղը և չինել այնպիսի մի օդապարիկ, որ վերջ ի վերջոյ բոլորիս փառքը գառնար։ Մինչ մենք ամեն քան միշտ օտարներից պէտք է օրինակ առնենք և միշտ մենք մեր լոյսով առաջ օտարներին պէտք է լուսաւորենք և յետոյ մնք։

Նոր դոյութիւն առնեցող ընկերութիւնը, նոյնպէս և նորա պրօէկտները իրացնելու համար հարկաւոր է ամբողջ ռուսաց հասարակութեան օգնութիւնը։ Համարձակվում ենք հաստատացնել վերջինիս, որ նա իր համազգայնութեան նպատակը բաւականանայ տեսնել ռուսաց ձեռքով չինված օդապարիկ, այլ և ոչ պակաս նիւթական չափեր, որովհետև նորա հիմնադիրները օդապարիկի չինելը աւարտելուց յետոյ մի քանի քաղաքներում հասարակութեան առաջ փորձեր անելուց յետոյ, մտադիր են ձեռք զարկել օգուտ քաղելու նորանով բուն առևտրական հիմունքներից։

Ապագայ ընկերութեան նիստերի արձանագրութիւնները նոյնպէս և նորա կանոնագրութիւնը կառավարութեան հաստատութիւնը առանձուց յետոյ իր ժամանակին կը հրատարակվին ի գիտութիւն հասարակութեան. այժմ միայն կասենք, որ հրեների գիմանականներից ոչ միևը չէ հերքել մարդուս օդի վրա տիրապետելու կարելիութիւնը։ Ահա ինչու համար ընկերութիւնը գիմում է այն անձանց օգնութեանը, որոց համար թանգ են Ռուսաստանի չահերը և այն արիւնը, որ ի զուր այսքան թափվեց միմիայն թողչ մնքնայ չանենալու համար։

Նորա, որոնք կը ցանկան ամենամօտ ծանօթանալ ընկերութեան հիմնադիրների գաղափարների հետ, կարող են դիմել «Воздухоплаватель» չաբաթաթերթի խմբագրութեան այս հասցէով Въ С. Петербургъ въ контору журнала „Воздухоплаватель“ на углу Троицкаго и Графскаго переулковъ, въ книжномъ магазинѣ А. И. Бортневскаго.

Գէորգ Ս. Գիւլ-Ամիրեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ

Կ. Պօլսից «Polit. Corresp.» լրագրին յունիսի 2-ից գրում են հետեւեալը։

Ինչպէս երեւում է, թէ Բ. Դրան և թէ պալատի կողմից հրամայված է ամենքին անպայման ընդդիմադրութիւն գոյց տալ եւրոպայի վճիռներին Ցունաստանի և Չերնոզորիայի վերաբերութեամբ։ Դարձեալ այդ եղանակը նման է պապի non possumus-ին, այլ դա արտաքին գործերի մինիստր Աբեդդին-փաշայի եռանդոտ մի բոլոք է, իսկ մինիստրն ևսեր կանգնած են այդ անից գլուխ գինուորված։ Դեռ երէկ «Վաղկիհ» թիւրք լրագիրը յայտնեց, որ Բ. Դուռը շատ խոհեմ վարմունքով բոզոքելով Եւրոպայի կոնֆերենցիայի վճռի դէմ և ծանօթացնելով եւրոպական պետութիւններին գործերի իսկական դրութեան հետ։ Դրանով Բ. Դուռը նրանց վրա դրեց պատասխանատուութիւն, եթէ անկարգութիւններ և արիւնհեղութիւններ պատահին։ Այդ յօդուածից պարզ երեւում է, թէ Բ. Դուռը ինչ տեսակ գիտատրութիւններ ունի, թէպետ ինքն թիւրքաց կառավարութիւնը չէ ծածկում իր պատերազմական պատրաստութիւնները։ Մայրաքաղաքի և նրա շրջակաների ապատ զօրքերը շտապով ուղարկվում են Վլոր, Սալոնիկ և Պրիվլա։ Նահանգապետները հրամաններ են ստացել արձակված բնդհինների տեղ նոր զօրքեր հաւաքել։ Այդ պաշտօնական ձեւով նորից ծառայութեան են կանչվում արձակված զօրքերը։ Բուամ-փաշա ուղարկված է Դարդանելի ամրոցները քննելու համար, իսկ Ռեհիկեր-փաշա նոյն յանձնարարութեամբ ուղեւորվել է Սալոնիկի, որտեղ ուղարկված են Թիւրքաց պինաւորական բոլոր ապատ ոյժերը։ Ամենքին յայտնի է, որ նորերումս Բ. Դուռը պրանական զրուխան համար ութ զաշտային թնդանօթներ ուղարկեց, իսկ այդ թնդանօթների սպասաւորները պրանցի թնդանօթաձիգներ են։ Վատա-փաշա պրանցին, որ չափազանց հայրենասէր է, մեծ ազդեցութիւն ունի կաթօլիկ պրանցիների վրա և մի հետաքրքիր գրուածք է հրատարակել պրանցիների սանդտութիւնների մասին, Վերին-Պրանիայի նահանգապետ է նշանակված։ Այդ մարդու նահանգապետ ընտրելը մեծ նշանակութիւն ունի։ Կ. Պօլսում ապրող արհեստաւոր պետերի մէջ պատերազմական արամադրութիւն է տիրում։ Նրանցից շատերը ուղեւորվում են Սալոնիկի։ Պատմում են, որ պօլիցիան արձակել է բոլոր կալանաւորված յանցաւորներին այն պայմանով, որ նրանք ծառայեն պրանական միութեան տարաջնորդներին և նրանց անպայման ենթարկվեն։ Յունիսի 30-ին մինիստրների խորհուրդի մէջ հատատուելիք պետութիւնների երկրորդ ընդհանուր գրութեան պատասխանը, որ վերաբերում է Դուլցինոն Ընդհօդորիային գիջելուն։ Այդ պատասխանով Բ. Դուռը միջոց է տալիս քրիստոնեաներին դատաւոր լինել և դատարաններին մէջ բացի թիւրքերէնը գործածել և ազգական լեզուները։ Արտաքին գործերի մինիստր Աբեդդին-փաշա յունիսի 28-ին ընդունում էր պետութիւնների դեսպաններին։ Մինչև այժմ նրան այցելեցին Անգլիայի և Ֆրանսիայի ներկայացուցիչները։ Պ. Կօշեն երեք ժամ խօսում էր արտաքին գործերի մինիստրի հետ։ Պ. Տիսօ բոլոր միջոցները գործ դրեց, որ Համոզի Աբեդդին-փաշային ընդունել Բերլինի կոնֆերենցիայի վճիռները։ Այդ բանը նրան չէ աջողվել։

«POLIT. CORRESP.» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—

Տրապիզոնից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են հետեւեալը մահմետական կանանց վերջին ժամանակներում քրիստոնէութիւնը յանձնակի ընդունելու դէպքերի մասին։

Չէ կարելի չը համարել ժամանակի ոգի, մինչև անգամ ապագայ փոփոխութիւնների նշան այն հանգամանքը, որ թիւրք կանայք, որոնց անտարբերութիւնը յայտնի է, սկսում են այնպիսի գործերի մասին հոգալ, որոնք նրանց համար բոլորովին օտար էին։ Վերջին ժամանակներում թիւրք կանայք յանձնակի ցանկութիւն են յայտնում քրիստոնէութիւն ընդունել։ Այդ իրողութիւնը զարմանալի չի թւայ, եթէ ի նկատի առնենք, որ եղած տվրութիւնների և իր տիրոջ տարակ թիւրք կիները, քրիստոնէութիւն ընդունելով, այնպիսի տպաւորութիւն է ձեռք բերում, որ ուրիշ կերպ չէր կարող տանալ։ Վան քաղաքի մէջ, հայ-պարսկական սահմանի վրա, 14 թիւրք կանայք պիտեցին տնանոց ապրող եպիսկոպոսին, խնդրելով օգնել նրանց քրիստոնէութիւն ընդունել։ Թիւրքերի դէպի այդ դրծը ունեցած անհատատարմութիւնը իմանալով, Խրիմեան եպիսկոպոսը այդ բոլոր կանանց ներկայացրեց Տրապիզոնի վալիին, որի հարցերին յիշեալ կանայք պատասխանեցին, որ իրանք պատրաստ են քրիստոնէութիւն ընդունել իրանց ներքին համոզմունքի պատճառով։ Տէզդական վալին, որ մի քանի տարի առաջ այսպիսի դէպքերում ուրիշ կերպ էր վարվում, յայտնեց, որ կանանց ցանկութիւնը պէտք է կատարել նրանց այդպիսի խոստովանութենից յետոյ։ Այդ ժամանակ եպիսկոպոսը հրամայեց իւրաքանչիւրին տալ իրա տալ և խոստացաւ ամսական այդքան գումար վճարել բոլոր ժամանակը, քանի որ սովը կը շարունակվի։ Վերջը, եթէ կանայք չեն փոխի իրանց համոզմունքը, եպիսկոպոսը նրանց քրիստոնեայ կը մկրտի։

Պ. ԹՐՕՓԹԸՐ, Պ. ԹՈՎՄԱՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ

—

Այս խորագրով հետեւեալ գրութիւնն հաղորդված է մեզ, որ մեր երէկուան յօդուածին վերաբերութիւն ունի։

Ձեր այս ուսուր թուով մի յօդուած կը տեսնեմ «Բրդահայք» խորագրով, որ Տիարպէքիրի Բողդրական Պատուելի Պ. Թովմաս Պօյաճեանի վրայ հետաքրքրական՝ բայց ո՛չ անհատնական՝ յայտնութիւններ կը պարունակէ։ Թէև Տիարպէքիրէն եկած Ձեր պատուարժան և արժանահաւատ բարեկամին Ձեզ հաղորդած իրողութեանց մասին ես մասնաւոր տեղեկութիւն չունիմ, այսու ամենայնիւ, քանի որ խնդիրը Պ. Թովմաս Պօյաճեանի անձին հետ վերաբերութիւն ունի, անօգուտ չեմ համարիր այս առթիւ իմ անձնական քանի մի տեղեկութիւններս ալ հաղորդել Ձեզ։

Պ. Թովմաս Պօյաճեան մայրաքաղաքիս հանրածանօթ երեւելի Տպագրիչ Պ. Պօյաճեանի եղբայրն է. 30-35 տարու մարդ մ՛է. իր երիտասարդութեան ժամանակ Լուսաւորչական էր, և ժամկոչի պաշտօն կը կատարէր, կարճեմ նոյն իսկ Տիարպէքիրի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ, և խնդրած յուսարարութեան պաշտօնն իրեն զլացուած լինելով, բարկացած և Ամերիկացի Միսիոնարաց դիմած էր։ Ժամանակ մ՛անոնց ծառայեց, բայց Ամերիկացիք գոհ չեղան իրմէ. ուստի Պ. Թովմաս Պօյաճեան Անգլիական եկեղեցւոյն դիմեց, և յաջողեցաւ Տիարպէքիրի Անգլիական եպիսկոպոս անուանիլ՝ իրեն ամուսին առնելով Անգղիացի հարուստ գնդապետի մը աղջիկն։ Ինքն էր որ ամենէն առէլի աշխատեցաւ, և այժմ իսկ ամեն քան ի գործ կը դնէ Ասիական Թուրքիոյ Հայոց մէջ Անգլիական եկեղեցի մը հաստատելու առանձին պատրիարքութեամբ մը, և ինքն էր որ Սրբ Հէնրի Լէյըրտի՝ այն բարեյիշատակ գեսպանին հետ յարաբերութեան մտնելով վերջապէս համոզեց պայն Բ. Դրնէն առանձին Պատրիարքութիւն և կանոնագրութիւն խնդրել Հայ-Անգլիական եկեղեցւոյ մը համար, որ Միսիոնարաց Հայ-Երիցական եկեղեցիէն անջատ պիտի լինէր։ Բարեբաղդաբար Բ. Դուռը չընդունեց այս արտառոց խնդիրն. այսու ամենայնիւ, Պ. Թովմաս Պօյաճեան անդադար կաշխատի, և Անգղիացիներն, և ի մէջ այլոց Պ. Թրօթթըր, իր կողմ շահած լինելով, կը յուսայ թէ ինք Պատրիարք կը լինի նոր հաստատելիք եկեղեցւոյն։ Չը մոռնամ բսել թէ՝ Մահիպղ Թիւերան մէջ համբաւ ստացած Անթիոպու երեսին եպիսկոպոս Սէմքէթ Պ. Մկրտիչն ալ

Fonds A.R.A.M

նոյն Պատրիարքութեան Թեկնածուներէն մին է, և այն ալ Քէնթրբրըրիի Արքեպիսկոպոսն իւր կողմն ունի:

Ես այս մանրամասնութեանց տեղեակ լինելով, Ձեր պատուարժան բարեկամին կողմանէ հաղորդուած և Ձեր այսօրուան կարևոր յօդուածին մէջ յիշուած տեղեկութիւնները բոլորովին հաւանական կը գտնեմ: Պ. Թովմաս Պօյաճեան պարզ փաստէր մ'է և առաջին կարգի Հայատեաց. իւր Թշնամութիւնն ու ատելութիւնը մեր ազգին համար մասնաւորապէս ծանր են, զի նա Հայ մ'է, և Հայոց ազգին մէկ բաժանեալ մասին գլուխը գտնուելու գծրագրութիւնն ունի: Դուք «Վասակ» անուանած էիք զայն, բայց որովհետև Պ. Թովմաս Պօյաճեան Ազգային պատմութիւն չը կարդար, ոչ ալ կը կարդայնէ, և որովհետև իբրև բողոքական, Աւետարանը շատ կարդալու մեծամտութիւնն ունի, աւասի լաւ կը լինէր եթէ «Յուդաս» անուանէիք զայն, վստահ լինելով որ ճշմարտութենէ բնաւ չէք շեղիր:

Առ այժմ, Պ. Թովմաս Պօյաճեան, որ մեծ ազդեցութեան և բաւական ալ հարստութեան տէր անձ մ'է, Տիարպէքիրի քաղաքին մէջ և շրջակայները քանի մը հազար Հայ և Ասորի բողոքականաց գլուխը կը գտնուի:

«Մեծ են Հայաստանի վէրքերը» կըսէիք Ձեր անցեալ շաբթուան Թիւերէն միոյն մէջ. Թերևս, Տէր-Խմբագիր, այդ տողը գրելով Ձեր մտքէն չէր անցներ Թէ Հայաստանի և Հայ ազգութեան ամենամեծ Թըշնամիներն, ինչպէս յանցեալում, նոյնպէս և ներկային մէջ, իւր մէջէն ելած են միշտ:

Մեզ հետ այնքան պատուասիրութեամբ վարուող Ամերիկացի Միսիոնարք, ինչպէս քանիցս Մասիսի էջերուն մէջ յերեւան հանուեցաւ, Հայաստանի և Հայ ազգութեան ամենակեղծաւոր և ամենածածուկ, բայց և այնպէս յայտ ազդեցիկ Թշնամիներն են: Դրաւ կը գնեմ Թէ Յիսուս Քրիստոս 1800 տարի առաջ աշխարհ գալէք այս Միսիոնարներն իւր մտաց առջև ունեցած էր, երբ «ոչխարի կերպարանօք գայլերու» առակը կը պատմէր: Միսիոնարք վասնզի Թշնամի են Հայոց եկեղեցւոյն, Հայոց ազգային զգացմանց և Հայոց լեզուին: Վստահապէս կըսեմ, զի իրենց այս Թշնամութիւնը վասն միջոցներով միայն ի գործ կը դնեն: Վերջին երկու բառերս, այն է «Հայ լեզուին» Թշնամի խօսքը Թերևս զարմանք պատճառեն Ձեզ. *) բայց պէտք է իմացնեմ Թէ ժամանակէ մ'ի վեր Միսիոնարք սկսած են կարելի եղածին չափ Թուրքերէն լեզուին յոժ տալ 'ի վնաս Հայերէնի, զի այդպիսեաւ կը յուսան մէկ կողմէ Հայերն օտարացնել ազգային փառաւորանէն և միւս կողմէն Հայ-Բողոքական հասարակութեան մէջ Թրքաց ալ ներմուծումը դիւրացնել: Ամերիկայի Միսիոնարաց գաղտնիքներուն քիչ շատ տեղեակ եղող անձինք գիտեն Թէ Պարտ ընկերութեան այս նախիրակներն յայտ զոհ կը լինին եթէ զուտ Բողոքական հասարակութիւն մը կազմեն, որ Հայեր, Թուրքեր, Յոյներ և այլն պարունակէ, բայց որոյ պաշտօնական լեզուն Թուրքերէն լինի, և այսպէս հետզհետէ աշխարհաքաղաքացի անհատներէ առանձին ազգութիւն մը կազմուի յԱրևելս, ինչպէս արդէն հիզուիթք յաջողած են ընել՝ շատ մ'արևելցիներ՝ մանաւանդ Հայեր՝ Լատինացնելով, որոց հայրենիքն այժմ Հռոմ է միայն: Միսիոնարք նոյն բանն իրենց հաշուոյն համար կուզեն ընել: Ուստի, ուր որ Հայախօս և Թրքախօս Հայք խառն կը բնակին, միշտ Թուրքերէնն յառաջ կը տանին, և քանի մ'անգամ՝ զուտ Հայախօս տեղեր Թուրքերէն պաշտօն կատարել փորձելով, խայտառակութեամբ անյաջող եղան: Կը ցաւիմ ըսել սակայն Թէ շատ տեղեր ալ յաջողած են: Մարաշի, Զէյթունի և ընդհանրապէս բոլոր Կիլիկիոյ մէջ այնքան յոժ տուած են Թուրքերէնի, որ այդ տեղերու Հայ-Բողոքական ազգայնոց մի օր Հայերէն ունին ալ անհնար բրած են: Մասնաւորապէս Զէյթունի մէջ ամենակեղծաւոր Միսիոնարուհի մը կարգէ դուրս ջանքեր կընէ միմիայն Թուրքերէն (Հայատառ) գիրքեր տարածելու և Թուրքերէն քարոզ տալու. իւր ինչպէս նաև իւր նմանեաց, այս օրինակ ձեռնարկները զարմանք կը պատճառեն նոյն իսկ Միսիոնարաց Հայ-Բողոքականաց: Այս զարմանքն ու ցասումը վերջերս աւելի սաստկացաւ, երբ տեսնուեցաւ Թէ Միսիոնարք Հայերէն լեզուաւ գիրքերու տպագրութիւնը դադարեցնելով, Նոր Կտակարանին Հայատառ և Թուրքալեզու մի նոր Թարգմանութիւնն հրատարակած էին, յորում, վերը բացատրուած քաղաքականութեան հետևելով, Աբրահամ անուան տեղ, ինչպէս առաջ կը գնէին, Հայերէն գրով գրած էին «Իպրահիմ», Նոյի տեղ «Նուհ», Յակոբի տեղ «Եագուպ». Յովհաննէսի տեղ «Եահեա». Եկեղեցւոյ տեղ «Ճամի», Մարգարէի տեղ «Նէպի» և այլն և այլն. բոլորովին Թրքացեալ և Իսլամացեալ բառեր ու ոճեր. բայց Մարաշու Հայք սաստկապէս բողոքեցին, ցոյցեր ըրին, Աւետարանները պատռեցին, և Միսիոնարք քիչ մ'ետ քաշուեցան. բայց իրենց ոգին միշտ նոյն է: Յիշեալ Հայատառ և Իսլամաբարբառ Աւետարանէն մի օրինակ իմ քով պահուած կը գտնուի:

Աւելի զարմանալին կայ. մասերս Միսիոնարք Կ. Պոլսոյ մէջ խորհուրդ կազմելով, որոշեցին պաշտօնապէս միմիայն Թուրքերէն լեզուով կատարել տալ Հայ-բողոքական եկեղեցեաց պաշտօններն, և իրենց բոլոր պաշտօնական գործողութիւններն, և կը պատրաստէին այս որոշումն 'ի գործ դնել, եթէ նոյն իսկ իրենց վարձեալ Հայ պաշտօնատարաց ամենց կողմէ բողոքոյ ազդու ձայն մը չելնէր, որ կասեցուց զՄիսիոնարս...: Բարեբախտաբար, Հայ-բողոքական հասարակութեան մէկ ազգասէր մասն առջի հլութիւնը չը ցուցներ Միսիոնարաց, և արիապէս կը պաշտպանէ ազգային իրաւունքներն և յետս կը մղէ այն յարձակումները, զորս Միսիոնարք մերթ ընդ մերթ կընեն մեր ազգութեան վերաբերեալ առարկայից վրա: Այսու ամենայնիւ, Միսիոնարք, Պարտ ընկերութեան տոլարներուն շնորհիւ միշտ ամենազօրաւոր են, և Հայ-բողոքականք որչափ ալ ջանան զիրենք այս Ամերիկացւոց լուծէն ազատել, իրենց ներքին տկարութեան պատճառաւ չեն կրնար բաղձացեալ քանակութեամբ դրամագլուխ ունենալ, անկախ լինիլ անոնցմէ. սակայն մէկ նոր և նշանաւոր օրինակն ալ այս է որ Լանկայի Հայ-բողոքականք Պէտիկ-փաշայի կողմը մի նոր ժողովարան և դպրոց կը կանգնեն, իսկ պէտք եղած դրամին (քանի մը հազար ոսկի) 100-էն 95-ը Ամերիկայի Պարտ ընկերութենէն առած են: Քանի որ այս նիւթական տկարութիւնը կայ, աւելորդ է ըսել Թէ բարոյական տկարութիւնն ալ պիտի կրեն:

Սրտէս արիւն կ'երթայ, Տէր-Խմբագիր, առանց մտածելով, զի ես երբեմն Հայ-բողոքական հասարակութեան անդամ եղած լինելով, և այժմ իսկ այդ հասարակութեան բոլոր ներքին գործերուն 'ի մօտոյ տեղեկութիւն ունենալով, Թերևս ոչ ոք կրնայ ինձ չափ զգալ Թէ այս Ամերիկացի Միսիոնարք և անոնց ոգւով շարժող Հայք, ինչ որս Պ. Թովմաս Պօյաճեան և անոր պէս անձինք, բարոյապէս և նիւթապէս որչափ վնասներ կուտան մեզ...: Խ՞ղճ ազգ. ամեն կողմէ և ամեն ժամանակ կը հարուածի և ո՛չ ոք կը խորհի պաշտպանել զայն այս բազմագլուխ Թշնամեաց դէմ:

(Մասիս)

*) Ոչ երբէք. զի իւր պատմած խրոզութիւնը մեզ ալ ծանօթ է: Տ. Խ.

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

Կ. Պոլիս, 28 յունիս 80

Մինչև հիմա կառավարութիւնը Հայաստանի մէջ հայոց դէմ պէտք եղած միջոցներն ձեռք կառնէր, սակայն դիւանագիտական ասպարէզին մէջ դժնդ ոգաս ձգած էր, այսինքն Թոյլ կուտար որ գրենք և խօսենք ինչ որ կուզենք, և այս ոչ Թէ բարեսրտութեան մը արդիւնք էր, այլ մեր գրուածոց կարևորութիւն չէր տար և չէր կարծեր որ Եւրոպիոյ կարծեաց վրայ քիչ շատ ազդեցութիւն ունենան: Բայց այժմ կարծիքը փոխեր է և դիւանագիտութեան մէջ ալ մեզ դէմ մարտնչելու ելեր է. Պատրիարքարանը, ինչպէս գիտէք, պաշտօնական յայտարարութիւն մը հրատարակեց, յորում կըսէր Թէ պատրաստ էր վաւերական գրերով հաստատել ինչ որ կը խօսուի Հայաստանի աղետից մասին: Արտաքին գործոց նախարարութիւնը անուղղակի կերպով իմաց կուտայ Պատրիարքին, որ այդ յայտարարութիւնը պէտք է հերքուի. Պատրիարքը կը պատասխանէ Թէ ինքն իր ըրածը գիտէ, ինքը չը հերքեր, եթէ Բ. Դուռը կուզէ Թող ինքն հերքէ: Ասոր վրայ քանի մը օրէն տեսանք որ Կ. Պոլսոյ եւրոպական Թերթերու մէջ Հայաստանէն կառավարութեան եկած հեռագիրներն հրատարակուած են. Սեբաստիայէն, Տիգրանակերտէ, կարինէն, Բաղէշէն կուսակալներու զարկած հեռագիրներն կը հաղորդեն Թէ կատարեալ խաղաղութիւն և բարեկարգութիւն կը տիրէ, Թէ քիւրդերն ամենևին վնաս մը չեն հասուցած, Թէ ամեն ինչ նախանձելի վիճակի մէջ է. Խարբերդի իմաստուն կառավարիչն ալ ի վերջ բանի կը յայտնէ, եթէ երբեմն ամենաչնչին դէպքեր տեղի կունենան գիւղուածով, հայերն գործը մեծցնել, ստուարացնել կը ջանան, որպէս զի իրենց քաղաքական նպատակներն յառաջ տանին:

Կառավարութեան համար դժբաղդութիւն մ'է որ իւր հեռագիրներուն ոչ ոք պիտի ուզէ հաւատք ընծայել. շատ տարօրինակ պիտի Թուէր եթէ Վանայ կուսակալը հեռագրէր Թէ «Միտքս գրած եմ հայերն այն վիճակի հասցնել, որ մայրը զաւակը մորթէ», և Թէ այս դիտաւորութիւնս անխոնջութեամբ յայտնած լինելով, անգլիական հիւպատոս Քլէյթն եկաւ յինէն բացատրութիւն պահանջեց: Նոյնպէս եթէ միւս կուսակալներն յայտնէին Թէ Դրան կողմէ ընդունած իրենց հրահանգաց համեմատ քիւրդն ու Թիւրքը, զատաւորն ու հարկահանը զհայերն տառապեցնելու կը զբաղին: Երբ մեր պատրիարքարանը իր ցոյց կուտայ, Բ. Դուռը այդ իրերը չէ կարող ուրանալ, և իսկ մը խօսքերով դէպքերը կը ջանայ քօղարկել: Այս նորանոր հեռագրական լուրերն դեռ նոր հրատարակուած էին, որ Սեբաստիայի Թռչուն գիւղէն նոյն իսկ իսլամները մեր պատրիարքին կը հեռագրեն, որ իրենց օգնութեան հասնի. Մեհեմմէդ անուն կեղեքիչ իրենց հողերն գրաւած է, այժմ տեղական իշխանութեան գլուխ անցած է և գաղթականներն իրենց հողերուն մէջ կը բնակցնէ.—Դեռ կը կարծէ Թիւրք իշխանութիւնը որ ստերով, կեղծիքներով երկիրը պիտի փրկէ:—Այս ստերու և նենգ քաղաքականութեան գլուխ գործոց մը կրնայ համարուիլ հայոց խնդրոյն համար առ վերջ պէտրութեան տուած պատասխանը իրենց ծանուցագրին Գ. կէտի մասին: Ընդհայ նամակաւ հաղորդեցինք Թէ ինչ հիման վրայ գրուած է այդ պատասխանը, նոյնը հրատարակեցին այս տեղի բոլոր Թերթերը, բայց չեմք գիտեր ինչ պատճառաւ վերջին վայրկենին փոխեր են. Նոյն պատասխանը Թիւրք Թերթերն հրատարակեցին և Stamboul այսօր կը Թարգմանէ և զոր կը խրկեմ ձեզ.

Ծանուցագրի այդ պատասխանը նշանաւոր է. Նախ Հայաստան և հայաբնակ գաւառ բառերը զգուշանան, իսկ Քիւրդիստան անունը կը կրկնեն ու կը կրկնեն. Կառավարութիւնը կը յայտարարէ Թէ մասնաւոր պաշտօնեայներ խրկած է ի Քիւրդիստան և ուրիշ գաւառներ, որպէս զի ի մօտոյ տեղական Թէ սուլթանին հաւատարիմ հպատակաց վիճակը բարւոքելու համար ինչ միջոցներ ձեռք առնելու են:—Ամենքը գիտեն Թէ այդ յանձնաժողովներն ինչ արդիւնք ունեցան, և այժմ նկել ըսել Թէ բարեկարգութեանց համար կարևոր միջոցներ են:

Կառավարութիւնը կըսէ Թէ դատական բարեկարգութիւններ բրած է, հարկերու հաւաքման դրութիւնը կատարելագործած է, ոստիկանութիւն հաստատած է. Ցետոյ ցոյց կուտայ Թէ ինչեր պիտի ընեն ապագային համար, վերջապէս խնդրէ պ ի տ ի ը ն ե ն ք-ներ, որոց մէջ լաւ տեղ մը կը բռնէ tribunaux ambulants ները, որ բաւական ծիծաղ կը շարժէ:

Իսկ վերջաւորը տուեալ վիճակագրական հանձարոյն ապացոյց է. հայերը, կը յաւելցնէ պատասխանը, Վանայ, Տիգրանակերտի, Բաղէշի, Էրզրումի և Սվասի մէջ % 17-են և ուրիշ ոչ-մուսլիմաններն % 4-են, այնպէս որ մուսլիմաններն % 79-են:

Կարծեմք այսպիսի չափազանցութիւն ունեցող ստերն իրենց նշանակութիւնը իրքն իրենք կը կորսնցնեն: Կերևայ Թէ եւրոպական տէրութիւնք այս պատասխանէն շատ գոհ չը պիտի մնան, և Ս Թ ա մ պ ո ւ լ ալ սոյն կարծիքը կը յայտնէ այս ծրագրի վրայ. կարծեմք բաւական դիտողութիւններ, քննադատութիւններ տեղի պիտի ունենան մամուլ մէջ.

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Թիւրքաց մինիստրութիւնը, ինչպէս հաղորդում է «Temps» լրագիրը, նորերումս հրաման է հրատարակել, որով արգելում է Կ. Պօլսի մէջ հրատարակուող բոլոր լրագիրներին արտատպել օտար լրագիրներից որ և է տեղեկութիւններ Թիւրքիայի վերաբերութեամբ.

—Կ. Պօլսից «Polit. Corresp.» լրագրին յուլիսի 9-ից գրում են, որ Բ. Դուռը Աբեդդին-փաշայի նախագահութեամբ մի մասնաժողով է հիմնել այն վերանորոգութիւնները քննելու համար, որոնց մտադրութիւն կայ մտցնել Ասիական Թիւրքիայի մէջ.

—Լոնդոնից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են, որ անգլիական կառավարութիւնը այժմ քննում է այն միջոցները, որոնցով աւելի հեշտ կը լինի իրագործել կոնֆերենցիայի վճիռները: Առաջ կարծում էին, որ Բ. Դուռը զիջումն կանի եւրոպական պետութիւնների ընդհանուր ճնշմանը, բայց պ. Գօշենի վերջին ծանուցումներից երեւում է, որ այդ մասին յոյս չէ կարելի ունենալ. Լորդ Գրենվիլ պետութիւնների հետ բանակցութիւններ է սկսել այն միջոցների մասին, որոնցով հեշտութեամբ կարելի լինի իրագործել Բերլինի կոնֆերենցիայի վճիռները. Ամենքը կարծում են, որ եւրոպական նաւերի ուղարկելը Թիւրքաց ջրերը Բ. Դրան վրա ոչինչ ազդեցութիւն չի գործի.

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 Յուլիսի: «Прав. Вѣстн.» հաղորդում է որ կոմս Իգնատիեվ նշանակված է Նիժնի-Նովգորոդի գեներալ-նահանգապետ, առժամեայ ժամանակ: «Новое Время» լրագիրը ստացել է Բիբիկ-փիրէից հետեւեալ լուրը: Սկոբելեվի մօր սպանողը, պորուչիկ Ուզատիս է և նրա ընկերները չորս մակեդոնացիներն են: Մահվան հարուածը տվին Սկոբելեվային հացրեկ ինքն Ուզատիս, իսկ նրա ընկերները ուրիշներին էին հարուածում: Սկոբոլեվայի հետ եղած ունտեր-օֆիցեր Իվանով ստացաւ երկու վէրք ուսի մէջ, բայց կարողացաւ չարագործներից ազատվել և բերեց այդ լուրը Ֆիլիպպօլ: Անմիջապէս մի քանի օֆիցերներ և 30 ձիաւորներ ճանապարհ ընկան մարդասպաններին գտնելու համար և գտան նրանց Դարմենջէի մօտ: Ուզատիս տեսնելով որ փրկութիւն չը կայ, անձնասպանութիւն գործեց: Չերնոգորցիները կալանաւորեցին Ուզատիսի մի քանի բարեկամներին և նրա եղբօրը, որ Սկոբոլեվի մօտ ծառայելով, օֆիցերի աստիճանը ստացած չէր, որովհետև խառն էր մի կեղտոտ գործի մէջ: Կալանաւորվածներին յանձնեցին արդարադատութեանը: Տիկին Սկոբելեվայի մարմինը զմռսած է և ուղարկվելու է Ս Պետերբուրգ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 Յուլիսի: Ուզատիս նախկին օֆիցեր էր, Լանդբերգի գնդումն էր որ անցեալ տարի յայտնի սպանութիւն է գործել Կաֆէնեան փողոցում: Ուզատիս 28 տարեկան է, նա չեռնոգորեան գործի մէջ կամաւոր էր, յետոյ Պլէվնայի մօտ, Սկոբոլեվի առաջնորդութեամբ մեծ քաջութիւններ է արել և նրան շնորհեցաւ ոսկեայ սուր քաջութեան համար արձանագրութեամբ և նոյնպէս 4-րդ աստիճանի Ս. Գէորգի պատւանշանը: Նա Սկոբոլեվի սիրելին էր և ռուսաց գործի հայրենից վերադառնալուց յետոյ մնաց բուլղարական միլիցիայի մէջ ծառայելու:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունում եմ իմ տանն բոլոր ծախիւք, միջակ վճարով, ծննդական կանանց, նոյնպէս և այնոցիկ կանանց որոնք ունեն կանոյի հիւանդութիւնք: Պահպանութիւնն և նկատողութիւն յատկապէս իւով հսկողութեամբ և անմիջապէս օգնականութեամբ հմուտ բժշկի. ի տան Կարապետեանի № 24. Ի Սարբերի փողոցի վրա.

Ակուշերկա Մ. Ֆիլչակով.

1—2 (1)

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Մինչև այս ԱՄՍԱՑԱ ՎԵՐՋԸ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ԱրԾրուանու գալերէի մէջ: Գուլպաներ (ազաժարգկերանց և կանանց), Թաշկինակներ, պարուսինա, պատկերներ, Հասաւէտա ջրեր, Հրացաններ, բէվոլվերներ, կոդակէքներ, սղոցներ, գանակներ, գպալներ, ցնարատա-մագնեզիա Ծարաւից և այլն. այժմ Ծախում են 25%—50% էժան քան Թէ ուրիշ տեղ:

2—10

Համեմատութէք անգլիական խանութի Թէյին գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ֆունտի համար այն Թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով Թանգ են Ծախում և այդ խանութի Ֆունտը2 բուրլիանոց Թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. Ծախվող Թէյի հետ:

30—100

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇԻՎՊԱՀ

Որ նորերում է եկել, ցանկանում է տեղ ունենալ: Համաձայն է նոյնպէս անցած տարիներից Ճնացած տարեկան ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ կազմել և Թողած ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐԸ և ԲԱԼԱՆՍՆԵՐԸ կարգի բերել: Հասցէն Թողնել Փարիզ հիւրանոցում № 4:

10—10

ՄՕԶԴՕԿԻ

Հայոց օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ նպաստաւոր պայմաններով: Ցանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատունը պայմանների մասին բանակցելու համար:

10—10

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յունիսի 30-ից պ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ և ընկ դեղերի ԽԱՆՈՒԹԸ և ՊԱՀԵՍՏԸ կը լինեն ԽԻՏԱՐՕՎԻ տանը, Ճաբուրովի տան Կ18, որտեղ գտնվում է նահանգական վարչութիւնը Մուղէում մի դիմացը:

3—3

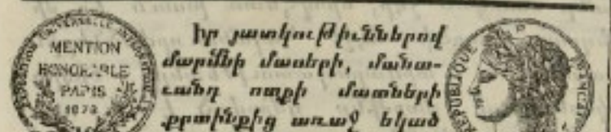

Իր յատկութիւններով մարմնի մասերի, մանաւանդ ոտքի մատների քրտինքից առաջ եկած փտումն ոչնչացնող յայտնի նիւթը,

ԳԼՄԱՆԻՆ

անուանով, ծախվում է Եւրոպայի բոլոր մեծ քաղաքների դեղատներում և դրօգիստների մօտ Գլխաւոր դէպօ նիւթի հնարող Ֆաբրիկից մատ գիտարան վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ դեղատան մէջն է գտնվում, վաչարակում, էչեկաօրայնի փողոց, № 35: Գալմանների մեծ արկղիկը արժէ վաչարակում 50 կոպ., աւելի փոքրը 30 կ.: Պէտք է ըզգուշանալ խաբեպատումներից:

15—25 վ. ԿՐՊԻՆՍԿԻ (1

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ Ծախվում են օլէօգրաֆիական պատկերներ 20% զէջում մեծ վերարկուներ 6—10 ր., խոզանակներ պատվենիւտրված են լդի մէջ առանձնապէս անգլիական խանութի համար, ամենալաւ ածելիներ, արկղիկով 4 ր., Շեֆիլդի դանակներ 3—20 ր. պիւժիներ, բրիտանական մետալի Թէյամաններ 30 կ.,—3 ր., դիտարաժանելիներ, Թիւրքական շերբէթի և Ծարաւը Րագեցնող նիւթի 70 կ., ամենալաւ պօրտվէյն և խերես 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԱԼԻՒՐ 2-որդ ՏԵՍԱԿԻ

Պատասխան մաքուր ցօրևնից առանց Թեփիլ բերված է Եյակից և Ծախվում է Կանկիայում նոր բացված պահեստում, Ելիզավէտինակի փողոց, տուն Քանանովի, Փօթիթիջեանի երկաթուղու վարչութիւնից ոչ հեռու: Նոյն տեղ Ծախվում է նոյնպէս Եյակից բերած և Փօթիթում պահվող 5000 պուդ մաքրված գարի:

5—5 (2)

ՄԷԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ գիտէ հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն լեզուները, կամենում է ԿԱՆՏՕՐՉԻԿԻ ԳՈՐԾԱԿԱՏՈՒՐԻ կամ Թարգմանի տեղ ունենալ: Ցանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրութեանը:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԱԼՈՑԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Գօրալևվիչ ներքին հ., Ղօաիանց կանանց և երեխաների հ., Քիւչարեանց խիբուրգիական և աչքերի հ., Շահմբօրօկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևվիչ խիրուրգիական հ., Վ. զօրօվ վիներական և բողոքի հ., Բէյլի աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլազով, Լիսիցեվ և Վիմիշևվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցևվ և Բուդվօվսկի ներքին հ., Շտէյմբրօկի կիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վ. զօրօվ վիներական և բողոքի հ., Բօտկինանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վ. երմիշևվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկևվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլազով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտէյմբրօկի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշևվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ապրաս հիւանդներին ամենայն օր երեկոյան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաևվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւեհաբոյժ Օրլով ապրաս հիւանդներին բժշկանոցի տանտակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դերեկտօր Լիսիցեվ:

Ծանուցանում ենք մեր բարեկամներին և ծանօթներին, որ մեր սիրելի ամուսնի և հօր

ՍԱՐԳԻՍ ՄԻՐԶԱՅԵԱՆՑԻ

մահուան 40-րդ օրը լինելով, կատարվելիք հոգեհանգստեան պատարագը կը լինի Ուրբաթ, Յունիսի 23-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին, Ս. Գէորգ եկեղեցում:

Ողորմածութեան աղաչանքով

Այրի Ա. Մ. Մարգարեան.

Որբեր Ա. Ս. Մարգարեան.

Ա. Ս. Մարգարեան.

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Գրամաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՀԱՓՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑԻ: Ը. ՏՄՐԻ նախապիտելիք (իբրև Հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի Հայրենագիտութիւնը), Հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Ր. ՏՄՐԻ մանուկական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

դուռմարով առնողներին գինը կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏՄՐԻՆ մասը բազաքական:

4—20

Ընկ-քանդրատօլու երկաեռ դպրոցայ բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ ատարուած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Ցանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկաեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձուք { Սարգիս Միրզայեանց.
Ղասատուր Խաչակեանց.

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և ծաղառում է Ջաք. Դրիգորեանցի «Կովկասեան գրամաճառանոցում» Ընդհանուր աշխարհագրութիւն, Ա. տարի, Նախապիտելիք (Հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 5 պատկերներով Աշխատասիրութիւն Ն. Սիմէոնեանցի: Գինն է 35 կոպ. դուռմարով առնողներին 20% զեղջում կը լինի:

Մամուլի տակ են, Ընդ. Աշխ. Բ. տարի, մասն ուսումնական (մասնավարժական) և Բնական և բնդ. Աշխ. Գ. տարի, մասն քաղաքական: Վերջին երկու գրքերի տպագրութիւնը սպառելուց յետոյ կը հրատարակուեն նոյա գնները: Ուսար քաղաքացիք դիմում են:

Въ Тифлисѣ. Кавказская книжная торговля З. П. Григурова.

20—20

Բազարային ուսումնարանական մասնաժողովը յայտնում է, որ սեպտեմբերի 1-ից կը բացվին Թիֆլիսի մէջ Արհեստական և քաղաքային սկզբնական ուսումնարաններ: Աշակերտների ընդունելութիւնը կսկսուի ամենայն Ջին, նոյնպէս և երկրորդ ուսումնարանում կը սկսվի օգոստոսի 15-ին: Խնդիրքները հասարակ Թղթի վրա և ուսումնարանական մանաժողովի անունով գրված, արվում են քաղաքային վարչութեան հերթական անդամին ամենայն օր առաւօտեան 10—12 ժամը: Խնդիրքի հետ պէտք արվին ծնարիկական և ծաղիկը պատուաստելու վկայականները և որոշ նշանակված պէտք է լինեն բնակութեան տեղը և տան պօլիցիական համարը: Սկզբնական ուսումնարանի մէջ ընդունվում են 8—14 տարեկան երեխաներ և նրանցից ոչինչ գիտութիւն չէ պահանջվում: Արհեստական ուսումնարանը մտնող երեխաների հասակը որոշվում է 12—16 տարեկան: Երեխաները ամուր կազմվածք պէտք է ունենան ու առաջին պատասուն մտնելու համար նրանցից պահանջվում է. Կրօնից-քրիստոնէական վարդապետութեան կարճառօտ հրահանգները և սրբագան պատմութիւն, ռուսաց լեզուից-կարդալ, գրել և կարդացածը պատմել, հայերի և վրացիների համար նոյնը իրանց մայրենի լեզուով, Թուաբանութենից-առաջին 4 գործողութիւնները և պարզ խնդիրների մտաւոր լուծումը, ժամանակի, դրամի, կշռքի և այլ չափերի գիտենալը:

Ծանուցանում ենք մեր բարեկամներին և ծանօթներին, որ մեր սիրելի ամուսնի և հօր

ՍԱՐԳԻՍ ՄԻՐԶԱՅԵԱՆՑԻ

մահուան 40-րդ օրը լինելով, կատարվելիք հոգեհանգստեան պատարագը կը լինի Ուրբաթ, Յունիսի 23-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին, Ս. Գէորգ եկեղեցում:

Ողորմածութեան աղաչանքով

Այրի Ա. Մ. Մարգարեան.

Որբեր Ա. Ս. Մարգարեան.

Ա. Ս. Մարգարեան.

Յունիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՑԱ ՊԵԿՍՐՆԻՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆՆԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԻ, ՇՕԿՕԼԱԴ, ԹԷՅ և պատրաստված հանքային ջուրեր:

22—40

Ս. Ս. Մարգարեան.

Ա. Ս. Մարգարեան.

Ա. Ս. Մարգարեան.

Ա

№ 121 Յուլիսի 15 (27) **1880** Յուլիսի 15 (27) № 121

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թուղթերնուս գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Նամակագրությունը գրվում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն չէզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պէտք է հասկանալ — Ներքին տեսութիւն, Նամակ Շուշուց, Նամակ Խմբագրին, Ներքին լուրեր — Արտաքին տեսութիւն, «Polit. Corresp.» լրագրի թղթակցութիւնը, Թիւրքիա — «Մշակի» հեռագիրներ — Յայտարարութիւններ, Բանաստեղծութիւն, Մինչև երբ։

ՊԷՏՔ Է ՀԱՍԿԱՆԱՔ

Յարուցանելով «Մշակի» վերջին համարներում այլազան հայերի ազգի հետ միանալու խնդիրը, մենք բոլորովին նպատակ չունէինք կրօնական խնդիրը յարուցանելու, այլ նայեցինք խնդրի վրա բուն ազգային տեսակէտից։

Մենք ոչ լուսաւորչականներին ենք բարոզում թողնել իրանց կրօնը և ոչ էլ բողոքականներին ու կաթոլիկներին ենք բարոզում թողնել իրանց կրօնը և լուսաւորչական դառնալ....

Մեզ համար նոյն է ինչ կրօնի կը պատկանի այս և այն հայը, մենք դործ չունենք հայի ներքին

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ

Մինչև երբ

Ժամանակը և ժամանակակից պահանջները յարուցանում են ժողովրդի գործիչների մէջ նոր մտածումներ, նոր գաղափարներ, որոնք առաջ են գալիս իրերի անհրաժեշտութիւնից, և աւելի ճիշտ ասած, ներկայի ծնունդն են։ Նոր մտածումները, նոր գաղափարները կարող են խորթ, օտարոտի և մինչև անգամ վնասակար երևնալ այն անձանց, որոնք ժամանակի պահանջներին չեն հետևում, որոնք անչարժ մնում են հին նախապաշարմունքների վրա։

Ազգայնութեան գաղափարը վաղուց անծանօթ էր մեզ հայերիս. դեռ ներկայ դարուս երկրորդ կիսամեակի մէջ նա սկսեց արձարձվիլ մեր մտածողների գլխում, բայց այնքան ազօտ և այնքան խառնաշփոթ կերպով, որ մի որոշ կերպարանք բռնել չը կարողացաւ։ Ամենաջերմ և ամենաանկեղծ ազգասէրները չփոթում էին ազգը կրօնի հետ և կրօնը եկեղեցու հետ։ Եւ եկեղեցուց բաժանված անդամների վրա նայում էին, որպէս հեթանոսների վրա և նրանց այլ ևս հայ չէին համարում։ Հայեր համարվում էին նրանք միայն, որ պատկանում էին լուսաւորչական եկեղեցուն։ Եւ այսպէս, ազգութիւնը և եկեղեցին կապված էին մի անբաժանելի միութիւն, որի անջատումը, նրանց կարծիքով, կարող էր պատճառել երկուսի էլ մահացութիւնը։

Բայց այդ գրութիւնը երկար չէր կարող պահպանվել. նա ոչ միայն անբնական էր, այլ հակառակում էր ազգերի յառաջադիմութեան օրէնքներին։ Անկարելի էր, որ հայ ազգը պատկանէր միայն մէկ եկեղեցուն։ Երկրագնդի վրա, թէ քաղաքակրթ և թէ վայրենի ազգերի մէջ չը կայ և երբէք չի եղել մի ազգութիւն, որ մէկ եկեղեցու պատկանէր։ Օտար բազմաթիւ օրինակների վրա ցոյց տալու հարկ չը կայ, այսքանը միայն կասենք, որ հայ ազգը իր հեթանոսական դարերում ունէր զանազան կրօնական ադանդներ՝—բուն հայկական, պրադաշտական, ասորական, յունական, հրէական և մինչև անգամ չինէական,—և այդ բոլոր ադանդների խառնաժամութեան մէջ ազգութիւնը դարձեալ չէր կորցնում իր ամրողջութիւնը, աւելի ևս զօրութիւն ունէր։

Քրիստոնէութիւնը Հայաստանում մտնելուց յետոյ, պէտք է բնականաբար մի և նոյն երևոյթները կրկնվէին։ Մեր Սուրբ Լուսաւորիչ Հօր հիմնած եկեղեցին չը կարողացաւ մնալ իր սկզբնական պարզութեան մէջ։ Դեռ երկար ժամանակ հեթանոսական կրօնի հետքերը մնացին Հայաստանում։ Այդ բաւական չէ, նոյն իսկ Լուսաւորչական եկեղեցին, կաթոլիկ և յունական եկեղեցիների ազդեցութեան ներքոյ, սկսեց փոքր առ փոքր կերպարանափոխվիլ, եթէ ոչ ներքին դաւանաբանական հիմունքների կողմից, գոնէ արտաքին ծիսակատարութիւնների կողմից։

Մինչև վերջին դարերում յայտնվեցան մեր մէջ կազմակերպված կաթոլիկ, բողոքական և յունադաւան եկեղեցիներ։

Ինչ պէտք էր անել այդ վերջիններին հետ—երկուսից մէկը, կամ պէտք էր պարզ ասել (որպէս շատերը ասում են) թէ մենք հայոց ազգութիւնը հիմնված ենք համարում միմիայն լուսաւորչական եկեղեցու վրա, որովհետև դուք բաժանվեցաք այդ եկեղեցուց և մտաք կաթոլիկ, բողոքական և յունադաւան եկեղեցիների գիրկը,—որովհետև դուք այլ ևս մեզանից չէք (այսինքն՝ հայ չէք) բաւարում, մենք լուսաւորչական եկեղեցուց դուրս հայութիւն չենք ճանաչում։—Եւ կամ պէտք էր ասել, թէև դուք ընդունեցիք այս և այն եկեղեցիները, բայց մենք ձեր կրօնական համոզմունքներին չենք նայում, դուք զարձեալ մեր անբաժան եղբայրներն էք և մեր ազգի սիրելի անդամներ։

«Մշակը» իր հրատարակութեան հէնց առաջին տարիներից, մեր այլազան եղբայրների վերաբերութեամբ, ընդունեց վերջին եղանակը։ Այդ, ի հարկէ, կը վրդովեցնէր շատերին, որոնք աւելի բարոյք էին համարում, որ հայադարձները և բիւրատարները մեր ազգից կորչէին, քան թէ լուսաւորչական եկեղեցու մի տղուց իր տեղից խախտվէր։

Բայց հարցը շատ պարզ էր, թէև ոմանք չը հասկանալով, և ոմանք չարամտութեամբ աչքառում էին և աշխատում են այլազան բացատրել։ Քարոզել այն միտքը, թէ մեր կաթոլիկ, բողոքական, յունադաւան և մինչև անգամ մահմեդական եղբայրները մեզ նման հայեր են, մեր մօտից և մեր արիւնից են, և մեր ազգութեանն են պատկանում,—այդ չէ նշանակում ի միաս լուսաւորչական եկեղեցու գործել։ Լուսաւորչական եկեղեցին մեզ համար նոյնքան սուրբ է, որքան սուրբ են և միւս եկեղեցիները իրանց պատկանող անդամների համար։ Մենք չենք կարող, և մինչև անգամ իրաւունք չունենք ասելու նրանց, թէ փոխեցէք ձեր կրօնը, կրկին մտէք մեր եկեղեցին, այն ժամանակ միայն մենք եղբայրական ձեռք կը մեկնենք ձեզ և կը համբուրվենք ձեզ հետ։ Դրանով մենք իրաւունք կը ստանք նրանց նոյնը պահանջել մեզանից։ Եւ այսպէս ազգային միութիւնը երբէք չի կայանայ։

Ո՞վ է հերքում այն փաստը, թէ լուսաւորչական եկեղեցին պատմական կապ ունի մեր ազգայնութեան հետ։ Ո՞վ է հերքում, որ այդ եկեղեցին շատ դէպքերում ազատել է մեր ազգութիւնը կորստից և շատ դէպքերում ևս վնասել է նրան։ Այսպէս նայեցէք, մենք կը պահանջենք այդ եկեղեցին, և եթէ նա դարերի ընթացքում ստացել է այս և այն խորթ ներմուծութիւնը, կաշխատենք ինքներս ուղղել, առանց թող տալու մի օտարի մը-

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Յուլիսի 1

Պ. Արէլ Ալպենեանցի «Մշակի» 107 համարում տպած թղթակցութեան մի քանի նիստերը ուղղել ես ինձ պարտք եմ համարում ընթերցողների առաջ, ոչ թէ չուչեցիների անտարբերութիւնը արդարացնելու, այլ ճշմարտութիւնը պաշտպանելու նպատակաւ։ Պարոնին, ինչպէս երևում է, յայտնի չէ, որ հասարակական գրասուն բանալու համար, բացի փողից, աչխատող մարդկանցից, համակրութիւնից և այլն, ուրիշ, ոչ պակաս ծանր՝ արգելքներ էլ կան, որպէս կառավարութիւնից թոյլատրութիւն (разрѣшеніе) ստանալ, հասարակական վճիռ (мірскій приговоръ) հաստատել, կանոնադրութիւն շինել և յաստատացնել ժամանակակից պայմաններին և այլն, որ դոցա վրա շատ և շատ ժամանակ և աչխատանք է խարջվում։

Բացի դորանից, հիմնադիր անդամների թիւը ոչ թէ վաճառն է, այլ ուժեղներից աւելի, որոնք համաձայնվել են իւրաքանչիւր տարի տալը բոլոր ի վճարել ընթերցանութեան համար (այլ ոչ խզել նուիրատուութիւններ, ինչպէս հասկանում է պ. Ալպենեանցը), ուրեմն մօտաւորապէս 800 րուբլի։ Անդամներից համարեա կէսը արդէն վճարել է իր վարձը, իսկ մնացածի մեծ մասը ուրախութեամբ կը տայ, եթէ մանաւանդ հարկաւոր համարի պահանջել։ Պէտք է դալով հիմնադիր անդամներին, որոնք լաւ ծանօթ չը լինելով պ. Քղմակցի պէս այդ արգելքների հետ, մինչև այժմ լռում են և համբերում, բացի մի քանի անդամներից, որոնք ձանձրանալով վերջապէս յետ են պահանջում իրանց փողը, ի հարկէ, խոստանալով նորից վճարել, եթէ գրատունը դոյանայ։ Պարոնին կարող եմ հաւատացնել, որ այդ անտարբերութեան պատճառը մենք ենք, դոնէ այդ գործի մէջ, որ մեր

նորոգենք, եթէ հարկաւոր կը համարվի։ Բայց մի և նոյն ժամանակ կը պահանջենք կատարեալ նեղբողոքութիւն դէպի մեր այլազան ազգայինները, և առանց վիրաւորելու նրանց կրօնական զգացմունքը, կաշխատենք հասկացնել նրանց, որ մենք մի և նոյն ազգի զաւակներ ենք, որ մեր ընդհանուր շահերը պահանջում են ազգային տեսութիւն, և սորան ինչ, որ հակառակ է այդ միութեանը, պիղծ, վնասակար և աննպատակ է։

«Մշակը» իրօսելով կրօնի մասին, միշտ ազգային կէտից է նայել նրա վրա։ «Մշակը» կրօնափոխութիւն չէ քարոզում, ով որ այսպէս է մտածում, նա կամ կոյր է, կամ խարդախութեամբ լի չարամիտ։ Եւ եթէ «Մշակը» իր էջերը բաց է տալ Ամերիանեանցի, Ալիքսանեանցի և Մարկոսեանցի առջև, այդ չէ նշանակում, թէ նա դառնում է գործիք զանազան «բողոքներ» ձեռքում, որպէս պնդում են սոցա։ Մի լրագիր, որ իրան նպատակ է դրել հաչտարար լինել ազգի անջատված, թշնամացած և խորթացած անդամների մէջ, նրա պարտքն է լսել և հրատարակել իւրաքանչիւրի խօսքը։ «Մշակի» մէջ կարող են դրել, որպէս լուսաւորչական, այնպէս էլ կաթոլիկ, բողոքական, մահմեդական և յունադաւան հայերը,—նա ազգային օրգան է և ոչ եկեղեցական։

Մենք Ամերիանեանցներին և դրանց նմաններին ազգի թշնամի չենք համարում. մենք ազգի թշնամի ենք համարում այն ղղուելի հայերին, որ հայերէն չեն խօսում, որ հայերէն չենկարդում, որ Հայաստանի վրա չեն մտածում, և միայն տարին մի քանի անդամ հայոց եկեղեցին մտնելով, հայ քահանայի ձեռքից հաղորդութիւն են ընդունում և դրանով իրանց բոլոր պարտքը կատարած են համարում։ Մենք ազգի թշնամի ենք համարում այն կարճամիտ ազգասէրներին, որ չուս աւորչական եկեղեցուց դուրս հայ չեն ճանաչում։ Ինչ կը լինէր այդ վերջինների կարծիքով, եթէ հայերի մեծ մասը մի ժամանակ բողոքական կը պատկանէր,

Fonds A.R.A.M.

համաքաղաքացիք մեղաւոր չեն. օրինակի համար, խնդրեմ ասէք, ուր են հին գրատան կտորները, որ հիմնվել է 60 թուականների սկզբում, ուր է նորա կանոնադրութիւնը, ցուցակները և այլն. թէպէտ յոյս ունեմ կարդալ մի օր «Մշակի» մէջ նրա անկման և փչացողների համար մանրամասն տեղեկութիւններ, եթէ պ. Թղթակիցը ցանկանայ մտածել Շուշվայ պատմական կեանքի պայմանների վրա և հետևաբար չուշեցիների ձգտողութեանց, նախապաշարմանց, աշխարհահայեցողութեան, բնաւորական կեանքի վրա և այլն, այն ժամանակ պիտի ուսմանաներ նրգէ դոցա ծայրակող համակրութեան վրա։ Այո, չուշեցիները բացի այն մեզցնող վատ յատկութիւններից, որոնք հատարակաց են իւրաքանչիւր հայ վաճառականին, ունեն և շատ լաւ, աչքի զարնող կողմեր, որոնց մոռանալ, յանձն չառնելը մեծ անարդարութիւն է մեր կողմից։ Մանաւանդ ազատել է աւելի մեծ արգելքների հանդիպել հատարակութեան կողմից և կարող է աւելի մեծ անտարբերութեան առաջը առնել, ուրեմն պարտը կարող է միամիտ լինել, որ բոլորը մինչև այժմս գրնում է իր քնական ընթացքով և որ պիտաւորութիւնները այդպէս շատ չեն կազմվում և փոխվում։ Ցոյս կայ որ գրատունը շատ չուտով գոյութիւն ստանայ։ Վերջացնելով պատասխանս, կարող եմ աւելացնել պ. Ապրեանցին, որ մարդիկ աւելի լաւ են քան թէ նորա վրա մտածում —կարծում են։

Մ. Առաքելեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 11 յուլիսի

Հայրապետաց և եկեղեցու հարց գրութիւնները մեծ են մոլորված ոչխարներին կրկին եկեղեցու փարախը մտցնելու ջանքերի մանրամասն տեղեկութիւններով։ Յայտնի է որ Ներսէս Շնորհալին ինչպէս աշխատում էր սխալված անհատներին ուղղելու, այլ նա փափաքում էր և ուրիշներին էլ ճշմարտութեան գիտութեանը բերել։ Լուսաւորչական եկեղեցու այդ մեծ հնդիկը այժմեան պատառոյծ և թուլամորթ հոգևորականների պէս, կամ փծուն խնամատարութեամբ ճամարտակող գըրչակների պէս չէր ասում, թէ հայ միայն լուսաւորչականն է, այլ հազար տարու չափ ազգի մեծ մասի կրօնքին հակառակ արեգակը պաշտող արևմտեցիներին ճանաչում էր իբրև հայ, առնում իր ե՛ի Սամոսատա քաղաքը գրած Թղթումը, թէ որպէս յազգն Հռոմայ պաղտմելոսն անուանեալք մեացին... այսպէս և արևմտիքդ յ ա ղ գ ս մ ե ր ազգաւ և լեզուաւ ի տունէ հայոց ենս, և արևելցնելով այս հետևեալ խօսքերը «Թէ մեք վասն հրամանին Քրիստոսի կամիմք և ջանամք արկանել զնոսա՝ թէ հնար էր և զամենայն ազգս՝ ի յաւուրս աւետարանին Նորա, ցոյց է տալիս այդ պատուական հայրապետը, թէ օրքան լաւ հասկացել է իր հովուական պարտքը, այն հովուական պարտքը, որի ներհակը նզովելիլ մարգարէն լդ. զբ. խում նկարագրում է ամբէ հովիւք զանձինս արածեն. ոչ հօվիւք զխաշինս արածեն։ Արդ աւետարիկ զկաթնդ ուտէք, և զսարդ (բուրդը) ագանիք, զպարարսան զննուք (մորթ ումէք), ու զխաշնեմ ոչ արածէք. զակարացեալն ոչ զօրացուցանէք, և զիւանդացեալն ոչ բժշկեցէք, զկաթչարեալն ոչ յանձնձնցէք (խնամեցիք) և զթևկնայն ոչ պատեցէք, զմոլորեալն ոչ դարձուցիք և զկորուսեալն ոչ խնդրեցիք»։ Նոյնպէս և Նորա քաջ ազգականը և գերազանց անուանակիցը՝ Ներսէս յամբրոնացին իր ատ. քրիստոսազօր թագաւոր հայոց Լևոնն ուղղած Թղթումը մի աննկարագրելի բազձանք և եռանդ է յայտնում, որ գնայ թագաւորի ներկայութեամբ վիճէ և վիճաբանէ մոլորուած Զորոդեստացիների հետ՝ ասելով «Խնամանութեան ձեր հրամանաւ եկեցուն առաջի ձեր ընդ մեզ ՚ի մրցումն. դի ոչ է այս արիութիւն գինւորի՝ միայ ապարանն թագ չաղացուցանել, և զօգս հարկանել, այլ՝ որ ՚ի հանդիսի տեղին իջանէ և ընդդէմ ախոյանին կայ։ Նոյնպէս իմա, դի չէ ուղիղ մարտ հոգևոր, որ ՚ի Զորոյ գետ նստի և դիս ՚ի Վիրիկիայ յաչաղէ (յիշոց տայ)։ Թող դան ՚ի հանդիսի տեղիս տան վէրս և առնուն (վէրք տան և վէրք առնուն), և որ յաղթող լինի Քրիստոսի ճշմարտութեամբն՝ զգովութիւնն ընկալցի։ Նորա ինձ երկու երեք Թուղթ են գրեալ նախատինք (անարգութեան նշան է). ես դիրք մի բովանդակ եմ գրեալ գնոցա ազգիս անկարգութիւնս (ափսոս որ նենգամիտներ ոչնչացրել են այդ անգին հայրապետի անգին գիրքը), որ յ ա ռ ա յ մ տ ե ա լ ն։ համեմատեմք իրերաց. թէ ո՞ զօրանայ առ ճշմարտութիւնն, և ՚ի գ ր ո ց ձ ա յ ն ա կ ց ո ւ թ է ն—իմն թէ նոցայն»։

Մինչդեռ այսպէս ճշմարիտ հայրապետները ուսում են սիրով ու նախանձով մոլորեալներին ուսուցանելու, մենք աւետարանական հայերս, որ մոլորված ենք համարվում մինչև ցարդ, մի այնպիսի բան չը նկատեցինք։ Մենք միշտ լսեցինք հայհոյանք, նախատինք, յիշոցներ, անէծք, նզովք և ուրիշ շատ ազեղ ածականներ, թէ բերանացի, թէ նամակներով, թէ լրագրերում, թէ եկեղեցու բեմից, բայց մէկ հատիկ անգամ ոչ մի հոգևորական, ոչ մի աշխարհական մեզ հետ խօսելու, մեզ խրատելու արժանի չը համարեց, թող մեզ հետ խօսի... այսպէս և արևմտիքդ յ ա ղ գ ս մ ե ր ազգաւ և լեզուաւ ի տունէ հայոց ենս, և աւելացնելով այս հետևեալ խօսքերը «Թէ մեք վասն հրամանին Քրիստոսի կամիմք և ջանամք արկանել զնոսա՝ թէ հնար էր և զամենայն ազգս՝ ի յաւուրս աւետարանին Նորա, ցոյց է տալիս այդ պատուական հայրապետը, թէ օրքան լաւ հասկացել է իր հովուական պարտքը, այն հովուական պարտքը, որի ներհակը նզովելիլ մարգարէն լդ. զբ. խում նկարագրում է ամբէ հովիւք զանձինս արածեն. ոչ հօվիւք զխաշինս արածեն։ Արդ աւետարիկ զկաթնդ ուտէք, և զսարդ (բուրդը) ագանիք, զպարարսան զննուք (մորթ ումէք), ու զխաշնեմ ոչ արածէք. զակարացեալն ոչ զօրացուցանէք, և զիւանդացեալն ոչ բժշկեցէք, զկաթչարեալն ոչ յանձնձնցէք (խնամեցիք) և զթևկնայն ոչ պատեցէք, զմոլորեալն ոչ դարձուցիք և զկորուսեալն ոչ խնդրեցիք»։ Նոյնպէս և Նորա քաջ ազգականը և գերազանց անուանակիցը՝ Ներսէս յամբրոնացին իր ատ. քրիստոսազօր թագաւոր հայոց Լևոնն ուղղած Թղթումը մի աննկարագրելի բազձանք և եռանդ է յայտնում, որ գնայ թագաւորի ներկայութեամբ վիճէ և վիճաբանէ մոլորուած Զորոդեստացիների հետ՝ ասելով «Խնամանութեան ձեր հրամանաւ եկեցուն առաջի ձեր ընդ մեզ ՚ի մրցումն. դի ոչ է այս արիութիւն գինւորի՝ միայ ապարանն թագ չաղացուցանել, և զօգս հարկանել, այլ՝ որ ՚ի հանդիսի տեղին իջանէ և ընդդէմ ախոյանին կայ։ Նոյնպէս իմա, դի չէ ուղիղ մարտ հոգևոր, որ ՚ի Զորոյ գետ նստի և դիս ՚ի Վիրիկիայ յաչաղէ (յիշոց տայ)։ Թող դան ՚ի հանդիսի տեղիս տան վէրս և առնուն (վէրք տան և վէրք առնուն), և որ յաղթող լինի Քրիստոսի ճշմարտութեամբն՝ զգովութիւնն ընկալցի։ Նորա ինձ երկու երեք Թուղթ են գրեալ նախատինք (անարգութեան նշան է). ես դիրք մի բովանդակ եմ գրեալ գնոցա ազգիս անկարգութիւնս (ափսոս որ նենգամիտներ ոչնչացրել են այդ անգին հայրապետի անգին գիրքը), որ յ ա ռ ա յ մ տ ե ա լ ն։ համեմատեմք իրերաց. թէ ո՞ զօրանայ առ ճշմարտութիւնն, և ՚ի գ ր ո ց ձ ա յ ն ա կ ց ո ւ թ է ն—իմն թէ նոցայն»։

Մինչդեռ այսպէս ճշմարիտ հայրապետները ուսում են սիրով ու նախանձով մոլորեալներին ուսուցանելու, մենք աւետարանական հայերս, որ մոլորված ենք համարվում մինչև ցարդ, մի այնպիսի բան չը նկատեցինք։ Մենք միշտ լսեցինք հայհոյանք, նախատինք, յիշոցներ, անէծք, նզովք և ուրիշ շատ ազեղ ածականներ, թէ բերանացի, թէ նամակներով, թէ լրագրերում, թէ եկեղեցու բեմից, բայց մէկ հատիկ անգամ ոչ մի հոգևորական, ոչ մի աշխարհական մեզ հետ խօսելու, մեզ խրատելու արժանի չը համարեց, թող մեզ հետ խօսակցէին, մեր պահանջները լսէին, մեր ցաւերը և չարժառիթները իմանային. գուցէ մեզ կաղդէին, կամ գուցէ իրանք մեզ հետ կը համաձայնէին։

Բայց միշտ լսում ենք թէ ամենք մարդ ենք խըլում, խաթում ենք, փողեր ենք ստանում, փող ենք բաչխում, փառասէր ենք, իշխում ենք, ազգը բաժանում ենք, չար ենք, աւետարանը ծռում ենք են. են։ Մենք ինչ գառանք. մինէ մեզանում ամէն մարդկային զգացմունք մնաւ. մինէ մենք ոչ խիզճ ունենք, ոչ ամօթ, ոչ Աստուծոյ երկիւղ։ Մենք ինչու համար պէտք է անենք այդքան չարութիւնները. ինչ է մեր օգուտը։ Ոչ, հազար անդամ կրկնում ենք, ոչ, այդպէս չէ, մենք պատճառ ունենք որ նախատինք և հալածանք յանձն ենք առնում։ Դուք մեզ չը լսած դատում էք in contumaciam (заочнымъ рѣшеніемъ), այսինքն մեր բացակայութեանը. քանի որ մենք հանդիստը կանոնաւ ազատակում ենք, դուք չէք ուզում լսել։

Ահա ինչպէս որ յամբրոնացին ուզում էր որ Հոոյգեստացիք նորա հետ մրցէին Լևոն թագաւորի ներկայութեամբ. մենք աւետարանական հայերս էլ ուզում ենք հրապարակաւ դատվիլ աղգի աչքի առաջին. թող մենք մէկ մէկ լրագրութեան միջոցով ասենք, բացատրենք փաստերով, ապացուցանենք մեր պահանջները, և թող միւսները դարձեալ լրագրութեան միջոցով հերքեն փաստերով մեր ասածները. վէրք առնք, վէրք տանք. յաղթողը գովութիւնը առնի։ Բայց հարցնում ենք. կուզէն հանդէս իջնել. վատահ են իրանց փաստերի ոյժին. միայն վախում եմ թէ օրրում են իրանց ապարանքումը թաւ չողացնել և օգերին գարկել, կամ արդի նորաձարազ (новомодный) Զորոդեստացոց պէս յիշոցնել տալ միայն և չարխվարի գրել։

Ամիրխանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ մեզ գրում են որ այդտեղ կանայք սաստիկ կռւարար են։ Այն կանայք, որոնք երեսներ կալած և բերաններո կապած ազնեն, ոչ օրի հետ չեն խաւում և միշտ ամօթխած են ձևանում,—կռւի ժամանակ մահակները վեր են առնում և դուրս են գալիս փողոց և խիստ սակաւ է պատահում որ մէկ մէկի գլուխ չը ջարդէին։ Մի այսպիսի կռւի ունենայ յունիսի 29-ին։

Մեզ հաղորդում են ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ, որ սակի պատճառով այդտեղ եկել են բաւական ալաչկերտի և վանեցի գաղթականներ։ Այդ ողորմելիները մնացած են բոլորովին անխնամ, ոչ ոք նրանց վրա հոգ չէ տանում՝ ոչ նշմարիծինը, ոչ էլ ժողովուրդը։

—

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ հաղորդում են, որ սուտ է այն լուրը իբր թէ այդտեղ բազմաթիւ վաճառականների ապրանքներ են թալվիլ։ Նրանք ոչ թէ վաճառականների հայեր են, այլ թափառական թշուներ (ղարաչիներ) են, որոնք անընդում մուրացկանութիւն են անում, իսկ ձմեռապարների վրա մարդիկ են կողոպտում։

—

Լսում ենք որ գերմանական պատասխանը արդէն հասաւ ԵԱՄԱԽԻ և պէտք է մնայ հայ-աւետարանականների մօտ, որպէս քարոզիչ։ Ուրեմն քարոզները կը լինեն հայերէն անխափան։

—

Սասունք ԵՐԵՒԱՆԻՑ պ. Յակոբ Տէր-Յովհաննիսից 10 րուբլի յօգուտ վանի սովելոց։ Փողը մեզ հասցրած է պ. Գանիէլեանցի ձեռքով։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—

Կ. Պոլսից գրում են «Polit. Corresp.» լրագրին յուլիսի 6-ից հետևեալը։

Յուլիսի 2-ին Կ. Պոլսում եղած ալբանական գաղթականութեան անդամները հաւաքվեցին Եվի-Ջամի մեչետի մէջ, որպէս պի քննեն թէ ի՞նչ պէտք է պատասխանել ալբանական միութեան առաջնորդներին, որոնք հրատիրում են գաղթականներին վերադառնալ հայրենիքը պաշտպանելու համար։ Կ. Պոլսում բնակվող ալբանցիները տորին դասը արհեստաւորներ են և ոգևորված են հայրենասիրութեամբ։ Պոլիտիական գլխաւորը նախագահում էր այդ ժողովին, որի ժամանակ մէնեվիցյաւ, որ այն ալբանցիք, որոնք շատ կարևոր ընտանեական գործեր չունեն, պէտք է վերադառնան իրանց հայրենիքը, առաջ գար կրօնական ներողամտութիւնը և համոզմունքի ազատութիւնը, որպէս պի ազգային միութեան գործը կատարեալ լինէր։

«Մշակը» տարբերակեն մտքերը վերնագրով առաջնորդող յօդուածների մէջ արդէն բացատրեց այն հարցերը, թէ մի ազգի պահպանութեան համար ինչ դեր են խաղում կրօնը, լեզուն և հայրենիքը,—և թէ պրանցից իւրաքանչիւրը որքան և ինչ չափով են նպաստում ազգի գոյութեան պահպանվելուն, երբ զանազան հանգամանքների պատճառով մինը կամ միւսը փոփոխութեան են ենթարկվում։ Մենք այդտեղ բաւական համարելով, հարկաւոր ենք տեսնում կրկին վերադառնալ այն հարցին, թէ ինչ չահ ունենք անդադար կրկնելով մի և նոյն հին երգը, թէ լուսաւորչական եկեղեցին մեր ազգի միակ հիմքն է, թէ այդ եկեղեցուց դուրս ոչ փրկութիւն կայ և ոչ հայութիւն, թէ բողոքական, կաթոլիկ, յունադաւան և մահմետական հայերը, եթէ կամենում են մեզ հետ միանալ, պէտք է կրկին վերադառնան դէպի իրենց մայրենի եկեղեցին, և այլ այսպիսի ցնդաբանութիւններ։

Այսպէս կարող են մտածել այն մարդիկը միայն, որոնք չը գիտեն մեր ազգի այժմեան վիճակը և անգեակ չեն նրա ժամանակակից պահանջներին, և ցաւալին այն է, որ այսպէս երկար ժամանակ մտածում էին մեր ազգի առաջնորդները։ Պէտք էր մի զօրեղ դէպք, մի պատմական չջոչիկելի անհրաժեշտութիւն, որ դուրս բերէր մեր ժողովրդի առաջնորդներին յիշեալ մոլորութիւններից, ցոյց տար, թէ որքան անհիմն են նրանք։ Բաւերաւատար այդ դէպքը տեղի ունեցաւ։ Քրիստոնեաների ազատութեան ամսնով ծագեց ռուս-թուրքական պատերազմը, և հայերը կարմիր արեան վխտարէն ու մոլեռը գործածելով, տատրան Սան-Ստեֆանօի 16 և Բերլինի տատրաժողովի 61-րդ յօդուածները։ Վերջին յօդուածի արամադրութեան համեմատ, Թուրքիան պարտաւորվում էր վերադարձնել իրենց մայրենի եկեղեցին, և այլ այսպիսի զիջողութիւններ։

«Մշակը» տարբերակեն մտքերը վերնագրով առաջնորդող յօդուածների մէջ արդէն բացատրեց այն հարցերը, թէ մի ազգի պահպանութեան համար ինչ դեր են խաղում կրօնը, լեզուն և հայրենիքը,—և թէ պրանցից իւրաքանչիւրը որքան և ինչ չափով են նպաստում ազգի գոյութեան պահպանվելուն, երբ զանազան հանգամանքների պատճառով մինը կամ միւսը փոփոխութեան են ենթարկվում։ Մենք այդտեղ բաւական համարելով, հարկաւոր ենք տեսնում կրկին վերադառնալ այն հարցին, թէ ինչ չահ ունենք անդադար կրկնելով մի և նոյն հին երգը, թէ լուսաւորչական եկեղեցին մեր ազգի միակ հիմքն է, թէ այդ եկեղեցուց դուրս ոչ փրկութիւն կայ և ոչ հայութիւն, թէ բողոքական, կաթոլիկ, յունադաւան և մահմետական հայերը, եթէ կամենում են մեզ հետ միանալ, պէտք է կրկին վերադառնան դէպի իրենց մայրենի եկեղեցին, և այլ այսպիսի ցնդաբանութիւններ։

Այսպէս կարող են մտածել այն մարդիկը միայն, որոնք չը գիտեն մեր ազգի այժմեան վիճակը և անգեակ չեն նրա ժամանակակից պահանջներին, և ցաւալին այն է, որ այսպէս երկար ժամանակ մտածում էին մեր ազգի առաջնորդները։ Պէտք էր մի զօրեղ դէպք, մի պատմական չջոչիկելի անհրաժեշտութիւն, որ դուրս բերէր մեր ժողովրդի առաջնորդներին յիշեալ մոլորութիւններից, ցոյց տար, թէ որքան անհիմն են նրանք։ Բաւերաւատար այդ դէպքը տեղի ունեցաւ։ Քրիստոնեաների ազատութեան ամսնով ծագեց ռուս-թուրքական պատերազմը, և հայերը կարմիր արեան վխտարէն ու մոլեռը գործածելով, տատրան Սան-Ստեֆանօի 16 և Բերլինի տատրաժողովի 61-րդ յօդուածները։ Վերջին յօդուածի արամադրութեան համեմատ, Թուրքիան պարտաւորվում էր վերադարձնել իրենց մայրենի եկեղեցին, և այլ այսպիսի զիջողութիւններ։

Այսպէս կարող են մտածել այն մարդիկը միայն, որոնք չը գիտեն մեր ազգի այժմեան վիճակը և անգեակ չեն նրա ժամանակակից պահանջներին, և ցաւալին այն է, որ այսպէս երկար ժամանակ մտածում էին մեր ազգի առաջնորդները։ Պէտք էր մի զօրեղ դէպք, մի պատմական չջոչիկելի անհրաժեշտութիւն, որ դուրս բերէր մեր ժողովրդի առաջնորդներին յիշեալ մոլորութիւններից, ցոյց տար, թէ որքան անհիմն են նրանք։ Բաւերաւատար այդ դէպքը տեղի ունեցաւ։ Քրիստոնեաների ազատութեան ամսնով ծագեց ռուս-թուրքական պատերազմը, և հայերը կարմիր արեան վխտարէն ու մոլեռը գործածելով, տատրան Սան-Ստեֆանօի 16 և Բերլինի տատրաժողովի 61-րդ յօդուածները։ Վերջին յօդուածի արամադրութեան համեմատ, Թուրքիան պարտաւորվում էր վերադարձնել իրենց մայրենի եկեղեցին, և այլ այսպիսի զիջողութիւններ։

Այսպէս կարող են մտածել այն մարդիկը միայն, որոնք չը գիտեն մեր ազգի այժմեան վիճակը և անգեակ չեն նրա ժամանակակից պահանջներին, և ցաւալին այն է, որ այսպէս երկար ժամանակ մտածում էին մեր ազգի առաջնորդները։ Պէտք էր մի զօրեղ դէպք, մի պատմական չջոչիկելի անհրաժեշտութիւն, որ դուրս բերէր մեր ժողովրդի առաջնորդներին յիշեալ մոլորութիւններից, ցոյց տար, թէ որքան անհիմն են նրանք։ Բաւերաւատար այդ դէպքը տեղի ունեցաւ։ Քրիստոնեաների ազատութեան ամսնով ծագեց ռուս-թուրքական պատերազմը, և հայերը կարմիր արեան վխտարէն ու մոլեռը գործածելով, տատրան Սան-Ստեֆանօի 16 և Բերլինի տատրաժողովի 61-րդ յօդուածները։ Վերջին յօդուածի արամադրութեան համեմատ, Թուրքիան պարտաւորվում էր վերադարձնել իրենց մայրենի եկեղեցին, և այլ այսպիսի զիջողութիւններ։

Fonds A.R.A.M

իսկ Ճապոնները պաթառոր են դրամական օգնութիւն հասցնել: Այդ վճռից յետոյ ժողովին ներկայ եղողները ուղևորվեցան սուլթանի պալատը, որպէս զի յայտնեն նրան իրանց հայրենասիրական վճիռը, բայց սուլթանի ապիւտանտոր շուտով հասաւ և արգելեց ամբոխին իրագործել իր մտադրութիւնը, որովհետև մի կողմից սուլթանը չէ սիրում, որ իր պալատի առաջ ամբոխ հաւաքվի, միւս կողմից նա չէր կարող բացարձակ բաջալերել պատանիներին: Կ. Պօլիս նոր ներկայ հասած Արեգդին-փաշայի եղբայրը ներկայ էր այդ ժողովին և շուտով ուղևորվեցաւ, ինչպէս պատմում են, Սկուտարի գաղտնի յանձնարարութեամբ: Այդտեղ նա կը տեսնվի չորս անուանի ալբանցիների հետ, որոնցից երկուսը մահմեդական, մի կաթոլիկ և մի ուղղափառ քրիստոնեայ է և որոնց հետ միասին կուղևորվի Հոմմ Հուսբերտ Թագաւորին ներկայանալու համար: Բացի այդ վերջին ժամանակներում Աբեգդին-փաշա և իտալական պետական կոմս Կօրտի շուտ շուտ գաղտնի խորհրդաժողովներ են ունենում: Ալբանցիները սյոտեղ բացարձակ դիմումներ են հաւաքում: Իւրաքանչիւր մարդ թիւրքական մի լիրա է տանում և առանձնաշնորհներ ձեռնարկի համար: Ալբանցիները գլխաւորապէս նպատակ են ունեցել ուղևորվում, որտեղ մահմեդականների և յոյների մէջ կռիւ է սպասում: Յուլիսի 5-ին «Վակիթ» լրագիրը խորհուրդ էր տալիս իրագործել Զերնոգորիայի հետ ապրիլի 12-ին կապած դաշնագրութիւնը, որովհետև նա կայացել է Իտալիայի միջնորդութեամբ: Ալբանցիներին խորհուրդ է տալիս չընդդիմանալ այդ դաշնագրութեանը և անօգուտ կերպով չը թափել ալբանական արիւնը և չը բաժանել ալբանական այժերը, որոնք հակառակ են թիւրքաց կառավարութեան կենսական շահերը պաշտպանելու համար: Ալբանական առաջնորդներից մէկը խորհուրդ է տուել թիւրքաց կառավարութեանը բոլորովին չը խաղալ նրանց գործերի մէջ, որովհետև ինքը միութիւնը կարող է իր գործերը կարգադրել: Սուլթանը որ գնահատում է իր հնդկական շահերը, չը հաւանեց այդ խորհուրդը: Մի և նոյն պատճառով սուլթանը չը հաւանեց Արեգդին-փաշայի կազմած վերանորոգութիւնների նախագիծը Հայաստանի համար և վերջը նրան բոլորովին մերժեց: Այդ էր պատճառը, որ Բ. Դրան պատասխանը դեսպաններին հայոց խնդրի վերաբերութեամբ բաւական ուշացաւ: Սուլթանը չէ կամենում Հայաստանին առանձնաշնորհութիւններ տալ և կարծում է, որ եւրոպական մասնաժողովի մշակած նախագիծը նահանգական վերանորոգութիւնների համար, բաւական է Հայաստանին: Բ. Դրան տուած պատասխանը դեսպաններին այդ թոյլատրութիւն ունի: Հաւատացնում են, որ սուլթանը ինքը բացատրեց պ. Զօհրաբին իր այդ հայացքի պատճառները, որոնք հակառակ են պետութիւնների պահանջին, որ Հայաստանին բացառական դրութիւն տրվի: Սրանից յետոյ կարելի է հասկանալ թէ ինչն էր դրդում թիւրքաց կառավարութեանը անպատճառ հետագիմներ հրատարակել, իբր թէ Հայաստանի մէջ ամեն բան հանգիստ է և կարգի է բերված:

ԹԻՒՐՔԻԱ

Նահիեայից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են յունիսի 25-ից Եպիրոսի գործերի դրութեան մասին հետևեալը:

Այս շաբաթվայ սկզբին հասան այստեղ անգլիական գլխաւոր շտաբի երկու օֆիցերներ, որոնք դեռ մինչև այժմ այստեղ են: Այստեղ հասնելուց յետոյ նրանք խոհեմ հրաւիրեցին իրանց մօտ անուանի յոյներին, թէ վիլայեթի մայրաքաղաքից և թէ շրջակայքերից երկու երկու մարդ և մանրամասնաբար հարցրին նրանցից երկրի գործերի մասին և նոյնպէս նրա մասին, թէ Եպիրոսի միացնելը Ճունաստանի հետ արդեօք նրանց ցանկութիւններին համեմատ է, թէ ոչ: Պատասխանին մասին անկարելի էր երկբայել: Նրանք ամենքը պատասխանեցին, որ իրանց երկրի միացնելը Ճունաստանի հետ վիլայեթի բոլոր բնակիչների ամենաջերմ ցանկութիւնն է կազմում: Բայց անգլիացի օֆիցերները չը կամեցան կողմնապահ լինել և հրաւիրեցին իրանց մօտ չորս անուանի թիւրքերին, իւրաքանչիւր քաղաքից երկուսին և ալբանական տարրից: Եպիրոսի քաղաքների ներկայացուցիչները Խէյրեդին-փաշա և Մուստաֆա-բէյ էին, իսկ ալբանցիների կողմից յայտնի մոլեռանդ Արդուլ-բէյ Ֆռաշերլիս և Նակիբ-բէյ: Բրիտանական օֆիցերները նրանց էլ մանրամասնաբար հարց ու փորձ արին և յետոյ հարցրին, թէ նրանք ինչպէս կը վարվեն, եթէ սուլթանը մի լրաբեր կուղարկի և կը յայտնի, թէ յիշեալ երկիրը զիջած է Ճունաստանին: Թիւրքերը պատասխանեցին, թէ այդ լրաբերին նրանք իսկոյն կը սպանեն, որովհետև թիւրքերը վճռել են զլխովին ջարդվել, քան թէ թոյլ տալ, որ Եպիրոսի գոնեա մի մասը Ճունաստանի հետ միանայ: Վերջը թիւրքերը խնդրեցին օֆիցերներից, որ նրանք իրանց այդ վճռողական պատասխանը հասցնեն անգլիական թագուհու կառավարութեանը: Ինչպէս երեւում է անգլիացի օֆիցերները ստացել են նոյնպէս պատերազմական յանձնարարութիւններ, որովհետև նրանք մանրամասնաբար քննում են թէ այսպէսի ամրացը և թէ հարևան պատերազմական ամրացած գիրքերը: Ալբանցիները և առհասարակ մահմեդականները, տեսնելով, որ Բերլինում ոչ թէ միայն որոշեցին յոյն-թիւրքական նոր սահմանները, այլ և Ճունաստանին տուին Պրեվեզա և Յաննինա, շատ անհանգիստ են եղել և ընդդիմանալու համար գործ են սկսում բոլոր միջոցները: Ալբանիայի իւրաքանչիւր գիւղ հեռագիր է ուղարկված և օգնութիւն է խնդրված: Հաստատ աղբիւրներից տեղեկացայ, որ Ալբանիայի բազմաթիւ գիւղերից խոստացել են անյապաղ օգնութիւն հասցնել: Մինչ մեծ պետութիւնները դրականապէս չեն իրագործի Բերլինի կոնգիերենցիայի վճիռը, Ճունաստանը իրան յատկացրած երկիրները կարող է ստանալ միայն մեծ արիւնհեղութեան գնով:

Նոյն լրագրին գրում են Լօնդոնից:

Բերլինի դաշնագիրը ստորագրող պետութիւնները իրանց մէջ բանակցութիւններ են սկսել, թէ ինչ միջոցներ պէտք է գործ դնել կոնգիերենցիայի վճիռները իրագործելու համար: Նաւատորմիների թիւրքաց ջրեր ուղարկելը ոչինչ չի օգնի, որովհետև վերջին տարիների փորձից երեւաց, որ օտար պետութիւնների նաւատորմերի ներկայութիւնը Դարդանելի մէջ բաւական չէ Բ. Դրանը խելքի բերելու համար: Ֆրանսիական և անգլիական կառավարութիւնները սկզբունքով համաձայն են նաւատորմիներ ուղարկելու մասին, բայց մի հարց է բարձրանում. ինչ պէտք է անել, եթէ այդ միջոցը անգործնական կը լինի և ոչինչ ազդեցութիւն չի ունենայ թիւրքաց կառավարութեան վրա: Թագաւորը կոնդճում է յայտնել և անգլիական կառավարութեանը, որ յունական գօրքերը իրանք կը գրաւեն Ճունաստանին տուած երկիրները, եթէ Թիւրքիան նրանց կամաւորապէս չի տայ, բայց այստեղ մի կողմից կասկածում են, որ յունական գօրքերը կարգադրեն յաղթել թիւրքաց գօրքերին և ալբանցիներին, միւս կողմից պետութիւնները իրանց արժանաւորութեանից ստոր են համարում, որ Ճունաստանը ուժով գրաւէ այն երկիրները, որոնք իրանց վճռով տուած են նրան, մանաւանդ թոյլ տալ Ճունաստանին յաղթվելու: Այնուամենայնիւ ոչ մի պետութիւն չէ ցանկանում իր գօրքերը Թիւրքիա ուղարկել: Թէպէտ անգլիական մինիստրութիւնն էլ մի քանի անգամներ յանկանում են անգլիական գօրքեր ուղարկել, բայց հասարակական կարծիքը դրա դէմ է և եթէ այդպիսի մի կարգադրութիւն անում է, Գլադստոնի մինիստրութիւնը կը վտանգվի:

Պետութիւնների ընդհանուր գրութիւնը դեռ ևս յանձնված չէ Բ. Դրանը: Ինչպէս երեւում է առժամանակ եւրոպական կառավարութիւնները մանաւորապէս բանակցում են թիւրքաց կառավարութեան հետ: Վռնա Վիէննայի «Polit. Corresp.» լրագիրը այդպիսի տեղեկութիւն է տացել Աթէնքից: Եթէ հաւատանք այդ տեղեկութեանը Անգլիայի և Ֆրանսիայի ներկայացուցիչները Աթէնքում առաջարկել են յունական դիւանաբան մինիստրին առժամանակ գաղտնի պահել պատերազմական պատրաստութիւնները, որպէս զի Բ. Դուռը առիթ չունենայ մերժել պետութիւններից նրան տուած առաջարկութիւնները: Եթէ ճշմարիտ այդպիսի առաջարկութիւն արած է, դրանից երեւում է, որ պետութիւնները յոյս ունեն գործը խաղաղութեամբ վերջացնել և կամաւորապէս տանալ Թիւրքիայից այն երկիրները, որոնք կոնգիերենցիայի վճռի համեմատ Ճունաստանին են վիճակված:

Այնուամենայնիւ պէտք է ի նկատի ունենալ, որ թիւրքաց կառավարութեան տեսակցութիւնը անկարելի չի դարձնի այն պատահարները, որոնց պատճառով Ճունաստանը պատերազմական պատրաստութիւններ էր տեսնում: Բ. Դուռը կարող է տալ իր համաձայնութիւնը, բայց մի և նոյն ժամանակ գործ դնել եւրոպային արդէն յայտնի այն միջոցները, որոնք անկարելի կը դարձնեն զիջած երկիրների յունական գօքերով գրաւելը առանց արիւնհեղութեան: Այս հանգամանքը այնքան լաւ յայտնի է որ հաւանի թէ մանաւանդ բանակցութիւնների նպատակը Բ. Դրան համաձայնութեան առնալը լինի: Այդ բանակցութիւնները նշանակութիւն կունենան միայն այն ժամանակ, երբ պետութիւնները կը տեսնեն թիւրքիային գործնական միջոցներ գտնել Ճունաստանին զիջած երկիրները յանձնելու համար:

Այս դէպքում անեղական է, որ Կ. Պօլսի կառավարութիւնը համաձայնի իր վրա առնել պահանջած պատասխանատուութիւնը: Այդ համաձայնութիւնը չափազանց կը դրդռէր սուլթանի Ցանտաիկոս հպատակներին: Այդ գործը կարելի եղաւ Բաթում ուսներին յանձնելու ժամանակ, բայց պէտք է ի նկատի ունենալ, որ սուլթանի մահմեդական հպատակները յաւ իմանում էին, որ Ռուսաստանը կարող է և միջոց ունի պատժել Թիւրքիային, եթէ նա իր պարտաւորութիւնը չը կատարէր: Կօնգիերենցիայի վճռի համեմատ Ճունաստանին տուած երկիրները գրաւելու ժամանակ գործը բոլորովին ուրիշ կերպարանք կը ստանայ, եթէ պետութիւնները ճշմարիտ միջոցներ չեն գործ դնի, օրինակ եթէ նրանք իրանց դիւանագործական նաւատորմիները չեն ուղարկի այն ջրերը, որոնք կից են Ճունաստանին զիջած երկիրներին: Յանկարծ կը լինէր իմանալ, որ պետութիւնների մեծ նաւատորմիները թիւրքաց ջրերը ուղարկելու համար:

«Голосъ» լրագրի առաջնորդող յօդուածի վերջ ասված է:

«Polit. Corresp. լրագրի ստացած հեռագիրը Աթէնքից մի ուրիշ կողմից էլ նշանաւոր է: Ճունական գօրքերի պատրաստութեան համար ինչպէս ասում են անգլիական և ֆրանսիական դեսպանները: Դրանից երեւում է որ անհիմն են վերջին ժամանակներում տարածված այն բոլոր լուրերը, իբր թէ Ֆրանսիան չէ կամենում Բ. Դրան վրա գործնական ճնշում անել: Ճունական հարցի մէջ Ֆրանսիան այլ ևս չէ կարող յետ մնալ մանաւանդ այն պատճառով, որ այդ հարցը ինքն է բարձրացրել և կոնգիերենցիայի որոշած սահմանները բոլորովին համեմատ են Ֆրանսիական նախագծին:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 յուլիսի: Պաշտօնապէս հրատարված է Գ.արսի և Բաթումի մէջ քաղաքային երկաթ գծատուններով ուսուցեաքանները բանալ, իսկ Թեմիր-խան-Շուրայի պրօգիմնազիան բէալական ուսուցեաքան դարձնել:

ՍԻՄԼԱ, 10 յուլիսի: Արդուրախմանի տէտութիւնը անգլիացիների հետ կրկսյանայ անգլիական բանակի մէջ Կարուլից 14 մղոն հեռաւորութեամբ: Էյուբ-խանի զօրքերը հասան Գիլմանդ գետին, Գիրշիկից 12 մղոն հեռաւորութեամբ: Նրանց հետ միացան փախստական շատ դիւանագործներ: Բերքաուզ ամրացրել իր բանակը Գիրշիկին երեք մղոն մօտ:

Կ ՊՕԼԻՍ, 10 յուլիսի: Զերնոգորիայի կշռանքը հրաժարվեցաւ ընդունել Բ. Դրան առաջարկութիւնը՝ նշանակել մասնաժողով ալբանցիների յարձակումը քննելու համար և պատուիրեց Զերնոգորիայի հաւատարմատարին դուրս գալ Կ. Պօլսից:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 11 յուլիսի: Թիւրքաց մինիստրների խորհուրդը այսօր ընդունեց Բ. Դրան պատասխանը պետութիւնների ընդհանուր գրութեանը: Այդ պատասխանով Բ. Դուռը առաջարկում է պետութիւններին ընդունել սկզբունքով, որ Էարիսաս, Յաննինա, Մեցեվօ մնան Թիւրքիային և խնդրում է այդ ուղղութեամբ բանակցութիւններ սկսել: Ռուսաց դեսպան Նօվիկով պահանջեց Վելի-Մահմեդի մահուան պատիժը:

ԼՕՆԴՕՆ, 11 յուլիսի: Պաշտօնապէս հաղորդում են, որ Արդուրախման էմիր է յայտնված:

ՎԻԵՆՆԱ, 11 յուլիսի: Բոլոր պետութիւններից համաձայնութիւն է ստացվել զինուորված ցոյցեր գործել թիւրքաց ափերի վրա եթէ Բ. Դուռը պետութիւնների ընդհանուր գրութեանը բացառական պատասխան տայ: Ծովային ցոյցերի պատճառը կը լինեն յունական և չերնոգորիական հարցերը: Սերբիայի թագուհին վտանգաւոր կերպով հիւանդ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 12 յուլիսի: Ձինական պետապետութիւնը Պետերբուրգի մէջ մարկիզ Ցզինցից պաշտօնական տեղեկութիւն ստացաւ, որ նա կը հանի Պետերբուրգ եկող շաբաթվայ վերջին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 12 յուլիսի: Պետական բանկի 5% տոմակը առաջին շրջանի արժէ 94⅜ ր./, երկրորդ 92⅛ ր., երրորդ 93 ր., 50 կ., չորրորդ 93 ր., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմակը արժէ 223 ր., 50 կ., երկրորդ 223 ր., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմակը արժէ 91 ր. 75, կ., երկրորդ 91⅜ ր., երրորդ 91½ ր., տոկի 7 ր. 77 կ.: Ռուսաց 1 բուբլ Լօնդոնի վրա արժէ 25⅜ պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 216 մարկ, 75 պֆ., Փարիզի վրա 267 ֆր. 25 սանտիմ: Բօրսայի տրամադրութիւնը հանգիստ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունում եմ իմ տանն բոլոր ծախիւք, միջակ վճարով, ծննդական կանանց, նոյնպէս և այնոցիկ կանանց որոնք ունեն կանոյն հիւանդութիւնք: Պահպանութիւնն և նախատուքիւն յատկապէս իւով հակողութեամբ և անմիջապէս օգնականութեամբ հմուտ բժշկի. ի տան Կարապետեանկ № 24. Ի Սաբեին փողոցի վրա.

Ակուշերկա Մ. Ֆիլչակով.

2—2 (1)

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Մինչև այս ԱՄՍԼԱՑ ՎԵՐՋԸ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ Արծրունեաց գաւերէի մէջ: Գուլպաներ (տղամարդկերանց և կանանց), Թաշկինակներ, պարեսպինա, պատկերներ, հասաւէտ ջրեր, հրացաններ, բէվօլվէրներ, կողպէքներ, պղպեղներ, դանակներ, գդակներ, ցիտրատ-մագնեզիա Ծառայից և այլն. այժմ Ծախվում են 25%—50% էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

3—10

Համեմատեցէք անգլիական խանութի թէյն գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ձեռնտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի ձեռնարկ բուրլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

31—100

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇԻՒԱՊԱՀ

Որ նորերում է եկել, ցանկանում է տեղ ունենալ: Համաձայն է նոյնպէս անցած տարիներից ճապաձ տարեկան ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ կազմել և Թողած ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐԸ և ԲԱԼԱՆՍՆԵՐԸ կարդի բերել: Հասցէն Թողնել Փարիզ Հիւրանոցում № 4:

10—10

ՄՕԶԴՕՔԻ

Հայոց օբիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ նպաստաւոր պայմաններով: Ցանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատունը պայմանների մասին բանակցելու համար:

10—10

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ցուխթի 30-ից պ. ՇՈՒԲԻՆՕՎԻ և ընկ դեղերի ԽԱՆՈՒԹԸ և ՊԱՀԵՍՏԸ կը լինի ԽՏԱՐՕՎԻ տանը, Եարուրովի տան ԿԻՑ, որտեղ դանվում է նահանգական վարչութիւնը Մուզեումի դիմացը:

3—3

Շուտով մամուլի տակից դուրս կուգան Ս. Մանդինեանի հետևեալ աշխատութիւնները.

Ա դգայիւն ընտանեկան աշխարհ ք. 1-ն տարուայ ուսմունք, և ընթերցմունք, առաջին տպագրութեամբ:

Ա դգայիւն դիւցազունական աշխարհ ք. 2-դ տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք, առաջին տպագրութեամբ:

Նահապետական աշխարհ ք և հայրենիք. 3-դ տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք, երկրորդ տպագրութեամբ:

1—5

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ծախվում են օլէօգրաֆիական պատկերներ 20% զիջումով. վերարկուներ 6—10 ր., խոզանակներ պատուհենիքում են լոկ մէջ առանձնապէս անգլիական խանութի համար, ամենատես ածելիներ, արկղիկով 4 ր., Շեֆիլդի դանակներ 3—20 ր. դիւժինը, բրիտանական մետալի թէյամաններ 30 կ.,—3 ր., ցիտրատ-մագնեզիա, թիւրքական շերբէթի և ծարաւը Ղաղեցնող նիւթ 70 կ., ամենատես գօրաւէժ և խելից 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԱԼԻԻՐ 2-որդ ՏԵՍԱԿԻ

Պատահաբար մաքուր ցորենից առանց թևևիլը բերված է Ելսկից և ծախվում է Կուկիայում նոր բացված պահեստում, Ելիզաւէտեինակի փողոց, տան Քանանովի, Փօթիի թիֆլիսեան երկաթուղու փաշտութիւնից ոչ հեռու: Նոյն տեղ ծախվում է նոյնպէս Ելսկից բերած և Փօթիում պահվող 5000 պուդ մաքրված գարի:

5—5 (2)

ՄԵԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ գիտէ հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն լեզուներ, կամենում է ԿԱՆՏՕՐՉԻԿԻ ԳԻՐՔԱԿԱՆՏԱՐԻ կամ թարգմանի տեղ ունենալ: Յանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրութեանը:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉՍԻ 1 ԺԱՄԸ:

Երկրաչափ. Գաւրօնակի կանանց հիւանդ. Գօրաւէժ ներքին հ., Թօմենաանց կանանց և երեխաների հ., Բիւզանդեան խիրուրգիական և աչքերի հ., Շառմրօսակի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Վզօրով վիներական և բոցաղի հ., Լևյե աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեազով, Լիսիցկի և Վերմիշև ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցկի և Ռուդակով ներքին հ., Շառէյմբօրակի կնիերական և կաշու հ., Աստուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրով վիներական և բոցաղի հ., Թօմենաանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցկի և Վերմիշև ներքին հ., Բիւզանդեան խիրուրգիական հ., Գաւրօնակի կանանց հիւանդ., Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեազով, Լիսիցկի և ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շառէյմբօրակի և Աստուածատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լիսիցկի և Վերմիշև ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բայց այդ բժիշկ Վզօրով բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարան գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւօտեան 9 բրե խա աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցկի:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ Հրատարակութեամբ (Д. ГРИГОРЬЕВЪ) Կովկասեան Գրամաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՄԲՈՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄՐՈՆԵԱՆՑԻ: Ը. ՏՊԻՒ Նախագիտելիք (իբրև Հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի Հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏՊԻՒ մասն ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

գումարով առնողներին գիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏՊԻՒՆ մասը քաղաքական:

5—20

Ազգ. քանդրատպօրու երկաւո. դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աստիճան լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով: Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկաւո. դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձք { Սարգիս Միրզայեանց.
Ղաստուր Խաչակեանց.

Քաղաքային ուսումնարանական մասնաժողովը յայտնում է, որ սեպտեմբերի 1-ից կը բացվին Թիֆլիսի մէջ Արհեստական և քաղաքային սկզբնական ուսումնարաններ: Աշակերտների ընդունելութիւնը ինչպէս առաջին, նոյնպէս և երկրորդ ուսումնարանում կը սկսվի սեպտեմբերի 15-ին: Խնդիրքները հասարակ թղթի վրա և ուսումնարանական մասնաժողովի անունով դրված, տրվում են քաղաքային վարչութեան հերթակալ անդամին ամենայն օր առաւօտեան 10—12 ժամը: Խնդիրքի հետ պէտք տրվին մետրիկական և ծաղիկը պատուաստելու վկայականները և որոշ նշանակված պէտք է լինեն բնակութեան տեղը և տան պօլիցիական համարը: Սկզբնական ուսումնարանի մէջ ընդունվում են 8—14 տարեկան երեխաներ և նրանցից ոչինչ պիտութիւն չէ պահանջվում: Հրէական ուսումնարանը մտնող երեխաների հասակը որոշվում է 12—16 տարեկան: Երեխաները ամեր կազմված պէտք է ունենան ու առաջին դասատուն մտնելու համար նրանցից պահանջվում է. Պրօնից-քրիստանէական վարդապետութեան կարճատօս հրահանդները և սրբազան պատմութիւն, ռուսաց լեզուից-կարդալ, գրել և կարգացածը պատմել, հայերի և վրացիների համար նոյնը իրանց մայրենի լեզուով, թուաբանութենից-առաջին 4 գործողութիւնները և պարզ խնդիրների մտաւոր լուծումը, ժամանակի, դրամի, կշռաքի և այլ չափերի գիտեցողը:

Ցուխթի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՑԻ ՊԵՆԳՐՆԻՑԻՆ կից կը բացվին ՍՆՆԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԻ, ՇՕԿՕԼԱԴ, ԹԷՅ և պատրաստված հանգստին զանազան ԸՍՐԻՆ:

23—40

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է Ձաքր. Երիդորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում ընդհանուր աշխարհագրութիւն, Ա. տարի, Նախագիտելիք (Հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 5 պատկերներով Աշխատասիրութիւն Ն. Սիմրոնեանց: Գինն է 35 կոպ. գումարով առնողներին 20% գիջումն կը լինի:

Մամուլի տակ են, Ընդ. Աշխ. Բ. տարի, մասն ուսումնական (մասնավորիկական) և Բնական և ընդ. Աշխ. Գ. տարի, մասն քաղաքական: Վերջին երկու գրքերի տպագրութիւնը աւարտելուց յետոյ կը հրատարակուին նոցա գները: Օտար քաղաքացիք դիմում են:

Въ Тифлисѣ. Кавказская книжная торговля З. П. Грикурова.

20—20

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Հրացաններ, բէվօլվերներ, դանակներ, գրիչներ, անուշահոտութիւններ, ասպծն, գուլպաներ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱՉԻՆՈՒԹ:

20—20

На Воронцовской Набережной, въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

Дозволено Цензурою 14 Іюля 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 122 Յուլիսի 16 (28) 1880 ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Յուլիսի 16 (28) № 122

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յատկագրագրութիւնք գրւում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ծան օրերից)

Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամէն ժամ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

«ՄՇԱԿԻ» կէս տարվայ բաժանորդագրութիւնը ընդունվում է յուլիսի 1-ից մինչև տարվայ վերջը։ Գինը 6 րուբլի։ Բաժանորդագրութիւնը ընդունվում է և մի ամսով։ Գինը 1 րուբլի։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ազգային լեզու դատարաններում.—Ներքին տեսութիւն։ Մեր դպրոցները։ Նամակ Ախալքալաքի գրագլխից։ Նամակ Հին-Նախիջևանից։ Նամակ Համամլուից։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Նեկրին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Հայր Օրմանեանի ընդունելութիւնը։ Նամակ Թիւրքիայից։ Նամակ Աւստրիայից։—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Թիւրքիայի հայ կաթոլիկ համայնքը։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼԵԶՈՒ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ

Յայտնի է որ ռուսաց ահագին պետութիւնը բաղկացած է անթիւ ազգութիւններից, որոնցից շատերը դժուարութեամբ են դործածում պետական լեզուն։ Բալտեան նահանգների գերմանական և ֆիննական ամբոխը, Լեհական ամբոխը, Մալօրօսիայի ազգասիրական մեծամասնութիւնը, Ընդրկովկասի հայ, թուրք և վրացի ամբոխը դժուարութեամբ են հասկանում, իսկ շատ անգամ բոլորովին չեն իմանում պետական ռուսաց լեզուն։

Գործ ունենալով արքունի դատարաններում զանազան ազգութիւններին պատկանող ռուս հպատակները ստիպված էին լինում խնդիրքներ տալ դատաւորներին և բացատրել իրանց մտքերը դատարանի առջև ռուսերէն լեզուով։ Բայց չը տիրապետելով այդ լեզուն այլազգի ամբոխը ստիպված էր դիմել վարձկան տպիչականերին, թարգմանիչներին և խնդիրք կազմողներին, որոնք շատ անգամ ի չար էին գործ ածում խնդրատուների հաւատարմութիւնը և նիւթապէս հարստահարում էին նրանց։

Դորանից ծագում է և անտանելի արդարադատութիւնը, որ անկարող է մտնել խնդրատուի հետ անմիջական յարաբերութեան մէջ։

Երևի այլազգի հպատակ ամբոխի այդ տեսակ ծանր, մինչև անգամ անտանելի դրութիւնը աչքի առաջն ունենալով, բարեզթագոյն կառավարութիւնը վճռել է այժմ ինչպէս հաղորդում են մեզ մայրաքաղաքի ռուս լրագիրները, թոյլ տալ որ Բալտեան նահանգներում և Լեհաստանում դատարաններին ներկայացվող խնդիրները, կարողանան դրված լինել և տեղական լեզուներով։ Լեհաստանում խնդիրները կարող են գրված լինել լեհական լեզուով, իսկ Բալտեան նահանգներում գերմանական և այլ տեղական լեզուներով։

Կառավարութեան այդ խելացի կարգագրութեանը համակրում է ի հարկէ ռուսաց ամբողջ մամուլը և տեսնում է ներկայ փառաւոր թագաւորութեան այդ նոր կարդադրութեան մէջ մի գրաւական Ռուսաստանի դատաստանական պրակտիկայի աւելի կանոնաւոր պարզացման, մի գրաւական արդարադատութեան սլայծառ ապագայի մեր ընդարձակ պետութեան մէջ։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Սկսեալ այն օրից, երբ մեր ազգային ուսումնարանների տեսչութեան իրաւունքը արքունի կրիտասարդութեան ձեռքը, երբ ազգային դատիարակութեան գործը ընդունվեցաւ որպէս միակ քայլ դէպի յառաջդիմութիւն, սկսեալ այդ օրից, մեր ուսումնարանների կազմակերպութիւնը բաւական նշանաւոր կերպիս փոխվեցաւ և բարելաւուեցաւ։ Այդ վերանորոգութիւնները կատարվեցան ժամանակի պահանջմանց համաձայն, որովհետև ժամանակը պահանջում էր ազգային ուսումնարաններից ոչ թէ ասիրացուների և խալիֆաների համար աշակերտներ պատրաստել, այլ ազգի ներկայացուցիչներ, որոնք կարող լինէին ազգի ներկայ պահանջները հասկանալ և ազգի առաջադիմութեան համար աշխատել։

Ներկայ ժամանակը պահանջում է ազգային ուսումնարաններից ոչ թէ ասիրացուների և խալիֆաների համար աշակերտներ պատրաստել, այլ ազգի ներկայացուցիչներ, որոնք կարող լինէին ազգի բոլոր պահանջները հասկանալ և ազգի առաջադիմութեան համար աշխատել։ Ազգի ներկայ պահանջները հասկանալ և ազգի առաջադիմութեան համար աշխատել կարող են միայն այն մարդիկ, որոնք ազգի ներկայ դրութիւնը լաւ գիտեն, որոնք ազգի ներկայ պէտքերը լաւ ճանաչում են, որոնք ազգի ներկայ պահանջները հասկանում են, որոնք ազգի ներկայ պահանջները գոհացնելու միջոցներ գիտեն։ Ազգի ներկայ պահանջները հասկանալ և ազգի առաջադիմութեան համար աշխատել կարող են միայն այն մարդիկ, որոնք ազգի ներկայ դրութիւնը լաւ գիտեն, որոնք ազգի ներկայ պէտքերը լաւ ճանաչում են, որոնք ազգի ներկայ պահանջները հասկանում են, որոնք ազգի ներկայ պահանջները գոհացնելու միջոցներ գիտեն։

Ժամը, երբ պիտի լուծվէր Նրա կենաց և մահուան խնդիրը, երբ Նրա դարևոր վէրքերը կամ պիտի բժշկվէին և կամ աւելի պիտի ասասկանային,—մի այսպիսի օրհասական րոպէում հայ-կաթոլիկ համայնքը նայում էր գործի վրա կատարեալ սառնասրտութեամբ։

Անցեալ պատերազմի ժամանակ, երբ Ցաճկատանի հայը սթափվեց իր դարևոր քնից, երբ ըղգաց իր թշուառ դրութիւնը, երբ ճանաչեց իր իրաւունքները և ներկայ պահանջը,—այդ ժամանակ նա մեր վէրքերը բաց արեց եւրօպայի առջև և սկսեց կարեկցութիւն խնդրել։ Մի և նոյն ժամանակում հայ ազգի մի մասը, հայ—կաթոլիկ համայնքը, մեզ անտարբերութեան մէջ։ Մենք կարծելով յիշում ենք, որ Բերլինի վեհաժողովի գումարման միջոցում, հայ—կաթոլիկները, փոխանակ իրանց հայ լուսաւորչական եղբայրների հետ միաբանվելու, և իրանց ազգային ցաւերի համար դարման խնդրելու,—հայ-կաթոլիկները այդ միջոցում թէ Կ. Պօլսի մէջ և թէ դաւառներում զբաղված էին խայտառակ կրօնական վիճաբանութիւններով, և Հասունի մասին էին մտածում....

Կաթոլիկ հոգևորականութեան վրա անկարելի է յայտ դնել, որովհետև Նրա իդէալը Հռոմն է, իսկ նպատակը Թիւրքաց անկարգ կառավարութեան պահպանութիւնը։ Մեր յոյսը ազատամիտ հայ-կաթոլիկ երիտասարդութեան վրա է։ Այժմ հայ-կաթոլիկ երիտասարդութիւնը, կատարեալ համոզմունքով և անկեղծ սրտով պէտք է բարձրացնէ ազգային միութեան դրօշը, որի արդիւնքը պէտք է լինի մեր ընդհանուր չարիքի պաշտպանութիւն, հայութիւն և սէր։ Բայց ազգային միութիւնից, ոչ մի ուրիշ միջոց չէ կարող փրկել Հայաստանը Թիւրքիոյ բարբարատութիւնից։ Այդ միութիւնից միայն կը սարսափի Թիւրքիան։ Ժամանակ է, աշխատենք չը կորցնել թանգագին ժամանակը։—Գործելու և միասիրտ, միաբան գործելու ժամանակ է։

Թիւրքիան, որպէս միշտ, իր չարերը պահպանելու համար, չը պիտի դադարէ մեր և լուսաւորչականների մէջ խառնութիւններ ձգելուց։ Նա ոչ սակաւ երկպառակութիւններ սերմանեց նոյն իսկ մեր կաթոլիկների մէջ։ Այժմ, որպէս նշանից երևում է, աշխատում է նա գործին մատնելով կրկին յուզել մոռացված հարցերը, որ ոչ սակաւ վնասներ պատճառեցին մեզ։ Այդ պէտք է ի նկատի ունենան հայ-կաթոլիկները։ Հայաստանը այժմ ողջունում է իր զաւակներին, բայց միայն ազգային միութեան դրօշի տակ ցանկանում է տեսնել նրանց։ Նա խնդրում է զոհաբերութիւն և աշխատանք։ Մեր ապագան կորած է, եթէ օգուտ չը քաղենք հանգամանքներից, իսկ մեր վատ եկեղեցական առաջնորդները, որոնցից մէկը և ամենագլխաւորը, որ յայտնի է իր զաւակն անցնելով և ներկայով, յաւիտենական նախատանքի դրօշը կընդունէ իր ճակատի վրա ազնուական պատմութիւնից, որովհետև մեզ ձգեց Հռոմի ճանկերի մէջ....

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Ծանուցանենք մեր բոլոր բարեկամներուն եւ հաճախորդներուն, թէ մեր հրատարակած գործերը կը գտնուին մեր գրավաճառանոցին մէջ, որ կը գտնուի Պոլսոյ Գումգափու թաղին մէջ, Ս. Նշան եկեղեցւոյ դրացի, թիւ 1։

Ներկայ տարուան մէջ հրատարակուած են հետեւեալ գործերը.

Ա. Ա. Ծ-յի

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Fonds A.R.A.M

ՎՂՎՈՂՄՈՒՆ ԱՐԵՎՄՏԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Նախագահ—Վիլեամ

ՆԱՄԱԿ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ

(Ա. Ղազարեանի)

Ի վերջոյ, 3 տարի

Ընթերցող հայրենակիցներ, ձեր ուշադրութեան կը յանձնենք, կարծեմ, առաջին անգամ հայ գրականութեան մէջ, ամբողջական վէպ մը, որ կը գրուի ոչ թէ ձեռագրի մը համար, այլ անմիջապէս տպագրութեան համար։ Ուրեմն, ինչպէս կը տեսնէք, ամէն բան կանխապէս պատրաստ է, ամէն բան կանխապէս տրամադրուած է, որպէսզի հեղինակը ազատ ձեռքերով կարենայ գործել, ստեղծել, առանց ուրիշ մտահոգութեան, քան միայն գրական։

Ես ալ, որ ձեզի կը ներկայացնեմ այս վէպը, ոչ մէկ ուրիշ նպատակ ունիմ, քան ձեզ հետաքրքրել, ձեզ հրապուրել, ձեզ ստիպել, որ կարդաք մինչեւ վերջ, առանց ձանձրանալու, առանց ձեզ ձանձրացնելու։ Ես ալ, ինչպէս ամէն հեղինակ, կ՚ուզեմ, որ իմ գործս ընդունելի գտնուի ձեր կողմէ, որ ձեր ուշադրութեան արժանանայ։ Ես ալ, ինչպէս ամէն հեղինակ, կ՚ուզեմ, որ իմ գործս ձեզ հետաքրքրէ, ձեզ հրապուրէ, ձեզ ստիպէ, որ կարդաք մինչեւ վերջ, առանց ձանձրանալու, առանց ձեզ ձանձրացնելու։

Ինչպէս կը տեսնէք, ես ալ ամէն բան կանխապէս պատրաստած եմ, ամէն բան կանխապէս տրամադրած եմ, որպէսզի ես ալ ազատ ձեռքերով կարենամ գործել, ստեղծել, առանց ուրիշ մտահոգութեան, քան միայն գրական։

Ուրեմն, ինչպէս կը տեսնէք, ամէն բան կանխապէս պատրաստ է, ամէն բան կանխապէս տրամադրուած է, որպէսզի հեղինակը ազատ ձեռքերով կարենայ գործել, ստեղծել, առանց ուրիշ մտահոգութեան, քան միայն գրական։

Ես ալ, որ ձեզի կը ներկայացնեմ այս վէպը, ոչ մէկ ուրիշ նպատակ ունիմ, քան ձեզ հետաքրքրել, ձեզ հրապուրել, ձեզ ստիպել, որ կարդաք մինչեւ վերջ, առանց ձանձրանալու, առանց ձեզ ձանձրացնելու։ Ես ալ, ինչպէս ամէն հեղինակ, կ՚ուզեմ, որ իմ գործս ընդունելի գտնուի ձեր կողմէ, որ ձեր ուշադրութեան արժանանայ։ Ես ալ, ինչպէս ամէն հեղինակ, կ՚ուզեմ, որ իմ գործս ձեզ հետաքրքրէ, ձեզ հրապուրէ, ձեզ ստիպէ, որ կարդաք մինչեւ վերջ, առանց ձանձրանալու, առանց ձեզ ձանձրացնելու

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունում եմ իմ տանն բոլոր ծախիւք, միջակ վճարով, ծննդական կանանց, նոյնպէս և այնոցիկ կանանց որոնք ունեն կանայի հիւանդութիւնք: Գահպանութիւնն և նկատողութիւն յատկապէս իմով հսկողութեամբ և անմիջապէս օգնականութեամբ հմուտ բժշկի. ի տան Կարատիւնկի № 24. ի Սաբինի փողոցի վրա.

Ակուշերկա Մ. Ֆիլչակով.

2—2 (1)

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Մինչև այս ԱՄԱՎԱՑ ՎԵՐՋԸ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ Արծրունու գրչէի մէջ: Գուլպաներ (տղամարդկանց և կանանց), Թաշկինակներ, պարուսիներ, պատկերներ, Հոսանէջրեր, Հրացաններ, բէվօլվերներ, կոդակէքներ, սղոյներ, դանակներ, դղալներ, ցիտրատ-մագնեզիա Ծարաւից և այլն. այժմ ծախում են 25%—50% էժան քան Թէ ուրիշ տեղ:

4—10

Համեմատեցէք անգլիական խանութի Թէյն գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ֆունտի համար այն Թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով Թանգ են ծախում և այդ խանութի Ֆունտը 2 բուբլիանոց Թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող Թէյի հետ:

32—100

ՓՈՐՁԱՌՈՒԻ ՀԱՇԻԱՊԱՀ

Ըր նորերում է եկել, ցանկանում է տեղ ունենալ: Համաձայն է նոյնպէս անցած տարիներից Ջեցած տարեկան ՀԱՇԻՒՆԵՐը կազմել և Թողած ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐը և ԲԱԼԱՆՍՆԵՐը կարգի բերել: Հասցէն Թողնել Փարիզ հիւրանոցում № 4:

10—10

ՄՕԶԻՕՔԻ

Հայոց օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ նպաստաւոր պայմաններով: Ցանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿՈՒՅԹ» խմբագրատունը պայմանների մասին բանակցելու համար:

10—10

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ

Յունիսի 30-ից պ. ՆՈՒՐԻՆՕՎԻ և ընկ ղեղերի ԽԱՆՈՒԹԸ և ՊԱՀԵՍՏԸ կը լինի ԽԻՏԱՐՕՎԻ տանը, Եարուրովի տան կից, որտեղ գտնվում է նահանգական վարչութիւնը Մուզէումի դիմացը:

3—3

Շուտով ամուսնի տակից դուրս կուգան Ս. Մանդինեանի հետևեալ աշխատութիւնները.

Ա զգայինն ընտանեկան աշխարհիք. 1-ն տարուայ ուսմունք, և ընթերցմունք, առաջին տպագրութեամբ:

Ա զգայինն դիւցազնական աշխարհիք. 2-դ տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք, առաջին տպագրութեամբ:

Նահապետական աշխարհիք և հայրենիքը. 3-դ տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք, երկրորդ տպագրութեամբ:

1—5

Բաղաքային ուսումնարանական մասնաժողովը յայտնում է, որ սեպտեմբերի 1-ից կը բացվին Թիֆլիսի մէջ Արհեստական և քաղաքային սկզբնական ուսումնարաններ: Աշակերտների ընդունելութիւնը ինչպէս առաջին, նոյնպէս և երկրորդ ուսումնարանում կը սկսվի օգոստոսի 15-ին: Խնդիրքները հասարակ թղթի վրա և ուսումնարանական մասնաժողովի անունով գրված, արվում են քաղաքային վարչութեան հերթական անդամին ամենայն օր առաւօտեան 10—12 ժամը: Խնդիրքի հետ պէտք արվին մկրտական և ծաղիկը պատուաստելու վկայականները և որոշ նշանակված պէտք է լինեն բնակութեան տեղը և տան պօլիցիական համարը: Սկզբնական ուսումնարանի մէջ ընդունվում են 8—14 տարեկան երեխաներ և նրանցից ոչինչ գիտութիւն չէ պահանջվում: Արհեստական ուսումնարանը մտնող երեխաների հասակը որոշվում է 12—16 տարեկան: Երեխաները ամուր կազմվածք պէտք է ունենան ու առաջին դասատուն մտնելու համար նրանցից պահանջվում է. Կրծնից-քրիստոնէական վարդապետութեան կարճառօտ հրահանգները և սրբազան պատմութիւն, ռուսաց լեզուից-կարդալ, գրել և կարդացածը պատմել, հայերի և վրացիների համար նոյնը իրանց մայրենի լեզուով, Թուաբանութենից-առաջին 4 գործողութիւնները և պարզ խնդիրների մտաւոր լուծումը, ժամանակի, դրամի, կշռաքի և այլ չափերի գիտնալը:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՈՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Զօրալեվիչ Ներքին հ., Բօտխանացի կանանց և երեխաների հ., Փուշարեանց խորուրգիական և աչքերի հ., Շահմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեանի ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խորուրգիական հ., Վզօրօվ վիներական և բորոտի հ., Իվյի աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօզլեպօվ, Լիսիցեվ և Վինոգրադով Ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Բուդվօվսկի Ներքին հ., Շահյմրօրսկի կիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրօվ վիներական և բորոտի հ., Բօտխանացի կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ Ներքին հ., Փուշարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկեվիչ խորուրգիական հ., Կրասնօգլեպօվ և Լիսիցեվ Ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահյմրօրսկի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ Ջղային և Ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ Ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և Ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւաւօտյան Օրթխա աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դերկատար Լիսիցեվ:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Ջ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) կովկասեան Գրավաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԹԱՆԵԱՑ ԸՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԻՈՆԵՆՑԻՑ:

Ա. ՏԱՐԻ նախապատմէլիք (իբրև հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ մասն ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

գումարով առնողներին զիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը քաղաքական:

6—20

Աղջկանց դպրոցում երկսեռ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձուք { Սարգիս Միրզայեանց.
Ասատուր Իսահակեանց.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԵԳՕՐ ԿԱՍՈՒՄՕՎ ԵԻ ԸՆԿ. յայտնում է այդ առևտրական տան գործերով բոլոր հետաքրքրվածներին, որ գործերի ընդարձակվելու պատճառով այդ տան դլխաւոր գրասենեակը օգոստոսի 1-ից կը տեղափոխվի Դէմակովի տան վերին յարկը Գանօվսկայա փողոցի և Երիվանսկայա հրապարակի անկիւնի վրա: Տուրքերի տալու և մուտքերի ստանալու համար գրասենեակը հասարակ օրերում բաց է լինում առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ կիրակի օրը 8—10 ժամ: Գնում է 1 և 2 փոխառութեան տոմսակներ և ծախում է նրանց այն պայմանով, որ գինը 12 ամիսների ընթացքում հասուցանվի: Այդ պայմաններով մի տոմսակ գնողը տարվայ ընթացքում ստանում է այն 20 համարներին, որոնք ցոյց են տրված վիկայականի մէջ չորս ամիսների: Ցանձնարարում է և ծախում է մանաւանդ անձանց ամեն տեսակ անշարժ կայքեր, կօմիսիայով ծախում է ապրանքներ և նիւթեր: Մատուցանում է տպված պայմանագիրներ, բնակարաններ, խանութներ և դասարկ տեղեր քրէհով տալու համար: Տուրքերին մինչև նոր կարգադրութիւնը մնում է.

1) Պահելու համար մինչև պահանջվելը 4½%, պայմանաւոր 5½%, 2) տուրքերին 6 ամսով 5½%, 9 ամսով 6½%, 1 տարով 7½% 1½ տարով 8%, 2 տարով և աւելի 9: 3) Այդ ընկերութեան 1 կոպէկի պայ ունեցողների մասնաւոր պայմանաւոր տուրքերին 9%: Պարտամուրհակով յայտնի անձի ապահովութեամբ փող տալու ժամանակ առնում է մի տարի ժամանակով 10%, մի շաբաթի ժամանակով 9%:

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ցանկացողները կարող են ստանալ ամեն օր գրասենեակի կառավարչից:

1—10 (2)

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Հրացաններ, բէվօլվերներ, դանակներ, գրչէներ, անուշահոտութիւններ, սապօն, գուլպաներ, Թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

20—20

На Воронцовской Набережной, въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ծախվում են օշեոպրաֆիական պատկերներ 20% զիջումով. վերարկուներ 6—10 ր., խոզանակներ պատվիճակուած են լդի մէջ առանձնապէս անգլիական խանութի համար, ամենալաւ ածելիներ, արկղիկով 4 ր., նետիլդի գանակներ 3—20 ր. դիւժինը, բրիտանական մետալի Թէյամաններ 30 կ.,—3 ր., գիտրատ-մագնեզիա, Թիւրքական շերբէթ և ծարաւը բացող նիւթ 70 կ., ամենալաւ սպօրտվիչն և խերես 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՑԻ ՊԵԿԱՐՆԻՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կաթելի կը լինի առանալ ԿԱՖԷ, ՇՕԿՕԼԱԴ, ԹԷ և պատրաստված հանդիպին գանագան ԸՋԻԵՒ:

23—40

Дозволено Цензурою 15 Іюля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 123 Յուլիսի 17 (29) 1880 Յուլիսի 17 (29) № 123

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Փոխվելուց գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յաղորդագրքերը պիտուց են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տան օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մենք անշնորհ ենք։ — Ներքին տեսութիւն։ Գաւառական թղթակցութիւններ։ Նամակ Շուշուց։ Նամակ Խրտպրին։ Նկարին լուրեր։ — Արտաքին տեսութիւն։ Բէռլինի Նամակ Աւստրիայից։ — «Մշակի» հեռագիրները։ — Յայտարարութիւններ։

ՄԵՆՔ ԱՆՇՆՈՐՀ ԵՆՔ

Ամեն բանի մէջ շնորհակալ է հայը, ամեն բանի մէջ յառաջադէմ և ճարպիկ է, բայց մի բանի մէջ շնորհ չունի—նա իր ունեցած բարեմասնութիւնները, իր կատարած սխրագործութիւնները երևան հանելու, ուրիշներին ցոյց տալու և նրանց համեմատ յարգանք և պատիւ պահանջելու շնորհ չունի։ Ինչ որ գործել է նա, ինչ որ կատարել է, միշտ ծածկել է անյայտ և մոռացվել է ազգերի յիշողութիւնից։ Նա մինչև անդամ չը կարողացաւ իր պատմութիւնը մոռնալ հին, քաղաքակիրթ ազգերի պատմութեան շարքում, թէև ինքը նրանցից մէկն է եղել։

Ուրիշները իրանց լուից ուզում են շինում և աշխարհին ցոյց են տալիս, բայց մենք մեր ուղտերը թաղցնում ենք։ Այդ առած է դարձ ոչ այնքան հայի համեստութիւնից, որքան նրա անհոգութիւնից։

Յունաստանի անկախութեանը նպաստեց ոչ այնքան այդ ազգի արիւնը և ազատասէր եռանդը, որքան այդ երկրի ափերակների բնակիչները, որոնք, որպէս հնութեան և ճարտարութեան արդիւնքը, սիրելեան ամբողջ Եւրոպայում։ Լուսաւոր աշխարհը մտածեց թէ ափսոս է, որ մի այսպիսի հանճարաւոր ազգ կորչի և ոչնչանայ վայրենի թուրքերի ձեռքում, մի ազգ, որ այնքան մեծ ծառայութիւններ է մատուցել մարդկութեանը թէ իր արհեստով և թէ իր դիտութիւնով։

Մեր լրագրութիւնը մի քանի ամիս առաջ հրատարակեց, թէ առաջիկայ տարվայ մէջ Թիֆլիսում կազմվելու է հնադէտների ժողով, և հրաւիրեց ձեռնհաս անձինքներին պատրաստել այդ ժողովի համար հայոց հնութեան վերաբերեալ հետազօտութեան նիւթեր։ Բայց տակաւին, որքան մեզ յայտնի է, մի նշանաւոր պատրաստութիւն չէ եղել պատրաստութիւն չէ եղել

Ի նկատի ունենալով այն, որ մի այսպիսի ժողով մեր կողմերում առաջին անգամն է դումարվում, և պիտի հետազօտէ կովկասեան ազգերի կուլտուրական առանձնութիւնները,—հայերը, որ միշտ առաջնակարգ դեր են խաղացել այդ երկրի պատմութեան մէջ, պէտք է աշխատէին ցոյց տալ իրանց հնութեան յիշատակարանները, որով կը յայտնվի, թէ իրանք ինչ տեղ էին բռնում կովկասեան ցեղերի մէջ։ Այսպիսի ժողովները յաճախ չեն կրկնվում, և գիտութեան առջև իրանք հայերը պարտական կը մնան, երբ իրանց մասին ոչինչ չենք ցոյց տայ, և միշտ անյայտ կը ճնան, որպէս մինչև այսօր ճնացել են։

Մեկանից աւելի ասոր և աւելի աննշան ցեղերի գործիչները եռանդով աշխատում են, և մեծ պատրաստութիւններ են տեսնում հնագէտների ժողովի համար։ Ինչ կը լինի, երբ ժողովը կը վերջանայ և հնագէտները աւելի բարձր կարծիք կը կազմեն, օրինակ, վրացիների մասին և հայերը կը ճնան անյայտ։ Չէ՞ որ, նրանց կարծիքը կը տարածվի ամբողջ լուսաւոր աշխարհում։

Մեր մէջ միայն մէկ մարդ է աչքի ընկնում, որ այդ ժողովի համար աշխատում է,—պ. Երիցեանը. իսկ մեր այն երևելի հնագէտները, որոնք Մոսկվայում և Ս. Պետերբուրգում փառք են վայելում, որոնք հայերի վրա խօսելիս միշտ եւրօպական աղբիւրներին են դիմում և իրանցից մի նոր միտք չեն յայտնում,—այդ պիտանականները իրանց տեղում անշարժ նստած են, և չեն մտածում, որ գոնե այժմ որ և իցէ օգուտ բերէին իրանց հայրենիքին։

Մեզ պատահեց այս օրերում լինել պ. Քիւրքջեանի արհեստանոցում և տեսնել նրա լուսանկարչական աշխատութիւնները, որոնք գլխաւորապէս առնված են Անի քաղաքի տեսարաններից։ Պ. Քիւրքջեանը ժամ հինգ ամիս անցուցել է Կապրատունեաց մայրաքաղաքի աւերակների մէջ և հանել է բոլոր հնութիւնների պատկերները, ինչ որ կարողացել է ապատ ճնալ ժամանակի և մահմետական բարբարոսութեան կոծանիչ ձեռքից։

Պատկերները ներկայացնում են իւրաքանչիւր մի աւերակ ամբողջապէս վեր առած, և նրա մանրամասները (դետալ) առանձնապէս վերառած։ Ոչ մի արձանագրութիւն, ոչ մի խորտակված սիւն, ոչ մի կամարի ճնացորդը առանց ուշադրութեան չէ թողված։ Վերառած քաղաքը ամբողջութեամբ կենդանանում է պ. Քիւրքջեանի պատկերների մէջ։ Ճշտութեան, պարզութեան և արհեստի կողմից, պատկերները անհամեմատ գեղեցիկ են։

Ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը որ առաջիկայ տարում պէտք է կազմվի Թիֆլիսում հնագէտների ժողով, յոյս ունենք, որ պ. Քիւրքջեանի աշխատութիւնները մեծ յոյս պիտի սիրեն ներշնչեն նրա հիանալի ճարտարապետութեան վրա, որի մէջ հայ մարդու հանճարը երևան է գալիս իր բոլոր արհեստագիտական ուժով։ Եւ պատուելի լուսանկարը այդ իսկ նպատակով պատրաստում է իր պատկերները, որ ներկայացնէ հնագէտների ժողովին։

Պատկերների թիւը հասնում է մինչև վեց հարիւրի. նրանք, բացի Անիի աւերակներից, ունված են և Աշտարակունեաց ժամանակների հնութիւններից. կան և մի քանի բևեռագիր արձանագրութիւնների լուսանկարներ, կան կոթածանված բերդերի և պալատների տեսարաններ։

Պ. Քիւրքջեանը նպատակ ունի իր պատկերներից կազմել մի ամբողջ ալբոմ հանդերձ պատմական, հնագիտական տեղեկութիւններով, և տեսնել, թէ արդեօք մեր հասարակութիւնը կը գտնվի նրան այդ վերջին նպատակը, որովհետև մեր քարքար ուսում ստացած ճարտարապետներից, գոնե մեկին էլ չենք ճանաչում, որ օգնէր նրան, որ հետաքրքրվէր այսպիսի չնչին բաներով, որոնց մէջ ոչ նիւթական շահ կայ և ոչ արտօնութիւն...

Ց. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Եթէ ուշադրութեամբ կարդալու լինենք մեր պարբերական հրատարակութեանց գաւառական թղթակցութիւնները, և մի քանի տարի հայացք ձգենք նոցա բովանդակութեանը, մենք կը տեսնենք, քէչ բացառութեամբ, որ մեր գաւառական թղթակցութիւնների մեծ մասը վերաբերվում են հասարակաց բնաւորութեանց, անձնական, ընական նախանձին, և թշնամական առերութեանը։ Մի և նոյն ժամանակ, այդպիսի թղթակցութիւնները արտօնվում են տանուտէր թղթակցութեան պիտակի տակ։ Այդպիսի թղթակցութիւնների արդիւնքը այն է լինում, որ կարելով մանուլի անունը, ի չար գործածելով նրա հասարակութիւնը և շփոթելով հասարակաց կարծիքը, լրագրական էջերում լցվում են միմեանց հակառակ բովանդակութեամբ անվերջանալի յօդուածներ, որոնց արժանաւորութիւնը գառնում է նոյն իսկ խմբագրատեսների միմեանց դէմ լարված պրութիւնը։ Այդ դէպքում գրականութեան և լրագրի պատիւը ամրոխի առաջ կորցնում է իր արժանաւորութիւնը, որովհետև ամրոխը, որքան էլ անաչառ լինէր դէպի տպագրական խօսքը, այնու ամենայնիւ մի բնական դժրութիւ կը զգայ իր մասին արած դրպարտութիւնների դէմ։ Ու այդ երևոյթը կը վերջանայ միգանում այն ժամանակ, երբ թղթակցութիւնները կը ճանաչվեն գրականական ամենաթիւնը, ձշմարիտ հասարակաց շահը, և հետևապէս ազգային լրագրութեան պատակաւելի պաշտօնը։ Այժմ ազգի կարիքը պահանջում է լրագրական խօսքերով արծարծել ամրոխի մէջ ազգայնութեան գաղափարը, և այդ գաղափարը ընդհանրացնել ամրոխի դատնական մասերի մէջ։ Ներկայ ազգային վիճակը պահանջում է յատկապէս անունով ազգային միութիւն կազմել հայ—ազգի բոլոր մասերի մէջ, արմատացնել այդ գաղափարը և մշակել նրան բարոյական հիմունքների վրա։ Այդ գաղափարը պէտք է ըմբռնեն լրագրական թղթակցութիւնները, որոնք ժողովրդի թարգման պահնալով. արծարծեն ընդհանուր ազգի խորհրդածութիւնները։ Թէև լրագրութիւնը, շատ անգամ իր առաջնորդող յօդուածներով յարատևում է կրթել և ազգութեան

Fonds A.R.A.M

ԱՄԵՆԱՀԱՍ ՀԱՄԱՐ

1 յունվ.

Ներկայումս ամենքն էլ խոսում են ընդհանուր ապստամբության մասին, որ պիտի բռնկվի Թուրքիայի տարբեր վայրերում։ Ինչպես հայտնի է, Ալբանիայի 1-ին, որ մեզ հարևան է, ապստամբությունը սկսվել է դեռևս մարտի վերջերին։ Մեզ հասած լուրերի համաձայն՝ ապստամբները ունեցել են մի քանի հաջողություններ։ Ինչ վերաբերում է Մակեդոնիային, ապա այնտեղ ևս ապստամբությունը սկսվել է դեռևս մարտի վերջերին։ Ըստ որոշ տեղեկությունների՝ ապստամբները ունեցել են մի քանի հաջողություններ։ Ինչ վերաբերում է Կրետեին, ապա այնտեղ ևս ապստամբությունը սկսվել է դեռևս մարտի վերջերին։ Ըստ որոշ տեղեկությունների՝ ապստամբները ունեցել են մի քանի հաջողություններ։ Ինչ վերաբերում է Կիպրոսին

պատճառով: Այդ կէս դարվայ ընթացքում Բէլգիան խաղաղ ճանապարհով կարողացաւ պատուաւոր տեղ բռնել եւրոպական ժողովուրդների ընտանիքի մէջ: Բէլգիական ազգային այդ տօնը, որ նուիրված է ժողովրդի նիւթական և բարոյական խաղաղ առաջադիմութեան յիշատակներին, նշանակութիւն ունի ոչ թէ միայն Բէլգիայի համար, ոչ թէ միայն իւրաքանչիւր ազգի և պետութեան համար, որ հասկանում է պատմական փորձի նշանակութիւնը և որ անհրաժեշտութիւն է զգում անցեալի օրինակներից օգուտ քաղել, այլ ամբողջ աշխարհի համար: Դա ազատութեան տօն է, որ ամբողջ աշխարհի համար թանգագին է:

Բէլգիան մի փոքրիկ պետութիւն է և շրջապատուած է այնպիսի տարրերով, որոնք պատրաստ են յաջող դէպքին վերջ դնել նրա անկախ գոյութեանը և որոնց դէմ նա միայն 100,000 զինուոր կարող է դուրս բերել: Այդ փոքրիկ Բէլգիան հսկայական քայլերով առաջ է գնում նիւթական և բարոյական բարօրութեան ճանապարհի վրա:

Ինչի մէջն է ծածկված այդ մեծական զարգացման գաղտնիքը: Ինչի մէջն է այն գաղտնիքը, որ աշխարհին քանակութեամբ զօրքեր ունեցող եւրոպական ոչ մի պետութիւն չէ համարձակվում ձեռնամուխ լինել թոյլ Բէլգիայի անկախութեանը:

Այդ գաղտնիքը ժողովրդական մտաւոր ույժերի զարգացումն է և այդ ժողովրդի գիտակցական պետական կեանքն է:

1815 թուականին Վիէննայի դաշնագրի հիման վրա, իբրև նահանգ Հօլանդիայի հետ միացրած, Բէլգիան 15 տարիների ընթացքում համբերում էր միջազգային այդ անիրաւութեամբ իր վրա դրած անտանելի լուծը: Հօլանդիայի թագաւորը ոչ թէ միայն ոչինչ չը գործեց բէլգիացիներին իրանց անտանելի վրութեան հետ հաշտեցնելու համար, այլ ընդհակառակը աւելի էլ սաստկացրեց նրանց թշնամութիւնը դէպի հօլանդացիք: Բէլգիան չը կարողացաւ հաշտվել Հօլանդիայի տիրապետութեան հետ: Ժամանակը և լաւ կառավարութիւնը գուցէ մի ժամանակ անհետացնէին այդ թշնամութիւնը, բայց Հօլանդիայի թագաւորը չը կամեցաւ սպասել ժամանակի բնական ընթացքին: Նա բացարձակ ույժը աւելի լաւ համարեց և բէլգիացիք միշտ զգում էին այդ ույժի ճնշումը: Ամբողջ վարչութիւնը հօլանդացիների ձեռքին էր, Բէլգիայի բոլոր շահերը զոհվեցան Հօլանդիայի շահերին: Հօլանդիայի պարտքերի մեծ մասը Բէլգիայի վրա դրվեցաւ և ամենանեղական սահմանադրութիւնը որոշում էր բէլգիացիների յարաբերութիւնը դէպի Հօլանդիայի թագաւորը:

Այսպիսի դժուար դրութեան մէջ էր Բէլգիան, երբ 1830 թուականի Ֆրանսիական յեղափոխութիւնը Ֆրանսիական գահի վրա Լուդովիկ-Ֆիլիպին բարձրացրեց: Նոր թագաւորի ազատամիտ անունը կենդանացրեց բէլգիացիների յոյսերը:

Կղերական և ազատամիտ կուսակցութիւնների կռիւները Բէլգիայի պատմական պակասութիւն էին կազմում և ներքին երկպառակութեան պատճառ էին դառնում: Կաթօլիկ ուժեղ կուսակցութիւնը միշտ կարողանում է հաշտվել իւրաքանչիւր կառավարութեան հետ, եթէ նա չէ խլում այդ կուսակցութեան արտօնութիւնները: Հոգևոր ուսումնարանների փակելը, հոգևորականների հալածելը, որոնք չէին կամենում երդվել Հօլանդիայի թագաւորին, իբրև բողոքական թագաւորի, միացրին բէլգիական երկու կուսակցութիւններին:

Ֆրանսիայից արտաքսված մի քանի ազատամիտներ օգուտ քաղեցին Կարլ X-ի անկումից և մտածողից լինելով Լուդովիկ-Ֆիլիպպի վրա, որի օգնութիւնը Բէլգիայի ազատութեան համար կարելի էր սպասված համարել, կարողացան իրանց հայրենակիցների ազգասիրութիւնը զարթեցնել: Մի ամիս չանցաւ Ֆրանսիայի կառավարութեան փոխվելու օրից, երբ Բրիւսելի մէջ 1830 թ. օգոստոսի 24-ին օտար կառավարութեան դէմ թշնամական ցոյցեր կատարվեցան: Այդ օրը բէլգիացիք հրաժարվեցին տօնել Հօլանդիայի թագաւորի ծնունդը: Միւս օրը արքունական թատրոնում խաղացվում էր «Պորտիչի համրը» օպերան: Նէապօլիտանցիների ապստամբութեան պատկերը Բէլգիայի ժողովրդական շարժման նշանը դարձաւ: Թատրոնի մէջ եղած բէլգիացիք ոգևորված աղաղակներով ընդունեցին այդ պատկերը, իսկ թատրոնը շրջապատող ժողովուրդը նրանց արձագանք տուեց: Պաշտօնական լրագրի խմբագրութիւնը, պօլիցիական վարչութիւնը, արդարութեան մինիստրի բնակարանը մի րոպէում քանդվեցան ժողովրդից: Արքունական պրօշիաները և զօրքարանները նոյնպէս ոչնչացան: Ամեն տեղ ժողովրդական զօրքեր և հասարակական ապահովութիւնը պահպանող մասնաժողովներ կազմվեցան: Հօլանդական զօրքերը յաղթվեցին բէլգիական ժողովրդական զինուորներից:

Բէլգիայի վիճակը որոշելու համար Լօնդոնի մէջ եւրոպական պետութիւնների ներկայացուցիչների կօնֆերենցիա կազմվեցաւ, որ երկար բանակցութիւններից յետոյ բէլգիական ազգային մասնաժողովի հետ, յայտնեց Բէլգիայի անկախութիւնը:

Բէլգիացիք իրանց համար թագաւոր ընտրեցին, որ 1831 թ. յուլիսի 21-ին հանդիսով մտաւ Բէլգիայի մայրաքաղաքը, երդվեց հաւատարիմ մնալ սահմանադրութեանը, որին մինչև մահ երբէք չը դաւաճանեց:

Այդ ժամանակից ի վեր կէս դար է անցել, տասնեակներով կղերական և ազատամիտ կառավարութիւններ են փոխվել, բաւական դժուարութիւնների և փորձերի ենթարկվեց այդ փոքր երկիրը, բայց նրա պետական կեանքի ամենածանր րոպէներում անգամ իր սահմանադրութեան հիմնական սկզբունքները—խղճի և խօսքի ազատութիւնը երբէք խախտված չեն: Ոչ Լուդովիկ-Ֆիլիպպի խարհուրդները, ոչ հզօր Նապօլէօն III-ի սպառնալիքները չը կարողացան ստիպել բէլգիական թագաւորին սահմանափակել ժողովրդական իրաւունքները: Թագաւորների ունեցած հաւատարմութիւնը դէպի սահմանադրութիւնը և նրա յարգանքը դէպի ժողովրդի իրաւունքները ազատեցին Բէլգիային այնպիսի անկարգութիւններից, որոնք կարող էին վնասել նրա անկախութեանը անգամ: 1848 թուականի յեղափոխական փորձերը անաջող հետևանքներ ունեցան, որովհետև ժողովրդից սիրված թագաւորը աւելի լաւ համարեց թողնել իր գահը, քան թէ պաշտպանել նրան զէնքով ժողովրդի ցանկութեան հակառակ:

Կղերական և ազատամիտ կուսակցութիւնների երբէք չընդհատված վէճերը չը կարողացան իրական ազդեցութիւն ունենալ սահմանադրութեան հիմունքների վրա. ոչ թէ միայն ազատամիտները, այլ և կղերականները, երբ այս վերջինների ձեռքին է եղել կառավարչական ղեկը, միաձայն պաշտպանել են խղճի և մամուլի ազատութիւնը: Մինչև անգամ այսպէս անուանված «կաթօլիկական հաշտութեան» մինիստրութիւնը, որ միաժամանակ ատելի էր թէ ազատամիտ և թէ կղերական կուսակցութեանը, կարողացաւ պաշտպանել տպագրական խօսքի ազատութիւնը, չը նայելով հզօր Նապօլէօն III-ի սպառնալիքներին, որ պահանջում էր յետ տալ Ֆրանսիային փախած եղբայրներին, որոնք Նապօլէօնի կեանքին ձեռնամուխ էին եղել: Գերմանիայի այդպիսի փորձերն էլ 1875 թուականին անաջող անցան:

Բէլգիական ամենաւ ազատամիտ կառավարութիւնը իշխանութիւն ստացաւ 1878 թ. յուլիսի 20-ին և մեծ հեղինակութիւն ունի: Կառավարութեննից պաշտպանված ազատ խօսքը և մամուլը անշնորհակալ չը գտնվեցան դէպի իրանց հովանաւորող երկիրը: Եւրոպայում ամենամեծ անկարգութիւնները և չարիքները, անիշխանութեան և կօմունայի վարդապետութիւնները չը քարոզվեցան Բէլգիայի մէջ, նոյն Բէլգիայի մէջ, որտեղ նրանք կարող էին բոլոր միւս երկիրներից աւելի ազատ հնչվել և չը պատժվել:

Ամենալի ազատութիւնը նիւթականապէս թոյլ Բէլգիայի բարոյական ույժի աղբիւրներից մէկն է: Միւս աղբիւրը՝ ժողովրդական կրթութեան առաջին զարգացումն է:

1848 թւին Բէլգիայի ազգային ուսումնարանների մէջ սովորում էին 450,000 երեխաներ և 190,000 հասակաւորներ, 1870 թուականին առաջինների թիւը 600,000-ի, իսկ երկրորդների թիւը 217,000 հասաւ: Այժմ այդ թւանշանները աւելի էլ բարձրացել են: Ամբողջ ազգաբնակութեննից կարդալ և գրել գիտեցողները 80% են կազմում: Ժողովրդական լուսաւորութեան համար արած ծախսերի շատանալը ակներև է դարձնում նրա զարգացման աստիճանը: 1876 թուականի բիւջէտի համեմատ որոշված էր ժողովրդական լուսաւորութեան համար 8,197,000 ֆրանկ ծախսել, նոյն նպատակի համար 1879 թուականի բիւջէտը որոշում է 14,254,599 ֆրանկ: Երեք տարվայ ընթացքում կրթութեան համար արած ծախսերի քանակութիւնը 6,057,599 ֆր. շատացաւ. գրեթէ երկու անգամ:

Ինչպիսի բարեկութեամբ և նախանձով պէտք է նայեն այժմ այդ փոքր պետութեան առաջադիմութեան վրա այն մարդիկ, որոնք պետական հանգստութեան գրաւականը ժողովրդի տգիտութիւնն են համարում: Նաստութիւններին նրանք պատասխանում էին, բայց ակներև օրինակին անկարելի է պատասխանել: Նոյն իսկ այդ մարդիկ, խաւարի և ստրկութեան այդ պաշտպանները Բէլգիային կորուստ էին նախագուշակում, որովհետև նա աւելի լաւ համարեց լոյսը, քան թէ խաւարը, ազատութիւնը, քան թէ շղթաները և ստրկութիւնը: Այսպիսի օրինակի առաջ խաւարի այդ պաշտպանները պէտք է լռեն:

Բէլգիական ժողովուրդը հպարտութեամբ կարող է տօնել իր անկախութեան 50 ամեայ յոբելեանի հանդէսը, որովհետև նա խաղաղ յաղթութիւն է մարդկային մտքի և ոգու, կոպիտ ույժի դէմ, ճշմարտութեան, դարևոր նախապաշարմունքի դէմ, օրինաւորութեան՝ կամայականութեան դէմ: Ցանկանանք այդ աշխատող ժողովրդին նոր աջողութիւններ իր ազատ կեանքի ասպարիզի վրա: Նրա աշխատանքները և օրինակը առանց հետևանքի չեն մնայ մարդկութեան համար:

ՆԱՄԱԿ ԱՒՍՏՐԻԱՅԻՑ

—

Վիէննա, 6/18 յուլիսի

Այսօր Աւստրիայի մայրաքաղաքում կատարվեցաւ Եւրոպայի որսորդների ժողովի ընդհանուր հանդէսը, որին ներկայ էին մինչև 12,000 որսորդներ: Լրագիրներում քանի մի ամիս առաջ հրատարակված էր այդ ժողովի մասին և նշանակված օրը համարեա բոլորը ներկայ էին: Քաղաքի բոլոր փողոցները զարդարված էին գոյնզգոյն դրօշակներով, ամեն տեղ երևում էր ընդհանուր ուրախութիւն և ոգևորութիւն: Այն փողոցի վրա, որտեղից պիտի անցնէր հանդէսը, վաղ առաւօտից երկու կարգ զինուորներ էին կանգնեցրած:

Հանդէսը սկսվեց 10 ժամին: Առաջ անցաւ հրաշէջների գունդը իր դրօշակներով և առանձին երաժշտների խմբով: Նրանցից յետոյ անցան կայսրի հօրեղբայրը և եղբայրը բոլոր պալատականներով:

Ամբողջ քաղաքը թնդաց կեցցէների ձայներով: Ցետոյ մին միւսից յետոյ անցան ամեն երկիրների որսորդները իրանց դրօշակներով և իրանց հետ բերած երաժշտական խմբերով:

Բոլորից բազմաթիւ և գեղեցիկ հագուստներով ու տեսքով էին շվէյցարացի որսորդները, որոնց ժողովուրդը մեծ համակրութեամբ ընդունեց: Շատերը ժողովրդից իրանց գլխարկներն ու թաշկինակները կորցրին: Ոչ սակաւ գրաւիչ էին տիրօլցի որսորդները իրանց գոյնզգոյն հագուստներով: Բոլորից յետոյ անցան առհասարակ Աւստրիայի և մանաւորապէս Վիէննայի որսորդները հերցօգ Ալբրէխտի և իր ամուսնու առաջնորդութեամբ: Ժողովրդի գոռում և գոչումը չափ և սահման չունէր: Վերջապէս անցան քաղաքային վարչութեան ներկայացուցիչները:

Հանդէսը գումարվեցաւ մի մեծ հրապարակի վրա Ֆրանց-Յօվսէֆի անունով կառուցված զօրանոցի հանդէպ: Տասն րոպէից յետոյ յայտնվեցաւ կայսրը նորին մեծութեան կայսրուհու հետ: Ժողովուրդը մեծ բերկրութեամբ ընդունեց իր թագաւորին:

Այն ժամանակ տասն և երկու հազար որսորդները գունդ գունդ գնացին քաղաքից դուրս մի մեծ դաշտի վրա և այնտեղ սկսեցին զանազան որսորդական փորձեր և հրաձգութիւններ անել: Որսորդների ճարպկութիւնը և նրանց յաջողակութիւնները նպատակների վրա զարմանք էին ազդում: Ամենաաջողակները ստացան թանգագին մրցանակները, որ պատրաստել էր Վիէննայի քաղաքային գանձարանը: Դրանից յետոյ տրվեցաւ փառաւոր և մեծահանդէս ճաշ, որտեղ հրաւիրված էին Վիէննայի զինուորական և քաղաքական աստիճանաւորները:

Ինձ զարմացրեց այն, որ ես չը տեսայ այդ զանազան երկիրներից եկած որսորդների թւում Ռուսաստանի որսորդների ներկայացուցիչներից ոչ մինը: Մի գերմանացի ինձ ասեց, այդ այն պատճառով է, որ ռուսները չունեն որսորդական կազմակերպված ընկերութիւններ, ուրեմն չունեն և հմուտ որսորդներ:

Այդպիսի հանդէսներ կրկնվում են տասն և երկու տարի մի անգամ Եւրոպայի այլ և այլ մայրաքաղաքների և մեծ քաղաքների մէջ: Աւելորդ չեմ համարում ասել, որ յիշեալ հանդէսին ներկայացել էին որսորդներ մինչև անգամ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներից և Ամերիկայի միւս հանրապետութիւններից:

Սիրտս արիւնով լցվում էր երբ մտածում էի որ խեղճ հայի անունը երբէք չէ յիշվում այս տեսակ համաշխարհային հանդէսներում: Արդեօք ինչ քանի մէջ պէտք է յայտնվի հայ մարդը:

Հ. Առավեանց

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՎԻԵՆՆԱ, 13 յուլիսի: Բ. Դրան պատասխանը պետութիւնների գրութեանը երէկ ուղարկվեցաւ: Բ. Դուռը մերժում է Բերլինի կօնֆերենցիայի որոշած սահմանը, համաձայն է բանակցութիւններ սկսել սահմանները ուղղելու մասին, բացառելով Եանինա, Մեցեվօ և Լարիսսա:

ՓԱՐԻԶ, 14 յուլիսի: «Rappel» լրագիրը հաղորդում է իբրև լուր, որ Վիկտօրիա թագուհին մի նամակով խորհուրդ է տուել սուլթանին ընդունել Բերլինի կօնֆերենցիայի վճիռը:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 14 յուլիսի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր. 12 կ., երկրորդ 91 ր. 87 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր. 12 կ., Ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 223 ր. 50 կ., երկրորդ 222 ր. 75 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 91 ր., երկրորդ 91 ր., երրորդ 90 ր., 75 կ., ոսկի 7 ր. 83 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 25 1/3 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 214 մարկ, Փարիզի վրա 267 ֆր. 75 սանտիմ: Բօրսայի տրամադրութիւնը հանգիստ է:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդառնում եմ իմ տանը բոլոր ծախիւքս միջակ վճարով, ծննդական կանոնոյ, նոյնպէս և այնպիսի կանոնոյ որոնք ունեն կառոյցի հիւանդութիւնը: Պահպանութիւնն և նախատրութիւն յատկացնէս իւով հակոտութեամբ և անմիջապէս օգնականութեամբ հմուտ բժշկի. ի տան Կարատիւնակի № 24. ի Սաբբելի փողոցի վրա.

Ակուշերկա Մ. Ֆիլչակով.

2—2 (1)

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Մինչև այս ԱՄԱՌԱՑ ՎԱՃԱՌ ԱՆԴԱՍԱԿԱՆ ԻՆՆՈՒԹՈՒՄ Արծրունու գրքերի մէջ: Գուլպաներ (ատամարդկերանց և կանանց), թաշկինակներ, պարուսիներ, պատկերներ, հոտաւէտ ջրեր, հերայաններ, բէվօլվերներ, կողպէքներ, պոյներ, դանակներ, գլաներ, ցիտրատ-մագնեզիա ծախում են այժմ. այժմ ծախում են 25%—50% էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

5—10

Հաճեցեալք անպլխական խառնութի թէյին գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ժուռնալ համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խառնութիւնում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խառնութի ժուռնալ2 բուլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

33—100

Նուագով մանուկի տակից գտրա կոպան Ս. Մանդինեանի հետևեալ աշխատութիւնները.

Ա գգայ ին ընտանեկան աշխարհ. 1-ն տարուայ ուսմունք, և ընթերցմունք, առաջին տպագրութեամբ:

Ա գգայ ին պիւցապանական աշխարհ. 2-ր տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք, առաջին տպագրութեամբ:

Նահապետական աշխարհ և հայրենիք. 3-ր տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք, երկրորդ տպագրութեամբ:

2—5

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԹԱՒԱՐԻՉ

քաղաքի մէջ մանուկ դպրոցի համար պահանջվում է մի հմուտ

ՎԱՐԺԱՊԵՏ ՀՈՑՈՑ ԵՒ ՕՐԻՈՒՀԱՑ

լեզուների համար խիստ նպատակաւոր պայմաններում: Ցանկացողները կարող են դիմել ՀՈՎՀՈՎԱՆՆԻ քարտուղարան պ. ՄԵԼԻՔ-ԱԶԱՐԵԱՆՑԻ կանտորը:

ՓՈՐՁԱԼՈՒԻ ՀԱՇԵՒԱՊԱՀ

Որ նորերում է հին, յանհանում է տեղ ունենալ: Համաձայն է նոյնպէս անցած տարիներից ճեղած տարեկան ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ կազմել և Թղած ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱՊԱՏԱՌ ԴՐՔԵՐԸ և ԲԱԼԱՆՄՆԵՐԸ կարգի բերել: Հասցէն Թղտնել Փարիզ հիւրանոցում № 4:

10—10

Քաղաքային ուսումնարանական մասնաժողովը յայտնում է, որ սեպտեմբերի 1-ից կը բացվին Թիֆլիսի մէջ Արհեստական և քաղաքային սկզբնական ուսումնարաններ: Աշակերտների ընդունելութիւնը ընկալչ առաջին, նոյնպէս և երկրորդ ուսումնարանում կը սկսվի օգոստոսի 15-ին: Խնդիրքները հասարակ թղթի վրա և ուսումնարանական մասնաժողովի անունով պրված, տրվում են քաղաքային վարչութեան հերթական անդամին առնուազն օր առաջուանում 10—12 ժամը: Խնդիրքի հետ պէտք տրվին Մատրիկական և ծաղիկը պատուաստելու վկայականները և որոշ նշանակված պէտք է լինեն բնակութեան տեղը և տան պօլիցիական համարը: Սկզբնական ուսումնարանի մէջ ընդունվում են 8—14 տարեկան երեխաներ և նրանցից ոչինչ գիտութիւն չէ պահանջվում: Արհեստական ուսումնարանը մտնող երեխաների հասակը որոշված է 12—16 տարեկան: Երեխաները ամուր կազմվածք պէտք է ունենան ու առաջին դասատուն մանելու համար նրանցից պահանջվում է. Կրծնից-բրխատնեական վարդապետութեան կարճատօտ հրահանգները և սրբազան պատմութիւն, ռուսաց լեզուից-կարդալ, գրել և կարդացածը պատմել. հայերի և վրացիների համար նոյնը իրանց մայրենի լեզուով, Թուաբանութենից-առաջին 4 գործողութիւնները և պարզ խնդիրներին մտաւոր լուծումը, ժամանակի, դրամի, կշռոքի և այլ չափերի գիտենալը:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԱՆԻՈՑՆԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Արկածաբթի. Դավրօնսկի կանանց հիւանդ. Դօրալեվիչ նեղքին հ., Թօախնեանց կանանց և երեխաների հ., Բիւշաբկանց խերուրգիական և աչքերի հ., Շառմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ:

Երեքշաբթի. Մինհիվիչ խերուրգիական հ., Վզօրօվ վիներական և բողազի հ., Իհյա աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Պրաշնօզլեապօվ, Լիսիցեվ և Վիմիշեվ նեղքին հ:

Չաբաքշաբթի. Լիսիցեվ և Օսիպովսկի նեղքին հ., Շառկյմբօրսկի կնիներական և կաշու հ., Ասուաճատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրօվ վիներական և բողազի հ., Թօախնեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ նեղքին հ., Բուրաչեվ խերուրգիական և աչքերի հ., Ասուաճատուրօվ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շառկյմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բարայեվ ջղային և նեղքին հ:

Շաբաթ. Լիսիցեվ և Վերմիշեվ նեղքին հ., Բուրաչեվ խերուրգիական և աչքերի հ., Կրասնօգլեապօվ և Լիսիցեվ նեղքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շառկյմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բարայեվ ջղային և հոգեկան հ:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ նեղքին հ., Բուրաչեվ խերուրգիական հ., Վզօրօվ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շառկյմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Ասուաճատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բարայեվ ջղային և նեղքին հ:

Կիրակի. Վզօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անխարճ ապրած հիւանդ նեղքին առնուազն օր երեկոյան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բարաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրական բժշկութեան և նեղքին հ. Համար: Մնակարաներ գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բոյանուբովի տանը:

Առանձնապէս Օրրեխա ապրած հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է առնուազն օր, առնուազն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից առնուազն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է ճանկարարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դերեկտոր Լիսիցեվ:

Ամէն մարդու տակից գտրա կոպան Գրիգորեանցի) Կոմկատեան Գրամաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նորա տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԻՈՆԵՑԱՆՑԻ:

Ա. ՏԱՐԻ նախապատրաստիչ (իբրև հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ մասն ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

գումարով առնողներին զիջումն կը լինի: Ամէն տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը քաղաքական:

7—20

Էջ. քահանայապետու երկսեռ դպրոցաց բարձր դասատուն համար հարկաւոր է մեզ ուսումնական տարուան համար առաջաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձու { Արշիս Միրզոյեանց. Ղազար Խահակեանց.

ԱՒԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԵՒՕՐ ԿԱՑՈՒՄՈՎ, ԵՒ ԸՆԿ.

յայտնում է այդ առևտրական տան գործերով բոլոր հետաքրքրվածներին, որ գործերի ընդարձակվելու պատճառով այդ տան գլխաւոր գրասենեակը օգոստոսի 1-ից կը տեղափոխվի Դժակելի տան վերին յարկը Գանձակեցու փողոցի և Երիվանակայա հրապարակի անկիւնի վրա: Տուրքերի ապրու և մաքսերի առանալու համար գրասենեակը հաստատ օրերում է լինում առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ կիրակի օրը 8—10 ժամ: Գնում է 1 և 2 փոխառութեան տոմսակներ և ծախում է նրանց այն պայմանով, որ գինը 12 ամիսների ընթացքում հատուցանվի: Այդ պայմաններով մի տոմսակ գնողը տարեկան ընթացքում ժամ ունի տարածից այն 20 հանարներին, որոնք ցոյց են տրված վիճակահանութեան մէջ չորս տարիների: Յանձնարարութեամբ գնում է և ծախում է մանուածոյ անձանց ամեն տեսակ անշարժ կալքեր, կօմպանիաների ծախում է տարանքներ և նրբեթներ: Ծախում է տրված պայմանագիրներ, բնակարաններ, խանութներ և գաւառի տներ քրէհոգ տալու համար: Տուրքերին մինչև նոր կարգադրութիւնը վճարում է:

1) Պահելու համար մինչև պահանջելը 4½%, պայմանաւոր 5½%, 2) տուրքերին 6 ամսով 5½%, 9 ամսով 6½%, 1 տարով 7½% 1½ տարով 8%, 2 տարով և աւելի 9: 3) Այդ ընկերութեան 1 կամ ի պայ ունեցողներին մանաւոր պայմանաւոր տուրքերին 3%: Պարտամանրհատով յայտնի անձի ապահովութեամբ փող տալու ժամանակ առնում է մի ամիս ժամանակով 10%, մի շաբաթի ժամանակով 9%:

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ գանկացողները կարող են ստանալ ամեն օր գրասենեակի կառավարչից:

2—10 (2)

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Հրացաններ, բէվօլվերներ, դանակներ, պրիչներ, անուշահոտութիւններ, սապօն, գուլպաներ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

20—20

На Воронцовской Набережной, въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ Ծախվում են օդեօդրաֆիական պատկերներ 20% զեղչ տեփերարկուներ 6—10 ր., խոզանակներ պատվիճակներում են լրի մէջ աւետարանական խառնութի համար, ամենապատճառներ, արկղիկով 4 ր., շեֆիլդի դանակներ 3—20 ր. դեժմներ, բրիտանական մետալ թէյամաններ 30 կ.—3 ր., ցիտրատ-մագնեզիա, բէնզինա շերբեթ և ծարաւը Բագեցող նրբեթ 70 կ., ամենապատ օդային և խերես 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

Յունիսի 1-ից վարձատվում է ԳԵՂԵՑԻԿ ՏՈՒՆ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԻ, ՇՕԿՈԼԱԴ, ԹԷՅ և պատրաստված հանգստին դանագան ՐԶԲԵՐ:

24—40

Дозволено Цензурою 16 Іюля 1880 г. Тифлисъ.

Տպագրան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 124 Յուլիսի 18 (30) **1880** Յուլիսի 18 (30) № 124

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբլի: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարւում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օրվայ կենսական հարց:—Ներքին տեսութիւն. Նամակ Շուշուց:—Արտաքին տեսութիւն. Թիւրքիա. Ֆրանսիա:—«Մշակի» հեռագիրներ: — Յայտարարութիւններ: — Բանասիրական. Յունաստանի ազատութիւնը:

ՕՐՎԱՅ ԿԵՆՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

«Մշակի» մայիսի 27-ի և 28-ի համարներում «Օրվայ կենսական հարց» յօդուածով ցոյց տուեցինք ազգայնոցս մի մեծ ընկերութիւն կազմելու անհրաժեշտութիւնը, ընկերութիւն, որը լինի սիրտ, որից բղխելով կենսաբեր երակները կը թափանցեն ամենուրեք, ուր կայ հայի «ախ»: Այն օրվանից սկսեց արծարծվել այդ միտքը, մեր բարեմիտ երիտասարդները այդ հարցը դարձրին իրանց համար խօսակցութեան և հոգատարութեան առարկայ, մանաւանդ որ գաղափարը ինքն ըստ ինքեան հայ ազգի պատմական թշուառ ճգնաժամի բերմունքն է:

Մի ազգ, որ իր վրա պատմական անասելի նեղութիւնները, կոտորածը, աւերումն և գաղթականութիւնը կրելուց յետոյ, ենթարկվի այնուհետև մշտական աւարառութեանց, ջնջման և մանաւանդ սովի և տարափոխիկ հիւանդութիւնների ճիրաններին, նոյն այդ ազգը չունենայ ոչ մի ընդհանուր կապ, և ոչ մի բարեկարգեալ կազմակերպութիւն՝ որի նպատակը լինի սառը դատողութեամբ, ծանր կշռելով, կանոնաւոր կերպով գործ կատարելը, բոլոր մշտական և ժամանակաւոր ծագած թշուառութիւնների առաջն առնելը,—եթէ, ասում ենք, այդ բոլորը պակասի մի ազգի մէջ և ազգը թողնի իր հազար ու մէկ թշուառութիւններից պատճառված իներցիային,—անշուշտ նա կորստեան անդունդը կը գլորվի:

Այդ ընկերութեան անհրաժեշտութիւնը պարզապէս զգալուց յետոյ, կը մնայ միայն մշակել մի ծրագիր, որը յարմար լինէր գաղափարի ոգուն: Հասկացող, կրթեալ անձինք երբէք պակաս չեն մեր մէջ, ամեն տեղ, ամեն քաղաքում կը գտնվեն նոքա. Հարկաւոր է մի կազմակերպութիւն ունենալ, որպէս զի այդ բոլոր անձինքը գործեն մի ճանապարհով, նպատակայարմար ճանապարհով:

Ո՞վ չէ ցանկանում, որ մեր ուսումնարանները խառն ու շփոթ դրութիւն չունենան. առաջարկվում է ահա մեր ծխական դպրոցների սովորական ընթացքը բարենորոգելու, հարց է ծագում ուսումնարաններ հիմնելու, ուր աւանդվեն և արհեստներ, բայց դոքա, կարծեմ, ընդհանուր հասարակական հարցեր են: Չը մոռանանք և այն, որ մեր ծխական դպրոցները Վեհափառ Կաթողիկոսի իրաւասութեան և հովանաւորութեան ներքոյ են գտնվում: Այդ մի հարց. բայց քանի բազմակողմանի են մեր կենսական և մտաւոր պէտքերը, այնքան բազմակողմանի պէտք է լինեն մեր գաղափարները և նոցա գործադրութեան եղանակը: Ո՞վ չէ ցանկանում, որ մենք մեր ձեռքին արհեստ ունենանք, մեր գլխումը խելք և գրպաններում փող, ո՞վ չէ ցանկանում որ մենք լինենք կուշտ և խելացի քաղաքացիք, բայց և ով չը գիտէ ընկերութիւնների փրկարար նշանակութիւնը:

Այս մտքերը կրկնելովս չենք կարծում նորութիւններ յայտնել, քաւ լիցի. մենք միայն արտայայտում ենք այն, ինչ որ, պարզն ասած, ամեն մի փոքր ի շատէ հասկացող բարեմիտ անձի ուղեղի մի անկիւնում նստած է: Մարդը պէտք է այս աշխարհիցը չը լինի, որ խորթ նայի այս բանին: Դեռ գուցէ, շատ սակաւ ենք խօսում այս մտքի մասին, նորան սկզբնական համարներով, այդ մտքի վերջին տողերն էլ շատ հասկանալի են շատերին: Ասում են մի քանիները ինչու նոյն այդ գաղափարը չիրագործենք «գաղթելոց օգնող կոմիտետի» ձևքով, նորա հովանաւորութեան տակը մտնելով: Այնքան ասեց «Մշակը», այնքան խօսեց, որ դրդէ այդ «կոմիտետը» դէպի մի շարժողութիւն, բայց հնար չեղաւ: Ինչ հարկ կայ, ինչ կապ ունի այս նոր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Յունաստանը մինչև 1820 թւականը գտնվում էր տաճկաց լծի տակ: 15 դարու վերջերում օսմանցիք Կ. Պօլիսը առնելուց յետոյ տարածելով իրանց իշխանութիւնը ամբողջ Բալկանեան թերակղզու վրա, տիրեցան նոյնպէս և ամբողջ Յունաստանում տիրելով միանգամայն բոլոր ամրոցներին և քաղաքներին: Յոյները առաւել քան 350 տարի շարունակ հեծեծում էին տաճկական դառը լծի տակ, ողբալով կորուսած անկախութիւնը և հնադարեան փառքը: Չը նայելով այն դառը վիճակին, որի մէջ գտնվում էր նրանց հայրենիքը քարուքանդ, աւերակ քաղաքներով և աւաններով, չը նայելով որ օսմանցւոց տէրութիւնը դեռ կորուսած չէր իր զօրութիւնը, այնու ամենայնիւ նրանք չը կորցրին իրանց յոյսը և հաւատը, թէ կը գայ մի ժամանակ, երբ բարեյաջող հանգամանքները թոյլ կը տան նրանց թօթափել բռնաւորի լուծը և նորից ազատութիւն վայելել: Առաւել ևս մեծանում էր նրանց յոյսը երբ տեսնում էին, թէ ինչպէս մեծազօր Սուլթանի տէրութիւնը հիւսիսային արծուի հարուածների տակ նուաղում էր և քայքայվում: Մանաւանդ այն կռիւները, որ վարեց օսմանցոց տէրութիւնը սրանից հարիւր տարի առաջ ռուսաց Եկատերինա կայսրուհու հետ, սաստիկ թուլացրին նրան, այն ջարդը որ տուեցին Սուվորովը և Ռումեանցեվը սուլթանի զօրքերին միանգամայն պակասեցրին տաճկաց իշխանութեան ույժը և կորցնել տուեցին այն սարսափը, որ ի վաղուց տիրում էր տաճկահպատակ ազգերին, լցնելով մի և նոյն ժամանակը ազատութեան յուսով և ձգտումով տաճկահպատակ սերբացիներին, չարնագորցիներին, ռումինացիներին և յոյներին: Ամենայն անգամ երբ ծագում էր պատերազմ տաճկաց և ռուսաց մէջ, այս փոքրիկ ազգերը նոյնպէս զինվում և պատերազմում էին ազատութեան համար, դաշնակից հանդիսանալով ռուսաց զօրքերին և ամեն այսպիսի պատերազմից յետոյ խաղաղութեան դաշնաների մէջ պատերազմող սլաւոն ազգերը ձեռք էին ձգում ինքնավարութեան իրաւունքներ: Մի քանի պատերազմներից յետոյ այս փոքրիկ ազգերը մեծ զոհեր անելով, վերջապէս հասան փոքր առ փոքր այն ազատութեան և անկախութեան, որ այժմ վայելում են: Բայց թէ արդեօք ինչ կը լինէր նրանց վիճակը, եթէ ցանկանալով ազատել հայրենիքը անտանելի վիճակից, զինվէին ոչ թէ զէնու զօրութեան, այլ լաց ու կոծի և դատարկ բողոքների: Նրանք լաւ էին հասկանում, որ արտասունքով երկիր ազատել չէ կարելի, այլ թէ այդ նպատակին հասնելու համար զոհաբերութիւններ են հարկաւոր, և վերաւ նրանք չէին խնայում ոչ սեփականութիւն, ոչ կեանք: Ամեն անգամ երբ սլավոնացին մահմետականից անպատւութիւն և չարագործութիւն էր տեսնում ընչից, կեանքի կամ թէ ընտանիքի պատւի դէմ, պաշտպանութեան համար չէր դիմում Թիւրք դատաւորին, որովհետև նա լաւ գիտէր, թէ ում կողմը նա կը բռնի, այլ թէ պաշտպանում էր իր անձը և ընտանիքը սուրը ձեռին: Եթէ մահմետականը աղջիկ էր փախցնում քրիստոնեայ ընտանիքից, սլավոնացին չէր գնում աղաչում և ընկնում ոտքերը, որ յետ դարձնէ և անամօթաբար չէր գնում սրան ու նրան հարցնելով, թէ արդեօք արժէ՞ փախցրած աղջիկը ետ խլել թէ ոչ, որ ոչ այլ ինչ է եթէ ոչ արտայայտութիւնը սառած հոգու և բթացած զգացմունքների, այլ թէ պատժում էր եղեռնագործին մահվան պատժով: Շնորհիւ այսպիսի ինքնապաշտպանութեան սլավոնների կողմից մահմետական տարրը չէր համարձակվում անպատիժ կերպով չարագործութիւններ անել և սլավոնները անձնապաշտպանութեամբ ցոյց տուին եւրոպացիներին, որ բոլորովին արժանի են ազատութեան և անկախութեան, որա հետևանքը եղաւ այն, որ ռումինացիք 1826 թւականին ձեռք ձգեցին ինքնավարութիւն, իսկ 1878 ին անկախութիւն: Սերբիացիք 1811—12 թ. պատերազմից յետոյ ռուսաց և տաճկաց մէջ, որին իրանք ևս մասնակցում էին, Բուխարէստի խաղաղութեան հիման վրա 1812-ին աւելացրին իրանց ինքնավարութեան արտօնութիւնները, իսկ 1878 երկար և արիւնահեղ պատերազմից յետոյ բոլորովին անջատվեցան օսմանցւոց պետութիւնից: Չերնոգորիան թէև համարվում էր տաճկաց կայսրութեան մի պրովինցիա, բայց իսկապէս միշտ ազատութիւն էր վայելում, իսկ 1878 Սերբիայի և Ռումինիայի հետ ստացաւ կատարեալ անկախութիւն: Նկարագրում եմ այստեղ յոյների ազատվելը ցոյց տալու համար, թէ ինչպիսի մեծամեծ զոհաբերութիւններ չը խնայեցին նոքա ազատութիւն ստանալու համար:

Ինչպէս վերևում յիշեցի Յունաստանը 15 երորդ դարու վերջերում ընկաւ օսմանցոց իշխանութեան ներքոյ, որ շարունակվեց 350 տարուց աւել մինչև 1820 թ. յոյները այդ բոլոր ժամանակը տաճկաց լծի տակ պինդ պահում էին իրանց կրօնը և եկեղեցական կազմակերպութիւնը, որ ինքն իրան մի այնպիսի հապ էր, որ արգելք էր դառնում խառնվելու նուաճված ազգը յաղթողի հետ, անքակ պահելով ազգայնութիւնը. Նրանց հոգևորական գլուխը՝ Կ. Պօլսի պատրիարքը մի և նոյն ժամանակ իշխան էր և աշխարհական գործերում միջնորդ էր հանդիսանում ծանր պարագաներում իր հօտի և սուլթանի կառավարութեան մէջ: 18 դարու վերջերում և այս դարու սկզբում պատահած պատերազմների ժամանակ ինչպէս Յունաստանի, նոյնպէս և Արշիպելագոսի յոյների վաճառականութիւնը հասաւ ընդարձակ և ծաղկած դրութեան, որի պաշտպանութեան համար ծովային աւազակներից Հիդրա, Պսարայ և Սպեցիա կղզիների բնակիչները կազմեցին զինուորված նաւեր: Այս նաւատորմը, որ շինված էր վաճառականական նպատակով և որ ապագայում ազատութեան համար սկսած պատերազմի ժամանակ մեծ ծառայութիւն արեց յոյներին, ամենևին չէր ընկնում թիւրքերի աչքերին և գուցէ արհամարհանքով էին նայում նրա վրա: Յոյների բարօրութեան աճման հետ շատանում էր և նոցա սէրը դէպի ուսումը, և պէտք է խոստովանած, որ ուսման ծարաւը լցուցանելու համար նոքա ոչինչ չէին խնայում, հիմնելով բազմաթիւ դպրոցներ հայրենիքում և մասամբ երիտասարդներ ուղարկելով արտասահման բարձրագոյն գիտութեանց համար: Կրթութիւնը նոյնպէս մեծ զարկ տուեց հայրենասիրութեան զարգանալուն և ճշմարիտ որ իրանց մատենագրութեան հետ ծանօթանալը, որ յիշեցնում էր հնադարեան հելլենական փառքը, չէր կարող ուժգին կերպով չազդել նոր յոյների վրա, յարուցանելով նրանց մէջ դառը կսկիծ դէպի այժմեան վիճակը և ձգտում նորից ձեռք բերել իրանց պապերի անկախութիւնը և փառքը: Արդէն 19 դարում Փարիզի յոյն ուսանողների մէջ կազմվեցաւ մի ընկերութիւն, որ գրականական պարապմունքների պատրուակաւ գաղտնի նպատակ էր դրած հայրենիքի ազատութեան հետամուտ լինել: Այս ընկերութեան անդամ էր և Րիգաս բանաստեղծը, որի պատերազմական երգերը յոյներին զէնքի էին հրաւիրում և անասելի կերպով ազդում էին երիտասարդութեան վրա, իսկ աւելի ևս աւելացաւ նրանց ներգործութիւնը, երբ յիշեալ բանաստեղծը Բելգրադի փաշայի հրամանաւ բռնվեցաւ և չարաչար կերպով նահատակվեցաւ: Վիեննայի կոնգրէսի ժամանակ (1815 թ.) փարիզի յոյն ընկերութիւնը ընդարձակվեցաւ ընդունելով իր մէջ բազմաթիւ անդամներ Ռուսաստանի և ուրիշ երկիրների յոյներից և դարձաւ քաղա-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

Ս. Նալբանդեան

Ժողովրդական ազատութեան և ազգային անկախութեան մարտիկ

Ս. Նալբանդեան — Ազատութեան և անկախութեան մարտիկ, ժողովրդական ազատագրական շարժման գաղափարախօս, ռուսական բռնապետութեան դէմ պայքարող առաջին հրապարակախօսներից մէկը։ Նա ծնուել է 1829 թ. մայիսի 1-ին Նոր Նախիջևանում, հարուստ առևտրական ընտանիքում։ Նրա հայրը՝ Յովհաննէս Նալբանդեանը, ազգութեամբ հայ էր, իսկ մայրը՝ Մարիամ Լազարեանը, ռուսահայ էր։ Ս. Նալբանդեանը մանկութեան տարիներին ստացել է տնային դաստիարակութիւն։ Նա տիրապետել է հայերէնին, ռուսերէնին, ֆրանսերէնին, գերմաներէնին, լատիներէնին, յունարէնին, արաբերէնին, պարսկերէնին, թուրքերէնին։ Ս. Նալբանդեանը ուսումը շարունակել է Ռոստովի գիմնազիայում, ապա՝ Պետերբուրգի համալսարանի իրաւաբանական ֆակուլտետում։ Ուսանելով համալսարանում՝ նա ակտիւ մասնակցութիւն է ունեցել ուսանողական շարժմանը։ 1849 թ. ապրիլի 15-ին ձերբակալուել է և ազատութիւնից զրկուել մինչև 1850 թ. մայիսի 10-ը։

Ազատուելուց յետոյ Ս. Նալբանդեանը ապրել է Նոր Նախիջևանում, Ռոստովում, Մոսկուայում, Պետերբուրգում։ Նա ծանօթացել է Ն. Չերնիշևսկու, Ն. Դոբրոլիուբովի, Ն. Օգարեւի, Ա. Հերցենի, Մ. Պետրաշևսկու հետ։ Ս. Նալբանդեանը ակտիւ մասնակցութիւն է ունեցել Պետրաշևսկիների շրջանակի գործունէութեանը։ Նա կարդացել է Ֆուրիէի, Սէն-Սիմոնի, Ռոբերտ Օուենի, Լուի Բլանի, Պրուդոնի, Ֆեյերբախի, Հեգելի, Մարքսի, Էնգելսի, Ֆիխտէի, Շելլինգի, Կանտի, Ռիտերի, Ռանկէի, Մոմզէնի, Գիզոյի, Թիերի, Միշլէ

Ցունական հաւատարմատար Վրայյասի խաղաղասիրական յայտնութիւնները, որոնց նա առաւ Բերլինի մէջ այնտեղից իր հայրենիքը ուղևորվելու ժամանակ, չափազանց գրգռեց այստեղի ալբանացիներին, որոնք պատրաստվում էին Յունաստանի հետ պատերազմելու համար և, ինչպէս երևում է, անհամբերութեամբ սպասում էին այդ պատերազմին: Նեի-Զամի մեչետի մէջ եղած ցոյցերը բաւականաչափ ցոյց են տալիս այստեղի ալբանական գաղթականութեան պատերազմական տրամադրութիւնը: Դրանից յետոյ դարձեալ մի քանի անգամ ցոյցեր եղան: Ալբանական հին սովորութեան համեմատ մեչետը շրջապատող աւազին հրապարակի զանազան մասերի վրա ալբանական դրօշակներ կային: Ցեղերի առաջնորդները հրաւիրում էին ալբանացիներին զինուոր գրվել, գրում էին նրանց անունները և յայտնութիւնները: Զինուորների այսպիսի բացարձակ հաւաքելը իշխանութեան համաձայնութեամբ բաւական անհանգստացրին յոյներին: Ցունական դեսպանը խնդրեց պ. Գօշենին, որ նա միջնորդի սուլթանի մօտ զինուորների հաւաքելը դադարեցնելու համար: Ցոյները աւելի լաւ միջոց գտան այդ նպատակին հասնելու համար: Նրանք կաշառեցին մի ալբանացի պօլիցեականի, որ յայտնեց Խաֆիզ-փաշային, թէ ալբանացի նոր զինուորները մտադիր են մերժել սուլթանի իշխանութիւնը և Ալբանիան անկախ յայտնել և թէ այդ մտադրութեան մասին նրանք բացարձակ խօսում են: Խաֆիզ-փաշա իսկոյն արգելեց զինուորներ հաւաքել և թէպէտ ալբանացիները բողոքեցին այդ կարգադրութեան դէմ և հաստատեցին, որ լուրերը կաշառված էր, բայց հրամանը այլ ևս յետ չառնվեցաւ: Այն ժամանակվանից, ինչ Աբեդին-փաշա մինիստր նշանակվեցաւ, յոյները լուր են տարածել, որ նա Էպիրոսի բազմաթիւ անուանի ալբանացիների հետ մի գրութեամբ խնդրել են Դէօրգ Թագաւորից Էպիրոսը միացնել Յունաստանի հետ: Թէպէտ Աբեդին-փաշա մերժում է այդ լուրը, բայց շատերը հաւատացնում են, որ նա ճշմարիտ է:

ՖՐԱՆՍԻԱ

«Голосъ» լրագրի մէջ տպված է Փարիզից մի թղթակցութիւն, որ հետևեալ կերպով նկարագրում է յուլիսի 14-ի ֆրանսիական ազգային տօնը: Թղթակցութիւնը գրված է յուլիսի 15-ին:

Իբրև տօն երէկվայ օրը գրեթէ անաջող անցաւ: 1878 թուականի յունիսի 30-ի տօնի հետ նրան համեմատել անգամ չէ կարելի: Յուլիսի 14-ից դեռ երկու օր առաջ երկաթուղիների գնացքները դուրս էին տանում Փարիզից զանազան գիւղերը և ծովային ջրերը ամենքին, որոնք միջոց ունէին Փարիզից փախչելու և բերում էին Փարիզ գաւառական բնակիչներին, որոնք զուարճանալու այդպիսի դէպքերից միշտ օգուտ են քաղում:

Այդ տօնի անաջողութեան պատճառը իւրաքանչիւր ֆրանսիացի ուրիշ կերպ է մեկնում, նայելով, թէ այդ մեկնողը ինչ կուսակցութեան է պատկանում: Միապետականները հաւատացնում են, որ անաջողութեան պատճառը այդ օրվայ ընտրութիւնն էր: Բաստիլիայի վերցնելը և այդ բանտը պաշտպանող մի քանի տասնեակ ծեր զինուորների կոտորելը, նրանց կարծիքով, Ֆրանսիայի պատմութեան ամօթալի անցն է և այդ պատճառով ֆրանսիական հասարակութեան լուսաւորված մասը չը կամեցաւ մասնակցել այդպիսի օրվայ տարեդարձի տօնին: Հանրապետականները թէպէտ բարձրաձայն կանչում են, որ այդ օրը ժողովրդի մէջ չը տեսնված ոգևորութիւն էր տիրում, բայց իրանք էլ խոստովանվում են, որ բացի շրջականների բնակիչներից, Փարիզը չափաւոր կերպով մասնակցեց երէկվայ տօնին: Սովորաբար այդ երկու կողմերն էլ իրաւունք ունեն: Փարիզի բնակիչները առանց ոգևորութեան վերաբերվեցին գործին այն պատճառով, որ այդ բողէին նրանք առանձին պատճառ չունէին ուրախանալու և ոգևորվելու: Բաստիլիայի վերցնելու օրը կարելի էր միայն այն ժամանակ ազգային տօն դարձնել, եթէ դրանով Ֆրանսիայի մէջ բոլորովին վերջանար յեղափոխական տարրը և եթէ ազգաբնակութիւնը հաւատացած լինէր, որ այսուհետև նա կարող է խաղաղ և հանգիստ ապրել և յեղափոխութեան պտուղներից օգուտ քաղել: Տարաբաղդաբար այդպէս չէ: Այն մարդիկ, որոնք ներկայ րոպէում իշխում են, թէպէտ ամենքին հաւատացնում են, որ այսուհետև Ֆրանսիան իր զարգացումը կը շարունակի վերանորոգական ճանապարհով, բայց ամբոխը դրանց չէ հաւատում: Այս պատճառով շատերը կարծում են, որ կառավարութիւնը ֆրանսիական ազգային տօնի համար կարող էր աւելի աջող օր ընտրել, քան թէ յուլիսի 14, այսինքն այն օրը, երբ ֆրանսիական յեղափոխութիւնը առաջին անգամ բռնութեան ճանապարհի վրա կանգնեց:

Եթէ ամբոխի ոգևորութիւնը մեծ չէր, այնու ամենայնիւ պէտք է գովել ֆրանսիական հասարակութեանը նրա չափազանց բարեմիտ վարմունքի համար: Ամբողջ օրը Փարիզի մէջ ոչ մի կռիւ, ոչ մի անկարգութիւն և ոչինչ ցոյցեր չեղան: Երկու միլիոնաւոր ազգաբնակութիւնը շարժվում էր, զուարճութեան մի կենտրոնից դէպի միւսը անցնելով և ոչ մի տեղ չը հաւաքվելով, այնպէս որ շարժողութեանը արգելք լինէր: Հարիւրաւոր տեղեր կազմված էին զուարճութեան կենտրոններ: Վաղ առաւօտից մինչև կէս գիշեր ամբոխը զուարճանում էր և ոչ մի տեղ կարգապահութիւնը չը խանգարվեցաւ: Թէպէտ պահպանողական կուսակցութեան մամուլը առաջուց նախագուշակում էր, որ յուլիսի 14-ին անկարգութիւններ և ժողովրդական ցոյցեր կը լինեն, բայց առաջ էլ նրան ոչոք չէր հաւատում: Շատերը այնու ամենայնիւ սպասում էին, որ գոնէ մի փոքր ցոյց կը լինի որ և է արգելված միաբանութեան, կամ յետադիմական լրագրի խմբագրատան դէմ ինչպէս օրինակ «Gaulois» լրագրի, որ իր աններելի վերաբերութեամբ դէպի հանրապետութիւնը և իր ծաղրերով դէպի տօնին մասնակցողները, անկարգութեան պատճառ էր դառնում: Փարիզեցիք աւելի լաւ համարեցին այդ յարձակմունքներին արհամարհանքով պատասխանել: Ամբողջ աշխարհի մէջ այնպիսի մայրաքաղաք չը կայ, որտեղ ազգային տօնին այսպիսի խաղ ժամանակ այդքան ամբոխ մասնակցէր և տօնը այդքան խաղաղ և հանգիստ անցնէր, ինչպէս պատահեցաւ Փարիզում:

Յուլիսի 14-ի տօնի զինուորական բաժինը առաջուց կազմած նախագծի համեմատ կատարվեցաւ: Անսպասելին միայն հանրապետութեան նախագահ Գրեվիի ձառն էր, որ ամեն կողմից գեղեցիկ էր: Գրեվին չէ սիրում շատ խօսել, բայց երբ հարկաւոր է համարում խօսել, նրա ձառը հիանալի է լինում: Բոլոր լրագիրները առանց բացառութեան գովում են այն ազատասիրական ոգին և ազնուութիւնը, որով գեղեցկացրած էր Գրեվիի ձառի իւրաքանչիւր նախադասութիւնը:

Գրեվին հաստատեց, որ այդպիսի դէպքերում զօրքերին դիմելու ժամանակ, անհրաժեշտ է կուսակցութիւններից բարձր լինել և խօսել միայն հայրենիքի, միայն Ֆրանսիայի անունով: Ահա այդ ձառի կարճառօտ բովանդակութիւնը: «Օֆիցերներ, ունտեր-օֆիցերներ և զինուորներ, որոնք այս հանդիսին զօրքերի ներկայացուցիչներ էք: Հանրապետութեան կառավարութիւնը բաղդաւոր է, որ այժմ գտնվում է այս ճշմարիտ ազգային զօրքերի առաջ, որոնց Ֆրանսիան կազմում է իր ամենալաւ մասից, տալով նրան իր երիտասարդութիւնը, այսինքն տալով այն, ինչ որ իր ամենաթանգագինը, ամենաազնիւը, ամենառաջն է և այդպիսով ներշնչելով զօրքերի մէջ իր խելքը և իր զգացմունքները, ոգևորելով նրանց իր հոգով և դրա փոխարէն զօրքերից իր որդկերանցը յետ առնելով ճշմարտութեան համար կրթված զինուորական կարգապահութեան շկօլայի մէջ, որտեղից նրանք մտնում են Ֆրանսիայի քաղաքային կեանքի մէջ յարգանք դէպի իշխանութիւն, պարտաճանաչութեան զգացմունք, հաւատարիմ ոգի, ամենամեծ հայրենասիրութիւն և պատուասիրութիւն և զինուորական արհեստի քաջ բարեկործութիւններ, որոնք նրանց գեղեցիկ մարդիկ և քաղաքացիներ դարձնելու համար անհրաժեշտ են: Եթէ Ֆրանսիան ոչինչ չը խնայեց իր զօրքերին բարձրացնելու համար, զօրքերն էլ իրանց կողմից ոչինչ չը խնայեցին երկրի աշխատանքներին աջակից լինելու համար. աշխատանքի, ուսումնասիրութեան և զինուորական կարգապահութեան ճանապարհով զօրքերը դրաւական դարձան Ֆրանսիայի պատշաճաւոր յարգանքի և խաղաղութեան, որ նա կամենում է պահպանել: Այդպիսի զգացմունքներով հանրապետութեան կառավարութիւնը յանձնում է ձեզ այս դրօշակները: Ընդունեցէք սրանց իբրև գրաւական այն խորին յարգանքի, որ կառավարութիւնը ունի դէպի զօրքերը: Ընդունեցէք սրանց իբրև վկաների դէպի ձեր քաջութիւնը, ձեր պարտաճանաչութիւնը, ձեր հաւատարմութիւնը Ֆրանսիային, որ յանձնում է ձեզ այս դրօշակների հետ, այս ազնիւ նշանաբանների հետ իր պատիւ, իր երկրի և իր օրէնքների պաշտպանութիւնը:

Գրեվիի այդ կարճ ձառի վերջը միաձայն և ամեկալի աղաղակներով և ծափահարութիւններով ընդունվեցաւ: Գրեվիի լեզուն իսկ հանրապետութեան նախագահի լեզու էր:

Զինուորական հանդիսի մանրամասները հետևեալն են: Ուղիղ մէկի կէսին եկաւ հանրապետութեան նախագահը, սենատի և պատգամաւորների ժողովի նախագահների և մինիստրների ուղեկցութեամբ և տեղ բռնեց պատրաստված ամբիոնի վրա: Զինուորական մինիստր գեներալ Ֆարր, շրջապատված իր շտաբով և զօրաբաժինների հրամանատարներով, հանդիպեց նախագահին: Հրապարակի վրա, արդէն հրացանները պատրաստած, կանգնած էին Փարիզի քաղաքային զօրքերը և միւս բոլոր զօրքերի ներկայացուցիչները: Երբ նախագահը տեղաւորվեցաւ ամբիոնի վրա, երաժշտութիւնները սկսեցին «Մարսելիեզ» ածել և «Mont Valerién»-ից թնդանօթներ արձակվեցան:

Ամբիոնի կենդրոնը բռնել էին մինիստրները, դիպլօմատները և բարձր աստիճանաւորները, աջ կողմը սենատի, իսկ ձախ կողմը պատգամաւորների ժողովի անդամներն էին տեղաւորված:

Գրեվիի աջ կողմը սենատի նախագահ Լէօն Սէյ էր, իսկ ձախ կողմը պատգամաւորների ժողովի նախագահ Լէօն Գամբետտա: Գրեվիի դիմացը ամբիոնի առաջ կանգնած էին ձիով զինուորական մինիստրը, զինուորական շտաբը, զօրաբաժինների հրամանատարները և գնդապետները: Ձառը զինուորականներին ուղղված ասվեցաւ: Ծափահարում էին սենատորներ և պատգամաւորները, հասարակութիւնը անդադար աղաղակում էր „Vive la Bépublique, vive Grevy, vive L'armée" (կեցցէ հանրապետութիւնը, Գրեվի, զօրքերը:)

Հէնց որ Գրեվին վերջացրեց իր ձառը, սկսվեցաւ դրօշակներ բաժանելու հանդէսը: Հանդէսը աւելի փառաւոր կը լինէր, եթէ դրօշակները աւելի ծանր բաժանվէին: Իւրաքանչիւր գնդի դրօշակակիրը մօտենում էր հանրապետութեան նախագահին, որի մօտ պատահում էր իր գնդապետին և յանձնում էր նրան դրօշակը: Գնդապետը իջեցնում էր դրօշակը նախագահի առաջ, որից ստանում էր դրօշակը և դրօշակակրին տալուց յետոյ գնում էր իր գնդի մօտ: Դրօշակակիրները նախագահին երկու կողմից էին մօտենում, այդ պատճառով հանդէսը կէս ժամվայ մէջ վերջացաւ:

Դրօշակները ստանալուց յետոյ զօրքերը հանդիսաւոր քայլով անցան նախագահի առաջ: Զօրքերը չափազանց գեղեցիկ էին քայլում և անցեալ տարվանից աւելի լաւ էին պատրաստված:

Նոր դրօշակները չափազանց լաւ ճաշակով են շինված: Նրանց վրա ոսկեայ տառերով գրված են մի կողմից «Republique Française» (Ֆրանսիական հանրապետութիւն) «Honneur et Patrie» (պատիւ և հայրենիք), միւս կողմից գլխաւոր կռիւների անունները, որոնց գունդը մասնակցել է:

Վերջացնելով այս թղթակցութիւնը, չեմ կարող չը հիշել պօլիցեայի գեղեցիկ կարգադրութիւններով: Հազարաւոր կառքեր մըտնում էին Բուլօնի անտառը և դուրս գալիս առանց մի բոպէ կանգնելու. կարգադրութիւնները չափազանց խելացի էին:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԲԵՐԼԻՆ, 15 յուլիսի: Այսօր հասաւ այստեղ մարկիզ Ցզենգ:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 15 յուլիսի: Բ. Դրան պատասխանը պետութիւնների ընդհանուր գրութեանը, մինիստրներից հաւանութիւն ստացած և պատասխանի բնագիրը փոփոխութիւնների ենթարկած, առաջարկված է սուլթանին հաստատելու համար: Վիէննայի լուրը, իբր թէ պատասխանը յանձնված է պետութիւններին, սխալ է:

ՓԱՐԻԶ, 16 յուլիսի: Երէկ յանձնվեցաւ Բ. Դրան պատասխանը պետութիւնների ընդհանուր գրութեանը: Պատասխանը յայտնի է «Temps» լրագրի նախկին հեռագիրներից: Ֆրանսիական օֆիցերների Յունաստան ուղարկելը յետաձգված է:

ՎԻԷՆՆԱ, 16 յուլիսի: Բ. Դրան պատասխանը պետութիւնների ընդհանուր գրութեանը այստեղ սպասվում է ուրբաթ: Պատասխանը կազմել է Մուսուրուս-փաշա: Լուր է տարածված, որ Աբեդդին-փաշա հրաժարվում է իր պաշտօնից: Վերանորոգութիւնների մինիստրութիւն կը նշանակվի, եթէ գործը ծովային ցոյցերին հասնի: Եթէ պետութիւնների համաձայնութիւնը պահպանվի, միացեալ նաւատորմը խարիսխ կը գցի Մարմարեան ծովի մէջ Կ. Պօլսի հանդէպ:

ՕԴԷՍՍԱ, 16 յուլիսի: Այսօր առաւօտ «Նախիմով» շոգենաւով բերված է սպանված տ. Սկօբելեվի մարմինը: Արքեպիսկոպոս Պլատօն, մեծ եկեղեցու ատաղահը և հոգևորականութիւնը հոգեհանգիստ կատարեցին: Ներկայ էին իշխանութիւնը, բազմաթիւ ժողովուրդ, տ. Սկօբելեվի քոյրերը Պոլտավցևա և Թերեզօվա, Կարմիր Խաչի քոյրերը: Դագաղը ծաղիկներով զարդարած դըրվեցաւ վագոնի մէջ և այսօր ուղարկվեցաւ Ռեազան:

ԼՈՆԴՈՆ, 16 յուլիսի: Համայնքների ժողովում լորդ Հարտինգտօն կարդաց հետևեալ հեռագիրը Կանդահարից. Գեներալ Բերուսի պատերազմական ույժերը ոչնչացրած են, Կանդարի պահապան զօրքերը ամրոցն են քաշվում, Բօմբէյի բոլոր ազատ զօրքերին հրաման է տուած ուղևորվել Կանդահար: Սիմլայից զօրաժողով է գնում:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Մինչև այս ԱՄՓՈՓԱԾ ՎԵՐՋՔ ԱՆԴԻԱԿԱՆ ԻՆՆՈՒԹՈՒՄ Աթծրատու զարկէի մէջ: Զուլպաներ (տղամարդկեր ու կանանց), թաշկինակներ, պարուսներ, պատկերներ, հոտաւէտ ջրեր, հրացաններ, բէվոլվերներ, կոպեկքներ, պղպեղ, զանակներ, դղալներ, ջիտրատ-մագնեզիա Ծարատից և այլն. այժմ Ծախվում են 25%—50% էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

6—10

Համեմատեցէք անգլիական խառնուքի թէյին գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խառնուքներում 30%-ով թանգ են Ծախվում և այդ խառնուքի Ֆունտը2 բուլխանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. Ծախվող թէյի հետ:

34—100

Նուազով մամուլի տակից գտրա կաւզան Ս. Մանդինեանի հետևեալ աշխատութիւնները.

Ա զ գ ա յ ի ն ը ն ա ա ն ե կ ա ն ա շ խ ա տ ա ր հ ք. 1-ն տարուայ ուսմունք, և ընթերցմունք, առաջին տպագրութեամբ:

Ա զ գ ա յ ի ն գ ի ւ ց ա զ ն ա կ ա ն ա շ խ ա տ ա ր հ ք. 2-գ տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք, առաջին տպագրութեամբ:

Ն ա հ ա պ ե տ ա կ ա ն ա շ խ ա տ ա ր հ ք և հ ա յ ր ե ն ի ք. 3-դ տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք, երկրորդ տպագրութեամբ:

3—5

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԹԱՏԻՒՕ

քաղաքի մի մանուկ դպրոցի համար պահանջվում է մի հմուտ

ՎԱՐԺԱՊԵՏ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒՆԵՐԻ

խիստ նպատակաւոր պայմաններով: Յանկացողները կարող են դիմել ՀԱՊԻՆՕՎԻ քարտիսատան ու **ՄԵԼԻՔ-ԱԶԱՐԵԱՆՑԻ** *կանոտրը:*

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍՍԱՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՑ

Առաջիկայ 18⁸⁰/₈₁ ուսումնական տարին, յանկացողների համար Սեմինարիա (վարժապետական դպրոցը) մանելու, կան 4 վականսիաներ պատրաստական դասարան և 6 վականսիաներ առաջին դասարան մէջ: Խնդիրքները ընդունելութեան մասին տրվում են մինչև 15 օգոստոսը: Մրցողական հարցաքննութիւնները կը լինեն 20 օգոստոսից մինչև նոյն տարի 25:

1—3 (1)

ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ՄԻՆԱՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒ Ծխականները հրաւիրում են յանկացողներին ներկայ գտնվել այդ եկեղեցու ՕՐՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ, յուլիսի 20-ին, առաւօտեան 10 ԺԱՄԻՆ: ԿՆՔԱՀԱՅՐ լինել յանկացողները կարող են Վ.ԱՂՕՐՕՔ յայտնել եկեղեցու ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆԸ, եկեղեցու գրասենեակում ԱՄՍՆԱՑՆ ՕՐ:

1—2

Քաղաքային ուսումնարանական մասնաժողովը յայտնում է, որ սեպտեմբերի 1-ից կը բացվին Թիֆլիսի մէջ Արհեստական և քաղաքային սկզբնական ուսումնարաններ: Աշակերտների ընդունելութիւնը լինչպես առաջին, նոյնպես և երկրորդ ուսումնարանում կը սկսվի օգոստոսի 15-ին: Խնդիրքները տարակ թղթի վրա և ուսումնարանական մասնաժողովի անունով գրված, տրվում են քաղաքային վարչութեան հերթական անդամին ամենայն օր առաւօտեան 10—12 ժամը: Խնդիրքի հետ պէտք տրվին մկրտիկական և Ծաղիկը պատուաստելու վկայականները և որոշ նշանակված պէտք է լինին բնակութեան տեղը և տան պօլիցիական համարը: Սկզբնական ուսումնարանի մէջ ընդունվում են 8—14 տարեկան երեխաներ և նրանցից ոչինչ գիտութիւն չէ պահանջվում: Արհեստական ուսումնարանը մտնող երեխաների հասակը որոշվում է 12—16 տարեկան: Երեխաները ամեր կողմից պէտք է ունենան ու առաջին դասատուն մանելու համար նրանցից պահանջվում է. Կրօնից-քրիստոնէական վարդապետութեան կտրած օր հրահանդները և սրբազան պատմութիւն, ռուսաց լեզուից-կարդալ, գրել և կարդացածը պատմել, հայերի և վրացիների համար նոյնը իրանց մայրենի լեզուով, թուաբանութենից-տասնչին 4 գործողութիւնները և պարզ խնդիրների մտաւոր լուծումը, ժամանակի, դրամի, կշռաքի և այլ չափերի գիտենալը:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՈՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Ե ր կ ո ւ շ ա բ թ ի. Գ ա վ ր օ ն ս կ ի կանանց հիւանդ. Դ օ ր ա լ ե վ ի չ ներքին հ., Բ օ ա խ ն ե ա ն ց կանանց և երեխաների հ., Ֆ ի ւ չ ա ր ե ա ն ց խէրաբդիական և աչքերի հ., Շ ա կ մ ր օ ս կ ի վիներական և կաշու հ., Բ ա ր ա յ ե ա ն ջղային և հոգեկան հ.:

Ե ր ե ք շ ա բ թ ի. Մ ի ն կ ե վ ի չ խէրաբդիական հ., Գ ր օ ր օ վ վիներական և բոցագէ հ., Լ ե վ ի աչքի հ., Բ ա խ ո ւ ա ո վ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կ ր ա ն օ գ լ ե ա պ օ վ, Լ ի ս ի ց կ ի և Վ ե մ չ կ ի ներքին հ.:

Չ ո ր ե ք շ ա բ թ ի. Լ ի ս ի ց կ ի և Ռ ու պ օ վ ս կ ի ներքին հ., Շ ա ե վ մ ր օ ս կ ի կիներական և կաշու հ., Ա ա ռ ա ւ ա ծ ա ա ու ր օ վ կանանց հիւանդութիւնների:

Հ ի ն գ շ ա բ թ ի. Գ. Գ ր օ ր օ վ վիներական և բոցագէ հ., Բ օ ա խ ն ե ա ն ց կանանց և երեխաների հ., Լ ի ս ի ց կ ի և Վ ե ր մ ի շ և վ ներքին հ., Ֆ ի ւ չ ա ր ե ա ն ց աչքային և ականջ օրգանների հ.:

Ո ւ ր բ ա թ ի. Գ ա վ ր օ ն ս կ ի կանանց հ., Մ ի ն կ ե վ ի չ խէրաբդիական հ., Կ ր ա ն օ գ լ ե ա պ օ վ և Լ ի ս ի ց կ ի ներքին հ., Բ ա խ ո ւ ա ո վ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շ ա ե վ մ ր օ ս կ ի և Ա ա ռ ա վ ա ծ ա ա ու ր օ վ վիներական և կաշու հ., Բ ա ր ա յ ե վ ջղային և հոգեկան հ.:

Շ ա բ ա թ ի. Լ ի ս ի ց կ ի և Վ ե ր մ ի շ և վ ներքին հ., Բ ր օ վ կուրծքի հ., Ե ա ն կ օ վ ս կ ի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. Գ ր օ ր օ վ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բ ա ր ա ե վ հոթեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բազանդարովի տանը:

Ա ս տ ի ճ ա ր բ ժ շ կ ի 0 բ ր ե խ ա ն ց ներին բժշկանոցի տանտիկով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դերկատար Լիսիցկի

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Գրամաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԹԵՐՑՄԱՆ ԸՆԹԱՑԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄՐՈՆԵՆՑԻՑ: Ա. **ՏԱՐՈ** նախադիտելիք (իբրև հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ. Բ. **ՏԱՐՈ** մասն ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ. դուռնորով առնողներին զիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. **ՏԱՐՈՆ** մասը քաղաքական:

8—20

Ազգ. քանդրատօրու երկսեռ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ ատարած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձուք { Սարգիս Միրզայեանց. / Ստեփան Խանհակեանց.

ԱՌԻՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԵԳՈՐ ԿԱԶՈՒՄՕՎ, ԵՒ ԸՆԿ. յայտնում է այդ առևտրական ասն գործերով բոլոր հետաքրքրվածներին, որ գործերի ընդարձակութեան պատճառով այդ ասն դիսաւոր գրասենեակը օգոստոսի 1-ից կը տեղափոխվի Գժական ասն վերին յարկը Գանօվսկայա փողոցի և Երիվանակայա հրապարակի անկիւնի վրա: Տուրքերի տալու և մուտքերը ստանալու համար գրասենեակը հայտարակ օրերում բաց է լինում առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ կիրակի օրը 8—10 ժամ: Գնում է 1 և 2 փոխադրութեան տոմսակներ և ծախում է նրանց այն պայմանով, որ գինը 12 ամիսների ընթացքում հատուցանվի: Այդ պայմաններով մի տոմսակ գնողը տարեկան ընթացքում ժամն ունի տարածից այն 20 համարներին, որոնք ցոյց են տրված վկայականի մէջ հորս տրեքժներին: Ճանձնարարութեամբ գնում է և ծախում է մանուածք անձանց տոմսեն անձամբ կոչքեր, կօմիսիայով ծախում է տարանքներ և նրեխեր: Ծախում է տրված պայմանագրերներ, բնակարաններ, խառնուքներ և դասարկ տեղեր քրէհով տալու համար: Տուրքերին մինչև նոր կարգադրութիւնը վճարում է.

1) Գահնելու համար մինչև պահանջելը 4½%, պայմանաւոր 5½%, 2) տարբերին 6 ամսով 5½%, 9 ամսով 6½%, 1 տարով 7½% 1½ տարով 8%, 2 տարով և աւելի 9: 3) Այդ ընկերութեան 1 կոպեկ պայ ունեցողներին մանաւոր պայմանաւոր տուրքերին 9%: Գարատանելը հատով յայտնի անձի տրամադրութեամբ փոդ տալու ժամանակ առնում է մի տրիս ժամանակով 10%, մի շաբաթ ժամանակով 9%:

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ յանկացողները կարող են առնել ամեն օր գրասենեակի կառավարչից:

3—10 (2)

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Հրացաններ, բէվոլվերներ, դանակներ, զրնէներ, անուշահոտութիւններ, տաբաք, գուլպաներ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

20—20

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ Ծախվում են օդեկոլոնային պատկերներ 20% զեղումով. մերսելիներ 6—10 ր., խոզանակներ պատմինիատուրված են լդի մէջ առանձնապէս անգլիական խառնուքի համար, ամենատաճկերներ, արկղիկով 4 ր., շեֆիլդի դանակներ 3—20 ր. դիւժինը, բրիտանական մետալի թէյամաններ 30 կ.,—3 ր., ցիտրատ-մագնեզիա, թիւրքական շերբէթի և ծարաւը բացեցնող նրեխ 70 կ., ամենալաւ սլօրտֆէյն և խերես 1 ր. 40 կ. շիշը, շամպայն 3 ր. շիշը:

20—20

На Воронцовской Набережной, въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵՏԱՐԲՈՒՐԳՅԱՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի տանալ ԿԱՖԻ, ՇՕԿՕԼԱԴ, թէյ և պատրաստված հանքային ջուրեր ԳԶԳԻՑ:

24—40

Дозволено Цензурою 17 Іюля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 125 Յուլիսի 19 (31) 1880 Յուլիսի 19 (31) № 125

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարքաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Կացի կիրակի և ուրբաթ օրերից)

Բաժանորդագրութիւն ընդունվում է ամէն չորեքշաբթի։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անձնաւորութիւն և ամբողջութիւն—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Վաղարշապատից։ Նամակ Մեծ-Վարագիվից։ Նամակ Ղզղիրից։ Նամակ Խմբագրին։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր—Արտաքին տեսութիւն։ Ֆրանսիա։ Գումարտակ։ Եւրօպայի տրամադրութիւնը։ Նամակ Թիւրքիայից։ Նամակ Թիւրքիայից։—«Մշակի» հեռագիրները—Յայտարարութիւններ։

ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԻՒՆ

—

Տգէտ, մոլեռանդ և խաւար մարդկանց յաճախ է ի անձնաւորութեան պակասութիւնը վերագրել ամբողջ Հասարակութեանը կամ ազգութեանը։

Այդ տեսակ խոշոր պակասութիւնից ազատ են ազատ ճիշդ Հասարակական առաջնորդները, Հասարակական օրգանները,—բայց դժբաղդաբար այսպէս չէ։ Շատ անգամ Հասարակական կարծիքի առաջնորդը, լրագրապետը նոյնքան տգէտ, նոյնքան մոլեռանդ, մանաւորապէս նոյնքան անգարգացած է, որքան ամենախաւար ամբոխը։

Մի օտարազգի գալիս է Թիֆլիս, գնում է փողոց, առնում է մի Հայ վաճառականի մօտ այս կամ այն առարկայ։ Հայ վաճառականը նրան խարում է, շատ թանգ է ծախում ապրանքը։ Եւ ահա օտարազգին մի Հայի պակասութիւնը սկսում է վերագրել ամբողջ ազգութեանը, սկսում է բոլոր Հայերին խաբեբայ անուանել։

Մեր խաւար, տգէտ և մոլեռանդ լրագրապետը, կամ Հասարակական գործիչը, վրդովվում է, ի հարկէ, օտարազգու վարմունքից, բայց չէ անցնում մի օր—և նոյն պարոնը սկսում է նոյն կերպով վերաբերվել դէպի իր կաթոլիկ կամ բողոքական Հայ եղբայրները։

Ասենք թէ մի որ և է Պոյաճեան դատաճանում է իր ազգութեանը,—միթէ այդ պատճառով մենք պէտք է յարձակվենք բոլոր Հայ-բողոքականների դէմ, ինչպէս այդ անում է օտարազգին, Հայհոյեմ ամբողջ Հայոց ազգութիւնը, որովհետև մի անգամ խարված է եղել մի Հայ վաճառականից։

Ինչ կասէին մեր ինտելիգենցիային պատկանող խաւար անձնաւորութիւնները, որոնք իրանց ուղեղի մէջ Հատ չատ խելք էլ չունենալով, յանդգնում են առաջնորդել Հասարակական կարծիքը, ինչ կասէին նրանք, եթէ նրանց տգիտութեան Հետևեմայինս, մի կաթոլիկ կամ բողոքական Հայ ասէր լուսաւորչական Հայերին՝ «Վանի առաջնորդ Երեմիա եպիսկոպոսի քարոզը ցոյց է տալիս որ լուսաւորչական եկեղեցու բոլոր Հոգևորականները տգէտ՝ անխելք, մոլեռանդ են....» Ընդուշտ դուք կը վերաբերվէիք որ մի Երեմիայի պակասութիւնը վերաբերում են ամբողջ Հոգևորականութեանը, և անկասկած կը պատասխանէիք. «Եթէ մենք ունենք Երեմիա եպիսկոպոսի պէս մի տխմար անձնաւորութիւն մեր Հոգևորական դասի մէջ, ուրիշ կողմից մենք թէ մեր անցեալում ունէինք երեքի, խելօք Հոգևորականներ, թէ մտաւոր ժամանակներում ունէինք Ներսէս Կաթողիկոսի պէս մի պետական մարդ, Ներսէսեանցի պէս մի գիտնական, ունենք և այս րոպէիս Ներսէս պատրիարքի, Խրիմեանի, Նարբէյի պէս լուսաւոր անձնաւորութիւններ մեր եկեղեցական դասակարգի մէջ։»

Ինչ որ չէք կամենում որ ձեզ անեն,—չը պէտք է ուրիշներին էլ անէք։ Եթէ չէք կամենում որ բողոքական կամ կաթոլիկ Հայը մի լուսաւորչականի պակասութիւնը վերաբերի ամբողջ ազգին, կամ դասակարգին,—չը պէտք է նոյնն անէք և նրանց վերաբերութեամբ։

Օրինակ շատ ցաւալի, վիրաւորելի, անարդար և միանգամայն պախարակելի կը լինէր, եթէ մի օտարազգի ուսումնասիրած լինելով Հայոց լեզուն և կարդալով մի որ և է յիշատ, բժշամիտ, մոլեռանդ, խաւար, անագնիս Հայոց լրագիրը,—այդ լրագրի մաքերի և նրա խմբագրի ստոր անձնաւորութեան համեմատ կազմէր իր կարծիքը և ամբողջ Հայոց ազգութեան մասին։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ

—

8 յուլիսի

Անցեալ յունիս ամսի 26-ին կատարվեցաւ էջմիածնում արժանավայելուչ եկեղեցական հանդիսով եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն։ Լէ որ լինելու պատճառով ասելի չատ բազմութիւն չը կար եկեղեցում վեհ. կաթողիկոսը ինքն չէր ժամարար հիւանդութեան պատճառով, այլ միայն կատարեց ձեռնադրութեան կարգը։ Նորապսակ եպիսկոպոսներն էին Ցանկաստանից եկած Հմայեակ Պիմաքեան, նախկին խմբագիր Կ. Պոլսի «Լոյսս ամագրի և այժմեան նոր առաջնորդ Երզնկայի վիճակում, և Ղևոնդ վարդապետ, Պիլեճիկի նոր առաջնորդ։ Այս անգամ Էջմիածնի միաբաններից ոչ ոք արժան չը համարվեցաւ եպիսկոպոսութեան։

Յաջորդ առաւօտ 5-ին Ս. Գայիանեան վանքի եկեղեցում արժանավայել հանդէսով ծայրագոյն վարդապետ առաքելութեան աստիճան երեանի պրօգիմնազիայի կրօնուսոյց կարապետ վարդապետ Ալվազեան, խորէն վարդապետ Մանթաշեան և Վահան վարդապետ Բաստամեան։ Ներկայ կաթողիկոսի օրով, գրեթէ 15 տարուայ մէջ, այս առաջին անգամն է որ տրվում է ծայրագոյնութիւնը էջմիածնի միաբաններին, մինչդեռ Տամկասարեանց ամեն արեզայ չատ չատով աստիճան է այդ բարձր եկեղեցական գիտնական կոչումը։

Գ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ՄԵԾ-ՎԱՐԱԳԻՎԻՑ

—

6 յունիսի

Գարնան սկզբից մինչև յունիսի 15 յորդառատ անձրևները անդադար տեղալով, չոր քարերն էլ սկսեցին կանաչել։ Իսկ յիշեալ ամսաթիւից մինչև այսօր ոչ միայն մի կաթիլ անձրև չէ ընկել թէ չատ երկրագործի արտի վրա, այլ մի և նոյն ժամանակ այնպիսի զարհուրելի չոր է լինում, որ բոլորը սկսել են խանձվել։ Ագաւօտեան առատ ցողերի օգնութեամբ միայն կարողացան արտերը դիմանալ ցերեկվայ կիզիչ չոքերին, որի տակ ոչ մի կենդանի հինգ րոպէ չէ կարող համբերել։—Միայն երկու լաւ անձրևի կարօտութիւն ունենք, այնուհետև այնքան առատութիւն կը լինի, որի նմանը չատ քիչ է տեսնված։

Անցեալ օրը Վաղարշապատի մի քանի բարեպաշտ կանայք բորիկ ոտքով մեծ ուխտ չրջելով մատաղի պատրաստութիւն էին տեսնում, որ անձրև գայ։ Ջը նայելով կարճատև երաչտութեանը, դարձեալ կարելի է ասել, որ արտերը վատ չեն։

Վերջին ժամանակներս Վաղարշապատում կրկնվում են գիշերային խոշոր գողութիւններ։ Աւելի զարմանալին այն է, որ անցեալ օրը ցերեկով մտան մէկ զարաքիլիսեցու տուն և ինչպէս պատմում են, հազար րուբլուց աւելի նադդ փող են տարել։ Զարհատան մարդիկ այս գողութիւնների առթիւ կատկածելիների են ենթարկվում, բայց դրականապէս ոչինչ դուրս չէ գալիս և չարագործները ուրիշների արդար վաստակը յափշտակելով, ուտում ու տիրոջ առաջ ման են գալիս։—Այժմ վարձված են գիշերապահներ։ Յանենք վերջ կը դրվի այդ անկարգութիւններին։

Ալէքսանդրապոլի չափուան հարեցողներից մի խումբ, որոնք չը գիտեմ ինչով են պարապում այսօր, գաւալ գուռնաչին առաջները գցած, դիւնաւ չիչեր և բաժաններ ձեռքները, չերքէզկաները հանած, չիբուխ ծուխ տալով, պարելով, գոնապան կենացներ կոնծելով, աւաւ, աւաւ» գոռալով, փողոցները չափելով, օր-ցերեկով մանում են բաղարը, կանգնում են մի գինեվաճառի խանութի առաջ, խմում են, դաւարի չիչերը լցնում են և վերջապէս դուրս են գալիս բաղարից, և այդպիսի խայտառակ հանդիսով կրկին մանում են բաղերը։ Օրիորդներ, կանայք, հարսներ դուրս են թափվում և կատրներից նայում էին հանդիսին։ Իսկ մի խումբ ջահել պատանիներ և մանուկներ դաւաթաճեամբ քաշ էին գալիս այս հարբեցողների ետեից, որոնք իրանց լիրբ օրինակներով վատ սերմեր են ցանում անփորձ մանուկների սրտի մէջ։

Արանից մի քանի չարաթ առաջ Սարիբէդ բէօվլէն ցանկանում էր մի ժողով կազմել՝ Վաղարշապատում պարապող օտարականների մասին, թէ որտեղացի են, ինչպիսի մարդիկ են, ինչ վարուց բռնուց տէր են, որքան ժամանակ են ուզում մնալ Վաղարշապատ և վերջապէս դրանց բոլոր գործունէութեանց վրա ուշք դարձնել, որ չը լինի թէ որեւէ մի թոկը կարած կայ, դայ Վաղարշապատ բուն դնի և բնիկներին էլ խարաբ անի։ Իմ կարծիքով սա չատ լաւ միտք է, եթէ իրագործվի։ Իսկ վերոյիշեալ չափաւորների սրած անկարգութիւնը յոյսով եմ, որ վերջինը կը լինի։

Ս.

ՆԱՄԱԿ ԽԵՐԻՐԻՑ

—

Յուլիսի 10-ին

Այս տարուայ սաստիկ թանգութեան ժամանակ Սարմալուի ամբողջ գաւառում տարածվեցաւ սոված քիւրդերի մեծ բազմութիւն, որոնք գլխաւորապէս եկել էին Բայազէդի կողմերից։ Սովի ժամանակ գրանք ապրում էին ողորմութեամբ, որ տանում էին հայերից, բայց երբ ձմեռը անցաւ, ցանքերը հասունացան, այժմ որ հունձքի ժամանակ է, նոյն քիւրդերը սկսել են գիշերները կողոպտել հնձած արտերի վրա մնացած խոբեները։ Եզդային ժողովուրդը քրդերի այս յամառութիւնները նախատգուշակելով, վաղօրօք խնդրեց գաւառապետին, որ արտերէ նրանց իրանց երկրից, բայց ոչինչ բաւականութիւն չը տացաւ։

Այս տարի հունձքը չատ առատ է. ցորենի խուլարը (30 պուդ), ծախվում էր առաջ 150 մինչև 200 րուբլի, իսկ այժմ 35—40 րուբլի։

Ղզղիրի երկաթ ղպրոցների հարցաքննութիւնը վերջացաւ չատ աջող կերպով։ Մանաւանդ օրիորդները բաւական առաջադիմութիւն էին արած թէ ուսման և թէ ձեռագործութեան մէջ։ Ը նայելով որ հարցաքննութիւնը տեսնց 15 օր, բայց հազարաձներից ոչ մինը ներկայ չէին։ Վարժապետների մէջ գովելի էին տեսուչ պ. Քալանթարեանցն և ուսուցիչ պ. Շավարշեանի ջանքերը։

Ղզղիրցի

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, ապրիլ

Նուիրատուների ցուցակը, որոնք փողոր նուիրեցին յոգուտ վանի սովատանջների։

Հովհաննէս Մրաք 1 ր., Ստեփաննէսեանց Մանուկ ախալցխացի 1 ր., Բայազէտցոց Նիկողայոս 20 կ., Ալաշկերտցոց Աստիան 1 ր., Միքելեանց 20 կ., Մերզեանց Ասեխա 30 կ., Աղաբէգեանց 35 կ., Սալմաբեանց 1 ր., Յակոբեանց 1 ր., Մուսայէլեանց Սահակ 40 կ., Ջաւախեանց Յովսէփ 20 կ., Ագասեւբեանց 10 կ., Մելիքեանց 1 ր., Ագաեանց 20 կ., Պապաեանց 40 կ.,

Fonds A.R.A.M

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՍԻՒՆԻԿԻ

Ֆրանսիական լրագրները կը գրեն Սիւնիկի մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները:

Սիւնիկ ամենէն աւելի ուշագրաւ տեղն է Ֆրանսիոյ մէջ, որովհետեւ հոն կը գտնուի Ֆրանսիոյ ամենէն մեծ ածուխի հանքերը: Ֆրանսիոյ ածուխի արտադրութեան մէկ երրորդ մասը կը հանուի Սիւնիկի շրջանէն: Ֆրանսիոյ ածուխի հանքերուն մէկ հարիւր հիսունհինգ հազար բանուորներէն քառասուն հազարը կը գտնուի Սիւնիկի շրջանին մէջ: Ֆրանսիոյ ածուխի հանքերուն մէկ հարիւր հիսունհինգ միլիոն ֆրանքի կապիտալէն քառասուն միլիոն

քեր կազմելու համար: 2) Անասունների զոզանալը արգելվում է. անասուն զոզացողը պէտք է վերադարձնէ նրան ստրոջը և մասնական պատժի ենթարկվի: 3) Մարդասպանը մահուան պատժի է ենթարկվում: Այդ օրէնքները կատարելու համար նոքրին պահապան զօրքեր են հաւաքվում:

Թէսալոնիկից առաքված լուրերը չափազանց անհանգստացնող են: Թէ քաղաքի և թէ նրա շրջակաների մէջ քրիստոնեայ բնակիչների վիճակը ահռելի և անտանելի է: Ալբանցիների առաջնորդ Սամսո-բէյ սարսափելի կերպով հալածում է քրիստոնեաներին, իսկ Թիւրքաց կառավարութիւնը ուշադրութիւն չը դարձնելով այդ մարդու գազանութիւնների վրա, ինքն էլ զրգռում է մահմետական բնակիչներին քրիստոնեաների դէմ: Քրիստոնեաների ամենօրեայ սպանութիւնները և նրանց կրած տանջանքները տիպիկօրէն նրանց դիմել Անգլիայի, Ֆրանսիայի, Ռուսաստանի, Աւստրիայի և Իտալիայի հիւպատոսներին և խնդրել այդ պետութիւնների օգնութիւնը: Մի՞թէ Եւրոպան տեղեկացած չէ այդ վայրենութիւնների մասին և չի՞ հաստատում Քրիստոնեաների դէմ կատարուած ջարդերի ճշմարտութիւնը: Մի՞թէ Եւրոպան չի տեսնում, որ Թիւրքիան ոչ միայն իր քրիստոնեայ հպատակների, այլ և ամբողջ քրիստոնէութեան թշնամին է:

ԵՒՐՕՊԱՑԻ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Polit. Corresp.» լրագրի դիպլոմատական թղթակիցը գրում է Փարիզից հետևեալը յուլիսի 13-ից:

Եւրոպական քաղաքական գործերի դրութիւնը հետզհետէ ծանր բնաւորութիւն է առնում: Կարելի է նշանաւոր անցքերի սպասել, եթէ այդ դրութիւնը աւելի հանգստացնող բնաւորութիւն չը առնայ: Այդ նպատակին հասնելու համար պետութիւնների կողմից բարեմտութիւն և զգուշութիւն է պահանջվում: Եւրոպայի վիճակը կատարելու ժամանակ Թիւրքիայի վերաբերութեամբ: Կարելի է յուսալ, որ պետութիւնների մէջ համաձայնութիւն կը կայանայ, որպէս զի Եւրոպական նոր դժուարութիւններ չը ծագին: Առժամանակ Եւրոպայում երկու բնաբացք է նկատվում. մի քանի կառավարութիւններ համաւորապէս ցանկանում են սպասող քաղաքականութեանը հետևել Թիւրքիայի վերաբերութեամբ: Դրանք անգլիական, առւստաց և գուցէ դերմանական կառավարութիւններն են: Միւս պետութիւնները աւելի լաւ են համարում Թիւրքիայի վերաբերութեամբ պահպանողական քաղաքականութեանը հետևել: Այս վերջին տրամադրութիւնը տիրապետում է Փարիզի և Վիէննայի մէջ: Պետութիւնները սկսում են համաձայնութիւն կայացնել, որովհետև բոլորի շահերն էլ պահանջում են խաղաղութիւն պահպանել: Մի՞թէ հեղինակաւոր ձգտումները պատճառով Արևելքը նշանաւոր անցքերի ասպարէզ պէտք է դառնայ: Արևելքի բնակիչները պատրաստ են խնդրել միմեանց. դրա համար նրանք միայն նշանի են սպասում: Արդեօք Եւրոպան պէտք է տա՞յ այդ նշանը: Արդեօք նա չը պէտք է արիւնհոսութեան առաջն առնէ, կամ գոնեա սահմանափակել պատերազմական դաշտերի թիւը: Պետութիւնների այս նպատակը և այն ինչ որ նորերում պատահեց Ներսօգօրիայի վերաբերութեամբ, շատ լաւ նշան է համարվում: Անգլիան յայտնեց Թիւրքիային, որ չերնօգօրիական հարցին պէտք է վերջ դնել: Դրանից յետոյ Անգլիան առաջարկեց առաջ-ռօ-ունգարական կառավարութեանը երեք շաբաթ ժամանակամիջոց տալ Թիւրքիային Կօրտիի դաշնագրութիւնը կատարելու համար: Եթէ այս կամ այն պատճառով Կօրտիի դաշնագրութիւնը չը կատարվի, Եւրոպան կը տեսնի Թիւրքիային զիջել Դուլցինիո Ծովային ցոյցերի օգնութեամբ: Աւստրօ-ունգարական կառավարութիւնը առաջ մերժեց այդ առաջարկութիւնը, բայց յետոյ համաձայնեց ընդունել: Ռուսաստանը նոյնպէս համաձայնութիւն տուեց, բայց այն պայմանով, որ Ծովային ցոյցերի ժամանակ ոչ մի պետութիւն առանձին գործողութիւն չունենայ: Ներմանիան լաւ վերաբերվեց այդ առաջարկութեանը, բայց հրաժարվեց ուղարկել իր նաւերը: Աւելի մեծ ընդդիմադրութիւն Իտալիան ցոյց տուեց, որ պահանջում էր անպատճառ իրագործել Կօրտիի դաշնագրութիւնը: Վերջապէս իտալական կառավարութիւնը հետևեալ պայմանների հետ միասին գործել Դուլցինիոյ վերաբերութեամբ, եթէ Թիւրքիան հրաժարվի իրագործել Կօրտիի դաշնագրութիւնը: Այդ կէտի վերաբերութեամբ կառավարութիւն կայացաւ, որի մասին տեղեկութիւն առանալուց յետոյ Թիւրքաց կառավարութիւնը եռանդով վերաբերվեց գործին: Մինչև այժմ Թիւրքիան արաւում էր, թէ ինչ եռանդ կը ցոյց տայ Եւրոպան և արդեօք կը դիմե նա ոյժին: Եւրոպայի անհամաձայնութիւնից միշտ օգուտ քաղող Թիւրքերը կարծում էին, որ այս անգամ էլ այդ անհամաձայնութիւնը կը ազատ և իրանք զարձեալ օգուտ կը քաղեն: Բայց պետութիւնները համաձայն են գործում և Ր. Դուռը սկսում է զիջումներ անել:

ՆԱՄԱԿ ԹԻԹՐԻԱՑԻՑ

Կ. Պոլիս, 5 յունիսի

Սուլթաններու սերայը միշտ նոյնը կը մնայ. Դաւ, սպանութիւն, յեղափոխութիւն հոն գրած են իրենց բոլոր: Մարդ չը գիտեր ինչ ահռելի գործեր կը կատարուին այդ ոսկեզօծ ապարանքներուն մէջ, բայց երբեմն երբեմն գաղտնիք մը դուրս թափանցելով, մեզ ըմբռնել կուտայ ինչ կրնայ լինել կեանքը այդ Սուլթանին չուրջը: Սերային բոլորտիքը պատերը բարձր են, թիւրքիոյ են քաջ պինուարները գիչեր ցորեկ կը հսկին դուրսը, իսկ ներսը կրաւած սևազէմ ծառայներու բանակ մը կայ որ կը հսկէ նոյնպէս: Այս ամեն արթուն աչոց հակոդութեանէն խուսափելով, կին մը սերայէն կը փախչի, կապ մը կը բանէ վարձով, Անգլիոյ դեսպանատունը կը դիմէ, պ. Կօչէնի կը ներկայանայ, անդլիական դեսպանին պաշտպանութիւնը կը խնդրէ, որու դէմ, սուլթանին դէմ: Ծիրաւի, զարմանալի բան, և հաւատալ դժուար կը թուի, եւ սակայն այս է իրողութիւնը: Ինչ է պատահեր արդեօք Սերային մէջ, ինչ ոճիր գործուեր է ինչ դաւադրութիւն: Դեռ չատ բան յայտնի չէ, բայց այս ճշմարիտ է թէ Սերային մէջ նուազ մը մարդիկ փորձ փորձելու վրայ էին ներկայ սուլթանը զահընկէց ընելու և իր տեղը Մուրատը նստեցնելու: Կիներ ալ կային այդ դաւադրութեան մէջ, որ Սերայէն դուրս ունէր ձիւղեր: Այս առաջին անդամը չէ որ Մուրատը զահին վրայ բարձրացնելու փորձ եղաւ, թերևս այս վեցերորդ, եօթներորդ անգամը լինի: Մինչև ցարդ կինները մեծ դեր չէին խաղած, այս հեղուն, կերևի թէ, մեծ դերն իրենց յանձնուած էր: Վեց սուլթանուհիներ, բոլորն ալ տարէց, 30—40 տարեկան, Սերային մէջ գործելու պաշտօն տառնձնած էին: Գաղանիքն երբ իմացուեցաւ, բարձրագոյն հրաման կկլլէ դանոնք խոկոյն խեղդամահ ընելու: Վեց դաւադիրներէն մին կը յաջողի, հրաշքով մը պրծիլ իր դահիճներուն ձեռքէն և կը դիմէ Անգլիոյ դեսպանին: «Ես դերի եմ, կըսէ, Անգլիա պարտականութիւն յանձն առած է, իր կնքած դաչինքներով, ազատել ամեն գերի իր տիրոջ ձեռքէն: Թիւրքիա թէև վերջերս գերեաց ազատութեան համար դաչինք կնքց Անգլիոյ հետ, բայց ազատութիւն տակաւին չէ ուզած տալ այնքան չերքէզ աղջկանց և կանանց, որը Սերային մէջ, փաչաներու ապարանքներու մէջ կր հիւծին ու կը մաշին: Ես չերքէզ գերի մ'եմ, մահկանացուներէս ի վեր Սերային մէջ փակուած, Անգլիոյ պաշտպանութիւնը կը խնդրեմ»: Պ. Կօչէն զինքը անգլիական կառավարութեան չռգենաւը կր զրկէ, ուելի ապահովութեան համար: Յայտնի է թէ ամեն ոք, բայց ոճրագործներէ, ապահով ապաստանարան կրնայ գտնել անգլիական չռգենաւու մը վրայ: Այսպէսով սուլթանուհին ամեն տեսակ բանտութենէ և հարատած զերի և ազատ կը մնայ:

Ամեն ոք կը հասկնայ թէ այս դէպքը չէր կրնար մեղ առանց ուրիշ և աւելի ծանր հետաքրքիր ունենալու: Նոր սուլթան Համիտն ինքն է, որ իւր գայրոյքը կը թափէ կալի Օսման փաշային վրայ զինքն իր նախարարութեան առաջնորդն ընտրելուն համար: Ըլլնլայի դիւցազն պաշտօներ Սերայը պահպանել և Սերային հետ իր տիրոջը անվնասաբերի և խանգարելի կեանքը: Այս դէպքին մէջ չատ արմատական չէ ցցուցած, մի յանցանք սրու համար, զրոյց կայ թէ, Օսման փաշա նախարարական աստիճանը կորցնելէն ի զատ մինչև իսկ աթոռ պիտի երթայ: Շատ մարդիկ Օսման փաշայի անկումն իմանալով կարծեցին թէ այդ եւրոպական դեսպանաց ճնշման արդիւնքն է և կամ մի նոր քաղաքականութեան նշանը: Զեն գիտեր խեղճերը թէ օսմանեան պետութիւն ընտրած բանը երկրի մը կառավարութիւնը չէ, այլ միայն Սերային կառավարութիւնն է: Թէ ինչեր կը դառնան հոն. փոխատական կինը, կըսեն թէ, քաղաքագէտ յայտնութիւններ ըրեր է: Իւր ամենակարևոր յայտնութիւնը քրիստոնական դեսպանին համար սա է եղեր թէ Անգղիոյ դեսպանին կոչմէ առ սուլթանն երբեմն երբեմն գրուած նամակները չատ անհատական կերպով կը թարգմանուին և սուլթանն անոնց մեղմ և չոդջորիչ ոճը տեսնելով մեծ կարևորութիւն չէ տուած երբէք այդ նամակաց: Պ. կօչէն իր առաջին թարգման պ. Սանտիսոնէն բացատրութիւն կը խնդրէ, խուզարկութիւններ կը վնին և սա յերևան կելլէ որ պ. Սանդիսոն թէ ներկայ և թէ նախորդ դեսպանաց թէ խօսքերը և թէ գրութիւնները չատ տարբեր կերպու թարգմաներ է: Խնդիրն ամենածանր է և չատ մը անհամաձայնութիւնից և չբնաց պատասխանատուութիւնը կը բեռցնեն այժմ պ. Սանդիսոնի վրայ: Անգղիոյ դեսպանն իր առաջին թարգմանը բանտարկած է և քիչ օրէն Լոնտրա պիտի դրկէ զատուելու համար: Անհատական սուլթանուհի մը որ թերևս ամեն քաղաքական դժուարութիւնից զաղանիքը բացատրէ և պատճառ լինի որ Լոնտրայի գաչինքը մի նոր և աւելի արդիւնաւոր մեկնութեան բռնէ իրքաղաքականութիւնը Թիւրքիոյ մէջ չատ ազէկ անելու:

* * *

ՆԱՄԱԿ ԹԻԹՐԻԱՑԻՑ

Կ. Պոլիս, 18/30 յունիսի 1880

Ինչպէս պիտի վաստատականի սովը դեռ ճարակում է Ձերան չափ և աւելի ժխտական կերպով, վասն զի թող թէ դեռ հացը հին գինն է, նոքինները աւելի չատ են. աւելցաւ ասոր վրայ տևական տարափոխիկ հիւանդութիւններ, որով գրեթէ մի սպանդանոց է գարձել Հայկական մասնաժողովը չարունակում է փազեր հաւաքել և օգնել, սակայն ժողովուրդներնիս բոլորովին անհոգ է այդ մասին, մանաւանդ միջակ և հարուստ դասերը, որոց բոլորին ալ տուածը հատհատութեամբ խիստ քիչ է (միջոցի բացատրութեամբ) թող որ նուած անանկներ, որը մեծ վաճառական ըլլալով միայն 10 րուբլ տալու չամաչեցին, տասնց ամենին պատճառը կարելի է համարել միայն այն, որ ոչինչ զգացում չունին և բնաւ ազգասիրութիւն:

Ընդհակառակն եմք այս մասին մեր Հաւատառանցի եղբայրներէ, որք մեզմէ աւելի ջանքով աշխատասիրութեան և կաշխատանն դեռ մեզմէ աւելի հետու գըտնուելով հանդերձ:

Սակայն ազէկ գիտնանք, որ դեռ մեծամեծ գումարներ հարկաւոր են բուժելու համար այն վէրքերը, զոր չատ մը նամակներ սկսան մեզ իմացնել թէ. ձ[illegible] մեծ վաստգի մէջ էս. չնորհակալ եմք մանաւանդ ձեր խմբագրութենէն այն գործունէութեան մասին, որով ազգին մեծ բարերարութիւններ բրած է մինչ այսօր և չարունակում է դեռ, սակայն ջանից կրկնապատկելու ժամանակն է. Այսօրուան մեծ պէտքերնիս է որ հիւանդութիւն կնցած տեղեր մի քանի կարող բժիշկներ զրկուին, լաւ աւի որ տեղւոյս մասնաժողովը սկսած է կարգադրել դայս ալ, սակայն այս մասին տեղ աւելի գիւրութիւն և միջոց ունի և տեղւոյդ ազգասէր բժշկապետաց ալ մեծ ասպարէզ մըն է այս իրենց ազգասիրութիւնը ցուցնելու կը յուսամ որ թէ դուք և թէ հաստատութիւններդ արգէն զգացած էք այս պէտքը և կարգադրած. սակայն եթէ չէ, մեծ պէտք կայ այս մասին, վասնզի եթէ այդ տարափոխիկ ախտը տարածի, ինչպէս որ հաւանական է, դժուար կըլլայ առաջքը առնուլ տասնց մեծամեծ զոհերու, մանաւանդ Հայաստանի կողմերը ուր բնաւ տպէտ բժիշկ մը անգամ չը կայ. ահա վաստգականի եղբարց պէտքը երկու եղաւ. զրամ և օգնական բժիշկներ:

Եթէ տասնք չատով չը մտատակարարուին, վասնզը թերևս տարափոխիկ մեծնայ և այն տատն անկարելի ըլլայ փրկել հայրենիքնիս. միով բանիւ «Հայաստանի տպագան և կացութիւնը մեծ վտանգի մէջ է». Այսչէն տոյն տևական չարժատրին ալ գրել, տակայն թէ չատ երկարէ և թէ մեր կէտերով չըջապատեալ, անգործ և վատ ձեռքերով գործատ... որը ձեզ յայտնի ըլլալու են. Այժմ գրեթէ ուրիշ տատարիպ չը կայ, այլ միայն տահին տատկութիւնը, տեղւոյս մասնաժողովն ալ թէև չատ ուշ, սկսաւ երբեմն յողուածներ գրել. ազգային գործերը դեռ մեծ մասամբ կախ կը մնան. այժմ քաղաքական կէտով մեր միտքը գրատած է Պերլինի դեսպանաժողովը. մանաւանդ տեղւոյս դեսպանաց հատքաական ծանուցագիրը, որոյ երկու կէտերուն պատասխանեց Բ. Դուռն, տակայն Հայաստանի վերաբերեալ կէտին վրայ դեռ կը խորհի, բայց անյուսալի է որ յուսացած օգուտը ատյ, եթէ մեր տաթին հետ գործ չըլլատք և չը միաձայնք և ժամանակէն օգուտ չը քաղենք. Ար. պատրիարքը միշտ խաղն գործերով չըջապատեալ է, տոնն օր հարատատարութեանց չտքեր պատկատ չեն, մանաւանդ վաստգականէն, ուր քաբդերը դեռ կատերն անցնալի նման. Ուրեմն տեղացիէք տովին վրա այս ալ, ուրեմն ձեր կերթայ տատնկով վաստգականի գրութիւնը, եթէ մեծ ջանքեր չըլլան փրկելու Հայաստանի ժողովուրդը փոքր տուած է և տատ թէ ինչպէս պէտք է ինքզինքը պաշտպանել, այսօր քիչ մը կրնայ գործադրել, տակայն անդուռ սովը դեռ իր ճիրաններով կաչկանդելու և ոչնչացնելու կաչխատի և չտատով հետանալու միտք չունի:

Այս մասին վեհ. Հայրապետի ցոյց տուած տատնատութիւնը մեծ վէրք պատճառած է մեր դժբաղդ եղբարց, վասն զի հարկ էր որ նոքին վերատատութեան հովանաւորութեամբ ըլլար ամեն գործ, ամեն ճիգ չը խնայէր հայրենեաց այս ամենատիտանի մասին տպատութեանը, տատնց որոյ հայրենիքը պէտք է կորուսած նկատել. և արդեօք ունինք Հայաստանէն զատ յոյս մը, անխմանալի և անդուժելի խնդիր մը....

Լրագրոյդ 81-րդ թիւին մէջ կարդացի մի յողուած պ. Պոլսի հայ մամուլը վերնագրով, որոյ հեղինակը ամենայն իրատամբ կատագուցանէ տեղւոյս հայոց լրագրաց տատնատութիւնը, որը ամենատիշտ կերպով ոչինչ հետամուտ չեն հետու տեղեր բնակող հայերու մասին և ըլլալու ալ հոգս չունին, այլ միայն զիրար ըզկտել, մատնատրաց ծառայել, կամ քաղաքական յողուածներ գրել, խակ դուք այս և ամեն ազգային կէտերով ալ մեծ դիրը բռնած էք և չարունակեցէք, և ամեն կերպով իրատունք ունիք մեծ համակրութիւն վայելել ազդէն, ինչպէս որ վայելում էք:

Մի առաջարկութիւն ալ պատ. մեծատուն հեղինակ գրաֆֆիլինս իր բանատիրական գիտնիթիս մասին, այն է որ տատնց գաղարեցնելու լրագրոյդ մէջ, չարունակէ, տակայն տատնց ժամանակի կոբատիան մը պատմութիւն կազմէ և չուտով տպել տայ, որ լաւ ընդունելութիւն պիտի գտնէ, ինչպէս ուրիշ գործերը և մեծ փայլ պիտի տայ հայի պատմութեան: Նամակ գոցելու ժամանակս լսեցի որ Բերլինի դեսպանաժողովը յուսաց օգտակար կերպիս գծեր է տանմանագլուխը, որ արդէն յայտնի էր և թէ Բ. Դուռը մեծ նեղութեան մէջ կը գտնուի. երկու օր է արդէն մեծ ջանք կընէ տա կազմերը գօրութիւն ուղարկելու. Արդեօք հայոց գործն ալ դեսպանաժողովի տնդամներն վրա ելաւ, թէ մէկ կողմ ձգեցին:

***

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՊԵՐԼԻՆ, 17 յուլիսի: Երէկ մարկիզ Յոնոզ ուղևորվեցաւ Ս. Պետերբուրգ:

ԿԱՆԴԱՀԱՐ, 17 յուլիսի: Բերդայուլի վրա յարձակվող Եյուբ-խան 1200 մարդ և 36 հրետանօթ ունէր: Անգլիացիք կորցրին 2 հրետանօթներ:

ԼՕՆԴՈՆ, 17 յուլիսի: Հաստատ լուրերից երևում է, որ անգլիական կառավարութիւնը վճռել է ամենատարձ ժամանակում Հնդկատան օգնական զօրքեր ուղարկել:

ՎԻԵՆ, 17 յուլիսի: Երէկ ուղևորվեցաւ Ս. Պետերբուրգ Բաւնղէ իր պաշտօնը վարելու համար:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 յուլիսի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 93 ր. 75 կ., երկրորդ 91 ր. 87 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 92 ր. 87 կ., ներքին 5% առաջին փոխատութեան տոմսակը արժէ

Fonds A.R.A.M

223 ր. 50 կ., երկրորդ 222 ր. 75 կ., առեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 91 ր., 25 կ., երկրորդ 91 ր., 91 կ., ոսկի 7 ր. 84 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդոնի վրա արժէ 25 պէնս, ռուսաց 100 րուբլ Համբուրգի վրա արժէ 214 մարկ 50 պֆ., Փարիզի վրա 264 ֆրանկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը թոյլ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Մինչեւ այս ԱՄՍՎԱՑ ՎԵՐՋԸ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ Արծրունու գալերէի մէջ: Գուլպաներ (տղամարդկերանց և կանանց), թաշկինակներ, պարուսինա, պատկերներ, հոտաւէտ ջրեր, հրացաններ, րէվօլվէրներ, կոլպէքներ, սղոցներ, դանակներ, գդալներ, ցիտրոն-մաղնեզիա ծարաւից և այլն. այժմ ծախվում են 25%—50% էժան քան թէ ուրիշ տեղ: 7—10

Համեմատեցէք անգլիական խանութի թէյի գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի ֆունտը2 րուբլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ: 35—100

Նոր մամուլի տակից դուրս եկաւ Ս. Մանդինեանի հետեւեալ աշխատութիւնները.

Ազգային ընտանեկան աշխարհք. 1-ին տարուայ ուսմունք, և ընթերցմունք, առաջին տպագրութեամբ:

Ազգային գիւղական աշխարհք. 2-դ տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք, առաջին տպագրութեամբ:

Նախապատրաստական աշխարհք և հայրենիք. 3-դ տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք, երկրորդ տպագրութեամբ: 3—5

Իր յատկութիւններով մաքրեր մարմնի, մանաւանդ տաքի մասների քրտինքից առաջ եկած փտածն ոչնչացնող յայտնի նիւթը,

ԳՈՒՄԱՆԻՆ

անունով, ծախվում է Եւրոպայի բոլոր մեծ քաղաքների, դեղատների և դրոգիստների մօտ Գլխաւոր դէպօ Նիւթի հնարող Ֆարմացիի մագիստրոս Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ դեղատան մէջն է Ձոնիվում, Վարշավայում, Նըէպօրովի փողոց, № 95. Գավանիի մեծ արկղիկը արժէ Վարշավայում 50 կոպ., աւելի փոքրը 30 կ.: Պէտք է զգուշանալ խարդախումներից: 16—25 Վ. ԿՐՊԻՆՍԿԻ (1

ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ՄԻՆԱՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ծխականները հրաւիրում են ցանկացողներին ներկայ գտնվել այդ եկեղեցու ՕԾՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ, յուլիսի 20-ին, առաւօտեան 10 ԺԱՄԻՆ: ԿՆՔԱՀԱՅՐ լինել ցանկացողները կարող են ՎԱՂՕՐՕՔ յայտնել եկեղեցու ՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆԸ, եկեղեցու գաւթում ԱՄԵՆԱՅՆ ՕՐ: 2—2

Քաղաքային ուսումնարանական մասնաժողովը յայտնում է, որ սեպտեմբերի 1-ից կը բացվին Թիֆլիսի մէջ Արհեստական և քաղաքային սկզբնական ուսումնարաններ: Աշակերտների ընդունելութիւնը ինչպէս առաջին, նոյնպէս և երկրորդ ուսումնարանում կը սկսվի օգոստոսի 15-ին: Խնդիրքները հասարակ թղթի վրա և ուսումնարանական մասնաժողովի անունով գրված, տրվում են քաղաքային վարչութեան հերթական անդամին ամենայն օր առաւօտեան 10—12 ժամը: Խնդիրքի հետ պէտք տրվին մետրիկական և ծաղիկը պատուաստելու վկայականները և որոշ նշանակված պէտք է լինեն բնակութեան տեղը և տան պօլիցիական համարը: Սկզբնական ուսումնարանի մէջ ընդունվում են 8—14 տարեկան երեխաներ և նրանցից ոչինչ գիտութիւն չէ պահանջվում Արհեստական ուսումնարանը մտնող երեխաների հասակը որոշվում է 12—16 տարեկան: Երեխաները ամուր կազմվածք պէտք է ունենան ու առաջին դասատուն մտնելու համար նրանցից պահանջվում է. Կրօնից-քրիստոնէական վարդապետութեան կարճառօտ հրահանգները և սրբազան պատմութիւն, ռուսաց լեզուից-կարդալ, գրել և կարդացածը պատմել, հայերի և վրացիների համար նոյնը իրանց մայրենի լեզուով, թուաբանութիւնից-առաջին 4 գործողութիւնները և պարզ խնդիրների մտաւոր լուծումը. ժամանակի, գրամի, կշռոքի և այլ չափերի գիտենալը:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրալեվիչ ներքին հ., Ռօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Թիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շաեմրօրսկի վեներական և կաշու հ., Բաքայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Վ. գօրօվ վեներական և բաղանի հ., Բէյեր աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեադօվ, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Բուդվօվսկի ներքին հ., Շաէյմրօրսկի վեներական և կաշու հ., Աստուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վ. գօրօվ վեներական և բաղանի հ., Ռօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Թիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեադօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտօվ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շաէյմրօրսկի և Աստուածատուրօվ վեներական և կաշու հ., Բաքայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաքօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վեներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. գօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բարանով չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչեւ 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիկական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բալանդուրովի տանը:

Ատամնաբոյժ Օրբելու աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի ատամակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի գլխաւոր Լիսիցեվ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԴՈՒՐՍ ԵԿԱՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Գրավաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ հեռանարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԻՆԵԱՆՑԻ:

Ա. ՏԱՐԻ նախագիտելիք (իբրեւ հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ մասն ուսումնական և բնական երեւոյն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . 60 կոպ.

գումարով առնողներին զիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը քաղաքական:

9—20

Ընէքսանդրապօլու երկսեռ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Ցանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձուք { Սարգիս Միրզայեանց. Առաքել Խաչակեանց.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԵԳՕՐ ԿԱՍՈՒՄՕՎ ԵՒ ԸՆԿ. յայտնում է այդ առեւտրական տան գործերով բոլոր հետաքրքրվածներին, որ գործերի ընդարձակելու պատճառով այդ տան գլխաւոր գրասենեակը օգոստոսի 1-ից կը տեղափոխվի Դժակելի տան վերին յարկը Դվորցովայա փողոցի և Երիվանսկայա հրապարակի անկիւնի վրա: Տուրքերի տալու և մուտքերի ստանալու համար գրասենեակը հասարակ օրերում բաց է լինում առաւօտեան 9 ժամից մինչեւ 2, իսկ կիրակի օրը 8—10 ժամ: Գնում է 1 և 2 փոխառութեան տոմսակներ և ծախում է նրանց այն պայմանով, որ գինը 12 ամիսների ընթացքում հատուցանվի: Այդ պայմաններով մի տոմսակ գնողը տարվայ ընթացքում մասն ունի տարածից այն 20 համարների, որոնք ցոյց են տրված վիճակահանի մէջ չորս տիրաժների: Ցանձնարարութեամբ գնում է և ծախում է մասնաւոր անձանց ամեն տեսակ անշարժ կալքեր, կօմիսիոյով ծախում է ապրանքներ և նիւթեր: Ծախում է տպված պայմանագիրներ, բնակարաններ, խանութներ և դատարկ տեղեր քրէհով տալու համար: Տուրքերին մինչեւ նոր կարգադրութիւնը վճարում է.

1) Պահելու համար մինչեւ պահանջելը 4½%, պայմանաւոր 5½%, 2) տուրքերին 6 ամսով 5½%, 9 ամսով 6½%, 1 տարով 7½% 1½ տարով 8%½, 2 տարով և. աւելի 9: 3) Այդ ընկերութեան 1 կարգի պայ ունեցողների մասնաւոր պայմանաւոր տուրքերին 9%: Պարտամուրհակով յայտնի անձի ապահովութեամբ փող տալու ժամանակ առնում է մի ամիս ժամանակով 10%, մի շաբաթ ժամանակով 9%:

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ցանկացողները կարող են ստանալ ամեն օր գրասենեակի կառավարչից:

4—10 (2)

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Հրացաններ, րեվօլվերներ, դանակներ, գրիչներ, անուշահոտութիւններ, սապոն, գուլպաներ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

20—20

На Воронцовской Набережной, въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՑՐԱԾ, հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարաններում 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ ստանալ բացառապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ կամ Էնֆիաճեանցի ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

1—22

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵԿԱՐՆԻԱՅԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԷ, ՇՕԿՕԼԱԴ, ԹԷՅ և պատրաստված հանքային զանազան ՋՐԵՐ:

25—40

Fonds A.R.A.M

№ 126 Յուլիսի 22 (Օգոստոսի 3) **1880** Յուլիսի 22 (Օգոստոսի 3) № 126

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարւանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում դրւում են միայն խմբագրատան մէջ։

Յատուկ նամակներ պիտի ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Կտակի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է առանց լիպուռվ։

Յայտարարութիւնների համար վճարւում են
իւրաքանչիւր անգին 2 կոպէկ։

ՊԱՏՎԱՆԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մեր առաջը կատարվեցաւ։—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Բագուից։ Նամակ Ախալքալաքից։ Նամակ Վլադիկավկասից։ Նամակ Ղարսից։ Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Կ. Պօլսի մէջ պատահած վերջին անցքերը։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բանաստեղծական։ Հայոց ուսումնարանների նախագիծ։

ՄԵՐ ԱՍԱԾԸ ԿԱՏԱՐՎԵՑԱՒ

Կ. Պօլսի հայ ժողովուրդը, ինչպէս հաղորդում է ռուսաց «Голосъ» լրագրի թղթակիցը, երեւում է թէ հասկացաւ որ թիւրքաց արտաքին գործերի մինիստրի նոր օգնական, Դաղեան Յակոբութիւն բէյը դաւաճանել է իր ազգի գործին, յօրինելով Ռ. Դերեան կողմից մի պատասխան եւրոպական պետութիւններին, որի մէջ հաստատացնում է որ ամբողջ Յայաստանում հայերը միայն 17% են կազմում մահմեդական ազգաբնակութիւնից։

Ընթերցողի ուշադրութիւն ենք դարձնում մեր ներկայ համարի արտաքին տեսութեան մէջ արտագրած «Голосъ» լրագրի թղթակցութեան վրայ։

Մեր ասածը կատարվեցաւ, ուրեմն։ Այժմ պարզ է որ Դաղեան մուստէշար նշանակվեցաւ Ռ. Դերեան ձեռքով իսկ այն ժամանակ, երբ հարկաւոր էր պատասխանել Եւրոպային հայոց խնդրի մասին։ Մենք աւելի կասենք. Դաղեան նշանակվեցաւ նոյն իսկ այն նպատակով, որ Թիւրքիային սպառնող հայոց խընդրին մահվան հարուած տրվի.... Ռ. Դուռը շատ լաւ գիտէ որ հայերին, հայոց գործին, հայութեանը միանալու ամենահեշտ միջոցն է նոյն իսկ հայերի, մանաւանդ հիմնովին կանոնաւորելու ուսումնարանաց առաքելական եւ ուսումնական մասերը, սկսեց այնչափ տաքնալ ուսումնարաններ բանալու վրա, որ գրեթէ օր չէ անցնում որ չը լսենք կամ չը կարդանք լրագրներում այս ինչ կամ այն ինչ տեղ բացված նոր ուսումնարանի մասին։

Մեր հոգեոր ազգային ուսումնարանների դրութիւնը բաղկանում է երկու էական մասերից՝ առաքելական եւ ուսումնական։ Ներքնական դրութեան վերաբերմամբ մեր ուսումնարանները կարելի է բաժանել մօտաւորապէս հետեւեալ վիճակի։

Այն ուսումնարանները, որոնց նիւթական ապահովութիւնը կազմում են հայ ժողովրդականաց հանգանակած եւ կտակած դրամական գումարները, որոնք տրուած են ի շահեցողութիւն պետական եւ մասնաւոր բանկերի մէջ, կամ մասնաւոր ապահով հանգրուած անձինքներին։ Ահա այս դրամական գումարներից ստացված բոլոր տոկոսներով մատակարարվում է հոգաբարձուաց ձեռք մեր ուսումնարաններից չատերի անհետաքրքիր մասը։

Ազգային հոգեոր ուսումնարաններից չատերն էլ ունեն անչարժ սեպհական կայքեր, որոնք մասամբ բարերարների կողմից ընծայված են և մասամբ էլ ժողովրդականաց մէջ հանգանակած դրամական գումարներով գնված։ Այս անչարժ կայքերից ստացված բոլոր եկամուտներով կատարվում են մեր ուսումնարաններից չատերը, գոյանալ հոգաբարձուաց ձեռք։

Մի քանի ազգային հոգեոր ուսումնարաններ էլ կան, որոնց անհետաքրքիր մատակարարութիւնը մի կամ աւելի բարերար հիմնադիրների է վերաբերում, որոնց անունով ուսումնարանները յայտնի են։ Այս տեսակ բարերար հիմնադիրների անունը կրող ուսումնարանները ապահովված կը համարվեն նոյն իսկ հիմնադիրների ինչպէս կենդանութեան ներքոյ և մահից վերջը կտակած դրամական գումարներից և անչարժ կայքերից ստացված բոլոր եկամուտներով։

Շատ ուսումնարանների էլ անհետաքրքիր մասը մատակարարվում է, թողութեամբ հոգեոր բարձրագոյն իշխանութեան, եկեղեցւոյ մոմի և կամ օրհնչ արդիւնքներից ստացված դրամական գումարներով և կամ եկեղեցական անչարժ կայքերից կազմված այլ և այլ արդիւնքներով նոյնպէս հոգաբարձուաց ձեռք։

Վանական ուսումնարաններ, որոնց անհետաքրքիր մասը հոգացվում է ուխտաւորաց և վանական անչարժ կայքերից ստացված եկամուտներով։ Այս տեսակ ուսումնարանաց անհետաքրքիր մատակարարութիւնը, առանց մի որ և է պատասխանատուութեան և հաշիւ տալու ազգին, լինում է մեր հոգեոր բարձրագոյն իշխանութեան ձեռք։

Եւ ի վերջոյ կան շատ ուսումնարաններ, որոնց նիւթական ապահովութիւնը կայանում է հայ ժողովրդականաց գանազան կամաւոր տուրքերում, որոնց մատակարարութիւնը լինում է հոգաբարձուների կամ մանաւանդ անձերի ձեռք։

Վերոյիշեալ վից կարգի բաժանված ուսումնարանները պարունակում են իրանց մէջ բոլոր մեր երկսեռ ծխական, միջնակարգ ուսումնարանները բարձր համարված թեմական դպրոցները և վանական ուսումնարանները՝ ինչպէս Գէորգեան ճեմարանը և ուրիշները։ Ըստ մեր դատման ասացանից ոչ միսը չէ կարող յառաջադիմական փոփոխութիւններ մտցնել ասցա ուսումնական մասի մէջ, երբ հարկաւոր կը լինին ուսումնական սիրոյ քներ բերել տալ, կամ երբ պէտք կը լինի գոնել աւելի հմուտ և փորձառու տեսուչներ և ուսուցիչներ։

Նիթէ ուսումնարանների անհետաքրքիր մասը դրխաւորապէս կախում ունի եկեղեցւոյ արդիւնքներից կամ թէ ուսումնարանը լոկ վանական է, այն ատեն աւելի եւս մեծ դժուարութիւնների կը հանդիպինք, որովհետեւ յիշեալ արդիւնքների անպատասխանատու տէրն է մեր բարձրագոյն հոգեոր իշխանութիւնը, որի սեպհական չատերը չատ անգամ ազգային թէ ընդհանուր և թէ մասնաւոր չատերի հետ չեն կարող հաշտվել և զուգընթաց դնալ... Այստեղ էլ ուրեմն հանդիպում ենք նոյն խոչընդոտներին։

Իսկ ինչ կը վերաբերի ժողովրդականաց կամաւոր տուրքերով կատարվող կամ մանաւանդ անձինքներից բացված ուսումնարաններին, հասկանալի է, որ այսպիսիների նիւթական պայմանները այնչափ անհաստատելի են, որ չեն ներում մեր յառաջադիմական փոփոխութիւն անել ոչ միայն ուսումնարանի գլխաւոր պահանջների վերաբերմամբ, այլ եւ ամենաներքորդական բարեկարգութեան նկատմամբ։

Վերեր ասածներից երեւում է, որ մեր ազգային հոգեոր ուսումնարանները չունեն այնքան հաստատ և յարատեւ նիւթական ապրիւրներ, որոնցով կարենք անպատճառ ապահովական յառաջադիմութեան։ Ամենքս էլ գիտենք որ մեր ուսումնարանները ունեցել են և ունեն ամենաանհաստատ նիւթական վիճակ

Fonds A.R.A.M

ՎԱՀԱԳՆԻ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Գլուխ 9

ԱՐՇԱԿԻ ՄԱՀԸ

Մի օրից, երբ մեր լրագրատունը դատարկ էր, եւ ես միայնակ նստած էի իմ սենեակում, ներս մտավ մի ծանր տրամադրութեան մարդ, որ ինձ ծանօթ էր միայն տեսակցութիւնից։ Նա ինձ ասաց, որ ինքը ուզում է ինձ հետ մի շատ կարեւոր գործի մասին խօսել։ Ես նրան նստեցրի եւ սպասեցի, թէ ինչ կասի։

Նա երկար ժամանակ լուռ նայում էր ինձ, ասես ուզում էր ինձ ներս թափանցել եւ իմ միտքը կարդալ։ Ես ինքս էլ նրան նայում էի, եւ ինձ թւում էր, թէ նա ինձ ծանօթ է, բայց չէի յիշում, թէ որտեղ եմ տեսել նրան։ Նրա դէմքը ինձ ծանօթ էր, բայց նրա հագուստը, ձեւը, ամբողջ կերպարանքը ինձ համար անծանօթ էին։ Ես ուզում էի նրան հարցնել, թէ ինչ է ուզում, բայց նա ինձ ժամանակ չտուեց։ Նա ինքն էր սկսում խօսել։

— Ես գիտեմ, որ դուք ինձ չեք ճանաչում, — ասաց նա, — բայց ես ձեզ լաւ ճանաչում եմ։ Ես գիտեմ, որ դուք ազնիւ մարդ էք, եւ ես ձեզ վստահում եմ։ Ես ձեզ մի գաղտնիք պիտի յայտնեմ, որ ոչ ոք չգիտէ, եւ որ ոչ ոք չպիտի իմանայ, եթէ ես ինքս ձեզ չասեմ։ Ես ձեզ ասում եմ, որ ես Արշակ Մահն եմ։

Ես ուզում էի ինչ-որ բան ասել, բայց նա ինձ ժամանակ չտուեց։

— Ես գիտեմ, որ դուք ինձ չեք ճանաչում, — շարունակե

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԲԵՐ ՏԵՍԱԿԵՏՆԵՐԸ

Ա. ՊՕԼՍԸ ՄԵՂ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

«Ծ Ա Խ Ք Ր» լրագրի Ա. պօլսի խմբագիր Տիգրան Զարդարեանի հետ ունեցած զրոյցի մասին։

— Ինչպէ՞ս կը գնահատէք Ա. պօլսոյ հայկական հարցի ներկայ վիճակը։

— Ա. պօլսոյ հայկական հարցի ներկայ վիճակը ամենէն աւելի կը բնորոշուի Ազգային Սահմանադրութեան վերականգնման պահանջով։ Ինչպէս գիտէք, Ազգային Սահմանադրութիւնը 1860 թուականին հաստատուած էր Ա. պօլսոյ հայ համայնքի կեանքին մէջ, սակայն 1915 թուականին, հայկական ջարդերու տարին, ան ալ ենթարկուեցաւ ոչնչացման։ Ազգային Սահմանադրութեան վերականգնման պահանջը ամենէն առաջ կը նշանակէ հայ համայնքի ներքին կեանքի կարգաւորում։ Ան կը նշանակէ նաեւ հայ համայնքի ներկայացուցչական մարմիններու ընտրութիւն։ Ան կը նշանակէ նաեւ հայ համայնքի ներկայացուցչական մարմիններու ընտրութիւն։ Ան կը նշանակէ նաեւ հայ համայնքի ներկայացուցչական մարմիններու ընտրութիւն։

— Ինչպէ՞ս կը գնահատէք Ա. պօլսոյ հայկական հարցի ներկայ վիճակը։

— Ա. պօլսոյ հայկական հարցի ներկայ վիճակը ամենէն աւելի կը բնորոշուի Ազգային Սահմանադրութեան վերականգնման պահանջով։ Ինչպէս գիտէք, Ազգային Սահմանադրութիւնը 1860 թուականին հաստատուած էր Ա. պօլսոյ հայ համայնքի կեանքին մէջ, սակայն 1915 թուականին, հայկական ջարդերու տարին, ան ալ ենթարկուեցաւ ոչնչացման։ Ազգային Սահմանադրութեան վերականգնման պահանջը ամենէն առաջ կը նշանակէ հայ համայնքի ներքին կեանքի կարգաւորում

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԶՕՐԱԿԱԶԸ ՆՈՐԻՆ ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ ԹՈՅԼՏՈՒՈՒԹԵԱՆ հիման վրա իր ներկայութեամբ ներկայ յուլիսի 26-ին ԱՃՈՒՐԴՈՎ նշանակից, երեք օրից յետոյ ԿՐԿՆԱՃՈՒՐԴՈՎ ներկայ տարում սպիտակեղէն և իրեր պատրաստելու Թիֆլիսի քաղաքային հիւանդանոցի աղքատանոցի և երախահատների (Փիլդշերների) ուսումնարանի համար, հետեւեալը: Ա. հիւանդանոցի համար 300 տղամարդկերանց շապիկներ քաթանից, 103 կտաւից, 300 փոխաններ քաթանից և 103 կտաւից, 100 շապիկ կանանց քաթանից, 125 կտաւից, 76 կօֆտա ֆլանելեան կտաւից, 400 երեսրբիչ կտաւից, գուլպաներ կանանց 500, գօգնոցներ բամբակեայից 103, խալաթներ 68, յատակ սրբելու բամբակեայ 1,733 արշին, գլխարկներ քաթանից 18 վերջնանոց լայնութեան 150, բարձի երեսներ ֆլանելեան կտաւից 400, կախաններ արտօնութիւն ունեցող 7 կանանց համար սպիտակ պիկէից 14, սպիտակ պիկէից խալաթներ 10, բաշխի 15 լհերներ արտօնութիւն ունեցող 15 կանանց համար, պիկէի լհերներ 15, սպիտակ պիկէի խալաթներ 15, բամբակի չուլբիներ 30, ռուֆլեներ 400, 2 խոհարարներին հագուստ բամբակեայից 6, նրանց գլխարկներ ֆլանելեան կտաւից 9, նախշոտ վերմակներ և ներքնակի երեսներ պարուսինից 325 զոյգ, փայտի աթոռներ 60, ժեշտի չը ներկված վեդրօներ 30: Բ) Աղքատանոցի համար. Տղամարդկերանց շապիկներ քաթանից մի արշին լայնութեան 30, փոխաններ անգլիական պարուսինայից 40, մահուդի գդակներ 30, կանանց շապիկներ քաթանից մի արշին լայնութեան 50, շորեր քաթանից 20, բրդէ գուլպաներ 100, բամբակէ 100, կօշիկներ 100„ գօգնոցներ բամբակեայից 24, սպիտակ սփռոցներ քաթանից 2 արշին լայնութեան 6, սալֆէտներ մի արշին լայնութեան 100, ուզգի մահուդից վերարկուներ 20, ժեստի վեդրօներ չը ներկված 4, կաթսաներ 1 պուդ 10 ֆունտ քաշով զանազան մեծութեան, 10 պահարաններ, 40 սեղաններից պահարաններ շինել և գ.) երախահատների ուսումնարանի համար շապիկներ կտաւից 50, փոխաններ կտաւից 110, ոտքի փաթաթոցներ կտաւից 90, թաշկինակներ 80, մելիտոնից բլուզաններ 54, վարտիքներ մելիտոնից 67, պալտոներ մելիտոնից 13, բլուզաններ և պալտոներ անգլիական պարուսինայից 65, գլխարկներ 38, գուլպաներ 90, բաշխի երեսներ 270, ամբողջ կապալը 6,375 ր., 81½ կ.:

Աճուրդը կը կատարվի բերանացի և փակված ծրարներով, օրէնքների հիման վրա, իւրաքանչիւր առարկան առանձին, աճուրդը վերջացնելուց յետոյ յայտնութիւններ չեն ընդունվում: Բերանացի և փակված ծրարներով աճուրդին մասնակցող անձանց յայտարարութիւնները կընդունվին միայն աճուրդի և կրկնաճուրդի օրը 12 ժամից ոչ ուշ Պրիկազի ներկայութեամբ. փոստով ուղարկված յայտարարութիւններ կընդունվին և աճուրդի ժամանակ: Յայտարարութեան հետ պէտք է լինի գլխլխական փկայական և յաւալի գրաւ կապալի ⅓ գումարի: Սկզբնական փողերը ստանալու համար հարկաւոր է գրաւ. զանազան հիմնարկութիւնների տոմսակներով:

Աճուրդ կատարելու պայմանները կարելի է տեսնել ամենայն օր Պրիկազի կանցելեարիայում առաւօտեան 10—2 ժամը:

1—3

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԴՈՒՐՍ ԵԿԱՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Գրավաճառանոցի և ծախվում է քաղաքապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄՈՆԵԱՆՑԻ:

Ա. ՏԱՐԻ նախագիտելիք (երբև հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիզի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ մասն ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . 60 կոպ.

գումարով առնողներին զիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը քաղաքական:

10—20

ԿՈՂՔ ԿԱ ԿՑՍԴՈՄՈՉՈՒՈԺՓ ԴՈՊՈՈԿԻՍԿ

Ըղէքսանդրապօլու երկսեռ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Ցանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձուք { Սարգիս Միրզայեանց. Յարութիւն Խաչակեանց.

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Հրացաններ, րեվօլվէրներ, դանակներ, դրեչներ, անուշահոտութիւններ, սապոն, գուլպաներ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

20—20

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Մինչև այս ԱՄՍՎԱՅ ՎԵՐՋԸ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ Արծրունու զալերէի մէջ: Գուլպաներ (տղամարդկերանց և կանանց), թաշկինակներ, պարուսինա, պատկերներ, հոտաւէտ ջրեր, հրացաններ, րէվօլվէրներ, կողպէքներ, սրցներ, դանակներ, դչալներ, ցիտրատ-մագնեզիա ծարաւից և այլն. այժմ ծախվում են 25%—50% էժան քան թէ առիջ տեղ:

8—10

Համեմատեցէք անգլիական խանութի թէյն գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի ֆունտը2 բուբլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

36—100

Նուտով մամուլի տակից դուրս կուգան Ս. Մանդինեանի հետեւեալ աշխատութիւնները.

Ազգային ընտանեկան աշխարհք. 1-ն տարուայ ուսմունք, և ընթերցմունք, առաջին տպագրութեամբ:

Ազգային գիւղագնական աշխարհք. 2-դ տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք, առաջին տպագրութեամբ:

Նահապետական աշխարհք և հայրենիք. 3-դ տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք, երկրորդ տպագրութեամբ:

4—5

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դավրօնսկի կանանց հիւանդ. Գօրալեվիչ ներքին հ., Ռօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Քիւշաբեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շաւեմբօրսկի վեներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Վզօրօվ վեներական և բաղանգի հ., Ռէյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեադօվ, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Բուգվօվսկի ներքին հ., Շաէյմբօրսկի վեներական և կաշու հ., Աստուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրօվ վեներական և բաղանգի հ., Ռօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քիւշարեանց սիֆիլիսի և ոսկրական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Դավրօնսկի կանանց հ., Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեադօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շաէյմբօրսկի և Աստուածատուրօվ վեներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Ստանկօվսկի վեներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Ատամնաբոյժ Օրբելոֆ աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԵԳՕՐ ԿԱՍՈՒՄՕՎ ԵՒ ԸՆԿ. յայտնում է այդ առեւտրական տան գործերով բոլոր հետաքրքրվածներին, որ գործերի ընդարձակվելու պատճառով այդ տան գլխաւոր գրասենեակը օգոստոսի 1-ից կը տեղափոխվի Դժակելի տան վերին յարկը Գանօվսկայա փողոցի և Երիվանսկայա հրապարակի անկիւնի վրա: Տոմսերի տալու և մուտքերի ստանալու համար գրասենեակը հասարակ օրերում բաց է լինում առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ կիրակի օրը 8—10 ժամ: Գնում է 1 և 2 փոխառութեան տոմսակներ և ծախում է նրանց այն պայմանով, որ գինը 12 ամիսների ընթացքում հատուցանվի: Այդ պայմաններով մի տոմսակ գնողը տարվայ ընթացքում մասն ունի տարածից այն 20 համարների, որոնք ցոյց են տրված վկայականի մէջ չարս տիրաժների: Ցանկութեամբ գնում է և ծախում է մասնաւոր անձանց ամեն տեսակ անշարժ կալքեր, կոմիսիայով ծախում է ապրանքներ և նիւթեր: Ղախում է տրված պայմանագրեր, բնակարաններ, խանութներ և գտարկ տեղեր քրէհով տալու համար: Տոկոսները մինչև նոր կարգադրութիւնը վճարում է.

1) Պահելու համար մինչև պահանջելը 4½%, պայմանաւոր 5½%, 2) տոկոսներին 6 ամսով 5½%, 9 ամսով 6½%, 1 տարով 7½% 1½ տարով 8%½, 2 տարով և աւելի 9: 3) Այդ ընկերութեան 1 կալ-գի այս ունեցողների մասնաւոր պայմանաւոր տոկոսներին 9%: Գարտամուրհակով յայտնի անձի պահանջութեամբ փող տալու ժամանակ առնում է մի ամիս ժամանակով 10%, մի շաբաթ ժամանակով 9%:

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ցանկացողները կարող են ստանալ ամեն օր գրասենեակի կառավարչից:

5—10 (2)

На Воронцовской Набережной, въ домѣ Г-жи Варламовой отдается въ наемъ квартира о 5 комнатахъ, съ кухнею, большою конюшнею и сараемъ. Объ условіяхъ спросить въ Тифлисской Городской Управѣ.

ՄԻՆԱՍ ԳԻՒԼԶԱՏԵԱՆ, որ կանտորայ ունի ՓԱՐԻԶ քաղաքում, ընդունում է ամեն տեսակ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կոմիսիօնով կատարելու աճապարանօք, ամենայն ճշտութեամբ, և գիմում է պ. պ. վաճառականներին, առաջարկելով իր ծառայութիւնը:

1—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՑՐԱԾ, հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարաններում 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ ստանալ բացառապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ Էնֆիաճեանցի ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

2—22

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ԳԵԿԱՐՆԻԱՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՃԻ, ՇՕԿՕԼԱԴ, ԹԷՅ և պատրաստված հանքային զանազան ՋՐԵՐ:

26—40

Дозволено Цензурою 21 Іюля 1880 г. Тифлисъ. Տպագրիչ Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 127 Յուլիսի 23 (Օգոստոսի 4) **1880** Յուլիսի 23 (Օգոստոսի 4) № 127

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Խմբագրութիւն գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Տարաբաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ուրբաթ օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածմունքներ — Ներքին տեսութիւն. Կովկասեան համալսարան. Նամակ Հին-Նախիջեւանից. Նամակ Խմբագրին. Ներքին լուրեր — Արտաքին տեսութիւն. Վասպուրականը. Թիւրքիա — Մշակի հեռագրները — Յայտարարութիւններ — Բանասիրական. Հայոց ուսումնարանների նախագիծ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՄՈՒՆՔՆԵՐ

—

Թիւրքիան, ինչպէս հաղորդում են լրագիրները, տեսնելով որ եւրոպական պետութիւնները միաձայն են գործում արևելեան խնդրի վերաբերութեամբ, կամենում է այժմ այդ բոլոր պետութիւններից անջատել մի պետութիւն, այն է Վերմանիային։ Նա դիմել է Վերմանիային, խնդրելով որ վերմանական կառավարութիւնը ուղարկի Կ. Պոլիս փորձված գիւնանախատներին, Թիւրքիայի գիւնանները կարգի բերելու համար և նոյնպէս զինուորական պաշտօնեայներին, որպէս զի Վերմանիան իր մի քանի պաշտօնեաներ Թիւրքիա ուղարկելով, աւելորդ չէ կամենում հեռանալ եւրոպական պետութիւնների ընդհանուր համաձայնութենից արևելեան խնդրի վերաբերութեամբ, բայց թոյլ է տալիս, ինչպէս և առաջվայ ժամանակները միշտ արել է, իր հպատակներին մնալ Թիւրքիայ ծառայութիւնը։

Վերմանիան յայտնել է պաշտօնապէս, որ այն վերմանացի հպատակը, որ գերմանական տուքունի ծառայութեան մէջ է գտնվում, երբ ուղևորվում է դէպի Թիւրքիա, պարտաւորված է լինում հրաժարական տալ իր ծառայութենից։

Այդ բոլորը ցոյց է տալիս որքան նեղ դրութեան մէջն է Թիւրքիան, որ այս տեսակ եւրոպական միջոցներով կարծում է դանդել կարողանալ այն քաղաքական ներդաշնակութիւնը, որ տիրում է այժմ ամբողջ Եւրոպայում արևելեան խնդրի վերաբերութեամբ։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

—

«Голосъ» լրագրի բանասիրական բաժնի մէջ կարդում ենք հետևեալ յօդուածը Կովկասեան համալսարանի մասին։

Ներկայումս յաճախ խօսվում է Թիֆլիսի համալսարանի մասին։ Եւ արդարև Սիբիրեան համալսարանից յետոյ կովկասեանը ամենաանհրաժեշտն է։ Այնտեղ համալսարանը ոչ թէ միայն համալսարանական կը լինի բարձրագոյն ուսման պահանջներին, այլ մի և նոյն ժամանակ կովկասեան գիտնական հարցերի ծագեցնելուն և մշակմանը կը ծառայի։ Կովկասի մէջ չափազանց հարուստ նիւթեր կան ոչ թէ միայն բնագէտների, այլ և պատմաբանների և լեզուագէտների համար։ Մեր յարգելի բնագէտ Կ. Ֆ. Կեսլեր, վերջացնելով կովկասեան իր ճանապարհորդութեան նկարագիրը երկրի բարձրագոյն ուսումնական հիմնարկութեան գոյութեամբ, նկատում է, որ համալսարանը Կովկասի մէջ որքան կարելի է շուտ պէտք է հիմնել, որովհետև այնպիսի հարցեր կան, մանաւանդ

Ներքին տեսութիւն. Կովկասեան համալսարան. Ռուսական հրատարակութիւններ. Ռուսական թատրոն. Ֆրանսիական թատրոն. Գերմանական թատրոն. Հայկական թատրոն. Ներքին լուրեր. Արտաքին տեսութիւն. Թիւրքիա. Յունաստան. Ռումանիա. Սերբիա. Ամերիկա. Ֆրանսիա. Գերմանիա. Անգլիա. Ռուսիա. Ասիա. Աֆրիկա. Ներքին լուրեր. Արտաքին լուրեր. Տեղեկութիւններ. Յայտարարութիւններ.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՑՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ՄԻ ՆԱԽԱԳԻԾ

—

Մեր ամբողջ հայոց ազգը բաժանվում է երկու գլխաւոր դասակարգի, այսինքն երկրագործաց, արհեստաւորաց և վաճառականաց դասակարգերը։ Այս երկու դասակարգերից առաջինը համարվում է ամենաթուալիքը և ամենաչքաւորը, իսկ միւս երկու դասակարգերը թեպէտ թուով աւելի քիչ են, բայց աւելի հարուստ։ Առաջին դասակարգի պատկանողներն են մեր գիւղացիք, իսկ միւս երկու դասակարգերի պատկանողներն են մեր քաղաքացիք։ Ստրանից հետևացնում ենք, որ բոլոր մեր ուսումնարանների ուսանողներն և ուսանողուհիները գլխաւորապէս երկրագործաց, արհեստաւորաց և վաճառականաց զաւակներ։ Այժմ տեսնենք հայ երկտեռ ուսանողները եթէ մեր այժմեան չորս կարգի ուսումնարանների պրոգրամայի համաձայն երբ և իցէ իրանց ուսումը աւարտեն և ուսումնարաններից դուրս գան, արդեօք նրանց որ դասակարգի համար պատրաստ կարող ենք համարել և կամ նոքա կարող են կազմել երկրագործաց, արհեստաւորաց կամ վաճառականաց համար մի առանձին թաղմ այժ։ Ըստ մեր դատման ոչ. որովհետև հայ ուսանողը մեր ուսումնարաններից ոչ մէնի մէջ չէ ստանում ոչ երկրագործութիւն, ոչ արհեստ և ոչ էլ վաճառականութիւն։ Եւ դորա համար չէ միթէ որ մեր հայ ուսանողը չատ անգամ ատելի թողնում է երկրագործաց, արհեստաւորաց և վաճառականաց դասակարգերը, որոնցից մէնին անչուշտ ինքն էլ է պատկանում, և սկսում է որոնել ուրիշ դասակարգի մարդիկ և ուրիշ գործունէութեան ասպարէզներ, ինչպէս օրինակ ուսուցչութիւն, քահանայութիւն և այլն, էլ ընտրում է աստիճանաւորաց ասպարէզը։ Այս երեք դասակարգի մարդկանց խմբերի մէջ խառնվելով մեր հայ ուսանողը, բնականաբար խորհում է իր ծնողաց առնից, նոցա գործունէութեան ասպարէզից։ Ուրեմն, այսպիսով մեր ուսումնարանները նպաստում են բաժանելու հարազատ որդուն իր հօրից, հարազատ աղջկանը իր մօրից.... Այս կերպ բաժանվելով է, որ մեր երկրագործք, արհեստաւորք և վաճառականք հետզհետէ կարող են դրկվել իրանց միջի թարմ և զօրեղ այնչափ, որ նոյն իսկ ամէն մի դասակարգը կարող է հիմքից խախտվել, այսինքն ժողովրդի մէջ մտած արդիւնաբերական հոգին հետզհետէ թուլանալով կարող է մինչդամայն անհետանալ։ Մինչդեռ մեր ուսումնարանները ընդհակառակն պէտք է պատրաստէին մեծ մասամբ երկրագործներ, արհեստաւորներ և վաճառականներ, աւելի լաւ ասել, գործնական կեանքի յարմար մարդիկ։ Եթէ այժմեանէ մեր ուսումնարաններում հայ երիտասարդութիւնը կրթվում է այնպէս, որ առ արհամարհանք է նայում երկրագործի, արհեստաւորի և վաճառականի վրա իբրև կոպիտ, անտաշ և տգէտ մարդկանց վրա, ուրեմն մեր կարուստը, համարձակ կարող ենք ասել, շատ հեռու չէ։

Ցիրաւի, մթթէ նպատակայարմար է, երբ մենք երկրագործի, արհեստաւորի և կամ վաճառականի մանչ ու աղջիկ զաւակներին տարիներով տովրեցնում ենք թէ փարիզը աշխարհիս ամենագեղեցիկ քաղաքն է, Միւրատը, Տիգրան I-ը, Նապոլէոն Բոնապարտը երևելի թագաւորներից են եղած, ինչ սերտ յարաբերութիւն կարող է այս ամէնը ունենալ այն ուսանողի ապագայ կեանքի հետ, որի գործունէութիւնը պէտք է լինէն երկրագործութեան, արհեստագիտութեան կամ վաճառականութեան ասպարէզները, որոնց մէջ հայ ուսանողին հարկաւոր է գիտենալ միայն թէ որ տեսակ հողը աւելի չատ քանակութեամբ և լաւ տեսակով արտադրութիւն, բերքեր կարող է ունենալ. յետոյ այս բերքերից ինչ տեսակ կիսերքի յարմար և հարկաւոր արհեստական մթերքներ կարելի է պատրաստել և ի վերջոյ գիտենալ թէ երբ և որ տեսակ պատրաստի կամ անպատրաստի մթերքներ հարկաւոր է տեղափոխել մի քաղաքից միւս քաղաք, ուրիշ երկիրների հարստութիւնքը գրաւելու և ձեռք բերելու համար։

Այս բոլոր դժբաղդութիւնը, որ մի ամբողջ ազգի համար առաջ է գալիս, գլխաւորապէս նորանից է, որ մեր ազգային հոգևոր ուսումնարանների պրոգրամային կազմակերպութիւնը բոլորովին չէ յարմարեցրած մեր ազգի իսկական ազգութեան և նորա էական կարիքներին։ Բայց ով է կազմել այդ պրոգրամման, պատասխանը կարճ է —հայ ուսուցիչը, ընթերցող։ Իսկ թէ ինչու հայ ուսուցիչը այդպիսի պրոգրամմա է կազմել, լսիր հետևեալը, այն ատեն կը հասկանաս։

Մեղանից որին չէ պատահած լսել կամ կարդալ լրագիրների մէջ թէ այս կամ այն ուսումնարանի ուսուցիչը հեռացել է և նրա տեղը ուրիշն է վարձվել, յետոյ այս վերջինն էլ, հազիւ մի տարի պաշտօն վարելուց վերջը նոյն վիճակի է հասել և այլն։ Այսպէս հետզհետէ հայ ուսուցիչը մի ուսումնարանից միւս ուսումնարան տեղ փոխվելով, ի վերջոյ միանգամայն ընդ միշտ զղվում է դասատուի պարտքից և Թողնելով մեր ուսումնարանը իր համար ուրիշ գործունէութեան ասպարէզ է ընտրում։ Չէ որ այս տանն պարապ պաշտօն է մնում. բայց բաց մնացած պաշտօնը ներկայումս կարող է երկար ժամանակ պարապ մնալ, քանի որ մնդամում, ինչպէս ամենայն տեղ, սովալուկների թիւը քիչ չէ, որոնցմէ մինին քաղցը ստիպում է ընդունել հայ ուսուցչի պաշտօնը, որին ինքը գուցէ ոչ մի յարմարութիւն և արժանաւորութիւն չունի։ Աւելի պարզիմ ասածս ևրը մի ոք մեր ուսումնարաններում ուսուցչական ասպարիզում որ և է պաշտօն է ստանում, նա հաստատ մտքով և անխախտելի կամքով չանձն չէ առնում վարել այդ պաշտօնը. վասն զի հայ ուսուցիչը բնաւ երբէք նպատակ չէ դնում իր համար օգուտ քաղել իր պաշտօնից՝ ուսումնասիրել մանկավարժական գործը և հարստացնել իր գիտութիւնը դասախօսութեան գործի մէջ, այլ նա ապրում է այն մտքով, որ մի ժամանակաւոր ապաստանարան ունենայ ուսումնարանի մէջ, իսկ յետոյ միջոց գտնէ ուրիշ գործունէութեան ասպարէզ, ուրիշ աւելի ապահով դրութիւն ճարել իր համար։ Ուրեմն մեզանում ուսումնարանի մէջ գործողը—հայ ուսուցիչը—ուզում պատրաստել ապագայ հայ ուսուցիչ։ Ուրեմն ինչպէս կարելի է ապահովացնել հայ-ուսուցչի ներկան և ապագան, երբ նա գործել է անխնայ 20—25 տարի։ Այս ապերախտութիւն չէ ղէպի ազգային գործիչները, երբ այդ մասին ոչ մէկը չէ մտածում....

Բոլոր վերը խօսածներից գալիս ենք այն եզրակացութեան, որ մեր ուսումնարանների գոյութեան հիմքը կանգնած է երկու էական կէտերի վրա—անհետևական և ուսումնական, որոնցից երկուսն էլ գտնվում են այնչափ խանգարված ուղղութեան մէջ, որ ամենաարկաւոր է նրանց անյապաղ կազմակերպութիւնը, որի մասին ահա սկսում ենք։

Այն սկզբունքը, որից մենք առաջ կը գանք, կայանում է նորանում, որ բոլոր Ռուսաստանի մեր ազգային, հոգևոր ուսումնարանների անհետևական և ուսումնական վարչութիւնը հարկաւոր է կենտրոնացնել այնպիսի մի հիմնարկութեան մէջ, որը լինելով օրէնսդիր և ուղեցոյց բոլոր ուսումնարաններին, կարող լինի ընդարկել մեր ուսումնարանները մի որոշ կանոնի և հաստատուն ընթացքի։ Եւ այդպիսի հիմնարկութեան նպատակ՝ նպատակ պատրաստել ապագայ ուսումնարանի, իսկ պատրաստ ուսումնարանի ապագայ փոխարէն և նպատակ ունեցող հայ-ուսուցիչը երբէք չէ կարող ուսումնարանի բուն չաների վրա լուրջ մտածել և ընդունակ լինել կազմել այլ պրոգրամա քան թէ այն, որով մեր ապագայ ուսուցիչը օրըստօրէ անզգալի կերպով պիտի չեղվի մեր ազգի պատմական ուղղութիւնից։ Ուրիշ բան կը լինէր եթէ հայ ուսուցչի նիւթական պայմանները այնպէս լինէին, որ ուսուցչական պաշտօնը յանձն առնելով, գոնէատեն վաստ լինէր որ 20—25 տարի դասախօսական ծանր պաշտօնը վարելով, իր ծերութեան ժամանակ նա չի մնայ առանց մի կտոր հացի, առանց հաստիքի իր մատուցած բազմամեայ ծառայութեան համար, կամ եթէ այսպէս լինէին դասատուի պայմանները, այն ժամանակ դասատուի ասպարիզը կը մանէին այնպիսի ընդունակ մարդիկ, որոնց տուած ուղղութիւնը և պրոգրամման կը լինէր բոլորովին այլ, քան թէ հիմիկուանը։ Բայց ցաւալին այն է, որ մեղանում ոչ ոք չէ մտածում, թէ ինչպէս կարելի է ապահովացնել հայ-ուսուցչի ներկան և ապագան, երբ նա գործել է անխնայ 20—25 տարի։ Այս ապերախտութիւն չէ ղէպի ազգային գործիչները, երբ այդ մասին ոչ մէկը չէ մտածում....

Բոլոր վերը խօսածներից գալիս ենք այն եզրակացութեան, որ մեր ուսումնարանների գոյութեան հիմքը կանգնած է երկու էական կէտերի վրա—անհետևական և ուսումնական, որոնցից երկուսն էլ գտնվում են այնչափ խանգարված ուղղութեան մէջ, որ ամենաարկաւոր է նրանց անյապաղ կազմակերպութիւնը, որի մասին ահա սկսում ենք։

Այն սկզբունքը, որից մենք առաջ կը գանք, կայանում է նորանում, որ բոլոր Ռուսաստանի մեր ազգային, հոգևոր ուսումնարանների անհետևական և ուսումնական վարչութիւնը հարկաւոր է կենտրոնացնել այնպիսի մի հիմնարկութեան մէջ, որը լինելով օրէնսդիր և ուղեցոյց բոլոր ուսումնարաններին, կարող լինի ընդարկել մեր ուսումնարանները մի որոշ կանոնի և հաստատուն ընթացքի։ Եւ այդպիսի հիմնարկութեան նպատակ՝

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

Ստացվել է խմբագրությունում 30 դեկտեմբերին։

Ցանկացողները կարող են բաժանորդագրվել «Արձագանքի» խմբագրությունում։

Ներկա տարվա համար բաժանորդագրության գինը հետևյալն է։

Տարեկան 6 ռուբլի։
Կես տարվա 3 ռուբլի։
Երեք ամսվա 1 ռուբլի 50 կոպ.։

Առանձին համարները 5 կոպեկ։

Ստացվել է խմբագրությունում 30 դեկտեմբերին։

Ցանկացողները կարող են բաժանորդագրվել «Արձագանքի» խմբագրությունում։

Ներկա տարվա համար բաժանորդագրության գինը հետևյալն է։

Տարեկան 6 ռուբլի։
Կես տարվա 3 ռուբլի։
Երեք ամսվա 1 ռուբլի 50 կոպ.։

Առանձին համարները 5 կոպեկ։

Ելք տպագրության № 114 տպագիր էջ մի
տար իշխող մեկ էջ և էջերում։

12 յուլիսի

ՏԱՐԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ինչպես տարածվող ամենուրեք, այնպես էլ Հայաստանում, ամեն մի նոր գաղափար, որ ներգործում է մարդկանց միտքը, ունի իր հետևորդները և հակառակորդները։ Հետևորդները ընդունում են նոր գաղափարը առանց քննության, հակառակորդները մերժում են նույնպես առանց քննության։ Ամեն մի նոր գաղափար, որ ներգործում է մարդկանց միտքը, ունի իր հետևորդները և հակառակորդները։ Հետևորդները ընդունում են նոր գաղափարը առանց քննության, հակառակորդները մերժում են նույնպես առանց քննության։

Fonds A.R.A.M

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ

ԳԱՒԱՌԻՍՏԱՆ ԳԱՒԱՌ

Ի օր որում տասը թիւնլի տարի Նապոլէոն Պոնապարտ ի գերութեան բռնեցաւ ծովու մէջ, ի կղզի մը որ Սէնթ Ելենա կը կոչուի, ան ինքնիշխանութեան եւ իշխանութեան մեծ ցանկութիւն ունէր, եւ ոչ միայն Եւրոպիոյ, այլեւ ամբողջ աշխարհի վրայ տիրապետելու։ Ան ունէր հզօր բանակներ, որոնք ամենուրեք յաղթական էին, եւ ունէր նաեւ ամենահմուտ զօրավարները։ Ան ունէր նաեւ ամենաանձնուէր զինուորները, որոնք պատրաստ էին իրենց կեանքը զոհել իրենց հրամանատարին համար։ Ան ունէր նաեւ ամենաանձնուէր զինուորները, որոնք պատրաստ էին իրենց կեանքը զոհել իրենց հրամանատարին համար։ Ան ունէր նաեւ ամենաանձնուէր զինուորները, որոնք պատրաստ էին իրենց կեանքը զոհել իրենց հրամանատարին համար։

Ան օր որ Նապոլէոն Պոնապարտ ի գերութեան բռնեցաւ, ան ինքնիշխանութեան եւ իշխանութեան մեծ ցանկութիւն ունէր, եւ ոչ միայն Եւրոպիոյ, այլեւ ամբողջ աշխարհի վրայ տիրապետելու։ Ան ունէր հզօր բանակներ, որոնք ամենուրեք յաղթական էին, եւ ունէր նաեւ ամենահմուտ զօրավարները։ Ան ունէր նաեւ ամենաանձնուէր զինուորները, որոնք պատրաստ էին իրենց կեանքը զոհել իրենց հրամանատարին համար։ Ան ունէր նաեւ ամենաանձնուէր զինուորները, որոնք պատրաստ էին իրենց կեանքը զոհել իրենց հրամանատարին համար։

Ան օր որ Նապոլէոն Պոնապարտ ի գերութեան բռնեցաւ, ան ինքնիշխանութեան եւ իշխանութեան մեծ ցանկութիւն ունէր, եւ ոչ միայն Եւրոպիոյ, այլեւ ամբողջ աշխարհի վրայ տիրապետելու։ Ան ունէր հզօր բանակներ, որոնք ամենուրեք յաղթական էին, եւ ունէր նաեւ ամենահմուտ զօրավարները։ Ան ունէր նաեւ ամենաանձնուէր զինուորները, որոնք պատրաստ էին իրենց կեանքը զոհել իրենց հրամանատարին համար։ Ան ունէր նաեւ ամենաանձնուէր զինուորները, որոնք պատրաստ էին իրենց կեանքը զոհել իրենց հրամանատարին համար։

ԳՈՒՐԳԷՆ ԼԱՄԲԷՐ

Վերջաբան

Տիսրատ ժամանակ հաւ ժողովուրդ Պոնապարտ ի ծովու մէջ ի կղզի մը որ Սէնթ Ելենա կը կոչուի, եւ ի հեռուստ ի հեռուստ ի հեռուստ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՓԱՓԱՋԸ ՆԱՐԻՆ ԹԱՐՔՄՈՒԹԻՒՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՓՈՒԱՐԱՁԱՅԻ ԹՈՒՂՏՈՒԹԻՒՆԱՆ

Հիման վրա իր նիւթական մասի նիւթոյ յունիսի 26-ին Ա.ՃՈՒՐԴԻՆ նշանակից, երեք օրից կամ պիտի ՆԱՃՈՒՐԴՈՎ, նիւթոյ ստորև սպիտակիդէն և իրեր պատրաստելու ֆիլիսի քաղաքացին հիւանդացի աղքատանոցի և երակահատների (ֆելդշերների) ուսումնարանի համար, հետեւեալը: Ա. հիւանդանոցի համար 300 սպասարկների շապիկներ քսմանից, 103 կտաւից, 300 փոխաններ քսմանից և 103 կտաւից, 100 շապիկ կանանց քսմանից, 125 կտաւից, 76 կօֆտա ֆլանելեան կտաւից, 400 երեսբերէ կտաւից, գուլպաներ կանանց 500, գոգնոցներ բամբակից 103, իւղպաներ 68, յատակ սրբելու բամբակ 1,733 արշին, գլխարկներ քսմանից 18 վիրշկանոց յորտեքեան 150, բարձի երեսներ ֆլանելեան կտաւից 400, կօֆտաներ արտաքին ունեցող 7 կանանց համար սպիտակ սիկկից 14, սպիտակ սիկկից իւղպաներ 10, բակի 15 հերներ արտաքին ունեցող 15 կանանց համար, սիկկից հերներ 15, սպիտակ սիկկի խալաթներ 15, բամբակի շալերներ 30, տաքլիներ 400, 2 խոհարարներին հագուստ բամբակից 6, նրանց գլխարկներ ֆլանելեան կտաւից 9, նահալոտ վերեւի և ներքեւի երեսներ պարտսիներն 325 դոյգ, փայտէ աֆտոներ 60, ժեշտի չը ներկված վերջներ 30: Բ) Աղքատանոցի համար. Տղամարդկերանց շապիկներ քսմանից մի արշին յորտեքեան 30, փոխաններ անգլիական պարտսիոնից 40, մահուդի պատներ 30, կանանց շապիկներ քսմանից մի արշին յորտեքեան 50, շորեր քսմանից 20, բրդէ գուլպաներ 100, բամբակէ 100, կօշիկներ 100,, գոգնոցներ բամբակից 24, սպիտակ սփռոցներ քսմանից 2 արշին յորտեքեան 6, սալֆետներ մի արշին յորտեքեան 100, ուզդի մահուդից վերարկուներ 20, ժեսաի վերջներ չը ներկված 4, կաֆտաներ 1 պուդ 10 ֆունտ քաշով գանապան ժեծատեքեան, 10 պահարաններ, 40 սեղաններից պահարաններ շինել և գ.) երակահատների ուսումնարանի համար շապիկներ կտաւից 50, փոխաններ կտաւից 110, ոտքի փամփոշներ կտաւից 90, թաշկինակներ 80, մեխոտից բլուզաններ 54, վարտիքներ մեխոտից 67, պալտոներ մեխոտից 13, բլուզաններ և պալտոներ անգլիական պարտսիոնից 65, գլխարկներ 38, գուլպաներ 90, բակի երեսներ 270, ամբողջ կտաւալր 6,375 բ., 81½ կ.:

Աճուրդը կը կատարվի բերանացի և փակված ծրարներով, օրէնքների հիման վրա, իւրաքանչիւր առարկան առանձին, աճուրդը վերջացնելուց յետոյ յայտնութիւններ չեն ընդունուի: Բերանացի և փակված ծրարներով աճուրդին մասնակցող անձանց յայտարարութիւնները կընդունուին միայն աճուրդի և կրկնաճուրդի օրը 12 ժամից ոչ աւել քիչով ներկայութեամբ. փոստով ուղարկված յայտարարութիւնները կընդունուին և աճուրդի ժամանակ: Յայտարարութեան հետ պէտք է լինի դիւղիական վկայական և յուրաքանչիւր պալտի 1/3 գումարի: Սկզբնական փոքրը սահմանելու համար հարկաւոր է դրան դանապան հիմնարկութիւններից տեղեկանալ:

Աճուրդ կատարելու պայմանները կարելի է տեսնել ամէնայն օր քրիկորի կանցելեարիայում առաւօտեան 10—2 ժամը:

2—3

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ

Հրացաններ, բեմբուլիններ, դանակներ, գրիչներ, սուր շահոտութիւններ, սապոն, գուլպաներ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

20—20

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Մինչև այս ԱՄՈՂՋԱՑ ՎԵՐՋԸ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ Արծրունու գաւթէի մէջ: Գուլպաներ (տղամարդկերանց և կանանց), թաշկինակներ, պարտսիոնա, պատկերներ, հատուէտ ջրեր, հրացաններ, բեմբուլիններ, կոպէքներ, պղոնչներ, դանակներ, գդալներ, ցիտրատ-մագնեզիա Ֆարաւից և այլն. այժմ Ծախում են 25%—50% էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

8—10

Համեմատելէք անգլիական խանութի թէյը դնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախում և այդ խանութի ֆունտը2 բուրլանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. Ծախվող թէյի հետ:

37—100

Եուսուֆ Մանուկեանի հետևեալ աշխատութիւնները.

Ա զգայն ընտանեկան աշխարհ. 1-ն տարուայ ուսմունք, և ընթերցմունք, առաջին տպագրութեամբ:

Ա զգայն գիւղական աշխարհ. 2-դ տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք, առաջին տպագրութեամբ:

Նահապետական աշխարհ և հայրենիքը. 3-դ տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք, երկրորդ տպագրութեամբ:

4—5

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԱՒԻՈՑԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրական վիշ ներքին հ., Օատիանց կանանց և երեխաների հ., Ջիւաբեանց խէրուբդիական և աչքերի հ., Շահմրօսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խէրուբդիական հ., Գօրօվ վիներական և բուգպի հ., Լիչկո աչքի հ., Պախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեւսկի, Լիսիցկի և Վերմիշևի ներքին հ:

Չորեքշաբթի. Լիսիցկի և Ռուզիօվսկի ներքին հ., Շահէյմրօսկի կիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւններից:

Հինգշաբթի. Գ. Գօրօվ վիներական և բուգպի հ., Օսիպեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցկի և Վերմիշևի ներքին հ., Ջիւաբեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկևիչ խէրուբդիական հ., Կրասնօգլեւսկի և Ռուզիօվ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահէյմրօսկի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեի ջղային և ներքին հ:

Շաբաթ Լիսիցկի և Վերմիշևի ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Սանկօվսկի վիներական և կաշու հ:

Բացի այդ բժիշկ Վ. Գօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամէնայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնւում է Սէրգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւօտեան 9 ր. և երեկոյեան աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տանիքով ընդունում է ամէնայն օր, ամէնայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամէնայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցկի:

Ընկ. քանդրատիեւի երկաթ դպրոցից բարձր դասատուի համար հարկաւոր է ևկող ուսումնական տարուան համար ուսուց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով: Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկաթ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձք { Սարգիս Միրզայեանց.
Ասատուր Խաչակեանց.

ԱՌԻՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԵՒՕՐ ԿԱՍՈՒՄՕՎ, ԵՒ ԸՆԿ.

յայտնում է այդ ապերասիան ամէն գործերով բոլոր հնապաքրքրուածներին, որ գործերի ընդարձակելու պատճառով այդ ամէն դիմաւոր գրասենեակը սպտեմբերի 1-ից կը տեղափոխվի Վեմակերի ամէն վերին յարկը Դանօվսկայա փողոցի և Երիվանսկայա հրապարակի անկիւնի վրա: Ծուրքերի տալու և մուտքերի ստանալու համար գրասենեակը հասարակ օրերում բաց է լինում առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ կիրակի օրը 8—10 ժամ: Գնում է 1 և 2 փոխադրութեան տոմսակներ և ծախում է նրանց այն պայմանով, որ վինր 12 ամիսների ընթացքում հասցնեն: Այդ պայմաններով մի տոմսակ գնողը տարվայ ընթացքում ման ունի տարածից այն 20 հասարներին, որոնք դրված են արված վիրայականի մէջ չորս տերրաժների: Ցանձնարարութեամբ գնում է և ծախում է մասնաւոր անձանց ամէն տեսակ անշարժ կայքեր, կօմիսիայով ծախում է ապրանքներ և նիւթեր: Ծախում է տպված պայմանագրիներ, բնակարաններ, խանութներ և դասարկ տեղեր քրէհով տալու համար: Ծուրքերին մինչև նոր կարգադրութիւնը մնում է.

1) Պահելու համար մինչև պահանջելը 4½%, պայմանաւոր 5½%, 2) տուրքերին 6 ամսով 5½%, 9 ամսով 6½%, 1 տարով 7½% 1½ տարով 8%½, 2 տարով և աւելի 9: 3) Այդ ընկերութեան 1 կամ դի պայ ունեցողների մասնաւոր պայմանաւոր տուրքերին 9%: Պարտամուրհակով յայտնի անձի ապահովութեամբ փող տալու ժամանակ առնում է մի ամիս ժամանակով 10%, մի շաբաթ ժամանակով 9%:

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ դանկացողները կարող են ստանալ ամէն օր գրասենեակի կառավարչից:

6—10 (2)

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳԱՐՏԻՉ

ԵՒ

ՏԱՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և դասերների ընդունելութիւնը տղայոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակի:

ՏԱՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԳԱՆՁԻՕՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆԿԱՆ ԳԻՇԵՐՈՑԻԿ ԵՒ ԳԻՇԵՐՈՑԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Միքիմանեանց

Յունիսի 1-ից վարձակալութեան պետք կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՅԻ, ՇՕԿՈԼԱԴ, ԹԷՅ և պատրաստուած հանքային գանագան ԶՐԵՐ:

27—40

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՑՐԱՆ, *հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարաններում 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն ունեցած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ Ներկայ սեպտեմբերի 1-ից գանկանում է ՈՒՍՈՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ ստանալ բացառապէս ԻՄՈՒՍՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱԿԱՆԻՑ ԹՈՒՂՏՈՒԹԻՒՆ, ինչպէս թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տէղեկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԼՈՒՇԻՆՍԿԱՅԱՆ ԴՐԱՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆՈՒՄ:*

3—22

ՄԻՆԱՍ ԳԻՒԼՁԱՏԵԱՆ, *որ կանաչայ ունի ՓԱՐԻՋ քաղաքում, ընդունում է ամէն տեսակ ԱՂԻՏՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կօմիսիօնով կատարելու անյապաղ, ամէնայն ճշտութեամբ, և դիմում է պ. պ. վաճառականներին, առաջարկելով իր ծառայութիւնը:*

2—5

Дозволено Цензурою 22 Іюля 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միքելաձի Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 128 Յուլիսի 24 (Օգոստոսի 5) **1880** Յուլիսի 24 (Օգոստոսի 5) № 128

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Բոլոր գրվում են միմիայն խմբագրատան անվ:

Յատկապէս գրվում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ծան օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կովկասեան համալսարան։ — Ներքին տեսութիւն։ Ներքին լուրեր։ — Արտաքին տեսութիւն։ Ֆիքանիտաան։ Աւստրօ-Հունգարիա։ Նամակ Գերմանիայից։ — Աշակին հեռագիրներ։ — Յայտարարութիւններ։ — Բանտարկեալ Հայոց ուսումնարանների նախագիծ։

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

«Մշակի» երեկվայ համարում մենք «Голосъ» լրագրից արտատպեցինք մի յօդուած «Կովկասեան համալսարանի» մասին։ Յօդուածը գրված է Կիևից և առաջարդված է մեզ համար մի անյայտ ազգանունով։

Մենք առհասարակ համակրում ենք ամբողջ յօդուածին, մանաւանդ ինչ որ վերաբերում է հնդկեան առաջարկութեանը թողլ տալ բէալական դպրոցներում աւարտած աշակերտներին մտնել Համալսարան։ Հեղինակը շատ ուզում է նկատում որ Կովկասում անհրաժեշտ Համալսարան է այժմ մի Համալսարան, երկիրը թէ բնագիտական, թէ պատմական և թէ լեզուագիտական կողմից հետազօտելու համար։

Բայց մի բանի մէջ մենք համաձայն չենք հեղինակի հետ, այն է որ նրա կարծիքով Քութայիս քաղաքը, որպէս Համալսարանական քաղաք, առաւելութիւն ունի Թիֆլիսի հետ համեմատելով։

Հեղինակը չէ ապացուցանում իր ասածը։ Եթէ նրա բոլոր դատողութիւնները հիմնւում են այն իրողութեան վրա, որ Քութայիսը գրեթէ նոյնքան դրամական միջոց է նուիրել ապագայ Կովկասեան Համալսարանի կառուցման գործին, որքան Թիֆլիսը,—այդ դեռ ոչինչ է նշանակում։ Պատը Բագուն, Գանձակը կամ Երևանը ևս պիտի նկատուի

Fonds A.R.A.M

ՆՈՐԱՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ընդհանուր ժողովոյ հրաւէր։

Ի գիտութիւն Ամենայն Հայոց Ազգային Ընդհանուր Ժողովոյ Ս. Էջմիածնի, որ գումարուելոց է Ս. Էջմիածնի Վեհարանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Սրահին մէջ, Ս. Յարութեան տօնին յաջորդ Երկուշաբթի, 27-ին Ապրիլ, անգ տեսչութեան Ս. Հայոց Վեհարանի, որ կը հրաւիրուին Ընդհանուր Ժողովոյ անդամք, որոնք պիտի ներկայանան

Շիր-Ալիի զօրքերը նոյնպէս Գիրիշկի մօտ էին: Փորձեր եղան այդ զօրքերին ապստամբեցնելու համար, բայց նրանք անաջող հետևանքներ ունեցան:

Մէյարքից ընկերութեան հաղորդում են, որ երբ Շիր-Ալի հրամայեց իր զօրքերին Գիրիշկ ուղարկել, նրանց մեծ մասը փախաւ: Անգլիացիները հալածեցին փախստականներին: Էյուբ-խանի զօրքերը սպառնում են անգլիացիներին: Շիր-Ալիի ապստամբ զօրքերը մեծ կորուստներ ունեցան: Նրանց մեծ մասը ջարդուեց, միւս մասը միացել է Էյուբ-խանի զօրքերի հետ:

ԱՒՍՏՐՕ-ՈՒՆԳԱՐԻԱ

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները:

Աւստրիայի սլաւօնական քաղաքականութիւնը միշտ իր վրա ուշադրութիւն էր դարձնում: Աւստրիական մինիստրութեան վերջին փոփոխութիւնները դարձեալ նրան յիշեցրին:

Ինչպէս յայտնի է, Տաաֆէի մինիստրութեան մի մասը միայն վերանորոգուեցաւ: Այժմեան աւստրիական մինիստրութեան անդամներից երեքը սլաւեաններ են, երկուսը լեհացի և մի չեխ: Դոկտոր Պրաժակ չեխ մինիստրը դեռ ևս ուժեղ և ազդող դրութիւն չունի մինիստրութեան մէջ, դրա փոխարէն լեհացի մինիստրները չափազանց ազդում են աւստրիական կառավարութեան ուղղութեան վրա: Ասնպէս որ Տաաֆէի մինիստրութեան սլաւօնական քաղաքականութիւնը աւելի եռանդոտ կը լինի:

Մի քանի տարի սրանից առաջ ոչ ոք չէր էլ մտածում Աւստրիայի սլաւօնական քաղաքականութեան մասին: Կենտրօնական կառավարութիւնը ամեն տեսակ միջոցներ գործ էր դնում Չեխիան, Գալիցիան և սլաւօնական այլ նահանգները գերմանացնելու համար: Սլաւօնական գործը չափազանց նշանաւոր հարց էր Աւստրիայի համար և, այն ժամանակվայ քաղաքագէտների կարծիքով, կարող էր վտանգել Աւստրիայի բարեկամական յարաբերութիւնները Գերմանիայի հետ: Մանաւանդ վախեցնում էր Աւստրիային Գալիցիայի հարցը: Գալիցիայի ինքնավարութիւնը, լեհական ժողովրդական իրաւունքները և լեզուի վերականգնելը քաղաքական անզգուշութիւն և երեք պետութիւնների դաշնադրութեան հակառակ էր համարվում:

Այժմ գործը կերպարանափոխվել է: Չը նայելով Գերմանիայի և Աւստրիայի մօտ բարեկամութեանը, սլաւօնական տարրի ազդեցութիւնը Աւստրիայի ներքին և արտաքին գործերի վրա օրից օր սաստկանում է:

Գալիցիային ինքնավարութիւն է տուած, լեհական լեզուն մտցրած է ոչ թէ միայն դատարանների և ուսումնարանների մէջ, այլ մինչև անգամ այդ երկրի պետական լեզու է ճանաչված: Գալիցիայից հեռացրած են գերմանացի աստիճանաւորները, Փոխարքան և սէյմի նախագահը լեհացիներն են: Կենտրօնական կառավարութեան մէջ երկու մինիստրները լեհացիներ են և 70 լեհացի պատգամաւորներ իրանց երկրի գործը պաշտպանում են Վիէննայի ռեյխսրատի մէջ: Չեխիան թէպէտ դեռ ևս այդ բոլորը չէ ստացել, բայց նա էլ մեծ առաջադիմութիւն է արել ինքնավարական ազատութեան ասպարիզի մէջ: Աւստրիական կայսրը չափազանց համակրում է չեխերի այդ ուղղութեան գործունէութեանը, որի ապացոյց կարող է լինել կայսրի Պրագա գնալը, որ հակակենտրօնականութեան մի մեծ ցոյցի նշանակութիւն ստացաւ:

Այդպիսի քաղաքականութիւնը մեծ ազդեցութիւն է գործում չեխերի և աւստրիացիների ընդհանուր յարաբերութիւնների վրա: Տասներկու տարի սրանից առաջ, երբ Մոսկվայում սլաւօնական ժողով կար, չեխերը համակրում էին ռուս սլաւօնասէրներին և բացարձակ յայտնում էին իրանց ատելութիւնը դէպի Աւստրիան: Արևելեան պատերազմից յետոյ գործը փոխվեցաւ և չեխերի ունեցած համակրութիւնը դէպի Ռուսաստանը սկսեց նկատելի կերպով փոքրանալ: Չեխերը մտան աւստրիական ռեյխսրատը և նրանց առաջնորդը հրապարակաւէս ներողութիւն խնդրեց, որ մի ժամանակ գնացել էր Ռուսաստան այդ երկրի «հին մայրաքաղաքին երկրպագելու համար:» Դժուար էր ենթադրել, որ չեխերը ճշմարիտ ցանկանային մնանալ Ռուսաստանին: Նրանց գործնական առաջնորդները լաւ հասկանում էին, որ Չեխիայի աշխարհագրական դիրքը արգելում էր նրան Ռուսաստանից օգնութիւն քաղել և իրանց ռուսասէր էին ցոյց տալիս Աւստրիային վախեցնելու նպատակով: Այն ժամանակից, երբ աւստրիական կայսրը ձեռք մեկնեց չեխերին, նրանք թողին Ռուսաստանի բարեկամութիւնը և սկսեցին մնանալ Գալիցիացի լեհացիներին, որպէս զի այս վերջինների օգնութեամբ կարողանան իրագործել իրանց քաղաքական նպատակները:

Աւստրիայի ներքին այդ քաղաքականութեան հետ զուգընթաց գնում է և արտաքինը: Կոմս Անդրաշի Բերլինի կոնգրէսի ժամանակ, իշխան Բիսմարկի ձեռքից ընդունելով Բոսնիա և Հերցեգովինա, ի հարկէ գիտէր, որ պետութեան այդ ճանապարհով ընդարձակելը պէտք է մեծացնէր սլաւեան տարրի ազդեցութիւնը և երկրի քաղաքականութեանը սլաւօնական ուղղութիւն տար: Նօվօ-Բազարի սանջակի գրաւելը և Բալկանեան թերակղզու սլաւեան պետութիւններին Աւստրիայի տնտեսական հարցերին մասնակից անելու ցանկութիւնը այդ քայլի հետևանքներն էին:

Այս բոլորը ապացուցանում է որ Աւստրիան սլաւօնական դրօշակի բարձրացնելը իր փրկութիւնն է համարում: Թէ որքան իրաւացի է այս կարծիքը, կը ցոյց տայ մօտ ապագան:

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

Բեռլին, 25/7

Կ. Պօլսի մի բարեկամի շնորհով հասաւ ինձ այս օրերս Փարիզի մէջ ֆրանսիական լեզուով տպագրած մի փոքրիկ տետրակ՝ «Les Arméniens en Turquie» վերնագրով (տպարան և հրատարակութիւն E. Dentu).

Հայոց հարցը, որ այժմ օրվայ հարց է դարձել օրից օր աւելի ուշադրութիւն է դարձնում իր վրա և ուրեմն զարմանալի չէ որ այսպիսի գրքոյկ լոյս տեսաւ, մանաւանդ Փարիզի մէջ, ուր աւելի համակրութիւն, եթէ ոչ ծանօթութիւն կայ հեռաւոր երկիրների և ազգերի համար: Յիշված տետրակի անանուն հեղինակը, որ անտարակոյս ինքն հայ է, ընդհանուր գծերով ծանօթացնում է ընթերցողին Հայաստանի անցեալի վիճակների հետ, բայց ոչ այն չոր, պատմական կերպով, որ անփոփոխ սովորական է մեզ, երբ մենք մի եւրոպացւոյ ուզում ենք ծանօթացնել մեր երկրի և ազգի հետ: Մենք այնքան հեռուից ենք սկսում, որ մինչև որ հասնենք անհատական և ազգային կեանքի զարգանալու ժամանակին, մեր խօսքը կամ ընթերցողը արդէն հետաքրքրութիւնը կորցրել է և մեզ էլ չէ լսում: Ո՞ր հայը, ուզելով հասկացնել իր դրութիւնը, իր ազգի ձգտումները և իրաւունքներ նըմանապէս բարեկարգ կեանք վայելելու մարդկութեան այլ ազգերի չափ, որ հայը չի սկսի Հայկի առասպելական ժամանակներից իր պատմութիւնը..... Այլ ազգերի առասպելական անցեալը այն յատկութիւն ունի, որ բանաստեղծական հիմքի վրա է կանգնած. վեր առէք յունաց կամ ընդհանուր գերմանական դիցաբանութիւնը՝ որքան բանաստեղծական համակրական կողմեր կը գտնէք նրանց մէջ... Գերմանացին բացի սրանից իր դիցաբանութիւնը, իր նախնիների հաւատը պատմելով չի ցոյց տալ որ նա այս աւանդութիւնները պատմութեան հետ է խառնում՝ նա լաւ հասկանում է, որ դրանք առաջին փորձեր են, որոնց մէջ ազգային բանաստեղծական ոգին իր արտայայտութիւն է գտել: Այդ աւանդութիւնները որ դարերի ընթացքում շատ փոփոխութիւններ են կրել, նրան այնու ամենայնիւ թանգագին են իբրև առաջին յիշատակարաններ ազգային մտաւոր և բանաստեղծական կեանքի...

Իսկ մենք երբ պատմում ենք Հայաստանի անցեալը, ոչ միայն սկսում ենք Հայկից, այլ և տալիս ենք նրան այն նշանակութիւնը, որ նա չունի, մի առասպելական անձին ուզում ենք անպատճառ պատմական նշանակութիւն տալ: Մենք պարծենում ենք մեր Հայկով երբ օտարների հետ ենք խօսում, և չենք էլ նկատում որ նրանք ծիծաղում են մեզ վրա և մեր միամտութեան մասին: Բանաստեղծական ոգու բացակայութիւնը և մեր կեանքի և պատմութեան նշանաւոր իրողութիւններով աղքատ լինելը՝ մեկնում է մեր քննադատութենից զուրկ ուղղութիւնը...

Այն անհամ անշնորհքութիւնները, որ մենք տեսնում ենք միշտ ամեն ընդհանուր յօդուածի, ամեն գրքոյկի մէջ, որոնց նպատակն է եւրոպական հասարակութիւնը մեր ազգի հետ ծանօթացնելու, գուցէ գլխաւոր պատճառների թւումն են որ մեր մասին այնքան սակաւ գիտեն Եւրոպայում: Ամեն հայ իր ամեն մի այդ տեսակ գրվածքի մէջ ուզում է ոչ միայն ամփոփել ամբողջ պատմութիւնը, նշանաւորը և աննշանը, առոյգը և կասկածաւորը, անխտիր, առանց քննադատութեան նոյն ձևով ներկայացնելով, բայց նա այս դէպքից օգուտ է քաղում որ ցոյց տայ ընթերցողին ամեն բան ինչ որ գիտէ և մինչև անգամ այն հարցերի մասին էլ կը խօսի, որոնց մասին բնաւ անտեղեակ է... Տգիտութեանը յատկանիշ է իրան չը ճանաչել, չը նկատել. որքան աւելի տգէտ է մէկը, այնքան աւելի անհասանելի, անըմբռնելի է նրա համար որ նա շատ քիչ բան գիտէ...

Որքան լայնատարած է դառնում հորիզոնը, այնքան աւելի զգալի է մարդուն, թէ որքան անծանօթ, չը տեսած բաներ կան հորիզոնից դէնը, այն կողմը...

Այդպիսի ընդհանուր կանոնից բացառութիւն է անում այն տետրակը, որի վրա պիտի լինէր խօսքըս: Հեղինակը առանց որ և է կէտի վրա երկար մնալու, արագ և չնորհալի գծերով խօսում է անցեալի վրա: Անցեալը նորա համար հիմք է ներկայի. անցեալի մէջ որոնում է նա ապացոյցներ որ ցոյց տայ թէ հայը իրաւունք ունի ներկայումս և ապագայի մէջ աւելի բաղդաւոր, աւելի մարդավայել կեանքի, քան թէ ունի նա. անցեալի մէջ նա տեսնում է արմատները, որոնք պիտի սընուցեն ներկայի կեանքին և նպաստեն ազգային, ինքնուրոյն զարգացմանը թէ նիւթական և տնտեսական, թէ բարոյական և մտաւորական կեանքի: Կարճ գծագրելուց յետոյ Հայաստանի վիճակները և դժբաղդութիւնները և անկումը իբրև մի քաղաքական մարմնի, հեղինակը պատմում է այժմեան դրութիւնը, համեմատում է Ռուսաստանի մէջ բնակվող հայերի ապահով վիճակը և մընացած ռուս հպատակների հետ հաւասար իրաւունքները այն սոսկալի անտէր դրութեան հետ, այն հալածանքների և ճնշումների հետ, որ կրում է Թիւրքիայի հայը: Աչքի ընկնող գոյներով ցոյց է տալիս հեղինակը այն զրկանքները, այն անապահով պայմաններից բղխող յուսահատութիւնը, որ տիրապետում է հայոց ազգաբնակութեան մէջ Թիւրքիայում, վարչական կամայականութիւնը և կառավարութեան թուլութիւնը և անկարողութիւնը պաշտպանել աշխատող գիւղական ազգաբնակութիւնը Թափառական քիւրդերի անխնայ յարստահարութիւններից:

Այս բոլորը մեզ քաջ յայտնի բաներ են, գուցէ և Եւրոպայի ընթերցող հասարակութեանը. բայց փոյթ չէ. դժբաղդութիւնների նկարագիրը կրկնելով, գուցէ կարելի է մոռացութեան մէջ ընկած հարցը դարձեալ բարձրացնել, նոր զարկ տալ նրան, կարելի է երբեմն և մի դարման իբրև հետևանք ձեռք բերել:

Հեղինակը յիշում է այժմեան անգլիական հիւպատոսների զեկուցումները, որ նրանք ուղղել էին իրանց կառավարութեանը և վերջը արտատպում է այն յիշատակագիրը, որ Թիւրքիայի հայերի ներկայացուցիչները ներկայացրել էին Բեռլինի աւագաժողովին 1878 թւին:

Հայերի ցանկութիւնները և համեստ ձգտումները՝ աւելի կանոնաւորված պայմաններ մտցնելու համար իրանց հայրենիքի մէջ—դա է նիւթը տետրակի IV գլխի: Վերջը իբրև մի յաւելուած արտատպված է Լիբանանի ինքնավարութեան օրէնքը (réglement organique), որով հեղինակը ակնարկում է, որ նոյն հիման վրա կարող էին մտցնել վերանորոգութիւնները և Հայաստանի մէջ: Նոյն կանոնադրութիւնը Հայաստանի մէջ մտցրած լինելով, կապահովացնէր նորա հանդարտ զարգացումը—հայերի միակ փափագը:

Հայոց հարցը եթէ մինչև այժմ եւրոպական պետութիւնների կողմից առաջ չէ մղվում, գրեթէ նոյն անմխիթար դրութեան մէջ մնալով, բայց նա չէ մոռացվում դեռ: Լրագիրները լի են Հայաստանի մասին դատողութիւններով և գրեթէ առանց բացառութեան եւրոպական մամուլը համակրութեամբ է վերաբերվում դէպի այդ հարցի լուծումը յօգուտ հայերի, չնշանելով հայերի իրաւացի պահանջները:

Անգլիական պարլամենտի մէջ էլ քանիցս անգամ հայոց հարցը վիճաբանութիւնների առարկայ էր դարձել և երէկվայ հեռագիրը մեզ տեղեկացնում է, որ պարլամենտի անդամ պ. Բրիս (Bryce) նորից ուշադրութիւն է դարձրել կառավարութեանը և պահանջել որ պարլամենտին ներկայացվի 61-դ յօդուածին վերաբերեալ պաշտօնական գրագրութիւնը: Արտաքին գործերի պետական քարտուղարը պ. Դիլկ (Dilke) խոստանում է կատարել այդ պահանջը, ունեցնելով որ Հայաստանի դրութիւնը յիրաւի առաւել վատթար է քան թէ Թիւրքիայի որ և է այլ գաւառի և որ գրեթէ անհնարին է այդ դրութիւնը աւելի տխուր երևակայել, քան թէ նա է: Անգլիայի կառավարութիւնը, աւելացնում է պ. Դիլկը, յաջողվել է այս հարցի մէջն էլ Եւրոպայի պետութիւնների համաձայնութիւնը իրականացնելու և նա յուսում է միայն որ Թիւրքիայի կառավարութիւնը պատասխանելով պետութիւնների նոյնաձև պահանջներին, հերքէ անգլիական հիւպատոսների զեկուցումների ճշգութիւնը: Անգլիան չէ կարող գոհ լինել Թիւրքիայի խոստումներով և ստիպված կը լինի վճռական կերպով իր պահանջները յայտնելու: Գլադստոն պատասխանելով պարլամենտի մի անդամին, յայտնեց որ ճիշդ չէ եթէ կարծում են ոմանք որ Թիւրքիան խոստացած վերանորոգութիւնները միայն այն պատճառով չէ իրագործում, որ Անգլիայի կողմից օգնութիւն չէ ստանում՝ այն ժամանակ, ասում է մինիստրը, երբ Անգլիան իր պաշտպանութիւնը և օգնութիւնը առաջարկել էր Թիւրքիային, նոյնպէս անպտուղ մնացին թէ նորա բոլոր ջանքերը և թէ Անգլիայի ու Թիւրքիայի մէջ կապված դաշինքը: Միայն Եւրոպայի միաձայն պահանջները կարող են ցանկացած հետևանքի հասցնել:

Լրագիրները անդադար զբաղվում են և այն նորութիւնով, որ Գերմանիայից մի քանի պաշտօնեաներ Կ. Պօլիս կանչվեցան Թիւրքիայի ֆինանսները և զօրքը բարեկարգելու համար: Օտար մամուլը մասամբ այդ անցքի մէջ տեսնում է Գերմանիայի ձգտումն խառնվել Թիւրքիայի վիճակի մէջ: Բայց հանգստացնող տպաւորութիւն գործեց Գերմանիայի կառավարութեան յայտնութիւնը, որ գերմանական քաղաքականութիւնը բնաւ դիտաւորութիւն չունի առանձնանալ ընդհանուր եւրոպական քաղաքականութիւնից արևելեան հարցերի մէջ, այլ պիտի շարունակի հաստատուն կերպով՝ պահանջել Բեռլինի աւագաժողովի և կոնֆերէնցիայի վճիռների իրագործութիւնը:

Անդրէաս Արծրունի

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՓԱՐԻԶ, 21 յուլիսի: Ընդհանուր խորհրդների անդամներ ընտրվեցան 357 հանրապետականներ և 124 պահպանողականներ: Վերաքուէարկվելու մնում են 26 անդամ: Հանրապետականները ձեռք բերին 75 նոր նըստարաններ:

ՓԱՐԻԶ, 22 յուլիսի: Ընտրված են ընդհանուր խորհրդականներ 704 հոգի հանրապետականներից և 283 պահպանողականներից: Հանրապետականներ ձեռք բերին նոր 184 նստարաններ:

ԲՕՄԲԷՅ, 21 յուլիսի: Հեռագրական հաղորդակցութիւնը Կաբուլի հետ կտրված է, թելերը փչացած են Պէյվարի և Լատտաբանդի մէջ:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՔՈՒ ՀՈՒՐԱՏԱՐԱՆ

Ընդունում է ամեն տեսակ գրքեր, նոտաներ, նկարներ, քարտեզներ, գրիչներ, մատիտներ, մատիտներ, մատիտ

№ 129 Յուլիսի 25 (Օգոստոսի 6) **1880** Յուլիսի 25 (Օգոստոսի 6) № 129

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թուղթակցութիւնք գրվում են միմիայն խմբագրատան անվ։

Յայտարարութիւնք գրվում են ուղղակի
Տփղիսում. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Կացէք կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիւրքաց Հայաստանը. — Նեղքին տեսութիւն. Նամակ Բագուից. Նամակ Բագուից. Նամակ Ալէքսանդրապօլից. Նամակ Շուշուց. Նամակ Գանձակից. Նամակ Նոր-Նախիջեւանից. Նամակ Նուխուց. Նամակ Լայտայից. Նամակ Խմբագրին. Ներքին լուրեր. — Արտաքին տեսութիւն. Թիւրքիա. Րուսիա. Ֆրանսիա. Զրոյցօրիա. Արտաքին լուրեր. — «Մշակի» հեռագիրներ. — Յայտարարութիւններ.

ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

Կ. Պօլսում հրատարակվող «Թէրճէմանը Լէֆքեար» հայոց լրագիրը տպել է նորերումս մի յօդուած «Հայաստան» վերնագրով, որի մէջ նկարագրում է Հայաստանի աշխարհագրական դիրքը, յիշում է թէ հայերի թիւը Թիւրքիայում, Ռուսաստանում և Պարսկաստանում ընդամենը 5 միլիոնի է հասնում, յետոյ անցնում է թիւրքաց Հայաստանի նկարագրութեան, բերելով Հայաստանի այդ մասի ազգաբնակութեան հետևեալ թիւանշանները։ Բաղում ենք յօդուածից հետևեալ տեղը։

«Թիւրքաց Հայաստանի ազգաբնակութիւնը կը բաժանվի հետևեալ կերպով։

«Հայ քրիստոնեայք, բաւական, կաթոլիկ և բողոքական հայք եւս մէկ տեղ առնելով, առաւել քան 2,000,000 հոգի են։ Հայ իսլամացեալք առաւելապէս միևնոյն աղանդի 500,000, հայ այլ և այլ քրիստոնեայք, իրր իսլամ հետևողաց 300,000 հոգի։ Ընդամենը 2,800,000 հոգի։

«Հայաստանի հին բնակչաց սերունդն են առնք եւս։ Լազք, այսինքն հին կոլքիացիք, կամ խաղտիք, կամ ուղղապէս ևս արմէնօ-բաղիպ 100,000, քիւրդ բնակաւոր և վաչկատուն 500,000 հոգի։»

Արեմն վերև յիշած 2,800,000 թուանշանի հետ, թիւրքաց Հայաստանի հին, բնիկ, ազգաբնակութեան թիւը կը լինի 3,400,000 հոգի։

«Իբրև կէս պաղթական, շարունակում է Կ. Պօլսի լրագիրը, առնք են. քաղդէացիք (քրիստոնեայ), չէրքէզք. ասպասլք, պարսիկք և այլն, բոլորը 400,000 հոգի, իսկ բուն պաղթականք ի Հայս կրնան համարվել առնք՝ թուրք (աւելի արևմտակողմն), թամթաղք, (սակաւաթիւք), թիւրքմէնք (վաչկատուն), արաբք (վաչկատուն), հրէայք և գրիսաոանեայ յոյնք և առորիք, բոլորը միասին 700,000 հոգի։»

Լրագիրը առերեսում է իր յօդուածին հետևեալ դատողութիւնները։

«Ինչպէս յայտնի կը տեսնվի, Հայաստանի բնակչաց՝ չորս հինգերորդականէն աւելին՝ երկրին բնիկն է։ Հայաստանը, ինչպէս քանի և աւելի միլիոն բնակիչ ունեցած առեն, նոյնպէս և անկէ եւս միշտ իր սեփական անունը պահած էր և ամէն երեք չորս դար առաջ նոյն քիւրդ և թիւրքմէն իշխանք, որոնք ժամանակ մը Հայաստանի վրա թագաւորեցին, կը յարգէին զայն և կանուանէին Հահի-Ըրմէն և ոչ Հահի-Թիւրքմէն կամ Հահի-Քիւրդ, բնակչաց նուաղելուն և գաւառաց նոր ազնուականութիւնը առանալուն համար երկրին սեփական անունը փոխելու հարկ մը չի տեսնելով։

«Հայաստան իր նախնի անունը պահելու ամէն յատկութիւնն ունի։ Հայ ազգին մեծամասնութիւնը հոն կը բնակի, նոյն երկրին բնակչաց ամէնէն կիրթ և յառաջադէմն, իրեն յատուկ եղած սեփականութիւններն պահած։ Իր լեզուն թէև չէ պաշտօնական, գրեթէ բոլոր երկրին մէջ տարածված է և հայերէն զատ կը խօսին զայն նաև Հայաստանի մէջ գտնվող յոյներէն, քաղդէացիներէն, ասորիներէն շատերը և նոյն իսկ մեծ բազմութիւն խաւերէն. իսկ հասկանալու գաղտ գրեթէ խիստ սակաւ է բացառութիւնը և այն սահմանաց ծայրերը։»

«Արբիլ, վերջացնում է իր յօդուածը Կ. Պօլսի լրագիրը, որ այսօր պաշտօնապէս անուանված է իր սեփական անունով, իր ասորի լեզուն պահած չէ, այլ ասորերէն կը խօսի, և բնակչաց հազիւ երրորդ մասը ասորի է, այլ և այլ հասարակութեանց բաժանված իրր բոլորովին զատ ազգ և հայ ազգին թուոյն հետ համեմատելով, աննշան թիւ մի կը կազմէ։»

Շատ ուրախալի է որ վերջին ժամանակները Կ. Պօլսի հայոց մամուլը սկսել է խղճմտութեամբ և լուրջ կերպով ուսումնասիրել թիւրքաց Հայաստանը։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Յուլիսի 12-ին

Բագուի «Մարդասիրական ընկերութիւնը», կարծեմ, իր գոյութիւնից սկսած ունեցել է իր մատենադարանը։ Բայց թէ այդ մատենադարանը տուել է արդեօք այն օգուտը, որը սպասելիս է եղել նորանից տեղիս հայ-հասարակութիւնը,—դա ուրիշ խնդիր է։

Թէև այդ, բայց այնու ամենայնիւ, միտք բերին վերջապէս ընկերութեան անդամները դրադարանական մասին վերաբերող իրանց պարտքը,—հանգիստ վերջապէս, որ պահարանում դարսած Աստուածաշունչները բաւական չէին հասարակութեան մէջ ընթերցանութիւնը զարգացնելու համար և դիմեցին այլ միջոցի, բաց արին «Մատենադարան ընթերցանութեան համար, գնեցին և բերել տուին նոր գրքեր, հաստատեցին կանոններ, վարձեցին պրապահ,—մէկ խօսքով հանգուցեալ գրադարանին յարութիւն տուին, նոր կեանք, նոր հոգի չնորհեցին։

Թէև Բագուի այդ նորաբաց մատենադարանը չունի դեռ ևս այնքան լաւ գրքեր, թէև գանվող գրքերն էլ ըստ ամենայնի լիակատար չեն, այնպէս որ խնդրողին պատահում է տանելով մի գրքի երկրորդ հատորը, որովհետև առաջինը չը կայ, կամ առաջինը—առանց չարունակութեան, և երբեմն էլ սկիզբը առանց քանի մի թերթերի,—բայց, այնու ամենայնիւ, չը պէտք է յուսահատվել, պէտք է յուսալ՝ որ կը գտգանայ, կը հարստանայ և կը բարեկարգվի։

Մատենադարանիս գրադահական պաշտօնը, բաւական ուշիկով վարում է Մելիք-Մուսայեանց ազգանունով մի երիտասարդ, բայց հասկանում է նա արդեօք իր առանձնած պարտաւորութիւնը, գուակցաբար պէտք է բացատրեան պատասխանեմ։ Այդ ևս չեմ իմանում այն խայտառակ անցքի մասին, որ նորերումս պատահել է այդ գրադարանում, այն է մի կամ գրադահի և մի այցելուի մէջ։

Մի վաճառական

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

31 մայիսի

Մայիսի 25 տեղիս «Մարդասիրական ընկերութիւնը» պիտի կատարէր իր գործունէութեան 16-րդ տարեդարձի յոբելեան։ Այդ առիթով նա հրաւիրեց քաղաքիս մէջ գտնվող ընկերութեան անդամներին և անդամահիներին ներկայ լինել Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցում, ուր պիտի կատարվի այդ օրվայ պատշաճաւոր կայսրի համար գոհացողական մաղթանք, իսկ ընկերութեան հանգուցեալ անդամների համար հոգեհանգիստ, և այդպէս էլ եղաւ։

Այդ օրուայ տօնին մի առանձին նշանակութիւն տալու համար երկաւոր դպրոցների աւագուհի պ. Ա. Դրիգորեանցը մի ուսանողական հանդէս կատարեց ընկերութեան դահլիճում, երբ պատարագը վերջացաւ, բազմութիւնը հաւաքվեց ընկ. դահլիճը, որը բաւական գեղեցիկ կերպով զարդարած էր, որանդ պ. Ա. Դրիգորեանցը կարդաց ընկերութեան 16-րդ տարեդարձի առիթով մի գեղեցիկ ճառ, որի մի մասը վերաբերում էր կայսրին, որ այդպիսի մի առանձնաշնորհութիւն արել է Բագուին, նորա մէջ «Մարդասիրական ընկերութիւն» հաստատելով։ Երկրորդ մասի մէջ պ. Ճառախօսը յայտնում էր՝ թէ որքան մեծ նշանակութիւն ունի մի՛ որ և է ընկերութիւն հասարակական կեանքի մէջ, և ապա մանրամասնեց նա իր խօսքը «Մարդասիրական ընկերութեան» գործելով, նորա գործունէութիւնից մի քանի տեղեկութիւններ հաղորդեց հանդիսականներին։ Երրորդ մասի մէջ պ. Դրիգորեանցը ասաց, «Որովհետև «Մարդասիրական ընկերութեան» ընթացքը հանգուցեալ Լուսաւորչանցն է եղել, այդ պատճառով ցանկալի էր, որ ընկերութեան խորհրդական ժողովը, նորա անունը միշտ անմոռաց պահելու համար, մի բիւստ գնէր նորա վրա, ի հարկէ բաժանորդագրութեամբ։ Իսկ եթէ այս անգամ նա անուշադիր թողնվեցաւ այդ գիտաւորութիւնը, ասաց պ. Դրիգորեանցը, այնուհետև նա այս փոքրիկ ժողովրդով (որից տալով ուսանողներին) կրկնակի սիրտը դնել այդ գեղեցիկ գործին, յուսալով բազուցիների բարերարութեան և առատաձեռնութեան վրա։ Ասորը վերջացրեց նորանով, որ նոյն օրը հայոց Կաթուղիկոսի 13-րդ օծման տարեդարձն է և մենք, նորա հոգևոր որդիները, պիտի չնորհաւորենք նորան երկար կեանք։ Յետոյ մի օրիորդ կարդաց մի երախտագիտական ճառ դէպի «Մարդասիրական ընկերութիւնը», որից յետոյ ասվեցան առանձնաւորներ և պատմեցին ուսանողներից, որ գեղեցիկ տպաւորութիւն գործեցին հանդիսականների վրա։

Մ.

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

Յուլիսի Ալէքսանդրապօլի վիճակային հոգևոր դպրոցի մէջ ուսանող աշակերտների պահասնց, որը հաւաքեցին յօդուտ վանայ ռազմալ հայ ժողովրդեան կատաղի դրամական նուէրներ։

Ա[illegible] սին 1 ր., Խոսրով Մխրզայեանց 1 ր., Թագէոս Մուսայեանց 1 ր., Յարութիւն Խաչատրեանց 1 ր., Յարութիւն Կարապետեան 1 ր., Ազատ Պահլաւունի 20 կ., Կարապետ Յակոբեանց 1 ր., Կարապետ Խաչիրեանց 1 ր., Գէորգ Անմղիկեանց 1 ր., Վանան Աճեմեանի 50 կ., Վասակ Յովհաննէս 50 կ., Համազասպ Աւետիսեանց 40 կ., Վահան Անդէոքեանց 20 կ., Յովհաննէս Համբարձումեանց 5 կ., Ենովք Հայրապետեան 10 կ., Մկրտիչ Փոսչեանց 5 կ., Յակոբ Մուսայեանց 15 կ., Արտաչէս Տայեանց 1 ր., Ալէքսանդր Պետրոսեանց 15 կ., Կարապետ Աղաթարեանց 15 կ., Համազասպ Արիշեանեանց 40 կ., Վաղարշակ Պետրոսեանց 30 կ., Երուանդ Լալայեանց 50 կ., Տիգրան Անմղիկեանց 1 ր., Համբակ Վանեցեանց 1 ր., Համազասպ Վանեցեանց 1 ր., Մկրտիչ Տէր Յովհաննէսեանց 20 կ., Կարապետ Տէր Յովհաննէսեանց 20 կ., Ալէքսանդր Խաչատրեանց 1 ր., Մկրտիչ Զաքչեանց 15 կ., Գարեգին Անմղիկեանց 20 կ., Արամ Շահբրեանց 1 ր., Մինաս Տէր Բարսեղեան 50 կ., Յովհաննէս Վազգենեանց 10 կ., Համբարձում Վարդենեանց 40 կ., Մկրտիչ Տէր-Մկրտչեանց 40 կ., Հայկ Զալալեանց 10 կ., Արամ [illegible]եանց 50 կ.,

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՊԱՏԱՐԱԳԱՐԱՆ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պատարագ կը մատուցանուի Ս. Աստուածածին մայր եկեղեցւոյ մէջ Կիրակի, 1 յունուար, առաւօտեան ժամը 9-ին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿ

Ս. Ծնունդի տօնին առթիւ Ս. Աստուածածին մայր եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ, որուն ներկայ պիտի գտնուին Ս. Ազգային Ժողովի անդամները։

կանոներու գործեր են որք մեզ չեն վերաբերիր բնաւ. բայց ինչպէս միշտ կործիք յայտնած եմք, Հռոմ կամ Վատիկան կառաւարել կնաթաթիւն մ՚է, որոյ սկզբունքն է հաստիչն աշխարհի վրայ տիրապետել՝ առանց ապրուեթիւն ձանձրանալու: Իսկ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ սկզբունքն է ազատութիւն, և յայտնի է որ այս երկու եկեղեցեաց միջ եղած տարբերութիւնն ազատութեան և բռնատիրութեան պատնարգին է: Արդեօք մեր եկեղեցականք բաւական աչք բացած են այս ճշմարտութիւնը գիտնալով անոր համեմատ շարժելու, և ազգային եկեղեցին ձիզմիթեան խարամանկ հարուածներէն պահպանելու համար: Ազգային եկեղեցի բառով հասկանալու է կրօնական ազատութիւն, ժողովրդական իրաւունք, ներկայ ժամանակիս քաղաքակրթութեան սկզբունքներն, որոց ամենքը կարելի է պատուաստել ազատօրէն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ վրայ, մինչդեռ Վատիկան զանոնք իրր մոլորութիւն՚ կը հրաշակէ:

Դժբաղդաբար գաւառաց միջ ոգեւորներ կրնան գտնուիլ, որք իրենց իրաւունքն նաեւ նման ոտք ատրի մը փոխարէն կը վաճառեն, թէպէտ և խնդակցութեան արժանի է որ այսպիսեաց թիւն առաջվրնէ խիստ նուազ է այժմ: Այսօր Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ինքնագլխութիւնն ու անկախութիւնը գնահատող Հայերն ահագին մեծամասնութիւն կը կազմեն, որք գոնէ իրենց նախահարց այս թանկագին աւանդն անվթար պահել կ՚ուզենն: Արդեօք եկեղեցական դասն ալ պէտք եղած խնամքը կը տանի՞ այս մասին: Չը կայ կենդ մը որ Հռոմի դէմ այնչափ զօրաւոր լինի և այնչափ սոսկալի պատճառէ անոր, քան արդի սկզբանց ծաւալումը, լուսաւորութիւնն ու ազատամտութիւնը: արդեօք մեր գաւառական առաջնորդներն, որոց վրայ անցեալ օր ուշագրութիւն կը հրաւիրէինք, և հոգ պիտի տա՞նեն այս սկզբանց համեմատ ժողովրդական դաստիարակութիւնը ծաւալելու: Հայոց ընկերներուն վրայ ինկած են մեկ կողմէն բողոքական ձիզմիթներ, մեւս կողմէն պապական ձիզմիթներ, որք գանոնք խլելու համար ամեն ձիգ կը թափեն. բայց արդեօք Հայ ժողովուրդը պիտի կրնա՞յ իր անհատականութիւնը պահպանել այս կրկնակի ձեռնարկներուն դէմ.—այո՛ խնդիրն ազգային մեջ կրնայ լուծուիլ: Ամէնէրն դիտել կուտայ թէ քանի մը դարէ՛ի վեր Հռոմ Արեւելից միջ կորպինալ կարգած չէր, Տրապիզոնի Յոյն եպիսկոպոս մը կաթոլիկութիւն ընդունելով՝ Ֆէրարայի ժողովին միջ Յունաց կաթոլիկ եկեղեցւոյ հետ միութեան ջերմ պաշտպան կանգնած էր, և՛ի վարձատրութիւն իր այս ծառայութեան, Պապը դինք կարդինալ անուանած էր: Այսու ամենայնիւ Յոյնք ոչ միայն իրենց եկեղեցական անկախութիւնը պահեցին, այլ և իրենց աշխատութեամբ մեծամեծ յառաջդիմութիւններ ըրին. իսկ այն Յոյն կարդինալն առաջին և վերջին եղաւ իր տեսնին միջ. իր գաղափարը չը կրցաւ առաջ երթալ և այսու հետև անհնարին է որ առաջ երթայ: Գեր. Հասուն՝ Հռոմի սեռոտին մատուցած ծառայութեանց համար, որով կաթոլիկները լատինացնելու և Հայոց միջ պապականութիւնը ծաւալելու ձգնած է, վարձատրութիւն կընդունի կարդինալութեան աստիճանաւ: Բայց Յոյն կարդինալէն աւելի պիտի յաջողի՞ թէ ոչ: Թէպէտ և այս խնդրոյն ապագայն պիտի պատասխանէ, բայց այժմէն կրնամք գուշակել թէ քանի որ լուսաւորութիւնն ու ազատամտութիւնը ծաւալի՝ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ապագային ապահովեալ է: Ու այժմ այս դէպքը կը հասկնալ Հակահասունեանց դասին վրայ մեր յայտնած կարծիքն, այն է թէ Հռոմայ աչքն կորանալ պատ մ՚է նա, և քանի որ Հակահասունեանք չեն ուզեր Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դիրքը վերադառնալ, Հռոմի մեղայ գալէն պատ ուրիշ միջոց չունին, և անհնար է իրենց որ Կաթոլիկ ձեռնով հանդերձ ազգային եկեղեցի կազմեն. այլ բան ամենայնի Հռոմի հետագնելու պարտաւոր են:

(Մնաց)

ԲՈՒՄԻՆԻԱ

«Polit. Corresp.» լրագրին գրում են Բուխարեստից հետեւեալը:

Բումինական արտաքին գործերի մինիստր պ. Բռէթիանու ուղեւորվեցաւ Արնայա իշխան Կարլի մօտ: Լաւ է ասուածված, որ Բռէթիանու մտադիր է իշխանին յանձնել իր հրաժարականը: Աւելի հաւանական է, որ Բումինական արտաքին գործերի մինիստրի ճանապարհորդութեան նպատակն է դիւկուլյումին անել արդէն վերջացած Աթաթարբիայի հարցի մասին և յայտնել մինիստրութեան վերջին խորհուրդի վճիռը՝ Բօլգարիայի հետ ունեցած անուանականութիւնները խաղաղ ճանապարհով վերջացնելու մասին: Բռէթիանուի բումինական ներկայացուցիչներին ուղղած շրջաբերականը յայտնում է, որ բումինական կառավարութիւնը ի նկատի կառնի մեծ պետութիւնների վճիռը Աթաթարիայի վերաբերութեամբ: Բումինական հիւպատոսները հաղորդում են, որ Վարնայի և Ռուչուքի մէջ յարաբերութիւնները չափազանցապատ են: Վարնա պատերազմական շատ նիւթեր են բերվում և այնտեղ գալիս են բազմաթիւ ռուս օֆիցիկներ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Աթէնքից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են հետեւեալը յուլիսի 3-ից:

Ցունական կառավարութիւնը այժմ պրոպագանդա երկու հարցերով է դրագրված: Դրանցից գլխաւորը այն ընդունելութիւնն է, որ կանի Բ. Դաւթը Բերլինի կոնգրեսինցիայի վճռին: Եթէ ինչպէս այդ վճիռը, նոյնպէս և Զերնոգորիային վերաբերեալը կընդունվի առանց բացարձակ պաշտօնական ընդդիմադրութեան, Ցունաստանը պէտք է պատրաստվի հիւպատոսական պատերազմի համար ալբանցիների և Թիւրք գործերի փախստականների հետ և մի և նոյն ժամանակ պէտք է համաձայնութիւն կայայնի Զերնոգորիայի և Բօլգարիայի հետ: Եթէ Բ. Դաւթը կը համարձակվի պաշտօնապէս մերժել Եւբօպայի միաձայն վճիռը, այս դէպքում հավիտ թէ Եւբօպան Ցունաստանի պատճառով իր արիւնը թափի: Միւս հարցը, որ նոյնպէս իր վրա է գրաւնում յունական կառավարութեան ուշադրութիւնը, Թիւրքայ պետական պարտքն է, որի մի մասը Ցունաստանը պէտք է վճարէ: Այդ պարտքը հօթ միլիարդից աւելի է: Ամենքը իրաւացի են համարում, որ այդ պարտքերի մի մասը Ցունաստանը վճարէ, բայց պետ ևս որոշված չէ, արդեօք այդ պարտքի մասը համեմատ կը լինի՞ այն երկիրների եկամուտին, որոնք կոնգրեսինցիայի վճռով համեմատ միանում են Ցունաստանի հետ: Երբ իր ժամանակին կամենում էին այս միջոցը Բօլգարիայի վերաբերութեամբ գործադրել, Ռուսաստանի ներկայացուցիչը չը համաձայնեց: Ակնհայտ է թէ այնպէս այդ հարցը կամ առանձին ժամանակով կը վճռի, կամ երկու հետաքրքրված պետութիւնների բանակցութիւնը և այն դէպքում, երբ կառավարլապէս կը որոշվի Թիւրքիայի ֆինանսական գրութիւնը և այն հարցը թէ Բ. Դաւթը իր բազմաթիւ պարտքերից ո՞րն է մտադիր հատուցանել:

ՉԵՐՆՈԳՈՐԻԱ

Ցնեւնիէից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են հետեւեալը:

Կարելի է հաստատել ասել, որ Զերնոգորիայի միջ, վերջին ծանր պատերազմի ժամանակ Փիւրբիայի հետ, գործերի դրութիւնը այնքան զժուար չէր, որքան այժմ, երբ այդ իշխանութիւնը բոլոր պետութիւններին հետ հաշտ է տարում: Ալբանցիները թէպէտ փոխոխամիտ են, բայց նրանց ունեցած թշնամութիւնը դէպի չերնոգորցիները դարեւոր է և նա տարածված է ալբանական բոլոր ցեղերի միջ առանց բացառութեան: Այս հանգամանքը ինհատի ունենալով, կարելի է զգալիօրէն կազմել Զերնոգորիայի գործերի դրութեան մասին: Երբ Բերլինի կոնգրեսը վճռեց տալ Զերնոգորիային Դուլցինի և Գուվայի նահանգները, շատերը իրաւացի կարծում էին, որ այդ վճիռը դժուար կը լինի իրագործել: Բ. Դաւթը չը կամենար այդ նահանգները գիջել և նրանց պաշտպանութիւնը ալբանցիներին յանձնեց: Գետոյ իշխան Նիկոլայ մի հեռագրով մերժեց այդ մեղագրանքը, որ, հետագրի համեմատ, հաստատում է Թիւրքայ կառավարութեան համաձայնութիւնը ալբանցիների հետ:

Ալբանցիները դիտում են Գուվան իրենց ազգային միութեան կենտրոն, և Գուվայի նահանգը ամենից աւելի ալբանական է: Ալբանցիները ամենայն ջանքով ձգտում են Գուվան Զերնոգորիային չը տալ: Ալբանցիները ուզում են Գուվան Թիւրքիայի հետ միացնել, որ նրանց համար ամենից աւելի ձեռնտու է: Ալբանցիները ամենայն ջանքով ձգտում են Գուվան Զերնոգորիային չը տալ: Ալբանցիները ուզում են Գուվան Թիւրքիայի հետ միացնել, որ նրանց համար ամենից աւելի ձեռնտու է: Ալբանցիները ամենայն ջանքով ձգտում են Գուվան Զերնոգորիային չը տալ: Ալբանցիները ուզում են Գուվան Թիւրքիայի հետ միացնել, որ նրանց համար ամենից աւելի ձեռնտու է:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Անգլիական համայնքների ժողովի մի անդամ հարց առաջարկեց կառավարութեանը Հայաստանի մէջ եղած ոճի մասին: Արտաքին գործերի մինիստրի օգնական Զարլզ Դիլկ պատասխանեց, որ Թագուհու կառավարութիւնը շատ անգամ առաջարկել է Բ. Դրանը Թէքիացնել Հայաստանի ազգաբնակութեանը ընծայելով Պ. Գոշենին հրամայած է առաջարկել Թիւրքայ կառավարութեանը, որ նա չուշացնի այդ մէջացի իրագործելը:

—Պ. Գոլսից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են յուլիսի 19-ից, որ անգլիական և ֆրանսիական դեսպանները՝ Գոշեն և Տիաոս վերջին ժամանակներ խորհրդակցում են միմեանց հետ Բ. Դրան կազմից գերմանական ատրճանաւորներին հրաւիրելու մասին. Ասում են, որ երկու դեսպաններն էլ համաձայն են առաջարկութիւն անել Թիւրքայ կառավարութեանը անյապաղ հիմնել միջազգային ֆինանսական մասնաժողով:

—Աթէնքից «Հավասի» ընկերութեանը հաղորդում են, որ յունական պետական միջոցը հրամայել է թեթև զօրաբաժիններ հրամանատարներին կամաւորներ ընդունել Նոյեմբեր և Ապրիլի ցանկացող մահմեդական բնակիչներին: Մահմեդական կամաւորները այնպիսի երդում կը տան, որ իր մէջ նրանց կրօնի դէմ ոչինչ չի բովանդակի: Աթէնքի քաղաքային վարչութիւնը ժողով կազմեց և վճռեց յայտնել Եւբօպային Աթէնքի յատկանշական չնորհակալութիւնը Բերլինի կոնգրեսինցիայի վճռի համար: Այդ վճռի օրինակները արդէն յանձնված են պետութիւնների դեսպաններին:

—Աթէնքից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են, որ ազգաբնակութեան պատերազմական տրամադրութիւնը անցաւ և տեղի տուեց գործերի աւելի խելացի գնահատութեանը: Աթէնքում վճռված է չը սկսել պատերազմական գործողութիւններ մինչեն պետութիւնները հրաւիրեն յունական կառավարութեանը դրաւել Յունաստանին վիճակված երկիրները:

—Կ. Պոլսից գրում են, որ յուլիսի 14-ին, Ֆրանսական ազգային տօնին, այնտեղի յունական մայր եկեղեցում աղօթեցին Ֆրանսիայի համար: Եպիսկոպոսը մի քարոզով դովեց Ֆրանսիան և այնուհետև ներկայ եղող մօտ 2000 յոյներ երաժշտութեամբ, որ «Մարսելեզ» էր ածում, ուղեւորվեցին Ֆրանսական դեսպան Տիաոյի տան մօտ: Բոյները բարձրաձայն կանչում էին «Կեցցէ Ֆրանսիա, կեցցէ նրա դեսպանը»: Պ. Տիաոս մի ճառով չնորհակալութիւն յայտնեց այդ ցոյցը անող յոյներին:

—«Հավասի» ընկերութեանը հաղորդում են Կ. Պոլսից, որ պ. Տիաոս յուլիսի 19-ին տեսութիւն ունեցաւ սուլթանի հետ և յայտնեց նրան, որ Ֆրանսական Հանրապետութեան նախագահը, դադարեցնելով իր պաշտօնի ժամանակաւոր բնաւորութիւնը, նրան Ֆրանսական դեսպան նշանակեց Կ. Պոլսի մէջ:

—Կ. Պոլսից «Daily News» լրագրին հաղորդում են, որ ռուսաց դեսպան Նելիդով Բ. Դրան ուշադրութիւնը դարձրեց ալբանցիների կռւի վրա չերնոգորցիների հետ և նախազգուշացրեց Թիւրքիային այդպիսի յարձակմունքների կրկնելուց. Թիւրքայ կառավարութիւնը իր վարչութենից ճիշտ տեղեկութիւններ պահանջեց:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԿԱՆԴԱՀԱՐ, 21 յուլիսի: Բօերներէ կառաւարները հետեւեալն են. 20 օֆիցեր, 400 եւրոպացի, 800 տեղացի սպանված են կամ անհետացած:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 22 յուլիսի: Այսօր Արեւպիւֆաշային հասցրած է պետութիւնների հանձնած գրութիւնը Զերնոգորիայի վերաբերութեամբ: Բ. Դրանը երեք շաբաթ ժամանակամիջոց է արուած Զերնոգորիայի հետ ապրիլի 12-ին կապած դաշնագրութիւնը կատարելու համար: Եթէ Թիւրքիան այդ դաշնագրութիւնը յիշեալ ժամանակամիջոցի մէջ չի կատարի, նա կը հրաւիրվի միանալ պետութիւնների հետ Դուլցինեան Զերնոգորիային յանձնելու համար:

ԼՕՆԴՕՆ, 22 յուլիսի: Վիեննայից իրիւլար հաղորդում են, որ աշխարհական ցեղերը միանում են Եամանի և Կանդահարի մէջ: Էյուբ-խան առաջ քաշվեց մինչև Միրկարէյ և իր զօրքերի մի մասը ուղարկեց Եամանի վրա յարձակվելու համար: Նրա հետեւակը գնում է Կոկրանի վրա Կանդահարի համար ուղարկված պաշարները յափշտակելու համար:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 յուլիսի: Երեկ հատուկ այտուզ եւրոպական դեսպան իշխան Լիվենգուլբա իր ամուսնի հետ:

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՊՐԻԿԱԶԸ ՆՈՐԻՆ ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՓՈԽԱՐՔԱՑԻ ԹՈՒՅԼՏՈՒԹԵԱՆ *Հիման վրա իր ներկայացեալ Նորին Բարձրութեան Կովկասեան Փոխարքայի թոյլտուութեան Նորին Ս. Գերազանցութեան Կովկասեան զօրաբանակի զինուորական Ս. Խորհրդի նախագահ, զօրավար ադիւտանտ Լորիս-Մելիքովի, նոյնպէս Նորին Ս. Գերազանցութեան Թիֆլիսի քաղաքային Հիւանդանոցի ազգատանոցի և երախտաւորների (Ֆոնդերի) ուսումնարանի համար, հետևեալը:* Ա. Հիւանդանոցի համար 300 տղամարդկանց շապիկներ քաթանից, 103 կտաւից, 300 փոխաններ քաթանից և 103 կտաւից, 100 շապիկ կանանց քաթանից, 125 կտաւից, 76 կօշիկ ֆլանելեան կտաւից, 400 երեսսրիչ կտաւից, գուլպաներ կանանց 500, գոգնոցներ բամբնդուկից 103, իւպկաններ 68, յատակ սրբելու բամբնդուկ 1,733 արշին, գլխարկներ քաթանից 18 վիրշկանոց լայնութեան 150, բարձի երեսներ ֆլանելեան կտաւից 400, կօվտաններ արուեստի ունեցող 7 կանանց համար սպիտակ պիկեից 14, սպիտակ պիկեից իւպկաններ 10, բայկի 15 լկներներ արուեստի ունեցող 15 կանանց համար, պիկեի լկներներ 15, սպիտակ պիկեի խալաթաներ 15, բամբակի չուլքիներ 30, աուշիլներ 400, 2 խոհարարներին հագուստ բամբնդուկից 6, նրանց գլխարկներ ֆլանելեան կտաւից 9, նահատակ վիրակ և նիլքիմի երեսներ պարտաւորին 325 գոյգ, փայտի աթոռներ 60, ժեշտ չը ներկուած վիրքներ 30: Բ) Աղքատանոցի համար. Տղամարդկանց շապիկներ քաթանից մի արշին լայնութեան 30, փոխաններ անդլիական պարտաւորից 40, մահուդի գդակներ 30, կանանց շապիկներ քաթանից մի արշին լայնութեան 50, շորթ քաթանից 20, բրդէ գուլպաներ 100, բամբակէ 100, կօշիկներ 100,, գոգնոցներ բամբնդուկից 24, սպիտակ սփռոցներ քաթանից 2 արշին լայնութեան 6, սալֆէտներ մի արշին լայնութեան 100, ուզգի մահուդից վերարկուներ 20, ժեստի վիրքներ չը ներկուած 4, կաթսաներ 1 պուդ 10 ֆունտ քաշով գետային ձուկ թեան, 10 պահարաններ, 40 սեղաններից պահարաններ շինել և գ.) երախտաւորի համար շապիկներ կտաւից 30, փոխաններ կտաւից 110, տղի փամփոցներ կտաւից 90, թաշկինակներ 80, մէլուոնից բլուզաններ 54, վարտիքներ մէլուոնից 67, պալտոներ մէլուոնից 13, բլուզաններ և պալտոներ անգլիական պարտաւորից 65, գլխարկներ 38, գուլպաներ 90, բալշի երեսներ 270, ամբողջ կտրատը 6,375 ր., 81½ կ.:

Ձաւրդը կը կատարվի բերանացի և փակված ծրարներով, օրէնքների հիման վրա, իւրաքանչիւր առարկան առանձին, ձաւրդը վերջացնելուց յետոյ յայտութիւններ չեն ընդունվում: Բերանացի և փակված ծրարներով ձաւրդին մասնակցող անձանց յայտարարութիւնները կընդունվեն միայն ձաւրդի և կրկնաձաւրդի օրը 12 ժամից ոչ ուշ Պրիկազի ներկայութեամբ. փոստով ուղարկված յայտարարութիւններ կընդունվեն և ձաւրդի ժամանակ: Յայտարարութեան հետ պէտք է լինի դիւղական վկայական և յուրաքանչիւր կոպեկի 1/3 դումարի: Սկզբնական փոդերը ստանալու համար հարկաւոր է դրան դնեցած հիմնարկութիւնների ստամպիներով:

Ձաւրդ կատարելու պայմանները կարելի է տեսնել ամենայն օր Պրիկազի կանցելեարիայում առաւօտեան 10—2 ժամը:

3—3

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ

Հրացաններ, բեմօլկիներ, դանակներ, դրիչներ, անուշահոտութիւններ, ոսկի, գուլպաներ, թաշկինակներ և այլն, ԱՆԴԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ:

20—20

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Մինչև այս ԱՄՍԱՑԱԾ ՎԵՐՋԸ ԱՆԴԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ մեծ զեղչ: Դուլպաներ (տղամարդկանց և կանանց), թաշկինակներ, պարտէզներ, պատկերներ, հոտաւէտ ջրեր, հրացաններ, բեմօլկիներ, կոպէկներ, սոցոյներ, դանակներ, դրչաներ, ցիտրատ-մագնեզիա ծարաւից և այլն. այժմ ծախում են 25%—50% էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

8—10

Համեմատեցէք անգլիական խանութի թէյն գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի ֆունտը 2 բուլկանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

39—100

Երևանայ Ագ. Հոգ. Դպրանոցին հարկաւոր է ուսս լեզուի համար մի ուսուցիչ Սեպտեմբերից. շաբաթական 26 դասին կը տանայ 1000 բուլ տարեկան ռոճիկ: Յանկացողները պէտք է դիմէ մի արբանեակ մէջ նախկին դպրոցում ատաթած լինին և ծանօթ լինին հայոց լեզուին ևս:

Տեսուչ Երևանայ թեմական դպրանոցի Ս. Թէք-Նազարեանց:

2—5

Ծախվում են ԳՐԱՍԵԼԱՆ, ՀԱՅԻ ՍԵԼԱՆ և ԱՓՈՒՆԵՐ: Երևանի ափեսիայի փողոց № 46 Թիֆլիսում:

2—5

Ս. Էջմիածնի Գիւղական Ոստիկանութիւնից Ս. Էջմիածնի Գիւղական Ոստիկանութիւնից

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրալև միչ ներքին հ., Բօտկանց կանանց և երեխաների հ., Քուչարևանց խնդրագիական և աչքերի հ., Շտեմրօնսկի վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խնդրագիական հ., Վ. զօրօվ վիներական և բոգային հ., Բելյե աչքի հ., Բախտուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրաևօգլև ատրօվ, Լխտցով և Վ. Միչ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լխտցով և Բուդօվսկի ներքին հ., Շտեյմրօնսկի վիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վ. զօրօվ վիներական և բոգային հ., Բօտկին և Գավրօնսկի կանանց և երեխաների հ., Լխտցով և Վ. Երմիշով ներքին հ., Քուչարևանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկևիչ խնդրագիական հ., Կրաևօգլևատրօվ և Լխտցով ներքին հ., Բախտուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեյմրօնսկի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լխտցով և Վ. Երմիշով ներքին հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ., Եանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անփարձ ապրատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բարայեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սկրգիևփայա փողոցի վրա, Բարանդուրովի տանը:

Ատամնաբոյժ Օրբելեան ապրատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լխտցով:

Ս. Էջմիածնի Գիւղական Ոստիկանութիւնից

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳԱՐՏԻՉ

ԵՒ

ՏԱՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսէ քննութիւնները և նոր կինները ընդունելութիւնը տղայոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակը:

ՏԱՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԿԱՅ Է ՊԱՆՍԻՕՆ ՈՐ ԿԸՆԴՈՒՆՎԻ ԳԻՇԵՐՕՐԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕՐԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Մխիթարեանց

Յուլիսի 1-ից վարշավսկացի գեհերնիալցին կից կը բացվին սենեկապներ, որտեղ կարելի կը լինի տանալ կաթնի, շոկոլադ, թէյ և պատրաստված հանգստեան զանազան բաներ: 28—40

Ս. Էջմիածնի Գիւղական Ոստիկանութիւնից

ԹԻՖԼԻՍԻ ՓՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԱՃԱՌՈՒՆ, հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարանների 8 ՏԱՐԻ գասախօսութիւն ունեցած մի ԵՊԻՏԱՒՐԻ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից կանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ առանց բացառութեան ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱՆՈՒԹԵՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, Նոյնպէս և դուրսանների: Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՃԻՄԱՆՋԻԱՆՑ ԳՐԱՎԱՃԱՌՈՒԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

4—22

ՄԻՆԱՍ ԳԻԼՋԱՏԵԱՆ, որ կանուսյ ունի ՓԱՐԻՉ քաղաքում, բնդունում է ամէն տեսակ ԱՒԵՏՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ և օձի ձևով կատարելու անպարագ. ամենայն ճշտութեամբ, և գիտէ ս. ս. վաճառականներին, առաջարկելով իր ծառայութիւնը:

3—5

Ամենայն տեսակից գործ ևկաւ հրատարակութեամբ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Գրախաւսանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ ԸՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԻՈՆԵՑՑԻՑ:

Ա. ՏԱՐԻ նախապատրաստելիք (իբրև հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ մասն ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

գումարով առնողներին գինքան կը լինի: Ամեն մի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը քաղաքական:

13—20

Աղէքսանդրապօլու երկսեռ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ուսուց լեզուի մի ուսուցիչ, որ տեղատած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձութ { Արտիս Մխրտչեանց.
Ստեփան Խանհամկեանց.

ԱՒԵՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԵԳՕՐ ԿԱԼՍՈՒՄՕՎ ԵՒ ԸՆԿ. *յայտնում է այդ տեղերի տան գործերով բոլոր հետաքրքրվածներին, որ գործերի բնդարձակվելու պատճառով այդ տան գլխաւոր գրասենեակը օգոստոսի 1-ից կը տեղափոխվի Վեժանկլի տան մէրին յարկը Դանօվսկայա փողոցի և Երևանսկայա հրապարակի անկիւնի վրայ: Տուրքերի տալու և մուտքերի առնելու համար գրասենեակը հաստատ օրերում բաց է լինում առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ կիրակի օրը 8—10 ժամ: Գնում է 1 և 2 փոխառութեան տոմսակներ և ծախում է նրանց այն պայմանով, որ գինը 12 ամիսների ընթացքում հատուցանվի: Այդ պայմաններով մի տոմսակ գնողը տարվայ ընթացքում ժամ ունի տարածից այն 20 համարներին, որոնք ցոյց են տրված վիլայականի մէջ չորս ամիսներին: Ցանձնարարութեամբ գնում է և ծախում է մանաւանդ անձանց ամեն տեսակ անշարժ կալքեր, կօմիսիայով ծախում է ապրանքներ և նրեխներ: Ծախում է ապված պայմանագիրներ, բնակարաններ, խանութներ և գաստարկ սեղեր քրէհոյ տալու համար: Տուրքերին մինչև նոր կարգադրութիւնը վճարում է:*

1) Պահելու համար մինչև պահանջելը 4½%, պայմանաւոր 5½%, 2) տուրքերին 6 ամսով 5½%, 9 ամսով 6½%, 1 տարով 7½% 1½ տարով 8%, 2 տարի և աւելի 9: 3) Այդ ընկերութեան 1 կարգի պայ անեցողների մասնաւոր պայմանաւոր տուրքերին 9%: Պարտամարհակով յայտնի անձի ապահովութեամբ փոդ տալու ժամանակ առնում է մի ամիս ժամանակով 10%, մի շաբաթի ժամանակով 9%:

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ դանելացողները կարող են առանալ ամեն օր գրասենեակի կառավարչից:

8—10 (2)

Дозволено Цензурою 24 Іюля 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 130 Յուլիսի 26 (Օգոստոսի 7) 1880 Յուլիսի 26 (Օգոստոսի 7) № 130

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի. Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ, Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վերջին տեղեկութիւնները. — Ներքին տեսութիւն. Նամակ Փօթիից. Նամակ Նուխուց. Նամակ Ղուբայից. Ներքին լուրեր. — Արտաքին տեսութիւն. Անգլիական համաձայնութեան նիւթը. Պետութիւնների ծովային ցոյցը. Բուլգարիա. Նամակ Թիւրքիայից. — «Մշակի» հեռագիրներ. — Յայտարարութիւններ.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թիւրքաց հայերի մասին քաղում ենք զանազան լրագիրներից հետևեալ տեղեկութիւնները:

Փարիզում հրատարակվող «Débats» լրագիրը նորերումս մի մեծ յօդուած է տպել Թիւրքաց հայերի վերաբերութեամբ, «La question Arménienne» վերնագրով: Կաշխատենք ծանօթացնել մեր ընթերցողներին այդ նշանաւոր յօդուածի հետ: Լրագիրը ասում է որ հայերը ցոյց են տուել իրանց ընդունակութիւնը կառավարչական և զինուորական արհեստի մէջ և բերում է մի շարք յայտնի ազգանունների, ինչպէս կոմս Լօրիս-Մէլիքօվ, Տէր-Ղուկասով, Նուբար-փաշայ և շատ ուրիշներ: Յօդուածը վերջանում է դրանով, որ յայտնում է թէ Թիւրքաց հայերը երբէք չեն ապստամբի, ինչքան էլ անտանելի լինի նրանց դրութիւնը, բայց բոլորն էլ կը գաղթեն իրանց հայրենիքից և կընկնեն Ռուսաստանի գիրկը, եթէ ինքնավարութիւն չը ստանան:

Կ. Պօլսի մէջ հրատարակվող ֆրանսիական «Semaphore» լրագիրը հաղորդում է Ներսէս պատրիարքի կողմից եւրոպական դեսպաններին ուղղած թղթի բովանդակութիւնը, որի մէջ նա բողոքում է Թիւրքաց արտաքին գործերի մինիստրութեան դէմ, որ ցոյց է տուել իր պաշտօնական գրութեան մէջ, իբր թէ հայերի թիւը Հայաստանում 17% է կազմում ընդհանուր ազգաբնակութենից:

Մի ուրիշ ֆրանսիական լրագիր, որ նոյնպէս Կ. Պօլսի մէջ է հրատարակվում, այն է «Stamboul» լրագիրը հաղորդում է հետևեալ տեղեկութիւնները: Թիւրքաց կայսերական կոմիսիաները կազմելով վերանորոգութիւնների յանձնաժողով Վանի նահանգի մէջ, նշանակեցին այդ յանձնաժողովի 17 անդամների մէջ 9 թիւրք անդամներ, 6 հայ անդամներ, 1 ասորի և մի հրէայ: Յանձնաժողովի հայ անդամները բոլորն էլ անմիջապէս իրանց հրաժարականը տուին, յայտնելով որ վեց մարդ չեն կարող ներկայացնել մի յանձնաժողովի մէջ հայոց ազգաբնակութեան շահերը մի նահանգում, որտեղ հայերը մեծամասնութիւն են կազմում: Նրանք պահանջում են որ հայ անդամները յանձնաժողովի մէջ աւելի բազմաթիւ լինեն, քան թէ թիւրքերը:

Նոյն լրագրում կարդում ենք որ Վանի անգլիական հիւպատոսը հաղորդեց սովատանջներին օգնող Կ. Պօլսի հայոց մասնաժողովին, որ սովը Հայաստանում շարունակվում է և նիւթական օգնութիւն խնդրեց մասնաժողովից, որ անմիջապէս 500 լիրա հասցրեց Վանի քաղաքը:

«Stamboul» լրագիրը զարմանում է թէ Էրզրումի ռուս հիւպատոսը ինչ շարժառիթներից դրդված նորերումս զեկուցում տուեց կենտրոնական մասնաժողովին, որի մէջ յայտնում է թէ սով ամենևին չը կայ Հայաստանում:

Ներսէս պատրիարքը նորերումս թագրիր ներկայացրեց Բ. Դրանը, որի մէջ նկարագրում է Հայաստանի անտանելի դրութիւնը այդ նահանգում թէ սովի և թէ քիւրդերի հարստահարութեան պատճառով:

Անգլիական «Daily News» լրագրին գրում են Էրզրումից որ այդ քաղաքի ֆրանսիական նոր հիւպատոս պ. Լակոստ ոգևորված կերպով ընդունեցաւ Էրզրումի հայ ազգաբնակութեան կողմից: Պ. Լակոստ գլխաւորապէս լի մի ճառ ասեց իրան ընդունող հայերին, և յայտնեց հետևեալ միտքը: «Շնորհակալութիւն յայտնելով ձեր ինձ արած սիրալիր ընդունելութեան համար, ես հասկանում եմ որ հայերը այն պատճառով ինձ ոգևորված ընդունում են, որ մինչև այժմ Հայաստան ուղարկվող հիւպատոսները, մանաւանդ Բիկօնսֆիլդի մինիստրութեան ձեռքով ուղարկված ներկայացուցիչները, թշնամաբար էին վերաբերվում ձեր ազգային ձգտումներին, պաշտպանում էին քիւրդերին և մինչև անգամ Հայաստանի անունը Քիւրդիստանի փոխեցին: Հաստատ է որ Ֆրանսիան կամենում է տարածել իր ազդեցութիւնը Փոքր-Ասիայում, բայց նոր ֆրանսիական կառավարութիւնը կը պաշտպանի քրիստոնեայ փոքր ազգութիւնները, առանց հարցնելու արդեօք նրանք կաթօլիկ դաւանութեան են պատկանում, թէ ոչ»:

Կ. Պօլսի թիւրք լրագիրները շարունակում են գրգռել ժողովրդի մէջ մահմեդական ֆանատիկոսութիւնը:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՓՕԹԻԻՑ

Յունիսի 27

Հասարակական գործով ապրիլ ամսին Փօթի հանդիպելով, թոյլ տուէք ինձ յայտնել ձեզ իմ առաջին տպաւորութիւնը այդ քաղաքի մասին.

Ռիօնի ձախ ափում տարածված այդ փոքրիկ քաղաքը ունի շատ ընդարձակ և լայն փողոցներ բաւականին յարմարութեամբ շինված տներով, դուքաններով, որոց ամենամեծ մասը փայտաշէն է.—Ցորենառը այս քաղաքում բաւական ընդարձակ է.—Ռուսաստանի ալիւրի մանաւանդ մեծ առևտուր է լինում. Անդադար եկած ալիւրը մեծամեծ քանակութեամբ, անդադար սպառվում է, փոխադրվելով Կովկասեան և Անդրկովկասեան զանազան քաղաքները. Օդեսայի, Ռոստովի ալիւր վաճառող յայտնի վաճառականները այստեղ իրանց սեփական տներ և գործակատարներ ունեն. Ցորենը և մանաւանդ գարին նոյնպէս շատ է վաճառվում.

Բնակիչները ոչ այնքան բազմութեամբ, որքան բազմազգութեամբ շատ աչքի են ընկնում.

Եւրոպացին, ասիացին և աֆրիկեցին (վերջինից 4 հոգի միմիայն տեսայ) իրանց լեզուով, շորերով և կենցաղավարութեամբ առանձնապէս գրաւում են ճանապարհորդին. Բազարային պարտէզում (առհասարակ ժամանակ այդտեղ եղող բերդի արևմտեան պատի մի փոքրիկ մասն է մնում այժմ) բազմաթիւ կանայք՝ ռուս, ֆրանսիացի, հայ, յոյն, վրացի, մինգրել և հրէայ, իրանց խայտաճամուկ ազգային զգեստներով զարդված համարձակ ճեմում են և ականջի ծիծաղ պատող մի զինուորական նուագախմբի զարդարող զուարճանում կարծես. Փօթիի զորանոցի և այդ նուագախմբի առած նուագակների մէջ շատ զանազանութիւն չը պիտի լինի կարծեմ, թէև, ինչպէս ասացին, այդ նուագախումբը քաղաքը իր հաշւով է պահում, զոհելով տարեկան բաւական նշանաւոր գումար. Վատ չէր լինի եթէ փօթեցիք դրանից կոկաջներով բաւականանային և այդ գումարը գործադրէին առաջնակարգական մի քանի բաների, որոց այնքան կարօտ է այդ քաղաքը. Փօթիում կայ ժողովարան, որի համար գլխաւորապէս կարծեմ վարձված է քիչ նշանաւոր նուագախումբը, հինգ հիւրանոց, տասնից աւելի կաֆէներ, որոնք եւրոպական կաֆէների ամենահեռաւոր նմանութիւն ունեն,—բաւականութիւն տալով և ուտելու ճաշակին. Լաւ սպիտակ հացի ֆունտը արժէ 5 կ., իսկ սև հասարակները 4 կ.,—մսի օխան 15 կ. է, բայց 17 կոպէկից երբէք պակաս չեն տայ. Մսավաճառները և հացագործները այստեղ, ասում են, իրանց կանոնազանցութեամբ շատ յայտնի են. Օրինակ բուխար առնելը տակոյով թէև 1 ր. 20 կ., բայց 3 ր. պակաս ձեզ չեն տանում, չը նայելով նոյն իսկ պօլիցիական առաջարկութեանը. Գօվական և փառաւոր կամուրջը, որ Ռիօնի վրայ է ձգված, շատ նեղ է.

Այնքան յարաբերութեան համար յատկացրած մի կամրջի համար դա մի մեծ պակասութիւն է. Վանեցի և մեւցի մշակների շատութիւնը և ճարպկութիւնն ու գործունէութիւնը աչքի առնելու թեան գլխաւոր շարժիչն է.

Մօտ 20 տարուայ մշտական հայեր կան և բաւականաչափ ժամանակաւորապէս բնակվողներ գրեթէ բոլորն էլ քօմիսիոներներ. Ունեն մի փայտաշէն եկեղեցի և մի Տէր-Դաւիթ անունով քահանայ, որից ամենքն էլ անխտիր սաստիկ դժգոհ են. Փօթի նման տեղում հայութեան պատւոյն համար գէթ լաւ քահանայ պէտք է ունենալ. Ինձ ասացին որ քահանան տարեկան մինչև 1500 ր. արդիւնք կարող է ունենալ. Ռուսական փայտաշէն եկեղեցին համեմատաբար աւելի լաւ է. Փօթիում կայ և քաղաքային ուսումնարան, որը այսօր դոց լինելով չը կարողացայ հանդիպել. Ուսումնարանի դասեթում մի քանի մարմնամարզական գործիքներ կան. Փօթիի թէ մշտական և թէ ժամանակաւոր կերպով կեցող հայք միմեանց հետ սիրով են ապրում. Բացի այն նուէրներից, որ մինչև հիմայ այդ ազնիւ մարդիկը արին յօգուտ Վասպուրականի սովյալներին, վերջին օրերումս կրկին մօտ 300 ր. հաւաքել էին և ուզում էին շուտով ուղարկել «Մշակին».

Այն յարգը և արժէքը ինչ որ հողը Փօթիում ունէր պատերազմից առաջ, այժմ բոլորովին կորած է և 3000 ր. առաջ գնահատվող հողը այժմ 500 ր. կը տան և առնող չը կայ. Բացի Բաթումի գրաւելը, ասացին, կան և մի քանի ուրիշ պատճառներ, հաւանականաբար կլիմայական. Տները և կրպակները համեմատաբար լաւ վարձ են տալիս իրանց տէրերին. Փօթին և իր շրջական հարուստ է բաւականութեամբ, որոց միակ ազդեցութիւնը կարծես լինի որ մարդ կարօտանում է այդ ճահճոտ և տղմոտ անկիւնում փորր ինչ օդ քաշել. Այսօր դեռ. յունիսի 27-ն է և ճաշին անտանելի շոգ տրաւ.

Տեղական հայք լինելով զանազան քաղաքներից և աշխարհներից եկած, բնականապէս ունեն իրանց բարբառը, բայց ես շատ զարմացայ երբ յանկարծ տեսնում եմ քաղաքային պարտէզում եւրոպական շորեր հագած մի կին իր երկու փոքրիկ աղջիկներով ամենամաքուր հայերէն խօսելիս իր որդոց հետ. Այդ կինը և իր մանուկները իրանց ընտիր լեզուով իմ ուշադրութիւնը գրաւեցին մանաւանդ նրանով, որ Փօթիում հայոց ուսումնարան չը կայ. Կինը ինքը, ինչպէս իմացայ, մի այնպիսի քաղաքից է, որտեղի բարբառը մի բարեկական խառնակութիւն է. Ուրեմն այն կինը ինքնուրոյնաբար սովորել և սովորեցրել է իր զաւակներին իր մայրենի լեզուի մաքուր տեսակը.

Մայիսի 1-ին այստեղ, ասում են, գալիս է Քութայիսից, Գօրուց, Թիֆլիսից և Բաթումից մեծ բազմութիւն, որը և քաղաքից 2 վերստաչափ հեռու մի ծառազարդ տեղում (паркъ) ուրախութիւն է անում. Խաղերի մէջ նշանաւորներն են ձիարշաւը և կռուամարտը (մուշտի-կռիւ).

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ԶՈՒՄԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻՆ

Յայտնի

Փոխիմ։

—Շատ լաւ բան է, ասենք, ասում է մի ընկեր է չուտով։ Մեր ընկերն է ու ես ճանաչում եմ նրան վաղուց։ Բայց ինչո՞ւ նա ինձ չի ասում այդ մասին ինքը։ Ինչո՞ւ նա ինձ չի ասում, որ ես ինձ պահեմ այնպես, ինչպես պահում է ինձ համար ամենամեծ թշնամին։ Ինչո՞ւ նա ինձ չի ասում, որ ես ինձ պահեմ այնպես, ինչպես ես պահում եմ ինձ համար ամենամեծ բարեկամի հանդէպ

Fonds A.R.A.M

Ս. Պոլսոյ, 14 յուլիս 80

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ընդհանուր ժողովոյ մը ատենապետ ընտրուեցաւ Ռիֆաաթ փաշա, որ ներկայ էր նաեւ Սուլթանին։ Ժողովոյ նպատակն էր քննել Ռումելիոյ ֆինանսական վիճակը։ Ռումելիոյ գանձապետ Ռաշիտ պէյ ներկայացուց տարեկան հաշիւները, որոնց համաձայն տարեկան ընդհանուր մուտքը կը հասնի 282 միլիոն 50 հազար 902 ղրուշի, իսկ ծախքերը 372 միլիոն 24 հազար 102 ղրուշ։ Ռումելիոյ պարտքերուն տոկոսները կը հասնին 90 միլիոն ղրուշի։ Ռաշիտ պէյ կը յայտնէ, որ Ռումելիոյ ֆինանսական վիճակը ամենեւին յուսադրիչ չէ։ Ռումելիոյ ֆինանսները կը գտնուին ամենաանկանոն վիճակի մէջ։ Ռաշիտ պէյ կը պնդէ, որ Ռումելիոյ ֆինանսները պէտք է անկախ ըլլան Պոլսոյ ֆինանսներէն։ Ռաշիտ պէյ կը պնդէ, որ Ռումելիոյ ֆինանսները պէտք է անկախ ըլլան Պոլսոյ ֆինանսներէն։

Ռումելիոյ ընդհանուր նահանգապետ Ռաշիտ փաշա կը պնդէ, որ Ռումելիոյ ֆինանսները պէտք է անկախ ըլլան Պոլսոյ ֆինանսներէն։ Ռաշիտ փաշա

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՐԴԵՀԱՇԻՒՆ, ԱՑԳԻՆԵՐԻՆ, ԹՈՂԱԿԱՑՆԵՐԻՆ, նոր հրդհ հաշիւը «ԿՕՄՊՈՊՈԼԻՏԱ», ամէն տեսակ գործածութեան համար չաթ քաշող մեքենաներ և ամէն տեսակ պատկանելիք ջրանցքների համար, ԳԻՐԾԱՐԱՆ ԲԻՒՐ. ԼԱՆԳԵՆՋԻՊԵՆ ԲՈՒԿԱՈՒ–ՄԱԳԴԵՆԲՈՒՐԳԻ մէջ։ Չաթ քաշող մեքենաների Բիւր. Լանգենզիպէն Ֆիլիալով Բուկաու–Մագդեբուրգի մէջ եղած գործարանի Ուսուցանողի միակ ներկայացուցիչ, ԱԼՖԻԵՒ ԼԱՆԳԵՆՋԻՊԵՆ, Ս. Պետերբուրգ, ՄԱԼԱՑԱ–ԻՏԱԼԵԱՆՍԿԱՑԱ № 11 առաջարկում է։ Ունենալով մեր սեփական գործարանի պատրաստած ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ՀՐԴԵՀԱՇԻՒՆ խոզակներ ՊԱՀԵՍՏ ամենատոր ձևերի, նոյնպէս և ՋՈՒԲ ՔԱՇՈՂ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ գատնազան ձևերի, ՉԵՒՔԵՐՈՎ, ՉԻԱՆԵՐՈՎ և ՇՈՒՒՈՎ գործելու համար, կարող եմ բաւականացնել ամէն տեսակ ԳԻՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ, ԳԻՒՂԱՏՆՏԱՄՆԵՐԻ ՁԱՄՍՏՎՕՆԵՐԻ, գլուխային և քաղաքային ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ և այլն ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻՆ։ Եթէ յիշեալ առարկաներից մէկը հարկաւոր լինի, խնդրեմ պատուել ինձ ցանկութիւն յայտնելով։ Նամակ առանցատոց յետոյ կուղարկեմ ՁՐԻԱԲԱՐ նկարներով, ծածկված ՊԱՏՇԱՒՈՐԱՆՔ և ՄԱՆՐԱՄԱՍՆԵՐԸ կը հաղորդեմ։

1—3

Իր յատկութիւններով մաքիւր մասերի, մանաւանդ ոսկի մասների քրոմից առաջ եկած փառան ոչնչացնող յատկութեան նկատմամբ,

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անհնաւ, ծախսում է երեսպատի բոլոր մեծ քարքանների գեղաքանների և գրոհիանների մատ Ղեկաւոր դէպքերի հնարող Ֆարմացիի մասրատոս Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻՒ գեղատան մէջն է Ցանկում, Վարչական փողոց, № 5։ Գալմանինի մէծ արկղիկը արժէ Վարչական 50 կոպ., աւելի փոքրը 30 կ.։ Պէտք է ընդգուշանալ խարդախութիւններից։

17—25 Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԹԱԻԻՒՆ

քաղաքի մի մանաւոր դպրոցի համար պահանջվում է մի հմուտ

ՎԱՐԺԱՊԵՏ ՀԱՅՈՑ ԼԻ ՈՒՍՄԱՑ

լեզուների համար խիստ նպաստաւոր պայմաններով։ Յանկացողները կարող են դիմել ՀԱՒԻՆՈՎԻ բարեկամասան պ. **ՄԵԼԻՔ-ԱԶԱՐԵԱՆՑԻ** կանուորը։

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ՉՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9–ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ։

Սրկաւշաբթի։ Դամբօնակի կանանց հիւանդ. Երօրալեվից ներքին հ., Թոռնեանց կանանց և երեխաների հ., Բնբաբանց խերուբգիական և աչքերի հ., Եան մ բօրակի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան Ջղային և հոգեկան հ.։

Երեքշաբթի։ Մինակեվից խերուբգիական հ., Վ. գօրօվ վիներական և բորաղի հ., Իւյս աչքի հ., Թախտամով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլազով, Լիսենկով և Վեռմիշեվ ներքին հ.։

Չորեքշաբթի։ Լիսենկով և Բաւդմօվակի ներքին հ., Եոսէյ մրօրակի կիներական և կաշու հ., Ամատուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւններից։

Հինգշաբթի։ Վ. գօրօվ վիներական և բորաղի հ., Թոռնեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսենկով և Վերմիշեվ ներքին հ., Բնբաբանց սիւֆիլիսի և սեռական օրգաններից հ.։

Ուրբաթ։ Դամբօնակի կանանց հ., Մինակեվից խերուբգիական հ., Կրասնօգլազով և Լիսենկով ներքին հ., Բախտամով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Եան մ բօրակի վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ Ջղային և ներքին հ.։

Շաբաթ Լիսենկով և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եան կօվակի վիներական և կաշու հ.։

Բացի այդ բժիշկ Վ. գօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը։

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9–ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար։ Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրայ, Բայանդուրովի տանը։

Առաւիաբոյժ Օբրեխտ ազքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ։

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար։

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսենկով։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԳՈՒՐՍ ԵԿԱԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Գրավաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նորա տեղը։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՆԹԵՐՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԻՄՈՆԵՑՑԻ։

Ա. ՏՄԲԻ նախադիտելիք (իբրև Հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի Հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏՄԲԻ մնան ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

գումարով առնողներին զիջում մի լինի։ Մամուլի տակ է Գ. ՏՄԲԻՆ մնալ բաղաքական։

14—20

Ղէ-քասնդրապօլու երկսեռ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ուսուց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով։

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց։

Հոգաբարձու { Սարգիս Միրզայեանց.
Ասատուր Խաչակեանց.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԵԳՕՐ ԿԱՍՈՒՄՕՎ ԵՒ ԸՆԿ. յայտնում է այդ առևտրական տան գործերով բոլոր հետաքրքրվածներին, որ գործերի ընդարձակվելու պատճառով այդ տան գլխաւոր գրասենեակը օգոստոսի 1–ից կը տեղափոխվի Վժանկիի տան վերին յարկը Վանօվկայա փողոցի և Երիվանսկայա հրապարակի անկիւնը վրայ։ Տուրքերի տալու և մուտքերի առանալու համար գրասենեակը հասարակ օրերում բաց է լինում առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ կիրակի օրը 8—10 ժամ։ Գնում է 1 և 2 փոխառութեան տոմսակներ և ծախում է նրանց այն պայմանով, որ գինը 12 ամիսների ընթացքում հատուցանվի։ Այդ պայմաններով մի տոմսակ գնողը տարեկան ընթացքում ման ուրախ է 20 համարներին, որոնք ցոյց են տրված վիկայականի մէջ չորս տիրաժներին։ Ցանձնարարութեամբ գնում է և ծախում է մանուածոյ անձանց ամէն տեսակ անշարժ կայքեր, կոմիսիայով ծախում է ապրանքներ և նիւթեր։ Ծախում է տպված պայմանագիրներ, բնակարաններ, խանութներ և դատարկ տեղեր քրէհով տալու համար։ Տուրքերին մինչև նոր կարգադրութիւնը փոփոխում է։

1) Պահելու համար մինչև պահանջելը 4½%, պայմանաւոր 5½%, 2) տուրքերին 6 ամսով 5½%, 9 ամսով 6½%, 1 տարով 7½% 1½ տարով 8%½, 2 տարով և աւելի 9։ 3) Այդ ընկերութեան 1 կալի պայ ունեցողների մանաւոր պայմանաւոր տուրքերին 9%։ Գործառնութեամբ յայտնի անձի ապահովութեամբ փող տալու ժամանակ առնում է մի ամիս ժամանակով 10%, մի շաբաթ ժամանակով 9%։

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ցանկացողները կարող են ստանալ ամէն օր գրասենեակի կառավարիչից։

9—10 (2)

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

ԵՒ

ՏԱՐԲԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20–ից կը սկսուի քննութիւնները և նորեկների ընդունելութիւնը տղայոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակը։

ՏԱՐԲԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԵԼՈՒ Է ՊԱՆՍԻՕՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆԵՎՆ ԳԻՇԵՐՕՐԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕՐԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ։

Ց. Մխրիմանեանց

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՅՐԱՆ, հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարաններում 8 ՏԱՐԻ դաստիարակութիւն ստած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1–ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ պաշտօն ստանալ բացատրէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱՆՈՒԹԵՒՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում։ Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՖԻԱՆՋԻանցի ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ։

5—22

Վաճառվում են ԳՐԱՍԵՂԱՆ, ՀԱՅԻ ՍԵՂԱՆ և ԱՔՈՒՈՆԵՐ։ Ելիսաւետինսկայա փողոց № 46 Թիֆլիսում։

3—5

Հաճախորդներ անպիսական խառնուքի թէյին գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ֆունտի հաշիւ այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խառնուքներում 30%–ով թանգ են ծախվում և այդ խառնուքի Ֆունտալի բուրլեանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ։

40—100

Երևանայ Ազ. Հոգ. Պարտեզին հարկաւոր է ուսուց լեզուի համար մի ուսուցիչ Սեպտեմբերից։ Շաբաթական 26 դասին կը տանայ 1000 բուրլ տարեկան ռոճիկ։ Յանկացողները պէտք է գոնէ մի արքունի միջնակարգ դպրոցում աւարտած լինեն և ծանօթ լինեն հայոց լեզուին ևս։

Տեսուչ Երևանայ Թեմական դպրանոցի Ս. Բէգ–Նազարեանց։

3—5

Ծախվում են ԳՐԱՍԵՂԱՆ, ՀԱՅԻ ՍԵՂԱՆ և ԱՔՈՒՈՆԵՐ։ Ելիսաւետինսկայա փողոց № 46 Թիֆլիսում։

3—5

Ճանապարհ 1–ից վարշավսկացի գնկարներին կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի տանալ կանայք, շոկոլադ, թէյ և պատրաստված հանգստեան գանազան ՁՐԵՐ։

28—40

Дозволено Цензурою 25 Іюля 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Մխիթարեանց Типографія А. А. Мхельсона

Fonds A.R.A.M

№ 131 Յուլիսի 30 (Օգոստոսի 11) 1880 Յուլիսի 30 (Օգոստոսի 11) № 131

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յատուկ պատգամներ դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Դատի կիրակի և տան օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մենք չենք նկատում—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Իգդիրից։ Նամակ Գանձակից։ Նամակ Վարսից։ Նամակ Առտաքանից։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Աֆղանիստան, Թուրքիա։ Նամակ Պարսկաստանից։—Զմշակից հնագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բ ա ն ա տ ր ա կ ա ն։ Գրականական նկատողութիւններ։

ՄԵՆՔ ՉԵՆՔ ՆԿԱՏՈՒՄ

Պարելով Թիֆլիսի մէջ, մենք ուշադրութիւն չենք դարձնում Ներսիսեան դպրոցի վրա, չենք հետևում նրա հոգաբարձուների, տնտէսի և ուսուցիչների գործունէութեանը, մանաւանդ որ արդէն հեռուից զգվում ենք այդ գործունէութիւնից, պարզ տեսնելով, թէ մեր այդ բոլոր գործիչների ապրելն մատուցած ծառայութիւնը հիմնվում է միմիայն անասնական կրքերի, թշնամութեան, նախանձի, առելութեան և ամենակեղտոտ ինտրիգների վրա։ Մենք վաղուց արդէն ձեռք վերցրինք Ներսիսեան դպրոցից, բայց երբ ամպարիշտ համարելով նրա դրութեան ուսումնասիրելը, ապարդիւն համարելով նրա անձռնի բնթացքի քննադատութիւնը։

Մենք վաղուց համոզվել ենք, որ Ներսիսեան դպրոցը ազգային հիմնարկութիւն չէ, այլ յայտնի մի տեսակ մարդիկների նեղ շրջանի համար ապրուստի ապրիւր է, դոյութեան անհրաժեշտ պայման է, անկեղծութ է....

Կրկնում ենք, մենք վաղուց ձեռք վերցրինք Ներսիսեան դպրոցից։

Բայց մեզ պէս չեն կարող վերաբերվել գաւառացի հայերը Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցին. նրանք անտարբեր չեն կարող լինել դէպի այդ դպրոցի առաջադիմութիւնը կամ յետադիմութիւնը, որովհետև այդ դպրոցի վրա նայում են, որպէս գաւառական բոլոր դպրոցներին ուղղութիւն տուղ, ամենքի համար ուսուցիչներ պատրաստող դպրոցի վրա։

Գաւառներում հաստատացած են, որ Ներսիսեան դպրոցը անհամեմատ բարձր է, քան թէ մեր գաւառական բոլոր թեմական դպրոցները, Էրզրում, Կարս, Ալէքսանդրապոլ, Շուշի, Ներսիսեան և այլ միջնակարգ հոգևոր ուսումնարանները. գաւառներում հաստատացած են, որ Ներսիսեան դպրոցը մի տեսակ ուսուցչական սեմինարիա է, որ յանձն է առել պատրաստել ուսուցիչներ բոլոր գաւառական ծխական և մինչև անգամ միջնակարգ հոգևոր դպրոցների համար։

Բայց որքա՜ն մեծ է լինում գաւառացի հայի զարմացքը, որքան աննկարագրելի նրա զայրոյթը, երբ գալով Թիֆլիս և այցելելով Ներսիսեան դպրոցը, նա համոզվում է որ խաբված է եղել իր կարմած համոզմունքի մէջ։

Նրա առջև յանկարծ ներկայանում է հետևեալ տեսարանը. ողորմելի, կիսատ շինութիւն, տպէտ, գրեթէ անդրապետ ուսուցիչներ, բարձր դասարաններում երկու անգամ երկու հաշիւ անկարող աշակերտներ, անհոգ, անտարբեր, դպրոցը երբէք չայցելող հոգաբարձուներ, մանկավարժական կուրսերի կատարեալ բացակայութիւն, և այլն....

Գաւառացի հայը համոզված էր, որ բացի ընդհանուր միջնակարգ դպրոցի դասատուներից, Ներսիսեան դպրոցը ունի և մի բարձր, մանկավարժական դասատուների համար մասնաւոր դասատուն, դասատուին այդ նպատակով իր հաշուով սուներ է պահում Թիֆլիսի այդ կարծեցեալ ուսուցչական դպրոցի մէջ, —բայց որքան է նրա զարմացումը, երբ Թիֆլիս գալով նա տեղեկանում է, որ մի տարի է արդէն այդ դասատունը գոյութիւն չունի, որ այդ դասատունը պատեհ հոգաբարձուների և նախկին տեսչի, պ. Մանդինեանի անճնական հաճոյքի, կապրիզի ժամանակաւոր արդիւնքն էր, որ բացի ընդհանուր միջնակարգ դպրոցի դասատուներից, Ներսիսեան դպրոցը ունի և մի բարձր, մանկավարժական դասատուների համար մասնաւոր դասատուն, դասատուին այդ նպատակով իր հաշուով սուներ է պահում Թիֆլիսի այդ կարծեցեալ ուսուցչական դպրոցի մէջ, —բայց որքան է նրա զարմացումը, երբ Թիֆլիս գալով նա տեղեկանում է, որ մի տարի է արդէն այդ դասատունը գոյութիւն չունի, որ այդ դասատունը պատեհ հոգաբարձուների և նախկին տեսչի, պ. Մանդինեանի անճնական հաճոյքի, կապրիզի ժամանակաւոր արդիւնքն էր, որ բացի ընդհանուր միջնակարգ դպրոցի վարչութիւնը հանդիսաւոր, փառաւոր կերպով հրապարակապէս յայտնած էր, բայց նոյն դասատուն փակման մասին մի ամբողջ տարի է արդէն որ լուռ է կենում, դիտմամբ ոչ որին չէ յայտնում....

Այսպէս են մեր բոլոր ապագ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆԱԳԱԿԱՆ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

„ДВАДЦАТЬ ПЯТЬ ЛѢТЪ НА КАВКАЗѢ“

1842—1867

Л. А. ЗИССЕРМАНА

Այն օրից երբ մենք բաղդ ունեցանք հանդիսատու խաղալ բնակութիւն հաստատել Կովկասի տամանիներում, մինչև այսօր խստակրութեան ու լրտեսութեան նկատմամբ մենք չենք եղել նրա մշտահաս և առատ աղբիւրները, որոնք կարող էին շատ հեշտ միջոցներով մշակել Կովկասի արտադրութիւնները, նրա բազմատեսակ բնական հարստութիւնները և վերջապէս կեանքի նիւթական կողմը, որ կարող էր զարգանալ մեր մէջ, եթէ միմիայն հասարակական կրթութիւնը մի կանոնաւոր ուղղութիւն ընտանար։ Բայց մի և նոյն ժամանակ հարկ է ասել, որ այդ բոլոր հարստութիւնները մեզ հասկանալի են, որ մենք ընտելացած ենք նրանց մշակութեան և արտադրութեան գործում, որ մենք հիմնաւոր կերպով ենք ուսումնասիրել այն աշխարհը, որ մեզ շրջապատում է, Կովկասի բնութեան փառահեղ ու չքեղատեսիլ պատկերները մեր պարապմունքի և աշխատանքի նիւթ առնելով, մի և նոյն ժամանակ կարծես թէ մոռացել ենք մտածել և նրա բնակիչների մասին։ Ճիշտ, թէև շատ ժամանակ մենք նրանցով հետաքրքրվել ենք, բայց պիտի խոստովանել, որ այդ հետաքրքրութիւնը երկար տևողութիւն չէ ունեցել, առանց որոշ մենք երբէք ապահովված չենք լինել մշտական անակնկալ յարձակումներից—որպիսին էր Կովկասի ապստամբութիւնը 77 թուականներում։ Վաթսուն տարվայ պատմիչները ու պատուհասները ցանկալի հետևանքներ չունեցան—չը կարողացանք ընդհանուր հասարակական անդորրութիւն վայելել։ Այժմ հարկաւոր է անդուլ ուրիշ մրջյունների դիմել. բայց թէ ինչ մրջյունների —այդ բոլորը կարող է պարզվել միայն բազմակողմանի կերպով ուսումնասիրելով տեղական կեանքը։ Բայց որքան չուտ կայանան բնակիչների և տեղական մասնաւոր ոյժերի ներկայացուցիչների մէջ փոխադարձ յարաբերութիւնները, այնքան ևս չուտով կը վերանան տգիտութիւնը և անբարեացակամութեան արատաբեր նշանները և այդպիսով մենք փոխած կը լինենք բնակիչների վերաբերմամբ ունեցած մեր այն կարծիքները, որոնք տարաբաղդաբար արմատացած են մեզնից շատերում։

Պատմութիւնը կարդում է իր դատավճիռը մարդկային կեանքի այս կամ այն վայրկեանի վերաբերմամբ. բայց մենք հաղիւ թէ սխալվենք, եթէ աւելացնենք մեր կողմից, թէ այդ դատավճիռները աւելի կատարեալ և աւելի արդարացի կը լինէին, եթէ իրարանձիւր սկզբունդ ուսումնասիրելով տեղական բնակիչների այժմեան կեանքի վիճակը և պարզելով ժողովրդի և ինտելլիգենցիայի փոխադարձ յարաբերութիւնները աշխատէր որոշել մի և նոյն ժամանակ և իր արտադրութեան աստիճանը։

Ներգործել միմիայն նիւթական ոյժերով և դրանց միջնորդութեամբ հասնել բոլոր հետևանքների—ինչպէս մի քանիսը կարծում են—բոլորովին անհնարին է, ըստ որում չէ կարելի երբէք յոյս կապել նիւթական ոյժի վրա։ Ուրիշ բան է բարոյական ոյժը։ Կարելի է մեզ պատասխանեն թէ՝ բարոյական ազդեցութիւնը չէ տարածվում վայրենիների վրա։ Բայց արի զննենք ուշադրութեամբ այդ վայրենիների փոխադարձ յարաբերութիւնները։ Ինչով կարելի է բացատրել նրանց անպայման հնազանդութիւնը ընտրած ծերակոյտների ամաօրեայ—այդ ինչ սէր է և ինչ բարեկամութիւն. կարելի է սա մի տկարի սարսափ է հզօրի առաջ։ Ահա այն բոլոր հարցերը ու տարակուսանքները, որոնք հաճախ թէ մեր օգտին են վճռվում։

Ձիշտ է, վիճակագրական տեղեկութիւնները, յիշատակարանները, կենսագրութիւնները—ինչ վերնագիր էլ ընտրած լինի հեղինակը իր համար, թէկուզ ամենաչնչին տողն էլ լինի նա—միշտ ունեն իրանց նշանաւոր և մի և նոյն ժամանակ հետաքրքիր կողմները, միշտ կարող են ժողովրդական կեանքի ուսումնասիրութեան գործում մեծ ծառայութիւն անել։ Այստեղ հարկաւոր չէ մեծ համառութիւն, մաս երեւակայութիւն, քանաստեղծական տաղանդ, խոր միտք, գեղարուեստական լեզու։ Եւ առանց բոլոր այդ արժանաւորութիւնների հասարակ պատմութիւնը թէ մարդս այս ինչ դարում ինչ է տեսել, ինչ է գրծել և ինչ փորձել—չէ կարող չը լինել հետաքրքիր ու կրթողական, չէ կարող չը բերել չջնջվելի օգուտներ։ Մենք ոչ թէ այդ միջոցով ծանոթանում ենք այն մանրամասնութիւնների հետ, որոնք ըստ մեծի մասին պատմութեան էջերից անհետանում են, բայց մի և նոյն ժամանակ պարզաբանում հանրածանօթ փաստերը, այլ և տեսնում ենք թէ մարդու բնաւորութիւնը և վիճակը ինչպէս են կազմվում։ Աւում են թէ՝ ուրիշի փորձը մեզ անօգուտ է։ Այդ կարծիքը մասամբ միայն ճշմարիտ է։ Ցիրաւի, եթէ փորձը մեզ երեւում է իբրև օրինակ նրան նմանելու կամ նրանից երկիւղ կրելու—մեծ մասով մեր ցանկացած նպատակը չէ կատարվում, ըստ որում մենք ոչ ուզում ենք նրան նմանել և ոչ էլ նրանից երկիւղ կրել։ Բայց մարդուս ձգտումները և ցանկութիւնները, դժբաղդութիւնները և ուրախութիւնները, յետադիմութեան պայմանները և անցաղութիւնները

Fonds A.R.A.M

յին գործերը, հնարով նրանց դեկավարող հայ ինտելիգենցիայի.... Հետևից այդ բոլոր գործերը և հիմնարկութիւնները գեղեցիկ, փայլուն, օգտակար են երևում, բայց մտեցէք նրանց,—և այն ժամանակ կերևայ այդ հիմնարկութիւնների տգեղութիւնը, նրանց դարձուածքը, նրանց վերին աստիճանի անճոռնի լինելը, ոչ թէ ընդհանրութեան, բայց այս կամ այն ազգային անձնաւորութեան մանաւանդ, կեղտոտ շահերին ծառայելը:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԻԴԴԻԻՑ

—

18 յուլիսի

Հայի քաջութիւնը իր համարիւն եղբօրը վնասելու մէջն է։ Այս դժոխային ախտը այնպէս արմատացած է հայի սրտումը, որի արմատախիլ անելը գրեթէ անհնարին է։ Ահա մի քանի օրինակներ։

Երևանի մի վաճառական հազար րուբլի արժողութեամբ ապրանք էր բերում Ղին-Բայազէթի կողմերից. նոյն իսկ բայազէցի Գ. անուն մի հայ թեպետ ապրանքը բերող կառանքի առաջը կտրելով, մէկայն յիշեալ երեանցու ապրանքը վերառած՝ տարած էին։ Եւ դող քաւրդը մի քանի օրից յետոյ խզդիր պատահելով, ապրանքատէրը կամենում է գողին կալանաւորել տալ. այդ միջոցին գարձեալ նոյն բայազէցի Գ. անուն անձը գիշերով ձայն տալով, գող քրդին փախցնելու փորձ է փորձում, բարեբախտաբար այդ օգնութիւնը ուշ հասնելով, գողը բանվեց և այժմ բանտումն է։ Երբ հարցնում ես Գ.-ին նրա ամբաստանութեան համար, նա առանց չառագանչելու առում է. օրովհետև չոհ ունենք։ Կան այսպիսի առում է օրովհետև չոհ ունենք։ Կան այսպիսի առումներ մի ազգի մէջ, որոնց մի առ մի նկարագրելը չատ երկար կը լինէր։ Մի այլ օրինակ. մեր հասարակութիւնը բարերարութեամբ կամեցաւ մէկին իրաւունք տալ իր առուտրի վրա ջրաղաց չունենալու. այժմ ջրաղաց չունենալով իրանց ֆինդրական պայմաններին, իսկապէս այնպէս նման են մէկ մէկու, որ այն փորձառութիւնների մէջ—որ պատահել է, կարելի է ամ վաղ ժամանակ, կողմնակի ու բարերարին մեղ անծանօթ անձը—մինչ ճանաչում ենք ու գտնում այն, ինչ որ մենք ինքներս ենք փորձել կամ փորձում ենք այժմ չատ թէ քիչ. և տեսնելով թէ ինչպէս են վերջացել այդ փորձառութիւնները, ինչպէս են լրացել մեզ անձնասա ապառնացող վրանգները և մեզնից հեռացել ըստ երևոյթին անընկճելի գժուարութիւնները, թէ ինչպէս ըստ երևոյթին անյաղթ հանգամանքները բարի վախճան են ունեցել, իսկ ըստ երևոյթին անյաղթ հանգամանքները—յաւելի վախճան—չենք կարող մենք այդ մասին հոգալ և ծանր կերպով մտածել։ Մեր մէջ կատարվող անընդհատ երևոյթները գործես թէ կենդանութիւն են ստանում. ապագային են դուրս գալիս մեր այն թաք կացած ոյժերը, որոնք ուղղութիւն են տալիս մեր կեանքին, միտքը զբաղեցնում է ու պարզվում, հոգին քաջալերվում է և ամրանում։ Չը կայ մարդկային կեանք, որքան լինէր նա միտքով և ազգատ, որքան մտքի և անհնչան, որ իրերի և ազգատ չը լինէր մեղ և հանդիսական չը հաստատէր այդ ճշմարտութիւնը։ Չը կան և ապա ուրեմն կենսագրութիւններ, յիշատակարաններ կամ յիշողութիւններ, որ հետաքրքիր չը լինեն մեզ համար։ Այդ հետաքրքրութիւնը մի հարկէ ասելի է կրկնապատկվում, եթէ գործողութիւնը կատարվում է պատմական գետնի վրա, մարդուս երեակայութիւնը յափշտակող հանգամանքների մէջ. եթէ մանաւանդ յիշողութիւնների մէջ մտնում են այնպիսի դէպքեր, որոնք յայտնի են ամբողջ երկրին և բացի այն անձանց նկարագրութիւններից, որոնք յայտնի դեր են խաղում հասարակական և պետական կեանքի մէջ, մտնում են և զանազան բնական անցքեր, հերոսական յարձութիւնների վերաբերութեամբ այլ և այլ պատմութիւններ, անդաղ փոխանակ երախտիք ճանաչելու, աչքատում է նոյն հասարակութեան հոգերին և կալուածքներին տիրապետել։ Այս վերջին երախտամոռ խզդիրցի, վանայ ամենաներին հազար րուբլի խոստացող և չը տուող, մի հարուստ հայ հողևորական է։ Մի պոլիցիական (թէև իրաւունքի հակառակ է) պատասխրում է մի գիւղի տանուտէրին իր ձիու համար խոտ, գարման, գարի և իրան համար հաւ, ձու, իւղ և այլ ուտելիքներ բերել բազմաթիւ ձրի։ Երբ տանուտէրը մի փոքր ուշացնում է, պոլիցիականը նրան լաւ ծեծում է և թրով թևքը վերաւորում է։ Այս բանաւորն էլ մեր ամենս յայտնի մի հայ ծառայող է։

Մ.

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

—

10 յուլիսի

Գանձակում թանգութեան առաջը առնելու նպատակաւ անցեալ տարվանից կազմվեց ցորենի կոմիտեա, հասարակութիւնից ընտրվեցան անդամներ, գանձապահներ, դրանց յանձնեցին, բացի քաղաքային մօտ 10,000 րուբլուց, նոյնպէս և հասարակութիւնից չատերը առանց տոկոսի տուին 50—100 րուբլի, որ գործադրվի ցորենի առուտրի մէջ, և թանգութիւնը վերջանալուց յետոյ իրաքանչիւրը առանայ իր տուած գումարը. որքան րում ենք այդ վերջին գումարն էլ հասնում է մօտ 10000 րուբլու։ Ուրեմն մեր քաղաքի ցորենի կոմիտեայ իր ձեռքում ունեցել է իբր դրամագլուխ մօտ 20000 րուբլի։ Թէև կոմիտեայ գործունէութեան չրջանում չատ չար ու բարի անցաւ, բայց ամենը իր թովանդակութեամբ մեզ հասաստատեց, որ կոմիտեան հաւատարմութիւնը, երբեմն, թէ հասարակութեան հաւատարիմ անդամներից ամենը 'ի չարն են գործ դնում հասարակութեան հաւատարմութիւնը, երբեմն, թէ հասարակ ազգաները աւելի իրենց քսակի օգտին են ծառայում, քան հասարակութեան, և ուրիշ չատ բան։ Իսկ մեր կոմիտեայ պատասխրի անդամները ուշադրութեան չարժացնելով, և տեսնելով հնարաւորեան առաջին գումարը կը հաւքի, կարատանը կանգնիս ասելով, չարունակում էին իրենց գործերը։ Բայց հասարակութեան մի մասը ապատում էր ամենը տեսնելով, կոմիտեայ հաշիւները տեսնելուց յետոյ, ասեմ մօտ երկու ամիս է, որ կոմիտեան գադարեցրել է իր ուսուցումը։

Գանձակում այժմ հացի առատութիւն է, իսկ փողի պակասութիւն. վաճառականութիւնը բոլորովին ընկած է, փողի տոկոսը անհամեմատ բարձրացած է։ Ցորենի առուտրի մասին կոմիտեային փող տուող պարոնները ցանկանում են յետ առանալ իրենց փողերը, բայց առուտ չը կայ, որովհետև մինչև հիմայ դեռ ևս կոմիտեան իր հաշիւները չէ վերջացրել։ Լսվում է, որ ցորենի ամբարի վերաբերացուները դեռ ևս իրենց հաշիւները չեն ներկայացրել կոմիտեային, որոնց վրա կան բաւականաչափ գումարներ։ Ո՞ւր են այն ճչմարտասէր Նամակագիրները, որոնք կարիտի պէս տասնեակ երկար էին թափում խեղճ վաճառականների գլխին, որ նրանք իրենց քսակների բերանը չատ ամուր փակած են, որ նրանք չեն կամենում օգնել ազգասէրներին, ինչի այժմ լուռ են և չեն խօսում. ինչով են մեղաւոր այդ նուիրատու պարոնները, որոնց գումարները մնում են կոմիտեայ պարոնների, որոնց գումարները մնում են միանեակ մօտ գատարկ պատճառներով, որպէս թէ հաշիւները չեն վերջացել. և ինչի կը վերադեռ հաշիւները չեն վերջացրել. և ինչի կը վերջացնեն, քանի որ ձեռնատու է ամբարի վերակացներին, ջուրը պտտր պահելով, իրենց մօտ գումարը գործադրել իրենց անձնական առևտուրի մէջ. հասարակութիւնը չափազանց վրդովված է, ես համեստութեան կանոնից չը չեղուելով, այս անգամ չը կամեցայ կոմիտեայ անդամների անունները յիշել, յուսալով, որ նոքա չուտով կը վերջացնեն կոմիտեայ վերաբերեալ հաշիւները և բաւականութիւն կը տան հասարակութեան հետաքրքրութեանը, իրանց հաշիւները հրատարակելով լրագրի միջոցով, իսկ հակառակ դէպքում, կը պարզվի իրաքանչիւրի գործակցութիւնը...

Ասում են, քաղաքիս առաջ ցօվհաննէս եպիսկոպոսափանը նոյն եպիսկոպոսն կից պարտիզի գետնափոխանը նոյն եպիսկոպոսն կից պարտիզի գետնափոխանակ չորս տասնեակ թզենի տնկելու հրամանագրեր է. ցանկալի էր իմանալ, ինչ անհրաժեշտ կարևորութեան համար է վաճառելը։

«Պատկ չարաճաճերքի ֆելիետոնները այստեղ ոչ թէ բաւականութեամբ են կարդում, այլ ընդհակառակը այդ թերթը չատերին ծառայում է իրեղէններ փաթաթելու համար։

Գանձակում իմենք ջուր բերելու հարցը անվերջանալի երկարեց, իմ կարծիքով չի վերջանայ քանի որ բերելու ջրերի թիւը կայ և մի պարանի Գալմալարի ջուրը։

Ա. Հ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

—

30 մայիսի

Մենք՝ Ս. Շուչանիկեան օրիորդաց դպրոցի աշակերտուհիքս չը կամենալով անտարբեր մնալ դէպի վաստաբարեանի տժգոհութիւնը մեր եղբայրների և քոյրիկների թշուառ վիճակը, ուստի հետաքրքրվելով մի փոքրիկ գումար, որը ահա նուիրատուների անունից ցուցակի հետ միասին ուղարկում ենք ձեզ, խնդրելով հասցնել նրանց, և եթէ կարելի է տպագրել նուիրատուների անունները և ազգանունները ձեր պատուական թերթի էջերում.—

Օր. Եսթեր Աստեղեանց 1 ր., օր. Եղիսաբեթ Մխչեանց մի օսկի 2 ր. 50 կ., օր. Եսթեր Զմչկեանց 1 ր., օր. Մագդաղինէ Ապաջեանց 1 ր., օր. Հայկանուշ Եփրամչեանց 1 ր., օր. Հերիքնազ Գարագաչեանց 1 ր., օր., Գայիանէ Շախեանց 1 ր., օր. կատարինէ Զալթիկեանց 1 ր., օր. Լուսինդակ Սատմբօղեանց 1 ր., օր. Աննա Պարունակեանց 25 կ., օր. Երանուհի Մատինեանց 50 կ., օր. Զարուհի Օհանջանեաց 50 կ., օր. Նունվարա Շահազազեանց 50 կ., օր. Հռիփսիմէ Տէր-Մելքսեդեկեանց 40 կ., օր. Մագդաղինէ Նահապետեանց 40 կ., օր. Արաքսի Յակովջանեանց 40 կ., օր. Սոֆիա Մատազչեանց 30 կ., օր. Սոֆիա Մելքազեանց 30 կ., օր. Մարուհի Զարզչեանց 20 կ., օր. կալիփսէ Օքսուզեանց 20 կ., օր. Հայկանուշ Խամիրեանց 20 կ., օր. փեփրոնիա Մխսակեանց 15 կ., գումարը 14 ր. 75 կոպէկ։

Օրիորդ Եսթեր Աստեղեանց

ՆԱՄԱԿ ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ

—

Մայիսի 26

Ուղարկում եմ, այս Նամակիս ծոցումը ծրարած, ձեր յարգելի անուան վրա հինգ արծաթոյ րուբլիների արժողութեամբ թղթադրամ (5 ր. արծ.) նուիրած մի անյայտ պարոնից, յոգուտ հայ ազգի տուածների վան քաղաքի, խոնարհաբար խնդրելով, խմբագրատան մէջ ժողովված գումարների հետ միասին, այս նպատակի համար, ուղարկել և այս աննչան նուէրը ըստ պատկանելոյն։

Մելիքսեդեկ քահ. Բալանթարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

—

Երէկ, յուլիսի 28-ին երեքշաբթի օր, «Մշակի» համարը չը հրատարակեցինք, որովհետև երկուշաբթի օրը վարդավառի տօնն էր։

—

Լսում ենք որ հանգուցեալ Գաբրիէլ արքեպիսկոպոս Ալվազովսկու բոլոր թղթերը, նամակները և ձեռագիր հեղինակութիւնները հոգևոր իշխանութեան հրամանով տարվեցան Լ՚Ջմիածին, և այնտեղ այրվեցան, որպէս ա ա ն գ ա ւ ա ռ գրութիւնների մէջ, ասում են, կայրին կրիտիկական յօդուածներ հայոց այժմեան հոգևորականութեան և Լ՚Ջմիածնի գործունէութեան մասին։

—

«Русск. Вѣд.» լրագրին գրում են Իլազան նահանգի Միխայլով քաղաքից, որ ժողովրդական լուսաւորութեան նախկին մինիստր կոմս Տոլստոյ որպէս այդ քաղաքի խոշոր կալուածատէր, ցանկացել է մասնակցել հասարակական գործերին և քուէարկել է տուել իրան գաւառական Զեմստվոյի ձայնաւոր ընտրվելու համար։ Բայց 46 ընտրողական ձայներից կամը ստացել է միայն 3 սպիտակ և 43 սև քուէ։

միակերպ տպաւորութիւն են ունենում, որ և մասամբ կարելի է բացատրել նրա ուսման թերութեամբը։ Երիտասարդ հասակում նրա մէջ, ինչպէս և կարելի է սպասել, աստիճ զգայման ցանկութիւնը յաղթող է հանդիսանում բոլոր միւս կողմնակի ցանկութիւնների առաջ. բայց յետոյ կեանքի պ ր օ զ ա ն հանդէս է դուրս գալիս, նա իր գործը գործում է և կամաց—կամաց նրա ամենու և բարոյական ձգտումները փոխարինվում են նիւթական ձգտումներով միայն, ինտրեանները փոքրանում են ու սահմանափակվում և չատա—կապիտանի կամ Աննա—երրորդ աստիճանի նչանը վճռում է ու պարզում բոլոր հարցերը. թէև ուսումնասիրութեան ձգտումը հեղինակը ըստ երևոյթին անարատ պահպանում է իր մէջ, թէ այսպէս և թէ այնպէս հեղինակի նկարչին—հոգեկան կեանքը իր բոլոր անվճիռ տարակուսանքներով պարզ կերպով ցոլանում են նրա գիշողութիւններին մէջ. ուստի և առաջին հատորը—որտեղ Զիսաերմանը նկարագրում է իր մանկութիւնը, իր գործունէութիւնը աւելի լայն և բազմակողմանի քաղաքական ասպարիզում և այդ միջոցում Թիֆլիս քաղաքական կեանքի կենսրոնից մօտ լինելը—չէ կարող չը լինել մեզ ամենս համար հետաքրքրական, քան թէ երկրորդ հատորը, որտեղ գլխաւորապէս հետաքրքրութիւնը կայացնում է չատա—կապիտանների կեանքի և միակերպ յարձակմունքների մէջ լեռնական ազգերի հետ—մի խօսքով այնպիսի դէպքերի և երևոյթների մէջ, որտեղ պարզ կերպով ցոլանում են միմիայն նեղ և անձնական խնդիրներ։

(Կը չարունակվի)

Fonds A.R.A.M

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՖԳԱՆԻՍՏԱՆ

Լրագիրները մեծ կարեւորութիւն են տալիս Անգլիական կառավարութեան գործերին, որ վերաբերում են Աֆղանիստանի հետ յարաբերութեանց։ Անգլիական կառավարութիւնը հաղիւ թէ կարող լինի կոնֆերենցիայի միջոցը, որով հետեւ դրանով պէտք է անվաւեր համարուի Գանդամարի հաշտութիւնը, որ կնքուեցաւ 1879 թուին։ Ուստի Անգլիացիները պէտք է անպատճառ վրէժխնդիր լինին իրանց հաշտութեան համար, որովհետեւ հակառակ դէպքում Կաբուլի մէջ ներկայումս եղած զօրքերը հազիւ թէ կարողանան վերադառնալ Հնդկաստան։ Էլբրոսեանը պէտք է պատժվի իր յաղթութեան համար։ Այս մտքի հետ Անգլիացիք ամենքը համաձայն են։ Գեներալ Բէօրօուսի յաղթվելը պատճառ է դառնում ուժի նոր պատերազմական գործողութիւնների։

Անգլիական գործերի այսպէս խըճդճվելու բարոյական պատասխանատուութիւնը ամբողջապէս ընկնում է անգլիական պահպանողականների կառավարութեան և Հնդկաստանի նախկին փոխարքայի վրա։ Իշխանութենից հեռանալով, նրանք գործին այնպիսի ուղղութիւն տուին, որ պէտք է անպատճառ խանգարէր Աֆղանստանի միհնարաւորութեան խաղաղասէր դիտաւորութիւնները։ Հէնց այն րոպէին, երբ պահպանողական կառավարութիւնը պէտք է հրաժարական տար, Կանդահարի կառավարիչ նշանակվեցաւ Եիբ-Ալի, որին իշխանութեան մէջ հաստատելու համար Կանդահարում անգլիական մի զօրաբաժին թողվեցաւ։ Կանդահարի այս կերպով բաժանելը Աֆղանիստանից առիթ տուեց վերջին անգլիական

ԹՒՐՔԻԱ

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետեւեալը։

Բ. Դրան պատասխանը պետութիւնների միացեալ պահանջներին արդէն յանձնված է սուր հարկն է։ Թիւրքայ կառավարութիւնը հրաժարվում է կատարել Բերլինի կոնգրեսի վճիռը։ Նա դառնում է, որ կոնգրեսի վճիռը անհամապատասխան է Բերլինի կոնգրեսի յանկութիւնը։ Բ. Դուռը անհնարին է համարում զիջել Ճանաստանին Նանինա, Լարիսա և Մետցովօ՝ սպառնալիքների և ցնզական պատճառներով, բայց մի և նոյն ժամանակ պատրաստականութիւն է ցոյց տալիս Ճանաստանին զիջումներ անել և խնդրում է պետութիւններից իրաւունք տալ իրանց Կ. Պոլսի դեսպաններին Թիւրքայ կառավարութեան հետ համաձայնութիւն կայացնել վերջնական սահմանական գծի վերաբերութեամբ։

Եթէ պետութիւնները համաձայնվին Բ. Դրան հետ, յունական խնդիրը մի աւելորդ և ապարդիւն դրութիւն կը առնայ։ Բերլինի կոնգրեսից յետոյ կը կոչուեայ Կ. Պոլսի կոնֆերենցիա, որը նոյն հետեւանքները կունենայ, ինչ որ ունեցաւ 1877 թուականի Կ. Պոլսի կոնֆերենցիան։

Եթէ պետութիւնները հաստատին Բ. Դրան խնդիրքը, նրանք անկասկած կը ճանաչեն իրանց արժանաւորութիւնը։

Եթէ պետութիւնները համաձայն թիւրքայ կառավարութեան հետ, որ դրանով պէտք է անվաւեր համարին Բերլինի կոնֆերենցիայի վճիռը, որովհետեւ չէ լսուած այդ ժողովը վճռել է Ճանաստանին Նանինա, Մետցովօ և Լարիսա, Բ. Դուռը պատրաստակամութիւն է յայտնում բանակցութիւններ սկսել առաջ ասելով, որ մտադիր չէ զիջել Մետցովօ և Լարիսա։ Այսպիսի բանակցութիւնների սկսելը կը նշանակի պատրաստվել, որ կոնֆերենցիան թիւրքայ անկախ բերլի բան պահանջից։

Բացի այդ Բ. Դրան հետ բանակցութիւններ սկսելով Բերլինի կոնֆերենցիայից յետոյ, կը նշանակի շեղվել այն ուղղութիւնից, որին Եւրոպան հետեւում է բռանական կառավարութեան առաջարկութեամբ։ Եթէ Բերլինի կոնֆերենցիան տյացաւ առանց թիւրքիայի մասնակցութեան, այդ կը նշանակէ, որ պետութիւնները համաձայն են, թէ Թիւրքիան այլ ևս ոչնի իրաւունք չունի Բալկանեան թերակղզի վճռակը անօրինելու ժամանակ, այլ պէտք է հնազանդվի Եւրոպայի վճռին։ Բերլինի կոնֆերենցիայից և պետութիւնների հաճախ դրութիւնից յետոյ Բ. Դրան և Եւրոպայի մէջ բանակցութիւնները այլ ևս չենվարող լինել։

Այսպիսով պետութիւններին ձեռք է տախտակական ընդոյնների դիմել։ Մովսէին ցոյց էլ, որ սոսին վերջին ժամանակներում բաւական շա խօսվեցաւ, այժմ անհրաժեշտ է գառնում և դա էլ հաղիւ թէ բաւական լինի, եթէ Բ. Դուռը կիմանայ, որ միջազգային նաւատորմը ուղևորվում է Թիւրքայ գալին նաւատորմը չունենալով առաջուց որոշված մի նպատակ։

Այսքան թէ այնպէս Եւրոպայի համար անհարիր է յետ քաշվել։ Եթէ Բ. Դուռը այժմ էլ կարծում է, որ միջազգային նաւատորմը ուղևորվում է Թիւրքայ գալին նաւատորմը չունենալով առաջուց որոշված մի նպատակ։

Եթէ պետութիւնները համաձայն թիւրքայ կառավարութեան հետ, որ դրանով պէտք է անվաւեր համարին Բերլինի կոնֆերենցիայի վճիռը, որովհետեւ չէ լսուած այդ ժողովը վճռել է Ճանաստանին Նանինա, Մետցովօ և Լարիսա, Բ. Դուռը կիմանայ, որ միջազգային նաւատորմը ուղևորվում է Թիւրքայ գալին նաւատորմը չունենալով առաջուց որոշված մի նպատակ։

Բացի այդ Բ. Դրան հետ բանակցութիւններ սկսելով Բերլինի կոնֆերենցիայից յետոյ, նրանք կը նշանակի շեղվել այն ուղղութիւնից, որին Եւրոպան հետեւում է բռանական կառավարութեան առաջարկութեամբ։ Եթէ Բերլինի կոնֆերենցիան տյացաւ առանց Թիւրքիայի մասնակցութեան, այդ կը նշանակէ, որ պետութիւնները համաձայն են, թէ Թիւրքիան այլ ևս ոչնի իրաւունք չունի Բալկանեան թերակղզի վճռակը անօրինելու ժամանակ, այլ պէտք է հնազանդվի Եւրոպայի վճռին։ Բերլինի կոնֆերենցիայից և պետութիւնների հաճախ դրութիւնից յետոյ Բ. Դրան և Եւրոպայի մէջ բանակցութիւնները այլ ևս չենվարող լինել։

Այսպիսով պետութիւններին ձեռք է տախտակական ընդոյնների դիմել։ Մովսէին ցոյց էլ, որ սոսին վերջին ժամանակներում բաւական շա խօսվեցաւ, այժմ անհրաժեշտ է գառնում և դա էլ հաղիւ թէ բաւական լինի, եթէ

ԼՕՆԴՕՆ, 27 յուլիսի: 1000 գինուորից բաղկացած Ծովային զօրաբաժնին հրամայած է ուղևորվել Իրլանդիա, որտեղ անկարգութիւններ են սպասվում:

ԱԹԷՆՔ, 27 յուլիսի: Ակրոպոլսի հրովարտակով հրամայած է գօրքեր պատրաստել:

ԼՕՆԴՕՆ, 28 յուլիսի: Կուչաններից հեռագրում են, որ Թիւրքմէններին բոլոր գօրքերը կենտրոնացած են Գէօկ-Տափէի մօտ: 12000 օղնական գօրքեր հասան Մարվից:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 28 յուլիսի: Բ. Դուռը պահանջել է Թիւնիսի պահանջի համեմատ համաձայնեց Չերնոգօրիային զիջել Դուլցինօ:

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 27 յուլիսի: Ցաններ աջողութեամբ վերջացրեց քարանօրհնէայ ծօմապահութիւնը:

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՐԴԵՀԱՇԵՋ, ԱՑԻՒՆՆԵՐԻ, ԽՈՂՈՎԱԿՆԵՐԻ, նոր հրդհաշէջ «ԿՕՍՄՕՊՕԼԻՏ», ամէն տեսակ գործածութեան համար ջուր քաշող մեքենաներ և ամէն տեսակ պատկանելիք ջրանցքների համար, ԳԼՈՒԽԱՒՈՐ ՐԻՒ. ԼԱՆԴԵՆԶԻՊԵՆ ԲՈՒԿՈՒԼՈՒ-ՄԱԳԴԵՆԲՈՒՐԳԻ ՄԷՋ: Ջուր քաշող մեքենաների Բրիս. Լանդենզիպէն ֆիրմայով Բուկաու-Մագդենբուրգի մէջ եղած գործարանի Ուսուցանողի միակ ներկայացուցիչ, ԱԼՖՐԻԴ ԼԱՆԴԵՆԶԻՊԵՆ, Ս. Պետերբուրգ, ՄԱԼԱՑԻԱ-ԻՏԱԼԵԱՆՍԿԱՑԱ № 11 առաջարկում է: Ունենալով մեր սեփական գործարանի պատրաստած ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ՀՐԴԵՀԱՇԵՋ խողովակների ՊԱՀԵՍՏ ամենաուր ձևերի, նոյնպէս և ՋՈՒԲ ՔԱՇՈՂ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ գործածելու համար, կարող եմ բաւականացնել ամէն տեսակ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ, ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՆԵՐԻ ՋԵՄՍՏՎՕՆԵՐԻ, զինուորական և քաղաքային ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ և այլն ՊԱՀԱՆՋՆԵՐին: ՆԹԷ յիշեալ առարկաներից մէկը հարկաւոր լինի, խնդրեմ պատուել ինձ ցանկութիւն յայտնելով: Նամակ առանալուց յետոյ կուղարկեմ ԶՐԱՒՈՐ նկարներով ծածկված ՊՐԻՑՍԿՈՒՐԱՆՏ և ՄԱՆՐԱՄԱՍՆԵՐը կը հաղորդեմ:

2—5

Շուտով լոյս կը տեսնէ ԴԱՇՆԱՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱ ՑԱՑՆԱՊՐԱՆՔ ժողովրդական գործածական եր-գերի:

Երկրորդ տեսակը

Զայնագրութիւն և հրատարակութիւն Յովհաննէս Սուքիասեանցի, և կը պարունակէ իւր մէջ վեց երգեր:

1) «Ալինիս ընկեր մեռանում եմ»
2) Ակնապիշ անձայն»
3) «Բաժակներ առնուք, եղբայրք»
4) Մեր հայրենիքը, Թշուառ անտէր»
5) «Հայոց աղջիկներ» և
6) «Հայրենիքը Սրբազան»

Երկրորդ տետրակի գինը լինելու է մի րուբլի. ցանկացողները սառնալ դաշնամուրի համար ձայնագրած երգերի առաջին տետրակը, որ պարունակում է իւր մէջ չորս երգեր. 1) «Անի քաղաք». 2) «Ինձ համար, չէ». 3) Ցուրտը փչեց» և 4) «Մրիճեռնակ» պէտք է ուղարկեն մի րուբլի. տասից աւելի գնողներին 20 % զիջում է լինելու:

Նոյն հեղինակի մօտ վաճառվում է նոր ԵՐԳԱՐԱՆ ՖՐԼՑՑՈՒՆԻ, որի մէջ պարունակվում են 50 հատ ընտիր նոր հրատարակված երգեր: Գինը 30 կոպէկ: Ցանկացողները առանալու և՛ ձայնագրած երգերը, և՛ Ֆրէյտաւնի նոր երգարանը, պէտք է ուղարկեն մէկ րուբլի և 30 կոպ. հեռանալ հասցէով: Въ Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджянцъ На Петхаинской ул. собственный домъ № 14.

Համեմատեցէք անպիսական խանութի թէյի գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի ֆունտը 2 րուբլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

41—100

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Դօքտ. Լեվինէ ներքին հ., Դօքտ. Նեռնց կանանց և երեխաների հ., Քէսաեանց խիթութպիական և աչքերի հ., Շահմրօսկի վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ ներքին հ., Զօրօվ վիներական և բողպի հ., Էյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլադով, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուզվօվսկի ներքին հ., Շտէյմբօրսկի կենտրական և կաշու հ., Ասատուռեանց կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Զօրօվ վիներական և բողպի հ., Դօքտ. Նեռնց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Գաբրիէլեան կանանց և երեխաների հ., Ֆիշերեան խիթութպիական և աչքերի հ., Շահմրօսկի վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Կրասնօգլադով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտէյմբօրսկի և Ասատուռեանց վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ., Էյխ աչքի հ., Ֆիշերեան խիթութպիական և աչքերի հ., Գաբրիէլեան կանանց և երեխաների հ., Շտէյմբօրսկի և Ասատուռեանց վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բարայեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնւում է Սկրդիեվսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւաւոտեան օրերն անպատ աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ:

Ծուխին 1-ից վարշավսկացա պեկարնիացին կից կը բացվին սենեակներ, որտեղ կարելի կը լինի առանալ կաֆէ, շոկոլադ, թէյ և պատրաստված հանքային ջրեր:

28—40

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԻԶ

ԵՒ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և նորեկների ընդունելութիւնը տղայոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակը:

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԵԼՈՒ Է ՊԱՆՍԻՈՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆՎԻ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Մխիթարեանց

ՄԱՄՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԳՈՒՐԻ ԵԿԱԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կոմկաւեան Գրամաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԷՈՆԵՑԻՑ:

Ա. ՏԱՐԻ նախապատրաստիկը (իբրև հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիզի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ ման ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

ուղարկով առնողներին զիջումն կը լինի: Մամուլի տակ Գ. ՏԱՐԻՆ մասը բաղաքական:

15—20

Ընդառաջելու երկաթ դպրոցայ բարձր դասատանց Համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ ասպրուած լինի որ և է բուհերական դպրոցում, շաբաթական 24 դասով: Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկաթ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձք { Սարգիս Մխիթարեանց.
Ղազար Խահակեանց.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԵԳՕՐ ԿԱՄՈՒՄՕՎ ԵՒ ԸՆԿ. յայտնում է այդ առևտրական տան գործերով բոլոր հետաքրքրվածներին, որ գործերը ընդարձակվելու պատճառով այդ տան գլխաւոր գրասենեակը օգոստոսի 1-ից կը տեղափոխվի Գժականլի տան վերին յարկը Գանձասարեան փողոցի և Երիվանեկայա հրապարակի անկիւնի վրայ: Տուրքերի տալու և մաքսերը առանալու համար գրասենեակը հասարակ օրերում բաց է լինելու առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ կիրակի օրը 8—10 ժամ: Կնշում է 1 և 2 փոխառութեան տոմսակներ և ծախում է նրանց այն պայմանով, որ գինը 12 ամիսների ընթացքում հատուցանվի: Այդ պայմաններով մի տոմսակ գնողը տարվայ ընթացքում ման ուներ տարածից այն 20 համարներին, որոնք դուրս են տրված վիճակահանի մէջ չորս տիրաժներին: Ցանձնարարութեամբ գնում է և ծախում է մանաւանդ անձանց ամեն տեսակ անշարժ կայքեր, կօմիսիայով ծախում է ապրանքներ և նկերներ: Ծախում է տալված պայմանադիրներ, բնակարաններ, խանութներ և դասարկ տեղեր քրէիով տալու համար: Տուրքերին մինչև նոր կարգադրութիւնը վճարում է.

1) Պահելու համար մինչև պահանջելը 4%, պայմանաւոր 5½%, 2) տուրքերին 6 ամսով 5½%, 9 ամսով 6½%, 1 տարով 7½% 1½ տարով 8%, 2 տարով և աւելի 9: 3) Այդ ընկերութեան 1 կաբղի պայ ունեցողներն մանաւոր պայմանաւոր տուրքերին 9%: Պարտամատրհակով յայտնի անձի ապահովութեամբ վող տալու ժամանակ առնում է մի ամիս ժամանակով 10%, մի շաբաթ ժամանակով 5%:

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ցանկացողները կարող են ստանալ ամեն օր գրասենեակի կառավարչից:

9—10 (2)

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՅՐԱՆ, հայոց ծխական և մասնաւոր ուսուցչարանների 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ ստանալ բացառապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Ցեղկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՄՖԱՆՋԱՆցի ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

5—22

ՄԻՆԱՍ ԳԻԼԶԱՏԵԱՆ, որ կանաչոյ ունի ԹԱՒՐԻԶ քաղաքում, ընդունում է ամեն տեսակ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՑԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կատարելու անյապաղ, ամենայն ճշտութեամբ, և պիտի է պ. պ. վաճառականներին, առաջարկելով իր ծառայութիւնը:

4—5

Дозволено Цензурою 29 Іюля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 132 Յուլիսի 31 (Օգոստոսի 12) **1880** Յուլիսի 31 (Օգոստոսի 12) № 132

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

ԱխՆՆլեսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յառարքազրագրիր դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Նոցի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մամուլի պատասխանատուութիւն—Ներքին տեսութիւն։ Մի քանի խօսք մեր հոգեւորականների մասին։ Նամակ Ղազարից։ Նամակ Գահարուտից։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Յունաստան։—Մշակին հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բանաստեղծութիւն։ Գրականական նկատողութիւններ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՋԱՏՈՒԹԻՒՆ

Վերջին ժամանակները ռուս մայրաքաղաքների ամբողջ լրագրութիւնը սկսել է նոսիլել մշակված յոդուածներ մամուլի պատասխանատուութեան խնդրին։

Հին երկիրները, ասում է Փըրնահացի Լաբուլէ հեղինակը, որոնք մամուլի կատարեալ պատասխանատուութիւն են վայելում, նրանք միշտ աւելի առաջադէմ են թէ տնտեսական, թէ վարչական և թէ մտաւոր զարգացման կողմից։

Մամուլը արտայայտութիւն է հասարակական կարծիքի, ազգի տնտեսական և բարոյական պահանջների, բայի սորանից մամուլը այն անսպառնալի ապրիւրն է, որից ինքն կառավարութիւնը օգուտ է քաղում, անդադար տեղեկանալով ժողովրդի կարիքների մասին, միջոց ունենում ծանօթանալ մարշական այս կամ այն սխալի, վարչութեան այս կամ այն դեղծման հետ։

Հայտնի մամուլը ոչ թէ միայն հասարակութեանն է ծառայում, բայց ծառայելով նրան, ին և նոյն ժամանակ ծառայում է և ամբողջ պետութեանը։

Ուսաց լրագրութիւնը անթիւ օրինակներ է բերում թէ ինչ մեծ ծառայութիւններ է մատուցել մամուլը թէ կառավարութեանը և թէ ամբողջ պետութեանը։ Խորը բէֆորմների մրցքերը, որոնք կատարուեցան ներկայ փառաւոր թագաւորութեան ժամանակ, նախ և առաջ յարուցվեցան մամուլի մէջ, մշակվեցան նրա ձեռքով։ Հզատ և անկախ մամուլը, ինչքան պակասութիւններ էլ ունենար, կարող է և պէտք է կառավարութեան հետ միասին թէ թեւ տուած ընթացնալ ամեն հասարակական խնդիրների խղճմտաւոր մշակութեան մէջ։ Մամուլը, երբ նա ազատ է լինում, դառնում է հասարակական կարծիքի անմիջական արտայայտութիւն, ժողովրդի պահանջների արտայայտութիւն, բայց մի և նոյն ժամանակ դառնում է և կառավարութեան ամենահատաւոտիչ օդնական պետական կեանքի բոլոր ճիւղերի առաջադէմ ընթացքի մէջ։

Այս այս էին, մօտաւորապէս, այն մտքերը որ արտայայտում էին վերջին ժամանակ ռուսաց բոլոր լրագրները և ամսագրները, ինչ գոյնի, ինչ ուղղութեան, ինչ կուսակցութեան և պատկանէին նրանք։

Ուսաց մամուլը իր մտքերը յայտնելու ժամանակ չը բաւականացաւ միայն մայրաքաղաքների լրագրութեան մասին խօսելով, այլ պիտի էր որ գաւառական լրագրութիւնն էլ պէտք է ստանայ կատարեալ պատասխանատուութիւն, որովհետև գաւառական լրագրութեան՝ մայրաքաղաքի, կենտրօնական մամուլը անզօր է խղճմտաբար կերպով ծառայել պետութեան չհասկերին։ Գաւառական լրագիրների այն փոքրիկ աղբիւրներն ու առուակներն են, որոնք

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

„ДВАДЦАТЬ ПЯТЬ ЛѢТЪ НА КАВКАЗѢ“

1842—1867

Л. А. ЗИССЕРМАНА

1842 թուականներում Զիսսերմանը գալիս է Թիֆլիս, որտեղ և վիճակվում է նրան պետական հարստութիւնների պալատում (палата государственныхъ имуществъ) կանցելիարական չինովնիկի տեսուչ կեանք անցկացնել։ Այդ տեսակ կեանքը, ի հարկէ, չէ բաւականացնում նրա ջանքուն, նոր պատկերներ և փոփոխութիւններ սիրող բնաւորութեանը։ Չը կարողանալով գտնել իր համար հասարակական յարմար շրջան (որովհետև բնակիչները առհասարակ տեղացիներ լինելով ունենում են իրանց առանձին բնաւորութիւնը և իրանց առանձին չահերը—մի խօսքով ապրել են իրանց տեղական չինական կեանքով, որ է, ի հարկէ, չէր կարող գրաւել դէպի ինքը թարմ երիտասարդին), նա անյապ ցանկութեամբ անձնատուր է լինում ընթերցանութեան։ Որիշները եթէ նրա տեղը լինէին, չունենալով տակուն բնաւորութիւն և անխոնջ աշխատութիւն, ով գիտէ իրանց արբեցութեան տակով, ոչնչացել էին, և այդպիսիները քիչ չեն եղել։ Բայց այդ դրութեան մէջ երիտասարդ Զիսսերմանը մնալ չէր կարող։ Պատահմամբ նա

Ծանօթանում է Տաւրիեան—Պլիվիա—Խեւսուրեան շրջանի քաղաքապետի—տեղական կալուածատիրոջ—իշխան Չելոկաեվի հետ։ Այդ ծանօթութիւնը նրա ապագայ կեանքին մի ուրիշ կերպարանք է տալիս, նա մնում է իշխանի մօտ նրա բնակութեան տեղը—Մեղանի գիւղում—գրադրութեան պաշտօնով։ Եւ այդպես երիտասարդ Զիսսերմանը մտաւ տեղացի քաղաքապետի մօտ, մտաւ վերջապէս տեղական բնակիչների շրջանը—մի խօսքով մտաւ այն շրջանը, ուր մի ուրիշ ռուս իր աւելի նեղ շրջանայնացքով ըոլորովին կը յուսահատվէր և կը մոլորվէր։ Բայց Զիսսերմանը չը յուսահատվելով կրկէք, շատ հեշտ կերպով էր ճանաչել այն պահանջները, որոնց նա պարտական էր բաւականութիւն տալ, որպէս պի իր յարաբերութիւնները իր շրջապատող շրջանի հետ բնական լինեն և կանոնաւոր։ Նա սկսեց սովորել տեղական լեզուն և միշտ միմիայն Թղթեր արտագրելով, ճանաչեց իր շրջապատող շրջանը։ Ապրելով իշխան Չելոկաեվի հետ և ուրիշ վրացի իշխանների հասարակութեան մէջ, նա շատ ուշիպ գծերով է նկարագրում վրացի կալուածատէրների անհոգ կեանքը, նրանց չատ և անհատակ բնութիւնը, նոյնպէս և առանց ուշադրութեան չէ թողնում այն ժամանակ նրանց մէջ ընդհանրացած արդարոյի գժգոհութիւնը դէպի այն չինովնիկները, որոնք վարվելիս են եղել միանգամայն գազանական բնազդումներով։ Տարաբազդաբար այնպիսի մի հարց, որպիսին է բնակչաց յարաբերութիւնը դէպի տեղական իշխանութիւնները—մեզ վիճակվում է որոշ մի քանի տեղեկութիւններ միայն, այն ինչ այնպիսի մի հարցին, որպիսին է իշխանութեանց յարաբերութիւնը դէպի հեղինակը և փոխադարձաբար—հեղինակը նովրում է գրեթէ իր ամբողջ գիրքը։ Այդ հարիւր մէկ նրա գիշերուրիներից առանձնապատուր թերութիւններից մէկը չը

լինի։ Բայց մի և նոյն ժամանակ մեր կողմից բոլորովին անարդարացի կը լինէր, եթէ մենք չը յիշէինք և այն, որ հեղինակը ոչ միայն գծագրում է, այլ և նկարագրութեան ժամանակ զարմիցնում է շատ հետաքրքրելի հարցեր, որոնց թուին կարելի է վերաբերել ստրուկ տնտեսականներին վերաբերեալ հարցը Խմերեթում, Շամխոր անցորդութեան և Թուլութեան վերաբերեալ հարցը տաճկական պատերազմի ժամանակ 1853 թ. և ուրիշները։ Այն տեղը, որտեղ երիտասարդին վիճակվում է ծառայել, գտնվում էր լեզգինական դժմոտ և որտեղ միշտ կատարվում էր պատերազմական գործողութիւններ։ Այդ վերջիններս միշտ պրաւում են եղել հեղինակին դէպի պատերազմական ձեռնարկութիւնները, և այդ պատճառ նա միշտ բաւական է եղել այն առաջարկութիւններով, որոնք տալիս են եղել նրան իրաւունք մի լիքի առաջնորդել կամ երթևեկելու համար հեշտացնել այն ճանապարհները, որոնք մինչև անգամ անկարելի են համարվում եղել տեղացիների աչքում։

Ճանապարհորդելով շրջակայ տեղերը առաջ լրագրութեան պաշտօնով, յետոյ իրրև քաղաքապետի օգնական, Զիսսերմանը բազմակողմանի կերպով ուսումնասիրում է պշաւներ, խիմոթներ, տուչիններ և կեռտիններ կեանքը, նոյնպէս և Մայսոր հասարակութեան մէջ մի քանի տուչների կեանքը և այդ առարկայի վերաբերմամբ հաղորդում է այնպիսի անգին նիւթեր, որոնք արժանի են մի առանձին ուշադրութեան։

Հէնց այդ ժամանակամիջոցում նա յաճախ այցելում է Թիֆլիսը, որտեղ իշխան Վորոնցովը նրան ընդունում է շատ յարգանքով ու քաղցրութեամբ։ Այդ այցելութիւնը տալիս է նրան միջոց ծանօթացնել մեզ իր «յիշողութիւններ» մէջ ինչ-

պէս իշխան Վորոնցովի գործունէութեան և նրա անձնական քաղաքագիտութեան հետ իրրև մի պետական անձի, նոյնպէս և բոլոր նրան շրջապատողների։ Գրքի այդ մասը, կարելի է ասել, բաւականի հետաքրքիր նիւթեր է հաղորդում Զիսսերմանը չորս տարի շարունակ մնում է տուչինի շրջանում, բայց յետոյ, կառավարչի դէպի ինքն ունեցած անարդար յարաբերութիւններից սաստիկ զզվելով, թողնում է այդ տեղը և անցնում պրիստաւի պաշտօնով Բելոկանեան շրջանը։ Այստեղ ևս նա ցոյց է տալիս իր սովորական աշխատասիրութիւնը—ուսումնասիրում է Թուրքաց լեզուն և ուշադրութեամբ քննում իր շրջապատող հասարակական կեանքը։ Եւ այդ նոր դրութեան մէջ նա ցոյց է տալիս նոյնպէս իր քաջութիւնը և գերազանցութիւնը, որի համար և նրան տալիս են հնձելազօրաց առաջին աստիճանը (корнетъ).

Մենք այստեղ նրա գործողութիւնը գիտմամբ ենք յիշում, որովհետև դա Զիսսերմանի ապագայ կեանքի վրա սաստիկ ներգործութիւն է ունեցել և ապա ուրեմն վայր է ձգել նրա «յիշողութիւնները» դիմը։ Նրա նոր պաշտօնը այստեղ աւելի հասարակ է լինում և աւելի միակողմանի, ուստի և նրա հայեացքը կամաց-կամաց փոքրանում է և յիշողութիւնները կորցնում են իրանց նշանակութիւնը։

Հեղինակը սկսում է աւելի և աւելի ձգտել դէպի իսկ գիտուրական ծառայութիւնը և աշխատում է ամեն կերպով պօլկ մտնել։ Առաջին անգամ այդ նրան չէ յաջողվում, որովհետև այդ ժամանակ իշխան Վորոնցովը մնում է, բայց յետոյ, շատ երկար աշխատութիւններից յետոյ, վերջապէս փոխվում է Դաղստանի պօլկը։ Այստեղ ահա վերջանում է առաջին հատորը, որտեղ կարելի է գտնել բաւականին շատ տեղեկութիւններ այն բազմատեսակ դէպքերի

Fonds A.R.A.M

բի մինիատյոր, և Ալբոմ, տպագրական փարիզեան մեծաւորը: Յուսանք և սպասենք:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ ՄԵՐ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

—

Մեր մէջ յաճախակի է տեսնում այն իրողութիւնը, որ մի եկեղեցու քահանաները միմեանց հետ ունեն տարբերութիւն, վէճ և դէպի միմեանց՝ կասկած հաւատարմութեան մէջ: Չէ կարելի տեսնել նոցա միմեանց հետ խօսելիս, որ նոցա խօսակցութեան առարկան չը լինէր իրենց երրորդ ընկերը. սա, պէտք է ասեմ, մեր հոգևորականների մէջ ախրած ամենամեծ ախտերից առաջինն է, որով գրեթէ բոլորովին վարակված են բոլոր փարաջաւորները: Բայց ի՞նչ էք կարծում, ինչի՞ մէջ պէտք է որոնել սրա պատճառը: Իմ կարծիքով սրա գլխաւոր պատճառը նախ՝ նոցա ապիտութիւնն է և երկրորդ՝ նոցա տարտնջոց ձեռք բերելու անտակտ միջոցները: Ահա թէ ինչպէս. իւրաքանչիւր քահանայ ունի իրեն սեպհականած առանձին ցուցակով ծուխ, որից և ստանում է իր արդեանց օգուտը (նոցանից մէկը ունի 70, իսկ միւսը 200-ից էլ աւելի). յայտնի բան է, այս այսպէս լինելով, իւրաքանչիւր քահանայ աշխատում է իր ծուխի քանակութիւնը շատացնել և այս պատճառով, ամենաակնբախ, թէ ներելի և թէ աններելի միջոցներ և խորամանկութիւններ գործ է դնում: Նա իր կողմը շրջելու ուրիշ քահանաներից ժողովուրդները և այսպէս նոցա ծխերի թիւը միշտ լինում է անհաւասար, որով մինը շատ ծուխ ունենալով և լաւ արդիւնք՝ շարժում է իր ընկերի նախանձը դէպի ինքը, որ չէր կամենալ զանազան քաւ և ցած միջոցներով, իր ընկերի նման՝ շատացնել իր ծուխի քանակութիւնը: Յիշատակին արժանի Թիֆլիսի առաջնորդ Ալեքսանդր աշխատանց իր վիճակի մէջ եղած քահանաների ծխերը հաւասարացնել և այս պատճառով իւրաքանչիւր քահանայից պահանջից որ իրանց ծխերի թիւը ձշտութեամբ սրբանապրէին և առաջարկէին տնօրէնութեան համար, բայց այս դործը լինելով առանց կենտրօնի՝ մի քանի քաղաքների քահանաները բոլորովին անձիշտ ցոյց առնելին իրանց ժողովրդոց թիւը, աշխատեցին նրանք հարիւրից աւելի չը ցոյց տալ, այնպէս որ կոնսիստորը, կարծեմ, հարկադրից նոյնութեամբ թողնել այն, որովհետև սրա հետևանքի մասին ոչինչ չէմացվեցաւ: Եւ ո՞վ կարող է իմանալ գործածական ձևերի գաղտնիքը. նրանք միշտ այսպիսի կարգադրութիւնները քահանաներից թագցնում են և շատ անգամ այսպիսի թղթերը մի քանի ամիսներից յետոյ են երևացնում, երբ արդէն քահանաներից մէկը իմանալով բանի էութիւնը, պահանջում է նրանցից. ահա այս է պատճառը որ, գործակալները օձնականներ չունենալով միշտ ի չար և յօգուտ իրենց են գործ գնում իշխանութիւնից իրենց ընծայած հաւատարմութիւնը... Երկրորդ պատճառն էլ այն է նրանց աւելութեան, որ օրինակ, պատահում է մի քահանայի ծխի մէջ ննջեցեալ. ծխատէրը աշխատելով որ իր պատկանելի արդիւնքը, որ որոշված է ննջեցեալի վրա ծխատէրի համար, արդիւնաւոր լինի, աշխատում է իր ընկերների պատիւն ու վարքը շօշափել իր ծխի առաջ, որ ինչ է՝ յաջողվի իրեն ընկերին փոքր վարձ հաւատացնել տալ—յօգուտ իր, վերջապէս նա մի քանի կոպէկի համար սպանում, ջարդում է իր ընկերոջ պատիւը ժողովրդի առաջ, որ իր ընկերն էլ փոխադարձապէս հատուցանում է նրան: Եւ յետոյ զանգատվում են քահանաները թէ ժողովրդից պատիւ չունենն, երբ իրենց մէջ են գտնվում այնպիսիները, որոնք պատճառ են դառնում ամբողջ հոգևորականութեան վարկի վայր ձգելուն ժողովրդեան աչքի առաջ: Մի պատճառն էլ այս է լինում նրանց միմեանց մէջ արմատացած աւելութեան, որ քահանաները չունեն մի կանոնագիրք, որով կարողանային տանել իրանց գործերը և իրաւունք ունենային նորանով բողոքելու առանց կանոնադրութիւն ունենալու, նրանց իրաւունքը միշտ մեծերի ձեռին է, և իրանց բերանից արտասանածը հարկադրում են ամենին իբրև կանոն ընդունելու, որ վաղը գարձեալ փոխում են այն՝ երբ հարկ է: Ինչու՞ թէ մի քահանայի ծխականներից մէկը մի շաբաթ մի այլ գիւղ գնալով, փախճանվում է. անտեսում ենք որ նոյն տեղի թաղող քահ. ասանում է նրա բոլոր արդիւնքը: Սևպհական քահանան բողոքում է գործակալին. նա կամ առանձին և կամ քահանաների ներկայութեամբ կամենում է վճռել այս հնձիւնը. բայց այստեղ առաջին տեղը քանում է կիրքը. եթէ քահանաներից մէկը որ դէպի քիչ լաւ յարաբերութիւններ չունի, քո դէմ արտասանից մի բան՝ ամենից էլ կնեղվում է այս վճիռը, որովհետև, նրանք մի առանձին քաղցրութիւն և բաւականութիւն են զգում, երբ պրկում են իրանց ընկերին: Բայց ահա պատվում է բաղդի չար անիւը և այն չարախօսն մի ուշադ ժողովուրդն էլ փոխանակվում է մի այլ գիւղում, կանոնի համեմատ նրան պէտք է գրկին, բայց արի ու լսիր նրա հարահրոցը. էլ հրապարակ, էլ մարդ, էլ ո՛չ մի արարածին չէ թողնում, որ չը բողոքի այս անիրաւութեան դէմ. ասենք մօտ 20 տարի է որ նրան հովվում եմ ու հիմայ ուրիշը տանի՞, այս խի՞ղճ էհայկին... Վերջապէս սա թէ իր բարեկամների, թէ բարեկամներէ շանթերի, թէ բարեկամներէ և թէ կեղծաւորութեան շնորհիւ և կամ մի նոր կանոն սահմանելով, այսուամենայնիւ առանում է եթէ ո՛չ բոլորը՝ գոնէ մասը, բայց նորընծան ապշած նայում է իր չորս կողմը և ո՛չինչ ասել այս, որ դարման գանի. նա լուռ է, նա չունի այն հազար ու մէկ միջոցները, խրատած որսորդներ, ինչպէս ուրիշները. նորան գուցէ օձնէր կանոնադրութիւնը, եթէ ունենար, որ բողոքէր պնեարին, բայց այն էլ չունի և այսպէս սահում են նրա անհանգիստ օրերը ախուր կերպով... և նրա նից պահանջում են որ իր մեծերին հետազոտել լինի... Հետազոտութիւնը հարկաւոր է, այո՛, բայց ո՛չ մեր մեծերի պէս մեծերին, որոնք իրանց գործերով շատ չեն կարողանում բարի օրինակ ցոյց տալ փոքրերին: Մեծերից և փոքրածներից փոքրերը և անփորձները պէտք է օրինակ առնեն. փոքրերի պակասութիւնը տեսնելիս մեծերը պէտք է խրատեն փոքրերին: Բայց հակառակն ենք տեսնում: Շատ անգամ մեծերը փոքրերից պէտք է սովորեն, օրինակ առնեն. սովորելը ամօթ բան չէ: Եթէ ամօթ լինէր այն, որ մեծերը իրանց աւագներից այդպէս ձիշտ օրինակներ չէին առնի: Հիմա փոխելը ձշմարիտ է, դժուար է, որովհետև նրանց բնաւորութիւնը արդէն հաստատուն հիմք է առացել, բայց գոնէ խղճի ձայնին լսէին, որ արթուն հովիւի պէս միշտ դիտում է ամեն գործերին և այնպէս վարվէին, որ ուրիշներին խրատելով բարի լինել, իրանք էլ հետևէին իրանց առածներին: Ամենքն էլ լաւ գիտեն թէ ինչ է մեր հոգևորականութիւնը, նրա ծագումն էլ լաւ է իմանում, բայց ի՞նչ փոյթ նրան: Նրա ծագման պատճառները մեզ ուղղելու նպատակով խոշ չեն ժողովվել այնտեղ, այլ ոսկէ «մադաններ» գտնելու են ժողովվել հազար ու մէկ մոլի ձանապարհներով. նրանց ի՞նչ փոյթ թէ մենք ընտանեաց տէր ինելով, նրանց համար հաց չունենք որ ուտացնենք և մեր բրտինքով ենք կամենում իրանց պահպանել... Նրանցից իւրաքանչիւրը իր կենդանութեան միջոցին կրեսոս պէս է ապրում ու իր մահից յետոյ էլ, որ մեր ազգին մեծ կարուսա է, մէկի համար գանձ ու միսթ համար շինութիւններ թողնում... Նրան ի՞նչ փոյթ թէ, մեր ժողովուրդը աւետարանի լեզուն չէ հասկանում, գաւառիկ մնում եկեղեցին ու գաւառիկ դուրս գալիս, միայն թէ նրա տնօրինված գանձանակներն ու գանազան հարկերը նոյն ժողովրդի գրպաններր կարտեն, գանձանակների աւուտուրից ո՛չ ժամի ձայնն իմանանք ու ո՛չ մեր աղօթքը...

Հ. Ֆ.

ՆԱՄԱԿ ԳՅՈՒՂԻՑ

—

Յուլիսի 17

«Մշակ» լրագրի 109 համարում ասիք ունեցայ կարդալու պ. Նորայրի նամակը, որը մի ուրախալի տպաւորութիւն գործեց տեղացս հասարակութեան վրա, մանաւանդ երիտասարդութեան վրա:

Պ. Նորայրը յիշում է տեղացս երիտասարդներին, որոնք կարող էին թղթակցել լրագիրներին, կամ մի որ և իցէ ժամանակ գրել են, իսկ այժմ մոռացել են իրանց պարտաւորութիւնը: Այդ կարծիքի հետ չեմ կարող ես համաձայնել և մի փոքր բացատրութիւնից յետոյ, նա ինքն էլ համաձայն կը լինի ինձ հետ: Արդէն յայտնի է թէ, ինչ փոթորիկներ են տպատում նրան, ով փառասիրում է թղթակցութիւն ունենալ մի հայ լրագրի հետ: Որովհետև ես ինքս էլ այդ նոյն տարաբախտ անձանց մասին, որոնք գլխաւոր դեր են խաղացել մեր անցեալում—ինչպէս Վ.օրոնցովը, Գոլովինը, Լօզինը, Նեյդգարդը, իշխան Էրիստավը, Բարոն Վրանգելը, Վրէվսկին, իշխան Աղուռւսինսկին, իշխան Իէբուսովը, Եւգակիմովը, իշխան Լիվեն Անդրօնիկովը—և մի և նոյն ժամանակ մի թեթև ակնարկ ձգելով մեր իշխանութեան և ադմինիստրացիայի կիրառութեանց վրա, որոնց վրա այն ժամանակ բարձր իշխանութիւնը կանոնաւոր ուշադրութիւն չէ դարձրել, վերջապէս Ախտօվի պաշտպան հետաքրքիր նկարագրութիւնները և ուրիշ շատ հանգամանքներ ու դէպքեր, այդ ամենը մեզ իրաւունք է տալիս յուսալ, որ Զիսաերմանի գիրքը սիրով կը կարդացվի ամեն տեղ:

Ընդ համաձայնվում ենք, թէ որքան ուղիղ է պատկերը: Գրած լինելով, ինչպէս ինքը հեղինակն է խոստովանում, բոլորը յիշողութեամբ, կարելի է յիշողութիւնը ամեն տեղ կանոնաւոր ներդաշնակութիւն—պերսպեկտիվա չէ պահպանել: կարելի է տեղ—տեղ առաջի տեղը այն է բռնել, ինչ որ պիտի երկրորդ կամ երրորդ տեղը բռնէր: կարելի է տեղ—տեղ չուաքը աւելի բանձր է ձգած, իսկ լոյսը—աղօտ, բայց և այնպէս նրա արած տպաւորութիւնը մարդուս վրա աստիճ է, սէրը երբէք չէ թուլանում սկզբից մինչև վերջը չարունակ կարդալուց:

Վերահասարակ մենք կարծում ենք թէ՝ ով փոքր ի շատէ հետաքրքրվում է մեր Կովկասի բանասեղծական կեանքով, նրան խորհուրդ կը տայինք կարդալ Զիսաերմանի գիրքը և մի և նոյն ժամանակ կը ցանկայինք որքան կարելի է և մեր մէջ ևս նրան շատ նմանողներ գտնվէին:

Ա. Պետերբուրգ, Ա. Գալատեանց

Fonds A.R.A.M

հնաոն մեր հասարակութիւնը դեռ չէ հասել զարգացման այն աստիճանին, որ կարողանայ մի ընդմիջում խօսք յարգել և ընդունել, մանաւանդ մեր Ղզլարի հասարակութիւնը, որի մէջ կան այնպիսի անձինքներ, որոնց համար չը կայ խղճմտանք և սուրբ բան։ Նրա բարւոք են համարում ոչնչացնել մի մարդու նոր և թարմ գործ և մեծ քաջութիւն են համարում, երբ ճշմարտութիւնն պաշտպանողին յաղթում և ճնշում են։

Եւ այսպէս թղթակիցները ստիպված զանազան արգելքներից, չեն կարողանում գրել, որովհետև գրելովքնելով, որ մի կողմ հացը քաղցր է և անհրաժեշտ մարգու համար, ուրեմն եթէ նորանից էլ դրկվեն, միևնոյն մոլորեցնող դառնան և կարելի է, որ մի այլ վատ բան էլ պատահի, ով դիտէ, Ղզլարումը այդ սպասելի է...

Չինգ կամ չորս տարի կը լինի, որ մեր հայ լրագիրները մի օրինաւոր նամակ Ղզլարից չեն ստացել իրանց էջերումը, և եղածներն էլ ունեցել են բոլորովին դատարկ բովանդակութիւն, բայց տեղիս հասարակութեան գառն դրութեան պատճառների մասին ոչ մի նամակում չէ երևել որ և իցէ քննադատութիւն։ Որովհետև ամենքը վախենում են, թէ մի գուցէ վերջին կտոր հացից զրկվենք։ Ուստի ես ևս բացառութիւն չը կազմելով նոյն դրության մէջ, որքան կը ներվի ինձ, կը նկարագրեմ նամակիս մէջ մի երկու երեսներ մեր հասարակութեան կեանքից։

Ցաւելի վերջին աւարտվեցան տեղիս երկսեռ ուսումնարանների հարցաքննութիւնները, որոնցից երևաց, որ բացի մի երկու վարժապետներից, ոչ մէկը իր աշակերտներին հնձնաւոր բան չէ սովորացրել, իսկ ինչ կը վերաբերի աշակերտների բարոյական զարգացմանը, այդ մասին մի մխիթարական բան ասել չեմ կարող։ Բայց յոյս ունենք, որ այսուհետև նորընտրեալ հոգաբարձուները կաշխատեն դպրոցները բարեկարգելու և արդէն գործի սկզբից երևում է նոցա աշխատութիւնը։ Օրիորդաց ուսումնարանը գտնվում էր մինչև այսօր դրեթէ մի փլատակված տան մէջ, ուր ցուրտը և անձրևը ազատ մուտք էին գործում, ինչպէս ամառապահ մէջ, այնպէս որ ձմեռը ցրտից երեխայք բոլորովին դպրոց չէին գալիս և վարժապետները առանց պարապելու առանում էին իրանց վարձը։ Բայց մի քանի հին հոգաբարձուներ արգարացնում էին իրանց ասելով, թէ Ղզլարում դժուար է գտնել լաւ տաքանոց տուն։ Գուցէ ընթերցողը կը կարծէ, թէ երևի, արժան վճռելու պատճառաւ վարձել էին այդ տունը, բայց ինչ արժան, երբ Ղզլարի նման քաղաքում այդ տունը առանում էր վարձ 450 րուբլի։

Բայց նոր ընտրված հոգաբարձուները ուշադրութիւն դարձրին այդ տան անյարմարութեան վրա, ժողով կազմեցին, և մեծ դժուարութեամբ ազատեցին օրիորդաց ուսումնարանը այդ բնակարանից և որոշեցին գնել մի ուրիշ տուն, որի հրամանը ստացվեցաւ յուլիսի 5-ին վիճակաւոր աւագ ընտրողից և չաւուղ դպրոցը, յոյս ունենք, կը տեղափոխվի այնտեղ։

Ռուսաստանի ամեն ծայրից լսում են գանգատներ մոլեխի մասին. փոքր էր մնացել, որ մեր գաւառն էլ մոլեխի կերակուր գառնար, եթէ թեթեքեան վիճակի նահանգապետը չաշխատէր և չառաջ կազմներ չուղարկէր ոչնչացնելու այդ մարդկային թշնամիներին։ Բայց քաղաքից մի մարդ էլ չը պահանջեց, միայն 400 րուբլի ժամանակութիւն ընդրեց։ Բայց որովհետև մեր քաղաքային վարչութեան կազմն արդէն չատ ժամանակ է, որ բոլորովին դատարկ է, ուստի կարգադրված էր ժողովարարութիւն անել, բայց այդ ժողովարարութիւնն էլ կատարեալապէս չկայացաւ, և միայն 200 րուբլի հաւաքվեցաւ։

Նահանգապետը, իմանալով տեղիս հասարակութեան անտարբերութիւնը այդպիսի մի գործի մէջ, հետագրով հրամայեց մարդիկ ժողովել։ Այդ միջոցում գանվեցաւ մի բարերար այն է պ. Ֆաբրիկեանը, որ նուիրեց միայն իր կողմից 200 ր.։ Եւ այդ բարեգործութիւնը սկսեցին բամբասել ասելով, թէ այդ կը նշանակէ ապտակ տալ մեր եբեսին, մինչ մենք ևս կարող չենք տալ, և այլն։

Ցիշեցնելով նամակս, չեմ կարող չը յիշել այն, որ մեր քաղաքի դուման այն աստիճան անկարգ, անհոգ և անվայելուչ կերպով է կատարում իր պարտաւորութիւնները, որ չատ ժամանակ չէ անցել, որ նրանից խլեցին քաղաքի տուրքերը հաւաքելու իրաւունքը և յանձնեցին պոլիցիային, որովհետև հաւաքել չէր կարողանում և ծառայողների ռոճիկները իր ժամանակին չէր վճարում։

Մի ծառայող

ՆԱՄԱԿ ԴԱՀԱՐԼՈՒԻՑ

15 յուլիսի

Եթէ մի հայացք դարձնենք Ավէքսանդրապոլի վիճակի բազմաթիւ գիւղերի վրա, կը տեսնենք, որ խապռ զուրկ են դպրոցական մխիթարութիւնից. 50-աւոր գիւղեր անգկնալուց յետոյ հազիւ կարելի է տեսնել մի դպրոց, ուր մի քանի աշակերտներ խառն ի խուռն իրարու վրա լցված՝ առաւօտից մինչև իրիկուն գոլտերի նման կուկուում են, իսկ երեկոյեան ինչպէս բանաւորկիանները, ազատվելով այդ ճիշտ բանտից, գնում են իրանց տները. ե՛թէ բազդի բերմամբ կարելի լինէր մի գիւղում գտնել փոքր ի շատէ կանոնաւոր մի դպրոց, ցաւոք սրտի պէտք է ասել, որ նա էլ անոդական չէ, այսօր կայ, իսկ վաղը չը կայ։ Վաղը դպրոցը բոլորովին փակվում է։ Ոչ ոքի չէ ապրում այս տխուր մեռելութիւնը. ասում են գիւղացին ինքն է սարքել, ինքն էլ քանդում է, մինչ ինձ անհնար։

Արդարև, եթէ գիւղացին հասկանար դպրոցի օգուտը, կարծիք չը կայ, որ այնուհետև նա ինքը կը հիմնէր. ինքը կը հոգար ու կը մտածէր նրա առաջադիմութեան վրա, առանց մէկի կամ միւսի օգնութեանը, բայց տարաբաղդարար ինքը չէ գալում այդ գիտակցութեան։ Գուցէ ոմանք ասեն, մինչև քաղաքների դպրոցները մի նոյն ժամանակ գիւղացոց համար չեն։ Այո, ճշմարիտ է, բայց մինչև ամեն գիւղացի միջոցներ ունի իր որդուն քաղաք ուղարկելու, որ ուսում առնէ, մանաւանդ գնա ևս առաջ պէտք է նրա աչքը բանալ, նրան հասկացնել ուսման նշանակութիւնը և ապա ասել թէ ատար քո որդին Ավէքսանդրապոլի այս ինչ դպրոցը, թող կատարելագործէ իր ուսումը։ Գիւղացին չը ջանայնցդութիւն չունի, նա հետաքրքիր չէ, նա նկատում և տեսնում է այն առարկան, որը ուղղակի ընկած է նրա աչքի առաջ։ Գիւղացին իր գիւղի մէջ միայն երկու տեսակ տուն է տեսնում, և այդ երկուսն է ճանաչում. առաջինը՝ իր խրճիթը, որը ծառայում է իր կենցաղավարութեան համար, իսկ երկրորդը՝ եկեղեցին, այն է հոգու փրկութեան համար. դրանցով նա արդէն ամեն բան կատարեալ է համարում։

Ո՛վ պէտք է այս գժտաւորութեանց առաջն առնէ, ում պարտքն է ճանաչացնել գիւղացուն ուսումնարանի և ուսման նշանակութիւնը.—Ի հարկէ ամեն մարդի վրա էլ պարտք կայ, բայց գլխաւորապէս նրանցն է, որոնց ձայնը աւելի ազդու և դիւրամատչելի է սոր ժողովրդի ականջին, որոնց խօսքը համեմատաբար աւելի ազդում է նրանց սրտերին, որոնց միայն է ճանաչում ժողովուրդը իրրև հայր և հոգոյ փրկութեան միջնորդ։ Դրանք են մեր հոգևոր հայրերները—վիճակային առաջնորդները և ծխական քահանայքը։ Ես լռում եմ այն քահանաների մասին, որոնցից չատերը ոչնչով չեն զանազանվում ժողովրդից՝ ոչ լեզուով, ոչ մտքով և ոչ մի այլ գաղափարով, նակ ինչ որ վերաբերում է վիճակային առաջնորդների մի քանիսի անտարբերութեանը, այդ չէ կարելի առանց մեղագրանքի թողնել։

Ղարսի նահանգում հայաբնակ գիւղերի թիւը համեմատաբար փոքր է Ալէքսանդրապոլի վիճակի գիւղերից, բայց ընդհակառակը ուսումնարանների թիւը անհամեմատ կերպով չատ է վերջինից։ Ղարսի և Կաթուղիկի վիճակի գլխաւոր առաջնորդ Գրիգորիս եպիսկոպոսը ոչ թէ միայն ուսումնարանների համար գործում է անխնայ աշխատութեամբ թէ գիւղերում և թէ քաղաքներում, այլ մի նոյն ժամանակ վերանորոգում է հայրենեաց աւերակ մենաստանները, և լցնում է նրանց սրբեղաներով։ Ջարոզում, խրատում է պետական քահանաներին, ճանաչել իրանց պարտականութիւնքը, միւս կողմից հոգ է տանում վանքապատկան կալուածների մասին և հսկում է երկու վիճակների վրա ևս մեծ եռանդով։ Այս բազմակողմանի հոգսերով զբաղված մեծագործ անձը չէ վնասում պատահած անյայտութիւնների ժամանակ, վճռականաբար յաղթում է ամեն արգելութիւններին իր նպատակները իրագործելու համար, որոնց մէջն է միայն գտնում իր բաւականութիւնը։ Թող սա օրինակ լինի ամենց գործելու մինչդեռ ժամանակ ունենք աշխատելու։

Ց. Տ. Բարսեղեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Շաբաթ օր, յուլիսի 26-ին ուղարկեցինք ապվեոց օգնող Կ. Պոլսի հայոց մանուկաղովին 2000 րուբլ կարապետ աղա խաչատուրեանի ձեռքով։ Ուրեմն ընդամենը «Մշակի» խմբագրութիւնը մինչև այժմ ուղարկել է 33,000 րուբլ յոգուտ Հայաստանի սովատանջների։

«Новое Время» լրագիրը հաղորդում է որ ներքին գործերի մինիստրութիւնը զբաղված է այժմ մամուլի վերաբերութեամբ եղած օրէնքների վերաքննութեամբ։ Լրագիրը հաստատ աղբիւրներից իմացել է, որ վճռված է մամուլի ազատութիւնը խափանող գոնազն պայմանները վերջնականապէս վերցնել։

—

Մի անգլոյ լրագրատուից ԶԱՌԱԹԱԼԻՑ ստացանք 1 րուբլի յոգուտ Հայաստանի սովեալների։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիս-Վլադիկավկասի ճանապարհի վրա, Անանուրի և Պասանաուրի կայարանների մէջ այս օրերս վեց հոգի լուս ընկնացած աւազակներ յարձակվել են դրամ տանող փոստի սայլի վրա, փորձել են դրամարկղը յափշտակել, բայց այդ նրանց չէ աջողվել, որովհետև հէնց այդ միջոցում վրա են հասել մի տարտնաւոր և մի սայլ։ Աւազակները երկիղից փախել են, ոչինչ չը կարողանալով տանել։

—

«Прав. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ Օդեսայում հաստատված է քաղաքային վարչութեան մէջ մի նոր պաշտօն, այն է քաղաքագլխի օգնականի պաշտօնը։

—

Թիֆլիսից գրած մի թղթակցութիւն «Голосъ» լրագրում գատաղութիւն է տալիս Անդրկովկասի դատաստանական մասի դրութեան վերաբերութեամբ։ Թղթակիցը ասում է որ այժմ բարեգործող իրաւաբանական ուժով սահմանած երկատարդները բազմաթիւ են կովկասեան ամեն ազգութեան մէջ։ Որովհետև շատ հեշտ կը լինէր նշանակել մեր երկրի այլ և այլ մասերում այնպիսի հաշտարար դատաւորներ, քննիչներ և այլն, որոնք ծանօթ են այս կամ այն տեղական լեզուի հետ, որպէս զի կարողանան ժողովրդի հետ անմիջական յարաբերութիւն ունենալ, առանց դիմելու թարգմանիչներին, որոնք մի կողմից շատ ոգէշ, անընդունակ և վատ պատրաստված են լինում, մեւս կողմից կարող են այս և այն կողմին հակվել, յափշտակվելով նիւթական չահերով։ Բայց դժբաղդաբար, ասելացնում է «Голосъ» լրագրի թղթակիցը, մինչև այժմ հակառակն է լինում. մեր դատաստանական իշխանութիւնը կարծես դիտմամբ աշխատում է նշանակել հայ քննիչն և հաշտարար դատաւորին Ախալցխայում, վրացուն առաւել Հայաստանում, յոյնին Կարսում և այլն։ Այդպիսով, ասելացնում է թղթակիցը, արդարադատութիւնը ոչ թէ միայն իր նպատակին չէ հասնում, այլ ընդհակառակն ծնեցնում է տեղական ամբոխի մէջ թերահաւատութիւն դէպի դատաստանական գործը։

—

Այժմ, երբ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր կոմս Տօլստոյ հրաժարական է տուել իր պաշտօնից, Ռուսաստանի ամբողջ մամուլը քննադատում է նախկին մինիստրի գործունէութիւնը։ Ռուսաց «Дѣло» ամսագիրը բերում է այդ առիթով հետևեալ խօսակցութիւնը մի ուսած և մի անգրագետ մէջ։ «Զարմանալի ազգ էք դուք ուսածները —«Ինչի էք կարծում»—«Ձեզ մօտ ամեն բան թարս է և ոչ թէ ինչպէս մեզ մօտ։ Օրինակ մեզ մօտ քննադատում են մինիստրին քանի որ նա պաշտօնի մէջ է որպէս զի նա կարողանայ փոխել իր արած կարգադրութիւնները և ոչ թէ երբ նա իր պաշտօնը թողել է։ Այն ժամանակ արդէն ուշ է և ոչինչ օգուտ չը կայ քննադատել կարգադրութիւնները, որոնք մարդուց կախված չեն, որովհետև նա այլ ևս պաշտօնի մէջ չէ»։

—

«Вѣстникъ Европы», «Дѣло», «Отеч. записки» ամսագիրները, «Голосъ», «Молва», «Новое Время», «Новости» և ուրիշ լրագիրները, բոլորն էլ միաբերան փափագում են մամուլի ազատութիւնը Ռուսաստանում։

—

Ռուս լրագիրները հաղորդում են որ ծայրագոյն յանձնաժողովի կարգադրութեամբ վերջում է այսուհետև այն իրաւունքը, որ ունէին Ռուսաստանի բոլոր թէ գիւղական և թէ քաղաքական վարչութիւնների մեծաւորները, առանց պատճառների և բացատրութեան, կամայական կերպով հրաժարեցնել իրանց ծառայութիւններից ծառայութիւնից։ Այդ իրաւունքը անուանված էր հեռացնել ծառայութիւնից 3-րդ կէտի հիման վրա։ Այդ սարսափելի կէտը ծանօթ էր բոլոր ծառայողներին։

—

Յուլիսի 28-ին մեր սազանդաւոր բանաստեղծ պ. Ռաֆայէլ Պատկանեան ՆԻՒ-ՆԱԻՕՐԿԻԱՆԻՑ հասաւ Թիֆլիս։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալ թղթակցութիւնը Աթէնքից։

Ա. յաճախ ստացված հեռագիրները հաղորդիչին, որ Ք. Դուբը մտադիր չէ ներկայիս Բերլինի կոնգրեսին գալու, և որ թիւրքաց կառավարութիւնը տեղափոխում է իւրքաց գործերին Կպերտաւ և Հօքարտ-փաշայի հրամանատարութեամբ պինաւորած են մի նաւատորմ է ուղարկում յունական ջրերը։ Այդ լուրերից գրգռված տեղական մամուլը առաջարկում է յունական կառավարութեանը պատրաստվել պատերազմի համար, որովհետև տաննց պատերազմի յունաստանը անկարող կը լինի միացնել իր հետ իրան վիճակված երկիրները։

Թէսալիայից հաղորդում են, որ երբ Բերլինի կոնգրեսից վճիռը՝ այդ նահանգը յունաստանի հետ միացնելու մասին յայտնի եղաւ Թէսալիայի մի քանի բազաքների մէջ, թիւրքերը չափազանց շտապեցան և թիւրքաց վարչութիւնը արգելից քրիստոնեայ բնակիչներին խօսել քաղաքական գործերի մասին, մանաւանդ Թէսալիան յունաստանի հետ միացնելու մասին։ Այդ հրամանը չը կատարողը ենթարկվում է առաջին անգամ 5 թիւրքաց լիրա տուգանքի, իսկ երկրորդ անգամ բանտարկման մի քանի ամսով։ Նոյն օրը, երբ յայտնի եղաւ Թէսալիայում Բերլինի կոնգրեսից վճիռը, Ալմիրոյի մէջ եղած կանոնաւոր զօրքերի գունդը յայտնեց, որ եթէ իր ռոճիկը չը տանայ, ամբողջապէս կը ցրվի, մասամբ կը միանայ և մասամբ կերթայ հայրենիք։ Նահանգապետ փաշան առաջ աշխատում էր սպառնալիքներով հանգստացնել գունդը, բայց տեսնելով, որ նրանք չեն ազդում զօրքերի վրա, ստիպված էր վճարել գունդին ռոճկի մի մասը և միւս օրը նրան տեղափոխել։ Քրիստոնեայ բնակիչները երկիւղի մէջ են գտնվում և սպասում են օրից օր, որ Թէսալիան սպաշարված կը յայտնվի։ Ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ Եանինան միանում է Յունաստանի հետ, աւելորդ չէ մի քանի տեղեկութիւններ հաղորդել նրա ազգաբնակութեան և զարգացման աստիճանի մասին։ Եանինայի ամբողջ ազգաբնակութիւնը 155,228 է, որոնցից 147,298 յոյներ են, 4,500 բայազատ յունաբէն խօսող թիւրքեր և 3450 հրէաներ։ Ամբողջ գաւառի մէջ 373 յունական ուսումնարաններ կան, 11,057 աշակերտներով և 324 ուսուցիչներով։ Թիւրքաց տակաւին ուսումնարաններ կան միայն Եանինա քաղաքի մէջ և նրանց մէջ էլ առարկաները ուսանվում են յունարէն լեզուով։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Կ. ՊՕԼԻՍ, 28 յուլիսի։ Սուլթանը հրամայից գինուորական մինիստրին ուղարկել Դուլցինօ 2000 գինուորներով։ Մինիստրը խոստանում է, որ Դուլցինոյի նահանգը կը յանձնի չերնոգորցիներին առանց ժամանակամիջոցի մէջ։ Սուլթանը հրամայից Յունաստանի իսկական սահմանական գիծը պատրաստել և յանձնել սիւուրիներին։ Սպասում են, որ գործը բարեկամաբար կը վերջանայ։

ՍՕՖԻԱ, 28 յուլիսի։ Բոլգարական իշխանը հրաժարվից հաստատել բոլգարական ազգային գործերի այն օրէնքը, որի համեմատ գործերի հրամանատարը ընտրված պէտք է լինի։

ՏԱՇԿԵՆԴ, 28 յուլիսի։ Աբդուրահման բարձրացաւ Կարուլի գահը յուլիսի 27-ին։ Աֆղանիստանի բոլոր մեչեաների մէջ շնորհակալութեան մաղթանքներ կատարվեցան։ Ամու-Դարիա գետի ձախ ափի վրա գտնված աֆղանական բոլոր քաղաքները լուսաւորված էին։ Մօզարի և Շերիխի մէջ թնդանօթներ արձակվեցան 101 անգամ։ Յուլիսի 26-ին կատարման այցելից Ֆերիօնի նահանգը, գնեց կաշգարի սահմանը։ Մեր գործերը Ա[illegible]յի մէջ են։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 յուլիսի։ Օգոստոսի 2-ին ուղեւորվում են Ախալ-Տեկէի գօրաբաժինը Կարմիր Կաչի ողորմած քոյրերը։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՐԵՇՏԱՆԵՑ, ԱՅԳԻՆԵՐԻ, ԽՈՂՈՎԱՆԵՐԻ, նոր հրովհարձիգ «ՀՕՍՄՕՊՕԼԻՏ», ամեն տեսակ գործածութեան համար ջուր քաշող մեքենաներ և ամեն տեսակ պատկանելիք ջրանցքերի համար, ԳԼՈՒԽԱՒՈՐ ՐԻՒ. ԼԱՆԳԵՆԶԻՊԵՆ ԲՈՒԿՈՎՈՒ-ՄԱԳԴԵՆԲՈՒՐԳԻ մէջ: Ջուր քաշող մեքենաների Բիւս. Լանգենզիպէն ֆիրմայով Բուկաու-Մագդենբուրգի մէջ նոյն գործատանէն Ռուսաստանի միակ ներկայացուցիչ, ԱԼՖԻՐԻ ԼԱՆԳԵՆԶԻՊԵՆ, Ս. Պետերբուրգ, ՄԱԼԱՑԱ-ԻՏԱԼԻԱՆԱԿԱՆ № 11 տան առաջարկում է: Ընդունելով մեր սեփական գործատանէն պատրաստած ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ՀՐԵՇՏԱՆԵՑ խողովակների ՊԱՀԵՍՏ ամենամոր ձևերի, նոյնպէս և ՋՈՒՐ ՔԱՇՈՂ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ գոնազան ձևերի, ՋԵՌՔԵՐՈՎ, ՋԱՆԵՐՈՎ և ՇՈՂԻՈՎ գործելու համար, կարող եմ բաւականացնել ամեն տեսակ ԳՈՒՆԱՒՈՐԱՆՆԵՐԻ, ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՆԵՐԻ ՋԵՄՊԻՈՆՆԵՐԻ, գիւղային և քաղաքային ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ և այլն ՊԱՀԱՆՋՆԵՐին: Եթէ յիշեալ առարկաներից մէկը հարկաւոր լինի, խնդրեմ պատուել ինձ յանձնարարել: Նամակ ստանալուց յետոյ կուղարկեմ ՁՐԻԱՒՈՐ նկարներով ծանօթագիր ՊՐԻՑԱԿՈՒՐԱՆՏ և ՄԱՆՐԱՄԱՍՆԵՐԸ: կը հաղորդեմ:

3—5

ՁՈՐՈՒԹՅԱՆԻ, ՑՈՒԼԻՍԻ 30-ից կը սկսվին հասարակական աճուրդով ծախվել անանձնացած պարտատէր ԵՂՐԱՑԻՐ ՋԱՆՋՈՒՂԱԶՈՎՆԵՐի ապրանքները: Աճուրդը կը լինի ամեն օր 9 ժամից Ջանջուղազիների ՈՒՏՈՒՍՏՆԵՐի խանութում, գօլօվինսկայա փողոցի վրայ, ՄՈՒՒՐԱՆՍԿՈՒ տանը:

1—3

Ծախվում են ԴՐԱՍԵՂԱՆ, ՀԱՑԻ ՍԵՂԱՆ և ԱՓՈՒՆՆԵՐ: Ելիսավետինսկայա փողոց № 46 Թիֆլիսում:

3—5

Շուտով լոյս կը տեսնէ ԴԱՇՆԱՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՐ ՁԱՑՆԱԴՐԱԾ Ժողովրդական գործածական երգերի

Երկրորդ տետրակը

Զայնագրութիւն և հրատարակութիւն Յովհաննէս Սուքիասեանցի, և կը պարունակէ իւր մէջ վեց երգեր:

1) «Ազնիւ ընկեր մեռանում եմ»
2) Ակնատիպ անձայն»
3) «Քաժակներ առնուենք, եղբայրք»
4) Մեր հայրենիքը, Թշուառ անտէրը»
5) «Հայոց աղջիկներ» և
6) «Հայրենիքը Սրբազան»

Երկրորդ տետրակի գինը լինելու է մի րուբլի. ցանկացողները ստանալ գաշնամուրի համար ձայնագրած երգերի առաջին տետրակը, որ պարունակում է իւր մէջ չորս երգեր. 1) «Անի քաղաք». 2) «Ինձ համար, չէ». 3) Ծուռթը փչէց» և 4) «Ծիծեռնակ» պէտք է ուղարկին մի րուբլի. տասից աւելի գնողներին 20 % զիջումն է լինելու:

Նոյն հեղինակի մօտ վաճառվում է նոր ԵՐԳԱՐԱՆ ՖՐԻՑԻՈՒՆԻ, որի մէջ պարունակվում են 50 հատ ընտիր նոր հրատարակված երգեր: Գինը 30 կոպէկ: Ցանկացողները ստանալու և՛ ձայնագրած երգերը, և՛ Ֆրէյտաունի նոր երգարանը, պէտք է ուղարկեն մէկ րուբլի և 30 կոպէկ. հետևեալ հասցէով:
Въ Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджянцъ На Петхаинской ул. собственный домъ № 14.

Համեմատելով անցեալ տարուայ թիւերի հետ գնով 1 р. 10 к., 1 р. 20 к., 1 р. 40 к., 1 р. 60 к., 1 р. 80 к. Ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի Ֆունտը2 րուբլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 р. ծախվող թէյի հետ:

42—100

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏՈՒԿԱՆԴՊՐՈՑԻՑ-Առաջիկայ 1880/81 ուսումնական տարին, դասկացողների համար Սեմինարիա (փարժատական դպրոց) մտնելու, կան 4 փոխանցիա ներ պատրաստական դասատան և 6 փոխանցիաներ առաջին դասատան մէջ: Խնդիրքները ընդունելութեան մասին արվում են մինչև 15 օգոստոսի: Մրցողական հարցաքննութիւնները կը լինեն 20 օգոստոսից մինչև նոյն ամսի 25:

1—3 (1)

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՈՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կառանց հիւանդ. Գօրալևիչ ներքին հ., Թոմիանց կառանց և երեխաների հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շահմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկիվիչ խիրուրգիական հ., Վ. գօրօվ վիներական և բազարգի հ., Լիխյ աչքի հ., Թախտամով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլազօվ, Լիսիցիվ և Վ. Միշիվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցիվ Բուդվօսկի ներքին հ., Շահմբօրսկի կնիերական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վ. գօրօվ վիներական և բազարգի հ., Թոմիանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցիվ և Վ. Երժիշևսկի ներքին հ., Ասատուրօվ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և ներքին հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկիվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլազօվ և Լիսիցիվ ներքին հ., Թախտամով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցիվ և Վերմիշևվ ներքին հ., Բաբօվ հուծքի հ., Կանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. գօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազգաս հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբայեան չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւաւարով 9 բրնի խա ազգաս հիւանդները բժշկանոցի տամակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցիվ:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԻԶ

ԵՒ

ՏԱՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և նորեկների ընդունելութիւնը ապագայ և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակը:

ՏԱՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԿԱՅ Է ՊԱՆՍԻՕՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆՎԵՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Ց. Մխիթարեանց

Ծուխի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵԿԱՐՆԻԱՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԻ, ՇՕԿՕԼԱԴ, ԹԵՅ և պատրաստված հանքային զանազան ՋՐԵՐ:

29—40

ՄԱՄՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԳՈՒՐՄՈՒ ԵԿԱՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Д. ГРИГОРЬЕВА) Կովկասեան Գրամաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՀԹԵՐՀԱՑԻՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄՈՆԵՑԻՑ: Ը. ՏԱՐԻ նախագիտելիք (իբրև հայբենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի հայբենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Ր. ՏԱՐԻ ման ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

դրամատով առնողներին զիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը բազաբական:

15—20

Ղէկ-քանդրատօլու երկաթ դպրոցից բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ուսուցց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկաթ. դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձու { Սարգիս Մխիթարեանց.
Ասատուր Խահակեանց.

ԱՒԵՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԵԳՕՐ ԿԱՍՊՈՒՄՕՎ ԵՒ ԸՆԿ. յայտնում է այդ առևտրական տան գործերով բոլոր հետաքրքրվածներին, որ գործերի ընդարձակվելու պատճառով այդ տան գլխաւոր գրասենեակը օգոստոսի 1-ից կը տեղափոխվի Վերակիլի տան վերին յարկը Վանօվսկայա փողոցի և Երևիմանսկայա հրապարակի անկիւնի վրա: Տուրքերի տալու և մաւթերի ստանալու համար գրասենեակը հետագայ օրերում բաց է լինում առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ կիրակի օրը 8—10 ժամ: Գնում է 1 և 2 փոխադրութեան տոմսակներ և ծախում է նրանց այն պայմանով, որ գինը 12 ամիսների ընթացքում հատուցանվի: Այդ պայմաններով մի տոմսակ գնողը տարվայ ընթացքում ժամ առնի տարածից այն 20 համարներին, որոնք ցոյց են տրված վիրայականի մէջ չորս տերժաններին: Ցանձնարարութեամբ գնում է և ծախու է մանաւանդ անձանց ամեն տեսակ անշարժ կայքեր, կոմիսիայով ծախում է ապրանքներ և նրբեթներ: Վճարում է տրված պայմանագիրների, բնակարաններ, խանութներ և պատարի տեղեր քրէհով տալու համար: Տուրքերին մինչև նոր կարգադրութիւնը վճարում է.

1) Պահելու համար մինչև պահանջելը 4½%, պայմանաւոր 5½%, 2) տուրքերին 6 ամսով 5½%, 9 ամսով 6½%, 1 տարով 7½% 1½ տարով 8%½, 2 տարով և աւելի 9: 3) Այդ ընկերութեան 1 կոպէկ պայ ունեցողների մանաւանդ պայմանաւոր տուրքերին 9%: Պարտամուրհակով յայտնի անձի ապահովութեամբ փող տալու ժամանակ առնում է մի ամիս ժամանակով 10%, մի շարաթ ժամանակով 9%:

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ցանկացողները կարող են ստանալ ամեն օր գրասենեակի կառավարչից:

9—10 (2)

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕՏԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՑՐԱՆՔ, հայոց ծխական և մանաւանդ ուսումնարաններում 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ տեղեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ ստանալ բացատրելիս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱՆՈՒԹԻՆ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՃԻԽԱՆՋԻանցի ԴՐԱՎԱՃԱՌՈՒԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

6—22

ՄԻՆԱՍ ԳԻԼԶԱՏԵԱՆ, որ կանոթայ ունի ԹԱՒՐԻԶ քաղաքում, ընդունում է ամեն տեսակ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՑԱՆԶՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կոմիսիոն ով կատարելու անյապաղ, ամենայն ճշտութեամբ, և դիմում է պ. պ. վաճառականներին, տառաջարկելով իր ծառայութիւնը:

4—5

Дозволено Цензурою 30 Іюля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 134 Օգոստոսի 2 (14) **1880** Օգոստոսի 2 (14) № 134

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Բոլոր բաժանորդագրութիւնները դիմում են միմիայն խմբագրատան անունով։

Յայտարարութիւնները ընդունվում են միմիայն խմբագրատան միջոցով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ւրբագուով։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջին ազատութիւն—նէր քին աեսուքիւն։ Մի խնդիր գէպի մեր հեղինակները։ Նամակ Նուխայից։ Նամակ Նոր-Բայազէտից։ Նամակ Վաղարշապատից։ Նամակ Ջիլթայիից։ Նամակ Վարդենից։—Արտաքին տեսութիւն։ «Голосъ» լրագրի թղթակցութիւնը հայերի մասին։ Թիւրքիա։ Անգլիա։—«Մշակի» հետագիրները։—Յայտարարութիւններ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ուրախ մտմտուք, մանաւանդ «Вѣстникъ Европы» ամսագիրը և «Голосъ» լրագիրը, խօսելով ռուս մամուլին կատարեալ ազատութիւն տալու անհրաժեշտութեան վրա, յայտնում են այն միտքը, որ մամուլը Ռուսաստանում մինչև այժմ այն միակ հասարակական հիմնարկութիւնն էր, որ ընդհանուր պետական օրէնքների պաշտպանութիւնը չէր վայելում։ Նա մի տեսակ անհարագատ երեխայ էր ռուսաց կեանքի մէջ։

Իւրաքանչիւր քաղաքացի, ամենաանձն յանցանք էլ գործելով, այն ժամանակ միայն կրում է իր պատիժը, երբ դատարանի քննութեան ենթարկվելուց յետոյ գըտվում է, կամ մեռածը, կամ կատարեալ իր քաղաքացիական իրաւունքներից։ Քաղաքական յանցաւորն անգամ, հրեշաւոր չարագործը, ենթարկվում է միշտ կամ զինուորական կամ բաղաքական դատաստանին և յետոյ պատժվում է։ Իսկ լրագրութիւնը այդ իրաւունքները չունի, նա պետական օրէնքներից դուրս է։

Մի կաղաւածառէր, մի սեփականատէր իր սեփականութենից զրկվելու համար, պէտք է մի նշանաւոր յանցանք գործած լինի, որի պատճառով նա ենթարկվում է դատարանի քննութեանը և դատարանի վճիռը միայն կարող է զրկել նրան սեփականութենից։ Իսկ լրագրապետը, կարող է ամեն րոպէ զրկվել իր սեփականութենից, իր ձեռքով հիմնված և իր սեփականութիւնը հանդիսացող լրագրից կամ ամսագրից, առանց դատարանի վճռին ենթարկվելու, միմիայն վարչական կարգադրութեամբ։

Լրագրապետը և ոչ մի բանում, իբր հասարակական ոչ մի գործոնութեան մէջ չէ վայելում իր միւս համաքաղաքացիներին, պատասխանատուութիւնից միւս հասարակ իրաւունքներ օրէնքների առջև։

Օրինակ մի անհնազանդ յանցանքի համար լինում են տուգանքներ, որոնց ենթարկվում են ամեն քաղաքացիները, բայց ոչ մի քաղաքացի, ինչքան հարուստ էլ լինէր, երբէք չէ ենթարկվում, օրինակ, այնպիսի ահագին, աներևակայելի տուգանքների, ինչպէս մի լրագիր։ Աներևակայելի մի լրագիր, որ ունի 10,000 բաժանորդ, մեծ քանակութեամբ հատուկ է ծախվում ամեն օր, ունի մեծ արդիւնք յայտարարութիւններից, բայց ուրիշ կողմից ունի և օրական ահագին ծախսեր։ Յանկարծ մի յօդուածի համար վարչութիւնը արգելում է այդ լրագրին երեք, չորս ամսով հատուկ ծախվել, կամ յայտարարութիւններ ընդունելու իրաւունքից է զրկում նրան։ Եւ ահա լրագիրը երեք, չորս ամիսների ընթացքում վաճառուն հազար րուբլու կորուստ է կրում։ Երբ է տեսնված, ասում է «Вѣстн. Европы» ամսագիրը, որ ռուսաց դատաւորներից մինը ենթարկէր մի քաղաքացուն 60,000 րուբլի տուգանքի պատժին։ Եւ այդ տեսակ պատժին լրագիրը կամ ամսագիրը կարող է ենթարկվել երկու, երեք անգամ տարվայ ընթացքում։

Ռուս լրագրութեան փափագը միայն այն է, որ մամուլը ենթարկված լինի նոյն օրէնքներին, որոնց ենթարկվում է ամեն քաղաքացի, այսինքն ամեն տեսակ փոքր թէ մեծ յանցանք գործելուց յետոյ նոյն դատարաններին ենթարկվի, որոնց ենթարկվում են Ռուսաստանի միւս բաղաքացիները։

Մինչև այժմ ռուսաց մամուլը պետական օրէնքների համար մի տեսակ խորթ որդի էր։ Ռուսաց մամուլի փափագը այժմ շատ հասկանալի և իրաւացի է. նա ցանկանում է որ մամուլը բոլոր միւս քաղաքացիների հետ հաւասար իրաւունքներ վայելէր օրէնքի առջև, ենթարկվէր պետական նոյն պատասխանատուութեան, որոնց ենթարկվում են Ռուսաստանի բոլոր միւս քաղաքացիները ընդհանուր պետական օրէնսդրութեան հիման վրա և ոչ թէ ինչպէս մինչև այժմ եղել է առանձնական օրէնքների դրութեան մէջ դրված լինէր, կառավարվելով մամուլի համար ըստ տեղւոյն դրաքննական առանձին օրէնքների կանոնադրութեամբ և կախման լինելով միմիայն վարչութեան կամքից։

Այդ է բոլորը ինչ որ փափագում է լրագրութիւնը, ինչ որ փափագում ենք և մենք՝ հաւասարեցրած լինել մեր իրաւունքների մէջ, ռուսաց բոլոր միւս քաղաքացիների հետ, ընդհանուր պետական օրէնքի առջև։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ԽՆԴԻՐ ԴԷՊԻ ՄԵՐ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԸ

Որքան էլ թոյլ կոմիք ունենայ ներկայ հայ ուսանողութիւնը, այնուամենայնիւ անկարելի է ուրանալ այն հանգամանքը, որ նա իր նախորդ սերունդների հետ համեմատութեամբ մի հսկայական քայլ է փոխել դէպի առաջ, մի յառաջադիմական քայլ, որ ժամանակի ծնունդ է, որ հետզհետէ զարգացող կեանքի արգասիք է։ Ռուսաստանի հայ ուսանողութեան մէջ զարթնած սէրը դէպի իր ազգութիւնը, նրա անուրանալի համակրութիւնը դէպի ազգային կեանքի պայծառ երևոյթները, ֆրանսիական ուսանողութեան առաջին ինքնաճանաչութեան քայլը, նրա զարնար թմրութիւնից սթափվիլը, գերմանական ուսանողութեան համախոհութիւնը նրանց հետ,—այդ բոլորը յառաջադիմութեան փառաւոր ապացոյցներ են։

Կապիտ եսականութիւնը, աւանգական անտարբերութիւնը, ձշմարիտ է, գեռ ունեն իրանց պաշտօնեները, իրանց գերիները, բայց մի տասը տարի էլ ժամանակ,—և կեանքի հոսանքը կը սրբի իսպառ այդ բիծը, կը մղի նրան դէպի անցեալը, դէպի պատմութեան շրջանը։

Ուսանողական կեանքի զարգացման նշաններից մէկը անշուշտ այն ուրախալի երևոյթն է, որ ուսանողութիւնը մի տանձին հանդիսութեամբ է վերաբերում դէպի ազգային գրականութիւնը, ձգտում է մինչև անգամ ներգործական դեր կատարելու նրա զարգացման և յառաջադիմութեան գործի մէջ։ Պրահանան ամեն մի նորութիւն՝ թէ լրագիր, թէ նոր ամսագիր, թէ նոր գրքեր, նոր հրատարակութիւններ մի անասելի ուրախութիւն են պատճառում ներկայ ուսանողին. նա պարզ տեսնում է, որ իր փոքրաթիւ ազգը շատ հեռու է կորչելուց, որ նա ընդհակառակը վերածնում է, կարելի է ասել, համաբաձակ քարշ է գալիս թէև դազ առով համամարդկային քաղաքակրթութեան ընթացքի հետ։ Հայ ուսանողը գոհ է այն համոզմանը, որ ոչ թէ միայն արժէ հետաքրքրվել հայ գրականութեամբ, այլ մինչև անգամ բարոյական յանգանք կը լինի կարդալ նրա գարգացմանը։ Նա ձգտում է կարդալ մայրենի հեղինակներին, տեղեկութիւններ ունենալ գրականական նորութիւններից, հետևել գրականութեան դանազան ճիւղերի յառաջադիմութեանը։

Բայց որքան էլ ջերմեռանդութեամբ նա ձգտի բաւականութիւն տալու իր ցանկութեանը, դժբաղդաբար նա անկարող է։ Մասկվայում, Պետերբուրգում, Փարիզում, Սարատովում ընկած ազգաց ուսանողը շատ է լրագիրներից որ դուրս է եկել այս կամ այն նոր գրքը, նոր հեղինակութիւնը, նա ծանրաբեռում է կարդալու, քննելու, դուցէ կրիտիկա գրելու, բայց անկարող է դանում, որովհետև չունի այնքան նիւթական միջոց, որ կարողանայ ձեռք բերելու ամեն մի նոր գրքվածք։ Նա ճարահատեալ ստիպված է լինում սպասել և 4—5 տարուց յետոյ հայրենիք վերադառնալով կարդալ։ Ծիծաղը դրութիւն է այս, և այդ դրութիւնից է դուրս գալիս յօդուածիս նպատակը՝ իմ խնդիրը գէպի մեր հեղինակները։ Ես զգում եմ իմ խոնարհաբար խնդրով դէպի այս վերջիններս (ես չիտօր չեմ իմ ընկերներից, բայց ծիծաղալի կը լինէր ի հարկէ, եթէ նրանց վերաբերէր այս խնդիրը)—ես խնդրում եմ, որ նրանք աչքի առաջ առնեն ուսանողութեան այդ անյարմար դրութիւնը և եթէ ցանկանում են աւելացնելու իրանց գրուածների հասկացող կարդացողների թիւը, չը խնայեն մի մի օրինակ իրանց գրքերից ուղարկել ձրիաբար այս կամ այն համալսարանական քաղաքը, ինչպես կան հայեր։ Մեր լրագրութիւնը հասկացել է ուսանողների այդ դրութիւնը՝ «Մշակ», «Ուլուս» և «Պատկ» ստացում են գոնէ Մոսկվայում մի քանի օրինակ ձրիաբար—թող մեր պատեհ հեղինակներն էլ հետևեն այդ գեղեցիկ օրինակին։ Ինչպէս Մոսկվայի ուսանող, ես ի հարկէ առանձնապէս կը խնդրեմ իմ այսաեղի ընկերների համար։ Գրքեր կարելի է ուղարկել ուղիղ համալսարան մի որ և է ուսանողի անունով՝ սա կը կարդայ և կը տայ ընկերներին։ Ամեն մի տասացած գրքի համար շնորհակալութիւն կը յայտնվի լրագրում։ Կը սպասենք...

Ս. Պապեանց

ՆԱՄԱԿ ՆՈՒԽՈՒՑ

22 յուլիսի

Եթէ իւրաքանչիւր քաղաք մի բանում չնորհ ունի, Նուխին, պէտք է ասած, այդ կողմից անհնից առաջ է վարձատրված. Նուխին բազմակողմանի շնորհների կենտրոն է։ Անգիտութիւն, չարագործութիւն, աւազակութիւն, մարդասպանութիւն, սահանապարհութիւն, [illegible]

Fonds A.R.A.M

ՈՐԴԻ

1880—№ 134

Fonds A.R.A.M

ՆԱՄԱԿ ՄԻՔԱՅԵԼԻՆ

8 յունվար

Ես ամենայն վստահությամբ կարող եմ ասել, որ ոչ մի ռուս հասարակական գործիչ այնքան չի ենթարկվել հալածանքների, որքան ես։

յիսուէթ 20 կ., Տէր-Դաւթեանց Արամ 20 կ., Վարդապետրիկեանց Յակոբ 20 կ., Վարդապետրիկեանց Բագրատ 20 կ., Վարդապետրիկեանց Յովհաննէս 20 կ., Տէր Ներսէսեանց Սենեքերիմ 20 կ., Պարոնակեանց Կարապետ 20 կ., Պալեանց Համազասպ 20 կ., Յովսէփեանց Թադէոս 20 կ., Սաղաթէլեանց Արմենակ 25 կ., Սաղաթէլեանց Յակոբ 20 կ., Փալանճեանց Համազասպ 10 կ., Գգիրեանց Աղէքսան 15 կ., Բասալեանց Երուանդ 10 կ., Նալբանդեանց Սարգիս 10 կ., Ղուկասեանց Սենեքերիմ 5 կ., Ղազարեանց Արտաշէս 5 կ., Նալբանդեանց Յովհաննէս 5 կ.: Գումարը 17 ր. 15 կ.: Նոյն դպրոցի աշակերտաց փողը 12 ր. 85 կ.: Ընդամէնը 30 րուբլի:

Աղէքսանդր Խանամիրեանց, Մկրտիչ Ղազարեանց, Յարութիւն Դուրկարեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ГОЛОСЪ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Голосъ» լրագրի № 199 մէջ տպած է հետեւեալ թղթակցութիւնը Կ. Պոլսից:

Թիւրքերը չափազանց վրդովված են նրանով, որ սուլթանի ամենաբարեմիտ քրիստոնեայ հպատակները՝ յոյները և հայերը, նրանք էլ այնչափ փչացել են, որ հանգիստ չեն տալիս Եւրոպային իրանց բողոքներով: Բուլղարացիներից յետոյ, իրանց կարգին հասնելով, յոյները և հայերը չեն հանգչում: Իրանց քարոզութիւնների և աշխատանքների կենտրոնը Թիւրքիայի մայրաքաղաքը ընտրելուց յետոյ, նրանք բոլոր ջանքերը գործ են դնում գործի աջող հետեւանքին հասնելու համար: Մի և նոյն ժամանակ յոյները և հայերը լաւ իմանում են, որ Թիւրքերը այժմ այնպիսի դիրքի մէջ են, երբ ճակատի վրա սառը քրտինք է երեւում, որ մահուան տանջանքների նշան է: Այդ պատճառով նրանք այնչափ հաւատացած և համարձակ են գործում, ինչպէս վաղուց կալուածատիրոջ օրինաւոր ժառանգներ:

Դեռ XIII դարից, այսինքն Հայոց թագաւորութեան վերջնական անկումից յետոյ, Հայաստանի քաղաքական ինքնագոյութիւնը վերականգնելու ցանկութիւնը այնչափ մեծ է հայերի մէջ, որ նա մինչեւ անգամ կրօնադաւանական բնաւորութիւն է առացել: Ներսէս Մեծի առաջարկութեան համեմատ հայ հոգեւորականութիւնը խոստովանեց, որ մահմետականների տիրապետութիւնը Հայաստանի մէջ Նեռի գործ է, որի ձեռքերին կը տանջվին քրիստոնեաները մինչեւ այն ժամանակ, երբ սատանայի բոլոր ոյժերը կը ոչնչանան Աստուծոյ Օծեալի ձեռքով: Հոգեւորականութեան ջանքերով պահպանված այդ հաւատը առանձին ոյժ ստացաւ ժողովրդի մէջ վերջին ռուս-թիւրքական պատերազմից յետոյ, երբ ռուսաց բանակը տեղ բռնեց Կ. Պոլսից եօթ վերստ հեռաւորութեամբ: Քրիստոնէական ազատութեան Թագակիր Առաջնորդին հայերը համարեցին նոյն Օծեալին, որի մասին հազար տարի առաջ մարգարէացաւ իր ժողովրդին Մեծ սուրբը: Առհասարակ հայ ժողովրդի պատմութեան ամենալաւ էջերը վերաբերվում են հայ հոգեւորականութեանը, որոնք գործել են ոգեւորված ազգասիրութեամբ և անձնազոհութեամբ:

Այդ բարձրութեան վրա է գտնվում այժմ էլ հայ հոգեւորականութիւնը Թիւրքիայի մէջ, որտեղ նա ամենագործունեայ դեր է կատարում ազգային ինքնագոյութեան տենչելու գործի մէջ: Հոգեւորականների հետ միասին նոյնքան եռանդով աշխատում է հայ ինտելիգենցիան և հայ երիտասարդութիւնը: Ամենամօտ համերաշխութեամբ միմեանց հետ կապված, առաջնորդված փորձված քաղաքական գործողներից, Կ. Պոլսի մէջ գտնված Հայաստանի վիճակը կարգադրողները ամենաուժեղ յարաբերութիւններ ունեն մի կողմից Եւրոպայի քաղաքական և գրականական աշխարհի մեծ ազդեցութիւն ունեցող անձանց հետ և միւս կողմից Մեծ և Փոքր Հայաստանի ամբողջ ազգաբնակութեան հետ: Այդ երկրի ամբողջ տարածութեան վրա մեծ քանակութեամբ ազգային ուսումնարաններ բացվեցան, որոնց իւրաքանչիւր օր այցելում են մօտ 50,000 երկսեռ երեխաներ:

Ժողովրդական ուսուցիչները այնտեղ ուրիշ պաշտօններ էլ են կատարում, ի միջի այլոց Կ. Պոլսի կենտրոնական խմբագրական մասնաժողովի թղթակիցների պարտականութիւնները: Այնտեղ ուղարկվում են ամենամանրամասն տեղեկութիւններ քրդերի կամ թիւրքերի իւրաքանչիւր հարստահարութեան և չարագործութեան մասին: Ժամանակագրական ձեւով նրանց դասաւորելով և կարգի բերելով, մասնաժողովը տպում է նրանց առանձին գրքոյկներով ֆրանսիերէն լեզուով և տասնեակ հազար օրինակներով տարածում է ամբողջ Եւրոպայի մէջ:

Արտաքին պարսկական և եգիպտական կառավարութիւնների դիպլոմատիական նշանաւոր պաշտօնները Եւրոպայի մայրաքաղաքների մէջ գրեթէ բացառապէս հայերն են վարում, այդ քաղաքագէտներն էլ իրանց կողմից մասնակից են լինում իրանց հայրենակիցների գործին: Ժամանակ առ ժամանակ նրանց գրչի տակից դուրս են գալիս լրագրական կամ ամսագրական այնպիսի յօդուածներ արեւելեան հարցի վերաբերութեամբ, որոնք եւրոպական հասարակական կարծիքի վրա մեծ ազդեցութիւն են գործում: Այդպիսի յօդուածներ են վերջին ժամանակներում ֆրանսիական «Journal des Débats» և անգլիական «Standard» լրագիրների մէջ տպվածները: Այդ երկու յօդուածներն էլ Ֆրանսիայի և Անգլիայի մէջ մեծ տպաւորութիւն գործեցին և Փարիզի թիւրքաց ներկայացուցիչը շտապեց հեռագրել Կ. Պոլիս, «Journal des Débats» լրագրի համարների կալանաւորելու մասին, որը իր մէջ պարունակում էր «մտքեր թշնամաւորող» բովանդակութեան յօդուած: Չը նայելով գործադրած բոլոր միջոցներին ֆրանսիական լրագրի համարները Բուլղարիայի վրա անցան Թիւրքիա և մեծ քանակութեամբ տարածվեցին Կ. Պոլսի ազգաբնակութեան մէջ:

Յայտնի դիպլոմատների օրինակներից, ինչպէս են Նուբար-փաշա և Միրզա-Մելքում-խան, պարսկական դեսպան Լոնդոնում, յետ չեն մնում հայ երիտասարդ գիտնականները Եւրոպայում: Ստանալով պրոֆեսորների ամբիոններ Բեռլինի, Ցիւրիխի, Վիէննայի, Վենետիկի, Փարիզի և Օքսֆորդի մէջ, գիտութեան այդ մշակները իրանց թանգագին ժամանակի մի մասը նուիրում են ազգային գործին, երբեմն մամուլի ներկայացուցիչներին անհրաժեշտ տեղեկութիւններ տալով Փոքր-Ասիայի և Հայաստանի մասին, երբեմն իրանց հետաքրքիր պաշտօնակիցներին ծանօթացնելով Արեւելքի և Հայաստանի մէջ պատահած գործերի հետ: Պրոֆեսորների օրինակին հետեւում են նրանց հայրենակից ուսանողները, որոնք վերջին ժամանակներում նախապատւում են գերմանական համալսարանները, որտեղ այժմ 100 մարդու չափ հայ ուսանողներ կան:

Այսպիսով ազգային ազատութիւնը պատրաստելու համար կենտրոնացած են բոլոր ոյժերը, Արեւելքի երեք միլիոնաւոր ամենազարգացած ցեղի բոլոր հոգեկան և նիւթական միջոցները: Լրագրական գրիչը, դիպլոմատի արհեստը, հրապարակախօսի քարոզը, ամենավերջին գիւղացու կոպէկը, այս բոլոր նուիրած է ընդհանուր գործին: Մինչեւ անգամ կանայք չեն հեռանում տղամարդկերանց գործին մասնակցելուց. վերջին տարի ժամանակ նուիրատւութիւններ հաւաքելով զբաղված էին բացառապէս կանայք, որոնք միայն Կ. Պոլսի մէջ մօտ 400,000 րուբլ հաւաքեցին:

Ընդհանուր համերաշխութիւնը աւելի ամրացնելու համար մի նոր ոյժ երեւան եկաւ՝ դա հայ-կաթոլիկների, հայ-բողոքականների և հայ-լուսաւորչականների կատարեալ հաշտութիւնն է: Համաձայնութիւնը կատարված իրողութիւն է, որովհետև Ներսէս պատրիարքը եղբայրացաւ Կ. Պոլսի հայ-կաթոլիկների և հայ-բողոքականների հետ: Ներսէս պատրիարքը այդ ուղղութեամբ ինքը առաջին քայլն արաւ, ինքը իր սինոդով առաջինը այցելեց հայ-կաթոլիկների և բողոքականների առաջնորդներին իր եղբայրական զգացմունքները յայտնելու համար: Արժանապատիւ պատրիարքի այդ վարմունքը մեծ տպաւորութիւն գործեց Կ. Պոլսի հայ հասարակութեան վրա, իսկ միւս օրը ներկայացան պատրիարքին կաթոլիկների և բողոքականների հոգեւորականները իրանց հոգևոր որդիներանց առաջին պատգամաւորութեան հետ:

ԹԻՒՐՔԻԱ

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները:

Ամեն բան ապացուցանում է, որ Արեւելեան հարցը վաղուց նախատեսված և սպասված դժուարութիւնների հանդիպեց: Բ. Դրան պատասխանը պետութիւնների գրութեանը արդէն հրատարակված է և նոյն բովանդակութիւնը ունի, ինչ որ հաղորդում էին մի քանի ժամանակ առաջ տարածված լուրերը: Բ. Դուռը հրաժարվում է զիջել Յունաստանին Եանինա, Լարիսա և Մեցովո և առաջարկում է բանակցութիւններ սկսել պետութիւնների հաւատարմատարների հետ Կ. Պոլսի մէջ «յոյն-թիւրքական սահմանական գծի և մի քանի երկրորդական հարցերը վերջնականապէս վճռելու համար»: Ֆրանսիական „Rappel" լրագրի հաղորդած լուրը Վիկտորիա թագուհուց սուլթանին ուղարկված նամակի մասին նոյնպէս հաստատվեցաւ: Լորդ Գրենվիլ յայտնեց պարլամենտի մէջ, որ այդ նամակը անգլիական թագուհին գրել է կառավարութեան համաձայնութեամբ և որ նրա մէջ թագուհին յոյս է յայտնում, թէ սուլթանը մինչեւ անգամ մի քանի զոհաբերութիւններ կանի և կը կատարի Եւրոպայի միաձայն ցանկութիւնը:

Բրիտանական թագուհու այդ յոյսը չը կատարվեցաւ: Աբդուլ-Համիդ չը կատարեց անսահմանափակ թագաւորի պարտականութիւնը վիճելի հարցը վճռելու համար: Նա յայտնեց անգլիական դեսպան պ. Գոշենին, որ իբրև սահմանադրական թագաւոր, հարցի վճռելը յանձնում է Բ. Դրանը, իսկ այս վերջինի պատասխանը արդէն յայտնի է:

Այսպիսով այժմ էլ, ինչպէս 1877 թուականի Կ. Պոլսի կոնֆերենցիայի ժամանակ, առաջ է գալիս Թիւրքաց սահմանադրութիւնը: Մի անգամ խաղացված կատակը նորից երեւան է գալիս, միայն մի քանի փոփոխութիւններով: Այս անգամ սուլթանը չէ համարձակվում պարլամենտ հրաւիրել, համոզված լինելով, որ վերջին պատերազմից նուաղած և աղքատացած Թիւրքիայի մէջ անկարելի կը լինի այնպիսի մարդիկ հաւաքել, որոնք մեծամասնութիւն կազմեին և պաշտպանեին այն քաղաքականութիւնը, որին այժմ հետեւում է Բ. Դուռը: Կ. Պոլսից ստացված վերջին լուրերից երեւում է, որ սուլթանը չէ համարձակվում մինչեւ անգամ «ազգային մեծ ժողով» հրաւիրել, որովհետև Թիւրքաց աստիճանաւորներից անգամ, որոնցից մտադրված էր ժողով կազմել, մի մեծամասնութիւն չի կայանայ, որ հաւանի Եւրոպային ընդդիմանալու միտքը: Այդ ընդդիմադրութիւնը այժմ խորհուրդ են տալիս միայն ալբանացիները, որոնք այժմ շրջապատում են սուլթանին մինիստրների, բարձրաստիճան անձանց և այլ պաշտօնների: «Times» լրագրի Կ. Պոլսի թղթակիցը հաղորդում է, որ սուլթանը անձնականապէս վախենում է ալբանացիների անբաւականութեան հետեւանքներից և այդ լուրը ճիշտ կարող է լինել, եթէ ի նկատի առնենք սուլթանի երկիւղը իր ապահովութեան համար: Այդ է պատճառը, որ սուլթանը այժմ իրան սահմանադրական թագաւոր է յայտնում և խօսում է Բ. Դրան մասին, որպէս զի, եթէ մի բան պատահի, պատասխանատուութիւնը այս վերջինի վրա ընկնի:

Գործերի այսպիսի դրութեան ժամանակ պետութիւնների համար անկարելի է դառնում գործը այն կարգով տանել, որ ընդունված է քաղաքակրթված կառավարութիւնների մէջ: Բանակցութիւնների ժամանակը անցել է, այժմ գործելու ժամանակ է: Բ. Դուռը այժմ կարող է սպասել միայն պետութիւնների վճռական գրութեանը, որով նրանք իրանց պահանջների կատարելու ժամանակամիջոցը կը նշանակեն և կը յայտնեն, որ այդ ժամանակամիջոցի անցնելուց յետոյ Թիւրքաց ջրերի մէջ կերեւայ պետութիւնների զինուորական միացեալ նաւատորմը: Դուցէ այդ ժամանակամիջոցը բաւական երկար կը լինի, որպէս զի Յունաստանը կարողանայ իր զօրքերը կազմակերպել:

Եթէ նշանակված ժամանակամիջոցի մէջ Բ. Դուռը չի կատարի պահանջները, այն ժամանակ պետութիւններին կը մնայ իրագործել իրանց սպառնալիքը:

ԱՆԳԼԻԱ

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետեւեալը:

Մի չար բաղդ ծանրանում է անգլիական պատուաւոր կառավարութեան վրա: Գլադստոնի նոյն իսկ առաջին քայլերին դժուարութիւններ պատահեցան: Մի շարք ներքին անբաւականութիւններից յետոյ պատահեցան Կանդահարի անցքերը և ապստամբութիւն Հարաւային Աֆրիկայի մէջ: Այժմ այդ բոլոր դժուարութիւններին աւելանում է և Գլադստոնի հիւանդութիւնը, որ բաւական վտանգաւոր պէտք է լինի, որովհետև հեռագիրը հիւանդութեան մանրամասները չէ հաղորդում:

Անգլիական թիւրքասէրները, որոնք չափազանց անբաւական էին Անգլիայի արեւելեան քաղաքականութեան փոփոխութեամբ, այժմ ուրախանում են Գլադստոնի հիւանդութեան պատճառով, յուսալով որ այդ հիւանդութիւնը միջոց կը տայ անգլիական կառավարութեանը շարունակել իր նախկին արեւելեան քաղաքականութիւնը:

Բայց եթէ անգլիական պահպանողականները կարծում են, որ Գլադստոնի հիւանդութիւնը, կամ մինչեւ անգամ մահը կարող է փոխել արեւելեան անցքերի ընթացքը, նրանք չափազանց սխալվում են: Արեւելեան հարցի առնթիւ այժմեան մինիստրութեան անդամների մէջ կատարեալ համաձայնութիւն է տիրում: Սկսած եւրոպական ճնշումից Բ. Դրան վրա նոյնքան լորդ Գրենվիլի, մարկիզ Հարտինգտոնի և պ. Բրայտի գործ է, որքան պ. Գլադստոնի: Քանի որ կառավարչական ղեկը ազատամիտների ձեռքին կը լինի, ով ուզում է լինի մինիստրութեան առաջնորդը, բրիտանական կառավարութեան նախագիծը Բ. Դրան վերաբերութեամբ չի փոփոխվի:

Եթէ մինչեւ անգամ Անգլիան յետ կանգնի իր բռնած ընթացքից, հազիւ թէ դրանով նա կարողանայ ազդել պատրաստվող անցքերի վրա: Արդէն Եւրոպան հաշտվել է այն մտքի հետ, որ պէտք է ստիպել թիւրքաց կառավարութեանը կատարել Եւրոպայի պահանջները: Այժմ գործը արդէն կանոնաւոր ուղղութիւն է ստացել և անգլիական կառավարութեան յետ կանգնելը մինչեւ անգամ վնասաւոր կարող է լինել Թիւրքիայի համար:

Բայց ինչպէս Անգլիայի համար Գլադստոնի մահը անփոխարինելի կորուստ կարող է լինել: Բացի այն, որ Անգլիան կը կորցնէր մի հանճարաւոր ֆինանսիստ, որ կարողանում է կարգի բերել անգլիական խառնված ֆինանսները, ազատամիտները կը կորցնէին նրա մէջ մի այնպիսի առաջնորդի, որ միակ կարողանում է յաղթել չափաւոր ազատամիտների յամառութեանը ներքին վերանորոգութիւնների գործի մէջ:

Fonds A.R.A.M

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԼՈՒՄԱՆ, 30 յուլիսի: Կանգահարի զօրքերը մի քանի կռիւներ ունեցան հարեւան պետերի բնակիչների հետ և յետ մղեցին թշնամուն: Այսօր Արգունախանան Սոխյարայի հետ ատելութիւն կունենայ Ներպուրի մէջ Կաբուլի մօտ: Ցետոյ Սոխյարա իր զօրքերով խոկոյն կուգայ Գանդամակ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 31 յուլիսի: Պետական բանկի 5% առմանակը առաջին շրջանի արժէ 93 ր. 87 կ., երկրորդ 92 ր. 37 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 92 ր. 87 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան առմանակը արժէ 224 ր. 50 կ., երկրորդ 223 ր. 75 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան առմանակը արժէ 91 ր. 62 կ., երկրորդ 91 ր. 12 կ., երրորդ 91 ր. 12 կ., ասկի 7 ր. 84 կ.: Ռուսաց 1 բուրլ Լօնդօնի վրա արժէ 25, 25 պէնս, ռուսաց 100 բուրլ Համբուրգի վրա 215 մարկ 25 պֆ., Փարիզի վրա 266 Ֆրանկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը շատ հանգիստ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՏԱԿՍԱ

Ուսուցիչներուն համար, որոնք ծախսում են Թիֆլիսի բազարներում, խանութներում և մանաճելով, օգոստոսի 1-ից մինչև 15 ներկայ 1880 թ.:

ԹԱՆՁ ՀԱՑ

Ցորենի ալիւրից

1	տեսակի	1 Ֆունտ	5 կոպ.
2	»	» »	4 »
3	»	» »	— —

Նոյն ալիւրից թանրի մէջ թխած

1	տեսակի	1 Ֆունտ	6 կոպ.
2	»	» »	4½ »

Կրպակակից խառն ցորենի ալիւրի հետ

Լաւաշ	1 տեսակի . . .	1 Ֆ.	8 կոպ.
	2 »	» »	5½ »
	3 »	» »	5 »

Տաւարի միս

1	տեսակի	1 Ֆ.	8 կոպ.
2	»	» »	7 »
Սուկի	. . . . .	» »	14 »
Ոչխարի միս.	. . . . .	» »	9 »

Այդ տական չէ վերաբերվում գիւղական արդիւնաբերողներին, որոնք ծախում են իրանց արդիւնքները Թիֆլիսի հրապարակների և վաճառանոցների վրա:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԳՈՒՐՍ ԵԿԱԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Ջ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Գրամաճառանոցի և ծախւում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԻՈՆԵՆՑԻՑ: Ա. ՏՏՐԻ Նախապիտելիք (իբրև հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Ր. ՏՏՐԻ մեծ ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

դրամարկղ առնողներին զիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏՏՐԻՆ մեծ քարտէսը:

16—20

Ազգ. քանդրատօրաց երկսեռ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Ցանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձու { Սարգիս Միրզայեանց. / Ղաստուր Խաչակեանց.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ծախվում են ԳՐԱՍԵԼԱՆ, ՀԱՑԻ ՍԵԼԱՆ և ԱԹՈՌՆԵՐ: Ելիսավետինսկայա փողոց № 46 Թիֆլիսում:

4—5

Շուտով լոյս կը տեսնէ ԴԱՇՆԱՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՐ ՁԱՁՆԱԳՐԱՑ ժողովրդական գործածական նրբերի

ՆՐԿՐՈՐԴ ՏԵՍԱԲԱԿԸ

Զայնագրութիւն և հրատարակութիւն Յովհաննէս Սուքիասեանցի, և կը պարունակէ իւր մէջ վեց երգեր:

1) «Ազնիւ ընկեր մեռանում եմ»
2) Ախնապիշ անձայն»
3) «Քաժանիներ առնուինք, եղբայրք»
4) Մեր հայրենիքը, թշուառ. անտէր»
5) «Հայոց աղջիկներ» և
6) «Հայրենիք Սրբազան»

Երկրորդ տեսարակի գինը լինելու է մի բուրլի. ցանկացողները առանալ գաշնամուրի համար ձայնագրած երգերի առաջին տեսարակը, որ պարունակում է իւր մէջ չորս երգեր. 1) «Անի քաղաք». 2) «Ինձ համար, չէ». 3) Ցուրտը փչեց» և 4) «Մինճեուանակ» պէսք է ուղարկեն մի բուբլի. տասից աւելի գնողներին 20 % զիջումն է լինելում:

Նոյն հեղինակի մօտ վաճառվում է նոր ԵՐԳԱՐԱՆ ՖԼԻԳՈՒՆԻ, որի մէջ պարունակվում են 50 հատ ընտիր նոր հրատարակված երգեր: Գինը 30 կոպէկ: Ցանկացողները առանալու և՛ ձայնագրած երգերը, և՛ Ֆլեյտաւնի նոր երգարանը, պէսք է ուղարկեն մէկ բուբլի և 30 կոպէկ. հետևեալ հասցէով: Въ Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузамаджянцъ На Петхаинской ул. собственный домъ № 13.

Համեմատեցէք անգլիական խանութի թէյի գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի ֆունտը 2 բուբլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

43—100

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ՀՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՈՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դավրօնակի կանանց հիւանդ. Գօրալեվիչ նեքբին հ., Յօանեանց կանանց և երեխաների հ., Ջիւչաբեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շամբօրակի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինակ վիշ խիրուրգիան հ., Վ. զօրօվ վիներական և բողոքի հ., Լևյիս աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեագօվ, Լիսիցեվ և Վամիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուպվօվակի ներքին հ., Շամբօրակի վիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վ. զօրօվ վիներական և բողոքի հ., Յօանեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերտիշեվ ներքին հ., Ջիւչաբեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Դավրօնակի կանանց հ., Մինակեվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեագօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շամբօրակի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Շամկօվի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւեաբոյժ Օբրեխտ աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԵԳՕՐ ԿԱՍՈՒՄՕՎ, ԵԻ ԸՆԿ.

*յայտնում է այդ աւելտրական տան գործերով բոլոր հետաքրքրվածներին, որ գործերի ընդարձակվելու պատճառով այդ տան գլխաւոր գրասենեակը օգոստոսի 1-ից կը տեղափոխվի Վժակելի տան վերին յարկը Գանօվկայա փողոցի և Երիվանսկայա հրապարակի անկիւնի վրա: Ցուրքերի տալու և մուտքերի ստանալու համար գրասենեակը հասարակ օրերում բաց է լինելու առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ կիրակի օրը 8—10 ժամ: Գնում է 1 և 2 փոխադրութեան տոմսակներ և ծախում է նրանց այն պայմանով, որ գինը 12 ամիսների ընթացքում հատուցանվի: Այդ պայմաններով մի տոմսակ գնողը տարվայ ընթացքում մատ ուղի տարածից այն 20 համարներին, որոնք ցոյց են տրված վկայականի մէջ չորս տիրաժներին: Ցանձնարարութեամբ գնում է և ծախում է մատնաւոր անձանց ամեն տեսակ անշարժ կայքեր, կոմիսիայով ծախում է ապրանքներ և նկուճներ: Ճախում է տրված պայմանագիրներ, բնակարաններ, խանութներ և դասարկ տեղեր քարհոլով տալու համար: Ցուրքերին մինչև նոր կարգադրութիւնը վճարում է.

1) Պահելու համար մինչև պահանջելը 4½%, պայմանաւոր 5½%, 2) տուրքերին 6 ամսով 5½%, 9 ամսով 6½%, 1 տարով 7½% 1½ տարով 8%, 2 տարով և աւելի 9:

3) Այդ ընկերութեան 1 կոպեկի պայ ունեցողների մատնաւոր պայմանաւոր տուրքերին 9%:

Պարտամուրհակով յայտնի անձի ապահովութեամբ փող տալու ժամանակ առնում է մի ամիս ժամանակով 10%, մի շաբաթ ժամանակով 9%:

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ցանկացողները կարող են ստանալ ամեն օր գրասենեակի կառավարչից:

10—10 (2)

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

ԵԻ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և նորակոչների ընդունելութիւնը տղայոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակը:

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԿԱՅ Է ՊԱՆՍԻՕՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆԵՎԵՆ ԳԻՇԵՐՕՐԻԿ ԵԻ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕՐԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Մխիթարեանց

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵԿԱՐՆԻԱՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի առանալ ԿԱՖԻ, ՇՕԿՕԼԱՓ, ԹԷ և պատրաստված հանքային զանազան ՋՐԵՐ:

30—40

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՑՐԱՆ՝ հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարաններում 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ տեսակների 1-ից յանկանում է ՈՒՍՄՈՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ առանալ բացառապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱՆՈՒԹԵՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և դասատներում: Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՖԻԱՆՋԻԱՆՑ ԴՐԱՎԱՃԱՌՈՒԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

7—22

ՄԻՆԱԱ ԳԻԻԼԶԱՏԵԱՆ, որ կանտօրայ ունի ԹԱՓԻՒՉ քաղաքում, ընդունում է ամեն տեսակ ԱՈՒՏՐԱԿԱՆ ՑԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կօմիսիօնով կատարելու անյապաղ, ամենայն ճշտութեամբ, և դիմում է պ. պ. վաճառականներին, առաջարկելով իր ծառայութիւնը:

5—5

Дозволено Цензурою 1 Августа 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա Մխիթարեանի Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 135 Օգոստոսի 5 (17) 1880 Օգոստոսի 5 (17) № 135

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբլի։
Առանձին համարները 5 կօպէկ։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վարժուհիների խնդիրը։—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Երևանից։—Արտաքին տեսութիւն։ Բէլգիա։ Աֆգանիստան։ Նամակ Թուրքիայից։ Նամակ Թուրքիայից։—«Մշակի» հեռագիրները։—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Նամակ Շամախուց։

ՎԱՐԺՈՒՀԻՆԵՐԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ընդգագար մեր լրագիրների մէջ տպվում են յայտարարութիւններ մեր գաւառական այլ և այլ քաղաքների օրիորդական դպրոցների կողմից, որոնցով հրաւիրվում են միջնակարգ դպրոցների համար վարժուհիներ։

Գաւառական հայաբնակ քաղաքները միշտ Թիֆլիսին են դիմում թէ ուսուցիչներ և թէ վարժուհիներ իրանց դպրոցների համար հրաւիրելու նպատակով։ Գաւառացին առում է՝ Թիֆլիսում կայ Ներսիսեան դպրոց, Թիֆլիսում կայ Գայեանեան օրիորդական դպրոց. առաջինը ուսուցիչներ է պատրաստում, երկրորդը վարժուհիներ է պատրաստում։

Բայց Ներսէսեան դպրոցի վերաբերութեամբ մենք արդէն մեր կարծիքը յայտնեցինք, ցոյց տալով թէ անհնարին է այդ դպրոցից սպասել որ նա պատրաստի կրթված ժամկավարժներ։ Բայց այնուամենայնիւ, երբ մի գաւառական քաղաքից յայտարարութիւն է լինում, որով հրաւիրվում է ուսուցիչ այս կամ այն գաւառական դպրոցի համար, դարձեալ գտնվում են Թիֆլիսում վարժապետներ, որոնք պատրաստ են գնալ գաւառները։

Բայց Գայեանեան օրիորդական դպրոցից, չը նայելով որ այդ դպրոցը համեմատաբար աւելի բարձր է իր ուսման ընթացքով, իր կազմակերպութեամբ ու կանոնաւորութեամբ, քան թէ Ներսիսեան դպրոցը, դարձեալ երբէք չեն գտնվում օրիորդներ, որոնք պատրաստ լինէին գնալ գաւառներ վարժուհիների պաշտօնը ընդունելու համար։

Թիֆլիսում ուսում առած հայ աղջիկը երբէք չէ համաձայնվում Թիֆլիսից հեռանալ և մի որ և է պաշտօն վարել գաւառական մի ուսումնարանում։ Պատճառը գուցէ այն է, որ Թիֆլիսեցի հայ օրիորդը միշտ ճնշված է նախապաշարմունքի տակ, աւանդական կապերով կապված է իր նեղ շրջանի, իր ընտանիքի հետ։ Թիֆլիսի հայ աղջիկը միայն այն ժամանակ կը համաձայնի հեռանալ Թիֆլիսից, երբ կը պսակվի մի տղայի հետ, որի պարապմունքն ու պաշտօնը գաւառներումն է։ Բայց միայն գընալ իր ապրուստը իր աշխատանքով ապահովացնելու համար,—Թիֆլիսեցի հայուհին իր արժանաւորութիւնից ստոր է համարում, չը նայելով որ գաւառական վարժուհիներին առաջարկվող ռոճիկները բաւական գրաւիչ են։

Թիֆլիսեցի հայերը առհասարակ և մասնաւորապէս Թիֆլիսեցի հայուհիները իրանց բնաւորութեամբ չափից դուրս անշարժ, նախապաշարված պահպանողական են, սեփական նիստ-կացից զուրկ են, անընդունակ են նոր մտքեր, նոր գաղափարներ սեփականացնելու, նոր, ժամանակակից շարժմանը յարմարվելու։ Թիֆլիսեցին հնամոլ է։

Գաւառացի հայը աւելի շարժվող է, աւելի առաջադէմ է, աւելի նորասէր է, աւելի ընդունակ է նոր գաղափարներ, կեանքի նոր եղանակներ իւրացնելու։

Այդ պատճառով մենք կառաջարկէինք մեր գաւառացի հայերին, որպէս զի նրանք անդադար կարօտութիւն չը զգային վարժուհիների մէջ իրանց իգական դըպրոցների համար, այսուհետև այլ ևս երբէք յոյս չը դնեն Թիֆլիսեցի հայ օրիորդների վրա, այլ իրանք մտածէին իրանց քաղաքներից աշակերտուհիներ ուղարկել Թիֆլիսի Գայեանեան դպրոցը, որպէս զի իրանց դպրոցների համար իրանց հաշւով վարժուհիներ պատրաստեն։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

26 յուլիսի

«Մշակի» լրագրի մէջ ուրախութեամբ կարդում ենք այն յօդուածները, որոնք պարունակում են իրանց մէջ լուսաւորչական, բողոքական և կաթօլիկ հայերին իրար մօտեցնելու և ազգային խնդիրներին վերաբերեալ անհրաժեշտ միաբանութիւնը ձեռք բերելու ջանքը։ Գովելի է յիշեալ լրագրի բռնած ներկայիս իմաստուն ընթացքը, որը յոյս է տալիս մեզ, որ կրօնական խնդիրների պատճառաւ իրարից օտարացած հայ եղբայրները՝ մոռանալով անցեալը, ճանաչեն միմեանց ինչպէս հարազատ արիւնակից եղբայրներ, ձեռք ձեռքի տուած սիրով և միաբանութեամբ աշխատեն ազգօգուտ գործերի մէջ, չը դիպչելով ի հարկէ իրար կրօնական համոզմունքներին։ Կրօնական համոզմունքը իւրաքանչիւր մարդու խղճի և Աստուծոյ մէջի բան է, որի վրա ոչ մարդացեալ Աստուածը և ոչ էլ նրա աշակերտները կամեցան իշխել։ Աստուած տուել է մարդուն ազատ կամք և համոզմունք, որոնց մէջ սխալուածների դատաստանը չէ տալիս ոչ պատրիարքների և ոչ առաքեալների ձեռքը, այլ թողում է իրան միայն։ Ուրեմն մեծ ծառայութիւն արած պիտի չը լինենք Բարձրեալին, եթէ մենք աշխատենք ստիպողութեամբ և հալածմունքով փոխել մեր եղբօր համոզմունքը և ստիպել նրան ակամայ ընդունել այն ինչ որ ընդունում ենք մենք, որը անհնար է և ընդդէմ մարդկութեան ազատ իրաւունքներին։ Խղճի և համոզմունքի ազատութիւնը մարդուս սեփականութիւնն է, խլել նրանից այդ ազատութիւնը նշանակում է զրկել նրան իր սեփականութիւնից և գերի անել օտարի համոզմունքին։ Մենք տեսնում ենք մարդիկ մի և նոյն բանի վրա զանազան համոզմունք և գաղափար ունեն, վասնորոյ համոզմունքի տարբերութեան պատճառաւ այս լուսաւորեալ դարում արիւնակից եղբօր թշնամի դառնալն աններելի սխալմունք է մանաւանդ կրօնական խնդիրների մէջ։ Աստծոյ թող տուր մարդուն իր կրօնական հաշիւն իր Աստուծոյ հետ տեսնէ, ինչպէս նա համոզված է, որը սորանում ուրիշի հաշիւ տալ պարտաւոր չէ, քանզի նրան դատողը և արդարացնողը Աստուած է։ Մի խառնուիր օտարի գործի մէջ, քեզ Աստուծոյ հաւատարիմ ծառայ ցուցանելով, այլ բաւականացիր նրանով թէ որ կարող եղար քո այլադաւան եղբօրը ազգային ընդհանուր խնդիրների մէջ համաձայնեցնել քեզ։ Բայց սա ուրիշ կերպ չէ կարող լինել, եթէ ոչ քեզ նրան անկեղծ և հաւատարիմ բարեկամ ճանաչեցնելով։ Ինչ է պատճառն, լուսաւորչական հայ եղբայր, որ հալածում ես քո արիւնակից հայ-բողոքական և հայ-կաթօլիկ եղբայրները, չէ որ նրա համար, որ նրանք այն կրօնական համոզմունքը չունեն, ինչպէս դու և կը կամենայիր՝ թէ որ ճշմարտապէս Աւետարան հոգւով Աստուծոյ եկեղեցւոյ նախանձաւորն ես, որ նրանք ևս քեզպէս հաւատային և քեզպէս մտածէին հոգւոյ փրկութեան վրա, թէ ոչ կորած են։ Նպատակը բարի է, բայց տես խնդրեմ, "որ ճանապարհով կարելի էր քեզ հասնել քո բաղձանքին, հալածմունքի թէ սիրոյ և յորդորանաց ճանապարհով։ Չէ որ ամենասխալ համոզմունքն անգամ հալածանաց մէջ աւելի հաստատվում է և խոր արմատ գցում մարդուս սրտի մէջ։ Թէ չես ուզում հայ-բողոքականների և հայ-կաթօլիկների թիւը շատանայ, դադարիր նրանց հալածելուց։ Թողնելով կրօնական վէճերը մի կողմը մենք զանազան դաւանութեան պատկանող հայերս մօտենանք իրար սիրով, քաղցրութեամբ և միաբանութեամբ գործենք ազգիս յառաջդիմութեան համար, սա իրեն գուցէ կը բանայ մեզ ժամանակով մօտենալու իրար և կրօնական խնդիրների մէջ անգամ։ Մարդս մի և նոյն համոզմունքի չէ մնում ամեն ժամանակ։ Պօղոս առաքեալն որքան համոզված էր հրէից օրէնքների մէջ և ինչպէս իր կրօնքի նախանձաւոր դառած եռանդով հալածում էր քրիստոնեաներին, որ նոյն օրէնքներին չէին հնազանդում, բայց ինչպէս շուտով փոխում է նա իր կրօնական համոզմունքը և սկսում մաքառել ընդդէմ այն կրօնքին, որի ախոյեանն էր հանդիսանում իր ժամանակին։ Ոչ մի եկեղեցի թող չը կարծէ, որ նրա բոլոր օրէնքները, կանոնները և իսկ համոզմունքը այն աստիճանի անսխալ և Աստուծոյ աւետարանին համաձայն են, որ նրանից այժմեան լուսաւորեալ դարում մին կէտ ոչ կարելի է պակասացնել և ոչ աւելացնել։ Առաքեալներն անգամ իրանց կենդանութեան ժամանակին Աստուծոյ նորակառոյց եկեղեցւոյ մէջ ժամանակին նայելով փոփոխութիւններ արին. նրանք առաջ համոզված էին, որ սրբութեան հացը և գինին առհասարակ հաղորդութեան ժամանակ ամեն մինը կարող է վեր առնել, ինքը ուտել և խմել, վասն որոյ մի առժամանակ թոյլ տուին քրիստոնեաներին սրբութեան ընթրիքի խորհուրդը այդ տեսակ կատարելու, բայց երբ տեսան սրա դառն հետևանքը, փոխեցին այդ կարգը, առանձին մարդիկ ընտրելով նրան մատակարարելու համար։ Երբ որ առաքեալներն այդ կարճ միջոցում փոխում են իրանց համոզմունքը և ստիպվում նորոգութիւններ մտցնելու Աստուծոյ նորակառոյց և աւելորդապաշտութիւնից մաքուր եկեղեցւոյ մէջ, ապա ինչ մեծ բան է այժմեան թէ լուսաւորչական, թէ բողոքական, թէ կաթօլիկ և թէ այլ եկեղեցիների հետ այնպէս վարվել, երբ դարերի ընթացքում եղել են նրանց մէջ պօղոսեաններ և ապօղոսեաններ և նրանց իւրաքանչիւր կարգի հոգևորականները իրանց հասկացողութեան համեմատ մի բան աւելացրել են կամ պակասացրել նրանց մէջ։ Վեր առ կարդա զանազան եկեղեցիների աստուածաբանութիւններն և տես թէ որքան տարբեր գաղափարներ, նոյնպէս, բացատրութիւններ այս և անհամաձայնութիւններ կան մի և նոյն եկեղեցւոյ վարդապետների մէջ։ Հիմայ ով կը յանդգնի ասել, թէ այս կամ այն ինչ եկեղեցի աստուածաբանի գրուածներն անկարելի է մարդկանց այժմեան գաղափարները և հասկացողութիւնները աւելի հասուն և զարգացած ժամանակը անաչառ կրիտիկայի ենթարկել։ Կը գայ ժամանակ և կը գայ մեր լուսաւորեալ ապագայ սերունդը, որին յոյս կայ որ յաջողի և կրօնական համոզմունքների տարբերութիւնները վերացնելու և զանազան դաւանութեան պատկանող հայերից կազմելու մի ամբողջ եկեղեցի, մի կողմը դնելով ի հարկէ լուսաւորչական, բողոքական և կաթօլիկ անունները, կոչելով նրան շատ կարելի է ընդհանրական հայոց բարեկարգեալ եկեղեցի կամ մի աւելի յարմար անունով։ Սա մեզ համար դեռ վաղ է, համարեա թէ անկարելի է, քանզի մեզ ազգը տակաւին զարգացած չէ և յայտնի է, որ ֆանատիկոսութիւնը ազգի անկիրթ մասի վրա մեծ ուժ և ներգործութիւն ունի։ Բայց յառաջ քան սա, մենք դաւանութեան պատճառաւ ցիր ու ցան եղած բոլոր հայերս պարտ ենք հոգալ ամբողջ ազգ դառնալու որ կարող լինինք ապագայում ամբողջ եկեղեցի կազմելու, թէ ոչ մենք ատելով և կծելով իրար աւելի կօտորանք իրարից և կը հեռանանք բուն խնդրից, որով և պատճառ կը տանք մեր [illegible], քանզի մենք նրա գործը դժուարացրած կը լինենք ապագայում և արգելք դառած այդ գեղեցիկ նպատակին հասնելու։ Միմիայն փափագելի էր մեզ ազգիս լուսաւորութեան և բարգաւաճութեան վրա ուրախացողներիս, որ հայոց լրագիրներն սիրով և միաբանութեամբ գործէին ազգիս միութիւնը պահպանելու, մին աչքով նայելով ամեն մի դաւանութեան պատկանող հայի վրա, ինչպէս անում է «Մշակը», բայց տեսնելով դոցա անմիաբանութիւնը, յառաջ նորոգվում են մեր հին ցաւերը, մեր անցեալը, երբ ազգիս անդամների անմիաբանութեանը զոհ եղան նրա լուսաւորութիւնը, տեսակ տեսակ շահերը, թագաւորական գահը, այս և նոյն իսկ ամբողջ ազգն անգամ։

Հայ-աւետարանական

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԷՐ

—

Ամսագիր 25

«Հայկազն» տպարան № 545 տպագրեր է մեր մեծ

Ա. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Վարչական ոճրագործութիւնները Պարսկաստանի մէջ։

Պարսկաստանի ներքին վիճակը ամէն օր աւելի կը ծանրանայ։ Ամէն կողմէ ապստամբութիւններ կը ծագին, ամէն կողմէ աւազակութիւններ կը տարածուին, ամէն կողմէ ոճրագործութիւններ կը գործուին։ Ամէն կողմէ ապստամբութիւններ կը ծագին, որովհետեւ ժողովուրդը կը տեսնէ, որ իր ունեցած ամէն իրաւունքները ոտնակոխ կ՚ընեն, որ իր ունեցած ամէն ազատութիւնները կը խլեն իրմէ։ Ամէն կողմէ աւազակութիւններ կը տարածուին, որովհետեւ ժողովուրդը կը տեսնէ, որ ինքն ալ կրնայ աւազակ դառնալ, որ ինքն ալ կրնայ ոճրագործ դառնալ, որ ինքն ալ կրնայ ոճրագործութիւններ գործել, առանց որ ոեւէ մէկը իրեն ձեռք երկարէ։ Ամէն կողմէ ոճրագործութիւններ կը գործուին, որովհետեւ ժողովուրդը կը տեսնէ, որ ոճրագործութիւնները կը մնան անպատիժ, որ ոճրագործները կը մնան անպատիժ։

Ահա թէ ինչ կը պատահի Պարսկաստանի մէջ։

Ահա թէ ինչ կը պատահի ամէն տեղ, ուր ժողովուրդը կը զրկուի իր ունեցած իրաւունքներէն, ուր ժողովուրդը կը զրկուի իր ունեցած ազատութիւններէն, ուր ժողովուրդը կը զրկուի իր ունեցած ապրուստի միջոցներէն։

Ահա թէ ինչ կը պատահի ամէն տեղ, ուր ժողովուրդը կը զրկուի իր ունեցած ամէն իրաւունքներէն, ուր ժողովուրդը կը զրկուի իր ունեցած ամէն ազատութիւններէն, ուր ժողովուրդը կը զրկուի իր ունեցած ամէն ապրուստի միջոցներէն։

Ահա թէ ինչ կը պատահի ամէն տեղ, ուր ժողովուրդը կը զրկուի իր ունեցած ամէն իրաւունքներէն, ուր ժողովուրդը կը զրկուի իր ունեցած ամէն ազատութիւններէն, ուր ժողովուրդը կը զրկուի իր ունեցած ամէն ապրուստի միջոցներէն, ուր ժողովուրդը կը զրկուի իր ունեցած ամէն ապրելու

Fonds A.R.A.M

Խմբագիր—հրատարակիչ ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՈՒՆԻ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 օգոստոս։ «Берегъ»։

Ս. Պետերբուրգի ոստիկանապետ գեներալ-մայոր Ռաուխը հրամայել է Ռուսաստանում ապրող բոլոր հայերից ստորագրություններ հավաքել, որոնցով նրանք պետք է հավատացնեն, թե Ռուսաստանում ապրող հայերը ոչ մի կապ չունեն Լոնդոնում հրատարակվող «Հնչակ» թերթի հետ։ Այդ ստորագրությունները պետք է հավաքվեն մինչև ապրիլի 1-ը։ Ոստիկանապետի այդ հրամանը հայտնի է դարձել այն պատճառով, որ Ռաուխի մոտ ներկայացել են մի քանի հայեր, որոնք հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 օգոստոս։ Ռուսական կառավարությունը հրամայել է Ռուսաստանում գտնվող բոլոր հայերից ստորագրություններ հավաքել, որոնցով նրանք պետք է հայտնեն, թե «Հնչակ» կուսակցության հետ ոչ մի կապ չունեն։ Ստորագրություններ հավաքելու ժամանակ մի քանի հայեր հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 օգոստոս։ Ռուսական կառավարությունը հրամայել է Ռուսաստանում գտնվող բոլոր հայերից ստորագրություններ հավաքել, որոնցով նրանք պետք է հայտնեն, թե «Հնչակ» կուսակցության հետ ոչ մի կապ չունեն։ Ստորագրություններ հավաքելու ժամանակ մի քանի հայեր հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 օգոստոս։ «Голосъ» գրում է, թե Ռուսաստանում գտնվող հայերից ստորագրություններ հավաքելու հրամանը ստացել են Ռուսաստանի բոլոր նահանգապետերը։ Ստորագրությունները պետք է հավաքվեն մինչև ապրիլի 1-ը։ Ոստիկանապետ գեներալ-մայոր Ռաուխի մոտ ներկայացել են մի քանի հայեր, որոնք հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԴԱՎԱՆԱՆՈՑԸ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 օգոստոս։ «Голосъ» գրում է, թե Ռուսաստանում գտնվող հայերից ստորագրություններ հավաքելու հրամանը ստացել են Ռուսաստանի բոլոր նահանգապետերը։ Ստորագրությունները պետք է հավաքվեն մինչև ապրիլի 1-ը։ Ոստիկանապետ գեներալ-մայոր Ռաուխի մոտ ներկայացել են մի քանի հայեր, որոնք հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 օգոստոս։ Ռուսական կառավարությունը հրամայել է Ռուսաստանում գտնվող բոլոր հայերից ստորագրություններ հավաքել, որոնցով նրանք պետք է հայտնեն, թե «Հնչակ» կուսակցության հետ ոչ մի կապ չունեն։ Ստորագրություններ հավաքելու ժամանակ մի քանի հայեր հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 օգոստոս։ Ռուսական կառավարությունը հրամայել է Ռուսաստանում գտնվող բոլոր հայերից ստորագրություններ հավաքել, որոնցով նրանք պետք է հայտնեն, թե «Հնչակ» կուսակցության հետ ոչ մի կապ չունեն։ Ստորագրություններ հավաքելու ժամանակ մի քանի հայեր հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 օգոստոս։ Ռուսական կառավարությունը հրամայել է Ռուսաստանում գտնվող բոլոր հայերից ստորագրություններ հավաքել, որոնցով նրանք պետք է հայտնեն, թե «Հնչակ» կուսակցության հետ ոչ մի կապ չունեն։ Ստորագրություններ հավաքելու ժամանակ մի քանի հայեր հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 օգոստոս։ Ռուսական կառավարությունը հրամայել է Ռուսաստանում գտնվող բոլոր հայերից ստորագրություններ հավաքել, որոնցով նրանք պետք է հայտնեն, թե «Հնչակ» կուսակցության հետ ոչ մի կապ չունեն։ Ստորագրություններ հավաքելու ժամանակ մի քանի հայեր հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 օգոստոս։ Ռուսական կառավարությունը հրամայել է Ռուսաստանում գտնվող բոլոր հայերից ստորագրություններ հավաքել, որոնցով նրանք պետք է հայտնեն, թե «Հնչակ» կուսակցության հետ ոչ մի կապ չունեն։ Ստորագրություններ հավաքելու ժամանակ մի քանի հայեր հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 օգոստոս։ Ռուսական կառավարությունը հրամայել է Ռուսաստանում գտնվող բոլոր հայերից ստորագրություններ հավաքել, որոնցով նրանք պետք է հայտնեն, թե «Հնչակ» կուսակցության հետ ոչ մի կապ չունեն։ Ստորագրություններ հավաքելու ժամանակ մի քանի հայեր հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 օգոստոս։ Ռուսական կառավարությունը հրամայել է Ռուսաստանում գտնվող բոլոր հայերից ստորագրություններ հավաքել, որոնցով նրանք պետք է հայտնեն, թե «Հնչակ» կուսակցության հետ ոչ մի կապ չունեն։ Ստորագրություններ հավաքելու ժամանակ մի քանի հայեր հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 օգոստոս։ Ռուսական կառավարությունը հրամայել է Ռուսաստանում գտնվող բոլոր հայերից ստորագրություններ հավաքել, որոնցով նրանք պետք է հայտնեն, թե «Հնչակ» կուսակցության հետ ոչ մի կապ չունեն։ Ստորագրություններ հավաքելու ժամանակ մի քանի հայեր հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 օգոստոս։ Ռուսական կառավարությունը հրամայել է Ռուսաստանում գտնվող բոլոր հայերից ստորագրություններ հավաքել, որոնցով նրանք պետք է հայտնեն, թե «Հնչակ» կուսակցության հետ ոչ մի կապ չունեն։ Ստորագրություններ հավաքելու ժամանակ մի քանի հայեր հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 օգոստոս։ Ռուսական կառավարությունը հրամայել է Ռուսաստանում գտնվող բոլոր հայերից ստորագրություններ հավաքել, որոնցով նրանք պետք է հայտնեն, թե «Հնչակ» կուսակցության հետ ոչ մի կապ չունեն։ Ստորագրություններ հավաքելու ժամանակ մի քանի հայեր հրաժարվել են ստորագրություն տալ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՆՆԵՐ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԹԱՏՐՈՆ

քաղաքի մի ժամանաւոր պարոյկի հանար պահանջմամբ է մի հմուտ

ՎԱՐԺԱՊԵՏ ՀԱՑՈՑ ԵՒ ՕՒՄՈՒՀԱՑ

լեզուների համար խիստ նպաստաւոր պայմաններով: Յանկացողները կարող են դիմել ՇՈՒՇՈՎԻ քարտուղարատան պ. **ՄԵԼԻՔ-ԱՋԱՐԵԱՆՑԻ** *կանոորը:*

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՕԳՈՍՏՈՍԻ 30-ից կը սկսին հասարակական ամէնքից ճանաչուած պարտաւէր ԵԳՐԱՑԻՐ ՋԱՆՋԱՒԱԳԱՑՈՎՆԵՐԻ ապրանքները: Ամէնքը կը լինի առաջին օր 9 ժամից Ջանջուղազնեցի ՈՒՏԱՍՏՆԵՐԻ խանութում, գօղովինսկայա փողոցի վրայ, ՄՈՒԽՐԱՆՍԿՈՒ տակը:

2—3

ԱՆԻՊՈՎԿԱՍՏԱՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊՐՈՑԵՍԻ Աւագ. 1880/81 ուսումնական տարին, ցանկացողների համար Սեմինարիա (վարժարանական պարոյկը) մանելու կան 4 վարկանիշ աշակերտներ պատրաստական դասարան և 6 վարկանիշներ առաջին դասարան մէջ: Խնդիրները ընդունելութեան համար մասին տրւում են մինչև 15 օգոստոս: Մրցութեան հարցաքննութիւնները կը լինեն 20 օգոստոսից մինչև նոյն տարի 25:

2—3 (1)

Ծախւում են ԳՐԱՍԵԼԱՆ, ՀԱՑԻ ՍԵԼԱՆ և ԱՖՈՆՆԵՐ: Ալիսաւէտեանցայա փողոց № 46 Թիֆլիսում.

4—5

Շաւաթ յոյս կը տանէ ԳԱՆՁՆԱՄՈՒԽԻ ՀԱՄԱՐ ՁԱՑՆԱԳՐՈՒԹ Ժողովրդական գրքաճառական ներքերի

Խրկւոր ոտ տրամակ

Ձայնագրութիւն և հրատարակութիւն Յովհաննէս Սուրմանճեանցի, և կը պարունակէ իւր մէջ վեց երգեր:

1) «Ձիներս ընկեր մեռատում եմ»
2) Ակնապիշ անձոյն»
3) «Քաժակներ առնենք, եղբայրք»
4) Մեր հայրենիք, ինշուտս անուէր»
5) «Հայոց աղջիկներ» և
6) «Հայրենիք Արարատեան»

Երկրորդ տետրակի գինը լինելու է մի րուբլի. ցանկացողները ստանալ պաշտօնապէս համար ձայնագրած երգերի առաջին տետրակը, որ պարունակում է իւր մէջ չորս երգեր. 1) «Անի քաղաք». 2) «Ինձ համար, չէ». 3) Ցուրտը վշտաց» և 4) «Միծծեանակ» պէտք է ուղարկին մի րուբլի. տասից աւելի գնողներին 20 % զիջում է լինում:

Նոյն հեղինակի մօտ վաճառւում է նոր ԵՐԳԱՐԱՆ ՖԼԼԶԳՈՒՆԵՐ, որի մէջ պարունակում են 50 հատ բնաիր նոր հրատարակած երգեր: Գինը 30 կոպէկ: Յանկացողները ստանալու է ձայնագրած երգերը, և ֆրէյտաւնի նոր երգարանը, պէտք է ուղարկին մէկ րուբլի և 30 կոպէկ. Հնարաւոր հասցէով:

Въ Тифлисѣ. Ивану Артемьевичу Сузанаджянцъ На Нетхаинской ул. собственный домъ № 13.

Համեմատելով անցեալ տարուայ թիւերի հետ, գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ցուցակի համար այն թիւերը հետ, որոնք ուրիշ համարներում 30%-ով թանդ են ծախւում և այդ համարների ցուցակը 2 րուբլուց պակաս թիւ չի կազմի, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախւող թիւ չի հետ:

44—100

ՏԱԿՍԱ

Ռաբելիզենների համար, որոնք ծախւում են Թիֆլիսի բազարներում, խանութներում և մանաւանդ, օգոստոսի 1-ից մինչև 15 նոյեմբեր 1880 թ.:

ԹՈՒՅՔ ՀԱՑԻ

Յօրինի ալիւրից

1	տետակի	1 ֆունտ 5 կոպ.
2	»	» » 4 »
3	»	» » — —

Նոյն ալիւրից թանրի մէջ թխած

1	տետակի	1 ֆունտ 6 կոպ.
2	»	» » 4½ »

Կրտսերակոչից խառն ցորենի ալիւրի հետ

Լաւաշ	1 տետակի . . .	1 ֆ. 8 կոպ.
	2 » . . .	» » 5½ »
	3 » . . .	» » 5 »

Տաւարի միս

1	տետակի	1 ֆ. 8 կոպ.
2	»	» » 7 »
Սուկի	. . . . .	» » 14 »
Ոչխարի միս.	. . . . .	» » 9 »

Այդ տակսան չէ վերաբերւում գիւղական արդիւնաբերողներին, որոնք ծախում են իրանց արդիւնքները Թիֆլիսի հրապարակների և վաճառանոցների վրայ:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Ներկաւաբժիշկ Գաւրօնակի կանանց հիւանդ. Գօրական վէրք ներքին հիւանդ. Պատենակի և աչքերի հիւանդ. Ֆրէյտաւնի և ականջների հիւանդ. Շառիմբօրակի վիներական և կաշու հիւանդ. Բաբայեանի ջղային և հոգեկան հիւանդ:

Ներկաւաբժիշկ Մինակովի խորուրդական և մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հիւանդ. Զօրօվի վիներական և բազադի հիւանդ. Լէյխ աչքի հիւանդ. Բաբուռաովի մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հիւանդ. Կրասնօգլադօվի, Լիսիցկի և Վէրմիշեվի ներքին հիւանդ:

Ձորեքշաբթի իւ. Լիսիցկի և Ռուզվօվսկի ներքին հիւանդ. Շառիմբօրակի կինեբական և կաշու հիւանդ. Սաուռաճաուռբօվ կանանց հիւանդ:

Հինգշաբթի իւ. Վ. զօրօվի վիներական և բազադի հիւանդ. Պօպենեանց կանանց և երեխաների հիւանդ. Լիսիցկի և Վէրմիշեվի ներքին հիւանդ. Քաւրաճեանց ակնաբոյժ. Սաուռաճաուռբօվ վիներական և կաշու հիւանդ. Բաբայեանի ջղային և ներքին հիւանդ:

Շաբաթ Լիսիցկի և Վէրմիշեվի ներքին հիւանդ. Բաբօվ կուրծքի հիւանդ. Շառիմբօրակի վիներական և կաշու հիւանդ:

Բացի այդ բժիշկ Վ. զօրօվի բժշկանոցի մէջ ընդունւում է անվարձ ազգաս հիւանդներին ամէնայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբայեվի չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնւում է Սերգիեւսկայա փողոցի վրայ, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնաբար 0 ր. 6 հատ ազգաս հիւանդներին բժշկանոցի տամանակով ընդունում է ամէնայն օր, ամէնայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամէնայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցկի:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳԱՐՏԻՉ

ԵՒ

ՏԱՐԲԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և նորակոչների ընդունելութիւնը ռուսոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակը:

ՏԱՐԲԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԹԱՅՈՒՆԱՒՈՐ ՊԱՆՍԻՈՆ ՈՒՐ ԿՆԴՈՒՆՎԻ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԳԻՇԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Մբրիմանեանց

Յուլիսի 1-ից Վ. ԱՐՇԱՎՍԿԱՅԻ ԳԻՆԱՐՆԻՈՒՄԻՆ կից կը բացուին ՍՏՆՈՒԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի առնալ ԿԱՅԻՔ, ՇՕԿՈԼԱՏ, ԹԷՅ և պատրաստած հանքային զանազան ջրեր:

31—40

ՄԱՄՄԱԼԻ ՏԱԿՍԱՅԻ ԳԻՒՂԻ ՆԿԱՏ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻԱՆ

Մամուլի տակից դուրս է եկաւ Հրատարակութեամբ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Գրախանութեան և Տպարանի: Գրքոյկը պարունակում է ընդհանուր **ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ** *ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄՈՆԵՆՑԻՑ:* **Ա. ՏԱՐԻ** *նախադիտելիք (իբրև Հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի Հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.* **Բ. ՏԱՐԻ** *մեծ ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ. դրամարկղ առնողներին դիջուածն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ, մեծ բազմաբովանդակ:*

17—20

Ազգ-քաղաքացիական երկսեռ դպրոցաց բարձր դասարանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ուսուցչական մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձուք { Սարգիս Մինասեանց. / Աւետիս Խաչատրեանց.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԵԳՕՐ ԿԱՍՄՈՒՄՕՎ, ԵՒ ԸՆԿ. *յայտնում է այդ առևտրական տան գործերով բոլոր հնազբերվածներին, որ գործերի ընդարձակելու պատճառով այդ տան գլխաւոր գրասենեակը օգոստոսի 1-ից կը տեղափոխվի Վերակլի տան վերին յարկը Կանեփսկայա փողոցի և Երիվանսկայա հրապարակի անկիւնի վրայ: Յարքերի տալու և մատրների առաւելու համար գրասենեակը հատուկ օրերում բաց է լինում առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ կիրակի օրը 8—10 ժամ: Կնում է 1 և 2 փոխադրութեան տամակներ և ծախում է նրանց այն պայմանով, որ գինը 12 ամիսների ընթացքում հատուցանվի: Այդ պայմաններով մի տամակ գնողը տարվայ ընթացքում ժամ առնի տարածից այն 20 համարները, որոնք դրւած են տրված վիլայեանի մէջ չորս տիրաժներին: Յանձնարարելիութեամբ գնում է և ծախում է մանաւանդ անձանց տանն տեսակ տեսակ կոշիկներ, կօշիկագով ծախում է տպրանքներ և նիւթեր: Ծախում է տպված պայմանագիրներ, բնակարաններ, խանութներ և պատարկ տեղեր քրէհով տալու համար: Տուրքերին մինչև նոր կարգադրութիւնը միատում է.*

1) *Պահելու համար մինչև պահանջելը 4½%, պայմանաւոր 5½%, 2) տուրքերին 6 ամսով 5½%, 9 ամսով 6½%, 1 տարով 7½% 1½ տարով 8%, 2 տարով և աւելի 9%: 3) Այդ ընկերութեան 1 կոպէկ տալ ունեցողների մանաւանդ պայմանաւոր տուրքերին 9%: Պարտատիրոջ հակով յայտնի անձի տպահովութեամբ փոխ տալու ժամանակ առնում է մի ամիս ժամանակով 10%, մի շաբաթ ժամանակով 9%:*

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ցանկացողները կարող են ստանալ ամէն օր գրասենեակի կառավարչից:

10—10 (2)

ԹԻՖԼԻՍԻ ԳՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՑՐԱՆ *Հայոց ծխական և մանաւանդ ուսուցչարաններում 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ նեղկայ տետրակների 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ ստանալ քաղաքում ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՒԱԲԱՆՈՒԹԵՒՆ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ՆԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՖԻԱՆՋԼԱՆցի ԳՐԱՎԱՃԱՌՈՒԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:*

7—22

ՄԻՆԱՍ ԳԻԼՋԱՏԵԱՆ, *որ կանաւորապէս ունի ԹԱՒՐԻԶ քաղաքում, բնակուում է ամէն տեսակ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կատարելու անդադար, ամէնայն ճշտութեամբ, և գիտում է պ. պ. վաճառականներին, առաջարկելով իր ծառայութիւնը:*

5—5

Дозволено Цензурою 4 Августа 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 136 Օգոստոսի 6 (18) **1880** Օգոստոսի 6 (18) № 136

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։ Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի նոր միջոց։—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Մոզդոկից։ Նամակ Վ. Ագուլիսից։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Թիւրքիա։ Պատասխանատու Բարձր Դրան։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Բժշկի խորհուրդները։

ՄԻ ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

«Միջազգային հեռագրական ընկերութեան» երէկվայ հեռագիրը տեղեկացրեց մեզ մի սարսափելի անցքի մասին։ Անցքը ինքն իրան այնքան սարսափելի է, որ մենք հրաժարվում ենք հաւատալ նրա ստուգութեանը։

Նիրսէս պատրիարքը գնացել է այցելութեան արտաքին գործերի Թիւրքաց մինիստր Արէֆֆին փաշայի մօտ, խմել է նրա մօտ մի թաս կաֆէ,—և տուն վերադառնալիս զգացել է, որ թունաւորված է եղել... Բազդատորապէս բժշկները ազատեցին պատրիարքին հաստատ մահից։

Ահա, ուրեմն, մի նոր միջոց ազատվել մի քաղաքական թշնամուց։

Այդ տեսակ միջոցներ մարդկութիւնը գործ էր դնում հին ժամանակներում, գործ էր դնում նոյնպէս միջին դարերում։ Մի քաղաքական թշնամու, հակառակ կուսակցութեան պարագլուխի դէմ այդ տեսակ միջոցներ գործ դնելը ապացոյց է մի կառավարութեան թուլութեան։ Թիւրքիան եթէ քիչ թէ շատ ուժ զգար իր մէջ, ի հարկէ, չէր գործ դնի թոյն իր հպատակ մի ազգութեան ներկայացուցչի դէմ, որի յանցանքը միայն նրա մէջն է, որ իր ազգի համար բարենորոգումներ է պահանջում։

Բայց դորանով Թիւրքիան ինքն իրան կը խայտառակէ Եւրոպայի աչքում, ցոյց կը տայ որ հայերին ուժ է համարում, որովհետև ուրիշ միջոց չէ գտնում մաքառել նրանց հետ, եթէ ոչ թոյնի միջոցով ազատվել այն մարդուց, որ ամենաեռանդոտ կերպով պաշտպան է հանդիսանում իր ազգի իրաւունքների։

Նիրսէսին Արէֆֆին փաշայի ձեռքով թունաւորվելը. եթէ այդ լուրը ստուգվի, ամենամեծ վնաս կը բերի նոյն իսկ Թիւրքիային, ցոյց տալով Եւրոպային, որ անհնարին է Թիւրքիային վերանորոգել, անհնարին է դարձնել նրանից մի բարեկարգեալ եւրոպական պետութիւն, այլ նա միշտ կը մնայ մի ասիական, վայրենի երկիր, որ ընդունակ չէ ընդունել եւրոպական քաղաքակրթութիւնը։

Միթէ այդ անցքը չի համոզի Եւրոպային, որ Թիւրքիան այլ ևս արժանի չէ պետութիւն կոչվելու, և որ նրա ամենաբարձր պետական մարդիկն անգամ, ինչքան էլ կրթված ձևանային, միշտ մնում են մոնղոլներ։

Միթէ եւրոպական դեսպանները, եւրոպական դիպլոմատիայի ներկայացուցիչները Կ. Պօլսի մէջ անտարբեր կը մնան և չեն պահանջի Արէֆֆին փաշայի հրաժարեցնելը իր պաշտօնից։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՄՈԶԴՈԿԻՑ

Յուլիսի 10-ին

Անուասիկ կրկին ուղարկում եմ 75 ր. յօգուտ սովատանջ մեր հայ եղբայրների, որ անցեալ ուղարկածի հետ միասին կը լինի 267 րուբլ, ու խնդրելով, որ այս ևս բարեհաճէք հասցնել ուր հարկն է, իսկ նուիրատուների անունները տեղեկութեան համար տպագրել «Մշակի» էջերում։

Յարութիւն Գանջումեանց 10 ր., կապիտան Յարութիւն Խասրովեանց 25 ր., Պօղոս Շլթեանց 25 ր., Հերիքնազ Շլթեանց 5 ր., Յակովբ Ղափլանեանց 5 ր., Անյայտ ոմն 2 ր., Պօղոս Պապեան 1 ր., Յ. Ալխազեան 5 ր., Պետրոս Գանջումեան 20 ր., Նունէ Գանջումեան 5 ր., Գէորգ Տէրիճանեանց 10 ր., Պօղոս Գանջումեանց 10 ր. Շուշան Գանջումեանց 5 ր., Մակար Թուշմալով (գզլարցի) 25 ր., Գալուստ Քոլոբաշեանց 5 ր., Վառվառէ Քոլոբաշեանց 5 ր., Յովհաննէս Եարալեանց 5 ր., Եղիսաբէթ Եարալեանց 5 ր., Գաբրիէլ Գանջումեան 1 ր., Рязановъ 2 р., Самарганидзе 1 ր., Յովհաննէս Մ. Ուլուխանեանց 1 ր., Նիկողայոս Նալբանդեանց 3 ր., Յակովբ Մելքումեանց 2 ր., Գրիգոր Ց. Նազարեանց 2 ր., Գրիգոր Մելքումեանց 1 ր., Օրիորդ Մ. Մելքու-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲԺՇԿԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ

Եղիր թափանցիկ և մաքուր ինչպէս սառոյց, սպիտակ ինչպէս ձիւն,—զրպարտանքից չես ազատուի։

Շէկսպիր

Բժշկի և հասարակութեան յարաբերութիւնները շատ զարմանալի են հայ հասարակութեան մէջ, որովհետև ժողովուրդը չը գիտէ, թէ ինչ կարելի է և ինչ պէտք է պահանջէ բժշկից, ինչ է իր պարտաւորութիւնը և իրաւունքը։ Մի քանիսը պահանջում են բժշկից աստուածային զօրութիւն, առանց կատարելու նրա տուած խորհուրդները։

Երբ հիւանդը մեռնում է, նրա առաջվայ հիւանդոտ և թոյլ կազմուածքին հիւանդի տէրը ոչ մի նշանակութիւն չէ տալիս, և այս դէպքում մեղադրվում է բժիշկը և ոչ երբէք հիւանդը և կամ նրա տէրը։ Հիւանդը կամ հիւանդատէրը երբէք իրենց պարտաւոր չեն համարում, եթէ բժիշկը նրան առողջացնում է, ինչքան էլ որ հիւանդութիւնը դժուար բժշկելի լինի՝ բժշկի աշխատանքը համարում են մի չնչին բան, որ արժանի չէ նաև ուշադրութեան։ Հիւանդ ժամանակ երբ ցաւը նեղում է, նա աղիողորմ հայցուածքով ասում է. «բժիշկ ջան, աման, դու ես իմ փրկիչը, ինչ ուզում ես պահանջիր, և այլն և այլն»։ Առողջանալով, այսպիսի բազէներում մարդս չէմ կարողանում պահել, որովհետև գիտեմ թէ նրա միտքն ինչ է։ Բայց առողջանալուց յետոյ այդ մարդը նաև չէ էլ կամենում ճանաչել իր ցաւը բժշկողին։ Սրա պատճառը կարող է լինել երկու տեսակ. կամ բժշկի աշխատանքը այնպէս չնչին է համարվում, որ նաև ուշադրութեան արժանի չէ տեսնում, կամ թէ, որ աւելի ճիշդն է, բժշկին մատչելի չէ վարձատրելու։

Ուրիշ փաստ պատմեմ. մի բժիշկ տասնութը տարի չարունակ բժշկում էր մի տնում, և միշտ յաջողակ. պատահեց որ այդ տան սիրելի զաւակը դժուար հիւանդութիւն ստացաւ, առողջացնելը անկարելի եղաւ, և մեռաւ։ Բժիշկը դարձաւ այդ տան համար վատ բժիշկ, անպիտան մարդ, պատրաստ էին նրան քարկոծել և համարում էին նրան իրենց ամենամեծ թշնամի։ Դրանք բժշկից պահանջում էին աստուածային զօրութիւն։ Այսպիսի վարմունքը ի հարկէ անվայել է խելացի և խիղճ ունեցող մարդուն։

Ժողովուրդը ամենից առաջ նը պէտք է մտածէ նա, որ բժիշկը մարդ է, բոլոր մարդկային արժանաւորութիւններով և պակասութիւններով, նա կարող է սիրել և ատել, մէկից բաւական կամ անբաւական լինել, նրա քէֆը այս օր անդն է, վաղը ոչ, մէկը խելօք է, միւսը յիմար, մէկը գիտուն է, միւսը պակաս գիտուն, մէկը բարի է, միւսը չար, մէկը ճշգութեամբ է կատարում իր գործը, միւսը թոյլ, այսօր հիւանդ է, էգուց առողջ. վերջապէս նա էլ ձեզ պէս և ձեզ նման մարդ է. ուրեմն հրեշտակի յատկութիւններ պահանջել բժշկից անկարելի և ցնորական է միանգամայն։

Այդ մարդուն մենք բոլորս տալիս ենք, որովհետև նա վատ օրինակ է, հասարակութեան համար ծանրութիւն է, որովհետև ծուլութիւնը տանում է դէպի չարագործութիւն, որից վնասվում է մի և նոյն հասարակութիւնը։ Ով որ ծոյլ է, նա արժանի չէ ցամաք հացի։

Մարդ ապրում է աշխատանքով (բացառութիւններ կան), մէկնից ամեն մէկը պարապում է մի գործով, որով և վաստակում է իր ապրուստը։ Ինչով են պարապում մարդիկ։ Այդ զարմանալի, եթէ ասեմ, որ բոլոր մարդիկ պարապում են առևտուրով։ Մարդու միակ պարապմունքն է վաճառականութիւնը։ Այս պէտք է ընդարձակօրէն հասկանալ։ Թէպէտ թագաւորութեան մէջ կան մասնաւոր աղնուականների դասակարգ, որոնք արհամարհում են վաճառականներին, բայց նրանք իրանք էլ վաճառականներ են, որովհետև ծառայելով և առնիկ սաանալով կառավարութիւնից, ծախում են նրան իրենց մտաւոր և մարմնաւոր ոյժը։ Նոյն իսկ կառավարողներն էլ վաճառականներ են, որովհետև նրանք աշխատելով իրենց երկրի համար, ստանում են վարձատրութիւն և պարգև։ Այս վաճառականներից մէկը ապրանք է ծախում, միւսը ծախում է իր մարմնի ոյժը, օրինակ մշակները, բանուորները, գիտնականը ծախում է իր գիտութիւնը, որ է նրա մտաւոր ոյժի ապրանքը, այս վերջինը ստորճանաւոր է, լրագիր կամ ամսագիր հրատարակող է, գրքեր է գրում և այլն։

Բոլորն էլ ծախում են իրենց աշխատանքը։ Այն մարդիկ, որոնք ծախում են իրենց գիտութիւնը անուանվում են մտքի ազնուականներ, իսկ փող դիզողները—հարուստները անուանվում են փողի ազնուականներ։

Աշխարհի ապագան այս երկուսին է պատկանում, այսինքն խելքին և փողին։ Մարդկութեան բոլոր դասերը պէտք է հնազանդվեն այս երկուսին, բայց ինչքան գնայ, այնքան ոյժը մտաւոր ազնուականների ձեռքը պէտք է անցնի։ Աշխարհի կառավարիչը միշտ խելքն է, ինչպէս և ասում է Եղիշէ վարդապետը «Հոգով և մարմնով մտօք են կառավարող»։ Դառնանք դէպի բժիշկը։ Բժիշկը ինչ է անում, բոլորդ էլ գիտէք, որ նա հիւանդներ է բժշկում, նա ծախում է իր գիտութիւնը հիւանդին, այսինքն առողջութիւն է ծախում. սա միշտ իր ապրանքը նորոգում է նոր գրքեր կարդալով, բժշկութեան նոր ձևեր սովորելով և գործ ածելով աւելի պիտանի անելու։ Ուրեմն նա պիտի ստանայ իր ծախածի վարձը։ Բժշկին կարելի է անուանել առողջութեան վաճառական։ Բժշկի խանութը օր և գիշեր բաց է, ով որ դիմում է նրան, նա ստանում է ամենալաւ ապրանք, որ ունի բժիշկը։ Բժշկի անձնական օգուտը պահանջում է, որ նա ցանկացողին միշտ իր ամենալաւ ապրանքից տայ։ Մենք բժիշկներս, չենք նմանում այն վաճառականներին, որ խրեղէններ են ծախում, և երբեմն գիտմամբ լաւ ապրանքի տեղ վատն են տալիս, և հազար անգամ երդվում են թէ իրանց կեանքումը ոչ ոքի չեն խաբել։ Մենք, ի հարկէ, նրանց չենք հաւատում, իսկ բժշկին հաւատում էք, երբ նա ասում է՝ սուրանից լաւ դիտանի դեղ չը կայ, չունեմ կամ չը գիտեմ։ Այս բոլոր վաճառականներից բատ մեծի մասին ամենապիտի վաճառականը բժիշկն է, որովհետև նրա խանութը միշտ բաց է, նրան կարելի է գիշեր ցերեկ անհանգստացնել, նա միշտ պատրաստ է ձեզ ապրանք տալ, երբէք ձեզ չի խաբի, թէև գիտէ որ հասարակութիւնից շատերը նրան խաբում են, նրա ապրանքը համարեա թէ միշտ նիսիա են (ապառիկ) տանում և շատ անգամ չեն վճարում. գիտէ նմանապէս, որ այդ խաբեբաները միշտ անպակաս պէտք է լինեն իրեն համար, բայց այսու ամենայնիւ նրան դիմողը առանց ծանր պատճառի, երբէք անբաւական դուրս չէ գնում նրա տնից։ Այս բաւական չէ, կան աղքատ մարդիկ, որոնք դիմելով բժշկին, ստանում են նրանից փողով և աշխատութիւնով առած ապրանքը միշտ ձրիապար, և սրանց թիւը շատ մեծ է, բայց մի վաճառականը մի կէժան չորացու կը տայ աղքատին ձրիապար։

Միթէ բժիշկը պարտաւոր է միշտական ապրանք տալ (անվարձ բժշկել) աղքատին, ոչ երբէք. սակայն նա տալիս է, երբ աղքատը պահանջում է։ Չէ որ բժիշկն էլ իր ապրանքը (գիտութիւն, հմտութիւն) փողով և աշխատանքով է ձեռք բերել, ինչպէս և միւս վաճառականները։ Աղքատին պահելը և նրան օգնելը հասարակութեան պարտաւորութիւնն է, որովհետև աղքատը ամբողջ հասարակութեան չքաւոր անդամն է, բայց մեր հասարակութիւնները այնքան զարգացած չեն, որ կատարեն իրենց բարոյական պարտաւորութիւնը հիմնելով հիւանդանոցներ, աղքատանոցներ և այլն։

Հասարակութիւնը իր այդ պարտաւորութիւնները կատարում է մասնաւորապէս, իսկ ամբողջ հասարակութիւնից միայն բժիշկն է, որ միշտ կատարում է իր պարտաւորութիւնը դէպի հասարակութեան աղքատ անդամը, բժշկելով նրան ձրիապար և երբեմն էլ տալիս է նրան դեղը ձրիապար։ Բժշկից շատ հարուստներ անբաւական են լինում, եթէ նրանցից բժիշկը փող է պահանջում։ Եթէ բժիշկը հարուստից փող չառնի, աղքատին չէ կարող տալ՝ այսինքն բժշկել նրան ձրիապար. բժշկի և ամեն մարդու բարոյական ...

Fonds A.R.A.M.

Fonds A.R.A.M

ՄՇԱԿ
1880—№ 136

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ

---

25 յուլիսի

ՆԱՄԱԿ Ա. ԱՇՈՒՂԻՆ

Գործակատար Տարփալանի

Ձմեռը 1 ր., օր. Ս. Լուսաւորչ 5 ր., Լուսաւորչական 10 ր., Կարապետ Խրիմեան 5 ր., Յուսիսի Աստղ 10 ր., Ժամանակ 5 ր., Գիտական հանդէս 5 ր., Գարուն 10 ր., Մշակ 5 ր., Ծաղիկ 10 ր., Հանդէս ամսօրեայ 5 ր., Գանձասար 5 ր., Ցօղասիրտ 10 ր., Ցիսեռնակ 5 ր., Ծաղկեպսակ 10 ր., Արձագանք 5 ր., Մասեաց Սիոն 5 ր., Ցօղ

նիկներին անում էին, աքսորում է գիւղեցից, եթէ այդպէս կարելի է ասել 3-րդ կէտի հիման վրա, որովհետև օրէնքի դէմքը, կամ նրա մանիֆեստները հաճելի չեն պ. տեսչին։ Այդ մասին հոգաբարձուները խնդրեցին, երբ օրէնքի պարունը գիւղեցից կատարված խոզութիւն եղաւ։ Չիչիանեանը, ինչպէս ասում են, հոգաբարձուներին քթից մտան է ածում։ Ցիշեալ օրէնքը գիտ էր դպրոցի համար, բայց սորանից սատարացած շրջանին պատկանելով, նրան հարկաւոր էր գրաւել, երբ նա ինքն սկսեց կրկին մօտենալ հայութեանը։ Չիչիանեանը իր ազգականներով և նրանց բարեկամներով է լցնում դպրոցը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

—

Գաղղիական «Ժէպա» լրագրին յունիս 28 թուոյն մէջ հետեւեալ հատուածը կը կարդամ Տաւեան Վսեմ. Ցարութիւն էֆէնտիին վերստին ի պաշտօն կոչուելուն առթիւ.

«Կ. Պօլսէն հեռագիր մը նախընթաց օրը կը ծանուցանէր թէ Տաւեան Ցարութիւն էֆէնտին արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական անուանած էր։ Այս անուանումն ուշադրութեան արժանի է մանաւանդ այն նկատմամբ որ Ցարութիւն էֆէնտիին անձնալը կրնայ Օսմանեան աշխարհակալութեան արդի տրամադրութեանց վրայ լոյս մը ձգել։ Արտաքին գործոց նոր խորհրդականն Հայազգի մ՚է, որ մեծ դեր խաղացած է Մահմուտ-Նէտիմ փաշային նախարարութեան մէջ։ Բայց ինչ որ ալ լինի սորա մասնակցութիւնն 1875 հոկտ. 6-ի հրամանագրին պատրաստութեան մէջ, որ Օսմանեան պարտուց տոկոսներուն վճարումը դադրեցուց, հաւաստի է թէ ինքզինք հանապազ նպաստաւոր ցոյց տուաւ Ռուսիոյ նկատմամբ բացորոշապէս հաշտարար աշխարհաւարութիւն մը բռնելու, և զարմանալի չէ որ վերջին ժամանակներս փորձ փորձեց մերձեցում մը յառաջ բերելու Պ. Կոշէնի և ներքին գործոց նախարար Մահմուտ Նէտիմ փաշայի միջև, որոյ խորհրդականը լինելէ դադրած չէ։ Իր պաշտօնավարութիւնը մանաւանդ նշանաւոր ըլլալ գործերէն մին եղաւ Օսմանեան և Աւստրիական երկաթուղեաց կցուելուն նկատմամբ Աւստրիոյ հետ կնքուած պայմանադրութիւնն։ Այն ժամանակ Ցարութիւն էֆէնտին Աւստրիոյ հետ համաձայնութեան հաստատմամբ կուսակից մը համարուած էր։

«Կ. Պօլսոյ հեռագիրը կաւելցնէ թէ Ցարութիւն էֆէնտին իբրև Հայազգի՝ չը կըրնար ուշադրութիւն չընծայել Հայաստանի բարենորոգմանց խնդրոյն։ Դժբաղդաբար կը վախցուի որ Ցարութիւն էֆէնտիին արտաքին գործոց խորհրդական անուանիլն Հայկական խնդրոյն լուծմանն օգուտ չընէր։ Վասն զի միշտ տեսնուած է որ հայք պաշտօնի հասած ժամանակնին խիստ զգուշաւորութեամբ կը վարուին այս մասին։ Բայց խորհրդածութիւն մը կայ որ պէտք է իշխէ մտաց։ Երբոր Դուռն հայեր կը գտնէ, որոց կը վարանի իր արտաքին աշխարհաւարութեան և ներքին տնօրէնութիւնը յանձնել, ինչպէս կը լինի որ մինչև ցարդ չէ կրցած Հայազգի կառավարիչ մը գտնել Հայաստանի համար։ Եւ սակայն բարենորոգմանց ամենէն պարզն և լաւագոյնը չէ՞ր լիներ, ինչպէս նաև ամենէն մտացի եղանակն Եւրոպական միջամտութեան առաջքն ի սպառ առնելու։»

(Մասիս)

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱԳԻՐ Բ. ԴՐԱՆ

—

Ահաւասիկ պաշտօնական պատճէն Բ. Դրան ծանուցագրոյն, 'ի պատասխանի տէրութեանց համեմատ ծանուցագրին վերջին մասին, որ Հայկական խնդրոյն կը վերաբերէր.

«Պարոն Դեսպան. Պատիւ ունիմ պատասխանել Ձեր Վսեմութեան յունիս 11 թուով ծանուցագրոյն այն մասին, որ Պէրլինի դաշնագրին 61-րդ յօդուածին տրամադրութեանց կը վերաբերի, տրամադրութիւնք՝ որք նոյն յօդուածին վերջին հատուածին մէջ բացատրուած են։

«Կայսերական կառավարութիւնք, պատերազմին արտադրած ամեն տեսակ մտահոգութեանց և դժուարութեանց հակառակ, միշտ իր մտաց առջև ունեցած է այս տրամադրութեանց գործադրութիւնն, և Քրդաստանի ամեն մասերն և միւս նահանգները քանի մը ձեռնհաս պաշտօնատարներ ղրկեց, որք պաշտօն ունէին յարմարագոյն միջոցներ փնտռել թէ՛ հայոց և թէ՛ Վեհ. Սուլթանին միւս հպատակաց ապահովութիւն ընձեռելու համար, և նոյն միջոցներուն գործադրութեան եղանակը ցուցնել՝ իրենք իսկ գործադրելով ինչ ինչ միջոցներ, որք իրենց արտօնութեանց շրջանակին մէջ կը մնէին։ Այս յանձնախմբերէն զատ, յայտնի է նաև թէ կարճ միջոցի մը մէջ Օսմանեան կառավարութիւնը քաղաքային դատարանները գործադիր իշխանութենէն անջատեց, Եւրոպիոյ մէջ եղածին պէս, և տակաւին կը ջանայ լաւ կազմակերպութիւն մը տալ անոնց, և ամեն տեղ հարկ եղած փորձերն ընել՝ որոց և տասանորդաց հաւաքման նոր եղանակ մը հաստատելու նպատակաւ, որպէս զի ժողովրդոց հանգստութիւնն ու հանդարտութիւնն ապահովին, և վերջապէս կառավարութիւնն սկսած է Ժանտարմա և Փոլիս կոչուած ոստիկանական մարմիններ հաստատել քանի մը տեղեր, ընել և տարբաղդի քանի մ՚օպային պաշտօն յանձնելով որ այս երկու հաստատութեանց վրա օրինաց ծրագրեր ներկայեն, և 'ի նկատ առնելով ինչ որ անոնց յաջողութեան կրնայ նպաստել։

«Այս քննութիւններէն կը հաւաքուի թէ ժողովրդոց բնաւորութեան և պիտոյից յարմարագոյն բարենորոգմանց կարգին մէջ, առաջին ամենէն տնիպողական և ազգու ձեռնհասութիւնք են նահիէից (գիւղախմբոց, քօմիւն) կազմութիւնն և բաշխումն, ինչպէս նաև եղանադասաւ ատենից հաստատութիւնն։ Աստի 'ի դէպ կը տեսնեմ ինչ ինչ մանրամասնութեան մէջ մտնել այս երկու կէտերուն նկատմամբ, որք ապահով և ստոյգ կերպիւ մը բարեկարգութիւնն ու հասարակային ապահովութիւնն երաշխաւորելու սահմանեալ են։ Ամեն Գազա (գաւառակ) գիւղախմբոց պիտի բաժնուի, և սոնք ալ իրարու մօտակայ գիւղերէ պիտի բաղկանան։

«Գիւղախմբոց խորհուրդները բնակչաց կողմէ պիտի ընտրուին, և կառավարութիւնը գիւղախմբի խորհրդոյն անդամներէն մին նոյն գիւղախմբին պետ պիտի անուանէ։ Այս պետը գործադիր իշխանութեան վերաբերութիւն ունեցող ինչ ինչ իշխանութիւններ ունի, քաղաքապետական պաշտօններ ալ կը վարէ, և Գայմագամէն (գեր—կառավարիչ) կախում ունի։ Գիւղախմբոց պետերը բնակչաց մեծամասնութեան կրօնքէն պիտի լինին, որոց կողմէ պիտի ընտրուին, և այս պարագայիս մէջ իրենց օգնականները փոքրամասնութեան կրօնքէն պիտի լինին։ Ժողովրդեան քուէիւ որոշուած և չորսէն մինչև տասն անդամներէ բաղկացեալ խառն խորհուրդ մը գիւղախմբոց պետերուն պիտի օգնեն։ Այս պետերն և գիւղախմբական խորհուրդները միայն առաջին անգամ գաւառակաց (գայմագամութեանց) վարչական խորհուրդներուն կողմէ պիտի անուանին, որք ամէն մի գիւղախմբի բնակչաց մէջէն պիտի որոշէին զանոնք։

«Գիւղախմբի մը գլուխ եղող ամեն պետ իւր հրամանաց ներքև ոստիկանութիւն մը պիտի ունենայ, որոյ թիւը տեղւոյն իրական պիտոյից համեմատութեամբ պիտի կրնայ աւելնալ։ Այս զինեալ զօրութեան պաշտօնը պիտի լինի գիւղախմբին բարեկարգութիւնն ու ապահովութիւնը պահպանել, չարագործներն և ընդվզողները ձերբակալել և բնակիչները պաշտպանել ամեն բռնութեան և կեղեքման դէմ։ Ամեն ոստիկանախումբ միւս գիւղախմբոց ոստիկաններուն օգնութիւնն ու գործակցութիւնը պիտի կրնայ խնդրել սաստկագոյն հալածման մասին. մեռանող գործելու և յաջողելու համար։

«Այս ոստիկաններէն զատ, ամեն նահանգի մէջ, յատուկ կանոնագրութեան մը համեմատ, նահանգային ոստիկանութեան մարմին մը պիտի կազմուի, որոյ սպայներն և զինուորները տէրութեան ամեն կարգի հպատակներէն պիտի ընտրուին, և որ կուսակային հրամանաց ներքև պիտի դրուի, և կառավարչաց և գեր-կառավարչաց տրամադրութեան ներքև պիտի գտնուի։ Այս նահանգային ոստիկանութիւնն հրամանատար պիտի ունենայ փորձառու սպայներ, և ամեն անգամ որ պէտք լինի, գիւղախմբոց մէջ գտնուող ոստիկանաց պիտի օգնէ։ Այս կազմակերպութիւններէն յառաջ գալիք առաւելութիւնները մի առ մի թուել ներկայ ծանուցագրին մէջ անհնար է։ Բաւական է հաստատել սա թէ այս կազմակերպութիւնք մի և նոյն ժամանակ ազգու միջոց մը պիտի լինի գիւղախմբական դպրոցաց թիւն աւելցնելու, երկրագործութիւնն յառաջ տանելու և հաղորդակցութեան ճանապարհները բարւոքելու՝ խնամքը գիւղախմբապետաց և գիւղախմբական խորհրդոց։

«Այն տնօրէնութիւնք Սելանիկի Վիլայէթին գաւառակներէն միոյն մէջ 'ի գործ դրուելով, կարճ միջոցի մէջ լաւագոյն արդիւնքներ յառաջ բերած է 'ի մեծ գոհունակութիւն տեղական ժողովրդեան։ Ուրեմն այսպիսի տնօրէնութեան մը գլխաւոր արդիւնքը պիտի լինի հաստատուն հիմանց վրա դնել հասարակային և անհատական ապահովութիւնն։

Այս ապահովութեան երաշխաւորելու ուրիշ զօրեղ միջոց մ՚է, ինչպէս ըսինք, եղանադասաւ ատենից հաստատութիւնն։ Այս դատարանք կարգաւ պիտի պտըտին այն գաւառներն, ուր իրենց ներկայութիւնն հարկաւոր ճանչցուի, և ոճիրներու վերաբերեալ դատեր պիտի տեսնեն հոն։ Գործադրութեան այս կերպը մեծ առաւելութիւններ կ՚ընծայէ, բստ որում նոյն իսկ տեղւոյն վրայ հարցաքննութիւնն ու դատաստանն աւելի դիւրութեամբ պիտի կատարուին քան թէ երբ դատը Սանճագաց միայն եղանադասաւ ատենից յանձնուած լինէր, որովհետև միշտ այնպէս կը պատահի որ վկայութիւնն անհրաժեշտ նկատուած անձինք այդ Սանճագաց դատարաններուն առջև ելնել և կամ մինչև իսկ պարզապէս վկայ լինիլ չեն ուզեր՝ միջոցի մեծ հեռաւորութեան, հաղորդակցական դժուարութեանց, ժամանակի կորուստեան և բացում ծախուց պատճառաւ, որոց ամենն ալ ի հարկէ արգելքներ կը հանեն արդարութեան ընթացից առջև։ Օսմանեան կառավարութիւնն արդէն հասարակային պաշտօններու կոչած է կարող և պարկեշտ անձինք՝ առանց կրօնի խտրութեան։ Յայսմ հետէ այս իրողութիւնն աւելի ընդարձակ կիրառութիւն պիտի ստանայ, և Բ. Դուռը պիտի հսկէ որպէս զի ի մտայ գործադրէ հաստատ։

«Նոյնքան կարեւոր ուրիշ տնօրէնութիւն մը կայսերական կառավարութեան հոգածութեան առարկայ եղած է, այն է՝ հասարակային կրթութեան և հանրօգուտ շինութեանց յառաջդիմութիւնն, որք երկրին բարեկեցութեան գլխաւոր պատճառներն են։ Հետեւաբար, մաքսատանց, պահանջաց, ծխախոտի և Եգիպտի հասոյթներէն զատ, միւս հասութից մէկ տասներորդը նահանգային սնտուկին մէջ պիտի թողուի կրթութեան և հասարակային շինութեանց գործին յառաջացունելու համար, այն տուրքերէն զատ, որք ընդհանուր եկամուտներէն կը յատկանան Վիլայէթին ընդհանուր ծախուց։ Աւելորդ է ըսել թէ այս տասներորդ մասն հետզհետէ պիտի աւելնայ քանի որ տէրութեան հասոյթներն աճին։

«Վիլայէթից նկատմամբ կատարեալ կանոնագիր մը, որ գաւառաց մէջ առնուած փորձառութեանց և եղած քննութեանց վրայ հիմնեալ է, այժմ կուսումնասիրուի։ Այդ կանոնագիրն 'ի մօտոյ Ասիական Թուրքիոյ բոլոր նահանգաց մէջ ընդհանուր կիրառութիւն պիտի ստանայ։ Նոյնպէս, կուսակալաց իշխանութիւններն աւելի ընդարձակ և անոնց պաշտօններն երաշխաւորեալ պիտի լինին։

«Այսքիկ են ահաւասիկ, Պ. դեսպան, 'ի գործ դրուելիք յատուկ կանոնագրոց գլխաւոր կէտերը։ Ներկայս Ձեր նկատողութեան ներկայելով, ցաւով կը յայտնեմ սա թէ ամեն անգամ որ սովորական ոճիրներ կը գործուին այն տեղերն, ուր հայք ալ կը բնակին,—ոճիրներ, որոնց գործուիլը բնական է աշխարհի բոլոր երկիրներուն մէջ,—կրքոտ անձինք պաշտօն սահմանած լինել կը թուին երեւակայական ոճիրներ հնարել և այդ սովորական ոճիրներուն վրայ աւելցնելով, զանոնք իբրև ճշմարիտ ներկայել Եւրոպիոյ և գաւառաց մէջ նստող հիւպատոսաց առջև։

«Վերջացնելով, պարտ անձին կը համարիմ մեծական և բացորոշ կերպիւ հաստատել Ձեր Վսեմութեան թէ Վանայ, Տիարպէքիրի, Պիթլիսի, Էրզրումի և Սեբաստի հայ ժողովրդոց պաշտօնական ազգահամարը սա արդիւնքը տուած է.—այս վերջնոց թիւն ամբողջ ժողովրդեան 100-ին 17-ն է, միւս ոչ—իսլամ ժողովրդոց թիւն 100-ին 4, և Իսլամ բնակչաց թիւն՝ 100-ին 79-ը։

«Վերջապէս, աւելորդ կը համարիմ յայտարարել թէ Բ. Դուռը Բէրլինի դաշնագիրն ստորագրող տէրութեանց պիտի իմացնէ այն միջոցները՝ զորս ինք ձեռք կ՚առնու բարենորոգմանց յաջորդաբար գործադրութեան համար Քրդաստանի և Անատոլուի նահանգաց մէջ, ուր հայք ալ կը բնակին։ Բ. Դրան վերոյիշեալ ծանուցագրին լաւ հասկացողութիւնը դիւրացնելու համար գաւառական ստորաբաժանմանց և կառավարչաց համեմատական ցուցակը հոս կը դնեմք. Վիլայէթ—Նահանգ. Վալի—Կուսակալ. Սանճագ-Գաւառ. Միւթէսարրըֆ—Կառավարիչ. Գազա-Գաւառակ. Գայմագամ-Գեր-կառավարիչ. Նահիէ-Գիւղախումբ. Միւտիր—Գիւղապետ։

(Մասիս)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԼՈՆԴՈՆ, 3 օգոստոսի։ Կանդահարի մէջ թշնամին այսօր ամրացներ է շինում։ Ասում են, որ երկու բրիտանական օֆիցերներ գերի են Էյուբ-խանի մօտ։

ՓԱՐԻԶ, 3 օգոստոսի։ «La Vérité» լրագրի մէջ տպված է Գամբետտայի նամակը, որ կարծիք է յայտնում գլխաւոր խորհուրդների անդամների վերջին ընտրութիւնների բնաւորութեան մասին։ Ընտրութիւնները դեմոկրատիական անուանելով, Գամբետտա ասում է. «երկրի մէջ ճիշդ հանրապետական ձեւի գործադրելով, Ֆրանսիան կարելութիւն կը ստանայ իր ուժերը նորից ընդարձակել, գրաւել իրան վայել տեղը աշխարհի մէջ, նորից տիրապետել իրանից ուժով խլած նահանգները և իր վիրաւորված ամբողջութիւնը եւրոպական խաղաղութեան գրաւական դարձնել։»

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 օգոստոսի։ Երեկ դուրս գնաց քաղաքից Գրէյգ։ Նրա բացակայութեան ժամանակ մինիստրութեան կառավարութիւնը յանձնված է նրա օգնական Բունգէյին։

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՆՆԵՐ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԹԱԼԻՒՉ *քաղաքի մի մանեակոր դպրոցի համար պահանջվում է մի հմուտ* **ՎԱՐԺԱՊԵՏ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻՑ** *լեզուների համար խիստ նպատակաւոր պայմաններով: Յանկացողները կարող են դիմել* **ՇԱԴԻՆՕՎԻ** *քարտուղարան ու* **ՄԵԼԻՔ-ԱՋԱՐԵԱՆՑԻ** *կանտորը:*

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՅՈՒԼԻՍԻ 30-ից կը սկսվին Հասարակական ամուրդով ծախվել անանկացած պարտատէր ԵԼԻԱՅԻՔ ՋԱՆՋՈՒՂԱԶՈՎՆԵՐԻ ապրանքները: Աճուրդը կը լինի ամեն օր 9 ժամից Զանջուղազովների ՈՒՏՍՏՆԵՐԻ խանութում, զօլովինսկայա փողոցի վրա, ՄՈՒՐԱՆՍԿՈՒ առանը:

3—3

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ Վ. ԱՐԺԱՊԵՏԱԿԱՆԴՊՐՈՑԻՑ- Առաջիկայ $18^{80}/_{81}$ ուսումնական տարին, ցանկացողների համար Սեմինարիա (վարժապետական դպրոցը) մանելու, կան 4 վականտիաներ պատրաստական դասատան և 6 վականտիաներ պատրաստական դասատան մէջ: Խնդիրքները ընդունելութեան մասին տրւում են մինչև 15 օգոստոսի: Մրցողական հարցաքննութիւնները կը լինեն 20 օգոստոսից մինչև նոյն ամսի 25:

2—3 (1)

Ծախւում են ԴՐԱՍԵՂԱՆ, ՀԱՑԻ ՍԵՂԱՆ և ԱՖՈՒՆԵՐ: Ելիսավետինակայա փողոց № 46 թիվը իմա:

4—5

Նուազով լոյս կր տանէ ԴԱՆՆԱՄՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ ՋԱՑՆԱԴԻԱՆ ժողովրդական գործածական երգերի

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԵՏՐԱԿԸ

Ձայնագրութիւն և հրատարակութիւն Յովհաննէս Սուքիասեանցի, և կը պարունակէ իւր մէջ վեց երգեր:

1) «Ադնիս ընկեր մեռանում եմ»
2) Ախնապիշ անձայն»
3) «Քաժանիներ առնուէք, եղբայրք»
4) Մեր հայրենիքը, թշուառ անտէրը»
5) «Հայոց ազգիկներ» և
6) «Հայրենիքը Սրբազան»

Երկրորդ տետրակի գինը լինելու է մի րուբլի. ցանկացողները առաջուց դաշնամուրի համար ձայնադրած երգերի առաջին տետրակը, որ պարունակում է իւր մէջ չորս երգեր. 1) «Անի քաղաք». 2) «Ինձ համար, չէ». 3) Ցուրտը փչեց» և 4) «Միծնուանակ» պէտք է ուղարկին մի րուբլի. առաից աւելի գնորդներին 20 % զիջում է լինելու:

Նոյն հեղինակի մօտ վաճառւում է նոր ԵՐՑԱՐԱՆ ՖՒՆՑԻՈՒՆԻ, որի մէջ պարունակւում են 50 հատ ընտիր նոր հրատարակւած երգեր: Գինը 30 կոպէկ: Ցանկացողները առաջուց և՛ ձայնագրած երգերը, և՛ Ֆրէյտունի նոր երգարանը, պէտք է ուղարկին մի րուբլի և 30 կոպէկ. հետևեալ հասցէով: Въ Тифлисъ Ивану Артемьевичу Сузанаджянцъ На Петхаинской ул. собственный домъ № 13.

Համեմատելէք անպիսական խանութի թէյի գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ցուներ համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախւում և այդ խանութի Ցուներ 2 րուբլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

45—100

Գայանեան և Ներսէսեան դպրոցների ուսուցչուհի պ. Վարձելեանը իր գերդաստան մէջ ընդունում է միայն ՉՈՐՍ դիշերօթիկ աշակերտուհիներ: Դիմել ուղղակի «Աշակերտ» խմբագրութեանը:

1—5

ՋԱՆԶՈՒՂԱԶՈՎԻ ՄՆԱ ՄԱՂԱԶԻՆՈՒՄ շաբաթական վերջնական վաճառումն ամեն օր ժամը 9-ից առաւօտեան մինչև 12 կէսօրի, թէ բակում և թէ մագազինում:

1—4

Իր յատկութիւններով մարմնի մասերի, մանաւանդ բոլոր մասերի քրտինքից առաջ եկած փտումն ոչնչացնող յայտնի նիւթը,

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անուանած, ծախւում է Եւրոպայի բոլոր մեծ քաղաքների դեղատներում և դրօգիստներից մօտ գլխաւոր դէպօ նիւթի հնարող Ֆարմացիե մադիստր Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ *դեղատան մէջն է Գանովում, Վարշավայում, էլէկտօրալնի փողոց, № 5, Գամմանիի մէծ արկղիկը ռ. 1 է Վարշավայում 50 կոպ., ասելի փոքրը 30 կ. Պէտք է ըզգուշանալ խարդախութիւններից:*

17—25 Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ (1

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԱՒՈՑԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դավրօնակի կանանց հիւանդ. Օրալեվիչ ներքին հ., Րօաթնեանց կանանց և երեխաների հ., Ջիւրեանց խիւրուքգիական և աչքերի հ., Շահմբօրակի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինակեվիչ խիւրուքգիական հ., Վ. գօրօվ վիներական և բոզապի հ., Բէյլիս աչքի հ., Թախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլազով, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Րուզովակի ներքին հ., Շահէյմբօրակի կենտրական և կաշու հ., Ասատուրօվ վիներական և կաշու հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վ. գօրօվ վիներական և բոզապի հ., Րօմինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերժբիշեվ ներքին հ., Ջիւրեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Դավրօնակի կանանց հ., Մինակեվիչ խիւրուքգիական հ., Կրասնօգլազով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բաբայեան մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահէյմբօրակի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Շահնկօվակի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. գօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ տղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնաբոյժ Օբրեխտ աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տամնակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դերեկտոր Լիսիցեվ:

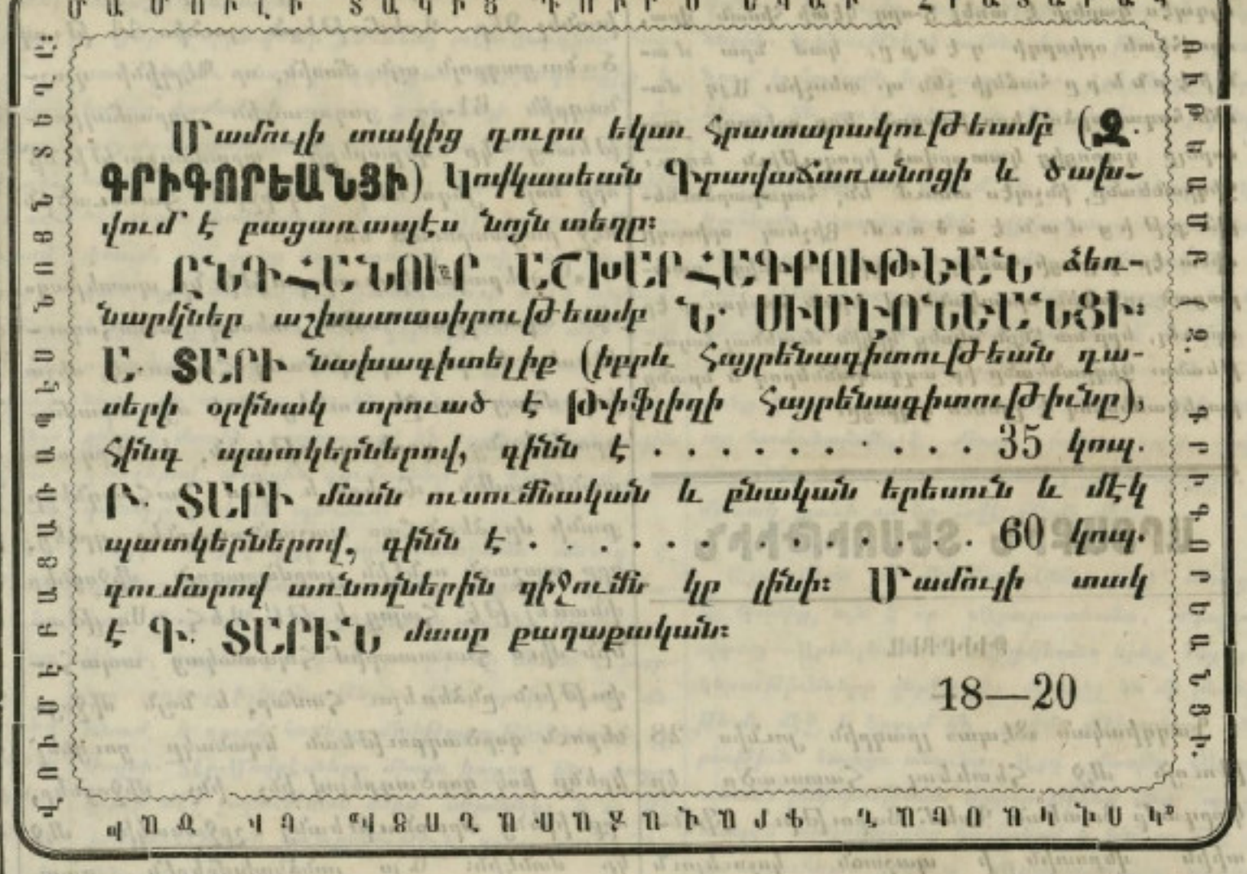

ՄԱՄՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԴՈՒՐԱ ԵԿԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Գրավաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄՈՆԵՆՑԻՑ:

Ա. ՏԱՐԻ նախապիտոյք (իբրև Հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիզի Հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ մանուկական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

Գումարով առնողներին զիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը քաղաքական:

18—20

Ընտանեկան երկսեռ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձուք { Սարգիս Մխրզայեանց.
Ասատուր Խաչակեանց.

ԱՌԻՒՏԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԵԳՕՐ ԿԱՍՈՒՄՕՎ, ԵԻ ԸՆԿ. *յայտնում է այդ առևտրական տան գործերով բոլոր հետաքրքրւածներին, որ գործերի ընդարձակվելու պատճառով այդ տան գլխաւոր գրասենեակը օգոստոսի 1-ից կը տեղափոխվի Վժակելի տան վերին յարկը Գանօվսկայա փողոցի և Երիվանսկայա հրապարակի անկիւնի վրայ: Ցուրքերի տալու և մուրքերի առաքելու համար գրասենեակը հասարակ օրերում բաց է լինում առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ կիրակի օրը 8—10 ժամ: Գնում է 1 և 2 փոխառութեան տոմսակներ և ծախում է նրանց այն պայմանով, որ գինը 12 ամիսների ընթացքում հատուցանվի: Այդ պայմաններով մի տոմսակ գնողը տարւայ ընթացքում տան ունի տարածւոյ այն 20 համարներից, որոնք ցոյց են տրված վիկայականի մէջ չորս տրաժներից: Ցանձնաբարութեամբ գնում է և ծախում է մասնաւոր անձանց տէրեր տեսակ անշարժ կայքեր, կոմիսիոյով ծախում է ապրանքներ և նիւթեր: Ծախում է տալված պայմանագիրներ, բնականներ, խանութներ և դասարկ տեղեր քրէհով տալու համար: Ցուրքերին մինչև նոր կարգադրութիւնը վճարում է.

1) Պահելու համար մինչև պահանջկը $4^1/_2$%, պայմանաւոր $5^1/_2$%, 2) տուրքերին 6 ամսով $5^1/_2$%, 9 ամսով $6^1/_2$%, 1 տարով $7^1/_2$% $1^1/_2$ տարով 8%$^1/_2$, 2 տարով և աւելի 9: 3) Այդ ընկերութեան 1 կարգի պայ ունեցողների մասնաւոր պայմանաւոր տուրքերին 9%: Պարտամուրհակով յայտնի անձի ապահովութեամբ փող տալու ժամանակ առնում է մի ամիս ժամանակով 10%, մի շաբաթ ժամանակով 9%:

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ցանկացողները կարող են առանց աւելի օր գրասենեակի կառավարչից:

10—10 (2)

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԻԶ

ԵԻ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և նորեկների ընդունելութիւնը պտոյտ և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակը:

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԵԼԻ Է ՊԱՆՍԻՕՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆՎԻ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵԻ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Մխրխանեանց

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՅՐԱԾ Հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարաններում 8 ՏԱՐԻ դաստիարակութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՌՈՒՍԻՑԻ ՊԱՇՏՕՆ ստանալ բացատրէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒԱՐԱՆՈՒԹՒՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ Էնֆիանջեանցի ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

7—22

ՄԻՆԱՍ ԳԻԼՋԱՏԵԱՆ, որ կատարեալ ունի ԹԱՒՐԻԶ քաղաքում, ընդունում է ամեն տեսակ ԱՌԻՒՏԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կօմիսիօնով կատարելու անյապաղ, ամենայն ճշտութեամբ, և դիմում է պ. պ. վաճառականներին, առաջարկելով իր ծառայութիւնը:

5—5

Ցուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՑԱ ՊԵԿԱՐՆԻՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԻ, ՇՕԿՕԼԱՏ, ԹԷՅ և պատրաստված հանքային զանազան ջրեր:

31—40

Дозволено Цензурою 5 Августа 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 137 Օգոստոսի 7 (19) 1880 Օգոստոսի 7 (19) № 137

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կես տարվանը 6 րուբլի: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Բաժանորդագրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Փակված դպրոցներ. — Ներքին տեսութիւն. Նամակ Բաթումից.—Արտաքին տեսութիւն. Անգլիական պարլամենտ. Անգլիա.— Յայտարարութիւններ.—Բանասիրական. Բժշկի խորհուրդները.

ՓԱԿՎԱԾ ԴՊՐՈՑՆԵՐ

Ով որ ծանօթանում է մեր հայոց հասարակական գործիչների հետ, նկատում է առհասարակ նրանց մէջ մի ընդհանուր գիծ նրանց բոլորի բնաւորութեան մէջ: Մեր գործիչների մեծ մասը որ և է բարձր հասարակական ազնուացնող իդէալից զուրկ, չնչին, բամբասասէր, մանր բաների եռեւից ընկնող մարդիկ են, աւելի անձնական գործերով զբաղվող, ուրիշների անձնական, ընտանեկան կեանքը քքքրող և ոչ թէ հասարակական ընդհանուր շահերը կշռող և քննադատող անհատներ են:

Հետաքրքիր է հետազօտել թէ ի՞նչին պէտք է վերաբերել այդ զզվելի և հակահասարակական յատկութիւնը մեր գործիչների մեծ մասի, մեր ինտելիգենցիայի մէջ:

Մեր կարծիքով այդ յատկութիւնը պատւաստած է մեր ինտելիգենցիային մեր փակված դպրոցներով, որոնցից մեծ մասամբ դուրս են եկել մեր գործիչները: Մեր հասարակական գործիչների մեծ մասը՝ խմբագիրներ, մանկավարժներ, բժիշկներ, քահանաներ, վարդապետներ, աստիճանաւորներ, դերասաններ,—իրանց կրթութիւնը ստացել են փակված դպրոցներում, այն է Ներսիսեան դպրոցում, Լազարեան ճեմարանում և Խալիպեան դպրոցում: Իսկ փակված դպրոցների բարոյական և մտաւոր ներգործութիւնը մարդու բնաւորութեան կազմելու վրա, յայտնի է ամենքին: Փակված դպրոցը զրկում է աշակերտին կեանքի փորձառութենից, դատապարտում է մարդու մտաւոր զարգացումը մշտական մանկութեան և անչափահասութեան, զուրկ է թողնում նրան մի որ և է բարձր իդէալից կեանքի մէջ, բացի սորանից դարձնում է մարդուն մի չնչին, մանր բաների եռեւից ընկնող, իր ընկերների չնչին պակասութիւնները քքքրող էակ, հակահասարակական մի քանի ախտեր ունեցող, ծաղրելի, դատարկ, աշակերտական սովորութիւններին ընտելացած մի արարած....

Ինչպէս փակված դպրոցում, գիշերօթիկ լինելու ժամանակ, զուրկ հասարակական որ և է յարաբերութեան և բարձր, լուրջ գաղափարների, տարիներով ապրելով մի նեղ սահմանափակ շրջանում, իր ամբողջ ուշքը դարձնելով իր չորս կողմ եղած չնչին, մանր պակասութիւնների վրա, մանրակրկիտ դառնալով, զբաղվելով ներքին բամբասանքներով, մանր կռիւներով, միակ մխիթարութիւն գտնելով ուրիշի ֆիզիկական պակասութիւնների ծաղրելու մէջ և իր թէ ընկերներին և թէ վարժապետներին ծաղրելի, աշակերտական հանաքներ և տհաճութիւններ անելու մէջ,—նոյն աշակերտական, մշտապէս անչափահաս բնաւորութիւնը մարդը իր հետ բերում է և համալսարան, մտնում է և կեանքի մէջ:

Դպրոցում, աշակերտ լինելու ժամանակ, նա՛ ծաղրում էր այս ինչ ընկերոջ, որովհետև նա մարմնական մի որ և է պակասութիւն ունէր, ածում էր թանաք այն վարժապետի գլխարկի մէջ, որի դասերը չէր սիրում, կտրում էր այն ընկերոջ զգեստի թեքը, որի հետ թշնամի էր, ճանճերով էր լցնում այն ընկերոջ թէյի բաժակը, որին ատում էր և այլն,—նոյն կեանքի եղանակը, նոյն սովորութիւնները աշակերտը կը պահպանի, երբ համալսարանի ուսանող կը դառնայ, երբ կեանքի մէջ կը մտնի. միայն այդտեղ նա աւելի ընդարձակ կերպով կը վարի իր [illegible], լռում կը տայ իր թշնամական, վրէժխնդրական ըզ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲԺՇԿԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ.

—

4) Խօսենք բժշկի վարձատրութեան մասին: Ձեզնից շատերը կը կարծեն, որ փողի մասին խօսելը անպարկեշտ է, բայց ես կարծում եմ, որ ամեն հարցի վրա կարելի է, նաև երբեմն հարկաւոր է խօսել, որովհետև խօսելով միայն կարող է հարցը պարզվել, մանաւանդ փողի հարցը: Փողի վրա խօսելը ամենից դժուար է, որովհետև հարցը քնքոյշ է և պահանջում է ճիշտ և արդար դատողութիւն: Փողի գործում խաբել մի հայի, անկարելի է, ուրեմն չէք կարող կարծել, որ ես դիտաւորութիւն ունեմ ձեզ խաբել: Ես կաշխատեմ ամենաարդար, ազնիւ և անկողմնակալ կերպիւ խօսել. դատաւորները դուք էք: Մենք բոլորս աշխատում ենք, ուրեմն բոլորս էլ մշակներ ենք: Օրինակներով բացատրեմ հարցը, դուք մշակ էք բռնում և օրական վճարում էք. եթէ չը վճարէք նա չի գայ ձեր գործը կատարելու, նա պարտաւոր չէ ձեզ համար ձրի աշխատելու: Բայց պահանջում էք բժշկից ձրի բժշկել ձեր հիւանդին, այսինքն ձրի աշխատել ձեզ համար. նա ինչ պարտաւոր է.

Դուք վաճառական էք, ծախում էք ապրանք և ստանում էք ձեր ցանկացած և նշանակած տոկոսը, որ է ձեր աշխատանքի վարձը: Ինչի բժիշկը ձեզ համար անվարձ պէտք է աշխատի: Դուք կանչում էք բժշկին հիւանդի մօտ, պատուէրները չէք կատարում ինչպէս հարկն է, հիւանդը մեռնում է, մեղադրում էք բժշկին և չէք վարձատրում: Եթէ ձեր հիւանդը մեռաւ, միթէ կարծում էք որ բժիշկը չաշխատեց նրան առողջացնելու:

Դուք կանչում էք բժշկին հիւանդի մօտ. այդ հիւանդը այնպէս տկարակազմ կամ այնպէս ծեր է, որ չէ կարողանում դիմանալ հիւանդութեանը, մանաւանդ որ բժշկի պատուէրները չէ կատարում. հիւանդը մեռնում է, և մեղադրում էք բժշկին, միթէ կարծում էք որ բժիշկը չաշխատեց նրան առողջացնելու, այդ դէպքում էլ բժշկին չէք վարձատրում: Դուք հրաւիրում էք բժշկին հիւանդի մօտ, հիւանդը առողջանում է, բժիշկը մեծ մասամբ չէ վարձատրվում, իսկ եթէ նա վարձ է պահանջում, դուք անբաւական էք լինում և ասում էք այստեղ այնտեղ, ինչ անամօթ ու անգթական մարդ է, կամ խոստանում էք ասելով ետ յետոյ կը վճարեմ, սակայն երբէք չէք վճարում: Իսկ եթէ վճարում էք, աշխատում էք պակասեցնել. միթէ բժիշկը պարտաւոր է անվարձ կամ պակաս վարձով (իրեն նշանակածից) աշխատել ձեզ համար: Եւրոպական հասարակութեանց մէջ բժշկի դրութիւնը համեմատաբար աւելի լաւ է, քան թէ մեզնում:

Եթէ բժշկի հետ տարով են խօսել, նա տարվայ սկզբին ստանում է իր ռոճիկը գերդաստանից, եթէ վիզիտով է գալիս ամեն այն անգամ առանձին են վճարում, կամ թէ բժշկելուց յետոյ, բժիշկը վիզիտների հաշիւը ուղարկում է հիւանդատէրին և նշանակած գումարը ստանում է, մեծ մասամբ առանց այլեայլութեան, իսկ եթէ չեն կամենում վճարել, նա պահանջում է դատաստանով, ինչպէս իր պարտատէրից:

Տեսնենք թէ հասարակութիւնը ինչ իրաւունք ունի բժշկին ամեն րոպէ անհանգստացնել, գիշեր թէ ցերեկ, քաղցած թէ յոգնած, շոգին թէ ցրտին, փոքր ինչ սկար, թէ հարսանիքից, պահանջում է թէ՝ բժիշկ, արի հիւանդիս տես (երբեմն էլ սուտ), բայց եթէ իր բնակարանը յանկարծ քանդվում է, ուստի և մշակներին չէ ասում եկէք տունս շուտ շինէք, ձմեռ է, ապրելու տեղ չունեմ, կամ թէ անրագրութիւն պատահելիս չէ ասում փաստաբան, արի փաստաբանէն սկսի պաշտպանել ինձ պաշտպանելու դատաւորի առջև, որովհետև տեսով տեղով կորչում ենք. կամ թէ երբ վաճառականը քէֆ է անում, չէ ասում, արի շուտ դուքանդ բաց արա, մահուդ տուր այս րոպէիս չօր պէտք է կարել տամ, տկլոր եմ, ձմեռ է, կը հիւանդանամ, կը մեռնեմ: Հասարակութիւնը միայն այն ժամանակ այդպէս պահանջ կարող է անել, եթէ բժիշկը նրա հաշւով գիմնազիայում կրթված լինէր և համալսարանում բժշկութիւն ուսած լինէր: Օրինակ, գերձակի աշակերտութեան ժամանակ, ես չեմ հոգացել նրա մասին, ինչպէս կարող եմ պահանջել, որ նա ամբողջ օր աշխատելուց յետոյ գիշերը անքուն մնայ և ինձ համար չոր կարի այն էլ ձրիաբար, որովհետև հակառակ դէպքում ես էքուց չոր չեմ ունենալու, որովհետև ես ալեկոր ման պէտք է գամ, կամ որովհետև ես կարող եմ հիւանդանալ: Եթէ ես կամենում եմ գիտութիւն սովորել, միթէ իրաւունք ունեմ մի վարժապետից պահանջել որ նա ինձ ձրիաբար դաս տայ, օրը քանի անգամ էլ ցանկանամ, և երբ կամենամ, նա պատրաստ լինի ինձ դաս տալու, առաջ բերելով թէ ոգէտ միայն ինձ համար մահից վատ է: Բայց իմացէք, պարոններ, որ իրաւունք ճանաչելը անհրաժեշտ է ամեն մարդու համար: Բոլոր դասակարգի մարդկանց հետ իրաւունքով են բան բռնում, բայց բժշկի վերաբերմամբ մեր հայերը իրաւունք չեն ճանաչում: Ցեմնում էք, որ ձեր պահանջը բժշկից անիրաւ է, բժիշկն երբէք չէ հրաժարվում ձեզ օգնել ինչպէս փաստաբանը, ուսուցիչն և այլն: Բայց նա պահանջում է միայն վարձատրութիւն, ոչ թէ անպատճառ, կամ շուտ բժշկելու համար, այլ նրա համար որ ինչքան կարողանում է՝ աշխատում է: Պէտք է իմանալ որ բժշկի համար պարծանք է և մեծ ուրախութիւն բժշկել հիւանդին, ինչքան կարելի է շուտ և յաջողակ, բայց երբեմն բժշկի այս ցանկութիւնը նրանից զանազան անկախ պատճառներով չէ իրագործվում: Հասկանալի է, որ երբէք չը պէտք է կարծել որ բժիշկը ցանկութիւն չունենայ շուտով բժշկելու իր հիւանդին, եթէ հիւանդը չէ բժշկվում. այս պատճառները կարող են լինել հետեւեալները:

1) Բժշկի պատուէրները չեն կատարում, երբեմն չնչին պատճառներից է կախված հիւանդի բժշկվելը. լաւ գիտցէք, որ եթէ բժշկի պատուէրները իր ժամանակին չը կատարէք, հիւանդութիւնը այն ժամանակ դառնում է անբուժելի, օրինակ թոքի բորբոքում, որ կարող է դառնալ բարակացաւ:

2) Երբեմն հիւանդի կազմվածքը թոյլ է լինում և չէ կարողանում դիմանալ հիւանդութեանը:

3) Երբեմն գեղատունը տալիս է հին, իր ուժը արդէն կորցրած դեղ, որ, ի հարկէ, չէ ներգործում ցաւի դէմ.

4) Հիւանդի բնակարանը մեծ նշանակութիւն ունի, որ շատ անգամ անպարկեշտ, նաև վնասակար է (խոնաւ, կամ ցուրտ) այդ դէպքում յաջողակ բժշկելն անկարելի է:

5) Շատ անգամ ցաւը լինում է անբժշկելի, օրինակի համար բարակացաւը:

6) Արդարութեան համար խոստովանում եմ, որ տարաբաղդաբար երբեմն բժիշկն ինքն է մեղաւոր լինում, որ հիւանդը չէ առողջանում, որովհետև չը կարողացաւ հասկանալ նրա հիւանդութիւնը: Բժիշկը Աստուած չէ, նրան ամենագէտ չը պէտք է կարծէք, բայց պէտք է աւելացնեմ, որ ցաւը չը հասկանալը շատ սակաւ է պատահում, որովհետև դժուար դէպքում բժիշկը պրպտում է գրականութեան մէջ, թէ այդ հիւանդութիւնը ինչից է գոյանում և ինչպէս պէտք է յաջող բժշկել, կամ թէ խորհրդակցում է ընկերակից բժիշկների հետ, հրաւիրում է, ցոյց է տալիս հիւանդին և նրանց միաբան խորհրդով հիւանդութիւնը որոշում են և այդ որոշումին համաձայն դեղ ու դարման անում: Պէտք է գիտենաք, որ բժիշկը դիպլոմ ստանալու ժամանակ, նա երդվում է, որ ամենայն դժուար դէպքում նա իրեն պարտաւոր է համարում օգնութիւն կանչել իր ընկերներին, խորհրդակցել նրանց հետ, և եթէ ընկերն է կանչում, գնալ իր կարծիքը ու հմտութիւնը հաղորդել: Եթէ նա չերդվէր էլ, այնուամենայնիւ վերոյիշեալ կերպիւ պէտք է վարվէր, որովհետև մարդկային զգացմունքը և իր օգուտը այնպէս են պահանջում. օրինակի համար երկու մարդ տիֆ են ստանում, երկուսին էլ մի և նոյն բժիշկն է բժշկում մի և նոյն կերպիւ և դեղերով, որոնցից մէկը առողջանում է, միւսը մեռնում, միթէ բժիշկն է մեղաւոր.—այստեղ մեղաւոր են կամ հիւանդի կազմվածքը, կամ նրա առողջապահական հանգամանքները, [...]երը:

Fonds A.R.A.M

դայմոններին, բաւականութիւն կը տայ իր չնչին, մանր բնաւորութեան անտանելի պահանջներին։

Մինչև սպիտակ մազերը, մինչև գերեզմանը նա մնում է բնաւորութեամբ անչափահաս աշակերտ, շ կ օ լ ն ի կ, մանր, սրտմեղի խորհրդաներ և թշնամութիւններ վարող, նախանձոտ էակ, զուրկ բարձր իդէալներից, լայն գաղափարներից, ամեն գովելի բանին նախանձոտ և փոսող մարդ, կարճատես մտածող, մանր պակասութիւններ բըբրող և խոշոր պակասութիւններ չը նկատող, ուրիշի ընտանեկան կեանքին դիպչող և նրա հասարակական գործունէութիւնը գնահատել անկարող մարդ....

Փակված դպրոցի աշակերտական կեանքը իր անջնջելի դրօշմով դրօշմել է նրա բնաւորութիւնը ամբողջ կեանքի համար։

Եւ ահա այդ բոլոր մարդիկ, զուրկ որ և է բարձր հասարակական գաղափարից, հեռու մեծացած ընտանեկան կեանքից, ընտանեկան հսկողութիւնից և նրա բարերար ազդեցութիւնից, իրանց հասակակից տղամարդիկների չոր ու ցամաք շրջանում կրթված, մանր և չնչին էակներ՝ նրանք ասպարէզում գտնում են հասարակական գործիչներ մեզ մօտ....

Հասկանալի է, ուրեմն, թէ ինչ կը լինի այն հասարակութիւնը, որ առաջնորդվում է այդ տեսակ գործիչներով, որոնք արդիւնք են այլանդակ, հիւանդոտ, հրէշաւոր, անբնական հիմնարկութեան, որին անուանում են փակված դպրոց։

Եւ բաւական չէ որ մեր գործիչների մեծ մասը իրանց կրթութիւնը ստանում էին փ ա կ վ ա ծ դպրոցներում, որոնք ժամանակակից մանկավարժութեան մէջ համարվում են հնացած, վնասակար, անժամանակակից հիմնարկութիւններ, — մեր արդէն եղած այդ դպրոցներին դարձեալ աւելացաւ մի փ ա կ վ ա ծ դպրոց, որ աւելի էլ հեռու է հասարակական կեանքից, աւելի էլ առանձնացած է, քան թէ մինչև այժմ եղածները։ Դա Էջմիածնի ճեմարանն է։

Կարող ենք երևակայել թէ ինչ հրէշներ կընծայի նա մեզ։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

Օգոստոսի 3-ին

Ահա երկու տարին լրանում է երբ Բաթումը անցաւ ռուսաց իշխանութեան ներքոյ կարծես ամենայն կողմից ամեն դասակարգի ժողովուրդ վազում սպասում էր այդ՝ գուշակելով Բաթումին երևելի ապագայ, առաջին վաճառաշահ քաղաք լինելու։

Թիֆլիսցւոց իսկոյն վաճառականներ, զանազան ընկերութիւնների ներկայացուցիչներ, արուեստաւորներ, գիւղացիներ, և մանաւանդ Թիֆլիսցւոց բազդախնդիր առևտրականներ, պարապ և անգործ իշխաններ, իւրաքանչիւրի ձեռին մի ծանօթագիր այս և այն նշանաւոր ազգականներից մի որ և է պաշտօն ձեռք բերելու համար, և այսպէս կարճ միջոցում Բաթումը դարձաւ մի խառն խառնիճաղանճ և պէս պէս ժողովրդի։ Վաշխառու վաճառականները շտապեցին վարձել հարիւրապատիկ գներով մահմետական վրացի բէգերի հոտած տները, գոմերը, գարմանատները և շուտով կարկատելով հարիւր մի տեղ քանդված պատերը, ծուխից սևացած առաստաղները թղթերով ծածկելով և մի կերպ գեղեցկացնելով մագազիններ, հիւրանոցներ և գինետներ պատրաստեցին մէկին հարիւր վաստակելու մտքով։ Ըստ երևոյթին կարծում էին թէ՝ իրաւ Բաթումը այնպէս է առաջանում, որ բոլոր եկած բազդախնդիրների գրպանները ոսկով պիտի լցվեն։—Պետերբուրգից նոր դարձած օֆիցերները շռայլութեամբ վառում էին այս և այն միջոցով ձեռք բերած փողերը ուրախ և զուարթ կոծծելով պօրտօ-ֆրանկօ՝ Բաթումի արժան շամպանիա գինին։ Հիւրանոցի տէրերն էլ յափշտակվելով ռուս օֆիցերների առատաձեռնութեամբ աւելի և աւելի զարդարում էին հոտած հիւրանոցները, վաճառականները աւելցնում էին խանութների թիւը, այնպէս որ մրգավաճառը, կերակուր պատրաստողը, հացթուխը և այլն իրենց վերջին կոպէկները ծախսեցին մանր փայտեայ խրճիթներ շինելու պօլիցիայից նշանակած տեղերում, յայտնի վճարով յօգուտ քաղաքի և այսպէս կարճ ժամանակում ունեցանք ուտելեղէնների առանձին փայտաշէն բազար, հազար և մէկ հիւրանոց ու խանութներ թիւով այնքան, որքան հոգի չէր կար Բաթումում, ինչպէս վերջին անգամ հաշւեցին։

Քանի մի ամսից յետոյ աշխուժութիւն տեղ Բաթումը նուազեց ժողովրդից, առևտուրը բոլորովին դադարեց։ Տարեկան 100 ռուբլու արժեցող տունը (Թուրքի ժամանակ), որ վարձել էին մինչև 2000 ռուբլով, այսպիսիները ամենքից առաջ գրպանները թափ տալով փախան, գալիս էին դոցա տեղ ուրիշները, նոյն կերպով վարձում և նոյն կերպով սնանկանալուց յետոյ փախչում էին։

Այսպիսի անհամբերչիս, անկանոն գործերի հետևանքը բնականապէս այն եղաւ, որ շրջմոլիկ վաճառականների պատրաստմամբ վաստակած փողերը՝ բոլորը անցան Բաթումի կալուածատէրերի ձեռքը, որոնք երազով չէին տեսած ռուսի թղթադրամի կապոցը, որ մեծ հաւատարմութեամբ ընդունում էին Թուրք կայմէի փոխարէն։ Իսկ մեր վաճառականները հառաչելով և իրանց խաբված տեսնելով, խեթում էին աչքերը Բաթումի վրա ու անիծելով հեռանում էին։ Ներկայումս Բաթումի այդ աննախանձելի դրութիւնը աւելի աստկանում է և օրից օր Բաթումը ամայանալու վրա է։ Աւելացրու սրա վրա և դժգոհ ժողովրդի գաղթելը։ Բաթումի նահանգը, որի բնակիչները վրացի-մահմետականներ են, բոլորը մեծ դժգոհութեամբ գաղթում են Տրապիզոնի և Բրուսայի շրջակայքը. ինչպէս լսեցի ժողովրդի կէս մասը արդէն գաղթել է և դեռ շարունակում են գաղթել։ Ի՞նչ անեն այն հին՝ թէով աւելի շատ խանութպանները, որոնց առևտուրը այդ գաղթող աջարացիների հետ է. կարծիք չը կայ, որ այս անգամ Աջարա ասված բազարը, որ Բաթումի մի հին բաղն է կազմում, կամայանայ բոլորովին և քաղաքիս մեծ դժուարութիւն կը լինի այդ անճոռնի և տգեղ շինութիւնները վերանորոգել սալ կամ ջնջել, երբ պարապ և անգործ կը մնան։ Աջարացոց գաղթել սկսելուց յետոյ օրէ օր աւելի թանգանում են անհրաժեշտ ուտելեղէնները, օրինակ ձուն, հաւը, միսը, ածուխը և այլն, այնպէս որ քիչ ժամանակից յետոյ շատ կը դժուարանայ մեր բաթումցոց ապրուստը։ Միւս ակնածութեան պատճառը երբեմն 10 օրով ոչ մի քաղաքի հետ հաղորդակցութիւն չէ ունենում և այդ միջոցում ուտելու ոչինչ չէք գտնի այստեղ,—որպէս մի կղզիացած «Սահարայում»։ Ինչ կարելի է սպասել այսպիսի մի քաղաքից, որ իրան կերակրել անկարող է և սպասում է ուրիշ քաղաքներից։ Իր շրջակայքում ոչինչ չունի արտահանելու և ոչ քաղաքում ծախելու բացի քանի մի մրգեղէններ, իսկ ժողովուրդը դեռ կիսավայրենի դրութեան մէջ և պարապմունքը յոկ առևտրականութիւն և մարդասպանութիւն է, ուտելիքն էլ միայն ճաղի է (կուկուրուզ) և լոբի։ Ահա այսպէս, մեր երևելի և հաչակված Բաթումը գտնվում է իր վաճառականութեամբ աւելի վատթար դրութեան մէջ, քան սպասում էինք, քան թէ սկզբներումն էր։ Աւելցան տէրութեան քանի մի շինութիւններ և միայն տէրութեան պաշտօնեաների տներ, որոնց մասին ուրիշ անգամ կը գրեմ։ Հայերս ունենք այստեղ մի փայտաշէն եկեղեցի, որ շինվեցաւ շնորհիւ տեղիս արժանապատիւ Տէր-Կոստանդին Տէր-Ստեփանեանի և տղայոց ու օրիորդաց ուսումնարան։ Հայերի թիւը (լուսաւորչական) հասնում է 400 հոգու, որոնց մեծ մասը Տրապիզոնից վաճառականներ են։ Ուսումնարանը կառավարում են հինգ հոգաբարձուներ, որոնք յանձն են առել ժողովրդից ամսական վճարք (իւրաքանչիւրի կարողութեան համեմատ) ժողովել, կամ ուրիշ մի այլ միջոց գտնել։ Ցաւօք սրտի պէտք է ասեմ, որ մեր տաճկահայ եղբայրները բոլորովին անտարբեր են մնում դէպի ուսումնարանը և եկեղեցին։ Խեղճ ռուսիայի

Երկու մարդոց ոտքը կտրվում է, ծանր կտրվածինը առողջանում է, իսկ թեթև վնասվողը մեռնում է, թէպէտև բժիշկն երկուսին էլ միակերպ էր բժշկում։

Զարմանալին այն է, որ բժշկին կանչում են, երբ արդէն հիւանդը հոգեվարքի մէջ է և պահանջում են նրանից առողջացնել մեռնողին։

Եթէ հարցնում ես, թէ ինչի վաղ չը կանչեցիք, պատասխանում են, թէ մենք կարծում էինք, որ հիւանդութիւնը չնչին է։ Եթէ իրանք իրանց թոյլ են տալիս բժշկական դատողութիւն տալ, բժիշկը չէ կարող յարութիւն տալ։

Ձեզ մեղադրեցի ամենայն կողմից, մեղադրեցի և բժիշկներին։

Ուրեմն ինչ անենք, որ հիւանդը կարողանայ յաջող բժշկվել։ Ես ձեզ ցոյց կը տամ ճանապարհը, հետևեցէք իմ խորհուրդներին և ինձնից միայն շնորհակալ կը լինէք։

Հասարակութեան մէջ տարածված է մի շատ վատ սովորութիւն, այն է հիւանդի վրա մի քանի բժիշկ փոխել, դրա հետևանքը շատ վատ է։

Եթէ ամենայն անգամ նոր բժիշկ է մտնում ձեր տուն, համոզված կացէք, որ նա առանձին ցաւակցութիւն չէ կարող ունենալ ձեզ համար, նա ձեզ չէ կարող սիրել։ Նա իր պարտքը կատարում է և գնում է, մանաւանդ երբ նա գիտէ, որ այդ մարդը խաբելու է նրան և թողնելու բժշկին առանց վարձատրութեան. Եթէ բժիշկը երկրորդ անգամ այդ տունը մտնի, նա շատ յարգելի մարդ է. այսպէս բժիշկների թիւը շատ մեծ է։

Դուք գերդաստան ունէք մեծ կամ փոքր, հարկադրված էք լինում տարին մի քանի անգամ բժիշկ կանչել ձեր տուն։

Ընտրեցէք մի բժիշկ ձեզ, որին դուք լաւ և գիտուն էք համարում, նրան ձեզնից մի՛ք թողնի, նրա բոլոր պահանջները կատարեցէք անտրտունջ և ուրախութեամբ, նա ձեզ համար շատ հարկաւոր մարդ է, աշխատեցէք որ նա ձեր գերդաստանը սիրի, որ նա ձեր տուն մտնելուս կարծի թէ իր տունն է մտնում։

3) Բժիշկը կարծում էք պարզ մարդ է, նա շատ մեծ է և զօրաւոր է, որովհետև ձեր ցաւը, երբեմն ձեր կեանքը նրա ձեռքին է։

4) Այն բժիշկը, որին դուք կընտրէք ձեզ համար, նա պէտք է լինի ոչ թէ միայն գիտուն, այլ և բարի, ազնիւ և բարոյական մարդ. Նա իմանում է ձեր բոլոր հանգամանքները, որովհետև և պահանջում է, և երբեմն պէտք է ասէք այն, ինչ որ ձեր կինը կամ դուք խոստովանելուս նաև քահանային չէք ասում։ Նա պիտէ ձեր տան բոլոր գաղտնիքը։ Տանու բժիշկ ունենալու օգուտն այն է, որ նա ուսանում է տանեցոց մարմնի որպիսութիւնը ինչպէս առողջ, նմանապէս և հիւանդ ժամանակ, գիտէ ինչ հիւանդութիւններ են ունեցել առաջուցը, գիտէ ո՞ր դեղն է ինչպէս ազդել նրա վրա և այլն։ Յայտնի է որ մի դեղ մէկին օգնում է, իսկ մի և նոյն դեղը միւսին՝ մի և նոյն հիւանդութիւն ունեցողին չէ օգնում կամ ուշ է ազդում։ Այս բոլոր բժշկական հաշիւները ի հարկէ հասարակութիւնը չը գիտէ. մենք բժիշկներս պարտաւոր ենք բացատրել, բայց առաջին լսող պիտի։

5) Տանու բժիշկը (բայց ոչ բոլոր բժիշկները) պէտք է լինի երեխայք սիրող մարդ, որ երեխայքն էլ նրան սիրեն, նրան ուրախութեամբ տեսնեն, նրան շատ սովորեն, չը վախենան նրանից և իրենց տանուտէր, իրենց բարեկամ համարեն։ Եթէ այս պայմանները կը կատարէք, այն ժամանակ երեխան ամեն հարցի կը պատասխանի, նրան քննելը, նրա ցաւն որոշելը և բժշկելը շատ կը հեշտանայ։ Բժիշկը այդ պարզ մարդու բարեկամն է, նա նրանից չէ վախենում, այլ սիրով է ընդունում նրա բոլոր խորհուրդները և յաջող բժշկվում։

Մի քանի գերդաստանում, որտեղ ես լաւ ծանօթ եմ, տուն մտնելուս, տանեցիք երբեմն ասում են երեխանց՝ սուս կաց, բժիշկը եկաւ. երեխայքին բժշկից վախեցնելը շատ վատ սովորութիւն է, կարծես թէ բժիշկը պէտք է զօրոզ լինի երեխանց համար. ընդհակառակը, նրանք չը պէտք է վախենան բժշկից, բայց ես այդ երեխէքի հետ լաւ ծանօթ լինելով, նրանք իրենց մօր ասածի վերա ամենևին ուշադրութիւն չեն դարձնում, և թռչտելով գալիս են մօտս, որովհետև ես նրանց հին բարեկամն եմ, նրանք ինչի պէտք է վախենան ինձանից։

6) Երբ դուք այնտեղ հասնէք, որ բժիշկը իրան համարում է ձեր տան բարեկամ, այն ժամանակ գիշեր թէ ցերեկ, երբ հարկաւոր լինի, նա կանգնած կը լինի իր հիւանդ փոքրիկ բարեկամի անկողնու մօտ, որովհետև երկուսն էլ միմեանց սիրում են։ Ինչպէս թողնես մի փոքրիկ մարդու հիւանդ, առանց նրան տեսնելու և օգնելու, երբ նրան սիրում ես, ինչպէս չը սիրես նրան, երբ գիտես, որ նրանք են միայնակ ազնիւ մարդիկ։

Եթէ մի բժիշկ երեխաներին չէ սիրում, նրանց հետ վարվել չի գիտէ, նա տանու բժիշկ չէ կարող լինել, որովհետև երեխան սիրում է միայն այն մարդուն, ով որ նրան սիրում է։ Եթէ մի մարդ, որ երեխայ չէ սիրում, պատահում է գերդաստանում և ծնողներին հաճոյանալու կամ քաղաքավարութեան համար կանչում է գուրգուրելու երեխային, որ շատ տգեղ բան է, երեխան նոթերը կիտում է և չէ մօտենում նրան, թէպէտ և նրան արդէն մի քանի անգամ տեսել է, իսկ երեխայ սիրող մարդուն իսկոյն մօտենում է, կամ թէ շուտ է սովորում նրան և միշտ ժպտալով է հանդիպում այդ մարդուն։

7) Եթէ պատահեց, որ ձեր բժիշկը դժուարանում է հիւանդութիւնը որոշել, նա միշտ օգնութիւն կը կանչի իր ընկերոջ, իսկ եթէ դուք պահանջէք մի որ և իցէ բժշկի հետ խորհրդակցել ձեր հիւանդի մասին, նա ձեր պահանջը միշտ ուրախութեամբ կը կատարի, որովհետև իրան օգուտը այդ է պահանջում։

8) Եթէ բժիշկը գիտէ, որ նա ձեզ համար թանգ չէ և դուք նրան արհամարհում էք, երբ նա ձեզ հարկաւոր չէ, ընդհակառակը նա ձեզ պէտք է արհամարհէ։

Աշխարհումս ամենայն բան փոխադարձաբար է, ուրեմն և հիւանդի և բժշկի յարաբերութիւնը փոխադարձաբար պէտք է լինի։ Բժիշկը հրեշտակ չէ, այնքան ինքնազոհութիւն մեզ պահանջել նրանից, նա մարդ է։ Նա ինչի համար ամենայն բոպէ պէտք է պատրաստ լինի ձեզ ծառայելու։

9) Տանու բժիշկ ունենալը և նրան առճիկ տալը այնպէս հարկաւոր է գերդաստանի և ամեն մարդու համար, ինչպէս տան նորոգելը (րէմօնտ) տան տիրոջ համար։ Ամենայն տարի պէտք է մի գումար մտնել և տունը պահպանել, որ փուլ չը գայ և արդիւնք բերի, նմանապէս և ամենայն տարի իւրաքանչիւր գերդաստան պէտք է մի գումար նշանակէ իր մարմնի պահպանելու համար։ Դուք գիտէք, որ բժիշկները մեծ մասամբ զբաղված են, երբեմն յոգնած են և չեն կարող ձեր հիւանդի մօտ գալ և ձեր հիւանդը մնում է առանց բժշկի։ Եթէ կամենում էք, որ բժիշկը ձեզ համար միշտ պատրաստ լինի և յաջողակ բժշկէ, պէտք է հետևեալ կարգադրութիւնն անէք։ Եթէ մի քանի գերդաստան միանայ, կարող էք ամենաչնչին տարեկան տուրքով (ամեն մէկից) ունենալ բժիշկ, որ միշտ պատրաստ կը լինի միայն ձեզ համար և հարկաւորութիւն չի ունենայ ոչ ծառայել, ոչ առանձին պրակտիկայի ետևից ընկնել, որովհետև ձեր տուածը նրա համար բոլորովին բաւականացուցիչ կը լինի և նա կարող է իր գործով և ձեզ համար աւելի խնամքով աշխատել։ Կարճ, պէտք է մի բժշկի ժողովուրդ դառնալ, ինչպէս մի եկեղեցու ժողովուրդ էք դրվում, որտեղ և մկրտվում, պսակվում, կնքվում, աղօթում էք։ Այսպէս են անում եւրոպական գերդաստանները, որ օգտուելով և թէ իրենց և թէ բժշկին։

10) Բժշկին հարկադրել բժշկելու, անկարելի է, որովհետև և ոչ մի լաւ հետևանք չէք կարող ստանալ, ուրեմն աշխատեցէք որ բժիշկը ձեր բարեկամը լինի, սիրի ձեզ, և նրանից միայն օգուտ կը տեսնէք։ Ես բացատրեցի ձեզ թէ ինչպէս պէտք է վարվել բժշկի հետ, ինչ նրանից պէտք է պահանջել և ինչ է բժշկի պահանջը։ Իմ միակ ցանկութիւնն էր տալ ձեզ օգտաւէտ խորհուրդներ։ Եթէ ձեզնից գոնէ մի քանիսին համոզեցի ընդունել իմ կարծիքներս, աշխատեցէք տարածել այդ աւելի ձեր օգուտն է քան թէ բժշկին։

Բժիշկ Լ.

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

Խմբագիր—Հրատարակիչ ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՎԱՂՎԱ ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱՆԳԼԻԱ

Լոնդոնի նամակագրից մեզ գրում են հետևյալը։

Ամենայն ինչ ցույց է տալիս, որ Անգլիայի ներկայ նախարարությունը ոչ միայն ամուր տեղավորվել է իշխանության գահին, այլև ամրացրել է իր դիրքը։ Ընտրությունների ժամանակ նրա հակառակորդները հույս ունեին, որ նա կարող է ընտրություններում հաղթություն տանել միայն Իռլանդիայում, որտեղ նրա դեմ կազմակերպվել էր ամենասարսափելի ընդդիմությունը։ Ընտրությունների արդյունքները ցույց տվեցին, որ Իռլանդիայում էլ նա ունի մեծ մեծամասնություն։ Ընտրված 103 անդամներից 61-ը պատկանում են Իռլանդիայի ազգայնական կուսակցությանը, որի առաջնորդ Փարնել-Փարնելն է։ Ընտրությունների ժամանակ Գլադստոնի կուսակցությունը կրել է մեծ պարտություն, որովհետև Իռլանդիայում նրա անդամներից ոչ մեկը չի ընտրվել։ Ընտրությունների ժամանակ Գլադստոնի կուսակցությունը կրել է մեծ պարտություն, որովհետև Իռլանդիայում նրա անդամներից ոչ մեկը չի ընտրվել։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐՍԻՆՍ ՄԵԼՔՈՒԵԱՆԻ

«ՄԱՆԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ»

Թիֆլիս-կուկիայում Ալէքսէևսկի փողոցի վերայ Ռոստոմ Մանդինեանի տանն:

Օգոստոսի 20-ին կը սկըսուին նորակների քննութիւնները և բնդունելութիւն. ուսումնարանն բնդունելու է պիշերօթիկ և կիսապիշերօթիկ աշակերտներ:

1—6 (2)

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՑ-Առաջիկայ $18^{80}/_{81}$ ուսումնական տարին, յանկացողների համար Սեմինարիա (վարժապետական դպրոցը) մանելու, կան 4 վականոխներ պատրաստական դասատան և 6 վականոխներ պատրաստական դասատան մէջ: Խնդիրքները բնդունելութեան մասին տրվում են մինչև 15 օգոստոսի: Մրցողական հարցաքննութիւնները կը լինեն 20 օգոստոսից մինչև նոյն ամսի 25:

3—3 (1)

Ծախվում են ԳՐԱՍԵՂԱՆ, ՀԱՅԻ ՍԵՂԱՆ և ԱԲՈՒՆՆԻ: Սլիսավէտինսկայա փողոց № 46 Թիֆլիսում:

5—5

Նուազով յոթ կը տևանէ ԴԱՇՆԱՄՈՒԻՐԻ ՀԱՄԱՐ ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԱԾ *ժողովրդական գործածական երգերի*

Երկրորդ տետրակը

Զայնագրութիւն և հրատարակութիւն Ցավհաննէս Սուքիասեանցի, և կը պարունակէ իր մէջ վերց երգեր:

1) «Ադնիս բնկեր մեռանում եմ»
2) Ակնապիշ անձայն»
3) «Բաժակներ առնենք, եղբայրք»
4) Մեր հայրենիք, էշխանաս անուէր»
5) «Հայոց աղջիկներ» և
6) «Հայրենիք Սրբազան»

Երկրորդ տետրակի գինը լինելու է մի րուբլի. ցանկացողները ստանալ գաշնամուրի համար ձայնագրած երգերի առաջին տետրակը, որ պարունակում է իր մէջ չորս երգեր. 1) «Անի քաղաք». 2) «Ինձ համար, չէ», 3) Ցուրտը վշնց» և 4) «Մխիթարական» պէտք է ուղարկին մի րուբլի. տասից աւելի գնողներին 20 % զիջումն է լինում:

Նոյն հեղինակի մօտ վաճառքում է նոր ԵՐԳԱՐԱՆ ՖԼԻԳՈՒՈՆԻ, որի մէջ պարունակվում են 50 հատ ընտիր նոր հրատարակված երգեր: Գինը 30 կոպէկ: Ցանկացողները ստանալու և՛ ձայնագրած երգերը, և՛ Ֆլէյտուսնի նոր երգարանը, պէտք է ուղարկին մէկ րուբլի և 30 կոպ. հեռևեալ հասցէով: Въ Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузамаджянцъ На Петхаинской ул. собственный домъ № 13.

Համեմատելէք անզլիական խանութի թէյի գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի Ֆունտը 2 րուբլիանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

46—100

Գոյանան և Նեբռէևան դպրոցների ուսուցիչ պ. Վարձելեանը իր բերդատան մէջ ընդունում է միայն ՉՈՐՍ դիշեր օթիկ աշակերտուհիներ: Գիմել ուղղակի «Մշակի» խմբագրութեանը:

2—5

ՉԱՆԶՈՒԱԳՈՎԻ ՄԵՆ ՄԱՂԱԶԻՆՈՒՄ շաբաթական վերջնական վաճառումն ամեն օր ժամը 9-ից առաւօտեան մինչև 12 կէսօրէն, թէ րակում և թէ մազապինում:

1—4

Իր յաջողութիւններով մարմնի մասերի, մանաւանդ աչքի մասերի քրմիքից առաջ եկած փառուն ոչնչացնող յատկութեան Նիւթը,

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անուանած, ծախվում է Եւրոպայի բոլոր մեծ քաղաքների դեղատների և դրօգիստների մօտ գլխաւոր դէպօ Նիւթի հնարող Ֆարմացեի մօտ Փարիզում, վ. Արչավայում, Էլէկտօրալնի փողոց № 5: Գալմանինի մեծ արկղիկը արժէ վ. Արչավայում 50 կոպ., աւելի փոքրը 30 կ.: Պէտք է զգուշանալ խարդախութիւններից:

17—25 վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ (1

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՒՈՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրալեվիչ ներքին հ., Թոխտնեանց կանանց և երեխաների հ., Ֆիշչաբեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շահմբօրսկի վինեբական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոդական հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Վզօրով վինեբական և բազապի հ., Էյխ աչքի հ., Թախուառով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեացով, Լիսիցեվ և Վեմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուդվովսկի ներքին հ., Շտէյմբօրսկի կնեբական և կաշու հ., Ստուաձատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրով վինեբական և բոզազի հ., Օսիպեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վեբմիշեվ ներքին հ., Ֆիւշաբեանց սիֆիլիսի և մոռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեացով. Լիսիցեվ ներքին հ., Թախուառով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտէյմբօրսկի և Ստուաձատուրօվ վինեբական և կաշու հ., Բարայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լիսիցեվ և Վեբմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վինեբական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրով բժշկանոցի մէջ ընդունում է անփարձ ազքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնարոյժ Օրև խա ազքատ հիւանդներին բժշկանոցի տամնակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

ԵՒ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և նորակների ընդունելութիւնը ապագայ և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակը:

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԵԼՈՒ Է ՊԱՆՍԻՕՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆԿԱՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Միրիմանեանց

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵԿԱՐՆԻՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԻ, ՇՕԿՕԼԱԴ, ԹԷ և պատրաստված հանքային զանազան ՋՐԵՐ: 31—40

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՑՐԱԾ, Հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարաններում 8 ՏԱՐԻ դաստիարակութիւն ստացած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑԻՉի ՊԱՇՏՕՆ ստանալ բացառապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱՆՈՒԹԵՒՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՖԻԱՆՋԻԱՆԻ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

7—22

ՄԻՆԱՍ ԳԻԼՋԱՏԵԱՆ, որ կանոթայ ունի ԹԱՒԻԶ քաղաքում, ընդունում է ամեն տեսակ ԱՈՒԵՏՐԱԿԱՆ ՅԱՆԶՆԱԲԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կօմիսիօնով կատարելու անյապաղ, ամենայն ճշտութեամբ, և դիմում է պ. պ. վաճառականներին, առաջարկելով իր ծառայութիւնը:

5—5

Дозволено Цензурою 6 Августа 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 138 Օգոստոսի 9 (21) **1880** Օգոստոսի 9 (21) № 138

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարուանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Յիշեալ գրուած են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յայտարարութիւնք գիտուած են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունւում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Այսպէս է միշտ—Ներքին տեսութիւն, Նամակ Փօթիից, Նամակ Բագուից, Նամակ Կարսից, Նամակ Շամախուց, Նամակ Թաւրիզից, Նամակ Խմբագրին, Ներքին լուրեր,—Արտաքին տեսութիւն, Թիւրքիա, Աւստրօ-Ունգարիա, Ֆրանսիա, Նամակ Թիւրքիայից,—Մշակից հետագիրներ,—Յայտարարութիւններ,—Բաշնախրականն, Հայրենասէր տիկին, Հայ-աւետարանական տիկին։

ԱՑՍՊԷՍ Է ՄԻՇՏ

Ուշադրութիւն ենք դարձնում ընթերցողին «Մշակի» ներկայ համարի մէջ տպված մեր Կ. Պօլսի մտաւորական թղթակցի նամակի վրա, որի մէջ նա հաղորդում է որ Թիւրքաց Հայաստանի մէջ եղեռնացել են գինաւորված հայերի խմբեր, որոնք սկսեցին յարձակումներ գործել Հայաստանի թիւրդ ցեղերի դէմ դրժած լինելով վերէ ինդրական պատճառներից այն բոլոր նեղութիւնների համար, որ կրել են հայերը քիւրդերից։ Նամակը աւելացնում է որ այդ լուրը մեծ յուզմունք պատճառեց Թիւրքաց կառավարչական շրջաններում և հայոց խնդիրը, որ արդէն քանի մի օր է երկրորդական դիրը էր բռնել Համեմատելով յունաց և Ձերնօգորիայի խնդիրների հետ, կրկին իր վրա բոլորի ուշադրութիւնը դարձրեց։

Նամակը հաղորդում է որ հայերը ոչնչացրին արդէն քիւրդերի հօտի գիւղեր։

Ընդհակառակն է լինում միշտ, մինչև որ մի ազգ միմիայն բողոքներ է անում, յայտնում է իր ցաւերը պրուստր կերպով, թիւրքաց տէրութեան պէս մի տէրութիւն ոչինչ ուշադրութիւն չէ դարձնում ազգի տառապանքների վրա, բայց միայն այն ժամանակ սկսում է ուշադրութիւն դարձնել, երբ ազգը իր իրաւունքները սկսում է պէնքը ձեռին պաշտպանել։

Ցաւալի է, բայց այսպէս է. միայն արիւն թափող ազգի վրա թիւրքաց տէրութեան պէս մի փտած տէրութիւն սկսում է ուշադրութիւն դարձնել։

Ցաւալի է, բայց այսպէս է. միայն զէնքը, արիւնը, բռնի ոյժը, այդ հնացած միջոցները մեր լուսաւորված դարում դեռ ունեն մի ազգութեան գոյութեան մասին վկայելու համար։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՓՕԹԻՑ

Յուլիսի 8-ին

Յօգուտ Հայաստանի սովելոց տեղս հանդանակութիւն մը բանալով կարողացայ հաւաքել պ. Յովհ. Թիւրքեանի և պ. Յովհ. Պետրոսեանի աջակցութեամբ 81 ր., խաւրելով սոյն դումարը նախ-

բատուց ցուցակի հետ միատեղ խմբագրութեանդ, խնդրեմ հաստատէք որ հարկն է, և նախրատուց ցուցակը ձեր պատուական «Մշակի» առաջիկայ համարներու մէկուն մէջ տպագրէք ի գիտութիւն նախրատուաց։

Յովհ. Պետրոսեան 6 ր., Ս. Ռամարիճէ (վրացի) 1 ր., Ղամբարով, Աժճիեան 5 ր., Յար. Թիւրքեան 3 ր., Մ. Մազլումեան 10 ր., Մ. Չէֆնար-օղլի (աստղիկ) 5 ր., Բ. Զարուքեվի (յոյն) 2 ր., Ց. Կօթօղլի 2 ր., Բ. Գամիլիատի (յոյն) 3 ր., Բ. Ջիմկիրով 1 ր., Յ. Ջամիչով 1 ր., Ա. Մազիրով 1 ր. 50 կ., Գարիա. Դիմիտրի (յոյն) 50 կ., Մ. Տէր-Թաճատով 20 կ., Գ. Բլիումբերգ (հրէայ) 3 ր., Գ. Տէր-Օվակիմեան 1 ր. 40 կ., Գ. Ուղուռով 1 ր. 60 կ., Գ. Ջիւրիճեան 5 ր. 50 կ., Կ. Կապունիայ (վրացի) 1 ր., Ի. Կալտնտաձէ (վրացի) 50 կ., Գ. Մարիճան 3 ր., Մ. Ղլիճեան 1 ր., Բ. Շեհեանց 1 ր., Յ. Թանիելբեկեանց 1 ր., Մ. Փափիսով 1 ր., Միխայիլա-չվիլի (հրէայ) 1 ր., Հ. Սավրագեանց 3 ր., Ա. Թանջումեան 50 կ., Լ. Պասանիայ 1 ր., Ոմն (վրացի) 30 կ., Ա. Մովսէեան 2 ր., Օգրովակի 1 ր., Յովհ. Թիւրքեան 5 ր. 20 կ., Ա. Քէօմիւր ճեան 5 ր. 80 կ., Գումարն է 81 ր.

Փոստի ծախքը ես վճարեցի, գումարը ընդամէնը ութսունը մէկ րուբլի։

Ա. Քէօմիւրճեանց

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Օգոստոսի 1-ին

«Մշակը» և Մէլիքզադէն, որոնք յայտնում են թէ նոցանց նպատակը չէ կրօնական վէճ բանալու, այնու ամենայնիւ ստիպված են լինում այժմ քրիստոնէական ճշմարտութեան պաշտպան հանդիսանալու թէ որքան ներդործութիւն ունի գաւառների վրա «Մշակի» խօսքը ժողովրդի մոլեռանդութիւնը չափաւորելու նկատմամբ, դա ժամանակով յայտնի կը լինի։

Չը գիտեմ «Մեղուն» ինչի իրան անձնեձնիս աւարկայով է պարապում։ «Մշակը» յարուցեց ազգային խնդիրը, իսկ «Մեղուն» դարձրեց նրան կրօնական խնդիր։ Բայց եթէ այժմ ժամանակ է կրօնական հարցով պրոպովեդ անել, ինչի «Արարատը» լռում է. երևի «Արարատի» խմբագիրը աւելի ազատ գաղափարի տէր է, քան թէ «Մեղուի» խմբագիրը։ Այդ վերջինից միջին դարերի սրբակեր թթված հոտ է փչում։ Ցաւալի է երբ նախանձի հոգին է խօսեցնում մարդուն և ոչ թէ ճշմարտութիւնը պաշտպանելու ցանկութիւնը։

Երբ որ «Մեղուն» միտք ունի ազգային եկեղեցին իրեն աղգութեան պաշտպան ներկայացնելու, ինչի իրեն յանձն չէ առնում հայոց պատմութեան մէջ նկարագրված իրողութիւնները ժողովելու, այլ հրաւիրում է որ ուրիշները իր համար գործեն։

Մինչէ ճշմարիտ «Մեղուն» այնքան ազէտ է, որ Պոլսեանների ազգասիրութեան մեղր վերարերում է աւետարանականութեանը կամ բողոքականութեանը. այդ խելքով դատած ժամանակ պէտք է ասենք որ վաճառ ևս բողոքական էր, Վահան Սարդիան էլ, Մեհրուժանն էլ բողոքական էին։

Իսկ ես կասեմ, որ ազգի այլ և այլ մասերի մէջ երկպառակութիւն գողները «Մեղուն» խմբագրի պէս ազգասէրներն են, ինչ կրօնին և պատկանէլին նրանք։

«Մեղուի» պաշտպանութեան գլխաւոր դէմքերը այն հնացած և ժանգոտած բառերն են, որ չատ անպատմ կրկնված են դարերի ընթացքում. հայ-բողոքականները փարիսեան են մտնում, գոռանում են, կլանում են, գազաններ են, հրէշներ են, պատառում են հօտը, սխտարագծնած գայլեր են և այլն... Դիցուք թէ այդ բոլորը այդպէս է. բայց ով է դլխաւորապէս մեղադրելի. նա որ գալիս է ու յայտնում, տանում է, թէ նա, որ իր ստացուածքը ամայր չէ պահում, չէ գնահատում իր թանկագին համարված բանը...

Ծառայական, սորկական ոգի է, որ ուրիշ բան չը գիտէ, բացի լաց լինելուց, ազաղակելուց, գանգատվելուց թէ օտարները կլանում, գոզանում, յափշտակում են....

Հայ-աւետարանական

ՆԱՄԱԿ ԴԱՐՍԻՑ

26 յուլիսի

Դարս քաղաքի մէջ և իր գաւառները պատահած մի քանի հրէշաւոր դէպքերի վրա խօսելը ապագայի թողնելով, տեղս գտնված պարսից և հայոց մէջ ներկայիս ծագած խառնաթիթնը կուզեմ նկարագրել։

Ամսոյս 13-ին հայ և պարսիկ մրցավաճառները մի չնչին գործի վրա վէճ բանալով, կը սկսեն անպատուել միմեանց։ Այն միջոցին պարսիկներին մի քանին տեսնելով, որ նոցա համախոհուրդներու գործած անիրաւութիւնները պիտի յայտնվեն և ըստ օրինի պիտի պատասխանատուին, կը սոիպուին պաշտպանել իրենց ընկերներին, և հետզհետէ ձայները բարձրացնելով, հայհոյութեամբ և հարուածներով կը դանակոծեն խեղճ հայերին։

Պարսիկները, որ բնականաբար միութիւն կազմող

Նա անձամբ սկսեց իր հողի մշակութիւնը և ընդարձակեց այն հաստատուն և հմուտ գործունէութիւնը, որ ալպասցի մշակների բնութեանը յատուկ է։

Նա այն անմշակ, գառիվայր և խորատուրատ ձորը մէկ ուրախ, պտղաբեր հովիտ գարձրեց։ Մացառուտ անտառների տեղ բարձրացան բնդհանուր գլուխ կոչված բայերը։ Այն տեղերում, ուր առաջ վայրի թուփեր էին բուսնում, նա տնկեց վուշ և ծխախոտ։ Այն տեղերում, ուր առաջ մրրիկ, կծռխուրը և վայրի թուխը միախառնում էին իրանց անպտուղ ծղօտները, նա տնկեց խաղողի որթ։ Եւ հողը, մանաւանդ այն հողը, որի համար աշխատանք և անդադար հոգացողութիւն է պահանջում, բայց որը երբէք ապիրախտ չէ,—այն հողը նրան առատապէս վարձատրեց։ Անձնուէր աշխատանքով և խնայողութեամբ արիացան մայրը հասաւ իր նպատակին։

Նա իր երկու որդիներին այնպէս էր դաստիարակել, որ հայրենիքի օգուտը ամեն բանից գերադասում էին։

Երկու մեծ որդիքը, Saint-Cyr դպրոցի մէջ զատիարակված, աստիճանաւորներ էին,—Ամենանոսը հեծելազօրների հարիւրապետ էր, իսկ կրտսերը սպանների լիէութենանտ. իսկ ամենից փոքրը՝ Ֆրանցը իր ուսումն աւարտել էր օրինակելի ջերմեռանդութեամբ. նա էր միւսների մօր հետ և օգնում էր նրան հողի մշակութեան մէջ։

Ինչ վերաբերում է նրա մանկահասակ աղջիկ,

գեղուհիկ Արիատնային, նա օգնում էր իր մօրը անային գործերում։ Նա գուարթացնում էր տունը իր ուրախ երգերով։ Նա հաւանոցի թագուհին էր, իսկ ծաղկանոցի ամենագեղեցիկ ծաղիկը, որի չընորհիւ նրանց դաստակերտը ուրախալի տեսարան էր ներկայացնում։

Այդ չորս զաւակները համարեա պաշտում էին իրանց մօրը և նրա անձնուէր աշխատութեան և սիրոյ փոխանակ մատուցանում էին փոխադարձ սէր և յարգանք։ Մէկ խօսքով, այս այն նահապետական ընտանիքներից մինն էր, որպիսին միայն գեղեցիկ և անկեղծ Ալպասում կարելի է գտնել։

Տիկին Փերարին իր ամենու հոգւով ոչ միայն ձըմեռնում ապրատուն կարելի է համարել, այլ և անվնաս հայրենասէր։ Ազատց նա առում էր պրուսացիներին, իրր թէ, ինչպէս նա ասում էր, նրանց ծածուկ չարութեան, կեղծաւոր խոնարհութեան և մանաւանդ նրանց յափշտակութեան համար։ Սակայն այդ ոչնը չէր տարածվում բոլոր գերմանացիների վրա։

Կրիստինան չերմ սրտով սիրում էր մի երիտասարդ վիրաւորների, որ մերձակայ գործարանի պաշտօնեայ էր, և որը նրա հետ կիրակի օրերը երաժշտութեամբ էր պարապում։ Տիկին Փերարը հաւանութիւն էր տալիս այդ սիրոյն։

Երկու սիրող սրտերը նոր էին նշանվել, երբ յանկարծ յայտնվեցաւ, թէ զարհուրելի պատերազմ է լինելու։

ցին իրրև ազգութեան պաշտպան ներկայացնելու, որին ինքն չէ առնում հայոց պատմութեան մէջ նկարագրված իրողութիւնները ժողովելու, այլ հրաւիրում է որ ուրիշները իր համար գործեն։

Մինչէ ճշմարիտ «Մեղուն» այնքան ազէտ է, որ Պոլսեանների ազգասիրութեան մեղր վերաբերում է աւետարանականութեանը կամ բողոքականութեանը. այդ խելքով դատած ժամանակ պէտք է ասենք որ վաճառ ևս բողոքական էր, Վահան Սարդիան էլ, Մեհրուժանն էլ բողոքական էին։

Իսկ ես կասեմ, որ ազգի այլ և այլ մասերի մէջ երկպառակութիւն գողները «Մեղուն» խմբագրի պէս ազգասէրներն են, ինչ կրօնին և պատկանէլին նրանք։

«Մեղուի» պաշտպանութեան գլխաւոր դէմքերը այն հնացած և ժանգոտած բառերն են, որ չատ անպատմ կրկնված են դարերի ընթացքում. հայ-բողոքականները փարիսեան են մտնում, գոռանում են, կլանում են, գազաններ են, հրէշներ են, պատառում են հօտը, սխտարագծնած գայլեր են և այլն... Դիցուք թէ այդ բոլորը այդպէս է. բայց ով է դլխաւորապէս մեղադրելի. նա որ գալիս է ու յայտնում, տանում է, թէ նա, որ իր ստացուածքը ամայր չէ պահում, չէ գնահատում իր թանկագին համարված բանը...

Ծառայական, սորկական ոգի է, որ ուրիշ բան չը գիտէ, բացի լաց լինելուց, ազաղակելուց, գանգատվելուց թէ օտարները կլանում, գոզանում, յափշտակում են....

Հայ-աւետարանական

ՆԱՄԱԿ ԴԱՐՍԻՑ

26 յուլիսի

Դարս քաղաքի մէջ և իր գաւառները պատահած մի քանի հրէշաւոր դէպքերի վրա խօսելը ապագայի թողնելով, տեղս գտնված պարսից և հայոց մէջ ներկայիս ծագած խառնաթիթնը կուզեմ նկարագրել։

Ամսոյս 13-ին հայ և պարսիկ մրցավաճառները մի չնչին գործի վրա վէճ բանալով, կը սկսեն անպատուել միմեանց։ Այն միջոցին պարսիկներին մի քանին տեսնելով, որ նոցա համախոհուրդներու գործած անիրաւութիւնները պիտի յայտնվեն և ըստ օրինի պիտի պատասխանատուին, կը սոիպուին պաշտպանել իրենց ընկերներին, և հետզհետէ ձայները բարձրացնելով, հայհոյութեամբ և հարուածներով կը դանակոծեն խեղճ հայերին։

Պարսիկները, որ բնականաբար միութիւն կազմող

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ՏԻԿԻՆ *)

I

Ֆրանսուազ Ժէրարի անունը արժանի է Ալպասի ժամանակագրութեան մէջ յիշվելու։

Ալպասցու գծագրութիւնը,—դէմքը քառանկիւնի, ծանրահայեաց, չէկ մազերով չրջապատած։

Կապոյտ աչերը գրաւիչ, հանդարտ և հաստատուն են։

Դէմի չարժուածքի մէջ մի տեսակ վստահութիւն, ազնուութիւն կայ, որ զարմանալի է տեսնել առանձին կնոջ մէջ, որի համար կեանքը դաժանութիւն է անցել։

Ջարմանքը անյայտանում է, երբ ծանօթանում ես այդ կնոջ անցեալի հետ։

Երեսուն տարեկան այրի էր նա, ունէր չորս մանկահասակ երեխաներ,—մի աղջիկ և երեք տղայ.—Նրա ողջ հարստութիւնը բաղկանում էր վաղեմների միջնադարեանում գտնվող մի փոքրիկ դատակնքից, երբ սկսեց մեծ եռանդով աշխատել իր ընտանիքը կերակրելու և իր զաւակները կրթելու համար։

*) Այս վէպը տիկին Լ. Գաներէրի հեղինակութիւնն է և թարգմանված է. «L'offrande par la société des gens de lettres, aux alsaciens et aus lorrains» գրքից։

Fonds A.R.A.M.

Fonds A.R.A.M

(Ի մի հատոր)

— Ես ինչպե՞ս կարող եմ հավատալ, որ դուք ինձ սիրում եք, եթե ինձ ոչ մի նվեր չեք անում։

Ես ինչպե՞ս կարող եմ հավատալ, որ դուք ինձ սիրում եք, եթե ինձ ոչ մի նվեր չեք անում։

Ես ինչպե՞ս կարող եմ հավատալ, որ դուք ինձ սիրում եք, եթե ինձ ոչ մի նվեր չեք անում։

համար խմբագրութեան կանոնները ես քաջ եմ նոյն գրքից, բայց եթէ այնտեղ ես ցոյց չեմ տուած թէ ինչ աղբիւրից են քաղած իմ տեղեկութիւնները, այդ մի պատահական բան էր և ոչ թէ դիտմամբ ես կամեցել եմ ինձ սեփականացնել այլոց աշխատութիւնը, մանաւանդ որ ես արդէն գիտնականութեան վերաբերեալ առաջին յօդուածովս յայտնած էի, որ իմ յօդուածների տեղեկութիւնները քաղած կը լինեն զանազան աղբիւրներից»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ

Կ. Պոլսում հրատարակվող «Վաքիթ» թիւրքաց լրագիրը լսել է, որ Կ. Պոլսի եւրոպական դեսպանները յանձնեցին անգլիական դեսպան Գօշէնին և ֆրանսիական դեսպան Տիսօին յօրինել եւրոպական պետութիւնների կողմից Բ. Դրան արվելու պատասխանը Հայաստանի մէջ մտցնելու բարենորոգումների վերաբերութեամբ:

Կ. Պոլսից «Polit. Corresp» լրագրին գրում են հետեւեալը:

Բ. Դրան պատասխանը պետութիւնների դրութեանը անկասկած բաւականացուցիչ չի համարվի: Կարելի է հաստատ ասել, որ դեսպաններից շատերը ուրախ են պատասխանի չափաւոր լինելու առիթով, որովհետեւ կարող են նոր բանակցութիւններ սկսել և այդպիսով կը պահպանվի խաղաղութիւնը թէ Եւրոպայի և թէ Արեւելքի մէջ: Եթէ Թիւրքիայի մէջ կայ հասարակական կարծիք, նա պաշտպանում է թիւրքաց կառավարութեան բռնած ընթացքը: «Վակիթ» լրագիրը յարձակվում է Եւրոպայի վճռի վրա, իսկ «Թէրջըմանի-Հակիկաթ» լրագիրը անարգում է Եւրոպայի անիրաւութիւնը: Այս վերջինը յայտնում է, որ մահմետականներին միայն ուժով կարելի կը լինի ստիպել, որ նրանք թողնեն իրանց գրաւած երկիրը և որ Թիւրքիան պատրաստ է մեռնել, քան թէ խոնարհվել Եւրոպայի վճռի առաջ: Ոչ սուլթանը և ոչ նրա կառավարութիւնը ընդունակ չեն մինչև այդ աստիճան թոյլ լինելու և ամբողջ մահմետական աշխարհը պատրաստ է պաշտպանել քաջ ալբանացիների ընդդիմադրութիւնը: Ալբանեան հարցի վերաբերութեամբ ընդհանուրի կարծիքը այն է, որ կարելի կը լինի խաղաղութիւնը պահպանել, եթէ յոյները չեն յարձակվի ալբանացիների վրա և եթէ այս վերջինները կը կարողանան զսպել իրանց պատերազմական եռանդը: Տարաբաղդաբար ալբանացիները չափազանց անհամբեր են: Հաւատացնում են, որ վերջին օրերում ալբանական առաջնորդները բաց հեռագիրներ են ուղարկել սուլթանին և Աբեդին-փաշային, որոնցով նրանք յայտնում են, թէ մտադիր են թշնամական գործողութիւններ սկսել Յունաստանի դէմ և թիւրքաց կառավարութեան հրամանին են սպասում: Օրերումս պալատի մէջ ծառայող ալբանացիները մօտ 550 մարդ առանձին առանձին կանչվեցան պալատի սենեակներից մէկը, որտեղ սուլթանի ադիւտանտը յայտնեց նրանց ալբանական լեզուով, որ նրանք հայրենիք ուղևորվեն, որովհետեւ իրանց յոյները շուտով կը յարձակվեն ալբանացիների վրա: Նրանց պարտականութիւնն է պաշտպանել Ալբանիայի ամբողջութիւնը և սուլթանի իշխանութիւնը: Սուլթանի հրամանով նրանցից իւրաքանչիւրին տրվեցաւ նոր զգեստ, Հէնրի-Մարտինի հրացան, հեծելազօրքի րէվոլվեր և թիւրքաց չորս լիրա: Բացի այդ ալբանացիները կուղեւորվեն հայրենիք կառավարութեան հաշւով: Ալբանացիները չափազանց ուրախ էին և յուլիսի 23-ին սկսեցին նրանց խումբերով ուղարկել, իսկ այսօր յուլիսի 30-ին ուղևորվում են վերջին հարիւր ալբանացիները: Բացի այդ հաւատացնում են, որ ալբանական առաջնորդները սպառնալիքներով պահանջում են սուլթանից իրանց երկրին անկախութիւն և ինքնավարութիւն տալ մեծ արտօնութիւններով:

ԱՒՍՏՐՕ-ՈՒՆԳԱՐԻԱ

Երբ պետութիւնները համաձայնեցին ծովային ցոյց կատարել թիւրքաց ջրերի մէջ, առաջարկութիւն եղաւ չը բաւականանալ միայն նաւեր ուղարկելով Բօսֆօրի ափերը, այլ զինուորական նաւերի վրա բաւականաչափ զօրքեր ունենալ, որպէս զի այդ զօրքերը հարկաւոր դէպքում կարողանային օգնութիւն հասցնել յունական և չերնոգօրիական զօրքերին, երբ նրանցից առաջինները կը սկսէին գրաւել այն նահանգները, որոնց Բերլինի կոնֆերենցիան տուել է Յունաստանին, իսկ երկրորդները կը սկսէին գրաւել Դուլցինիօ: Յայտնի է, որ աւստրօ-ունգարական կառավարութիւնը ընդդէմ էր միացեալ նաւատորմի վրա զօրքեր ունենալու մտքին: Այժմ լրագիրներին հաղորդում են, որ աւստրիական «Pester Lloyd» լրագրի մէջ մի կիսապաշտօնական յօդուած է տպվել, որ հաւատացնում է, թէ կառավարչական շրջաններում յաղթող է հանդիսանում ծովային ցոյցի անբաւականացուցիչ լինելու միտքը: Ծովային ցոյցը, լրագրի կարծիքով, բաւական չի լինի պետութիւնների միացեալ գործունէութեան համար Բ. Դրան վերաբերութեամբ: Լրագիրը չէ կասկածում, որ թիւրքաց կառավարութեան բռնած դիրքը կը ստիպէ պետութիւններին աւելի էլ պնդել, կամ իրանց հեղինակութիւնը պահպանելու համար աւելի վճռողական միջոցներ գործադրել, քան թէ ծովային ցոյցը: Լրագիրը աւելացնում է, որ Յունաստանը և Չերնոգօրիան համարձակ կարող են յոյս ունենալ, որ նրանց ցանկութիւնները կը կատարվեն:

Վիեննայից լրագիրներին գրում են, որ Ֆրանսիայից արտաքսված եզուիտները արժանացրին իրանց ուշադրութեան Գալիցիան, մանաւանդ Կրակով և Տարնօվ քաղաքները: Առժամանակ նրանք վանքերի և մենաստանների մէջ են բնակվում, բայց արդէն տուն և կալուածներ են գնել, այնպէս որ Կրակով քաղաքը, այդ «երկրորդ Հռոմը», կարող է շատ լաւ ապաստանարան լինել դժբաղդ աքսորականների համար:

Մի քանի օր սրանից առաջ լուր տարածվեցաւ, իբր թէ աւստրիական կայսր Ֆրանց-Յովսէփը հիւանդ է, այնպէս որ գերմանական լրագիրները ենթադրում էին թէ կայսրը Գալիցիա չի ճանապարհորդի: Այս լուրը պաշտօնապէս հերքվեցաւ: Վաղ թէ ուշ կայսրը կայցելէ Գալիցիա, որտեղ պատրաստութիւններ են տեսնվում նրան հանդիսաւոր կերպով ընդունելու համար: «Allgemeine Zeitung» լրագիրը խիստ լուրջ կերպով խորհուրդ է տալիս լեհացիներին չը չափազանցացնել իրանց ցոյցերը: Առհասարակ աւստրիական լեհացիները պէտք է բաւական լինեն իրանց դրութենից. իրանց քաղաքական ընդունակութեան շնորհիւ նրանք աւստրիական բոլոր ազգերից աւելի մեծ ազատութիւն և անկախութիւն են վայելում:

ՖՐԱՆՍԻԱ

Փարիզից «Polit. Corresp.» լրագրի դիպլոմատիական թղթակիցը գրում է հետեւեալը յուլիսի 31-ից:

Ֆրանսիական կառավարութեան խիստ քաղաքականութեան մասին այնքան շատ սխալ լուրեր են տարածված, որ աւելորդ չի լինի ճշտութեամբ նրան որոշել: Ընդդիմադրական կուսակցութեան և մինչև անգամ մի քանի այլ լրագիրները, յայտնի չէ ինչ հիման վրա, երկիւղ են կրում, որ Ֆրանսիան գործնականապէս կը մասնակցի արեւելեան հարցի վճռելուն: Ինչպէս Ֆրանսիան ոչ իրաւունք ունի և ոչ պարտաւոր է առանց Եւրոպայի օգնութեան միայնակ սկսել յունական հարցի վճռելը: Թէպէտ կոնֆերենցիան ընդունեց Ֆրանսիայի առաջարկած սահմանագիծը, բայց պէտք չէ մոռանալ, որ կոնֆերենցիան Անգլիայից առաջարկվեցաւ, որ կոնֆերենցիային Գերմանիան էր նախագահում, որ նա Բերլինի կոնգրեսի և դաշնագրի հետեւանք էր և վերջապէս բոլոր պետութիւններից աւելի մեծ ազդեցութիւն արեւելեան գործերի վրա Գերմանիան ունեցաւ: Ֆրանսիան Յունաստանի մէջ առանձին շահեր չունի, նրա գործողութիւնները առաջնորդվում են ընդհանուր հաւասարակշռութեան և քաղաքակրթութեան գաղափարներով: Այս պատճառով Ֆրանսիան չէ կարող գործել ոչ Գերմանիայի և ոչ Աւստրօ-Ունգարիայի օգտին: Նա կամենում է միայն չափաւոր և Եւրոպայի հետ համաձայն գործել: Ֆրանսիայի մէջ այդ հարցի վրա ամենքը միաձայն են նայում. բոլոր կուսակցութիւնները ընդդէմ են զինուորված ձեռնմխելու, որ պատերազմի առիթ կը դառնար: Գործի վրա այսպէս են նայում և կառավարչական անձինք: Մի և նոյն ժամանակ ֆրանսիական ազգային ժողովները այժմ նիստեր չունեն և առիթ չը կայ ենթադրելու, որ նրանք շուտով կը հրաւիրվեն, իսկ առանց ազգային ժողովների գիտութեան նշանաւոր վճիռ երբէք չի տրվի: Ներկայումս ֆրանսիական կառավարութիւնը խորհուրդ տուեց Յունաստանին չափաւորութեամբ գործել: Գէորգ թագաւորը հետեւեց այդ խորհուրդներին և Յունաստանի պատրաստութիւնները երկրի պաշտպանութեան համար են կատարվում: Մինչև անգամ ֆրանսիական գեներալ Տօմասէնի Յունաստան ուղարկելը յետաձգված է: Ուրեմն կարելի է հաւատացած լինել, որ ֆրանսիական կառավարութեան քաղաքականութիւնը ձգտում է խաղաղութիւնը պահպանել:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

Կ. Պօլիս, 30 յուլիս

Երէկ և այսօր յուզեալ օրեր են Կ. Պոլսոյ հայոց համար: Յուլիսի 28-ին լուր տարածուեցաւ թէ Հայաստանի վերաբերեալ կարեւոր հեռագիրներ կառավարութիւնը վար դրեր է. նոյն երեկ կէսօրին «Stamboul» կը հրատարակէ, «[illegible]» և «Վաքթ» կը հաստատեն թէ «յանուն ազգային վրէժխնդրութեան հայոց զինեալ զօրաց խմբեր յարձակեր են Վասպուրականի քիւրդ գիւղերու վրա և 7 գիւղ այրեր մորթեր են»:—Այս լուրը որոյ ստուգութիւնը ինչ աստիճան լինելն չը կարողացանք իմանալ, մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ: Համոզուած կայ որ եթէ այս դէպքը ճշմարիտ լինի, Եւրոպայի վրա խոր տպաւորութիւն մը պիտի ընէ և հայկական խնդրոյն այնպիսի քայլ մը առնել տայ պիտի, յորմէ շատ և շատ օգուտ պիտի լինէր: Այսօր Պատրիարքը դեսպանաց այցելութեան պիտի շրջագայի: Վաղը դեսպանք նիստ ունին հայոց խնդրոյն համար. տակաւին Հայաստանի վարչական ծրագիրն չեն աւարտած և վաղուան նիստի մէջ այս հարցը պիտի կարգադրեն: Սրբազանը հրջաբերական մը պատրաստեց, զոր այս երեկոյ պիտի խրկէ բոլոր դեսպանաց. վասնզի առ Ազգ. Ընդհ. Ժողովն մատուցած բողոքագիրն պիտի խրկէ միասին, հանդերձ կարեւոր բացատրութեամբ առ դեսպանս: Վերջապէս հայոց խնդիրն որ օրերս երկրորդական կերպարանք մը առած էր յունաց և Մօնթէնէկրոյի հարցերու բաղդատմամբ, երկու աւուրց մէջ կերպարանափոխ եղաւ, հայոց զինեալ խմբերու արշաւանաց լրոյն շնորհիւ: Կըսեն որ այս միջոցին Վանայ մէջ ալ շարժում մը տեղի պիտի ունենայ: Այն ատեն խրաց վիճակը անհնազանդելի կերպով կը լաւանայ: Երէկ սախալ թղթատարը եկաւ, բայց Վանի նամակներն չը յանձնուեցան մեզ.—Մենք կը սպասենք ստոյգ և մանրամասն տեղեկութիւններ:

Ազգ. Ժողովը գումարեցաւ. կը զբաղի վարչական ծրագրի խնդրով: Կերեւի թէ շատ հակամէտ են պաշտօնէից դրութիւնը ընդունել. այսինքն ազգ. արտաքին յարաբերութեանց, ներքին յարաբերութեանց, վանական, ուսումնական, նիւթական գործոց տեսուչներ ընտրել, որք պիտի կազմեն ազգ. վարչութիւնը իւրաքանչիւրը պատասխանատու առ ազգ. ժողովն, միանգամայն ամբողջ վարչութիւնը պատասխանատու: Ազգ. ժողովը ներկայ տարւոյս մէջ կերեւի թէ աւելի օգտաւէտ պիտի գործէ. «Հայրենիք» լրագիրը որ շաբաթաթերթ էր օգոստոս 1-էն սկսեալ օրական պիտի լինի. և կարծեմ թէ ազգ. ժողովոյ ընդդիմադիր մասին, այսինքն Պատրիարքի և վարչութեան գործոց հսկող և համար պահանջող մասին թերթը պիտի լինի:

Ջէրքէզք Զէյթունի մերձակայները Անմէլիք գիւղի վրա յարձակելով, աւերեր կողոպտեր են, եկեղեցին մզկիթ փոխած էին, Պատրիարքը բողոքեց ումանկ է, դեռ գոհացուցիչ պատասխան չընդունեցաւ:

Աւստրիոյ կայսրը 1000 ֆիորին նուիրեց Հայաստանի սովելոց համար մեր կեդրոնական ժողովին: Նուպար բաշայի նախաձեռնութեամբ Եգիպտոսի մէջ մասնաժողով մը կը կազմվի և 800 ոսկի կը հաւաքվի և կը խրկեն մեր մասնաժողովին: Պ. Լօարն ուրիշ նամակաւ մը մեծ ցաւ կը յայտնէ հայոց դէմ բերնէն սպրդած խօսքին համար—ինչ օգուտ, խնդրոյն էն սաք միջոցին բերնէն ելած խօսքը չը գիտնար: Այս օրերս «Թայմզին» մի նամակ պիտի խրկուի պ. Համլի կողմէ (Stamboul»-ի անգղիացի տնօրէնը), որ պիտի հաստատէ թէ ինչպէս հայերն պատճառ եղան Անգղիացոց Հնդկաստան հաստատուելուն:

Հայկակ

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԼՕՆԴՕՆ, 5 օգոստոսի: Համայնքների ժողովի մէջ մարկիզ Հարրինգտօն յայտնեց, որ Հնդկաստանի բիւջէտի մէջ 7005000 ֆունտ ստերլինգ պակասորդ կայ, այս տարի այդ պակասորդից 3,500,000 կը ծածկվի: Հարտինգտօն յոյս ունի, որ Աֆղանիստանի պատերազմի համար ուրիշ ծախսեր չեն հարկաւորվի:

ՓԱՐԻԶ 4 օգոստոսի: «République Française» լրագիրը յայտնում է, որ «Virité» լրագրի հրատարակած նամակը վերաբերվում է 1871 թուականի հոկտեմբերի 16-ին և բոլոր լրագիրների մէջ տպված էր:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 օգոստոսի: Լիգովկայի մէջ պատահած երէկվայ հրդեհը ոչնչացրել է 22 տուն: Վնասները միլիոնաւոր են: Այրվեցին 18 ձիաներ, երկու կով: Մի փոքր աղջիկ կորաւ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 օգոստոսի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 93 ր. 50 կ., երկրորդ 92 ր., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 92 ր. 50 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 224 ր. 25 կ., երկրորդ 223 ր. 25 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 91 ր. 37 կ., երկրորդ 91 ր., երրորդ 91 ր. 12 կ., ոսկի 7 ր. 85 կ.: Ռուսաց 1 ռուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 25,09 պէնս, ռուսաց 100 ր., Բերլինի վրա 227 մարկ, Համբուրգի վրա 214 մարկ 37 պֆ., Փարիզի վրա 264 ֆր. 25 սանտիմ: Բօրսայի տրամադրութիւնը հանգիստ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 օգոստոսի: Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ կոմս Լօրիս-Մէլիքով նշանակված է ներքին գործերի մինիստր, իսկ Չերէվին նրա օգնական: Ժանդարմների զօրաբաժնի կառավարութիւնը յանձնված է ներքին գործերի մինիստրին:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 7 օգոստոսի: Պօլիցիայի մինիստրը Հաֆիզ-փաշան հրաժարվեցաւ է իր պաշտօնից մոլեռանդ գործունէութեան եղանակի պատճառով: Նրա տեղը նշանակված է Դաղի-Հաֆիզ-փաշան:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

«ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ»

Թիֆլիս-Կուկիայում Ա.էքսէյևակի փողոցի վերայ Յոսեփոմ Մանդինեանի տանում:

Օգոստոսի 20-ին կը սկսուին նորեկների քննութիւնները և ընդունելութիւն, ուսումնարանն ընդունելու է գիշերօթիկ և կիսաթոշակ աշակերտներ:

1—6 (2)

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԱԿԱՆԴՊՐՈՑԻՑ-Առաջիկայ 18⁸⁰/₈₁ ուսումնական տարին, ցանկացողների համար Սեմինարիա (վարժապետական դպրոցը) մտնելու, կան 4 վականսիաներ պատրաստական դասատան և 6 վականսիաներ առաջին դասատան մէջ: Խնդիրքները ընդունելութեան մասին տրվում են մինչև 15 օգոստոսի: Մրցողական հարցաքննութիւնները կը լինեն 20 օգոստոսից մինչև նոյն ամսի 25:

3—3 (1)

Վաճառւում են ԳՐԱՍԵՂԱՆ, ՀԱՑԻ ՍԵՂԱՆ և ԱՓՈՒՆԵՐ: Ելիսավետինսկայա փողոց № 46 Թիֆլիսում:

5—5

Շուտով լոյս կը տեսնէ ԴԱՇՆԱՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՐ ԶԱՅՆԱԳՐԱԾ ժողովրդական գործածական երգերի

Երկրորդ տետրակը

Զայնագրութիւն և հրատարակութիւն Յովհաննէս Սուքիասեանցի, և կը պարունակէ իր մէջ մէկ երգեր:

1) «Ախնի ընկեր մեռանում եմ»
2) Ախնապուշ անձայն»
3) «Բաժակներ առնուենք, եղբայրք»
4) Մեր Հայրենիք, թշուառ անտէրս»
5) «Հայոց աղջիկներ» և
6) «Հայրենիք Սրբոցդան»

Երկրորդ տետրակի գինը լինելու է մի րուբլի. ցանկացողները սուռնալ դաշնամուրի համար ձայնագրած երգերի առաջին տետրակը, որ պարունակում է իր մէջ հետեւեալ երգեր. 1) «Անի քաղաք». 2) «Ինձ համար, չէ». 3) Ցուրտը փչեց» և 4) «Միծեռնակ» պէսք է ուղարկին մի րուբլի. տասից աւելի գնողներին 20 % զիջում է լինելու:

Նոյն հեղինակի մօտ վաճառւում է նոր ԵՐԳԱՐԱՆ ՖՐԻԳՈՒՆԻՆ, որի մէջ պարունակվում են 50 հատ ընտիր նոր հրատարակված երգեր: Գինը 30 կոպէկ: Յանկացողները սուռնալու և՛ ձայնագրած երգերը, և՛ Ֆրէյտունի նոր երգարանը, պէսք է ուղարկին մէկ րուբլի և 30 կոպէկ. հետեւեալ հասցէով: Въ Тифлисъ Ивану Артемьевичу Сузаналджянцъ На Петхаинской ул. собственный домъ № 13.

Համեմատելիք անգլիական խանութի թէյից գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. Ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի Ֆունտը2 րուբլանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

47—100

Գայանեան և Ներսէսեան դպրոցների ուսուցիչ պ. Վարձկեանը իր գերդաստան մէջ ընդունում է միայն ՉՈՐՍ գիշերօթիկ աշակերտուհիներ: Դիմել ուղղակի «Շահին» խմբագրութեանը:

2—5

ՉԱՆԳԱՒՈՂԱՋՈՂԻ ՄԵՐ ՄԱՂԱԶԻՆՈՒՄ շաբաթական է վերջնական վաճառումն ամեն օր ժամը 9-ից առաւօտեան մինչև 12 կէսօրի, թէ բակում և թէ մաղազինում:

2—4

Իր յատկութիւններով մարմնի մասերի, մանաւանդ ոտքի մատների քրտինքից առաջ եկած փտումին ազնչացնող յատկութիւնը,

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անուանված, ծախվում է Եւրոպայի բոլոր մեծ քաղաքների դեղատներում և դրօգիստների մօտ գլխաւոր դէպօ նիւթի հնարող Ֆարմացեւտ Մարտոս վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ դեղատան մէջն է Գոնտում, վարշավայում, էչմիածնի փողոց, № 5: Գալմանինի մեծ արկղիկը արժէ վարշավայում 50 կոպ., աւելի փոքրը 30 կ.: Պէտք է զգուշանալ խարդախութիւններից:

17—25 վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ (1

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՈՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Ծօրաձևվիչ ներքին հ., Ծատնանց կանանց և երեխաների հ., Քուշաբեանց խիթութգիական և աչքերի հ., Շատմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոդևկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևվիչ խիթութգիական հ., Վ. ղօրօվ վիներական և բոցաքի հ., Էչյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ. Կրասնօգլևադով, Լիսիցև և Վանմիշևի ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցև և Ռուվոմակի ներքին հ., Շատչմբօրսկի կնևերական և կաշու հ., Ռասուածասուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վ. ղօրօվ վիներական և բոցաքի հ., Բօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցև և Վ. երմիշևի ներքին հ., Քուշաբեանց խիթութգիական և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկևվիչ խիթութգիական հ., Կրասնօգլևադով և Լիսիցև ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շատչմբօրսկի և Ռասուածասուրօվ վիներական և կաշու հ., Բարայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցև և Վերմիշև ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Սանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. ղօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազգաս հիւանդներին ամենայն օր երեկոյան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բարանով չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւեաբոյժ Օբրև խա ազգաս հիւանդներին բժշկանոցի տեղակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դերեկտոր Լիսիցև:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Ջ. **ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ**) Կովկասեան Գրամատառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԻՆԵՆՑԻՑ:

Ա. ՏԱՐԻ նախապատերիք (իբրև հայրենագիտութեան դասերի օրինակ արուած է Թիֆլիզի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ մանուկ ուսումնական և բնական երեւոյթներ և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

դուժարով առնողներին զիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է **Գ. ՏԱՐԻՆ** մասը քաղաքական:

19—20

Աղէքսանդրապոլու երկսեռ դպրոցայ բարձր դասատուց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար առաջ լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների հոգաբարձութեանց:

հոգաբարձք { Արտիս Միրզայեանց.
Ղազար Խաչակեանց.

ԱՌԻՒՏԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԵՒՕՐ ԿԱՍՈՒՄՕՎ, ԵՒ ԸՆԿ. յայտնում է այդ առևտրական տան գործերով բոլոր հետաքրքրվածներին, որ գործերի ընդարձակվելու պատճառով այդ տան գլխաւոր գրասենեակը օգոստոսի 1-ից կը տեղափոխվի Վժակովի տան վերին յարկը Գանձակեցի փողոցի և Երիվանեցի հրապարակի անկիւնի վրա: Տուրքերի տալու և մուրհակներ առնելու համար գրասենեակը հասարակ օրերում բաց է լինում առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ կիրակի օրը 8—10 ժամ: Գնում է 1 և 2 փոխառութեան տոմսակներ և ծախում է նրանց այն պայմանով, որ գինը 12 ամիսների ընթացքում հատուցանվի: Այդ պայմաններով մի տոմսակ գնողը տարվայ ընթացքում մասն առնէ տարածից այն 20 համարներին, որոնք ցոյց են տրված վիճակների մէջ չորս անգամներ: Յանձնարարութեամբ գնում է և ծախու է մասնաւոր անձանց ամեն տեսակ անշարժ կայքեր, կօմիսիայով ծախում է տպրանքներ և նիւթեր: Ծախում է տպված պայմանագիրներ, բնակարաններ, խանութներ և գոտարկ տեղեր քրէհով տալու համար: Տուրքերին մինչև նոր կարգադրութիւնը փոխարում է.

1) Պահելու համար մինչև պահանջելը 4½%, պայմանաւոր 5½%, 2) տուրքերին 6 ամսով 5½%, 9 ամսով 6½%, 1 տարով 7½% 1½ տարով 8%, 2 տարով և աւելի 9: 3) Այդ ընկերութեան 1 կապիտալ պայ ունեցողների մասնաւոր պայմանաւոր տուրքերին 9%: Պարտամուրհակով յայտնի անձի ապահովութեամբ փող տալու ժամանակ առնում է մի ամիս ժամանակով 10%, մի շաբաթ ժամանակով 9%:

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ցանկացողները կարող են ստանալ ամեն օր գրասենեակի կառավարչից:

10—10 (2)

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳԱՐՏԷԶ

ԵՒ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և նորեկների ընդունելութիւնը տպագոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակի:

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒՆԵԼՈՒ Է ՊԱՆՍԻՕՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆԻՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Մխիթարեանց

Յուլիսի 1-ից վ. ԱՐՇԱՎՍԿԱՑԱ ՊԵԿԱՐՆԻՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԷ, ՇՕԿՕԼԱԴ, ԹԷ և պատրաստված հանքային զանազան ՋՐԵՐ:

31—40

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐԱԶԱՐԱՆ հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարանների 8 ՏԱՐԻ գաստիարակութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից դասընկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ ստանալ բացառապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱՆՈՒԹԻՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՖԻԱՆՋԻանցի ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

8—22

ՄԻՆԱՍ ԳԻԼՋԱՏԵԱՆ, որ կանուսթայ ունի ԹԱՓՐԻՋ քաղաքում, ընդունում է ամեն տեսակ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԱՆԳՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կատարելու անյապաղ, ամենայն ճշտութեամբ, և գիմում է պ. պ. վաճառականներին, առաջարկելով իր ծառայութիւնը:

5—5

Дозволено Цензурою 8 Августа 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 139 Օգոստոսի 12 (24) **1880** Օգոստոսի 12 (24) № 139

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԱՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով

Խմբագրութեան գրասենեակը գտնւում է տան № 4-ում

Տպարանական գրասենեակը գտնւում է ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Նոցի կիրակի և տան տէրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է տեղն յիսկուզով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Լրագիր և գպրոց—Ներքին տեսութիւն. Նամակ վարչավայից. Նամակ Երևանից. Նամակ Բագուից.—Արտաքին տեսութիւն. «Голосъ» լրագրի թիվակցութիւնը. Ամերիկայ ցնծասատան.—«Մշակի» հեռագիրները.—Յայտարարութիւններ.—Բաժանորդագին. Հայերնատէր տիկին.

ԼՐԱԳԻՐ ԵՒ ԴՊՐՈՑ

Մեր հասարակութեան մէջ մենք միշտ լսում ենք այսպիսի խօսքեր. «Վատ է մի վատ դպրոց, քան թէ բոլորովին դպրոց չը լինի», կամ «վատ է մի վատ լրագիր, քան թէ բոլորովին լրագիր չը լինի»:

Այդ տեսակ մարդիկ հիմնւում են հետևեալ դատողութեան վրա. Հայոց դպրոց, ինչքան էլ վատ լինի, դարձեալ մի բան, ևս, կը սովորեցնի երեխաներին, Հայոց լրագիր, ինչքան վատ էլ լինի, ազգային լեզու, ևս, կը տարածի ամբոխի մէջ....

Բայց այդ ասողները չեն մտածում որ դպրոցը կարող է թերի, անկատար և մինչև անգամ վնասակար ուսում տալ մանուկներին, չեն մտածում որ լրագիրը Հայերէն լեզու ամբոխին սովորեցնելու հետ միասին, կարող է և վնասակար մտքեր տարածել նոյն ամբոխի մէջ:

Երևակայեցէք ձեզ մի օրիորդական դպրոց, որտեղ ուսում են առնում մեր ազգարնակութեան ամենաապքատ դասի աղջիկները: Նրանք սովորում են գպրոցում կրօն, ուսաց և հայոց լեզուներ, աշխարհագրութիւն, թուաբանութիւն, պար և երգեցողութիւն, բայց ոչ մի արհեստ չեն սովորում, որով, դպրոցից դուրս գալուց յետոյ, կարողանային պահպանել իրանց ապրուստը: Աղջկայ մէջ նրան տուած ուսումով գարթեցնում է նոր գիտցմունքներ, կեանքի յարմարութեան նոր պահանջներ, ծնեցնում է նրա մէջ նոր ձգտումներ,—բայց ոչ մի ղէնք չէ տալիս նրա ձեռքը, որ ուսում վերջացնելուց յետոյ, ինքն իր ոտքերի վրա կանգնի: Նրա մէջ գարթեցրել է նոր հնարաւորներ և կրկին շպրտում է նրան նրա ծնողների աղքատ և կեղտոտ խրճիթը... Նա դղրդում է արդէն այդ կեանքից, բայց ոչ իրան, ոչ էլ իր ծնողներին օգնել չէ կարող, որովհետև օրիորդ է դարձել, բայց ոչինչ չէ սովորել որ պէտք գայ իր կեանքում.... Այդ տեսակ դպրոց աւելի վնասակար է ամբոխի համար, քան թէ եթէ ոչինչ դպրոց չը լինէր: Աղջիկը ընտելացած է նոր կեանքի դաղափարին, նոր ձգտումներ է սաստկել, բայց չէ կարող լրացնել այդ իր նոր պահանջները, իր մէջ գարթեցրած ճաշակին լսում տալ: Ու ահա նա ընկնում է շատ անգամ անբարոյականութեան մէջ:

Մի՞թէ չէ կարելի ասել, որ լաւ է դպրոց չը լինի, որովհետև ամբոխը կատարելապէս տգէտ մնայ, քան թէ նրան տրվի մի ուսում, որով անբարոյականանում է նրա նոր սերունդը:

Ամենափնասակար բան է, երբ գարթեցնում են ամբոխի մէջ նոր պահանջներ, բայց միջոց չեն տալիս այդ պահանջները լրացնել....

Երևակայեցէք ձեզ մի լրագիր, որի նպատակը չէ նոր, լուսաւոր, օգտաւէտ մտքեր յայտնել ամբոխին, այլ նրա նպատակն է շողոքորթել ամբոխի բոլոր ստոր բնաւորութիւններին, դրդել նրա այնպէս էլ գօրեղ մոլեռանդութիւնը, փանատիկոսութիւնը, տեղեկութիւնը դէպի իր եղբայրները, ձայնակցել նրա բոլոր վատ, վայրենի հակումներին, նրա նախապաշարմունքներին, միշտ հոտանքի հետևից գնալ, տգէտ ամբոխին դուր գալու և նրա համակրութիւնը վայելելու համար:

Մի՞թէ այդ տեսակ լրագիր կարելի է օգտաւէտ համարել, մի՞թէ կարելի է ասել «պարձեալ պէտք է նրան պահպանել, որովհետև Հայերէն լրագիր է:»

Լաւ է որ ժողովուրդը տգէտ մնայ, քան թէ կրթվի մոլեռանդութեան, վատ հակումների, նախապաշարմունքների և տեղեկութեան մէջ:

Մի՞թէ կարելի է օգտակար համարել այն լրագիրը, որ աշխատում է մի նոր, արդար միտք չը յայտնել, որովհետև նա հակառակ կը լինի ժողովրդի հասկացողութեանը, այլ աշխատում է ժողովրդի հասկացողութեանը համեմատ խաւար մտքեր յայտնել, որպէս զի ժողովրդական ուրախութիւն տեսնայ բիծ ամբոխի մէջ: Որովհետև նա չէ պարպանում ամբոխը, բայց աւելի էլ բթացնում է նրան, շողոքորթելով նրա բոլոր ստոր հակումներին, և յետոյ պարծենում է թէ ժողովրդականութիւն ունի:

Մի՞թէ կարելի է օգտաւէտ համարել մի դպրոց և մի լրագիր, որոնք երկուսն էլ անբարոյականացնում են ժողովուրդը:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՎԱՐՇԱՎԱՅԻՑ

30 յուլիսի

Դեռ անցեալ տարի յուլիսի 2/14-ին իմ վարչավա եղած ժամանակս լոյս տեսաւ լեհացոց «Կլօզի» «Klozy» պատկերազարդ չաբաթաթերթի № 737, որի մէջ նկարված կային մեր հայերիս համար շատ հետաքրքիր երկու տասանոթաբերթի արձանագրութեան պատկերներ, որոնց պատճէնը ահա ուղարկում եմ նամակիս: Դա հայոց հնութիւն է, երկու պերեզան, թաղված վարչավայի ամենահին և մեծ եկեղեցիների մէկի մէջ, որ կոչվում է Դոմինիկեանների եկեղեցի: Երկու հարիւր տարի առաջ այդ միաբանութիւնը տիրելիս է եղել այդ եկեղեցուն, յետոյ լեհացոց հոգևորականները կարողացել են մեծ ջանքով նրանց արտաքսել և իրանք տիրել: Մինչև 1603 թիւն եկեղեցին չնուած է եղել փայտից, իսկ յետոյ 1606-ին լեհաց հոգևորականները, ձիաների սանձերը արձակ, փետուրները փռ-փռած, սուրերը մերկ, աչքերը կայծակեալ, սարսափելի:

Տիկին Ժերարը մնաց ոտքի վրա կանգնած, անշարժ:

«Ինչ էք կամենում, հարցրեց նա ձիուց ցած իջնող սահմանապահ սպային (l'officier),

—(Parbleu) պատասխանեց նա գնդցիկ ֆրանսերէն լեզուով, ես կամենում եմ տեղաւորել այստեղ իմ գունդը: Մենք քաղցած ենք, խնդրէք մեզ լաւ ճաշ:

—Ես ձեզ ոչինչ չեմ տայ, պատասխանեց հպարտութեամբ այնիս կինը: Դուք ախր էք, վերցրէք:

—Օ՛հ, օ՛հ, եթէ դուք մեզ հետ այդ կերպ կը խօսէք, զգոյշ կացէք: Մեզ ասացին, որ այստեղ դտանվում են ազատ հրացանաձիգներ:

—Ըր կան այստեղ, փնտռեցէք:

—Դուք տեսած կը լինէք նոյա անուշտ մօտակայ անտառներում:

—Ես չեմ տեսել:

Նոյն վայրկեանին լսվեցան պատահարար չըքնաղատող լեռնագագաթներից հրացանների արձակումներ:

«Դուք խաբում էիքդ, խօսեց սահմանապահը իր ատրճանակի փողը մինելով դէպի տ. Ժերարի կուրծքը:

Ֆրանցը գնացել էր: Նա մտել էր ազատ հրացանաձիգների զօրքի մէջ:

Տիկին Ժերարը ուղարկել էր կրտսերային մի բարեկամի մօտ, որ բնակվում էր վօգեզների պատխայում գտնված դիւղերից մէկի մէջ:

Երեսին նա միայնակ էր մնացել պատահարում:

Թշնամին, ասում էին, յափշտակել էր Նեկվլեր գիւղապետը: Նա մատնում էր:

Տիկին Ժերարը շատ չփոթված էր: Թուում էին ազատ հրացանաձիգների և պրուսացոց մէջ անցնել գիշեր մօտակայ անտառներում պատահած պատերազմի մասին:

Ժամանակ առ ժամանակ նա մտածում էր դրան չէմքին, ականջ էր դնում, իր նայածքով ինչ որ հարցնում էր ծառերով պատկած լեռնագագաթներին և ճանապարհին, որ տանում էր դէպի դիւղապետը:

Յանկարծ նա լսեց մի ինչ որ խուլ ձայն, որ չարժեց գետինը: Շուտով նա տեսաւ սրածայր սազաւարտներ, որ փայլեցին ճանապարհը շրջապատող ծառերի միջից:

Նրբա գային էին:

Նա սպասում էր նոցա անվրդով սրտով:

Սա սեռ հեծելազօրների գունդն էր:

Նախ երկու ուլաններ գիմեցին դէպի բնակարան, զէնքերը պատրաստ:

Ապա սկսան երևալ կանայք, յոգնած, ուշաթափ, ամեն քայլափոխում վայրընկնող երեխաներ, դամման դէնքերով տղամարդիկ:

Երեկոյեան հինգ ժամին էր: Արևը դեղեցիկ ճառագայթներով Նեկվլերի թաղմ հովիտների վրա լոյս և տաքութիւն էր սփռում:

Ինչ խաղաղութիւն:

Կարծես թէ դատաստիրտը դատարկ էր:

Կրիատինայի դոյդոյն ծաղիկներով մի ծաղկանոցը բուրում էր եղիսպակի, մեխակի, գերանիի և այծմօրուքի հոտերով:

Մի քանի հաւեր, բազուկը, կացահարում էին արագութեամբ. մի աշխոյժ և հպարտ աքաղաղ հնչեցնում էր իր արձագնի աղաղակը:

Բլուրների կողմը չիկազոյն կովերը արածում էին և դաշտը իր ուռենիների փունջերով, ոսոխի վարագոյրներով, փայլում էր ոսկեհամն և պարզ գոյներով:

Այդպիսի ուրախ, խաղաղ տեսարանի առջևը ինչպէս կարելի էր երևակայել, թէ մի քանի մղոն հեռու կատարվել են մարդկային փոթորիկներ, զարհուրելի պատերազմ, սարսափելի ահռելիքներ:

Ինչպէս երևակայել, որ այդպիսի խաղաղ կատարի տակ մարդ կարողանայ զգալ սրտի սարսափելի տանջանքներ:

Տիկին Ժերարը մնաց ոտքի վրա կանգնած, անշարժ:

«Ինչ էք կամենում, հարցրեց նա ձիուց ցած իջնող սահմանապահին (l'officier),

—(Parbleu) պատասխանեց նա գնդցիկ ֆրանսերէն լեզուով, ես կամենում եմ տեղաւորել այստեղ իմ գունդը: Մենք քաղցած ենք, խնդրէք մեզ լաւ ճաշ:

—Ես ձեզ ոչինչ չեմ տայ, պատասխանեց հպարտութեամբ այնիս կինը: Դուք ախր էք, վերցրէք:

—Օ՛հ, օ՛հ, եթէ դուք մեզ հետ այդ կերպ կը խօսէք, զգոյշ կացէք: Մեզ ասացին, որ այստեղ դտանվում են ազատ հրացանաձիգներ:

—Ըր կան այստեղ, փնտռեցէք:

—Դուք տեսած կը լինէք նոյա անուշտ մօտակայ անտառներում:

—Ես չեմ տեսել:

Նոյն վայրկեանին լսվեցան պատահարար չըքնաղատող լեռնագագաթներից հրացանների արձակումներ:

«Դուք խաբում էիքդ, խօսեց սահմանապահը իր ատրճանակի փողը մինելով դէպի տ. Ժերարի կուրծքը:

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ՏԻԿԻՆ

II

Տան և հինգ օր անցաւ Ֆրեչվիլերի հարսնացուի և Ֆրանսիան զգաց իր գլխի վրա արշաւանքի հետևանքները:

Մինչև որ Թագաժառանգի գունդը անցնում էր վօգեզները Շաէնիլի և Ֆրիդերիկ կարլոսի զօրքերի հետ միանալու համար Մեցում, Վերդները իջնում էր դէպի Սարագրուբգ նորան չրջապատելու:

Ամբողջ Ազասը, ձմեռրան, ալեկոծութեան մէջ էր, որովհետև ձերբերը չիշում էին առաջին արշաւանքի եղեռնագործութիւնները:

Ժողովուրդը դաղթում էր, ուշքերնին կորցրած, դէպի մերձակայ անտառները:

Խանութները փակում էին, շարժական կայքերը բարձում էին սայլակների վրա:

Դիւղացիները ցնորուածի պէս փախչում էին, քշելով իրանց առաջը, ինչպէս Աբրահամի ժամանակը, իրանց անասուններին և ազազակում.

«Դէպի ամրը, դէպի ամրը»

Վօգեզների անանցնելի ճանապարհների վրա

Fonds A.R.A.M

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«Голосъ» выходитъ ежедневно, кромѣ дней послѣ праздниковъ.
ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

ՎԱՃԱՌՔԻ ԱՆՑՔԸ

30 յունվար

«Голосъ» выходитъ ежедневно, кромѣ дней послѣ праздниковъ.

Ամենայն ոք, որ ունի վաճառք ինչ, կամ ուզէ ինչ ծախել կամ գնել, կամ ուզէ ինչ ինչ վաճառել կամ գնել, կամ ուզէ ինչ ինչ ուրիշի հետ փոխանակել, կամ ուզէ ինչ ինչ ուրիշին տալ կամ ուրիշից առնուլ

որոնք չափազանց գեղեցիկ են և այնպիսի գործիք ունեն, որ կարծես ամենահզոր մարդկանց ձեռքում լինեն:

Փարթ-Ռոիալի սովալուծիչները օգնող կենտրոնական յարաբերություններ չունեն Հայաստանի պետական կեանքի հետ, բայց միևնոյն ժամանակ այդ կառավարված են Հայաստանի մեջ սովի վերջացած է: Այդ պատճառով նրանք դադարեցին նուիրատուներին հաւաքել և օգնութիւն հասցնել նրանց: Ցանկարծ Հայաստանի խորքերում սկսած երեխաների սխալ ճանապարհորդութիւնը նրանց զգալ տուել, որ սովը դեռ նոր սկսում է Հայաստանի մեջ: Ներքին պատերազմը և մանուածոյի անպատրաստը ամեն կողմ դիմեցին, ազատելով օգնութիւն հասցնել և արագ օգնութիւն հասցնելու համար անդադար բանկիրներից 35,000 ֆունտ փոխ առան, որ ուռուցք փոխարէն 350,000 բուրլու է հաւասարում: Տարաբաղդաբար սովի հետ Հայաստանի մեջ տարափոխիկ հիւանդութիւններ են սարսափած:

Եթէ ֆիւրքաց կառավարութեան գործադրած միջոցները, Հայաստանի մեջ տիրապետող սովը մասին եղած խօսակցութիւնները լսելու համար, առեղծին հասարակութեան ուշադրը սովալուծներին օգնելու համար, այս առնութեանը նպաստելին նոյնպէս կրկնում ուռուցք գլխաւոր հիւպատոսի հանդուցացնող դիտողութիւնները: Հիւպատոսը ուղղակի կրկնում էր, որ Հայաստանի մեջ սովը վերջացած է և որ այնտեղ ամեն բան լաւ գնում: Ի նկատի առնելով այն հաւատարմութիւնը, որ ունեն տեղացի հայերը դէպի Ուռուսաստանը և նրա ներկայացուցիչները, ձեզ համար հետաքրքիր կը լինի երեխայի ֆիւրքի պատերին ուռուցք գլխաւոր հիւպատոսի անհատականալի գործունէութիւնը: Այս հանգամանքը շատ նպաստող է ուռուսների եւրոպական թշնամիներին, որոնք իրանց թղթակիցների բերանով կը յայտնեն, որ ուռուսց և ֆիւրքաց պաշտամնաժարները միացել են Փարթ-Ռոիալի վաճառականներին վնասելու համար:

Հայաստանից այսօր հասած լուրերից երեւում է, որ ուռուսց ներկայացուցիչները Էրզրումի, Վիարրեքիրի և Ալէպպոյի մէջ չը կարողացան քրիստոնեաների հանգիստութիւնը դրաւել, մինչդեռ այդ կողմից նրանք ամենանպաստող պայմաններով են շրջապատված: Դժուար է երեւակայել մի բան, որ աւելի մեծ լինի այն հեղինակութիւնից և ժողովրդականութիւնից, որ վայելում է ուռուսաց անունը ամբողջ ֆիւրքաց Հայաստանի մէջ. զրեթէ բոլոր ազգային հայ ուսումնարանները իւրաքանչիւր շաբաթ երգում է ուռուսց հիմնը:

Հայերի դէպի Ուռուսաստանը ունեցած հանգրութեան մի այլ ապացոյց կարող լինել և այն ցոյցը, որ արին հայերը անցեալ տարի Վիարրեքիրի մէջ, երբ ուռուսց հիւպատոսը մտնում էր այդ քաղաքը: Նրան թագաւորական ընդունելութիւն արին: Ամբողջ վիլայեթի առաջնորդը ազգութեան հետ հոգեւոր երգեր երգելով և գլխաւորված եկեղեցականներով քաղաքից 10 վերստ առաջ գնաց հիւպատոսին դիմաւորելու համար:

Այժմ այդ պատուների դէմ հերետները բոլորովին ուրիշ կերպ են ընդունվում քրիստոնեաներից: Այս յատկապէս երեւոյթը պատճառը այն է, որ ուռուսց ներկայացուցիչները չեն իրագործել այն գերի իսկական նշանակութիւնը, որ նրանք պէտք է կատարեն Հայաստանի մէջ, իսկ այդ գերը Բերլինի կոնգրէսից յետոյ բոլորովին այլ քաղաքական նշանակութիւն ստացաւ, քան թէ առաջ: Ուռուսց ներկայացուցիչները մինչև այժմ այնպէս են վերաբերվում իրանց պաշտօնին, կարծես նրանք նշանակված են Հայաստանի մէջ մի քանի ուռուսահպատակ առևտրականների շահերը պաշտպանելու համար:

Նրանք չեն հոգում բուն պետական թիւն տալ այն քաղաքական պայմաններին, որոնցով այժմ շրջապատված են հայերը իրենց հայրենի Հայաստանի մէջ:

Այս փաստերը ի նկատի ունենալով, ազգով հայ գնդապետ Կամսարականին վանի մէջ հիւպատոս նշանակելը մի բաղդատութիւն մեծ է:

ԱՄԵՐԻԿԱ

Լրագիրներին նիւ-Եօրկից գրում են հետեւեալը:

Ամերիկացիների բոլոր ուշադրութիւնը ներկայումս բացառապէս երկու առարկաների վրա է գարձած: Արտեղ էլ գնաք, մանաւանդ առևտրական ժողով ամեն տեղ կը լսէք խօսակցութիւններ բժիշկ Տանների և հուանձրի մասին: Ամենից շատ խօսում են բժիշկ Տանների, այսինքն այն մարդու մասին, որ առաջարկեց քառասուն օր ծոմ պահել: Հասարակութեան ուշադրութիւնը առաջ անուշադիր եղաւ դէպի նա, երբ առաջարկութեան մէջ շարլատանութիւն նկատելով: Ինքը Տանները հաւատացնում է, որ այդ փորձը սկսել է դիտութեանը ծառայելու համար, որպէս զի կարողանայ ապացուցանել, թէ որքան կերակրող նիւթ կայ ջրի մէջ և միւս կողմից, որ մարդու կազմուածքի մէջ ժամանակի ընթացքից դիտութեանը անյայտ մի ոյժ կայ, որ կարող է պահպանել մարդու կեանքը առանց կերակուրի:

Իր հայրենի նահանգի բժիշկ լինելով, Տաններ վաղուց աշխատում էր քարոզել իր գաղափարը և չէր ծածկում իր համոզմունքը Ամերիկայի դեղեցական և յայտնի բժիշկներից: Հասկանալի է, որ նահանգական բժշկի բառացի յայտնութիւնները անուշադիր էին մնում, այնպէս որ Տաններ առաջարկեց իր գիւտը իր վրա փորձել: Միակ բանը, որ պահանջել էր Տաններ իր հակառակորդից, խիստ բժշկական հսկողութիւն էր, որպէս զի ծոմից յետոյ Տաններին ոչնչ չը կասկածէ. և ահա 24 օր է ինչ Տաններ պահում է իր ծոմը և բժիշկները ամենայն խստութեամբ հսկում են նրա վրա: Նրա մօտ, փոխադարձով, անընդհատ գտնվում են երեք բժիշկներ և մի լրագրի թղթակից:

Ամենից շատ վշտաց Տաններին այն հանգամանքը, որ առաջին 17 օրվայ ծոմապահութենից յետոյ իր մարմնի ծանրութենից պակասց 24 ֆունտ, իսկ հետեւեալ օրերը աւելացաւ 5 ֆունտ: Ինքը Տաններ հաւատացնում էր, որ ծանրութիւնը աւելացաւ ամենից մեծ ջրի պատճառով, որ այս իրողութիւնը յայտնի է իրան նախկին փորձերից և որ ծանրութիւնը նորից կը պակասի, որովհետեւ ամենից ջուրը չէ կարող ծոմապահութեան պատճառած կորուստը վարձատրել: Տաններ խօսքը արդարացաւ. նրա ծանրութիւնը հետեւեալ օրերը նորից պակասց: Ծոմապահութեան 13-ը օրը նկատվեցաւ, որ ծոմապահի բարձրութիւնը մի դիւյիմով պակասց:

Բժշկի կանոնի միակերպութիւնը ընդհատում էին այցելուները, որոնք չափազանց ձանձրացնում էին Տաններին իրանց հարց և փորձերով: Բժիշկը հանգստանում էր այն ժամանակ, երբ այցելուհիներից մեկը սկսում էր պաշնամուրի վրա ածել:

Տաններ սկզբից անդադար կռուում էր հրակայ բժիշկների հետ, որովհետեւ նկատում էր, որ նրանք իր փորձին կասկածանքով և անուշադիր էին վերաբերվում և կարծում էր, որ այդպիսով ամենալաւ են չը հասկանալ իր ծոմապահութեան հետեւանքներին: Օրվայ մեծ մասը Տաններ քնում էր, լրագիրներ և հետազօտիրներ էր կարդում, իսկ առաւօտները իր պահպանող բժիշկների ուղեկցութեամբ պրօմենադում էր Ձիով: Ամենքը սկսեցին ուշադրութիւն դարձնել Տանների վրա, իսկ նրա եղբայրակից բժիշկ երր հարցրին նրանից, թէ ինչ պիտք է անել նրա մարմնի հետ, եթէ նա մեռնի: Տաններ պատասխանեց, որ նա հաւատացած է, թէ կարող է 40 օր առանց կերակուրի, բայց եթէ նրա յոյսերը չարդարանան, այն ժամանակ իր մարմինը տալ բժշկներին, որպէս զի նա կարողանայ ծառայել Տանների սիրած գիտութեանը:

Մեր Տաններ հոգում էր նրա մասին, թէ 40 օրից յետոյ ինչպիսի կերպարանք ընդունէ և նա այն կորստութեանը հաւատ, որ ամենայարմարը ձեռքում է: Զարմանալի է, որ Տաններ երբէք կերակուրներ չէր ցանկանում, այլ զանազան մրգեր: Հետազօտիրը հարցրեց, որ Տաններ աջողութեամբ վերջացրեց 40 օրվայ իր ծոմապահութիւնը:

ՅԻՒՆԱՍՏԱՆ

Ալթէնբից յուլիսի 26-ից գրում են հետեւեալը:

Վենա նա չէ ստացվել Բ. Դրան պատասխանը պետութիւնների միացեալ պահանջին, բայց նայելով թիւրքաց գօրքերի տեղափոխութեանը Ճառնատաների դիմաց նահանգների սահմանների վրա, կարելի է ենթադրել, որ պատասխանը բացասական կը լինի: Երեխ այս ենթադրութիւնն է պատճառ, որ յունական կառավարութիւնը սկսում է գործ դալ իր անուարրիր դրութիւնից:

Բացի այն, որ Յունաստանին գիջած նահանգների մահմետական բնակիչները ընդունում են յունական կառավարութեան գործերի մէջ, գիւղատրական միևնոյնը հրամայից գիւղաւորել այն բոլոր երիտասարդ յոյներին, որոնք արդէն հասել են 21 տարեկան հասակին: Այդ երիտասարդների թիւը 15,000-ի է հասնում: Երբ կը գումարվի յունական պարլամենտը, կառավարութիւնը 30000 պատրաստ զօրք կունենայ և համարձակ կարող է կռիւ սկսել թիւրքերի հետ: Զանազան տեղերից հաղորդում են, որ յոյները ամեն օր կամաւորներ են գրվում և որ նրանց թիւը շուտով 6000 կը հասնի:

Եանինայից գրում են հետեւեալը: Յուլիսի 4-ին տեղացի քրիստոնեաները և մահմետականները անհամբերութեամբ սպասում էին Բ. Դրանը պետութիւնների դրութեան յանձնելու հետաքրքիր, բայց մինչև օրվայ վերջը ոչինչ լուր չը տացվեցաւ: Միւս օրը թիւրքերի մէջ մի տարաձայն շարժում և անհանգստութիւն էր նկատվում, բայց ոչոք չէր համարձակվում դրա պատճառը հարցնել, որովհետեւ դեռ յուլիսի 3-ից յայտնված էր, որ պատերազմական դրութեան օրէնքները արդէն այժ են ստացել և գործադրվելու են Եպիրոսի բոլոր քաղաքներում: Թիւրքերի անհանգստութիւնից երեւում էր, որ Կ. Պօլսից վատ լուրեր են ստացվել: Եանինայի մէջ բնակվող անուանի ալբանցիները հրաման են ստացել ալբանցիներին ոտքի կանգնեցնելու համար: Մահմետական բոլոր բնակիչներին թիւրքաց կառավարութիւնը պատերազմական պաշարներ և Հերիւ-Մատինի ձևի հրացաններ է բաժանել: Այժմ անկասկածելի է, որ ալբանական շարժուձևը և մահմետականների ապստամբութիւնը քրիստոնեաների դէմ թիւրքաց կառավարութենից է թելադրվում: Մի քանի օր սրանից առաջ հասաւ այստեղ աւթանի ապիւտանտը մահմետականներին քրիստոնեաների դէմ գրգռելու համար: Կառավարութեան բռնած այս ընթացքի հետեւանքը այն եղաւ, որ մահմետականները սպառնում են քրիստոնեաներին կողոպտել նրանց, այրել քաղաքը և շրջակայ գիւղերը և քրիստոնեաների ընտանեաց կոտորած անել: Դարձեալ անկէն քրիստոնեաները անպատրաստ երկիւղի մէջ են: Նրանց յոյսը եւրոպական և յունական կառավարութիւնների վրա է: Ուռուսները Դաղօրի մէջ անպատճառ կոտորած են ամբողջ գիւղեր: Եանինայի մէջ քրիստոնեաները չեն քնում, վախենալով գիշերը զոհվել թիւրքաց մոլեռանդութեանը:

Արտայից սպասված անկարգութիւնների երեւում է, որ այնտեղ էլ քրիստոնեաների դրութիւնը անհանգիստ է: Պրէվիզայի մէջ գտնվում է Եանինայի զինուորական և քաղաքային նահանգապետը, որ իրաքանչիւր օր հրաւիրում է անուանի թիւրքերին և խորհուրդ է կազմում: Թէ Պրէվիզան և թէ Արտայի ամբողջ սահմանագիծը շատացած են ամրացնել, որպէս զի գժուարացնեն յոյների յարձակումը: Արտայի թիւրքաց ապստամբութիւնը մանաւանդ բացառապէս գործում է և թիւրքերի ատածներից երեւում է, որ քրիստոնեաների կոտորածը անհրաժեշտ է, որովհետեւ թիւրքերը Բերլինի կոնգրէսից յետոյ չափազանց յուսահատված են: Թիւրքաց կառավարութիւնը լուր է տարածել Արտայի մէջ, որ շուտով այնտեղ հասնելու են 30,000 զինաւորված ալբանցիներ, բայց այդ լուրը սխալ է և տարածված է տեղացի թիւրքերին ապստամբեցնելու նպատակով:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 օգոստոսի: Բարձրագոյն հրամայված է. Բարձրագոյն Կարգագրող մարմնաժողովը փակել և նրա գործերը ներքին գործերի մինիստրութեանը յանձնել, 2) Ներքոյդ բաժինը ոչնչացնել և յանձնել նրան ներքին գործերի մինիստրութեանը: Մակօվ առաջ դէկ յաւմիսկոյի տայնի սովհանիկ Վախանով առաջաւ դէկ յաւմիսկոյի տայնի սովհանիկի առաջան և նշանակվեցաւ ներքին գործերի մինիստրի օգնական: Ներքին գործերի մինիստրի օգնական Մարտինով արձակված է պաշտօնից և անդամի անդամ է նշանակված:

ՇԱՆԽԱՅ, 7 օգոստոսի: Պաշտանապէս հաղորդում են, որ Ջանդ-խաու վերջնականապէս արձակված է կայանատրութիւնից:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 օգոստոսի: Այսօր Ցարևիչ և Եանիդարա գեսպանները Ցարսկոյ Սելօյի մէջ ներկայացան Փառաւոր Կայսրին հանդիսաւոր տեսութեան ժամանակ: Ցնկնելի առաջաւ գեսպանը հետագրում է Դիբսին, որ չը վերջացած գործերի վերներ այսօր կատարված են բաւականացուցիչ կերպով: Զանիսու Ցնկնի պետացման համեմատ արձակված է բանակից:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 օգոստոսի: „Голосъ“ լրագրին կ. Պօլսից գրում են. Ասում են, Պատարների լէյբ-գվարդիայի գունդի առաջաւ նախկին գնդապետ, Դագիստանի բնակիչ Մահմէդ-փաշա կը փոխարինէ Բուլղարիայի մէջ միլիցիայի հրամանատար Տորեկերին: Պատրիարք Նէրսէսը օրերում Բուլղար-Դէբէյի մէջ հանդիսաւոր Փառաւոր հոգեհանդիստը կատարեց: Ներկայ էին առաջաւ գեսպան Նօվիկով իր ամբողջ հետ և պետարնատան բոլոր ծառայողները: Պետարնի գնորհակալութիւնը Նէրսէս պատասխանեց. «նախախնամութիւնը աւելի լաւ չէր կարող վարձատրել հայ ազգին, քան թէ կոմս Լօրիս-Մելիքովին բարձրացնելով այն հայերի առաջնորդ, որոնք իրանց կեանքը նուիրում են ուռուսց Փառաւորի ծառայութեանը»:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՒՆՆԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ ՄԱԼԼԻՒԵՆԻ

«ՄԱՄՆԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ»

Թիֆլիս-Վլադիքաւկաս Էլէքտրական փողոցի վերայ Ռատոմ Մանդինեանի տանն:

Օգոստոսի 20-ին կը սկսուին նորեկների դասընթացները և ընդունելութիւն. ուսումնարանն ընդունելու է գիշերօթիկ և կիսաթոշակ աշակերտներ:

2—6 (2)

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՑ

Առաջիկայ $18^{80}/_{81}$ ուսումնական տարին, տանկացողների համար Սեմինարիա (վարժապետական դպրոց) մտնելու, կան 4 վարկանախապատրաստական դասատուն և 6 վարկանիներ առաջին դասատուն մէջ: Ինգիրքները ընդունելութեան մասին տրվում են մինչև 15 օգոստոսի: Մրցողական հարցաքննութիւնները կը լինեն 20 օգոստոսից մինչև նոյն ամսի 25:

3—3 (1)

Վախտում են ԳՐԱՍԵՂԱՆ, ՀԱՅԻ ՍԵՂԱՆ և ԱՒՈՒՆԵՐ: Ալիսավէտինսկայա փողոց № 46 Թիֆլիսում:

5—5

Շուտով լոյս կը տեսնէ ԴԱՇՆԱՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՐ ՋԱՑՆԱԳԻՐԱՆ ժողովրդական գործածական երգերի

Երկրորդ տետրակը

Զայնագրութիւնն և հրատարակութիւնն Յովհաննէս Սուքիասեանցի, և կը պարունակէ իւր մէջ վեց երգեր:

1) «Ագնիս. ընկեր մեռանում եմ»
2) Ակնապիշ անձայն»
3) «Քաժանիներ առնուդ, եղբա՛ր»
4) Մեր հայրենիք, թշուառ անտէր»
5) «Հայոց աղջիկներ» և
6) «Հայրենիք Սրբազան»

Երկրորդ տետրակի գինը լինելու է մի րուբլի. ցանկացողները ստանալ գաշնամուրի համար ձայնագրած երգերի առաջին տետրակը, որ պարունակում է իւր մէջ չորս երգեր. 1) «Անի քաղաք». 2) «Ինձ համար, չէ՞». 3) Ցուրտ փչեց» և 4) «Մինճուռնակ» պէտք է ուղարկին մի րուբլի. տասից աւելի գնողներին 20 % զիջում է լինելու:

Նոյն հեղինակի մօտ վաճառվում է նոր ԵՐԳԱՐԱՆ ՖԼԷՑՈՒՆԻ, որի մէջ պարունակվում են 50 հատ բնտիր նոր հրատարակված երգեր: Գինը 30 կոպէկ: Ցանկացողները ստանալու և՛ ձայնագրած երգերը, և՛ Ֆրէյտաունի նոր երգարանը, պէտք է ուղարկին մէկ րուբլի և 30 կոպ. հետևեալ հասցէով: Въ Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджянцъ На Петхаинской ул. собственный домъ № 13.

Համեմատելով անցլիական խանութի թէյին գնով 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ., 1 ր. 80 կ. ֆունտի համար այն թէյերի հետ, որոնք ուրիշ խանութներում 30%-ով թանգ են ծախվում և այդ խանութի ֆունտը 2 րուբլուանոց թէյը, ուրիշ տեղ 4 ր. ծախվող թէյի հետ:

48—100

Գայանեան և Ներսէսեան գպրոցների ուսուցչուհի պ. Վարձելեանը իր գերդաստան մէջ ընդունում է միայն ՁՈՐՍ դիշերօթիկ աշակերտուհիներ: Դիմել ուղղակի «Մշակի» խմբագրութեանը:

2—5

ՋԱՆՋՈՒՂԱԶՈՎԻ ՄԱՐ ՄԱՂԱԶԻՆՈՒՄ շաբաթական է վերջնական վաճառումն ամեն օր ժամը 9-ից առաւօտեան մինչև 12 կէսօրն, թէ րակում և թէ մազապինում:

2—4

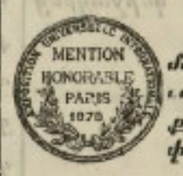

Իր յատկութիւններով մարմնի մասերի, մանաւանդ ոտքի մատների քրտինքից առաջ եկած փտումն ոչնչացնող յայտնի նիւթը,

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անուանված, ծախվում է ներքայիս բոլոր մեծ քաղաքների դեղատների և դրոգիստների մօտ պետական դէպոնիւթի հնարող Ֆարմացեի մասնաթոռոս վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ դեղատան մէջն է Գանձում, վաչչավայում, էլէկտրաշէնի փողոց, № 5: Գալանդինի մէծ արկղիկը արժէ վաչչավայում 50 կոպ., աւելի փոքրը 30 կ.: Պէտք է զգուշանալ խարդախութիւններից:

18—25 վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ (1

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դավրօնսկի կանանց հիւանդ. Վօրալեվիչ ներքին հ., Պօտինսկայ կանանց և երեխաների հ., Բիւչաբեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմրօսկի վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Վզօրով վիներական և բազալի հ., Բէյլա աչքի հ., Պախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեապօվ, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուզովսկի ներքին հ., Շտէյմբօրսկի կիներական և կաշու հ., Աստուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրով վիներական և բոդագլէ հ., Պօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բիւչաբեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ:

Ուրբաթ. Դավրօնսկի կանանց հ., Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեապօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Պախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտէյմբօրսկի և Աստուածատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բարայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բարօվ կուրծքի հ., Շանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրով բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազգատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բարաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնաբոյժ Օրբելեան ազգատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ:

Ամէնքի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Д. ГРИГОРЬЕАНЦЪ) Կովկասեան Գրամաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄՐԻՄԵԱՆՑԻ: Ա. ՏԱՐԻ նախապատրաստիլք (իրրև Հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիզի Հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ. Բ. ՏԱՐԻ մնան ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ. գումարով առնողներին զիջումն կը լինի: Ամէնքի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը բաղաքական:

19—20

Ազգ. բանդրատօրաց երկսեռ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով: Ցանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձք { Սարգիս Մկրտչեանց.
Ասատուր Խաչակեանց.

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Ա֊յս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկեր, յորոց ութին՝ նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Ա֊յվազեան արք եպիսկոպոս, Միքայէլ Միխանաբեանց, Նուբար-փաշա, Կարին քաղաք, Պետրբուրգայ Հայոց եկեղեցին, Արճարան Հայոց ի Կարին, Սոփեալ Հայ բնտանիք ի Վան, Վան քաղաք, Կապ Հայերէն աւետարանին, Նուիրեալ Տէրն Կայսերական Մեծութեան ի Կաթուղիկոսէն ամենայն Հայոց:

Ներկայ ամի բաժանորդութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն ստանալ կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ.:

Տիփխուում ստանալ կարելի է պ. Օ. Գրիգորեանցի և Կենդրոնական գրամաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Օ. Մարմայր Մ. Մաղաքեանց:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

ԵՒ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և նորեկների ընդունելութիւնը տղայոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակի:

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԱԾ Է ՊԱՆՍԻՈՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆՎԱԾՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Միրիմանեանց

ՄԻՆԱՍ ԳԻԼԶԱՏԵԱՆ, որ կանուսյ ունի ԹԱՒՐԻԶ քաղաքում, ընդունում է ամէն տեսակ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԳՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կօմիսիօնով կատարելու անյապաղ, ամենայն ճշտութեամբ, և դիմում է պ. պ. վաճառականներին, առաջարկելով իր ծառայութիւնը:

5—5

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵԿԱՐՆԻԱՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԷ, ՇՕԿՕԼԱԴ, ԹԷ և պատրաստված հանքային ջրեր:

31—40

Дозволено Цензурою 11 Августа 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Մխիթարեանց

Типографія А. А. Мхитарова.

№ 140 Օգոստոսի 13 (25) 1880 Օգոստոսի 13 (25) № 140

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի. Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչ կանէ Թիւրքիան.—Ներքին տեսութիւն. Նամակ Բաթումից. Նամակ Շամախուց. Նամակ Խմբագրին. Նամակ Շուշունայա կայարանից. Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն. Պրուսիա. Աֆղանիստան. Ներսէս պատրիարքի թաղումը.—«Մշակի» հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.—Բանասիրական. Հայրենասէր տիկին.

ԻՆՉ ԿԱՆԷ ԹԻՒՐՔԻԱՆ

Մենք հաղորդած էինք «Մշակի» շաբաթվայ համարում այն լուրը, որ Թիւրքաց Հայաստանում երևեցան հայերի զինուորված խումբեր, որոնք սկսեցին յանուն ազգային վրէժխնդրութեան յարձակումներ գործել Հայաստանի քիւրդերի դէմ։

Մինչև այժմ քիւրդերը և չէրքէզները անպատիժ յարձակվում էին Թիւրքաց Հայաստանի հայոց գիւղերի վրա, կողոպտում, սպանում էին հայերին, այրում, ոչնչացնում էին հայոց գիւղերը։

Թիւրքաց կառավարութիւնը ոչինչ չէր անում որպէս զի զսպի այդ հարստահարութիւնները, ընդհակառակն, հաւատացնում են, որ գաղտնի կերպով քաջալերում, վարձատրում էր կողոպտիչ քիւրդերին և չէրքէզներին, իրան հաստատ նպատակ դրած լինելով ջնջել Հայաստանի հայ ազգաբնակութիւնը։

Թիւրքաց կառավարութիւնը այսպէս վարվելով արդարացնում էր իրան Եւրոպայի առջև ասելով որ անզօր է, ույժ չունի քիւրդերին և նրանց նման աւազակներին զսպելու։ Այժմ, երբ զէնք կրողները ոչ թէ քիւրդերն ու չէրքէզներն են, ոչ թէ մահմետականներն են, այլ հայերն են,—տեսնենք արդեօք ինչպէս կը վերաբերվի Բ. Դուռը դէպի այդ զինուորված խումբերը։ Արդեօք նա նոյնպէս իրան թոյլ, անզօր կը զգայ այդ շարժումը զսպելու, թէ երբ որ հարցը քրիստոնեայ զինուորված խմբերի է վերաբերվում, Թիւրքաց կառավարութիւնը բաւական ույժ կունենայ այդ ապստամբներին զսպելու համար։

Այն ժամանակ պարզ կերևայ Թիւրքաց կառավարութեան կողմնապահութիւնը և նրա նենգաւոր ընթացքը։

Մինչև որ քիւրդերը և չէրքէզները յարձակվում էին հայերի վրա, օսմանեան կառավարութիւնը այդ յարձակումները չէր համարում կառավարութեան դէմ ապստամբական շարժում, այլ միայն ներքին խռովութիւն, ներքին աւազակութիւն։ Բայց եթէ այժմ Թիւրքաց կառավարութիւնը զօրք կուղարկի հայոց զինուորված խմբերի դէմ, դորանով կապացուցանի որ թոյլ չէ եղել երկրի աւազակներին զսպելու համար, դորանով կապացուցանի, որ այն, ինչ որ իր հպատակ մահմետականներին է թոյլ տուած, քրիստոնեայ հպատակներին թոյլ տրուած չէ, դորանով կապացուցանի որ քիւրդ ու չէրքէզ աւազակները իրան, կառավարութեան գաղտնի թոյլտուութեամբ էին գործում հայերի դէմ։

Այժմ կը սպասենք և կը տեսնենք ինչ դիրք կը բռնի Թիւրքաց կառավարութիւնը հայոց զինեալ խմբերի վերաբերութեամբ։

Գ. Ա.

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ՏԻԿԻՆ

III

Համարեա երկու տարի անցել էր պատերազմից։

Գազանական, կատաղի յաղթութեան շնորհիւ, հոգւով գաղղիական Ալզասը դարձաւ գերմանական երկիր։

Գարշելի յաղթողը ի չար գործ դրեց իր ույժը, ստիպելով իր նոր հպատակներին, ընտրութիւն անել՝ կամ մնալ ֆրանսիացի և հեռանալ Ալզասից, կամ դառնալ գերմանացի և մնալ այնտեղ։

Տիկին Փերարը աւելի ֆրանսիուհի է, քան ալզասուհի։ Երբէք նա պրուսիացի լինելու չէ. երբէք նա այդ տանջի անունը չէ կրելու։

Հարկաւ, ասում էր նա, Ալզասում պիտի մնան մի քանի ֆրանսիացիք, որ Ալզասը լինի Պրուսիայի կողքին կպած մի աւելորդ մարմին, որպէս զի, վրէժխնդրութեան օրը բոլոր ալզասցիք վերկենան ճնշողի դէմ։ Բայց ես չեմ կարող մնալ, որովհետև չեմ կարողանայ ատելութիւնս թաքցնել։

Նա ուրեմն կը թողնի իր դաստակերտը։ Նա կը ծախի այն հողը, որ մշակել է քան տարի շարունակ, այն ծառերը, որ տնկել է, այն դաշտերը, որ բեղմնաւորել է այնքան դժուարութեամբ։ Նորա կարծիքով, այն գեղեցիկ հովիտը զարհուրելի էր այն օրուանից, երբ նա պրուսական հող էր դարձել։ Նա չէր կարող այնտեղ բնակվել, այնտեղ ապրել։ Նա մանաւանդ, նա լի էր իր զաւակների յիշատակներով, որոնցից չէր մնացել և ոչ մինը։

1872 թուականի հոկտեմբեր ամսոյ առաջին օրերն էր։

Այն դաստակերտը, որ երբեմն այնպէս հաճոյական էր, որի խաղաղաւոր բաղդաւորութիւնը ծածկված էր նրա բարձր ծառերի տակը, մնացել էր այնպէս, ինչպէս էր պատերազմի միւս օրը։ Նա միայն ներկայացնում էր աւերակների և անկարգութիւնների մի տեսարան։

Անվեհեր հայրենասէր տիկինը, իր հեռանալը աչքի առաջ ունենալով, չուզեց ոչինչ նորոգել։

Բանդված կտուրը թեքված էր։ Կիսաւեր պատերի միջից երևում էր տան ներսը։

Հաւանոցը դատարկ էր։ Աքաղաղը ժամանակ առ ժամանակ արձակում էր իր տխուր աղաղակը այդ խորին լռութեան մէջ։

Աղաւնանոցը աւերած էր։

Տիկին Փերարը մի ծեր սպասաւորի օգնութեամբ, գնալու պատրաստութիւններ էր տեսնում։

Նա հաւաքել էր ամբարանոցում այն կարասիքը, իրեղէնները, որ հրդեհից ազատված էին, որովհետև դաստակերտի միայն կէսն էր ոչնչացրած։

Ինչպիսի փոփոխութիւն էր նկատվում այն դէմքի վրա, որ առաջ այնպէս պարզ և գեղատեսիլ էր։

Նորա հայեացքը մռայլ էր և վայրենի։ Երբեմն թւում էր, որ պահպանել է զարհուրանքի արտայայտութիւն։

Առաջվայ պարզ և հանդարտ ճակատի վրա նկատելի էր մի խորին, վշտալից կնճիռ։

Բերանի երկու կողմը տարածված էր դառնութեամբ և տանջանքով լի մի գիծ։

Այնուամենայնիւ քաջ կինը այնքան վշտերից ընկճված չէր։

Ընդհակառակը, կարծես թէ, նորա մէջքը աւելի ուղիղ ձև էր առացել և նորա պարանոցը ազնիւ և վստահ դիրք էր պահպանում, որ ցոյց էր տալիս այդ անվեհեր կնոջ բնաւորութիւնը։

Երեկոյ էր։ Երկինքը մոխրագոյն էր։ Անձրև անդադար գալիս էր։ Քամին սաստիկ փչում էր։

Չը նայելով դորան, դռները զարկում էին։

Ո՞վ կարող էր, արդեօք, գալ աւերված դաստակերտը այսպէս ուշ։

—Բացէք, Յովսէփ, ասաց տ. Փերարը։

Յովսէփը բացեց։

Մի շէկ մարդ ներս մտաւ շէմքից։

—Տիկին Փերար, բացականչեց նա։

Եւ նա մօտեցաւ, ձեռները մեկնած, որ նորան համբուրէ։

Բայց տ. Փերարը իր հպարտ, սառնչելի հայեացքով կանգնեցրեց նորան իր տեղը։

—Ի՞նչու էք եկել, հարցրեց նա։

—Ես եկել եմ պահանջելու ձեր խոստմունքը։

—Ի՞նչ խոստմունք։

—Չէ՞ք ճանաչում Կարլ Ֆրլիչին։

—Ես գիտեմ ձեր անունը, բայց ես ձեզ չեմ ճանաչում։ Դուք գերմանացի էք, և երբէք, լսում էք, երբէք ես ձեզ չեմ մեկնի մի գերմանացու։

—Բայց Կրիստինան ինձ կը ճանաչի—Կրիստինան շարունակում է ինձ սիրել, ես հաւատացած եմ։ Կրիստինան. ո՞րտեղ է Կրիստինան։

—Դուք կամենում էք նորան տեսնե՞լ։

—Օհ, այո, խնդրեմ։ Ես չեմ դադարել նորան սիրելուց, միշտ մտածել եմ նորա մասին, թէև նա իմ նամակներիս պատասխան չէ տուել։ Նայեցէք, իմ կուրծքիս վրա ունեմ նորա թանգագին պատկերը և տես այս fergiss mein nicht, որ ինձ տուեց իմ գնալու օրը։

—Շատ լաւ։ Դուք նորան կը տեսնէք, եկէք։

Նա բացեց ամբարանոցի փոքրիկ դուռը։

Եւ մի մթին տեղ, ուր Կարլ Ֆրլիչը նկատեց [illegible] երեք երկայն [illegible]։ Նոցանից մէկի վրա դրած էր սպիտակ, թառամած վարդերից շինած մի պսակ։ Այդ երեք դագաղների առջևը մի լապտեր էր վառվում։

—Բայց Կրիստինա՞ն, ես չեմ տեսնում Կրիստինային, վախեցած և խեղդված ձայնով բացականչեց երիտասարդը։

—Նա այնտեղ է, ասաց տ. Փերարը, ցոյց տալով այն դագաղը, որի վրա դրած էր պսակը։ Նա ձեզ սիրում էր, բայց իր երկիրը աւելի նախադասեց ձեզանից։ Նա դորանից մեռաւ, իսկ ես բաղդաւոր եմ նրան մեռած տեսնել, քան մի գերմանացու տուած։ Հասկանում էք, Կարլ Ֆրլիչ։

Կարլոսը հեկեկալով ծունկ չոքեց իր հարսնացուի դագաղի առջևը։

—Իմ չորս երեխայքս մեռան, խուլ և դողդոջուն ձայնով շարունակեց տիկինը։ Գերմանացիք սպանեցին նրանց։ Բայց բաւական չէր նրանց համար, որ որդիներիս խլեցին, նրանք գողացան և իմ հայրենիքս, այն հողը, որտեղ թաղված են նախնիքներս, որտեղ ես ծնվել եմ, որտեղ ես ապրել եմ և որտեղ յոյս ունէի մեռնելու։ Ոչ միայն ես չէի կամենում, որ Կրիստինան ամուսնանայ գերմանացու հետ, այլ և չեմ կամենում, որ նրա փոշին հանգստանայ պրուսական հողի վրա։ Այս երկրորդ դագաղը պարունակում է իմ խեղճ Ֆրանցի մնացորդը. այս միւսը՝ իմ ամուսնի ոսկորները։ Ես պիտի տանեմ ինձ հետ այս սուրբ մասունքները *)։

Ինչ որ կը վերաբերի իմ մնացած երկու զաւակներին, որոնց մարմինը ես չը կարողացայ գտնել, թող նրանց արիւնը սրսկվի նրանց վրա, որոնք թափեցին նրան։ Թող իմ ալզասեան հայրենիքում մնացած նրանց ոսկերներից յառնի մի վրիժառու։

Կարլոսը վերկացաւ։ Տիկին Փերարին լսելով, նա շատ շփոթված էր երևում։

«Դուք իրաւունք ունէք ատել Պրուսիան, ասաց նա,—ես ես ձեզ պէս ատում եմ նրան։ Ես ատում եմ նրան նրա վայրենութեան, նրա յափշտակասիրութեան, նրա չարագործութեան համար։ Մենք, վիւրտեմբերգցիներս, արդեօք զոհված ժողովուրդ չենք։ Բոլոր գերմանացիք, տիկին, պրուսացիք չեն։ Գերմանիայում գաղտնի կուսակցութիւններ կան, որ պատրաստ են Պրուսիայի ասպի լուծից ազատվելու։ Եւ երբ արդարադատութեան օրը կը մօտենայ, այն սարսափելի օրը, երբ Ալզասը կազատագրվի, ես կը լինեմ, ես ես այն վրիժառուների մէջ, որոնց դուք փափագում էք։ Ես երդվում եմ Կրիստինայի դիակի վրա։ Այժմ թոյլ կը տաք ինձ, ձեզ մայր կանչելու»։

Լսելով Կարլոսին այդպէս խօսելիս, Փերարը զգաց մի վայրկեան իր ատելութեան նուազումը։ Նրա դէմքը փոխվեց և նրա մնացած աչքերից արտասուքներ թափվեցան։

Այդ առաջին արտասուքներն էին, որ նա թափեց իր որդիների մահից և հայրենիքի դժբաղդութիւնից յետոյ։

Կարլոսը կարծեց, որ յաղթել է։ Նա կրկին ձեռք մեկնեց նրան։

Բայց նա չընդունեց։

—Ի սէր Աստուծոյ, աղաչում էր Կարլոսը, ձեռք տուէք, որ իմ վիշտը այնքան դառն չը լինի, որ իմ Կրիստինայի կորստեան յիշատակի թախիծը մեղմանայ»։

—Այն օրը, երբ Ալզասը վերադարձրած կը լինի Ֆրանսիային, պատասխանեց ազնիւ հայրենասէր կինը, այն օրը միայն ես կարող եմ ձեր ձեռքը սեղմել, այն օրը միայն, ֆրանսիացիք կարող են գերմանացոց հետ հաշտվել։

Գայիանէ Յովհաննիսեանց

*) Այդպիսի օրինակներ բազմաթիւ են։ Շատ տեղերում գաղթականները հանել են իրանց մեռելներին իրանց հետ տանելու համար։

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԳԱՒԱԶԱՆ

ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

19 յուլիսի

Ի կիպրոսեան Ժողովոյն մեր ուղեկից ժամանելով ի պետերբուրգ՝ ներկայացաւ ի պալատ Ա. Մեծութեան կայսեր, եւ ներկայ եղաւ ի ճաշի՝ որ տրուեցաւ ի պատիւ նորա։ Ի վերջ ճաշուն Ա. Մեծութիւնն կայսր ինքնին ընդունեցաւ զնա ի մասնաւոր ունկնդրութեան։

Ի Ժողովոյն մեր ուղեկից ժամանելով ի պետերբուրգ՝ ներկայացաւ ի պալատ Ա. Մեծութեան կայսեր, եւ ներկայ եղաւ ի ճաշի՝ որ տրուեցաւ ի պատիւ նորա։ Ի վերջ ճաշուն Ա. Մեծութիւնն կայսր ինքնին ընդունեցաւ զնա ի մասնաւոր ունկնդրութեան։

Ի կիպրոսեան Ժողովոյն մեր ուղեկից ժամանելով ի պետերբուրգ՝ ներկայացաւ ի պալատ Ա. Մեծութեան կայսեր, եւ ներկայ եղաւ ի ճաշի՝ որ տրուեցաւ ի պատիւ նորա։ Ի վերջ ճաշուն Ա. Մեծութիւնն կայսր ինքնին ընդունեցաւ զնա ի մասնաւոր ունկնդրութեան։

19 յուլիսի

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍ.

Ա՛ն ոչ ոք կարէ ուրանալ զանազան ազգաց ի միջի եղած ազգային ընդհանրական կապակցութեան, որ ամենայն ազգաց ի միջի կայ, եւ որ ամենայն ազգաց ի միջի պէտք է գոյանայ։ Ազգային ընդհանրական կապակցութիւնն ոչ միայն ի նոյն ազգաց ի միջի գոյանալ կարէ, այլ եւ ազգաց զանազանութեանց ի միջի։ Ազգային ընդհանրական կապակցութիւնն ոչ միայն ի նոյն ազգաց ի միջի գոյանալ կարէ, այլ եւ ազգաց զանազանութեանց ի միջի։

Ազգային ընդհանրական կապակցութիւնն ոչ միայն ի նոյն ազգաց ի միջի գոյանալ կարէ, այլ եւ ազգաց զանազանութեանց ի միջի։ Ազգային ընդհանրական կապակցութիւնն ոչ միայն ի նոյն ազգաց ի միջի գոյանալ կարէ, այլ եւ ազգաց զանազանութեանց ի միջի։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԱՃԱՌՔԻ

Ես ներքոստորագրյալս հայտնում եմ, որ 27-ին մարտի տարեվերջին «Ազգ» թերթում տպված հրատարակությունը, թե ես ուզում եմ ծախել իմ տունը, ինձ համար ոչ մի պատիվ չի բերում, որովհետև ես ոչ մի անգամ չեմ մտածել ծախել իմ տունը, ոչ էլ ուզում եմ ծախել, որովհետև ես ինձ համար տեղ չունեմ, որ գնամ ապրելու, ուրեմն ինչո՞ւ համար ես ծախեմ իմ տունը:

Ներսես Գրիգորյան

Ես ներքոստորագրյալս հայտնում եմ, որ 27-ին մարտի «Ազգ» թերթում տպված հրատարակությունը, թե ես ուզում եմ ծախել իմ տունը, ինձ համար ոչ մի պատիվ չի բերում, որովհետև ես ոչ մի տեղ չունեմ, որ գնամ ապրելու, ուրեմն ինչո՞ւ համար ես ծախեմ իմ տունը:

Ներսես Գրիգորյան

ՄԱՀԱՐԻ ՓԱՇԱՅԱՆ Ծանուցանում Լոս-Անջելոսի իր հարազատներին և ծանոթներին, որ ինքը 8-ին մարտ նավով մեկնում է Նիւ-Եորք, որտեղից էլ 15-ին ապրիլի նավով ուղևորվում է Եվրոպա, ուստի խնդրում է նրանց, որ եթե ունեն նրա հետ հաշիվներ, ուղարկեն նրանց Նիւ-Եորք իրենց ներկայացուցչի միջոցով:

ՄԱՀԱՐԻ ՓԱՇԱՅԱՆ, գաղութական գործերի նախկին կառավարիչ Լիվերպուլում, ծանուցանում է իր բոլոր հարազատներին և ծանոթներին, որ 10 մարտ Հյուսիսային Ամերիկա մեկնելուց առաջ նա ցանկանում է տեսնել իր հարազատներին և ծանոթներին Լիվերպուլում:

ՊԱՐՈՆ ԳՐԻԳՈՐ ՏԱՐՈՆԱՑԻ, որ ապրում էր Մանչեսթրում, վախճանվեց 1879 թվականի դեկտեմբերի 25-ին: Նրա հարազատները կամ ժառանգները թող դիմեն Մանչեսթրում գտնվող Ռոբերտս և Ռոբերտս ֆիրմային:

ՊԱՐՈՆ ԳՐԻԳՈՐ ՏԱՐՈՆԱՑԻ, որ ապրում էր Մանչեսթրում, վախճանվեց 1879 թվականի դեկտեմբերի 25-ին: Նրա հարազատները կամ ժառանգները թող դիմեն Մանչեսթրում գտնվող Ռոբերտս և Ռոբերտս ֆիրմային:

ՊԱՐՈՆ-ՊՈՒՇՐԵՑԻՆ, ով ապրում էր Փարիզում, վախճանվեց 1879 թվականի դեկտեմբերի 25-ին: Նրա հարազատները կամ ժառանգները թող դիմեն Փարիզում գտնվող Ռոբերտս և Ռոբերտս ֆիրմային:

ՊԱՐՈՆ-ՊՈՒՇՐԵՑԻՆ, որ ապրում էր Փարիզում, վախճանվեց 1879 թվականի դեկտեմբերի 25-ին: Նրա հարազատները կամ ժառանգները թող դիմեն Փարիզում գտնվող Ռոբերտս և Ռոբերտս ֆիրմային:

ՊԱՐՈՆ-ՊՈՒՇՐԵՑԻՆ, ով

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՆՆԵՐ

Իշխան ՊԵՏՐՈՍ ԱԲԻՈՂԼՈՒՄԵԱՆ ԲԺՇԿԱՐԱՆ սրտի գաւոյ յայտնելով իր ամուսնոյն ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԷՓԻՄԻԱ ԳԱԲՐԻԵԼԻ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆԻ մահվան մասին, խնդրում է ազգականներին և ծանօթներին շնորհ բերել չորեքշաբթի օրը, 13-ին օգոստոսի, առաւօտեան ժամը 10-ին ԽՕՋԻ-ՎԱՆՔԻ եկեղեցին, Հաւատարմի գերեզմանոցում, յաղարկաւորութեան Հանդիսին:

1—1

ՆԵՐԱՅՈՒՄ ՄԵԼԻՔԵԱՆՆԻ

«ՄԱՆԱՆԱԻՈՐ ՕՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ»

Թիֆլիս-Վլադիկաւկազ Էք.քաղ.յևակի փողոցի վերայ Ռոստոմ Մանդինեանի տանն:

Օգոստոսի 20-ին կը սկըսուին նորեկների քննութիւնները և ընդունելութիւն. ուսումնարանն ընդունելու է պիշերօթիկ և կիսապաշակ աշակերտներ:

3—6 (2)

Ա յս օգոստոսի 20-էց Օրբէլ Օրբէլեանցի և Կարապետ Բէլախեանցի մանուկ ուսումնարանում կը սկսուին նորեկ աշակերտների ընդունելութիւն: Ուսումնարանը պահպանում է պիշերօթիկ և ընդունում կիսապաշակ աշակերտներ, պատրաստելով նրանց Տփխիսու բոլոր միջնակարգ դպրոցների առաջին և երկրորդ դասատանց համար:

1—6

Ծախքում են ԳՐԱՍԵԼԱՆ, ՀԱՑԻ ՍԵԼԱՆ և ԱՔՈՒՆԵՐ: Ելիսաւետինսկայա փողոց № 46 Թիֆլիսում:

5—5

Շուտով լոյս կը տեսնէ ԴԱՇՆԱՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՐ ՁԱՁՆԱԳՐԱՆ ժողովրդական գործածական երգերի

ՆԵՐԿՈՐԴ ՏԵՏՐԱԿԸ

Ձայնագրութիւն և հրատարակութիւն Յովհաննէս Սազանճեանցի, և կը պարունակէ իր մէջ վեց երգեր:

1) «Ադնիս ընկեր մեռանում եմ»
2) «Ախտապիշ անձայն»
3) «Բաժակներ առնուք, եղբայրք»
4) «Մեր հայրենիք, թշուառ անակըր»
5) «Հայոց աղջիկներ» և
6) «Հայրենիք Սրբազան»

Երկրորդ տետրակի գինը լինելու է մի րուբլի. ցանկացողները ստանալ պաշնամուրի համար ձայնագրած երգերի առաջին տետրակը, որ պարունակում է իր մէջ չորս երգեր. 1) «Անի քաղաք». 2) «Ինձ համար, չէ». 3) Ցաւերը փշից» և 4) «Մրիճևանակ» պէտք է ուղարկեն մի րուբլի. տասից աւելի գնորդներին 20 % զիջում է լինում:

Նոյն հեղինակի մօտ վաճառվում է նոր ԵՐԳԱՐԱՆ ՖՐԻԳՈՒՆԻ, որի մէջ պարունակվում են 50 հատ ընտիր նոր հրատարակված երգեր: Գինը 30 կոպէկ: Ցանկացողները ստանալու և՛ ձայնագրած երգերը, և՛ Ֆրէյտունի նոր երգարանը, պէտք է ուղարկեն մէկ րուբլի և 30 կոպէկ. հեռևեալ հասցէով:

Въ Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузакаджянцъ На Петхаинской ул. собственный домъ № 13.

Գալանեան և Ներսէսեան դպրոցներէն ուսուցիչ պ. Վարդևանեան իր գերդաստան մէջ ընդունում է միայն ՉՈՐՍ գիշեր օթիկ աշակերտուհիներ: Դիմել ուղղակի «Մշակի» խմբագրութեանը:

2—5

ՉԱՆԶՈՒՂԱԶՈՎԻ ՄԵՆ ՄԱՂԱԶԻՆՈՒՄ շարունակում է վերջնական վաճառումն ամէն օր ժամը 9-էց առաւօտեան մինչև 12 կէսօրն, թէ րակում և թէ մաղազինում:

2—4

ԱՆԴԻՊՈՎԿԱՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊՐՈՑԻՑ Առաջիկայ 1880/81 ուսումնական տարին, ցանկացողների համար Սեմինարիա (վարժապետական դպրոց) մանելու, կան 4 վախանեներ պատրաստական դասատան և 6 վախանեներ առաջին դասատան մէջ: Խնդիրքները ընդունելութեան մասին տրված են մինչև 15 օգոստոսի: Մրցողական հարցաքննութիւնները կը լինեն 20 օգոստոսից մինչև նոյն ամսի 25:

3—3 (1)

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ՉՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԱՒԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դավրօնակի կանանց հիւանդ. Ղօրալեվիչ ներքին հ., Թօախանանց կանանց և երեխաների հ., Քուչեանց խերուբգիական և աչքերի հ., Շահմբօրակի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոդևկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինակեվիչ խերուբգիական հ., Վ. զօրօվ վիներական և բոցագի հ., Էյխ աչքի հ., Թախուաով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլադօվ, Լիսիցեվ և Վահմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուդվօվակի ներքին հ., Շահէյմբօրակի կիներական և կաշու հ., Աատուաճատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վ. զօրօվ վիներական և բոցագի հ., Թօախանանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քուչեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Դավրօնակի կանանց հ., Մինակեվիչ խերուբգիական հ., Կրասնօգլադօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բաբայեվ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահէյմբօրակի և Աատուաճատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվակի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-էց մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնաբոյժ Օբրեխտ աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի առանձին ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի վերակաց Լիսիցեվ:

ՄԱՄՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԳՈՒՐԳԱՆ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Վրաստանում Գրամաճառանոցի և ծախումի է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄՈՆԵՑԻՆՑԻ:

Ա. ՏՈՐԻ նախադիտելիք (իբրև Հայրենագիտութեան գաղերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի Հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏՈՐԻ մանուկ ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

գումարով առնողներին գիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏՈՐԻՆ մասը բազաբական:

19—20

Աղէքսանդրապօլու երկաթ. դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ տարուած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկաթ. դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձք { Արտիս Աիրզայեանց.
Ստեփան Խանհակեանց.

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ Հանդիսի ներկայ տարի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն տպագրեալ պատկեր, յորոց ութն՝ նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր Հանդիսի համար: Պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Այվազեան աբբ եպիսկոպոս, Միքայել Միանասարեանց, Տէր-Փաշա, Կարին քաղաք. Պետրոսբուրգայ Հոյոց եկեղեցին, Արճարան Հայոց ի Կարին, Սոմեայ Հայ ընտանիք ի Վան, Վան քաղաք, Կազմ Հայերէն աւետարանին, Նուիրեալ Տօրին Կայսերական Մեծութեան ի Կաթուղիկոսէն առնեալն Հայոց:

Ներկայ տարի բաժանորդագրութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն ստանալ կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» Հանդիսն դիմարում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ.:

Տփխիսում ստանալ կարելի է պ. Օ. Գրիգորեանցի և Կենդրոնական գրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Օ. Մարմայր Մ. Մսերեանց:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

ԵՒ

ՏԱՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-էց կը սկսուի քննութիւնները և նորեկների ընդունելութիւնը տղայոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակի:

ՏԱՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒՄԻ Է ՊԱՆՍԻՕՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆԿԱՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱՊԱՇԱԿԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Մխիթարեանց

Ծաւրիսի 1-էց ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵԿԱՐՆԻԱՅԻՆ կից կը բացուին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի տասնալ ԿԱՖԷ, ՇՕԿՕԼԱՏ, ԹԷՅ և պատրաստված հանքային դանագան ՋՐԵՐ:

32—40

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՑՐԱՆ Հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարաններում 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն տրած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-էց ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ տասնալ բացառապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱՆՈՒԹՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տէղեկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՇԻԱՆՋԻանցի ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

19—22

ՄԻՆԱՍ ԳԻՒԼԶԱՏԵԱՆ, որ կանաչայ ունի ԹԱՒՐԻԶ քաղաքում, ընդունում է ամէն տեսակ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՑԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կօմիսիոնով կատարելու անյապաղ, ամենայն ձշտութեամբ, և դիմում է պ. պ. վաճառականներին, առաջարկելով իր ծառայութիւնը:

5—5

Дозволено Цензурою 12 Августа 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա Մխիթարեանց

Типографія А. А. Михитаровой

Fonds A.R.A.M

№ 141 Օգոստոսի 14 (26) 1880 ՀՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Օգոստոսի 14 (26) № 141

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարինը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Բաժանորդագրութիւնք կ՚ընդունին միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յայտարարութիւնք կ՚ընդունին միմիայն Տփղիսոյ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Նոյն կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երկու սկզբունքներ — Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Երեւանից։ Ներքին լուրեր — Արտաքին տեսութիւն։ Հայկական խնդիր և Թիւրքիա։ Մի քանի նկատողութիւններ — Յայտարարութիւններ — Բանասիրական։ Կրօն և պատմութիւն։

ԵՐԿՈՒ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ

Ամէն թէ՛նամուն, ամէն հակառակ կուսակցութեանը, չը նայելով որ ատելով ատում է՛ք նրան, կարելի է յարգել, եթէ նա յաջողապարտ է վարւում իր սկզբունքների մէջ, ինքն իրան չէ հակասում, ինքն իրան յարգում է։

Կրօնական տագած վէճի մէջ մեր հակառակորդները, որոնք ջանում են ժողովրդի առջև ձևանալ ազգի բոլոր առանձնայատկութիւնների պաշտօնեներ և պաշտպանողներ. եթէ ճշմարիտ իրանց բոլոր առածների, իրանց պաշտպանած սկզբունքների մէջ յաջողապարտ վարվէին, կ՚ունանէկվէնտ լինէին, ինչքան էլ մարդը նրանց դիմադրէր ու հակառակէր, այդ ամենքին էլ ստիպված կը լինէր յարգել նրանց։

Այլ երբ որ մի ախոյեան, իր միտքը ապացուցանելու համար, իր հակառակորդին ջեռանելու համար, դիմում է սուրթեան, բամբասանքին, սուտ լուրերին, ճշմարտութեան յեղաշրջելուն, երբ իր հակառակորդին յաղթել ուզելու համար, պատրաստ է ամէն միջոցներով հերքել ոչ թէ միայն իր հակառակորդի առածները և ա՛ն պ ա տ ճ ա ռ նրա բոլոր առածներին հ ա կ ա ռ ա կ ն ասել, բայց և իրան թոյլ է տալիս իր թէ՛նամուն խլր թէ յաղթելու համար, ուրանալ իր առաջ պաշտած սեփական պրինցիպներից գլխաւորները, — այն ժամանակ այլ և այլ ոչինչ յարգանք չէ կարելի զգալ դէպի այդ տեսակ ախոյեանը։

Ամէն ժամանակ մարդը կատարելութեան աստիճան կամայ ակամայ ձգտում է գլխաւորապէս հ ա մ ա մ ա ր հ ա ն ք պէսի իր հակառակորդը։

Ա՛յժմէս և պատահել է մեզ հետ մեր հակառակորդների վերաբերութեամբ։

Մի ժամանակ մեր հակառակորդները հայոց ազգի օրգանական գոյութեան սկզբունքները համարում էին կրօն, հայրենիք ցեղ և լեզու, ի հարկէ կրօնին առաջին տեղը տալով այդ սպասային գործիքների շարքում։

Մենք պատմական կերպով ապացուցինք «Տարրական մտքեր» վերնագրով յօդուածների մէջ, բերելով օրինակներ ոչ թէ միայն հայոց, բայց և այլ ազգերի պատմութիւնից, որ ազգութիւնը շատ անգամ շարունակում էր գոյութիւն ունենալ, մինչև անգամ վերանորոգվում էր որպէս ազգութիւն, չը նայելով որ կրօնը մի կամ շատ անգամ փոխած լինէր, բայց միշտ կորչում էր որպէս ազգութիւն, երբ կորցնում էր հայրենիքն ու մայրենի լեզուն, չը նայելով որ կրօնը պահպանած էլ լինէր։

Ինչ պէտք էր պատասխանել այդ ամենին։ Հարկաւ ասել, որ մենք բարոյական կրթութեան, թէև այդ բանը մեր մտքում էլ չը կար։

Բայց այդ էլ բաւական չէ։ Երևի նոյն հակառակորդները շուտով հասկացան, որ այդ նենգաւոր միջոցով չենք կարող մոլորեցնել ամբոխը, որ արդէն մտաւորապէս բաւական արթնացած է և որ այնքան միամիտ չէ, որ նրան կարելի լինէր մոլորեցնել այդ տեսակ մանկական խաղով....

Ա՛ւ ահա այդ հակառակորդները նոր ընթացք են բռնում։ Սրբանք սկսում են ասել թէ՝ որ պաշտում էին, ոչնչացնել թէ՝ որ սարիների ընթացքում անմատչելի, սուրբ էին համարում, ազգութեան գոյութեան համար պէտաւոր պրինցիպներ էին համարում։

Ո՛նչ ապաշխարներ կարձակէին մեր հակառակորդները մի քանի տարի առաջ, եթէ մէկը այդ ամենին ձշմարտութիւն կանչ։ Այդ ամենքը շատ համեստ չէին... Ա՛ւ ահա պէտք է յեղաշրջել ճշմարտութիւնը, պէտք է ասել, որ մենք բարոյական կրթութեան, թէև այդ բանը մեր մտքում էլ չը կար։

Բայց այդ էլ բաւական չէ։ Երևի նոյն հակառակորդները շուտով հասկացան, որ այդ նենգաւոր միջոցով չենք կարող մոլորեցնել ամբոխը, որ արդէն մտաւորապէս բաւական արթնացած է և որ այնքան միամիտ չէ, որ նրան կարելի լինէր մոլորեցնել այդ տեսակ մանկական խաղով....

Ա՛ւ ահա այդ հակառակորդները նոր ընթացք են բռնում։ Սրբանք սկսում են ասել թէ՝ որ պաշտում էին, ոչնչացնել թէ՝ որ սարիների ընթացքում անմատչելի, սուրբ էին համարում, ազգութեան գոյութեան համար պէտաւոր պրինցիպներ էին համարում։

Ո՛նչ ապաշխարներ կարձակէին մեր հակառակորդները մի քանի տարի առաջ, եթէ մէկը

Հայրենիք և ընդհանուր ազգային, մայրենի լեզու, չը նայելով որ այդ ազգի այլ և այլ անդամները այս կամ այն գաւանութեան են պատկանում։

Ւ՛ր մանաւանդ Թիւրքաց հայերի համար այս բոպէիս անհրաժեշտ էր հաստատել այդ ճշմարտութիւնը, երբ Թիւրքաց Հայաստանը որպէս մի ամբողջ մարմին, պէտք է ստանայ բարեկարգութիւններ, ձգտում է ստանալ ինքնավարութիւն։

Թիւրքաց Հայաստանին խոստացված վերանորոգութիւնը չէ վերաբերվում միմիայն հայոց ազգի այն մասին, որ լուսաւորչական կրօն է պաշտում, այլ առհասարակ հայերին է վերաբերվում, ոչ թէ այս կամ այն երկրում ցրված հայերին, այլ Թիւրքիայի այն երկրին, որ հայերով է բնակեցրած, այսինքն Թիւրքաց Հայաստանին։ Եթէ այդպէս է, ժամանակ է մոռանալ լուսաւորչական, կաթոլիկ, բողոքական, յակոբական ու մահմետական հայերի մէջ եղած խտրութիւնը և նրանց փոխադարձ առիւծութիւնը, ժամանակ է վերջապէս որ լուսաւորչականները, այսինքն ազգի մեծամասնութիւնը, դադարեն իրանց այլակրօն եղբայրներին հալածելուց և ճանաչեն Հայաստանի բոլոր հայերին, ինչ կրօնի և պատկանելի նրանք, հաւասար քաղաքացիական իրաւունքը ժամանակցելու իրանց գաղրօնական և ազգային հաստատութիւնների մէջ։

Օրինակ, մինչև որ Կ. Պօլսի հայոց ազգային ժողովի մէջ, կամ Վանի, Էրզրումի և ուրիշ զաւառական ազգային հայոց ժողովների մէջ կընտրվեն միմիայն լուսաւորչական հայերը, իսկ ուրիշ կրօններին պատկանող հայերը իրանց ներկայացուցիչները չեն ունենալ,—այդ բոլոր ժողովները երբէք արժանի չեն լինի ազգային ժողովներ կոչվելու, այլ կը լինեն միմիայն կրօնական, կամ նեկեղեցական ժողովներ, ազգի մի մասնդի ժողովներ։ Մինչև այն ժամանակ ներսոյան կատարեալ իրաւունք կունենայ նայել հայերի վրա, որպէս մի ազանդի վրա, և ոչ թէ որպէս մի ամբողջ ազգութեան վրա.... Մի ազգ, որ ձգտում է մտերիկ ապագայում ինքնուրոյն վարչական և անտեսական կեանքով ապրելու իր հայրենիքի մէջ, մի ազգ, որ նայում է իր հայրենիքի վրա, որպէս մի ամբողջ մարմնի վրա, մինչև չը պէտք է նայի և ազգութիւնը կազմող բոլոր մասերի վրա, որպէս ամբողջութեան հետ մի ազգային մարմին կազմող ամբողջ կազմակերպութեան վրա։

Կանխեցան մարդիկ, որոնք մեզ պատասխանեցին. «Ձեր մտքերը արդար են, բայց դեռ ևս տարաժամ են, Թող ազգը առաջ ինքնավարութիւն ստանայ, յետոյ քարոզեցէք այդ մտքերը»։

Բայց մենք կասենք, որ ոչ մի ազգ արժանի չէ ինքնավարութիւն ստանալու, մինչև որ չը պատրաստվի այդ ինքնավարութեանը, մինչև որ չը կրթվի կրօնական համբերատոլութեան և քաղաքացիական հաւասարութեան ոգու մէջ, մինչև որ կատարելապէս չիրացնի այդ քաղաքական գաղափարները։

Բաղդատութիւն Թիւրքիայի հայ մամուլը արձագանք տուեց մեր մտքերին,—և այդ էր, ի հարկէ, մեր գլխաւոր նպատակը։ Կ. Պօլսի հայոց մամուլը սկսեց նայել հայոց խնդրի վրա ոչ թէ կրօնական տեսակէտից, այլ ընդհանուր ազգային տեսակէտից, գուցե բերից թէանչանքներ Հայաստանի ազգաբնակութեան, որոնցից երևում է թէ հայը Հայաստանում, մեծամասնութիւն է կազմում։ Մեր թիւմակից Հայկին էլ մեզ գրում է թէ՝ ժամանակ է նայել ազգի վրա ցեղական տեսակէտից և եթէ մենք ջոկենք այլազգի հայերին լուսաւորչական հայերից, ներսոյան շատ տխուր գաղափար պէտք է կազմէ մեր քաղաքական հանճարի վրա, այն րոպէին, երբ Թիւրքաց Հայաստանի բովանդակ ազգը պէտք է հանդիսանայ ներսոյին, որպէս ինքնավարութեան արժանի։ Կ. Պօլսի «Մասիս» լրագիրը աւելի հեռու էլ գնաց, նա Հայաստանի ազգաբնակութեան վրա խոսելով, սկսեց զբաղվել ոչ թէ միայն հայ, այլ հայաստանցի անունը։

Մինչև որ մենք այդ մտքերը յայտնում էինք, դանվեցան խաւարասէրներ, որոնց պարագլուխը պ. Պետրոս Սիմէոնեանն է, «Մեղու» խմբագիրը, և որոնք իրանց յատուկ խարդախութեամբ, իսկոյն օգուտ քաղելով մեր յարատեան խնդրից, ուրիշ կերպարանք տուեցին այդ խնդրին, հաստատացնելով ժողովրդին, թէ «Մշակը» քարոզում է հայերին կրօնափոխութիւն.... և ինչ կրօնափոխութիւն՝ դէպի բողոքականութիւնը։ «Մշակը» նոյնքան համակրութեամբ է խոսել և հայ-կաթոլիկների և հայ-մահմետականների և հայ-բողոքականների մասին։ Ինչից եղրափակեց «Մեղու» խմբագիրը թէ մենք բողոքականութեանը աւելի ենք համակրում,—չը գիտենք։ Կիցուք այսպէս էլ լինէր, ազգին ինչ փոյթ մեր անձնական համակրութիւնը, մեր անձնական ճաշակը։ Մենք ազգի վրա տարօրութիւն չունենք ազգել զգացմունքի միջոցով, այլ մտքի միջոցով, մենք ազգի վրա չենք բարձում մեր անձնական ճաշակը, մենք նրան յայտնում ենք անհերքելի, ժամանակակից գիտութիւնից մշակված ճշմարտութիւնը, թէ ազգը միշտ թոյլ կը լինի, ազգութիւն չի կ ա ր ո ղ, այլ միայն կրօնական ազանդ կը լինի, քանի որ ինքն իր ձեռքով իրան կը վնասի, իր միւսը արուեստական կերպով կը պակասեցնի, կոյր մոլեռանդութիւնից դրդված կը վիժի իրանից ազգութեան ամբողջութիւնը կազմող այս կամ այն մասը, միայն այն պատճառով, որ այդ մասը ուրիշ կրօն է դաւանում, Աստուծուն ուրիշ կերպ է պաշտում, քան թէ մեծամասնութիւնը։ Այնին հայը պատասխան է տալ ինչ և եթէ նա, ինչ կրօնին և պատկանելով, իրան հայ չէ անուանում, նա ազգուրաց է, նա դաւաճան է իր ազգութեան, նա ինչ կրօնի կը պատկանի այդ հայը,—այդ մեզ փոյթ չէ. նրա հաւատը ազատ է։

Մինչև որ ինքն Սիմէոնեանցը խարդախութեամբ աշխատում էր ջնջել մեր ջանքերը, որոնցով մենք կամենում էինք հաստատել ազգի այս և այս երկպառակիչ մասերը, աշխատում էր գրգռել ամբոխ մոլեռանդութիւնը և մեր

Fonds ARAM

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿՐՕՆ ԵՒ ԱԶԳՈՒԹԻՒՆ

I

Ինչպէս յայտնի է ընթերցողներին պատրվեցան Թրանսիայից կարծեմ այդ աքսորված հզուիտներից մինը եկաւ այստեղ և այժմ կ՚օգտուի է ապրում....

Նախերում տպվեցաւ «Մեղու Հայաստանի» լրագրում նի յօդուած Գ. Ե. առորագրութեամբ, կ՚օգտվից գրած, որ կատարելապէս չ՚նչում է եզուիտական ոգով։

«Մեղուի» խմբագրութեան կարծիքով այդ յօդուածը վերջնական վճիռ է տալիս այն պօլեմիկայի, որ իրր թէ ծագել է «Մշակի» և «Մեղուի» մէջ կրօնափոխութեան խնդրի առիթով։

Նախ պէտք է ասենք, որ մենք ոչինչ պօլեմիկ չենք ունեցել և դիտաւորութիւն էլ չունենք բանակռիւ «Մեղուի» հետ, ապագայում համարձակ որ և է բանակռիւ մի լրագրի հետ, որ ազնիւ կերպով բանակռիւ չը գիտէ, այլ միշտ տոկորութիւն ունի յեղաշրջել ճշմարտութիւնը։ Երկրորդ՝ մեր յարուցած խնդիրը ազգային միութեան խնդիր էր և ոչ թէ կրօնական միութեան, «Մշակը» մի րոպէ անգամ տած չէ կրօնափոխութեան մասին։

Մենք ասեցինք. ազգը բաղկացած է այլ և այլ դաւանութիւններից, այդ բոլոր դաւանութիւններին պատկանող հայերը պէտք է միանան ազգութեան մէջ. կրօնը մի ազգի, մի ցեղի, մի ազգութեան, որ ունի իր հայրենիքն ու մայրենի լեզուն, չէ կարող ընդհանուր ազգային յատկանիշ լինել. կրօնը մարդու անհատական անբաժանելի համակումքի արդիւնք է։ Մի ազգ կարող է ազգութիւն կոչվել երբ ունի ընդհանուր հայրենիք և մայրենի լեզու, մարդիկ, որոնք մեզ պատասխանեցին «Ձեր մտքերը արդար են, բայց դեռ ևս տարաժամ են, Թող ազգը առաջ ինքնավարութիւն ստանայ, յետոյ քարոզեցէք այդ մտքերը»։

Բայց մենք կասենք, որ ոչ մի ազգ արժանի չէ ինքնավարութիւն ստանալու, մինչև որ չը պատրաստվի այդ ինքնավարութեանը, մինչև որ չը կրթվի կրօնական համբերատոլութեան և քաղաքացիական հաւասարութեան ոգու մէջ, մինչև որ կատարելապէս չիրացնի այդ քաղաքական գաղափարները։

Բաղդատութիւն Թիւրքիայի հայ մամուլը արձագանք տուեց մեր մտքերին,—և այդ էր, ի հարկէ, մեր գլխաւոր նպատակը։ Կ. Պօլսի հայոց մամուլը սկսեց նայել հայոց խնդրի վրա ոչ թէ կրօնական տեսակէտից, այլ ընդհանուր ազգային տեսակէտից, գուցե բերից թէանչանքներ Հայաստանի ազգաբնակութեան, որոնցից երևում է թէ հայը Հայաստանում, մեծամասնութիւն է կազմում։ Մեր թիւմակից Հայկին էլ մեզ գրում է թէ՝ ժամանակ է նայել ազգի վրա ցեղական տեսակէտից և եթէ մենք ջոկենք այլազգի հայերին լուսաւորչական հայերից, ներսոյան շատ տխուր գաղափար պէտք է կազմէ մեր քաղաքական հանճարի վրա, այն րոպէին, երբ Թիւրքաց Հայաստանի բովանդակ ազգը պէտք է հանդիսանայ ներսոյին, որպէս ինքնավարութեան արժանի։ Կ. Պօլսի «Մասիս» լրագիրը աւելի հեռու էլ գնաց, նա Հայաստանի ազգաբնակութեան վրա խոսելով, սկսեց զբաղվել ոչ թէ միայն հայ, այլ հայաստանցի անունը։

Մինչև որ մենք այդ մտքերը յայտնում էինք,

Ընդ այդմ ձեռնարկ կրեցի Ծովինարի «Աղջկան» մասին խօսելու, որ կ՚ուզէ ըլլալ ամենէն ազնիւ եւ ամենէն ազատ ստեղծագործութիւնը, որ ծնած է մեր գրականութեան մէջ։ Ան ինծի համար ոչ միայն հետաքրքրական էր իր նիւթով, այլ եւ իր ձեւով։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ ձեւեր, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ ոճեր, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ ոգիներ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ գրականութիւն, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ արուեստ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ կեանք, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ մարդ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ կին, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ տղայ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ աղջիկ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ ծերունի, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ մանուկ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ կենդանի, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ բոյս, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ հող, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ ջուր, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ օդ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ կրակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ երկինք, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ աստղ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ լուսին, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ արեւ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ ամպ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ անձրեւ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ ձիւն, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ կարկուտ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ մրրիկ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ փոթորիկ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ ամրան, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ գարուն, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ աշուն, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ ձմեռ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ տարի, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ դար, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ հազարամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ միլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ միլիարդամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ տրիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ քվատրիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ քվինտիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ սեքստիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ սեպտիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ օկտիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ նոնիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ դեցիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ անդեցիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ տուդեցիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ տրեդեցիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ քվատուորդեցիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ քվինդեցիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ սեքսդեցիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ սեպտենդեցիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ օկտոդեցիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ նոնդեցիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ վիգինտիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ անվիգինտիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ տուվիգինտիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ տրեվիգինտիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ քվատուորվիգինտիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ քվինվիգինտիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ սեքսվիգինտիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ սեպտենվիգինտիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ օկտովիգինտիլիոնամեակ, միայն թէ անոնք ինքնուրոյն ըլլան։ Ես կը սիրեմ ամէն տեսակ նոնվիգինտ

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂՎԱՂԻՑ ԱՌԱՎԱՏ ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ

Խմբագիր—հրատարակիչ Ա. Ա. Ալեքսյան

Ա. Ա.

Տպարան Ա. Ա. Ալեքսյանի, Ղ. Ա. Ա. Ա

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՆՆԵՐ

ԳՏՆՈՒՆՑՆԻ

12-ին այս օգոստոս ամսի, առաջին առաւօտեան վեց ժամին ցերեկ Կրիմսրիչ Ճարտարվեստանոցի մոտակայքին յանդիպ նկատեցի քարվանատարային Արծրունոյ, գոտեվերահսկ աշակերտ նրա Սեդրակ Վասրանեանց, մի բուժմունիկ գանազան վիճակներով 60 րուբլի, բաժակներով 300 րուբլի, ուրիշ մի վճարած վիճակ 1085 րուբլի և այլ բաժակներ թուով 43 հատ, նմանապէս մարկայք և պատրաստի վոդ 73 րուբլ. որս կորցնողն հրավիրվում է յիշեալ Ճարտարվեստանոցի մոտակայքին ապացուցելով նրան պատկանելու նրան այն կորուսեալ բուժմունիկի, ինչ առանձին:

1—3

ՆԵՐՔԻՆ ՄԵՆԱՐԱՆԻ

«ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ»

Թիֆլիս-Կուկիայում Ալեքսեյևսկի փողոցի վերայ Ոստոմ Մանդինեանի տանն:

Օգոստոսի 20-ին կը սկսուին նարեկների քննութիւնները և ընդունելութիւն. ուսումնարանն ընդունելու է պիշերօթիկ և կիսապիշակ աշակերտներ:

4—6 (2)

Այս օգոստոսի 20-ից Օրբել Օրբելեանցի և Կարապետ Բէլոխեանցի մանաւոր ուսումնարանում կը սկսուին նորեկ աշակերտների ընդունելութիւն: Ուսումնարանը պահպանում է պիշերօթիկ և ընդունում կիսապիշակ աշակերտներ, պատրաստելով նրանց Տփխիսու բոլոր միջնակարգ դպրոցների առաջին և երկրորդ դասարանց համար:

2—6

Ծախվում են ԴՐԱՍԵՂԱՆ, ՀԱՑԻ ՍԵՂԱՆ և ԱՓՈՒՆԵՐ: Արիանաշինակայա փողոց № 46 Թիֆլիսում:

5—5

Շուտով լոյս կը տեսնէ ԴԱՇՆԱՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՐ ԶԱՑՆԱԳՐԱՆ ժողովրդական գործածական երգերի

Երկրորդ տետրակը

Զայնագրութիւն և հրատարակութիւն Յովհաննէս Աւետարանչեանցի, և կը պարունակէ իւր մէջ վեց երգեր:

1) «Ագռաւ ընկեր մեռանում եմ»
2) Ախտապիշ անձայն»
3) «Թամահներ առնենք, նվրա՛ր»
4) Մեր Հայրենիք. Թշուառ անտէր»
5) «Հայոց այգիներ» և
6) «Հայրենիք Արրատեան»

Երկրորդ տետրակի գինը լինելու է մի րուբլի. ցանկացողները առանձ դաշնամուրի համար ձայնագրած երգերի առաջին տետրակը, որ պարունակում է իւր մէջ հետևեալ երգեր. 1) «Անի քաղաք». 2) «Ինձ համար, չէ». 3) Ճուրթը փչեց» և 4) «Միծեռնակ» պէտք է ուղարկեն մի րուբլի. առանց առնելի գնողներին 20 % զիջում է լինելու:

Նոյն հեղինակի մօտ վաճառվում է նոր ԵՐԳԱՐԱՆ ՖԼԷԳՈՒՈՆԻ, որի մէջ պարունակվում են 50 հատ բնաիր նոր հրատարակած երգեր: Գինը 30 կոպէկի: Ցանկացողները առանձնու և՛ ձայնագրած երգերը, և՛ Ֆրէյտաւնի նոր երգարանը, պէտք է ուղարկեն մէկ րուբլի և 30 կոպ. հետևեալ հասցէով: Въ Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджянцъ На Петхаинской ул. собственный домъ № 13.

Գայանեան և Ներսէսեան գպրոցների ուսուցիչ պ. Վարձելեանը իր փոքրատառ մէջ ընդունում է միայն 20ՈՒ պիշերօթիկ աշակերտ հիներ: Պիտի ուղղակի «Մշակին» խմբագրութեանը:

2—5

ՋԱՆՁԻՒԱՋՈՎԻ ՄԵՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ շաբաթական վաճառումն է պիշտական վաճառումն ամեն օր ժամը 9-ից առաւօտեան մինչև 12 կէսօրն, թէ րակում և թէ մոտակայում:

2—4

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԿԱՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԱԿԱՆԴՊՐՈՑԻՑ Առաջիկայ 18⁸⁰/₈₁ ուսումնական տարին, ցանկացողների համար Անգլիարիա (վարժապետական գպրոցը) մանելու, կան 4 վականսիաներ պատրաստական դասատան և 6 վականսիաներ առաջին դասատան մէջ: Խնդիրքները ընդունելութեան մասին տրվում են մինչև 15 օգոստոսի: Մրցողական հարցաքննութիւնները կը լինեն 20 օգոստոսից մինչև նոյն ամսի 25:

3—3 (1)

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԱՆՈՑԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դավրօնսկի կանանց հիւանդ. Վօրալեվիչ ներքին հ., Թօմաևա նոյն կանանց և երեխաների հ., Քուչարեանց խիբուրգիական և աչքերի հ., Շաեմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիբուրգիական հ., Վ. զօրօվ վիներական և բողոքի հ., Իկյա աչքի հ., Թաթուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեաղով, Լիսիցեվ և Վ. Միշևի ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուզվօվսկի ներքին հ., Շաէմ՛բօրսկի կնիերական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վ. զօրօվ վիներական և բողոքի հ., Թօմինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վ. Երմիշևի ներքին հ., Քուչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Դավրօնսկի կանանց հ., Մինկևիչ խիբուրգիական հ., Կրասնօգլեաղով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բաթուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շաէմ՛բօրսկի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վ. Երմիշևի ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւիաթոյժ օրերն ազքատ հիւանդները բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի պիրնկատար Լիսիցեվ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԳՈՒՐԻՈՒ ԵԿԱԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿ

Մամուլի տակից գուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Ջ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Գրաքաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԷՈՆԵՑԱՆՑԻ:

Ա. ՏՂԻ նախապիտելիք (իբրև հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիզի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏՂԻ մասն ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

գումարով առնողներին զիջում կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏՂԻՆ մասը քազաքական:

19—20

Ազնքսանդրապոլու երկաթ. դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ուսուց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկաթ. դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձուք { Սարգիս Միրզայեանց.
Ղազարոս Խաչակեանց.

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ Հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկեր, յորոց ութն նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր Հանդիսի համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Ազիազեան արք եպիսկոպոս, Միքայէլ Միհանսարեանց, Նոր-Փաշա, Կարին քազաք, Պետրոսեան Հայոց նկեղեցին, Արճարան Հայոց ի Կարին, Սոխալ Հայ ընտանիք ի Վան, Վան քազաք, Կամ Հայերէն աւետարանին, Նուիրելոյ Նորին Կայսերական Մեծութեան ի Կաթուղիկոսէն ամենայն Հայոց:

Ներկայ սոյն բաժանորդութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն առնելոյ կամ դնել «Փարոս Հայաստանի» Հանդէսն փափաքում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ.:

Տփխիսում առնելոյ կարելի է պ. Օ. Գրիգորեանցի և Կենդրոնական գրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Հայրապետ Մ. Մոսէեանց:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳԱՐՏԷՋ

ԵՒ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսի քննութիւնները և նարեկների ընդունելութիւնը տղայոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակի:

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԵԼՈՒ Է ՊԱՆՍԻՕՆ ՈՒՐ ԿՆԴՈՒՆՎԵՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Մխիթարեանց

Յուլիսի 1-ից վ. ԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵԿԱՐՆԻԱՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի առանձ կաթի, շօկոլատ, թէյ և պատրաստված հանքային ջրեր:

33—40

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ վերջացրած Հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարաններում 8 ՏԱՐԻ պատասխանութիւն տրած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից կանանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ ստանալ բացատրելս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱՆՈՒԹԵՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՇԻԱՆՑՆԱՑԻՑ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

11—22

ՄԻՆԱՍ ԳԻՒԼԶԱՏԵԱՆ, որ կանոթայ ունի ԹԱՒՐԻԶ քազաքում, ընդունում է ամեն տեսակ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԾԱՆՉՆԱԲԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կամ ի օն ոք կատարելու անյապաղ, ամենայն ձշտութեամբ, և դիմում է պ. պ. վաճառականներին, առաջարկելով իր ծառայութիւնը:

5—5

Дозволено Цензурою 13 Августа 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա Մխիթարեանց

Типографія А. А. Мхитаровыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 142 Օգոստոսի 15 (27) 1880 Օգոստոսի 15 (27) № 142

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԵՂՈՒ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարեվերջը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ձախիլեանում պրծած են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք պիտուի են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Հայի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն չափ օրով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ազգաններ և հարուստներ— Նէրքին տեսութիւն Մանկավարժական ժողով Նամակ Շամախուց Նամակ Իգդիրից Նամակ Նոր-Բայազէդից Նամակ Ղարաքից Նամակ Նախիջ. Նամակ Խմբագրին — Արտաքին տեսութիւն Անգլիա Արևելեան գործերը Ալբանական շարժումը — Մշակին հեռագիրներ — Յայտարարութիւններ

ԱՂՔԱՏՆԵՐ ԵՒ ՀԱՐՈՒՍՏՆԵՐ

—

Երբ որ մենք խօսում էինք, մի քանի ժամանակ առաջ, այն բանի վրա թէ մեր կանայք և օրիորդներ շատ լաւ կանէին բժշկութիւն սովորելու, մենք յայտնում էինք այն միտքը, որ գոնէ Կովկասի մայրաքաղաքներում ապրող հայ հարուստ ընտանիքների օրիորդները մտնէին կանանց համար Պետերբուրգում հիմնված բժշկական բարձրագոյն դպրոցը։

Ներս կարող ենք ասել և Ղրիմի հարուստ հայ ընտանիքների մասին։ Այդ դժբաղդաբէս մեր հարուստները բոլորովին անտարբեր են դէպի որ և է առաջադիմական շարժում իրանց ազգի մէջ։

Այդ դեռ բաւական չէ։ Մեր հարուստը մի կողմից արժանաւորութենից ստոր է համարում իր աղջկան ուղարկել բժշկական բարձրագոյն դպրոցը, բժշկական ուսումը սովորելու համար, իսկ միւս կողմից, երբ իր հայրենակիցների շրջանում պանծում է մի ազգասէր օրիորդ, որ ցանկանում է բժշկութիւն սովորել, բայց նիւթական միջոցներ չունի, մեր հարուստ հայը նրան էլ չի օգնի իր նիւթական միջոցներով։

Այդպիսով մեր հարուստները համ իրանք ոչինչ չեն անում մի տաւտար առաջադիմութեանը իրանց սեփական շրջանի մէջ նպաստելու համար, համ էլ օգնութեան ձեռք չեն մեկնում իրանց ազգի չքաւոր շրջանից դուրս եկած անձնների առաջադիմական ձգտումներին նպաստելու համար։

Այդ գիտէք, ինչքան նման է։ Մի մարդ գնդացիկ կերակուր ունենայ իր սեղանի վրա դրված, բայց ոչ ինքն այդ կերակուրից ուտի, որովհետև կուշտ է, ոչ էլ ուրիշին տայ այդ կերակուրից ուտելու....

Եւ ահա, երբ մի չքաւոր հայ օրիորդ, ինչպէս յայտնեցինք մեր երէկվայ համարում, գովելի ցանկութիւն ունի բժշկական ուսում առանալու, նա իր բնակերուհիների հետ պէտք է հազար ու մի չարչարանքով մի քիչ փող հաւաքի, կամ ստորագրութիւն բանալով, կամ կօնցէրտ ու ներկայացումն տալով, աղաչանքով պաղատանքով մեր հարուստներից սրան նրան տոմսակները ծախի, որոնց մեծ մասամբ արհամարհանքով վերադարձնում է հարուստ հայը։

Այդպիսով մեր հասարակութեան հարուստ և աղքատ դասակարգերի մէջ ոչինչ բարոյական համերաշխութիւն չը կայ, կարծես թէ նրանք երկու միմեանց հակառակ բանակներ են, երկու տարբեր ազգութիւններ են։

Այն ինչ, որքան աւելի ստացկադէմ կը լինէր մեր ազգութիւնը, եթէ մեր այդ երկու դասակարգերը միմեանց փոխադարձաբար օգնէին։

Պիտուի ենք մեր հայ օրիորդներին և տիկիններին և ազաչում ենք նրանց, թողնել իրանց տարբեր, անպտուղ, շռայլ կեանքը, մտածել վերջապէս իրանց չքաւոր քոյրերի մասին, որոնք ունենան ծարաւ ունեն և ազգի բնդհանուր առաջադիմութիւնը աչքի առջև ունենալով, հիմնել իրանց մէջ մի հաստատ ընկերութիւն՝ կանանց լուսաւորութեան գործին նպաստելու համար։

Դորանով նրանք կապահովեն իրանց չքաւոր և աշխատասէր քոյրերին հազար և մի չարչարանքից պատիւ ստորացնող բարտորութիւններ անելու կամ անպէտ ներկայացումներ տալու, այլ կունենան մի հաստատ դրամագլուխ, որի տոկոսներով տարին գոնէ երկու, երեք ազնուհիներ կարող են պահել բարձրագոյն կամ այլ դպրոցներում։

Ժամանակ է, աշխատել վերականգնել բարոյական համերաշխութեան կապը մեր ազգասէր և հարուստ դասակարգերի մէջ, աչքի առջև ունենալով ազգի ընդհանուր բարոյական շահերը։

Իսկ այդ գործին ձեռնամուխ լինելը կարող են միմիայն մեր հարուստ դասակարգի կանայք և օրիորդներ, որոնցից ենք ապասում մենք այդ ազգօգուտ գործի իրագործումը։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

—

Ղազախ հայոց դպրոցների ընդհանուր բարեկարգութեան կարևորութիւնը, 1880 թուականի օգոստոսի 6-ին հետևեալ անձինք՝ արժ. հայր Սահակ Տէր-Սահակեանց, մեծ. օր. Գէորգ Յովհաննիսեանց, և ս. ս. Գևորգ Բարխուդարեանց, Աբիսողոմ Յովհաննիսեանց, Նիկողայոս Խոտրամեանց, Պապայել Պապայեանց, Նիկողայոս Տէր-Վահանեանց, Մկրտիչ Անանեանց, Թաւիթ Քալանթարեանց, Յովհաննէս Նազարեանց, Ամիրան Մանդինեանց, Գրիգոր Շահբազեանց, Նիկողայոս Նաւասարդեանց, Պօղոս Քահանեանց, Աշոտ Իշմաւրաքեանց, Մինրան Բաղդասարեանց, Կարապետ Էդիշխանեանց, Սարգիս Աւալեանց, Սարգիս Աստուածատրեանց և Պօղոս Սահակեանց ժողովեցան Թիֆլիսի Ս. Գայիանեան օրիորդական դպրոցը, ուր հոսմանձոյն Վ. Հախափառ Կաթողիկոսի կանոնագրութեան, որ արված է թեմական վերատեսուչներին ուսուցչական ժողովներ կազմելու մասին՝ խորհրդակցելով միմեանց հետ, որոշեցին, որ առաջիկայ 1881 թուականի ամառային արձակուրդին բոլոր հայոց դպրոցների թեմական վերատեսուչները, անուչները և ուսուցիչները՝ Վրաստանի և Իմերէթի թեմական վերատեսչի հրաւիրանօք ժողովին Թիֆլիսում իրրև կենտրոնական քաղաքում և ընդհանուր ոյժերով մշակեն այդ ծանրակշիռ հարցը։

Վերոյիշեալ անձինքներից բաղկացած խորհուրդը որոշեց կազմել Թիֆլիսում երկու յանձնաժողով՝ մին տնտեսական, միւսն ուսումնական, որոնց գործը պէտք է լինի առաջայ ընդհանուր ուսուցչական ժողովի համար ներկայ տարվայ ընթացքում նախապատրաստութիւններով զբաղվիլ։

Ժողովը հարկաւոր դատեց այժմէն իսկ տալ այդ յանձնաժողովներին հետևեալ ծրագիրները։

Ա. Տնտեսական յանձնաժողովի պարապմունքը լինելու է։

1. Միշտ ընդհանուր ուսումնական ժողովի համար ձանապարհածախս, բնակարան և սնունդ հայթայթել։

2. Պատրաստել ուսումնական պիտոյքներ քոյ առաջարկութեան ուսումնական յանձնաժողովի։

Ա. Ուսումնական յանձնաժողովի պարապմունքը լինելու է։

1. Պատրաստել մի ծրագիր ընդհանուր ժողովի պարապմանց համար։

2. Կազմել մի օրինակելի դպրոց։

3. Որոշել այդ դպրոցի համար ուսումնական պիտոյքների ցուցակ տնտեսական յանձնաժողովին առաջարկելու։

4. Պատրաստել ընդհանուր ծրագիր ծխական և միջնակարգ դպրոցների համար՝ ընդհանուր ժողովի բննութեան թեմերը առաջարկելու։

5. Որոշել ընդհանուր հարցեր թեմական վերատեսուչներին հայորդելու, որպէս զի մշակվեն իւրաքանչիւր թեմի դպրոցների մանկավարժական ժողովներում։

6. Հրաւիրել մանկագէտ անձինք՝ թէ մանկավարժութեան և թէ գիտութեան այլ և այլ ճիւղերի վրա դասախօսելու նպատակով։

7. Առաջարկել թեմական վերատեսուչներին, որ իրանց թեմերի դպրոցների մանկավարժական խորհուրդի ընդհանուր հարցերին վերաբերեալ արձանագրութիւնները ներկայացնեն ընդհանուր ժողովին։

Վերոյիշեալ անձինքներից բաղկացած ժողովը յանձնեց Վրաստանի և Իմերէթի վերատեսչին՝ մեծ. ս. Գէորգ Բարխուդարեանին իր բնտրութեամբ կազմել Թիֆլիսում հիշեալ տնտեսական և ուսումնական յանձնաժողովները։

Ա.

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒԻՑ

—

20 յուլիսի

Շամախեցիները իրանց անտարբերութեամբ դէպի տեղական Հայաստանի մեր թշուառ եղբայրները ցոյց տուին իրանց ստանաւորութիւնը, նաև արհամարհանքը դէպի ընդհանուր ազգային գործը։ Եթէ կասեն՝ մենք ևս 111 րուբլի ժողովեցինք՝ այդ մասին կարող եմ պատասխանել. Շամախուցիք 800 տուն լուսաւորչականների տուածը (111 ր.), մի հարիւր տուն աւետարանական հայերի տուածի հետ (115 ր., և 62 րուբլի) շատ աննշան էր։ Բացի այդ, լուսաւորչականների տուածը եղել է երկու նպատակի համար, մէկը «Արտաքսեան ընկերութեանն և միւսը վանի ժողովից։ Այդ ժողովածն էլ եղել է շնորհիւ մի օտարական ուսուցչի, որը ընկած խանութները հազար ու մէկ կծու խօսքեր լսելուց յետոյ կարողացել է ժողովել յիշեալ գումարը, այն էլ 10 րուբլու չափ պարձեալ ուսումնարանականներից։

Երբ աւետարանական հայերը, որոնց մեր լուսաւորչականները գիտեցած են ասում և չեն էլ ուզում հայ անուանել, խստուն բազմութեամբ յաճախում էին ժողովարան, ուր՝ լսելով Հայաստանի թշուառ դրութեան վրա քարոզը, չտապում էին լցնել սովից համար նշանակված դրամարկղը իրանց ի սրտէ բղխած ողորմութեան տուրքով,— մեր լուսաւորչականները վաղ առաւօտից իրանց խանութները չարունակելու, մոլորելով ակնդետում երկու բանտաց և մէկ եպիսկոպոս չորս պատի մէջ իրանց ժամերգութիւնը կատարելիս։ Զարմանալի է սրանց (ժողովրդեան) տառնասրաութիւնը դէպի եկեղեցին և կրօնը. ամբողջ տարին եկեղեցին դատարկ է լինում. եթէ մէկին հարցնում ես պինդ եկեղեցի չէք գնում, պատասխանում է պինդ կայ եկեղեցում. մի քարոզող կայ, որ գնաք լսելու Այնպան ախոնարհեցած—Ապրեցած ենք լսել, որ ինքներս անգիր ենք արել։ Բայց եթէ հոգեբանականն ես դառնում, թէ պինդ քարոզ չէք առում եկեղեցում, պատասխանում է. մեզ տանք քարոզ, պատերին տանք

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՎԱՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

Ղ. Ջալալեանց

Երեկոյեան ժամը 7-ին Ղ. Ջալալեանցի անունով գրադարանում տեղի ունեցաւ Վահան Կարապետեանի մահուան 8 տարելիցին նուիրուած հանդիսութիւն։ Ներկայ էին մեծ թուով հանդիսականներ։

Հանդիսութեան բացման խօսքով հանդէս եկաւ Ղ. Ջալալեանցի անունով գրադարանի վարիչ Ա. Ղազարեանը։ Նա ներկայացրեց Վահան Կարապետեանի կեանքի ու գործունէութեան ուրուագիծը։

Ապա ելոյթ ունեցան Ա. Ղազարեանը, Ա. Ալիշանը, Ա. Ղազարեանը, Ա. Ալիշանը, Ա. Ղազարեանը, Ա. Ալիշանը,

այդ կրկնում են, մինչև որ էլ մյմեանց ձայնը չէ սվում։

Մկկ 10 տարիական աղայ թուրքերէն այ նաթ, այ նաթ (սիրեկան, սիրեկան. այստեղ փողոցնեում թուրքերէն կերգեն և 6 տարեկանից սկսած է եկան եթէ երգից ոչինչ չիմանայ, անշուշտ այ նաթ, այ նաթ գիտէ և մեքենայաբար կերգէ ու կերգէ) երգելով գնում է։ իսկ միսը՝ փողոցի հակառակ կողմից նկող Նրան հասակակից աղան Նրան այ չոռ, այ չոռա՞ է ասում։

—ա՛ինչ գալաթ ես անում, հարցնում է երգողը։

—ոկ.պաթը դուռ ես անում, ախախախ (յիմար) լակուտ, ասում է միսը Նրան մտածելով։

—ոկ.ուռաումադ, ասիդ քեզ քաշես, խի՞ ես ինձ ուշունց (յիշող) տալիս։

—ոկ.ուռաումադ էլ ես, սափրիկ էլ ես, էշ էլ ես, քու...բայց ականջդ խփիր չուտ, որ չը լսես ինչ ամենատող և ամենատմբաղ հայհոյանքներ են թափվում սրանց բերանից, եթէ կարող ես բաժանիր մեմեանցից, որ իրար գլուխ չը պատառեն։

Ոչ լսես և ոչ տեսնես, երբ այս հայհոյողները թուրքերի տղաներից լինեն։ Տատուհինգ, քսան տարեկան և ասելի հասակաւորների կրնները (մեծ մասամբ յիմար բաների համար) ասանց մէկը միւսի քիթը, գլուխը չը ջարդելու, չարնոտելու չէն վերջանայ։ Միանգամ դաշոյներով վիրաւորել և սպաներն էլ շատ է պատահած։ Սրանց կռիւների մէջ, էլ կին, հայր, մայր, մեռնալ, գերեզման, հաւատ, օրէնք էլ ոչինչ չէ մնում, որ չը հայհոյվի։ Քառասնի և զգուելի տեսարաններ են ներկայացնում սրանց կռիւները. ներկայացնել պատկերներով սրանց կռիւները անկարելի է։

Իսկ ինչ են անում սրանց ծնողները։ Նրանք ամեն տեսակ կերպարա միջոցներով կամենում են, որ սրանց համար հարատեւութիւն թողնեն. Նրանք աշխատում են գոյել և իրանք էլ չը գիտեն թէ ում համար և ի՞նչի համար։ Սրանց ապագան տասած փորը կորած է համարվում։

Ակամայ մտածում ես. երբ մի քաղաքի մէջ երիտասարդութեան քաղաքացի և ինքը յիւնեորդական մասը փողոցային այս յիշոցներով է կրթվում իրանց ծնողների անխոհեմութեամբ, այլ ևս ինչ կարելի է սպասել քաղաքի ապագայ նոր անդամներից։

Վայ այն քաղաքին՝ որի մեծ ազատութեանը փողոցն է։

Զ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳԻՐԻՆ

Թիֆլիս, օգոստոսի 4-ին

Խրմանի հայրիկի ի Վան հիւանդանոց չմնելու խորհուրդը իմանալով ազգասէր պ.Լիչկոս օգտի միջոցով, անասնելի եղաւ ինձ համար անտարբեր մնալ և ըստ կարճաց չափոյ օգնութեան ձեռք չը կտակարկը այն մեծ գործունէութեան հայրիկի։ Եւ առ որ հանգանակով ժողովվեցի 212 րուբլի 50 կ.։ Պարտն իմ համարեցի, ինդրելի ընդունիլ գումարն ի տեղ հատուցանել, և նորին հատուցն անունների ի տիպ մատնանել։

Զ. Հասան-Զալալեանց 25 ր., Տիկին Մելիք-Ադամեանց 25 ր., Եղբ. Տէր Օհանեանց 15 ր., Աննա Լմբինեանց 10 ր., Անյայտ անի 5 ր., Ա. Աբգարեանց 5 ր., Զ. Հասան-Զալալեանց 2 ր., Տիկին Երեմեանց 1 ր., Ս. Խաչատրեանց 3 ր., Եղիազարի Գևմունեանց 3 ր., Հէդինէ Կուկուջանեանց 1 ր., Թամամշեանց 1 ր., Էմմանիայ Աբրոհամեանց 3 ր., Գանաքել Թումիեանց 5 ր., Գաղիանցի 1 ր., Ց. Զալ. Ազամալեանց 1 ր., վարվարիա Յարութիւնեանց 1 ր., Տիկին Տէր-Աւագեանց 3 ր., Տիկին Եղիազարեանց 5 ր., Գարիկ Օհանեանց 2 ր., Նինո Մէքսուեանցիով 3 ր., Սալոմէ Մանդինեանց 2 ր., վառվառ Օհանեանց 1 ր., Ա. Աթոմեանց 2 ր., Հանգուցեալ Աստղի համար վանից Ինճաճեանցից 3 ր., Սօֆիո Տէր-Սարգսեանց 2 ր., Զարվարդ Խանգարով 2 ր., Ց. Պատրեանց 1 ր., Ա. Աստապեանց 2 ր., վ. Թումանեանց 5 ր., Օդոյ Քէֆինեանց 3 ր., Սօֆիոյ Աչօյանց 3 ր., Սօֆիոյ վարդանեանց 1 ր., Գոհար Աբիեանց 2 ր., Աչիկ Միրաբեանց 5 ր., Սօֆիո Գասպարեանց 3 ր., Օվանեսյ Արշակունեանց 2 ր., Աչիկն և Մարիամ Բէկուրքիկեանց 5 ր., Մակոյ Ալեքեանց 2 ր., Ա. Վ.ազարով 2 ր., Դ. Խանանաշվիլի (Տրէսյ) 1 ր., Ա. Լէվից (Տրէսյ) 1 ր., Ռ. Բէժիշաշվիլի (Տրէսյ) 1 ր., Մ. Բէժիշաշվիլի (Տրէսյ) 1 ր., Թ. Գաբիթաշվիլի (Տրէսյ) 50 կ., Մի անի 1 ր., վառվարի Գափթանց 1 ր., Լիզայ Վարդանեանց 2 ր., Լ/պայ Մամիկոնեանց 2 ր., Գ. Մակարով 1 ր., Օվանես Տէր-Ստեփանեանց 1 ր., Սօֆիո Միխանց 1 ր., Կ. Տէր-Գաբիթեանց 3 ր., կատարինէ Ա.ե-

աբեանց 2 ր., Լիզայ Պարսեղեանց 1 ր., Օր. Լիզայ Մուսխեանց 2 ր., Ա. Խօջապարսեղով 1 ր., Հ. Մինասեանց 1 ր., Աֆանասով 1 ր., Մակայ Միրզոյեանց 1 ր., Շաչինկայ Մարգով 3 ր., Ս. Սիրակոսով 1 ր., Ս. Գալզաբեանց 1 ր., կատարինէ Բագանսասեանց 1 ր., Սանամ խաչատուրեանց 3 ր., Մ. Միրաբեանց 5 ր., Մակայ (Մարիամ) Նիկողոսեանց 5 ր.։ Գումարն է 212 ր. 50 կ.։

Մակայ (Մարիամ) Նիկողոսեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ

—

Լրագիրները մէջ կարդում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները։

Անգլիական պարլամենտի նիստերը գեռ շատ չեն փակվի։ «Times» լրագիրը յայտնեց, որ պարլամենտը շարունակ նիստեր կունենայ մինչև սեպտեմբերի 12, այնպէս որ պարլամենտի անդամները ստիպված կը լինեն գարձեալ մի ամիս աշխատել։

Գլադստոնի մինիստրութիւնը, խոհեմով պարլամենտական հին սովորութիւնը, չը համաձայնեց յետաձգել այն օրինագծերի քննութիւնը, որոնք յիշված էին գահական ճառի մէջ այժմեան պարլամենտի բացվելու ժամանակ։ Երբ ընդդիմադրական կուսակցութեան անդամներից մէկը հարց առաջարկեց պարլամենտի փակվելու մասին, Գլադստոնին իր հիւանդութեան ժամանակ փոխարինող մարկիզ Հարտինգտոն ասաց, որ կառավարութիւնը դիտաւորութիւն չունի յետաձգել ոչ մէկը առաջարկված օրինագծերից։ Այդ պատասխանը պահպանողականները չը հաւանեցին։ Ցայտնի է, որ երբ ազատամիտ կուսակցութիւնը ընդդիմադրում էր, նա անդադար մեղադրում էր Բիկօնսֆիլդի մինիստրութեանը, որ նա անդադար յետաձգում էր ամենահրամեշտ վերանորոգական նախագծերի քննութիւնը։ Պահպանողականները յոյս ունէին, որ Գլադստոնի մինիստրութեանը պատահած դժուարութիւնների մի շարքը կը ստիպէ ազատամիտ մինիստրութեան հեռանել իր նախորդի օրինակին և այդպիսով պահպանողականները աւելի կունենային պատրաստութիւն, որ ազատամիտները չեն կատարում իրանց խոստումները։ Այդ յոյսերը չարդարացան։ Կառավարութիւնը պարլամենտի նիստերը ուշացնում է սովորականից ամիս ու կէսով աւելի, որպէս զի իր առաջարկած օրինագծերը ամրապնդապէս քննվին։

Այս վարմունքը նոյնքան յաջողակ է, որքան և համաձայն մինիստրութեան արժանաւորութեան հետ։ Համայնքների ժողովի մէջ նշանաւոր մեծամասնութիւն ունենալով, Գլադստոն կարող է հաւատացած լինել, որ իր միտքը նիստերի ուշացնելու մասին ընդդիմադրութիւն չի գտնի համայնքների ժողովի մէջ։ Մնացած ամսվայ ընթացքում անպլիական ազգային ժողովները միջոց կունենան վերջացնել այն բոլոր հարցերը, որոնցով երկիրը ամենից շատ հետաքրքրված է։ Եթէ լորդերի ժողովը կը մերժէ համայնքների ժողովից ընդունված կառավարչական օրինագծերից մի քանիսը, այդ հանգամանքը կապացուցանէ անպլիացիներին, որ լորդերի ժողովի մեծամասնութիւնը հետևաբար թշնամանութեամբ է վերաբերվում կառավարութեանը։ Այսպիսի վկայութիւններից յետոյ, մինիստրութիւնը պարլամենտի փակված ժամանակ կարող է հեշտութեամբ կառավարել երկիրը, չը վախենալով կորցնել ժողովրդի աչքի առաջ իր հեղինակութիւնը։

Պարլամենտական նիստերը սեպտեմբերի կէսին վերջանալով, մինիստրութիւնը միջոց կունենայ ապատ գործել այնպիսի բոլէին, երբ այդ ազատութիւնը նրան ամենից շատ հարկաւոր է։ Սեպտեմբերի կէսին գինեպետ Գլադստոն սպրէն Կանդահարի մասը կը լինի և մինիստրութիւնը կիմանայ նրա գործողութիւնների հետևանքները, միևնոյն ժամանակ արևելեան գործերն էլ մինչև սեպտեմբեր վճռողական բնաւորութիւն կը ստանան։ Անգլիական մինիստրութիւնը միջոց կունենայ այդ երկու հարցերն էլ իր հայեցողների և համոզմունքների համեմատ վճռելու։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

—

Լրագիրները հաղորդում են հետևեալ լուրերը։

Ձեռնարկած գործերի կատարելու մասին ստացված վերջին տեղեկութիւններից երևում է, որ բաւական ժամանակ կանցնի մինչև յունական կառավարութիւնը կը կարողանայ զօրքերի այն քանակութիւնը պատրաստել, որ բաւական լինի Ցաննատանին վիճակված նահանգները գրաւելու համար։ Ցունվարի վերջերին սկսվելիք պահեստի զօրքերի հաւաքելը և սպառում էին, որ մի 15 օրից յետոյ յունաց զօրքերի թիւը 20,000 կը հասնի։ Այդ թիւը կրկնապատկելու համար գոնէ վեց շաբաթ ժամանակ կը հարկաւորվի, այնպէս որ թիւրքաց սահմանները անցնելու համար զօրքերի անհրաժեշտ եղած քանակութիւնը երկու ամսից առաջ պատրաստ չէ կարող լինել։

Սրանից երևում է, որ Արևելքում վճռաղական գործողութիւնները սեպտեմբերի վերջին կը սկսվին։ Մինչև այդ ժամանակը ամեն բան, գոնէ յունական հարցի վերաբերութեամբ, կը ատհմանափակվի պատրաստութիւններով։ Այդ ժամանակամիջոցի ընթացքում պետութիւնները միջոց կունենան կատարել համաձայնութիւն կայացնել ծովային ցոյցի վերաբերութեամբ և ոչնչացնել այն անորոշ կէտերը, որոնց պատճառով մի քանի պետութիւնները ծովային ցոյցը անօգուտ են համարում։

Այդ երկրորդական հարցերը պետութիւնները ստիպված կը լինեն վճռել այն ժամանակամիջոցից առաջ, որ առած է Բ. Դրանը Դուլցինիոն Ձերնօգօրիային յանձնելու համար։ Դուլցինիոն Ձերնօգօրիային յանձնելու ժամանակ եւրոպական նաւատորմը պէտք է մօտ լինի, որպէս զի հարկաւոր դէպքում կարողանայ օգնել Բիզա-փաշային և մինչև անգամ ստիպէ նրան կատարել իր վրա առած պարտականութիւնը։ Հասկանալի է, որ իրանց նաւատորմը Թիւրքաց ջրերը ուղարկելուց առաջ պետութիւնները պէտք է վճռեն, թէ այդ նաւերը ի՞նչ պէտք անեն։ Եթէ Դուլցինիոն առանց արդելքների Ձերնօգօրիային յանձնվի, նաւերը չեն վերադառնայ նախկին նաւահանգիստները, այլ կը մնան մինչև վերջանայ յունական գործը, ուրեմն նաւատորմի հրամանատարը պէտք է հրահանգներ ունենայ իր անելիքի մասին, եթէ Ցունաստանի և Թիւրքիայի մէջ պատերազմ պատահի։

Պարզ է ուրեմն, որ դիպլոմատական կողմից գործը երկու շաբաթվայ մէջ պէտք է վերջանայ և ինչպէս երևում է առանձին դժուարութիւններ չը կան։ Ֆրանսիայի կողմից առաջացրած անհամաձայնութիւնների մասին տարածված լուրերը պաշտօնապէս հերքվեցան։ Ֆրանսիական կառավարութիւնը հասկացնելով, որ ինքը չէ ցանկանում առանձնապէս դեր խաղալ Թիւրքիայի վրա գործելի ձևերի մէջ, միևնոյն ժամանակ յայտնեց, որ ինքը միւս պետութիւններից յետ չի մնայ։ Գերմանիայի և Աւստրօ-Ունգարիայի կողմից ընդդիմութիւն չէ երևում, ուրեմն մնում է միայն նաւատորմի հրամանատարութեան հարցը։

Այսպէս թէ այնպէս աշունքին Թիւրքիան նշանաւոր զիջումներ կանի, կամ արևելեան հարցը բոլորովին կը կերպարանափոխվի։

ԱՂԲԱՆԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

—

Բազուզայից դարձեալ սպառնացող լուրեր են ստացվում ալբանական միութեան գործունէութեան մասին։ Այդ քաղաքից ստացված հեռագիրը հաղորդում է, որ միլիսիները նորից վերադառնում են Տուզի, որովհետև ալբանական միութիւնը խոստացաւ նրանց հրացաններ և փող տալ։ Սկուտարիի քաղաքային մեչետի մէջ ալբանական ժողովը տեղական նահանգապետին պաշտօնանկ յայտնեց։ Մահմետական ալբանցիները իրանց երկրի համար անկախութիւն են պահանջում։ Ասում են, որ Պօդգօրիցայի մօտ ալբանցիների և չերնոգօրցիների մէջ նոր կռիւ է պատահել։

Այս լուրերին, նկատում են լրագիրները, պէտք է զգուշութեամբ վերաբերվել մինչև նրանք հաստատվին աւելի արժանահաւատ աղբիւրներից։ Անցեալ տարվայ փորձը հաստատեց, որ Բազուզայի մէջ ալբանցիների մասին ամեն բան հնարում են։ Բազուզայից ստացվեցաւ Ալբանիան անկախ յայտնելու, Մոնթենեգրոփաշայի և Թիւրքաց այլ աստիճանաւորների սպանման մասին մտալ լուրերը։

Ն. Պօլիից ստացված հեռագիրը հաղորդում է, որ Դուլցինիոն Ձերնօգօրիային յանձնելու համար ուղևորվում է Ալբանիա ոչ թէ գինուորական մինիստր Հասէյն փաշա, այլ Բիզա-փաշա, որ մի և նոյն ժամանակ Ալբանիայի գլխաւոր նահանգապետ է նշանակվում։ Որքան յայտնի է այդ փոփոխութեան պատճառը եւրոպական պետութիւններն էին, որոնք հակացրին Բ. Դրանը, որ նա աւելի հեշտութեամբ կը վերջացնի Ձերնօգօրիական հարցը, եթէ այդ յանձնաժողովութիւնը մի բուն Թիւրքի կը ապ, որ աւելի չի ունենայ ալբանցիների համակրելու։ Բիզա-փաշան յարմար է այդ պայմանի համար, որովհետև նա գործին բարեխղճաբար կը վերաբերվի։ Ալբանցիները չեն հաւանում այդ կարգադրութիւնը և շտապում են վախեցնել իրանց նոր նահանգապետին միլիսիաների վերադարձով։

Աւելի արժանահաւատ աղբիւրներից եկած տեղեկութիւնների համեմատ ալբանական շարժումը այլ ևս վտանգաւոր բնաւորութիւն չունի։ Բ. Դրան համաձայնութիւնը, թէպետ և պայմանաւոր, դիմել Դուլցինիօ Ձերնօգօրիային բուսական հանգստացրել ազատամրնեբրին։ Ազատամրութիւնը պահպանվում է ալբանական միութեան մասնաժողովից, բայց այնքան թուլացած է, որ թիւրքաց զօրքերի եւրոպացուն պէս Դուլցինիօի նահանգի մէջ անհրաժեշտ է հետապնդվել։ Հարկաւոր է, ի հարկէ, որ թիւրքաց զօրքերի հրամանատարը եռանդուռ մարդ լինի։ Եթէ հարցին ուշիմ կերպով նայինք, հնշտ կը լինի նկատել, որ Բազուզայից սպառվված լուրերի նպատակն է վախեցնել Բիզա-փաշային և ստիպել նրան հրաժարվել իր յանձնարարութենից։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Վ. ՊՕԼԻՍ, 12 օգոստոսի։ Դեսպանները հաղորդին Բ. Դրանը մի նոր միաձայն գրութիւն յանձնական խնդրի վերաբերութեամբ։

ՍԻՄԼԱ, 1 օգոստոսի։ Երբ անգլիացիները պատրաստ կան Կանդահարից Քաշնամիների վրա յարձակվելու համար, նրանք կորցրին 8 սքիցեր և 180 զինուոր սպանվածներ և 5 սքիցեր վիրաւորված։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 օգոստոսի։ Երէկ Մեծ Իշխան Ալէքսանդր Ալէքսանդրովիչ իր տիկնոջ և երեխաների հետ ուղևորվեցաւ արտասահման։ Այսօր կը հասնին այտտեղ հեղինական Թագաւորը և Թագուհին։ Լիսովսկի օգոստոսի 8-ին ուղևորվեցաւ Սիլեզիայում։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

Fonds ARAM

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳՏՆՈՒԵՑԸ

12-ին այս օգոստոս ամէն, առաջին սահմանի գնի ճաշին նապար Երիզորիչ Յարութիւնեանցի ժողովրդին առաջը յանդէպ Ներքևի քարվանսարային Արծրունոյ, գտաւ դերահասակ աշակերտ նրա Սեդրակ Պետրոսեանց, մի բումաժնիկ գանազան վիքսիներով 60 բուրլի, թղթախանդերով 300 բուրլի, ուրիշ մի վճարած վիքսիկ 1085 բուրլի և այլ բազմախանդեր թուով 43 հատ, նմանապէս մարկայք և պատրաստի փող 73 բուրլ. սրա կորցնողն հրաւիրվում է յիշեալ Յարութիւնովի մաղազին ապացուցութիւններով նրան պատկանելութեան այն կորուսեալ բումաժնիկի, ևան առանալոյ:

2—3

ՆԵՐՔԻՆԻՑ ՄԵԼԻՔՅԵՍՆԵԻ

«ՄԱՄՆԱԻՈՐ ՈՒՈՒԹՄՆԱՐԱՆՔ»

Թիֆլիս-Կուկիայում Էքսքսկի փողոցի վերայ Ոստոսմ Անդրիեեանի տանն:

Օգոստոսի 20-ին կը սկսուին նորեկների քննութիւնները և բնդունելութիւն, ուսումնարանն բնդունելու է գիշերօթիկ և կիսատրոշակ աշակերտներ:

4—6 (2)

Ա յս օգոստոսի 20-ից Օրբէլ Օրբէլեանցի և Կարապետ Բէլոխանցի մասնաւոր ուսումնարանում կը սկսուին նորեկ աշակերտների բնդունելութիւն: Ուսումնարանը պահպանում է գիշերօթիկ և բնդունում կիսատրոշակ աշակերտներ, պատրաստելով նրանց Տփխիսու բոլոր միջնակարգ դպրոցների առաջին և երկրորդ դասատանց համար:

3—6

Շուտով լոյս կը տեսնէ ԴԱՇՆԱՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՐ ՋԱՁՆԱԳՐԱՒՆ ժողովրդական գործածական երգերի

Երկրորդ տետրակը

Զայնագրութիւն և հրատարակութիւն Յովհաննէս Սուքիասեանցի, և կը պարունակէ իր մէջ վեց երգեր:

1) «Աղնիւ բնկեր մեռանում եմ»
2) Ակնապիշ անձայն»
3) «Բաժակներ առնուենք, եղբայրք»
4) Մեր հայրենիք, թշուառ անտէր»
5) «Հայոց աղջիկներ» և
6) «Հայրենիք Սրբազան»

Երկրորդ տետրակի գինը լինելու է մի բուրլի. ցանկացողները սահմանել գաշնամուրի համար ձայնագրած երգերի տետրակը, որ պարունակում է իր մէջ չորս երգեր. 1) «Անի քաղաք. 2) «Ինձ համար չէ». 3) Յուրբար փչեց» և 4) «Մինձեռնասպ» պէտք է ուղարկեն մի բուրլի. տասից աւելի գնողներին 20 % զիջում է լինելու:

Նոյն հեղինակի մօտ վաճառքում է նոր ԵՐԳԱՐԱՆ ՖԼՅԳԻՈՒՆԻ, որի մէջ պարունակվում են 50 հատ բնտիր նոր հրատարակված երգեր: Գինը 30 կոպէկ: Ցանկացողները սահմանելու և՛ ձայնագրած երգերը, և՛ Ֆլեյտաուհի նոր հրգարանը, պէտք է ուղարկեն մէկ բուրլի և 30 կոպէկ, հետևեալ հասցէով: Въ Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджянцъ На Петхаинской ул. собственный домъ № 13.

Դայանեան և Ներսէսեան գործերով ուսուցիչ պ. Վարձելեանը իր վերադառնալ մէջ ընդունում է միայն ՉՈՐՍ գիշերօթիկ աշակերտ հիներ: Դիմել ուղղակի «Մշակի» խմբագրութեանը:

3—5

Ծախվում են ԳՐԱՍԵՂԱՆ, ՀԱՑԻ ՍԵՂԱՆ և ԱՓՈՒՆԵՐ: Գլխաւոր փոստայ № 46 Թիֆլիսում:

5—5

ՋԱՆՋՈՒՂԱՉՈՎԻ ՄԵՆ ՄԱՂԱԶԻՆՈՒՄ շաբաթական է վերջնական վաճառումն ամեն օր ժամը 9-ից առաւօտեան մինչև 12 կէսօրն, թէ բակում և թէ մաղազինում:

3—4

Թիֆլիսից հեռանալու պատճառով ծախվում է 225 բուրլով վարագոյրներ շինելու մի ՄԵՔԻՆԱՅ: Մախաղը յանձն է առնում նրա գործադրութեան մասին ապահովել առնողին:

Դիմել Յովհէփ ՄԱՍԿԵՐՊԱՉԻՆ, Մաքսանոցի փողոց, Սօլդատսկի բազարի անկիւն Դամբարովի տանը, № 8.

1—5

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒՈՒԱԻՈՑԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գաւրօնսկի կանանց հիւանդ. Փօրալևիչ ներքին հ., Թոխանց կանանց և երեխաների հ., Քիւչաբեանց խիւրուրգիական և աչքերի հ., Շահմրօսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիւրուրգիական հ., Պօրօվ վիներական և բազագի հ., Էլյա աչքի հ., Բախուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեազով, Լիսիցև և Վերմիշև ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցև և Ռուդովսկի ներքին հ., Շտէյմրօսկի կիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւններ:

Հինգշաբթի. Պօրօվ վիներական և բազագի հ., Թոխանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցև և Վերմիշև ներքին հ., Քիւչաբեանց սիֆիլիսի և ատեական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գաւրօնսկի կանանց հ., Մինկևիչ խիւրուրգիական հ., Կրասնօգլեազով և Լիսիցև ներքին հ., Բախուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահմրօսկի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցև և Վերմիշև ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Պօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ապքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբայեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերդիվկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնարոյժ Օրրի խա ապքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկարարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցև:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԳՈՒՐՍ ԵԿԱԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Ջ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կոմկատեան Վարժարանատան և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԻՈՆԵՑԻՑ:

Ա. ՏԱՐԻ նախապիտեալիք (իբրև Հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի Հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ մասն ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

դումարով առնողներին զիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ, մասր բազաբակաւոր:

19—20

Ընդհանրական երկաթ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ուսանց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկաթ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձք { Սարգիս Միրզայեանց.
Ստեփան Յակոբեանց.

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկեր, յորոց ութն նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Ալիսագեան աբգ եպիսկոպոս, Միքայէլ Միհրանեանց, Նուբար-փաշա, Կարին քաղաք, Պետերբուրգայ Հայոց եկեղեցին, Արճատան Հայոց ի Կարին, Սովետ Հայ բնտանիք ի Վան, Վան քաղաք, Կազմ Հայերէն աւետարանին, Նուիրեալ Նորին Կայսերական Մեծութեան ի Կաթուղիկոսէն ամենայն Հայոց:

Ներկայ ամի բաժանորդագրութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն առանալ կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 բ. 50 կ.:

Տփխիսում առանալ կարելի է պ. Ջ. Գրիգորեանցի և կնդրանական գրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Օգարմայր Մ. Մսերեանց:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԻԶ

ԵՒ

ՏԱՐԱԿԱՆ ՈՒՈՒԹՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և նորեկների բնդունելութիւնը ապագայ և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակը:

ՏԱՐԱԿԱՆ ՈՒՈՒԹՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԵԼՈՒ Է ՊԱՆՍԻՈՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆՎԻՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Մխիթարեանց

Յաւելած 1-ից վաբշավսկաձա պեկերնիձին կից կը բացվին սենեակներ, որտեղ կարելի կը լինի առանալ կաֆէ, շոկոլադ, թէյ և պատրաստված հանքային զանազան ջրեր: 33—40

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՅՐԱՆ Հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարանների 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն սրած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ առանալ բացառապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱՆՈՒԹԻՆից, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ. Էնիխանջևանցի ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

12—22

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱՆՈՒԹԻ մէջ սասցվել է մեծ բանակութեամբ ԹՂԹ ուղղակի թէյզոբձներից, նոյնպէս ՅՈՏՐԱՒ ՄԱԳՆԵՆԶԻԱ ձարաւութեան դէմ և կարբոլեան փոշի և ՀԵՂՈՒԿ տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ:

1—10

Дозволено Цензурою 14 Августа 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա Մխիթարեանց

Типографія А. А. Мхитарова

FondsAsR.A.M

№ 143 Օգոստոսի 16 (28) 1880 Օգոստոսի 16 (28) № 143

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Տփխիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք գրվում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պօլսի միացեալ ընկերութիւնը։—Ներքին տեսութիւն։ Թիւրքիայի հայի շարժումը։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ Պլղարից։ Նամակ Պաղախից։ Նամակ Բարֆրուշից։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Ֆրանսիա։ Գամբէտտայի ճառը։—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Մի փիլիսոփայական տրակտակի առիթով։

Կ. ՊՈԼՍԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այն, որի համար մենք այդքան ժամանակ աշխատել ենք, որի անհրաժեշտութեան մէջ երկար ժամանակ աշխատել ենք համոզել Կ. Պօլսի հայերին,—վերջապէս կատարվեցաւ։

Կ. Պօլսի հայոց երեք ընկերութիւնները՝ «Արարատեան», «Դպրոցասիրաց—Արևելեան» և «Կիլիկեան» միացել են մի ընկերութեան մէջ, ընտրել են ընդհանուր փորչութիւն և կրում են այժմ «Միացեալ ընկերութիւնք հայոց» անունը։

Այդպիսով երեք ընկերութիւնները, որոնց նպատակը մի էր, բայց որոնց ույժերը բաժանված էին, միանալով կարող են կազմել մի զօրեղ, կենտրոնական մարմին, որ աւելի աջողութեամբ կը գործի և միահամուռ կերպով կը տանի Հայաստանի լուսաւորութեան գործը։

Մենք երկար չենք խօսի այդ նոր ընկերութեան մասին. ժամանակը ինքն ցոյց կը տայ, որքան արդիւնաւոր էր երեք մարմինների մի զօրեղ կազմակերպութեան մէջ միանալու միտքը։

Ցանկանալով կատարեալ աջողութիւն այդ ընկերութեանը, չենք կարող չը ցանկանալ և այն, որ նա իր գործունէութեան ասպարէզի մէջ կոխ դցի բոլոր դաւանական խտրութիւնները հայոց ազգի վերաբերութեամբ և անխտիր կերպով գործելով թէ հայ-լուսաւորչականների, և թէ այլ կրօններին պատկանող հայերի շրջանում, լուսաւորութեան բարիքները սփռի ամբողջ Հայաստանում։

Ինչպէս ընկերութիւնները իրանք միացել են, թող նրանց օրինակին հետևելով, նրանց ազդեցութեանը ենթարկվելով միանան լուսաւորութեան գործի մէջ թիւրքաց Հայաստանի այլ և այլ դաւանութիւններին պատկանող բոլոր հայերն էլ։

Եզգութիւնը թող մի լինի, լուսաւորութիւնն էլ թող մի լինի, չը նայելով որ հայը Հայաստանում կարող է և քրիստոնեայ և մահմետական լինել։

Այն ժամանակ միայն երբ Հայաստանի ամբողջ ազգաբնակութիւնը, հայաստանցի մարդը, ինչ կրօնին և պատկանէր նա, կը միրուի մայրենի լեզուի միջոցով ազգային ընդհանուր զգացմունքի, ազգային լուսաւորութեան ընդհանուր աւազանի մէջ,—այն ժամանակ, ասում ենք, թիւրքաց Հայաստանի ինքնավարութեան գործը հիմք կունենայ իր ոտների տակ։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՀԱՅԻ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

«Մշակի» 138-դ համարում տպված Թիւրքիայից (Կ. Պօլսից) նամակը, մեծ ուրախութիւն պատճառեց ամեն մի ճշմարիտ հային։ Պ. նամակագիրը գրում է, որ յանուն ազգային վերժինգրութեան թիւրքիացի հայոց գինեալ զօրեղ խմբեր յարձակվել են Վասպուրականի բուրդ գիւղերի վրայ, և 7 գիւղ աւերել, ոչնչացրել են։ Արդարև, մեծ նշանակութիւն ունի այս լուրը. ոչ թէ նորա համար, որ յիշեալ հայերը կոտորել են քրդերին, այլ նորա համար որ նրանք ձանաչել են ինքնապաշտպանութեան անհրաժեշտութիւնը։ Ուրեմն թիւրքիացի հայը, թողնելով դարաւոր նախապաշարմունքները, թողնելով ապէտ հոգևորականաց քարոզութիւնները, որոնք թշնամուն միայն «օրհնել» էին քարոզում, այսօր զէնքը ձեռքին գիմադրում է և մահացնում է իր արիւնարբու այն թշնամիներին, որոնց սրի տակ այսքան դարեր շարունակ տարել է դաժան տանջանքներ և ամօթալի մահ։ Թիւրքիացի հայը հասկացել է, թէ զէնքով միայն կարելի է պաշտպանել իր կեանքը, Թիւրքիայի նման մի տէրութեան մէջ, և զէնք բարձրացնելով իր թշնամու դէմ, միայն կարող է գրաւել լուսաւորեալ Եւրոպայի ուշադրութիւնը և ցոյց տալ, թէ հայն էլ ընդունակ է մի քաղաքական ազատ մարմին կազմելու, որովհետև իր թշնամիներին կարողանում է զէնքով պատասխանել, և ոչ թէ միայն լացով և բողոքներով, ինչպէս մինչև ցայժմ։ Այսուհետև թող Թիւրքիան հասկանայ, որ իր հպատակ հայը կարող է ապրել թշնամու հետ իբրև թշնամի, և բարեկամի հետ իբրև բարեկամ և պաշտպան։ Ահա այսօր Վասպուրականցի հայը առաջին քայլն արեց Եւրոպայի առաջ հանդէս գալու, և այս քայլին դուցէ կը հետևեն Թիւրքիացի միւս հայերը։ Այսպիսի դէպքերում միայն կարող է Եւրոպան իր ուշադրութիւնը դարձնել Թիւրքիայի լծի տակ տանջվող հայի վրայ, և նրա վիճակը բարւոքել։

Թիւրքիայի հայը լսեց բողոքներով և աղերսագիրներով Հայաստանում եղած եւրոպական հիւպատոսարանները, Վանի առաջնորդարանը և Կ. Պօլսի պատրիարքարանը, բայց մինչև այժմ ոչինչ բաւականութիւն չը ստացաւ.... Թիւրքիացի հայը տեսաւ, որ թէպէտ Կ. Պօլսի պատրիարքարանը և Վանի առաջնորդարանը չափազանց շատ են աշխատում, բայց հասկացաւ, որ առանց իր մասնակցութեան գործը շատ դանդաղ է ընթանում. մտածեց ինքն էլ մի կերպով օգնել գործին, և ահա այսօր Վասպուրականցի հայը առաջ է մղում իր ազգային գործը, և յոյս ունի պսակելու այն բաղձանքը վերջապէս, որին մինչև այսօր ցանկանում են և աշխատում են հայոց խնդրի գլուխ ցողն և ազգանուէր Ներսէսը, առիւծասիրտ և անվեհեր Խրիմեան Մկրտիչ եպիսկոպոսը։ Ուրեմն յոյս կայ, որ թիւրքիացի հայը պէտք է պսակի Ս. Ներսէսի և Խրիմեանի բաղձանքը, և

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ ՏՐԱԿՏԱՏԻ ԱՌԻԹՈՎ

—

Վերջին տասը տարին մի չօշափելի զարկ տուեց մեր ազգային ինքնաճանաչութեանը. Մենք հասկացանք, որ հայ ազգը, չը նայելով պատմական տխուր հանգամանքների ազդեցութեանը, պահպանել է մինչև այժմ իր գոյութիւնը և ինչպէս կուլտուրական տարր ընդունակ է ըմբռնելու եւրոպական քաղաքակրթութեան սկզբունքները. Այս համոզումը կեանք տուեց մեր լրագրութեանը, կեանք տուեց գրականութեան և ուսումնարանական գործին, հրաւիրեց դէպի գործունէութեան ասպարէզը ընդունակ ույժեր. Մեր առաջաւոր մարդիկ սկսեցին գործել և շարունակում են գործել մինչև այժմ իրանց նպատակի և գործունէութեան նշանաբան ունենալով—հետևել Եւրոպային. Ուսումնարան, թատրոն, լրագիր, հասարակական դաստիարակութիւն և ուրիշ կրթողական հիմնարկութիւններ, որոնք կեանք առան մեր մէջ և չեն դադարում հետզհետէ աճել և զարգանալ—պարզ ապացուցանում են, որ մենք մեր թոյլ ուժերով ձգտում ենք կառուցանել ազգային յառաջադիմութեան հսկայական շինութիւնը Եւրոպայից աւանդվող հիմունքների վրայ. Անհերքելի է ուրեմն այն միտքը որ մի անգամ համոզվելով այդ հիմունքների հաստատութեան և բարեբարութեան մէջ, մենք պէտք է չը շեղվենք մեր նպատակից, պէտք է առաջ տանենք ազգային լուսաւորութեան գործը հաւատարիմ մնալով մեր նշանաբանին. կարճ ասած՝ լուսաւոր ազգ լինելու համար անհրաժեշտ պէտք է հետևենք ամեն մի քաղաքակրթեալ ընդհանուր մարդկութեան ուսուցիչ արևմտեան Եւրոպային.

Որքան պարզ և հետևողական է այս տարրական ճշմարտութիւնը, այնու ամենայնիւ դեռ գտնվում են մեր մէջ այնպիսի սրտացաւ մտածողներ (!), որոնք կարծես չը հաւանելով այն ուղղութեանը, որ ընդունել է ազգը առաջադիմական ճանապարհի վրայ, իրանց խելքին զոռ տալով համարձակվում են դրականապէս ասպարէզ դուրս գալ անմիտ, ցնդաբանական ծրագրներով. Այդպիսի ազգի յառաջադիմութեան մասին գլուխ տրաքացնողներից մէկի խելքի ծնունդը ընթերցողը կարող է գտնել «Պսակ» շաբաթաթերթի № 15-ում տպված «Յառաջադիմութեան մասին հայերի հրահանգս վերնագրով յօդուածը. Ինչպէս երևում է այդ յօդուածը շարունակութիւն է, որի սկիզբը դժբաղդաբար ձեռքս չէ ընկել. բայց որովհետև նա պարունակում է իր մէջ մի առանձին, վերջացրած միտք, ես անկարելի չեմ համարում մի թեթև քննողական հայեացք գցել նրա վրայ.

Այս հանճարաւոր յօդուածի տաղանդաւոր հեղինակը ինչպէս երևում է գրել է իրան մի նպատակ ցոյց տալու, թէ հասարակութեան ամեն մի դասակարգութիւնը ինչ պարտականութիւններ ունի և ինչպէս պէտք է կատարի նա այդ պարտականութիւնները, որ «ազգի յառաջադիմութիւնը իր շարունակութիւնից չը դադարի», որ «ազգը իբրև մարդ (sic) հարկաւոր վայելչութիւններից չը զրկվի»....

Դասակարգութիւնների մէջ առաջինը հայրերինն է. Այս դասակարգը հեղինակի մտքով «պէտք է գործէ հրահանգ տալով», այսինքն նա պէտք է ունենայ զէպի որդոց դասակարգը մանկավարժական պարտականութիւն.

Որովհետև «Մշակի» բոլոր ընթերցողները հազիւ թէ կարդացած լինեն վերոյիշեալ յօդուածը, ես հարկաւոր եմ համարում դուրս գրել այն վեց զըլխաւոր հրահանգները, որոնք—հեղինակի մտքով—«եթէ անթերի կերպով կատարվին ազգի կատարելութիւն անհերև պիտի երևի ամենին իր արգիւնքովը». 1) Հրահանգ՝ քրիստոնէութեան ճշմարիտ հաւատքը, կամ ճշմարիտ աստուածպաշտութիւնը ձեռքէ չը թողելու համար 2) Հրահանգ՝ ճշմարիտ քրիստոնէութեան պարզ կանոնների վերայ աւելորդ կամ նորանոր տրտաքոյ աւետարանին կանոններին տեղի չը տալու մասին. 3) Հրահանգ՝ երկրին (ուր որ կը բնակին) օրինաց և կարգերին հնազանդ լինելու և նոյն օրինաց սահմանները ճշդութեամբ պահպանելու մասին. 4) Հրահանգ՝ իրանց հօր և նախնեաց սուրբ յիշատակները անկորուստ պահպանելու մասին. 5) Հրահանգ՝ ընտանեաց, ազգականաց, ազգին և ամեն ազգերի հետ մարդկային բուն կենցաղավարութեան պահանջածին համեմատ՝ անկեղծ սէր և անխռով խաղաղութիւն պահպանելու մասին. 6) Հրահանգ՝ վերոյ գրեալ հինգ տեսակ հրահանգները անթերի կերպով կատարելու միջոցը ձեռքէ չը թողելու, կամ եթէ թողել են՝ վերստին ձեռք բերելու մասին.

Ինչպէս տեսնում է ընթերցողը յօդուածի հեղինակը այդ հրահանգներով պահանջում է, որ մեր հայրերը աւանդեն իրանց որդոցը հետևեալ գիտութիւնները՝ աստուածաբանութիւն, իրաւագիտութիւն (հարկի և պատուի օրէնք, հողային օրէնք, տարաց յարաբերութեան օրէնք, դատաստանական օրէնք և այլ տեսակ օրէնքներ, որ երկրի պետութիւնից հաստատվում են և պաշտպանվում. Այս օրէնքները համարում է ինքը հեղինակը), գրականութիւն և պատմութիւն—ինչպէս բացատրում է հեղինակը 4-դ հրահանգը—և ճշմարիտ բարոյականութեան սկզբունքներ. Ընթերցողը այս տողերը կարդալուց յետոյ անշուշտ բերանը կէս բաց բաց կանի և այս հարցը կը տայ ինքն իրան՝ տո, հրանց չը լինի այդ պարոնը. Ճշմարիտ ես ինքս շատ մտածել եմ այդ հարցի վրայ, բայց ոչ մի եզրակացութեան չեմ հասել. Աւելի լաւ է մի փոքր նրա հետ մտերմանալ անենք, կարելի է բանը պարզվի....

Պարոն Կ. Ս., եթէ դուք, փառք Աստուծոյ, ողջ և առողջ էք, եթէ Երևանի

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

1880—№ 143

1880

ՈՒ Շ Ա Կ

ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ

Ամսագիր գրականության, քաղաքականության և հասարակական կյանքի

Հրատարակվում է ամեն ամսի 1-ին, 15-ին և 30-ին։ Գնում է տարեկան 12 ռ., կիսամյակը 6 ռ., եռամսյակը 3 ռ. Առանձին համարը 40 կ.։ Արտասահման՝ տարեկան 15 ռ., կիսամյակը 8 ռ., եռամսյակը 4 ռ.։ Ընդունվում են նաև բաժանորդագրություններ ամսվա 1-ից։ Գումարը ուղարկել հետևյալ հասցեով՝ Թիֆլիս, Ազատամարտ խմբագրության։ Ձրի նմուշներ չեն ուղարկվում։ Հրատարակության գինը՝ 5 կոպ.։

Բովանդակություն

Ներքին տեսություն. Ա. Ա. Ա

լով, որ օրիորդը սովորականից աւելի ուշացաւ, կատարի պատուհաններից նայում են, և տեսնում են նա ընկած է աւազանի մօտ, իսկոյն խնացում են տալիս աստիկանութեանը, որը գալով բաց է անում դռները, գտնում է օրիորդին անձնատուր եղած։

—

ՂՈՒԲԱՑԻՑ մի քանի շաբեցի վաճառականներ չնորհակալութիւն են յայտնում Շուշի քաղաքի բնակիչ մեծատաւոր Մինաս Խունդկեանցին, նորա այս ձմեռ կատարած բարերարութիւնների համար, որով այս տարվայ թանգութեան ժամանակ թեթևացրեց աղքատ ընտանիքների ապրուստի դժուարութիւնները, թէ իր սեպհական ծախքերով և թէ մի քանի պարոնների հետ բարեգործական նպատակով ժամանակաւոր ընկերութիւններ կազմելով։

—

Մեզ գրում են ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ, որ այս օրերում վախճանվեցաւ Թումբուլ գիւղի բնակիչ Բագալ Շ. կատարեալը, որ թողեց մօտ 30,000 րուբլի հարստութիւն։ Հանգուցեալը իր հարստութիւնից կտակել է 5000 ր. Հին-Նախիջեւանի հոգևոր դպրոցին, 3000 ր., Երուսաղէմի Ս. Յակոբեայ աւետարանչարանին և Էջմիածնի վանքին 100 ր.։ Հանգուցեալը յայտնի էր Նախիջեւանի գաւառի մէջ, որպէս մի չափազանց հանգիստ և խնայող մարդ, նա իր կեանքում արած է բաւական բարերարութիւններ։ Բայց նամակագիրը զարմանք է յայտնում, ինչպէս է պատահել, որ հանգուցեալը իր կտակի մէջ մոռացել է իր բնակված Թումբուլ գիւղի աղօրմելի աւետարանը։

—

ՂՈՒԲԱՑԻՑ մեզ գրում են, որ երէկ թուրքեր մանելով մի առուս աղջկայ առևն, սկսում են մինանց հետ վիճել, որպէս զի գրաւեն այն աղջկան։ Վէճը հասնում է կռիւ և թուրքերից երկուսը սպանվում են, կռւի ժամանակ աղջկան էլ վիրաւորում են։

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են որ հոգևոր դպրոցի նոր բնտրված հոգաբարձութիւնը խիստ եռանդով և խղճմտաբար աշխատում է։ Անցեալ տարի այդ դպրոցում կար մի վարժապետ, պ. Ա-դամեան, որ ամենայն վարժապետներից մէկն էր։ Պ. Պաօչեանց նրան հրաժարեցրեց պաշտօնից իր անձնական անհամակրութեան պատճառով։ Նոր ընտրված հոգաբարձութիւնը կրկին պաշտօնի հրաւիրեց յիշեալ վարժապետին, բայց յանկարծ էջմիածնից ստացվում է հրաման պ. Պաօչեանցի թելագրութեամբ յօրինված, որով Հին-Նախիջեւանի հոգաբարձութեանը արգելվում է ընդունել իր դպրոցում պ. Ադամեանցին։

—

ԲԱՔՈՒԻՑ մեզ գրում են հետևեալը։ «Մեզու» Հայաստանի լրագրում, որ Բաքուի 7 ոճանդից գաղթած աշխարհիները նորից վերադառնում են իրանց հայրենիք և որ իբր թէ ոմանցից գաղթողները գադարել են գաղթելուց։ Այդ լուրը քաղաքիս մէջ չէ, ոչ մի ընտանիք մինչև այսօր դեռ չէ վերադարձել։ Իսկ եթէ ա-ջխարհիները իրանց ընտանիքը Թիւրքիայում թողած վերադառնում են Բաքուայ գաւառը աւազակութիւն անելու համար, այդ չէ նշանակում թէ գաղթականները վերադառնում են։ Արդէն այդ տեսակ աւազակների մի խումբ իր աւազակութեամբ և մարդասպանութեամբ այնքան սարսափեցրել է ամբողջ գաւառը, որ տէրութեան ծառայողները ճանապարհորդելու ժամանակ իրանց հետ առնում են քսան կամ երեսուն ձիաւորներ։ Այնուամենայնիւ այդ աւազակներին աջողվել է նոքեքում չարագործութիւններ կատարել։ Արդ-վինի գաւառապետի թարգման պ. Զաքարիձէ նոքեքում ապանվեցաւ աւազակների ձեռքով, իսկ մի պարոն որ մեր կապալառու է, մնթ ի մէջ վիրաւորվեցաւ հրացանի գնդակներով։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Լրագիրների մէջ տպված է հետևեալ թղթակցութիւնը Փարիզից։

Բրևվիի այցելութիւնը Եերբուր քաղաքին Ֆրանսիական Հանրապետութեան պատմութեան մի գարնզուխ կարող է գառնալ։ Այդ այցելութիւնը մի այնպիսի հասարակ ճանապարհորդութիւն չէր, որով պետութիւնների կառավարիչները կամենում են արտայայտել հատուկ կարեկցութիւն որևէ ազգի կամ անձի հանդէպ։ Հասարակութիւնը յօգուտ որևէ նշանակութիւն չէ տալիս։

Հրաժարվելով ներկայ գտնվել Եերբուր քաղաքի երկաթ ուղիներին ի պատիւ Ֆրանսիական Նաւատորմի, Գրեվի շուտով հասկացաւ, որ ինքը սխալված է։ Ոչ ոք չէր կարող նախատեսել ոչ այն ահագին ցոյցերը, որով ժողովուրդը, գօրքերը և նաւատորմը հանդիպեցին բարձր իշխանութեան ներկայացուցիչներին և ոչ այն մեծ ազդեցութիւնը, որ գործեց Գրեվի ամբոխի վրա։ Եթէ Եերբուրի ուղիները, որ իսկապէս պաշտօնական բնաւորութիւն ունէր, նախագահէր միայն Գամբետտա, Գրեվիի նախագահութիւնը վերջ կը դնվէր դեռ ընտրութիւններից առաջ։

Պէտք է նկատել, որ Գամբետտայի վարմունքը Եերբուրի ուղիների ժամանակ ոչ թէ միայն անբիծ էր, այլ ընդհակառակը ցոյց տուեց նրա բազմակողմանի հանճարի նոր կողմերը։ Գամբետտան առաջին անգամ ցոյց տուեց, թէ ինքը, երբ կամենում է, կարող է յետ քաշուել և երկրորդական դեր խաղալ, թէպէտ նրա ահագին ծառայութիւնները և ինքնուրոյն ստացաբէդը իրաւունք են տալիս նրան առաջին տեղը բռնել։

Որքան կամենում են ստախօսին միապետական լրագիրները վարձկան թղթակիցները, բայց Եերբուրի ուղիների բոլոր անկողմնապահ այցելուները միաբերան հաստատում են, որ Գամբետտայի ներկայութիւնը բոլորովին յետ չէր մղում հանրապետութեան նախատեսին։ Գրեվին թէ իր արտաքին տեսքով և թէ վարմունքով արժանաւոր կերպով էր պահում իրան։ Ամենքը նրան համակրում և յարգում են, հէնց որ նրա հետ գործ են ունենում։ Նա բնածին ընտանեկանութիւն ունի իւրաքանչիւր դէպքին տալ միայն այն, ինչ որ հարկաւոր է։ Ոչ մի աւելորդ խօսք և ոչ մի պարկաութիւն չէ կարելի գտնել այն բազմաթիւ ճառերի մէջ, որոնցով նա պատասխանեց իրան յարգողներին։ Թէ Ծովապետի, թէ եպիսկոպոսի, թէ քաղաքագլխի և թէ պատգամաւորի հետ խօսելու ժամանակ իւրաքանչիւրին նա կարողանում է յարմար պատասխան տալ։

Նա մեծ հեղինակութիւն ստացաւ իր զբօսանքներով քաղաքի մէջ, ամբոխով շրջապատված։ Ամենից մեծ և անսպասելի տպաւորութիւն Գրեվի գործեց Գամբետտայի վրա։ Գամբետտա այժմ նախագահի ամենահաւատարիմ երկրպագու է։ Պատգամաւորների ժողովի նախագահը իւրաքանչիւր դէպքից օգուտ էր քաղում Գրեվիին իր յարգանքը և համակրութիւնը յայտնելու համար։

Այդ միակ լաւ տպաւորութիւնը չէ, որ գործեց Եերբուր քաղաքը Գամբետտայի վրա։ Ժողովրդական ցոյցերը յարգող մարդիկ չեն կարող ընդդիմանալ ժողովրդական շնորհակալութեան արտայայտութեանը, չեն կարող չը գթալ, որ վերջ ի վերջոյ իրանք պարտական են Ճեւում իր անսահման հաւատարմութիւնը յայտնող հարիւր հազարաւոր ամբոխին։ Բաւական է կարդալ Գամբետտայի արտասանած գեղեցիկ ճառերը իմանալու համար, թէ նա ընդհանուր կանոնից բացառութիւն չէ կազմում։ Նրա արտասանած ճառերը սրտի խորքից են բղխել։

Պէտք է ցանկանալ որ այդ տպաւորութիւնները չանհետանան քաղաքական մանր ինարիների պատճառով։ Գամբետտան Եերբուրից ուելի հաճոյ վերադարձաւ։ Գրեվի հասկացաւ, որ նա կարող է մի և նոյն ժամանակ հաճոյ լինել և պետութեան գլխաւորի գերը խաղալ։ Այս երկու հետևանքները բաւական են, որ Եերբուրի ուղիները բարերար ազդեցութիւն գործեն Ֆրանսիական Հանրապետութեան ապագայի վրա։

Մոսկուա Ծօրեզիրների հետևեալ ճառով ընդունեց Գրեվիին «Սլաւեր» նաւի վրա։

«Պ. Նախագահ, ես բաղդաւոր եմ, որ կարող եմ մեր ազգային նաւատորմը հիմնողի անունը կրող նաւի վրա ներկայացնել ձեզ Ֆրանսիական նաւատորմի ներկա ղեկավարներին։ Շնորհակալ եմ այն պատճառով, որ այսօր գուք մեզ արիք։ Դուք այստեղ տեսնում էք այնպիսի մարդկերանց, որոնք հետաքրքրված են կուսակցութիւններից և խուսափում են դէպի քաղաքական կրքերի հրաւէրները, որոնք մի միտք, մի ձգտումն, մի բարձր նպատակ ունին՝ պաշտպանել հանրապետական Ֆրանսիայի դրօշակը, որ հպարտութեամբ ծածանվում է մեր նաւերի վրա։ Նրանք խորին յարգանքով վերաբերվում են դէպի այն դրօշակը, որ հովանաւորում է ազատութեանը, քաղաքակրթութեանը և մեր թանգագին հայրենիքի պատիւն։»

Գրեվի պատասխանեց։ «Պ. Մինիստր, նաւատորմի հրամանատար և օֆիցերներ։ Շնորհակալ եմ այն զգացմունքների համար, որ յայտնեց ինձ մեր նաւատորմը։ Ես ուրախութեամբ հանդիպում եմ Ֆրանսիական նաւատորմին, որովհետև կարող եմ յայտնել նրան իմ յարգանքը, շնորհաւորութիւնը, և հաւանութիւնը։ Սենատի և պատգամաւորների ժողովի նախագահների ներկայութիւնը ապացուցանում է, որ ես հանրապետութեան բոլոր բաբեր ատիճանաւորների զգացմունքներն եմ յայտնում։ Դեռ ևս շատ բան կայ անելու Ֆրանսիական նաւատորմի համար և հէնց որ մենք կը կարողանանք մեր եկամուտի մի մասը նուիրել նաւատորմին, կառավարութիւնը անյապաղ կանի այդ բանը և երկիրը նրան կը ծափահարէ։ Ֆրանսիան իր նաւատորմին և գործերին միատեսակ է սիրում։ Նրանք երկուսն էլ միատեսակ հարկաւոր են և նա պէտք է նաւատորմի համար նոյնը անէ, ինչ որ արտգործերի համար։ Ֆրանսիան իր նաւատորմը այն դրութեանը պէտք է հասցնէ, որ նա վտանգների և ծանր աշխատանքների չենթարկվի։ Մեր նաւատորմերը ամենաբարձր քաջութեան են հասել։ Նրանք տպացուցին այդ հանգամանքը, երբ մեր տարաբաղդութեան ժամանակ շտապեցին պաշտպանել Ֆրանսիան և մեր դինուորների կարգերում պատերազմում էին անձնազոհութեամբ և քաջութեամբ։ Դա Ֆրանսիական նաւատորմի պատմութեան ամենափայլուն էջերից մէկն է։ Այդ վարմունքը անջնջելի տառերով դրոշմված է ազգի սրտի վրա։»

Անգլիական կառավարութիւնը ուզում էր իր նաւերը ծանօթացնել Ֆրանսիայի նաւատորմութեամբ, որ ի պատիւ Գրեվիի տուած հոգևկրոյթին ասաց հետևեալը. «Եթէ առաջ անգլիացին գար Ֆրանսիա և նրա նաւատորմը այսպէս ուժեղ տեսնէր, նա իր կառավարութենից փող կը պահանջէր անգլիական նաւատորմը զինաւորելու համար, որովհետև 50 տարի առաջ այդ երկու նաւատորմերը պատերազմում էին։ Այժմ հանգամանքները փոխվել են։ Անգլիացիները սրտանութեամբ են տեսնում ձեր նաւատորմի զարգանալը։ Վաթսուն տարի է, ինչ Ֆրանսիան և Անգլիան չեն պատերազմում միմեանց հետ և այդ հանգամանքը յատուկ նշանակութիւն է տալիս նրանց բարեկամական խօսքերին։ Մեր կառավարական հիմնարկութիւնների նմանութիւն էլ խազազութեան մի այլ գրաւական է ներկայացնում։ Դրանք թէև ձեռք զանազանվում են, բայց նոյն ազատամիտ հիմունքների վրա են հաստատված, որոնք այժ են տալիս Ֆրանսիայի և Անգլիայի բարեկամութեանը քաղաքակրթութիւնը փառաւորելու համար։» Այդ հոգևկրոյթի ժամանակ ամենանշանաւոր ոտսար Գամբետտան առաջարկեց ի պատիւ Հանրապետութեան նախագահի։

«Այն ժամանակից, ասաց Գամբետտա, երբ Ֆրանսիան իշխանութիւն ուներ Գրեվիին, նրա անունը խորը տպաւորվեցաւ բոլոր Ֆրանսիացիների սրտերի մէջ և երկրին ապրած նրա ահագին ծառայութիւնները ըստ արժանոյն գնահատվում են։ Երկրի ապահովութեան գրաւականը մենք նրա մէջն ենք տեսնում, որ Գրեվին միշտ ազդում է այն գործերի վրա, որոնք շօշափում են հանրապետական հիմնարկութիւնների հաստատութիւնը և ազգային ոյժերի զարգացումը։ Նա Ֆրանսիացի չէ, ով չնորհակալ չէ ամենքից յարգված նախագահ Գրեվիին։»

ԳԱՄԲԵՏՏԱՑԻ ՃԱՌԸ

—

Եերբուրի մէջ ի պատիւ Գամբետտայի տուած հացկերոյթի ժամանակ պատգամաւորների ժողովի նախագահը երկու ճառ արտասանեց, որոնցից, մէկով նա դիմում էր Գրեվիին, իսկ միւսով պատասխանեց Եերբուրի պատգամաւորին։ Ահա երկրորդ ճառը։

«Ես չափազանց շարժված եմ այն խօսքերով, որ խոկոյն արտասանվեցան և մանաւանդ այն ընդհանուր հաւանութեամբ, որով ընդունվեցան այդ խօսքերը։ Ես երբէք չեմ մոռացել, թէ ես ով եմ, որտեղից եմ դուրս եկել և ուր եմ գնում։ Ես գիտեմ, որ դուրս եմ եկել աշխատող ժողովրդի ամենայնեան կարգերից և ես ամբողջապէս նրան եմ պատկանում։ (Մասիահարութիւններ)։ Ոչ այն հասար օրերի ժամանակ, որ դուք ինձ յիշեցրիք, ոչ էլ այժմ ես դիկտատուրայի չեմ ձգտում, ես ցանկանում եմ ժողովրդի ծառայ լինել և իմ անդը ծառայել (Ծափահարութիւններ)։ Այստեղ յիշվեցաւ տանջանքների այն ժամանակամիջոցը, երբ տաս տարի առաջ իմ օրրասան պարտականութիւնը կատարելու համար ես եկայ Եերբուր։ Բաղդը մեզ պատճառեց, բայց ահա տաս տարի է, ինչ մենք ոչ մի կռւաբար բառ չենք արտասանել։ Ժողովրդների պատմութիւնների մէջ բոպէներ են լինում, երբ իրաւունքը ժամանակաւորապէս խաւարվում է, բայց այդ մեայլ բոպէների ժամանակ ժողովրդները իրանք իրանց տէրական իշխանաւորներ պէտք է դառնան և անձնաւորութիւններից չը պէտք է բռնանան ազատութիւնը։ Նրանք պէտք է ընդունեն հաւատարիմ օգնութիւնը և մերժեն ամեն տեսակ միապետութիւն։ Նրանք պէտք է ապահեն հանգստութեամբ, հաշտեցնեն բոլոր ձգտումները, պահպանեն իրանց ձեռքերի և գէնքի ազատութիւնը։ Իրաւունքը միակ է, որ կարող է տալ ամենամեծ բաւականութիւն. մենք կամ մեր երեխաները կարող ենք յուսալ, որովհետև ապագան բաց է ամենքի համար։ (Ա յս տեղ նարկութիւնը Ալզաս և Լոտարինգիան Ֆրանսիայի հետ միացնելու մասին ծածկվեցաւ ողևորված ծափահարութիւններով)։ Այդ կողմից մեզ արած նախատինքին ես մի խօսքով կը պատասխանեմ։ Մի քանի անգամ ասել են, որ մենք կռվնասպահ ենք դէպի մեր դօրքերը, դէպի այն դօրքերը, որոնց մէջ գանվում են ազգային բոլոր մեր ոյժերը, երկրի ամենալաւ արիները։ Մեզ մեղադրում էին, որ մենք շատ ժամանակ ենք նուիրում պատերազմական արհեստին։ Մենք այդ պատերազմի համար չենք անում. այդ կիրքը մեզ ներշնչված է անհրաժեշտութեամբ բարձրացնել Ֆրանսիան, որ ընկած է, և տալ նրան իր վայել տեղը աշխարհի մէջ։ Մեր սրտերը այդ նպատակի համար են բաբախում և ոչ թէ մի սրբանանկ դաղափարի ձգտումից։ Մենք կամենում ենք անմատչելի անել այն, ինչ որ Ճեացել է Ֆրանսիային։ Մենք ցանկանում ենք յուսալ ապագայի վրա և ապահել, եթէ աշխարհի մէջ կայ արդարութիւն և նա երեւում է նշանակված օրին և ժամին։ Այսպիսով են առացվում, պարոններ, պատմութեան իսկական դասերը։

«Պատմութիւնը մարդկերանց և անցքերի վերջնական դատաւորն է։ Մինչդեռ մենք ապրողներս արևի և շուաքի մասի վրա միատեսակ իրաւունքներ ունենք, Ճեացածը ինքն իրան է գալիս։ Ներկայ եմ, պարոններ, և խնդրում եմ յայտնել ձեր համաքաղաքացիներին, թէ մենք ինչ ոգով ենք միմեանց հանդիպում։»

Այս ողևորված ճառը մեծ տպաւորութիւն գործեց ներկայ եղողների վրա։ Գամբետտան կարողացաւ շարժել իր ունկնդիրների ամենազգայուն լարերը, ծափահարութիւններ առանալ և չասել ոչ մի խօսք, որ կարողանար վիրաւորել Վերսանիայինն։ Ամբողջ մամուլը այդ ճառին տուեց իր հաւանութիւնը։

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳՏՆՈՒԵՑԱՒ

12-ին այս օգոստոս ամսի, առաջին սահաթին գինի ծախին Նազար Գրիգորիչ Յարութիւնեանցի մագազինի առաջը յանդէպ Ներսէսի քարվանսարային Արծրունոյ, գաւագերահասակ աշակերտ նրա Սեդրակ Պետրոսեանց. մի բումաժնիկ զանազան վէքսիլներով 60 րուբլի, րօսպիսկաներով 300 րուբլի, ուրիշ մի վճարած վէքսիլ 1085 րուբլի և այլ րօսպիսկաներ թւով 43 հատ, նմանապէս մորկայք և պատրաստի փող 73 րուբլ. որս կորցնողն հրավիրվում է յիշեալ Յարութիւնովի մագազինն ապացուցութիւններով նրան պատկանելութեան այն կորուսեալ բումաժնիկի, փառն ստանալոյ:

3—3

ՆԵՐՍԷՍ ՄԻՋԻՔԵԱՆԻ
«ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ»

Թիֆլիս-Կուկիայում Աշէքսէյեւսկի փողոցի վերայ Ոսկանով Մանդինեանի տանն:

Օգոստոսի 20-ին կը սկսուին նորեկների քննութիւնները և ընդունելութիւն. ուսումնարանն ընդունելու է գիշերօթիկ և կիսաթօշակ աշակերտներ:

5—6 (2)

Այս օգոստոսի 20-ից Օրբէլ Օրբէլեանցի և Կարապետ Բէկախեանցի մասնաւոր ուսումնարանում կը սկսուեն նորեկ աշակերտների ընդունելութիւն: Ուսումնարանը պահպանում է գիշերօթիկ և ընդունում կիսաթօշակ աշակերտներ, պատրաստելով նրանց Տփխիսու բոլոր միջնակարգ դպրոցների առաջին և երկրորդ դասատանց համար:

4—6

Նուաստ լոյս կը տեսնէ ԴԱՇՆԱՄՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ ՁԱՅՆԱԳՐԱԾ ժողովրդական գործածական երգերի

Երկրորդ տետրակը

Ձայնագրութիւն և հրատարակութիւն Յովհաննէս Սուգանամեանցի, և կը պարունակէ իւր մէջ վեց երգեր:

1) «Աղնիւ ընկեր մնա՛նում եմ»
2) Անմարիչ անձայն»
3) «Բաժակներ առնունք, եղբա՛րք»
4) Մեր հայրենիք, Թշուառ անտէր»
5) «Հայոց աղջիկներ» և
6) «Հայրենիք Սրբազան»

Երկրորդ տետրակի գինը լինելու է մի րուբլի. ցանկացողները ստանալ գաշնամուրի համար ձայնագրած երգերի առաջին տետրակը, որ պարունակում է իւր մէջ չորս երգեր. 1) «Անի քաղաք» 2) «Ինձ համար, չէ». 3) Յուրտը փչեց» և 4) «Մրծեանակ» պէտք է ուղարկեն մի րուբլի. տասից աւելի գնողներին 20 % զիջումն է լինում:

Նոյն հեղինակի մօտ վաճառվում է Նոր ԵՐԳԱՐԱՆ ՁՐԻԵԹՈՒՆԻ, որի մէջ պարունակվում են 50 հատ ընտիր նոր հրատարակած երգեր: Գինը 30 կոպէկ: Ցանկացողները ստանալու և՛ ձայնագրած երգերը, և՛ Ձրէյթունի Նոր երգարանը, պէտք է ուղարկեն մէկ րուբլի և 30 կոպ. հետեւեալ հասցէով:

Въ Тифлисъ· Ивану Артемьевичу Сузанаджянцъ На Петхаинской ул. собственный домъ № 13.

Դպրեանի և Ներսէսեան դպրոցների ուսուցիչ պ. Կարճեւեանը իր վերդատուն մէջ ընդունում է միայն ՉՈՐՍ գիշերօթիկ աշակերտուհիներ: Դիմել ուղղակի «Մշակի» խմբագրութեանը:

4—5

Մի երիտասարդ, որ գիտէ հաշուապահութիւն, կամենում է տեղ ունենալ, կարող է և Գործակատարի կամ կանտորշչիկի պաշտոն կատարել. հասցէն թողնել «Մշակի» խմբագրատանը:

1—5

ՃԱՆՃՈՂԱՃՕՎԻ ՄԵԾ ՄԱՂԱՋԻՆՈՒՄ շարունակվում է վերջնական վաճառումն ամեն օր ժամը 9-ից առաւօտեան մինչև 12 կէսօրի, թէ բակում և թէ մագազինում:

3—4

Թիֆլիսից հեռանալու պատճառով ծախվում է 225 րուբլով վարտգոյրներ շինելու մի ՄԵՔԵՆԱՅ: Ծախողը յանձն է առնում նրա գործածութեան մասին սովորեցնել առնողին:

Դիմել Եփրեմ ՄԱՍԻԿԵՐԳԱՑԻՆ, Մուխրանսկի փողոց, Սոլդատսկի բազարի անկիւն Գամբարովի տանը, № 8.

2—5

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրոնսկի կանանց հիւանդ. Գորալեվիչ ներքին հ., Բոտինեանց կանանց և երեխաների հ., Քիւշարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շաեմրօրսկի վեներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Վզորով վեներական և բաղագի հ., Բէյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեադով, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Բուդզովսկի ներքին հ., Շաեյմբօրսկի վեներական և կաշու հ., Աստուածատուրով կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզորով վեներական և բաղագի հ., Բոտինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քիւշարեանց ակիջների և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրոնսկի կանանց հ., Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեադով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շաեյմբօրսկի և Աստուածատուրով վեներական և կաշու հ., Բարայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բարօվ կուրծքի հ., Եանկովսկի վեներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզորով բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բարաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիկական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Աստամնոյժ Օրբելով աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԴՈՒՐՍ ԵԿԱՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կովկասեան Գրավաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԷՈՆԵԱՆՑԻ:

Ա. ՏԱՐԻ նախագիտելիք (իբրև հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ մասն ուսումնական և բնական երեւոյթ և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . 60 կոպ.

գումարով առնողներին զիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը քաղաքական:

19—20

Աղէքսանդրապօլու երկսեռ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ռուսաց լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի ոչ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Ցանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձուք { Սարգիս Միրզայեանց. Աստուր Խաչակեանց.

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկեր, յորոց ութն նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Այվազեան արք եպիսկոպոս, Միքայէլ Միանսարեանց, Նուբար-փաշա, Կարին քաղաք, Պետերբուրգայ Հայոց եկեղեցին, Սրճարան Հայոց 'ի Կարին, Ամեայ Հայ ընտանիք 'ի Վան, Վան քաղաք, Կաշ Հայերէն աւետարանին, նուիրելոյ Նորին Կայսերական Մեծութեան 'ի Կաթուղիկոսէն ամենայն Հայոց:

Ներկայ ամի բաժանորդութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն ստանալ կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են պատուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ.:

Տփխիսում ստանալ կարելի է պ. Զ. Գրիգորեանցի և կենդրոնական գրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Զարմայր Մ. Մսերեանց:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

ԵՒ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և նորեկների ընդունելութիւնը տղայոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակը:

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԵԼՈՒ Է ՊԱՆՍԻՕՆ ՈՐԸ ԿԸՆԴՈՒՆՎԵՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Միրիմանեանց

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵԿԱՐՆԻԱՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԷ, ՇՕԿՕԼԱԴ, ԹԷՅ և պատրաստված հանքային զանազան ՋՐԵՐ:

34—40

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՑՐԱԾ հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարաններում 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ ստանալ բացառապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ Էնֆիանջեանցի ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

12—22

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ ստացվել է մեծ քանակութեամբ ԹԷՅ ուղղակի Թէյխփործներից, նոյնպէս ՑՒՏՐԱՏ ՄԱԳՆԵԶԻԱ ծարաւութեան դէմ և կարբոլեան ՓՕՇԻ և ՀՆԴԻԿ տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ:

2—10

Fonds A.R.A.M

№ 144 Օգոստոսի 20 (Սեպտեմբերի 1) 1880 Օգոստոսի 20 (Սեպտեմբերի 1) № 144

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 բուբլի կէս տարվանը 6 բուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թղթակցութիւն գրվում են միմիայն խմբագրատան անձի։

Տարաբաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տան օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն։ Մի խռովարարութեան առիթով։ Նամակ Կ. Օբալից։ Նամակ Երեանից։ Նամակ Մանգլիսից։ Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Թուրքիա։ Արևելեան գործերը։—«Մշակի» հեռագիրներ,—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Նամակ Ալէքսանդրապոլից։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ.

—

Թէև հայրենիքի շահերը պահանջում են ամեն դէպքում պահպանել նրան օտարների առաջ, բայց ինչպէս այդ անում, երբ խրճահարվում եմ։ Անցնում օրերը ես առիթ ունենայ խօսակցելու մի օտարազգի պատուական պարոնի հետ, որը մօտ երեք տարի է Թիֆլիսումն է բնակվում։ Զանազան մեզ հետաքրքիր հարցերով զրաղվելուց յետոյ, յանկարծ մեր հարցը փոխվեց հայ վաճառականների մասին։ Նա ասում է, որ երեք տարվայ ընթացքում Թիֆլիսի հայ վաճառականների մասին այն կարծիքս բնաւորութեան վրա։ Նա ասում է, որ ես երեք տարվայ ընթացքում Թիֆլիսի հայ վաճառականների մասին այն կարծիքս եմ կազմել, որ նրանք չափազանց փոքրոգի, նաստիկ և ժլատ են։ Նրանց համար աշխատել ամենևին չարժէ։ Ինչ ասես նրանց համար կարող ես անել, նրանք ոչ մի բանից գոհ չեն մնում

Fonds A.R.A.M

ՆԱՄԱԿ ԲԱՆԱՆԻՑ

— Թիւ 9

Ս. Չէլեպեան

Ես ալ ուզեցի ձեզի գրել, որ ինծի ալ ուրախութիւն պատճառէք ձեր նամակներով։ Ես ալ ձեզ կը սիրեմ, ինչպէս որ դուք ինծի կը սիրէք։ Ես ալ կ'ուզեմ որ ինծի ալ գրէք ձեր ամէն մանր գործերը, ինչպէս որ ես ձեզի կը գրեմ

սաւմ. (Օբ. Տէր Մարկոսեանի ձեռամբ հաւաքված) Անաստասիա Փիլիպեան 5 ր., Մարիամ Մխիթարեան 5 ր., Ոսկի 3 ր., Ն. Ռոստիսեան 3 ր., Մ. Զիլիսեան 18 ր., Ա. Զիլիսեան 15 ր., Ախալքալաքում. (Պետիկեանի ձեռամբ հաւաքված) ընդամենը 33 ր., Ագուլիսում. (Արտախանեանի ձեռամբ հաւաքված) ընդամենը (գեռ չենք ստացած) 33 ր.

Երեւանում՝ (կամաւորականի ձեռամբ հաւաքված) ընդամենը (գեռ ոչ գրեանք և ոչ փողն ենք ստացած) 5 ր. Բոլոր գումարն է 117 ր.

Յուսալով որ մեր յարգոյ հաւաքակութիւնը հանգամանալով այսպիսի մի հիմնարկութեան մեծ օգուտը ալ ևս չի դանդաղի օգնել գործի յաջողութեանը, հաղորդելով իր նուէրները պ. Յ. Կուսիկեանի ձեռքը՝ Երմոլովսկի փողոց, սեպհական տուն № 12.

Երբ որ բաւականաչափ գրքեր կը հաւաքվին՝ այն ժամանակ պ. Կուսիկեանցը արտօնութիւն կը խնդրի և դրադարանի բացումն ու կանոնագրութիւնը տեղական թերթերի միջոցաւ կը հրատարակի՝ ի գիտութիւն հասարակութեան։

Նախկին աշակերտներ Թիֆլիսի Էլեալական ուսումնարանի։

Միրզոյեանց, Պապինեանց, Պիճիկեանց և Զիլինգարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի ՀԱՒԼԱԲԱՐ կոչված մասը բոլորովին արհամարհված է քաղաքային վարչութիւնից, նրա թէ լուսաւորութեան, թէ փողոցների մաքրութեան վրա ուշադրութիւն չեն դարձնում. Սուրբ Կարապետի ձորում չլինված է տապան պատրաստելու մի գործարան, որ սարսափելի գարշահոտութիւն է տարածում իր չորջը գտնվող տների մէջ. բնակիչները հանգստութիւն չունեն այդ հոտից, իսկ հիւանդութիւնը, վնասակար ազդեցութիւնը ինչն ըստ ինքեան հասկանալի է։

—

ԻԴԻԻՐԻՑ մեզ գրում են, թէ երկաթ ղղրոցների հարցաքննութիւնները վերջանալուց յետոյ, հոգաբարձութիւնը պ. տեսուչ Գալանթարեանցի հետ նոր պայման կապց, որ առաջիկայ ուսումնական տարում նոյնպէս չարունակէ իր պաշտօնը։ Իսկ պ. տեսուչը, որ այժմ Թիֆլիսում է, լսում ենք, որ չէ կամենում կատարել իր պայմանը։ Հոգաբարձունները այդ մասին չեն մտածում, չը նայելով, որ չուտով ուսումը պէտք է սկսվի։ Ղղրոցները հազիւ փոքր ինչ կարգի էին բերված, այժմ կ'կին պէտք է նորոգվին հին, անյաջողակների ձեռքին։

—

Մեզ գրում են Հին-Նախիջևան գաւառի Ռուբթափայ գիւղից, թէ անդային ուսումնարանը, որ չնուած է 1879 թուին, խիստ ծչուաւ դրութեան մէջ է, ոչ վարժապետներ ունի և ոչ աշակերտներ։ Ուսումնարանի փակման պատճառը գիւղական հասարակութեան երկպառակութիւնն է և անհամաձայնութիւնը։ Այդ գիւղում մի քանի տարի առաջ գտնվեցաւ սուրբ Հռիփսիմէի կուսի մասունքը, որը ամեն տարի գալում է ղէպի ինքը ուխտաւորների մեծ բազմութիւն հեռաւոր տեղերից։ Ուխտաւորներից գոյացած արդիւնքը մի քանի այլ ազգութիւնների հետ կարող էին ուսումնարանը բարեկարգ դրութեան մէջ պահել, եթէ փողերը պանազան շահասէր անձանց քսակները չը մտնէին։

—

Երկարդ անգամ գրում են մեզ ՇՈՒՇՈՒԻՑ մի և նոյն հարցի պատճառով, որ տպվեցաւ «Մշակի» անցեալ համարներում։ Այս քաղաքի հարուստները. որպէս լինում է ամեն մի հայաբնակ քաղաքների հասարակութեան մէջ, կազմել են մի տեսակ կաստա, որ ժառանգի միւս դասակարգերի ո՛ր խնամութիւն չեն անում. երկար տարիներ միմեանց ազգիկ տալով և առնելով, համարեա բոլոր հարուստները խնամացել են։ Այժմ հոգ. իշխանութիւնը արգելում է նրանց մէջ ամուսնութիւնը, ասելով, որ հարս ու փեսայի արիւնը պէտք է օթն ալարտից բաժանված լինի միմեանցից։ Այժմ չատերը մտածում են և պատրաստ են «ՀԸ-հատ» ամուսնութիւնները հնարաւոր կացուցանել առաջ եկեղեցիների միջնորդութեամբ, եթէ հայ եկեղեցականները յամառութեամբ իրանց «օխտը պորտը» կը կրկնեն։ Նամակագիրը յիշում է մի քանի դէպքեր։

—

ՂՈՒԲԱՆԻՑ մեզ գրում են, որ այդտեղ վաճառականութիւնը չափազանց ընկած դրութեան մէջ է, առևտուրը շատ խուլացած է, իսկ հացը և կենդանական ուրիշ պիտոյքները բաւական էժանացել են։ Ալիւրի պուդը արժէ 60 կոպէկ, գարին 35 կոպ., մաի փունջը 5 կ., խոզը 20 կ., ձուի 8 հատը 5 կոպ., հաւի մի հատը 15 կոպ., փայտի սաժէնը 4 բուբլ, ածուխի սայլը 1 ր. 20 կոպ.։

—

Մեզ գրում են ՂՈՒԲԱՅԻՑ որ քաղաքից մի քանի վերստ հեռաւորութեամբ, Դերբէնդի ճանապարհի վրա, աւազակները կողոպտել են երկու հայ վաճառականի, որոնցից մէկի մօտ, ինչպէս ասում են, գանվելիս է եղել մինչև 7000 բուբլ։ Նոյն տեղից հաղորդում են, թէ չը նայելով, որ մահմեդականների ծոմապահութեան ևՁաստպաչխարութեան օրերն են, կռիւը, աղմուկը և սպանութիւնը համարեա ամեն օր պակաս չեն լինում քաղաքի թիւրքերի միջից։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

Կ. Պօլսից «Polit. Corresp.» լրագրին հաղորդում են հետևեալը։

Թիւրքաց կառավարչական «Osmanli» նոր լրագիրը, որ «Թէրճիմանի—Հաղիղաթի» փոքրանակերէն թարգմանութիւնը կարելի է համարել, յայտնեց նորերումս, որ Բ. Դրան և Զևրնօգօրիայի մէջ համաձայնութիւն կը կայանայ, որովհետև փոխադարձ յարգանք կայ քաջ չևրնօգօրցիների և թիւրքերի մէջ, որոնք սովորեցին միմեանց դնահատել պատերազմական գաշտերի վրա, մինչդեռ թիւրքերը չեն կարող յարգել պարծենկոտ յոյներին, որոնք միշտ ուրիշներից են օգնութիւն սպասում և մեծարում են կարգով ռուսներին, ֆրանսիացիներին և այլ ազգերին։ Պաշտօնական լրագիրը ասում է, որ Դուլցինոյի նահանգի մի մասի զիջելը Չևրնօգօրիային կարելի է կատարված համարել, մանաւանդ որ ալբանցիները այլ ևս չեն ընդդիմանում։ Ինչ կը վերաբերի նահանգի միւս մասին, լրագրի կարծիքով, բանակցութիւնների յետոյ անպատճառ համաձայնութիւն կը կայանայ, որովհետև Բ. Դուռը առանց վիճաբանութիւնների և բանակցութիւնների չէ կարող ընդունել պետութիւնների երկու առաջարկութիւնից մէկը։ Անգլիական առաջին մինիստրը մտածել է, որ լաւ է Ծովային ցոյցին ժամանակից անել Թիւրքիային, որովհետև այդպիսով ալբանցիները անբաւական կը ձևան Բ. Դռնից։ Այժմ այդ բոլոր դիտաւորութիւնները, ինչպէս յայտնի է, յետաձգված են։ Այժմ երբ Բ. Դուռը մտադիր է վերջ դնել չևրնօգօրիական հարցին, նրա վրա շատ մեծ պատասխանատուութիւն գործից այն լուրը, իբր թէ ալբանական միութիւնը կազմված է սուլթանին գահընկէց անելու և թիւրքերից իշխանութիւնը խլելու նպատակով։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

—

Փարիզից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են հետևեալը։

Ներկայումս հանգստութիւն է տիրում մասամբ այն պատճառով, որ ամենքը սպասում են սկսված ձեռնարկութիւնների հետևանքներին և մասամբ, որ դիպլոմատիան հանգստանում է, որովհետև սկսել են ամբարային արձակուրդները։ Բ. Դուռը վճռել է երկու չարիքներից ամենափոքրը ընտրել և Դուլցինիո յանձնել Չևրնօգօրիային։ Թիւրքաց զօրքերը, որոնք Բիզա-փաշայի հրամանատարութեան տակ ուղարկված են Սկուտարի, նպատակ ունեն պահպանել Բ. Դրան հեղինակութիւնը։ Մի քանի նշաններից երևում է, որ ալբանցիները այժմ աւելի դիմողներ կանեն։ Փարիզում ոչ ոք չէ ծածկում, որ այդ բոլորը մասամբ կը վնասի յունական գործին։ Բ. Դուռը կը կենտրոնացնի իր բոլոր զօրքերը և գործ կը դնի իր բոլոր միջոցները մինչև վերջին շունչը Եանինա, Մետցովօ և Արթասա պաշարելու համար։ Երևի այդ պաշտպանութիւնը յամառ կը լինի և երկար կը տևի։ Թիւրքերը մտածել անգամ չեն կարող ևրօպային դիւանագործած ուժով ընդդիմանալու մասին։ Նրանք դիպլոմատական խորամանկութիւն են անում ժամանակը երկարացնելու համար, որպէս զի պետութիւնների մէջ անհամաձայնութիւն պատահի և այդ անհամաձայնութիւնից նրանք օգուտ քաղեն։ ԵՒրօպան պէտք է հետացնէ անհամաձայնութեան բոլոր առիթները. եթէ նա համաձայնութեամբ կը գործէ, սուլթանը զիջումներ կանէ։ Բ. Դրանը կարելի է այնպէս պաշարել, որ նրա համբերութիւնը կը հատնի. կը կամենա՞յ արդեօք Թիւրքիան սոսկալի լինել։ Կարելի է Բ. Դրանը պաշտօնապէս յայտնել Ծովային ցոյցերի մասին և այդ հանգամանքը կը սաստկէ նրան Ճունատանին զիջումներ անել։ ԵՒրօպան այդպէս էլ կանի։ Իսկապէս ոչ մի պետութիւն չէ մտածում ոչ առանձնացած գործունէութեան և ոչ հետանալու մասին։ Մի քանի չափազանց վախկոտ ձայներ Ֆրանսիայի մէջ հարցից հետու են ճնում և ցանկանում են, որ Ֆրանսիան չը կատարէ իրան նշանակած դերը ԵՒրօպայի մէջ։ Նրանց կարծիքով Ֆրանսիայիր արտաքին գործերով չափազանց շատ են զբաղվում։ Այնուամենայնիւ այդ գործերից մի քանիսը յարաբերութիւն ունեն Ֆրանսիայի շահերի հետ։ Այդ պատճառով Ֆրանսիան իրաւունք ունի և պարտական է այդ ուղղութեամբ գործել։ Այժմի հանգամանքը պահանջում է, որ Ֆրանսիական կառավարութիւնը Տունիսից աչք չը հեռացնէ։ Եգիպտոսի և Սիրիայի մէջ նա պէտք է ազդեցութիւն ունենայ։ Արևելեան հարցերը միմեանց հետ սերտ կապված են։ Այդ պատճառով Ֆրանսիան պէտք է շարունակ կատարէ մեծ պետութեան դերը և նա ոչինչ վտանգի չի ենթարկվի։ Նրա խառնվելը գործի մէջ միակողմանի չէ։ Նա չէ կամենում բաց անել արևելեան հարցը, այլ ընդհակառակը կամենում է ծածկել նրան Բերլինի դաշնագրով։

«Daily News» լրագրի Հռոմի թղթակիցը գրում է. այստեղ ստացված լուրերից երեւում է, որ Բ. Դուռը որոշմունքված չէ առանձին դիջումներ անել Դուլցինիոյի հարցի մէջ։ Օգոստոսի 24-ին լրանում է պետութիւններից Բ. Դրանը սուած երկշաբաթվայ ժամանակամիջոցը և եթէ Բ. Դուռը զիջումն չի անի, պետութիւնները ստիպված կը լինեն դիմել Ծովային ցոյցին։

«Իէյտերի ընկերութեանը» հեռագրում են Կ. Պօլսից, որ օգոստոսի 11-ին ուսարիական նոր դեսպան բարձր կալիցէ ներկայացաւ սուլթանին և յանձնեց նրան իր հաւատարմաթղթերը։ Դեսպանը մի փոքրիկ ճառով յանկութիւն յայտնեց սուլթանի հաւատարմութիւնը ստանալու համար, որովհետև միայն այդ ճանապարհով կարելի կը լինի կատարել իր յանձնարարութիւնը, որի նպատակն է աւելի ամրացնել Թիւրքաց և ուսարիական կառավարութիւնների մէջ եղած բարեկամութիւնը։ Նոր դեսպանը սուլթանի ոտքը ձեռքի հրաւիրվեցաւ։

Մակեդոնիայի մէջ պատահողող անցքերի մասին «Polit. Corresp.» լրագրին Սալոնիկից գրում են։ Առհասարակ Բալկանեան թերակղզու վրա ապստամբութիւնները սկսվում են գարնանը, երբ սարերը կանաչում են։ Այս տարի գոնէ Մակեդոնիայի մէջ այդ կանոնից մենք բացառութիւն ենք տեսնում։ Այդ նահանգի մէջ այս տարի դարունը չը խանգարվեցաւ հրացանաձգութիւններով և գործը միայն ուշ ամառը կը սկսվի, երբ ցուենատանը ձեռք կը տայ իր վիճակված նահանգների դրաւելուն։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 14 օգոստոսի։ «Правит. Вѣст.» լրագիրը հաղորդում է, որ հրամայված է չորրորդ բաժինը անուանել Թագաւորի սեփական կանցելեարիա Թագուհի Մարիայի հիմնարկութիւնների համար։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 13 օգոստոսի։ Դեսպանները յայտնեցին Բ. Դրանը, որ եթէ Դուլցինիոյի յանձնելը անյապաղ չի կատարվի, նաւատորմիների ցոյցը անխափան կը լինի։ Հմիտ-էֆէնտի-փաշա Հմիդ-Մուխտար-փաշայի տեղ Մօնտոտորի նահանգապետ է նշանակված։

ՆԻԺՆԻ-ՆՈՎԳՈՐՈԴ, 14 օգոստոսի։ Ռուսաստանի մէջ հինգ տարի տպրող Կօկանդի նախկին խան Նար-Էդին ազատութիւն ստացաւ օգոստոսի 12-ին։ Ուղևորվում է Տաշկենտ։ Երէկ նա հասաւ Նիժնի։ Այսօր ուղևորվում է Կ. Պօլիս։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 14 օգոստոսի։ Հաստատ ասում են, որ այսօր կը յանձնվի ԵՒրօպայի միաձայն պատասխանը Թիւրքաց շրջաբերականին յունական խնդրի վերաբերութեամբ։

ԲՕՄԲԷՑ, 14 օգոստոսի։ Գեներալ Անկյարտ հրաման ստացաւ կանգնել Զալտպարագի մէջ Կարուլի կրիտիկական դրութեան պատճառով։ Աբդուրահմանի զօրքերը սկսում են հեռանալ նրանից։ Էյուբ-խանի կուսակցութիւնը մեծ ցոյց արաւ յօգուտ Էյուբի։

ՇԱՄԱՆ 14, օգոստոսի։ Կռւարար խանի զօրքերը ապստամբվեցին։ Բրիտանական զօրաբաժինը ուղևորվում է Կանին օգնելու համար։

ԲԷՐԼԻՆ, 14 օգոստոսի։ Ահաւորական միներութեան կառավարութիւնը ժամանակաւորապէս յանձնված է իշխան Բիսմարկին։ Հօշման պաշտօնից արձակված է։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 14 օգոստոսի։ Այսօր կոմս Հայդֆելդ ներկայացրեց Բ. Դրանը պետութիւնների միաձայն պատասխանը Թիւրքաց շրջաբերականին յունական խնդրի վերաբերութեամբ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 օգոստոսի։ «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ Թագաւոր Կայսրը Յարկոե Սելոյից ուղևորվեցաւ Լիվադիա։

ՎԻՆՆԱ, 18 օգոստոսի։ Ծուատատանի Կայսրը աւստրիական Ֆրանց-Յոսէֆի կայսրին շնորհեց ուլանների գունդի շէֆի տարեկան։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՆՆԵՐ

ԳՏՆՈՒՆՑՆ

12-ին այս օգոստոս ամսի, առաջին սահմանի գինի ձագին Նազար Խրիմյանի Յարութիւնեանցի մազապուրծ առաջը յանդիպ նեռքեի քարվանսարային Աբծրանոյ, գաւառս Ղարահասակ աշակերտ նրա Անդրակ Պետրոսեանց, մի բուժմունիկ գանապան վէրքոտիներով 60 բուրլի, բազմիսկանիներով 300 բուրլի, ուրիշ մի վճարած փիքսիլ 1085 բուրլի և այլ բազմիսկաններ թուով 43 հատ, նամանաւանդ մարկայք և պատրաստի փող 73 բուրլ. որա կորցնողն հրավիրվում է յիշեալ Ցարութիւնովի մազապուրծն ապացոյցներով նրան պատկանելութեան այն կորուսեալ բուժմունիկին, վան տանելոյ:

3—3

ՆԵՐՔԻՆԻՑ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

«ՄԱՄՆԱԻՈՐ ՕԻՍՈՒՄՆԱԲԱՆԸ»

Թիֆլիս-Կուկիայում Էէ-քսէ-յնակի փողոցի վերայ Ոստամ Մանդինեանի տանն:

Օգոստոսի 20-ին կը սկսուին նորեկների քննութիւնները և ընդունելութիւն. ուսումնարանն ընդունելու է պիշերօթիկ և կիսատ-թոշակ աշակերտներ:

5—6 (2)

Ա-յս օգոստոսի 20-ից Օրբէլ Օրբէլեանցի և Կարապետ Բէլամեանցի ժառանգաւոր ուսումնարանում կը սկսուին նորեկ աշակերտների ընդունելութիւն: Ուսումնարանը պահպանում է պիշերօթիկ և ընդունում կիսաթոշակ աշակերտներ, պատրաստելով նրանց Տփխիսոյ բոլոր միջնակարգ դպրոցների առաջին և երկրորդ դասարանց համար:

4—6

Նուազ լոյս կը տանէ ԴԱՇՆԱՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՐ ԶԱՑՆԱՊԻՒՆ ժողովրդական գործածական երգերի

ՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԵՍԱԿԸ

Զայնագրութիւն և հրատարակութիւն Յարութիւն Սարգսեանցի. և կը պարունակէ իր մէջ վեց երգեր:

1) «Ազնիւ ընկեր մեռանում եմ»
2) Ակնապիշ անձայն»
3) «Քաժանենք առնուք, նորա՛ր»
4) Մեր հարևնիք. իշխատա անուէր»
5) «Հայոց աղջիկներ» և
6) «Հայրենիք Սրբազան»

Երկրորդ տետրակի գինը մնում է մի բուրլի. դանկացողները սուտակ գաշնամուրի համար ձայնագրած երգերի առաջին տետրակը, որ պարունակում է իւր մէջ չորս երգեր. 1) «Անի քաղաք». 2) «Ինձ համար, չէ». 3) Ցաւոտ փչից» և 4) «Միծնանակ» պէտք է ուզարկին մի բուրլի. տասից աւելի գնողներին 20 % պիջում են լինում:

Նոյն հեղինակի մօտ վաճառքում է նոր ԵՐԳԱՐԱՆ ՖԼՅԳԻՈՒՆԻ, որի մէջ պարունակում են 50 հատ ընտիր նոր հրատարակած երգեր: Գինը 30 կոպէկ: Դանկացողները սուտակում և՛ ձայնագրած երգերը, և՛ Ֆլէյտուն նոր երգարանը, պէտք է ուզարկին մէկ բուրլի և 30 կոպ. հետևեալ հասցէով: Въ Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджянцъ На Петхаинской ул. собственный домъ № 13.

Դայանեան և Ներսէսեան դպրոցների ուսուցչ պ. Վարդանեանը իր վերադասուն մէջ ընդունում է միայն ՉՈՒՅ պիշերօթիկ աշակերտուհիներ: Իմանալ ուզողին «Աշակերտ» խմբագրատեղիները:

4—5

Մի երիտասարդ, որ գիտէ հաշուապահութիւն, կամենում է տեղ ունենալ, կարող է և Գործակատարի կամ Կոնտորշչիկի պաշտան կատարել. հասցէն իմանալ «Աշակերտ» խմբագրատեղը:

2—5

ՋԱՆԶՈՒԼԱՋՈՎ ՄԵՆ ՄԱՂԱԶԻՆՈՒՄ շաբաթական վերջնական վաճառումն ամեն օր ժամը 9-ից առաւօտեան մինչև 12 կէսօրն, թէ բակում և թէ մազազինում:

4—4

Թիֆլիսից հեռանալու պատճառով ծախվում է 225 բուրլով վարպետների շինելու մի ՄԵՔԵՆԱ: Մախաղը յանձն է առնում նրա գործադրութեան մասին տեղեկացնել առնողին:

Դիմել Ճավախի ԱԱՍԿԵՊԱՅԻՆ, Մուխրանակի փողոց, Սոլդատսկի բազարի անկիւն Դամբարովի տանը, № 8.

3—5

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉՅԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դավրօնակի կանանց հիւանդ. Դօրալեվիչ նեռքին Հ., Թօռնեատց կանանց և երեխաների Հ., Գեուշաբեանց խէրատրգիական և աչքերի Հ., Շահմրօնակի վիներական և կաշու Հ., Բաթայեան ջգային և Հողնկան Հ:

Երեքշաբթի. Մինակովիչ խէրատրգիական Հ., Կզօրով վիներական և բազաղի Հ., Իչլա աչքի Հ., Բախուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների Հ., Կրատնօզլեատզով, Լխտիցով և Վեմիշով նեռքին Հ:

Չորեքշաբթի. Լխտիցով և Ռուզովակի նեռքին Հ., Շահչմրօնակի կիներական և կաշու Հ., Առաուատնօրով կանանց հիւանդութիւններին:

Հինգշաբթի. Կզօրով վիներական և բազաղի Հ., Թօռնեատց կանանց և երեխաների Հ., Լխտիցով և Վերեշով նեռքին Հ., Բուշաբեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների Հ:

Ուրբաթ. Դավրօնակի կանանց Հ., Մինակովիչ խէրատրգիական Հ., Կրատնօզլեատզով և Լխտիցով նեռքին Հ., Բախուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների Հ., Շահչմրօնակի վիներական և կաշու Հ., Բաթայեվ ջգային և նեռքին Հ:

Շաբաթ Լխտիցով և Վերմիշով նեռքին Հ., Բաթով կուրծքի Հ., Եանկօվսկի վիներական և կաշու Հ:

Բացի այդ բժիշկ Կ. զօրով բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաթայով չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրականան բժշկութեան և նեռքին Հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւիտուրյ 6 ր ե և ա ազքատ հիւանդներին բժշկանոցի տանտիկով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամուտակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լխտիցով:

Ամենայն տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ) Կոմկատեան Գրամաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԹԵՐՑԱԿԱՆ ԸՇԽԱՐՀԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԷՈՆԵԱՆՑԻ: Ը. ՏԱՐԻ նախապիտելիք (իբրև Հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի Հայրենագիտութիւնը). հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Ր. ՏԱՐԻ մասն ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ. գումարով առնողներին զիջումն կը լինի: Ամենի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը քաղաքական:

19—20

Աղէքսանդրապոլու երկսեռ դպրոցայ բարձր դասատանց համար Հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ուսուցչ լեզուի մի ուսուցչ. որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձք { Սարգիս Մխրտչեանց.
Ստեփան Խաչակեանց.

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ Հանդիսի ներկայ տարի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն տպագիր պատկեր, յորոց ոմանք նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր Հանդիսի համար: Ընդհանուր պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Ակիսեան աղբ եպիսկոպոս, Միքայել Ա. Խանասարեանց, Ստեփան-Փաշա, Կարին քաղաք, Պետրոս Քրդոյ Հայոց եկեղեցին, Սրճաբան Հայոց ի Կարին, Մոհեալ Հայ ընտանիք ի Վան, Վան քաղաք, Կազմ Հայերէն աւետարանին, Նուիրելոյ Կարին Կայսերական Մեծութեան ի Կամիտղիկոսէն ամենայն Հայոց:

Ներկայ տարի բաժանորդագրութիւնն վերջացած լինելով յանկացողքն առանձին կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» Հանդէսն վճարում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ.:

Տփխիսում առանձին կարելի է պ. Օ. Գրիգորեանցի և Կենդրոնական գրամաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Օ. Մ. Մաթևոսեանց:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳԱՐՏԻՉ

ԵՒ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԲԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և նորեկների ընդունելութիւնը տղոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակի:

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԲԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԱԾ Է ՊԱՆՍԻՈՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆՎԻՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Մխիթարեանց

Թիֆլիսի ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ վերջացրած հայոց ծխական և ժառանգաւոր ուսումնարանների 8 տարի դասախոսութիւն տրած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ նորեկ ուսումնարանի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ առանձ բացառապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱՑՆՈՒԹԵՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՇԻՐՃԻՆՍԿԱՅԻՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՍՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

13—22

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱՆԱԻՈՒԹ մէջ սաստիկ է մեծ բանակութեամբ թէճ ուղղակի քէչպոշնեից, նոյնպէս ՅԱՏՐԱԳ ՄԱԳՆԵԶԻԱ ծարաւութեան դէմ և կարբոլեան փոշի և ՀԵՂՈՒԿ սարսափելիք հիւանդութիւնների դէմ:

3—10

Дозволено Цензурою 19 Августа 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 145 Օգոստոսի 21 (Սեպտեմբերի 2) 1880 Օգոստոսի 21 (Սեպտեմբերի 2) № 145

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 բուբլի, կէս տարվանը 6 բուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Փոխիլեստով գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յաղորդագրութիւնք գրվում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Նոյն կիրակի և օրեն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն չափով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչի ոչինչ չէ աջողվում—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Ալէքսանդրապոլից։ Նամակ Վրաստից։ Նամակ կապուտանից։ Նամակ Խմրագրին։ Նամակ Խմրագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Արևելեան գործերը։—Վաչկատուն հեռագրեր։—Յայտարարութիւններ։—Բանաստեղծութիւն։ Վանան վարդապետ Բաստամեանցի յոբելեանը։

ԻՆՉԻ ՈՉԻՆՉ ՉԷ ԱՋՈՂՎՈՒՄ

Մեր Հասարակութեան մէջ ինչ գործին և ձեռք տային, ինչ Հաստատութիւն և հիմնէին,—գրեթէ երբէք ոչինչ չէ աջողվում։

Մեր Հասարակական Հաստատութիւնների մեծ մասը մի և նոյն անձների խմբի ձեռքին է։

Չհիմնվում է մի Հաստատութիւն, մի ընկերութիւն,—գործողները նոյն մարդիկ են, որոնք գործում էին և բոլոր մեռածած հիմնարկութիւնների մէջ... Ուշադրութիւն դարձրէք և կը տեսնէք, որ այս կամ այն բանկի ծառայողները, նոյն մարդիկ են, որոնք Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեան անդամներ են, նոյն մարդիկ են, որոնք թատրօնական մանուժողովի անդամներ են, նոյն մարդիկ են, որոնք թարգմանական ընկերութեան վարչութեան անդամներ են....և այլն։

Եւ որտեղ մտնում է մի յայտնի խումբ, նա իսկոյն սկսում է տեղաւորել իր կատարեալ թանձեռած հիմնարկութեան մէջ իր բոլոր բարեկամներին և ազգականներին։

Չյոգնելով մեր Հասարակական բոլոր հիմնարկութիւնները իսկապէս Հասարակական հիմնարկութիւններ չեն, այլ յայտնի անձերից բաղկացած գործոնների մի յայտնի մանաւոր խմբի սեփականութիւն են։ Չհասարակութեան բոլոր ոյժերը երբէք չեն մասնակցում մեր ազգային և Հասարակական հիմնարկութիւնների մէջ, այլ նրանց մէջ մասնակցում են միշտ մի և նոյն անձինք, ինչպէս օպերայի մէջ մի և նոյն անձինք խաղում են և պալատականների և գիւղացիների և գիւղացիների դերերը... Արդիկ նոյն են մնում, միայն փոխում են իրանց դիմակները....

Հասկանալի է այժմ, թէ ինչ է պատճառը, որ մեր Հասարակական և ազգային հիմնարկութիւնները միշտ անաջող են գնում։ Պատճառն այն է, որ մասնաւոր շրջանի սեփականութիւն լինելով, այդ բոլոր Հաստատութիւնները դուրկ են մնում Հասարակութեան բոլոր թարմ ոյժերի գործակցութիւնից, ազատ են մնում Հասարակութեան կօնտրօլից։

Հետ անգամ մտրակ է լինում։ Չհիմնվում է մի նոր Հաստատութիւն, մի նոր ընկերութիւն. նոյն, թարմ, ժողովրդական ոյժեր, որոնք կը կամենային նոյնպէս իրանց ամբողջ մասնաւոր կարողութիւնը Հասարակութեան ծառայութեանը, իրանց առաջարկում են ընդՀանուր ժողովի քուէարկութեանը։ Բայց նրանց չեն ընդունում, սևացնում են, այլ ընտրում են դարձեալ Հներին։

Չյոգնելով մեր ոչ մի Հասարական գործունէութեան մէջ մեր Հասարակութեան ամբողջ ոյժերը երբէք չեն մասնակցում, այլ մասնակցում են միշտ մի և նոյն անձինք, որոնք պատկանում են մի նեղ շրջանին։

Հասկանալի է, ուրեմն, թէ ինչն մեզանում ոչինչ չէ աջողվում։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ

14 Օգոստոսի

Երեքն սահմված է մարդ խօսել այնպիսի մի առարկայի վրա, որի մասին ժամանակն անգամ ծիծաղելի կը լինէր։

Կարդացէք «Մեղու» վերջին համարները, որոնց մէջ գտատպարաված է «Մշակը» որպէս յանցաւոր, որպէս ժխտական...որովհետև քարոզում է, թէ կրօնը և ազգութիւնը տարբեր գաղափարներ են, թէ այդ երկու գաղափարները պէտք չէ շփոթել միմեանց հետ,—քարոզում է, որ հայերը առանց կրօնի խարուխնան պէտք է եղբայրանան մի ազգային ամբողջութեան մէջ, գործերն եկեղեցու և դատաստիանի գործերան պատճառով միմեանց առել, միմեանց հալածել։

«Մշակը» առաջ բերեց մեր մինչև այժմ ունեցած վարմունքը, բոլորը միտսակար գտաւ։ Նա ցոյց տուեց մեզ ազգային գոյութիւնը պահպանելու համար առնի անհրաժեշտ, առնի հատատուն հիմունքներ։ Բայց գանվեցան մարդիկ, որ սկսեցին հակառակել, սկսեցին ծուռ ու մռայլ բացատրութիւններ տալ։

«Մեղուն»,—«Մշակին» երդուեալ հակառակորդը, նոր և թարմ մտքերի թշնամին, առաջ գաստղութեան գահին,—աչխատեց ապիտակը սև ցոյց տալ, աչխատեց ճշմարտութիւնը քօղարկել։ Եվ այդ խառաբասէր լրագրին արհամարհանքը և ատելին գղուանքը կարող էին առնի ազդու պատասխան լինել, բայց դժբազդաբար գանվեցան պարզամիտներ, որ հետևեցին նրա մոլորութեանը։

«Մեղուն» ասում է. հայոց ազգը լուսաւորչական եկեղեցով միայն կարողացաւ իր գոյութիւնը պահպանել մինչև մեր ժամանակը (որը չատ կարծիքական է) և այսուհետև պէտք է նոյն հիման վրա շարունակէ իր գոյութիւնը։ (Իսկ երբ որ հիմքը ինքն իրան քանդվում է, ինչ պէտք է արած)։

«Մեղուն» առաջ բերելով այլազան հայերի դէմ լուսաւորչականները ունեցած փոխադարձ առելութիւնը և նրանց «հայ» անունից խորշելը, պնդում է, թէ [illegible] միայն նրանք կարող են հանդիսել, որոնք պատկանում են լուսաւորչական եկեղեցուն, իսկ ով որ դուրս է այդ եկեղեցուց, նրան հայ չէ կարելի կոչել։ Եւ այդ մտքով քարոզում է՝ աչխատել, այլազան հայերին կրկին իրանց հին եկեղեցու գիրկը վերադարձնել։ (Իսկ եթէ չը վերադառնան, ինչ պէտք է արած։—«Մեղուի» կարծիքով պէտք է կտրել ազգային ամբողջութիւնից)....

Բայց «Մեղուի» պ. խմբագիրը, որ առանձները սրած լուսաւորչական եկեղեցու ինքնակոչ պաշտպան է հանդիսանում (կարծես, «Մշակը» նրա թշնամին լինի) մինչև չէ հասկանում, որ ինքը, իր նման հոգարներն և ամբողջ հայ եկեղեցականները (թէ ոչ. ասեն չը կայ, ընտանիք չը կայ, ուր այդ հարցը ծանր նշանակութիւն ունեցող տեղ չը բռնէ նրանց հանապազօրեայ կենաց մէջ։ Ուրեմն ամեն մարդ մեծ անհամբերութիւնով քաց է անում այդ յօդուածը, որ համալսարանական իրաւաբանական վարդապետի բերանից անաչառ, պարզ և արդար քննադատութիւնների վրա հիմնված վճիռներ լսէ, բայց չատ խաբված դէն է գցում մեծ անբարականութեամբ։

Նախ՝ որ յօդուածը խղճմտաբար չէ արել իր հետազօտութիւնները, և երկրորդ՝ որ նա չէ մչակում իր նիւթը ամենակողմանի և բոլորովին

վին (?) չէ եղել Հայաստանի մէջ քրիստոնէութեան սկզբներում և կամ չատ նուազած է եղել.... Մեր եկեղեցական ժողովների և հայրապետների կանոնների մէջ մի յատուկ կանոն չենք գտնում բազմակնութեան մասին։ Ահա այսպիսի կիսակատար ձրագներ են մեր ուսումնական սիրողասէր վարդապետի իրաւարկութիւնները ազգային պատմութեան մէջ, որոնք ոչ սև են, ոչ սպիտակ, ոչ այն են, և ոչ ոչ։ Եթէ մի հետաքրքիր աչխոյժ աչէր այդ խօսքերը, կը նկատէր. բայց ինչ ասենք իրաւաբան վարդապետին, ծայրագոյն վարդապետին, որ իր ձեռքին ունի էջմիածնի հարուստ գրադարանը։ Ինչ կախարդական ոյժ կայ այդ վիդարի մէջ, որ ով որ գնում է անցկացնում, որ կատաղ է դադարել կատարեալ մարդ լինելուց։ Մենք էլ կարծում էինք թէ ուսումնական վարդապետները կը պահեն ինքնուրոյնութիւն, կը դարձեն քաջութեամբ և կատաղորդեն տկարներին և ապլաններին։ Բայց երևում է, որ խուզերի այն թմրացուցիչ մթնոլորտը հետզհետէ ազդում բոլոր է ամեն մարդ, թէկուզ Պատառն ու Արիստակէս լինի։

Այնպես չէ, ս. հայր, որ պարծում էք թէ բազմակնութիւնը Հայաստանում բոլորովին չէ եղել։ Մեր մէջ քրիստոնէութեան ժամանակին անգամ եղել է բազմակնութիւն։ Մեզ զարհուրանագնա առում է Բիւզանդ պատմագրը, թէ պարսից Ներսէհ թագաւորը գերի էր արել հայոց Տիրան թագաւորի կնիկներին. իսկ յետոյ Վաղէս թագաւորը հայերի օգնութեամբ գերի արաւ Ներսէհ

պարսիկ թագաւորի կանայքը, որ իրար հետ գաղթին, ասելով «յայնմ ժամանակի թագաւորեցուցանէր (Ներսէհ) զԱրշակ զորդի Նորա (Տիրանայ) ի վերայ աչխարհին հայոց, և զկանայս թագաւորին.... գարձ առնէր։ Մեր Աշչակ թագաւորը առաջ առաջ փառանձեմին և նա տակաւին ողջ ամուսնացաւ և Ղազախի հետ, որ յետոյ կայսերական առնմիին էր։ Բաց ի դմանէ յայտնի է, որ ոչ միայն աչխարհականաց մէջ, այլ նոյն իսկ հոգևորականաց մէջ պատահում էր բազմակնութիւն, այնպէս որ սուրբն Սահակի հռչակաւոր բարեկարգութեան ժամանակին գրած կանոնների մինն էլ դա էր, զի պռոնկորդիք և երկկինք մի ելցեն յաստիճան կղերիկութեանս։ Նմինպէս էլ Ներսէս կաթողիկոսը գումն քաղաքում 527 թուին կազմած ժողովում գրած կանոնների մէջ մէկն էլ սա է հաստատել թէ ան երկկին պաշտօնեայք որոշել կայցեն յեկեղեցական կարգէ, և մի վայելեցցեն ի հաս եկեղեցւոյ։

Ութսուն ոչ ժողովներն են լուել, ոչ հայրապետները և ոչ պատմութիւնն է զգուշացրել մեր մէջ տեղի ունեցած բազմակնութեան վրա, այլ վարդապետն է, որ չէ ուսումնասիրել իր նիւթը ըստ արժանոյն հայոց աղբիւրներից, և աւելի գիւրին է համարել գաղղիերէն հեղինակներին կարդալ և նրանցից գրառաններ բերել։ Ապահենք նուիրենք երբ պէտք է սկսեն մեր ուսումնականները թողնել ուրիշների պատրաստ գրքոյկը դկալելը, որ ինքնուրոյն մանեն մեր պատմութեան խորքերը և մշակեն։

Fonds A.R.A.M

ԲԱՆԱՍՏԻՐԱԿԱՆ

ՎԱՀԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԲԱՍՏԱՄԵԱՆՑԻ
ՅՕԳՈՒԱԾԸ

Կարծես թէ այնաբհիս մէջ մէկ հատիկ ազգ կայ, որ իր ժամանակակից ու օրուայ խնդիրները թողած, սարեր, ձորեր է բնկնում և իրան համար անհասանելի նիւթ հնարում և ծամում, և գա էլ ասենք հայերս ենք։ Երբ որ մեր գլուխը ցաւ, մենք գիմացաւի դեղ փնտրելու փոխանակ, կը գնանք սատիկ կը հաչվենք, և թուաբանութիւն սովորելու տեղ՝ սալոր կը քաղենք։ «Փորձ» ամսագիրը այս խօսքին ապացոյց է։ Նորա յունվ և յուլիս ամիսների այս օրերին հրատարակված տետրակում տպված է Վանան վարդ. Բաստամեան ստորագրութեամբ մի յօդուած «Մուսուռնութիւնը ըստ հայոց եկեղեցւ. իրաւաբանութեան վերնագրով, որի շարունակութիւնը խոստացված է։

Խոստովանում եմ, որ մեծ տհաճութեամբ կարդացի ես այդ գրուածքը, և ինձ համար պարզ եմ համարում թէ ազգին, թէ նոյն իսկ հեղինակ վարդապետին հաչիւ տալ այդ յօդուածի ինձ վրա տպած տպաւորութեան համար.—Նիւթը շատ հետաքրքրական է և ժամանակակից. հարիւրաւոր և հազարաւոր աչխարհականներ և հոգևորականներ, կանայք և տղք, ազջկունք և երիտասարդք հետաքրքրվում են այդ հարցով թէ ամուսնացած լինենք,

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՎԱՃԱՌՔԻ ՄԻՋՈՑ Խոհարար—փնտրում է

«ՇՇԱԽ» ՀԵՏԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՍՑԵՆ

ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ

Ս. պետերբուրգ, 19 օգոստոսի «Новое Время»-ի համաձայն՝ Ռուսական կայսրության ներքին գործերի նախարարությունը հրամայել է 1880 թվականի հունվարի 1-ից հրատարակել հետևյալ ամսագրերը՝ 1) «Ռուսական հնություն», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Բեզոբրազովի խմբագրությամբ, 2) «Ռուսական հնագիտական տեղեկագիր», որ պիտի հրատարակվի Մոսկվայում՝ պրոֆեսոր Ռոմանովի խմբագրությամբ, 3) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Կովկասյան բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Թիֆլիսում՝ պրոֆեսոր Ստեփանովի խմբագրությամբ, 4) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ղրիմի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Օդեսայում՝ պրոֆեսոր Ստեմպկովսկու խմբագրությամբ, 5) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Արևելյան բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Վասիլևի խմբագրությամբ, 6) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 7) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 8) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 9) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 10) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 11) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 12) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 13) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 14) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 15) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 16) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 17) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 18) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 19) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 20) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 21) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 22) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 23) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 24) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 25) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 26) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 27) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 28) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 29) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 30) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 31) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 32) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 33) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 34) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 35) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 36) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 37) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 38) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 39) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 40) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 41) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 42) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 43) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 44) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 45) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 46) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 47) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 48) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 49) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 50) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 51) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 52) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 53) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 54) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 55) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 56) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 57) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 58) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 59) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 60) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 61) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 62) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 63) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 64) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 65) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 66) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 67) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 68) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 69) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 70) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 71) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 72) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 73) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 74) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 75) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 76) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 77) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 78) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 79) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 80) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 81) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 82) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 83) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 84) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 85) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 86) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 87) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 88) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 89) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 90) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 91) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 92) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 93) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 94) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 95) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 96) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 97) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 98) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 99) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ, 100) «Ռուսական հնագիտական ընկերության Ս. Պետերբուրգի բաժանմունքի հանդես», որ պիտի հրատարակվի Ս. Պետերբուրգում՝ պրոֆեսոր Ռադլովի խմբագրությամբ։

ՊԱՐԱՀԱՏԱԿԱՆ ԳԱՆՁԵՐ

ԱՐԵՒԵԼՅԱՆ ԳԱՂԹԱՐ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Ծանուցանեմ, որ ես ստորագրեալս, ի հետևանս ընդունած հրամանի Ս. Էջմիածնի վեհափառ հայրապետի, ի Մայիսի 20-ին ուղևորվելով Ս. Էջմիածին, ի բացակայութեանս թողում եմ ինձ փոխանորդ Տ. Գրիգոր վարդապետ Ալամդարեանցը, որ ունի լիակատար իշխանութիւն ինձ վերաբերեալ ամեն գործերու մէջ։

Ս. Պետերբուրգ, 2 Մայիսի 1880 թ.

Ծանուցանեմ ի գիտութիւն ամենայն հայոց, որ ես ստորագրեալս ի Մայիսի 20-ին ուղևորվելով Ս. Էջմիածին, ի բացակայութեանս թողում եմ ինձ փոխանորդ Տ. Գրիգոր վարդապետ Ալամդարեանցը, որ ունի լիակատար իշխանութիւն ինձ վերաբերեալ ամեն գործերու մէջ։

Ս. Պետերբուրգ, 2 Մայիսի 1880 թ.

Ծանուցանեմ ի գիտութիւն ամենայն հայոց, որ ես ստորագրեալս ի Մայիսի 20-ին ուղևորվելով Ս. Էջմիածին, ի բացակայութեանս թողում եմ ինձ փոխանորդ Տ. Գրիգոր վարդապետ Ալամդարեանցը, որ ունի լիակատար իշխանութիւն ինձ վերաբերեալ ամեն գործերու մէջ։

Ս. Պետերբուրգ, 2 Մայիսի 1880 թ.

ՊԵՐՓԵՐԻ ԼՈՒՅՍ

Ս. Պետերբուրգ, 14 Մայիսի

Ներկայումս մեծ ուշադրութեան առարկայ է հանդիսացել Ս. Պետերբուրգի գիտական ընկերութեան նիստերից մէկում կարդացուած Ա. Ֆրեզեի (Miss Powell) տեղեկագիրը Ս. Պետերբուրգի մոտերքում գտնուած հին գերեզմանների մասին։

ՍՏՈՒԿԱԼՈՎԻՉ ու ՓԱՐԱՎԱՐ

Ս. Պետերբուրգ, 12-ին օգոստոսի

Ծանուցանեմ ի գիտութիւն ամենայն հայոց, որ ես ստորագրեալս ի Մայիսի 20-ին ուղևորվելով Ս. Էջմիածին, ի բացակայութեանս թողում եմ ինձ փոխանորդ Տ. Գրիգոր վարդապետ Ալամդարեանցը, որ ունի լիակատար իշխանութիւն ինձ վերաբերեալ ամեն գործերու մէջ։

Ս. Պետերբուրգ, 2 Մայիսի 1880 թ.

ՊԵՐՓԵՐԻ ԼՈՒՅՍ

Ս. Պետերբուրգ, 14 Մայիսի

Ներկայումս մեծ ուշադրութեան առարկայ է հանդիսացել Ս. Պետերբուրգի գիտական ընկերութեան նիստերից մէկում կարդացուած Ա. Ֆրեզեի (Miss Powell) տեղեկագիրը Ս. Պետերբուրգի մոտերքում գտնուած հին գերեզմանների մասին։

ՍՏՈՒԿԱԼՈՎԻՉ ու ՓԱՐԱՎԱՐ

Ս. Պետերբուրգ, 12-ին օգոստոսի

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՎԱՃԱՌՔԻ

Ծանուցանեմ ի գիտութիւն ամենայն հայոց, որ ես ստորագրեալս ի Մայիսի 20-ին ուղևորվելով Ս. Էջմիածին, ի բացակայութեանս թողում եմ ինձ փոխանորդ Տ. Գրիգոր վարդապետ Ալամդարեանցը, որ ունի լիակատար իշխանութիւն ինձ վերաբերեալ ամեն գործերու մէջ։

Ս. Պետերբուրգ, 2 Մայիսի 1880 թ.

ՊԵՐՓԵՐԻ ԼՈՒՅՍ

Ս. Պետերբուրգ, 14 Մայիսի

Ներկայումս մեծ ուշադրութեան առարկայ է հանդիսացել Ս. Պետերբուրգի գիտական ընկերութեան նիստերից մէկում կարդացուած Ա. Ֆրեզեի (Miss Powell) տեղեկագիրը Ս. Պետերբուրգի մոտերքում գտնուած հին գերեզմանների մասին։

ՍՏՈՒԿԱԼՈՎԻՉ ու ՓԱՐԱՎԱՐ

Ս. Պետերբուրգ, 12-ին օգոստոսի

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՎԱՃԱՌՔԻ

ՊԵՐՓԵՐԻ ԼՈՒՅՍ

Ս. Պետերբուրգ, 14 Մայիսի

Ներկայումս մեծ ուշադրութեան առարկայ է հանդիսացել Ս. Պետերբուրգի գիտական ընկերութեան նիստերից մէկում կարդացուած Ա. Ֆրեզեի (Miss Powell) տեղեկագիրը Ս. Պետերբուրգի մոտերքում գտնուած հին գերեզմանների մասին։

ՍՏՈՒԿԱԼՈՎԻՉ ու ՓԱՐԱՎԱՐ

Ս. Պետերբուրգ, 12-ին օգոստոսի

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՎԱՃԱՌՔԻ

ՊԵՐՓԵՐԻ ԼՈՒՅՍ

Ս. Պետերբուրգ, 14 Մայիսի

Ներկայումս մեծ ուշադրութեան առարկայ է հանդիսացել Ս. Պետերբուրգի գիտական ընկերութեան նիստերից մէկում կարդացուած Ա. Ֆրեզեի (Miss Powell) տեղեկագիրը Ս. Պետերբուրգի մոտերքում գտնուած հին գերեզմանների մասին։

ՍՏՈՒԿԱԼՈՎԻՉ ու ՓԱՐԱՎԱՐ

Ս. Պետերբուրգ, 12-ին օգոստոսի

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՎԱՃԱՌՔԻ

ՊԵՐՓԵՐԻ ԼՈՒՅՍ

Ս. Պետերբուրգ, 14 Մայիսի

Ներկայումս մեծ ուշադրութեան առարկայ է հանդիսացել Ս. Պետերբուրգի գիտական ընկերութեան նիստերից մէկում կարդացուած Ա. Ֆրեզեի (Miss Powell) տեղեկագիրը Ս. Պետերբուրգի մոտերքում գտնուած հին գերեզմանների մասին։

ՍՏՈՒԿԱԼՈՎԻՉ ու ՓԱՐԱՎԱՐ

Ս. Պետերբուրգ, 12-ին օգոստոսի

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՎԱՃԱՌՔԻ

ՊԵՐՓԵՐԻ ԼՈՒՅՍ

Ս. Պետերբուրգ, 14 Մայիսի

Ներկայումս մեծ ուշադրութեան առարկայ է հանդիսացել Ս. Պետերբուրգի գիտական ընկերութեան նիստերից մէկում կարդացուած Ա. Ֆրեզեի (Miss Powell) տեղեկագիրը Ս. Պետերբուրգի մոտերքում գտնուած հին գերեզմանների մասին։

ՍՏՈՒԿԱԼՈՎԻՉ ու ՓԱՐԱՎԱՐ

Ս. Պետերբուրգ, 12-ին օգոստոսի

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՎԱՃԱՌՔԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳՏՆՈՒԻՑՔ

12-ին այս օգոստոս ամէն, առաջին առհասարակ գինի ձաշին նպատ Իրիգորիչ Յարութիւնեանցի մատագինի առաջը յանդիպ ներքին քարվանսարային Արծրունոյ, գտաւ դիակ հասակ աշակերտ նրա Սեդրակ Պետրոսեանց, մի բռնամարդի գանագան վէրքերով 60 րուբլի, թօսպիսկաներով 300 րուբլի, ուրիշ մի վճարած վէրքով 1085 րուբլի և այլ թօսպիսկաներ թուով 43 հատ, նմանապէս մարկայք և պատրաստի փող 73 րուբլ. սրա կրցնողն հրապիրվում է յիշեալ Յարութիւնովի մատագինն ապացուցութիւններով նրան պատկանելութեան այն կորուսեալ բռնամարդիկը, ինչ տուանալոյ:

3—3

ՆԵՐԱՅՑ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

«ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ»

Թիֆլիս-Վուկիայում Էջէքսէյևակի փողոցի վերայ Ռոստոմ Մանդինեանի տանն:

Օգոստոսի 20-ին կը սկսուին նորակոների քննութիւնները և ընդունելութիւն. ուսումնարանն ընդունելու է գիշերօթիկ և կիսաթոշակ աշակերտներ:

5—6 (2)

Ա յս օգոստոսի 20-ից Օրբէլ Օրբէլեանցի և Կարապետ Բէլոխեանցի մասնաւոր ուսումնարանում կը սկսուին նորակ աշակերտների ընդունելութիւն: Ուսումնարանը պահպանում է գիշերօթիկ և ընդունում կիսաթոշակ աշակերտներ, պատրաստելով նրանց Տփղիսու բոլոր միջնակարգ դպրոցների առաջին և երկրորդ դասատանց համար:

5—6

Շուտով լոյս կը տեսնի ԴԱՆԵԱՄՈՒԻՐԻ ՀԱՄԱՐ ՁԱՑՆԱԳՐԱՆ ժողովրդական գործածական երգերի

Երկրորդ տետրակը

Ձայնագրութիւն և հրատարակութիւն Յովհաննէս Սուգրանճեանցի, և կը պարունակէ իր մէջ վեց երգեր:

1) «Ագնիս ընկեր մեռանում եմ»
2) Ակնապիշ անձայն»
3) «Քաժակներ առնենք, եղբայրք»
4) Մեր Հայրենիք, Թշուառ անտէր»
5) «Հայոց աղջիկներ» և
6) «Հայրենիք Սրբազան»

Երկրորդ տետրակի գինը լինելու է մի րուբլի. ցանկացողները ստանալ դաշնամուրի համար ձայնագրած երգերի առաջին տետրակը, որ պարունակում է իր մէջ չորս երգեր. 1) «Անի քաղաք». 2) «Ինձ համար, չէ». 3) Յուրար փչեց» և 4) «Ծիծեռնակ» պէտք է ուղարկին մի րուբլի. տասից աւելի գնողներին 20 % զիջումն է լինելու:

Նոյն հեղինակի մօտ վաճառվում է նոր ԵՐԳԱՐԱՆ ՖԼԻՑՈՒՆԻ, որի մէջ պարունակվում են 50 հատ ընտիր նոր հրատարակված երգեր: Գինը 30 կոպէկ: Ցանկացողները ստանալու և՛ ձայնագրած երգերը, և՛ ֆրէյտաւնի նոր երգարանը, պէտք է ուղարկին մէկ րուբլի և 30 կոպ. հետևեալ հասցէով: Въ Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджянцъ На Петхаинской ул. собственный домъ № 13.

Գայանեան և Ներսէսեան դպրոցների ուսուցչ պ. Վարձելեանը իր վերջաւսան մէջ ընդունում է միայն ՉՈՐՍ դիշեղ օրի իկ աշակերտուհիներ: Դիմել ուղղակի «Աշակից» խմբագրատեղիները:

4—5

Մի երիտասարդ, որ զիսէ հաշուապահութիւն, կամենում է տեղ ունենալ, կարող է և Գործակատարի կամ Առքչչիկի պաշտօն կատարել. հասցէն կոպնել «Աշակից» խմբագրատանը:

3—5

Ներկայ սարուայ սեպտեմբերի 15-ին Թիֆլիսի նահանգական գատարանում (Օկրուժնոյի Սուդում, լինելու է տորգ (աճուրդ) Հանդուցեալ Արկարդեայ Գամազովի հողերը Ծախելու համար, որոնք գանվում են Բօրչալուի Սարաչլու գիւղում, Եուլաւերի մօտ: Մանրամասնութիւնը կարելի է կարդալ «Кавказъ» լրագրի № 186 Տէրութեան յայտարարութեան մասնում:

Թիֆլիսից հեռանալու պատճառով Ծախվում է 225 րուբլով վարագոյրներ շինելու մի ՄԵՔԵՆԱՆ: Մախագը յանձն է առնում նրա գործադրութեան մասին սովորեցնել առանգին:

Դիմել Յովսէփ ՄԱՍԿԵՐՈՎԱՑԻՆ, Մուխրանկի փողոց, Սօլգատսկի բազարի անկիւն Գամբարովի տանը, № 8.

3—5

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դավրօնակի կանանց հիւանդ. Օրալևվից ներքին հ., Թօխնեանց կանանց և երեխաների հ., Ջիւշարեանց խիթուրգիական և աչքերի հ., Շոհմբօրակի վէներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևվից խիթուրգիական հ., Ա. գօրօվ վէներական և բոզապղի հ., Իւյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեապօվ, Լիսիցեվ և Վամիշևի ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Բուդովսկի ներքին հ., Շոհմբօրակի վէներական և կեներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վ. գօրօվ վէներական և բոզապղի հ., Թօխնեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշևի ներքին հ., Ջիւշարեանց սիֆիլիսի և ակռաների օգնականների հ.:

Ուրբաթ. Դավրօնակի կանանց հ., Մինկևվից խիթուրգիական հ., Կրասնօգլեապօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շոհմբօրակի և Ասատուրօվ վէներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լիսիցեվ և Վերմիշևի ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վէներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. գօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ադքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաևվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւեարայժ Օրբելեան ադքատ հիւանդներին բժշկանոցի տանտիկով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի պիրեկտօր Լիսիցեվ:

Մ ամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Д. ГРИГОРЬЕАНЦЪ) Կոմկատեան Դրամագատանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԻՈՆԵՑԻՑ: Ա. ՏԱՐԻ նախագիտելիք (իբրև հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիսի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ. Բ. ՏԱՐԻ մասն ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ. գումարով առնողներին զիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը քաղաքական:

19—20

Աղէքսանդրապոլու երկսեռ դպրոցաց բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար ուսուցչ լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով:

Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձուք { Սարգիս Միրզայեանց.
Ասատուր Խոսհակեանց.

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն տպագոյն պատկեր, յորոց ուրմն նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար: Այդպիսի պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Այվազեան արք եպիսկոպոս, Միքայէլ Միքանաբեանց, Նոր-Բայազետ, Կարին քաղաք, Պետրոսբուրգայ Հայոց եկեղեցին, Արճարան Հայոց ի Կարին, Սոփեայ Հայ ընտանիք ի Վան, Վան քաղաք, Կազմ Հայերէն աւետարանին, Նուիրելոյ Նորին Կայսերական Մեծութեան ի Կաթուղիկոսէն ամենայն Հայոց:

Ներկայ սոյն բաժանորդութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն տասնակ կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ.:

Տփղիսում տասնակ կարելի է պ. Հ. Գրիգորեանցի և Կենդրոնական գրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Հարմայր Մ. Մաղրեանց:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԻԶ

ԵՒ

ՏԱՐԲԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և նորեկների ընդունելութիւնը տղայոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակի:

ՏԱՐԲԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԵԼՈՒ Է ՊԱՆՍԻՈՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆՎԵՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Ր. Մխրխանեանց

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՑԱ ՊԵԿԱՐՆԻՑԻՆ կից կը բացվին ՍՆՆԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԻ, ՇՕԿՕԼԱԴ, ԹԷՅ և պատրաստված հանքային զանազան ՋՐԵՐ:

36—40

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԱՐՉԱՅՐԱՆ Հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարանների 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ ստանալ բացառապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՒԱԲԱՆՈՒԹԵՒՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և դաւառներում: Տեղեկանալ ԿՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՇԻԱՆՋԻանցի ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

14—22

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱՆՈՒԹԻ մէջ սատկել է մեծ քանակութեամբ ԹՒՑ ուղղակի քիմիական գործիներից, նոյնպէս ՅԵՏՐԱԴ ՄԱԳՆԵԶԻԱ ծարաւութեան դէմ և կարբոլեան ՓՇՏԻ և ՀԵՂՈՒԿ սարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ:

4—10

Дозволено Цензурою 20 Августа 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона.

Fonds A.R.A.M

№ 147 Օգոստոսի 23 (Սեպտեմբերի 4) 1880 Օգոստոսի 23 (Սեպտեմբերի 4) № 147

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ձեռագրերը գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Տարաբաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Կացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն ժամ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ժամանակակից դրութիւն — Ներքին տեսութիւն, Նոր օրգան, Նամակ Երևանից, Նամակ Կիվից, Նամակ Թումբուլից, Նամակ Ղարսից, — Արտաքին տեսութիւն, Պարսկաստան, Աֆղանիստան, — «Մշակի» հեռագիրներ. — Յայտարարութիւններ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Голосъ» լրագրի մէջ տպված է հետևեալ առաջնորդող յօդուածը։

Ծայրագոյն Կարգադրող Մահմուդ-Նամժ-պաշան փակված է։ Կայսրի սեփական կանցելարիայի III-դ բաժինը ոչնչացրած է։ Ներքին գործերի մինիստր նշանակված է կոմս Լորիս-Մելիքով և նրա գործունէութեան շրջանը ընդարձակված է։

Այս երեք փաստերով զբաղված է այժմ ռուսաց ամբողջ հասարակութիւնը, որ դեռ ևս երկար ժամանակ կը հետաքրքրվի այդ փաստերով իբրև մեր ներքին քաղաքականութեան նոր դարագլխի յատկանիշներով։ Այդ դարագլուխը սկսվեցաւ այն ժամանակ, երբ կոմս Լորիս-Մելիքով Ծայրագոյն Մահմուդ-Նամժ-պաշային նախագահ նշանակվեցաւ։ Ընդամէնը մի քանի ամիսներ, որոնց ընթացքում մեր կառավարական անձանց շրջանի մէջ նշանաւոր փոփոխութիւններ եղան, և որոնք բաւական անհրաժեշտ ժամանակամիջոց են կազմում, որ մենք կարողանանք դատողութիւն տալ կառավարական նոր ուղղութեան մասին։ Օգոստոսի 6-ի Ծարձագոյն հրամանի հիման վրա մենք հաստատ կարող ենք ասել, որ Մահմուդ-Նամժ-պաշան հաստատ իր նպատակին, որովհետև իր հիմնվելուց վեց ամիս անցած, նա փակվեցաւ։ Դա մեծ ծառայութիւն է։ Ընհասարակ Ռուսաստանի մէջ ժամանակաւոր մահմուդ-նամժ-պաշաները գործում են միշտ, մինչդեռ նրանք պէտք է աշխատեն, որ ամենակարճ ժամանակամիջոցի մէջ հասնեն իրանց նպատակին և այլ ևս հարկաւոր չը լինեն։

Մենք չենք կարող ցոյց տալ Մահմուդ-նամժ-պաշայի գործունէութեան հետևանքները, որովհետև այդ գործունէութիւնը մեզ յայտնի չէ, բայց կարող ենք հաստատ ասել, որ մինչև այդ ծանօթ շրջանին և հասարակութեան գիտակցութեան մէջ մի քան է կատարվել։ Այդ բանը շատ հեշտ է մեկնել կառավարական քաղաքականութիւնը միջոց առնել մահմուդ-նամժ-պաշային արտայայտել հասարակութեան իսկական ցանկութիւնները և դրանով բաժանել նրանց դատնի մահմուդ խելագար երազներից։ Կառավարութիւնը մի փորձ արեց, նա միջոց առնել մահմուդին ազատ խօսել, որ տեսնի, թէ նա ինչ կասի։

Եւ ճշմարիտ՝ մահմուդը յայտնեց իր կարծիքները և դրանով ոչնչացրեց այն համոզմունքը, իբր թէ դատնի մահմուդը թոյլատրած մահմուդի շարունակութիւնն է, իբր թէ առաջինը յայտնում է այն, ինչի մասին թոյլատրած մահմուդը չէ կարող խօսել։

Այն բազմաթիւ յօդուածներից, որոնք տպվեցան վերջին ժամանակներում, ամենևին էլ, որ հետևանքով ազատութիւնը մեզ յայտնի չէ, բայց կարող ենք հաստատ ասել, որ մահմուդի

կութեանը իր ձգտումներով և յոյսերով դուրս գալ այն խաւից, որի մէջ նա գտնվում էր առաջ։

Այժմ միջոց կայ ցոյց տալ հասարակութեան ցանկութիւնները և նրա ատելութիւնը դէպի յետադիմականները։ Թէպէտ այս կարճ ժամանակամիջոցի մէջ հասարակութեան ձգտումները միայն բնդհանուր գծերով նկարվեցան, այնու ամենայնիւ դա էլ բաւական է սահման դնելու նրա մէջ, ինչ որ օրինաւոր և օգտակար է և ինչ որ սարսափ է ազդում առաջ երկրի վրա։

Ահա այս հետևանքներին հասնելուց յետոյ փակվեցաւ Ծայրագոյն մանաժողովը։ Այս ծառայութիւնը երբէք չէ կարող մոռանալ ամբողջ Ռուսաստանը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՕՐԳԱՆ

Կամիմ մի քանի խօսք ասել «Մշակի» այն առաջնորդող յօդուածի մասին, որ առաջարկում է մի հայոց օրգան հիմնել Մոսկվա կամ Պետերբուրգ Ջրանաբէն և առաջին յայտում։ («Մշակ», № 119։)

Շատ խելացի և կարևոր առաջարկութիւն է դա. մենք պէտք է աշխատենք որքան կարելի է շատ գրել ու հրատարակութիւններ անել Ցանկասանի հայերի խնդրի մասին ներքին գործոց։ Թուրքիան ինչպէս տեսնում ենք, ամենայն միջոցով աշխատում է ձնշել թէ՛ հայոց մամուլը և թէ՛ հայերի հասարակական ձայնը ու կարծիքը։ Թուրքիայի քաղաքագէտ աւձինք վերջապէս հասկացել են, որ հայոց խնդիրը շատ փափուկ է գործել. այս պատճառով ամենայն միջոց գործ են դնում Հայաստանի և նրա որդուց Ջրշտատ վիճակը ապահով և բարւոք ցոյց տալ Ներօպայի առաջ. նրանք ջանք են անում հաւատացնել Ներօպայի ազգութիւններին, որ հայ կոչված ազգը ամենանուազ մասն է կազմում Թիւրքաց պետութեան մէջ—այն է 17% (!?). Թէ Հայաստանն բուռ լոկ մի պատմական անուն է և ուրիշ ոչինչ. Թէ հայ ազգաբնակութիւնը երբէք սարսափելի ազգի ազդեցութեան չէ՛ ենթարկվել. Թէ քաղաքակրթի քրդերի և չերքէզների ձեռքով հայերին հասցրած կոտորածները խաբեայ և բամբասող մարդկանց խօսքեր են և այլն և այլն։ Մի խօսքով Թիւրքիան սիրամնամարքաքսպէս ներկել, ձնշել ու խեղդել է ուզում հային. նա բռնում է նրա ձեռը, որ նա չը դրէ, նա կապում է նրա բերանը, որ նա չը խօսի. նա ամենայն տեսակ չարամիտ գրպարտութիւններ է անում հայի վրա։

Ի՞նչ ենք անում մենք՝ ամենայն օր տեսնելով, լսելով ու կարդալով Թիւրքիայի այս անամօթ շողոքորթութիւնները և չարամիտ բանաարկութիւնները. մենք լռում ենք։ Ի՞նչ, գուցէ սպասում ենք, որ գանակը ոսկորին հասնի։ Չէ՞ որ այդ անտոյդ ու խաբեայ ենթկութիւնները կայծակի արագութեամբ տարածվում են Ներօպայի բոլոր տէրութիւնների մէջ և փոքր առ փոքր սառեցնում են այն մի փշուր համակրութիւնը, որ նրանք ունեն դէպի հայը։ Չէ՞ որ լռելով ու անտարբեր ձեռով մենք մահառիթ հարուած կը պատճառենք հայկական խնդրին և այնուհետև միայն բարեաւ ասպագայ, գեղեցիկ յոյսեր, պետական ապագայ ենթադրել։ Ա՛յ, լռելով կարելի չէ գործ տեսնել. և եթէ Թիւրքիայի հայը չունի զէնք, եթէ իր ձեռքով կարող չէ պաշտպանել իր անձը, իր ձեռքով պատժել իր ճշնամուն—գոնէ գրե՛նք, բողոքե՛նք Թիւրքիայի խարեբայ քաղաքականութեան դէմ. մեկնե՛նք ու պարզե՛նք մեր գաղը Ներօպային՝ նրան հասկանալի լեզուով։

Ահա թէ ինչու «Մշակի» վերջերեալ առաջարկութիւնը մի նոր օրգանի մասին արժանի է խորին ուշադրութեան և լիովին համակրութեան ամենայն մի ազնիւ հայի կողմից։ Հարկաւոր է ամենայն միջոց գործ դնել նրան իրագործելու որքան կարելի շուտով. յետաձգելը անկարելի է։ Հարկաւոր է համոզել Ներօպային, որ Թիւրքիան յատուկ իր օգտի համար ձևում, փոխում և ապատրազում է ամենայն մի ասպդ դէպք և պատահմունք հայերի վերաբերութեամբ, որ նա բէ՛ Ջօրձների պատրուակաւ միայն ատելութիւն և ճշնամութիւն պէտք է ըրգռե հայի դէմ Հայաստանում բնակվող զանազան մահմեդական ազգութեանց մէջ և դրանով մի օրհասական կոտորած պատրաստէ հայի գլխին։ Պէտք է պարզել Ներօպային, որ Թիւրքիան բոլորովին անընդունակ է երբ և իցէ կարգի բերել իր քայքայված տէրութիւնը և խաղաղութիւն ու բարօրութիւն ընծայել իր հպատակ ազգութիւններին—քանի որ գուրանն է արդարադատութեան, հաւատարմութեան և մարդասիրութեան կշիռը։

Այս և սորա նման կարևոր խնդիրների բացատրութիւնները, հայոց անցեալ և ներկայ կեանքի ձշմարիտ նկարագիրը, հայաստանում տեղի ունեցած և ունելիք դէպքերը և հանգամանքները, Հայաստանի ազգաբնակութիւնների ստոյգ վիճակագրութիւնը—ահա թէ ինչ պէտք է լինի բովանդակութիւնը նոր հայոց օրգանի, որին Թոյլ կը տանք մեզ առաջին անգամ «L'Arménie» վերնագիրը առաջարկելու *)։

Բայց ո՛րտե՛ղ է որոնել այս մարի իրագործումը հեռու հիւսիսում—Մոսկվա կամ Պետերբուրգ. հիւսիսում չը կայ հայութեան կենտրոն. բայց անպատճառ հարկաւոր է, որ այդպիսի ծանրակշիռ օրգանը լոյս տեսնէր մի բազմահայ կենտրոնում, այնպիսի մի քաղաքում, ուր լինէին հայոց մատուռական, հասարակական և առևտրական շրջաններ։ Մեր կարծիքով Թիֆլիսին ամենից աւելի կը վայելէ պատիւ կանգնել այդպիսի մի վեհ ձեռնարկութեան։ Մոսկվա, որպէս և Պետերբուրգ և այլ շատ քաղաքներ անկասկած չեն մերժելու իրանց նիւթական ժամանակութիւնը այս օգտաւէտ հրատարակութեան համար և պէտք է յուսալ, որ ամենայն միջոցով հոգ կը տանեն նոր օրգանի հաստատութեան մասին։

Իսկ դո՛ւք, ազնուասիրտ խմբագիր, հաւատացէք, որ մեծ և անսահման բարիք ցոյց տուած կը լինէք հայերին, եթէ յանձն առնէք պատուական «Մշակի» հետ միասին և L'Arménie հանդիսի խմբագրութիւնը։

Մոսկվա. Գր. խալաթեանց

*) Իմ կարծիքով լաւ կը լինէր չորեքշաբթերիքը հրատարակել միայն ֆրանսերէն լեզուով։

ՆԱՄԱԿ ԿԻՒՎԻՑ

Օգոստոսի 15-ին

Հեռանալով Թիֆլիսից ես ձեզ խոստացայ ժամանակ առ ժամանակ նամակներ ուղղել «Մշակին» մէջ տպելու համար։ Ես ահա ուղարկում եմ առաջին նամակս Կիեվից։

ՏԷր Աստուած, մինչ կայ երկրագնդի երեսի վրա տեղ, ուր հայի ոտքը կոխած չը լինէր. որ քաղաք ուզում էք գնացէք, ամեն տեղ հային կը հանդիպէք։ Այս ինչ դժբաղդութիւն է.... Մինչև երբ կը չարունակէ հայը որոնել իր բազդը օտար երկիրներում և այդպէս ցրվելով հետզհետէ անհետանալ....

«Այնտեղ լաւ է, որտեղ մենք չենք», մտածում է հայը, երբ մանաւանդ սկսում է նա վաճառականութեամբ պարապել։ Եւ ահա հայը, որը ընտրում է վաճառականութիւնը, վեր է քաշում գլուխը և գնում է. ուր է գնում, ինչու է Թողնում նա իր տունը, ծննդեան տեղը, հայրենիքը։ Ինչը գուցէ չէ իմանում. «Հեռու հեռու իմ հայրենիքից» է նրա միակ միտքը, «այնտեղ միայն կը կարողանամ հայթայթել իմ օրական ապրուստը»։ Ո՛հ, էլ ինչ հարկաւոր է ասել, որ այսպիսի հայը անընդունակ է դառնում Զայկիի «И дымъ отечества намъ сладокъ и пріятенъ» խօսքերը հասկանալուն։

Այսպիսի հայը միայն մի նպատակ ունի, միայն մի բան է մտածում, դա «փողն» է։ Բայց չէ որ նա չարաչար սխալվում է, կարծելով, որ «փողը» կարելի է վաստակել միայն օտար երկիրներում...

Այս անգամ խօսքս կիեվի մեր հայ վաճառականների վրա է։ Այստեղ կան մինչև 45—50 հոգի հայեր, որոնք պարապում են վաճառականութեամբ։ Կան նոյնպէս և 5—6 մարդ հայառաջնորդներ։ Հայ ուսանողների մասին ոչինչ ասելու չունեմ, որովհետև նրանց կեանքը չէ ուսացել մի առանձին ուշադրութեան արժանի կերպարանք։ Ամեն մէկը վարում է մի տեսակ առանձնացած կեանք, ամեն մէկը կարծես միայն իր սեպհական չահերով լինի զբաղված....

Դառնանք դէպի այստեղի հայ վաճառականները։ Մտնում էք մի փոքրիկ խանութ, տեսնում էք քսան քսան գրվանքանոց զանազան փառած մրգեղէններից, մի քանի գրվանքա թէյ, փոքր ինչ աւելի կոտրատած չաքար, երկու-երեք գրվանքա կալրաս, մի քանի հացեր,—դա է այստեղի հայ վաճառականների մեծ մասի բոլոր հարստութիւնը։ Հարցնող լինի թէ՝ սիրելի, ուր ես այստեղ եկել։ Ինչու ես թողել հայրենիքդ. մի՞թէ այնտեղ չը կարողացար այդպիսի չնչին առևտուրը առաջ տանել....

Այս օրերս անցնում եմ կրեչչատիկ անուանած փողոցով (Կիեվի ամենալաւ փողոցն է), տեսնում եմ պատի մօտ նստած է մի մանրավաճառ։ Երեսի գծագրութիւնից իսկոյն իմացայ նրա հայ լինելը և մօտեցայ նրան։

—Բարով, սիրելի, այստեղ ինչ ես չինում, հարցրի ես։

—Աստուծու բարի, ազիզ, առևտուր եմ անում, պատասխանեց նա ժպիտը երեսին։

Մի քանի րոպէից յետոյ իմացայ, որ նա Պարսկաստանից է եկել Կիեվ մանր մունր բաներ վաճառելու։ Գոնէ նա գալով Պարսկաստանից իր հետ բերէր արևելքի ապրանքը, որ այստեղ կարող էր բաւական ձեռնտու գներով ծախել. ոչ, նա հաւաքել է մի քանի բուրլի, եկել է Կիեվ. մի 15—20 բուրլու մանր մունր բաներ է առել և բանկաւ է իր վաճառականութիւնը։ Ա՛խ, թշուառ հայեր. ամենքը աստ են, որ դուք խելոք ազգ էք, բայց ո՛ր խելօքը այդպէս կը վարվի....

Մի քանի աւելի խոշոր վաճառականներ բնակվում են այստեղ իրանց ընտանիքներով։ Մէկ օր նստած եմ իմ ծանօթ վաճառականի խանութում և խօսում եմ ծանօթիս հետ։ Ցանկ է մտնում մի տիկին և նրա հետ մի 13-14 տարեկան օրիորդ։ Այս տիկինը ինչ որ հարցրեց տատիկերէն իմ ծանօթին և հեռացաւ։ Երբ սրանք դուրս գնացին խանութից, իմ ծանօթը գոհաւ դէպի ինձ. «Տեսէք, ասաց նա, դրա հայեր են. այն տիկինը այստեղի հայ վաճառականի ամուսինն է, իսկ օրիորդը նրա աղջիկն է»։

—Բայց ի՞նչու ձեզ հետ տատիկերէն խօսեց, հարցրի ես։

—Դրանք հայերէն չեն իմանում. Մայրը միայն տատիկերէն է խօսում, իսկ աղջիկը միայն ռուսերէն։

—Իսկ իրանց հա՞յ են համարում, հարցրի ես հետաքրքրութեամբ։

—Ի հարկէ, պատասխանեց նա զարմանալով, դրանք ամեն տարի գնում են Օդէսսա հաղորդվելու. այնտեղ տարին մի—երկու անգամ լինում է հայոց քահանան։

Սիրէ «Մեղուս»-ի խմբագիրը լսէր այս խօսքերը, ի հարկէ կը ծափահարէր. նրա կարծիքով, դա կը լինէր գարնանալ մի փաստ, որը ցոյց է տալիս՝ ինչպէս հայոց եկեղեցին պահպանում է հայութիւնը։ Բայց ամեն մի փոքրի շատէ բանիմաց մարդը կարող է միայն տխրել, տեսնելով ոչ սակաւ այդպիսի երեոյթներ, որոնք շատ պարզ ցոյց են տալիս, թէ ինչպէս կրօնական գաղափարները կլանել են հայի մէջ ազգայնութեան գաղափարները։ Այդ տիկինը կարող է միայն ինքնիրան հայ համարել, կարող է նրան հայ համարել տէտա ամբոխը, վերջապէս «Մեղուս»-ի պ. խմբագիրը, բայց ոչ նա, որ հասկանում է՝ ի՞նչ է հայութիւնը, ի՞նչ է ազգայնութիւնը...

Հայը ծննդեան օրից լսել է, որ նա հայ է, որ միտն հայոց քահանան է նորան մկրտել, որովհետև նա հայոց եկեղեցու զաւակն է։ Այդ կարծիքի եղել է և ցգէտ ամբոխը, նոյն կարծիքի է հայոց թերթի խմբագիրը... Ի՞նչ կայ այսուհետև զարմանալու, որ հայը, ազգայնութեան գաղափարից զուրկ լինելով, անցնելով դէպի միւս եկեղեցին, նա էլ (ըստ մեծի մասին) իրան հայ չէ համարում. նա, ընդունելով կաթոլիկութիւն, իրան փրանգ է անուանում, ընդունելով ուղղափառութիւնը իրան ռուս է անուանում. Թիֆլիսում մէկ ակնարանդրօսցի հայ բժշկապետ ինձ պատմել է, որ նա ունեցել է մի ամբողջ հայաբնակ գիւղ, որի բնակիչները դարձել են ուղղափառներ և չը նայելով, որ նորա մարքար հայերէն են խօսում, և ուրիշ լեզու չը գիտեն, իրանց ռուս են անուանում. Դա շատ բնական է և այլապէս չէր կարող լինել. Այդ բոլորը կարող է կրօնական գաղափարների ազդեցութեան հետևանքներ համարվել։

Եթէ հային հասկացրել էին, որ նա կորցնելով իր լեզուն, իր ազգային յատկութիւնները, ամեն առաջ լոկ հաղորդվելով, նա հայ չէ կարող հա-

Fonds A.R.A.M

մարվել և ընդհակառակն, եթէ որ և իցէ պատճառով (իսկ նոքա չատ տեսակ են լինում) նա փոխել է իր կրօնը, նա կարող է դարձեալ հայ մնալ, միայն թէ նա իր լեզուն չը կորցնէ, մենք ի հարկէ այժմ չէինք հանդիպի վերև յիշած փաստերի նմանները: Ես նրբ հայոց լրագիր, ճանաչելով իր սրբազան պարտաւորութիւնները դէպի հայոց ազգը, միտում է ապացնել ա զ գ ա յ ն ո ւ թ ե ա ն գաղափարը, ամենևին չը դիպչելով կրօնին, նրբ, ասում ենք մենք, մի հայոց լրագիր ասում է հարին, թէ դու ոչ թէ նորա համար ես հայ, որ հայոց եկեղեցու զաւակն ես (այսինքն՝ լուսաւորչական ես), այլ նորա համար, որ դու ունես քո ցեղական յատկութիւնները, քո կենդանի լեզուդ, քո ազգային յատկութիւնները, անցեալը, հայրենիքդ, և այլն և այլն,—գոնվում են մարդիկ, որոնք համաձայնվում են յարձակվել նորա վրա կարգաչէք «Մեղուին» առաջնորդող յօդուածները, կարգաչէք նորա զանազան քննութիւնները կարգացէք նորա հայրենասիրական ոգևորիչ յօդուածները, որ նա տպում է ամեն տեղից, ամեն տեղից, մանաւանդ Պետերբուրգից և այլ տեղերից,—ամեն տեղ դուք մի և նոյն բանն էք հանդիպում:

Այս ինչ հայ, ասում է կարսի թղթակիցը, որ ծաղրվում էր հայութիւնից, բայց մի և նոյն ժամանակ մաքուր հայերէն էր խօսում, իսկ այս ինչ ծերունին, որը մոռացել էր իր լեզուն, ամբողջ կեանքում երեք անգամ պատարագ էր լսել և, կորցնելով իր լեզուն, պահպանել էր հայութիւնը: Դպրանով պ. թղթակիցը ուզում է իրեն փաստերով հաստատել, որ ոչ թէ լեզուն, այլ եկեղեցին պահպանելով, կարելի է հայութիւն պահպանել: Այդ տեսակէտից է նայում ամբոխը և այդ է եղել այն տխրալի երևոյթների պատճառը, որ ամբողջ գիւղեր, փոխելով կրօնը, երևակայել են, որ նոքա էլ հայ չեն և հետզհետէ ծաղրացել են:

Ախար մի թէ հայը հայ չէր, երբ նա կրապաշտ էր, ասում է հայոց ազգային շահեր ճանաչող լրագիրը, մի թէ նա այն ժամանակ պակաս էր սիրում իր ազգը....

Ընթերցէք, որ ամենևին ակամայ խօսեցայ մի հարցի վրա, որից, երևի, դուք արդէն գիտել էք: Ինչ անենք, մարդը չէ կարող լռել, երբ տեսնում է, որ ամենատարրական մտքեր չը հասկացողները ուզում են վճռական գաղափարներ ասելի և ասելի տարածել մեր ազգի մէջ. կարծես այդ մտքերից քիչ է վնասվել ազգը....

Երևի, դուք հետաքրքրվում էք կիէվի կեանքով, կիէվի, որը ունի 135—140 հազար բնակիչ և որը համարվում է Ռուսաստանի բոլոր քաղաքների մայրը: Կարծեմ փորձ ի չատէ ծանօթացնել ձ'զ նորա հետ:

Այս ահագին քաղաքում, որ ունի համալսարան իր 8—9 հազար ուսանողներով, անթիւ պրօֆեսորներով, հրատարակվում են միայն „Kiевскій листокъ объявленій“ և մի ուրիշ „Кіевлянинъ“ լրագիրը, որը միայն պարապում է հրէաներին հալածելով: Համալսարանը ունի իր օրգանը „Университ. извѣстія“ Ահա մասնաւոր չարժումը կիէվի, որ ամբողջ Փոքր-Ռուսաստանի կենտրոն է:

Այստեղ թատերասէրները հիմնել են ուսուց դրամատիկական ընկերութիւն: Այս ընկերութեան անդամները ամեն չաբաթ մի մի ներկայացումն են տալիս Խիժիխեցի հայր ի հարկէ կը գտնուայ, երբ կը լսէ, որ այս խումբը տալիս է իր ներկայացումները տեղական երաժշտական ուսումնարանի փոքրիկ գահլիճում, չը նայելով, որ կայ մի քաղաքային և մէկ էլ բանականին մեծ մասնաւոր (Էդրգոնիկէ) թատրոն: Այս խումբը ասելի ձեռնաւոր է համարել տալ իր ներկայացումները փոքր գահլիճում, և երբ որ և իցէ ներկայացման տոմսակները բոլորովին ծախվում են, իսկ ցանկացողները չատ են լինում, մի և նոյն պիէսան կրկնում են, և չաբաթը փոխանակ մի ներկայացումն տալու, երկուսն են տալիս: Ցաւալի է միայն, որ պ. պ. թատերասէրները աշխատում են այնպիսի ժողովրդական (народныя) դրամաներ ներկայացնել, որպիսին է «Горькая судьбина), որոնք միայն պատմական նշանակութիւն կարող են ունենալ: Թատերասէրների մէջ կան մի քանիսները, որոնք հեշտութեամբ կարող են մրցել ուսուց լաւ դերասանների հետ:

Այստեղի կեանքի միւս երևոյթները հազիւ թէ կարող են ձեզ հետաքրքրել:

Միրզա

ՆԱՄԱԿ ԹՈՒՄԲՈՒԼԻՑ

31 յուլիսի

Յուլիսի 17-ին Հին-Նախիջևանի գաւառի Թումբուլ գիւղում վախճանվեցաւ տեղացի Բաղալ Շահնազարեանը. հանգուցեալը գաղթական էր Պարսկաստանի Սալմաստ գաւառից, 50 տարի առաջ այնտեղ եկած, ժառանգներ չունենալու պատճառով նա իր հարստութեան մի նշանաւոր մասը կտակեց զանազան ազգային հիմնարկութիւններին բարեգործական նպատակով, իսկ մնացածը թողեց իր հեռաւոր և մերձաւոր ազգականներին:

Ազգային հիմնարկութիւններին կտակած գումարները հետևեալներն են՝ 5000 ր. թողած է Նախիջևանի հոգևոր դպրոցին այն պայմանով, որ յիշեալ դպրոցը հանգուցեալի մնասնով կոչվի Շահնազարեան: Ցոյս կայ, որ նախիջևանցիք կը կատարեն հանգուցեալի փափագը, ինչպես տեսնելով այն հանգամանքը, որ այդ գումարը կարող է նրանց դպրոցին կրկին կեանք տալ, որը արդէն մահուան վիճակի մէջ էր իր նիւթական չքաւորութեան պատճառով: 3000 ր. կտակել է Երուսաղէմայ սուրբ Քակորայ վանքի դպրոցին, իսկ 100 ր. Էջմիածնայ վանքին:

Հանգուցեալը թէև անգրագէտ մարդ էր, բայց սաստիկ սէր ունէր դէպի ուսումը և հայ մանուկների կրթութիւնը: Նրա այդ առաքինական ձգտումները ի նկատի ունենով, յուլիսի 10-ին մեր գիւղի ծխական դպրոցի հոգաբարձուները, մի քանի առաջաւոր անձինքների հետ, դիմեցին Բաղալ Շահնազարեանի մօտ, խնդրելով, որ նա մի նուէր ևս անէ մեր գիւղի դպրոցին: Այնտեղ ներկայ էր հանգուցեալի դպրատէր կտակակատար ակր-Անտօն աւագ քահանան և այս տողերի գրողը: Հանգուցեալը սիրով ընդունեց հոգաբարձուների խնդիրքը և նշանակեց իր հարստութիւնից 2500 ր. Թումբուլի ծխական դպրոցին տալ: Նոյն րոպէում առանձին թուղթ գրվեցաւ, և ներկայ եղող բոլոր անձինքը ստորագրեցին, և թղթի մէջ յատուկ պարտք էր դրվում կտակակատար ակր Անտօն աւագ քահանայի և Նախիջևանցի մահտեսի Սահակի Ղարամանեանցի վրա, որ սրբութեամբ կատարեն նրա վերջին որոշումները, 2500 ր. մեր գիւղի ղպրոցին տալով:

Դպրոցի հոգաբարձութիւնը, հաւատացած լինելով, որ հանգուցեալի կամքը ճշդութեամբ կը կատարվի, ձեռնարկեց դպրոցի համար մի նոր չէնք չինել: Հիմքը ձգեցին, ի հարկէ, խոստացած գումարով կարելի էր մի բաւական վայելուչ չէնք աւնենալ. և տէր Անտօն աւագ քահանան յորդրում էր ամբողջապէս եփված աղիւսներով չինել.... Բայց ցաւալի է տեսնել, այժմ տէր հայրը, որ հանգուցեալի գլխաւոր կտակակատարներից մէկն է և մեր գիւղի աւագ քահանան, բոլորովին ուրիշ և անտարբեր կերպով է նայում դէպի յիշեալ հիմնարկութիւնը: Արդեօք պատճառն ինչ է,—եթէ այժմ ասել չեմ կարող, միայն յոյս ունեմ, որ տէր հայրը այնքան բարի կը լինի, որ չի թողնի հանգուցեալի կտակը անկատար մնայ, որով նա մի մեծ բարիք է արել մեր գիւղի մանուկներին, որոնք ուսման և կրթութեան չատ ու չատ կարօտ են:

Վերջացնելով նամակս, հարկաւոր եմ համարում յիշել, որ մինչև այսօր առհասարակ հանգուցեալի կտակի կէսերից ոչ մէկը իր նպատակին չէ հասած: Արդեօք երբ պիտի կատարվեն, այդ մասին թող պատասխանեն այն անձինքը, որոնց վրա պարտաւորութիւն է դրած կատարել բարեյիշատակ հանգուցեալի կամքը:

Սիմէոն քահանայ Տէր-Ստեփանեանց

ՆԱՄԱԿ ՊՈՒԲԱՑԻՑ

Օգոստոսի 5

Սովորաբար ամենայն տարի տեղիները բացվելուց յետոյ, մեր գաւառում սկսում են կատարվել սարսափելի մարդասպանութիւններ և աւազակութիւններ: Մարդասպանութիւնները ըստ մեծի մասին ծագում են արիւնարբու վրէժխնդրութեան դէպքերից, իսկ ինչ վերաբերում է կողոպտութիւններին և զանազան գողութիւններին, որանց թիւը բնաւ չէ պակասում, եթէ միմիայն չէ աւելանում: Սակայն չատ ժամանակ էր ինչ որ աւազակների համարձակութիւնը չէր հասել այն չափազանցութեան, որ օրը ցերեկով կողոպտէին փոստի ձիաններով գնացողներին, ինչպէս այս երկու վերջի տարիները: Անցեալ տարի Նիժնինովգորդցի ոսնավաճառ մի գնացողից յափշտակեցին 9 հազար րուբլի, թէպէտ և այս տարի էլ չարագործները դիտաւորութիւն ունէին նոյնպէս վարվել վաճառականների հետ, բայց այս վերջինները այս անգամ խորամանկութեամբ էին թագցրել իրանց փողերը, որ ոչ ոք չէր կարող ենթադրել, թէ նրանց բարձերը պարունակում են իրանց մէջ հազարներ, այնպէս որ աւազակները ստիպված էին բաւականանալ վաճառականների ժամացոյցներով և 70 րուբլի փողով:

Ես կարծում եմ, որ այստեղ աւելորդ կը լինէր չարունակել աւազակների չարագործութիւնների մանրամասն նկարագրութիւնը, միայն այն հանգամանքը, այն անհերքելի փաստը, որ սրբ ցերեկով կողոպտում են արքունի ճանապարհների վրա, պարզ կարող է ապացուցանել, թէ օրտիսի զբոսանքների և վտանգի են ենթարկված միւս ոչ ապահովված ճանապարհներով գնացողները: Այս ճանապարհների վրա գրեթէ ամենայն օր լինում են ողբալի անցքեր, որոնցից տասից մէկը հազիւ է յայտնվում ատիկանութեան: Բայց գլխաւոր բանը բռնադատվում է այն տխուր հանգամանքի մէջ, որ աւազակների սատականալը, բացի նրանից որ ընդհանրապէս վնասում է գիւղա-անտեսական և վաճառականութեան գործի ծաղկելուն, մանաւորապէս չափազանց վնասաբեր ազդեցութիւն ունի ինչպէս գաւառի բնակիչների բարօրութեան վրա, նոյնպէս և քաղաքի վաճառանոցի վրա, որի հարստա և աստա գիրքից կախումն ունի քաղաքացիների դիւրագին կենցաղավարութիւնը. Այնպէս որ նկատած է, այն տարի, երբ աւազակները զօրանում են գաւառում, այն ժամանակ քաղաքում ցորենի և միւս մթերքների գները մեծագոլ բարձր են կանգնած, քան թէ այն տարի, երբ գաւառը խաղաղ է. Այս հանգամանքը բացատրվում է նրանով, որ դիւղացիք, տեսնելով անձնական և կայքի ապահովութեան բացակայութիւնը, չեն վտահանում յանձն ընել ծախելու իրանց բերքը, որովհետև նրանց չատ լաւ յայտնի է, որ եթէ վերադառնալու լինեն դիւղը փողով, կամ գնած իրերով, նրանց խնայն կը կողոպտեն, իսկ ի դէպ ընդդիմութեան կը սպանվին. մերձաւոր փախուստական—աւազակների երեսը մեծագոլ նպաստում է զանազան գողութիւնների և կողոպտումների թիւը բազմացնելուն և այս դարձեալ՝ այն պատճառով, որ փախստական—աւազակների հետ հարստահարիչ զօրեր էլ են խառնվում, կամ փախստականների անունով իրանք են կատարում չարագործութիւններ: Ահա որպիսի տխուր, անմխիթար գրութեան մէջ է գտնվում մեր գաւառը:

* * *

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

«Голосъ» լրագրի մէջ ապրած է հետևեալ թղթակցութիւնը Բաղդադից:

Անցնելով Պարսկաստանից, ուր ես մօտ հինգ տարի է չեմ եղել, ես նրա մէջ նկատեցի եւրոպական քաղաքակրթութեան հետքեր: Այդ փաստը աւելի էլ աչքի է ընկնում մեծ քաղաքների մէջ: Օրինակ, Թէհրանը եւրոպական մեծ քաղաքի տեսք է ստացել:

Պարսկական իշխանութիւնը մեծ ուրախութեամբ ընդունեց եւրոպական նաւերին, որոնք բերել են իրանց հայրենիքի ապրանքները և որոնց յանձնված էր առևտրական աւազի փոքն անել Պարսկաստանի հետ: Աւելի են, որ պարսկական և եւրոպական կառավարութիւնները մտադիր են առևտրական դաշնակցութիւն կապել: Առհասարակ պարսկական կառավարութիւնը բոլոր միջոցներ գործ է ածում երկրի առևտուրը կենդանացնելու համար, բայց տարաբախտաբար այս տարի պարսկական մինիստրների բոլոր ուշադրութիւնը դարձած էր հիւսիսային նահանգների վրա, մանաւանդ Ադրբէջանում տարածված տարաւորի սովի վրա: Ես ինքս նկատեցի, որ Կովկասեան սահմաններից սկսած մինչև Թէհրան ուժեղ պակասութիւնը վերրին աստիճանի էր հասել և Թէհրան կառավարութիւնը ամենաեռանդուն միջոցներ էր գործ դնում սովի աւաչն առնելու համար, այնուամենայնիւ ադդարնակութիւնը հարիւրներով սովամահ էր լինում:

Բենդեր-Բուշերից ես Բաղդադ ուղևորվեցի, որտեղ Թիւրքաց նահանգապետը անհամեմատ թիւեամբ մի քանի գունդ չերքեզներ էր պատրաստում ապստամբված արաբների դէմ ուղարկելու համար: Ապստամբութեան պատճառը, ինչպէս ես տեղեկացայ, Թիւրքաց վարչութեան անարդար վարմունքն է եղել:

Ես մտադիր եմ այցելել Աֆղանիստանի նոր էմիր Աբդուրահմանի-խանին, որի հետ մի անգամ տեսնվել եմ: Ինչպէս ես նկատեցի Թէհրանի մէջ Աբդուրահմանին բոլորովին չեն համակրում: Պարսկական բարձրաստիճան անձինք նրան աւելաց հաւատարիմ են համարում: Դեներալ Սկոբելևի գնացքը դէպի Թիւրքմենների անապատները աներաւակնութիւն է պատճառում պարսկաստանցիներին: Ա յստեղ ասում են, որ Հերատը այդ շարժման պատճառով վտանգի է ենթարկվում: Ես կարծում եմ, որ այդ բոլորը հնարված է նրա համար, որ պարսկական կառավարութիւնը միջոց ունենայ բանակցել անգլիական դեսպանատան հետ Թէհրանի մէջ Հերատը Պարսկաստանի հետ միացնելու մասին: Պարսկական կառավարութիւնը անպատճառ կամենում է իրագործել իր այդ դիտաւորութիւնը:

ԱՅԳԱՆԻՍՏԱՆ

«Times» լրագրին գրում են հետևեալը օգոստոսի 15-ից:

Մինչև այժմ անգլիական զօրքերի դուրս գալը Կարուլից կատարվում էր հանգիստ և կարգով: Զօրքերի գնացքը մի քանի անյարմարութիւնների և դժուարութիւնների էր պատահում, բայց ազդարնակութիւնը նրանց հետ բարեկամաբար էր վարվում: Բնռնակիր կենդանիների հիւանդութիւնները և մահը չափազանց մեծ են: Զօրքերը ուրախ են, որ Ընդկաստան են վերադառնում և այդ պատճառով առանց տրտունջի տանում են ճանապարհորդութեան դժուարութիւնները: Երկուօրից յետոյ զօրքերը Գանդամակ կը հասնեն, որտեղ մի փոքր կը հանգստանան: Ցետոյ նրանք կանցնեն Ջալալաբադից: Այդ գնացքը չափազանց դժուար կը լինի սաստիկ շոգերի պատճառով: Բազդաւորաբար Պենջաբի մէջ խոլերա չը կայ և գօրքերը նրանից չեն վնասվի: Մի քանիսը կարծում են, որ աւելի լաւ կը լինէր Գանդամակի մէջ երկար ժամանակ մնալ մինչև շոգերը անցնեն և նոր էմիրն էլ Կարուլի մէջ իրան աւելի ապահով զգայ: Գենեռալ Սամբյարտ կամենում է անպատճառ հեռանալ, որովհետև ուսահատ պակասութիւնը երկրի մէջ հետզհետէ զգալի է դառնում: Բանակները այնչափ կեղտոտ են և զօրքերը այնքան շատ աշխատանք ունեն, որ նրանց հեռանալը ցանկալի է, եթէ ի նկատի առնենք առողջապահական պայմանները: Բնակիչները հանգիստ են և դէպի անգլիական զօրքերը բարեկամաբար են վերաբերվում: Ենթերը ցանկանում է, որ անգլիական զօրքերը գոնե ժամանակաւորապէս մնային և նրան օգնէին:

Կաբուլից նոյն լրագրին գրում են:

Կանդահարից ստացված վերջին տեղեկութիւններից երևում է, որ այնտեղ ամեն բան հանգիստ է և պարապանողական աշխատանքները վերջացրած են: Լյութ-խանի զօրքերը պաշարում են քաղաքը: Կանդահարի մէջ եղած անգլիական զօրքերը թէ ուտելս և թէ պատերազմական պաշարներ առատութեամբ ունեն: Ասում են, որ Լյութ-խանի զօրքերի մի մասը ապստամբվել է: Ցեղացիներից անգլիացիների դէմ ապստամբվել են միայն Կանդահարի շրջակաների բնակիչները:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 օգոստոսի: Այսօր ուղևորվեցաւ դէպի Փիշխիս զվարդնական հնձելատեղ գունդի երկրորդ բատարէյի պատգամաւորութիւնը շնորհաւորելու համար Գենեռալ-Ֆելդցէյխմէյստերին, օգոստոսի 29-ին լինելու քսան և հինգ ամեայ տարեդարձը նրա այդ բատարէյի շէֆի նշանակվելուն:

ՇԱՄԱՆ, 21 օգոստոսի: Լուր կայ, որ Էյուբը անարգել առաջ գնալու թոյլտուութիւն խնդրեց: Ենթադրում են, որ նա կարօտ գնալու դիտաւորութիւն ունի:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 օգոստոսի: Գնահատական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր., երկրորդ 92 ր. 37 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 92 ր. 50 կ., ներքին առաջին 5% փոխառութեան տոմսակը արժէ 223 ր. 50 կ., երկրորդ 221 ր. 75 կ., արևելեան առաջին 91 ր. 12 կ., երկրորդ 91 ր. 25 կ., երրորդ 91 ր. 25 կ., ոսկի 7 ր. 84 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լոնդոնի վրա արժէ 25,09 պէնս, ռուսաց 100 րուբլ Համբուրգի վրա արժէ 215 մարկ, 25 պֆ., Փարիզի վրա 265 ֆր. 25 սանտ.: Բոլոր տրամադրութիւնը հանգիստ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՆՆԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ ՄԵԼԻՔՅԱՆԻ
«ՄԱՄՈՆԱՅԻՈՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ»

Թիֆլիս-Կուկիայում Ալէքսէևսկի փողոցի վերայ Ռոստոմ Մանդինեանի տանն:

Օգոստոսի 20-ին կը սկսուին նորեկների քննութիւնները և ընդունելութիւն, ուսումնարանն ընդունելու է պիշերօթիկ և կիսապիշակ աշակերտներ:

5—6 (2)

Ա յս օգոստոսի 20-ից Օրբէլ Օրբէլեանցի և Կարապետ Բէլախանցի մանաւոր ուսումնարանում կը սկսուեն նորեկ աշակերտների ընդունելութիւն: Ուսումնարանը պահպանում է պիշերօթիկ և ընդունում կիսապիշակ աշակերտներ, պատրաստելով նրանց Տփխիսու բոլոր միջնակարգ դպրոցների առաջին և երկրորդ դասատանց համար:

5—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅԱԲԱՐՈՒ Ս. ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ օրիորդաց դպրոցի վարչութիւնը պատիւ ունի յայտնել յարգոյ հասարակութեան, որ աշակերտուհիների ընդունելը սկսելով օգոստոսի 20-ից, շարունակելու է մինչև Սեպտեմբերի 10-ը, որից յետոյ սկսելու է կանոնաւոր ուսումն: Անցեալ տարի դպրոցը ունէր երկու դասատուն, առաջիկայ տարին կունենայ երեք դասատուն:

2—3

ՅՈՎՍԷՓ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ՄԵԼԻՔ-ԲԷԳԼԱՐԵԱՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՐԷԱԼԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ (Թիֆլիս, Սադովայա փողոց, տուն Տէտէուովի, № 34) յայտնում է, որ լրացուցիչ և ընդունողական քննութիւնները կը սկսուին օգոստոսի 25-ին, իսկ ուսումը սեպտեմբերի 2-ին:

2—4

Իր յատկութիւններով մարմնի մասերի մանուածք ոտքի մասերի քրտինքից առաջ եկած փտումն ոչնչացնող յայտնի նիւթը,

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անուանով, ծախսում է Եւրոպայի բոլոր մեծ քաղաքների դեղատների և դրօգիստների մօտ. Դվխաւոր գէպօ նիւթի հնարող Ֆարմացեի մագիստրոս Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻՈՒ դեղատան մէջն է գտնվում, վաբշավայում, էլէկտօբայնի փողոց, № 35. Գալմանինի մէծ արկղիկը արժէ վաբշավայում 50 կոպ., աւելի փոքրը 30 կ. Պէտք է զգուշանալ խարդախութիւններից.

19—25 Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ (1

Ներքինեան Հայոց Ազգային Հոգևոր դպրոցում՝ Հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, Օգոստոս ամսոյս 27-ին, երեկոյեան 7 ժամին, կը լինի աճուրդ (առանց կրկնաճուրդի) կապալով տալու նոյն դպրոցի կալուածքը (ընծայած Հանգուցեալ Յարութիւն Օքօյեանցից), որ գտանվում է Կուր գետի հեղեղատի (սպղի) վրա ընդ № 46: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ Հոգաբարձութեան գրասենեակում մէջ ամեն օր, բացի կիրակիից և տօներից առաւօտեան 10-ից. ց12 ժամին:

Գիւղերեան և Ներքինեան դպրոցների ուսուցիչ պ. Վարձելեանը իր գերդաստան մէջ ընդունում է միայն ՉՈՐՍ պիշերօթիկ աշակերտուհիներ: Պիտի ուղղակի «Մշակին» խմբագրութեանը:

4—5

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ գիտէ հաշուապահութիւն, կամենում է տեղ ունենալ, կարող է և ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԻ կամ ԿԱՆՑՈՒՇԵՒԻ պաշտօն կատարել. Հասցէն իմանալ «Մշակի» խմբագրատանը:

4—5

Ներկայ ամրուայ սեպտեմբերի 15-ին Թիֆլիսի Նահանգական դատարանում (Օկրուժնոյի Սուդում, լինելու է տորգ (աճուրդ) Հանգուցեալ Արկարդեայ Գամազովի հողերը ծախելու համար, որոնք գտնվում են Բորչալուի Սարաչլու գիւղում, Շուլաւէրի մօտ: Մանրամասնութիւնը կարելի է կարդալ «Кавказъ» լրագրի № 186 տէրութեան յայտարարութեան մասնում:

Թիֆլիսից հեռանալու պատճառով ծախվում է 225 բուրլով վարագոյրներ շինելու մի մեքենա: Մախսոդը յանձն է առնում նրա գործադրութեան մասին սովորեցնել առեղին:

Դիմել Յովսէփ ՄԱՍԿԵՐՊԱՑԻՆ, Մուխրանակի փողոց, Սոլդատսկի բազարի անկիւն Գամբարովի տանը, № 8.

4—5

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրալևվից ներքին հ., Թոխնեանց կանանց և երեխաների հ., Քրեանց խերուբգիական և աչքերի հ., Շաեմրօսկի վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևվից խերուբգիական հ., Վզօրովի վիներական և բոլորգի հ., Իւխլու աչքի հ., Թախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ. Կրասնօգևսկով, Լիսիցով և Վիմիշևվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցով և Ռուդվովսկի ներքին հ., Շաէյմրօսկի կէնտրական և կաշու հ., Աստուածատուրով կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրովի վիներական և բոլորգի հ., Թօփնեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցով և Վերմիշևվ ներքին հ., Քրեաբեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Դավրօնսկի կանանց հ., Մինկևվից խերուբգիական հ., Կրասնօգևսկով և Լիսիցով ներքին հ., Թախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շաէյմրօսկի և Աստուածատուրով վիներական և կաշու հ., Բարայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լիսիցով և Վերմիշևվ ներքին հ., Բարօվ կուրծքի հ., Եանկովսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրովի մէջ ընդունում է անվարձ ազքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բարաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւաւտով Օբրեխտ ազքատ հիւանդներին բժշկանոցի առմամբով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ հրատարակութեամբ (Д. ГРИГОРЕАНЦЪ) Կոմկատեան Գրամաճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՇՎԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄԻՒՈՆԵՆՑԻ: Ը. ՏՂՐԻ նախադիտելիք (իբրև հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիզի հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ. Թ. ՏՂՐԻ մասն ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ. դումարով առնողներին գիջումն կը լինի: Մամուլի տակ է Գ. ՏՂՐԻՆ մասը քաղաքական:

19—20

Ղէ-քանդրատօլու երկսեռ դպրոցայ բարձր դասատանց համար հարկաւոր է եկող ուսումնական տարուան համար առնազ լեզուի մի ուսուցիչ, որ աւարտած լինի որ և է բարձրագոյն դպրոցում, շաբաթական 24 դասով: Յանկացողները իրանց պայմանները կարող են յայտնել երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութեանց:

Հոգաբարձուք { Սարգիս Միրզայեանց.
Ղասատուր Խահակեանց.

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկեր, յորոց ութին՝ նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Ղեւոնդեան արք. եպիսկոպոս, Միքայէլ Միխանաբեանց, Նուբար-փաշա, Կարին քաղաք, Պետրոպոլսոյ Հայոց եկեղեցին, Արճարան Հայոց ի Կարին, Սոխալ Հայ բնակիչք ի Վան, Վան քաղաք, Կազմ Հայերէն աւետարանին, Նուիրելոյ Ներսէս Կայսերական Մեծութեան ի Կաթուղիկոսէն ամենայն Հայոց:

Ներկայ ամի բաժանորդութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն առանձին կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ.:

Տփխիսում առանձին կարելի է պ. Օ. Գրիգորեանցի և Կենդրոնական դրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Օ. Գրիգոր Մ. Մսերեանց:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳԱՐՏԷՋ

ԵՒ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և նորեկների ընդունելութիւնը տղայոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակի:

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԿԱՅԱՐ Է ՊԱՆՍԻՈՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆՎԵՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Միրիմանեանց

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱՆՈՒԹԻ մէջ սասցվել է մեծ քանակութեամբ Թէյ ուղղակի Թէյզօրծներից, նոյնպէս ՅԵՏՐԱՒ ՄԱԳՆԵՋԻ ծարաւութեան դէմ և կարբոլեան ՓՇՇԻ և ՀԵՂՈՒԿ տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ:

5—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՑՐԱՒ Հայոց Ճեմական և մասնաւոր ուսումնարանների համար 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑԻՉ պաշտօն առանձին բացառապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐԱՔՆՈՒԹԵՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԼԵՆՃԻԱՆՑԱՆՑԻ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

16—22

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎԱԿԱՑԱ ՊՏԿԱՐՆԻԱ ՑԻՆ կից կը բացվին ՍՆՆԴԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի առանձին ԿԱՖԷ, ՇՕԿՕԼԱԴ Թէյ և պատրաստված հանքային զանազան ՋՐԵՐ:

37—40

Дозволено Цензурою 22 Августа 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 148 Օգոստոսի 26 (Սեպտեմբերի 7) 1880 Օգոստոսի 26 (Սեպտեմբերի 7) № 148

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով

Ձեռագրեր գրվում են միմիայն խմբագրատան անվան

Տարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Նայի կիրակի և տան օրերից)

Բաժանորդագրութիւն ընդունվում է ամէն ի գլուխ վ

Բաժանորդագրութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր թուին 2 կոպէկ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նպաստներ—Ներքին տեսութիւն. Նոմակ Վեհապետին. Նոմակ Շուշուց. Նոմակ Խրտագրին. Ներքին լուրեր—Արտաքին տեսութիւն. Ցրանախառ. Աւստրօ-Հունգարիա. Արեւելեան գործեր—Մշակի հեռագիրներ—Բաժանորդագրութիւններ—Բաներ ի կանչ. Ազդ.

ՆՊԱՍՏԵՆՔ

Ինչ Ա. Պօլսում կազմվեցան պանազան ընկերութիւններ՝ «Ընտրասէրեան», «Ակիլեկեան», «Դպրոցասիրաց արևելեան»—ժողովներում ուսում տարածելու նպատակով, մեզանից շատերը սկսեցին մտածել՝ ինչ հարկաւոր են այսպէս ընկերութիւններ, միթէ նրանց պատակը մի և նոյնը չէ, աւելի լաւ չէր լինի եթէ բոլորը միանային, կազմէին մի ամրողջ և աւելի հիմնաւոր ընկերութիւն։

Մտածութիւնները իրաւացի էին։ Ընկերութիւնները կազմված էին բարեգործական հիմունքների վրա և պիտի պահպանվէին նուիրատուութիւններով։ Բայց մեր հասարակութիւնը չը գիտէր՝ ո՞ր մէկին նուիրել իր հանգանակութիւնները։ Բոլորը մի և նոյն ազգարէզում, բոլորը մի և նոյն նպատակի համար էին գործում։ «Մշակը», որպէս արձագանգը մեր ժողովրդի պահանջների, բարձրացրեց ընկերութիւնների միացնելու հարցը։

Կ. Պօլսի հայերը, որոնք աւելի մեծ յոյսեր, աւելի մեծ ակնկալութիւններ ունեն մեզանից, ուսանողներից,—ի հարկէ, նիւթական օժանդակութիւնների կողմից,—ընկերութիւնների միացնելու հարցի մէջ ոչ միայն մեզ հետ համաձայն գտնվեցան, այլ լիապէս կատարեցին մեր փափագը։ «Ընշակի» վերջին համարներում հրատարակվեցաւ, որ ընկերութիւնները արդէն միացել են, ընդունելով «միացեալ ընկերութիւնք» անունը։

Այժմ ի՞նչ է մնում մեզ անելը։

Այժմ մնում է մեզ կրկնապատկել մեր բարեգործական եռանդը, և մեր նիւթական գոհաբերութիւններով միացեալ ընկերութիւններին ուժ և խրախոյսատալ։

Մեզանից ամէն մէկը համոզված է, որ ուսումը, կրթութիւնը, ամենագլխաւոր միջոցներն են, որոնք, թէև փոքր ինչ ուշ, թէև դանդաղ կերպով, բայց վերջապէս կը հասցնեն աւելի հիմնաւոր ճանապարհ տաճկահայերի առջև մի ապագայ բարօրութեան համար։ Մենք համոզված ենք, որ Թիւրքիայի հայը դպրոցի մէջ պիտի գտնէ իր փրկութիւնը, իր բախտը։ Եւ այն բարիքները, որոնցից մինչև այսօր զրկվել էր հային բարբարոս Թիւրքիան,—այն բարիքները, որ եւրոպական դիպլոմատիան այնքան ժամանակ է խոստանում հայերին, —հայի որդիները պիտի ստանան դպրոցական վարժապետի ձեռքից։

Բայց Թիւրքիայի հայը ապրատ է։ Թիւրքաց հարստահարութիւնը այն աստիճան քամել է նրա նիւթական զօրութիւնը, որ նա հազիւ թէ կարող է իր դպրոցները կանոնաւոր, նպատակայարմար կերպով առաջ տանել, եթէ դրանից օգնութիւն չը լինի։

Ազատատանի հայերը այժմ պէտք է կատարեն տաճկահայերի վերաբերութեամբ նոյնը, ինչ որ մի ժամանակ իրանց ազկիներով անում էին Նոր Կատանի հայերը ամբողջ ազգի համար։ Ազատատանի հայերը. բնակվելով մի բարեկարգ պետութեան հովանաւորութեան ներքոյ, նիւթապէս աւելի բարեբախտ վիճակի մէջ են գտնվում, քան իրանց տաճկահպատակ եղբայրները։

Նոր Կատանի հայերը Թողեցին ազգի համար խոշոր կտակներ, նրանց փողերով գանազան երկրներում հիմնվեցան բազմաթիւ դպրոցներ։ Յանկալի կը լինէր, որ մենք հետևէինք նրանց օրինակին։ Բայց մեր պահանջը հասկանալի է. մենք խոշոր կտակներ չենք պահանջում։

Մեզանից ոչ մէկի ունեւորութեան մէջ մի ղժալի փոփոխութիւն չէր լինի, եթէ մեզ վրա դոյն յատուկ վայելչութեամբ մի ձեռքով փայփայելով իր ոսկեայ քամարը, որ վայելչօրէն գրկած է սև առյասեայ արխալուղի մէջքը, իսկ միւս ձեռքով ձեռնոցով օդը իր մերթադէն չոխային երկայն թևովն Աղան անցնում է... Բայց, Աստուած իմ, ինչպէս չէ անցնում ազան. ով կարող է այն թոպէին նկարագրել նրա վայելուչ ու հպարտ քայլուածքը, նրա դէմքի վրա փայլող լիակ ժպիտը, նրա աչքերի ժպիրն նայուածքը, նրա ձեռքերի հրամայական շարժուածքը. նայենք մի րոպէ նրան և դուք կարող էք փոքր ի շատէ գաղափար կազմել օվացիաներով և արիւմէնտներով հաւսի մրատնող հարստահարիչների նոյն բոլէի քայլուածքի վրա։

—Բայց ով է այդ ազան և ինչով է արժանացել նա իր քաղաքացիների մինչև այդ աստիճան համակրութեանը, ի հարկէ, կը հարցնեք դուք, սիրելի ընթերցող։ Բայց ափսոս որ քո հետաքրքրութիւնը գոհացնել չեմ կարող ես. նախ՝ որ ազան չունէ անցեալ, նրա անցեալը վարագուրված է և ազան այժմ ապրից մինչև ղլուխ նիկոյի մարդ է։ Երկրորդ՝ աստիճ են ազայի անցեալը չատ քանդ է, մինչև անգամ կնանքի գին է, որովհետև ազան ամենագոր է իր քաղաքում. նա չրջապատված է մտերմական ամենաջերմ պաշտպաններով, որոնք սիրում և յարգում են նրան և կարողանում են ամեն մէկ բոպէի մէջ գուշակել նրա ցանկութիւնը և այն ժամանակ..... Բայց այն ժամանակ աւելի լաւ է՝ սարի մա զմանուկդ՝ և փափիր յեղիպատոս, քանզի ի խնդիր է Հերովդէս կորուսանել զնա։ Հարցրէք մեր քաղաքում ում որ կամենաք, թէզ լինի նա հասկոր մէկ ազգասիրական, մեր թէ երիտասարդ, կին թէ աղամարդ՝ ամենքը ձեզ կասեն, թէ ազան պատուական, մի ամենասքանչելի մարդ է։ Բայց ինչով...

—Լո՛ւ, միթէ դուք չը գիտէք, որ ազան և ինքնորդ գարու երկրորդ կիսում, հայերի մէջ, այն ևս շամախու նման մի քաղաքում, մի մարդ ինչով կարող է ամենապատուական համարվել։ Ազան երևի մի անձն է. նա բարեպաշտ է, ազգասէր է, ազգասէր է, առատաձեռն է, գթասիրտ է (օֆ, այդ վերջի ածականները մանաւանդ այնպէս յարմարվում են մեր ազային, ինչպէս կովին քամք կամ խոզին ակնոցը) և վերջապէս հազար ու մի այդպիսի փրված ու ուռած ածականներով չրջապատված մի անձն է նա. ինչու, որովհետև հարուստ է, որովհետև ազատ են, մինչև քառասուն հազար բուրլու կարողութիւն ունէ։

—Բայց պարոն....

—Բայց, էլ ինչ բայց, միթէ դուք չը լսեցիք թէ նա հարուստ է, թէ նա քառասուն հազար բուրլու կարողութիւն ունէ. քառասուն հազար, նշանակում էք, այդ հանաք ու մասխարայութիւն չէ նա, կամ միթէ դուք կարծում էք, թէ այդ քիչ է։

—Ո՛չ, պարոն, ես երբէք այդ չեմ կարծում. միայն ցանկանում եմ իմանալ թէ այդ քառասուն հազար բուրլին ինչ մի երեսելի ազգային կամ հասարակական օգտի է ծառայած, որ իր սիրտպատողին արժանացրած է այդպիսի փառաւոր ածականների։

—Չա՛, հա՛, հա՛, հասարակական, ազգային, հա՛, հա՛, զարմանալի հատագլուխ մարդիկ էք դուք, հա՛, հա՛, ազա, սէր հասարակական, կամ ազգային, կամ չեմ իմանում ինչ գիրք ու գիրկը սրան է Ը. հասարակականն էլ է իմ ջնս, ազգայինն էլ է իմ ջնս, դու փողից խօսիր, փողից. էապէս դարդակ բաներով բան չի գառնայ։ Եղբայր, փող ունես ամենից լաւ մարդը դու ես, գլխիս վրա տեղ ունես, փող չունես, խնդրեմ մի փոքր հեռուից անցնես, որ չուպդ վրաս չընկնի։

—Բայց, պարոն, այդ կատարեալ ինքնապանութիւն է ձեր կողմից։ Դուք, ինչպէս երեւում է, մեծացած, սպանած, սնոցացրած էք ձեր մէջ ձեր խիղճը, սիրտը ու մարդկութիւնը։ Ես չեմ հերքում փողի կարևորութիւնը և հաւատացած եմ, որ փողը շատ լաւ բան է, նա մի առանցք է, որի շուրջը պտտում է մեր աշխարհը, իւրաքանչիւրս մի անհատ ջնով ցանկանում է շատ ունենալ այդ գեղին ոսկիներից և ձեզ ես ոչ մի չէ արգիլում այդ մրցու-

Fonds A.R.A.M

ԲԱՆԱՍՏԻՐԱԿԱՆ

Ա Զ Ա Ն

—

«Աղա, տեղից վեր կաց, ձեռքդ գօշիդ դիր, գլուխ տուր, ազան անցնում է», ասում է մի երկաչքիկ, դեղնադէմ, մօխալէ փափախի ծանրութեան տակ ճնշված չամախեցի հայ պարոն, բռնելով իր նման մի ուրիշ չամախեցի հայի կողք, որ անհոգ կերպով ծալապատիկ նստած պատի հովանոցի տակ, մի աչքը փակ, իսկ միւսը բաց դիմում է դէպի իր չրջակայ աւերակները։

—Ազան անցնում է, բացականչում է միւսը վեր թռչելով իր տեղից և ձեռքերը խաչաձև կրծքին դարանելով։ Երկուսը միասին արհանարհում են պատի տակ, և մի րոպէ պատռելով իրենց գլուխը փափախի ծանրութիւնից, խորը գլուխ են վեր բերում փողոցի մէջով անցնող ազային։ Սակայն ազան անցնում է, առանց արժան համարելու մի ակնարկ անգամ նետելու այդ երկու չարժուն արձաններին, որոնց դէմքի վրա նոյն րոպէին արտայայտվող ծիծաղելի գծագրութիւնը կարող է մի ամենամխիթարական մարդու ծիծաղն անգամ չարժել։ Ազան անցնում է իր պատուին և իր ախտին յատուկ վայելչութեամբ մի ձեռքով փայփայելով իր ոսկեայ քամարը, որ վայելչօրէն գրկած է սև առյասեայ արխալուղի մէջքը, իսկ միւս ձեռքով ձեռնոցով օդը իր մերթադէն չոխային երկայն թևովն Աղան անցնում է... Բայց, Աստուած իմ, ինչպէս չէ անցնում ազան. ով կարող է այն րոպէին նկարագրել նրա վայելուչ ու հպարտ քայլուածքը, նրա դէմքի վրա փայլող լիակ ժպիտը, նրա աչքերի ժպիրն նայուածքը, նրա ձեռքերի հրամայական շարժուածքը. նայենք մի րոպէ նրան և դուք կարող էք փոքր ի շատէ գաղափար կազմել օվացիաներով և արիւմէնտներով հաւսի մրատնող հարստահարիչների նոյն բոլէի քայլուածքի վրա։

—Բայց ով է այդ ազան և ինչով է արժանացել նա իր քաղաքացիների մինչև այդ աստիճան համակրութեանը, ի հարկէ, կը հարցնեք դուք, սիրելի ընթերցող։ Բայց ափսոս որ քո հետաքրքրութիւնը գոհացնել չեմ կարող ես. նախ՝ որ ազան չունէ անցեալ, նրա անցեալը վարագուրված է և ազան այժմ ապրից մինչև ղլուխ նիկոյի մարդ է։ Երկրորդ՝ աստիճ են ազայի անցեալը չատ քանդ է, մինչև անգամ կնանքի գին է, որովհետև ազան ամենագոր է իր քաղաքում. նա չրջապատված է մտերմական ամենաջերմ պաշտպաններով, որոնք սիրում և յարգում են նրան և կարողանում են ամեն մէկ բոպէի մէջ գուշակել նրա ցանկութիւնը և այն ժամանակ..... Բայց այն ժամանակ աւելի լաւ է՝ սարի մա զմանուկդ՝ և փափիր յեղիպատոս, քանզի ի խնդիր է Հերովդէս կորուսանել զնա։ Հարցրէք մեր քաղաքում ում որ կամենաք, միթէ լինի նա հասկոր մէկ ազգասիրական, մեր թէ երիտասարդ, կին թէ աղամարդ՝ ամենքը ձեզ կասեն, թէ ազան պատուական, մի ամենասքանչելի մարդ է։ Բայց ինչով...

—Լո՛ւ, միթէ դուք չը գիտէք, որ ազան և ինքնորդ գարու երկրորդ կիսում, հայերի մէջ, այն ևս շամախու նման մի քաղաքում, մի մարդ ինչով կարող է ամենապատուական համարվել։ Ազան երևի մի անձն է. նա բարեպաշտ է, ազգասէր է, ազգասէր է, առատաձեռն է, գթասիրտ է (օֆ, այդ վերջի ածականները մանաւանդ այնպէս յարմարվում են մեր ազային, ինչպէս կովին քամք կամ խոզին ակնոցը) և վերջապէս հազար ու մի այդպիսի փրված ու ուռած ածականներով չրջապատված մի անձն է նա. ինչու, որովհետև հարուստ է, որովհետև ազատ են, մինչև քառասուն հազար բուրլու կարողութիւն ունէ։

—Բայց պարոն....

—Բայց, էլ ինչ բայց, միթէ դուք չը լսեցիք թէ նա հարուստ է, թէ նա քառասուն հազար բուրլու կարողութիւն ունէ. քառասուն հազար, նշանակում էք, այդ հանաք ու մասխարայութիւն չէ նա, կամ միթէ դուք կարծում էք, թէ այդ քիչ է։

—Ո՛չ, պարոն, ես երբէք այդ չեմ կարծում. միայն ցանկանում եմ իմանալ թէ այդ քառասուն հազար բուրլին ինչ մի երեսելի ազգային կամ հասարակական օգտի է ծառայած, որ իր սիրտպատողին արժանացրած է այդպիսի փառաւոր ածականների։

—Չա՛, հա՛, հա՛, հասարակական, ազգային, հա՛, հա՛, զարմանալի հատագլուխ մարդիկ էք դուք, հա՛, հա՛, ազա, սէր հասարակական, կամ ազգային, կամ չեմ իմանում ինչ գիրք ու գիրկը սրան է Ը. հասարակականն էլ է իմ ջնս, ազգայինն էլ է իմ ջնս, դու փողից խօսիր, փողից. էապէս դարդակ բաներով բան չի գառնայ։ Եղբայր, փող ունես ամենից լաւ մարդը դու ես, գլխիս վրա տեղ ունես, փող չունես, խնդրեմ մի փոքր հեռուից անցնես, որ չուպդ վրաս չընկնի։

—Բայց, պարոն, այդ կատարեալ ինքնապանութիւն է ձեր կողմից։ Դուք, ինչպէս երեւում է, մեծացած, սպանած, սնոցացրած էք ձեր մէջ ձեր խիղճը, սիրտը ու մարդկութիւնը։ Ես չեմ հերքում փողի կարևորութիւնը և հաւատացած եմ, որ փողը շատ լաւ բան է, նա մի առանցք է, որի շուրջը պտտում է մեր աշխարհը, իւրաքանչիւրս մի անհատ ջնով ցանկանում է շատ ունենալ այդ գեղին ոսկիներից և ձեզ ես ոչ մի չէ արգիլում այդ մրցու-

Fonds A.R.A.M

Ն. Չոպանյանց

Ես ոչ միայն ուրախ եմ, որ ինձ ընտրեցիք ձեր ներկայացուցիչ, այլև հպարտ եմ, որ ինձ ընտրեցիք ձեր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսի մեջ, որ ամենամեծ քաղաքն է ամբողջ Թուրքիայի մեջ, որ ամենաշատ ազգերի ներկայացուցիչներ ունի իր

պնդութենէնից և չէ սերում ոչ աջակողմեան և ոչ ձախակողմեան յեղափոխականներին: Երկիրը խնդալի և մտածված առաջադիմութիւն է ցանկանում: Կառավարութիւնը շարունակար երկաթուղիներ կը կառուցանէ և յոյս ունէ, որ այդ աշխատանքները 1890 թուականին կը վերջանան: Ֆրէյսինէ բազդից այն կողմն կը վերջանայ: Ժեզպրանքի դէմ, իբր թէ կառավարութիւնը կրօնի թշնամի է: «Կրօնին ոչ ոք չէ ոտքատակ անում, ընդհակառակը հարիւր պէսքում կառավարութիւնը իր պաշտպանութեան տակ կառնի կրօնը»: Վերջը Ֆրէյսինէ ասելացրեց, որ Ֆրանսիան պատրաստ է եկել առանձնացած դրութենից և նորից բռնել է իր տեղը ընդհանուր քաղաքականութեան մէջ: Այնուամենայնիւ կառավարութիւնը չի հետևի պատմական քաղաքականութեանը: Երկիրը խաղաղութիւն է ցանկանում և կառավարութիւնը նրա պահպանելու համար իր բոլոր միջոցները գործ կը դնի:

Բացի այդ Ֆրէյսինէին մի քանի հարցեր են առաջարկել Կամբրնտաղի ճառի պատճառով և նա հանգամանօք պատասխաններ է տուել:

ԱՒՍՏՐՕ-ՈՒՆԴԱՐԻԱ

«Голосъ» լրագրի № 222-ի մէջ կարդում ենք հետևեալ թղթակցութիւնը Վիէննայից:

Վիէննա այժմ ուշում է կայսրի ծննդեան օրը, որ օգոստոսի 18-ին 30 տարեկան դարձաւ: Բազմաթիւ տներ և պատուհաններ զարդարված են դրօշակներով, ծաղիկներով և այլն: Օգոստոսի 22-ին Պրատերի մէջ ազգային ուռ կը կատարվի ի պատիւ Ֆրանց-Յովսէփի կայսրի ծննդեան: Լրագիրները յիշ են յօդուածներով այդ ուռի նշանակութեան մասին: Նրանք բոլորն էլ, ինչ կատարութեան էլ պատկանէին, հաւատում են այն ճշմարտութեան, որ առհմանադրական Աւստրիան ամենաւար ապագայ և այն ճշմարտութեան, թէ ինչպիսի մեծ նշանակութիւն ունեն ազատ հիմնարկութիւնները իր բարգաւաճման համար: Լրագիրները հաշուում են Ֆրանց-Յովսէփի 32 տարի թագաւորութեան ժամանակ պատահած անցքերը և համեմատում են երկրի այժմեան դրութիւնը առաջուանի հետ:

Աւստրիայի համար անցեալ Մեսրոպեանի փոխանակ ժամանակը, որի անունը յաւիտեան անջնջելի կը մնայ բազմաթիւ պատմութեան մէջ: Այն ժամանակ ժողովուրդը հետաքրքրութեամբ և խեղդվում էր ճառագողների կամ յայտնութեան լծի տակ: Օրէնսդրութիւնը անընդունակ և բիւրոկրատական ձևերի ենթարկ էր: Պատասխանատուութիւնը խորին լռութեան խաւարով էր ծածկված և ոչ մի տեղ արդարադատութիւն չէր կարելի գտնել: Ազատութեանների և եկեղեցու միմեանց կռուում էին և ժողովրդի պարծանքները (հոգևորականները), որոնք իրանց եղբայրութեան բոլոր ոյժերը գործ էին դնում, որպէս զի կարողանան ժողովուրդը ազատ պահել, և նրան որքան կարելի է շատ հօգնոր թմրեցուցիչ թոյն էին տալիս, որպէս զի ժողովուրդը յաւիտենական քնի մէջ մնար: Կաբօրէն հնազանդվել և պատուութիւն չը տալ՝ սա էր և պարտաճանչ նշանաբանը: Այդ այն ուսուցչին, որ համարձակվում էր ծանօթացնել ժողովուրդին գիտակցական կեանքի հետ: Նա խնդրին կատականքի տակ էր ընկնում, ոտքատակ էր համարվում և նրա հետ վարվում էին օրէնքի համեմատ: Վարչութիւնը հանապատասխան էր այն ժամանակվայ կառավարչական ղանակին. վարչութիւնների պետարները մեռած մարդիկ էին, կենդանի մեքենաներ, որոնք իրանց իշխանութիւնը ի չարն էին գործածում և բռնատիրական թագաւորի սիրազոր սուին: Բայց կայսրը այն ժամանակ 18 տարեկան էր: «Բարձր շրջանը,» որ աւատականներից և կղերականներից էր կազմված, հնշտութեամբ կարողանում էր պղտել երիտասարդ թագաւորի վրա: 1849 թուականին նորից սկսվեց վայրենի և անսանձ յետադիմութիւն, որին բայց թագաւորի «բարի խորհրդատուներից» մտանկցեցին և ուրիշները, որոնք պատմութեան մէջ յաւիտեան անմոռաց կը մնան: Այդ յետադիմութիւնը աւստրիական պատմութեան մէջ ամբողջ տասնեակ տարի տևեց: Քղմոկրատութեան սահմանները թոյլ չեն տալիս ինձ նկարել այդ խաւար ժամանակամիջոցի բոլոր սարսափները: 1859 թուականին յետադիմութիւնը և անընդունակ տնտեսական օրգանները վերջնականապէս սնանկացան: Աւստրիական զօրքերի 24 գնդերայներ հրաժարեցրած էին, աւելորդ մինիստրը կախվելով ինքնասպանութիւն գործեց, մի գնդերալ բանտի մէջ սպանեց իրան և 29 տարեկան կայսրը տեսաւ, թէ ինչպիսի խաոս և խառնակութիւն էր ներկայացնում յետադիմական և պօլիցիական Աւստրիան, թէ ինչքան անընդունակ, կարծատես, ծախսող և փտած էին այն բոլոր բարձր, բարձրագոյն և ամենաբարձր ազգասէրները, որոնք բանակը և աքսորանքները, պատիժները և չարչարանքները անթաւականներին խնդարհեցնելու միջոց էին համարում: Վիէննացիները 1859 թուականին իրանց սեփական աւստրիական զօրքերի յաղթվելը շամպանեան գինու բաժակներով էին առնում: Պատերազմների մէջ յաղթված ազգերը յաւիտենական ատելութիւն ունեցող շրջանները յաւ խրատվում են, լաւ գաս են առնում և սկսում են իրանց բոլոր ոյժերը կենսաբանացնել երկրի ներքին զարգացման և ժողովրդական իրաւունքների ընդարձակելու համար: Աւստրիայի համար այդպիսի նշանակութիւն ուներ 1859 թուականը, որ նրան առաջ մեծ սահմանադրական հրաման կազմելու համար, որ և արվեցաւ իսկապէս 1861 թուականին: Այդպիսով սահմանադրական կառավարչական ձևը 19 տարի է, ինչ գոյութիւն ունի Աւստրիայի մէջ և անկարելի է չը հաւանձայնել աւստրիական լրագիրների այն եզրակացութիւններին հետ, որ միայն սահմանութիւնը կարող է այդպիսի հրաշքներ գործել և աւստրիական—կղերական—ազգային Աւստրիային, երկարաժամկէտ ներքին խառնակութիւններից ետ տալ, հաստնել քաղաքակրթված եւրոպական երկիրների կարգին:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԴՈՒՐՆԵՐ

Լօնդոնից „Polit. Corresp.“ լրագրին գրում են հետևեալը:

Անգլիական կառավարութիւնը գործ է դնում բոլոր միջոցները, որ կարողանայ դրդել Բ. Դրանը հնազանդվել առանց յետաձգութեան պետութիւնների պահանջներին հնչնագրական և յատնական խնդիրների վերաբերութեամբ: Անգլիական միխիտարեանութիւնը ցանկանում է ազգային ժողովների փակվելուց առաջ բանակացուցչ հաղորդութիւններ անել համայնքների ժողովին, և արտաքին գործերի մինիստրի օգնական Ձալլ Վիլկ յայտնեց համայնքների ժողովին, որ կարելի է խոստանալ Բ. Դրանը այլ ևս գիջումներ չը պահանջել, եթէ նա կիրառգործէ այն բոլոր պարտականութիւնները, որոնց Բերլինի դաշնագրի համեմատ պիտի է իր վրա: Այնուամենայնիւ այդ խոստումը չէր պարտաւորի անգլիական կառավարութեանը գրկել բակմանեան ժողովրդներին բարոյական օգնութենից, երբ նրանք կաշխատեն անկախութիւն ձեռք բերել: Պ. Գլադստոն միշտ կաջակցել է այդ ժողովրդներին միայն բարոյական օգնութիւն հասցնել: Մի խոսքով Անգլիան Բերլինից այլ ևս գիջումներ չի պահանջի, բայց մի և նոյն ժամանակ չի խանգարի նրա քայքայմանը: Ախտեղ կարծում են, որ Բ. Դուռը վերոյիշեալ երկու հարցերի մէջ նշանակութիւն գիջումներ կանի, եթէ պետութիւնները կը համաձայնեն մի փոքր փոխոխել իրանց պահանջները:

Ցեփինիէից գրում են նոյն լրագրին, որ Ձերնօգօրեան ամրոցած է բոլոր ժամանակ երկիրը պատերազմական դրութեան մէջ պահելը: Ցինուորական շրջանների մէջ հաստատում են, որ իշխան Նիկօլայ ամենակարճ ժամանակամիջոցի մէջ կարող է 24,000 զօրք կենտրոնացնել ալբանական սահմանների վրա: Կարծում են, որ պատերազմական գործողութիւնները Վուլցինիօի ուղղութեամբ կը սկսվին: Ցայտնի չէ սրտնօք Ձերնօգօրեան կը բաւականանայ նրանով, ինչ որ նրան տուած է, եթէ գործը պատերազմի կը հասնի: Ամենքին յայտնի է, որ իշխան Նիկօլայ սորված էր հրացանի տակ պահել իր զօրքերի մեծ մասը և այդ հանգամանքը թէ իշխանութեան և թէ բնակիչների նկատմամբ բարօրութեան վրա վատ ազդեցութիւն էր գործում: Ձերնօգօրեան երկու տարի առաջ Բ. Դռնից 2,000,000 ֆրանկ պատերազմական ծախս էր պահանջում, իսկ այժմ գուցէ այդ թիւը 4 կամ 5 միլիոնի հասնի: Որովհետև թիւրքաց կառավարութիւնը անկարող է այդքան փող վճարել, երևի Ձերնօգօրեան փողն փոխարէն մի կոտոր հող կը վերցնի: Պետութիւնները Ձերնօգօրեան տուին Վուլցինիօ, իսկ փողի վճարութեան մասին նա ինքը կը հոգայ:

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ. Գ. Ն. Ն. Ձեր նամակի ծոցում գրված էր 2 րուբլի: Խպրում ենք, բացատրեցէք ինչ նպատակով էք ուղարկել մեզ այս փողը:

ԲՕՅԻ-ՊՈՍՄԻԱՆ. Ա. Ձեր յօդուածները կը տպենք: Շատ լաւ են:

ԵՐԵՒԱՆ. Տ. և Պ. Շատ շնորհակալ ենք Ձեր համակրական հետաքրքրի համար:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԿՈՆԴԱՀԱՐ, 22 օգոստոսի: Պաշտօնապէս հաղորդված է հետևեալը. Թշնամու ոյժերը շատ նշանաւոր են: Գնդերալ Բօբերտս հետաքննութիւն արեց և գտաւ, որ թշնամու պիքերը պաշտպանողական բարձրավանդակների վրա են: Հէնց որ Բօբերտս բանական տեղկութիւններ կը ստանայ, իսկոյն կը յարձակվի թշնամու վրա:

ՀՈՕՄ, 21 օգոստոսի: Անգլիական նաւերի մի բաժին Պալերմոյից ուղևորվեցաւ Բաթումի: Նոյն տեղը գնացին իտալական նաւեր: Ձիլի և Պերու բանակցում են պատերազմական գործողութիւնները դադարացնելու մասին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 օգոստոսի: «Правит. Вѣстн.» լրագրին հաղորդված է Լիվադիայից օգոստոսի 21-ից, թ Թագաւոր Կայսրը հասաւ Լիվադիա երէկեան 9½ ժամին, Սիմֆերօպոլի ցամաք ճանապարհով:

ԲԱԳԴԱԴ, 22 օգոստոսի: Ասում են, որ Բիզա-փաշա դադարեցրեց բանակցութիւնները արաբական ժուռիեան հետ և վճռեց պատերազմ սկսել: Նա զօրքերը պատրաստում է, որ յարձակվի արաբական ժուռիեան բանակի վրա:

ԲԱԳԴԱԴ, 24 օգոստոսի: Այսօր հասաւ իտալական նաւատորմը: Սպասվում են իսպանական և գերմանական նաւատորմիղը: Զիլի և Պերու հարևան իշխանները կը նախազահեն Սէյմուր և Կրիմեր, որոնք ուղևորվեցան Ցեփինիէ:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ
«ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ»

Թիֆլիս-Կուկիայում Էչմիածնի փողոցի վերայ Ռոստոմ Մանդինեանի տանն:

Օգոստոսի 20-ին կը սկսուին նորեկների քննութիւնները և ընդունելութիւն. ուսումնարանն ընդունելու է պիշերօթիկ և կիսապիշերային աշակերտներ:

6—6 (2)

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԵԱՆ ՕՂԻԻ գործարանի պատիւ ունի ՓԻՓԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒԻՐ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվելին ծախվել ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետևեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԳ: Շիշը ամանով արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., ամեն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զիջողութիւն է անվում: Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հայկական ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑՐԱԳԱՂԱԳԻ ամենալաւ գործարանների մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Գ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնվում է Միքայելեան կամուրջի վրա, Յեկատերինայա հիւրանոցի տակ, Լիխատինսկու տանը, Վ. օրնոցովի արձանի դիմացը:

1—8 (2 շար.)

Ա յս օգոստոսի 20-ից Օրբէլ Օրբէլեանցի և Կարապետ Բէլխանեանցի մասնաւոր ուսումնարանում կը սկսուին նորեկ աշակերտների ընդունելութիւն: Ուսումնարանը պահպանում է պիշերօթիկ և ընդունում կիսապիշերային աշակերտներ, պատրաստելով նրանց Տիխոնսու բոլոր միջնակարգ դպրոցների առաջին և երկրորդ դասարանց համար:

5—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱԻԼԱԲԱՐԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ օրիորդաց դպրոցի վարչութիւնը պատիւ ունի յայտնել յորդոյ հասարակութեան, որ աշակերտուհիների ընդունելը սկսելով օգոստոսի 20-ից, շարունակելու է մինչև Սեպտեմբերի 10-ը, որից յետոյ սկսելու է կանոնաւոր ուսումն: Անցկալ տարի դպրոցը ունէր երկու դասարան, առաջիկայ տարին կունենայ երեք դասարան:

2—3

ՅՈՎՍԵՓ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ՄԵԼԻՔ-ԲԷԳԼԱՐԵԱՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԲԷԱԼԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ (Թիֆլիս, Սաղօվայա փողոց, տուն Տատունովի, № 34) յայտնում է, որ լրացուցիչ և ընդունողական քննութիւնները կը սկսվին օգոստոսի 25-ին, իսկ ուսումը սեպտեմբերի 2-ին:

3—4

Ներսիսեան Հայոց Ազգային Հոգևոր դպրոցում հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ Օգոստոս ամսոյս 27-ին, երեկոյեան 7 ժամին, կը լինի աճուրդ (առանց կրկնաճուրդի) կապալով տալու նոյն դպրոցի կալուածքը (ընծայած Հանգուցեալ Յարութիւն Օքօյեանցից), որ գտանվում է Կուբ գեաի հեղեզատի (սաղի) վրա ընդ № 46: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ հոգաբարձութեան գրասենեակում ամեն օր, բացի կիրակիից և տոներից առաւօտեան 10-ից. ց12 ժամին:

Դպրոցական և ներսէսեան դպրոցների ուսուցչ պ. Վարդանեանը իր վերդասատան մէջ ընդունում է միայն 20ՐՍ գիշերօթիկ աշակերտուհիներ: Դիմել ուղղակի «Մշակի» խմբագրատեղը:

4—5

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ զիտէ հաշուապահութիւն, կամենում է տեղ ունենալ, կարող է և ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԻ կամ ԿԱՆՑԱՐՇՉԻԿԻ պաշտօն կատարել. հասցէն Թողնել «Մշակի» խմբագրատեղը:

4—5

Ներկայ տարուայ սեպտեմբերի 15-ին Թիֆլիսի նահանգական դատարանում (Օկրուժնոյի Սուդում, լինելու է տորգ (աճուրդ) Հանգուցեալ Արկարեայ Դամագովի հողերը ծախելու համար, որոնք գտնվում են Բորչալուի Սարաչլու գիւղում, Նալբէնդի մօտ: Մանրամասնութիւնը կարելի է կարդալ «Кавказъ» լրագրի № 186 Տէրութեան յայտարարութեան մասնում:

Թիֆլիսից հեռանալու պատճառով ծախվում է 225 րուբլով վարագոյրներ շինելու մի մեքենա: Ծախողը յանձն է առնում նրա գործադրութեան մասին սովորեցնել առնողին:

Դիմել Յովհէփ ՄԱՍԿԵՐՊԱՑԻՆ, Մուխրանկի փողոց, Սօլդատսկի բազարի անկիւն Դամբարօվի տանը, № 8.

4—5

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ՅՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉՅԻ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրբալի վիշ ներքին հ., Թումանց կանանց և երեխաների հ., Ջուշաբեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շամրօսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Վզօրով վիներական և բողազի հ., Էյխ աչքի հ., Թախուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլազով, Լիսիցով և Վիմիշով ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցով և Ռուդովսկի ներքին հ., Շամշիով հիւանդութիւնների հ., Ասատուրով կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրով վիներական և բողազի հ., Թումանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցով և Վերմիշով ներքին հ., Ջուշաբեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլազով և Լիսիցով ներքին հ., Թախուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շամշիով և Ասատուրով վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցով և Վերմիշով ներքին հ., Բաբով կուրծքի հ., Եանկովսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրով բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էկկիտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Աւետարանոյ Օբրեխա աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի գլխի կոչ Լիսիցով:

Ծանուցանի ամենայն ակնիծ գործ ունեցող Հրատարակութեամբ (Д. ГРИГОРЬЕАНЦЪ) Կոմիսեան Դպրավճառանոցի և ծախվում է բացառապէս նոյն տեղը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՇՐՋԱՐՁԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ձեռնարկներ աշխատասիրութեամբ Ն. ՍԻՄՈՆԵՆՑԻ: Ա. ՏԱՐԻ նախապիտելիք (իբրև Հայրենագիտութեան դասերի օրինակ տրուած է Թիֆլիզի Հայրենագիտութիւնը), հինգ պատկերներով, գինն է . . . . . 35 կոպ.

Բ. ՏԱՐԻ մանր ուսումնական և բնական երեսուն և մէկ պատկերներով, գինն է . . . . . 60 կոպ.

դումարով առնողներին զիջումն կը լինի: Մանուկ տակ է Գ. ՏԱՐԻՆ մասը բազաբական:

19—20

Հայոց պատմութիւնը իսկական ազբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարևոր մի գիրք է «Հին ուսումնական գրքեր նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 հատոր, աշխատ. Կ. Կոստանեանցի:

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և վարպանց ու վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմչի խօսքերով հիւսած դրաբար:

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի ճիշտ թարգմանութիւնն է:

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարևոր ծանոթութիւններ. ժամանակագրական աղիւսակներ և յատկութիւններ:

Վաճառվում է երեք հատորը միասին—3 ր.,
ա. և բ. հատորը միասին—2 ր. 25 կ.,
բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,
Ազգային դպրոցների համար 10 օրինակից աւել առնողին 10% զիջումն կը դրուի. գնելու համար դիմել—Ալէք քահանդրատզ—Յովհէփ աւագ քահանայ Կոստանեանցին.
Տիխոս—Անգրոնական դրավաճառանոց:
Մօսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Միքայէլ Փանեանցին:

1—10

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդիսի ներկայ տարի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկեր, յորոց ութին՝ նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Հայոց աղք եպիսկոպոս, Միքայէլ Մխանսարեանց, Նոր-Նախիջևան. Կարին քաղաք. Պետրոս Քահանայ Հայոց եկեղեցին, Արձանագրութիւն Կարնոյ, Սուրբ Խաչ վանք, Վան քաղաք, Կազմ Հայերէն աւետարանին, Նահապետ Նորին Կայսերական Մեծութեան Կաթուղիկոսէն առնեալն Հայոց:

Ներկայ տարի բաժանորդագրութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն առանձ կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ.:

Տիխոսում առանձ կարելի է պ. Օ. Վրիզորեանցի և Կենցրոնական դրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Օգարեայր Մ. Մսերեանց:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

ԵՒ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնները և նորեկների ընդունելութիւնը տղայոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակի:

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԿԱՅ Է ՊԱՆՍԻՈՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆՎԵՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Մխիթարեանց

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵԿԱՐՆԻԱ ՅԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆՆԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի առանձ ԿԱՖԷ, ՇՕԿՕԼԱԴ թէյ և պատրաստված հանքային ջրեր: 38—40

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱՆՈՒԹԻ մէջ առացել է մեծ քանակութեամբ թէյ ուղղակի թէյագործներից, նոյնպէս ՑԵՏՐԱՏ ՄԱԳՆԵՋԻԱ ծարաւութեան դէմ և կարբոլեան փոշի և ՀՆԳՈՒԻԿ տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ:

5—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՑՐԱՒ Հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարանների 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ առանձ բացառապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱԼԱՆԻԹԵՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՖԻԱՆՋԻԱՆՑԻ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

17—22

Дозволено Цензурою 25 Августа 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 149 Օգոստոսի 27 (Սեպտեմբերի 8) 1880 Օգոստոսի 27 (Սեպտեմբերի 8) № 149

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ախիքևտում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Կացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նոր քին առաջին «Слово» ամսագրի յօդուածը։ Նամակ Շամախուց։ Նամակ Աստրախանից։ Նամակ Խմբագրին, Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Հայաստան։—Մբչնորհ հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Նամակ Ալէքսանդրապօլից։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

«Մշակի» խմբագրութիւնը խնդրում է այն բաժանորդներին, որոնք այս տարի դեռ չեն վճարել խմբագրութեանը իրանց բաժանորդագինը, շուտով հասցնել մեզ իրանց վրա մնացած ապահիկ փողերը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«СЛОВО» ԱՄՍԱԳՐԻ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

Երկու համարի ներքին լուրերի մէջ մենք ուշադրութիւն ենք դարձնում ընթերցողին «Слово» ամսագրի յունիս ամսի տետրակի մէջ տպված մի յօդուածի վրա, որի նիւթն է այն կրօնական շարժումը, որ նշմարվում է այժմ Հարաւային Ռուսաստանում։

Ընդհանուր գիտեր Հարաւային Ռուսաստանի մէջ սկսեցին ընդունել շատ դիմ աստված դատանութիւնը, որ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ բողոքականութիւն։ Ընդանդատութիւնները իրանք իրանց անուանում են ռուս-աւետարանականներ։

Այդ աղանդը նախ սկսեց տարածվել Հարաւային Ռուսաստանի երկիրներում գերմանացի քարոզիչների ջանքերով, յետոյ նրանց տեղը հանդէս գալու իրանք ռուս քարոզիչները։

Աղանդի մէջ ընդունվում են միմիայն գրագէտ մարդիկ, և նա որ գրագէտ չէ, պէտք է նախ և առաջ գրել կարդալ սովորի։ Քարոզիչները տարածեցին ամբողջ Փոքր-Ռուսիայում աւետարանը ռուսաց աշխարհաբար լեզուով և ամբոխը սկսել է մեծ եռանդով ուսումնասիրել իրան հասկանալի լեզուով Աստուծու խօսքը։

Շատ գիւղերում ռուս ոամիկը, ինչպէս պատմում է հեղինակը, դուրս է բերում իր խրճիթից սուրբերի պատկերները, ասելով որ միայն Աստուծուն պէտք է պաշտել և ոչ թէ պատկերներին։

Յօդուածագիրը բերում է իր յօդուածի մէջ հետաքրքիր դիտողութիւններ, ինչպէս օրինակ ռուսաց հոգևորականների նամակներ, քահանաների իրանց հոգևոր իշխանութեանը ներկայացրած գիտողութիւններ։ Այդ տեսակ գիտողութիւններից մինը, մանաւանդ, հետաքրքիր է։ Քահանան գրում է մետրոպոլիտէս հետևեալը։ «Մենք մեր անընդունակութեամբ ժողովրդի մտաւոր և բարոյական կեանքի վրա ազդելու, տեսնում ենք մեզ իրանցից նոր աղանդի տարածման աջողութեանը։ Մենք անչափ մեծ նշանակութիւն տեսնում ենք եկեղեցու լոկ արարողական կողմին, առանց ժողովրդին կենդանի լեզուով Աստուծու խօսքը քարոզելու, և այդպիսով ինքներս ազատ ասպարէզ պատրաստեցինք մի նոր դաւանութեան ամբոխի մէջ զարգանալուն։»

Յօդուածագիրը աւելացնում է այդ միտքը շատ մօտ է ճշմարտութեանը։

Յօդուածը դեռ վերջացրած չէ։ Կը սպասենք նրա շարունակելուն «Слово» ամսագրի հետեւեալ տետրակում։

Ընդհանուր աւելացնում է որ աւետարանական շարժումը նշմանելի է ոչ թէ միայն Հարաւային Ռուսաստանում, բայց և Պետերբուրգում ու Մոսկվայում ընկում է հետզհետէ յայտնվել նոյն շարժումը։

Ընդ յօդուածի հեղինակի խօսքերը բաւ առ բառ։ «Ռուսաստան կրօնին, երևում է, վիճակված է այժմ, ենթարկվել նոյն բէֆորմացիայի ազդեցութեանը, որին ենթարկվեցաւ անցեալ դարերում կաթոլիկութիւնը։»

Մենք բաւականացանք միայն յօդուածի միտքը պատմելով, առանց մեզանից որ և է դատողութիւն անելու «Слово» ամսագրի յիշեալ յօդուածի մասին։

Գ. Ա.

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

16 յուլիսի

«Մեզնից 50 հատարի մէջ կարգացինք մեր Շամախու առաջնորդ Թադէոս եպիսկոպոսի վրա մի քանի զօվատանական տեղեկութիւններ նրա գործունէութեան և բարեկարգ կառավարութեան վերաբերմամբ։ Ընթերցողը խաբված կը լինէն, եթէ այն արժանաւորութիւնները սեպհականացնէն սրբազանին, մինչդեռ նա իր կառավարութեան դեկը բոլորովին յանձնած է իր գերիժամտ վարդապետին։ Ամէն ժամանակ, երբ ներկայանում են սրբազանին գանգատաւորներ, նա առանց մի բառ արտասանելու, լուռ ու մունջ նայում է հանճարեղ վարդապետի երեսին, և վերջինս ընթացք է տալիս գործին։ Շամախու քաղաքում առաջնորդութեան ժամանակ, այո, կատարվել են և սկսվել մի քանի նշանաւոր գործեր, այն է տեղիս մայր եկեղեցու վերանորոգութիւնը, օրիորդաց ուսումնարանի և Սաղիանի վանքի շինութիւնը (վերջին երկուքը դեռ նոր են սկսած)։ Սրբազանը բաղդաւոր է միայն նրանով, որ նրա ժամանակում կատարվում են այդ ազգային ձեռնարկութիւնքը, իսկ մենք, որ լոկ ականատես ենք և վկայ գործողների և աչխատողների գործունէութեանը, նոյա առաջ նուիրաւորութեանը, չենք կարծում, որ վատահանալ սեպհականացնել իրան օրիշների վաստակը։ Նախ, մայր եկեղեցու վերանորոգութեան հոգսը պատկանում է գխաւորապէս մեր վեհափառ Հայրապետին, որ իր հայրական հոգատարութեամբ ժողովել տուեց վիճակներից յօգուտ այդ վերանորոգութեան մի նշանաւոր գումար, երկրորդ՝ մեր նախկին առաջնորդ գերապատիւ Անդրէաս արքեպիսկոպոսին, որ իբրև արիւն և սրտացաւ հովիւ, իր ժամանակին այս մասին հարկաւոր բոլոր կարգադրութիւնները արաւ, այլ ևս չենք խօսում այն պարտների մասին, որոնք իրանց ջերմեռանդութեամբ օգնեցին գործին։ Երկրորդ՝ օրիորդաց ուսումնարանի շինութիւնը (եթէ արդարև իրագործվի) պարտական է իր գոյութեամբ Պաւել Շամիրիչ Մելիք-Եէգլարեանցին և տեղիս գաւառապետ Պ. Սաարցեվին, որոնք համակրելով այս օգտաւէտ ձեռնարկութեանը, աշխատեցին և սեպհականացրին ազնիւ խրատներ։ (Մեր ժողովուրդը ամենաբարի մեծ պատին է տատիկ տատուածապաշտ գառնում։) Ահա սկսում է իր հոչակաւոր քարոզը Գ..... քահանան։ Լայց փոխանակ մի հոգևոր քարոզի, փոխանակ քարոյական խրատներով լի խրատների, տեսնք թէ ինչ մի միջնադարեան ցնդաբանութիւն է քարոզում նա ժողովրդին։ «Աստուածատէր ժողովուրդ։ Ձէրն մեր Քրիստոս մեր ծովացեալ մեղացը յոյժ բարկացել ա, քէմնքը լցցրել ա, թուրը սրել ա, էրկուսն էր մեր գլխի վրա հազիր բռնել ա, որ մեզ պատուհասի։ Մի մեծ պատ ա, ապաչխարելու ու մեղքերը քաւելու լա ժամանակն ա, (երևում է մնացել ժամանակը մեղքեր պատրաստելու ժամանակ է։) մեղքներդ քաւեցէք, թէ չէ վերջներդ չատ փիս կը լինի....» և այսպիսի մի նախապիտեղծական զարդացման ակր և մինչև բուկը նախապաշարմունքների մէջ թաղված անձնաւորութիւն կարողանում է արժանանալ քահանայական պաշտօնի, յանդգնում է լինել հովիւ և քարոզիչ ժողովրդեան։ և այսպիսի քահանաների թիւը մեր քաղաքում այնքան չատ է, որ միայն զղուանք կարող է պատճառել ժողովրդին ուրիշ ոչինչ։ Լրագրութիւնը և գրողներն էլ ձանձրացան այսպիսի քահանաների գործունէութիւնը հարուածելով, բայց իրանք չը ձանձրացան իրանց պատասական ցնդաբանութեամբ ժողովրդին ձանձրացնելով։ Հասարակութեանը, այսպիսի պատուհաս հովիւների ձիրաններից ազատելու համար, վատահանում եմ խորհուրդ տալ բարձրագոյն հոգևոր իշխանութեանը, որ այս ձեռնադրված անարժան

Fonds A.R.A.M

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

19 օգոստոսի

Երկար... դուք չատ երկար պիտի լինի այս անգամ ասելիքս քեզ, ընթերցող։ Մանուկ Ալէքսանդրապօլը, գուցե ոչ մի ժամանակ, չէ ընծայել մի ո և իցէ թղթակցի գրչի նկարագրութեան մի այնպիսի առատ նիւթեր, ինչպէս հիմա։ Դրի անցնել այդ ամենը միանգամից ես հրաժարվում եմ, բայց հաղորդել քեզ այս անգամ նրա հետաքրքիր և ուշադրութեան արժանի մասը անհրաժեշտ եմ համարում։ Անպարտաճանաչութիւն, սրիկայութիւն, չղջրբիթութիւն, գիւրահաւատութիւն, կաշառակերութիւն և այլ այսպիսի անհրքնի ուիթիններ կը լինեն այս անգամուայ իմ նկարագրութեան նիւթեր։ Արէ՛ք կամենում եք տեսնել մարդիկ, որոնք իսպառ զուրկ են մտաւորական զարգացումից և իրանց բարձր կոչման համապատասխան գիտութիւնից, տգէտ և անգրագէտ տիրացուներ, բայց սաթ մէջոցներով ձեռք բերելով քահանայական պաշտօն, իրանք դարձել են՝ սակ «քիչկա ուտողներ», իսկ Աստուծոյ տաճարը փոխարկել սակարկութեան ասպարէզ, արէ՛ք Ալէքսանդրապօլ։ Կամենում եք տեսնել մոխրախառնած չղջրթիներ, փղրաճոզի բանասարկուներ, միակողմանի և այս կամ այն կուսակցութեան ենթակայ թղթակիցներ, հաճոյամոլ չղագրատներ, վերջին կարգի նիւթասէր անապահովներ և առաջին կարգի ոճամիտներ, որոնք դարձել են հասարակական գործոզներ, մի աննշան բացառութեամբ ստրկահոգի թաղապետներ, քաղաքը մի ժամուի ձեռքին խաղալիք և հարստահարութեան առարկայ դարձնողներ,—արէ Ալէքսանդրապօլ։ Ահա հատկութիւնը ընտրողութեան. ընտրում է մի մարդ, ձգում է հասարակական այս կամ այն պաշտօնը, իբրև ծանր բեռ իր ընտրածի վրա, վազում է բուկը և այնուհետև ինքը հետանում է, թող նա ինչպէս ուզում է վարէ իր պաշտօնը, էլ հասարակութեան փոյթը չէ։ Ահա մի հատարակ դրագիր, որ երկար տարիներով առանում է 400—500 տան հարկը և որպէս ինքնիշխան հարկահան ձգում է իր գրպանը, փոխանակ հասցնելու քաղաքային գանձարանին. և այսպէս չատ հազարներ հասարակութեան ուտում է ու մարսում, մի քան էլ ջուր վրէն խմում և այսօր ազատ, անպատիժ մարդ է գալիս, իսկ հասարակութեան փոյթը չէ։ Ահա չորրորդ և մի բաղդախնդիր օտարական ամենայն ճարպիկութեամբ օգտվելով մի դիւրահաւատ և անքննադատ ժողովրդի լնաւորութիւնից, գտաարկում է ու գտաարկում անդադար նրա գրպանը, և յետոյ մի ինքնահաւանութեան ժպիտ երեսին, առում է ինքն իրան՝ ահաւերը, ինչպիսի դիւրութեամբ թող են տալի իրանց փետուր» Ահա մի մարդ, որ չունի և նշոյլը պատասխանատուութեան, որ գուրկ է.... «փնաս, փնաս...» ընդհանուր և այս կամ այն կուսակցութեան ենթակայ թղթակիցներ, հաճոյամոլ չղագրատներ, վերջին կարգի նիւթասէր անապահովներ և առաջին կարգի ոճամիտներ, որոնք դարձել են հասարակական գործոզներ, մի աննշան բացառութեամբ ստրկահոգի թաղապետներ, քաղաքը մի ժամուի ձեռքին խաղալիք և հարստահարութեան առարկայ դարձնողներ,—արէ Ալէքսանդրապօլ։ Ահա հատկութիւնը ընտրողութեան. ընտրում է մի մարդ, ձգում է հասարակական այս կամ այն պաշտօնը, իբրև ծանր բեռ իր ընտրածի վրա, վազում է բուկը և այնուհետև ինքը հետանում է, թող նա ինչպէս ուզում է վարէ իր պաշտօնը, էլ հասարակութեան փոյթը չէ։ Ահա մի մարդ, որ չունի և նշոյլը պատասխանատուութեան, որ գուրկ է.... «փնաս, փնաս...» ընդհանուր

Fonds A.R.A.M

ԱԼԼԱՀՈՒԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱՏԱՐԱՆԻ Ա. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Ամենայն հայոց կաթողիկոսական աթոռոյ Էջմիածնի հայկական ճեմարանի տնօրէնութիւնը յայտնի կ՚ընէ, որ ճեմարանիս համար հարկաւոր է հետեւեալ գրքերը, որոնք ուզողները թող դիմեն ճեմարանիս տնօրէնութեան։

Ա. Ա. Կանտակուզէնի Ռուսերէն քերականութիւն	1 ր.
Ա. Ա. Կանտակուզէնի Ռուսերէն ընթերցարան	1 ր.
Ա. Ա. Կանտակուզէնի Ռուսերէն քերականութեան վարժութիւններ	1 ր.
Ա. Ա. Կանտակուզէնի Ռուսերէն քերականութեան վարժութիւններու լուծումներ

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂՈՒՅՇԻ ՅՈՎՀԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
Խմբագիր—հրատարակիչ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՀՈԳԵՎՈՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

«ՎԱՐԴԱՆ» ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԳԱԶԵԹԱՅԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ 24 օգոստոս: Ա.յսօր Տառատ ժամանեցաւ ի գործակատարութիւն Ներկայացուցչի Ամերիկեան Միացեալ Նահանգաց՝ Պ. Ջ. Մ. Ուիլքինսոնի, որ ընդունելութեան արարողութեան ներկայացուց Ներկայացուցչին Ամերիկեան Միացեալ Նահանգաց՝ Պ. Ուիլքինսոնի ընտանիքը:

Ներկայացուցիչ Ամերիկեան Միացեալ Նահանգաց՝ Պ. Ուիլքինսոն ծնած է Ամերիկա 1824 թուականին: Ան ուսանած է Ամերիկեան Միացեալ Նահանգաց զինուորական ակադեմիան, ուր ստացած է զինուորական կրթութիւն: Ան մասնակցած է Ամերիկեան Միացեալ Նահանգաց քաղաքացիական պատերազմին, ուր ստացած է գնդապետի աստիճան: Ան ունի կին եւ զաւակներ:

Ներկայացուցիչ Ամերիկեան Միացեալ Նահանգաց՝ Պ. Ուիլքինսոն ընդունելութեան ներկայ գտնուած էին Տառատի նահանգապետ Ռուսթամ փաշան, զինուորական եւ քաղաքացիական պաշտօնեաներ, ինչպէս նաեւ Տառատի հայ եւ օտար գաղութներու ներկայացուցիչ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԵԱՆ ՕՂԻԻ գործարանի պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒՐ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ից սկսեցին ծախել ամենայաւ մաքրած ՕՂԻՆԵՐ հետեւեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԳ: Շիշը ամանով արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., ամեն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զիջումն է անում: Օղիները պատրաստած են ամենայաւ հացի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ամենայաւ գործարանների մէջ պատրաստածներից վատ չեն: Գ. պ. գ'ողների ուշադրութիւնը գարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնւում է Միքայէլեան կամուրջի վրա, Յենոքեանցի հիւրանոցի տակ, Լիսատինեկուտանը, Վօրօնցօվի արձանի դիմացը:

1—8 (2 շաբ.)

Այս օգոստոսի 20-ից Օրբէլ Օրբէլեանցի և Կարապետ Բէլախեանցի մասնաւոր ուսումնարանում կը սկսուեն նորեկ աշակերտների ընդունելութիւն: Ուսումնարանը պահպանում է գիշերօթիկ և ընդունում կիսաթօշակ աշակերտներ, պատրաստելով նրանց Տփխիսու բոլոր միջնակարգ դպրոցների առաջին և երկրորդ դասատանց համար:

5—6

Գայանեան և Ներսէսեան դպրոցների ուսուցիչ պ. Կարճիկեանը իր գերդաստան մէջ ընդունում է միայն ՉՈՐՍ գիշերօթիկ աշակերտուհիներ: Դիմել ուղղակի «Մշակի» խմբագրութեանը:

4—5

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ գիտէ հաշուապահութիւն, կամենում է տեղ ունենալ, կարող է և ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԻ կամ ԿԱՆՑԵԼԵՐԻԿԻ պաշտոն կատարել. հասցէն թողնել «Մշակի» խմբագրատանը:

4—5

Ներկայ տարւայ սեպտեմբերի 15-ին Թիֆլիսի նահանգական վարչութեան (Գուբերնսկոյե Պրավլենիե) մէջ լինելու է տորգ (աճուրդ) հանգուցեալ Արիստակէս Գամազովի հողերը ծախելու համար, որոնք գտնվում են Բորչալուի Սարալու գիւղում, Նուլաւէրի մօտ: Մանրամասնութիւնը կարելի է կարդալ «Кавказъ» լրագրի № 186 Տէրութեան յայտարարութեան մասնում:

Թիֆլիսից հեռանալու պատճառով ծախւում է 225 րուբլով վ ա ր ա գ ո յ ր ն ե ր շինելու մի ՄԻՔԵՆԱՅ: Մախողը յանձն է առնում նրա գործադրութեան մասին սովորեցնել առնողին:

Դիմել Յովսէփ ՄԱՍԿԵՐՊԱՑԻՆ, Մուխրանսկի փողոց, Սոլդատսկի բազարի անկիւն Գամբարովի տանը, № 8.

4—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ օրիորդաց դ պ ր ո ց ի վարչութիւնը պատիւ ունի յայտնել յարգոյ հասարակութեան, որ ա շ ա կ ե ր տ ո ւ հ ի ն ե ր ի ընդունելը սկսելով օգոստոսի 20-ից, շարունակելու է մինչև Սեպտեմբերի 10-ը, որից յետոյ սկսելու է կանոնաւոր ուսումն: Անցեալ տարի դ պ ր ո ց ը ունէր երկու դասատուն, առաջիկայ տարին կունենայ ե ր ե ք դասատուն:

2—3

ՑՈՎՍԷՓ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ՄԵԼԻՔ-ԲԷԳԼԱՐԵԱՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՐԵԱԼԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ (Թիֆլիս, Սաղօվայա փողոց, տուն Տումանովի, № 34) յայտնում է, որ լրացուցիչ և ընդունողական ք ն ն ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր ը կը սկսին օ գ ո ս տ ո ս ի 25-ին, իսկ դ ա ս ե ր ը ս ե պ տ ե մ բ ե ր ի 2-ին:

3—4

Ներսիսեան Հայոց Ազգային Հոգևոր դպրոցում՝ Հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, Օգոստոս ամսոյս 27-ին, երեկոյեան 7 ժամին, կը լինի աճուրդ (առանց կրկնաճուրդի) կապալով տալու նոյն դպրոցի կալուածքը (ընծայած հանգուցեալ Յարութիւն Ոքօյեանցից), որ գտնվում է Կուր գետի հեղեղատի (սալի) վրա ընդ № 46: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ Հոգաբարձութեան դիւանատան մէջ ամեն օր, բացի կիրակէից և տօներից առաւօտեան 10-ց. ց12 ժամ:

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառւում են Կենտրոնական և Զ. Գրիգորեանցի գրավաճառանոցներում Ս. Մանդինեանի հետեւեալ գասագրքեր.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (ա. տարւայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . 75 կ.
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարւայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տարւայ ուսմունք և ընթերցմունք) (բ. տպագրութիւն) . . . . 65 կ.

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դաւրոնսկի կանանց հիւանդ. Դօբալևսկի՝ ներքին հ., Բոտինեանց կանանց և երեխաների հ., Թիւլշարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շահմարօսկի վեներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Վզորով վեներական և բարակի հ., Բէլյու աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնոգլեազով, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Բուգլօվսկի ներքին հ., Շահմարօսկի վեներական և կաշու հ., Աստուածատուրով կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզորով վեներական և բարակի հ., Բոտինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Թիւլշարեանց սիֆիլիսի և ոսկրային օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Դաւրոնսկի կանանց հ., Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Կրասնոգլեազով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահմարօսկի և Աստուածատուրով վեներական և կաշու հ., Բարայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բարով կուրծքի հ., Ենիկօվսկի վեներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզորով բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բարանով չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Ատամնաբոյժ Օրբելու աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Վաքսեվ:

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարևոր մի գիրք է «հին ու ամենաք բանից նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 հատոր, աշխատ. Կ. Կոստանեանցի:

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մասնաւոր պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած գրքեր:

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի միջա թարգմանութիւնն է.

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարևոր ծանօթութիւններ, ժամանակագրական աղիւսակներ և յաւելուածներ:

Վաճառվում է երեք հատորը միասին—3 ր.,

ա. և բ. հատորը միասին—2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

Ազգային դպրոցների համար 10 օրինակից աւել առնողին 10% զեղչումն կը գրուի. գնելու համար դիմել—Ալէքսանդրապոլ—Յովսէփ ատ աղ քահանայ Կոստանեանցին.

Տփխիս—Կենտրոնական գրավաճառանոց:

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մելքոն Փանեանցին:

2—10

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկեր, յորոց ութն նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Այվազեան աբբ եպիսկոպոս, Միքայէլ Մխիթարեանց, Նուբար-Փաշա, Կարին քաղաք, Պետերբուրգայ Հայոց եկեղեցին, Արձարան Հայոց 'ի Կարին, Սոֆեայ Հայ բնտանիք 'ի Վան, Վան քաղաք, Կազմ Հայերէն աւետարանին, նուիրեալ Նորին Կայսերական Մեծութեան 'ի Կաթուղիկոսէն ամենայն Հայոց:

Ներկայ ամի բաժանորդութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն սոսկայ կամ գնել «փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են պատուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ.:

Տփխիսում ստանալ կարելի է պ. Զ. Գրիգորեանցի և Կենտրոնական գրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Զարմայր Մ. Մսերեանց:

Մի քանի **ԵՐԿՐԱՉԱՓՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ** իր վրա է առնում 1) ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ նախագծերի և ՏՈՒՆԵՐԻ քանակութեան կազմելը ինչպէս ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, նոյնպէս և նրա մօտ շրջականերում, 2) աշխատանքների վրա ՀՍԿԵԼ, 3) խորհուրդներ է տալիս ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ վերաբերութեամբ: ԿԱՄԵՆՆՈՒՍՏՍԿԱՅԱ փողոց, № 35 ՎԵՐԻՆ յարկ աջ կողմը: ԱՆՁՆԱԿԱՆ խօսակցութիւնների համար ընդունելութիւնը լինում է իւրաքանչիւր օր երեկոյեան 5—8 ժամը:

1—3

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԵԶ

ԵՒ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից կը սկսուի քննութիւնը և նորեկների ընդունելութիւնը տղայոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակը:

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԵԼՈՒ Է ՊԱՆՍԻՕՆ ՈՒՐ ԿԸՆԴՈՒՆՎԵՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

Բ. Միրիմանեանց

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵՍԱՐՆԻԱՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԷ, ՇՕԿՕԼԱԴ ԹԷՅ և պատրաստված հանքային զանազան ՋՐԵՐ:

38—40

Մի հայ գերդաստան, որը բնակվում է Մայկօպում, հրաւիրում է հայ օրիորդ—խնամող Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղղիերէն լեզուներ, նոյնպէս և երաժշտութիւն, տնական ուսուցչուհի տեղը բռնելու, 600 րուբլ տարեկան ռոճիկով: Ճանապարհի ծախսը առնում է Գերդաստանը իր վրա: Ցանկացողները իրանց պայմաններով կարողեն դիմել նամակով Въ Маикопъ, Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алихановъ

1—10

ԱՆԴԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ տացվել է մեծ քանակութեամբ ԹԷՅ ուղղակի թէյագործներից, նոյնպէս ՑԵՏՐԱԴ ՄԱԳՆԵԶԻԱ ծարաւութեան դէմ և կարրօյեան ՓՕՇԻ և ՀԵՂՈՒԿ տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ:

6—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՑՐԱԾ հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարաններում 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ ստանալ բացառապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ Էնֆիաճեանցի ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

18—22

ՁՄԵՌԸ ՄՕՏԵՆ Է

Դիլեջերինի իւղ կաշին փափկացնող և երկար թարմացնող: Կարելի է գտնել Սաւելիան Մանվելօվի խանութում, Գօլօվինսկի պրօսպեկտ, տուն Մգիվանի:

1—3

Բ ե մ ա կ ա ն վ ե ր ա տ ե ս ո ւ չ Դ. ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆ յայտնում է, որ նա այժմ բնակվում է Կուկի, Սիմօնովսկայա փ ո ղ ո ց, տուն Սարգիս Ալէքսանեանի № 16:

1—4

Fonds A.R.A.M

№ 150 Օգոստոսի 28 (Սեպտեմբերի 9) 1880 Օգոստոսի 28 (Սեպտեմբերի 9) № 150

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ծանուցմունք գրվում են միայն խմբագրատան մէջ։

Յաղորդագրութիւնք պիտի ուղղել՝
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Յայտ կիրակի և տօն օրերից)

Հայտարարութիւն ընդունվում է ամէն չափով։

Հայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ՌՈՒՍԱՀՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Русская Рѣчь» ամսագրի յօդուածը՝ «Ներքին տեսութիւն» նամակ Ախալցխայից, նամակ Երեւանից, նամակ Շուշուց, նամակ Իմերական նկերին լուրեր—Արտաքին տեսութիւն» Պերմանիա «Голосъ» լրագրի թղթակցութիւնը։ Յառաջատար — Հայտարարութիւններ — Խմբագրական Ափիսեի Ձկնորսութեան խնդիրը։

«РУССКАЯ РѢЧЬ» ԱՄՍԱԳՐԻ ՅՕԳՈՒԱԾԸ

Այդ ամսագրի օգոստոսի տետրակում կարդացինք մի յօդուած «Внутреннее состояніе Турціи» վերնագրով։

Թիւրքիայի ներքին ժամանակից դրութիւնը նկարագրելով, հեղինակը մեծ ուշադրութիւն է դարձնում թիւրքաց Հայաստանի վրա։ Նա բերում է իր յօդուածի մէջ Վանի հայերի ադերսագիրը, ցոյց է տալիս թուանշաններով թէ հայերը Հայաստանի չորս վիլայէթներում, որոնց համար ինքնավարութիւն է պահանջվում, աւելի բազմանում են քան թէ նոյն վիլայէթների միւս ազգաբնակութիւնները, նկարագրում է թիւրքաց պետութիւնը, նրանց հարստահարվելը բիւրգ ատապետների և թիւրք պաշտօնեաների ձեռքով, վերջապէս արտատպում է «Голосъ» լրագրից Կ. Պօլսի ամբողջ նամակագրութիւնները։

Հեղինակը խօսում է այն տանջանքների մասին, որ թիւրքաց պետութիւնը կաքսորի է ենթարկում Թուրքիայից դէպի Ասիա, և աւելացնում է թէ հազիւ Թիւրքիան կը կարողանայ Ասիայում կազմել մի զօրեղ, կենտրոնացած, կազմակերպած պետութիւն։

Ասիոեղ Ասիայում, ասում է հեղինակը, մենք հանդիպում ենք մի ազգութեան, հայոց ազգութեան, որ իր մեծ և տնտեսական գործօնով այնքան նշանաւոր է, որ մեծ ապագայ է խոստանում։

Այդ ազգի մեծաւոր և բարոյական կենտրոնները երեք են, շայէթների միաս ազգաբնակութիւնները, նկարագրում է թիւրքաց հայերի թշուառ դրութիւնը, նրանց հարստահարվելը բիւրգ ատապետների և թիւրք պաշտօնեաների ձեռքով, վերջապէս արտատպում է «Голосъ» լրագրից Կ. Պօլսի ամբողջ նամակագրութիւնները։

Հեղինակը խօսում է այն տանջանքների մասին, որ թիւրքաց պետութիւնը կաքսորի է ենթարկում Թուրքիայից դէպի Ասիա, և աւելացնում է թէ հազիւ Թիւրքիան կը կարողանայ Ասիայում կազմել մի զօրեղ, կենտրոնացած, կազմակերպած պետութիւն։

Ասիոեղ Ասիայում, ասում է հեղինակը, մենք հանդիպում ենք մի ազգութեան, հայոց ազգութեան, որ իր մեծաւոր և տնտեսական գործօնով այնքան նշանաւոր է, որ մեծ ապագայ է խոստանում։

*Այդ ազգի մեծաւոր և բարոյական կենտրոնները երեք են, շատ հին ժամանակներից ի վեր ազգային միութեան կապերով միացած, որոնք են Վասպուրականի Վանայ ծովի շրջանը, Տարօնի Մուշի դաշտը և Կարնոյ Ալաշկերտի դաշտը։ Այդ երեք կենտրոնները ունեցել են իրանց ազգային թագաւորները, որոնք ունեցել են իրանց ազգային մայրաքաղաքները, ունեցել են իրանց ազգային զօրքերը, ունեցել են իրանց ազգային պատմագիրները։ Այդ երեք կենտրոնները ունեցել են իրանց ազգային մշակութիւնը, որ ծագում է հեթանոսական ժամանակներից, ունեցել են իրանց ազգային գրականութիւնը, որ ծագում է քրիստոնէութեան առաջին դարերից։ Այդ երեք կենտրոնները ունեցել են իրանց ազգային եկեղեցին, որ ծագում է առաքելական ժամանակներից։ Այդ երեք կենտրոնները ունեցել են իրանց ազգային ինքնավարութիւնը, որ պահպանվում է մինչև այժմ

Ամէն մարդ, որ Հայ-Հայկազեան ինքնութեան վերջին մնացորդներն ալ կը ջանայ ոչնչացնել, ինչպէս նաև

Fonds A.R.A.M

ՎԱՃԱՌՔԻ ԱՐՎԵՍՏ Հանձնաժողով—Վաճառվելու է 10,000-ի, իսկ օգտագործելու համար՝ 20,000 տարի։ Օգտագործելու համար մեծ վարձ չի տրվի։ Ցանկացողները թող դիմեն Ալեքսանդրապոլի ոստիկանապետ Ա. Ա. Ռոստոմովին։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ։

Իմ կողմից մեկ տարով Ալեքսանդրապոլի գավառի Ղարաքիլիսայի գյուղերում վարձակալության եմ տվել իմ ունեցվածքը՝ հողերը, ջրաղացները, ձեռնարկությունները և այլն։ Ուստի ինձ հետ ունեցած գործերի համար ոչ ոքի պարտք չեմ տալու և ոչ ոքից էլ պարտք չեմ վերցնելու։

Ղարաքիլիսա, 1880 թ. հունվարի 1-ին։

Ղարաքիլիսայի 1-ին գիլդիայի վաճառական Ստեփան Ալեքսանդրի Ղազարյանց։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ։

Ալեքսանդրապոլի գավառի Ղարաքիլիսայի գյուղերում վարձակալության եմ տվել իմ ունեցվածքը՝ հողերը, ջրաղացները, ձեռնարկությունները և այլն։ Ուստի ինձ հետ ունեցած գործերի համար ոչ ոքի պարտք չեմ տալու և ոչ ոքից էլ պարտք չեմ վերցնելու։

Ղարաքիլիսա, 1880 թ. հունվարի 1-ին։

Ղարաքիլիսայի 1-ին գիլդիայի վաճառական Ստեփան Ալեքսանդրի Ղազարյանց։

«Ստանդարդ» ընկերության գործակատարությունը հայտնում է, որ Ալեքսանդրապոլի գավառի Ղարաքիլիսայի գյուղերում վարձակալության է տվել իր ունեցվածքը՝ հողերը, ջրաղացները, ձեռնարկությունները և այլն։ Ուստի ինձ հետ ունեցած գործերի համար ոչ ոքի պարտք չեմ տալու և ոչ ոքից էլ պարտք չեմ վերցնելու։

Ղարաքիլիսա, 1880 թ. հունվարի 1-ին։

Ղարաքիլիսայի 1-ին գիլդիայի վաճառական Ստեփան Ալեքսանդրի Ղազարյանց։

ՎԱՃԱՌՔԻ ԱՐՎԵՍՏ Հանձնաժողով—Վաճառվելու է 10,000-ի, իսկ օգտագործելու համար՝ 20,000 տարի։ Օգտագործելու համար մեծ վարձ չի տրվի։ Ցանկացողները թող դիմեն Ալեքսանդրապոլի ոստիկանապետ Ա. Ա. Ռոստոմովին։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՒՆՆԵՐ

ՎԼԱԴԻՄԱՎԿԱՍԵԱՆ ՕՂԻՒ գործարանի պատհական ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒՐ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվելին ծախվել ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետեւեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԳ: Ճիշտ ամանով արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս չիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., ամէն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զեղչութիւն է անելու: Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հայկի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԻ ամենալաւ գործարաններից մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Գ. ու. գնողների ուշադրութիւնը գարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնվում է Մէքայելեան կամուրջի վրա, Յենտարեանց հիւրանոցի տակ, Լիխաչեվսկու ամանը, Վ. օրանցօվի տրձանի դիմացը:

2—8 (2 շար.)

Ա յս օգոստոսի 20-ից Օրբէլ Օրբէլեանցի և Կարապետ Բէլախանցի մանուածոց ուսուցանում կը սկսուին նորեկ աշակերտների ընդունելութիւն: Ուսուցիչները պահպանում է գիշերօթիկ և ընդունում կիսատոշակ աշակերտներ, պատրաստելով նրանց Տփխիսու բոլոր միջնակարգ դպրոցների առաջին և երկրորդ դասարանց համար:

5—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱԻԼԱԲԱՐԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ օրիորդաց դպրոցի վարչութիւնը պատիւ ունի յայտնել յարգոյ Հասարակութեան, որ աշակերտուհիների ընդունելը սկսվում է օգոստոսի 20-ից, շարունակվում է մինչև Սեպտեմբերի 10-ը, որից յետոյ սկսում է կանոնաւոր ուսումը: Անցեալ տարի դպրոցը ունէր երկու դասարան, առաջիկայ տարին կունենայ երեք դասարան:

2—3

ՅՈՎՍԻՓ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ՄԵԼԻՔ-ԲԷԳԼԱՐԵԱՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԲԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ (Թիֆլիս, Սապօվայա փողոց, տուն Տատուեովի, № 34) յայտնում է, որ լրացուցիչ և ընդունողական քննութիւնները կը սկսին օգոստոսի 25-ին, իսկ ուսումը սկսում է սեպտեմբերի 2-ին:

3—4

Ներսիսեան Հայոց Ազգային Հոգևոր դպրոցում հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, Օգոստոս ամսոյս 27-ին, երեկոյեան 7 ժամին, կը լինի աճուրդ (առանց կրկնաճուրդի) կապալով տալու նոյն դպրոցի կալուածքը (ընծայած Հանգուցեալ Յարութիւն Օքօյեանցից), որ գտանվում է Կուր գետի հեգեզտաի (սագի) վրա բնդ № 46: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ Հոգաբարձութեան գրասենեակում ամեն օր, բացի կիրակիից և տօներից առաւօտեան 10-ից. ց12 ժամին:

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կ ե ն ա ր ա ն ա կ ա ն և Ջ. Գ ր ի գ ո ր ե ա ն ց գրախանութներում Ս. Մանդինեանի հետևեալ գասագրքեր.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այրենագան (ա. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Գիւղացիական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Ընտանեական և հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

Գայանեան և Ներսէսեան դպրոցների ուսուցիչ պ. Վարձելեանը իր վերապատան մէջ քնդունում է մինչև 20ԸՍ պիշերօթիկ աշակերտուհիներ: Դիմել ուղղակի «Աշակերտուհիներ» խմբագրութեանը:

5—5

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ գիտէ հաշուապահութիւն, կամենում է տեղ ունենալ, կարող է և ԴՈՐԴԱԿԱՏԱՐԻ կամ ԿԱՆՏՈՐՇԻԿԻ պաշտան կատարել. հասցէն թողնել «Աշակերտ» խմբագրատանը:

5—5

Ներկայ ապրիլեայ սեպտեմբերի 15-ին Թիֆլիսի Նահանգական դատարանում (Օկրաժնոյի Սուդում, լինելու է սորդ (աճուրդ) Հանգուցեալ Արկադեայ Գաժազովի հողերը Ծախելու համար, որոնք գտնվում են Բոչկալի Ասրաչլու գիւղում, Նատաւերի մօտ: Մանրամասնութիւնը կարելի է կարդալ «Кавказъ» լրագրի № 100 տերութեան յայտարարութեան մասում:

Թիֆլիսից հեռանալու պատճառով ծախվում է 225 բութլով վ ա ր ա գ ո յ ր ն ե ր շինելու մի մեքենան: Ծախողը յանձն է առնում նրա գործադրութեան մասին ամրողջնել առնողին:

Դիմել Ծախվի ՄԱՍԿԵՊԱՑԻՆ, Մուխրանովի փողոց, Ալլոյատակի բազարի անկիւնը Դամբարովի տանը, № 8.

5—5

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՈՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դավրօնակի կանանց հիւանդ. Դօրակվիչ ներքին հ., Թոխնեանց կանանց և երեխաների հ., Քուշարեանց խերուրգիական և աչքերի հ., Շամրօրակի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինակվիչ խերուրգիական հ., Վզօրօվ վիներական և բորազի հ., Թէյխ աչքի հ., Թախուաով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլազովի, Լիսիցկի և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցկի և Բուգվօվսկի ներքին հ., Շամէյ մրօրակի կենսերական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրօվ վիներական և բորազի հ., Թօփնեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցկի և Վերմիշեվ ներքին հ., Քուշարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Դավրօնակի կանանց հ., Մինակվիչ խերուրգիական հ., Կրասնօգլազովի և Լիսիցկի ներքին հ., Թախուաով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շամէյ մրօրակի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեի ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցկի և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Մանկավակի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ շաբաթ օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնապէս Օրբելեան աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի առմանակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի գլխի կոսր Լիսիցկի:

Հայոց պատմութիւնը իսկական սկզբից ուսուցանելու համար կարևոր մի գիրք է «Հ ի ւ ս ո ւ ա ծ ք բ ա ն ի ց ն ա խ ն ի պ ա տ մ ա գ ր ա ց Հ ա յ ո ց» 3 հատոր, աշխատ. Կ. Կոստանեանցի:

Ա. հատորը բովանդակում է Աբշակունեաց թագաւորութեան անկման և վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմչի լրիւ հաշիւներով հրատ. գրաբար:

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ու. հատորի ձիշտ թարգմանութիւնն է.

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարևոր ծանոթութիւններ. ժամանակագրական ակնարկներ և յաւելուածներ:

Վաճառվում է երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին—2 ր. 25 կ.,

բ. և գ հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

Ազգային գպրոցների համար 10 օրինակից աւել առնողին 10% զեղչութիւն կը դրուի. գնելու համար դիմել—Ալէք. քահանայ Օրմանեան Կոստանեանցին.

Տփխիս—Կեդրոնական գրավաճառանոց:

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մելքոն Փանեանցին:

3—10

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ Հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակութեան ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկեր, յորոց ութին նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր Հանդիսի համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ. Ս. Էջմիածին տեսք հիւսիսակողմն. Մխիթար Սեբաստացի. Նուբար-փաշա, Կարին քաղաք, Պետրոս Գալատեցի, Արծրունի Հայոց ի Կարին, Մովսէս Հայ ընտանիք ի Վան, Վան քաղաք, Կազմ Հայերէն աւետարանին, Նահիրեայ Կարին Կայսերական Մեծութեան ի Կաթուղիկոսէն ամենայն Հայոց:

Ներկայ ամի բաժանորդագրութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն առանձին կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» Հանդէսն փափաքում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ.:

Տփխիսում առանձին կարելի է պ. Օ. Գրիգորեանցի և Կենդրոնական գրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Օ. Գրիգոր Մ. Մելքոնեանց:

Մի քանի ԵՐԿՐԱՉԱՓՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ իր վրա է առնում 1) **ՇԻՆԱՐԻՒԹԻՒՆՆԵՐԻ** նախագծերի և **ԾԱԽՍԵՐԻ** քանակութեան կազմելը ինչպէս **ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ**, նոյնպէս և նրա մօտ շրջականերում, 2) աշխատանքների վրա **ՀՍԿԵԼԸ**, 3) խորհուրդներ է տալիս **ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ** վերաբերութեամբ: **ԿԱՄՐԵՆԻՏՍԿԱՑԻ** փողոց, № 35 **ՎԼԵՒՈՆ** յարկ ա՛ կողմը: **ԸՆԶՆԿԱՆՆ** խօսակցութիւնների համար ընդունելութիւնը լինում է իւրաքանչիւր օր երեկոյեան 5—8 ժամը:

2—3

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԻԶ

ԵՒ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Օգոստոսի 20-ից սկսվելան քննութիւնները և նորեկների ընդունելութիւնը տղայոց և օրիորդաց 4—15 տարեկան հասակը:

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԵԼԻՈՒ Է ՊԱՆՍԻՈՆ ՈՒՐ ԿՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԻՍԱԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ: Вельяминов. ул. д. Аматуни. Բ. Մխիթարեանց

Ձուխտ 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՑԱ ՊԵԿԱՐՆԻԱ ՅԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի առանձ կանել, ՇՈԿՈԼԱԴ ԹԷՅ և պատրաստված հանքայինն գանանկ ՋՐԵՐ: 38—40

Մի հայ գերդաստան, որը բնակվում է Մայկոպում, հրատիրում է հայ օրիորդ—խնամող Հայկերէն, Ռուսերէն և Գաղղիերէն լեզուներ, նոյնպէս և երաժշտութիւն, անհրաժեշտ ուսուցչուհի տեղը ընդունել, 600 բութլ տարեկան ռոճիկով: Ճանապարհի ծախքը առնում է Գերդաստանը իր վրա: Յանկացողները՝ իրանց պայմաններով կարող են դիմել նամակով Въ Майкопъ, Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алихановъ

2—10

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱՆԱՒՈՐԻ մէջ սասվել է մեծ քանակութեամբ թէյ ուղղակի թէյագործներից, նոյնպէս ՅԱՏՈՒԿ ՄԱԳՆԵԶԻԱ ծարաւութեան դէմ և կարբոլեան փոշի և ՀԵՂՈՒԿ տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ:

7—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԼԵՒՋԱՑՐԱՆ Հայոց ծխական և մասնաւոր ուսուցչարանների համար 8 ՏԱՐԻ գասախօսութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ սասնալ բացատապէս ԻՒՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱՆԻՒԹԻՒՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գասատուներում: Ցեղեկանալ ԿՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՇԻՒՆՋԻԱՆՑԻ ԴՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

19—22

ՁՄԵՌԸ ՍԻՐԵԼԻ Է

Դլխացաւի իւղ կաշին փափկացնող և երեսը թարմացնող: Կարելի է գտնել Սահպան Մանվելովի խանութում. Գօրջիևսկի պրօսպեկտ, տուն Մդիվանի:

1—3

Ք ե մ ա կ ա ն վ ե ր ա տ ե ս ո ւ չ Գ. ԲԱՐԹՈՒԻՄԵԱՆ յայտնում է, որ նա այժմ բրնակվում է Կ ո ւ կ ի, Մ ի մ ի օ ն օ վ ա կ ա յ ա փ ո ղ ո ց, տուն Սարգիս Ալէքսանեանցի № 16:

1—4

Дозволено Цензурою 27 Августа 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Մխիթարեանի Типографія А. А. Михитарова

Fonds A.R.A.M

№ 151 Օգոստոսի 29 (Սեպտեմբերի 10) 1880 Օգոստոսի 29 (Սեպտեմբերի 10) № 151

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ընդունւում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յաղարաքաղաքացիք գիտում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Կադի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ի գուօվ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի առաջարկութիւն.—Ներքին տեսութիւն։ «Русскій Курьеръ» լրագրի թղթակցութիւնը։ Նամակ Աէքսանդրապօլից։ Նամակ Մօսկվայից։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն։ «Голосъ» լրագրի թղթակցութիւնը։ Թիւրքիա։ Էդրաս-Լօնդրինդիա։ —«Մշակի» հեռագրերը։ — Յայտարարութիւններ։ —Բանաւոր կամ Արևելեան Անդրկովկասի ձկնորսութեան ճգնաժամը։

ՄԻ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Ընդհերքի գաղթականների անունով 1877 թուին հաւաքված և մինչև այսօր Նչմիածնի գանձարանում պահված 17,000 րուբլու մասին քանի մի անգամ խօսվեցաւ մեր լրագրութեան մէջ։ Լրագրութիւնը բացատրութիւն պահանջեց Նչմիածնից, թէ ինչ իրաւունքով, ինչ նպատակով է պահել յիշեալ գումարը իր մօտ, որ ժողովուրդը նուիրել էր իր ժամանակին ընդհերքի գաղթականներին օգնելու համար։

Երկար լռութիւնից յետոյ վերջապէս «Արարատ» ամսագիրը պատասխանեց, թէ Վ. Եվ. Հայրապետի կարգադրութեամբ յիշեալ գումարով գնվել են արժէթղթեր (ո՛մ անունով,—յայտնի չէ) և այդ թղթերի տոկոսով պիտի հիմնվի և կատարվի Ընդհերքի գաղութում մի դպրոց։

Դպրոցի մասին մենք դեռ ոչինչ չը գիտենք. արդեօք գոյութիւն ունի նա, թէ ոչ։ Մեզ միայն յայտնի են Նուազատոնի արժէթղթերի տոկոսները. 17,000 րուբլին չէ կարող մի այնքան նշանաւոր տոկոս բերել, որով կարելի լինէր հիմնել, պահպանել մի փոքր և շատ օրինաւոր դպրոց։

Եթէ Նչմիածնի դիտաւորութիւնը անկեղծ է, եթէ նա իսկապէս ցանկանում է այդ գումարը իր բարեգործական նպատակի համեմատ գործադրել, մենք խորհուրդ կը տայինք այդ վարքով գնել թիւրքից Հայաստանում մի կտոր հող և յատկացնել Ընդհերքի գաղթականի համար դպրոցին։

Մենք հաստատ աղբիւրներից գիտենք, որ Թիւրքից Հայաստանում այժմ հողերը ամենաէժան գներով են վաճառվում։ Մի կողմից անցեալ ձմեռվայ սարսափելի սովը այն աստիճան չքաւորութեան մէջ ձգեց քրդերին, որ նրանք սկսել են իրանց հողերը խիստ սուր գներով վաճառել, միւս կողմից, քրդերը լսում են այժմեան դիւանագիտական բանակցութիւնները Հայաստանի մասին, նրանք գիտեն, որ իրանց դարը շուտով անցնելու է և այս պատճառով սաստիկ երկիւղի մէջ են։ Նրանք հասկանում են եթէ Հայաստանին որ և իցէ կերպով ազատութիւն կը տրուի, եթէ հայ մարդը մահմեդականի հաւասար իրաւունքներ կը ստանայ,—այն ժամանակ քուրդը, յարձակողութիւնով և հարստահարութիւնով ապրող քուրդը, իր նշանակութիւնը կը կորցնէ։

Քրդերի դերբէգները, շէյխերը, ցեղապետները, օգտուելով Թիւրքիայի ներքաղաքական դրութիւնից, բռնութեամբ ձեռք էին բերել ընդարձակ հողեր, գիւղեր, ագարակներ, արօտատեղիներ, որոնք առաջ պատկանում էին հայերին։ Յանձնակը և հնութիւնը դարձրել էին յարձակված կալուածները նրանց անձեռնմխելիութիւն։ Այժմ պատրաստ են բոլորը վաճառել նոյն իսկ հայերին, որոնց ձեռքով սարսափով մշակել էին տալիս այդ հողերը, արդիւնքը իրանք էին վայելում, իսկ հայերին թողնում էին սոված։

Նրանք հաշուելու և նրանց ներքաշնակ դնելու ժամանակ բարձր թողի էին առնված այնպիսի պարագաներ, որոնց վրա դիւանագէտ աչքերը դարձնելու անհրաժեշտ կարիքը միշտ զգալի էր եղած, եթէ ցանկալի էր որ ձկանց առատութիւնը կարճ դնայ Քրչեղբամ (бассейнъ) և սրանով գանձարանի արդիւնքը ոչ միայն հաստատ լինայ, այլ աստիճանաբար մեծանայ։ Ընդհակառակը նկատի առնված են այնպիսի սուելոդ պարագաներ ձկնաբուծական (формальность) տեսակէտից, որոնք արհեստական և վաճառականական նկատմամբ մեծ անյարմարութիւնների և դժգոհութեան անպատճառ աղբիւր լինելով, սահմանափակում են ձկնորսական բանակցութիւնների արհեստական (промышленный) զարգացումը։ Սրանք և սրանց նման անհամ պարագաները բնականաբար պիտի ձնշէին արքունի գանձարանի եկամուտի աճման վրա,—եկամուտ, որ առանց սրա պիտի անչափ սակաւանար, քանի որ նոր կանոնադրութեան գործադրութեան, ձկան սպառ արգելվում է գարնան գնացքի, ուրեմն ամենամեծ առատութեան ժամանակ։

Եթէ մեր ձկնորսական արհեստի գործը հետզհետէ առանց նախապէտ գաղափարի և նախապաշարման, sine ira, et studio, ինչպէս սովոր է, քննվէր կամ գիտի յատկութիւնները ամենակողմանի և ամենաճիշտ երկար աշխատութեամբ, այն ժամանակ գործի ելքը այսպէս լինելու գրական եզրակացութիւնը կարելի էր անել։ Այս գործի ելքը կնոսրի խօսքով կարծես լրացաւ. veni, vidi, vici, ի հարկէ Քղմով։

Բազում նման աճուրդները կենդանի ապացոյց են, թէ արքուն միամիտ հաւատացեալների հաւատը զօրաւոր էր և կիսապաշտօնական վիճակագիրների եզրափակութիւնը հիմնաւոր։ Այս աճուրդների ժամանակ ստացված գումարը ոչ միայն չնչին էր մինչև անգամ հոգաբարձական կառավարութեան (опека рыб. промысловъ) ստացված արդիւնքից, մինչև անգամ աճուրդ մանողների իւրաքանչիւր։ Բաժի-Պռօխոր անուն ձկնաբարեանական բաժնի դրված գումարը, ամօթ է ասել, 21,000-ից աւել չեղաւ, մինչդեռ այս ձկնաբարեանը աշխարհիս վրա իր հաւասարը և համեմատը չունի, մինչև այժմ այս ձկնաբարեանն էր, որ ծածկում էր կապալառութեան ամբողջ գումարի (405,000 ր.) $^2/_3$ մասը և գլխաւոր ծախսերը։ Թողնում եմ յիշել, որ այս աճուրդների ժամանակ նոր կանոնադրութեան խմբագիրն և մի ուրիշ ցանկութիւնը անկատար մնաց.—Ռուսաստանից, Աստրախանից ոչ մի առաջ ձկնորսագէտ չներկաց, այլ կրկին գլխաւորապէս հայոց ձեռք մնաց այս գործը։ Գլխաւոր բաժիններն մնացին հայոց ձեռքը. Ագեով. Ե. Փատկեով, Տէր-Մկրտչեանց, Լալաեվ և այլն։

Ամբողջ ձկնորսական բաժիններից գոյացած գումարը 130,000-ին չը հասաւ,—մի գումար, որից գանձարանը պարտական է միայն Բարձրագոյն հրամանի համեմատ 48,400 ր. (առանց անակնկալ ծախսերի) նորոգ կարգված ձկնորսական վարչութեան վրա։

Հաստատ կարելի է ասել՝ որ եթէ նոր կարգադրութեան խմբագրութիւնը իր հետազօտութեան ժամանակ ունենար առաւել ճիշտ վիճակագրական տեղեկութիւն (տես Кавк. кал, 1879 թ. պ. Շաւրօվի յօդուածը VII մասը). խնայվեր կամ գնահատվեր անկարելի է հնարաւոր անել հարեան բաժիններից մէջ պաշտօնապէս պահանջված միաբանութեան կամ ընկերութեան արգելքը և վերջապէս ժառանգվեր, որ Վ. Օլգայի ձկնորսութեան պայմանները կամ գնահատվեր ձկնորսականներին անյարմար և անօգուտ էին,—այն ժամանակ մենք անհամեմատ չէինք լինելու այն անհեթեթութեան, որ ապացոյցը տուանք նոր աճուրդների ժամանակ։

Մի ուրիշ յօդուածով մենք կախատենք քննութեան ենթարկել՝ թէ արդեօք հիմնաւոր են պ. Շաւրօվի վիճակագրութեան գաղափարները կամ թէ արդեօք ճշմարտութեան մօտ են այդ տեղեկութիւնները։ Ցա համարում ենք մեր պարտքը դէպի մեր հայերը քանի որ առկախեն այս գործը նոցա ձեռքը պիտի գանվի, ուրեմն քանի որ նոցա հարկաւոր է լուրջ և հաստատ կարծիք ստեղծութիւն ունենալ այս օգտաւէտ գործը արդարութեամբ և իմաստութեամբ վարելու համար։

Բաժի-Պռօխոր Արամեան

Fonds A.R.A.M

Ընդհ. բրդերը հասկանում են, որ այդ բոլոր բարբարոսութիւնների վերջ կը տրուի։ Այրենի, երկրագործութեան անընդունակ քուրդը այլ ևս չը պիտի կարողանայ իր հողերից շահիլ,—և այս պատճառով շուտով են, գեռ չյաջողած վերանորոգութիւնները չը մնած, իրանց հողերը փոխարինել փողի հետ, վախենալով մի գուցէ նոր օրէնքը, նոր իրաւունքը խլէր նրանց ձեռքից այն, ինչ որ ապօրինի կերպով սեփական էին։

Ընդն մի հայ կապիտալիստ կարող է վերոյիշեալ հանգամանքներից օգուտ քաղել։ Բայց մենք գտնում ենք դէպի Նչմիածին։ —Նչմիածինը, եթէ արդարև դիտաւորութիւն ունի ալաշկերտցոց անունով հաստատած գումարը նպատակին ծառայեցնել, և ոչ թէ զանազան երևակայական խոստումներով պահել իր գանձարանում,—Նչմիածինը պիտի շուտափոյթ Ալաշկերտի գաւառում գնել մի հող և յատկացնել այնտեղ նոր հիմնելու դպրոցին։

Նչմիածնում այժմ պահված է 17.000 րուբլի ալաշկերտցոց պատկանող գումարը, այդ գումարով կարելի է գնել մի ընդարձակ երկիր, որ հեռու չէ Ալաշկերտի գաւառից։ Մենք ցոյց կը տանք այդ երկիրը. դա Ալբազայի լայնատարած դաշտն է իր Ջրաւէտ, արդաւանդ հողերով, խոտաւէտ լեռներով, վերջապէս մի հարուստ երկիր, ուր բնութիւնը ամեն ինչ պատրաստ ունի մարդկային տնտեսութեան համար։ Այդ դաշտի վրա մի ժամանակ կային մօտ 500 հայոց գիւղեր, այժմ մնացած է բոլորովին ամայի, թիւրքաց բարբարոսութեան պատճառով գիւղերի հետքերն են մնացել միայն, ամրողջ տարածութիւնը ներկայացնում է մի տխուր անապատ։

Մենք գիտենք, որ այդ դաշտը գնահատված էր 20,000 րուբլով, իսկ առնող չը լինելու պատճառով, այժմ կարելի է աւելի պակասով գնել։ Նչմիածնից 17,000 րուբլին մեր կարծիքով բաւական կը լինի։ Թող Նչմիածինը այդ գումարը ուղարկէ սրբ. Նչերուսաղէմ, որ նա յանձնէ Կ. Պոլսի «Միացեալ բնակութեան», այդ բնակութիւնը, որ արդէն Ալաշկերտում դպրոց ունի, պէտք եղած կարգադրութիւնները կանէ յիշեալ դաշտը Ալաշկերտի դպրոցի անունով գնելու համար։

Մենք յուսով ենք, որ Նչմիածինը այնքան խոհեմ կը լինի, որ կը հասկանայ այդ առաջարկութեան կարևորութիւնը.—այսպիսով նա մի կողմից կը խրախուսէ նորահաստ ընկերութեանը, որ Թխլրքաց Հայաստանի մանուկների կրթութեան համար մեծ ապագայ է խոստանում, միւս կողմից կապահովէ Ալաշկերտի մէջ հիմնված դպրոցի գոյութիւնը մի հարուստ և արդիւնաբեր կալուածքով։ Տեսնենք....

Ց. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«РУССКІЙ КУРЬЕРЪ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—

«Русск. Курьеръ» լրագրի մէջ կարդում ենք հետևեալ ծանօթութիւնը Չինկովից, Պատուական նահանգից։

Ձեր լրագրի մէջ արտատպված էր «Голосъ»-ի մի լուրը այն անթոյլատրելի նեղութիւնների մասին, որ Ծագկյին գիւղական բնակիչների և Կարմիր Խաչի բաժնի անդամների մէջ, որոնք պատերազմում էին դիվիզիաների հետ։ Այդ լուրը վերաբերում էր և այն պատերազմներին, որ Վելիկօրուդիչսկի վաղքի կողմերը ունեցան բնակիչների վրա։ Այդ անթոյլատրելի նեղութիւնները հետևեալ կերպով կատարվեցան։ Գալիս է վաղը Չինկովի խապրաշնիկը մի քանի ձիաւորների, գիւղական մեծերի հետ։ Գատարապից յետոյ խապրաշնիկը ժողովրդին քարոզում է։ Իր մասով նա մեկնեց գիգիենիկկիայի գիգիչկի նպատակը և համոզում էր նրանց ատիտաներին չընդդիմանալ։ Յետոյ նա գիմում է կոչերին և յանգիմանում է նրանց այն վատակար սդնցութեան համար, որ նրանք գործում են ժողովրդի վրա։ Կոչերին պատժելու համար խապրաշնիկը յայտնեց, որ վաղը խոհոյն կը ծխվի։ Գիւղացիները գանգատվում էին, որ ատիտաները իրանց գործածած միջոցներով փչացնում են նրանց հագուստները։ Խապրաշնիկը յայտնեց, որ այդ բանը այլ ևս չի կրկնվի, բայց կանայք (բաբաները) և կոչերը սկսեցին բարձր ձայնով լաց լինել։ Սկսվեցաւ ազմուկ։ Ամբոխը ոգևորվեց։ Մինչև ատիտաները ծրխում էին մայրապետի խուցը, ամբոխից մի քանիսը գաղանակներ ձեռք բերին։ Այդ տեղ գլ. Ծը վերջացնելուց յետոյ ատիտաները գանձապահի տեղեակը ուղևորվեցին, որ փակված էր։ Խապրաշնիկը հրամայեց կողպէքը կոտրել. ամբոխը առաջ եկաւ և յայտնեց, որ չի թոյլ տայ։ Կանայք առաջ եկան և երբ մի ձիաւոր մօտեցաւ դրանը, մի առոջ ձախագեմ կին նրան այնպիսի ապտակ տուեց, որ նա գլորվեց դրան առաջը։ Խապրաշնիկը հրամայեց յետ կանգնել և փորձեց հանգիստ ժողովրդին։ Նրան ապտակեցին ազմուկ բարձրացաւ։ Ձիաւորները երկրորդ անգամ յարձակվեցան դրան վրա, բայց անաջող. փոխ ձեցին հրդեհ հանել խաղողի գործարքին, բայց նրանց այնպէս յետ մղեցին, որ խապրաշնիկը ատիտված էր յետ փախչել։ Ակսեցին գանգատներ տալ։ Ամբոխը շատանում էր նոր նկողնիներով, այնպէս որ վանքի պարիսպների մէջ չէր տեղաւորվում։ Սկիլքը և գրասենյակները ատիտված էին ծածկել իրանց նշանակութեան դպրոցի անունով գնելու համար։

Մենք յուսով ենք, որ Նչմիածինը այնքան խոհեմ կը լինի, որ կը հասկանայ այդ առաջարկութեան կարևորութիւնը.—այսպիսով նա մի կողմից կը խրախուսէ նորահաստ ընկերութեանը, որ Թխլրքաց Հայաստանի մանուկների կրթութեան համար մեծ ապագայ է խոստանում, միւս կողմից կապահովէ Ալաշկերտի մէջ հիմնված դպրոցի գոյութիւնը մի հարուստ և արդիւնաբեր կալուածքով։ Տեսնենք....

Ց. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«РУССКІЙ КУРЬЕРЪ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—

«Русск. Курьеръ» լրագրի մէջ կարդում ենք հետևեալ թղթակցութիւնը Չինկովից, Պատուական նահանգից։

Ձեր լրագրի մէջ արտատպված էր «Голосъ»-ի մի լուրը այն անթոյլատրելի նեղութիւնների մասին, որ Ծագկյին գիւղական բնակիչների և Կարմիր Խաչի բաժնի անդամների մէջ, որոնք պատերազմում էին դիվիզիաների հետ։ Այդ լուրը վերաբերում էր և այն պատերազմներին, որ Վելիկօրուդիչսկի վաղքի կողմերը ունեցան բնակիչների վրա։ Այդ անթոյլատրելի նեղութիւնները հետևեալ կերպով կատարվեցան։ Գալիս է վաղը Չինկովի խապրաշնիկը մի քանի ձիաւորների, գիւղական մեծերի հետ։ Գատարապից յետոյ խապրաշնիկը ժողովրդին քարոզում է։ Իր մասով նա մեկնեց գիգիենիկկիայի գիգիչկի նպատակը և համոզում էր նրանց ատիտաներին չընդդիմանալ։ Յետոյ նա գիմում է կոչերին և յանգիմանում է նրանց այն վատակար սդնցութեան համար, որ նրանք գործում են ժողովրդի վրա։ Կոչերին պատժելու համար խապրաշնիկը յայտնեց, որ վաղը խոհոյն կը ծխվի։ Գիւղացիները գանգատվում էին, որ ատիտաները իրանց գործածած միջոցներով փչացնում են նրանց հագուստները։ Խապրաշնիկը յայտնեց, որ այդ բանը այլ ևս չի կրկնվի, բայց կանայք (բաբաները) և կոչերը սկսեցին բարձր ձայնով լաց լինել։ Սկսվեցաւ ազմուկ։ Ամբոխը ոգևորվեց։ Մինչև ատիտաները ծրխում էին մայրապետի խուցը, ամբոխից մի քանիսը գաղանակներ ձեռք բերին։ Այդ տեղ գլ. Ծը վերջացնելուց յետոյ ատիտաները գանձապահի տեղեակը ուղևորվեցին, որ փակված էր։ Խապրաշնիկը հրամայեց կողպէքը կոտրել. ամբոխը առաջ եկաւ և յայտնեց, որ չի թոյլ տայ։ Կանայք առաջ եկան և երբ մի ձիաւոր մօտեցաւ դրանը, մի առոջ ձախագեմ կին նրան այնպիսի ապտակ տուեց, որ նա գլորվեց դրան առաջը։ Խապրաշնիկը հրամայեց յետ կանգնել և փորձեց հանգիստ ժողովրդին։ Նրան ապտակեցին ազմուկ բարձրացաւ։ Ձիաւորները երկրորդ անգամ յարձակվեցան դրան վրա, բայց անաջող. փոխ ձեցին հրդեհ հանել խաղողի գործարքին, բայց նրանց այնպէս յետ մղեցին, որ խապրաշնիկը ատիտված էր յետ փախչել։ Սկսեցին գանգատներ տալ։ Ամբոխը շատանում էր նոր նկողնիներով, այնպէս որ վանքի պարիսպների մէջ չէր տեղաւորվում։ Սկիլքը և գրասենյակները ատիտված էին ծածկել իրանց նշանակութեան դպրոցի անունով գնելու համար։

Մենք յուսով ենք, որ Նչմիածինը այնքան խոհեմ կը լինի, որ կը հասկանայ այդ առաջարկութեան կարևորութիւնը.—այսպիսով նա մի կողմից կը խրախուսէ նորահաստ ընկերութեանը, որ Թխլրքաց Հայաստանի մանուկների կրթութեան համար մեծ ապագայ է խոստանում, միւս կողմից կապահովէ Ալաշկերտի մէջ հիմնված դպրոցի գոյութիւնը մի հարուստ և արդիւնաբեր կալուածքով։ Տեսնենք....

Ց. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«РУССКІЙ КУРЬЕРЪ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—

«Русск. Курьеръ» լրագրի մէջ կարդում ենք հետևեալ թղթակցութիւնը Չինկովից, Պատուական նահանգից։

Ձեր լրագրի մէջ արտատպված էր «Голосъ»-ի մի լուրը այն անթոյլատրելի նեղութիւնների մասին, որ Ծագկյին գիւղական բնակիչների և Կարմիր Խաչի բաժնի անդամների մէջ, որոնք պատերազմում էին դիվիզիաների հետ։ Այդ լուրը վերաբերում էր և այն պատերազմներին, որ Վելիկօրուդիչսկի վաղքի կողմերը ունեցան բնակիչների վրա։ Այդ անթոյլատրելի նեղութիւնները հետևեալ կերպով կատարվեցան։ Գալիս է վաղը Չինկովի խապրաշնիկը մի քանի ձիաւորների, գիւղական մեծերի հետ։ Գատարապից յետոյ խապրաշնիկը ժողովրդին քարոզում է։ Իր մասով նա մեկնեց գիգիենիկկիայի գիգիչկի նպատակը և համոզում էր նրանց ատիտաներին չընդդիմանալ։ Յետոյ նա գիմում է կոչերին և յանգիմանում է նրանց այն վատակար սդնցութեան համար, որ նրանք գործում են ժողովրդի վրա։ Կոչերին պատժելու համար խապրաշնիկը յայտնեց, որ վաղը խոհոյն կը ծխվի։ Գիւղացիները գանգատվում էին, որ ատիտաները իրանց գործածած միջոցներով փչացնում են նրանց հագուստները։ Խապրաշնիկը յայտնեց, որ այդ բանը այլ ևս չի կրկնվի, բայց կանայք (բաբաները) և կոչերը սկսեցին բարձր ձայնով լաց լինել։ Սկսվեցաւ ազմուկ։ Ամբոխը ոգևորվեց։ Մինչև ատիտաները ծրխում էին մայրապետի խուցը, ամբոխից մի քանիսը գաղանակներ ձեռք բերին։ Այդ տեղ գլ. Ծը վերջացնելուց յետոյ ատիտաները գանձապահի տեղեակը ուղևորվեցին, որ փակված էր։ Խապրաշնիկը հրամայեց կողպէքը կոտրել. ամբոխը առաջ եկաւ և յայտնեց, որ չի թոյլ տայ։ Կանայք առաջ եկան և երբ մի ձիաւոր մօտեցաւ դրանը, մի առոջ ձախագեմ կին նրան այնպիսի ապտակ տուեց, որ նա գլորվեց դրան առաջը։ Խապրաշնիկը հրամայեց յետ կանգնել և փորձեց հանգիստ ժողովրդին։ Նրան ապտակեցին ազմուկ բարձրացաւ։ Ձիաւորները երկրորդ անգամ յարձակվեցան դրան վրա, բայց անաջող. փոխ ձեցին հրդեհ հանել խաղողի գործարքին, բայց նրանց այնպէս յետ մղեցին, որ խապրաշնիկը ատիտված էր յետ փախչել։ Սկսեցին գանգատներ տալ։ Ամբոխը շատանում էր նոր նկողնիներով, այնպէս որ վանքի պարիսպների մէջ չէր տեղաւորվում։ Սկիլքը և գրասենյակները ատիտված էին ծածկել իրանց նշանակութեան

նները, և որոնց անանելով ամբոխը աւելի էլ զայրանում էր։ Կայսերը չև կամեցաք կամենում էին գործերը փակել, որ կարողանան լաւ պատժել անհնազանդներին։»

Խապրաշնիկը իր ուղեկիցներով շատով յետ գնաց։ Գայրացած ամբոխը և կոչերը նրանց հալածում էին, իսկ նրանցից մէկը, վերցնելով հրդեհ հանելիք խողովակը, սկսեց փախչողների մէջքին ջուր ածել։ Այդ ժամանակ կատարեալ փախուստ էր։ Որ կողմը պատահում էր փախչում էին։ Ձիաների սանձերը այնպէս ամուր էին կապված, մինչև որ նրանց բաց անելը ձիաւորները լաւ ծնծղեցան։ Այդ ամբոխը անցքը երեսի չէր ձնոյ ատանց գաւառապետական քննութեան։ Կանխատեսված է ատած, որ կոչերից մի քանիսը կալանաւորված են։

ՆԱՄԱԿ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ

—

Օգոստոսի 19

Զարմանալի է ալէքսանդրապոլցոց գործունէութիւնը. շատ խօսում, շատ գաղում, բայց ինչ են չինում։ Թողած սպա անցնել գործունէութիւնը՝ ներկայն դիտենք։

Ինչպէս յայտնի է՝ թանգութեան պատճառներից մէկն էլ ապրանքը երկարդ կամ երբոր ձեռից գնելն է։ Այս բանը, երևի, հասկացան քարոզչ էլ և շատ խօսելուց յետ, հարցը հասաւ մինչև քաղաքիս թաղապետաց խորհուրդը, որը և կանոն հանեց՝ թէ ոչ մի վաճառող իրաւունք չունի մինչև ճաշ օր և է կենսական պիտոյից վերաբերեալ վաճառ գնել հրապարակի վրա ծախելու համար, այլ ճաշից յետոյ միայն։ Բայց այս կանոնն թէև օգտաւէտ լինելիքանն ոչ գիտէր, երբէք չէր պահվում և քաղաքացին՝ աչքի առաջ տեսնելով գեղծումներ, չէր դանգատում որ հարկն է, և կանոնը մնում էր միայն։ Վերջապէս թանգութեան նուազելու տեղ ունի սահմանալ ամենայն թաղապետներին խորհուրդ կանոնին հակող մէկ հոգի ընտրեցին մի ամսով, բայց կարելի է արդեօք յուսալ, թէ սրժանութիւն կը լինի դրամով, մինչ քաղաքացին համարեա դիտմամբ պատրաստ ժամանակ է փնտրում հակառակ գործելու։ Մրգի ժամանակ է և մրգավաճառները լցվում են բազար, առնողներին նեղացնում (խօսքերով), ծախողներին ճաշից յետոյ լինելիք վաճառով յուսացնում և երբէ հակողներն հեռի եղան՝ առնում ինչպէս պատահի (թանգ կառնէք՝ թանգ կը ծախենք կը)։ Գարի, ածուխ և այլ մթերներ ծախողները ևս պատկառ չեն մնում, հրապարակի այս գործունէութիւնը քիչ չէր հրապարակից դուրս, քաղաքի մէջ և ճանապարհների վրա ևս, ինչպէս պատահի, առնում են և չեն թողում ապրանքը հրապարակ իսկ հասնի։ Հարցնում ես. եղբայր, ինչու համար ես այդպէս անում, չէ որ ինչքան էլ առնելու փնտնես շատ կը մնայ և ճաշից յետ ուզած գնովդ կարող կը լինես առնել, որով թէ գու կրկին կը չահվես և թէ ժամանութիւն կը լինի։ «Ինչի, կը պատասխանէ մեր վաճառողը. հոգիդ կելնի կոր քանիմ կօպէկ էլ մեզի քեզ տաք, յամն ինչ մեզնէն առնիք. մենք էլ լաւ կապրենք կուշ Արդ այսպիսուն ինչպէս հասկացնես, թէ ամենքն էլ քեզ պէս սպրել են ուզում, թէ գու միրզ ես ուզում թանգ ծախել՝ միւսն էլ ալիւրը կը կամենայ, երբորդը աթարը, ածուխը, իւղը, գարին, վերջը ամեն ինչ։

Այս ամենն անում էք, պարոններ, և գեռ յոյս էլ ունէք թէ երբ և իցէ արժանութիւն կը լինի, վերակացու ընտրելով կամ զանազան կանոններ գնելով։

Չէ որ վերակացուք ևս ձեղնից են և խաթէր համար բաներ կանեն, բայց յայտնէք ամենն տեղ լինել չեն կարող, մանաւանդ գործատէր մարդիկ են, այս թանգ ատրին նոքա ևս պիտի ապրեն, ուրիշն և իրանց գործը թողած միշտ ձեր կանոնին հակել չեն կարող։

Կանոնը գեռ նոր գրած՝ այսքան զեղծումներ են լինում, վաղը, միւս օր առաւել վատ չի լինի. ինչու չէք բոլորդ էլ վերահասու լինում, ինչու վերակացուաց թուլութիւնը կամ մէկի միւսի անկանոնութիւնը տեսնելիս չէք խօսում—չէք պահանջում օրտեղից հարկն է բաւականութիւն և պատիժ յանցաւորին։ Վերջապէս, եղբարք ալէքսանդրապոլցիք, ձեզ խորհուրդս այս է, ձեր չահը փնտռեցէք և այլոցն ևս մի մոռանաք։ Մանաւանդ, արհեստաւորներ, արհեստանիզ թողած մի դիմիք մանրավաճառութեան կամ մրգավաճառութեան, որի հետևանքը բոլորիդ էլ վնասն է և առուտրի պակասութիւնը։ Մի քիչ մտածեցէք, այդչափ վաճառողներիդ կարող կը լինեն բաւական լինել իրը գնող այս գաւառի քաղաքները։ Գաւառները անցան, ապառող քիչ կայ և վաճառող քիչ է պէտք։ Բայց թէ ապրել էք ուզում, աչ թէ ուրիշի վրա բեռ լինելով պիտի ապրիք, այլ ձեր աշխատանքի վարձն առնելով։ Բայց երբ չէք աշխատում՝ աւելորդ չէ ձեր կեանքը։

Կանոնը չեղած ժամանակ էլ վատ էիք. կանոնն եղաւ՝ կրկին նոյն էք. խելքի եկէք, կանոնաւոր գործի ձեռք զարկէք։

Ց. Գ.

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՑԻՑ

—

Օգոստոսի 19

Աղաչելով ձեզ քաշն և չորս ր., որը հանգամանաւորեմամբ ժողովեցի այստեղ յօգուտ վանի սովամահներին, խնդրեմ հաճիլ ուր հարկն է և տպել ձեր պատուական լրագրի էջերում նուիրատուների անունները։

В. Алексапольская 3 р., Զ. Աղբրիանեան 3 р., Շահրիար Մելիք-փաշազանեան 3 р., А. Маконскій 1 р., А. 1 р., Լ. 3 р., Թ. 2 р., М. 2 р., Б. 1 р., К. 50 կ., Х. 50 կ., Кондратьевъ 1 р., Пій 1 р., Е. Р. 2 р.։ Ընդամենը 24 р., փոստի ծախքը ինձ վրա հաշուելով։

Զաքարիա Աղբրիանեան

ՆԱՄԱԿ ԻՄԲԱԳՐԻՆ

—

Գանձակ, 24 օգոստոսի

Երբ որ և իցէ լրագրում երևում է Գանձակից մի անստորագիր կամ միայն տառերով ստորագրված նամակ, վերաբերվող հասարակական գործերի և սրանց գեկավարներին, այս վերջիններս հետաքրքրվում են ոչ թէ նամակի քովանդակութեամբ և գործում ուշադրութիւն այն ճշմարիտ նկատողութիւնների և պահանջների վրա, որոնք արտայայտված են նամակի մէջ, այլ նրանք զբաղվում են միայն նրանով, որ իմանան վերև յիշված տեսակ նամակի գրողի ով լինելը, կազմում են անհիմն և երեակայական կարծիքներ և գատողութիւններ այս կամ այն պարտի մասին, այն տառերի ստորագրութեան հիման վրա, որ նամակը կրում է այս կամ այն տառերի ստորագրութիւնը։

Առանց հաստատելու համար պիտի ասեմ, որ այն օրից երբ «Մշակ» լրագրի 131 № տառացիացաւ այստեղ, ես գաւառ հեղինակ այն նամակի, որ վերաբերում էր Գանձակում կազմված «Ջրերի կոմիտեին» և սրա անդամների գործունէութեանը այն հիման վրա, որ նամակի տակի տառերը իմ պատասխանն և ազգանուան գլխատառերն են։ Աւելորդ եմ համարում երկար խօսել այն մասին, թէ որքան հիմնաւոր և յօդվածական է մի քանի պարտականների այս տեսակ հոդմային կարծիքը և եզրակացութիւնը և որքան ծիծաղելի են նոցա խորհրդածութիւնը։ Այլ կասեմ այսքանը, որ Ջուղ նոքա չը գրաւվեն որ և իցէ նամակագրի անունով, այլ առանձին ուշադրութիւն գարձնեն գործի էութեան և նշանակութեան վրա, աշխատեն նրանց առաջադիմութեան վրա և պարտ ու պատշաճ կատարեն մասին։ Խնդրում եմ ձեզ, պ. խմբագիր, ձգտութիւնը լոյս հանելու, որով կը պարզվի այն պարտների իմացական մթնոլորտը, որ մոլորված է Ա. Հ. տառերով, հրապարակաւ յայտնէք ձեր լրագրի միջոցով, որ այն Ա. Հ. տառագրված նամակի հեղինակը ես չեմ։

Արտ. Համաստիւռ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Եղանակը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ կրկին տաքացաւ։ Աչնանը խոստանում է բարեխառն լինել։

—

«Русскій Инвалидъ» լրագիրը հաղորդում է որ Պարսի նահանգի Արդահանի գաւառապետ, յայտնի Բազդիրչին հրաժարված է պետական ծառայութիւնից։

—

«Մշակին» կարելի է գրվել տպատեմբեր ամսից 4 ամսով, հոկտեմբերից 3 ամսով. նոյեմբերից 2 ամսով և դեկտեմբերից 1 ամսով, մինչև յունվար ամիս եկող 1881 թ.։

—

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հաղորդում են՝ Ջարխաչ գիւղի անառոտ պոլիտովիկը (անառատպետի օգնականը) հրացան պատակելով, վիրաւորում է երկու տղայան վրացիներին։ Այս վարմունքի պատճառը վ-

Fonds A.R.A.M

նում է այն, որ պոլիտիկը կամենում է ապահովել իր անձնական մտքերը, նրանք հետզհետե ավելի ու ավելի են ակնհայտանում, և ստանում հրացանի գնդակների դատապարտական քննության ենթարկվելու։

—

Մեզ հաղորդում են Դիլիջանից, թե Հաղարծին կոչված գիւղի մօտ գտնվող Մակարայ վանքի վանահայր Գրիգոր վարդապետը անհետացել է. քանի օրից ասել կը լինի, որ այդ ևս չէ երևում։ Վանքի արծաթեղենները և թանգագին իրեղէնները կազդարված են։ Ամենք կարծում են, դրանց նկած ասպատկների գործ է, իսկ ամենք մտածում են, գուցէ հայր սուրբը իր հետ է տարել իրեղէնները։

—

Շուշուից մեզ հաղորդում են. անգային նոր գաւառապետ իշխ. Նակաշիձէ այցելից գանազան գիւղեր, և եօթ հոգի նշանաւոր աւազակներից կալանաւորելով, բանտարկից։ Այժմ փոքր ինչ խաղաղութիւն է տիրում. գողութիւնները, ապատնութիւնները առժամանակ դադարած են։

—

«Новое Время» լրագիրը լսել է, որ Ս. Պետերբուրգի կանանց բարձրագոյն կուրսերի մէջ ընդունելութեան ժամանակ վճռված է չը պահանջել մանուկ օրիորդներից անային ուսուցչուհիների վկայագիրներ, կամ իգական գիմնազիայի այնպիսի վկայականներ, որոնք մի տարուց հին չը լինէին։

—

«Новости» լրագիրը հաղորդում է որ օգոստոսի 30-ին սպասվում են բարձր կառավարչական չորս նշանաւոր փոփոխութիւններ, որոնք կը վերաբերվեն արգարադատութեան, գինուորական և պալատի մինիստրութիւններին։ Նոյն լրագիրը լսել է որ տպագրական գործերի գլխաւոր վարչութիւնը վերացվելու է։ Ասում են որ Նորին Կայսերական Մեծութեան կանցլերթայի երկրորդ բաժինը նոյնպէս վերացվելու է։

—

«Новое Время» լրագիրը լսում է որ կառավարութիւնը, աչքի առաջ առնելով Ռուսաստանի այլ և այլ երկիրների գանազան կլիմայական պայմանները, գիտաւորութիւն ունի ամէնամեծ երկիրների ուսումնարանական վարչութիւններին թոյլ տալ իրանց հայեցողութեան համեմատ երկարացնել ամառվայ արձակուրդները իրան իշխանութեանը յանձնված դպրոցների մէջ։

—

«Новости» մեզ գրում են, թէ պ. պ. Ն. Բարատինսկի և Հ. Աքսաղոմով նոյն քաղաքում հանգստանալու թոյլտու վանի սովետների, և իրանց խոստման հակառակ, տակին հաշիւ չը ներկայացրին հաստատութեանը, մի որքան հաշիւներին և ոչ ոչորակներին փողերը թնդրում են, որ միևնոյն պատմները բատանութիւն տան նոյնատիպ հարցասիրութեանը։

—

Երեվանից մեզ գրում են, թէ պ. Վ. Բարատինսկի քաղաքը, «Պատիւ երևելի խմբագիրը, մի օր հատարակաց զբօսարանի այգում, ահագին բազմութիւն իր շուրջը հաւաքած, մեծ ուրախութեամբ պատմում էր նրանց թէ «Մշակ» լրագրի հրատարակութիւնը խափանված է, և բացատրում էր պատճառները։ Հաւատացնում ենք պ. Բարատինսկուն, որ այդ երեխայական մի ինքնահաճութիւն է. եթէ աշխարհի բոլոր լրագիրները խափանվելու լինեն, «Պատիւ» գործակ չի կորչիլ։

—

Մեզ գրում են Նուխուից, քաղաքի շրջակայ գիւղացիները, ներկայ տարվայ ձմեռը, հարի թանգութեան ժամանակ, իրանց ունեցած ցորենը գնեցով վաճառելով, հարստացան։ Այժմ նորն ցանում, ոչ միայն իրանց հունձքերի բերքը չեն վաճառում, այլ սկսել են մի տեսակ չափ չթողնել ին անել, որպէսզի, որ քաղաքը ցորեան տանեն, որովհետև իրանք առնում են և պահում ամբարներում թանգ գնով վաճառելու նպատակով։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«Голосъ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վիարրիքիցից «Голосъ» լրագրին գրում են հետևեալը։

Երզրում ի անգլիական հիւպատոս պ. Տրոտարը հրաժարվելուց այսօրից հիւպատոս պ. Վիլանից ստկսել Վիարրիքիցը։ Պ. Տրոտարրին հայերը ճանապարհին մեծ ցոյցերով էլեն դանդիպում։ Նրան ուղեկցում էր առաջնորդ արքեպիսկոպոսը և ազգային ժողովի քառասնապետ մեծ ամբոխ։ Անգլիական հիւպատոսը իր հետ բերել էր շատ ռազմական նաւեր, որոնց հայ սուաձիաւորները ողջունելու ժամանակ նա բաժանում էր իրենց, ասելով ասոնք, հաւատացած եմք, որ Անգլիան ձեզ անպաշտպան չի թողնիլ։ Սակայն ձեզ նոյնպէս պարտական եմ ես ինձ, որ այդ ամբողջ երկիրը հիշողութեամբ կարելի է հանդստացնել, եթէ թիւրք փաշաները փոխարինվին բնտրված ներկայացուցիչներով, որովհետև փաշաները բարձր կառավարութեան առաջ հրամանների համեմատ աշխատում են անդադար անհրաժեշտ պահանջներ պահպանել գանազան գիւղերի մէջ։

Վիարրիքիցի վիլայեթի մէջ մեծ քանակութեամբ մնացած է ասոցվում, որի արդիւնաբերութիւնը հայոց հիներին բացառական պարապմունքն է։ Ամենաանցնող և մինչև անգամ անհանգստացնող պայմաններով շրջապատված հայոց հիները մեծ ձեռնարկութեամբ ինքնուրոյն ձևերի մեքենաներով զարգացած են ամեն տեսակ մետաքսէ իրեղէններ ձեռք բերված եւրոպական օրինակների նման։ Նրանք պատրաստում են նոյնպէս հիանալի խալիչաներ, որոնք մինչև անգամ Կ. Պոլսի մէջ շքեղութեան առարկայ են կազմում։

Վիարրիքիցի շրջակաները լիքն են երեվելի հին վանքերի ահերամներով, գեղեցիկ շինութիւններով և մինչև անգամ տաճարներով, որոնք անցնելագրած եմբրատ գեղի տակ։ Անգլիական գիտնական ճոլիօր մի քանի տարի ապրեցաւ այստեղ երկրի պատմական յիշատակարանները ուսումնասիրելու համար։ Նա յայտ իր հատ գրքի մէջ հայկական ձարտարապետութեան մասին յարգանքով է վերաբերվում Հայաստանի հին կուլտուրային, թէպէտ այդ յարգանքը անգլիական նախկին դեսպանին չը խանգարեց վայրենիների և թիւրք փաշաների գոհ անել հին հայերի յիշատակարանները և նրանց սերունդին, որ գեռ կենդանի է իր հայրական կուլտուրայի ահերակների վրա։

Ն. Պօլսի հայոց ազգային ժողովի քառասնապետ ասրեգաբեր այսօրից առանձին քննութեամբ ասնվիցաւ։ Բազմաթիւ ձառեր ասվիցան, որոնց գլխաւոր միաքն այն էր, թէ երկրի ապագան պէտք է ուսումնարաններով և կրթութեամբ ձեռք բերվի, որոնց համար հրաւիրվում էր հասարակական օգնութիւնը և եռանդը։ Հանդիսին ներկայ էին տեղական նախկապետը, բազմաթիւ կանայք և տեղական ուսումնարանների մէջ ուսումը ստացող օրիորդներ։ Նա հիացած էլի հայ ժողովրդի գնդեցիկութեամբ. լուսաւոր Հայաստանի ապագին տեղերում կանայը և ազատարդիկ գրեթէ բոլորն էլ շէկ են, գէմքի ամենագեղանուշ գծերով և երիտասարդ կապոյտ աչքերով։ Տղամարդիկը աչքի են ընկնում կանոնաւոր և հսկայական մարմնական կազմվածքով։ Առհասարակ եթէ թիւրքաց արգելման համակ այսոցի հայերը գիտնային, թիւրքերը և քիւրդերը հեշտութեամբ չեն կարող նրանց հետ գործ ունենալ։ Մինչև անգամ այժմեան պայմաններին ժամանակ հայերից շատերը բարեկամանում են քիւրդերի հետ և նրանցից գինք ստանալով, մանուկներ են նրանց չետ կան կապեր։

Օրերս ամ. Վիլսն կուզեորվի Կ. Պոլիս ալ. Խոշնի հրաւէրի համեմատ։ Գնալու ժամանակ նա այցելից բոլոր հայ ուսումնարանները և խոստացաւ ուսումնարանին իր կառավարութիւնից նրանց համար վերանորոգութիւններ խնդրել։ Երիտասարդութեան միջոցով ժողովրդի վրա ազդելը և նրա համակրութեան գրաւելը քաղաքականութեան մի նոր ձև է, որ Հայաստանի մէջ մտցրել է գնդապետ Վիլսոն։

ԽԻՒՐԻԱ

—

«Միջազգային բնկերութեան» հետևիրնեերից մեկը հաղորդում է հետևեալը։

Պարլամենտի մէջ լորդ Բրնովիլ յայտնեց, որ Բ. Դրան պատասխանը չէրնօգօրեական հարցի վերաբերութեամբ անբաւականացուցիչ է։ Պետութիւնները Բ. Դրանը պատասխանը քննում են, մինչդեռ կրկնագրելու պատեհագոյնի նաեր ուզարկել Բաղտադ, որպէս զի նրանք Պուլլիմօր մօտ լինեն։ Աւստրիական կառավարութիւնը թողուց պետութիւնների նաեերին Բաղտադ մտնել, որովհետև այդ քաղաքը մօտ է այն ափերին, որոնք պէտք է յանձնվին Չերնոգօրիային։ Բրիտանական ծովակալին արվել հրամանները պատրաստված են և պետութիւնները հաղորդված։ Բացի այդ հրամաններից գրանց մասին եղած գրագրութիւնն էլ շատով կը ներկայացնվի պարլամենտին։ Պետութիւնների միաձայն երկրորդ պրոտեստը յանտակ սահմաններն վերաբերութեամբ ընդդէմ է, որ Ս. Պօլսի մէջ նորից բանակցութիւններ սկսվեն սահմանագծի մասին, բայց պատրաստակամութիւն է յայտնում քննել Բ. Դրան իւրաքանչիւր առարկութիւնը հակիրճ թիւրքաց գօրքերից մորթելու և նրան ճանապարհին յանձնելու մասին։ Այդ գրութիւնը կը ներկայացնվի պարլամենտին։ Դեսպանները համաձայնեցին միանալ հետ Հայաստանի մէջ մացնելի վերաբերութեամբ։ Կարծում եմ, որ այդ գրութիւնը պետութիւնների գրութեան վերաբերութեամբ։ Կարծում եմ, որ այդ գրութիւնը ամբողջապէս կենտրոնացած է Երզրում ի վրա։ Կարելի է ասել, որ այդ նահանգները միակ տեղն են այն խոշոր պատերազմի, որ ժամանակով արիւնահեղ կռիւ առիթ կարող է պատճառ։

Վերմանացիների յաղթութիւններից վերաբերված Ֆրանսիացիների ինքնասիրութիւնը կարող է բանակցութիւն սաստիկ բարդացնելու աջողութեամբ և պատմութիւնը յուշ հաստատում, որից երևում է, թէ պատերազմական բարդը փոխարինվելիս մի ապրութենից միւսին էր անցնում և շատ շատ չէր վարձատրում արժանաւորներին։ Բայց ուժով խլված նահանգների վերադարձնելու անհրաժեշտութիւնը, ամենից շատ որդիների վրէժն առնելու ապրային պարտաւորութիւնը Ֆրանսիայի մէջ նշանաւոր հիմունք կը լինի պատերազմի, մինչև անգամ ամենախաղաղասէր մարդկանց համար։

Բայց պետութիւնը Երզրում ի վերաբերութեան պատմագրութիւնն է, որ գիտէ նաև ազգի հակված է զէպի Ֆրանսիա, կամ Վերմանիա։ Ֆրանսիայի ամենամօտ պատերազմը անկարող կը լինի խլել այդ նահանգները Վերմանիայից, եթէ նրանք այս վերջինի հետ կապ կանենան և այդպիսի պատերազմ չի էլ սկսվի փատոի ակնհայտ պատերազմով։ Ընդհակառակը առանց պատերազմի էլ նրանք կը հետևան Վերմանիայից, եթէ անկարելի կը լինի այդ նահանգների մէջ վերաձեւնել գերմանական ոգին, քանի որ Երզրում ի պատերազմի ազգաբնակութիւնը երկար դարերի ընթացքում մնացել է իր գերմանական ծագումը։

Այդ էր պատճառը, որ երբ Ֆրանսիայի և Վերմանիայի փոխադարձ յարաբերութիւնները ուշադրութիւն գարձրին իրանց վրա, եւրոպական մամուլը շատ պատգութիւններ առաց Երզրում ի մասին։ Առիթի շատ եղավ այդ նահանգների վարչութիւնների անձնական փոխոխութիւնների, նոյնպէս և նահանգների կազմակերպութիւնների մասին, որոնք կենսաբանական վարչութենից մեծ պատրաստութիւն ստացան։

Թէպէտ Երզրում ի ազգային պատգութիւնը և նրա հանգրութիւնը դէպի Ֆրանսիա կամ Վերմանիա չափազանց հետաքրքիր է խնդրել, բայց այդ գործի համար ձեռնարկ նիւթեր չը կան։ Տեղական հետազօտողների հաղորդած բոլոր տեղեկութիւնները նկարված են միակողմանի, վերաբերական կամ գերմանական գոյնով. եթէ տեղեկութիւնները մինչև անգամ բարեխղճարար էլ են հաղորդած, այնուամենայնիւ նրանք Ֆրանսիական կամ գերմանական գաղափարներին նպատակ վատաերի հետաքրքիր են։ Բացի այս գերմանական իշխանութեան հետ ձեռնգամ ժողովրդական հանգրութիւնը անկարող է յայտնվիլ, եթէ մինչև անգամ կարծիքների և խօսքի ազատութիւն էլ լինի։

Այս հանգամանքները ի նկատի առնելով, պէտք է բաւականանալ Երզրում ի գործագրած հետաքրքութեան մեծաւոր չարժման ցոյցերով։ Այդ ցոյցերից կարելի է համարել, որ յիշեալ հետաքրքութիւնը, բացի անհատներից, չէ հակված այս, կամ այն կողմը։ Մինչև այժմ յիշեալ նահանգները անբաւական են, որ պատկանում են Վերմանիային այն պատճառով, որ Ֆրանսիան աւելի հարստ է և որ գերմանական պետական, մանաւանդ գիւղատնտեսական հարկերի ծանրութիւնը հետզհետէ զգալի է դառնում։ Բայց այս անբաւականութիւնը անկարող է ապստամբութիւն ծագեցնել։

Վերմանականութիւնը և գերմանական գործութիւնները այդ նահանգների մէջ մինչև այժմ անաջող հետևանքներ են ունեցել։ Գերմանական կառավարութիւնը, իրրև փորձ, նորերում գարձեալ փոխոխեց իր վարչական ձևերը Երզրում ի վերաբերութեամբ։ Վերմանիային աջողվեց միայն ժողովրդել տեղական ամօտեօմիաններին կուսակցութիւնը, որ հետևում ձեռքով ամեն տեսակ բարեփոխութիւնների, ձգտում է որքան կարելի է տեղական վարչական մեծ անկախութիւն ստանալ։ Ֆրանսիացիների համար այս անախորժ կուսակցութեան գործողութիւնը երանք էլ չեն մերժում։ Այնուամենայնիւ պէտք է պնդել, որ ամօտեօմիանները Ֆրանսիային չեն համակրում։

Այս հանգամանքները ի նկատի ունենալով պէտք է հաստատել ժողովրդի նորքին տրամադրութիւնը։ Անկարելի է նախատեսել պատմական հանգամանքների կազմակերպութիւնը, բայց հաստատական է, որ Երզրում ի վրա ամենամեծ ապստութիւն կարող է գերմանական պետական նորքին կեանքի բնաթացքը։ Այդ բնաթացքը վերջին ժամանակներում Վերմանիայի մէջ չափազանց խառն է, իսկ Ֆրանսիայի մէջ չափազանց որոշ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Լ Օ Ն Դ Ո Ն, 26 օգոստոսի։ Այսօր փակվեցան պարլամենտի նիստերը։ Գահախոսի ճառի մէջ յիշված է եւրոպական հանճարոյտութիւնը արեւելեան խնդրի վերաբերութեամբ և յոյս է յայտնված, որ գինադադարի կարճութիւնները և խօսքի ազատութիւն էլ լինին։

Այս հանգամանքները ի նկատի առնելով, պէտք է բաւականանալ Երզրում ի գործագրած հետաքրքութեան մեծաւոր չարժման ցոյցերով։ Այդ ցոյցերից կարելի է համարել, որ յիշեալ հետաքրքութիւնը, բացի անհատներից, չէ հակված այս, կամ այն կողմը։ Մինչև այժմ յիշեալ նահանգները անբաւականութիւն են, որ պատկանում են Վերմանիային այն պատճառով, որ Ֆրանսիան աւելի հարստ է և որ գերմանական պետական, մանաւանդ գիւղատնտեսական հարկերի ծանրութիւնը հետզհետէ զգալի է դառնում։ Բայց այս անբաւականութիւնը անկարող է ապստամբութիւն ծագեցնել։

Վերմանականութիւնը և գերմանական գործութիւնները այդ նահանգների մէջ մինչև այժմ անաջող հետևանքներ են ունեցել։ Գերմանական կառավարութիւնը, իրրև փորձ, նորերում գարձեալ փոխոխեց իր վարչական ձևերը Երզրում ի վերաբերութեամբ։ Վերմանիային աջողվեց միայն ժողովրդել տեղական ամօտեօմիաններին կուսակցութիւնը, որ հետևում ձեռքով ամեն տեսակ բարեփոխութիւնների, ձգտում է որքան կարելի է տեղական վարչական մեծ անկախութիւն ստանալ։ Ֆրանսիացիների համար այս անախորժ կուսակցութեան գործողութիւնը երանք էլ չեն մերժում։ Այնուամենայնիւ պէտք է պնդել, որ ամօտեօմիանները Ֆրանսիային չեն համակրում։

Այս հանգամանքները ի նկատի ունենալով պէտք է հաստատել ժողովրդի նորքին տրամադրութիւնը։ Անկարելի է նախատեսել պատմական հանգամանքների կազմակերպութիւնը, բայց հաստատական է, որ Երզրում ի վրա ամենամեծ ապստութիւն կարող է գերմանական պետական նորքին կեանքի բնաթացքը։ Այդ բնաթացքը վերջին ժամանակներում Վերմանիայի մէջ չափազանց խառն է, իսկ Ֆրանսիայի մէջ չափազանց որոշ։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՆՆԵՐ

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԵԱՆ ՕԼԻԻ գործարանի պատկառելի ԹԻՖԼԻՍԻՄ ՇԱՄՈՒ յայտնում է, որ 1880 թ. յունիսի 15-ին սկսվելիք ձմեռվայ առաջին մաքրված ՕԳԻՆԵՐ հետևեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԳ: Շիշը ամառով արժէ 45 կ., առանց տարայի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց տարայի 20 կ., ամէն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր դիջում է անում: Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հայկի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԻ ամենալաւ գործարաններից մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Պ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնվում է Մէքայելեան կամուրջի վրա, Յենոքայեան հիւրանոցի տակ, Լիխատչոսեանների տները, վաճառոցների դիմացը:

3—8 (2 շար.)

Ա յս օգոստոսի 20-ից Օրբէլ Օրբէլեանցի և Կարապետ Բէլախեանցի մասնաւոր ուսումնարանում կը սկսուեն նորեկ աշակերտներին ընդունելութիւն: Ուսումնարանը պահպանում է գիշերօթիկ և ընդունում կիսատոշակ աշակերտներ, պատրաստելով նրանց Տփխիսու բոլոր միջնակարգ դպրոցների առաջին և երկրորդ դասարանից համար:

5—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱԻԼԱԲԱՐԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ օրիորդաց դպրոցի վարչութիւնը պատիւ ունի յայտնել յարգոյ հասարակութեան, որ աշակերտուհիների ընդունելը սկսելով օգոստոսի 20-ից, շարունակելու է մինչև Սեպտեմբերի 10-ը, որից յետոյ սկսելու է կանոնաւոր ուսումն: Անցեալ տարի դպրոցը ունէր երկու դասարան, առաջիկայ տարին կունենայ երեք դասարան:

2—3

ՑՈՎՍԻՓ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ՄԵԼԻՔ-ԲԱԳԱՏՐԵԱՆԻ ՄԱՍՆԱՒԻՈՐ ԲԱԺԱՆՈՒՄՆԱՏՐԱՆԸ. (Թիֆլիս, Աստաֆայա փողոց, տուն Տատաևովի, № 34) յայտնում է, որ լրատցուցիչ և ընդհանրական քննութիւնը կը սկսվին օգոստոսի 25-ին, իսկ առաջը սկսվում է սեպտեմբերի 2-ին:

3—4

Ներքոյ տարեայ սեպտեմբերի 15-ին Թիֆլիսի նահանգական դատարանում (Օկրուժնոյի Սուդում, լինելու է տորգ (աճուրդ) հանգուցեալ Արկադեայ Գաւազովի հողերը ծախելու համար, որոնք գտնվում են Բորչալուի Սաթաշլու գիւղում, Նալբէրի մօտ: Մանրամասնութիւնը կարելի է կարդալ «Кавказъ» լրագրի № 186 տէրութեան յայտարարութեան մասնում:

Թիֆլիսից հեռանալու պատճառով ծախվում է 225 բուրլով վարագոյրներ շինելու մի մեքենան: Ծախողը յանձն է առնում նրա գործածութեան մասին սովորեցնել առնողին:

Դիմել Յովսէփ ՄԱՍԿԵՐՊԱՅԻՆ, Մուխրանակի փողոց, Սոլդատսկի բազարի անկիւնը Դամբարօվի տանը, № 8.

5—5

Մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ դիտէ հաշուապահութիւն, կամենում է տեղ ունենալ, կարող է և ԳԻՊԵՄԱԿԱՏԱՐԻ կամ ԿԱՆՑԵՐՃԻԻ պաշտան կատարել. հասցէն թողնել «Մշակի» խմբագրատանը:

5—5

Ներկայ տարուայ սեպտեմբերի 15-ին Թիֆլիսի նահանգական դատարանում (Օկրուժնոյի Սուդում, լինելու է տորգ (աճուրդ) հանգուցեալ Արկադեայ Գաւազովի հողերը ծախելու համար, որոնք գտնվում են Բորչալուի Սաթաշլու գիւղում, Նալբէրի մօտ: Մանրամասնութիւնը կարելի է կարդալ «Кавказъ» լրագրի № 186 տէրութեան յայտարարութեան մասնում:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՒՈՏԵԱՆ 9—8 ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դաւթանակի կանանց հիւանդ. Օրթալի վիշ ներքին հ., Լուսինանց կանանց և երեխաների հ., Քուշաբեանց խորուբգիական և աչքերի հ., Շահմրօսակի վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինակ վիշ խորուբգիական հ., Վզօրով վիներական և բոպագի հ., Թէյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեադով, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուզովակի ներքին հ., Շահէմրօսակի կիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրով վիներական և բոպագի հ., Բօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քուշաբեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Դաւթանակի կանանց հ., Մինակ վիշ խորուբգիական հ., Կրասնօգլեադով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահէմրօսակի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Շաբաթ. Մինակ վիշ խորուբգիական հ., Վզօրով վիներական և բոպագի հ., Թէյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեադով, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Կիրակի. Դաւթանակի կանանց հ., Օրթալի վիշ ներքին հ., Լուսինանց կանանց և երեխաների հ., Քուշաբեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ., Շահմրօսակի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրով բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ապքաո հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9—ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրականի բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնարոյժ Օրթալի ապքաո հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ:

Դասեր եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կ ե ն տ ր ո ն ա կ ա ն և Գ ր ի գ ո ր ի ա ն ց քրաճանութիւններում Ա. Մանդինեանի հետևեալ դասագրքեր.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (ս. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցչին (մարդ բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

Ներքսեան Հայոց Ազգային Հոգևոր դպրոցում հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, Օգոստոս ամսոյս 27-ին, երեկոյեան 7 ժամին, կը լինի աճուրդ (առանց կրկնաճուրդի) կազատելով տալու նոյն դպրոցի կալուածքը (ընծայած հանգուցեալ Յարութիւն Աբօյեանցից), որ գտանվում է Կուր գետի հեղեզափոյի (ասպի) վրա ընդ № 46: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ հոգաբարձութեան դիւանատանը մէջ ամեն օր, բացի կիրակիից և տօներից առաւօտեան 10-ից. յ12 ժամին:

Ծաւրխի 1-ից վարշավսկաձ գեկաբրնիա ձին կից կը բացվին սենեակներ, որտեղ կարելի կը լինի առանալ կաձէ, շօկոլադ թէյ և պատրաստած հանքային զանազան ջրեր:

38—40

Մի հայ գերպատուն, որը բնակվում է Մայկոպում, հրատիրում է հայ օրիորդ—խնամող Հայերէն, Վրացերէն և Գաղղիերէն լեզուներ, նոյնպէս և երաժշտութիւն, անհրաժեշտ ուսուցչուհոյ տեղը ընդունել, 600 բուրլ տարեկան ռոճիկով: Ճանապարհի ծախսը առնում է Գերպատուն իւր վրա: Յանկացողները՝ իրանց պայմաններով՝ կարողին գրեմել նամակով Въ Майкопъ. Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алиханову.

2—10

ԶԱՐԵՒԸ ՍԻՐԵԼԻ Է

Դէյկերների իւղ կաշին փափկացնող և երեսը ֆարմացնող: Կարելի է գտնել Սահակեան Մանվելովի խանութում, Գօլովինսկի պրօսպեկտ, տուն Մդիվանի:

1—3

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱՆՈՒԹԻ մէջ սասցվել է մեծ քանակութեամբ ԹԷՑ ատպակի թէյի գործնեից, նոյնպէս ՑԵՏՐԱՏ ՄԱԳՆԵԶԻԱ ծարաւութեան դէմ և կարբոլեան ՓՈՇԻ և ՀԵՂՈՒԿ տաբատիկների հիւանդութիւնների դէմ:

8—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ վերջացրած հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարանում 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն տրած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԳԱՇՏՕՆ առանալ բացատապէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱՆՈՒԹԻՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿՆՏՐՈՒՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՖԻԱՆՋԻԱՆՑԻ ԴՐԱՎԱՃԱՌՈՒՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

20—22

Թ ե մ ա կ ա ն վ ե ր ա ա ե ս ո ւ չ. Գ. ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆ յայտնում է, որ նա այժմ բրնակվում է Կ ո ւ կ ի, Մ ի մ ի ո վ ս կ ա յ ա փ ո զ ո ց, տուն Սարգիս Ա լ է ք ս ա ն է ա ն ի № 16:

2—4

Հայոց պատմութիւնը իսկական ապրիլ բնութիւնից ուսուցանելով. Համար կարևոր մի դիրք է՝ Հ ա ր ց ա ս ու ա ծ ք բ ա ն ի ց ն ա խ ն ի պ ա տ մ ո ւ թ ի ւ ն ց Հ ա յ ո ց. 3 Հ ա տ ո ր. ա շ խ ա տ ա ս. Կ ո ս տ ա ն ե ա ն ց:

Ա. Հատորը բովանդակում է Աբշակունեաց թագաւորութեան անկումն և վերջ պատմութեան ու վաշտանեաց պատերազմներն մասնաւորութիւնը ժամանակակից պատմիչ Եղիշէի խոսքերով հիւսած գրուածք:

Բ. Հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխատասիրաբար, որ ս. հատորի ձիշդ թագաւորութիւնն է:

Գ. Հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարևոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական ազիւսակներ և յատկացուցակներ:

Վաճառվում է երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին—2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

Ազգային դպրոցների համար 10 օրինակից աւել առնողին 10% զիջում կը դրուի. գնելու համար դիմել—Ալէք բանդրատօլ—Յոսէփ աւագ քահանայ Կաստանեանցին.

Տփխիս—Կնդրոնական գրախանութում:

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Միքայէլ Փանեանցին:

3—10

Կ ե ն ա ր օ ն ա կ ա ն Վ ր ա վ ա ճ ա ռ ա ն ո ց ի հ ր ա տ ա ր ա կ ո ւ թ ե ա մ բ այս օրերս լոյս կը տեսնի Ստեփաննոս ուսագ քահանայ Տէր-Ստեփաննեանցի աշխատասիրած Ա կ ն ա ր կ ք ք ր ի ս տ ո ն է ա կ ա ն ու ղ ղ ա փ ա ռ հ ա ւ ա տ ո յ ՝ հ ա յ ա ս տ ա ն ե ա ց ե կ ե ղ ե ց ւ ո յ ՝ դասագրքի երկրորդ պատկերները հետևեալ յատկացուցակների համար. 11. Յակոբ Ալահապետ օրդիքը. 12. Յովսէփը բանտում. 13. Յովսէփի փառքը. 14. Յովսէփի եղբայրները գալիս են Եգիպտոս. 15. Յովսէփի եղբայրների երկրորդ գալուստը Եգիպտոս. 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Յովսէփին: 17. Յակոբ Եգիպտոս տեղափոխուիլը:

Ընօքիք վասն թագաւորի «Լուսոյ քո Վրիտտոյ», «Լ յօր կանգնեցաւ և Լ ջմփածին ի ՝ օրհնաբանութիւնը գասասրված իրանց տեղերում պատմութեան իմաստին համաձայն: Տկարագրութիւն ոանալուայի հանդէսի ու թուարկութիւն ի պատիւ սրբոյ ՝ օրն ծերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի սահմանուած ասելերի: Գինը քսան առաջ նոյն 50 կոպէկ է:

Վ երջապէս հարցմանքները, որոնք առաջին տպագրութեան մէջ չեն եղրաքանչիւր յօդուածի ներքոյ, այժմ անփոփուեցան գրքերի վերջումը առանձնապէս:

—

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է. նոյն գրավաճառանոցում նոր դասագրքի թուաբանութեան Գ. Վ ա ր ժ ա պ ե տ ի, գինն է 70 կոպէկ:

—

			Ր.	Կ.
1.	Ժողովրդական այբբենարան	. . . . .	—	5.
2.	Տէր-Վ ա ռ ո ւ թ ե ա ն Մ այրենի լեզու ա. մ.	. . . . .	—	35.
3.	— — Մ այրենի լեզու բ. մ.	. . . . .	—	40.
4.	— — Մ այրենի լեզու գ. և դ. մ.	. . . . .	—	70.
5.	Ընթերցանց ուսումն Մ այրենի լեզուի	. . . . .	—	15.
6.	Ս. Մ ա ն դ ի ն ե ա ն Կ ր ո ն ա կ ա ն և ՝ յ ր ա շ խ ա տ.	. . . . .	—	60.
7.	— Ընդ ա յ ի ն ընտանեկան աշխարհ ա. մ.	. . . . .	—	25.
8.	— — Դ ի ւ ց ա զ ա ն ց. աշխարհ	. . . . .	—	30.
9.	— Ընդ. ու ընտան. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ	. . . . .	—	70.
10.	Տէր-Վ ա ռ ո ւ թ ե ա ն գասագիրք ռ. լ. Русское Слово	. . . . .	—	45.
11.	Ընչվագեան Վ. Ը. Կ. Կ ր ա կ ա ն ք ի ր ա ն ք հ ո ռ ե ր ի մ. ա.	. . . . .	—	40.
12.	Եղիշէ, պատմութիւն Վ ա ր դ ա ն ա ն ց	. . . . .	1.	—
13.	— Կ ր ո ն հասարակ կազմի վրա	. . . . .	—	20.
14.	Տէր-Վարգսեան հայերէն վայելչագրութեան օրինակ.	. . . . .	—	20.
15.	Պատասխան Վ ե ր ա կ ա ն ո ւ թ ի ւ ն Մ այրենի լեզուի	. . . . .	—	50.

Վ երոյիշեալ գրքերի գնողները «Կենսաօրեակաև գրավաճառանոցից նշանաւոր զիջում են առանում:

Մի քանի ԵՐԿՐԱՉԱՓՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ իր վրա է առնում 1) ՀՅՈՒԹԻՒՆԵՐԻ նախագծերի և ՆՐԱՍՏԵՐԻ քանակութեան կազմելը ինչպէս ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, նոյնպէս և նրա մօտ շրջականերում, 2) աշխատանքների վրա ՀՍԿԵԼԸ, 3) խորհուրդներ է տալիս ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ վերաբերութեամբ: ԿԱՄԵՆՏԻՈՒՏՍԿԱՅԱ փողոց № 35 Վ ԻՐԻՆ յարկ ում կողմը: ԸՆԶՆԱԿԱՆ խոսակցութիւնների համար ընդունելութիւնը լինում է իրաքանչիւր օր երեկոյեան 5—8 ժամը:

2—3

Дозволено Цензурою 28 Августа 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 152 Օգոստոսի 30 (Սեպտեմբերի 11) 1880 Օգոստոսի 30 (Սեպտեմբերի 11) № 152

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։ Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք գրում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիսի համալսարանը։—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Բաղուից։ Նամակ Դուշէթից։ Նամակ Բօզուղլուից։ Նամակ Վաղարշապատից։ Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Հայաստան։—Խառն լուրեր։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Մեր հինգշաբթի վայ համարում յիշեցինք «Русская Рѣчь» ամսագրի յօդուածը Թիւրքիայի Ներքին դրութեան մասին։ Յօդուածի վերջում հեղինակը ասում է որ Ռուսաստանը պէտք է ամեն ջանք գործ դնի որպէս զի խմբի Անդրկովկասում հայոց ինտելիգենցիան, Թիւրքաց Հայաստանի վրա ներգործելու համար և բարձրացնի այդ ինտելիգենցիայի մտաւոր մակերևոյթը, շտապելով հիմնել Թիֆլիսի համալսարանը։

Շատ ուրախ ենք որ ռուս ամսագրի միտքը բոլորովին համապատասխան է այն մտքին, որ մենք արդէն յայտնած էինք «Մշակի» մէջ, և որի համար, ինչպէս մեր յայտնած ուրիշ մտքերի համար, մեծ մասամբ թշնամութեան և հայհոյանքների ենք հանդիպել....

Աւելին «Русская Рѣчь» ամսագիրն էլ այն կարծիքի է որ Թիֆլիսի համալսարանի գլխաւոր նպատակը պէտք է լինի բարոյապէս և մտաւորապէս ազդել Թիւրքիայի հայերի վրա։ Մենք մեր յօդուածում յիշած էինք բացի Թիւրքաց հայերից և Պարսկաստանի հայերին։ Մենք նայեցինք հարցի վրա ոչ թէ միայն ազգային տեսակէտից, բայց և ռուսաց պետական շահերի տեսակէտից։

Նոյն միտքը յայտնում է այժմ և «Русская Рѣчь» ամսագիրը, որ մեծ հեղինակութիւն ունի ռուսաց հասարակական կարծիքի մէջ։

Բայց ռուս ամսագրի միտքը իրագործված տեսնելու համար, չը պէտք է մոռանալ, որ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի հայ երիտասարդութեան վրա ներգործելու ամենազօրծնական միջոցը կը լինէր հիմնել մեզանում այնպիսի մի համալսարան, որ եթէ իր կազմակերպութեամբ տարբեր չը լինէր միացած ռուս համալսարաններից, գոնէ թոյլատրէր բացի ուսանողներից, ազատ լսողներին էլ մուտք ունենալ լսարանների մէջ։

Նայատրենք մեր միտքը։ Ռուսաց համալսարանները գերմանական համալսարանների պէս չեն, որոնց գիտութիւնը նոյն իսկ գիտութեան համար են ուսումնասիրում, բայց մեզ մօտ երիտասարդը մտնում է համալսարան գլխաւորապէս ոչ թէ գիտութեան համար, այլ դիպլօմի համար, որ նրան պետական ծառայութեան իրաւունքներ է տալիս։ Աւելին ուսանողը դեռ առաջին դասընթացից չինովնիկ է արդէն և ոչ թէ գիտութեան ծառայող։ Մեր համալսարանները իսկապէս նախակրթարան են պետական ծառայողների դասակարգի համար։ Համալսարանի դիպլօմը մեզ մօտ պետական իրաւունքներ է տալիս, այն ինչ ոչ մի ուրիշ երկրում համալսարանի դիպլօմը պետական իրաւունքներ չէ տալիս, այլ միայն գիտնական իրաւունքներ։

Եթէ համալսարանը պետական ասպարէզի վրա ծառայելու համար իր դիպլօմով իրաւունքներ չէր տայ, այն ժամանակ համալսարան կը մտնէին գլխաւորապէս այն մարդիկ, որոնք ճշմարիտ հետաքրքրվում են գիտութեամբ և կուզէնային իրանց ուժերը նուիրել գիտութեանը։ Իսկ այժմ մեծ մասամբ մտնում են մեր համալսարանները այն մարդիկ, որոնց միակ նպատակն է, շուտով ուսումը աւարտելուց յետոյ, ընդունված լինել պետական ծառայութեան մէջ։

Եթէ Թիֆլիսի մէջ հիմնվելու համալսարանը իր դիպլօմով ոչինչ իրաւունքներ չէր տայ աւարտողին, այն ժամանակ համալսարանը կը լցվէր նոյն իսկ այնպիսի երիտասարդներով, որոնք գիտութեան են ձգտում գիտութեան համար, կը լցվէր Պարսկաստանից և Թիւրքիայից եկած հայ երիտասարդութեամբ։ Այն ժամանակ կիրագործվէր «Русская Рѣчь» ամսագրի ցոյցի փափագը՝ Թիֆլիսի համալսարանի միջոցով ներգործել Թիւրքաց հայերի ինտելիգենցիայի վրա։ Իսկ եթէ համալսարանը դարձեալ իրաւունքներ կը շնորհի, այն ժամանակ նրա մէջ կընդունվեն միմիայն կլասիկական գիմնազիայում ուսում աւարտածները։ Եւ այն ժամանակ ռուս ամսագրի միտքը հազիւ թէ կը կարողանայ իրագործվել, որովհետև Թիւրքաց հայերի երիտասարդութիւնը համալսարանի մէջ ընդունվելու համար դեռ ստիպված կը լինի նախ և առաջ ընդունվել մեր գիմնազիաներում։ Իսկ դա հազիւ թէ հնարաւոր է, մանաւանդ որ հիմա էլ միայն իբրև բացառութիւն տեսնում ենք մեր գիմնազիաներում օտարահպատակ հայ երիտասարդներին։

Եթէ դժուար է յուսալ որ Թիֆլիսի համալսարանը բացառութիւն կազմի բոլոր միացած ռուս համալսարաններից և դարձեալ նոյն իրաւունքներ կը տայ իր դիպլօմով ուսում աւարտողներին, այն ժամանակ դարձեալ մի միջոց է մնում «Русская Рѣчь» ամսագրի և մեր միտքը իրագործելու համար՝ այն է թոյլ տալ որ բացի ուսանողներից ընդունվէին համալսարանում և ազատ լսողները։

Հաւանական է որ «Русская Рѣчь» ամսագրի միտքը իրագործելու համար, կարելի է գրաւել օտարահպատակ հայ երիտասարդներին միմիայն իրաւունք տալով պրոֆէսորներին կարդալ իրանց դասախօսութիւնները, բացի ռուսերէն լեզուից, և այն օտարերկրացի հայերի համար մատչելի, հասկանալի լեզուով։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱՂՈՒԻՑ

18 օգոստոսի

«Մշակի» 129 համարում Բաղուից մի պարոն, Վ. անստորագրութեամբ, «Մարդ. ընկեր.» գրադարանի վերաբերութեամբ խօսելու ժամանակ տառերի գրադարանում է Մելիք-Մուսեանցին, որ վաղուց թողած է իր պաշտօնը։ Թէև այդպիսի անհեթեթ գրուածքի վրա աւելորդ էր ուշադրութիւն դարձնել, բայց որովհետև այս նամակում շօշափվում է գրադարանի պատիւը, ուստի չէր կարելի լռել։ Պարոնը բոլորովին կրքից շարժված է գրել նրա մասին, իսկ ինչ որ վերաբերում է Մելիք-Մուսեանցի անընդունակութեանը, արդեօք մատենադարանի գրադար լինելու համար բաւական չէ բէռլինի 5-դ դասատան կուրսը աւարտած մի ուսանող։ Այդտեղ բարձր գիտութիւն չէ հարկաւոր, միմիայն ընթերցողների ցանկացած գրքերը և կամ լրագիրները տալ և յետ ստանալ։ Իսկ թէ մի այցելուի հետ կռիւ է պատահել, այն էլ մարդ ամռում, մինչդեռ գրադարանը իրաւունք չունի գրադարանի կանոնների և բարեկարգութեան ընդդէմ վարվող մի պարոնին հրաժարեցնել գրատանից և մինչև յայտնի չէ շատերին, որ «Մարդասիրական ընկերութիւնը» զրկեց նմանապէս պարոն այցելուին անդամութիւնից։ Խորհուրդ եմ տալիս պարոն Վ-անստորգրին, որ իր գործով զբաղվի, և դուրս կոխ գցած, իր կոպէկների հաշիւը տեսնէ։

* * *

ՆԱՄԱԿ ԴՈՒՇԷԹԻՑ

13 օգոստոսի

Չը կայ մի հայաբնակ գիւղ, որտեղից մենք չը լսենք, թէ վլան քահանան կամ վարդապետը խաւայ է պահում, ապօրինի որդիք ունի, փլան քահանան ժողովրդին հարստահարում է, կողոպտում է, գիւղերը կարտ է խաղում, իսկ առատանները պատարագ անում և այլն։ Մի կինտօ ինչ և իցէ հնարքով և միջոցով քահանայ է դառնում, շորերը փոխում, երկար փարաջայ հագնում, զաւազանը ձեռքը առնում։ Մենք տեսնելով նրան քահանայի զգեստում, չը հարցնելով, թէ ով է եղել, մտնում ենք և տաք տաք օծված սուրբ աջը համբուրում։ Բայց արժանապատիւ քահանան սկսում է իր հին խաղաթը, կինտօն մնոտ կինտօ կը մնայ, երկար փարաջէն և զաւազանը նրա բնաւորութիւնը չեն փոխի։ Նա սկսում է կողոպտել, հնչել ժողովրդին, արբեցութիւն անել և այլն։ Մենք տեսնում ենք այդ բոլոր վարմունքները, զռում, զուչում, գանգատվում ենք, բայց դարձեալ չարութեան առաջը չենք կարողանում առնել, որովհետև նա հոգևորական է և իրաւունքը հոգևոր իշխանութեան ձեռքին է։ Այսպիսի մի արժանապատիւ քահանայ էլ մեր Դուշէթումը կայ։ Այս պատուարժան քահանան 10 տարի սրանից առաջ, դուրս գալով Ներսիսեան դպրոցի ստորին դասատներից, որտեղ սովորել է ռուսերէն մայրում ավայեւամ և հայերէն սաղմոս և աւետարան, սկսել է տիրացութիւն անել Թիֆլիսի Ջանգուեթի եկեղեցում։ Բայց Մակար արքեպիսկոպոսը հրամարել էր նրան տիրացութիւնից, նաև զրկել քահանայ դառնալուց նրա վատ բարքի և վարքի համար։ Վերջապէս, երբ Մակարի տեղ հանգուցեալ Գաբրիէլ արքեպիսկոպոսը ընտրվեց, մի ինչ և իցէ միջոցով նա արժանացաւ քահանայական աստիճանի։ 1877 թւին ուղարկվեցաւ նա գործակալի պաշտօնով Դուշէթ։ Մի երկու ամիս լաւ պահեց իրան, յետոյ սկսեց իր սովորութիւնը և մինչև այժմ էլ շարունակում է։ Հազարաւոր գանգատներ են գնացել նրա մասին Թիֆլիսի կոնսիստորը, թէ նա կողոպտում է, շատերը ստիպված դիմում են օտար եկեղեցին պսակվելու, իրանց երեխայքը այնտեղ սկրտել տալու, և մեռելները օտար ազգի քահանայի թաղել տալու և այլն։ Նա ուշադրութիւն չէ դարձնում և համարձակ շարունակում է իր հունձքը. նա մինչև ամենաաղքատից չորս քուրից 15—20 րուբլի չէ առնում, նրան չէ պսակում, մինչև իր պահանջածը չէ ստանում մեռելը չէ թաղում և երեխայ չէ մկրտում։ Թիֆլիսի կոնսիստորիան բարեհաճեց երկու անգամ քննիչներ ուղարկել Դուշէթ. առաջինը 1878 թւին Գորույձորց Դաւթականցենց վարդապետին, երկրորդ անգամ 1879 թւին իր անդամ տէր-Արիստակէս Բէնգլեանցին։ Առաջինը եկաւ, պառծի փոխարէն խոստացաւ գործակալին քահանայական խաչ և

Fonds A.R.A.M

Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻՆ

Ի պատասխան մի քանի հարցերի, որ ուղղուած են ինձ, ես յայտնում եմ, որ ես ոչ մի կապ չունեմ «Արձագանգ» լրագրի հետ, որ հրատարակւում է Թիֆլիսում, և ոչ մի կապ չունեմ նրա խմբագրութեան հետ։

Ս. ՄԱՐԳՍԵԱՆ

Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻՆ

Ի պատասխան մի քանի հարցերի, որ ուղղուած են ինձ, ես յայտնում եմ, որ ես ոչ մի կապ չունեմ «Արձագանգ» լրագրի հետ, որ հրատարակւում է Թիֆլիսում, և ոչ մի կապ չունեմ նրա խմբագրութեան հետ։

Ս. ՄԱՐԳՍԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻ

Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻՆ

Ի պատասխան մի քանի հարցերի, որ ուղղուած են ինձ, ես յայտնում եմ, որ ես ոչ մի կապ չունեմ «Արձագանգ» լրագրի հետ, որ հրատարակւում է Թիֆլիսում, և ոչ մի կապ չունեմ նրա խմբագրութեան հետ։

Ս. ՄԱՐԳՍԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻ

Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻՆ

Ի պատասխան մի քանի հարցերի, որ ուղղուած են ինձ, ես յայտնում եմ, որ ես ոչ մի կապ չունեմ «Արձագանգ» լրագրի հետ, որ հրատարակւում է Թիֆլիսում, և ոչ մի կապ չունեմ նրա խմբագրութեան հետ։

Ս. ՄԱՐԳՍԵԱՆ

Fonds A.R.A.M

ոված կառավարական դրութիւնը կը վայելէին: Առկայն այս դրութիւնը 6,000 գաղղիական զինեալ ներկայութեամբ ձեռք բերուեցաւ, և Անգղիոյ կառավարութիւնը Վաղվիոյ օրինակին հետևելէ առաջ կը վարանի անշուշտ: Բնականաբար, ամէնուս փափաքն է կառավարելիս բարեկարգուած և բարգաւած վիճակի հասած Արմենիա մը տեսնել, և այս արդի Հասած Արմենիա մը տեսնելու միջոցը գտնել: Ձեռք գինքը ձեռք բերելիք միջոցը պատասխանատուութիւնն անշուշտ կառավարութեան վրա պիտի մըներ, որ ժողովուրդ այժ գանելու պէտք ունի: Մեր հին աւանդութիւնները կը քաջալերեն զմեզ ի նպաստ առաջադիմել ժողովրդեան մ'աշխատելու, և մեք պարտաւոր ենք Պէրլինի դաշնագրին և Լորդ Սալիսպըրիի վերջին յայտարարութեանց յինելով յառաջ տանիլ այս խնդիրը: Պէտք չէ մոռնալ որ Հայկական խնդրոյն մէջ, ինչպէս Պուլղարիոյ խնդրոյն մէջ, օտար միջամտութեան երկիւղ կայ: Պէրլինի դաշնագրին գարձուցած յոյսերն չի պիտի ելան, և Հայք իրենց աչքը Ռուսիոյ կը դարձնեն, որոյ հակամիտութիւնը միշտ պէտ չի հարաւ յառաջանալ է: Վերջին պատերազմը Ռուսիոյ այս հակամիտութեան օգնեց, և այժմ նորա ազդեցիկ յառաջանալուն պէտ լաւագոյն պատրուակ գարգացնել, բարենորոգիլ և լաւ կառավարել Արմենիա մ'է: (Դ ո հ ու թ ե ա ն չ ա ն ն ե ր)

ՍԸՐ ՋԱՐԼՋ ՏԻԼՔ. Անգղ. կառավարութեան կոմանէ պատասխանելով, շնորհաւորեց պ. Ճ. Պրայս իւր պէտքիկ բանախօսութեան համար, բայց յայտնեց թէ անոր ասծներուն հետևակարծիք չէր կրնար լինել: Ժողովոյս ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ (լսաւ Սըր Ջարլզ Տիլք) սա պարագային վրա թէ պ. Պրայս առաջարկութիւնը սահմանափակ առաջարկութիւն մ'էր, ուստի լաւ չը լինիր որ խնդիրն ընդհանրացնելով հետևն Օսմանեան տէրութեան վիճակը խորհրդակցութեան նիւթ բնեմք: պ. Պրայսի առաջարկութիւնը Փոքր-Ասիոյ և Արմենիոյ վրա էր, բայց Պէրլինի դաշնագրին 61-րդ. յօդուածին վերաբերութեամբ, որ Հայոց բնակած գաւառներուն հետ միայն յարաբերութիւն ունի: Փոփոխելի է որ ժողովս այս խնդիրն առանձին նկատէ, անոր հետ ուղղակի յարաբերութիւն չունեցող ուրիշ ամէն խնդիրներէ անջատ, և ժամէն քննէ Հայոց խնդիրը միայն: Արմենիոյ արդի վարչական դրութեան նկատմամբ պ. Պրայսի և պ. Քիննէուէյլի բրած յայտարարութեանց ընդհանուր ձըշմարտութիւնն ոչ ոք կրնայ ժխտել: Այդ վարչական դրութեան հետևանքները մանրամասնօրէն չեմ ուզեր ձշգել, բայց ընդհանուր կերպիւ կրնամ յայտարարել թէ Արմենիայէն եկած վերջին տեղեկութիւնը, զոր ձեռնհաս քննիչ կը հաստատէն մեզ . . . . առջի վիճակին շարունակութիւնը միայն կ'ըսեն: Փոքր—Ասիա նասող Անգղիական հիւպատոսք այս կարծիքը կը յայտնեն թէ Արմենիոյ վիճակին հաւանականաբար Օսմանեան տէրութեան ուրիշ ամէն գաւառներուն վիճակէն պէտ է: (Ո ւ շ ա դ ր ո ւ թ ի ւ ն): Կըրնամ ժողովոյս անգամից ուշադրութիւնն հրաւիրել Լորա Սալիսպըրիի վից ամէն առաջ բրած մէկ յայտարարութեան վրա թէ. «Այս գաւառով վիճակն ո՛րչափ մեծին դոյ. ներով նկատի առնեմք քիչ է. այս վիճակին յառաջ տկոզ պատասխանատուութեան վրա ո՛րչափ ծանրանամք՝ նոյնչափ քիչ է . . . . :» (Մ ա ր կ ը ր է ք, մ ա ր կ ը ր է ք): Լորա Սալիսպըրի այսպէս ահա կը խօսէր, և իմ մտածս, ես Արմենիոյ արդի . . . վիճակին վրա որչափ ծանր խօսիմ՝ չեմ սխալիր:

«Ձեռոյ կուգայ այն խնդիրը թէ ներկայ չարիքներն ի՞նչպէս պիտի դարմանուին: Սըր Քէնինէուէյլ Անգղիոյ յարաւոր ձնշման վրա խօսեցաւ, բայց իրօք վից տէրութեանց ձգնշման վրա խօսելու է: (Ի ր ա պ ե ս մ ը:) Իրաւ է որ մի քանի անգամ բարեկարգական ձեռնարկք եղան: 1879-ին Դուրը Քօմիսէրներ դրկեց Փոքր-Ասիոյ արեւելեան կողմերն, որպէս զի քրիստոնեայ ժողովրդեան գանգատները քննեն: Սըր Հէնրի Լէյըրտ իրենց դրկեց որ անգղիացի սպայք այդ Քօմիսէրաց ընկերանան և այս խնդիրն ընդունելի կայ: 1879-ին տեղական խորհրդաժոյ յանձնաժողով մը գումարեցաւ, և բանի մը շաբաթ նիստեր ըրաւ գործադրելիք բարենորոգումներ քննելու համար: Քրիստոնէից խնդրած բարենորոգմանց մէկ ծրագիրը ժողովոյս ներկայացուած է, և եթէ չէ ներկայացուած, պիտի ներկայացուի: Այն յանձնախմբին յանձնարարութիւններն ի գործ դնելու համար միջոցներ ձեռք չառնուեցան: Ձեռնարկ մը ասկայն ցուցուց թէ Դուրը չէր ձանձներ սկզբունք մը, որուն Լորա Սալիսպըրի մեծ կարևորութիւն կուտար: Ն. Վսեմութիւնը միշտ պնդած էր որ Հայկական գաւառաց մէջ բարի կառավարիչք քանի մը տարի իրենց պաշտօնին վրա մնան: Այս տեսակ հանգիստ, ապահովութիւն կորուսին: Պէտք չունիմ Փոքր-Ասիոյ և մանաւանդ Արմենիոյ բարենորոգմանց վիճակին վրա աւելի ևս ծանրանալ այս ուղղութեամբ:

«Երօպիոյ մից տէրութեանց կողմանէ Դրան ներկայացեալ համիմատ ծանուցագիրն Հայոց խնդրոյն արդի վիճակին նկատմամբ Վ.Ե. Թագուհւոյն կառավարութեան տեսութիւնները կը պարունակէր, և Դուրը պատասխան մը տուաւ այդ ծանուցագրին: Բ. Դուռն իւր պատասխանագրոյն մէջ կը ժխտէր այն պնդուած երևոյթները որոնց տեսած անկարգութիւններն, որոց անկարգութեան վրայ արդէն խօսեցաւ: Այս անձինքն Բերլինեցւոյն անկիւզարերը Դուռն իրր գրպարտութիւն ևս կը նկատէր: Յատկապէս կ'ըսէր որ Թուրքիոյ կառավարութեան այնքան սեպհական հակակշիռներ կ'ունենան որ այլ ազգերէ անկիւզարերը կ'արհամարհէր: Առանք գերազանց բնաւորութիւն ունեցող մարդիկ են, և անձնական շահ չունենալով, ճշմարտութիւնն և եթ երևան հանելու համար անոր գրուած են: Երեք ամեն պարագայից մէջ մեր հիւպատոսաց անկիւզարերուն ճշդութիւնն տասնապատիկ այն այլ և այլ գիտերուն Թուրքն նկատմամբ, որք Պէրլինի դաշնագրին 61-րդ յօդուածով յիշուած գաւառաց մէջ կը բնակին: Դուռն իւր թիւերը տուաւ: Ես պ. Պրայսի չափ յառաջ չեմ երթար՝ առանց մինչև ցարդ եղածին աւելի կատարեալ քննութեան, քննելով այն թիւերը, զորս Հայոց պատրիարքը տուած է այդ ժողովրդոյ նկատմամբ. բայց միւս կողմէն, Վ.Ե. Թագուհւոյն կառավարութեան տասցած տեղեկութեանց յինելով, չենք կրնար Բ. Դրան վիճակագրութիւնն ընդունիլ: Այս պարագայից մէջ, Անգղիական կառավարութիւնը միտք ունի այդ Հայկական գաւառաց մէջ բնակող այլ և այլ ցեղերուն ձիշդ թիւերն որոշել տալ: Ասոր համար Եւրոպական տպագից ձեռնամբ քննութիւն պիտի բացուի, և յայնժամ մեր առջև վիճակագրական կարգ մը տեղեկութիւններ պիտի ունենանք, որք այդ գաւառաց ապագայ բարենորոգմանց հիմ պիտի լինին: Թուրք կառավարութիւնը բոլոր նահանգաց համար մի և միօրինակ օրէնք առաջարկեց. բայց Վ.Ե. Թագուհւոյն կառավարութիւնն անդրադարձնելի նկատեց այդպիսի պահանջում մը: Անհնար է Թուրք տէրութեան բոլոր նահանգաց համար միայն մէկ օրէնք հաստատել: (Մ ա ր կ ը ր է ք մ ա ր կ ը ր է ք:) Համիմատ Ծանուցագիրը Դրան ներկայացեալ յունիս 12-ին, և Հայոց խնդրոյն վերաբերեալ մասին պատասխանն, որ յուլիս 7-ին տրուեցաւ, խորհրդարանին պիտի ներկայացուի: Ցիշեցի այն երկու կէտերն, յորս այդ պատասխանագիրն ուշադրութեան արժանի է. այն է՝ նախ՝ յոյժ ձախողարար յայտնուած տարակոյսն Անգղիական հիւպատոսաց ձշմարտախօսութեան մասին, և երկրորդ՝ ժողովրդեան վիճակագրութիւնը:

«Թուրք կառավարութիւն, իր պատասխանագրոյն մէջ երկու հնարաւոր բարենորոգումներ ալ յիշած է: Այն է Քօմիսէրներ (գիւղախումբ) բաժնուին և առանց հրամանի խորհրդեան պարկեշտ և կարող անձանց պաշտօնի կոչուին, և այս օրինակ ուրիշ խոստումներ: Բնականաբար, Անգղիական կառավարութիւնն ընդհանուր խոստումներով զոհ չը կրնար լինիլ: Երկար տարիներէ ի վեր այսօրինակ խոստումներ եղած են նոյն իսկ աւելի գօրաւոր բառերով քան թէ Դուրը գործածած է այս անգամ: Միւս կողմէն, արդէն բացատրած պատճառներու համար անհնար է ինձ որ այժմէն ժողովոյս իմացնեմ այն ձեռնարկները՝ զոր Անգղիական կառավարութիւնը կ'առաջարկէ ձեռք առնուլ ի պատասխան Դրան այս առաջարկութեան: Այդ ձեռնարկները միւս տէրութեանց հետ համաձայնութեամբ պիտի գործադրուին, և հետևաբար, չեն կրնար այժմէն ժողովոյս հաղորդուիլ: Այսու հանդերձ, պատասխան բարեկամիս (պ. Պրայսի) կրնամ խօսք տալ որ Անգղիական կառավարութիւնն Առիական ժողովրդեան ձիշդ թուոյն վրայ տեղեկութիւն տասցածին պէս խորհրդարանին պիտի հաղորդէ: Առհից զատ, պատասխան բարեկամիս առաջարկութեան այ հետևելով, կը խոստանամ Արմենիոյ վիճակին նկատմամբ ամեն տեղեկութիւն տալ ժողովոյս, առ պայմանաւ միայն որ միւս տէրութեանց հետ խորհրդակցել հարկ լինելով, անմիջապէս չեմ կրնար փոփոխելի տեղեկութիւնները տալ՝ նպատակ պարզոտոյ հրատարակութեամբ: Միւսն շնորհակալութիւն կը յայտնեմ պատասխան բարեկամիս (պ. Պրայսի) որ Հայոց խնդիրը ժողովոյս առջև հանելով այս կերպիւ ցոյց տուաւ թէ այդ խնդիրն Անգղիական խորհրդարանին և Անգղիական կառավարութեան միաքը կը պապանձել միշտ: Այդ խնդիրն Արեւելեան խնդրոյն երկաթ ձեռներն մին է, զոր մեր միաքը պիտի պահենք՝ միւս երկու կէտերը տէրութեանց հետ բացարձակ համաձայնութեամբ կարգադրած ժամանակներս

(Վ ա տ ա խ)

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մի չափաւ է որ նոյեմբ բոլորը մի անասնոյ ձին մասին են խօսում: Մի ձի, ասում են, սիրահարվել է մի թուրք բրուտի 12 տարեկան աղջկայ վրա: Ասա ինչպէս: Աղջիկը և մայրը միասին քրնած են լինում: Աղջիկը մի ցուրտ գիշեր չկարենալով իր կարծքի մէջ, զարթնում է և մորը խնդրում է ձրագը վառել: Ձրագը վառելուց յետոյ տեսնում են, որ դէպ մի ձի է: Վախ իրանք չըփոթված, ձեր համարձակ դուրս է գալիս սենեակից առանց մի ձայն հասցնելու նրանց: Նրա հետևեալ գիշերը՝ չը նայելով որ դուռը լաւ կողպած է լինում, նորն ձին էլի գալիս է աղջկայ ծոցում կնջում է: Աղջիկը և մայրը տեղական ոստիկանութեան հաղորդում են (որ բնաւոր ձին սպանել մեղք կը համարեն) ձին չեն սպանում, այլ հետևցնում են սենեակից: Երբ առաւօտը դուռը բաց են անում՝ տեսնում են ձեր դուրսը դրան մօտ է: Ձեր տղում է հարևանի տունը, և իրր թէ, այս անգամ էլ աղջիկը թոյլ է տալիս նրան գալ իր գիրկը մտնել: Պատմում են, որ կամենցել են ձին սպանել, այլ ես աղջիկը չէ թոյլ տուել: Ասում են, որ ձեր չատ անգամ պատի վրա կանգնելով, հետևում է փզան և խեղճ-խեղճ նայում աղջկայ երեսին, երբեմն հառաչում աղջկայ չքնաղութիւնին, երբեմն փաթաթվում նրա վզով և երբեմն ձայներ հանում, այնի պէս մկկում: Որ գնում է աղջիկը՝ ձեր նրան հետևում է: Այսօր էլ ասում են, որ աղջկան ասրել են Ադդաչ և այժմ ձեն էլ չէ երեւում: Ահա մնասառատների բոլոր պատմութիւնը:

Իսկութիւնն այն է, որ խեղճ աղջիկը մի քանի օր առաջ խայթված է եղել ձից, այնուհետև հիւանդութիւնը մէկ կողմից, երիկունը միւս կողմից, ձգում են նրան տենդային, հալուկինասթենական դրութեան մէջ և նա ամեն գիշեր տեսնում է իր ծոցում ձին: Նրա ծնողները փոխանակ բժշկի խորհրդին դիմելու, գիմում են կախարդին, որը մնասառատութիւնը աւելի ատտկացնում է:

«ՄՇԱԿ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴԵՐՈՒՄԻՑ

ՓԱՐԻՋ, 27 օգոստոսի: Հանակցութիւնները պետութիւններէ միմեանց մէջ ծովային ցոյցի մասին վերջացան ընդհանուր համաձայնութեամբ: Երկու փրանսիական նաւերն չը բռնացված է այսօր ուղևորվել դէպի Նագուպա:

ԽԱՐԿՕՎ, 27 օգոստոսի: Խարկովի առաջին փոխադարձ կրեդիտի ընկերութիւնը վերջ դրեց իր վճարութիւններին: Ընկերութեան պարտքը (պասիվ) մեծ է: Հանկի գանձապահ, Լավէնկօ, կողոպտեց կասան և տարաւ 200,000 րուբլ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27, օգոստոսի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր. 19 կ., երկրորդ 92 ր. 50 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 92 ր. 62 կ., ներքին առաջին 5% փոխառութեան տոմսակը արժէ 221 ր. 50 կ., երկրորդ 219 ր. 50 կ., արեւելեան առաջին 91 ր. 25 կ., երկրորդ 91 ր., երրորդ 91 ր. 25 կ., ասկի 7 ր. 85 կ.: Լ. ծեղոնի վրա առաւց 1 րուբլ արժէ 25,06 պէնս, առաւց 100 րուբլ Լամբուրգի վրա արժէ 214 մարկ, 50 պֆ., Փարիզի վրա 264 ֆրանկ, 50 սանտիմ: Խօրասյի տրամագրութիւնը թոյլ է:

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

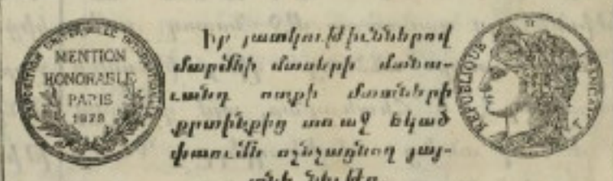

Իր յատկութիւններով մաքսիի մասերի մանուածոյ ոտքի մատների քրտինքից առաջ եկած փառուն աչքացաւող յայտնի նեխիը,

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անուանած, ծախում է եւրոպայի բոլոր մեծ քաղաքների դեղատների և դրոգիստների մօտ։ Դիմաւոր կէսօ նեխիի հնարող Ֆարմացեի մագազինում Տփխիս, վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ դեղատան մէջ և գիւղերում վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ դեղատան մէջ։ գտնւում, վաճառատեղում, էլէկտօրանի փողոց, № 35։ Գալմանինի մեծ արկղիկը արժէ վաճառատեղում 50 կոպ., ուղարկի փոքրը 30 կ։ Պէտք է ընդունել խաբեպատրաստուածներից։

20—25 վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ (1

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ գիտէ Հաշուատարութիւնն, կամենում է տեղ ունենալ, կարող է և ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԻ կամ ԿԱՆՑԵԼՅԱՐԻՍԻ պաշտօն կատարել։ Հասցէն իմանալ «Մշակի» խմբագրատանը։

5—5

Ներկայ տարուայ սեպտեմբերի 15-ին Թիֆլիսի Նահանգական դատարանում (Օկրուժնոյ Սուդում, լինելու է տարզ (աճուրդ) Հանդուցեալ Արկադեայ Գամազովի հողերը ծախելու համար, որոնք գտնւում են Բաշալեի Սարաչլու գիւղում, Նուխայէրի մօտ։ Մանրամասնութիւնը կարելի է կարդալ «Кавказъ» լրագրի № 186 տեղութեան յայտարարութեան մասնում։

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՒԱՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ։

Երկուշաբթի. Գավրոնսկի կանանց հիւանդ. Գօրգալովիչ ներքին հ., Թոմենտանց կանանց և երեխաների հ., Քիւչարեանց խորուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.։

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խորուրգիական հ., Պօտօցկի ներքին հ., Էյխ աչքի հ., Խուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլազով, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.։

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուդովսկի ներքին հ., Շտեյմբօրսկի կենսաբանական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների։

Հինգշաբթի. Գավրոնսկի վիներական և բողոքի հ., Թոմենտանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և ասուական օրգանների հ.։

Ուրբաթ. Գավրոնսկի կանանց հ., Մինկեվիչ խորուրգիական հ., Կրասնօգլազով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բաստուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեյմբօրսկի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.։

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եան կօվսկի վիներական և կաշու հ.։

Բացի այդ բժիշկ Վ. գօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազգաս հիւանդներին ամէնայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը։

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար։ Բնակարանը գտնւում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը։

Առանձնաբար օրերն էս ազգաս հիւանդներին բժշկանոցի տեսակով ընդունում է ամէնայն օր, ամէնայն ժամանակ։

Բացի կէրակի օրերից ամէնայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար։

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ։

Ա յս օգոստոսի 20-ից Օրբէլ Օրբէլեանցի և Կարապետ Բէլախեանցի մանուածոյ ոտանձնարանում կը սկսուեն նոր մի աշակերտների ընդունելութիւն։ Ոտանձնարանը պահպանում է դիշերօթիկ և ընդհանուր կեանք։ Աշակերտները, պատրաստելով նրանց Տփխիս բոլոր միջնակարգ դպրոցների առաջին և երկրորդ դասատանց համար։

5—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՒԱՏԱՐԱՐԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ օրիորդաց պարբոյի վարժութիւնը պատրաստ ունի յայտնել յարգոյ հասարակութեան, որ աշակերտուհիների ընդունելը սկսելով օգոստոսի 20-ից, շարունակում է մինչև Սեպտեմբերի 10-ը, որից յետոյ սկսելու է կանոնաւոր ուսումը։ Անցեալ տարի պարբոյը ունէր երկու դասատուն, առաջիկայ տարին կունենայ երեք դասատուն։

2—3

ՅՈՎՍԷՓ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ՄԵԼԻՔ-ԲԷԳԼԱՐԵԱՆԻ ՄԱՆՈՒԱԾՈՅ ԲԱՒԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ (Թիֆլիս, Սաթօվայա փողոց, տուն Տատանովի, № 34) յայտնում է, որ լրացուցիչ և ընդունողական քննութիւնը կը սկսուի օգոստոսի 25-ին, իսկ ուսումը սեպտեմբերի 2-ին։

3—4

Նեթսեան Հայոց Ազգային Հոգևոր դպրոցում Հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, Օգոստոս ամսոյս 27-ին, երեկոյեան 7 ժամին, կը լինի աճուրդ (առանց կրկնաճուրդի) կապալով տալու նոյն դպրոցի կալուածքը (ընծայած Հանգուցեալ Ցարութիւն Օքօյեանցից), որ գտնւում է Կուր գետի հեղհեղատի (ասպի) վրա ընդ № 46։ Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ Հոգաբարձութեան գիւանատան մէջ ամեն օր, բացի կիրակիից և տօներից առաւօտեան 10-ից. մինչև 12 ժամն։

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառում են Կենսաբանական և Զ. Գրիգորեանցի դպրատուներում Ս. Մանդինեանի հետևեալ գրաքերը.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհ և Այբբենարան (ա. տարուայ ուսմանը և ընթերցմունք) . . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցչի համար (ընդ հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Գիւղացական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմանը և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և Հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմանը և ընթերցմունք) (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

Հայոց պատմութիւնը խակական տղրիւրներից ուսուցնելու համար կարևոր մի դիրք է ունենալու Ա ն ա ն ի ա պ ա տ մ ո ղ ր ա ց Հ ա յ ո ց 3 հատոր, աշխատ. Կ. Կոստանեանցի։

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանայ ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած դրուարտ։

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի մէջ թարգմանուած է։

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարևոր ծանօթութիւններ, ժամանակագրական ապացոյցներ և յաւելուածներ։

Վաճառվում է երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին—2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

Ապագային դպրոցների համար 10 օրինակից աւել առնողին 10% զիջում կը արուի։ Գնելու համար դիմել—Ալէք քառնդրատոյ—Ծովակի ատագ քահանայ Կոստանեանցին։

Տփխիս—Կեդրոնական գրավաճառանոց։

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մելքոն Փանեանցին։

3—10

Կ ե ն ա ր օ ն ա կ ա ն Գ ր ա վ ա ճ ա ռ ա ն ո ց ի հ ր ա տ ա ր ա կ ո ւ թ ե ա մ բ այս օրերս լոյս կը տեսնի Սեփհանոս ատագ քահանայ Տէր-Սահակեանցի աշխատասիրած Ա կ զ բ ո ւ ն ք զ բ ր ի ս տ ո ն ա կ ա ն ուղղափառ Հաւատոյ Հայոց եկեղեցւոյ» դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը հետևեալ յաւելուածներով համար. 11. Յակոբ Եպահպետի որդիքը. 12. Յովսէփ բանտում. 13. Յովսէփի փառքը. 14. Յովսէփի եղբայրները գալիս են Եգիպտոս. 15. Յովսէփի եղբայրների երկրորդ գալուստը Եգիպտոս. 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Յովսէփին։ 17. Յակոբի Եգիպտոս անդամոխումը։

Ընդհանուր վաճառատեղի «Կաւչի քո Թրխատա», «Բոյոր կանգնեցաւ և Ներկիծին ի Հրէշտակաւանները գտնւում են Հրանց անդրում պատուիրեան իմաստին համաձայն։ Եկեղեցագրութիւն առնելուայի Հանդէսի ու Թուարկութիւն ի պատիւ սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի սահմանուած տօներին։ Գինը ըստ ատաչ նոյն 50 կոպէկ է։

Ա յ ր ջ ա փ ա ս Հարցմունքները, որոնք առաջին տպագրութեան մէջ գետնզուած էին իրանքեւ յօգուտծի ներքոյ, այժմ անխափանեցան գրքերի վերջումը առանձնապէս։

—

Մանուկի տակից գուրս եկաւ և վաճառվում է. նոյն գրավաճառանոցում նոր դասագրքի Թուարանութեան Գ. Ա ր թ ե լ ե ա ն ի, գինն է 70 կոպէկ։

—

		Ր.	Կ.
1.	Ժողովրդական այբբենարան	—	5.
2.	Տէր-Գաբրիէան Մայրենի լեզու ա. մ.	—	35.
3.	— — Մայրենի լեզու բ. մ.	—	40.
4.	— — Մայրենի լեզու գ. և դ. մ.	—	70.
5.	Ընթերցանց ուսումն Մայրենի լեզուի	—	15.
6.	Ա. Մանդինեան Եկեղեցական և Հայր աշխար.	—	60.
7.	— Ընդհանրական աշխարհ ա. մ.	—	25.
8.	— — Պետրոսեանց. աշխարհ	—	30.
9.	— Ընդ. ու ընտան. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ . . .	—	70.
10.	Տէր-Պատեան գասագրքը ռ. յ. Русское Слово . . .	—	45.
11.	Բյուզանդ Պ. Ե. Նախակրթանք հո լեզուի մ. ա. . . .	—	40.
12.	Եղիշէ. պատմութիւն Վարդանանց	1.	—
13.	— Նոյն հատորակ կազմի վրա	—	20.
14.	Տէր-Մարգսեան Հայերէն վարչագրութեան օրինակ. . . .	—	20.
15.	Պատասանեան Վերականգնութիւն Մայրենի լեզուի . . .	—	50.

Վ ե ր ջ ի շ ե լ գրքերի գնողները Կենսաբանական գրավաճառանոցից նշանաւոր զիջում են առանում։

Մի քանի ԵՐԿՐԱՉԱՓՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ *իր վրա է առնում 1) Շէնութիւնների նախագծերի և Ծախսերի քանակութեան կազմելը ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և նրա մօտ շրջականերում, 2) աշխատանքների վրա Հսկելը, 3) խորհուրդներ է տալիս Տեղական Հարցերի վերաբերութեամբ։ ԿԱՐՆԵԳԻԱՏՍԿԱՅԱ փողոց № 35 վերին յարկ ա ջ կողմը։ Ընդունելութիւնները լինում է իւրաքանչիւր օր երեկոյեան 5—8 ժամը։*

2—3

Յուլիսի 1-ից վաճառվում են Պետերբուրգի ցինկից կիր բացվեն Սենեկոներ, որուսկարելի կը լինի առանձ կանել։ Շոյոլադ թէյ և պատրաստած հանքային ջուրեր։

38—40

Մի հայ գերդաստան, որը բնակվում է Մայկոպում, հրաւիրում է հայ օրիորդ—խնամող Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղղիերէն լեզուներ, նոյնպէս և երաժշտութիւն, անում են ուսուցչուհու տեղը ընդունել, 600 րուբլ տարեկան ռոճիկով։ Ճանապարհի ծախքը առնում է Գերդաստանը իր վրա։ Ցանկացողները՝ իրանց պայմաններով կարողեն դիմել նամակով Въ Майкопъ, Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алихановъ

3—10

ՁԱՆԳ. ՍԻՐԵԼԻ Ն։

Դիմակերևի իւղ կաշին փափկացնող և երեսը ճերմակացնող։ Կարելի է գտնել Առնապետ Մանուկովի խանութում, Գօրօվնինկի պրօսպեկտ, տուն Մդիվանի։

2—3

ԱՆԴԻՒԿԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ սապոնի և մեծ քանակութեամբ թէյի ուղտակի ԽԷՓՈՐԾՆԵՐԻՑ, նոյնպէս ՅԱՏՐԱՑ ՄԱԳՆԵՑԻԱ ծարաւութեան դէմ և կարգուկան փոշի և ՀԱՐՈՒԿ սապոնախիկ հիւանդութիւնների դէմ։

8—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՅՐԱՆ Հայոց ծխական և մասնաւոր ուսուցիչներից 8 ՏԱՐԻ պատրաստութիւն ստած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից յանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ պաշտօն ստանալ բարձրագոյն ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՎԱԲԱՆՈՒԹԵՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում։ Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ կամ Էնֆիանջեանցի ԳՐԱՎԱՃԱՌՈՒԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ։

21—22

Թ ե մ ա կ ա ն վ ե ր ա ա ն ո ւ ղ ղ չ Գ. ԲԱՐԹՈՒՄԵԱՆ յայտնում է, որ նա այժմ բրնակվում է Կ ո ւ կ ի, Մ ի մ օ ն օ վ ա կ ա յ ա փ ո ղ ո ց, տան Վարգիս Ա լ է ք ս ա ն ի ա ն ի № 16։

3—4

Дозволено Цензурою 29 Августа 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 154 Սեպտեմբերի 4 (16) 1880 Սեպտեմբերի 4 (16) № 154

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի. Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչ օգուտ:—Ներքին տեսութիւն: Բացառական օրէնքներ հրէաների վերաբերութեամբ: Նամակ Արդուինից: Նամակ Արագածից: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Պաշտօնական յայտարարութիւն Կ. Պօլսի միացեալ ընկերութեան:—«Մշակի» հեռագիրներ:—Յայտարարութիւններ:

ԻՆՉ ՕԳՈՒՏ

Կրօնական զգացմունքը այն աստիճան վառ է եղել հայերի մէջ, որ տիրել է նրանց բոլոր մտաւոր և հոգեկան ուժերի վերա: Հայերի հին լեզուն, հայերի գրականութիւնը ծագել, զարգացել են կրօնի ազդեցութեան տակ: Հայերի բանաստեղծութիւնը՝ հոգևոր շարականներ, հոգևոր մեղեդիներ են: Հայերի փիլիսոփայական տաղանդը յայտնվել է «Լուսաւորչի» պատումների մէջ: Հայերի արհեստը, հայերի ճարտարապետութիւնը կատարելագործվել են վանքերի շինութեան մէջ: Ամբողջ տասն և հինգ դար հայկական հանճարը կաշկանդված է եղել կրօնական մթնոլորտի մէջ. այստեղ սկիզբն է առել նա, այստեղ զարգացել է և այստեղ ծերացել...

Հայը նուիրում էր կրօնին և իր նիւթական կարողութիւնը: Երբ պէտք էր մէկին մի մեծ, արժանայիշատակ գործ կատարել,—կառուցանում էր մի վանք, հիմնում էր մի եկեղեցի: Երբ պէտք էր մէկին իր կալուածքները, իր հարստութիւնը դարձնել ազգային ժառանգութիւն, — նուիրում էր վանքին: Աւանդութիւնը հասցրել է մեզ, թէ Անիի մէջ կային հազար և մէկ եկեղեցիներ, բայց ոչ մի դպրոցի մասին խօսք չը կայ...

Հայը իր մտաւոր, իր բարոյական բոլոր սնունդը ստանում էր կրօնից: Հայը իր հայրենիքը, իր ազգութիւնը, իր ամբողջ աշխարհը գտնում էր եկեղեցու չորս պատերի մէջ: Այս աշխարհից դուրս նա ոչինչ չէր ճանաչում և ոչինչ բան չէր ցանկանում.

Պարսից Շահ-Աբաս թագաւորը, տանելով Հայաստանից մի մեծ գաղթականութիւն և կամենալով նրանց սիրտը խաղաղ անջատել հայրենիքից, Սպահանի մէջ շինեց հայերի համար մի վանք, որի չորս անկիւնաքարերը ինքը բերել էր տուել Էջմիածնի վանքից: Հայերը գոհ եղան դրանով և մոռացան բոլորը: Նրանք ունէին իրանց եկեղեցին, այդ եկեղեցու մէջ գտնում էին իրանց հայրենիքը, այլ ևս ոչինչ պէտք չէր նրանց...

Կարդացէք բոլոր գաղթական հայերի դաշնագրերը տիրող ազգերի հետ, նրանց մէջ կը տեսնէք՝ գլխաւոր տեղը բռնում է այն յօդուածը, որ նրանց թոյլ տրվի ազատ կերպով պաշտել իրանց կրօնը: Պարսկաստանում, Հնդկաստանում, Ռումանիայում, Աւղանիստանում, Տաճկաստանում, Եգիպտոսում, Լեհաստանում, մի խօսքով, բոլոր երկրներում, ուր որ գաղթել են հայերը, նրանց ամենամեծ պահանջը եղել է կրօնի և եկեղեցու անմատչելութիւնը,—իրանց միւս բոլոր պէտքերը զոհել են այդ գաղափարին...

Եւ զարմանալի չէ այսօր տեսնել երկրագնտի շատ անկիւններում հայոց եկեղեցիներ, հայոց վանքեր, հայոց գերեզմանատներ, բայց հայ մարդ—և ոչ մէկը:

Հայը այսպէս էր վարվում, ոչ միայն այն ժամանակ, երբ զանազան պատմական հանգամանքներից ստիպված, թողնում էր իր հայրենիքը, գաղթում էր մի օտար երկիր,—այլ նա իր երկրում, իր հայրենի հողի վրա մնացած ժամանակ ևս, իր տիրապետողներից ուրիշ պահանջ չունէր, բացի իր եկեղեցու և կրօնի ազատութիւնը: Այսպիսով, ինքն ըստ ինքեան պիտի կազմվէր մի կրօնական ժողովուրդ, որի հասարակական բոլոր գործունէութիւնը ամփոփվում էր և սահմանափակվում երարխիական իշխանութեան մէջ:

Հայը ինքն ստեղծեց իր համար այդ նեղ, սահմանափակ դրութիւնը: Եւ պետութիւնները, որոնց հպատակ էր նա, ներողամիտ եղան, համբերեցին, որովհետև դրանից ոչինչ վնաս չէր հասնելու նրանց, բացի օգտից,—որովհետև կրօնի, եկեղեցու և նրա երարխիական իշխանութեան մէջ խեղդվում էին այդ ժողովրդի միւս բոլոր ձգտումները:

Մինչև անգամ Պարսկաստանը և Թիւրքիան, որոնց մէջ բաժանված էին Հայաստանի երկու ահագին կտորները, ճանաչեցին հայերին որպէս մի կրօնական ժողովուրդ և ընդունեցին հայ կղերին որպէս այդ ժողովրդի ներկայացուցիչ: Եւ այդ պատճառով, բոլոր արտօնութիւնները, որ վայելում էին հայերը այդ պետութիւնների մէջ, չէին դուրս գալիս կրօնի և եկեղեցու սահմանից:

Վերջին ժամանակներում, երբ Հայաստանի մի մասը ընկաւ մի քրիստոնեայ պետութեան, ռուսաց իշխանութեան ներքոյ, հայերը շատ գոհ մնացին, ոչինչ առանձին արտօնութիւններ չը պահանջեցին իրանց համար, բացի իրանց եկեղեցու և կրօնի ազատութիւնը: Եւ ռուսաց կառավարութիւնը կազմեց հայերի եկեղեցական կառավարութեան համար մի ամբողջ «положеніе»:

Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, երբ մի ժողովրդի մէջ կրօնը և եկեղեցին մինչև այս աստիճան տիրում են նրա գոյութեան բոլոր երևոյթների վրա,—այն ժամանակ, բնականաբար, ազգային զարգացման, ազգային յառաջադիմութեան միւս գործիչները համեմատաբար թուլանում են, խեղդվում են և մինչև անգամ ոչնչանում են....

Մենք մի ուրիշ անգամ կը դառնանք դէպի այդ հարցը:

Ց. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՑԱՌԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔՆԵՐ ՀՐԷԱՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՄԲ

«Голосъ» լրագրի մէջ տպված է հետևեալ յօդուածը:

«Մի պետութեան մէջ մի օրէնք», դա մի այնպիսի ճշմարտութիւն է դարձել, որ ամենքը ճանաչում են և ոչ ոք նրան չէ հերքում: Ամեն տեսակ բացառութիւն այս կողմից անիրաւացի է և պետութեան համար վնասակար: Ինչպէս ամենքը պէտք է հաւասար լինեն օրէնքի առաջ, նոյնպէս և օրէնքը ամենքի համար պէտք է մէկ լինի:

Մարդ ակամայ յիշում է միշտ այս տարրական ճշմարտութիւնները, երբ մտածում է մեր օրէնքների վրա հրէաների վերաբերութեամբ: Ինչպէս յայտնի է, այդ օրէնսդրութիւնը լի է զանազան, շատ անգամ միմեանցից հակառակ բացառական որոշումներով: Ինչի համար մենք այդպիսի բացառական որոշումներ ենք անում: Ինչ է նրանց նշանակութիւնը և ինչով ենք նրանց արդարացնում:

Մամուլի մէջ և մինչև անգամ օտարազգի մամուլի մէջ շատ անգամ ասվում է, որ հրէաների վերաբերութեամբ բացառական օրէնքների աղբիւրը այդ ցեղի տոհմական առանձնութիւններն են կազմում: Այդ մեկնութեան անհիմն լինելը աչքերև է: Պետութիւնը չէ կարող իր քաղաքացիների իրաւունքների շրջանը որոշել նրանց տոհմական և ցեղական առանձնութիւններով, նոյնպէս, ինչպէս չէ կարող որոշել նրանց կաշու և մազերի գոյնով, ճակատի և քթի ձևով: Պետութեան պահանջների շրջանը իր քաղաքացիներից չէ կարող կախված լինել այդ մասնաւորութիւններից և պատահմունքներից: Նոյն իսկ դրա մէջն է կայանում իւրաքանչիւր ժամանակակից պետութեան ուժը, որ նա ամենքի համար ընդհանուր օրէնքներով միացնում է պետական մի կազմուածքի մէջ սկզբից բոլորովին զանազանված ցեղերին: Ուրիշ կերպ զանազան ցեղերով բնակեցրած, ինչպէս օրինակ Պրուսիա, ոչ մի պետութիւն չէ կարող կառավարել միութեանը հասնել: Այդ մտքերի նշանաւորութեան մասին այսպիսի «զանազան ցեղերով և բարբառներով» բնակեցրած Ռուսաստանի համար մինչև անգամ աւելորդ է խօսել:

Այն իրողութիւնը, որ հրէաների վերաբերութեամբ մեր օրէնսդրութեան բացառական որոշումները չեն հիմնվում և չեն կարող հիմնվել ցեղի տոհմական առանձնութիւնների վրա, հաստատվում է հետևեալ հասարակ ապացոյցով. հէնց որ ամենազարգացած ցեղական առանձնութիւններ ունեցող մի հրէայ այսօր հաւատափոխ կը լինի, էգուց նա միւսներին համահաւասար իրաւունքներ ունեցող քաղաքացի է դառնում: Դրանով իրաւունքի տեսակէտից այս դէպքում ոչ որ ուշադրութիւն չը պէտք է դարձնի ցեղական առանձնութիւնների վրա: Ինչպէս հրէաների համար մեր մէջ եղած բոլոր սահմանափակութիւնների հիմքը ոչ թէ այդ ցեղի տոհմական առանձ-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

15 օգոստոս

ԿԱՄՈՒՆԿ ԵՐԿՎՈՎՅՈՒՆ

Կ՚երթամ ծովեզերյայ ամրոցները տող մնացեր Հայաստանի, Վերջին ապաստարանները հին Հայկազունեան ազգին, որ կը մեռնի, կը կորսուի, բայց չի ստրկանար։ Ամրոցներ, որոնց վրայ ծածանեցան մեր նախնեաց դրօշները, որոնց պարիսպներուն տակ հնչեցին մեր հայրերուն ռազմաշունչ փողերը, որոնց ամրակուռ պատերուն ետեւ մեր մայրերը, մեր քոյրերը, մեր զաւակները ապաստան գտան թշնամեաց սուրէն։ Ամրոցներ, որոնք կը կանգնին հոն, ուր ամէն քար մեծ յիշատակ մը կը պատմէ, ամէն ճեղք՝ մեծ դէպք մը կը յիշեցնէ։ Ամրոցներ, որոնք կը կանգնին հոն, ուր ամէն ժայռ, ամէն ձորակ, ամէն լեռնանցք, ամէն գետակ, ամէն ծառ, ամէն ծաղիկ, ամէն թուփ, ամէն խոտ, ամէն ինչ, որ կը տեսնուի, որ կը շօշափուի, որ կը հոտուի, որ կը լսուի, կը խօսի մեր հայրենեաց հետ, մեր հայրենեաց լեզուով, մեր հայրենեաց սրտով։

Ես կ՚երթամ ուսումնասիրելու համար այդ ամրոցները, ուսումնասիրելու համար այդ ամրոցներուն ներքին կեանքը, ուսումնասիրելու համար այդ ամրոցներուն մէջ ապրող ժողովուրդին կեանքը, ուսումնասիրելու համար այդ ամրոցներուն մէջ ապրող ժողովուրդին սովորութիւնները, աւանդութիւնները, հաւատալիքները, նախապաշարմունքները, ուսումնասիրելու համար այդ ամրոցներուն մէջ ապրող ժողովուրդին ներքին կեանքը, ինչպէս նաեւ ուսումնասիրելու համար այդ ամրոցներուն մէջ ապրող ժողովուրդին արտաքին կեանքը, ինչպէս նաեւ

օդնականի հանից, որ օգնականն հանի, երկուսն էլ թողնում են ձիաներին պաշպանելու, միայն երեք տղի—աղջուկցի Վարդանը, ափ. Առաքել Տէր-Առաքելեանցը և մի քիրդ դիւղական առաջ են գնում: Բանը հասկացվում է, փոխադը ընկնում է թուրքերի վրաններում, չարագործները գլխի են ընկնում, որ իրանք շրջապատված են և զուր կը ծռում են թէ իրանց հակառակորդները շատ են, այդ պատճառով լաւ դիւղում են և աշխատում են մեր տղերանց մի կերպ ճանապարհի բերանից հեռացնել և վրաններից ցած գցել, բայց այդ չէ յաջողվում նրանց: Ճարը հատել Քեալբասլայ Ապիզը, այդ նշանաւոր աւազակը, ծպտեալ շրջերով գուրս է գալիս վրանից և կամաց գնում է դէպի այն վրանը, որի դրանը իր ձին պատրաստած էին: Ախքանը յաջողում է Ապիզին. նա ճարպիկութեամբ թռչում է իր ձիու քամակը, ծպտեալ շորերը թափում է թէ չէ, ամբողջ մարմինը նոր ձեի դէնքերի մէջ պատած է լինում: Հէնց այս րոպէին մեր տղերքը ճանաչում են Ապիզին և հրացանները պատրաստի ամենքը մի կողմից ձայն են տալիս.—Էյ Ապիզ, դէնքերդ թափիր, անձնատուր եղիր, մենք քեզ համար ենք եկել:— Հեռու կացէք, թէ չէ բոլորիդ կը կոտորեմ, պատասխանում է հպարտ Ապիզը և գնահակաները մէկ միւսի ետևից շաղ է տալիս մեր տղերանց վրա, բայց բարեբախտաբար շորերը ծակելով և մէկի ձեռքը արիւնելով գնահակաները անցնում, իսկ Ապիզը անվհերաբար դուրս է հրացանը և կամենում է ճանապարհ բաց անել փախչել: Ազատելցի քաջ Վարդանը, որ այսպիսի ճակատամարտների մէջ հազար անգամ եղել է, մի անգամ արձակում է հրացանը և գնահականը Ապիզի շորերը ծակելով անցնում է և այսպիսով կենդանապահում է Ապիզին կատաղութիւնը, որ առաւօրէն գնահականի ետևից թափում էր իր երեք չհակառակորդների վրա: Ճակատամարտը տաքացաւ, թնդրքերի բազմութիւնը հանդիսաւոն էր լինում տաք կռուին, իսկ կանայք անդադար աղաղակում էին «էհէ-Ապիզ, տան քեարամաթ էլլայ ըլլիմ Ապիզայ»: Կռուի լաւ տաք ժամանակ, Առաքել Տէր-Առաքելեանցը մի անգամ էլ որ բաց է անում հրացանը, գնահականը թափանցում է ուղիղ Ապիզի կուրծքի մէջ, որ իսկոյն վհատվելով ձիու պարանոցը, վեր է ընկնում իր հօր վրանի առաջ: Մեր տղերքը առաջարում են մօտ գնալ և դլուխը կտրել, բայց դիմացի վրանից այնքան հրացաններ են դցում որ անկարելի է լինում մօտ գնալ: Մեր տղերքը բսկսում են հրացան արձակել դէպի վրանը, որտեղից ամենաքաջ սրտով պատերազմում էր գինուրված Ապիզի կինը, որի հրացանի գնահակաները շատ անդամ նպատակին մօտենում էին: Կանայք գուրս են թափվում վրանից և աշխատում են փախչել: Այդ րոպէին Ապիզի ընկեր հեծեալ էր և ի սա-ղլէն գնալ շորեր հագած կամենում է փախչել: Առաքէլ Տէր-Առաքելեանցը խոկոյն ճանաչում է որ գնալ շորերով գնացողը է ր Ի ս ա-ղ լ է ն է, խոկոյն առաջը կտրում և ալ ուսը վիրաւորում: Մինչդեռ չարագործը պատրաստվում էր մի գրնտակ հասցնել Տէր-Առաքելեանցին, իսկոյն վրա է հասնում Վարդանը և մի հրացանով չարագործին գետին զլորում: Այսպէս ժամ ու կէս տաք ճակատամարտից յետոյ, կարողանում են մեր երեք քաջերը երկու հեծեալ աւազակներին ապանել և ձիացածներին փախցնել:—Ճակատամարտը վերջացել էր, երբ վրա հասաւ գնահականի օգնականը և Թուրքերի ոյժը ամելի թուլացաւ:

Այս ժամանակ Ապիզի դերդաստանը, երեխաները հաւաքվեցան նրա դիակի շուրջը և թնդրքերն լալամանի ասելով լաց էին լինում: Իսկ Ապիզը, որ դեռ շունչը չէր փչել, գանգատ ընծաներ էր խոստանում որ իրան գնէ ժող տան իր հօր վրանի տակ փչելու իր շունչը:—Ամենից զարմանալին այս է որ Ապիզի ծերունի հայրը այդ րոպէին գառ էր մորթում և մեր տղերանց սեղան հրաւիրում: Բայց երբ մեր տղէրքը մերժում են թէ՝ «մենք այս րոպէին քո որդին սպանել ենք, էլ ինչ սրտով քո հացը ուտենք», ծերունին պատասխանում է, «զուր այն ժամանակ մեղաւոր կը լինէիք երբ իմ որդի Ապիզիս քնած սպանէիք, կամ յանկարծ բռնէիք, բայց երբ որ նա զինուորված իր ձին հեծած ժամ ու կէս ձեզ վրա հրացան արձակելուց յետոյ է սպանվել, այն էլ օր ցերեկով այսքան բազմութեան մէջ, մանաւանդ մենք ձեզանից եռապատիկ շատ էինք՝ այն ատ չեման վրա դուք ամենևին մեղաւոր չէք...»: Այս մի և նոյն խօսքերը կրկնում է ինքն Ապիզը:—Ամեն բան վերջացնելուց յետոյ գառապետը իր ձիաւորներով երկար ատենուց յետոյ քարերի կոյտերի միջից գանում էն օգտաստի մէկին կողոպտած ապրանքները:—Այժմ կարգադրված է այս մեր քաջերին ըստ արժանոյն պարգևատրել: Կեցցէն մեր քաջերը: Այսուհետև Արտագծի տակ ցրուած դիւղերը դիշերը հանգիստ կը քնեն:

Ս. Տ. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Кавказъ» լրագիրը հաղորդում է որ օդոստոսի 22-ին, ներկայ թուի, վանճանվեցաւ Ֆրանսիայում յայտնի հնագէտ և վիպագիր մատենագէտ ակադէմիկոս Մ. Բրոսէ: Ուրեմն վրաց հնագիտութեանը, դժբաղդաբար պակասելու է գլխաւոր և գրեթէ միակ ներկայացուցիչ եկող տարվայ հնագիտական մատենաժողովի մէջ:

—

«Новое Время» լրագիրը լսել է, որ համալսարանական կանոնադրութիւնը, որ անցեալ տարի մշակված է եղել, այժմ վերցրած է: Լրագիրը հաստատում է այդ լուրը դրանով, որ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը դիմել է այժմ ուսումնարանական մարզութիւններին հոգալարձուներին, առաջարկելով նրանց որ համալսարանների վերաբերեալ խնդիրները այսուհետև կը մնան համալսարանական խորհրդի և հոգալարձուի կարծիքը ընդունելուց յետոյ:

—

Ռուսաց լրագիրները շատ են խօսում այժմ մի խնդրի վրա, որ անուանում են, «կրօնական խրնդիր»: Մոսկվայի «Русскій Курьеръ» լրագիրը ասում է «Ռուսաց ժողովուրդը վախճում է ռուսական եկեղեցուց, դա արդէն իրողութիւն է:» Մի ուրիշ լրագիր «Страна» հարց է առաջարկում արդեօք այն իրողութիւնը, որ ռուսը կրօնասէր է լինում, կարելի է միմիայն դրամով բացատրել որ հոգևորականները անընդունակ են, և ետևյ ինքն իրան պատասխան է տալիս որ ուրիշ նշանաւոր պատճառներ էլ կան: «Հարկաւոր է, ասում է ռուս Թերթը, դիմել աւետարանի յայտին, որպէս զի վերջ գրնի գարևոր առասպելները, որի պատճառով է կրօնական երկպառակութիւնը:» «Страна» լրագիրը առաջարկում է հետևյալ նեղ ռուսաց հոգևորականութիւնից կատարելին ոսին և պէտք է որ ծուխը ինքը իր համար քահանաներ ընտրի և նրանց ապահովացնի: Այն ժամանակ, ասում է Թերթը, ամեն գաւակորդի լաւաւորված մարդ ուրախութեամբ քահանայ, քահրայիչ կը դառնայ, կընդունի այդ պաշտօնը, երբ պէտ ուրիշ ապատ պաշտօններ է ընդունում: Պէտք է, ասում է Թերթը, քահանայի վերջը ապահոված լինի իր անձնական արժանաւորութեամբ և նա կախված չը լինի կրօնախառնիների կամայականութիւնից:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ «ՀԱՅՈՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ» ՏՆՕՐԷՆ ԺՈՂՈՎՈՑ

—

Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց Նորընտիր Տնօրէնն Ժողովը իւր պաշտօնի ձեռնարկած միջոցին հարկ անհրաժեշտ կը համարի ներկայացնել Ազգին և յայտնել այն պատասկանութիւնները և պիտոյքները որք ներկայ միութեան գործով առաւելած են, և թէ ինչ ձեով և ինչ պայմանով է միայն որ իր Ծրագրին գործադրութիւնը և յաջողութիւնը կըմբռնէ:

Միացեալ Ընկերութիւնը կը կարծէ թէ Հայաստանի վրա իր ուշադրութիւնը դարձնելէ յառաջ, պէտք է նախ կեդրոնը զօրացնել, և թէ մինչև որ կեդրոնը չը զօրանայ, չէ կարելի բազմացեալ արդիւնքը գաւառներէն ակնկալել, ուստի իւր բոլոր ջանքը պիտի ըլլայ, և այս ի սակաւ ժամանակի՝ կեդրոնին այնպիսի վարչական, ուսումնական և եկմտական կապ մը ստեղծել, որով որոշմունք փութով գործադրուին, հրահանգք արագութեամբ և ճշտութեամբ հաղորդուին, Տնօրէնն ժողովոյ մէն մի անդամ ուղղակի և անջատ գործառնութենէ յառաջ եկած դժուարութիւնները և յաղողութիւնները կըմբռնէ:

Միացեալ Ընկերութիւնը կը կարծէ թէ Հայաստանի վրա իր ուշադրութիւնը դարձնելէ յառաջ, պէտք է նախ կեդրոնը զօրացնել, և թէ մինչև որ կեդրոնը չը զօրանայ, չէ կարելի բազմացեալ արդիւնքը գաւառներէն ակնկալել, ուստի իւր բոլոր ջանքը պիտի ըլլայ, և այս ի սակաւ ժամանակի՝ կեդրոնին այնպիսի վարչական, ուսումնական և եկմտական կապ մը ստեղծել, որով որոշմունք փութով գործադրուին, հրահանգք արագութեամբ և ճշտութեամբ հաղորդուին, Տնօրէնն ժողովոյ մէն մի անդամ ուղղակի և անջատ գործառնութենէ յառաջ եկած դժուարութիւնները և յաղողութիւնները կըմբռնէ:

Երբ անդամ մը սոյն պէտքը լրանայ, ղրկի Միացեալ Ընկերութեան ապագայ յարաբերութեան ամենէն էական պայմաններէն մին համարած կ՚ըլլայ, Տնօրէնն ժողովը իւր բոլոր ուշադրութիւնը պէտք է դարձնէ այսօր ի սփիւռս Հայրենի երկրին հաստատած վարժարանաց մէջ՝ ուսուցանելու միօրինակ և կանոնաւոր դրութիւն մը տեսչել. այս նպատակին հասնելու համար հարկ է ժողովրդեան սեռական պիտոյից և պահանջմանց ըստ կարելւոյն համապատասխանող և հետզհետէ, կատարելութեան հակամէտ ուսումնական յայտագիր մը, դասական յատուկ դրքեր, մանկավարժական ընտիր և ծ մանրակրկիտ դրութիւններ, և քան զայս ատիճան մը ուսման կարևոր՝ հայրենասէր և հմուտ դասախօսներ:

Տնօրէնն ժողովը Միացեալ Ընկերութեան պիտի ժէն պատրաստած ժամանակ, որ պրեթէ տարեկան հինգ հազար ոսկւոյ գումարի մը պիտի յանգի, պիտի ջանայ ամփոփ և ուղղակի կեդրոնին պատասխանատու տեսչութիւններ հաստատել. իւր առաջին գործունէն մին պիտի լինի ընկերութեան վարժարանները գաւառական շրջանակներու բաժնել և իւրաքանչիւր գաւառապետի՝ գաւառական ընդհ. տեսուչ մը կարգել. սոյն դրութիւնը հաստատելը անկարելի կամ տեղւոյն հանգամանաց վայրերը՝ առ այժմ անօրէն դաւառապետ հաստատութեամբ շահանալ հարկ պիտի ըլլայ, որոց առաջադրեալ և պատասխանատու են վարժարանին բոլոր միւս պաշտօնեայք: Տնօրէնն ժողովը սոյն պահանջները հետզհետէ լրացնելէ յետոյ, իւր ընդհանուր վարժարանաց, բայց մանաւանդ գաւառական տեսչոյ հսկողութենէ ազատ եղող վարժարանաց վիճակը ի մօտոյ ուսումնասիրելու համար ամ ըստ ամէ քննիչ այցելու մը կամ պատուիրակ մը պիտի ղրկէ, որոց պաշտօնը պիտի լինի ընկերութեան վարժարանաց ուսումնական և նիւթական կացութիւնը քննելէ յետոյ, իւր քննութենց արդիւնքը տեղեկագրել առ Տնօրէն ժողովն:

Ամեն հայաբնակ կեդրոններու մէջ պիտի հաստատուին ընկերութեան մանաւանդ ձիւղեր, ներկայացուցիչներ կամ գործակալներ, որք ընկերութեան նիւթական բարգաւաճման՝ այն է դրամական նուիրատու հատոյքից ազգիս բնակ ստեղծելու հետամուտ պիտի լինին:

Տնօրէն ժողովը ընկերութեան ապագայ գործառնութենց ներկայ ծրագիրը իւր ինչ ինչ թերութեամբք թերևս՝ ներողամիտ հասարակութեան ներկայացուցած ժամանակ, պարտ կը համարի յիշեցնել նաև որ՝ երբ Հայոց Միացեալ Ընկերութիւնը ազգին ընդհանուր փափաքանոց և թերևս ժամանակին պահանջմանց տեղի տալով գրեա՛թէ տարիէ մ՚ի վեր բազում դժուարութենց յաղթից մինչև որ ընկերութիւնը այժմեան վիճակին հկաւ յանդեցաւ, երբ Միացեալ Ընկերութիւնը իւր յաջորդ նախկին երից՝ այն է Արարատեան, Գալրոյատիրաց-Արևելեան և Կիլիկեան ընկերութենց, նոցա վարժարանաց տեսչութիւնը, վարչական և եկմտական զանազան յարաբերութիւնները առանձնելու և եռապատիկ ընդարձակ՝ նա մանաւանդ ուելի մեծ շրջանակի մը մէջ գործելու պիտոյքն կը զգայ, քաղցր է մեզ յուսալ թէ Ազգը ո՛չ միայն պիտի չէ պանայ մեզ այն քաջալերութիւնը և ձեռնտուութիւնը որովք օժանդ մեր նախորդները իրենց ձեռնարկութեանց սկիզբը, այլ այժմ պատասխանատուութեան սահմանական պէտքը իւր ուշադրութեան բարձրադոյն առարկայն նկատելով, բան այնմ իւր տեղական պարտաւորութիւնները պիտի բմբռնէ, և բան այնմ իրեն վերապահեալ բաժինը ճշտութեամբ և մեծանձնութեամբ պիտի կատարէ:

Ցանուն և ի դիմաց Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց, Տնօրէն ժողովը սոյն ներկայ յայտարարութեամբ հրաւէր կը կարդայ ամեն թուրքիահպատակ, ուսումնական և ի տար աշխարհս բնակող Հայոց որ բարեհաճեն միաւանդամ ևս ապագուցանել քաղաքակիրթ աշխարհի առջև թէ սոյն Ազգը, որ դիտցաւ աղէտալի և մարդակոտոր, բայց միաժեայ և նիւթական ապա մը Համար անհնարին ասպարէսներով և զոհարերութեամբ ի ջուրց Ծաղոց տիեղերաց յօդնութիւն փութալ, նոյն Հայ ազգը պիտի գիտնայ նաև իրը Հաւատարիմ դաւակ իւր պանծալի հնութեան և պատկառելի նախնեաց յիշատակց արժանի գործ մը կատարել և դարևոր, Հայրենասէր և մտաւորական սով մը բնաջինջ բառնալը

Արևմտեան քաղաքակրթութիւնը յարևելս տարածելու կոչումն ունեցող ազգ մը պէտք չէ բնաւ իւր աշխարհաշէն ընթացից մէջ կասի, և այդ մարդասիրական ձեռնարկութիւնն է միայն որ պիտի կարենայ հնութեան տանջորդ գարու պատմութեան մէջ փոքր ի շատէ կարևոր էջ մը գրաւել:

Ուստի Տնօրէնաւալ ընկերութիւնը, Հայոց Միացեալ Ընկերութեան կազմութեամբ, իւրենց պարտականութեան առաջին քայլը կատարելին, պէտք է որ ազգն ալ երկրորդ քայլն առնու և փորձով ցուցնէ թէ «ուր միութիւն կայ, հոն կայ նաև զօրութիւն»:

Ի դիմաց «Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց» Տնօրէն ժողովոյ առենապետ՝ Յովհաննէս Թորոսեան, առենադպիր՝ Զաբէհ Շիշմանեան:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԲԱԳՈՒՅԶԱՆ, 1 սեպտեմբերի: 600 չերնոզօրցիներ և 8 թնդանօթներ ուղարկված են Թուլչինիոի ուղղութեամբ ի նկատի ունենալով ալբանցիների ընդդիմադրութեան դէպքը: Ասում են, որ սեպտեմբերի 15-ին Թուլչինից պաշտօնապէս կը յանձնվի Զերնոզօրիային:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 սեպտեմբերի: Երկրորդ փոխադրութեան առնականներից, որոնք խառնդացվեցան սեպտեմբերի 1-ին, ասրան հետևեալները:

№№ տեր.	№№ տուն.	տարած գու.
13.726	19	200.000
9.700	7	75 000
5 274	31	40 000
8.843	50	25.000
18.283	9	10,000
6.938	39	10,000
1.854	30	10 000
8.014	13	8.000
14 331	10	8,000
15.321	46	8,000
14.882	15	8,000
11:115	33	8.000
13 320	47	5.005
7.928	1	5.000
6 361	1	5,000
1 356	18	5,000
6.458	29	50,00
10.771	5	5,000
5.769	28	5,000
7.491	39	5.000
3 757	11	
17 267	11	
17 840	47	
6,579	47	
4 639	63	
2.563	17	
12 977	5	
15.537	3	
9.637	2	
8.523	25	
2.373	24	1,000
9.760	8	
16.131	4	
15 463	8	
18.956	37	
3.532	30	
18.869	22	
1.354	6	
2.097	13	
8.611	45	

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերատպարդ Հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը Հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Ա՛յս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկերք, յորոց ոմանք՝ նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր Հանդիսի Համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Աբրահամ արքեպիսկոպոս, Միքայէլ Միանաբեանց, Նաւթաղ-փաշա, Կարին բաղաք, Պետրոսպոլ Հայոց եկեղեցին, Արճատան Հայոց Ի Կարին, Սուրեայ Հայ բնակութիք Ի Վան, Վան բաղաք, Կազմ Հայերէն աւետարանին, Նոխրեայ Հորին Կայսերական Մենոմիճեան Ի Կաթուղիկոսէն ամենայն Հայոց:

Ներկայ ամի բաժանորդութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն առնուլ կամ գնել «Փարոս Հայաստանեայ» Հանդիսն վճարում են այսու հետև իւրաքանչիւր տետրի Համար 1 ր. 50 կ:

Տիխխում առնուլ կարելի է պ. Ա. Գրիգորեանցի և Կենդրոնական դրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Ղազարոս Ա. Աներեանց

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու Համար կարևոր մի դիրք է «Հիւսուածք բանից նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 Հատոր, աշխատ. Ն. Կամսարեանցի:

Ա. Հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած գրաբար:

Բ. Հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. Հատորի ճիշտ թարգմանութիւնն է.

Գ. Հատորը բովանդակում է ա. և բ. Հատորների Համար կարևոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական աղիւսակներ և յաւելուածներ:

Վաճառվում են երեք Հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. Հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. Հատորը միասին 2 ր. 25.,

Ազգային դպրոցների Համար 10 օրինակից աւել առնողին 10% զիջումն կը գործ. դնելու Համար դիմել—Պէտերբուրգ—Ցովսէփ աւագ քահանայ Կոստանեանցին.

Տիխխա—Կենդրոնական դրավաճառանոց:

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մելքոն Փանեանցին:

4—10

Մի հայ ղերդաստան, որը բնակվում է Մայկոպում, հրաւիրում է հայ օրիորդ—խնամօղ Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղղիերէն լեզուներ, նոյնպէս և երաժշտութիւն, անհրաժեշտ ուսուցչուհի տեղը ընդունելու, 600 րուբլ տարեկան ռոճիկով: Ճանապարհի ծախսը տալիս է ղերդաստանը իւր վրա: Ցանկացողները՝ իրանց պայմաններով՝ կարող են դիմել նամակով՝ Въ Майкопъ, Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алиханову.

4—10

Քեմանկան վերաուսուցչ Գ. ԲԱՐԹՈՒՂԱԲԵԱՆ յայտնում է, որ նա այժմ բնակվում է Կուկի, Սիմէօնովսկայա փողոց, տուն Սարգիս Ալէքսանեանի №-16:

3—4.

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱՆՈՒԹԻ մէջ սապոնել է մեծ քանակութեամբ Թէյ ուղղակի Թէյգործներից, նոյնպէս ՅԵՏՐԱՊ ՄԱԳՆԵԶԻԱ ծարաւութեան դէմ և կարբոլեան փոշի և ՀԵՂՈՒԿ սարսափելի հիւանդութիւնների դէմ:

8—10.

Այս օգոստոսի 20-ից Օրբել Օրբէլեանցի և Կարապետ Բէլխեանցի մոսնեաւոր ուսումնարանում կը սկսուն նորակ աշակերտների ընդունելութիւն: Ուսումնարանը պահպանում է գիշերօթիկ և ընդունում կիսաթոշակ աշակերտներ, պատրաստելով նրանց Տիխխոս բոլոր միջնակարգ դպրոցների առաջին և երկրորդ դասարանց Համար:

5—6

ՄԻ ՀԱՅ ԸՏԱՆԻՔՈՒՄ ընդունում են ԳԻՇԵՐՕԹԻԿՆԵՐ սպեժան վճարով 8—15 տարեկաններին, ԳԱԻԱՌԱՅԻՆԵՐԻՑ: Հարցնել «Մշակի» խմբագրատունը:

2—4

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕՏԻՄՆԱԶԻԱ ՎԻՐԱՁՐԱՆ, Հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարանները տալիս 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն արած մի ԵՒՏԱՍԱՐԴ Նորակայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑԻՉ պահել բազմակողմանի ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵՒՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և դասատներում. Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ կամ ԷՆՖԻԱՆՋԻանցի ԴՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ.

21—22.

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԵԱՆ ՕՂԻՒ գործարանի պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒԻՐ յայտնում է, որ 1880 Թ. յուլիսի 15-ին սկսվեցին ծախվել ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետևեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԴ: Շիշը ամառով արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., կ., ամեն այլ տեսակ օղինեղ առանձին ցուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զիջումն է անում: Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հացի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԻ ամենալաւ գործարանների մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Գ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած ներքի վրա, որի արժանաւորութեան Համար գործարանը պատասխանատու է: Օղինների պահեստը գտնվում է Միքայէլեան կամուրջի վրա, Յէնտրալնայա Հիւրանոցի տակ, Լիխաչեվսկու տանը, Վօրօնցովի արձանի դիմացը: 3—8 (2 շաբ.)

ԲԱՐԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒԻՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ.

Երկուշաբթի. Դամբօնակի կանանց և մանկարարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խերուրդիական և աչքերի հ., Շահմարօվի վէներական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խերուրդիական հ. Մերօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կիժէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախտուռով մանկարարձական, կանանց և երեխաների հ.:

Չարեքշաբթի Լիսիցեվ և Ռուդովսկի ներքին հ., Շահէմարօվի վէներական և կաշու հ., Ստուծարուով կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վ. պօբօվ վէներական և բուլղի հ., Բօմբելսկոց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Դամբօնակի կանանց հ., Մինկևիչ խերուրդիական հ., Կրասնօգլեապօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախտուռով մանկարարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահէմարօվի և Ստաւրօվ վէներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կաթծքի հ., Սանկովսկի վէներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. պօբօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազգատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ ջրաբժշկութիւն օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրական բժշկութեան և ներքին հ. Համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնապէս օրը և ժամը հիւանդ դներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու Համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ

Ներկայ տարուայ սեպտեմբերի 15-ին Թիֆլիսի Նահանգական դատարանում (Օկրուժնոյի Սուդում, լինելու է տորգ (աճուրդ) Հանգուցեալ Արիստակէս Գամազովի Հողերը Ծախելու Համար, որոնք գտնվում են Բոլշոյ Սարաչլու գիւղում, Շուլաւերի մօտ: Մանրամասնութիւնը կարելի է կարդալ «Кавказъ» լրագրի № 186 տետրի հայտարարութեան մասում:

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՒԱՔԱՐՈՒԻ Ս. ՄԱՐԻՈՒՓՈԼ օրիորդաց դպրոցի վարչութիւնը պատիւ ունի յայտնել յարգոյ հասարակութեան, որ աշակերտուհիների ընդունելը սկսելով օգոստոսի 20-ից, շարունակվում է մինչև սեպտեմբերի 10-ը, որից յետոյ սկսելու է կանոնաւոր ուսումը: Այդ դպրոցը ունէր երկու դասարան:

2—3

ՑՈՎՍԷՓ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ՄԵԼԻՔ-ԱԶԱՐԵԱՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԷԱԼԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԲԱՆԸ. (Թիֆլիս, Սադովայա փողոց, առանձնատան, № 34) յայտնում է, որ ըստ յարմարի և ընդունական քննութիւնները կը սկսվին օգոստոսի 25-ին, իսկ ուսումը սեպտեմբերի 2-ին:

3—4

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուիրանքներ, ՓՈՇԻՆԻՑ, ՄԵՏԱՂԻ, ՍՈՒՒԱԼԻ գանազան տեսակի, մոլորակի, և բնաւոր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՈՎԿՈՆՖԵԿՏԻ, և ամեն տեսակ կանդիտերի պատրաստքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվեն ամեն ճշտութեամբ, և խոստանում եմ ընկերացողք կարող են դիմել ինձ հետևեալ հասցեով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ

Վաստակիս կոնֆէկտ պատուիրողների ճանապարհածախսերը ինձ վրա եմ առնում.

Մ. Ախնազարեանց.

1—50

Դուքս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենսարանական և Ջ. Գրիգորեանցի գրախանութներում Ս. Մամիկոնեան հետևեալ գասագրքերը.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհագրութիւն և Աշխարհատեսութիւն (ա. տասրուայ ուսմանցը և բնութագրութիւնները) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Պետականական աշխարհ (բ. տասրուայ ուսմանցը և բնութագրութիւնները) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տասրուայ ուսմանցը և բնութագրութիւնները (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՑԱ ՊԵԿԱՐՆԻՑ կից կը բացվեն ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի առանձ կաֆէ, շոկոլադ, թէյ և պատրաստված հանքային զանազան ջրեր

38—40

Дозволено цензурою Тифлисъ, 3 сентября 1880 г. Տպարան Դաւթեանց եղբայրների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 155 Սեպտեմբերի 5 (17) 1880 Սեպտեմբերի 5 (17) № 155

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարինոց 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յատուկ թղթակիցներ դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և մեծ օրերից)

Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն ժամով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջին մաս։—Ներքին տեսութիւն։ Պ. Ալէքսանդր Արտաշէսեանցին։ Նամակ Բաշ-Նօրագիւղից։ Նամակ Դարաչիչագից։ Նամակ Նոխտուց։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Մխեթա Չէրազի Տաղը։ «Голосъ» լրագրի թղթակցութիւնը։—Յայտարարութիւններ։

ԱՒԵԼԻ ՎԱՏ

«Մշակի» երէկվայ համարում մենք արտատպեցինք «Голосъ» լրագրից մի յօդուած հրէաների բացառական դրութեան մասին ռուսաց իրաւունքների առջև։ Ռուսաց հասարակական կարծիքը պահանջում է այժմ որ հրէաներն էլ, որոնք ուրիշ ցեղին են պատկանում, քան թէ ռուսները, նոյն իրաւունքներ վայելէին, ինչպէս և բուն ռուս քաղաքացիները։

Իսկ մենք, երբ յարուցեցինք այն միտքը, թէ աչքի առջև ունենով որ այսօր կամ վաղը Թիւրքաց Հայաստանը ստանալու է մի տեսակ ինքնավարութիւն, ուրեմն պէտք է պատրաստվի այդ ինքնավարութեան արժանաւոր կերպով վայելելուն, հայերը իրանց բոլոր այլազգեան եղբայրներին պէտք է իրանց հետ հաւասար իրաւունքներ վայելող քաղաքացիներ ճանաչեն,—գանվեցան խաւարասէրներ և ազգին մոլորեցնողներ, որոնք սկսեցին մեղադրել մեզ թէ մենք կրօնափոխութիւն ենք քարոզում։

«Голосъ» անհրաժեշտ է համարում ռուս հրէաների համար բուն ռուսների հետ հաւասար քաղաքական իրաւունքներ,—ի՞նչ կասէք եթէ գտնվէին մարդիկ, որոնք մեղադրէին ռուս թերթը, թէ նա կրօնափոխութիւն է քարոզում ռուսների մէջ, կամենում է որ բոլոր ռուսները մոլոխանական կրօնն ընդունէին....

Եւ ռուս թերթը չանկանում է որ նոյն իրաւունքներ վայելէին այնպիսի քաղաքիներ, որոնք ցեղով էլ տարբեր են ռուսներից, այն ինչ մենք համարձակվեցանք ասել թէ հայը, լինի նա կաթոլիկ, բողոքական, յունադաւան, կամ մահմեդական, պէտք է լուսաւորչական հայի հետ հաւասար իրաւունքներ վայելի Թիւրքաց Հայաստանում։ Վասպուրականի Թիւրքաց հայը պէտք է ասպրի իր ինքնուրոյն վարչական կեանքով, իսկ այսօր նա հալածում է իր համաքաղաքացուն և ոչ թէ մի որ և է ուրիշ ցեղին պատկանող անհատին, այլ իր ցեղակից, արիւնակից եղբօրը, հային,—միայն այն պատճառով որ սա ուրիշ կրօնին է պատկանում։

Ռուս լրագիրը պահանջում է որ ռուսը հրէայի էլ ռուս ճանաչի, իսկ հայը հրէշաւոր բան է համարում, երբ մենք նրան առաջարկում ենք հայի հայ ճանաչել....

Մենք կրկնում ենք. մեր յարուցած խնդիրը զլխաւորապէս վերաբերվում էր Թիւրքաց Հայաստանին։ Թիւրքիայի հայը այսօր դեռ չունի ինքնուրոյն քաղաքական կեանք, բայց վաղը նա այդ դրութեանը կարող է հասնել, ուրեմն ժամանակ է նախապատրաստել նրան այն մտքերին, որոնք հիմք են ամեն ինքնուրոյն քաղաքական կեանքի, ժամանակ է արդէն համոզել նրան որ մինչև այժմ հայերը՝ ազգութիւն չէին, այլ աղանդ էին, իսկ աղանդ լինելով նրանք անընդունակ կը լինեն վայելել, վարել այն ինքնավարութիւնը, որ տրվելու է Թիւրքաց Հայաստանին։

Ռուս լրագիրը, խօսելով հրեաների մասին ասում է. երբ որ կամենում էք որ բոլոր քաղաքացիները հաւասար պարտաւորութիւններ կրեն, պէտք է որ նրանք հաւասար իրաւունքներն էլ ունենան։ Հրեան պէտք է արիւն թափի, պէտք է հարկերը վճարի ռուսների հետ հաւասարապէս, բայց չունի ռուսների հետ հաւասար քաղաքացիական իրաւունքներ։

Նոյն բանը և մենք ենք ասում։ Հայաստանի սովի ժամանակ եթէ հայ-բողոքականները կամ հայ-կաթոլիկները հրաժարվէին փող տալ յօգուտ սովատանջների,—մենք վրդովված կը լինէինք, կասէինք՝ միթէ նրանք հայ չեն համարում իրանց, որ չեն կամենում օգնել հայերին։ Այդ երբ բանը գալիս է նրանց իրաւունքների, մենք ասում ենք՝ նրանք ի՞նչ հայեր են, նրանք ուրիշ կրօն են դաւանում և չը պէտք է մեզ պէս իրաւունքներ ունենան։ Հայ լինելու համար նրանք պէտք է լուսաւորչական դաւանութիւնն ընդունեն։

«Голосъ» լրագիրը պանդատվում է, որ ռուսը միայն այն ժամանակ հրէային ռուս քաղաքացի է համարում, երբ սա մովսիսական կրօնից անցնում է դէպի ռուսաստանեան եկեղեցին։ Իսկ հայը պատրաստ է մինչև անգամ Թիւրքին, քիւրդին հայ համարել, եթէ սրանք ընդունեն լուսաւորչական կրօնը, բայց իր եղբօր հային, որ ուրիշ կրօնին է պատկանում, հրաժարվում է հայ համարելուց։

Ճշտական չէ որ այդ հրէշաւոր հայեացքը կայ արդէն հայերի մէջ, հայ ամբոխի մէջ, բայց կան լրագիրներ, հասարակական կարծիքի առաջնորդներ, որոնք այնքան յանգգուցուր են, որ աւելի էլ գրգռում են հայի մէջ այդ հրէշաւոր, հակաազգային մոլեռանդութեան զգացմունքը։

Շատ ժամանակ չի անցնի, և հայոց ազգը կը հասկանայ որ ազգութիւն քանդողը՝ այդ տեսակ լրագիրներն են, որ գաղտնազգեաց դայլերը՝ այդ հասարակական առաջնորդներն են։ Եւ ապագայ սերունդը անէծք կը կարդայ նրանց յիշատակին, որովհետև նրանք կրօնի և եկեղեցու անունով ջանում էին քանդել ազգութեան ամրողջութիւնը։

Մեր դրօշակի վրա գրված է ազգութիւն, սէր, եղբայրութիւն, լոյս, առաջադիմութիւն և ընդհանուր մարդկային քաղաքակրթութիւն բառերը։

Իսկ նրանց դրօշակի վրա գրված է՝ ազգն ոչ, առնչութիւն, խաւար, յետադիմութիւն, ազգութեան կործանումն բառերը։

Թող ազգը ընտրի այդ դրօշակներից մինը։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Պ. ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ԱՐԱԲԱՋԵԱՆՑԻՆ

«Մշակի» 140 №-ում կարդալով ձեր երկար և ձիգ նամակը ուսուցիչարանիդ մասին «Փորձի» միջով իմ առաջ մի քանի անձնականութիւնների վերաբերութեամբ, աւելորդ չեմ համարում ձեզ պատասխանել։ Կը նայէք որ իմ պատասխանը կարճ կը լինի և այն հարցերի վրա միմիայն, որոնք կապ ունին ուղղակի ձեր ուսուցիչարանի և ոչ ձեր անձի կամ ձեր համալսրանին հետ։ Զարմացար սխալվում էք, պարոն, կարծելով թէ ես անցեալ տարի ձեր ուսուցիչարանը ներս մտնելով, ինձ համար նպատակ ունէի ձեր անձը կամ ձեր վարկը նոյն օրը միևնոյն առաջին անգամ ես պատիւ ունեցայ ծանօթանալ ձեր եղբօրը Պ. Միքայէլ Աբգարեանցի հետ։ Զարմացար սխալվում էք նմանապէս կարծելով թէ ես իմ գրածները կը հիմնէի «Ծառ և քար երևոյթին պերճախօս (ուզում էք ասել՝ ծաղկաբո՞ւ) պարոնից հաղորդած անեզկութեանց վրա։ Ա՛յն պարոնը, որի հետ ես մտայ ձեր ուսուցիչարան աւելի ազնիւ է, քան որքան դուք կարծում էք։ Բայց լինի հարկաւոր է ձեր կողմից այդ ազգային պատճառաբանութիւնը, միևնոյն փաստը ինքն իրան է խօսում։ Ահա իմ պատասխանը։

Ա. Ձեր դպրոցի բացման 1863 տարեթիւը դպրոցի դրան ճակատի տախտակից ես կարդացի, բայց եթէ սխալմամբ 5-ը ես 3-ի տեղ եմ կարդացել, այն ժամանակ հազար ներողութիւն իմ թոյլ աչքերի կողմից։

Բ. Վիճակագիր կոչվելու համար չէր, որ ես իմ ճանապարհորդութեան ժամանակ տեղեկութիւններ էի հաւաքում, բայց եթէ իմ հաւաքած տեղեկութիւնները «Ճշմարտասէր» անհիմն և վայր ի վերոյ ևն հաճեցէք ուղղել։ Այդ մասին էլ շնորհապարտ կը լինեմ։

Գ. Շատ ուրախ եմ, որ ձեր դպրոցը «իբր 16 ամեայ (1881 թուին կը լրանայ) դպրութեամբ տուել է հասարակութեանը հարիւր և քսան» փոքր ի շատէ զարդացած մարդիկ։ Եթէ այդ այդպէս է, այն ժամանակ երեք պատարանից բաղկացած ութ տարուայ կլասիկական գիմնազիայի կուրսով ձեր ուսուցիչարանին զուր տեղ տարբական անունն էք տուել։ Ես կարծեմ աւելի լաւ կը լինէր այդ ուսուցիչարանը անուանել Ալէքսանդրօպօլի Լիցէօն։

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՅԻՆ

Ամերիկա

Նյու-Յորքի «Ամերիկա» թերթը հետևյալ տեղեկությունները կուտա Ամերիկայի հարավային նահանգների մասին։

Ամերիկայի հարավային նահանգներում, որոնք ընդհանրապես ճանաչվում են Միսիսիպի գետից հարավ գտնվող նահանգների անունով, ամենամեծ նահանգը Տեխասն է։ Նրա մակերեսը 237,504 քառակուսի մղոն է, այսինքն՝ մոտավորապես հավասար է Ֆրանսիայի մակերեսին։ Տեխասի բնակչությունը 1870 թվականի մարդահամարի ժամանակ 818,579 հոգի էր։ Այդ ժամանակից ի վեր նրա բնակչությունը մեծ չափով աճել է։ Տեխասի մայրաքաղաքն է Օստին, որ գտնվում է գետի ափին։ Նրա բնակչությունը 1870 թվականին 4,428 հոգի էր։ Տեխասի ամենամեծ քաղաքը Գալվեստոնն է, որ գտնվում է Մեքսիկական ծոցի ափին։ Նրա բնակչությունը 1870 թվականին 13,818 հոգի էր։ Տեխասի ամենահարուստ քաղաքը Սան-Անտոնիոն է, որ գտնվում է Գալվեստոնից 80 մղոն հեռավորության վրա։ Նրա բնակչությունը 1870 թվականին 12,256 հոգի էր։ Տեխասի ամենաբերրի մասը գտնվում է Կոլորադո գետի ափերի երկայնքով։ Այդ գետի ափերին գտնվում են Բրազոս, Կոլորադո, Լավակա, Գվադալուպե, Սան-Անտոնիո, Նուեսես և Ռիո-Գրանդե գետերը։ Տեխասի հողերի մեծ մասը ծածկված է անտառներով։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է բամբակ աճեցնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև անասնապահության համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև հացահատիկ աճեցնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև պտղատու ծառեր աճեցնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև բանջարեղեն աճեցնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև խոտ աճեցնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև անտառ աճեցնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև ճանապարհներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև քաղաքներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև գյուղեր շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև ֆաբրիկաներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև գործարաններ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև երկաթուղիներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև հեռագրական գծեր շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև փոստային գրասենյակներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև դպրոցներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև եկեղեցիներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև հիվանդանոցներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև բանտեր շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև զորանոցներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև ամրոցներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև պարիսպներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև դարպասներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև աշտարակներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև դղյակներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև պալատներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև տաճարներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև մզկիթներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև սինագոգներ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև դամբարաններ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև հուշարձաններ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև արձաններ շինելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև նկարներ նկարելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև գրքեր գրելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև թերթեր հրատարակելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև ամսագրեր հրատարակելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև գրադարաններ հիմնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև թանգարաններ հիմնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև գիտական ընկերություններ հիմնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև գրական ընկերություններ հիմնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև գեղարվեստական ընկերություններ հիմնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև երաժշտական ընկերություններ հիմնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև թատերական ընկերություններ հիմնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև մարզական ընկերություններ հիմնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև քաղաքական ընկերություններ հիմնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև կրոնական ընկերություններ հիմնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև բարեգործական ընկերություններ հիմնելու համար։ Տեխասի հողերի մեծ մասը հարմար է նաև ուսումնական ընկերությու

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Դամբէժ, 23 օգոստոսի

«Մշակի» 131 համարում պ. Արմենակը հաղորդել էր, որ Դամբէժի երկու արական և երկու իգական գպրոցների հաշտաքննութիւնները վերջացան առանց որ և իցէ յառաջադիմութիւն ցոյց տալու: Պ. Արմենակի հաղորդած տեղեկութիւնները, որքան վերաբերում է Վիլայեթ Թավրէզի երկտեղ գպրոցներին, պէտք է նկատել տեղեկութիւններ համարել: Նորին արքեպիսկոպոսը Մուշեղեանց Գրիգոր արքեպիսկոպոսը իրաւամբ առարկելի քննութեան ներկայ է եղել և ամեն անգամ օրհնութից շնորհակալութիւն է յայտնել գպրոցի գործողներին աշակերտների յառաջադիմութեան համար: Նոյնպէս և հաշտաքննութեան ներկայ գտնվել բոլոր հաւաքութիւնը գոհ մնաց: Ուստի ձշմարտութիւնը վերահաստատելու համար պէտք է հրապարակ հանել որ պ. Արմենակը Վիլայեթ Թավրէզի երկտեղ գպրոցների քննութիւնների ոչ միկին ներկայ չէ եղել և չէ տեսել, և հետևապէս սխալ են իր տուած տեղեկութիւնները:

Ե. Ն. Օրբէլեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Новое Время» լսել է որ մի քանի քաղաքներ կառավարութիւնը խնդիրք են տուել, որ անշարժ և շարժական կայքեր ապահովելու ժամանակ, ապահովութեան դնահատութիւնը կատարվէր պատգամաւորների համաձայնութեամբ, որոնք ընտրված կը լինեն քաղաքի հասարակութիւնից:

—

«Голосъ» լրագիրը իր մի բանասիրականի մէջ, որ ստորագրված է Պրուտոմմէի անունով, նկատողութիւն է առնում այն վարքերից մէնը Սոլովէյկի վարքը և ծանօթացնում է մեզ այն մարդկանների դրութեան հետ, որոնք մինչև այսօր կրօնական ազատ կարծիքների պատճառով տանջվում են իրանց ամրողջ կեանքը վանքի բանտերի մէջ, չնայելով ստեղծների անունով: Ցօգուտ ազատութիւնը վերահաստատելու համար պէտք է հրապարակ հանել որ պ. Արմենակը Վիլայեթ Թավրէզի երկտեղ գպրոցների քննութիւնների ոչ միկին ներկայ չէ եղել և չէ տեսել, և հետևապէս սխալ են իր տուած տեղեկութիւնները:

Ե. Ն. Օրբէլեանց

—

Չորեքշաբթի օր կարդացանք «Մշակի» միայն կէս թերթը դուրս բերելուց նոր էինք անցել Դամբեանց եղբայրների ապարանքը: Այժմ «Մշակը» ապրում է նոր տառերով:

—

«Մշակի» բաժանորդների թիւը հետզհետէ աւելանում է: Այժմ ունինք 1010 բաժանորդ և բայն որոնից օրական ծախվում է Թիֆլիսում առանձին համարներով մօտ 60 հատիկ: Այսպիսով «Մշակը» ունի այժմ ընդամենը 1070 բաժանորդ: Զրիտար ստացվող համարները չենք հաշուում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՆԱՍ ՁԼՐԱՉԻ ՁԱՒԸ

—

Մեզ ուղարկեցին Մշեան Ձէրագի Շնաւի Թարգմանութիւնը, որ նա կարդացել է Անգլիայում, Կորդէն կլուբի մէջ: Ահա տալիս ենք այդ Շնաւը:

«Ձեւարը. Ներեցէք ինձ արտայայտել իմ շնորհակալութիւնն ձեզ այս ամենապատուական ակումբին (կլուբ) որ, գիս հրաւիրելով այս շքեղ ժողովին, ուղեց պատուել յանձն իմ հոյ ժողովուրդն, որում կը պատկանիմ: Ձերշմարտապէս բուռած է թէ Ուիչարա Նոքըճ Մարդիկ չէն պատկաներ միայն այն ցեղին որ կիրնք Ճնաւ, բոլոր մարդկութիւնն իրաւունք ունի անունդիմ պարծենալու (Ծափահարութիւնք): Հետևաբար, շատ բնական է որ մի հոյ թարգման կանդնի իր հայրենակցաց դատաստանների մէջտեղն այս խնճոյքին մէջ: Ձեւարը, հոյ ազգը Ասիոյ մէկ անկիւնն մէջ կոտուած և վայրի ցեղերէ շրջապատուած, սկսաւ, առանց խրատ ցոնելի եւրոպական քաղաքակրթութիւնը: Մի ազգ որ կարող է կարդալ իր յաւուկ լեզուով Համէր, Կիկերոն, Եէյքսպիր և Վանաէ, Շիլլէր և Վիքտոր Հիւկօ, չէ կարելոր ձեռք անուղղելի այն մեծ սկզբանց որք այսօր կը մղեն զնւրոպան դէպի նոր Հորիզոններ: (Ծափահարութիւնք): Ջեր փառաւորած սկզբունքը դոր այնքան պերճօրէն կը բացատրէք աշխարհի առջև հոչակած որ այն մարդն, որուն անունը կը կրէ այս կազմածը, և որ Անգլիա, ամէն տեսակ ազատութեանց այս կատարելոյն, առաջինն եղաւ ի գործ դնելու, օրհնեալ է թէ ի մտքին խրախուսութեան կեանքն հետևանաց և թէ ի մտքին բարոյական արժանեաց, որովհետև, ոչ միայն ազատութեան համար դիւրամատչելի կրնէ ամեն բերքերը, այլ և նաև, ամենքին շահերն իրատու կապելով, կը տանջէ ետր եղբայրութիւն մը ժողովրդոց միջև, և տրցամաք ալ, յառաջադիմութիւնը անխուսափելի հարկ մը կրնէ իւրացանելի ազէի հաշուի (Ծափահարութիւնք): Տարակոյս չունիմ, Ձեւարը, թէ մի օր աշխարհ հասնձայն ձեր այդ գաղափարին պիտի դառնայ: Այդ և առարկայն —ձեծ և վսեմ առարկայն—որում դուք կը հետամտիք: Բայց ներեցէք ինձ ըսել ձեզ, թէ այդ օրը չը կարնար ծագել մի ուրիշ սկզբունքի մը յաղթութիւնէն յառաջ,—այն է ազգայ ազատութիւնը (Ծափահարութիւնք): Կրր եւրոպայի մէջ վաճառականութեան ազատութեան խնդիրը վէճի նիւթն է, դուք որ զայն կը պաշտպանէք, և որ կը ջանաք անոր ընդհանրական դործադրութիւն մը ցոյց, պէտք չէ որ մոռանաք թէ Ասիոյի մէջ կը գտնուի ժողովուրդ մը որ առևտուրն արտադրելու ազատութիւն չունի, և բնութիւնէն մեռնելու կերպիւ նպաստաւոր երկրի մը մէջ որ խանձարուրքն եղած է հանճարեղ և գործունեաց ազգայ, հարստահարութիւնք կը գառապարտեն ապրելդրողն ի կոծանումն և ապատզեն ի տուլ: Դուք այժմ կը խնդրէք և կը հաշակէք խաղաղութիւնն, և իրաւունք ունիք, դի պատերազմը մարդկութեան համար թշնամութեանց մեծագոյնն է, և, ինչպէս այլուր լսած եմ, մարդոց մի հատուածական նախանձն է Աստուծոյ դէմ Սակայն, Ձեւարը, պէտք ժամանակ որ պիտի գնուի ժողովուրդ մը, ընդունակ յառաջադիմութեան և քաղաքակրթութեան, բարբարոսի մը բնութեան տակ, որ չը գիտէր, որ չուզեց երբէք գիտնալ թէ ինքզինքն ինչպէս կրթելու է, խաղաղութիւնը միմիայն կեղծիք (humr) մը կարող է լինել, և ձեր մը ընդդէմ մարդկութեան: (Լաւ ցէք, լաւ ցէք) Ձեւարք, դուք կը հասկանաք այս ձշմարտութիւնները. ձեր սկզբունքը կը մղէ դձեզ անդիմադրելի կերպիւ դէպի այս արդիւնքը: Եւ դուք վստահութիւն ունիք այն հոյակապ անձին վրա որ ձեր վստահար հայրենեաց բաղդին կը նախագահէ: Քոյլ տուէք ինձ յաւելու այսաեղ թէ Արևելքի մէջ, նորա պաշտօնավարութեան լուսն ամենամեծ ցնծութեամբ ողջունեցաւ բոլորն այն տերդին ուր ակնարկները կը բաբախեն ազատութեան համար: (Ծափահարութիւնք):

«ГОЛОСЪ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—

Голосъ լրագրի մէջ տպված է հետևեալ թղթակցութիւնը Երզրումից օգոստոսի 20-ից:

Ռուսների յիշատակը այսաեղ անջնջելի է: Հաղութիւա տան մէջ չը կայ մի ռուս օֆիցերի յիշատակը: Իւրաքանչիւր օֆիցերը թողել է ի յիշատակ մի խաչ, պատկերկամ իր լուսանկարը: Ռուս օֆիցերները, բացի այդ ընծաներից, ամէն լաւ էլին կարող ընծրհակալ լինել այն հիւրասիրութեան համար, որ հայերը արել են նրանց:

Այն տան մէջ, որի մօտ ես իջել էի, ուներ երկերը առաջնորդող մանուկ ոգով նախապահ, բժիշկ Էֆէնդիների պատկերը: Գիտք էր ասելու, թէ ինչպիսի սրտութեամբ էր պահվում ռուս բժշկի յիշատակը. պատկերը հարուստ, ծաղիկներով և պսակներով զարդարված ոսկէ շրջանակի մէջ էր դրված: Տեղացի հոյերը չսփսաղանց երախտագէտ էին նրա նուանդատ պատերազմի համար տարած ոգիկ հիւանդութեան ներկի դէմ, որ բանը տպանում էին տարատիզի կերպով տարածվելու:

Քանի որ առաներդ Երզրումի մէջ էին, հարերը միշտ վերջին բաղ էին հատուցի որ նրանք կերակրէին Այդ պատճառով հարերը շատ քիչ էին հոգում թիւրքերի հետ նախկին յարաբերութիւնները պահպանելու մասին: Այդ հարերի յոյսերը անդիտակցաբար թաղվեցան, երբոր պատերազմը տեղի ունեցաւ մեծ ընդդիմադրութիւն ցոյց տալ թիւրքերի բանակութիւններին Թիւրքերին հալածելու համար հարերը վճռեցին նրանց և ոչ մի յանցանքը անպատիժ չը թողնել:

Օրերում մի թիւրք ասպետանաւոր, անցնելով ձիով մի փոզոցով, ընկաւ ձիուց, որ վախեցել էր մի հոյ երեխայի յանկարծակի երևալուց: Նրը բարկացած ասպետանաւորը մտրակը բարձրացնում է հոյ երեխայի վրա, այս վերջինը հանում է լըցրած բմբղվիկը, ուղղում է թիւրքի վրա, սպառնալով խոյն նրան ապանել: Թիւրքը պահում է մտրակը, նստում է ձիու վրա և հեռանում է, ասելով. «Հոյ դիսի գազանն»:

Տեսնելով հարերի այդպիսի արամադրութիւնը, թիւրքերը շուտով հանգստացան: Դեռ մինչև այժմ հարերը անդադար կրկնում են թիւրքերին թէ հէնց որ կը կրկնվին առաջվոյ անկարգութիւնները, նրանք իսկոյն կը հրաւիրեն առաներին Երզրումը վերջնականապէս դրաւելու համար: Թիւրքերը այնպէս ձնշված են Ռուսաստանի պատերազմական ոգիցութեամբ, որ մինչև այժմ հաւատում են այդպիսի սպառնալիքներին:

Առհասարակ Էրզրումի վիլայեթի հարերը սուրը և հրացիզ վինչի բաւական մեծ պաշար ունին Այդ պատճառով նրանց յարաբերութիւնները թիւրքերի հետ այժմ բոլորովին փոխվել են: Ինձ ասացին, որ հարերը գինաւորված ընկերութիւններ են կազմակերպել, որոնք ուշադրութեամբ հետևում են անցքերի ընդդացքին, որպէս զի հարկաւոր դէպքում իրանց օգնութիւնը տանի իրական և օգտաւէտ դարձնեն: Հաւատացնում են, որ թիւրքաց կառավարութեանը յայտնի է այդ ընկերութիւնների դոյութիւնը, բայց նա ոչինչ չէ կարող անել: Նա միշտ մի պատասխան է տալիս, որ այդ բոլորը անվում է ազգական ազատհովութեան համար թիւրքերից և քրդերից:

Այսաեղ շատ են խոսում Հայաստանին շուտով տրվելի ինքնավարութեան մասին և ասելացնում են, որ եղիսպատոսական առաջին մինիստր Նուբար-փաշա, իբրև հայ, երկրի անվտանգ կառավարիչ կը նշանակվի: Երեւի այդ նշանակութիւնը նրա հետևանք է, որ Նուբար-փաշա նորերում մեծ փոխը Նուբարի Հայաստանի սովհանների: Պատուաւոր ձերունները ասում են, որ Նուբարի, կամ մի այլ փաշայի նշանակելը հարերին չի բաւականացնի: Ահա թէ ինչ ասաւ ինձ ձերունիներից մէկը այդ առիթով. «Ոչ, Նուբար փաշա թէպէտ լաւ մարդ է, բայց նա էլ ճեռ կրոնքներից է, իսկ թիւրքաց ճեռ ազգը մեզ բաւական ձանձրացրել են: Եթէ հարկաւոր կը լինի անվտանգ կառավարիչ ունենալ աւելի լաւ է մենք յառաջադիմական մի քայլ կանենք և մեր ժառանգականոն կառավարիչ ահա ինչպիսի մարդ կընտրենք»: Այս ասելով ձերունին մեկնեց իր ձեռքը դէպի հիւսիս և ամենքը նրան հետացան. ձերունին ակնարկում էր այն երեխի մարդուն, որ երկու տարի առաջ յայտնի էր Հայաստանի մէջ, իսկ այժմ աջողացնում է Ռուսաստանի խաղաղ առաջադիմութիւնը: Այդ մարդու անունը այսանդ դիւթական ազդեցութիւն ունի:

Այսաեղի անգլիական հիւպատոս պ. Տրուսեր նորերում ուղեորվեցաւ Վանա, որտեղ նորերում ապրում է մեծ թիւով հոյ գործեր են պատրաստվում: Ոյովհետև այդ ձեռնարկութիւնը կապված է անձնական վաստակի հետ, այսաեղի առևտրական հիւպատոսը էր հետևեց Տրուսերի օրինակին Վանի հիւպատոս Կէչոյեանն առաջին գնկուցութիւներ առանալուց յետոյ, պ. Տրուսեր սկսաւ գործել Նահանգի ձանապարհը, որ Վանից գլխաւոր քաղաքներին ձանապարհներից մէկն է: Ֆրանսիական նոր հիւպատոս պ. Լակոստ հասաւ այսաեղ: Նրա մասին գեռ ոչինչ չէ կարելի ասել, որովհետև նա գեռ ոչինչի մէջ չէ խառնվել Բայց սկզբնական տպաւորութիւնների համեմատ ամենքը առում են, որ նա մտերմանալ կարողութիւն չէ, ինչպէս Ֆրանսիական նախկին հիւպատոս Ժիլբեր և որ նա ազատասիրտ մարդ է: Գաղաք մտնելու ժամանակ նա հանդիսով ընդունվեց հայ եկեղեցականներից, որին նա ասաց, թէ ինքը եկել է պաշտպանելու «ոչ թէ կրօնական սկզբունքները, այլ ազգային իրաւունքները»:

Նորերում ես ներկայ էի հարերի ազգային մեծ ուրախութեան, որ իրաքանչիւր տանից վրա էր հանում պատի վրա Այդ լեռան վրա սկիզբ է առնում Եփրատ գետը, որ պտտվում է Հայաստանի ամբողջ հարաւային մասերով: Այդ լեռան վրա սկիզբ են առնում Ասդրատիկ կոլոն է կազմում Ասանդութիւնը ասում է, որ այդ լեռան մէջ թաղված էր կառապանների հաղածված հաշը, որի վրա Փրկիչը խաչված էր և, երբ կառապանները փորում էին հողը բիրտանական սրբութիւնը ձեռք բերելու և պրծնելու նպատակով, փորված տեղից յանկարծ ջուր բղխեց և բոլորին խեղդից իր հեղեղներով: Ահա այդ հեղեղները սկիզբ առին Եփրատ գետին, որ մինչև այժմ էլ իր ոյժերը նրանցից է առնում:

6,700 ֆուտ բարձրութեան վրա աչքիս առաջ բացվեցաւ փոքրիկ բլուրներով շրջապատած մի տափարակ Որովհետև տափարակից դանազան ուղղութիւններով սկիզբ են առնում չորս գետեր՝ Տիգրիս, Եփրատ, Արաքս և Ջոլոխ, այդ պատճառով երկրի առանձնութիւնը ասում է, որ այդտեղ է եղել բիբլիական Եդեմը: Պատմում են, որ մի Փրանսիացի մի քանի տարի առաջ ուղեւորվեցաւ Հայաստան միայն այն նպատակով, որ անձամբ տեսնի Ադամի կալուածները, բայց դժբախտաբար չը գտնելով այդտեղ բիբլիական բոյսեր: Ինձ մինչև անգամ ցոյց տուին այն թարգմանին որ օգնում էր իր ձեռնարկութեան համար ահագին փողեր ծախսող Փրանսիացուն:

Այստեղի հայու հիներդ չափազանց զգեցիկ են: Նրանք բաց երեսով են մեծ գալիս և հագնում են ինքնուրոյն, ազգային հագուստ, որի յատկանիշն է կամրամ կարմիր, կամ մարու գոյնի, ոսկէ դրձերով կարված գոշնոց: Գլխի զարդարանքը շատ հարուստ և գեղեցիկ է: Սեռահիները շատ քիչ են, մեծ մասամբ այստեղի հայուհիները շէկահերներ են, մեծ և կազդուր աչքերով:

Խմբագիր—հրատարակող ԳԻՒՏՈՐ ԱՐՇԱՒՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«ՓԱՐԱՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Ա յս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկերք, յորոց ութն՝ նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր Հանդիսի համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Ա յվազեան արքեպիսկոպոս, Միքայէլ Միանասարեանց, Նուբար-Փաշա, Կարին քաղաք, Պետրոս Գայոց Հայոց նկեղեցին, Արճարան Հայոց ի Կարին, Սուքեաղ Հայ ընտանիք ի Վան, Վան քաղաք, Կաղզմ Հայերէն աւետարանին, Նուիրելոյ Գորին Կայսերական Մեծութեան ի Համիտուղկոսէն ամենայն Հայոց:

Ներկայ ամի բաժանորդութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն առնուլ կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ:

Տփխիսում առնուել կարելի է պ. Ղ. Գրիգորեանցի և Կենդրոնական գրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Հայրապետ Մ. Մանուկեանց

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարևոր մի գիրք է «Հին ուրուագիծ բանից նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 հատոր, աշխատ. ա. պ. Կոստանեանցի:

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած գրաբար:

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի ճիշտ թարգմանութիւնն է.

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարևոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական տախտակներ և յատկութիւններ:

Վաճառվում են երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25.,

Աղքատին դպրոցների համար 10 օրինակից առնողին 10% զեղչում են կը գրուի. դնելու համար դիմել—Ալէքսանդրապոլ—Յովսէփ աւագ քահանայ Կոստանեանցին.

Տփխիս—Կենդրոնական գրավաճառանոց:

Մոսկվա—Հայոց Նկեղեցու երիցփոխան պ. Մելքոն Փանեանցին:

5—10

Մի հայ գերդաստան, որը բնակվում է Մայիսպատ, հրատիրում է հայ օրիորդ—իմացող Հայերէն, Ռուսերէն և Վաղղերէն եզուներ, դիպուած և երաժշտութիւն, անհրաժեշտ հայ տեղը ընդունելու, 600 րուբլ տարեկան ռոճիկով: Ճանապարհի ծախսը առնում է գերդաստանը իր վրա: Ցանկացողները՝ իրանց պայմաններով՝ կարող են դիմել նամակով՝ Въ Майкопъ, Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алиханову.

4—10

Թեմական վերատեսուչ Գ. ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆ յայտնում է, որ նա այժմ բնակվում է Կուկի, Սիմէոնովսկայա փողոց, տուն Սարգիս Ալէքսանդրեանի №-16:

3—4.

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԻՆՆՈՒԹԻ մէջ սաստկել է մեծ քանակութեամբ Թէյ ուղղակի Թէյադործներից, նոյնպէս ՑԵՏՐԱՏ ՄԱԳՆԵԶԻԱ ծախսութեան դէմ և կաթուլեան փօշի և ՀԻՒՈՒԿ սարսափելիկ հիւանդութիւնների դէմ:

8—10.

Ա յս օգոստոսի 20-ից Օրբէլ Օրբէլեանցի և Կարապետ Թէլեխեանցի մանուածոյ ուսումնարանում կը սկսուեն նորեկ աշակերտների ընդունելութիւն: Ուսումնարանը պահպանում է գիշերօթիկ և ընդունում կիսապանսիոնաշակերտներ, պարապմունքով նրանց Տփխիսում բոլոր միջնակարգ դպրոցների ուսումն և երկրորդ գարնան համար:

5—6

ՄԻ ՀԱՑ ԸՏԱՆԻՔՈՒՄ ընդունում են ԳԻՇԵՐՕԹԻԿՆԵՐ արժան վճարով 8—15 տարեկաններին, ԳԱԻԱՌԱՑԻՆՆԵՐԻՑ: Հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը:

3—4

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՅՐԱԾ, հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարաններում 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑԻՉ պաշտօն առանձ բուցատպէս ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒՐՔԱՆՈՒԹԵՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և դաւառներում: Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ կամ ԼՆԴԻՀԱՆՔՆԱՅԻՆ ԴՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

21—22.

Վլադիկավկասեան Օղիի գործարանի պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՌԻՒ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսելոյն ծախել ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետևեալ անուններով. ՍՊԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԴ: Շիշը ամանով արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., կ., ամէն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունին: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զիջում է անելում: Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հայոյ ՍՊԻՐՏԻՑ շողիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՂԱՓԻ ամենալաւ գործարանների մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Պ. պ. գնողներին ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նրանց վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղինների պահեստը գտնվում է Միքայէլեան կամուրջի վրա, Յենոթաչնայա հիւրանոցի տակ, Լիխաչինսկու տանը, Վլասովսկի արձանի դիմացը: 5—8 (2 շար.)

ՆԻՀԱԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒԻՏՈՑԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Գաւրօնակի կանանց և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսիցկի և Գօրաձևիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խորուրդիական և աչքերի հ., Շաևմ բօրսկի վէներական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Մենկովիչ խորուրդական հ.. Միրօշնիչէնկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցկի ներքին հ., Բախտուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ:

Չորեքշաբթի Լիսիցկի ներքին հ., Շաէյմբօրսկի վէներական և կաշու հ., Աստուածատուրով կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Գաւրօնակի մանկաբարձական և կանանց հ., Միրօշնիչէնկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցկի ներքին հ., Քիւչարեանց սիրիլիսի և սեռական օրգանների հ:

Ուրբաթ. Մինկեվիչ խորուրդական հ., Լիսիցկի ներքին հ., Բախտուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շաէյմբօրսկի և Աստուածատուրով ներքին և կաշու հ:

Շաբաթ. Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցկի ներքին հ:

Առաւոտեան 9 ժամից մինչև 1 ժամը ընդունում է իր տունը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցկի

ՅՈՎՍԷՓ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ՄԵԼԻՔ-ԲԷԳԼԱՐԵԱՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԲԱԺԱՆՈՒՄՆԱԲԱՆԸ (Թիֆլիս, Սապօվայա փողոց, տուն Տատունովի, № 34) յայտնում է, որ լուացուցիչ և ընդունական քննութիւնները կը սկսվեն օգոստոսի 25-ին, իսկ ուսումը սեպտեմբերի 2-ին:

3—4

Ներկայ ամսուայ սեպտեմբերի 15-ին Թիֆլիսի Նահանգական դատարանում (Օկրուժնոյի Սուդում, լինելու է տօրգ (աճուրդ) Հանդուցեալ Արկադեայ Դամեզովի Հողերը ծախելու համար, որոնք գտնվում են Բօլշաուի Սարաչլու գիւղում, Շուլաւէրի մօտ: Մանրամասնութիւնը կարելի է կարդալ «Кавказъ» լրագրի № 186 տկրութեան յայտարարութեան մասում:

Մի հայ երիտասարդ կամենում է գործակատար լինել առհասարակ մանուфակատուրնի մագազինում:

Յանկացողք իրենց հասցէն կարող են թողնել «Մշակի» խմբագրատանը:

1—5

ԳՐԱՆՈՒՄՈՒՆԻ քարեր ընդունում են ՕՐՄԱՊԵՏԵԱՆ ժամ 9—1 ԳՐԱՆՈՒՄԵՐՈՒՆ, ԳԱՐՄԱՆԵՐՈՒՆ լեզուների և ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ դասեր տալու համար: Սօլօլակի, տուն ՕՐՄԵԼՈՒՄ № 14:

1—3 (5)

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ԳԵԿԱՐՆԵԱՅԻՆ կից կը բացվեն ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԷ, ՇՈԿՕԼԱԴ, ԹԷ և պատրաստված հանքային զանազան ջրեր:

39—40

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՕՆՖԻԿՏՆԵՐԻ, ՊԵՐՕԺՆԻ, ՍՈՒԽԱՐԻ պահպանութեան, մուրաբայի, և բնաւոր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԻԿՏԻ, և ամեն տեսակ կանդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի դներով: Պատուէրները կը կատարվեն ամեն ճշտութեամբ, և խոզմտաբարգանկացողք կարող են դիմել ինձ հետևեալ հասցէով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ փուռս. կոնֆէկտ պատրաստողների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Ախինազարեանց.

2—50

Դուրս կան մամուլի տակից և վաճառվում են կենտրոնական և Զ. Դրիգորեանցի գրախանութներում Ս. Մանուկեանի հետևեալ դասագրքեր.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (ա. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

Дозволено цензурою Тифлисъ, 4 сентября 1880 г. Տպարան Դաւթեանց եղբայրների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 156 Սեպտեմբերի 6 (18) 1880 Սեպտեմբերի 6 (18) № 156

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարեկանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Բաժանորդագրութիւնք ընդունւում են միմիայն Խմբագրատան մէջ:

Յայտարարութիւնները գնւում են ուղղակի
Տփղիսում. Редакція „Мшакъ".

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունւում է ամեն ժամ:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՄՇԱԿ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական տեսութիւններ:—Ներքին տեսութիւն: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Հայաստան:—Մշակոյթ և գիտութիւն:—Յայտարարութիւններ:—Բանասիրական: Մօսկուայի և Ս. Պետերբուրգի հայոց եկեղեցիների կալուածական խնդիրը:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏՈՒԹՈՒՆԵՐ

Երևանեան խնդիրը դարձեալ վճռված չէ: Եւրոպական պետութիւնների պահանջները Ռ. Դուռը մինչև այժմ չէ կատարում: Պետութիւնների ծովային ցոյցը օրից օր ապատվում է: Ոչ Ջերնօգօրիայի, ոչ Յունաստանի, ոչ էլ Հայաստանի խնդիրը վերջնական լուծումն չեն ստանում:

Ռ. Դուռը կարծում է թէ կը բաւականացնի եւրոպական պետութիւններին նրանով, որ վճռել է իր միտքը: Արտաքին գործերի երեւելի մինիստր Աբեդդին-փաշան, այդ մասին հեռագրեց, յայտնելով, որ Դուռը ընդունում է Ջերնօգօրիայի պահանջները:

Օսմանեան փաշաներ: Դրանից յետոյ, գործերի դրութիւնը չի փոխուել: Թիւրքիայի մէջ մինիստրների փոխուելը ոչինչ նշանակութիւն չունի. այս ինչ փաշայի տեղ այն ինչ փաշա է նշանակւում, բայց ոչ միևնոյն կառավարութիւնը, քաղաքականութեան մի յայտնի գաղափար չէ ներկայացնում....

Երևանեան միութիւնը քանուած է, այն միութիւնը, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը ինքն գաղտնի կերպով կազմակերպել էր, որպէս զի ընդդիմադրի Ջերնօգօրիայի պահանջներին: Այդ միութեան միութիւնը դեռ ճնացորդ էր Պիկօնաֆիլը դի մինիստրութեան Թիւրքաստէր ուղղութեան ներգործութեան:

Այժմ, երբ եւրոպական Թիւրքիայում չյաջողեցաւ մի մահմետական գինուորված միութեան կազմակերպութեան պահպանելը, Ռ. Դուռը մտածում է աջողեցնել նոյն սեռակ միութիւն իր սահման երկիրների մէջ, այն է Հայաստանում: Ընդդեմ կան միութիւնը կազմակերպած է Հայաստանի քրիստոնեաների դէմ, Անգլիան պէտք է բողոքի Թիւրքիայի այդ տեսակ քաղաքականութեան դէմ:

Ասում են որ Հայաստանում նշանաւոր շարժում կոյ, որ Հայաստանի այլ և այլ տեղերում երևելի Հայերի գինուորված խմբեր, որոնք գործում են քիւրդերի դէմ:

Ինդպէս այդ մասին մենք դեռ ևս տեղեկութիւն չունենք: Միայն հաւատալ կարելի է ասել, որ եթէ այդ լուրը մասամբ էլ ստուգվի, Թիւրքաց Հայերի ձեռքով զէնքի բարձրացնելը առելի կատաղեցնի Հայոց խնդիրը, քան Թէ նրանց ամենագօրեղ գրաւոր բողոքները Թիւրքերի և քիւրդերի Հարաստահարութեան դէմ:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲՈՐՋԱԼՈՒՒՑ մեզ հաղորդում են: Ամառը չէնց որ ծառերը կանաչում են և բոլոր թուրք ազգա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄՕՍԿՈՒԱՅԻ ԵՒ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

«Голосъ» լրագրի № 229 բանասիրականի մասնում, իշխան Բեհբութովի առորագրութեամբ, տպուեցաւ մի յօդուած, որի մէջ նկարագրված էր Մօսկուայի և Ս. Պետերբուրգի հայոց եկեղեցիների միլիոնաւոր արժէք ունեցող կալուածքների այժմեան անյախանձելի դրութիւնը, նրանց արդիւնքների վատնումը և տեղային հայ հասարակութեան դժգոհութիւնները այդ կալուածքները կառավարող և նրանց հոգաբարձու իշխան Աբամելիքի դէմ:

Իր յօդուածի սկզբում պատուելի հեղինակը, խնայելով ազգասարակ բոլոր գանձութիւններին պատկանող եկեղեցիների մասին վրայ, յայտնում է այն միտքը, թէ եկեղեցական գումարների, եկեղեցական կալուածքների կառավարութիւնը Ռուսաստանում գտնւում է միօրինակ անկարգութեան մէջ, ամեն տեղ նկատում են մի և նոյն անշահ, անպատեան վատնումները: Պատերազմի մէջ գլխաւոր հրամանատարի դրամական կարգադրութիւնները, ասում է հեղինակը, կնմանուլի են ներքարկում, բայց եկեղեցու երեցփոխանները միշտ ճնում է անշահ տէր եկեղեցական գումարների: Աւելի խոշտանգական ձև է ստանում առանց կնճռորի անտեսութիւնը, երբ նա ծանկում է կեղծ հաշուառութեան մէջ: Իրերի այդ դիմագիծը առաջ է գալիս մի կողմից ծխական ժողովրդի անտարբերութիւնից, միւս կողմից, հոգևորականների աչառութիւնից, որոնց ամենալաւ ներկայացուցիչները անկարող են վնասակար հակառակելել եկեղեցական երեցփոխանների ինքնիշխանութեան դէմ: Այդ բոլոր բողոքները չանգիստում են այն անձինքների կամակորութեանը, որոնք ունեն առանձին շահեր չին, սահմանական կարգերի պատրանքների մէջ: Իսկ Թէ ոլորան նպատակաուորւում են այդ կարգերը եկեղեցու շահերի համար—յայտնի է ամենին և մեզանից իւրաքանչիւրին: Այդ կարևոր հարցը Թէ ուղղափառ եկեղեցու և Թէ այլ դաւանութիւնների վերաբերութեամբ ընդհանուր նշանակութիւն ունի: Այդ մենք անհամում ենք լրագրական տեղեկութիւններից, Թէ որչէս ծխական ժողովրդի կուրը երեցփոխանների ինքնակամութեան դէմ միշտ ճնում է ապարդիւն: Մի այսպիսի կռիւ սկսեց, ի Թիւս այլոց, Մօսկուայի և Ս. Պետերբուրգի հայոց եկեղեցիների ծխական ժողովրդը, որ իրաւացի կերպով ցանկանում էր իր եկեղեցիների ժեծագումար արժէք ունեցող կալքերը ազատել անշահ տնտեսութեան վատնումներից:

Այնուհետև պատ. հեղինակը, կամենում է բացատրել, Թէ ինչու մայրաքաղաքների հայոց եկեղեցիների կալքերը, հանդանակ եկեղեցու գրեթէ ամենագեղեան, հանդանակ ժողովրդի և բարձր հոգևոր իշխանութեան կանքի, կառավարվում են մասնաւոր անձինքների ձեռքով, առանց հասարակութեան մասնակցութեան: Այդ ամենով նա գիտում է հիշեալ եկեղեցիների հիմնարկութեան պատմութեանը:

Անցեալ դարու սկզբում երբորդ Քահանաների սկզբում, Եկատերինա II կայսրուհու արքունի ակնեմամասն (повсюду) Մոսկուայում և Ս. Պետերբուրգում հիմնել եկեղեցիներ, որ իրանց կրօնի համեմատ ժամասացութիւն կատարվի: Գրվիցա բարձրագոյն հրամարտակ, որով Թոյլ էր տրվում յիշեալ շէնքերի կառուցումը, և հրամայված էր պօլիցիային ցոյց տալ շէնքերի համար յարմարաւոր տեղեր: Ամենաողորմած Կայսրուհու շնորհած հողերի վրա շինվեցան եկեղեցիները, կամաւոր նուիրատուութիւններով, որոց մէջ նշանաւոր մասը պատկանում էր յիշեալ ակնեմամասնին:

«Ս. Պետերբուրգի եկեղեցին կառուցանելու ժամանակ, Յովհաննէս Լազարեանը, հոգևոր իշխանութեան համաձայնութեամբ, շինեց և կենդանի հողի վրա երկու քարաշէն տներ, այն պայմանով, որ նրանք պիտի դառնային եկեղեցու կառավարչ տեղապահութեանը, երբ նրանց եկամուտներից կը առացվէր շինութեան վրա ծախսված գումարը: Բայց 1800 թվին Յովհաննէս Լազարեանը խնդիրքով դիմեց Էջմիածնի Յովսէփ կաթողիկոսին, յայտնելով, Թէ իր դէպի եկեղեցին ունեցած ջերմեռանդութեան պատճառով, իր շինած տները նուիրում է յօգուտ Ս. Պետերբուրգի հայոց եկեղեցիների: Այս խնդիրքի հետ նա ներկայացրեց կաթողիկոսի հաստատութիւնը և այն գրչիները, որոնք բռնանալում էին իրանց մէջ ընծայված տների կառավարելու պայմանները, Թէ նրանց արդիւնքների և Թէ հսկողութեան վերաբերեալ:

Պայմանները գլխաւոր-պէս էին հետևեալները.

Մինչև Յովհաննէս Լազարեանի և նրա կնոջ մահը կալքերը պէտք է մնային նրանց կառավարութեան ներքոյ: Բայց այդ երկուսի մահից յետոյ, այն տունը, որ եկեղեցուց գրա գալու ժամանակ գտնվում է ծախ Թևքի վրա, և նրան կից եղած շինութիւնները, այլ և միւս տան ներքի յարկում գտնված խանութները, որպէս և այն տոլը որ գտնվում է տաբէ Յարութեան եկեղեցու մօտ,—բոլորը, բացի տան մէջի գործարանքներից և կահ կարասիքից, պէտք է յանձնվէին եկեղեցական բարձրագոյն հրամարտակով, որով Թոյլ էր տրվում յիշեալ շէնքերի կառուցումը, և հրամայված էր պօլիցիային ցոյց տալ շէնքերի համար յարմարաւոր տեղեր: Ամենաողորմած Կայսրուհու շնորհած հողերի վրա շինվեցան եկեղեցիները, կամաւոր նուիրատուութիւններով, որոց մէջ նշանաւոր մասը պատկանում էր յիշեալ ակնեմամասնին:

«Ս. Պետերբուրգի եկեղեցին կառուցանելու ժամանակ, Յովհաննէս Լազարեանը, հոգևոր իշխանութեան համաձայնութեամբ, շինեց և կենդանի հողի վրա երկու քարաշէն տներ, այն պայմանով, որ նրանք պիտի դառնային եկեղեցու կառավարչ տեղապահութեանը, երբ նրանց եկամուտներից կը առացվէր շինութեան վրա ծախսված գումարը: Բայց 1800 թվին Յովհաննէս Լազարեանը խնդիրքով դիմեց Էջմիածնի Յովսէփ կաթողիկոսին, յայտնելով, Թէ իր դէպի եկեղեցին ունեցած ջերմեռանդութեան պատճառով, իր շինած տները նուիրում է յօգուտ Ս. Պետերբուրգի հայոց եկեղեցիների: Այս խնդիրքի հետ նա ներկայացրեց կաթողիկոսի հաստատութիւնը և այն գրչիները, որոնք բռնանալում էին իրանց մէջ ընծայված տների կառավարելու պայմանները, Թէ նրանց արդիւնքների և Թէ հսկողութեան վերաբերեալ:

Պայմանները գլխաւոր-պէս էին հետևեալները.

Մինչև Յովհաննէս Լազարեանի և նրա կնոջ մահը կալքերը պէտք է մնային նրանց կառավարութեան ներքոյ: Բայց այդ երկուսի մահից յետոյ, այն տունը, որ եկեղեցուց գրա գալու ժամանակ գտնվում է ծախ Թևքի վրա, և նրան կից եղած շինութիւնները, այլ և միւս տան ներքի յարկում գտնված խանութները, որպէս և այն տոլը որ գտնվում է տաբէ Յարութեան եկեղեցու մօտ,—բոլորը, բացի տան մէջի գործարանքներից և կահ կարասիքից, պէտք է յանձնվէին եկե-

Fonds A.R.A.M

բնակութիւնը քոչում է ամարանոցը (Ալաթխազի), խոհոյն սկսում է առազակութիւնն: Կողոպտելը մէկզմէկու տուն, հաց այրելը, խուրձ, դարման կրակ տալը այստեղ մի սովորական վրէժխնդրութիւն է դարձել: Թուրքերը իրանց կաշ կարասիքը պահելով խառն կամ շտկի զէկերի մէջ թագցրած են շտապում,—բայց մի որ և է ինամի կրակ է տալիս և այրում է բոլոր գիւղի մէջ գտնված ցորենի, խոտի զէկերը և տները: Այս օրերս այրեցին Բայբաղու գիւղում ու. Ծուրգէնբէգովի և նրա գիւղացիների շտկի ամպարի զէկերը. եղեռնագործութեան ժամանակ ու. Ծուրգէնբէգովի գործակատարը տեսել է պատահմամբ, ինչպէս կրակը վառել են ամպարի խուրձի զէկի տակ և վախել, բայց չարագործներին չեն կարողացել բռնել: Այսպիսի անգութ վրէժխնդրութիւնը ամէնայն օր կրկնվում են մի անմեղ և ինչին ինամութեան համար. օրինակ ու. Ծուրգէնբէգովինը, ասում են, իբր թէ, այրել են նորա համար որ նա ախորժած լինի արժան ծախել իր կալուածքը մի ուրիշ կալուածատիրոջ: Այսպէս ամբողջ Բոդշալուի շարուտ և մնձ քանակութեամբ հայերը ամէնայն տարի այրվում են և ժողովուրդը միշտ ապքաստութեան մէջ է: Մինչև երբ պէտք է շարունակվին այսպիսի չարութիւնքը:

—

ԹԻՓԼԻՍԻ քաղաքային վարչութիւնը յայտնում է հետևեալ տախտակների վրա, որ զօրութիւն կունենայ սեպտեմբերի 1-ից մինչև նոյն տարի 15: Թխած հացը յորներն ալիւրից, առաջին տեսակի, արժէ՝ ֆունտը 5 կ., երկրորդը 4 կոպէկ: Նոյն ալիւրից Բոների մէջ թխած հացը առաջին տեսակի ֆունտը 6 կ., երկրորդ 4½ կ.: Կրուպատակա առված ալիւրից թխած հացը, խառն ցորենի ալիւրի հետ՝ լավագներ առաջին տեսակի ֆունտը 7 կ., երկրորդ տեսակի 5½ կ., երրորդ 5 կ.: Ցաւարի մսի գները հետևեալն են: Առաջին տեսակի 1 ֆունտ արժէ 8 կ., երկրորդ 7 կ., տավի 14 կ.: Ոչխարի մսի 1 ֆունտ արժէ 9 կ., այծի մսի մի ֆունտ 7 կ: Այդ տախտակ պարտաւորիչ չէ միևնոյն պետական արդիւնաբերողների համար, որոնք իրանց միերքները ծախում են Թիֆլիսի հրազարակների և վաճառանոցների վրա:

—

ԿՕԹԻ պիտոյից մեղ գրում են: «Դժուար է մի առ մի թուել այն բոլոր աւազակութիւնները, որոնք կատարվում են Ղազախի գաւառում: Սրանից վեռ մի քանի ամիս առաջ Կօթի գիւղից երեք մարդ գնացել էին ջրաղաց, ցորեն տանելու: Ահա գիշերին մօտ 10 հոգի յարձակվում են աղայողների դէմ, որոնցից մէկին սպանում են, իսկ երկու միացածները կարողանում են փախչել: Դորանից յետոյ մի խումբ աւազակների պատահում են Կօթի գիւղի աւազարաններին, որոնց մէկին աւազակները բռնում տանում են և մի ամբողջ տարի այս մարդը անյայտացած էր: Մի տարուց յետոյ հովիւները գտնում են այդ մարդու ոսկորները: Ղազախում սովորական բան է սպանել, կողոպտել, չարատարել. սակայ չէ անցնում որ մի 5 կամ 6 մարդ չը սպանվին: Իսկ տուն կտրելը, տաւար, ոչխար, ձին գողանալը դրանք շատ սովորական բաներ են:»

—

«Մշակի» խմբագրութիւնը խնդրում է իր բոլոր բղխակիչներից խմբագրութեանը նամակ կամ յօդուած դրելու ժամանակ՝ մաքուր և արձանագիր է խոշոր գրել և տողերի մէջ բաւական սպիտակ տեղ թողնել դրատելու համար: Հակառակ գէպքում նամակները և յօդուածները, առանց կարգացված լինելու անտիպ կը մնան և ուղղակի խմբագրական գամբիւղը կը մտնեն:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ *)

—

Պ. ՕՆՍԼՈՒ Հայոց խնդրոյն նկատմամբ Սըր Զարլզ Տիլքի տուած պատասխանէն դոհ չէր լինիր, և կը կարծէ թէ ժողովն ալ չը կըրնար գոհ լինիլ: (Ուշագրութեան արժանի) Ըստ ւեցաբ թէ Անգլիական կառավարութիւնը միւս պետութեանց հետ համաձայնու թեամբ դործել որոշած է Սրմինիոյ և Փոքր-Ասիոյ մէջ բարենորոգութիւններ դործադրել տալու համար. բայց Սրր Զարլզ Տիլքը ոչ և կրնայ չը նշանակել թէ այդ բարենորոգութիւնք ինչ բնութիւն պիտի ունենան, ինչ տեսակ բան պիտի լինին Պատուարժան երեսփոխանին (Պ. Պրայս), որ այս խնդիրն յայտնած էր, Սրր Զարլզ Տիլքի բանախօսութիւնը լսելէ յետոյ կրնայ պատասխանել թէ «Ընդհակառակ եմ,—ոչինչ ըսելու համար:» Գիտեմ որ (կրսէ Պ. Մնաքը) Հայոց խնդիրն յոյժ դժուարին խնդիր մ'է, և մեծ հոդ պէտք է տանիլ որպէսզի այդ դաւառաց Իսլամ ժողովուրդն այն գաղափարը չը առնայ թէ Անգլիական կառավարութիւնը մտադիր է կրցածն ընել ընդդէմ Մահմետականաց: Սրր Զարլզ Տիլք, նախարարութեան կողմանէ պատասխանելով յայտարարեց թէ՝ Անգլիական կառավարութիւնը դոհ չէ Թիւրքիոյ կողմանէ տէրութեանց համաձայնած ծանուցագրին արուած պատասխանէն. բայց որ և է կերպիւ չը ձգտեց թէ ինչ գոհ չէր: Սրր Զարլզ Տիլք ցուց այս իրիկուն որ եթէ Թուրք կառավարութիւնն իւր խոստումներն ի գործ չը դնէ, և կամ գոնե որ և է կերպիւ դարման չը տանի ներկայ վիճակին, պ.ին. Գադուհուղին կառավարութիւնը պիտի առաջարկէ որ բռնական միջոցներ գործածուին: Եթէ այդպէս է, Անգլիոյ վրա մեծ պատասխանատուութիւն կ'իյնայ: (Մտիկ ըրէ՛ք, մտիկ ըրէ՛ք: Ձեմ ընդունիր որ Անգլիա Թափառիկ պաշտօն մ'ունենայ ամեն երբ կրնի վիճակը բարւոքելու: Պիրմանիոյ մէջ իրաց վիճակն յոյժ դէշ է, և այդ այնպիսի երկիր մ'է որ՝ եթէ հնար է, Անգլիա պարտի բարւոքել, քան որում մեր Ընկերական աստղաւածոց կիյնի է: Ժողովոյս նախաթոռ ներկայ շրջանին աւարտելէն առաջ՝ կը յուսամ որ Առաջին Նախարարը՝ (Պ. Կլատսթան)՝ պիտի իմացունէ խորհրդարանին թէ Անգլիական կառավարութիւնը կուզ՝ զօրութիւն ի գործ դնել թէ ոչ: Ձեմ կարծեր որ Անգլիական ժողովուրդը կառավարութեան այսչափ ընթացքէն գոհ լինի: Ըստեցաւ թէ բան մը պիտի լինի: Ի՞նչ է այդ բանը: Մենք խնդիր մ'է այս: Եթէ զօրութիւն ի գործ պիտի դրուի, պէտք է որ երկիրը գիտնայ: Որոշ տեղեկութիւն չունինք: Կառավարութիւնը բարի վարչութիւն ներմուծելու համար բանաւոր և խոհեմ միջոցներ ձեռք պիտի առնու եղեր դրան նկատմամբ, բայց անորոշ բաներ են ասոնք:

ՍԸՐ Ռ. ԼՈՍԸՆ խօսք առնելով կը խոստովանի թէ ինք Հայոց նկատմամբ շատ քիչ բան գիտէ. պլպիկուց ի վեր լսած էր թէ Հայք գրեթէ ամենամեծ խաթարանեըն են Եւրոպիոյ մէջ (Մ ի ծ ա դ ն ե ր), —ո՛չ, աշխարհի մէջ. (Օ՜, օ՜ և Մ ի ծ ա դ ի) *) Ես (կը յարէ Սըր Լոբն) ամենափոքր գիտութիւն չունէի Հայկական խնդրոյն կամ ուրիշ ո՛ր և է խնդրոյ վրա խօսելու, մինչև որ պատասխան բարեկամիս խօսքերը լսեցի, և կը խոստովանիմ որ լսածներս մեծ երկիւղ ազդեցին ինձ: Ժողովոյս մէջ չը կայ մէկն, որ ինձմէ աւելի սաստիկ կերպիւ նախորդ նախարարութեան (Լորտ Պէքոնսֆիլտ մի նախարարութեան) ընթացքը դատապարտած լինի. երբ Նա Ռուսիոյ դէմ պատերազմական դադաւոմ մը դրդռելու վրա էր, և ոչ ոք ինձ չափ ուրախացաւ երբ տեսայ որ այդ նախարարութիւնը պաշտօնանկ կը լինէր գլխաւորապէս իւր արտաքին աշխարհավարութեան պատճառաւ: Բայց այս առթիւ դղացած ուրախութիւնս կը չափաւորի եթէ Լորտ Պիքօնսֆիլտի նախարարութենէն ազատուելէ յետոյ դտնեմ թէ այժմ այնպիսի կառավարութեան մը դյժ կուտամ, որ այն ալ Թիւրքիոյ դէմ կռիւ ընելու դիտաւորութիւն մ'ունի: Իմ մասիս, ես իմ խոնարհ կարողութեանս միջև վերջին աստիճանը պիտի հակառակիմ ընդդէմ Թիւրքիոյ պատերազմական ցոյցերու, և այս ալ այնչափ ազդութեամբ՝ որչափ երբ երբ Ռուսիոյ դէմ ցոյցեր ընելու խօսքեր կային: (Մտիկ ըրէ՛ք, մտիկ ըրէ՛ք:)

*) Անգղերէն բնագրին մէջ, յորմէ կը թարգմանենք այս բանախօսութիւնները, Սըր Լոբն Հայոց համար «արտաքսորյալ» բառը գործածած է որ Գադղիերէն «քքէյն» կը թարգմանուի,—էֆիլ կրան քքէյն տիւ մօնտ: Ինչպէս յայտնի է, այս «քքէյն» բառը շատ ուրիշ նշանակութիւններ ալ ունի աւելի ծանր, ինչպէս անպատիւ, խարդախ, արհեայ, և այլն: Սըր Լոբն, որ, ինչպէս ինք ևս կը խոստովանի, շատ քիչ բան գիտէ Հայոց ներկացմամբ, նախ քան էր թէ «Հայք Եւրոպիոյ ամենամեծ խաթարանեըն են», և իւր այս խօսքը խորհրդարանին մէջ ընդհանուր ծիծաղ պատճառեց, որովհետև Հայք Եւրոպիոյ մէջ չեն ընակիր. ուստի խօսքն ետ առնելով բաւ. թէ Հայք «աշխարհի ամենամեծ խաթերայներն են», և այս ալ նոյնպէս դժգոհութիւն պատճառած լինել կը թուի:

Ծ. Խ.

ուանգենների յօգուտ եկեղեցու տեսակցեն այն իրաւունքները, որ ստացած է ին Ցովհաննէս Լազարեանից, տոպէս զի, դրանով ապագայում ասելի հաստատուն և ապահովուն եկեղեցիների շահերը և նրանց պաշտպան հոգեւոր միջոցները»: Ալեքսանդր I Կայսրը 1804 թուականի 19 յունիսի հրովարտակով հաստատեց այդ խնդիրքը, մի և նոյն ժամանակ, թոյլատրեց Ցովհաննէս Լազարեանին ապագայ ժառանգների կամքին, մինչև երրորդ սերունդը, կամ հանձնել այդ հրաժարմանը և կամ հետևել առաջին հիմնադրի (Յ. Լազարեանի) կարգադրութիւններին: Այդ իսկ հրովարտակով անները, որպէս կատարեալ անպետահական սեփականութիւն եկեղեցու, ազատված էին պօլիցիական հարկերից:

Այսչափ էին օրինական հիմունքները Մոսկվայի և Ս. Պետերբուրգի հայոց եկեղեցիների կալքերի կառավարութեան համար: Կան շատ ապացոյցներ, որ մինչև 1841 թուականը նրանք կառավարվում էին ծխական Ժողովրդից ընտրված հոգաբարձուների ձեռքով: Սրր 1836 թուին լոյս տեսաւ Բարձրագոյն հաստատված կանոնադրութիւն «հայ-դրիգորեան եկեղեցու գործերի կառավարութեան համար» (Положеніе объ управленіи дѣлами армяно-григоріанской церкви т. XI-й ч. 1-я. св. зак.) որը բովանդակում էր իր մէջ մանրամասն օրէնքներ եկեղեցական կալքերի կառավարութեան մասին,—նրանց մէջ չէր արված որ և իցէ բացատութիւն Մոսկվայի և Ս. Պետերբուրգի հայոց եկեղեցիների կալքերի վերաբերութեամբ, որ տարբեր լինէր հայոց ընդհանուր եկեղեցիների համար կազմած կանոնադրութիւնից: Բայց ընդհակառակն, այդ կանոնադրութեան մէջ (ст. 1,026-я и 1,028-я) պարզ ասում է, թէ եկեղեցականները կամ եկեղեցիների երեսփոխանները ընտրում են ծխականների ձեռքով երեք տարուայ ժամանակով և կառավարում են եկեղեցու բոլոր եկամուտները և ծախքերը, տալով իրանց տարի ծխականներին մանրամասն հաշիւ իրանց գործողութիւնների մասին:

1841 թուին կազմվեցան նոր կանոններ Լազարեան արևելեան լեզուների ճեմարանի մէջ մի հաստատ հիմունք դնելու համար, որի նպատակը պէտք է լինէր եկեղեցական սպասաւորներ պատրաստել: Այդ կանոնների մէջ մասն և նոր կարգադրութիւններ հայոց եկեղեցիների կալքերի վերաբերութեամբ, թէ Մոսկվայում և թէ Ս. Պետերբուրգում: Նրանց կառավարութիւնը մտցրեց յանձնվեցաւ մի հոգաբարձուի Լազարեանների տոհմից: Այսպիսի ազգային գարաւորութիւնը հայոց եկեղեցիների վերաբերութեամբ օրէնքով հաստատված ընդհանուր կանոններից, այսպիսի բացատրակ զեղծումը առաջին նպատակի կալքի դէմ, որ կատարել էր յիշեալ չէնքերը,—պէտք է բացատրել որպէս անհրաժեշտ պայման, որով եկեղեցական կառավարութիւնը (духовное отдѣленіе) կանոնել է իրագործել իր նախատեսմանեալ նպատակը: Մենք ասելորդ ենք համարում մանել այն հարցի քննութեան մէջ, թէ այսպիսի մի բացատրութիւն որ ազատական իրաւացի է, և թէ ինքը եկեղեցական կառավարութիւնը, որը իսկապէս իր պարտաւորութիւնները իրագործելու մէջ միշտ զանցառու է,—նա ինքը արդեօք չէ եղել պատճառ օրէնքի զեղծման և առաջին նպատակի կալքի անհետացման մեծ մասին: Մենք միայն այսքանը կասենք, որ մեզ համար անհասկանալի է մնում, որ Լազարեան ճեմարանի այն բաժինը, որ բացված էր եկեղեցու համար պատրաստելու նպատակով, վաղուց արդէն փակված է, երեմն, այս ազիվով կատարված բոլոր նոր հրատարակութիւնները ինքն բան ինչպէս գրկվում են գոյութիւն ունենալու իրաւունքից: Բայց դրանից, ինքը Լազարեան ճեմարանը 1871 թուին, վերջին հոգաբարձուի մահից յետոյ, և Լազարեանց տան արական ժառանգների վերջանալուց յետոյ, մնաց ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի կառավարութեան ներքոյ, պետական հաստատութիւններում:

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը, որ դրանի Տօլգոռուկի ժամանակ աշխատում էր դրաւել իր ազդեցութեան ներքոյ բոլոր ուսումնական հիմնարկութիւնները, սկսեալ մանկիկ-խրիստոնեական ճեմարանից մինչև դիւղական մէկնիկ մագրասէն,—տիրեց և այն ճեմարանին, որը հիմնված էր և պահպանվում էր միմիայն Լազարեանների տոհմի միջոցներով: Այս պատճառով Տօլգոռուկի մինիստրութիւնը չանաց տալ իշխան Աբամէլիքին (որ իսկական կողմից Լազարեանների ազգական է) մայրաքաղաքների հայոց եկեղեցիների հոգաբարձուի պաշտօն նոյն իրաւունքներով, որ 1841 թուին յատկացրած էր Լազարեաններին:

Այդ հոգաբարձութեան հետևանքները շուտով յայտնվեցան: Սկսեցաւ միլիոնների արժէք ունեցող կալքերից ստացված եկամուտները այժմ անբաւական են լինում ծածկելու նրա պէտքերի հաստատ ծախքերը, և մի և նոյն կալքերը ծանրաբեռնված են պարտքերով: Փորր ի շատէ իրանց յարգող մարդիկ, մանաւանդ երբ դրանք աշխատում են ձեռնհաս անձերի մօտ մարդիկ, իրանց հետևում են պահում երեցփոխաններ լինելու պատուից, և այդ վերջին պաշտօնավարները, որ օրէնքով ընտրական պէտք է լինեն, դառնում են հոգաբարձուների ձեռքում չնչին գործիքներ: Երեցփոխանների պատրաստած հաշիւները, որոնք առանց որ և իցէ ապացոյցների և հաստատութիւնների առաջարկվում են կոնսիստորիայի քննութեան համար, կարող են ասել բառական նեխեր թուաբանութեան չորս գործողութիւնների մէջ վարժվելու համար, բայց երբէք չեն կարող կոչվել հաշիւ որ

---

*) Տեսնենք թէ, տես «Մշակի» №-149 և 152:

Դիւրին է ըսել թէ Թուրքիա պիտի խոնարհի։ Ինչո՞ն պիտի Թուրքիա Ռուսիոյ առջև չը խոնարհէր, այլ՝ ընդհակառակն՝ քաջութեամբ կռուէր մինչ հետ։ Կը յուսամ որ մեր կառավարութիւնը ժամանակին խոհեմ կը լինի։ Ես ամեն առաւօտ լրագրաց մէջ երկիւղիս կը կարդամ այն բաներուն պատմութիւնը, զորս այս կամ այն տէրութեան հետ համաձայնութեամբ կը մտաբերեն ընել Թուրքիոյ մէջ։ Ինքնատիպական առանձնութեան վրա խօսքեր եղած էին Ասա, Անգղիոյ մէջ, մեք երեսուն երկիր միլիան ժողովուրդ ենք՝ ոձիրներով, թշնաութիւններով և մոլութեամբք լի։ (Ծ խ ծ ա զ մը։) Աչքընիս մեր երկրին վրա դարձնենք, և մեք մեր մէջ բարւոք կառավարութիւն ապահովելու աշխատինք։ Երբ այս յիշածներս անհետանան և Անգղիոյ մէջ գործերը կարգի դրուին, յայնժամ կրնամք միւս տէրութենց հետ միաբանելով ստիպել զԹուրքիա, որ բարենորոգութիւնը դործ դնէ։

Պ. Ա. Պ.Լ.ՖՐՈ կուզէ իմանալ թէ Սըր Լոսըն ընդհանուր ընտրութենց ժամանակ այս գաղափարներն յայտնո՞ծ էր (Ո ւ շ ա գ ր ու թ ե ա ն ն շ ա ն ն է ր։) Կը յիշեմ թէ (կըսէ պ. Պ.լֆըր.) Լորտ Պիքընսֆիլտ նախարարութենան դէմ այս գանգատը կը լինէր թէ տաղնապալից վայրկենի մը մէջ Թուրքիոյ գործոց միջամտութիւն չըրաւ։

ՍԸՐ Ռ. ԼՈՍԸՆ կը պատասխանէ թէ ինք երբէք Թուրքիոյ գործոց միջամտութիւն ընել չէ փափաքանած։

Պ. Ա. Պ.Լ.ՖՐՈ կըսէ թէ այդպիսի տեսութիւններ յայտնած լինելու ամբաստանութիւն մը չըներ Սըր Լոսընի դէմ, բայց արդի Աւստրիոյ նախարարն և անոր կուսակցութիւնէն եղող ուրիշ անձինք կը գանգատէին թէ նախորդ նախարարութիւնը տաղնապալից ժամանակի մը մէջ լուսի գործութիւն ի գործ չը դրաւ Թուրքիոյ վրայ։ Ես (կը յարէ պ. Պ.լֆըր.) մեծ մասամբ համաձայն եմ Սըր Լոսընի։ Ներկայ խնդիրը քննող մեկը չը կայ որ չընդունի թէ յոռի վարչութիւնն այլ եւս սահմանի մը հասած է։ Թուրքիա անասելի դանութեցաւ ամեն դիտողութենց։ Թէ իւր և թէ հպատակ ժողովրդոց բարենորոգութենան։ Մեզանից իւրաքանչիւրը չամարտամ է խոշի և քրիստոնէական ջերմեռանդութենան պարտք՝ լինել աշխատակից ձեր պարծանափայլութիւնը այն գործի մէջ, որ այնքան մօտ է, որ այնքան թանգագին է հայոց եկեղեցւոյ ամեն մի որդւոյ համար։ Մենք գիտենք, որ Մոսկվայի և Ս. Պետերբուրգի հայոց եկեղեցիների կառավարութիւնը, բարեպատկան հաստատուած առանձին կանոնադրութենան զօրութեամբ, յանձնած է ձեր հոգաբարձութենանը, որպէս նա գտնուած էք ձեր տոհմի կառավարութենան ներքոյ, որի մասին էք դուք (?)։ Բայց հաստատութիւնը կատարելապէս հեռացնելը եկեղեցւոյ գործերից՝ չէ կարող լինել համաձայն արդարութենան դաղափարի հետ, այլ և ընդդէմ է իրաւունքի և հաստատական շահերի, որպէս իսկապէս այդ հակառակում է եկեղեցիների առաջին հիմնադի մտքին։ Ինչխան, մենք մեզ բախտաւոր ենք համարում այն մտքով, որ դուք յայտնւում էք մեր առջև ոչ միայն իբրև ներկայացուցիչ մի ամենայարդելի տոհմի, այլ և իբրև հաստատիչ պաշտպանող այն աւանդութիւնների, որոնք կապուած են այդ տոհմի յիշատակի հետ։ Մեր բոլոր նպատակը և մեր բոլոր ցանկութիւնները կայանում են նրա մէջ, որ եկեղեցական կառավարութենան վերաբերութենամբ, ձեր ձեռքով իրագործուի Լազարեան տոհմի այն նշանաւոր անգամի միտքը, որը էր այդ տոհմի փառքի ճշմարիտ հիմնադիր։ Դրա մէջն է կայանում մեր ամենախանդաղ խնդիրքը, և մենք համոզուած ենք, որ դուք համակրելով նրան, ոչ միայն մշտապէս կպաշտպանէք մեր եկեղեցիների բարին, այլ և կը հաստատէք ձեր և ձեր ապագայ սերունդի անուան փառքը։»

Իշխան Աբամելիքը ոչ միայն ուշադրութիւն չը դարձրեց այդ նամակի վրա, այլ մինչև անգամ վիրաւորուեցաւ այս տեսակ առաջարկութիւնից։ Եւ ուզեց համար արուած խորհուրդը մոիկ չըտալ։ Բայց ինչ է այն դարմանն, որ կառաջարկուի այժմ Կրսուի թէ ազդութիւնն և քաջութիւնն պարտիզը ի հանդէս ածել։ Բայց Թուրքիա զօրութեան առջև իսկ չէ խոնարհած։ Ապրա և քաջ աշխարհավարութիւն մը կրնայ ազեատաբեր լինել հպատակ ժողովրդոց, և նոցա կրած չարիքներուն սաստկացուցչին դառ ուրիշ արդիւնք չունենալը։ Անգլօ-Թուրք պայմանագրին,—որ կընդունիմ թէ ժողովոյս մէջ համակրութիւն դառած պաշտօնագիր մը չէ,—նպատակներէն մին էր Դրան հրապոյր մ՝ընծայել բարենորոգութիւնը ի գործ դնելու։ Վերջին նախարարութիւնը գործնական հրապոյրներ առաւ։ Դրան, և Սըր Զարլզ Տիլքի բանախօսութենէն կը տեսնուի որ ներկայ նախարարութիւնն ալ նոյն ուղղութեամբ աշխատելու համար եւ բոլսական համաձայնութիւն դոյացնելու եւ ունէ։ Սակայն Սըր Չ. Տիլք չիմացուց մեզ թէ կառարել մտաբերուած ձեռնարկը ճշդիւ ինչ էր, և յայտնի է թէ մեծ տհլութիւնները միշտ նոյն ուղղութեան մէջ պահել խիստ դժուար է, գի անոնց ինքնասիրութիւնն ու տարբեր շահերը՝ միաբան գործութեան ճանրուն մէջ արգելք կրնան հանել։ Ակից զատ, Ասիոյ մասին տէրութենց անտարբերութիւններն ալ ՚ի հաշիւ պէտք է առնուլ, գի Ռուսիայէն ու Անգղիայէն զատ անոնցմէ ոչ միոյն հոգը չէ թէ փոքր-Ասիոյ մէջ Դրան հպատակներուն ինչը կը լինի։ Ուստի, կը վախնամ որ երբ այն տէրութիւնք քարոզելէ դադրելով գործելու սկսին, մեր շինած գործիքը նոյն իսկ մեր ձեռաց մէջ կը փշրի։ (Մ ա ւ կ ը ր է ք, մ ր ա ւ կ ը ր է ք։)

Պ. ՄԱՒ-ՔՈՆ խօսք առնելով՝ բաւ թէ ինք մեծ կարևորութիւն կուտար ներկայ խնդրոյն, և քանի մ՝ամիս Արմենիա բնակած լինելով, անձնական տեղեկութիւն ունէր այս խնդրոյն հետ վերաբերութիւն ունեցող իրողութենանց նկատմամբ. ուստի գոհ էր Սըր Զարլզ Տիլքի խօսքերէն՝ հաստնալով որ անպղիական կառավարութիւնը լրջօրէն ձեռք առած է Ասիական բարենորոգմանց խնդիրը։ Մեր կառավարութիւնն անդամ մ՝այս գործին ձեռք զարկած լինելով, կը յուսամ որ գոհացուցիչ արդիւնք մը չը սասցած եւս չը քաշուիլ։ Գալով Պ. ձէյմս Պրայսի բանախօսութենան, նա ունէր փոստարարի մը բանախօսութիւն կը թուի ինձ քան թէ քաղաքագիտի։ Ինչ որ ալ լինի, խնդրոյ առիթ եղող գործի պարագայներուն նկատմամբ իմ տեղեկութիւններս միշտ պատասխան են բնախոհանին տեղեկութենանց չեն համապատասխաներ։ Ես ամենևաւ հեղինակութիւն ունիմ յայտարարելու համար թէ հայք Թուրքիոյ փոքրամասնութիւնն են Արմենիա կոչուած գաւառին մէջ, ուր խիտ մեծ ազգ մը կայ զուտ Թուրք ցեղէ։ Բայց ինչ որ ալ լինի, միայն հայք չեն, փոքրամասն կամ ոչ, որք ամենէն աւելի կը նեղուին տիրող վարչութենան ներքև, որ... աւելի կը կեղեքէ Իսլամները քան թէ քրիստոնեայ ժողովուրդները. ասոնք ուղևորաց և լրագրոյ միջոցաւ իրենց դանդատները երևան հանելու միջոցն ունին։ Ըստ իմ կարծեաց, կրնամ նաև յայտել թէ Արմենիա բնակելով ի նպաստ հայոց հանուած ազազակը բուռական հիմ չունի, և Տըր Պ. Պրայս Լիբռանոն իշխեց երբև բարի օրինակ վարչութենան, իւր աչքին վրիպած լինիլ կը թուի այս իրողութիւնը թէ Լիբռնանոս մէջ 500 Իսլամ աւելի չը կայ։ Ես ժողովը չը պիտի ձանձրացնեմ փորձելով նկարագրել թէ Թրքական յոռի վարչութիւնն ի՞նչպէս կը գործէ։ Թրքական նահանգ մ՝ընդհանուր կառավարչով մը կը կառավարուի, որ Կ. Պօլսէն ղրկուած է առանց քննելու. թէ ազգանառութիւն ունի՞ այս պաշտօնին համար, որ ամենայն հաւանականութեամբ՝ գնուած կրնայ լինի այն դրամով, որ Պ. Պրայսի Արմենիա բնակող բարեկամներէն փոխառուած է։ Ընդհանուր կառավարիչն այս կերպիւ պաշտօնն անցած լինելով, աջէն ու ձախէն կը կողոպտէ, կաշառք կուտէ, և բոլոր վարչական դրութեան մէջ նոյն օրինական գեղծման ձիւղերը կը տեսնուին, որոյ դմնդակ արդիւնքները թէ՛ Իսլամ և թէ՛ Քրիստոնեայ ժողովրդեան վրայ կը ծանրանան։ Ուստի, յատկապէս սա կէտին վրայ մեր կառավարութենան ուշադրութիւնը կուզեմ հրաւիրել թէ Փոքր-Ասիոյ մէջ՝ ի գործ դրուելիք ամեն բարենորոգմանց նկատմամբ բոլոր ժողովուրդն իրենց աչքին առջև ունենան և ո՛չ թէ անոր մէկ մասը միայն։ Կարևոր բնակող Քրիստոնէից վրայ բաղում անձինք սխալ համակրութիւն մ՝ունենն անոնց Քրիստոնեայ լինելուն համար, բայց և Արևելեան Քրիստոնէից վրա շատ քիչ համակրութիւն ունիմ, որովհետև վերջինն ծայր ապականած և ցած են։ Բարոյականութիւն, ճշմարտասիրութիւն և պարկեշտութիւն ատելի գեղջուկ Իսլամ ժողովրդեան քով կը գտնուին քան թէ Քրիստոնէից քով։ Արդարութիւն ըլած չեմք լինիլ եթէ բարենորոգում ներմուծելու մասին մեր ջանից մէջ Իսլամները մեկ կողմ թողուինք։ Ես չեմ ուզեր որ Արմենիոյ համար քրիստոնեայ կառավարիչ մը անուանին։ Ես նախամեծար կը համարիմ լու ընտրուած իսլամ կառավարիչ մը։ Անձնական տեղեկութենան վրայ հիմնելով կրնամ ըսել թէ Թուրքիոյ եւրոպական գաւառաց մէջ տեղի ունեցած խժդժութիւնք առաւելեան մեքենայութենանց արդիւնք էին։ Այդ, եւրոպական Թուրքիոյ մէջ մեծ յաջողութեամբ պատուած գաղտնի պետաւորութիւնք շատ չանցած Արմենիոյ մէջ ալ կրնան տեսնուիլ, հետևանք ունենալով այն մի և նոյն ախտաւոր տեսարանները, որք Պուլղարիոյ և Ռումանիոյ մէջ տեղի ունեցան։ Ուստի կարդարանիմ մեր կառավարութենան, որ եթէ իրական և գործնական բարենորոգում ձեռք բերելու համար իւր սկսած շարժման մէջ չը յարատևէ, Ռուսիա շուտով դարձեալ երևան կրնայ գալ։ Մոսկովեան մեքենայութենան դէմ միակ պատուարն այդ երկրին բարենորոգութիւն է, գի անգամ մը բարենորոգում գործադրուելուն պէս, ռուսական միջամտութենան ամեն պատրուակ մէջ տեղէն կը վերնայ։»

(Մ ա ւ կ ը ր է ք, մ ա ւ կ ը ր է ք)

(Մասխ)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 սեպտեմբերի։ Գեռատան բանկի 5% առմանակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր. 37 կ., երկրորդ 92 ր. 25 կ.,

---

ներին բարեկարգութենանը։ Մեզանից իւրաքանչիւրը չամարտամ է խոշի և քրիստոնէական ջերմեռանդութենան պարտք՝ լինել աշխատակից ձեր պարծանափայլութենանը այն գործի մէջ, որ այնքան մօտ է, որ այնքան թանգագին է հայոց եկեղեցւոյ ամեն մի որդւոյ համար։ Մենք գիտենք, որ Մոսկվայի և Ս. Պետերբուրգի հայոց եկեղեցիների կառավարութիւնը, բարեպատկան հաստատուած առանձին կանոնադրութենան զօրութեամբ, յանձնած է ձեր հոգաբարձութենանը, որպէս նա գտնուած էք ձեր տոհմի կառավարութենան ներքոյ, որի մասին էք դուք (?)։ Բայց հաստատութիւնը կատարելապէս հեռացնելը եկեղեցւոյ գործերից՝ չէ կարող լինել համաձայն արդարութենան դաղափարի հետ, այլ և ընդդէմ է իրաւունքի և հաստատական շահերի, որպէս իսկապէս այդ հակառակում է եկեղեցիների առաջին հիմնադի մտքին։ Ինչխան, մենք մեզ բախտաւոր ենք համարում այն մտքով, որ դուք յայտնւում էք մեր առջև ոչ միայն իբրև ներկայացուցիչ մի ամենայարդելի տոհմի, այլ և իբրև հաստատիչ պաշտպանող այն աւանդութիւնների, որոնք կապուած են այդ տոհմի յիշատակի հետ։ Մեր բոլոր նպատակը և մեր բոլոր ցանկութիւնները կայանում են նրա մէջ, որ եկեղեցական կառավարութենան վերաբերութենամբ, ձեր ձեռքով իրագործուի Լազարեան տոհմի այն նշանաւոր անգամի միտքը, որը էր այդ տոհմի փառքի ճշմարիտ հիմնադիր։ Դրա մէջն է կայանում մեր ամենախանդաղ խնդիրքը, և մենք համոզուած ենք, որ դուք համակրելով նրան, ոչ միայն մշտապէս կպաշտպանէք մեր եկեղեցիների բարին, այլ և կը հաստատէք ձեր և ձեր ապագայ սերունդի անուան փառքը։»

Իշխան Աբամելիքը ոչ միայն ուշադրութիւն չը դարձրեց այդ նամակի վրա, այլ մինչև անգամ վիրաւորուեցաւ այս տեսակ առաջարկութիւնից։ Եւ

*) Կառավարութենան մէջ կօլեգիական եղանակը այն է, որ ամեն ինչ վճռվում է ձայների բազմութենամբ։

դեղինների և ձեռնարանի կապերի, և կարող եմ չամարձակ ասել, որ կատարում եմ իմ պարտաւորութիւնները արդար և բարեխիղճ կերպով։ Այդ պաշտօնները — շարունակում է նա — կարող եմ պարզապէս ասել, բացի չորսերից, չեն ընդում ինձ ոչ մի նիւթական շահ և չեն ծառայում իմ ինքնասիրութիւնը բաւականացնելու համար, և ես միայն պատուի զգացմունքից դրդուած, ինձ պարտաւոր եմ համարում պահպանել այն իրաւունքները, որոնք տրուած են ոչ միայն անձնապէս ինձ, այլ և իմ ապագայ ժառանգներին։»

Ամենևին չեմ ցանկանում կասկածել այդ պատուաւոր անձնաւորութեան անկեղծութենան մասին, որին զոհում է իշխանը իր ջանքերը։ Մենք միայն տեսնում ենք, որ իշխան Աբամելիքի կառավարութիւնը եկեղեցական կալքերի վերաբերութենամբ ունի կատարելապէս ժառանգական բնաւորութիւն։ Մենք արդէն ասեցինք նրա եկեղեցական տողի վաճառելու մասին Մոսկվայում։ Այս տողը ծախուած է պատուաւոր կերպով, առանց օրէնքով կարգադրած հասարակական ձեռնարկութենան, ծախուած է որպէս եկեղեցու համար մի ա ե ա լ ա ա ն տող, իսկ ասոնց սարի առաջ նա գնուած էր պատուաւոր քաղաքացի Սարիբեկովի նուիրած փողերով, որպէս շատ հարիւր մի տող եկեղեցու համար։ Վերևում նաև յիշած էինք, որ եկեղեցական կալքերը ծանրաբեռնուած են պարտքերով։ Այդ իրողութիւնը ունէլ ևս օտարոտի է թուում, երբ մտածում ենք, որ Պետերբուրգի առաջնորդ կանգնած է մայրաքաղաքի չամարեա ամենահարուստ տեղում և սկզբ է լինի չափազանց արդիւնաբեր։ Նրա փոքր արդիւնքներ բերելու պատճառները պարզ տեսնվում են քաղաքային գնահատական մասնաժողովի (городская оцѣночная комиссія) 1874 թվի կատարած գնահատական ցուցակից։

Այդ ցուցակից յայտնի է նաև որ բերում միայն այն հատանքները, որոնք վերաբերում են անձերի վարձակալութենան վճարներին։ Երևում է, որ Ս. Պետերբուրգի եկեղեցուն կից անները բաղկանում են երկու բնակարաններից, որոնց մէջ կան 103 սենեակներ. այդ սենեակներում կենում են Լազարեանների երկու փոխանները՝ Ի. Գ. Պիլիանովը և իշխան Աբամելիքը, այլ և այլ տիկին Ս. Գ. Լազարեանը։ 108 սենեակի համար վճարում են տարի 9418 րուբլի. մինդեռ նրանց վարձը, մինչև անգամ 1874 թվի քաղաքային մասնաժողովի գնահատութենան համեմատ, արժէ 29600 րուբլի։ Այսպիսով իւրաքանչիւր սենեակի եկեղեցին կորցնում է միայն անների արդիւնքից աւելի 20,000 րուբլի։ Այդ միակ օրինակից կարելի է հեշտ եզրակացնել, թէ որքան վնաս է նոտում եկեղեցու համար իշխան Աբամելիքի «հոգաբարձութիւն» պաշտօնի կատարելը։

Դարձնելով ներկայիս ուշադրութիւնը այդ յօդուածի վրա, մենք խորին զարմանքով տեսած ենք մի քանի տարօրինակ երևոյթներ։ Մինչ այնչափ ծանր ներկայացուցիչները Մոսկվայի և Ս. Պետերբուրգի հայոց եկեղեցիների կալքերի մասին ոչինչ չ՚ ըսել։ Մինչ Լազարեան դպրոցի վրա ոչինչ տեղեկութիւններ չունին նա։ Ամենից, բացի ներկայիս ներկայացուցիչներից, մենք պիտի սպասենք մեր եկեղեցական, մեր դպրոցական տեսչութենանց պատասխանութիւնը։ Ինչ մենք այսօր ազդարարեցինք մի այսպիսի մեծ ժառանգութենան կորստի մասին յետ ինայ ներկայիս կորցնում է միայն անների արդիւնքից աւելի 20,000 րուբլի։ Այդ միակ օրինակից կարելի է հեշտ եզրակացնել, թէ որքան վնաս է նոտում եկեղեցու համար իշխան Աբամելիքի «հոգաբարձութիւն» պաշտօնի կատարելը։

Դարձնելով ներկայիս ուշադրութիւնը այդ յօդուածի վրա, մենք խորին զարմանքով տեսած ենք մի քանի տարօրինակ երևոյթներ։ Մինչ այնչափ ծանր ներկայացուցիչները Մոսկվայի և Ս. Պետերբուրգի հայոց եկեղեցիների կալքերի մասին ոչինչ չ՚ ըսել։ Մինչ Լազարեան դպրոցի վրա ոչինչ տեղեկութիւններ չունին նա։ Ամենից, բացի ներկայիս ներկայացուցիչներից, մենք պիտի սպասենք մեր եկեղեցական, մեր դպրոցական տեսչութենանց պատասխանութիւնը։ Ինչ մենք այսօր ազդարարեցինք մի այսպիսի մեծ ժառանգութենան կորստի մասին յետ ինայ

***

Fonds A.R.A.M

երրորդ 93 ր. 56 կ., չորրորդ 92 ր. 56 կ., ներքին 5 % առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 215 ր. 5 կ., երկրորդ 217 ր. 25 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 75 կ., երկրորդ 90 ր. 62 կ., երրորդ 90 ր. 86 կ., ոսկի 7 ր. 88 կ. Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդոնի վրա արժէ $24^{29}|_{32}$ պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ $213^{1}|_{8}$ մարկ, փարիզի վրա $263^{3}|_{8}$ ֆրանկ։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մի Ազուլեցի երիտասարդ, որ վաճառականութեան մէջ եղել է, ցանկանում է տեղ ունենալ մազապինում. որից ապահովելու համար ունի երաշխաւոր անձինք, պայմանների համար դիմել «Մշակի» խմբագրատունը։

1—8

Թեմական վերատեսուչ Գ. ԲԱՐԻՈՒՄԱ Բնան յայտնում է, որ նա այժմ բնակվում է Կուկիի, Սիմ օնովսկայա փողց, տուն Սարգիս Ալեքսանդրեանի №-16։

3—4.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՅՐԱՆ, հայոց ծխական և մանաւոր ուսումնարանները 8 ՏԱՐԻ դադարեցնելու մասին

ՆԵՐԿԱՅ ԱՊԱՀՈՎԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ունի երաշխաւոր անձինք, պայմանների համար դիմել «Մշակի» խմբագրատունը։

1—8

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԼԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ առաջվել է ՄԱԾ քանակութեամբ ԹԼՑ ուղղակի ԹԷյդործներից, նոյնպէս ՑԵՏՐԱՊ ՄԱԳՆԵԶԻԱ ծարաւութեան դէմ և կաթոլեան ՓՕՇԻ և ՀԵՂՈՒԿ տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ։

8—10.

Մի հայ զերդաստան, որը բնակվում է Մայկոպում, հրաւիրում է հայ օրիորդ—խնամող Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղղիերէն լեզուներ, նոյնպէս և երաժշտութիւն, անական ուսուցչուհոյ տեղը ընդունելու, 600 րուբլ տարեկան ռոճիկով։ Ձանազարչին ծախսը առնում է զերդաստանը իր վրա։ Ցանկացողները իրանց պայմաններով կարող են դիմել նամակով՝ Въ Майкопъ, Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алиханову.

5—10

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԵԱՆ ՕՂԻՒ գործարանի պահանջ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒՒ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվելիք ծախվիլ ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետեւեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒՒՄԲԻՆԴ։ Շիշը ամենավ արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., կ., ամէն այլ տեսակ օղիներ առանձին յուցակ ունեն։ Մենք քանակութեամբ առնողներին շատ աւելի զիջում ենք անում։ Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հայի ՍՊԻՐՏԻՑ շտիի մաքրելու ողնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԻ ամենալաւ գործարանների մէջ պատրաստվածներից վատ չեն։ Գ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է։ Օղիների պահեստը գտնվում է Միքայէլեան կամարջի վրա, Յէնտարչեայա Հիւրանոցի տակ, Լիխտոմնիկու տանը, Վ. օրօնցովի արձանի դիմացը։

5—8 (2 շաբ.)

ՌՅՀԿՈՒՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԱՒ-ԻՕՑԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ՅԱՄԸ

Երկուշաբթի. Դավրօնակի կանանց և մանկարարձական հիւանդ. Լիսիցկի և Գօրալևիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբրօցկի վէներական և կաշու հ.։

Երեքշաբթի. Մինկևիչ թերապևտական հ.։ Մերօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցկի ներքին հ., Բախտուրով մանկարարձական, կանանց և երեխաների հ.։

Չորեքշաբթի. Լիսիցկի ներքին հ., Շտեյմբօցկի վէներական և կաշու հ., Ատավաճատուրով կանանց հիւանդութիւնների։

Հինգշաբթի. Դավրօնակի մանկարարձական և կանանց հ., Մերօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցկի ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.։

Ուրբաթ. Մինկևիչ թերապևտական հ., Լիսիցկի ներքին հ., Բախտուրով մանկարարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեյմբօցկի և Ատավաճատուրով ներքին և կաշու հ.։

Շաբաթ. Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցկի ներքին հ.։

Առաջնարոյժ Օբրիխա ազգաբա հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է իր տանը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ։

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկարարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար։

Բժշկանոցի դերեկտոր Լիսիցկի։

ՅՕՎՍԷՓ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ՄԵԼԻՔ-ԱԶԱՐԵԱՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ (Թիֆլիս, Սապօվայա փողց, տուն Տուտունով, № 34) յայտնում է, որ ընդունելութիւնները կը սկսվին օգոստոսի 25-ին, իսկ ուսումը սեպտեմբերի 2-ին։

3—4

Ներկայ տարուայ սեպտեմբերի 15-ին Թիֆլիսի Նահանգական դահլիճում (Մտեփանոսի Սաղոմոնի Սաղոմով, լինելու է տոմսակների (ձմեռնի) հանդուցեալ Աբգարեայ Գամազովի հողերը ծախելու համար, որոնք գտնվում են Բոլշաւի Սարաչլու գիւղում, Շուլաւէրի մոտ։ Մանրամասնութիւնները կարելի է կարդալ «Կովկաս» լրագրի № 186 տէրութեան յայտարարութեան մասում։

Մի հայ երիտասարդ կամենում է գործակատար լինել առ հասարակ մանուֆակտուրների մագազինում։ Ցանկացողը իրենց հասցէն կարող են թողնել «Մշակի» խմբագրատունը։

2—5

ՖՐԱՆՑԻԱՒՈՒՀԻ քոյրեր ընդունում են ՕՐՈՐՈՐԴՆԵՐԻՆ ժամ 9—1 ՖՐԱՆՑԻԱՑԻՆ, ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆ լեզուների և ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ դասեր տալու համար։ Սօլօլակի, տուն ՕՐՆԵԼՈՒ № 14։

2—3 (5)

Յուլիսի 1-ից Վ. ԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵԿԱՐՆԻԱՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի առնել ԿԱՖԷ, ՇՈԿՕԼԱԴ, ԹԷ և պատրաստված հանքային զանազան ջրեր։

39—40

Ընդունում եմ ամէն տեսակ պատուէրներ ԿՈՆՏԻԿՏՆԵՐԻ, ՖԵՐՕԺՆԻ, ՍՈՒՒՈՒՐԻ զանազան տեսակի, մատաթի, և բնաւոր տեսակ ՅԱՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՏԻԿՏԻ, և ամէն տեսակ կաղնիների ապրանքի, ցած մասչեի գներով։ Պատուէրները կը կատարվին ամէն ճշտութեամբ, և խղճմտաբար. ցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետեւեալ հասցէով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ *փոստային կոնֆիկտ պահանջողների համապատասխանութիւնը ինձ վրա եմ առնում.*

Մ. Ախնազարեանց.

3—50

Գնում եմ մամուխի տակից և վաճառում եմ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ և Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ դրախանութներում Ս. Մանրիանի հետեւեալ դասագրքերը.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (առաքեայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Գիւղատնտեսական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց։ Այս տետրիս մէջ տպագրուածն ունի պատկեր, յորոց ումէն՝ նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար։ Ընդհանուր պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Եղիայեան արքեպիսկոպոս, Միքայէլ Մինասեանց, Նուբար-Փաշա, Կարին քաղաք, Պետրոսեան Հայոց նկեղեցին, Արճատան Հայոց ի Կարին, Սուրբ Հայր բնտանիք ի Վան, Վան քաղաք, Կապմ Հայերէն առհասարանին, Նոսիրեան Նորին Կայսերական Մեծութեան ի Կաթուղիկոսէն ամենայն Հայոց։

Ներկայ ամի բաժանորդագրութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն առնուլ կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են այսուհետեւ իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ։

Տիխխաւմ առնուլ կարելի է պ. Օ. Գրիգորեանցի և կենդրոնական գրավաճառանոցներում։

Հրատարակիչ Օգոստոս Մ. Մանրեանց

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարեւոր մի դիրք է «Հիւսուածք բանից նախնի պատմագրաց հայոց» Յ Հատոր, աշխատ. Կ. Կոստանեանցի։

Ա. Հատորը բովանդակում է Արշակունեաց Թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած դրօթարտ։

Բ. Հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ս. Հատորի ճիշտ թարգմանութիւնն է.

Գ. Հատորը բովանդակում է ա. և բ. Հատորների համար կարեւոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական ակնարկներ և յաւելուածներ

Վաճառվում են երեք Հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. Հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. Հատորը միասին 2 ր. 25.,

Ազգային դպրոցների համար 10 օրինակից աւել առնողին 10% զիջումն կը դրուի։ գնելու համար դիմել—Ալէքսանդրապօլ—Յովսէփ աւագ քահանայ Կոստանեանցին.

Տիխխա—Կենդրոնական գրավաճառանոց։

Մոսկվա—Հայոց Եկեղեցու երեցփոխան պ. Մելքոն Փանեանցին։

5—10

Дозволено цензурою Тифлисъ, 5 Сентября 1880 г. Типографія братьевъ Давидовыхъ

Տպարան Դաւթեանց եղբայրների

Fonds A.R.A.M

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարինը 6 րուբլ
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ:

Օտարազգացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն ւրեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թատրոնի նշանակութիւն: — Ներքին տեսութիւն: Նամակ Ալէքսանդրապօլից: Նամակ Մօսկվայից: Նամակ Վաղարշապատից: Ներքին լուրեր:— Արտաքին տեսութիւն: Հայաստան: Պետութիւնների դրութիւնը: Թիւրքիա:— «Մշակի» խմբագիրներ:—Յայտարարութիւններ:

ԹԱՏՐՕՆԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

—

Մեզանում դեռ ևս չէ որոշված ինչ բան է թատրոնը, ինչ բան է թեմը: Մեզանում այնպիսի գաղափար է կազմված, որ թատրոնը շռայլութիւն է կամ զուարճութիւն է:

Այն ինչ, եթէ թատրոնը նոյնքան բարոյական պահանջ է, մեծ կարիք է հասարակութեան համար, որքան դպրոցը, գրականութիւնը, մամուլը, եթէ թատրոնը, ասում ենք, նոյնքան կրթողական ազդեցութիւն պէտք է ունենայ հասարակութեան վրա, որքան գրքի կարդալը,— այն ժամանակ թատրոնը երկու յատկութիւններ պէտք է ունենայ, անշուշտ:

Մէկը՝ որ թեմը պէտք է ներկայացնի հասարակութեանը այնպիսի երևոյթներ, որոնք նոյն իսկ հասարակութեան կեանքից կամ նրան նման կեանքի շրջանից վերցրած լինեն, պէտք է նրա համար մատչելի, հասկանալի լինեն, իսկ երկրորդը, թատրոնի մեծ կարիքը պէտք է էժան լինի, որպէս զի հասարակութիւնը ընտելանայ այն մրցքին, եթէ թատրոնը կարիք է և ոչ թէ շռայլութիւն....

Կեանքի անհրաժեշտ կարիքը, օրինակ նիւթական կարիքը, հագուստը, քնակարանը, կերակուրը,—պէտք է էժան լինեն, որպէս զի կարիք լինեն և ոչ թէ անմատչելի շռայլութիւն: Նոյնպէս և կեանքի մեծ կարիքը՝ դպրոցը, գիրքը, լրագիրը, թատրոնը այն ժամանակ միայն կարիք են դառնում, երբ իրանց գներով մատչելի են ամենքին:

Գրականութիւնը, կամ մամուլը, երբէք չեն տարածվի ամբոխի մէջ, եթէ գիրքը կամ լրագիրը թանգ, իրանց գներով անմատչելի կը լինեն մեծամասնութեան համար: Գիրքը և լրագիրը այդ դրութեան մէջ միշտ շռայլութիւն կը մնան:

Նոյնպէս և թատրոնը երբէք կենսական կարիք չի դառնայ, մինչև որ իր մուտքի գներով մեծամասնութեանը միշտ անմատչելի, միշտ թանգ կը լինի: Այդ դրութեան մէջ թատրոնը միշտ կը մնայ մի աւելորդ բան, մի շռայլութիւն:

Այլ աւելի էլ շռայլութիւն կը համարվի թատրոնը, եթէ բացի իր մուտքի գներով թանգ, անմատչելի լինելուց հասարակութեան մեծամասնութեան համար, նա անզգաստ կատաղարկի ոչ թէ այն ժողովրդի կեանքից վերցրած երևոյթներ, որի համար ներկայացվում է, կամ նրան նման կեանքից, այլ իր նիւթերը կը վեր առնի հասարակութեան համար խորթ, անհասկանալի, անմատչելի, օտար, նրա կեանքի հետ ոչինչ կապ, ոչինչ նմանութիւն չունեցող հասարակութեան կեանքից և շրջանից:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

—

31 օգոստոսի

Անցեալ տարի մի քանի եռանդուն երիտասարդներ պատրաստեցին կանոնադրութիւն, կամենում էին մի հասարակական հիմնարկութիւն հաստատել Ալէքսանդրապօլի մէջ—այն է գործակատարների կլուբ: Այդ հիմնարկութիւնը կարող էր փոքր ի շատէ կենդանութիւն տալ մեր թմրած հասարակութեանը, մանաւանդ երիտասարդ դասին, բանեցնելով նրա թարմ ոյժերի առջև կրթութեան մի նոր ասպարէզ: Բայց ցաւօք սրտի պէտք է խոստովանել, որ նրանց անխոհեմ վարմունքը արգելոտիք եղաւ այդ բարի ցանկութեան իրագործմանը, երբ չափազանցութեան հասցրին վերև յիշված կանոնադրութեան մի քանի յօդուածները: Մենք առհասարակ չենք սիրում յաջորդաբար վարվել, մենք սիրում ենք չափազանցութիւն, մենք սիրում ենք մեր ձեռնարկած գործին միանգամից տալ այնպիսի մի կազմակերպութիւն և կատարելութիւն, որ այդ գործը իր ընթացքում այլ ևս կարօտութիւն չունենայ կանոնաւորութեան և մինչև անգամ աննշան փոփոխութեան: Բայց մենք չենք ուզում հասկանալ այն ճշմարտութիւնը, որ ամեն մի գործ, ամեն մի ձեռնարկութիւն կարող է միայն այն ժամանակ հասնել ցանկացած կատարելութեան, երբ մենք կը սկսենք նրան փոքրից և յաջորդաբար: Բոլորովին զուրկ ենք հասարակական կեանքից, և միանգամայն պատրաստված ենք մեծաւոր և բարդական անշարժութեան: Եւ իրաքանչիւրը մեզանից, փոքր ի շատէ զարգացած, հազար անգամ անիծում է այն օրը, որ բազում դատապարտից նրան այդ քաղաքում ծնված լինել, այնտեղ առնել իր սկզբնական կրթութիւնը, այնտեղ պատրաստել իր երիտասարդական օրերի դիպուկանը.... Այստեղ երիտասարդութիւնը չէ գտնում այն շրջանները, որոնք կարելի է սեեռնել ամեն մի փոքր ի շատէ բարեկարգված, զարգացած քաղաքում: Այստեղ նա բոլորովին զրկված է հասարակական կեանքից, հասարակական շարժումից և վարում է մի առանձնացած կեանք, անդադար անելով ամբողջ օրեր, ամիսներ և տարիներ իր առջև չորս պատերի կամ խաղաթղթի մէջ: Այդ էր պատճառը որ մի քանի երիտասարդներ ցանկացան հիմնել մի ժողովրդարան *) «զործակատարների կլուբ» անունով, ուր կարդանան նրանք պիէսները խմբվել, խօսել, լրագրներ կարդալ և հասարակական հարցերով զբաղվիլ:—Բայց դժբաղդաբար, ինչպէս վերև յիշեցի, հիմնադիրների անխոհեմ վարմունքը արգելոտիք եղաւ իրանց բարի նպատակի իրագործմանը:

Այժմ մտածում են հիմնել մի այլ հասարակական հիմնարկութիւն, այն է՝ մատենադարան կից ընթերցարանով: Յանկալի կը լինէր, որ յիշեալ երիտասարդները առաջնորդողներ, որք կարողանային իրագործել այդ օգտաւէտ միտքը, որովհետև մեր քաղաքում շատ զգալի է զարձել ընթերցանութեան պահանջը: Ուրեմն պէտք է աշխատել ունենալու գոնէ այդ հիմնարկութիւնը, որպէս զի ապագայ սերունդը նոյնպէս չանիծէ մեզ, ինչպէս մենք այժմ անիծում ենք մեր նախորդներին, որոնք չեն հոգացել մեզ համար: Ես կարծում եմ, որ աւելի խելօք վարված կը լինեն երիտասարդները, եթէ ընտրեն իրանց ղեկավար պ. Արիստոտել Յովհաննիսեանցին, որի օգտաւէտութիւնը և խոհեմութիւնը բաւականին կարողացանք տեսնել այս մի տարվայ նրա գործունէութեան շրջանում: Յաւատով ենք, որ ամենևս պարոնը իր կողմից չի մերժի երիտասարդների խնդիրը, երբ այդ վերջինները կը դիմեն խորհուրդներ և նորածներ ընդունելու նրանից:

Սմբ. Գարամեանց

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՑԻՑ

—

27 օգոստոսի

Այս օրերս հասաւ մեր ձեռքը «Մշակի» այն համարը, ուր հրատարակած էր պ. Հայկակի Կ. Պօլսից գրած նամակը Վանայ շարժման և Վասպուրականի հայերի ապստամբութեան ցոյցերի մասին—մի գործ որ ոչ թէ տարիներով, այլ դարերով ապասվում էր անհամեմատութեամբ: Իսկոյն այդ լուրը ամենայն տեղ տարածվեցաւ կայծակի արագութեամբ: Թուա լրագիրները ևս ձանձրանալով այդ անդրի կարևորութիւնը, անմիջապէս հրատարակեցին նրան. մի քանի օրից յետոյ «Голосъ»-ի մէջ կարդացինք մի և նոյն անդրը Կ. Պօլսից գրած նամակում: Մանաւանդ մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ այդ լուրը այստեղի հասարակութեան վրա. ամեն տեղ յարժումն, ամեն տեղ համակրական ձայներ են լսում. «վերջապէս, վերջապէս. Թիւրքիայի հայը մեռած չէ, ինչպէս կարծում են մի քանի երևելի քաղաքագէտները Եւրոպայի, Թիւրքիայի հայը հանգրեղ է, նրա հանգրեութիւնը շատ է, բայց տաճիկների բարբարութիւնները քարն էլ կը տապալվի—և ահա այդ տապաքոցն, այդ պայթիւնն է, որ այդպիսի շլոթ ու դղրդիւն տանից. և դուք տեսէք դեռ վերջն ինչ է լինելու.....»

Այսպէս են խօսում և այսպէս մտածում ամենքը, որոնք լաւ գիտեն Թիւրքիայի հայի բնաւորութիւնը, նրա քաշած անպատմելի նեղութիւնները: Այսպէս են խօսում նրանք, որոնք մի որոշ գաղափար են կազմել Թիւրքական Հայաստանի ապագայի վրա, նրանք, որոնց քայ ծանօթ է Թիւրքիայի բարբարոս, դրպարտիչ և խարդախ քաղաքականութիւնը:

Մինակ Փրի ամերում հրատարակվող «Times» (այսինքն «Մեղուն») այնպէս է հասկանում այս նշանաւոր անդրը և՝ բոլորովին ներշակ ընդհանուր կարծիքին՝ մեկնութիւն տալիս «Մեղուի» պ. խմբագիրը հասու չէ ընծայում այդ անդրին (գիցուք այդ ինքը դիտէ, կարող է չը հասատալ, այստեղ խնդիրը չը հասատալ չէ, այլ յիշեալ անդրին այսպէս կամ ամենևս մեկնութիւն տալն է), որ եթէ պատուհաս էլ լինէր, շատ ցաւալի իրողութիւն է, ասում է նա, որ այն րոպէին, երբ հայոց խնդիրը իր վերջնական որոշման մօտենալու է.... Հայատատանում արիւնհեղութիւն է սկսվում:» Մենք վստահ ենք, աւելացնում է նա, հայ ազգի խոհեմ հանգրեութեան վրա և կարծում ենք, որ այդ դէպքը աննշան և սովորական դէպքերից մեկը պէտք է լինի —(այսինքն ուզում է ասել, որ այդ շարժումը լոկ մի շլոթ է սոսկ պատճառով և երբէք չէ հասատում (չէ էլ ուզում), որ ժողովրդի ղէնք վեր առնելը և եօթը քրդի գիւղ աւերելը ապստամբութեան նշան լինէր:)

Էլի խոհեմութիւն, էլի հանգրեութիւն....ախար մինչև երբ. մինչև որ քանդվի ու աւերակ լինի Թիւրքական Հայաստանի վերջին գիւղը, մինչև որ սաղից չարդվի ու քրդի ու Չերքեզի սրից սպանվի վերջին հայաստանցին: Այս ինչ քաղաքականութիւն է—չենք հասկանում:—Ով ասաց, որ «հայոց խնդիրը իր վերջնական որոշման մօտ է:»

Տարիներ են անցնում Ծուխտատանի և Զէյթունցոց խնդիրների մասին բանակռուութիւններ անելուց և մինչև այսօր արդէօք մի շօշափելի արդիւնքի հասան Կ. Պօլսի եւրոպական դեսպանները, չը նայելով որ հազար ու մէկ անգամ սպառնացին Բ. Դրան վերանալ Կ. Պօլսից, կտրել Թիւրքիայի հետ իրանց յարաբերութիւնները, ծովային դեմոնստրացիա անել և այլն: Ով է լսողը. Թիւրքիան սուս ու փուս իր գործն է առաջ տանում, նա ոչ մի սպառնալիքի վրա ուշադրութիւն չ դարձնում, ոչ մի պատասխան չէ տալիս. միայն զօրք է ժողովում այն դէպքի համար, երբ որ հարկ լինի պատերազմ հրատարակել Ծուխտատանին կամ Զէյնտգօրիային:

Արդարև, Ներսէս պատրիարքն էլ շրջաբերական ուղարկեց Եւրոպայի դեսպաններին, հայցելով նպաստել հայոց խնդրի վճռելուն: Բայց մինչ հայերի ըղձքը կարող է ազդել Թիւրքիայի վրա, քանի որ սա բոլոր Եւրոպային ձեռ քանի տարիներ խաղցնում է իր մատների վրա. ինչն է հայերի ոյժը, ով է նրանց տէրն ու պաշտպանը....Մենք կարծում ենք, որ այս հարցերին դժուար թէ կարողանայ պատասխան տալ «Մեղուի» պ. խմբագիրը. բայց ինչ վստահութիւն է (անգամ և յանդգնութիւն) երաշխաւոր լինել տաճկաց նենգաւոր և խարդախ քաղաքականութեան առաջ և համբերութիւն քարոզել Թիւրքիայի հայ ժողովրդին, որ վերջապէս ոտի է կանգնել: Մեր կարծիքով շատ վտանգաւոր է այդ երաշխաւորութիւնը, և ինչով կարող է պատասխանատու լինել պ. խմբագիրը ապստամբած ժողովրդի առաջ, երբ որ բոլոր նրա (պ. խմբագրի) ապատևլիքը ու յոյսերը չարդարանան, ի դերև ելնեն, գարշակ դուրս գան....

Մենք զարմանում ենք, ինչպէս կարելի է այդքան կարճատես լինել, այդպէս լիովին հաւատ

*) Պէտք է ասել, որ Ալէքսանդրապօլը մի կենտրոն անգամ չունի, ուր տեղիս երիտասարդները կարողանան միմեանց հետ տեսնվել և միմեանց մտքեր յայտնել. խնդիրը զրկված են մինչև անգամ մի գրօտարանից կամ բուլվարից: Թէև քաղաքից մի վերստ հեռաւորութեան վրա կայ մի ծառաստանկ ձորակ, որի տեղական անունն է «չայքաղի ձոր», ուր շաբաթը երկու անգամ ածվում է զինուորական նուագախումբը,—բայց հեռու լինելով քաղաքից, մեր հասարակութիւնը շատ քիչ է յաճախում այնտեղ:

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

*) Տպագրված է ըստ № 149. 1924. 15/2 ձեռագրի։

ԴԱՀԱՊԱՐՏ ԴԱՀԱՃՈՏՅՈՒ

— ԱՆՏՈՆՑ *)

ԱՆԴԱՐՁ ՄԸ ԱՐԺԱՆ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՍՈՒՑԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

— Ա. ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉԻ ՀՈԳԻՆԵՐԸ

Ես ալ կը կարծեմ որ ամէն հայ մարդ, որ հայերէն կը գրէ եւ կը խօսի, պարտական է ուսումնասիրել իր ազգին պատմութիւնը։ Ինչո՞ւ համար։ Ասոր պատճառները շատ են։ Նախ եւ առաջ՝ որովհետեւ ամէն մարդ կ՚ուզէ գիտնալ իր ծագումը, իր նախնիքը, իր ցեղին անցած ճամբան։ Ամէն մարդ կ՚ուզէ գիտնալ թէ ինչո՞ւ համար ինք այսպէս է, ինչո՞ւ համար իր ազգը այսպէս է, ինչո՞ւ համար իր ազգին մէջ այսպիսի սովորութիւններ կան, այսպիսի բարքեր կան, այսպիսի հագուստներ կան, այսպիսի լեզու կայ։ Ամէն մարդ կ՚ուզէ գիտնալ թէ ինչո՞ւ համար ինք այսպիսի կրօնքի կը պատկանի, ինչո՞ւ համար իր ազգը այսպիսի կրօնքի կը պատկանի։ Ամէն մարդ կ՚ուզէ գիտնալ թէ ինչո՞ւ համար ինք այսպիսի տեղ մը կը բնակի, ինչո՞ւ համար իր ազգը այսպիսի տեղ մը կը բնակի։ Ամէն մարդ կ՚ուզէ գիտնալ թէ ինչո՞ւ համար ինք այսպիսի կերպով կ՚ապրի, ինչո՞ւ համար իր ազգը այսպիսի կերպով կ՚ապրի։ Ամէն մարդ կ՚ուզէ գիտնալ թէ ինչո՞ւ համար ինք այսպիսի կերպով կը մտածէ, ինչո՞ւ համար իր ազգը այսպիսի կերպով կը մտածէ։ Ամէն մարդ կ՚ուզէ գիտնալ թէ ինչո՞ւ համար ինք այսպիսի կերպով կը զգայ, ինչո՞ւ համար իր ազգը այսպիսի կերպով կը զգայ։ Ամէն մարդ կ՚ուզէ գիտնալ թէ ինչո՞ւ համար ինք այսպիսի կերպով կը սիրէ, ինչո՞ւ համար իր ազգը այսպիսի կերպով կը սիրէ։ Ամէն մարդ կ՚ուզէ գիտնալ թէ ինչո՞ւ համար ինք այսպիսի կերպով կ՚ատէ, ինչո՞ւ համար իր ազգը այսպիսի կերպով կ՚ատէ։ Ամէն մարդ կ՚ուզէ գիտնալ թէ ինչո՞ւ համար ինք այսպիսի կերպով կը հաւատայ, ինչո՞ւ համար իր ազգը այսպիսի կերպով կը հաւատայ։ Ամէն մարդ կ՚ուզէ գիտնալ թէ ինչո՞ւ համար ինք այսպիսի կերպով կը յուսայ, ինչո՞ւ համար իր ազգը այսպիսի կերպով կը յուս

Արմենիա Ռուսիոյ ձեռքն անցնելով՝ մեր Հնդկական տէրութիւնը կը վտանգի եղեր. Փոքր Ասիա անուղի երկիր մ'է և անհնար է որ բանակ մը Փոքր Ասիայէն Եփրատի բերանն երթայ, և կը յուսամ որ այսպիսի վտանգներու բոլոր վախեր մեր կառավարութեան մտքէն շուտով պիտի ելնեն։ Իմ համոզումս այս է որ մեք ո՛չ զԱրմենիա, ո՛չ ալ ուրիշ երկիր մը բարենորոգել ձեռնարկելու չեմք։»

Պ. ԱՇՄԷՏ-ԲԱՐԹԼԷԹ, (որ ամէն առթի մէջ Բ. Դրան և Թուրք ժողովրդեան իրաւունքները պաշտպանելու մեծ եռանդ ցուցած է,) խօսք առնելով բսաւ թէ ինք ընդհանուր կերպիւ Պ. Գրայսի առաջարկութեան ոգւոյն դէմ պիտի խօսի, և ո՛չ թէ յարուցած մասնաւոր խնդրոյն դէմ։ Իմ կարծիքս այս է որ, (բսաւ Պ. Աշմէտ-Բարթլէթ) մեծ անիրաւութիւն կը լինի Դրանէն պահանջել որ Պէրլինի դաշնագրին իր վրայ պարտականութիւններ դնող յօդուածները գործադրէ, և մինչ ընել գործադրել տալու համար միւս տրամադրութիւններն, որք նպաստաւոր են Թիւրքիոյ։ Ի՞նչպէս կրնայ սպասուիլ որ Թուրքիա բարենորոգումներ գործադրէ, եթէ այսչափ անիրաւութեամբ վարուինք անոր հետ։ Կերևի թէ կը մոռանամք որ Մեծն Բրիտանիա մեծ Մահմետական տէրութիւն մ'է և թէ անոր Մահմետական հպատակները շարունակ տեղեկութիւն կը ստանան Եւրոպիոյ մէջ անցած դարձածոց վրայ, և Թիւրքիոյ համար խորին զգացում մը կունենան երբ տեսնեն թէ այդչափ անիրաւ ընթացք մը կը բռնուի անոր նկատմամբ։ Ես չեմ հաւատար Եւրոպիոյ համաձայնութեան, և չեմ կարծեր որ ո՛ և է պետական անձ կը հաւատայ այնմ։ Ի՞նչ համաձայնութիւն կրնայ կենալ Գերմանիոյ և Գաղղիոյ, Աւստրիոյ և Ռուսիոյ, Ռուսիոյ և Անգղիոյ միջև։ Եւրոպա իրօք ռազմաւորեալ մեծ բանակատեղի մ'է միայն, Սրանէ տարուան փորձառութենէն յետոյ, երբ բոլոր տէրութիւնք յոյժ ցցուն զինեալ են, անօգուտ է Թուրքիոյ վրայ միաբան ձնշման խօսք ընել։ Կը վախնամ թէ առոր արդիւնքն ընդհանուր խառնաշփոթութիւն կը լինի։ Թուրքերը խաբուելին վանելու համար ժամանակաւ Պ. Կլատսթոնի բացատրած աշխարհավարութեան գալով, կը կարծեմ թէ Պ. Կլատսթոն ինք և այժմ կը ցաւի այդ խօսքն առնելուն։ Նա Ռուսօ—Թուրք պատերազմին արտադրած թշուառութեանց համար մեծապէս պատասխանատու է։

«1876-77 տարւոյն մէջ նորա արտասանած բանախօսութիւնները յոյժ նպաստեցին այդ պատերազմը գրգռելու։ Ես յոյժ վարչութեան վրայ համակրութիւն չունիմ, բայց Պ. Կլատսթոնի խորհրդարանական և սահմանադրական կառավարութեան մը միջոցաւ Թիւրքիոյ բարենորոգումն արգիլելու համար շատ բան բրաւ։ Ես կը փափաքիմ որ Արևելեան բոլոր ժողովրդոց համար ազատութիւն լինի, ընդ որս Թուրք ժողովրդեան համար։ Թուրքերը պարկեշտ, բարեխառն և քաջ են այն աստիճան որ հազիւ Արևմտեան Եւրոպա (Գաղղիա, Անգղիա, ևն.) կրնայ հաւասարիլ անոնց, և իրենք զիրենք նշանաւոր հանդիսացնելու համար բարւոք կառավարութեան և եթ կը կարօտին։

«Թիւրքիոյ յոռի կառավարութեան վրայ շատ խօսքեր բսաւ եղան։ Իմ մասիս, ես Թրքական յոռի վարչութեան վրայ համակրութիւն չունիմ, բայց համոզուած եմ որ մինչև վերջին պատերազմին ծագման ժամանակ, ընդհանրապէս ներկայացուածին կիսուն չափ անգամ յոռի չէր։ Ցերատի, 1862-ին Լորտ Փալմըրսթոն բսաւ թէ Թիւրքիա Իբրիմու պատերազմէն ի վեր աւելի մեծ յառաջդիմութիւն ըրած էր քան ուրիշ ո՛ և է երկիր, և եթէ Պ. Կլատսթոն ժամանակին չանարգէր Օսմանեան սահմանադրութիւնն, ուր այժմ նպաստաւոր կը գտնուէր, կարելի կը լինէր զԹուրքիա միացեալ և բարգաւաճեալ մարմին մ'ընել։ (Ո՛, ո՛, աղաղակներ և ծիծաղներ։) Այո՛, կրնամ Պ. Կլատսթոնի կողմանէ շինուած ո՛չ միայն ճառեր այլ և տետրակներ ցուցնել, յորս բսուած է որ Օսմանեան սահմանադրութիւնն կեղծիք մ'է միայն։ Աւելորդ է բսել որ այս աշխարհավարութեան հետևանքը վերջին աղետալի պատերազմն եղաւ, որ երկու միլիոնէ աւելի հոգիներու կորուստ պատճառեց։

«Այժմ իմ մնացած կէտս այս է որ անկեղծութիւն չը լինիր Արմենիոյ և Յունական սահմանագլխոյ խնդրոց լուծումը պահանջել Թուրքիայէն մինչև որ արդարութիւն չը լինի նմա Պէրլինի դաշնագրին ուրիշ յօդուածոց նկատմամբ, որք 'ի վնաս Բ. Դրան, դեռ չեն գործադրուած։ Պուլղարիա տուրք չը վճարեր, և Ռուսական մարտանաւեր կը գործածէ Դանուբի վրայ։ Բուլղարիոյ մէջ բնակող Մահմետականներու ո՛չ միայն ստացուածքն յափշտակուած է, այլ նաև ամենատարօրինակ անգթութեամբ կը հարստահարուին։ Ռումէլիի Իսլամք ցած գերութեան կամ աւելի գէշ վիճակի մէջ են, զի զէնքերն անգամ կրելու իրաւունք չունին, զորս կ'երևի թէ Ռումէլիի Իսլամք չեն փայլեր։ Պալքանայ հարաւային կողմը դեռ Օսմանեան զօրաց կողմանէ չը պաշտպանուիր, և վերջապէս, ամենայաւ հեղինակութեան մը կողմանէ ինծ տրուած տեղեկութեանց նայելով, Պաթում Ռուսիոյ կողմանէ կամրացուի, այնպէս որ, երևելի զինուորական հեղինակութեանց խօսքին նայելով, Ռուսական զօրութիւն մը դիւրաւ կրնայ փոքր Ասիայէն Կ. Պոլսոյ վրայ քալել,—իրաց վիճակ մը, որ բոլորովին հակառակ է Պէրլինի դաշնագրին։ Բայց այս չէ ամէնը։

«Կը վախնամ որ այս գործին մէջ Գաղղիոյ գործելք պիտի լինիմք։ Գաղղիա Արևելից մէջ իր կորուսեալ ազդեցութիւնը ձեռք բերելու կաշխատի, և անհաւանական չէ որ զԱնգղիա գործածէ այս նպատակին համար։ Գաղղիա իրեն յատուկ տեսութիւն մ'ունի։ Գաղղիացի սպայք Յունաստան կերթան նորա բանակը կրթելու։ Ռուս սպայք Պուլղարիա կը խուժեն, և Պիսմարք իշխանն հակահարուած մը կընէ Գերմանացի սպաներ ղրկելով Կ. Պոլիս։ (Մաիկ ըրէք, մաիկ ըրէք) Ժամանակը պիտի ցուցնէ այս իրողութեանց նշանակութիւնը. բայց կը վախնամ որ Պ. Կլատսթոն Եւրոպիոյ համաձայնութեան արդեանց վրայ իւր ըրած հաշիւներուն մէջ պիտի սխալի։ (Մաիկ ըրէք, մաիկ ըրէք։)

«Անցեալներն Առաջին նախարարն, Իսլամ ժողովրդեան Ռումէլիէն և Պուլղարիայէն փախչելուն պատճառին նկատմամբ եղած հարցման մը պատասխանելով, բսաւ թէ Թուրք կառավարութեան հրամանաւ էր։ Այդ պատասխանն անգթարար սխալ էր, ինչպէս որ կրնամ հաստատել։ Իսլամք Ռուս բանակաց առջևէն կը փախչէին սարսափահար, թէ՛ Ռուսաց և թէ՛ Ռուսիոյ գրգռմամբ Պուլղարաց ի գործ դրած բարբարոսութիւններէն կը փախչէին. նոքա այնպիսի սպանութեանց և հարստահարութեանց առջևէ կը փախչէին, որոց նմանը չէր տեսնուած Հռոմէական կայսրութեան անկումէն 'ի վեր, և որք աւելի մեծ էին քան այն խժդժութիւններն որք Մակեդոնիայի պաշարումէն յետոյ տեղի ունեցան, երանի տարւան պատերազմին ժամանակ։

«Նոյնպէս, Սըր Չ. Տիլք, Գարատաղցոց և Ալպանիացոց միջև վերջին կռուին ժամանակ յարձակողացն'ք լինելուն նկատմամբ եղած հարցման մը պատասխանելով, բսաւ թէ Ալպանիացիք էին։ Ո՛ւստից լսեր էր զայս։ (ՍԸՐ ՉԱՐԼԶ ՏԻԼՔ.—Թագուհւոյն ներկայացուցչէն, Կրին զնդապետէն) Լա՛ւ, բայց Սըր Չ. Տիլք կբսէր թէ Ալպանիացիք նախապէս կարգադրուած յարձակում մը ըրին Գարատաղցոց վրայ, և ես այս խօսքին ճշդութիւնը բոլորովին կը մերժեմ։

«Ջանացի ցուցնել թէ Պ. Գրայսի առաջարկութեան ոգին բոլորովին անարդար է, և կը ցաւիմ որ Վ.Ե.Հ. Թագուհւոյն կառավարութիւնն ամէն գործի և ամէն բանախօսութեան մէջ անիրաւութիւն կընէ Դրան կառավարութեան։ Մեր կառավարութեան արդի աշխարհավարութիւնն հաւանականաբար մեզ պիտի կորսնցնէ Թրքական դաշնակցութիւնն, և պիտի քշքշէ զԹուրքիա մերձել Եւրոպիոյ խնդիրը։ Մեք արդարութիւն չեմք ըներ Թիւրքիոյ, և նորա վեհապետին՝ Սուլթանին՝ զանգատներն անսեն կ'ընեմք։ Պէրլինի դաշնագրին Թուրքիոյ անպաստ եղող ամէն մասանց գործադրութեան վրայ կը պնդեմք, մինչև այդպիսի ընթացք մը չեմք բռներ Թիւրքիոյ նպաստաւոր եղող տրամադրութեանց նկատմամբ, և այս իրողութիւնք ո՛չ միայն Թիւրքիոյ մէջ մեզ համար անպատեհ արդիւնքներ կրնան յառաջ բերել, այլ Բրիտանական Հնդկաստանի Իսլամ ժողովրդեան կողմանէ կրնան խիստ ծանր վտանգներ հանել մեզ դէմ։ (Մաիկ ըրէք, մաիկ ըրէք։)

(Մասիս)

ԹԻՒՐՔԻԱ.

Լոնդոնի «Dail. News» լրագրին գրում են Կ. Պոլսից, որ այնտեղ հանգստութեամբ ընդունվեցաւ ծովային ցոյցի իրագործման լուրը։ Թիւրքաց մամուլը կարծում է, որ յունական խնդիրը անվճիռ կը մնայ գոնեա մինչև եկող տարի և որ Ռուսաստանը Թիւրքիայի դէմ չի գործի, բայցի չէրնօգօրիական խնդրից։ Պատմում են, որ Եգիպտոսից հասել է այստեղ մի անուանի փաստ Բ. Դրանը յայտնելու համար, որ Եգիպտոսի փաշաները մտադիր են միանալ ալբանցիների հետ և չենթարկվել յոյների իշխանութեանը։ Ինչպէս լսվում է Բեկկեր-փաշայի և Սայիդ-փաշայի առաջարկած վերանորոգութիւնները Հայաստանի համար Բ. Դրան կողմից լաւ ընդունելութիւն են գտել և մի խառն մասնաժողով կը նշանակվի յիշեալ վերանորոգութիւնները իրագործելուց առաջ քննելու համար։

Լրագիրներին օգոստոսի 22-ից Վիեննայից հեռագրում են հետևեալը։ Այստեղի ազդեցութիւն ունեցող շրջանները չեն բաժանում Զարլզ Դիլկի խաղաղական հայեացքները և կարծում են, որ Բ. Դուռը չի թողլ տայ միացնել Նաւարոպոլին Դուլցինիօյին, իսկ եթէ այդ գործը կատարվի, կամաւորապէս չի յանձնի Դուլցինիօ Չերնօգորիային։ «Neue Freie Presse» լրագիրը հաղորդում է, որ պետութիւնների դեսպանները Կ. Պոլսի մէջ պաշտօնապէս յայտնեցին Բ. Դրանը ծովային ցոյցի կատարվելու մասին։

«Միջազգային Ընկերութեանը» հեռագրում են Լոնդոնից հետևեալը. Զարլզ Դիլկ, համայնքների ժողովի մէջ պատասխանելով Բրայսին, յայտնեց, թէ նա տեղեկութիւն է ստացել որ քիւրդերը դիմադրութիւն ունեն մի միութիւն կազմելու. Դիլկ չը գիտէ ոչ միութեան կազմակերպվելու նպատակը և ոչ այն, թէ Բ. Դուռը հաւանում է այդ ձեռնարկութիւնը։ Եթէ կապացուցվի, որ միութիւնը մտադիր է թշնամաբար գործել հայաստանցի քրիստոնեաների դէմ, այն ժամանակ պ. Գօշէն պատուէր կը ստանայ յարմար քայլեր անելու համար։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 սեպտեմբերի։ «Прав. Вѣстн.» լրագրի մէջ տպված է կոմս Լօրիս-Մելիքովի անունով րեսկրիպտ, որով Թագաւոր Կայսրը շնորհակալութիւն է յայտնում կոմսին իր բարերար և խաղաղեցնող գործունէութեան համար և ընծայում է նորան Անդրէյ Պերվօզվաննու շքանշանը։

ԿՐՕՆՇՏԱՏ, 4 սեպտեմբերի։ Լեսօվսկի հասաւ Նաղասակի և կրէյսեր «Աֆրիկայի» վրայ բարձրացրեց նաւերի գլխաւոր հրամանատարի դրօշակը։ Դուլցինիօի մօտ ծովային ցոյցը սեպտեմբերի 8-ին կըսկսվի։ Լիվադիա նոր նաւը ժամվայ մէջ 7 կապ ընթացք ունի։

ՌԱԳՈՒԶԱ, 4 սեպտեմբերի։ Ալբանացիները ընդդիմադրում են Դուլցինիօի զիջելուն և գնում են այնտեղ մեծ խումբերով։ Նրանք վճռել են սպանել Րիզա-փաշային, որ 1500 զինուորներով գտնվում է Կամբրկալէ մէջ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 սեպտեմբերի։ Այսօր հասաւ այստեղ կոմս Լօրիս-Մելիքով։ «Прав. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ ութ նահանգներ ենթարկված են սենատօրների քննութեանը։

ՀՌՈՄ, 3 սեպտեմբերի։ Ֆինանսների մինիստրը պատգամաւորների ժողովի նախագահին ներկայացրեց բիւջետը. սովորական եկամուտները 1,210 միլիօն լիրա են, ծախսերը 1,118 միլիօն, արտաքոյ կարգի ծախսերը 65 միլիօն։

ԳՐԱՎՕԶԱ, 6 սեպտեմբերի։ Չերնոգորցիների խորհուրդը վճռեց առաջարկել Սկուտարիի հիւպատոսներին, որ նրանք իրանց բնտանիքները ապահով տեղ տեղափոխեն։

ՓԱՐԻԶ, 6 սեպտեմբերի։ Ներքին գործերի, արդարութեան և զինուորական մինիստրները հրաժարական տուեցին։

ՌԱԳՈՒԶԱ, 6 սեպտեմբերի։ Այսօր 9000 ալբանացիներ գրաւեցին Դուլցինիօ քաղաքը և ամրոցը։ Րիզա-փաշա, նրանց հետ պատերազմելու հրաման չունենալով, հեռացաւ Պօրեզա։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 սեպտեմբերի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր. 62 կ., երկրորդ 92 ր. 50 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 92 ր. 25 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 221 ր. 5 կ., երկրորդ 216 ր. 75 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 87 կ., երկրորդ 90 ր. 75 կ., ոսկի 7 ր. 89 կ.։ Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրայ արժէ 24 պէնս, ռուսաց 100 ր. Բերլինի վրայ 126 1/8 մարկ, Համբուրգի վրայ 213 1/2 մարկ, Փարիզի վրայ 264 ֆրանկ։ Բօրսայի տրամադրութիւնը հանգիստ է։

ՓԱՐԻԶ, 7 սեպտեմբերի։ Գրեվի ընդունեց Ֆրէյսինէի հրաժարականը և իր մօտ հրաւիրեց Կօնստանին, Կազօին և Ֆարրին։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այս օգոստոսի 20-ից Օրիորդ Օրբելեանցի և Կարապետ Բէյլախեանցի մասնաւոր ուսումնարանում կը սկսուեն նորեկ աշակերտների ընդունելութիւն: Ուսումնարանը պատրաստում է գիշերօթիկ և ընդունում կիսաթօշակ աշակերտներ, պատրաստելով նրանց Տփխիսու բոլոր միջնակարգ դպրոցների առաջին և երկրորդ դասատանց համար:

6—6

ՄԻ ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ընդունում են ԳԻՇԵՐՕԹԻԿՆԵՐ արժան վճարով 8—15 տարեկաններին, ԳԱՒԱՌԱՑԻՆԵՐԻՑ: Հարցնել «Մըշակի» խմբագրատանը:

3-4

Մի Ագուլեցի երիտասարդ, որ վաճառականութեան մէջ եղել է, ցանկանում է տեղ ունենալ մագազինում որից ապահովելու համար ունի երաշխաւոր անձինք, պայմանների համար դիմել «Մշակի» խմբագրատանը:

2--8

Թեմական վերատեսուչ Գ. ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆ յայտնում է, որ նա այժմ բնակվում է Կուկի, Սիմօնովսկայա փողոց, տուն Սարգիս Ալէքսանեանի №-16:

4—4.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՎԵՐՋԱՑՐԱԾ, հայոց ծխական և մասնաւոր ուսումնարաններում 8 ՏԱՐԻ դասախօսութիւն արած մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՊԱՇՏՕՆ ստանալ քաղաքներում ՌՈՒՍԱՑ լեզուից և ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵՆԻՑ, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և գաւառներում: Տեղեկանալ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ կամ Էնֆիանջեանցի ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ:

22—22.

Մի հայ գերդաստան, որը բնակվում 1 Մայկօպում, հրաւիրում է հայ օրիորդ— իմացող Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղղիերէն եզուներ, նոյնպէս և երաժշտութիւն, անական ուսուցչուհոյ տեղը բռնելու, 600 րուբլ տարեկան ռոճիկով: Ճանապարհի ծախսը տալում է գերդաստանը իւր վրա: Ցանկացողները՝ իրանց պայմաններով՝ կարող են դիմել նամակով՝ Въ Майкопъ, Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алихановъ.

5—10

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ ստացվել է մեծ քանակութեամբ ԹԷՅ ուղղակի թէյագործներից, նոյնպէս ՑԵՏՐԱԴ ՄԱԳՆԵԶԻԱ ծարաւութեան դէմ և կարրոլեան ՓՕՇԻ և ՀԵՂՈՒԿ տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ:

Ձ—10.

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկեր, յորոց ութն՝ նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Այվազեան արքեպիսկոպոս, Միքայէլ Միհանսարեանց, Նուբար-Փաշա, Կարին քաղաք, Պետերբուրգայ Հայոց եկեղեցին, Արձարան Հայոց 'ի Կարին, Ամեալ Հայ բնանիք 'ի Վան, Վան քաղաք, Կազմ Հայերէն աւետարանին, Նուիրեալ Նորին Կայսերական Մեծութեան 'ի Կաթուղիկոսէն ամենայն Հայոց:

Ներկայ ամի բաժանորդութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն ստանալ կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են այսուհետեւ իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ:

Տփխիսում ստանալ կարելի է պ. Զ. Գրիգորեանցի և Կենդրոնական գրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Զարմայր Մ. Մսերեանց

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարեւոր մի գիրք է «Հիւսուածք բանից նախնի պատմագրաց հայոց» 3 հատոր, աշխատ. Կ. Կոստանեանցի:

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած գրաբար:

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի ճիշտ թարգմանութիւնն է.

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարեւոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական աղիւսակներ և յաւելուածներ

Վաճառվում են երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25.,

Ազգային դպրոցների համար 10 օրինակից աւել առնողին 10% զեղչումն կը դրուի. գնելու համար դիմել—Ալէքսանդրապօլ—Յովսէփ աւագ քահանայ Կոստանեանցին.

Տփխիս—Կենդրոնական գրավաճառանոց:

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մելքոն Փանեանցին:

6—10

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԵԱՆ ՕՂԻԻ գործարանի պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՌԻՐ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվեցին ծախվել ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետեւեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՉԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԳ: Շիշը ամանով արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., կ., ամեն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զիջում է անվում. Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հացի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ամենալաւ գործարանների մէջ պատրաստվածներից վատ չեն Պ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնվում է Միքայէլեան կամուրջի վրա, Ցենտրալնայա հիւրանոցի տակ, Լիխատինսկու տանը, Վօրոնցովի արձանի դիմացը:

3—8 (2 շաբ.)

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հ., Բիւշարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբօրսկի վեներական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Մենկեվիչ խիրուրգիական հ.. Միրօշնիչէնկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ.:

Չորեքշաբթի Լիսիցեվ ներքին հ., Շտէյմբօրսկի վեներական և կաշու հ., Աստուածատուրով կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Գավրօնսկի մանկաբարձական և կանանց հ., Միրօշնիչէնկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բիւշարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտէյմբօրսկի և Աստվածատուրով ներքին և կաշու հ.:

Շաբաթ. Կրիգէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ.:

Ասամնաբոյժ Օբբեխտ աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի ստմակով ընդունում է իր տանը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ:

ՅՈՎՍԷՓ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ՄԵԼԻՔ-ԲԵԳԼԱՐԵԱՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԲԵԱԼԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ (Թիֆլիս, Սաղօվայա փողոց, տուն Տասունովի, № 34) յայտնում է, որ լրացուցիչ և ընդունական քննութիւնները կը սկսվեն օգոստոսի 25-ին, իսկ ուսումը սեպտեմբերի 2-ին:

4—4

Ներկայ տարույս սեպտեմբերի 15-ին Թիֆլիսի նահանգական դատարանում (Օկրուժնոյի Սուդում, լինելու է սորգ (աճուրդ) հանգուցեալ Արկադեայ Գամազովի հողերը ծախելու համար, որոնք գտնվում են Բորչալուի Սարաչլու գիւղում, Շուլաւէրի մօտ: Մանրամասնութիւնը կարելի է կարդալ «Кавказъ» լրագրի № 186 Տէրութեան յայտարարութեան մասնում:

Մի հայ երիտասարդ կամենում է գործակատար լինել առհասարակ մանուֆակտուրնի մագազինում:

Ցանկացողք իրենց հասցէն կարող են թողնել «Մըշակի» խմբագրատանը:

3—5

ՓՐԱՆՍԻՈՒՀԻ քոյրեր ընդունում են ՕՐԻՈՐԴՆԵՐԻՆ ժամ 9—1 ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ լեզուների և ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ դասեր տալու համար: Սօլօլակի, տուն ՕՐԲԵԼՈՒ № 14:

2—3 (5)

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵԿԱՐՆԻԱՅԻՆ կից կը բացվեն ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԷ, ՇՕԿՕԼԱԴ, ԹԷՅ և պատրաստված հանքային զանազան ջրեր:

39—40

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՕՆՖԷԿՏՆԵՐԻ, ՊԵՐՕԺՆԻ, ՍՈՒԽԱՐԻ զանազան տեսակի, մուրաբի, և բոլոր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԷԿՏԻ, և ամեն տեսակ կ.նդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվեն ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտաբար. ցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետեւեալ հասցէով. Въ Тифлисъ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ, НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ փոստայիւ կծծկէտ պ.հանջողների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Հախնազարեանց.

4—50

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Զ. Գրիգորեանցի գրախանութներում Ս. Մանդինեանի հետեւեալ դասագրքեր.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (ա. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . 75 կ.
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և Հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . 65 կ.

Дозволено цензурою Тифлисъ, 8 Сентября 1880 г. Տպարան Դաւթեանց եղբայրների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 158 Սեպտեմբերի 10 (22) 1880 Սեպտեմբերի 10 (22) № 158

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարինը 6 րուբլ
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Բիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ:

Օտարազգացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
հրատարակիչը բաւական 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա յսօրվայ լուրը:—Ն է ր ք ի ն տ ե ս ո ւ թ ի ւ ն: Նամակ Նուխուց: Ներքին լուրեր:—Ա ր տ ա ք ի ն տ ե ս ո ւ թ ի ւ ն: «Голосъ» լրագրի թղթակցութիւնը: Թիւրքիա: Հայերը Թիւրքիայի մէջ: Պետութիւնների գրութիւնը: Նամակ Թիւրքիայից: Նամակ Թիւրքիայից: —Մշակի նեռագիրներ:—Յայտարարութիւններ:

ԱՅՍՕՐՎԱՅ ԼՈՒՐԸ

Այս րոպէիս ստացանք մի մանաւոր հեռագիր Իգդիրից, որ և տպում ենք «Մշակի» ներկայ համարում: Հեռագիրը ասում է, որ լուր կայ, թէ Վանի Հայերի մէջ ապստամբութիւն է ծագել, սպանված Հայերի թիւը 70 հոգի են, թիւրը սպանվածների թիւը դեռ ևս յայտնի չէ: Երկու կողմերն էլ լաւ զինաւորված են:

Ուրեմն Թիւրքաց Հայաստանի գինեալ շարժման լուրը հաստատում է:

Նոյն լուրերը արդէն հրատարակված էին դեռ այդ հեռագրի ստանալուց առաջ ռուսաց «Голосъ» և «Новое Время» լրագիրներում: Այդ վերջին թերթը իր օգոստոսի 24-ի համարի առաջնորդող յօդուածում համակրութեամբ է վերաբերվում դէպի Թիւրքաց Հայերի գինեալ շարժումը, ասելով որ ուրիշ կերպ անհնարին է Թիւրքաց Հայերին ստանալ իրանց ինքնավարութիւնը:

Մենք կաշխատենք ծանօթացնել մեր ընթերցողներին ռուսաց թերթի առաջնորդող յօդուածի թարգմանութեան հետ:

Իսկ այժմ՝ կը բաւականանանք կրկնելով որ ինչքան էլ տխուր լինի այն իրողութիւնը, թէ ճնշված ազգերը իրանց իրաւունքները ստանալու համար պէտք է անպատճառ զէնք բարձրացնեն և արիւն թափեն, բայց դժբաղդաբէս ուրիշ ճանապարհ չը կայ այդ տեսակ ազգերի համար իրանց մարդկային իրաւունքները լուսաւորված աշխարհի առջև վկայելու համար:

Այժմ, երբ այդ բոլոր լուրերը կը ստուգվեն, հաստատ կարելի է ասել որ Հայոց խնդիրը անհամեմատ աւելի մեծ նշանակութիւն կը ստանայ:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՆՈՒԽՈՒՑ

Օգոստոսի 29

Տեղեակ եմ մի տեղ կոտրատած չարխալի (տախտ) վրա նատած, կուռը ծնկան յենած, ծրնծաղը ափին՝ աչքերը մի կէտի ձգած մտածում է մեր վաճառականը.... Արդեօք ինչ է մտածում, այն որ իր գումարը տասը քսան հազարին չը հասաւ, որ Մուղտասի Մ-ի նման յիմարներից պատիւ ըստանար, թէ այն՝ որ ղրկով իր «բանների բուրթ վիներ» օր առաջ ուղում է եղածը ետևով անէ, Թումանին մի քանի կոպէկ տալով իր պարտքերից ազատվի, ինչպէս որ Թիֆլիսում Զ.....ովը և Նուխում Տ. Ս.—Մ-ովն, թէ այն՝ որ ազուկցի Շ. Գ.-ադի Ե.-Մ-ի փողը տակով անելը, ժառանգներին զրկելը՝ այժմ չարիւր հազարի տէր դառնալ՝ Թիֆլիսում Զ-խի քարվանսարայում խանութ բանալը մտաբերելով, ուղում է Մ.-ի ժառանգներին էլ ինքը զրկի կամ սուտ իր պարտատէրի գրութեամբ մի ստացական շինի այն անպիտանի ձևերից ազատվի, թէ այն որ նրա միտքը յանկարծ սլացաւ դէպի Հայաստան—այդ տանջանաց աշխարքը՝ տեսաւ իր հայրենիքի, եղբայրների, քոյրերի վիճակը, հայի աղջկայ, կնոջ, մանուկի, ծերի, երիտասարդի, նկուղներու, աւերակի, դիւղի և արտերի դէմ քրդի անգթութիւնը, տոմի տառապանքը, բռնութիւնները և խարդախութիւնները թիւրքաց տէրութեան կողմից...

Փողի, վաճառականի միակ Աստուծու համար ինչ մտքեր, հնարներ, կեղտոտ միջոցներ, զոհեր ասես կանի մեր վաճառականը, բայց Աստուած մի արասցէ, ընթերցող, որ Հայաստան և հայի թշուառութիւնը նրա մտքով անցնի: Ինչ դրութեան մէջ է Հայաստանը, ոմի է Ներսէս պատրիարքը, ոմի Խրիմեաններ, ոմի Նուբար փաշան, ուր և ինչ է գործում իր հայրենակից Կամսարականը, ինչ անշարժութեան մէջ է Էջմիածինը—այդ նրա գործը չէ: Նրա միտքը փողով է զբաղված, փող, փող. դիշերն էլ երազում գտար չունի շատ փող հաւաքելուց, էլի չը հայրասիրուց:

«Ինչ նոր խաբար», հարցնում է վաճառականը իր նման պարապ վաճառականից: Պատասխանատուր նրէ ճարպիկ է, կարող է իր այս ինչ ապրանքի վնասից, այն ինչ մարդու անխղճութիւնից, սուտ խնդից, մկկին բամբասելով, միւսին անարգելով, երբորդին հայհոյելով հազար ու մի սուտ փչել, իսկ միւս վաճառականն էլ նրա աւելն մի խօսքին միամտաբար, կամ երբեմն առ երես, չանատեղին կը ասէ, նրա շինծու պատմութիւններին երբեմն իրանն էլ կը կցէ—երկուսն էլ իրար գլուխ լաւ կեղեն, կը սասկեն, երեսանց ինչպէս երկու արբանեկիցներ, բարեկամներ իրար ձեռք կը սեղմեն և կը բաժանվեն, խրաքանչիւրը օրտումը ասելով, «համա խաբեցի էն»... Վայ այն մարդուն որ վաճառականի «ինչ նոր խաբար» հարցրէ նրա սիրելի քոռ մասնաւոր հարցերից, կանցնի ընդհանուր հարցերին, նա այն ժամանակ մի այն տեսակ անհամբերութիւն ցոյց կը տայ քո խօսքերի վերջացնելուն, իր մէհնաժոր աչքերով մի այն տեսակ անշտնակրական շարժողութիւններ կանի որ սասիկ կը փուշմանես քո արարմունքի վրա: Անպրծումիլիից տնտեսում են միւս վաճառականը «էէր ողորմանց» ձգեց, ձգեց և մէկ էլ Մարիէտոն քաղցը օրօրից շինքը ինքնացաւ, կտակ կտակց աչքը խոնց, գլուխը քաշ-սրնց և յանկարծ վեր ինչելով մի քնաթաթախ դէս ու դէն նայեց, տեսաւ մուշտարի չը կայ՝ էլի սկսեց անվերջ իր երկպատութիւնը... դնա, գնչ ծանօթ է, մտերիմները-քան, ասա պ. Մ., հազր պարապ, անգործ ես. ինչ-չու մի լրագրից գրքից չես կարդում:

Էհ, աղբաթը խեր, կասի նա, որանցից է այնքան ժամանակ, իմ գարդը հիմի չէնց լրագիր, գիրք կարդալն է, ով է այդքան ժամանակ տուել որ ես այդպէս բաների ետևից ընկնեմ:

Ընթերցող, դուք դու կը ծիծաղիս այս տեսակ պատասխանի վրա, բայց նա ճշմարիտ է ասում. գիտես թէ նա ինչքան տնտեսական մտքեր ունի... Աստուած հետս պահէ մեզ այդ տեսակ հոգսերից:

Գուցէ ձեզ պատահի տեսնել հարիւրից մէկ վաճառական որ լրագիր է կարդում, բայց գիտես թէ քանիսի կազմից նա արշամաբաշքի է ենթարկվում: «Այլի, ասում են նրանք, բանդ գլխով ա (վերջացել է), գնա քեսափրաճանդ յետևից, ուշքդ քոռ գործիդ պահիր... վաճառականն ինչ, լսանից պանների յետևից ընկնելը ինչ...» Իհարկ այժմ վաճառականներ որ առաջ լրագիրներ էլեն ստանում, իսկ այժմ այդ խրատատուների խօսքով թողել են և այդ բժամիանիներին ընկերացել:

Վերջս չէ «Թող մեռնելները թաղեն իրենց մեռելներին»: Բայց երանի թէ նոր սերունդն էլ, որ դրանց շատերն որդիքը, եղբայրներն են, կարողանային գրանց վարակից և թունաւոր ազդեցութիւնից: Դժբաղդաբար մտածում ես որ նոր, թարմ այժերից շատերը անդիտութեամբ պէտք է զոհվին այդ խաւարասէր, խղճի և լուսաւորութեան թշնամիներին:

Զ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՂՆԱԽԻՑ գրում են, որ այդ փոքրիկ քաղաքը ունի երկու հայոց, երկու վրաց նկեղեցիներ, ունի հայոց երկսեռ դպրոցներ, հաշտարար դատարան, ատիկանութիւն, կլուբ, որի մէջ ստացվում է հայոց մի լրագիր միայն՝ «Մշակը» և ոչ ոք չ կարդում, որովհետև հայերէն լեզու իմացող չը կայ: Սղնախը ունի և դեղատուն, որի պատրոն, օգուտ քաղելով դեղատների այն օրէնքից, թէ այնտեղ սակարկութիւն անել չ կարելի, իր դեղերը չափազանց թանգ դնով է վաճառում. օրինակ, գիւօյի կապուտների խրաքանչիւր դեմիճ ծախվում է 4 րուբլով, իսկ նրա գինը ամեն դեղատան մէջ որոշված է 1 ր. 20 կ., «Дешевая вода» կոչված դեղը, որ ամեն տեղ ծախվում է 2 ր., այստեղ արժէ 4 ր 80 կ. կամ 5 ր.: Ասում են դեղատան պատրոն իր այս տեսակ հարստացութիւնները բնակիչներից ծանկելու համար, երկու տեսակ հաշուէմատեմատներ է պատում, մէկի մէջ նշանակում է իսկական գները, միւսի մէջ նշանակում է այն գները, որ ինքը ուսանում է:

—

«Кавказъ» լրագիրը հաղորդում է որ սեպտեմբերի 1-ին Թիֆլիսի քաղաքային Դումայի մէջ նիստ կայացաւ, որտեղ ձայնաւորների վիճաբանութեան առարկան գարձաւ կոմս Լօրիս-Մելիքովի Թիֆլիսի մէջ պատասխանատու կերպով ընդունելու ընդհերքը: Երկար վիճաբանութիւններից յետոյ, վճռվեցաւ 1) ընդունել կոմսին երկաթուղու կայարանի մէջ, 2) առաջարկել նրան Թիֆլիսի պատասխանատու քաղաքացու կոչումը, 3) փոխել Թիֆլիսի Աստանեանի փողոցը Լօրիս-Մելիքովի անունով և 4) նշանակել 16 հազար րուբլ կոմսի անունով երկու հոչակաւոր ուսանողներ պատրելու համար, մինը Ս. Պետերբուրգի և միւսը Մոսկվայի համալսարանում, մինչև Թիֆլիսի համալսարանի բացվելը, իսկ այդ համալսարանի բացվելուց յետոյ յատկացնել այդ ասիպէնդիաները նոր համալսարանին: Սիրէ կոմսը մի որ և է պատճառով չը գայ Թիֆլիս, վճռվեցաւ կատարել յիշեալ կէտերից միայն երկու վերջինները:

—

Ռուսաց լրագիրներում տպվեցաւ տանպուցիալ Բրօսէ լեղատպէի ինքնասպանութիւնը: Նա ծնվել էր Փարիզում 1802 թվին և ունէր շատ դրվատներ թէ վրաց և թէ հայոց պատմութեան և լեզուագիտութեան վրա: Բացի հայերէն և վրացերէն լեզուներից, տանպուցիալը գիտէր և արաբական մի քանի լեզուներ:

—

«Русскій Курьеръ» լրագիրը տպել է նորութիւն մի առաջնորդող յօդուած մասնաւոր տպատեսութեան մասին: Լրագիրը խօսում է մամուլի պատասխանատուութեան այն կէտերի վրա, որոնք պէտք է դատնան մամուլի օրէնքները վերաբերելու համար կազմված մամուլժողովի գլխաւոր պարապմունքների առարկան: Ռուս Թերթը ուշադրութիւն է դարձնում այն քանի վրա, թէ որքան անհրաժեշտ է շարունակել պահպանել օտարազգի լրագիրների և գրքերի համար ցենզուրա և մրոտել լրագիրների մէջ այս կամ այն տեղեր, արգիլել այս կամ այն կիրքը բնագրի մէջ, չը նայելով որ արգելված լրագիրները առանձին կարդում են Թէ նոյն իսկ Պետերբուրգում, և Թէ արտասահման գնալու ժամանակ: Եւ օտար լրագիրները ամսոյի մէջ չեն տարածվում այլ մասերի են միմիայն ինտելիգենցիային, որովհետև ինչ հարկ կայ վախենալ նրանց ազդեցութեան հետևանքից մտաւորապէս պարզացած հասարակութեան շրջանի վրա: Օտար գրքերը, աւելացնում է ռուս Թերթը, ինչպէս օրինակ նորերումս եղած «Նանա» րոմանի հետ, արգելվում են բնագրի մէջ, բայց սրնու անհնարին թարգմանվում են առանց նրանց լեզուի: Օտար լրագրների մրոտելը միայն այն նշանակութիւն ունի, աւելացնում է Մոսկվայի լրագիրը, որ մտքից է տալիս այդ պարապմունքով զբաղվող պաշտօնեաներին իրանց ապրուստը ապահովելու:

—

Հինդշաբթի, սեպտեմբերի 4-ին սկսվեց բաժանական կոմիտէտի գործունէութիւնը «Էքսպրէս» գրատնտով, որին մասնակցում էին բացի Նախկին խումբի դերասաններից և Կ. Գօլոից նոր բերած Գարագաշեան երկու քոյրերը և պ. Մքնակեան: Հասարակութիւնը լցրել էր թատրոնը և շատերն էլ կանգնած էին, մանաւանդ որ հասարակութեան մէջ տարածել էին, Թէ Գարագաշեան քոյրերը Պետրոպոլի մէջ անդամ նշանաւոր են և հռչակ ունեն, հասարակութիւնն էլ այդպիսի նախապաշարմունքով գնալով թատրոն, անշուշտ սրտով ապատում էր տեսնել այդ նշանաւոր արտիստուհիներին: Մեր նպատակը չէ մանրամասնաբար քննութեան առակ ձգել և հաշիւ տալ բոլոր ներկայացման մասինորը իր ժամանակին կը լինի, միայն երկու խօսքով կարմնում ենք մի փոքր հակացուցութիւն տալ ընթերցողներին նոր եկած դերասանուհիների և դերասանի մասին: Փոքր քոյր Գարագաշեանը երգչուհի, իսկ մեծ քոյրը և պ. Մքնակեան մասնակցում էին պրատային: Կրտսեր Գարագաշեանի ձայները շատ թոյլ է, այնպէս որ օր. Սիրանուշը նրանից ուժեղ ձայն ունի: Նա իր երգով և ձևերով բոլորովին նման է Դէկէր-Եէնկին, և նրա ձևերով էլ երգում է: Մեծ քոյր Գարագաշեանը մասին ոչինչ որոշ չենք կարող ասել, որովհետև պիէսան սատիկ հնացած և փտածներից էր և չը կար մէջը որոշ տիպեր, միայն այս կարող ենք ասել, որ նրա խաղը բոլորովին ապատրուկիւն չը դրծեց հասարակութեան վրա: Իսկ ինչ որ վերաբերում է պ. Մքնակեանին, նա ծերի դերերի մէջ վատ չէ, բայց բոլորովին չենք հաւատում, որ նա կարողանայ Աղամեանի դերերը խաղալ:

—

ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ գրում են մեզ. հայ-կաթոլիկ պ. Ե. Մէլիքեանցի յորդորանքով այս տարի մեր հայ-կաթոլիկ եղբայրներից շատերը իրանց աղջիկներին յանձնեցին լուսաւորչականների օրիորդաց դպրոցները: Այդ մի գեղեցիկ օրինակ է ազգային միաբանութեան, և մենք խորհուրդ կը տայինք դպրոցների հոգապարձութիւնները հրաւիրել մի կաթոլիկ կրօնաւորի, որպէս զի հայ-կաթոլիկ աշակերտուհիները կրօնի դասերը լսելին իրանց եկեղեցու քահանայից:

Fonds A.R.A.M

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ГОЛОСЪ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կ. Պօլսից «Голосъ» լրագրին գրում են հետեւեալը:

Արդէն չորս օր է, ինչ մինիստրների խորհուրդը անընդհատ նիստեր ունի: Լուր է տարածված, որ այդ խորհուրդը արդէն վճիռ է կայացրել Չերնոգորիական խնդրի վերաբերութեամբ եւ որ այդ վճիռը կը ներկայացնի սուլթանին հաստատելու համար: Ասում են, որ վճռված է ընդդիմադրել ալբանացիներին եւ առանց հրացան արձակելու Դուլցինիօ Չերնոգորցիներին յանձնել:

Եթէ այս լուրը ճիշդ է, Բ. Դուռը իր սովորած ալբանական լեզուն երկու ջրի մէջ տեղը կը թողնի: Սուլթանի խորհրդատուները դրա [illegible] բաւականութիւն տալու համար հետեւեալ միջոցն են հնարել. նրանք ալբանական քաղաքական լեզուի տեղ «քիւրդական լեզու» են գործածում: Այդ նոր գործը հնարված է Բերլինի դաշնագրի 61-դ յօդուածը անկոր անելու նպատակով: Կարելի է հաստատ նախատեսել, որ Թիւրքաց կառավարութեան այդ նոր հնարքը չի աջողվի, որովհետեւ քիւրդական լեզու սովորելու համար յարմարութիւններ չը կան: Թէպէտ ալբանացիները նոյնպէս վայրենիներ են, որքան եւ քիւրդերը, բայց դրանց նման թափառական ցեղ չեն: Քիւրդերը [illegible] Փոքր-Ասիայի [illegible] են:

Բաժանված եւ ցրված քիւրդ ցեղերը միմեանց հետ բաղդովին համերաշխ չեն: Այս հանգամանքը շատ լաւ յայտնի է Թիւրքաց կառավարութեան եւ նա ամեն բան անում է, ինչ որ կարող է. նա ուղարկում է Փոքր-Ասիա մօլլաներին եւ շէյխերին այդ բնակիչ ցեղերին խելք բերելու համար եւ բարձր կարգի չքանշաններ է տալիս քիւրդ ցեղերի կարեւորական առաջնորդներին:

Այսպիսի չքանշաններ կրողներից մէկը քիւրդերի յայտնի առաջնորդ Օստէր-խանի որդի, Բեհրի-բէյն է: Օրերումս Բեհրի-բէյ սուլթանի [illegible] գլխաւոր [illegible] եւ 2-դ կարգի Մէջիդիէի չքանշան ստացաւ, Թիւրքաց Ֆերիկ-փաշայի [illegible] հագած, ուղարկվեցաւ Հայաստան «առանձին յանձնարարութեամբ»: [illegible] այդ վայրերին մինչեւ այն աստիճան [illegible], որ Բոսֆոր անցնելուց յետոյ հանեց նրան եւ իր կարմիր գլխաւոր հագաւ:

Հայոց եւ յունաց լրագիրները սկսեցին ծաղրել Բեհրի-բէյի Հայաստան ուղարկելը եւ ուղղակի ասում էին, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը Եւրոպայի պահանջները անտեղի դարձնելու համար Բեհրի-բէյին Հայաստան է ուղարկել, որ նա այդ երկրի մէջ վերանորոգութիւններ մտցնի: Բայց այդ հանաքները նշանաւոր գործեր էլ կատարվեցան Թիւրքաց նոր «գործակալի» առաջն առնելու համար: Կ. Պօլսից նախապաշտօնեցին Փոքր-Ասիայի բնակիչներին եւ Զէյթունցի լեռնորդիները առաջին քայլն արին, շրջապատելով Մարաշը: Սրանից յետոյ Վասպուրականի հայերն էլ ցոյց տուին, որ իրանք պատրաստ են իրանց նոր ձեռք բերած զէնքի ոյժը քիւրդերի դէմ փորձել:

Թիւրքաց կառավարութիւնը, նկատելով այդ, յայտնեց պաշտօնապէս, որ Բեհրի-բէյ ուղարկված է Վան քիւրդաց մի ցեղի առաջնորդ, յայտնի Շէյխ [illegible] պատժելու համար: Ինչ կը վերաբերի «Վակիթ» լրագրին, նա խոկայն յայտնեց, որ Հայ ժողովուրդը զրկված է ռուսաց կառավարութիւնից որ «յանցաւոր դիտաւորութիւններ» ունի: Լրագիրը իր այդ «անխոհեմ» եզրակացութիւնը հիմնում էր այն հանգամանքի վրա, որ ռուսաց սահմաններից 500 ձիաւոր Հայ կամաւորներ անցել են Թիւրքիա եւ նրանց հետ մինչեւ անգամ քիւրդ ցեղերը սկսել են միանալ:

Օրերումս հասաւ այստեղ Էրզրումի անգլիական հիւպատոս մայոր Տրօտտրը: Նրանից քիչ վաղ հասաւ այստեղ Հայաստանի անգլիական գլխաւոր հիւպատոս գնդապետ Վիլսօն: Ամենքին յայտնի է, որ դեռ Բիկոնսֆիլդի մինիստրութեան ժամանակ իրանց պաշտօնները ստացած այս երկու զինուորականները Թիւրքասէրներ էին: Գ. Տրօտտրը գեներալ Կեմբելի օրերի ադիւտանտ եւ անբաժան ուղեկիցն էր Հայաստանի մէջ, երբ այնտեղ պատերազմ կար: Թէ Տրօտտրը եւ թէ Վիլսօն մօտ երկու տարի ապրել են Հայաստանի մէջ, ուսումնասիրել են անգլիական տղարդութիւնը եւ պէտք է ասել, թէ այդ նախկին Թիւրքասէրները այժմ ինչպէս են պաշտպանում քրիստոնեաների ազատելու գաղափարը: Կարելի է մտածել, որ դրանք ամենայաւքի հասկցել են ունեցել քաղաքական այդ կարծիքները, մինչ այն աստիճան հաստատ են դրանց հանգամանքները եւ դէպի հայերը ունեցած համակրութիւնը: Տարաբաղդաբար այդ համակրութիւնը ծագել է նրանից, որ այդ մարդիկ նկատել են իրանց վաղեմի պաշտած տարրերի՝ քիւրդերի եւ թիւրքերի անընդունակութիւնը: Թէպէտ պ. պ. Տրօտտր եւ Վիլսօն չափազանց ցանկանում էին, որ քիւրդերը կարողանան գործիքներ լինել Բիկոնսֆիլդի նպատակների համար, բայց նրանք համոզվեցան, որ իրանց քաղաքականութեան համար քիւրդերը կատարելապէս անպիտան են:

Յունական լրագիրներից մէկի մէջ օրերումս տպված էր թղթակցութիւն Ֆեօդօսիայից, որի մէջ ասված էր, թէ հայ-լուսաւորչական յայտնի նկարիչ Այվազովսկի թողել է իր կրօնը եւ ուղղափառ եկեղեցու ծոցն է մտել: Այդ լուրը շատ յարմար էր «Վակիթ» լրագրի համար, որ բացորոշակ նկատեց, թէ հայերի «սիրած» Ռուսաստանի մէջ կրօնական համբերողութիւն չը կայ [illegible] Ֆեօդօսիա եւ դուրս եկաւ, որ Ի. Կ. Այվազովսկի իր [illegible] բանալու ժամանակ մաղթանք կատարելու համար Հայ քահանայի տեղ, յոյն քահանայ էր հրաւիրել: Դրանից էին եզրակացրել կրօնափոխութիւնը:

ԹԻՖԼԻՍ

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետեւեալը:

Այն ժամանակամիջոցից որ տուած էր Բ. Դրանը Դուլցինիօն Չերնոգորցիներին յանձնելու համար, արդէն չորս օր անցել է, իսկ այդ նաւահանգիստը դեռ եւս Չերնոգորցիները չեն ստացել: Բազմաթիւ հաղորդեցին, որ Րիզա-փաշայի յանձնարարութիւնը, ինչպէս եւ նրա նախորդներինը, չի աջողվի: Եթէ հաւատանք ստացված լուրերին, Րիզա-փաշային չաջողվեց համոզել կամ բռնադատել ալբանական շարժման առաջնորդներին եւ արգելել ալբանական միութիւնը, չը փոխելով իր դիտաւորութիւնը Դուլցինիօն պաշտպանելու մասին, 600 մարդ ուղարկեց այդ քաղաքը, որի բնակիչները իբր թէ վճռել են այրել նրան, եթէ սահմանված լինեն Չերնոգորցիներին տալ:

Բազմաթիւ եկած ինչպէս միւս լուրերը, նոյնպէս եւ սա երկար չափազանցացրած են: Այդ լուրերը տարածվում են այն նպատակով, որ, պետութիւնները համոզվեն, թէ իրանք անիրագործելի բան են սկսել: Այսպէս թէ այնպէս անկասկածելի է այն փաստը, որ Դուլցինիօ դեռ եւս Չերնոգորցիների ձեռքին չէ:

Ութնեակ չորս օր է, ինչ Բ. Դուռը յամառութեամբ չէ հնազանդվում Եւրոպայի կամքին: Երեւի դեռ շատ ժամանակ նա անպատիժ կը մնայ, որովհետեւ միացեալ նաւատորմը կազմելու եւ նրան Թիւրքաց ջրերը ուղարկելու համար գոնեա մի շաբաթ հարկաւոր կը լինի: Այդ միջոցը մինչեւ կը լրանայ, կարող են այնպիսի անցքեր պատահել, որոնք կը դժուարացնեն նաւատորմի գործը:

Այնուամենայնիւ այդ ուղղութիւնն էլ իր լաւ հետեւանքներ կարող է ունենալ, որովհետեւ պետութիւնները կը համոզվեն, որ Թիւրքիայից կամաւորապէս ոչինչ չէ կարելի ստանալ եւ որ հարկաւոր է նրան ուժով կատարել տալ Եւրոպայի կամքը: Թէպէտ բոլոր պետութիւնները միաձեւ պատրաստականութեամբ չեն ուղարկում իրանց նաւերը Թիւրքաց ջրերը, բայց նրանք ամենքն էլ համոզվել են, որ ուշ եւ անկարելի է չը մասնակցել ծովային ցոյցին:

Եթէ Թիւրքիան կամաւորապէս զիջանէր, գուցէ լինէր Չերնոգորիական հարցի մէջ, Եւրոպան գործի մէջ չէր խառնվի: Այժմ բանն որ Եւրոպան սկսում է գործնական դեր խաղալ, նա այլ եւս չի կանգնի մինչեւ իր նպատակին վերջնականապէս չը հասնի:

Բ. Դուռը իր գործունէութեան համար պատասխանատու կը մնայ, չը նայելով որ նա ծածկվում է իր սովորած ալբանական միութեան շուարքի տակ: Եթէ Չերնոգորցիները եւ միացեալ նաւատորմը Դուլցինիօյի մէջ միայն ալբանացիների հետ գործ կունենան, այն ժամանակ կը պարզվի, թէ դրանք ինչպէս կարողացան չը հնազանդվել իրանց կառավարութեան հրամաններին եւ մահով սպառնալ Բ. Դրան հաւատարիմներին: Յունական հարցի մէջ ալբանացիները չեն կարող միայնակ գործել: Յունաց զօրքերի յարձակման ժամանակ Թիւրքիան ստիպված կը լինի բացարձակ ընդդիմանալ Յունաստանին, որ թէ բարոյապէս եւ թէ նիւթականապէս պաշտպանված է Եւրոպայից:

Այս բոլորի հետեւանքը այն կը լինի, որ հետեւեալ հարցը օրական խնդիր կը դառնայ. արդեօք Թիւրքիան կարո՞ղ է գոյութիւն ունենալ իբրեւ եւրոպական պետութիւն, քանի որ նա ապացուցեց, որ անկարող է այդ դերը խաղալ:

ՀԱՅԵՐԸ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՄԷՋ

Նորերումս Փարիզում տարածվեցաւ մի անստորագիր բրօշիւր հայկական խնդրի մասին «Հայերը Թիւրքիայի մէջ» վերնագրով: Բրօշիւրը կարճառօտ կերպով նկարագրում է Թիւրքահպատակ հայերի դրութիւնը, որպէս զի յիշեցնի Եւրոպային, որ հայերը Թիւրքաց իշխանութեանը ենթարկվելու օրից հաւատարիմ են մնացել Թիւրքիային եւ այժմ էլ պատրաստ են մնալ սուլթանի իշխանութեան տակ, միայն ձգտում են մի քանի արտօնութիւններ ստանալ իրանց անձնական ապահովութեան համար: Անյայտ հեղինակը տեղեկութիւններ է հաղորդում այն ընդարձակ երկրի մասին, որ հին ժամանակներում հայերի ձեռքին էր եւ որ այժմ պատկանում է Ռուսաստանին, Թիւրքիային եւ Պարսկաստանին: Ամենից տարաբաղդ Թիւրքահպատակ հայերն են: Իսկ ռուսահպատակ հայերի վիճակը այնպէս է, որ ասիական Թիւրքիայում բնակվող նրանց եղբայրները չեն կարող նրանց չը նախանձել: Հեղինակը վկայում է, որ հայերի եւ ռուսաց Թագաւորի միւս հպատակների մէջ զանազանութիւն չը կայ:

«Մի՞թէ մենք չը տեսանք, գրում է հեղինակը, որ վերջին պատերազմի ժամանակ Ասիայի մէջ եղած ռուսաց զօրքերի հրամանատարը գեներալ Լօրիս-Մելիքօֆն էր, որ եւ յաղթանակով մտաւ Կարս: Մի՞թէ մենք չենք տեսնում, որ նոյն գեներալը այժմ Ռուսաստանի ամենաբարձր եւ նշանաւոր պաշտօնն է վարում: Իսկ գեներալ Լօրիս-Մելիքօվ հայ է, ինչպէս երեւում է նրա անունից: Մենք կարող էինք այդպիսի շատ օրինակներ բերել»:

Հիմնվելով հայկական ծուխերի մետրիքական գրքերի վրա, հեղինակը վկայում է, որ Թիւրքիայի մէջ ապրում են 2,400,000 հայեր, որոնցից 400,000 եւրոպական, իսկ 200,0000 ասիական Թիւրքիայի մէջ: Բացի այդ Ռուսաստանի մէջ ապրում են 800,000 հայեր, Պարսկաստանի մէջ 250,000, Աւստրիայի մէջ 25000, Աֆրիկայի եւ Հնդկաստանի մէջ 20000, իսկ 5000 ցրված են եւրոպական զանազան պետութիւնների մէջ: Այսպիսով բոլոր հայերի թիւը հասնում է 3,500,000, որից 2/3 ապրում է Թիւրքիայի մէջ: Եւրոպային շատ լաւ յայտնի է հայերի դրութիւնը Թիւրքիայի մէջ: Նրանց անձնական դրութիւնը եւ աշխատասիրութեան պտուղները ապահովված չեն: Նրանք ամեն տեսակ անարգանքների են ենթարկվում: Նրանց կանանց եւ աղջկերանց հետ Բ. Դրան աստիճանաւորներից հովանաւորված քիւրդ աւազակները կամակայանութեամբ են վարվում: Նրանց հալածանքները աւելի էլ սաստկացան այն ժամանակից, երբ Եւրոպան նրանց վրա ուշադրութիւն դարձրեց: Հայաստանի մէջ յանցանքների թիւը աւելացաւ եւ կարելի է մտածել, գրում հեղինակը, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը վճռել է ոչնչացնել հայերին, բայց այդ մտադրութիւնը իրագործված չէ Ռուսաստանի շնորհիւ, որ իր վերջին յաղթութիւններով երկիւղ ազդեց քիւրդերի մէջ, այնպէս որ եթէ այս վերջինները աւելի մարդասէր չը դարձան, գոնեա աւելի զգուշացան: Այնուամենայնիւ դրանք Թիւրքաց իշխանութեան ներքոյ առաջ քանդում են երկիրը: Բրօշիւրի շարունակութեան մէջ բերված է հայերի կողմից մեծ պետութիւններին Բերլինի կօնգրեսի ժամանակ ներկայացրած յիշատակարանը, որի մէջ մանրամասնաբար նկարագրված է հայերի անտանելի դրութիւնը եւ ցոյց են տուած երկիրը հանգստացնելու համար հարկաւոր միջոցները: Թիւրքաց իշխանութեան տակ եղած հայերը խնդրում են քրիստոնեայ վարչութիւն եւ հաստատ ապահովութիւն: Այդպիսի վերանորոգութիւն մտցրած է Լիբանանի մէջ եւ հայերը խնդրում են Թիւրքիայից եւ պետութիւններից գործադրել Հայաստանի մէջ Լիբանանի օրգանական կանոնադրութիւնը: Ամբողջապէս բրօշիւրի մէջ տպված այդ կանոնադրութիւնը ոչ մի յօդուած չէ պարունակում, որ ընդդէմ լինէր Բ. Դրան իշխանութեանը: Բ. Դուռը նահանգապետ է նշանակում եւ նրան տալիս է արտակարգ իշխանութիւն: Նրա անունով հարկեր են հաւաքվում, նրանից է կախված վարչութիւնը, իսկ մեծ պետութիւնները [illegible] են համարում:

Յիշեալ վերանորոգութիւնների անյապաղ մտցնելը, հեղինակի կարծիքով, պահանջում են Թիւրքիայի շահերը: Անկարելի է սպասել, որ հալածված ժողովուրդը հաւատարիմ մնայ Բ. Դրան:

Հայերի մէջ կարող են երեւալ այլ ձգտումներ, կատարելապէս օրինաւոր ձգտումներ: Նրանք ինչի պէտք է չարչարվեն

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

1880—№ 158

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐՑԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

Ի. Պօլիս, 17-ին Յունուարի

Պատմելի՛ բան եմ ըսելու ձեզի, ո՛վ ընթերցողք իմ սիրելիք, եւ ես ինքս ալ ոչ պակաս հետաքրքրութեամբ կը գրեմ զայն, քան թէ դուք կրնաք կարդալ զայն։ Ինչպէս գիտէք, ես ամէն տարի Յունուարի սկիզբները կ՚երթամ Պետերբուրգ, ուր կը մնամ մինչեւ Մարտ ամսոյ վերջերը։ Ամէն տարի ալ ինձ համար նոր հետաքրքրութիւն մը կ՚ունենայ այդ քաղաքը, որ ինչպէս գիտէք, Ռուսիոյ մայրաքաղաքն է, եւ ուր կը գտնուին ռուսական կառավարութեան բոլոր գերագոյն իշխանութիւնները։ Ամէն տարի ալ նոր բաներ կը գտնեմ հոն, որոնք ինձ կը հետաքրքրեն, եւ որոնց մասին կ՚ուզեմ գրել ձեզի։ Ամէն տարի ալ նոր մարդիկ կը ճանչնամ հոն, որոնք ինձ կը հետաքրքրեն, եւ որոնց մասին կ՚ուզեմ գրել ձեզի։ Ամէն տարի ալ նոր տեսարաններ կը տեսնեմ հոն, որոնք ինձ կը հետաքրքրեն, եւ որոնց մասին կ՚ուզեմ գրել ձեզի։ Ամէն տարի ալ նոր գաղափարներ կը կազմեմ հոն, որոնք ինձ կը հետաքրքրեն, եւ որոնց մասին կ՚ուզեմ գրել ձեզի։ Ամէն տարի ալ նոր զգացումներ կ՚ունենամ հոն, որոնք ինձ կը հետաքրքրեն, եւ որոնց մասին կ՚ուզեմ գրել ձեզի։ Ամէն տարի ալ նոր կարծիքներ կը կազմեմ հոն, որոնք ինձ կը հետաքրքրեն, եւ որոնց մասին կ՚ուզեմ գրել ձեզի։ Ամէն տարի ալ նոր համոզումներ կը ստանամ հոն, որոնք ինձ կը հետաքրքրեն, եւ որոնց մասին կ՚ուզեմ գրել ձեզի։ Ամէն տարի ալ նոր տպաւորութիւններ կ՚ունենամ հոն, որոնք ինձ կը հետաքրքրեն, եւ որոնց մասին կ՚ուզեմ գրել ձեզի։ Ամէն տարի ալ նոր խորհրդածութիւններ կ՚ընեմ հոն, որոնք ինձ կը հետաքրքրեն, եւ որոնց մասին կ՚ուզեմ գրել ձեզի։ Ամէն տարի ալ նոր եզրակացութիւններ կ՚ընեմ հոն, որոնք ինձ կը հետաքրքրեն, եւ որոնց մասին կ՚ուզեմ գրել ձեզի։ Ամէն տարի ալ նոր վերջաբանութիւններ կ՚ընեմ հոն, որոնք ինձ կը հետաքրքրեն, եւ որոնց մասին կ՚ուզեմ գրել ձեզի։ Ամէն տարի ալ նոր ...

Ա՛լ ինչ ըսեմ ձեզի։ Ես ինքս ալ չեմ գիտեր թէ ինչ ըսեմ ձեզի։ Ես ինքս ալ չեմ գիտեր թէ ինչ գրեմ ձեզի։ Ես ինքս ալ չեմ գիտեր թէ ինչ խորհիմ ձեզի համար։ Ես ինքս ալ չեմ գիտեր թէ ինչ զգամ ձեզի համար։ Ես ինքս ալ չեմ գիտեր թէ ինչ ունենամ ձեզի համար։ Ես ինքս ալ չեմ գիտեր թէ ինչ ստանամ ձեզի համար։ Ես ինքս ալ չեմ գիտեր թէ ինչ ...

Ես ինքս ալ չեմ գիտեր թէ ինչ ...

Ես ինքս ալ չեմ գիտեր ...

Ես ինքս ...

Ես ...

...

...

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՍԵՑԷՔ, ՆԱՅԵՑԷՔ ԵՒ ԶԱՐՄԱՑԷՔ

«Բրիտանիա» արծաթի մեծ գործարաններից մէկի ներքուստ մանրակրկիտ պատճառով, նրանից առաջված ապրանքները «Բրիտանիա» արծաթից, որ չեմին անդամ գործարանական «իսկական Բրիտանիա» դրոշմն ունեն, ծախվում են ամեն տեսակ գներով, առելի լաւ է ասել

ԶՐԻԱԲԱՐ

7 րուբլ. առանալուց յետոյ ուղարկում եմ իւրաքանչիւր ցանկացողին հետեւեալ առարկաները նրանց գնի քառորդի համար. 6 հատ գեղեցիկ սեղանի ԴԱՆԱԿՆԵՐ, կոթերը «Բրիտանիա» արծաթից, իսկ բերանները անգլիական խակական պողպատից, 6 հատ գեղեցիկ ՊԱՏԱՌԱԿԱԶՆԵՐԸ «Բրիտանիա» արծաթի մի կտորից, 6 հատ սեղանի ԴԴԱԼՆԵՐ, 6 հատ կաֆէի ԴԴԱԼՆԵՐ, 6 հատ ԸՆԴԱՑ «Բրիտանիա» արծաթից, 1 հատ սուպի մեծ ԴԴԱԼ, 1 հատ կոթի դդալ, 6 հատ անգլիական ԱՄԱՆԱԿԱԼՆԵՐ, 1 հատ ԹԷՅԻ ՔԱՄԻՉ «ԲՐԻՏԱՆԻԱ» արծաթից, 1 հատ ԱՓՍԷ շաքար պահելու համար, 6 հատ գեղեցիկ ԹԱՍԵՐ ձուների կամ օղիի համար, 1 հատ կարիէինիկ «Բրիտանիա» արծաթից, 1 հատ զամբիւղ կանաչեղէնի համար:

Ընդամէնը 50 առարկաներ, որոնք գեղեցիկ կերպով շինված են «Բրիտանիա» արծաթից և առաջ արժէին 70 րուբլ. Այդ արծաթը միակ մետալ է, որ պահպանում է իր սպիտակութիւնը, այնպէս որ 25 տարուց գործածութենից յետոյ չի կարելի զանազանել իսկական արծաթից: Դորա համար ապահովվում է «Բրիտանիա» արծաթի անգլիական գործարանի պնդաւոր պահեստը. Nelken Bɛɛa (VI Windmihlgaszc № 25. Wien). Իմ յայտարարութեան ճշմարտութիւնը ապացուցանելու համար առաջ եմ բերում այն շնորհակալութիւնների և վերադարձված պատուէրների մի մասը, որոնց ես ստացել եմ Իւսաստանից և Լեհաստանից. Կենդդ Լամբինովիչ, Վօրօնովոյից, Մայոր Սօկոլովսկի, Վօլդավա, Ադ. Բրիժբրօդովսկի. Պէնիշէից, Կ. Կօրեաֆսկի, Թօրդին, Խմելնիցկի, Սմօլենսկից, Ի. Պլիսակի, Մեդչեանա և այլն: Բացի այդ Աւստրօ-Ունդարիայից նոյնպէս ստացել եմ շնորհակալութիւններ: Որովհետև այդ առարկաները մեծ քանակութեամբ են պահանջվում, խնդրում եմ պահանջները շուտով յայտնել: Պատուէրը տալու ժամանակ խնդրում եմ մաքուր և մեծ տառերով գրել այն հասցէն, որով պէտք է ուղարկենք: Մաքսավճարը և ճանապարհի ծախսը շատ աննշան է և երբէք մի րուբլուց աւելի չէ: Առևտրական միւս տների յայտնած այս տեսակ ապրանքներից, սա ամենալաւն է:

1—6 (5 շար. օրերը)

«ՓԱՐԱՕ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկերք, յորոց ութին՝ նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Ակվազեան արքեպիսկոպոս, Միքայէլ Միհանաբեանց, Նուբար-փաշա, Կարին քաղաք, Պետրոսեան Հայոց եկեղեցին, Արճարան Հայոց Ի Կարին, Սովեալ Հայ ընտանիք Ի Վան, Վան քաղաք, Կազմ Հայերէն աւետարանին, Նոսիրեան Կայսերական Մեծութեան Ի Կաթուղիկոսէն ամենայն Հայոց:

Ներկայ ամի բաժանորդութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն առանալ կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ:

Տփխիսում առանալ կարելի է պ. Ա. Գրիգորեանցի և Կենդրոնական գրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Ղազարոս Մ. Մսերեանց

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարևոր մի դիրք է «Հիւսուածք բանից նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 հատոր, աշխատաս. Կ. Կոստանեանցի:

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած գրարար:

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի ճիշտ թարգմանութիւնն է:

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարևոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական աղիւսակներ և յաւելուածներ:

Վաճառվում են երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25.,

Ազգային դպրոցների համար 10 օրինակից առնողին 10% զեղչուած կը դրուի. գնելու համար դիմել—Ալէքսանդրապօլ—Յովսէփ աւագ քահանայ Կոստանեանցին.

Տփխիս—Կենդրոնական գրավաճառանոց:

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մելքոն Փանեանցին:

7—10

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԵԱՆ ՕՂԻԻ գործարանի պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒՐ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվելոցին ծախվել ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետեւեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ՐՈՒԿՄԵՐԻՆԳ: Շիշը ամանով արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., կ., ամեն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զիջողութիւն է անելու: Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հացի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՁՐԱԿԱՉԱՓԻ ամենալաւ գործարանների մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Պ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնվում է Մէքայէլեան կամուրջի վրա, Ցենտրալնայա հիւրանոցի տակ, Լիխաուինսկու տանը, Վօրօնցովի արձանի դիմացը: 4—8 (2 շար.)

ՈՒՀԿԸՆԿՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉՍԻ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Գաւրօնակի կանոնց և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Գօրալևիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խերուրգիական և աչքերի հ., Շաւէմ բօբսկի վէներական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խերուրգիական հ.. Միրօշնիչէնկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Շաէմ բօբսկի վէներական և կաշու հ., Աստուածատուրով կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Գաւրօնսկի մանկաբարձական և կանանց հ., Միրօշնիչէնկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Մինկևիչ խերուրգիական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շաէմ բօբսկի և Աստուածատուրով ներքին և կաշու հ.:

Շաբաթ. Կրիգէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ.:

Առաջնարոյժ օրբելեա աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է իր տունը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ:

Մի հայ գերդաստան, որը բնակվում է Մայկոպում, հրաւիրում է հայ օրիորդ—իմացող Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղղիերէն եղուներ, նոյնպէս և երաժշտութիւն, անհատական ուսուցչուհոյ տեղը ընդունելու, 600 րուբլ տարեկան ռոճիկով: Ճանապարհի ծախսը առնում է գերդաստանը իւր վրա: Ցանկացողները՝ իրանց պայմաններով՝ կարող են դիմել նամակով՝ Въ Майкопъ, Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алиханов.

6—10

Մի հայ գերդաստան, որը բնակվում է Մայկոպում, հրաւիրում է հայ օրիորդ—իմացող Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղղիերէն եղուներ, նոյնպէս և երաժշտութիւն, անհատական ուսուցչուհոյ տեղը ընդունելու, 600 րուբլ տարեկան ռոճիկով: Ճանապարհի ծախսը առնում է գերդաստանը իւր վրա: Ցանկացողները՝ իրանց պայմաններով՝ կարող են դիմել նամակով՝ Въ Майкопъ, Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алиханов.

6—10

Ա՛ն մի հայ օրիորդ կամենում է գործակատար լինել առհասարակ մանուֆակտուրնի մագազինում:

Ցանկացողք իրենց հասցէն կարող են թողնել «Մշակի» խմբագրատանը:

4—5

ՖՐԱՆՑՈՒԶՈՒՀԻ քոյրեր ընդունում են ՕՐԻՕՐԻՆԵՐԻՆ ժամ 9—1 ՖՐԱՆՑՈՒԶԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ լեզուների և ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵՐԷՆ դասեր տալու համար: Սօլօլակի, տուն ՕՐՆԵԼՈՒ № 14:

3—3 (5)

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՑԻ ՊԵԿԱՐՆԻԱՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆՆԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի առանալ ԿԱՖԷ, ՇՈԿՕԼԱԴ, ԹԷՅ և պատրաստված հանքային զանազան ջրեր:

40—40

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՕՆՖԷԿՏՆԵՐԻ, ՊԵՐՕՃՆԻ, ՍՈՒՒԱՐԻ զանազան տեսակի, մուրաբի, և ընտիր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԻԿՏԻ, և ամեն տեսակ կանդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտաբար. ցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետևեալ հասցէով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ. МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ *փոստային կոնֆէկտ պատուիրողների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,*

Մ. Ախինազարեանց.

5—50

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Զ. Գրիգորեանցի գրախանութներում Ս. Մանդինեանի հետևեալ գրատպերը.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (ս. տարուայ ուսմունք և ընթերցումնք) . .	25 կ.
2. Նոյնը ուսուցչների համար բացատրութիւններով հանդերձ)	75 կ.
3. Ազգային Թիւրապնական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցումնք)	30 կ.
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցումնք (բ. տպագրութիւն)	65 կ.

ՄԻ ՀԱՑ ԸՏԱՆԻՔՈՒՄ ընդունում են ԳԼԽԱՐԿՈՒԱԾՔՆԵՐ արժան վճարով 8—15 տարեկան տղաներին, ԳԱՒԱՌԱՑԻՆԵՐԻՑ: Հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը:

3—4

Дозволено цензурою Тифлисъ, 9 Сентября 1880 г. Տպարան Գաւթեանց եղբայրների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 159 Սեպտեմբերի 11 (23) 1880 Սեպտեմբերի 11 (23) № 159

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարեմանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատանը մէջ:

Յառաջադրագիրք գնում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օգուտ չենք քաղում:—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Շուշուց: Նամակ Շամախուց: Նամակ Ս. Պետերբուրգից: Նամակ Խմբագրին: Նամակ Խմբագրին: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Հայոց Պատրիարքի խոտակցութիւնը: Թիւրքիա: Անգլիական թագուհու ճառը: Արեւելեան գործեր: Նամակ Պարսկաստանից:—«Մշակի» խնդիրները:—Յայտարարութիւններ:

ՕԳՈՒՏ ՉԵՆՔ ՔԱՂՈՒՄ

Ժողովրդի մէջ արդէն զգացվում է ընթերցանութեան պահանջը: Հայը կամենում է թէ իր հոգևոր պահանջին մնունդ տալ, սուրբ գրքերը, աւետարանը կարդալով, թէ իր ընդհանուր մտաւոր զարգացմանը լրում տալ, կարդալով ընդհանուր զարգացուցիչ գրուածներ: Բայց հայի ինտելիգէնցիան, հայի հոգևոր և մտաւոր կեանքի առաջնորդները, մինչև այժմ չեն մտածում բաւականութիւն տալ նրա ընթերցանութեան ցանկութեանը: Մինչև այժմ մենք չենք թարգմանում աշխարհաբար, հայի համար հասկանալի, մտաչելի, կենդանի լեզուով աւետարան:

Եւ ահա մենք տեսնում ենք հետևեալը. Ամերիկայի հայը այլ ևս չէ հասկանում գրաբար լեզուն, իսկ իրան հասկանալի լեզուով թարգմանված աւետարան չը կայ,—և հայը սափրված է կարդալ այդ սուրբ գիրքը օտարի լեզուով, որ նրա համար աւելի հասկանալի է, քան թէ գրաբար լեզուն: Հայոց գուսան չը քաղելով հայի ճգտումից դէպի ընթերցանութիւնը, մեր անհոգութեան պատճառով ստիպված է կարդալ այդ սուրբ գիրքը օտարի լեզուով, որ նրա համար աւելի հասկանալի է, քան թէ գրաբար լեզուն: Հայոց գուսան չը քաղելով հայի ճգտումից դէպի ընթերցանութիւնը, մեր անհոգութեան պատճառով ստիպված է կարդալ այդ սուրբ գիրքը օտարի լեզուով:

Նոյնը և ուրիշ գրքերի հետ: Ռուսաստանում կամ արևմտեան Եւրոպայում մի նոր գիրք, մի նոր բան, մի նոր թատրոնական գրուածք է հրատարակվում, որ ամբողջ լուսաւորված աշխարհը կարդում է: Ամեն ազգերը իսկոյն իրանց լեզուով թարգմանում են այն գիրքը, այն բանը.... Միայն հայը զուրկ է մնում այդ գրքի իր մայրենի լեզուով թարգմանութիւնից:

Եւ ահա, եթէ հայն էլ կամենում է հետևել եւրոպական ընդհանուր մտաւոր շարժմանը, եթէ կամենում է կարդալ այն նոր գիրքը, որի մասին ամբողջ Եւրոպան խօսում է, նա պէտք է վեր առնի այն գիրքը քննադրի մէջ, որովհետև չէ գտնում նրա թարգմանութիւնը իր մայրենի լեզուով:

Այդպիսով, մեր անհոգութեան պատճառով, մենք աւելի և աւելի նպաստում ենք հայոց ընկերութեան մէջ օտար լեզուների տարածմանը և մեր միջից մայրենի լեզուի փոքր առ փոքր անհետանալուն....

Մենք ոչինչ չենք անում ազգի մէջ մայրենի լեզուի տարածման համար և դեռ յանդգնում ենք պարծենալ թէ ազգասէր ենք, այն ինչ ոչինչով չենք նպաստում այն գործին մեր ազգի մէջ ընդունվելուն և տարածանալուն, որ ամեն ազգութեան ամենագլխաւոր հիմունքն է, այսինքն մայրենի լեզուն....

Երբ այդպիսով մեր անհոգութեան և ազգութեան վրա կազմված սխալ և ժխտական դատաստանների շնորհով փոքր առ փոքր կանհետանայ հայերի մէջ նրանց մայրենի լեզուն և այդ լեզուի տեղը կը բռնի մի որևէ այլ լեզու,—այն ժամանակ հայը այլ ևս ազգութիւն չի լինի, այլ կը լինի մի ուրիշ ազգութեանը պատկանող, թէև իր կրծքի պահպանած մի ազգանուն միայն:

Ազգութիւնը, որ կորցրած է իր մայրենի լեզուն, նրան ազգութիւն ոչ ոք չի համարի, թէկուզ նա անձնախաբութեան դատաստանից յափշտակվելով, ինքն իրան ազգութիւն համարի, միայն այն պատճառով, որ ազգանուն կրծն ունի.... Բայց բոլոր ձևացած ազգերը նրան միայն ազգանուն կը համարեն:

Աստրախանում և Ղզլարում կան մինչև այժմ բաւական շատ լուսաւորչական հայեր, բայց որովհետև նրանք կորցրել են իրանց մայրենի լեզուն, նրանց ոչ ոք չէ համարում առանձին ազգութիւն, այլ գրիգորեան աղանդին պատկանող աստրախանցիներ կամ ղզլարցիներ:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

10 օգոստոսի

Վերջին ժամանակներում. «Մշակում» պատահում են յաճախ նամակներ, որոնցում շատ տեղերից, մանաւանդ գաւառական քաղաքներից և Կ. Պօլսից, յայտնում են Բաքվի «Խնդիր» վիպասանութիւնը առանձին գրքով հրատարակելու ցանկութիւնը: Նոյեմբեր և մենք բաւական ժամանակ է, որ կարգացինք նոյն իսկ ձեռագիրը սրած ուշադրութիւնը այս առիթիւ, սակայն չարչարում ենք, արդեօք այդ աւազարկութիւնը արձագանք գտաւ մեր ազգայինների մէջ—դեռ ոչ: Գուցէ մեր տաղանդաւոր ձեռնարկի այդ աշխատութիւնն է կը մնայ, կը ձանձրայ և ժամանակի մաշող ժանքերին զոհ կը դառնայ....Քանի քանի այդպիսի ձեռնարկների հետևում դիմից դուրս եկած երեսի աշխատութիւններ բոլորովին անյայտացան, առանց տպագրութեան մնալով, և ժամանակի սահող անիւը նրանց փոշին անգամ չը թողեց. դեռ ևս մենք դանդաղում ենք, որ ընթերցանութեան դրքեր չունենք:

Ապրուն, մենք բոլորովին չանտես ենք, որ եթէ լինէին օգնողներ, լինէին աշխատողներ, չանդգնեցել արժ. արք-եպիսկոպոս Ալեքսեվսկու ձեռագիր աշխատութիւններից շատերը առանց լոյս տանելու չէին մնայ և մեր աղքատիկ հայ դրականութեան համար մի մի զարդեր գուցէ կարող էին լինել, և այսօրվան օրը նրանք էջմիածնի փոշիների մէջ չէին փտիլ: Թեղ ձեղինակ, ինչքան տարիներ գուցէ աշխատած կը լինի այդ մասին, ինչքան դիշերներ գուցէ վատնած կը լինի այդ առթիւ....սակայն չանգիստ քեզ, երջանկայիշատակ արքեպս, չանգիստ քեզ հայ ձեղինակ, այդքան տարիների աշխատութեան պտուղները քո սրտած էջմիածնիդ մատաղութեան խաւարի մէջ պիտի ծածկէ, զրկելով հայ ազգին քո ամենի աշխատութիւններից....

Մենք չենք կասկածում, որ դեռ ևս կարելի է հանգուցեալ Ալեքսեվսկու, Նազարեանցի և այդպիսի ազգասէր և երեսի դիմնականների բազմաթիւ ձեռագիր աշխատութիւններ զանազան անկիւններում թաղնված կը լինին, և ի հարկէ, մեղանով առանց տպագրութեան, որոնցից շատերը գուցէ կանհետանան ժամանակի ընթացքում.

Մայրաքաղաքների հայ մամուլը կատարելապէս չ՚ծառայում իր նպատակին: Ամբողջ տարուայ ընթացքում հազիւ թէ մի քանի տողերին ընթերցանութեան գրքեր լոյս են տեսնում. բայց այդ դէպքում ևս լինելիքենցիան, որը պէտք է աշխատէ ձեռք բերել զանազան աշխատութիւններ և տպագրել տալ: Մեր դարում հարկաւոր է գործել, բայց ոչ թէ լոկ խօսքով:

«Մշակը» առաջարկից մի օտարազգի լեզուով լրագիր հրատարակել հայի ձայնը Եւրոպային լսելի անելու համար և մինչև անգամ չէնց ինքը յանձն առաւ այդ հրատարակութիւնը, միայն թէ օգնէին իրեն նիւթականապէս: Կը յուսանք և սպասում ենք: Բայց կարելի է, որ շատերը դեռ ևս ոտքի տակ են, որ պ. Արծրունին այդ էլ իր ծախքով, իր աշխատութեամբ հրատարակել տայ: Զարմանալի էլ չէ. ամեն մի հայ, երբ մի առաջարկութիւն է սկսում, առաջ ինքն պէտք է յանձն առնի նրա իրագործելը, որ ուրիշները չխանձեն.. հայի համար աւելի քան պատրաստ պիտի լինի... առանց այն էլ «Մշակը» տրեց այն, ինչ որ շատերս տարաքն էր:

Մի խօսք էլ մեր գաւառական հայ մամուլին: Աչքի առաջ ունենալով չէնց Շուշիի տպարանը, պէտք է առաջ, որ նա նրիք տարիների ընթացքում միայն մի «Պրեպերի» թարգմանութիւնը տպագրեց, մնացեալ ժամանակները նա միշտ պատրաստել է առանձինը և այդպիսի թղթեր տպագրելով, նոյեմբեր և Դանեմակներ: Բայց մեզնէ նրանք չէին կարող առնել «Մշակից» կամ մի ուրիշ լրագրից վէպեր, և ուրիշ բանաստեղծական յօդուածներ,—ինչպէս «Խնդիրը», «Զալալէդդինը».—և տպագրել առանձին գրքերով: Այդ մի մեծ ծախք էր պահանջէր, մանաւանդ, որ մեծ քանակութեամբ կարելի էր ծախել և մինչև անգամ փոշ վաստակել:

Հանգուցեալ ենք մեր նամակը, շատ բաներ հայ գրելու, տակայն il ne faut pas tout dire.

Ա. Դ. Ապրեսեանց

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

27 օգոստոսի

Արդարև յանդիմանութեան արժանի է այն մարդը, որ իր եղբօր որ և իցէ պահանջութեան վրա կուրախանայ ու կը ծիծաղի, որ ազգի և որ եկեղեցու անգամ էլ լինի նա: Սա հասկանալի է, որ երբ մի լուսաւորչական՝ բողոքական կամ կաթոլիկ է դառնում, չէ հաւատում լուսաւորչական եկեղեցու դաւանութիւնը, երբ մի բողոքական՝ լուսաւորչական կամ կաթոլիկ է դառնում, չէ հաւանում բողոքականութիւնը: Բայց սա իրաւունք չէ տալիս մեզ ծաղրել ուրիշի դաւանութիւնը, երբ նա մեր համոզմունքին հակառակ է: Ուրիշի պահպանութեան վրա խօսելը նրան ուղղելու նպատակ, ոչ թէ արդեամբ չէ, այլ և մեր սրբազան պարտականութիւն է, միայն թէ տեղութեան և ծաղրաբանութեան հոգով չը վերաբերվինք դէպի որ և իցէ անձնի կամ եկեղեցու պահպանութիւնները, որ մի գուցէ յօնքը շարժելու տեղ այլն էլ նրբացնինք: Հին ժամանակ Հռոմ բնակվող հրէանների դարձած քրիստոնեաները պահելով իրանց հին աւանդութիւնները, խարութիւն էին դնում հերալուրների մէջ և պահում էին անկոր օրն վրա և ուրբաթ օրն, իսկ հեթանոսներից դարձածները ուտում էին անխտիր ամեն բան և չէին պահում, վասն որոյ մինչ նախատում էր միւսին թէ ինչու ես ուտում, իսկ միւսը նրան ինչու չես ուտում, ինչու ես պահում. և այսպէս ասելով և ծաղրելով իրար համոզմունքը՝ մինչ միասին պահելն դիպչում էր և դայրացնում նրան: Գնդաս աւաքեալը լսելով գոյութ անմիաբանութիւնը և յայտնի տեսնելով այն վտանգը, որ առաջ պիտի գար նրանից, որով և ինքը պիտի խոր վշտանար, տեսնելով Քրիստոսի մի եկեղեցին երկուսի բաժանված այդպիսի մի չնչին բանի համար, վասն որոյ նա իր հոտասիրող գրած նամակի Ջ. Դ. գլխում գրում և յորդորում է նրանց իրար չատել տարբեր համոզմունքների համար, ասելով նա որ ուտում է թող չանարգէ նրան որ չ՚ուտում, և նա որ չէ ուտում, թող չանարգէ նրան, որ ուտում է, ինչու որ Աստուած նրան ընդունում է», այսինքն Աստուած ընդունում է զուտը և չուտը: Սորպէս գրեց վտանգով այդ գլխի մէջ առաքեալը աշխատում է ցոյց տալ, որ Աստուծոյ առաջ ուտելը և չուտելը մի նշանակութիւն չունեն, միայն թէ քրիստոնեայ եղբարք, տարբեր համոզմունքների համար իրար չը ինդնամանային, այլ իրար ներողամիտ լինէին մինչև որ տկար կողմը զօրանայ և կատարեալ գի-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԻՊԱՍԱՆՔ

Ա. ՊԱՐՈՒՅՐ ՍԵՎԱԿԻ

Ա

Ամառնային գիշեր մըն էր։ Ամբողջ օրը տոթ ու խեղդուկ եղած էր։ Ոչ մէկ հովիկ կը շարժէր տերեւները։ Ամէն բան կարծես քարացած էր։ Ոչ մէկ ձայն, ոչ մէկ աղմուկ կը լսուէր։ Ամէն բան կարծես մեռած էր։

Ժամը տասնմէկին Ալեքսանդրապոլի երկաթուղային կայարանին առջեւ կանգ առաւ ձիերով քաշուած մեծ կառք մը։ Կառքին մէջ նստած էին երկու հոգի։ Մէկը ծերունի մըն էր, որ կառապանին հետ միասին ետ դարձաւ, որպէսզի ուղեւորներուն ճամբան ցոյց տայ։ Միւսը երիտասարդ մըն էր, որ կառքին մէջ մնաց։ Ան ալ ետ դարձաւ, երբ ուղեւորները ճամբան ինկան։

Կառքին մէջ մնացողը Ալեքսանդրապոլի ոստիկանապետն էր։ Ան ալ ինկաւ ճամբան։ Ոստիկանապետը ուզեց ծխել։ Ծխախոտի տուփը հանեց գրպանէն, բայց տեսաւ, որ տուփին մէջ ոչ մէկ ծխախոտ կար։ Ուզեց կանչել կառապանը, որպէսզի ծխախոտ առնէ, բայց յետոյ մտածեց, որ ինքն ալ կրնայ գնալ։ Ուստի ոտքի ելաւ, ուզեց դուրս իջնել կառքէն, բայց յանկարծ ոտքը սայլին անիւին տակ ինկաւ։ Ոստիկանապետը ճչաց ցաւէն։ Կառապանը ետ դարձաւ։

— Ի՞նչ պատահեցաւ, պարոն ոստիկանապետ։

— Ոտքս ինկաւ անիւին տակ։

— Ցաւ կ՚ընէ՞։

— Ոչ, ցաւ չ՚ընէ, բայց ոտքս չեմ կրնար շարժել։

— Ուրեմն ի՞նչ ընենք։

— Ես ալ չեմ գիտեր։

Կառապանը ծերունի մըն էր։ Ան ալ ինկաւ մտածութեան մէջ։ Ի՞նչ ընեն։ Ոստիկանապետը ոտքը չի կրնար շարժել։ Ուրեմն չի կրնար ոտքի ելլել։ Ուրեմն չի կրնար կառքէն իջնել։ Ուրեմն չի կրնար ճամբան շարունակել։ Ուրեմն ի՞նչ ընեն

Fonds A.R.A.M

Տրամադրում է նաև վարձով տրամադրման ենթակա տարածքներ։ Ներկայումս ընթանում է նրանց ընտրության գործընթացը։ Ընդունելի տարածքների դեպքում կնքվելու է համապատասխան պայմանագիր։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՍԵՑԻՔ, ՆԱՅԵՑԻՔԻԵՒ ՉԱՐՄԱՑԻՔ

«Բրիտանիա» արծաթի մեծ գործարաններից մէկի ներքուստ անանկանալու պատճառով, որից առաջացած ապրանքները «Բրիտանիա» արծաթից, որ չեմին անգամ գործարանական «խնկական Բրիտանիա» դրոշմն ունեն, ծախվում են ամեն տեսակ գներով, ասելի լաւ է ասել

ՉԲԻԱԲԱՐ

Ի լուր սառնալուց յիշոյ ուզակում եմ իւրաքանչիւր ցանկացողին հետանալով առարկաները նրանց գնի քաղորդի համար. 6 հատ գեղեցիկ սեղանի ԴԱՆԱԿՆԵՐ, կոմիները «Բրիտանիա» արծաթից, իսկ բնթանները անպղծական խնկական պօպպատից, 6 հատ գեղեցիկ ՊԱՏԱՌԱԳԱՆՆԵՐ «Բրիտանիա» արծաթի մի կտորից, 6 հատ սեղանի ԳԴԱԼՆԵՐ, 6 հատ կամիկի ԳԴԱԼՆԵՐ, 6 հատ ԸՆԴՈՒՑ «Բրիտանիա» արծաթից, 1 հատ սուպի մեծ ԳԴԱԼ, 1 հատ կոմի գդալ, 6 հատ անպղծական ԱՄԱՆԱԿԱԼՆԵՐ, 1 հատ ԹԷՅԻ ՔԱՄԻՉ «ԲՐԻՏԱՆԻԱ» արծաթից, 1 հատ ԱՓՍԵ շաքար պահելու համար, 6 հատ գեղեցիկ ԹԱՍԵՐ ձուների կամ օդիի համար, 1 հատ կաֆէնիկ «Բրիտանիա արծաթից, 1 հատ դամբիւլ կանաչեղէնի համար:

Պատուանը 50 առարկաներ, որոնք գեղեցիկ կերպով շինված են «Բրիտանիա» արծաթից և առաջ արժէին 70 րուբլ Այդ արծաթը միակ մետալ է, որ պահպանում է իր սպիտակութիւնը, այնպէս որ 25 տարուց գործածութենից յետոյ չի կարելի զանազանել իսկական արծաթից: Դորա համար ապահովում է «Բրիտանիա» արծաթի անպղծական գործարանի դիմաւոր պահեստը. Neiken Bëna (VI Windmühlgasse № 25. Wien). Իմ յայտարարութեան ձշմարտութիւնը ապացուցանելու համար առաջ եմ բերում այն շնորհակալութիւնների և վկայագրված պատուէրների մի մասը, որոնց ես տացել եմ Ռուսաստանից և Լեհաստանից. Կենդզ Լամբինովից, Վօրոնովոյից, մայոր Սօկոլովսկի, Վ. Պպովա, Ադ. Բրիժիրօվսկի. Պ. Նիկիչից, Կ. Կօրնեվինսկի, Գօրչին, Խմելնիցկի, Սմոլենսկից, Ի. Պլիսկի, Մեղչետա և այլն: Բացի այդ Աստրօ-Ունգարիայից նոյնպէս տացել եմ շնորհակալութիւններ: Որովհետև այդ առարկաները մեծ քանակութեամբ են պահանջվում խնդրում եմ պահանջները շուտով յայտնել: Պատուէրը տալու ժամանակ խնդրում եմ մարսար և մեծ տառերով գրել այն հասցէն, որով պէտք է ուղարկենք: Մաքսամքայր և ճանապարհի ծախսը շատ աննշան է և երբեմն մի րուբլուց աւելի չէ: Առևտրական միւս անների յայտնած այս տեսակ ապրանքներից, սա ամենալաւն է:

2—6 (5 շար. օրերը)

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» *պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն աղդային պատկեր, յորոց ումեն նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար: Այդպիսին պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Այվազեան արքեպիսկոպոս, Միքայէլ Մխիթարեանց, Նուպար-Փաշա, Կարին քաղաք, Պետրբուրգայ Հայոց եկեղեցին, Արճարան Հայոց Ի Կարին, Սոմեալ Հայ բնակութիւք Ի Վան, Վան քաղաք, Կաղմ Հայերէն առևտրականին, Նուիրեալ Հայոց Կայսերական Մեծութեան Ի Կամենեցկուէն առնեալն Հայոց:*

Ներկայ ամի բաժանորդագրութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն առնել կամ դնել «Փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ:

Տփխիսում առնել կարելի է պ. Օ. Գրիգորևանցի և Կենդրոնական գրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Ջարմայր Մ. Մաբերեանց

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարևոր մի դիրք է «Հիւսուածք բանից նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 հատոր, աշխատ. ա. Կ. Կամսարականցի:

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած գրաբար:

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի չիշտ թարգմանութիւնն է.

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարևոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական աղիւսակներ և յաւելուածներ:

Վաճառվում են երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25.,

Աղգային դպրոցների համար 10 օրինակից առնողին 10% զեղչում կը գրուի. գնելու համար դիմել—Ներքանդրատոզ—Ծովակի առաջ քահանայ Կոստանեանցին.

Տփխիս—Կենդրոնական գրավաճառանոց:

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երկրորդական պ. Սերգէյ Փանեանցին:

8—10

Վլադիկավկասեան օղիի գործարանի պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒՐ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվելիք ձախվելու առևտրական մաքսված օղիները հետևեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԻ: Շիշը առնելով տալիս է 45 կ., առանց առնելի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց առնելի 20 կ., կ., ամեն այլ տեսակ օդիներ առանձին յուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զիջողութիւն է անում: Օդիները պատրաստված են ամենալաւ հացի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑՐԱԳՈՂԱՑԻՒ առնելաւ գործարանների մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Պ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օդիների պահեստը գտնվում է Միքայելեան կամուրջի վրա, Յենարաշնայա հիւրանոցի տակ, Լիխաչեվոյ տանը, Վ. օրօնցովի ատեանի դիմացը:

5—8 (2 շար.)

ԲԱՐԿԱՆՈՑ

ՀԻԱՆԴԵՍԵՐԻ ԸՆԴՀՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒՍՏՈՅԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնակի կանանց և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շահմ բօրսակի վէներական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Մէնկեվիչ խիրուրգիական հ.. Միրօշնիչէնկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Շահմ բօրսակի վէներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Գավրօնակի մանկաբարձական և կանանց հ., Միրօշնիչէնկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահմ բօրսակի և Ասատուրօվ ներքին և կաշու հ.:

Շաբաթ. Կրիգէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ.:

Առաւոտեան ժամը 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ:

Կաւոր կանանց օձիքներ և թևնոցներ, նոյնպէս ՏՂԱՄԱՐԴԿԵՐԱՆՑ և երեխաների: Մեծ քանակութեամբ ՊՕՐՏՄՕՆԵՆԵՐ փոքր և մեծ փողերի համար: ՊՕՐՏՍԻԳԱՐ, ՊՕՐՏՎԻԶԻՏ և ԹՂԹԱԿԱԼ: Գեղեցիկ ԱԼԲՕՄՆԵՐ, զանազան ՆԵՍԵՍԵՐՆԵՐ: Գլխերիսի ՍԱՊՕՆ: Սպասում եմ օրերս մեծ քանակութեամբ ապամարդկերանց ԳԼԽԱՐԿՆԵՐ կատաղիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՆՎԵԼՕՎ Ի խանութ Գօլովինակի պրօսպեկտ, ՍՊԻՎԱՆՈՒ ՏՈՒՆ:

1—3

ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ևի ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ լեզուները գիտեցող մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ ԴԱՍԵՐ է փընտռում: Հասցէն. Սարպատակի բաղար, ՊՕԼԻՑԵՅՍԿԱՑԱ փողց, տուն Կուզնեովի № 30, բնակարան ԲԱՇԿԵՎԻՉԻ

1—5 (2)

ՄԻ ՀԱՑ ԸՏԱՆԻՔՈՒՄ ընդունում են ԳԻ-ՇԵՐՕԹԻՆԵՐ արժան վճարով 8—15 տարեկաններին, ԳԱՒԱՌԱՑԻՆԵՐԻՑ: Հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը:

4—4

Մի հայ երիտասարդ կամենում է գործակատար լինել առևտրական մանուֆակտուրի մագազինում:

Ցանկացողք իրենց հասցէն կարող են թողնել «Մշակի» խմբագրատանը:

5—5

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՕՆՖԻԿՏՆԵՐԻ, ՊԵՐՕԺՆԻ, ՍՈՒԽԱՐԻ զանազան տեսակի, մարքաթի, և բնաւոր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԻԿՏԻ, և ամեն տեսակ կանդիտների ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտաբարցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետևեալ հասցէով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ

փոստային կօնֆէկտ պատուիրողների համապատասխանաժարքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Ախինազարեանց.

6—50

Պատրաստ կան մանուկի տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Ղ. Գրիգորեանցի գրավաճառութիւններում Ս. Մանուկեանի հետևեալ դասագրքեր.

1. Աղգային Ընտանեկան աշխատիք և Այրբենարան (առաջին ուսմունք և ընթերցմունք) . .	25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ)	75 կ.
3. Աղգային Տիեզերական աշխատիք (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք)	30 կ.
4. Նահապետական և Հայրենի աշխատիք (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն)	65 կ.

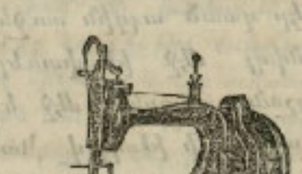

Կ. ՊՈՆՑԵՐ, ԸՏԵՄՔՆ ՍԿՅՈՒ ՓՈՂՈՑ տուն ՉՈՒԿԱԼՕՎԻ: Եկող Ձմեռվայ սեզօնի համար առաջարկում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆՔ ՉԸՆԵԿՈՒԹԵՄՔ ՉԱՆՈՒԹ և ՕՏԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրօպական առաջնակարգ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՑ, ամենատար ՉԵՒՈՒԹԻ, չափազանց էժան դներով, այսինքն: Չեռքի մեքենաներ 12—±5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

1—25

Дозволено цензурою Тифлисъ, 10 Сентября 1880 г. Типографія братьевъ Давидовыхъ Տպարան Դաւթեանց եղբայրների

Fonds A.R.A.M

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ. Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ:

Ստորագրողները դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ".

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիւրքաց հայերի դատը:—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Երևանից: Նամակ Նոր-Նախիջևանից: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Հայկական խնդիր: Անգլիա: Նամակ Թիւրքիայից:—«Մշակի» հեռագիրներ:—Յայտարարութիւններ:—Բանասիրական: Աւստրիական հայերին:

ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԵՐԻ ԴԱՏԸ

Երբ որ 1878 թւին Բէռլինի կոնգրէսի առջև ներկայացաւ թիւրքահպատակ քրիստոնեայ այլ և այլ ազգութիւնների դատը, այդ բոլոր ազգերի մէջ ամենաանհայտ, ամենաողորմելի դերը խաղում էին հայերը: Ուրիշ ազգերի դատը պաշտպանելով եւրոպական դիպլոմատները աչքի առջև ունէին հետեւեալ իրողութիւնները. նախ որ նրանց երկիրը, նրանց դրութիւնը, նրանց ազգային պատմութիւնը աւելի ծանօթ էին Եւրոպային, երկրորդ որ այս ազգերի բողոքները հիմնվում էին դէպի թիւրքերը նրանց ունեցած անհաշտ ատելութեան զգացմունքի վրա և վերջապէս որ այդ ազգերը վաղուց է, արդէն որ զէնքը ձեռին պաշտպանում էին իրանց մարդկային իրաւունքները և արիւն էին թափում իրանց ազատութիւնը ձեռք բերելու համար:

Այն ինչ թիւրքաց հայերի կողմից լսվում էր միմիայն կրաւորական բողոք, լաց և արտասուք: Հայերը ոչ զէնք էին վերցրած, ոչ էլ երբէք արիւն էին թափած իրանց հայրենիքի ազատութեան համար: Կոնգրէսին իրանց ներկայացրած յիշատակագրի մէջ հայերը ատելութեան զգացմունքի նշոյլն անգամ չէին ցոյց տալիս դէպի թիւրքերը, դէպի թիւրքաց կառավարութիւնը, վկայում էին որ Բ. Դրան դէմ ոչինչ չունեն, միայն գժգոհ են Հայաստանը կառավարող թիւրքաց տեղական պաշտօնեաներից և խնդրում էին Եւրոպայից մոցնել միայն մի քանի վարչական վերանորոգութիւններ թիւրքաց Հայաստանում:

Դա յայտնի մի իրողութիւն է, որ գէթ մի ամենաչնչին բան դիպլոմատիայից ստանալու համար, պէտք է նրանից որքան հնար է շատ պահանջել....

Հայերի խնդիրքներից, նրանց բողոքներից, կոնգրէսին նրանց ներկայացրած յիշատակագրից եւրոպական դիպլոմատիան եզրափակեց, որ հայերը այնքան դժբաղդ չեն թիւրքաց տիրապետութեան տակ,—և ոչինչ չը տուեց նրանց:

Անցան երկու տարի: Հայոց խնդիրը, որ իր լուծումը պէտք է ստանար կոնգրէսի 61-րդ յօդուածից, գրեթէ մոռացվեցաւ և բոլորովին կը մոռացվէր, եթէ անցեալ տարի վրա չը հասնէր թիւրքաց Հայաստանի սարսափելի սովը: Մարդկային բնութեանը, աւհասարակ, բայց մանաւանդ անսիրտ դիպլոմատիային յատուկ է եսականութիւնը: Մարդը միայն այն ժամանակ սկսում է կարեկցել ուրիշի, իր նմանի ցաւերին, երբ տանջողի լացը իր ականջներով է լսում, երբ նրա յուսահատու-

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՀԱՅԵՐԻՆ
Ա. ՆԱՄԱԿ

Ձեզ լաւ յայտնի է, ցանկալի եղբարք, որ մեզանում չը կան այնպիսի կղերական կարգեր և դասեր, որոնք իբրև բարձրաստիճան հոգևորականք «ի զաւէ և յօծման» էնցիկլիկաներ, կոնդակներ և այլ և այլ բովանդակութեամբ կարգելու կամ արձակելու յատկութիւն ունեցող շրջաբերական թղթեր ուղղէին առ հովուեալ հօտը և առ տեսակ տեսակ դասերը եկեղեցու. մեզանում իւրաքանչիւրը պէտք է ծառայէ ընդհանրութեան այն տաղանդովն ու կարողութիւնովը որ ունի: Ուրեմն ոչ թէ իբրև վերատեսուչ կամ հովիւ և ոչ էլ իբրև primus inter pares այսինքն «առաջինն ի հաւասարս», այլ իբրև հաւասար եղբայրներից մէկը փոփոք ունեցայ մի այսպիսի արտաքոյ կարգի միջոցով մի քանի նամակներ ուղղել ձեզ, տեսնելով որ ժամանակն ու հանգամանքը արտաքոյ կարգի են:

Կան ոմանք որ ամեն միջոց իրանց համար ներելի են համարում, միայն թէ յաջողէին մեր աւստրիական հայերիս դիտաւորութիւնները, շարժառիթները, գործքը, փաստերը և անձնաւորութիւնները նշաւակել և մեզ ամենիս ներկայացնել ազգի և հասարակութեան առաջ իբրև որդեգիր, իբրև մոլի, իբրև ուրացող, ազգատեաց, կոյր, շահամոլ, մէկից խաբված ու միւսին խաբող և այլն և այլն: Մենք այդ ամենը լսել ենք քանի քանի անգամ և հիմա էլ կարդում ենք հրապարակական թերթերում, և դուք ամենքդ քաջ գիտէք, որ այդ բորբոքված թիւր եռանդի թիւր արտայայտութիւնները, զրպարտութիւնները, թեթեւամիտ ստերը մեզ չեն փակչում, ինչպէս եթէ մէկը փորձ փորձէր պայծառ արեգակի երեսին մուր քսել: Այդ մի քանի անձինքը և ներքին քաղցր հաճութեամբ պիտի ասեմ որ նրանց համակրողների թիւը մեր ազգի խաւերում շատ սակաւ է, գրված հակառակ գրգռումից սկսել են իրանց փաստերի պակասութիւնը ուրիշ զօրաւոր նիւթով լրացնել, գրգռելով միամիտ ամբոխի սուր կիրքերը մեզ դէմ:

Որքան էլ մեզ համար անախորժելի լինէր այդ անձանց այս օրինակ դիրք բռնելն ու միջոցների դիմելը տեսնել, մեզ անհրաժեշտ պէտք է (բատ որում հեռք և բորբոքումը կարող էր հեռ. և բորբոք յարուցանել) ուշիմութիւնն ու խոհեմութիւնը ձեռւ չը մոռանալ. մենք չենք կարող նրանց օրինակին հետևելով սուր խօսքին սուրով պատասխանել. այլ մենք հետևենք Պօղոսին, որ երբ որ Փեստոս կուսակալը նորա ճառը լսելիս մեծ ձայնով բղաւեց, «դժռւած ես, Պօղոս», անվրդով խաղաղութիւնով պատասխանեց «չեմ դժված, ով ազնիւ Փեստոս, այլ ճշմարտութեան և զգաստութեան բաներ եմ խօսում»: Որովհետև այն ամեն զրպարտանքներից մէկ հատն էլ չը կայ մեզ վրա, ուրեմն մենք կարող ենք յուսալ, որ վերջապէս հնարաւոր պիտի լինի մեր արիւնակից լուսաւորչական եղբարց մեզ դէմ ունեցած և անտեղի վկայութիւններով մտցված կանխակալ գաղափարները փարատել, եթէ՝ ի հարկէ՝ համբերութեամբ ու խոհեմ սրտով ու եղանակով վարվենք մեր այլադաւան եղբարց հետ:

Այն պատճառներից մէկ մեծը և գլխաւորն, որ այդ խումբը աշխատում ջանում է անպատճառ մեզ վրա մտցնել, այն է որ իբր թէ մենք աւստրիական դառնալով, ուրանում ենք ազգութիւնը, ձգում թողում և դանդաղութեամբ ենք տալիս ազգային զգացումները, ձգտումները և շահերը, իբր թէ զզուում ենք հայ լինելուց և վերջապէս իբր թէ ուզում լինէինք «Նէմից» կոչվել կամ դառնալ, ինչպէս որ գրեց մի պարոն Կոժօրից, որից մենք իրաւունք ունէինք աւելի խոհեմ և անաչառ խօսքեր լսելու: Եթէ ամբոխն ունենար մեզ վրա այդ գաղափարը, մենք պարտական էինք ներել, որովհետև նա ունենալով հայ-կաթօլիկների ցաւալի օրինակը աչքի առաջ, որոնք իրանց «Փռանկ», «Իրանց» և ամեն ինչ անուանում են, բայց ոչ երբէք հայ, մեզ աւստրիականներիս էլ կարող էր շփոթել կաթօլիկների հետ և մեզ արդար իրաւամբ պախարակել ազգային շահերի մասին անփոյթ լինելու համար: Բայց անբացատրելի է այդ, թէ ինչպէս պատմութեան տեղեակ ուսումնականներ և աշխարհի այժմեան վիճակին հմուտ անձինք, որոնք յաճախել են Եւրոպա, համաձայն են գտնում իրանց խղճի և լուսաւորեալ բանականութեան հետ մի բողոքական ժողովրդի վրա բարդել մի այսպիսի ծանր և վիրաւորիչ մեղադրանք: Ես կարծում եմ թէ բոլոր հայ ժողովրդի պարտքն էր հասկացնել, կաթօլիկ, յունադաւան և այլակրօն հայերին, որ նոքա իրանց հայ համարեն, ինչպէս որ իրաւ էլ են, և հայ ազգային խնդիրներում մեր ազգի հետ համընթաց վարվեն, և ոչ թէ հայ լինել ուզողին ու փախչողին և կամ արդէն Հայկայ արիւնը կրողին ետ մղել ու արտաքսել ազգութեան շրջանից սոսկ նորա համար, որ նա կրօնապէս այլաբար է խորհում:

Այս կէտի նկատմամբ կարելի էր երկարաբանել, բայց սոյն նամակովս ես խնդրում եմ իմ հայ-աւստրիական եղբայրներին, որոնք գտնվում են Կովկասում,—թող տաճկահպատակ եղբարք էլ 'ի նկատի ունենան այս իմ խնդիրքը, եթէ մի դիպուածով պատահէն նորան—իմանալ, որ մենք հայ ենք ազգով, լեզուով, ցեղով և արիւնով. թողէք ամեն կերպով աշխատենք մեր հարստահարված ու ճնշված ցեղակից եղբայրներին օգնելու, նորանց տառապանքը թեթևացնելու որքան որ մեզ հնար է, նորանց յոյսերովը ուրախանալու, նորանց ցաւերովը ցաւելու, թողէք օգնենք նորանց՝ սովը և սովից առաջ եկող չարիքները բառնալու, օգնենք մեր եղբայրների մէջ դպրոցներ և լուսաւորութեան վայրեր հաստատելու՝ օգնենք թէ ընդհանուր ձեռնարկութեամբը, թէ անհատ խեղճերին և թշուառներին, որոնք իրանց նեղութեան մէջ կարօտ են մեր օգնութեանը: Մեր համախոհի եղբարց ազնիւ և քրիստոնէական օրինակը, որ անաչառ լուսաւորչական կողմից բարի վկայութիւնով հրապարակաւ հռչակվեցաւ, աւելի ճարտարախօս և ուժգին փաստ է, քան որ և է մեր ջատագովութիւն, որ մի փոքրաթիւ աւստրիական խումբ սովելոց համար թէ համեմատաբար թէ բացարձակապէս աւելի նուիրեց, քան թէ բազմաթիւ լուսաւորչական եղբարք: Մենք սա պէտք է անենք ոչ թէ 'ի ցոյց և առ երեսս՝ կեղծաւորաբար՝ մարդկանց երևալու դիտաւորութեամբ, այլ որովհետև դա մեր սուրբ պարտաւորութիւնն է, որ, թէպէտ և մենք այսօր մի քանիներից համարվում ենք իբրև ոչ հայ, բայց այն սամարացու պէս մոռնանք վիրաւորանքին ու մոռացնենք մեր ձէթովն ու գինիովը մեր կարօտ եղբօր ցաւերը, և քաջահայերն ու գիտացեն պէս չը խնայենք մեր նպաստը կարօտեալից, այլ յիշենք մեր Տէրի այն խօսքը, որ հրամայեց թէ «գնա դու էլ հենց այնպէս արա»:

Եւ բաց 'ի դմանէ մեզ պէտք է ամեն կողմանէ աշխատել, որ այն մասնաւոր առանձնութիւնները և ազգային յատկութիւնները, որ Արարիչը մեզ սահմանեց միջանում գրել է իր իմաստութեամբը, անհոգութեամբ դանդաղութեան չը տանք: Անտարակոյս ունի նախախնամութիւնը իր իմաստուն նպատակ մարդկային ցեղը թէ կերպարանքով թէ արտաքին և թէ ներքին ցեղական առանձնութիւններով կազմելու. և սուրբ Աւետարանի մէջ մենք չենք տեսնում թէ այդ մասնաւոր յատկութիւնները պէտք էր ջնջվէին, այլ ընդհակառակը մենք տեսնում ենք ազգերը զարդանալիս իրանց մասնաւոր յատկութիւններովը, որոնք այդ մասնաւորութիւններովն՝ զարգացած, լուսաւորված և սրբագործված փառաբանում են Փրկիչ Աստուծոյն. (Յայտն. 7, 9): Այդ ցեղական մի ամենակարևոր յատկութիւնը մեր լեզուն է: Ոչ ամօթ համարենք, ոչ էլ ծուլութիւն անենք մեր հայերէն լեզուովը խօսելու ընտանեկան շրջաններում և այլուր: Խօսելիս էլ ջանք անենք յստակ ու մաքուր խօսել, խորթ տալ օտար բառեր և ռմեր խառնելու մեր լեզուին, մանաւանդ պէտք է չը խառնենք թուրքերէն խօսքեր: Մեր աշխարհաբար գրականութիւնը ծաղկում ու տարածվում է, լրագիրներ կան, մեր լեզուն մեզ ուրախալի ապագայ է խոստանում, լաւ գրքեր են տպվում բաւական, և այնուհետեւ յոյս կայ, որ էլ աւելի տպագրվեն. խնդրում եմ կարդացէք ինքներդ այդ գրքերը և լրագիրները, 'ի հարկէ ընտրովի՝ և տուէք ձեր զաւակներին էլ կարդալու. Երեկոյեան կամ ուրիշ ազատ ժամերին հաւաքեցէք ձեր ընտանիքը ձեր շուրջը և կարդացէք նորանց հետ լրագիրներից և միւս գրքերից յարմար և լաւ կտորներ, և աշխատեցէք որ այն լեզուով էլ խօսէք: Աւստրիական հայերից մէկ հատ պիտի չը գտնվի, որ գրել կարդալ չիմանայ, արու լինի թէ էգ: Սա մեր բաղկացածն է: Մեզ հրամայված է թէ «գրքերը քննեցէք»: Բայց ինչպէս կարող ենք քննել, եթէ մեր լեզուն չը գիտենք և գրել կարդալուց անգետ ենք:

Ահա, սիրելի եղբարք, սա մեր ուղղութիւնն ու մեր համոզմունքն է. ուրեմն այսպէս էլ խօսեցէք ամեն ժամանակ:

Անկեղծ սիրով ձեզ ամենքիդ յարգելով ձեր եղբայր

Արր. Ամիրխանեանց

Fonds A.R.A.M

թեան ազնուագոյն ազգասիրները դիպչում են իր լաղութեանը, սկսում են անհանգստացնել իրան:

Մինչեւ սովին գոհ եղած Հայաստանը յիշեցրեց Եւրոպային որ կայ աշխարհիս երեսին մի ազգ, որ կոչվում է Հայոց ազգ....

Բայց և այն տպաւորութիւնը, որ գործեց Եւրոպայում թիւրքաց Հայաստանի մէջ տիրող սովը, հետզհետէ պիտի ջնջվէր, էլ նայելով Վլադիմիրեսկու-Պրէնսկիի միսիոնարութեան ջանքերով Ն. Գրանը ներկայացրած եւրոպական պետութիւնների համաձայն դրութիւնը, որի մէջ և Հայաստանի համար վարչական բարենորոգումներ էին պահանջվում, եթէ այժմ լուր չը տարածվէր որ թիւրքաց Հայերը, Թիւրքիայի բոլոր հպատակ ազգերից այդ ամենահնազանդ, ամենահամբերող, ամենաստրուկ ազգը, վերջապէս չը դիմանալով Թիւրքիայի բարբարոսութեանը, ինքը ձեռին ապստամբեցան իրանց դարաւոր ճնշողի դէմ:

Եւրոպայի առջև, եւրոպական դիպլոմատիայի աչքում պին չունի մի տանջվող ազգի լուռ բողոքը—որքան էլ անտանելի լինի նրա տանջանքը,—նրա աչքում դին ունի միմիայն մի ազգի դրական բողոքը, ընդդիմադրութիւնը ճնշողի դէմ: Եւրոպան սկսում է յարգել մի ազգութիւն միայն այն րոպէից, երբ այն ազգը՝ ինքը ձեռին սկսում է իր և իր թշնամու արիւնը թափել ազգային ազատութեան համար:

Ազգը միայն այն ժամանակ արժանի է յարգանքի, ասում է Եւրոպան, երբ կենդանութեան նշան է ցոյց տալիս, իսկ կենդանութեան նշան ցոյց տալ ինքը ձեռին ապստամբելն է:

Եւրոպայի քաղաքականութիւնը այս է. թող մի ազգ ինքն իր ոյժով ցոյց տայ թէ արժանի է գոյութեան, որպէս մի ազգութիւն,— և այն ժամանակ մենք էլ կը յարգենք նրան և նրան ազգութիւն կը ճանաչենք:

Եթէ մի ազգ բանջութիւն և ոյժ ունի ապստամբելու, կամ շընորհ ունի խաղաղ ճանապարհով իրան ընդդատող, քաղաքակիրթեան ուսերին ուսել սուր սատիճանի վրա կանդնած ուրիշ ազգերին կուլ տալ,—այն ժամանակ այդ ազգը արժանի է ամեն տեսակ յարգանքի....

Հայերը սովորութիւն ունեն պարծենալու որ Համբերող են դէպի ուրիշ ազգերը, երբէք չեն սիրում իրանց շրջապատող կիսամայրենի ազգերին Հայացնել....

Բայց այդ տեսակ ազգութիւն անուանում են Եւրոպայում անընդունակ, մեռած մի ազգութիւն:

Եթէ Հայերը ներկայանային Բերլինի կոնգրէսին քիւրդերին, ասօրիներին, եզիդներին և այլ ազգութիւններին Հայացնելուց յետոյ, ներկայանային որպէս մի զօրեղ, բազմաթիւ ազգութիւն, եթէ բացի սորանից կարող էին պարծենալ դէնք գործածելու և արիւն թափելու ընդունակութեամբ,— այն ժամանակ նրանք Բերլինի կոնգրէսից անհամեմատ աւելի շատ կը ստանային, քան թէ ստացան, Թիւրքաց Հայերը արդէն այժմ ճանաչված կը լինէին, որպէս քաղաքական կեանքով ապրելու արժանի մի ազգութիւն:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՑՍԿԻՑ

—

Օգոստոսի 28-ին

Համակրելով Տաճկահայաստանի ներկայ տարօրոյն մերալնէից Թշուառ դրութեան արձագանքը, որ լսուի եղև մինչ Ռուսաստանի խորերն ևս և ի միջի այլոց ցանկայայ չը մնալ անտարբեր, կազմելով մի առանձին Թերթ Հանդանակութեան դիմելի տեղւոյս սահմանաւոր երիտասարդ բարեկամաց իմաւքին, նիւթական օժանդակութիւնը Հայցելու, որից գոյացաւ 16 րուբլի վոքրիկ լուսան, ասա ուղարկում եմ յարգոյ խմբագրութեանդ, խնդրեմ բարեհաճիլ զոյգ կարևոր պատշաճագոյն տեղեօքներութիւնն առնել, կամ ուղարկել Վանայ առվելոյ մատենաժողովին և կամ Երիսնան Հայրիկի նոր բացած Հիւանդանոցին, իսկ նուիրատուաց ազգանունքն չը գրանաք ի սիսլ մոռնելու: Մարտիրոս և Պետրոս Ոսկանեանց 3 ր., Յովհաննէս Կիւտեանց 1 ր., Մկրտիչ Անկիլիանեանց 1 ր., Կարապետ Մըկրտչեանց 1 ր., Պետրոս Նազարեանց 1 ր., Մինքայէլ Զորչոփեանց 1 ր., Կարապետ Աճեմեանց 1 ր., Մարտիրոս Զորչոփեանց 2 ր., Նիկիա Պալկովնիկեանց 1 ր., Միքայէլ Քամիշլիկեանց 1 ր., Թէոդորոս Խարատժեանց 1 ր., Գաբրիէլ Զորչոփեանց 1 ր., Մկրտիչ Սուազաշեանց 1 ր., իսկ անյայտանուն յանձն էար գնախք փոստայի:

Մարտիրոս Ոսկանեան

ՆԱՄԱՒ ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

—

Օգոստոսի 30-ին

Մայիսի 10-ին ուղարկել էի յոգուստ Վանայ առվալուկների 394 ր., շաւաքացի եւ նոյն առվալուկների համար 52 ր., խնամարձակաբար խնդրելով, որ բարեհաճէք շատացնել այն ուր հարկն է: Ահա նուիրատուների ցուցակը: Մարտիկ Կուլիեանց 3 ր., Գէղամի Հրոխիեանց 3 ր., Սարգիս Մխիթարեանց 3 ր., Յովհաննէս Խնձրեանց 3 ր., Աղայան ումն 3 ր., Յովհաննէս Խաչիզով 5 ր., Աննա Սահակեանց 1 ր., Մելքոն Պապիեան 2 ր., Աննա Պալիեանց 3 ր., Աննա Չիտունեանց 2 ր., Խակուձի Փափոյեան 3 ր., Եղիազարէդ Օվանեսեանց 3 ր., Սադոյ Խոճաեան 1 ր., Լուսիա Խոճեան 1 ր., Սրբոն Մխիթարեան 2 ր., Պարոն Խոճեան 1 ր., Հրաչիսիկ Ամատեան 2 ր., Գ'ատալիա Молодская 1 ր., Գայանէ Սրմաքեշեան 2 ր., Նազիկար Սահակեան 1 ր., Աննա Կուզնեցովա 3 ր., Իսքոյի Եաբշենիկեան 1 ր., Մարիա Տաշիեվա 1 ր., Ոլգա Տաշիեվա 3 ր: Ընդամենը 52 ր., ղանելով այդ գումարէն փոստի ծախքը 52 կ., կը մնայ 51 ր. 48 կոպէկ:

Տիկին ***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ՄՕԶԴՕՔԻՑ գրում են մեզ. Օգոստոսի 17-ին և 23-ին, երկու անգամ, այնտեղ աշտարին բազմութեամբ մոլեխել խումբեր անցան քաղաքի վրայով, որ նրանց շատութիւնից արդելվում էր տրեի լոյսը, և ժամերով խաւար էր տիրում քաղաքի մէջ: Այդ միջամտների արշաւանքը ուղղված էր դէպի Ղըզլարի կողմերը:

—

Մեզ հաղորդում են, որ ԹԻՖԼԻՍԻ քահանաներից մէկը ցերեկով դնում է Կալիչյաղ-Բալկայ կոչված թաղը և բաղխում է մի կնոջ դուռը: Նրան հարցնում են, թէ ինչ է կամենում: Ձէր հայրը պատասխանում է, թէ իր կինը վախճանված է, ձեզնից երեխայ է թողել, և ձիթ աուղղ կին է պատում: Նրան ասում են, թէ այս տանը այս տեսակ կին չը կայ: Ձեռոյ նա խնդրում է, որ իրան թոյլ տան ներս մանել, մի փոքր հանգստանալ, որովհետև շատ յոգնած է: Բարեսիրտ տան տիկնոջ հիւրասիրութիւնը վարձատրվում է նրանով, որ տէր-հայրը սկսում է լրտեսիան դանազան բոյսեր անել, որոնց պատճառով նրան խայտառակութեամբ արտաքսում են:

—

Մեզ գրում են ՎԼԵՐԻՆ-ՈՂԴԱՆ գիւղից: Ղազախի գաւառի հոգևոր իշխանութեան գործակալ Ս. Խ... քահանայի կինը վախճանված լինելով, պատում է իր տետ մի կին, որն ամուսնի տրը դեռ կենդանի է և անգործար բողոքում է այդ յափշտակութեան դէմ, բայց ոչ ոք նրա ձայնը չէ լսում: Թղթակիցը աւելացնում է, որ տէր հայրը հրապուրել է այդ կնոջը նրանով, որ իր բոլոր հարստութիւնը կտակել է նրա անունով, որովհետև ինքը ժառանգ չունի:

—

Մեզ հաղորդում են, որ «Մշակի» 157 համարում տպված լուրը, իբր թէ ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ Զարեհաշ եկեղեցու երիցխոհան պ. Ե. Նազարեանցի հաշիւների մէջ խարդախութիւններ են յայտնվել,—սխալ է: Պ. Նազարեանցը խղճմտաւոր կերպով կատարել է իր յանձն առած պաշտօնը և նրա հաշիւների մէջ նկատված է ճշտութիւն միայն: «Մշակի» խմբագրութիւնը այդ կնճռոտ բանակռիւի մասին, այսուհետև որ և իցէ դրված չը պիտի տպէ:

—

ՇԱՄԱԽՈՒՑ զարհուրելի բաղքներ են յայտնում վարդապետի մասին, որ ծառայում է տեղային հոգևոր առաջնորդի մօտ որպէս օգնական և որպէս խորհրդատու: Հայր տուրը միանգամայն իր ազգեցութեան ներքոյ առնելով արդազանին, նրան կատարել է տալիս շատ անխիղճ գործեր, որոնք պատճառ են լինում ժողովրդի մէջ զանազան երկպառակութիւնների և զզանք են յարուցանում ամբոխի մէջ: Ժողովուրդը պատրաստվում է խնդիրքով դիմել Վեհ. Կաթողիկոսին, որ յիշեալ խաւարար վարդապետին հետ այնէ Շամախուց:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

—

«Новое Время» լրագրի մէջ կարդում ենք հետևեալ առաջնորդող յօդուածը

Հայկական խնդիրը, որ Բ. Գրան խաթարմանութեամբ ներքաղաքական և յունական խնդիրների պատճառով յետաձգված էր, այժմ նորից երևան եկաւ Թիւրքաց բանակցութեան, կամայականութեան և ճնշման դէմ վերջին, որպէս զի իրանց ոյժերով վրէժխնդիր լինեն քիւրդերի կողոպտումներից, որոնց ենթարկվում էին հայերը Բ. Գրան իշխանութեան ատեն:

Աներևի է, որ հայերը այլ ևս չեն հաւատում եւրոպական դիպլոմատիայի մարգասէր խոստումներին և պաշտպանութեանը: Բայց ի հարկէ գործը միակ վրէժխնդրութեամբ չէ վերջանայ: Հայ ապստամբների խումբերը հետզհետէ մեծանում են, որովհետև նրանց հետ միանում են անբաւական լեռնարնակները և վերջ ի վերջոյ ապստամբութիւնը կարող է տարածվել ասիական Թիւրքիայի մեծ մասի մէջ: Այս հանգամանքը բաղմաթիւ ապացոյցներից մէկն է, որ անկարելի է խաղաղ ճանապարհով վերջ դնել ասիական բռնաւորութեանը, որ անկարելի է համաձայնութիւն կայացնել մահմետականների և քրիստոնեաների medus vivendi վերաբերութեամբ պետութեան և առուտուրական ձևի ճնշման տակ:

Եւ ճշմարիտ ո՞րտեղ պէտք է դանել միջոցներ Թիւրքիահպատակ հայերի վիճակը բարելաւելու համար: Ժամանակ է յոյս կորել Բ. Գրան բարի դիտաւորութիւններից: Ամբողջ Եւրոպան վաղուց խոստովանել է, որ Թիւրքաց ստրատիկի վարչութեան բռնաներութիւնները և քրիստոնեաների ճնշվելը մահմետականներից այլ ևս անկարելի է համերել: Ցաւակցութիւնից և քաղաքական խելացիութիւնից պրծված մեծ պետութիւնները վաղուց վճռել են վերջ դնել այն անտանելի դրութեանը, որի մէջ գտնվում են տարաբաղդ քրիստոնեաները: Եւ «Հիւանդ մարդուն» բժշկելու փոխանակ, դրաղվում են Թիւրքիայի քրիստոնեայ և մահմետական ազգաբնակութիւնը հաշտելով: Ճշմարիտ կարծես հայերի տանջանքները կը քչանան, եթէ Բ. Գուռը կը կարողանայ ապացուցանել, որ ճնշողների թիւը ճնշվողներից շատ մեծ է և դուր չէր, որ Աբեդիւն-փաշա, պատասխանելով պետութիւնների դրութեանը Բերլինի դաշնագրի վճիռները իրագործելու մասին, այնպիսի թուանշաններ ցոյց տուեց հայ ազգաբնակութեան մասին, որոնք հակառակ էին մինչև անգամ անցեալ տարի «Վակիթ» լրագրի մէջ տպված պաշտօնական հաղորդութիւններին: Այսպիսի ձևերով դործը աջողութեամբ կարելի է երկարացնել, մինչև պատահարները կատացուցանեն, որ թուանական հաշիւները ոչինչ նշանակութիւն չունեն, քանի որ հարցը վերաբերում է օրական հացին և մարդկային ապրելու իրաւունքին: Եթէ Եւրոպան ճշմարիտ ցանկանար Թեթևացնել Թիւրքիահպատակ քրիստոնեաների տանջանքները, նա դոնեա այս անգամ պէտք է աշխատէր հասկանալ չարիքի իսկական պատճառները: Եւրոպան վերջապէս պէտք է հասկանայ այն ճշմարտութիւնը, որ Արևելքի մէջ պետութեան աստուածպետութիւնը չէ թոյլ տալիս և անկարող է համերել ազգաբնակութեան ինքնավարութիւնը ոչ կրոնական և ոչ էլ անտեսական գործերի մէջ: Ազգաբնակութեան բոլոր իրաւունքները, վարչութեան բոլոր ձիւղերը և հասարակական կեանքը ոչինչ նշանակութիւն չունեն, քանի որ կառավարութիւնը Ալլահի անունով է կատարվում: Սրա վրա է հիմնվում մեր այն կարծիքը, թէ մինչև որ Եւրոպան սուլթանի երկիրների մէջ չի բաժանի եկեղեցին պետութենից, մինչև այդ ժամանակ իզուր կանցնին բոլոր բանակցութիւնները Բ. Գրան դիջողութիւնների մասին և կանհետանան ամեն տեսակ առաջարկութիւնները:

Հետաքրքիր այսօր հաղորդից մէջ, որ անգլիական կառավարութիւնը կը պատուիրէ

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂՎԱԾՈՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ

Ա. ՓԱՐԻԶԱՆԱՑ, 10 տետրակներ։ Բերիա։ Տպարան Ա. Ղազարյանի և Ա. Գալուստյանի։ 1928։ Գին 1 ոսկի։

Ինչպես հայտնի է, Ա. Փարիզանացը հրատարակել է հայագիտական մի մեծ աշխատություն, որի առաջին հատորը՝ 10 տետրակներով, արդեն լույս է տեսել։ Ներկայումս հրատարակվում է երկրորդ հատորը։ Ինչպես առաջին հատորը, այնպես էլ երկրորդը կազմված է հայագիտական տարբեր հարցերի վերաբերյալ հեղինակի հոդվածներից։ Ամեն տետրակ առանձին ամբողջություն է կազմում, ունի իր առանձին վերնագիրը, և ընթերցողը կարող է ձեռք բերել ամեն տետրակ առանձին։ Ներկայումս լույս են տեսել 7 տետրակներ։ Մեզ են հասել 9 տետրակներ։ Մնում է սպասել մնացյալ տետրակների լույս տեսնելուն։

Ինչպես ասվեց, հեղինակը հայագիտության տարբեր հարցերի վերաբերյալ իր հոդվածները տպագրել է տարբեր ժամանակներում տարբեր պարբերականներում։ Հեղինակը ինքն է հավաքել իր հոդվածները և հրատարակել։ Ինչպես հեղինակն է ասում, նա ցանկացել է հոդվածները հրատարակել ըստ ժամանակագրական հերթականության, սակայն դա չի կարողացել անել, որովհետև շատ հոդվածներ կորել են, և հեղինակը չի կարողացել գտնել դրանց բնագրերը։ Ուստի հրատարակել է այն հոդվածները, որոնք գտել է։ Ա. Փարիզանացը ինքն է ասում, որ իր հոդվածները հրատարակելիս ինքնագրաբար չի ուղղել, այլ տպագրել է այնպես, ինչպես որ եղել են։ Ուղղել է միայն տպագրական սխալները

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մի հայ գերդաստան, որը բնակվում է Մայկոպում, հրատիրում է հայ օրիորդ—իմացող Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղղիերէն լեզուներ, նոյնպէս և երաժշտութիւն, անհրաժեշտ ուսուցչուհոյ տեղը բնդունելու, 600 րուբլ տարեկան ռոճիկով: Ճանապարհի ծախքը առնում է գերդաստանը իւր վրայ: Ցանկացողները՝ իրանց պայմաններով՝ կարող են դիմել նամակով՝ Въ Майкопъ, Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алиханову.

6—10

ԵՐԻՎԱՆԱՑ ՀԱՅԱՏԱՐՄԱՏԱՐ ՍԵՐԳԷՑ ՎԱՍԻԼԵՎԻՉ ՉԻՄԻՍՈՎ բնակվում է ՍՈԼՈԼԱԿ, վաղնեանեակայա փողոցի վրա, տուն №33

1—3

ՀԱՅԵՐԷՆԻ, ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, ՖՐԱՆՍԷՐԷՆԻ ՍԻ ԻՏԱԼԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ: ԵԶԻԿԱՆՑ: Հասցէն հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը:

1—5 (2)

ՖՐԱՆՍԻՈՒՀԻ քոյրեր ընդունում են **ՕՐԻՈՐԴՆԵՐԻՆ** ժամ 9—1 **ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ** լեզուների և **ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ** դասեր տալու համար: Սօլոլակի, տուն **ՕՐԽԵԼՈՒ** № 14:

3—3 (5)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱՆՈՒԹԻ մէջ առացվել է մեծ քանակութեամբ թէց ուղղակի թէյդործներից, նոյնպէս ցեցրագ ՄԱԳՆԵՋԻԱ ծարաւութեան դէմ և կարբոլեան փօշի և ՀԵԳՈՒԿ տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ:

10—10.

Ցուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՑԱ ՊԵԿԱՐՆԻՑԻՆ կից կը բացվին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի առանալ ԿԱՖԷ, ՇՈԿՕԼԱԴ, թէց և պատրաստված հանքային զանազան ջրեր:

40—40

Թեմական վերատեսուչ Գ. ԲԱՐԹՈՒՄԱ բնակն յայտնում է, որ նա այժմ բնակվում է Կուկի, Սիմֆոնօվսկայա փողոց, տուն Սարգիս Ալէքսանեանի №-16:

4—4.

Մի Ադուլեցի երիտասարդ, որ վաճառականութեան մէջ եղել է, ցանկանում է տեղ ունենալ մագազինում. որից ապահովելու համար ունի երաշխաւոր տնձինք, պայմանների համար դիմել «Մշակի» խմբագրատանը:

3—8

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԵԱՆ ՕՂԻ դործատուն պահեստ թիֆլիսում ՇԱՈՒԻ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվելիք ծախվել սովորական մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետևեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԱՐԻՆԻ: Շիշը սովորաբար տրվէ 45 կ., առանց տարայի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց տարայի 20 կ., կ., սրանից այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին շատ ցածր դիջում է անում: Օղիները պատրաստված են սովորական հայկի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ սովորական դործատուններից վատ չեն: Պ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք ստացած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար դործատերը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնվում է Միքայէլեան կամուրջի վրա, Ցիներալնայա հիւրանոցի տակ, Լիխատվինսկու տանը, Վօրօնցովի արձանի դիմացը:

6—8 (2 շաբ.)

ՌԱՀԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՀՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դավրօնակի կանանց և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսեցեվ և Գօրալևիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խէրուրգիական և աչքերի հ., Շառմ բօրսկի վէներական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Միհկեվիչ խերուրգիական հ.. Մերօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսեցեվ ներքին հ., Բախուաով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսեցեվ ներքին հ., Շառմ բօրսկի վէներական և կաշու հ., Ատուածատուրով կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Դավրօնակի մանկաբարձական և կանանց հ., Մերօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսեցեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Միհկեվիչ խերուրգիական հ., Լիսեցեվ ներքին հ., Բախուաով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շառմ բօրսկի և Ատավածատուրով ներքին և կաշու հ.:

Շաբաթ. Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսեցեվ ներքին հ.:

Առաւմնաբոյժ Օբրեխա ազքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է իր տանը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ:

Կասկի ԿԱՆԱՆՑ ՕՁԻՔՆԵՐ և ԹԻՒՆՈՑՆԵՐ, նոյնպէս ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ և երեխաների՝ մեծ քանակութեամբ ՊՕՐՏՄՕՆԵՒՆԵՐ փոքր և մեծ փողերի համար: ՊՕՐՏՍԻԳԱՐ, ՊՕՐՏՎԻՋԻՏ և ԹՂԹԱԿԱԼ: Գեղեցիկ ԱԼԲՕՄՆԵՐ, զանազան ՆԵՍԵՍԵՐՆԵՐ: Գլխերէնի ՍԱՊՕՆ: Սպասում եմ օրերս մեծ քանակութեամբ ազամարդկերանց ԳԼԽԱՐԿՆԵՐ կառուցիս:

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՆՎԵԼՕՎ Ի

Գօրօվնեակի պրօսպեկտ, ՄԻՒՒՎԱՆՈՒՄ:

1—3

ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ եւ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ լեզուները դասեր է տալիս մի վարժուհի փափաքում: Հասցէն, Սալդատակի բազար, ՊՈԼՑԵՑԿԱՑԱ փողոց, տուն Կուզիեոֆի № 30, բնակարան ՐԱՇԿՈՎՑԻ

2—5 (2)

ՄԻ ՀԱՑ ԸՏԱՆԻՔՈՒՄ ընդունում են 2 ՇԵՐՕՐԻԿՆԵՐ սրժան վճարով 8—15 տարեկաններին, ԳԱՒԱՌԱՑԻՆՆԵՐԻՑ: Հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը:

4—4

Մի հայ երիտասարդ կամենում է գործակատար լինել առհասարակ մանուֆակտուրի մագազինում:

Ցանկացողը իրենց հասցէն կարող են թողնել «Մշակի» խմբագրատանը:

5—5

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՕՆՖԵԿՑՆԵՐԻ, ՊԵՐՕԺՆԻ, ՍՈՒՒԼԱՐԻ զանազան տեսակի, մետրալի, և ընդհանր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎ ԿՕՆՖԵԿՑԻ, և ամեն տեսակ կանդիտերի տպրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտապահ ցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետևեալ հասցէով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ

փաստիւ կօնֆեկտա պատուիրողների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Ախնազարեանց.

7—50

Դուքս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Գ. Դրիգորեանցի դրախանութներում Ս. Մանդինեանի հետևեալ գրատպերը.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Աղքենարան (ս. տարեայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցչների համար քացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Դիցաբանական աշխարհ (ր. տարեայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տարեայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

«ՓԱՐԱՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ Հանդիսի նեկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուէրի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկեր, յորոց ութին՝ նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր Հանդիսի համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Այվազեան աղքեպիսկոպոս, Միքայէլ Միսնասարեանց, Նուբար-փաշա, Կարին քաղաք, Պետրոսեան Հայոց եկեղեցին, Արձարան Հայոց ի Կարին, Յովհաէլ Հայ ընտանիք ի Վան, Վան քաղաք, Կազմ Հայերէն աւետարանին, Նուիրեալ Նորին Կայսերական Մեծութեան ի Կաթուղիկոսն ամենայն Հայոց:

Ներկայ ամի բաժանորդագրութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն առանալ կամ դնել «Փարաս Հայաստանի» Հանդէսն վճարում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ:

Ծախիս առնել կարելի է պ. Օ. Գրիգորեանցի և Կենտրոնական դրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Օգոստոս Մ. Մանդինեանց

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարևոր մի դիրք է «Հիւսուածք բանից նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 հատոր, աշխատ. Ն. Կոստանեանցի:

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած դրարար:

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի ճիշտ թարգմանութիւնն է.

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարևոր ծանոթութիւններ. ժամանակագրական աղիւսակներ և յաւելուածներ:

Վաճառվում են երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25.,

Ազգային դպրոցների համար 10 օրինակից աւել առնողին 10% զիջում կը դրուի. գնելու համար դիմել—Պետերբուրգում—Ռոմանովի առաջ քահանայ Կոստանեանցին.

Ծախիս—Կենդրոնական դրավաճառանոցում:

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մելքոն Փանեանցին:

8—10

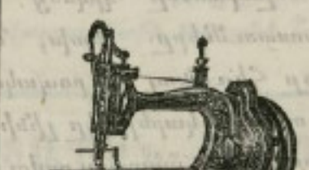

Կ ՊԱՏՎԻՑԷՐ ԱՏԱՄԱՆ-ՍԿԱՅԻՆ ՓՈՂՈՑ տուն **ՉՈՒՐԱԼՕՎԻ** նկող ձրի մեռավայ սեզօնի համար առաջարկում եմ պատուէրի հասարակութեանը **ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՉԻՒՒԻ և ՕՏԻ** կարի **ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ**, եւրօպական առաջնակարգ գիմնօրէնների, ամենատար **ՁԻՒԻՑԻ** չափազանց էժան գներով, այսինքն: Ձեռքի մեքենաներ 12—.5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

4

2—25

Дозволено цензурою Тифлисъ, 10 Сентября 1880 г.

Տպարան եղբայր Դաւթեանցների

Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 161 Սեպտեմբերի 13 (25) 1880 Սեպտեմբերի 13 (25) № 161

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվան 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպեկով։

Բիթիքհաւմ գրվում է Խմբագրատան մէջ։

Յոտագրագրութիւնք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տոն օրերից)

Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր նպատակը։—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Գանձակից։ Նամակ Քանթարագրից։ Նամակ Ալէքսանդրապօլից։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Հայերի շարժումը Թիւրքիայում։ «Берегъ» լրագրի թղթակցութիւնը։ Արևելեան գործեր։ Ցանուցան։ Նամակ Թիւրքիայից։— «Մշակի» պատասխաններ։ Յայտարարութիւններ։

ՄԵՐ ՆՊԱՏԱԿԸ

Հատ ուրախալի երևոյթ է որ այժմ «Մշակի» մէջ սկսում են աշխատակցել բացի լուսաւորչական հայերից՝ կաթոլիկ և բողոքական հայերը։

Մեր նպատակն է թոյլ տալ ամեն հային միջոց ունենալ իր մտքերը մեր լրագրի էջերի մէջ յայտնելու։ Իսկ ինչ կրօնին է պատկանում այդ հայը, մեզ փոյթ չէ։

Մենք ասացինք արդէն և դարձեալ կրկնում ենք, որ մեր նպատակն է դարձնել «Մշակից» մի ընդհանուր հայոց օրգան, մի աղբիւր հայոց թերթ, որի մէջ ամեն մի հայ համայնք, ամեն մի հայաբնակ քաղաք կամ գիւղ, մեր հասարակութեան ամեն մի դասակարգ, իւրաքանչիւր հայ անհատ կարողանար յայտնել իր մտքերը, վկայել իր կենսական ամենահրատապ շահերի մասին թէ քաղաքական և թէ տնտեսական պէտքերի մասին։

Իսկ ո՞վ է այն հայը, այսինքն ինչ կրօնին, ինչ եկեղեցական աղանդին է պատկանում նա,— լուսաւորչական, կաթոլիկ, մահմեդական, թէ բողոքական,— այդ մեզ մի և նոյն է։

Հայոց լրագիրը միայն այն ժամանակ կարող է ազգային թերթ համարվել, երբ անխտիր, անկեղծ և անկողմնապահ կերպով ամեն հայի առջև բաց է անում իր էջերը, և ոչ թէ բնդունում է յօդուածներ միայն մի յայտնի աղանդին պատկանող հայերից։

Մինչև այժմ կաթոլիկ և բողոքական հայերը մուտք չունէին մեր ազգային ոչ մի հիմնարկութեան մէջ, նրանք աքսորված էին մեր ազգային կեանքի բոլոր գործակատարութիւններից։ Հայ կաթոլիկը և հայ-բողոքականը չէին կարող ոչ սեռուչ, ոչ հոգաբարձու, ոչ ուսուցիչ, ոչ վերակացու լինել մեր դպրոցներում, ոչ լրագրական կամ այս ու այն հայոց ընկերութեան անդամ լինել, նրանց զաւակները էլ չէին կարող աշակերտ ընդունվել մեր ազգային դպրոցների մէջ։ Միակ հիմնարկութիւնը, որ անխտիր նայում էր բոլոր հայերի վրա, ինչ կրօնին և պատկանէին նրանք, դա Խոգոյի «Մարդասիրական» ընկերութիւնն էր։ Գոնէ այս ոգով է խմբագրված այդ ընկերութեան պրօգրամը, որ իր գոյութեամբ պարտական է մի ճշմարիտ հազարապետ, լուսաւորված, ազգասէր հային, բժիշկ Ոսկանեանցին։ Եւ եթէ այդ ընկերութեան հիմնողի լուսաւոր գաղափարները չեն իրագործվում,— այդ ի հարկէ, հիմնողի մեղը չէ....

Այս տեսակ դրութեան մէջ, երբ այլազգաւան հային ազգային կեանքի ոչ մի պաշտօն, ոչ մի գործունէութիւն մատչելի չէր, ամենամեծ անարդարութիւն կը լինէր որ և հայ լրագիրները իրանց էջերը փակէին այլազգաւան հայերի առջև և մամուլը միջոցով էլ նրանց հնար չը տային ոչ արդարանալ իրանց վրա բարձած զուր բամբասանքներից, ոչ էլ արտայայտել իրանց անհրաժեշտ կենսական պէտքերը....

Հայերը հաւատացնում են թէ հալածասէր ոգի չունեն, գանգատում են մարդիկ որոնք հաւատացնում են թէ «Մշակը» բամբասում է հայ-լուսաւորչականներին, երբ նա յայտնում է թէ այս կամ այն գաւառական հայաբնակ քաղաքում հայ լուսաւորչական ամբոխը հալածում է կաթոլիկ և ուետարանական հայերին։ Հայց նոյն մարդիկ, որոնք հաւատացնում են թէ մենք զրպարտում ենք հայերին, անաչառ կերպով վերովիում են, երբ տեսնում են թէ մենք մեր լրագրի էջերի մէջ խիստ քննողական յօդուածներ ասել, նոյն իսկ իրանց դաւանակիցների պատկառելի անձերի դէմ։

Կամցանեն մի քանի տարիներ,— և հայոց հասարակութիւնը կը համոզվի որքան արդիւնաւոր էր մեր յարուցած պայքարները, որքան օգտակար էր ազգի համար մեր գծագրված նպատակը։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Սեպտեմբերի 1-ին

1879 թուին Գանձակում «Արարատեան» ընկերութեան նպատակին սկսան տարագրութեան ցուցակը և հաշիւը ինձ մօտ լինելով, ուզում եմ խմբագրութեանդ, խնդրելով նորա տպագրութիւնը։

Գ. Տէր-Ներսէսեանի հաւանութեամբ հաւաքվեց 230 ր. *)։

Գ. Նարաթեանի տանը տարագրվեցան, ամեն տարի նուիրելու խոստումով, մշանջենաւոր անդամներ։

Գ. պ. Մ. Թիմուրեան 10 ր., Յովհաննէս Խաչատեան 10 ր., Գ. Ս. Յովհաննէսեան 5 ր., Աղայ Աղայեան 5 ր. **), Գրիգոր քահանայ Թումանեան 2 ր.։ Իսկ պ. պ. Սարգիս Աֆանասեանը Պետրոս Նազարեանը, Ներսէս Տէր-Ներսէսեանը արժէն հրաժարական ր. նուիրած լինելով, տարագրվեցան մշանջենաւոր անդամներ տասնեակ ր. 1880 թուականից սկսելու իրանց նուիրատուութիւնը։ Առանձին առանձին անելով շարունակելով տարագրութիւնը մշանջենաւոր անդամների թուում տեսնում չեմ նոցանից տիկիններ և պարոններ։ Տ. տ. Գալուստեան Մէլիքեան 2 ր., Մարիամ Գալուստեան 2 ր., Մադիոզ Տէր-Ներսէսեան 2 ր., Մարիամ Տէր-Ներսէսեան 2 ր., Յովհաննէս Թումանեան 5 ր., Սարգիս Յովհաննէսեան Աֆանեան 5 ր., Մանուէլ Անդրեասեան 5 ր., Մկրտիչ Տէր-Ներսէսեան 5 ր., Սիմոն տիրացու Յովհաննէսեան 3 ր., Աւետիք Տէր-Աւետիքեան բանաձեցի 1 ր., Նուիրատուութեան բոլոր դումարն է 219 ր։

Որպէսզի մտադրութիւն կար շարունակել տարագրութիւնը, բոլոր Գանձակի բնակիչները հաղորդակցելով նրան, նա առձեռն ժողոված 278 ր. յանձնեցի պ. Ն. Տէր-Ներսէսեանին, որ խոստացաւ ևկեղեցական դումարի հետ շաչացնել։ Բայց տարագրութեան շարունակութիւնը յառաջ չը գնաց, նորա համար որ քաղաքը ևթարկվեց երկու ծանր պատիժների, այսինքն, մրսելի և Ամբոխու վարդապետի արշաւանքներին։

Այս 319 ր. դումարից պ. Տէր-Ներսէսեանի ձեռամբ արժէն ուղարկված է «Մշակի» խմբագրութեան 278 ր.։ Ձանապարհորդութիւնից վե-

*) Այս հաշւից մնձ պ. Ա. Մալեանը առնի օգտակար համարնց իր 50 ր. նուէրը տասնեակի նպատակին ուղարկել։

*) Գ. Աղայ Աղայեանը, որի ամուսինն ևս 2 ր. տարագրվել էր, հետքից իր տարագրված անունը, 7 ր. մնձ դումար չէր և ոչ ոք տեսնում չէր նրան տարագրվելու։

Fonds A.R.A.M

բաղանձալով, ապառիկներից ժողովելի 27 ր., որը ներկայացնում եմ խմբագրությանդ: Մնում է Մարիամ և Մագիթար Տէր-Ներսէսեանների, Մանաքիշ Մելիք-Ստեփանեանի և Մանուէլ Ամիրխանեանի վրա 14 ր., ապառիկ որը լոյս ունեմ յիշեալ պարոնները և տիկինները ինքնայորդոր կը բարեհաճեն ուղարկել «Մշակի» խմբագրութեան:

Վերջացնելով ընկերութեան հաշիւը, պարտք եմ համարում յիշեցնել պ. Ն. Տէր-Ներսիսեանցին, որ 278 ր. շահը դեռ ևս մնում է նորա վրա անվճար:

Արմէն Թորոսեանց

ՆԱՄԱԿ ՓԱՆԱՐԱԴԱՅԻՑ

Օգոստոսի 25

Թէև իմ չեմ կարող լռութեան ձգել էի ամիսից պանձանակի մէջ, նայելն կարգացի ձեր յարգելի «Մշակ» լրագրի № 132-ի մէջ տեսից յատուցացած Մշտատուիւնների մասին, որը ցան ու ցիր է արել մեր անօթեւական հայրենակիցներին ու Մշտատու մանուկներին, և ջրել է մինչ Կ. Պոլիս, և ինչպէս անդ ընդունելի են ապրի բարերարներից և բարերարուհիներից խնամելու համար (փառք և պատիւ նրանց) և թէ ինչպէս մեր սրբազան պատրիարքն յորդորել է ժողովուրդին դէպի գիւղիւն և օգնութիւն այն Մշտատուներին, և բարեհաճել է մեծ գումար պարտք առնել ազգի Մշտատուիւնն ինձանացնելու համար անխղճութեամբ ճանկելիս. վատնորոյն ինձ պարտք համարեցի կրկնել իմ կարոտութիւնն չուի օգնել մեր Մշտատ եղբարց և քերց, ուղարկելով որս հետ քսան և հինգ ր. (25 ր.) դրամ, կը խնդրեմ հաճցնէք սակիլոց մանաւոյնին այս իմ փոքրիկ նուէրը:

Քանի անգամ տեղիս հայ վաճառականներից խնդրվեցի, որ սրանք էլ օգնութեան մատնակցէին. իմ խնդիրն Թողին անկատար, որովհետև իրենց նման հարուստ չէի, ուշք դարձնէին, և իրենք էլ առաջ չընկան, իրանց անձնական օգուտն ազգի օգտից վեր դատեցին, ու մեր Մշտատ հայրենակիցներին Թողին անօգնական ևս կարծեցի ուրիշ տեղեր հասցրած կը լինէին. իրենց նուէրները, բայց տարտարաղտար և ոչ մի տեղ չը կարդացի առանց նուիրատուների անունները, բացի երկու ընկերների, որոնց կուզեմ իմ ջերմ շնորհակալութիւնը: Վերջացնելով նամակս, յարգոյ խմբագիր, խնդրեմ տեղի տալ ձեր պատուական լրագրի մէջ:

Աւետիք Փանեանց

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

Սեպտեմբերի 3-ին

Հրատարակած լինելով հայ-կաթոլիկ երիտասարդ Սիմէոն Տէր-Մարտիրոսեանի հատանիքին, մի փոքրիկ խումբ լուսաւորչական և կաթոլիկ հայերս ուրախանում էինք միասին: Հոգեկորոյթի ժամանակ պատեցին Մանուկ քահանայ Տէօսեանց զարձաւ դէպի հանդիսականները մօտաւորապէս հետեւեալ խօսքով:

«Սիրելի եղբայրներ: Մենք որ այսօր հաւատս տարապէս ուրախանում ենք այստեղ, հայ-կաթոլիկներ և հայ-լուսաւորչականներ, առանց կրօնի խտրութեան, որպէս մի ազգութեան զաւակներ, մեզ համար մեծ պարտականութիւն է յիշել որ մենք անենք հարազատ եղբայրներ Թիւրքաց Հայաստանում, որոնք տանջվում են ասիածութիւնից և այս րոպէիս շատերը Թողնելով իրանց արիւնով և կեանքով պաշտպանում են հայի պատիւը և իրանց կեանքը զոհում են: Մենք պարտական ենք նուէրներով մեր օգնութիւնը հասցնել Թիւրքաց Հայաստանի մեր եղբայրներին: Եթէ պատուում էք այս հարանիքը, յիշեցէք և մի մոռանաք մեր եղբայրների ներկայ վիճակը:»

Պատուելի խօսքին խոյն արձագանք առեցին ներկայ գտնուածները և մեզանի կառավարիչ պ. Յակոբ Աստուեան, խոյն սկսեց նուիրատուութիւն հաւաքել, որից գոյացաւ 33 րուբլ գումարը: Աշա ուղարկելով խմբագրութեանդ այդ գումարը, խնդրում հաւատցնել նրան «Միացեալ ընկերութեան» ձեռքով «Սուրբ ժառանգութիւն», կամ հաւատցնել նոյն ընկերութեանը գործադրել հայ ազգի ներկայ անհրաժեշտ պէտքերին:

Նուիրողներն են. Մանուկ քահանայ Տօսեան 1 ր., Մաշտեոս Սարգիս Խաչեան 10 ր., Գրիգոր Սպատչիկեան 10 ր., Յակոբ Աստուեան 2 ր., Մէլիք Սօղոմեան 2 ր., Սիմէոն (հայագործ) 2 ր., Օհաննէս (Հիւան) 1 ր., Պօղոս Յակոբեան 1 ր. Աւետ Յակոբեան 1 ր. 50 կ., Նազարէթ Գասպարեան 1 ր., Անդրէաս 45 կ., Պետրոս Բէգլարեան 1 ր. և փոստի Ծախս: Ընդամէնը 33 րուբլ:

Պետրոս Բէգլարեան

ՆԱՄԱԿ ԹՄԲԱԳՐԻՆ

Սեպտեմբերի 12

Հայկական Թատրոնի առաջին ներկայացման ուղեղի գնալ, գժբաղդաբար օր առաջ տոմսակ վեր չառնելուս պատճառաւ տեղ չը կար, ճարքս հատաւ, 3 րուբլի վճարեցի և օրքէստրի մի տոմսակ առի. ես կարծեցի Թէ օրքէստրի տոմսակը յատուկ տեղ ունի նստելու, բայց ասիստս, վերջը հասկացայ Թէ նուագածուներուն կարգը նստելու արժէք ունի եղեր առած տոմսակս, առաջին բերան ամբողջայ նուագածուաց խմբին խառնելու, մինչև վերջը որքն վրա կանգնելէ ալ վախենալով, առնուան երկիւղածուԹիւն համր գնացի խմբուկ ածողին տեղը նստայ: Հազիւ 2 վայրկեան նստած էի, խմբուկին աչերը հատաւ, խոշոր աչերը բանալով տեղը պահանջից, վեր կացայ, մէկ վիօլօնիստին տեղը պարապ էր, իսկոյն այնտեղ բազմեցայ վիօլօնիստն ալ եկաւ, տեղիս նայ, բաս պրաւօ՛ն, ասոյնն նոսը կրծկրտեցայ, նա ալ եկաւ, վերջապէս կարգաւ սուին մէկ նուագածուներուն սՒՒտեներուն վրա երկերկու վայրկեան նստելով և վերկանգնելով ուղեցի chef d'orchestre-ի տեղը յափշտակել, այս սրբագործուԹիւնն ալ չը համարձակեցայ, առջի երեք րուպիանոց տեղս վերադառնալու որոշեցի տալի, այսինքն գնացի կրկնակրս պատին տալով կանգնեցայ. պատին վրա այնքան կիպ կայ, որ ալիւրաԹաԹախ ջաղացպանի բանուոր դարձայ: Վնաս չունի, ես հայ բեմը սիրում եմ, այն գիշեր ալիւրի մէջով ալ գիս մտցնէին և դիմի վար Թատրէնին առաստաղէն կախէին, պարձակ պիտի չամրիչի. միմիայն, լաւ կը լինէր եԹէ նստարան չը դնէին ժամանակը օդի մէջ կանգնելու տեղ չը ծախէին, կամ դնէ մէկ ու կէս րուբլի առնէին փոխանակ երեք րուբլիի, որովհետև կանգնած տեղիցս հազիւ բեմին կէսը կարողանում էի տեսնել:

Ես չափս կը ճանչնամ, Թատրոնի դերասանները խմբին համար ըլլընդիմս կամ կրիմկա դրելու անկարող եմ, այս նուերը պարտօնը ասելի յաջողակներուն Թողնելով. մի քանի բան յիշեցնեմ.

—Նախ և առաջ այն գիշերուան «Տէրկզա» պիէսային մէջ հարիւրաւոր անգամներ «վան պիլառները կրկնուում էին ինչպէս և յաջորդ պիէսներուն մէջ, երկրորդ—ազի Հայաստանի կենդանի պատկերին մէջ Մուշ, Վան, Սիս, և Դաւնի աղերակները կային, և ամենից հռչակաւոր Անին մոռցուիլ էր, այս բանը անհնարին է. ասերակաց լուսանկար պ. Քիւրքճեանն ալ ամբոխով Անայ աւերակները նկարից, վոխանակ Վանայ Շամբրամի պարիսպները նկարելու. եԹէ հայ Թատրոնի հայրենասէր կամիսէն Անին մոռանայ, ժողովրդին Անի ասես, պիտի պատասխանէ Թէ այնպէս բան չը կայ: Երրորդ,—անտրակոի ժամանակ վերջին զանգակը խփելէն և վարագոյրը բացվելէն յետս կօրիկներու աշտին կրծաց և շրջնկոցներով և դռներու աղմկալից բախումներով շատերը Թատրոն կը մտնեն խաղը խանգարելու: Շատ անախորժ է այս սովորութիւնը. եԹէ հանդիսականաց ուշադրութիւնը դէպի իրենց դրաւելու համար կատնեն այս Թերհամիմները. այսպիսի նախատեսութիւնն հարկ չկայ, որովհետև ոչքս այնքան տեսնված և ճանչցված մարդիկ են, որ ոչ ոք ուշադրութիւն չի դարձնէր: Այս սովորութիւնը կայ Եւրոպայի Թատրոններու օվնակներուն մէջ, խաղը սկսվելից յետոյ կը գան որպէս զի բազմանալնը աչ գարձնեն նոր եկողներուն, բայց և այնպէս անձայն կը գան առանց խանգարելու:—Թոյլ տուէք ինձ ասել Թէ «Վիսո Պիղիչ» ներկայացման դիմերը ճշմարիտը խոստովանելով յիմարացոյը զրկվելու չափ պ. Ադամեան լաւ խնդիացաւ և օրիորդ Աստղիկը իր մաշուան յուզարկաւորութեան հանդէսը կատարելու չափ լաւ մնաւ:

Կրտս

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ս. Պետերբուրգի հայ ուսանողներից մէկը խնդրում է մեզ յայտնել, Թէ նա արդէն սկսել է Թարգմանել ուսերէն լեզուով Բաֆֆիի «Ն ն Թ» անունով վիպասանութիւնը և դիտաւորութիւն ունի լոյս ընծայել տեղային պարբերական հրատարակութիւններից մէկի մէջ:

—

Մեզ հաղորդում են, Թէ մի ընտանիք Թիֆլիսից դնացած է նպէս ուխտաւոր Թէվէր դիմդը, այնտեղից վերադառնալու ժամանակ, Ճանապարհին ասպակիները յարձակվում են նրանց վրա, կողոպտում են, մի քանիսին սպանում են. ապատվում է մի երիտասարդ միայն:

—

ԱՁՈՎՀԱՏ գիւղից գրում են. առանց այդ գիւղի բնակիչների համաձայնութեան Էջմիածնի սինոդի հրամանով մի նորընծայ քահանայ ուղարկվել է ժողովրդին Հովուելու: Գիւղացիները չեն ընդունում նրան, բողոքում են, ասում են քահանային, որ հնազանդ իրանց գիւղից, բայց քահանան չէ ընդունում: Այժմ գիւղացիները վճռել են իրանց մէջ ամենևին եկեղեցի չը դնալ, և նրան ոչ մի եկեղեցական խորհուրդ կատարել չը տալ:

—

ՂԱԶԱՂԱՆ գիւղից գրում են. ասպակիները մտնելով Ս. Գ.-ի տունը գողանում են բաւական նախշուն պատրաստի փող և արծաթեղէններ: Ասպաղները բռնվեցան. յայտնվեցաւ, որ բոլորն էլ ազգով հայ են: Գողացած փողերի մի մասը գտան ասացել:

—

ՀԱՂՊԱՏԻՑ գրում են, մօտաւորապէս երկու տարի է, տեղային դպրոցը փակված է: Հայր Ն. վարպապետը այդ ուսումնարանի անունով փողեր հաւաքեց, ոչ մէկս տեսած չունք դպրոցը, բայց մինչև այսօր յայտնի չէ, Թէ հայր տէրը ինչ արեց իր հաւաքած փողերի հետ:

—

ՇԻՒՇՈՒՑ գրում են գողութիւնները գ. գաղջի մէջ և ասպակութիւնները քաղաքի շրջակայքում գարձեալ շարունակվել սկսվեցան: Սեպտեմբերի 3-ին, անցայտ չարագործներից մի կօզակ ապտովցան բուլլարի մատ: Մուխր պատեցաց չետոյ փողոցներում մնայնակ անցնելը անցաբեր է գարձել: Ամեն րոպէ կարելի է տանուլ տալ սրիկաների:

—

Ծատաց «Берегъ» լրագրի № 163 քանակի բաժնում տպված է մի յօդուած հայերի մասին «Новѣшія свѣдѣнія о жителяхъ Турецкой Арменіи» (ամենանոր տեղեկութիւններ Թիւրքաց Հայաստանի բնակիչների մասին, վերնագրով: Յօդուածը ստորագրված է Ենգիլար Յոհաննէսով:

—

Մեզ պատմում են որ սեպտեմբերի 5-ին Թիֆլիսի «Շատ գիշեր» ասված Հաւատար Թատրի մի մասում անձրևի չհոս միասին մանր գետեր ևս Թափվեցան երկնքից. Այս բանը տեսնում պատճառելով բնակիչներին. Առաւօտ պատուհաս և կամ նոր գալիք մի մեծ պատժի գուշակութիւն է կարծվում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՑԵՐԻ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՄԷՋ

Էրզրումից օգոստոսի 24-ին գրում են Վիէննայի «Politische Correspondenz» լրագրին.

Ամենահամբերատար ժողովուրդը Թիւրքաց կայսրութեան մէջ—անտարակոյս, հայոց ժողովուրդն է: Հայերը դարերի ընթացքում միշտ հարատահարված են եղել. նրանց ազգային և կրօնական գգացմունքը ենԹարկված է եղել հազարաւոր վիրաւորանքների, որոնք կրել են անընդհատ վնասներ իրանց վաստակների վերաբերութեամբ և երբէք կեանքն ու կայքի ապահովութիւն չեն ունեցել, այսու ամենայնիւ, ոչ մի ժամանակ չեն գիմել ինքնապաշտպանութեան: Նրանք երբէք իրանց բողոքը չեն յայտնել զէնքով և ապստամբական ցոյցերով: Միակ միջոցները, որոնցով նրանք արտայայտում էին իրանց ցաւերը, էին աղերսագրեր Բ. Դրան անունով, խնդիրներ Վ. Գօլի պատրիարքի անունով, աղաչանքներ տեղային հանդուպատներին,—ահա բոլորը, ինչ որ անում էին հայերը, որոնց խնդիրները, կապուած լինելով հինգ միլիոն ազգաբնակութեան հետ, հէնց իրանց խղճմտանքի և ոչնչացման պատճառով միանում էին առանց հեռանքի և ոչինչ չէին փոխում Հայաստանի ընդհանուր դիրքը: Բայց վերջապէս, հայերի համբերութիւնն էլ հատաւ, և նրանք չեն զանազանվում մի ուրիշ ևլը, մի ուրիշ հնազանդ, բայց ներքուստ, որ իրանց բողոքը յայտնելու ղէնքով Ձէյթունի բարձրաւանդակների վրա բնակվող հայերը ապստամբեցան—ահա օրվայ նշանաւոր նորութիւնը: Երևելի և ամենից յարգված Պապիկ էշխանը առաջնորդում է ապստամբներին, որոնք այժմ իրանց յարձակումներով սարսափի մէջ են ձգել Վերին—Հայաստանի կոմսերը: Մի ուրիշ շարժման կենտրոնը գտնվում է Հին-Բայազէդի հարաւային կողմերում: Ապստամբած հայերի զօրաքանակը ամենևին ակնարկով ուժ և զօրութիւն է ստանում: Սկզբում 1200 հոգուց բաղկացած մի խումբ, որ դուրս էր եկել Մուշի գաւառից, միանալ Հին-Բայազէդին մօտնալը, այնքան բազմացաւ, որ նրանց Թիւը հատաւ 2,800 հոգու, որոնք որոշին սկսել են գործը Վանից հարգրգում են, որ այս ապստամբները այրելին եօԹը քրիստոնեակ գիւղ Այդ շարժման տարածվելու օգտին սկսան նպաստել և այն նշանաւոր իրողութիւնը, որ Զուլամերիկի կողմերում եղած ապստամբվեցան հայերը (դլխաւորապէս Նեստորական ազանդի)*) Նրանք Հանդիսաւոր կերպով բնդունեցին Հռչակաւոր Մար-Շիմօնին (**) որպէս իրանց քաղաքական և դիւանագործական գլխաւոր, և երդունցան անպատման կերպով հնազանդվել նրան մինչև մահ: Մար-Շիմօնը առաջ տարաւ իր բանակը դէպի Վանի կողմերը: Թուրք զորուց առաջ նա դիմեց դէպի ամանձին գունդերի հրամանատարները իր ուղեվից ճառով, որի մէջ նրանց ուշադրութիւնը գարձնում էր այն կէտի վրա, Թէ ս'րպիսի «արբաշան Նշանակութեան համար է նա «Հայերը—ասաց նա—ոչնչացան: Նրանք արիւնաքամ եղան Ձակատագրի ծանր հարուածներից տակ: Այժմ առաւածոյին արդարադատութիւնը գարձեցնում է և մեր ազգը մի նոր կեանքով, որը մենք, այսու ամենայնիւ, պէտք է մեր արիւնով սատանք: Ձեր կռիւը պէտք է լինի միայն զինուորված ուժերի և փաշաների հետ, որոնք կառավարութեան գլխաւորներ են: Բայց ձեզ համար պէտք է միան որպէս սրբութիւն բոլոր մանուսոր ցեղերի իրաւունքները, և մեր երկրի ամեն մի բնակչի պատիւը, ինչ կրօնի և ինչ ազգի պատկանէին նրանք: Իրաքանչիւր անկարգութեան համար, որ կարող էր ձեռակալ մեր գործին, ես կը պահանջեմ խիստ պատասխանատուութիւն: Նա, որ զինուորում է Աստուծոյ և ազգի անունով, չը պիտի արատաւորէ իր զէնքը անշահ անպիտանութեամբ: Ի նկատի ունենալ այդ բոլորը» Այս շարժումների պատճառով Թիւրք կառավարութիւնը գտնվում է խիստ անհաստատ դրութեան մէջ: Վանի զինուորական հրամանատար Սամիհ-փաշան ունի իր ձեռքի տակ զօրքերի շատ անհրաժեշտ մի Թիւ, Թէև ամենից առաջ վտանգը նրան է սպառնում նա ժողովից, իրաւ է, բնդիմ-

*) Այստեղ մի սխալ է անում պ. Թղթակիցը, որովհետև Զուլամերիկի մէջ նեստորական հայեր չը կան, այլ կան այնտեղ լուսաւորչական հայեր, որոնք բնակվում են այդ լեռնային երկրի անմատչելի բարձրաւանդակների վրա, և այնտեղ գտնված Զօլօ կոչված ասորի ցեղի հետ վայելում են մի տեսակ անկախ դրութիւն: Իսկ Զօլօները իսկապէս նեստորական են:

**) Մար Շիմօնը նեստորականների պատրիարքի է, որը մի և նոյն ժամանակ ընդունված է որպէս երկրի իշխանը:

Խմբ. խմբ.

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՄԵՐԻՆԳԵՆԻ ԳՈՐԾԸ

Լոնդոնի «Pall Mall Gazette»-ը լուրեր է ստանում Մերինգենի գործի մասին։ Ինչպես հայտնի է, Մերինգենը ամերիկացի է, ծնունդով Բոստոնից։ Նա ծառայում էր Ամերիկայի նավատորմիղում, որպես նավապետ։ Նա ամուսնացել է մի անգլուհու հետ, որի հարստությունը նրան հնարավորություն է տվել ձգտելու իր սիրելի զբաղմունքին։ Նա ունեցել է մի սեփական նավ, որով ճանապարհորդել է Միջերկրական ծովում։ Ամուսնանալուց հետո նա ուզում է Ամերիկա գնալ իր նավով, բայց կինը չի համաձայնվում։ Այդ պատճառով նա ստիպված է լինում նավը վաճառել։ Նավը գնում է մի հարուստ անգլիացի, որի անունը մինչև հիմա անհայտ է։ Նա նավը ուղարկում է Ամերիկա, իսկ ինքը մնում է Անգլիայում։ Մերինգենը ամուսնանում է երկրորդ անգամ, և նրա կինը ևս հարուստ է լինում։ Նա ունենում է մի դուստր, որին շատ է սիրում։ Մերինգենը ապրում է Լոնդոնում, Բեյսվոթեր թաղամասում, մի մեծ տանը, որի մեջ ունի 20 սենյակ։ Նա ունի նաև մի ագարակ Սասեքսում, որտեղ ամառն անցկացնում է։ Մերինգենը ունի մի մեծ գրադարան, որի մեջ կան շատ հազվագյուտ գրքեր։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու նկարների, որոնց մեջ կան շատ հին վարպետների նկարներ։ Մերինգենը ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ զենքերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ ժամացույցների։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ ոսկերչական իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ ճենապակյա իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ կահույքի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ գորգերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ կտորեղենի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ գրքերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ նկարների։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ քանդակների։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ մետաղյա իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ փայտյա իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ ապակյա իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ կավե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ ոսկրե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ փղոսկրե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ սադափե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ մարմարե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ գրանիտե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ պորֆիրե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ ալաբաստրե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ օնիքսե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ ագատե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ ամեթիստե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ ակնեղենե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ մարգարտե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ մարջանե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ սաթե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ ոսկրե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ փղոսկրե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ սադափե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ մարմարե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ գրանիտե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ պորֆիրե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ ալաբաստրե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ օնիքսե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ ագատե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ ամեթիստե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ ակնեղենե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ մարգարտե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ մարջանե իրերի։ Նա ունի նաև մի մեծ հավաքածու հնաոճ սաթե իրերի։

«ԲԵՐԵՐ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

«Berer» լրագրի մասին կարդում ենք հետևյալը։

«Այս լրագիրը հայտնի է իր ազգասիրական ուղղությամբ։ Նրա խմբագրությունը ձգտում է ամեն կերպ ծառայել հայ ազգին, ինչպես նաև հայ եկեղեցուն։ Նրա խմբագրությունը ունի իր թղթակիցները տարբեր երկրներում, որոնք նրան ուղարկում են տեղեկություններ հայ ազգի վիճակի մասին։ Այդ թղթակիցները ունեն իրենց հատուկ կարծիքները, որոնք երբեմն չեն համապատասխանում խմբագրության կարծիքներին։ Այդ պատճառով խմբագրությունը ստիպված է լինում հրատարակել այդ կարծիքները, որպեսզի ընթերցողները կարողանան ինքնուրույն դատել։ Սակայն խմբագրությունը միշտ էլ իր կարծիքն է հայտնում այդ կարծիքների մասին։ Այդ կարծիքները երբեմն շատ տարբեր են լինում խմբագրության կարծիքներից

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մի հայ դերձակուհի, որը բնակվում է Մայկոպում, հրաւիրում է հայ օրիորդ—խմացող Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղղիերէն լեզուներ, նոյնպէս և երաժշտութիւն, անախն ուսուցչուհոյ տեղը բռնելու, 600 րուբլ տարեկան ռոճիկով։ Ճանապարհի ծախսը առնում է դերձակուհին իւր վրա։ Ցանկացողները՝ իրանց պայմանների կարող են գրել նամակով՝ Въ Маикопъ, Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алихановъ.

7—10

ԵՐԻՎԱՆԻ ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԵՐ ՍԵՐԳԷՅ ՎԱՍԻԼԵՎԻՉ ՉՈՄԵՍՕՎ, բնակվում է ՍՈԼՕԼԱԿ, Վաղնեսնեսկայա փողոցի վրա, տուն №33

2—3

ՀԱՅԵՐԷՆԻ, ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, ՖՐԱՆՍԷՐԷՆԻ ԵՒ ԻՏԱԼԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ։ ԵՉԻԿԵԱՆՑ։ Հասցէն հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը։

2—5 (2)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ ստացվել է մեծ քանակութեամբ ԹԷՅ ուղղակի թէյնգործներից, նոյնպէս ՑԵՏՐԱՒ ՄԱԳՆԵԶԻԱ ծառայութեան դէմ և կարբոլեան ՓՕՇԻ և ՀԵՂՈՒԿ տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ։

10—10.

Յուլիսի 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՅԱ ՊԵԿԱՐՆԻԱՑԻՆ կից կը բացվեն ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի ստանալ ԿԱՖԷ, ՇՈԿՈԼԱԴ, ԹԷՅ և պատրաստված հանքային զանազան ջրեր։

40—40

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ քոյրեր բնդունում են ՕՐԻՈՐԴՆԵՐԻՆ ժամ 9—1 ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ լեզուների և ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ դասեր տալու համար։ Սոլոլակի, տուն ՕՐԲԵԼԻ № 14։

3—3 (5)

Թեմական վերատեսուչ Գ. ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆ յայտնում է, որ նա այժմ բնակվում է Կուկի, Սիմէօնովսկայա փողոց, տուն Սարգիս Ալեքսանեանի №-16։

4—4.

Մի Ագուլեցի երիտասարդ, որ վաճառականութեան մէջ եղել է, ցանկանում է տեղ ունենալ մագազինում. որից առաւելութեան համար ունի երաշխաւոր անձինք, պայմանների համար գրել «Մշակի» խմբագրատանը։

5—8

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶԵԱՆ ՕՂԻԻ գործարանի պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒՐ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսեցին ծախվել ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետեւեալ անուններով՝ ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒՎԱՆԵՐՈՆԴ։ Շիշը առանով արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ. կ., ամեն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն։ Մեծ քանակութեամբ առնողներին՝ շահաւոր զիջում է անվում։ Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հայի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ամենալաւ գործարանների մէջ պատրաստվածներից վատ չեն։ Պ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է։ Օղիների պահեստը գտնվում է Միքայէլեան կամուրջի վրա, Ցենտրոլնայա հիւրանոցի տակ, Նիկոլաևսկու տանը, Վորոնցովի արձանի դիմացը։

6—8 (2 շաբ.)

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Գավրոնսկի կանանց և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Դօրալեվիչ ներքին հ., Քիւշարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շանմբօրսկի վեներական և կաշու հ.։

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Միրօշնիչէնկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ.։

Չորեքշաբթի Լիսիցեվ ներքին հ., Շանմբօրսկի վեներական և կաշու հ., Աստուածատուրով կանանց հիւանդութիւնների։

Հինգշաբթի. Գավրօնսկի մանկաբարձական և կանանց հ., Միրօշնիչէնկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Քիւշարեանց ականջի և սեռական օրգանների հ.։

Ուրբաթ. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շանմբօրսկի և Աստվածատուրով ներքին և կաշու հ.։

Շաբաթ. Կրիգէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ.։

Առանձնապէս Օրբելու աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տանակով բնդունում է իր տանը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ։

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց բնդունելու համար։

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ։

ՊԱՏԿԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ վերջացնելու պատճառով զանազան տեսակ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԸ ծախվում են չափազանց ԷԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ պ. ՄԻՐԶՕԵՎԻ նախկին պատկերահանդէսի մէջ, Գօլովինսկի փողոց, տուն Շիօեվի, Վեսաշի լուսանկարի կարգին։ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ սկսվելու սեպտեմբերի 4-ին և կը շարունակվի մինչև ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-ը։ Հոկտեմբերից պատկերահանդէսի ՍԵՆԵԱԿՆԵՐԻ մի մասը ՎԱՐՁՈՎ է տրվում։ Միևնոյն տեղը բակում ԵՐԿԱԹԻ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ են ծախվում։

1—3

ԽԻՆՆԱՑԻ ԳԻՆԻ ջերմի դէմ, ԱՏԿԻՆՍՕՆԻ և ուրիշների ՀՕՏԱՒԷՏ ՋՐԵՐ, կարելի է գտնել ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ, Արծրունու զալերէյի վրա։

1—3

Կառւի ԿԱՆԱՆՑ ՕՁԻՔՆԵՐ և ԹԵԻՆՈՑՆԵՐ, նոյնպէս ՏՂԱՄԱՐԴԿԵՐԱՆՑ և երեխաների։ Մեծ քանակութեամբ ՊՕՐՏՄՕՆԻՆԵՐ փոքր և մեծ փողերի համար։ ՊՕՐՏՍԻԳԱՐ, ՊՕՐՏՎԻԶԻՏ և ԹՂԹԱԿԱԼ։ Գեղեցիկ ԱԼԲՕՄՆԵՐ, զանազան ՆՇՕՆՆԵՐՆԵՐ։ Գլիցերինի ՍԱՊՕՆ։ Ստանում եմ օրերումս մեծ քանակութեամբ տղամարդկերանց ԳԼԽԱՐԿՆԵՐ կասսորից։ ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՆՎԵԼՕՎԻ խանութ Գօլովինսկի պրօսպեկտ, ՄԴԻՎԱՆՈՒ ՏՈՒՆ։

2—3

ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ լեզուները գիտեցող մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ ԴԱՍԵՐ է փնտռում։ Հասցէն. Սոլոլակի բաղար. ՊՕԼԻՑԷՅՍԿԱՅԱ փողոց, տուն Կուզինովի N 30, բնակարան ՌԱՇԿՕՎԻՉԻ

3—5 (2)

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՕՆՖԷԿՏՆԵՐԻ, ՊԻՐՕԺՆԻ, ՍՈՒԽԱՐԻ զանազան տեսակի, մուրաբի, և ընտիր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԷԿՏԻ, և ամեն տեսակ կոնդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով։ Պատուէրները կը կատարվեն ամեն ճշտութեամբ, և խնդրում եմ ցանկացողք կարող են գրել ինձ հետեւեալ հասցէով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ, НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ փոստային կոնֆէկտ պահանջողների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Հախնազարեանց.

7—50

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Զ. Գրիգորեանցի գրավաճառութիւններում Ս. Մանգինեանի հետեւեալ դասագրքեր.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (առ տարրական ուսմունք և ընթերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . 75 կ.
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և Հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . 65 կ.

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց։ Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկեր, յորոց ումն՝ նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար։ Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Այվազեան արքեպիսկոպոս, Միքայէլ Միանսարեանց, Նուբար-Փաշա, Կարին քաղաք, Պետրբուրգայ Հայոց եկեղեցին, Արմաւան Հայոց 'ի Կարին, Ամէսոլ Հայ բնտանիք 'ի Վան, Վան քաղաք, Կազմ Հայերէն ուսուցարանին, Նուիրակ Նորին Կայսերական Մեծութեան 'ի Կաթողիկոսէն ամենայն Հայոց։

Ներկայ ամի բաժանորդութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն ստանալ կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են այսուհետեւ իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ։

Տփխիսում ստանալ կարելի է պ. Զ. Գրիգորեանցի և Կենդրոնական գրավաճառանոցներում։

Հրատարակիչ Զարմայր Մ. Մսերեանց

Հայոց պատմութիւնը խնկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարեւոր մի գիրք է «Հիւսուածք բանից նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 հատոր, աշխատաս. Կ. Կոստանեանցի։

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած գրաբար։

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի ճիշտ թարգմանութիւնն է.

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարեւոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական աղիւսակներ և յաւելուածներ։

Վաճառվում են երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25.,

Ազգային դպրոցների համար 10 օրինակից աւել առնողին 10% զեղչում կը դրուի. գնելու համար դիմել—Ալէքսանդրապոլ—Յովսէփ աւագ քահանայ Կոստանեանցին.

Տփխիս—Կենդրոնական գրավաճառանոց։

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մելքոն Փանեանցին։

9—10

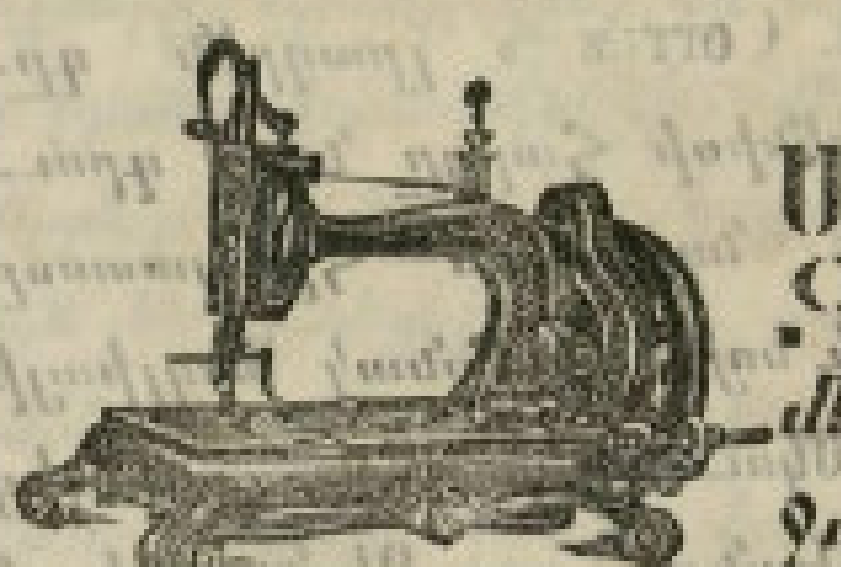
Կ. ՊԱՆՑԵՐ, ԱՏԱՄԱՆՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ տուն ՋՈՒՐԱԼՕՎԻ։ Նկող ձրմեռվայ սեզոնի համար առաջարկում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՁԵՌՔԻ և ՈՏՔԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրոպական առաջնակարգ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՑ, ամենանոր ՁԵՒԵՐԻ չափազանց ԷԺԱՆ գներով, այսինքն։ Ձեռքի մեքենաներ 12—.5 րուբլ։ Ոտքի 50—80 րուբլ։
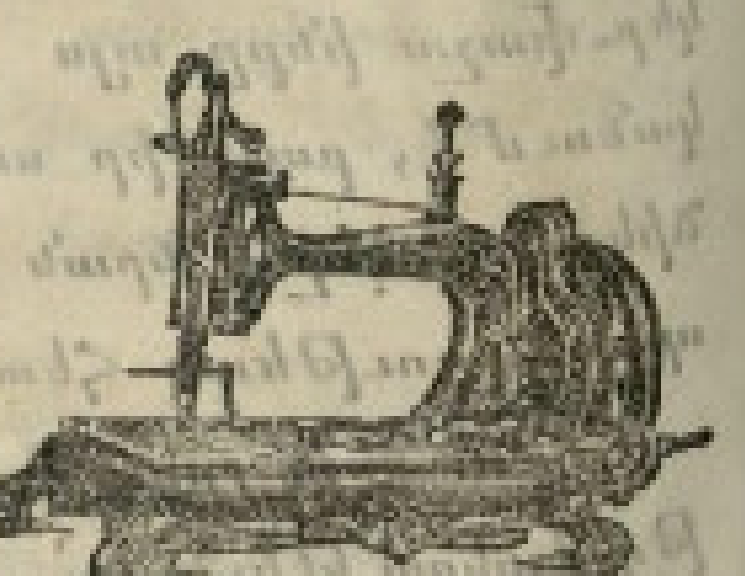

4—25

Fonds A.R.A.M

№ 162 Սեպտեմբերի 16 (28) 1880 Սեպտեմբերի 16 (28) № 162

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարինը 6 րուբլ
Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թղթակցութիւնները պիտի ուղղուին Խմբագրատան անունով:

Յանձնարարութիւնները պիտի ուղղուին
Տփխիս. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւնները ընդունուում է տարին քսանով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
երեքանիւր բառին 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիւրքաց Հայաստանից:—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Թէլաւից: Նամակ Խմբագրին: Նամակ Խմբագրին: Նամակ Խմբագրին: Նամակ Խմբագրին: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Հայաստան: Թիւրքիա: Ամերիկաստան: —«Մշակի» պատասխանները: —«Մշակի» հեռագիրները:—Յայտարարութիւններ:

ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

«Մշակի» ներկայ համարում տպում ենք Իգդիրի սեմական Թղթակցից ստացած հեռագիրը հետևեալ բովանդակութեամբ:

«Վասպուրականի մէջ հայոց գինված խմբեր միացան ասորի լեռնաբնակների հետ, Մարշիմոնի առաջնորդութեամբ: Հայոց խմբերի առաջնորդը և Մարշիմոնը միասին ստորագրեցին ապստամբական յայտարարութիւններ և ընդարեռականի պէս տարածեցին ամբողջ Հայաստանում: Զանազան կողմեր ուղարկուեցան պնդագնապաններ: Մուշի կողմը մի քանի քիւրդ ցեղեր իրանց օգնութիւն են առաջարկում հայոց գինված խմբերին:»

Վերջապէս Թիւրքաց Հայաստանի ամբողջ ազգաբնակութեան մէջ սկսում են համերաշխութեան ոգին վերջապէս հաստատուել: Հայաստանի թէ հայ, թէ ասորի և թէ քիւրդ ազգաբնակութիւնները վերջապէս սկսում են հասկանալ թէ բոլորն էլ Հայաստանցի են, թէ բոլորի շահերը նոյն են, թէ ճնշումը որ նրանց վրա գործում է Թիւրքիան հաւասարապէս ամենքի վրա է ծանրանում, թէ լինելու ինքնավարութիւնը հաւասարապէս Հայաստանի բոլոր բնակիչներին նոր կեանք պէտք է շնորհի:

Վաղուց է արդէն որ այդ համերաշխութիւնը Թիւրքաց Հայաստանի այլ և այլ ցեղերի մէջ պէտք է հաստատուած լինէր, վաղուց է արդէն հայերը պէտք է աշխատէին հաստատել այդ համերաշխութիւնը իրանց և Հայաստանի այլ ցեղերի մէջ, որպէս զի Հայաստանը ներկայացնէր մի ամբողջութիւն, այն ժամանակ Թիւրքիան կամայական կերպով չէր կարող վարուել հայերի հետ: Պատուց է արդէն որ հայերը կարող էին իրանց դպրոցների մէջ ասորի, քիւրդ, եզիդի և այլ ցեղերի զաւակներին ընդունել, պղպել նրանց վրա բարոյապէս, տարածել քրիստոնէութիւնը մահմետականի փոքրիկ ցեղերի մէջ և այլն.... Բայց քանի տարի է արդէն որ հայերը բաւականանալով «Մահմանադրութեան» երդեր երգելով, իսկապէս ոչինչ չարեցին: Այդ բաւական չէ հայոց հոգևորականութիւնը, որ կատարելապէս զուրկ է պրօպագանդայի ոգուց, որ անընդունակ է եղել միշտ քրիստոնէական կրօնը իր շրջապատող ազգերի մէջ տարածելու, որ քարոզում էր հայոց ժողովրդին հոգևոր հպատակութիւն դէպի Թիւրքաց կառավարութիւնը, որ աշխատում էր սարկացնել հայ երկրագործին իր վանքերի կալուածներին և քիւրդ բէգերին, որ աշխատում էր միշտ ապահովել հայ ժողովրդի մէջ աղգային ինքնաճանաչութիւնը,—մի և նոյն ժամանակ արգելում էր ընդունել հոգևոր ծխական հայոց դպրոցներում Հայաստանի այլակրօն ցեղերի զաւակներին, պիղծ համարելով լուսաւորչական երեխաների հետ միասին նստացնել դպրոցների նստարանների վրա ոչ թէ միայն քիւրդ, զազա, եզիդի, ասորի աշակերտներին, բայց նոյն իսկ արիւնակից կաթոլիկ և բողոքական հայ մանուկներին:

Բայց լաւ է ուշ քան թէ երբէք, ասում է առածը,—և ահա այն, ինչ որ առաջ չարեցին Թիւրքաց հայերը, դոնե այժմ սկսում են անել:

Եթէ Թիւրքաց Հայաստանի բոլոր բնակիչների՝ հայերի, ասորիների, քիւրդերի ընդդէմ Թիւրքաց բռնութեան զէնքը ձեռքին միանալու լուրը առուփ, —այն ժամանակ կարելի է վստահութեամբ ասել որ Թիւրքաց Հայաստանը կատարելապէս կաղատուի Թիւրքաց տիրապետութիւնից, Հայաստանը ինքն իր ոյժով ձեռք կը բերի այն ինքնավարութիւնը, որ պէտք է տպաւորով Լիտօսային, նրանից աստանար իրեն մի շնորհ:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԷԼԱՒԻՑ

Սեպտեմբերի 2-ին

Թէլաւի հայոց երկաթ. դպրոցները, շնորհիւ վերին աստիճանի անընդունակ և անէծք հոգաբարձուների, մաշուան անկողնում հղեվարքի մէջ են: Անոյշ 1-ին յիշեալ դպրոցները օրհնեցին և սկսուց այդ դպրոցներում նորեկների ընդունելութիւնը, բայց թէ մինչև երբ պիտի տևի նորեկների ընդունելութիւնը և երբ պիտի սկսվի կանոնաւոր ուսումը, այդ միայն Աստուածն է յայտնի: Ես չեմ հասկանում, թէ ում համար է սկսվելու ուսումը, երբ աշակերտներ չը կան, երբ ուսումնարանը դատարկվել է աշակերտներից:

Ժողովուրդը յուզված է, ազայոց ուսումնարանը դատարկվել է, աշակերտաց ծնողները չանում են իրանց որդոցը այդ տեղից և տալիս են քաղաքային և մասնաւոր ուսումնարաններում և եթէ շուտով օգնութիւն չը հասցնվի, հայոց երկաթ. դպրոցները կը դատարկվին և շատ կարելի է վակվին: Մեր երկաթ. դպրոցները, որոնք մեր շատ դպրոցներից հարուստ են և տարեկան մօտ 200 րուբլի արդիւնք ունեն, կարելի էր բարեկարգ և իրաւ վայելուչ դրութեան մէջ պահել: Բայց, որպէս լսում եմ, հոգաբարձութիւնը ղղուել է իր պաշտօնից և պատրաստ է վարվում, որ հարկաւոր կը լինէր ուրիշներին ընտրել,

Ժողովրդեան յուզման և դպրոցների աշակերտներից դատարկվելու պատճառը կանոնաւոր ուսման և դիսաւորապէս ուսուց լեզուի և թուաբանութեան ուսման կատարեալ բացակայութիւնը և վարժուհու իր պաշտօնին անընդունակ և անյարմար լինելն է: Ռուսաց լեզուի, թուաբանութեան և էլի մի ուրիշ առարկայի (հաւատում չը գիտեմ որ առարկայի) ուսուցիչ պ. Սարգսեանցը որ արդէն մի քանի անգամ արձակված է ուսուցչութիւնից, կրկին ուսուցչական պաշտօնի է հրաւիրված: Պ. Սարգսեանցը անեցել տարի փոխանակ իր գործով պարապելու, պարապած էր «ЗЕМЛЕМѢРІЕ» գրելով, աղմկաստութեամբ և օրերով ու շաբաթներով իր սեփական գործերով զիւղերն էր շրջում և դասերին բացակայ դառնում: Նրա դասամիջոցները շատ անգամ մի ժամից աւելի են եղել. քանիցս ես ինքս ժամանակ ձեռքիս գիտակ եմ, որ պարոնը դասամիջոց է տուել, դուրս է եկել և նստել է դպրոցի հանդիման շիւռնի խանութում ամբողջ ժամով բաղնաքի է քաշել և մասլահաթ է արել այնտեղ, եւ այս բոլորը յայտնի էր թէ տղաքարժութեանը և թէ վերատեսչին: Որպէս զի ընթերցողը գէթ ուսուցչի դասատուութեան արժէքի և աշակերտուհեաց այդ առարկայի մէջ ունեցած յառաջադիմութեան մասին մի գաղափար առնեայ, կը պատմեմ դրա մասին մի իրողութիւն, որ ականատես եղողներից մէկը ինձ պատմեց:

Անցեալ նոյեմբեր ամսին արքունի դպրոցների տեսիկոպ պ. Սարեվեցկին, մեր դպրոցների վերատեսուչ պ. Բարխուդարեանը, քաղաքային ուսումնարանի տեսուչները, դպրոցների հոգաբարձութիւնը և մի քանի ուրիշ անձինք այցելեցին ս. Գէորգեանեան օրիորդաց դպրոցին: Դասախօսում էր ուսուցչուհի պ. Սարգսեանցը: Դասախօսութեան ժամանակ պ. Սարեվեցկին մօտենում է պատասխանող աշակերտուհուն, ձեռքից բռնում է և հարց անում՝ թէ ինչպէս է ձեռք ուսուցչին. և կը հաւատաք, ընթերցող, եթէ ասեմ որ չէր կարողանում պատասխանել: Բայց, դիտէք, այդ երջանիկ բաժանման օրիորդը մօտ 5 տարի է, որ ուսանում է յիշեալ դպրոցում: Ջրանից յետոյ պ. Բարխուդարեանցը առաջարկում է նոյն բաժանման օրիորդներին, որ իրանց քարտեսներն վրա դրին իրանց ապդ և անունները և հաւատացէք դրանցից և ոչ մէկը չէ կարողանում իր ապդանունը ուղիղ դրել և շատերը դրել անգամ չեն իմացել: Այդ մի օրէն կարծեմ վերատեսուչը չեռնարկ նկատողութիւնն է արել առաջ լեզուի ուսուցչին, ուղղակի, այն ժամանակին անցաւ, երբ կարդալ և գրելը միասին չէին անցնում, այժմ կարդալ գրելը միասին սկսաք է տեղերցնել»: Նոյն բաժանման աշակերտուհիներից մէկին տասում են գրիր 14 և նա չէ կարողանում գրել:

Այս մի քանի խօսքերից ընթերցողը կարող է երեւակայել մեր գաղրոցների ոչ լաւն գրութիւնը:

Երկու խօսք էլ վարժուհու մասին:

Օրիորդաց դպրոցը ունի և մէկ վարժուհի, բայց հաւատացը չը գիտեմ, վարժուհու իմ վերակացուհի պաշտօնով կոչված, այդ մի և նոյն է և միայն այնքան գիտեմ, որ դա իր խօսքով ուսել է Թիֆլիսի Ջիղրաչէնի օրիորդաց ծխական դպրոցում մօտ 3 տարի և իմ խօսքերը դրօտարութիւնն չը սկսաք է ընդունել, եթէ ասեմ իր անունը ուղիղ տպագրել չէ կարողանում: Նորել ուսմ վարժուհին ծրենց մի արդի և ընդունված սովորութեամբ մօտ վեց շաբաթ իր սենեակից դուրս չի գնում: Աշակերտուհիները առաջանալ պիտի մնայ առանց վարժուհու, բայց, ինչպէս լսում եմ, տղաբարձութիւնը այդ մասին արդէն հոգացել է և կարդել է նրա փոխարէն մի լուսցարար պատանի, իրրև ժամանակաւոր պաշտօնակատար վարժուհու մինչև հոկտեմբերի 15-ը:

Այսուհանդերձ այդ լուսցարար կինը կարող է պարծենալ և կասէ տես էլ ամուս և կէս վարժուհու պաշտօն եմ վարել Թէլաւի հայոց երկաթ. դպրոցներում»: Պ. վերատեսուչ Բարխուդարեանցի իրրև աշակերտութիւնն եմ տրտնջում մեր երկաթ. դպրոցների վրա, մանաւանդ որ դպրոցները փակել և բարեկարգել կարելի է տուեալ միջոցներով, ոչ սէնման աննշան գործ, որը պատրաստի է:

Մ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 15 սեպտեմբերի

Իգդիրի ձեր սեպհական Մշակի հեռագիրը աւետեաց մեզ Վանի հայերի առաջին քայլը դէպի ազատութիւն: Այն փաստերի պատճառից յետոյ, որ նրանք մղած են վարդագ յանդուգն դէմ, անկարելի է առանց ուշադրութեան թողնել հերոսներին: Նրանք իրանց հետևողները ունենալով կրնգհանրին ընդհանուր հրապարներին և ցոյց կը տան աշխարհին որ իրանք անմահ դիւցազների հարազատ զաւակներ լինելով պատրաստ են իրանց արիւնը թափել հայրենեաց ազատութեան համար:

Ուրեմն, եթէ մենք հայերս չը կարողացանք պէտք եղածին չափ մեր ամէնուրեք եղբայրներին օգնելով ազատել նրանց մահառած ձիրանձերից, գէթ այժմ օգնութիւն հասցնենք Թիւրքաց Հայաստանի ազատութեան վիրաւոր նուիրեալներին:

Իսկ դուք, պ. խմբագիր, որ ազգասիրական յանձն էք առած Թուաստանի ազգասոյց ամէն կարգի նուէրները ուր որ հարկն է հասցնելու, խնդրում եմ որ ներկայիս ծրարել տանեիք ր. նս, որ նուիրում եմ յոգուտ Վանի վիրաւորեալ հայերին, բարեհաճիք պատրաստել անդը հասցնելու, և եթէ հնար է իմ այս նամակին հարկաւոր եղ մի անկիւն շնորհէք ձեր պատուական «Մշակ»-ին մէջ:

Մ. Փ.

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ԴԱՀԻՃԱՊԱՏ ՀԱՄԱՐ

Թիֆլիս, 2 մարտի

Ես, որ ոչ մի անգամ չեմ եղել ոչ դատավոր, ոչ դատախազ, ոչ փաստաբան, ոչ էլ ընդհանրապես դատական ասպարեզի որևէ պաշտոնյա, ինչպե՞ս կարող եմ ես ինձ թույլ տալ քննադատելու դատական ներկայիս կարգերը, որոնք, ինչպես հայտնի է ամենքին, ամենաանկատելի կերպով են մտել մեր կյանքի մեջ: Ես կարող եմ միայն ասել, որ ինձ համար, որպես ընթերցողի, որպես հասարակական գործերով հետաքրքրվողի, ամենից հետաքրքրական է եղել այն տպավորությունը, որ ստացել են ներկա եղողները դատավարության ընթացքում: Ես ինձ համար ասում եմ, որ ինձ համար

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մի հայ գերդաստան, որը բնակվում է Մայկոպում, հրաւիրում է հայ օրիորդ— իմացող Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղղիերէն լեզուներ, նոյնպէս և՛ երաժշտութիւն, անհրաժեշտ հոգ տանել հոգի իկով։ Ձանազարհի ծախսը առնում է գերդաստանը իւր վրայ։ Ցանկացողները՝ իրանց պայմաններով՝ կարող են դիմել նամակով՝ Въ Майкопъ, Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алиханову.

8—10

ԵՐԳՎԵԱԼ ՀԱԻԱՏԱՐՄԱՏԱՐ ՍԵՐԳԷՑ ՎԱՍԻԼԵՎԻՉ ՉԵՄՉԵՍՕՎ, *բնակվում է ՍՈԼՈԼԱԿ, վաղնեանեակայա փողոցի վրայ, տուն* №33

2—3

ՀԱՑԵՐԷՆի, ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻԱՆ, ՖՐԱՆՍԻԶԵՆի ԵՒ ԻՏԱԼԵՐԷՆի ԴԱՍԵՐ։ ԵԶԻԿԵԱՆՑ։ *Հասցէն հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը։*

3—5 (2)

ՖՐԱՆՍԻՈՒԶԻ *քոյրեր ընդունում են* ՕՐԻՈՐԴՈՒՆԵՐԻՆ *ժամ* 9—1 ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ *լեզուների և* ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵՒՆ *դասեր տալու համար։ Սօլօլակի, տուն* ՕՐՆԵԼՈՒ № 14։

3—3 (5)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԻԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ *սասցվել է մեծ քանակութեամբ թէց ուղղակի էժէ գործարանից, նոյնպէս* ՑՏՐԱՊ ՄԱԳՆԵԶԻԱ *ծարաւութեան դէմ և կարբոլեան փօշի և հեղուկ ասրասիոխիկ հիւանդութիւնների դէմ։*

10—10.

Ծուխից 1-ից ՎԱՐՇԱՎՍԿԱՑԱ ՊԵԿԱՐՆԻՍՑԻՆ կից կը բացվին ՍՆՆԱԿՆԵՐ, որտեղ կարելի կը լինի առանալ ԿԱՖԷ, ՇՈԿՕԼԱՏ, թէց և պատրաստված հանքային զանազան ջրեր

40—40

Թեմական վերատեսուչ Գ. ԲԱՐԻՈՒԱՐԵՆԱՆ *յայտնում է, որ նա այժմ բնակվում է Կուկի, Սիմֆօնօվսկայա փողոց, տուն Սարգիս Ալէքսանեանի* №-16։

4—4.

Մի ագուլեցի երիտասարդ, որ վաճառականութեան մէջ եղել է, ցանկանում է տեղ ունենալ մագազինում. որից ապահովելու համար ունի երաշխաւոր անձինք, պայմանների համար դիմել «Մշակի» խմբագրատանը։

6—8

«ՓԱՐԱՕ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» *պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց։ Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկերներ, յորոց ոմանք նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար։ Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Հայոց պատրիարք, Մինքայէլ Մխիթարեան, Նուբար-փաշա, Կարին քաղաք, Պետրոսեան Հայոց եկեղեցին, Արճարան Հայոց ի Կարին, Սովեալ Հայ բնտանիք ի Վան, Վան քաղաք, Վազմ Հայերէն աւետարանին, Նուիրեալ Նորին Հայսրապետական Մեծութեան ի Կամուրջկոսէն ամենայն Հայոց։*

Ներկայ ամի բաժանորդութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն առանալ կամ դնել «Փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ։

Տփխիսում առանալ կարելի է պ. Ղ. Գրիգորեանցի և Կենսրոնական գրավաճառանոցներում։

Հրատարակիչ Ղազարոս Մ. Մսերեանց

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարևոր մի դիրք է «Հիւսուածք բանից նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 հատոր, աշխատ. Կ. Կոստանեանցի։

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած դրաբար

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի ճիշտ թարգմանութիւնն է.

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարևոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական աղիւսակներ և յաւելուածներ։

Վաճառվում են երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25.,

Աղգային դպրոցների համար 10 օրինակից աւել առնողին 10% զեղչուն կը պրուի. դնելու համար դիմել—Ալէքսանդրապոլ—Յովսէփ աւագ քահանայ Կոստանեանցին.

Տփխիս—Կենտրոնական գրավաճառանոց։

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մեքրտն Փանեանցին

9—10

ՎԱՂԱԻԿԱՎԿԱՍԵԱՆ *Օ. Լիի դրամագլուխ ՊԱՀԻՍ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒՒ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվելիք ծախվելիք ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետևեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԳ։ Շիշը ամանով արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., կ., ամեն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն։ Մեծ քանակութեամբ առնողներին շահաւոր զիջում է անում։ Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հայկ ՍՊԻՐՏԻՑ շողիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՑԻ ամենալաւ գործարաններից մէջ պատրաստվածներից վատ չէին։ Պ. պ. գնողների ուշադրութիւնը գրաւում ենք առաջարկած նմուշի վրայ, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է։ Օղիների պահեստը գտնվում է Միքայէլեան կամուրջի վրայ, Ցիներարնայա հիւրանոցի տակ, Լիխատինսկու տանը, վաճառոցի արձանի դիմացը։*

6—8 (2 շար.)

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Դավրօնակի կանոնով և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Գօրալևիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խերուրգիական և աչքերի հ., Շուտմ բօրակի վէներական և կաշու հ.։

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խերուրգիական հ. Մրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Պրիգոր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախռուշով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ։

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Շուէյմբօրակի վէներական և կաշու հ., Ասատուրով կանանց հիւանդութիւնների։

Հինգշաբթի. Դավրօնակի մանկաբարձական և կանանց հ., Մրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ։

Ուրբաթ. Մինկևիչ խերուրգիական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախռուշով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շուէյմբօրակի և Ասատուրով ներքին և կաշու հ։

Շաբաթ. Պրիգոր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ։

Առանձարգիծ օրերի խնամ աղքատ հիւանդների բժշկանոցի առմամբով ընդունում է իր ամեն ամենայն օր, ամենայն ժամանակ։

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւաւտան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար։

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ

ԳԱՏԿԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ *վերջացնելու պատճառով զանազան տեսակ* ԳԱՏԿԵՐՆԵՐԸ *ծախվում են չափազանց էժան գներով գ. ՄԻՔՋՕԵՎի նախկին պատկերահանդէսի մէջ, Դօլօմինակի փողոց, տուն Շէօնվի, վաճառքը կսկսվի սեպտեմբերի 4-ին և կը շարունակվի մինչև ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-ը։ Հոկտեմբերից պատկերահանդէսի ՍՆՆԱԿՆԵՐի մի մասը վարձով է տրվում։ Միևնոյն տեղը բակում ԵՐԿԱԹ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ են ծախվում։*

2—3

ԽԻՆՆԱՑԻ ԳԻՆԻ *չերմի դէմ,* ԱՏԿԻՆՍՕՆի *և ուրիշների* ՀՈՏԱԻԷՑ ՋՐԵՐ, *կարելի է գտնել* ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԻԱՆՈՒԹՈՒՄ, *Աբջուռնու դալէրէյի վրայ։*

2—3

Կուսաբ ԿԱՆԱՆՑ ՕՁԻՔՆԵՐ և ԹԻՒՆՈՑՆԵՐ, *նոյնպէս* ՏՂԱՄԱՐԴԿԵՐԱՆՑ *և երեխաների։ Մեծ քանակութեամբ* ՊՕՐՏՄՕՆԻՆԵՐ *փոքր և մեծ փողերի համար։* ՊՕՐՏՍԻԳԱՐ, ՊՕՐՏՎԻԶԻՏ *և* ԹՂԹԱԿԱԼ։ *Գեղեցիկ* ԱԼԲՕՄՆԵՐ, *զանազան* ՆԵՍԵՍԵՐՆԵՐ։ *Գլխերիների* ՍԱՊՕՆ։ *Սպասում եմ օրերում մեծ քանակութեամբ տղամարդկերանց* ԳԼԽԱՐԿՆԵՐ *կասաօրից։* ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՆՎԵԼԻՕՎԻ *խանութ Գօլօվինակի պրօսպեկտ,* ՄՊԻՎԱՆՈՒ ՏՈՒՆ։

2—3

ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ *լեզուները գիտեցող մի* ՎԱՐԺՈՒՀԻ ԴԱՍԵՐ *է փընտռում։ Հասցէն. Սալդատակի բազար, ՕԼԻ. ՅԷՑՍԿԱՑԱ փողոց, տուն Կուպինօվի №* 30, *բնակարան* ԲԱՇԿԵՎԻՉԻ

4—5 (2)

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՕՆՖԻՏՆԵՐԻ, ՊԵՐՕՓՆԻ, ՍՈՒԽԱՐԻ *զանազան տեսակի, մօտաւոր, և ընտիր տեսակ* ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԻՏԻ, *և ամեն տեսակ կանդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով։ Պատուէրները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտաբար. ցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետևեալ հասցէով,* Въ Тифлисѣ. МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ. МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ *փուռտիկ կծիկից պատրաստվելիքների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում.*

Մ. Ախնազարեանց.

8—50

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կարապետեան և Ջ. Գրիգորեանցի գրախանութներում Ս. Մանդինեանի հետևեալ գրաւոր գրքերը.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Աղբիւրատան (ս. տառրուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . .	25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ)	75 կ.
3. Ազգային Փիւզանեան աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք)	30 կ.
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն)	65 կ.

Կ. ՊԱՆՅԵՐ, ԵՏԱԼԵՆՍԿՈՒՑԻ ՓՈՂՈՑ տուն ՉՈՒՐԵԼՕՎԻ։ Եկող ձրմեռայ սեզօնի համար առաջարկում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆՔ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ ՉԵՒՒԻ և ՕՏՔԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, *եւրօպական առաջնակարգ գործարանների,* ամենանոր ՁԵՒԻ *չափազանց էժան գներով, այսինքն* Ձեռքի մեքենաներ 12—.5 *րուբլ։* Ոտքի 50—80 *րուբլ։*

5—25

Дозволено цензурою Тифлисъ, 15 Сентября 1880 г.

Տպարան եղբայր Դաւթեանցների

Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 164 Սեպտեմբերի 18 (30) 1880 Սեպտեմբերի 18 (30) № 164

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ".

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողին 2 կոպէկ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն: Նամակ Դորպատից: Նամակ Արմենակից: Նամակ Խմբագրին: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Հայաստան: Արեւելեան գործեր:—«Մշակի» հեռագիրներ:— Ցայտարարութիւններ:—Բանասիրական: Իմ խոստովանութիւնը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԴՈՐՊԱՏԻՑ *)

Սեպտեմբերի 1-ին

Ինչ անեմ, ուր գնամ, որտեղ լինեմ, որ կողմ նայեմ, երբէք մեր «մերոն»-ը աչքիցս չէ հեռանում:

Աչա ես այժմ Դորպատումն եմ և ամեն մի քայլափոխում կամայ ակամայ մտածում եմ. «ինչու մեր Թիֆլիսում այս այսպէս չէ, ինչու մեզ այս ինչ գործը չէ յաջողվում, ինչու մեր փողոցներում այնքան մուրացկաններ են շրջում, ինչու մենք, մեզանում և այլն և այլն հազար ու մէկ «մենքո»-եր և «մերո»-եր:

Այսպիսի հարցերով շրջված գալիս եմ տուն և չեմ կարող հանգստանալ: Երեւակայեցէք ձեզ, այս փոքրիկ քաղաքը իր 25—30 հազար բնակիչով այնպիսի Նախանձ է յարուցանում Թիֆլիսի բնակչի մէջ, որ նա օր ու գիշեր էլ հանգստութիւն չունի: Մէկէլ ամօթ չը պէտք է լինի Թիֆլիսի համար, Թիֆլիսի, որ համարեա չորս անգամ մեծ է Դորպատից, որ այսպիսի մի փոքրիկ քաղաքը ամեն բանի մէջ գերազանցել է նրան....

Չը գիտեմ, ինչից սկսեմ և ինչով վերջացնեմ:

Վերցրէք սորա քարով ծածկած մաքուր փողոցները և Թիֆլիսի, համեմատեցէք: Սորա համարեա բոլոր փողոցները բացի մի—երկուսից քարով են ծածկված, իսկ Թիֆլիսի ամբողջ Թաղերը ցեխի և Թոզի մէջ են խեղդված:

Թիֆլիսի շատ և շատ փողոցներ մինչև անգամ նաւթով չեն լուսաւորվում, իսկ այստեղ նաւթով լուսաւորելը ձեռնտու և բաւական չը համարելով քաղաքային վարչութիւնը միջոց է գտնում (ինչպէս լսեցի, մինչև 150,000 ր.) և մի—երկու շաբթից յետոյ ամբողջ քաղաքը գազով կը լուսաւորվի: Զարմանալի է թէ՛ որտեղից են գտնում այսպիսի առատ միջոցներ: Չի լինի արդեօք, որ մեր քաղաքային վարչութիւնը իրան Նեղութիւն տայ և սովորի այսպիսի փոքրիկ քաղաքներից թէ ինչպէս է հարկաւոր քաղաք կառավարել:

Երբ լսեցի, որ այստեղի այժմեան քաղաքագլուխը ինն տարի համալսարանի րէկտորի (կառավարչի պաշտօն է վարել, չէի կարող չը յիշել մեր քաղաքային վարչութեան գլաններից (ձայնաւորներից) մէկի հետեւեալ դատողութիւնը. «Ախ,—ախպէր ջան, ասում էր նա ինձ, մեր տանը էն ժամանակ քանդվեց, երբ մենք լուսաւորվածներին մեր բաներում խառնեցինք: Ա՜խար, դարադսկոյ գալավա էլ լուսաւորված ա՞: Մենք էնպէսներին պէտք է ընտրել էինք, որ փողոցով, բազարով անցկենալիս, այստեղ պատիւ համ էր տեսել, աչնտեղ մատով խեղ էր հանել և լպստել, այ էն ժամանակ ամեն բան կարգով կերթար. ոչ ոք չէր համարձակվի ամեն մի փտած բանը ծախել...» և այլն և այլն:

Այդ ձայնաւորի կարծիքով, համալսարանում աւարտածների և առհասարակ լուսաւորվածների բանը չէ քաղաքագլուխ լինել կամ քաղաքային վարչութեան մէջ պաշտօններ վարել. պէտք է ասել, որ մեզանում շատերը նոյն կարծիքի են: Թող այդպիսի պարոնները աչքերը բաց անեն և տեսնեն, որ կան քաղաքներ, որտեղ գիտնական պրօֆեսօրներ են վարում այդ պաշտօնները և այդ քաղաքներում այնպիսի կարգ ու կանօն կայ, որ իմ ծանօթ ձայնաւորը գուցէ երազում անգամ չէ տեսել և չէ էլ կարող տեսնել, որովհետև նրանց մասին ամենեւին գաղափար անգամ չունի: Երբ ես սկսեցի նորան հասկացնել, որ ընդհակառակը, ուսում ստացածները աւելի լաւ կարող են վարել այդ պաշտօնները, որովհետև նրանք աւելի են պատրաստված այդ պաշտօնները վարելու, նա, խօսքս կտրելով և ծիծաղելով, շարունակեց. «այ տեսնում ենք էլի, երբ Դումայում նիստեր ենք ունենում, էն մեր լուսաւորվածները դեռ վեր են կենում, նայում են և սկսում են, որ գազեթներում գրողները էնտեղ են, սկսում են ճառեր կարդալ, որ ինչ է՛ էգուց գազեթներում նրանց խօսածները տպվեն, եթէ ոչ ոք չը կայ, բերան մինչև անգամ չեն բաց անում...» որս մէջ ի հարկէ մասամբ արդար էր ծանօթս:

Մեր հասարակական գործիչները, լինեն նրանք քաղաքային վարչութեան, թէ այլ հիմնարկութիւնների անդամներ, բստ մեծի մասին անտարբեր են դէպի իրանց պարտաւորութիւնները, բայց չէ կարելի հերքել և այն, որ նրանց մէջ կան այնպիսի անձինք եւ, որոնք իրաւ ուզում են օգտաւէտ լինել հասարակութեանն, իմ կարծիքով, նրանց գործունէութեանը խանգարում է միայն մի բան. Նրանք այսօրվայ ցանածը ուզում են հէնց այսօր հնձել... Գերմանացին այդպէս չէ. նա նստում է, հաշւում է և եթէ որ և իցէ ձեռնարկութիւնից միայն մի քանի տարից յետոյ պէտք է շահել, նա դարձեալ ձեռնամուխ է լինում այդ գործին: Բաւականեմ ասածս մի օրինակով: Այստեղ (պէտք է նկատել, որ Դորպատը համարեա գերմանական քաղաք է, թէև Ռուսաստանի հպատակութեան ներքոյ է) առաջ պանիրը բերելիս են եղել Շվէյցարիայից: Քաղաքը մտածել է, որ աւելի լաւ չէր լինի վարձել արտասահմանում լաւ պանիր շինել իմացողին, բերել տալ քաղաքը և միջոց տալ թէ քաղաքի և թէ մօտակայ գիւղերի բնակիչներին ծրիապար սովորել պանիր շինել, մի որ ժամանակով որ և նոյն քաղաքի բնակիչները միջոց կունենան տեղական պանիր աժան գնով առնելու: Մրտածածը իրագործվում է, և այժմ փոխանակ Շվէյցարիայի պանրի փունտին 60—70 կ. տալու, բնակիչները գնում են համարեա մի և նոյն տեսակը, միայն տեղական, 30—35 կոպէկով: Ամեն մի գործունէութեան մէջ նկատվում է հաշիւ և հեռատեսութիւն:

Եթէ Թիֆլիսը միջոց ունենայ, նա պատրաստ է մէկ բոպէում հարիւր հիւանդանոց միասին բացանել, այնինչ արդէն հիւանդացածների համար հարիւր հազարներ ծախսել, բայց երբէք մի կոպէկ չի ծախսի, որ հիւանդութեան առաջն առնի, որ առողջների առողջութիւնը պահպանի:

Տեսէք. այս փոքրիկ քաղաքը արդէն միջոցներ է գտնում, որ քաղաքի մի մասում կանալներ

*) Կիէվից գրած նամակում (Մշակի № 147) սխալմամբ տպած էր, իբր թէ Կիէվի համալսարանում 8—9 հազար ուսանող կայ, պէտք է կարդալ 8—9 հարիւր:

Մանոյի. Խմբ.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՄ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Դեռ քսան տարեկան հասակում, ես դեռ հագիւ տիրապետելով մայրենի հայոց լեզուն, ձեռքս գրիչ վերառի և սկսեցի աշխատել իմ թոյլ գրչովս հայոց լրագրութեան ասպարէզի մէջ:

Իմ առաջին գրական փորձերից յետոյ անցան ամբողջ տասն և հինգ տարիներ: Այդ առաջին թոյլ փորձերս տպվեցան նախ «Մեղու Հայաստանի» լրագրի մէջ, յետոյ շարունակեցի տպել յօդուածներս «Հայկական Աշխարհում» մինչև որ ինքս հիմնեցի իմ սեփական օրգանը, «Մշակ» լրագիրը:

Ապրելով նախ Ռուսաստանի, այն է Մոսկվայի և Ս. Պետերբուրգի, և յետոյ Արտասահմանի մտաւոր շրջաններում, ես ակամայ սկսեցի ուշադրութիւն դարձնել ինձ շրջապատող երևոյթների վրա: Ռուսը աշխատում է իր ռուս ազգի համար, գրում է, դպրոցում դասատուութիւն է անում, գրքեր է հրատարակում, համալսարանի մէջ դասախօսութիւններ է անում ռուս հասարակութեան համար:

Ես թողեցի Ռուսաստանը տեղարութեանս պատճառով և գնացի արտասահման: Այնտեղ այնպիսի մտաւոր կենտրոններում, ինչպէս Ցիւրիխ, Ժէնեվ, Հէյդէլբէրգ, Վիէննա և Փարիզ, որտեղ ես կացել և ուսում եմ արել, ես աւելի էլ համոզվեցայ թէ ամեն ազգութեանը պատկանող անհատը գործում է, կամ պատրաստվում է գործել իր ազգի համար:

Գերմանական համալսարանները լի են, բացի գերմանացիներով և այլազգի ուսանողներով ամերիկացիներով, անգլիացիներով, սերբիացիներով, շվեդացիներով, յոյներով, ռումինացիներով, շվէյցարացիներով, ֆրանսիացիներով, չեխերով, բուլղարացիներով....Եւ այդ ազգերին պատկանող իւրաքանչիւր անհատը ուսում էր առնում, գիտութիւն էր սովորում, որպէս զի ժամանակով պիտանի լինի իր ազգութեանը:

Երբ ես խօսում էի այդ այլ և այլ ազգութիւններին պատկանող ընկերներիս հետ, ես նախանձում էի նրանց, որովհետև նրանցից իւրաքանչիւրը խօսում էր իր ազգութեան, իր հայրենիքի, իր մայրենի լեզուի մասին: Ընկերներիս հետ խօսելով ես երբէք չէի հարցնում թէ ինչ կրօնի է պատկանում նրանցից իւրաքանչիւրը. այլ ինչ ազգութեան է պատկանում նա: Եւ մինչև անգամ, բուլղարը. ռումինացին, չեխը, սերբիացին, որոնք անկախ քաղաքական կեանք չունէին, այնու ամենայնիւ խօսում էին իրանց հայրենիքի, իրանց ազգութեան, իրանց մայրենի լեզուի, իրանց դպրոցների, իրանց հայրենի գրականութեան, բանաստեղծութեան ու մամուլի մասին:

Միայն մենք, սակաւաթիւ հայերս, նոյնը ասել չէինք կարող մեր մասին, որովհետև չունէինք դեռ այն ժամանակ ոչ կենդանի մայրենի լեզու, գրեթէ չունէինք դպրոցներ, չունէինք նոր գրականութիւն, չունէինք մամուլ, չունէինք վերջապէս ազգութեան վրա գաղափար, չունէինք ազգային ինքնաճանաչութիւն:

Եւ ահա ինչ էր երիտասարդ հայի դրութիւնը, ինչ էր մանաւանդ երիտասարդ հայ գրողի դրութիւնը, որ գրիչը ձեռքին, փորձ էր փորձում ինքն էլ օգտակար հանդիսանալ իր մայրենի գիտականութեան ու լրագրութեան ասպարէզում, փորձ էր փորձում ինքն էլ պատրաստվել, հմտութիւններ ընդունել, աշխատել իր ազգին օգտակար լինելու համար,—և մի և նոյն ժամանակ իր առջև ազգութիւն չէր տեսնում, այլ տեսնում էր միմիայն մի կրօնական աղանդ:

Ինչպէս գործեմ ես իմ ազգութեանս համար, ասում էի ես ինքս ինձ, երբ որ պարզ տեսնում եմ թէ մի որոշ ազգութեանը չեմ պատկանում, խսկապէս ոչինչ ազգութիւն չունեմ, այլ պատկանում եմ միմիայն մի կրօնական աղանդի, պատկանում եմ մի ցեղին, որ գուցէ մի ժամանակ եղել է մի ազգութիւն, բայց այժմ այլ ևս ազգութիւն չէ, չունի ազգային ինքնաճանաչութիւն, այլ միայն մի աղանդ է:

Ես ակամայ սկսում էի յիշել իմ մանկութեան և պատանեկութեան ժամանակ ինձ շրջապատած երևոյթները, սկսում էի հոգեբանօրէն քննել և գտնել թէ ինչ բան է հայը:

Ես սկսում էի յիշել թէ երբ որ մարդը հարցնում էր լուսաւորված հային, թէ նա ով է, նա շատ անգամ ամաչում էր խոստովանել թէ հայ է, իսկ եթէ պատասխանում էր թէ հայ է, իրան այդ անունը տալով չէր հասկանում այդ բառով ազգութեան գաղափարը, այլ միայն այս ինչ եկեղեցուն պատկանելը: Հայը այն պատճառով հայ չէր, որ հայոց ազգութեան էր պատկանում, այլ այն պատճառով հայ էր, որ հայոց եկեղեցուն էր պատկանում: Ուրեմն նրա մէջ չը կար դեռ ևս ազգային ինքնաճանաչութիւն, այլ միայն կրօնական մի աղանդին պատկանելու համոզմունքը: Եւ այդ խօսքը՝ «ես հայ եմ», հայը մեծ մասամբ արտասանում էր մի որ և է օտար լեզուով, որի այբենարանը անգամ նրան ծանօթ չէր:

Նոյնը երբ հարցնում էի մի ռամիկ հային՝ թէ դու ով ես:—«Հայ-քրիստոնեայ» եմ, լսվում էր պատասխանը:

Պարզ է որ երբ որ հայ-լուսաւորչականը իրան հայ էր համարում միայն այն պատճառով, որ լուսաւորչական կրօնին էր պատկանում, և ոչ թէ այն պատճառով որ հայոց ցեղին, հայոց ազգութեան էր պատկանում, երբ որ այս կամ այն դիպուածով փոխում էր իր կրօնը, այլ ևս նա հայ չէր համարում իրան, որովհետև երբ նա փոխում էր կրօնը, թողնում էր լուսաւորչական եկեղեցին, նա կտրում էր այն միակ կապը որ կապում էր նրան ազգութեան հետ:

Հայը իր ազգութիւնը ազգութեան մէջ չէր տեսնում, նրան անյայտ էր ազգային գաղափարը, այլ տեսնում էր իր հայ լինելը միմիայն աղանդի, եկեղեցու մէջ: Պարզ է որ փոխելով կրօնը, նա կարծում էր որ փոխում է և ազգութիւնը, կաթոլիկ դառնալով նա այլ ևս հայ չէր լինում, այլ նա դառնում էր ֆրանկ, բողոքական դառնալով նա դառնում էր նէմեց, մահմեդական դառնալով նա դառնում էր թիւրք կամ պարսիկ և այլն....

Կաթոլիկ հային չէր կարելի մեղադրել որ նա իրան ֆրանկ է անուանում, բողոքական հային չէր կարելի մեղադրել որ նա իրան նէմեց է անուանում, որովհետև հայ-լուսաւորչական եղած ժամանակ նոյն հայը նոյնպէս իրան հայ չէր համարում հայրենիքով և լեզուով, այլ միայն կրօնով հայ: Ուրեմն հայը ազգ չէր, դա մի աղանդ էր: Հային անծանօթ էին հայրենիքի, մայրենի լեզուի, ազգութեան գաղափարները. պարզ է, ուրեմն որ կրօնը, իր միակ յատկանիշը փոխելով, նա կարծում էր որ փոխում է և իր ազգութիւնը, փոխում է և իր արիւնը, իր ցեղը:

Ես յիշում էի նոյնպէս որ հայ լինելու համար բոլորովին աւելորդ էր հայերէն իմանալ ոչ թէ միայն կեանքի մէջ, այլ նոյն իսկ եկեղեցու խորհուրդները կատարելու ժամանակ: Հայ քահանան բոլորովին չէր նախատում հային եթէ նա խոստովանքի ժամանակ ռուսերէն, վրացերէն, կամ թիւրքերէն լեզուով ասում էր որ հայերէն չը գիտէ և խոստովանվում էր օտար լեզուով:

Թող հայրենիքդ, թող պատմական, հայրենի հողդ, մոռացիր մայրենի լեզուդ,—ինչ փոյթ,—դու դարձեալ հայ ես եթէ հայութեան նշանն էլ չը պահելով, կերթաս Հնդկաստան, Չինաստան և այնտեղ կը շարունակես բեղ հայ-լուսաւորչական կոչել:

Եւ ահա հայ երիտասարդ գրողը, յափշտակվելով այն օրինակով որ տեսնում էր իր չորս կողմը, տեսնելով որ յոյնը գործում է իր յոյն ազգի համար, բուլղարացին իր բուլղար ազգի համար, և այլն, երբ կամենում էր նոյնը անել և իր ազգութեան համար, յանկարծ նկատում էր թէ իր ոտքերի տակ գետին չը կայ, թէ իր առաջ չը կայ մի մարմին, որ ազգութիւն կարող է համարվել, այլ ինքն էլ պատկանում է մի հասարակութեան, որ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ մի կրօնական աղանդ:

Կարճ էր երևակայել արդեօք այն բարոյական, հոգեկան տանջանքը որ զգում էր երիտասարդ հայ գրողը, հանելով այդ անմխիթար եզրակացութեանը. «ես ոչ մի ազգութեան չեմ պատկանում, ես կրօնական մի սեկտայի, մի աղանդի անդամ եմ միայն, ուրիշ ոչինչ, ուրեմն հէնց որ իմ ցեղակիցներս այս կամ այն պատճառով կը սկսեն մեծ բազմութեամբ կրօնափոխ լինել, ազգութիւն այլ ևս չի լինի, որովհետև հիմա էլ չը կայ, որովհետև հիմա էլ հայութիւնը հիմնված է ոչ թէ տեղական անփոփոխ հիմունքների՝ հայրենիքի, ցեղի ու մայրենի լեզուի վրա, այլ մի պրինցիպի վրա, որ ամեն տեղ, մարդկային պատմութեան ամեն ժամանակներում համարվում էր, համարվում է և կը համարվի մի փոփոխական, անցողական, անձնական համոզմունքից կախված, և ոչ թէ ցեղի, ազգութեան հետ անխզելի կապ ունեցող մի սկզբունք....

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Նահանգային 1-ին

Մուրճ

Փառք Աստուած, մտաց ու լեզուի կայ մէկը, որ ուզում է ու կարող է մեր տգիտութեան դէմ կռուել։ Ուրախ ենք, որ մեր ազգի մէջ էլ կան մարդիկ, որոնք ոչ միայն ուզում են, այլ և կարող են ազգի աչքերը բանալ

Նորքաղաքեան Յարութիւնեանցից ընդամենը 25 քուէ. յօդուտ Վանի վիլայէթականին։

Առաջին յօդուած Վանի վիլայէթականին [illegible] քուէ պ. Կարապետեանին։ Անցեալ ներկայացուցիչների հետ միասին անում է 501 քուէ։

Առաջին յօդուածը Վանի վիլայէթականին [illegible] Յովհաննէս Միքայէլեանից [illegible] Միքայէլեանից 3 ք., [illegible] Յակոբեանից 3 ք.։ Դումարն է 9 ք.։ Անցեալ ներկայացուցիչների հետ միասին անում է 510 քուէ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

2—3

ՀԱՅԱՍՏԱՆ *)

Գ. ԿԼԱՏՍԹՈՆ. Հետեւեալ կերպիւ կը ցուցանէ իւր քաղաքականութիւնն.

«Այս [illegible] Եւրոպական համաձայնութեան սկզբան վրայ, որ չենք բնաւ թէ առաջ և առաւել [illegible] կ'ունենայ, բայց մի և նոյն ժամանակ կը մտածեմ թէ այդ սկզբունքը բաւական պաշտպանելի, քաղաքական մեծ իշխանութիւն մը կը նշանակէ և նախանձ ու չարակամութիւնն [illegible] ամենայն յոյս կուտայ, և պատմութեան էջերուն մէջ [illegible] աւելի նշանաւոր տեղ մը կը բռնէ քան երբ [illegible]։ Մեք [illegible] այդ սկզբան համեմատ գործելու պիտի աշխատինք, այսինքն Քրիստոնէութեան քաղաքական հեղինակութիւնը ներկայացնող սկզբունքով, որ աշխարհի վրայ ամենամեծ քաղաքական հեղինակութիւնն է։ Եւ եթէ դժբաղդաբար այն կէտին հասնինք, ուր դեռ չենք հասած, երբ Եւրոպական համաձայնութիւնն լուծուի, այդ միջոցին յայնժամ մեր [illegible] պաշտպանելի լինի։ Սըր Ռ. Լօզըն, ամենէն առաջ այս երկրին (Անգղիոյ) [illegible] Եւրոպական [illegible] յայտնած ժամանակ [illegible] կը խօսէր։ Բայց երբ իւր վարչութիւնները [illegible] մեք [illegible] (Մ ա ն կ ը ր է ք, մ ա ն կ ը ր է ք)։ Սըր Ռ. Լօզըն վարչութիւնները [illegible] երբ Անգղիոյ [illegible] պաշտօնականութիւններ [illegible], որք այժմ չեն կրնար [illegible] համարուիլ։ Մեր [illegible] այն է որ մեք այդ պաշտօնականութեանց սահմանին մէջ կը գործենք։

«Գ. Պոլսոյ մասնաւոր առաջարկութեան գալով, Սըր. Ձօրճ Տիլքի տուած պատասխանը բաւ է։ Մեք մտքէ չենք ծածկեր թէ, Հայկական խնդիրն ամենամեծ դժուարութիւն ունեցող խնդիր մ'է։ Այդ երկրին (Արմենիոյ) հետ քաղաքական և ֆիզիքական յարաբերութիւն ունենալու դժուարութիւնն, այդ մարդկային ընկերութեան կազմութեան եղանակին մէջ [illegible] դժուարութիւնն, և [illegible] երկրի մը մէջ [illegible] ազգութիւն և ընկերական համագամայք մը չը կենալը, բոլոր [illegible] մեր նկատողութեանը [illegible] են։ Մեծ գոհունակութեամբ լսեցի Գ. Մաք-Քոնի այն յայտարարութիւնն,—

որ այս դժուարութեանց մի մասին պատասխանն է, թէ մեք պարտաւոր ենք [illegible] Քրիստոնեից, [illegible] Թուրքիոյ [illegible] համար մեր ստանձնած պարտականութեանց մէջ [illegible] Գ. Մաք-Քոնի [illegible] թէ [illegible]—[illegible] նպատակով, Մահմեդական [illegible] աւելի [illegible]։ Բայց [illegible] թէ Թուրքիոյ մէջ միայն [illegible] հետ փորձ չունիմք, այլ [illegible] հայ, որ [illegible] կը յարուցանէ... (Մ ա ն կ ը ր է ք, մ ա ն կ ը ր է ք)։ [illegible] Թուրքիոյ վիճակն [illegible] Արմենիոյ նահանգին մէջ [illegible] Թուրքիոյ մահմեդական և քրիստոնեայ հպատակաց մէջ [illegible] չը պիտի գտնէք, ոչ եղած [illegible] մէջ [illegible] մէջ։

«Գ. Մաք-Քոնի ամենէն ազդու թեամբ [illegible] թէ Պուլղարիոյ մէջ տեղի ունեցած խժդժութիւնք Ռուսիոյ ձեռամբ գրգռուած էին։ Բայց ընդհակառակն [illegible] որ Հերցեգովինոյ և ապա Պուլղարիոյ [illegible] յառաջ բերող պատճառը միայն Ռուսական միջնորդութիւնը չէր։ Երբ Գ. Մաք-Քոն [illegible] թէ այդ խժդժութիւնք [illegible] Ռուսիոյ [illegible] համար [illegible]—յայտարարութիւն մը, [illegible] Գ. Մաք-Քոնի խօսքերն, բայց երբ Գ. Մաք-Քոն [illegible] այդ խօսքերն, յայնժամ իւր [illegible] ուշադրութիւնը [illegible] պէտք է լինել թէ այն [illegible]։ Այդ [illegible] օտար միջնորդութիւններ [illegible] և Թիւրքիոյ [illegible] միակ միջոցն օտար միջնորդութեան [illegible] և նորա [illegible] (Մ ա ն կ ը ր է ք, մ ա ն կ ը ր է ք)։ Մեր [illegible] թողուլ այն օտար ազդեցութիւնն, որ միջնորդութեան [illegible] կը լինի. բայց այդ նպատակին հասնելու միակ միջոցն արդար և ազդու [illegible] այն մեծամեծ չարեաց, որք այժմ կը տիրեն....։ Տարակոյս չունիմ թէ այդ [illegible] մեր [illegible] և [illegible] չէ որ այնչափ երկար ժամանակէ 'ի վեր [illegible] չարունակէ, և թէ այս մեծ չարեաց դարման մը [illegible] մեր կողմէն [illegible]

[illegible] (Հ ա ւ ա ն ո ւ թ ե ա ն ա ղ ա ղ ա կ ն ե ր։)

Գ. ԳՐԲՔ. (Լորտ Պիքընսֆիլտի վարչութեան մէջ արտաքին գործոց նախարարութեան [illegible]) [illegible] թէ [illegible] ընելու [illegible] կը [illegible] թէ [illegible] մեծ [illegible] Գ. [illegible] (կլաս Գ. Գրբք) [illegible] Թուրքիոյ մէջ [illegible] մեծ [illegible] որ [illegible] կը [illegible]։ Ես [illegible] Գ. Կլատսթոն [illegible] թէ [illegible] մէջ որ և է [illegible] մը [illegible] են, ո և է [illegible] (Գ. ԿԼԱՏՍԹՈՆ նշան մը կ'ընէ թէ Գ. Գրբք սխալ կը մեկնէ իւր միտքը) Ես [illegible] Գ. Կլատսթոն [illegible] թէ [illegible] մը, ո և է [illegible] (Հ ա ւ ա ն ո ւ թ ե ա ն ա ղ ա ղ ա կ ն ե ր) Գ. [illegible] թէ [illegible] և [illegible] կը [illegible] որ [illegible] իւր վրայ։

Գ. ԿԼԱՏՍԹՈՆ. խօսք առնելով բացատրեց թէ երբեք չէր ըսած թէ ինք պատասխանատուութիւն չունի։ Ինք [illegible] մտադրութեան [illegible] կ'[illegible], [illegible] է պետական նախարարի մը հետ [illegible], բայց [illegible] ըսած էր թէ ինք և [illegible] պատասխանատուութիւն [illegible] իւր վրայ [illegible] ըսած էր [illegible] թէ [illegible] (Մ ա ն կ ը ր է ք, մ ա ն կ ը ր է ք!)

(Մ ա ս ի ս)

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Լօնտօնի «Daily News» լրագրին հաւմից գրում են, որ անգլիական կառավարութեան պաշտօնեաներին [illegible] նոր [illegible] Զէրնօգօրիայի [illegible]։ Անգլիական ծովակալ Սէյմուր [illegible] Դուլցինիօ [illegible] մէջ [illegible] ց ա ծ [illegible] հ ա յ կ ա կ ա ն խ ն դ ր ի ն վ ե ր ա բ ե ր ե ա լ [illegible] ր ո ւ թ ե ա ն [illegible] և ր կ ա ն ա պ ե տ [illegible] թ ի ւ ն ն ե ր ը [illegible] Ա. Գ ր ա ն [illegible] թ ի ւ ն ն ե ր ը [illegible] կ ը [illegible] Կ ա ն դ ի ա [illegible]

Բեռլինի «Times» լրագրին գրում են Սեպտեմբերի 14-ից, որ Չէրնօգօրիական զօրքերը ուղևորվել են դէպի Դուլցինիօ, բայց դեռ յայտնի չէ [illegible] Նիկօլայի ներկայութիւնը զօրքերի մէջ։ Սեպտեմբերի 14-ին [illegible] ... Նա [illegible] զօրքերի [illegible]

մի [illegible] այդ [illegible] Անհրաժեշտ է [illegible] Ք. Գրան [illegible] Թիւրքիան [illegible] աւելի [illegible] է [illegible] Դուլցինիօ [illegible] Թիւրքիոյ [illegible] է [illegible]։ [illegible] աւելի [illegible] են, քան թէ [illegible]։ Որինակ [illegible] անգլիական ծովակալ Սէյմուր [illegible] համար, այնպէս որ նա այդ [illegible] կարող է [illegible] Սէյմուր միայն այն ժամանակ պէտք է [illegible] իւր [illegible] հետ, երբ իր [illegible] կարող է [illegible] ունենալ։ [illegible] որ և է [illegible] համար իրանց [illegible] պէտք է [illegible] հետ [illegible] պէտք է գործեն [illegible] համեմատ։ [illegible] միակ [illegible] այն է, որ [illegible] չեն կարող իրանց զօրքերը [illegible]։

Վիեննայից «Daily News» լրագրին գրում են, որ [illegible] Ք. Գրան [illegible] է [illegible] Արևմտեան [illegible] երկար ժամանակ [illegible] համար [illegible] զօրքեր [illegible] են [illegible] համար [illegible] են, որ [illegible] զօրքերը [illegible] են, որ [illegible] են [illegible] Կամսար [illegible] են [illegible]։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 16 սեպտեմբերի։ Երէկ Նևա գետի վրա այրվեցան Հարկուրից [illegible] (նաւեր) [illegible]։ Վնասները աւելի են։

ԼՕՆԴՕՆ, 15 սեպտեմբերի։ Հեռագրում են, որ Իռլանդիայի Հօգաւոր [illegible] Մանչեսթէր [illegible] է իր հօտերի [illegible] հետ վէճ ունենալու պատճառով։ Այս անցքը Իռլանդիայի մէջ [illegible] պատճառեց։ Կարծում են, որ կառավարութիւնը [illegible] միջոցներ կը գործ դնէ [illegible] դէմ։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 15 սեպտեմբերի։ Եւրոպական պետութիւնների դեսպանները [illegible] Թիւրքաց [illegible] մինիստրին մի [illegible], որով [illegible] են իրանց [illegible] երկրագործական հարցի վերաբերութեամբ։

Խմբագիր — հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

*) Շարունակութիւն։

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մի հայ զերզատուն, որը բնակվում է Մայկոպում, հրատիրում է հայ օրիորդ— խնամող Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղղիերէն լեզուներ, նոյնպէս և երաժշտութիւն, անհրաժեշտ ուսուցչուհոյ տեղը բնդունելու, 600 րուբլ տարեկան ռոճիկով ձանապարհի ծախսը առնում է զերզատունը իւր վրա: Յանկացողները՝ իրանց պայմաններով կարող են դիմել նամակով՝ Въ Майкопъ, Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алихановъ.

9—10

ԵՐԵՎԱՆԻ ՀԱԻԱՏԱՐՄԱՏԱՐ ՍԵՐԳԷՑ ՎԱՍԻԼԵՎԻՉ ՉԻՄՆՍՕՎ. բնակվում է ՍՕԼՕԼԱԿ, Վազնեսենսկայա փողոցի վրա, տուն №33

3—3

ՀԱՑԵՐԷՆԻ, ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻԱՆ, ՖՐԱՆՍԷՐԷՆԻ եւ ԻՏԱԼԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ: ՆԶԻԿԵԱՆՑ: Հասցէն հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը:

4—5 (2)

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԸ յայտնում է, որ սեպտեմբերի 21-ին կը բացվին արհեստական և սկզբնական ուսումնարանները, իսկ սեպտեմբերի 15-ից կըսկսվին ընդունելական քննութիւնները:

2—3

Մաճառլի տակից շուտով լոյս կը տեսնէ ԾԱՂԿԱԳՈՒՂ, ԱԶԳԱՑԻՆ ԵՐԳԵՐԻ, իրրև երգեցողութեան գասագիրք հայ դպրոցների համար: Գիրքը բաղկացած է երկու մասերից: I մասում զետեղուած են թէ տպուած և թէ մինչև այժմ մեր միւս երգարաններում անտիպ մնացած և ամեն տեղ տարածուած երգեր: II մասում մանկական երգեր: Ծաղկաքաղը այն առաւելութիւնն ունի միւս երգարաններից, որ իւր մէջ չէ պարունակում դպրոցական հասակին անվայել և անյարմար երգեր: Հեղինակներից զլխաւոր տեղերը բռնում են Նալբանգեանց, Պէշիկթաշլեան, Նարբէյ, Ֆէլէկեան, Պատկանեանց, Ալիշանեան, Բարխուդարեանց, Աբովեան, Դուրեան, Հայկունի, Թադիադեանց, Շահազիզեանց, Դպրոխեանց, Մէզպուբեան, Ալվազեանց, Թերզեան, Մելիք-Յակոբեանց, Մուրատեանց և այլն և այլն.

1—2

Մի Ագուլեցի երիտասարդ, որ վաճառականութեան մէջ եղել է, ցանկանում է տեղ ունենալ մագազինում: որից ապահովելու համար ունի երաշխաւոր անձինք, պայմանների համար դիմել «Մշակի» խմբագրատանը:

7—8

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԵԱՆ ՕՂԻ դոբծարատիրոջ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒՐ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվիցին ծախվիլ ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետեւեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԳ: Շիշը ամենով արժէ 45 կ., առանց սրտանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց սրտանի 20 կ., կ., ամեն այլ տեսակ օղիներ առանձին յուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զիջողութիւն է անվում: Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հացի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԻ ամենալաւ գործարաններից մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Պ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նրանց վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնվում է Միքայէլեան կամուրջի վրա, Յեկատերինայի հիւրանոցի առակ, Լիխաուինակու տանը, վաճառոցի դիմացը:

7—8 (2 շաբ.)

ՌԻՀԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Դամբօնակի կանանց և մանկապարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շահմ բօրակի վէներական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ. Մերօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիդեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախտաւարով մանկապարձական, կանանց և երեխաների հ.:

Չորեքշաբթի Լիսիցեվ ներքին հ., Շահմ բօրակի վէներական և կաշու հ., Աստուածատուրով կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Դամբօնակի մանկաբարձական և կանանց հ., Մերօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախտաւարով մանկապարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահմ բօրակի և Աստուածատուրով ներքին և կաշու հ.:

Շաբաթ. Կրիդեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ.:

Առաջնաթոյժ Օբրեխտ աղքատ հիւանդաններին բժշկանոցի առմաքով ընդունում է իր տունը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կէրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկապարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ

ՊԱՏԿԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ վերջացնելու պատճառով գանազան տեսակ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԸ ծախվում են չափազանց էժան ԳՆԵՐՈՎ գ. ՄԻՐՋՈԵՎԻ նախկին պատկերահանդէսի մէջ, Գօլօվինսկի փողոց, տուն Շիօեվի, վերսի լուսանկարի կարդին: ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ սկսվիցաւ սեպտեմբերի 4-ին և կը շարունակվի մինչև ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-ը: Հոկտեմբերից պատկերահանդէսի ՍԵՆԵԱԿՆԵՐԻ մի մասը ՎԱՐԶՈՎ է արվում: Միևնոյն տեղը բակում ԵՐԿԱԹԻ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ են ծախվում:

2—3

ԽԻՆՆԱՑԻ ԳԻՆԻ ջերմի դէմ, ԱՏԿԻՆՍՕՆի և ուրիշների ՀՈՏԱԻԼՑ ՋՐԵՐ, կարելի է գտնել ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱՆՈՒԹՈՒՄ, Արծրունեանց գալէրէյի վրա:

2—3

Կաւոի ԿԱՆԱՆՑ ՕՁԻՔՆԵՐ և ԹԻԼՈՑՆԵՐ, նոյնպէս ՏՂԱՄԱՐԴԿԵՐԱՆՑ և երեխաների: Մեծ քանակութեամբ ՊՕՐՏՄՕՆԵՆԵՐ փոքր և մեծ փողերի համար: ՊՕՐՏՖԻԴԱՐ, ՊՕՐՏՎԻՋԻՏ և ԹՂԹԱԿԱԼ: Գեղեցիկ ԱԼԲՕՄՆԵՐ, զանազան ՆԵՍԵՍԵՐՆԵՐ: Գլխերիսի ՍԱՊՕՆ: Սպասում եմ օրերում մեծ քանակութեամբ ապամարդկերանց ԳԼԻԱՐԿՆԵՐ կասաօրից:

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՆՎԵԼՕՎԻ խանութ Գօլօվինսկի պրօսպեկտ, **ՄԳԻՎԱՆՈՒՄ**

2—3

ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ եւ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ լեզուները դիտեցող մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ ԴԱՍԵՐ է փրնտում: Հասցէն, Սալդատսկի բազար, ՊՕԼԻՑԵՑՍԿԱՑԱ փողոց, տուն Կուզնեովի N 30, բնակարան ՐԱՇԿՈՎԻՉԻ

5—5 (2)

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՕՆՖԻԿՏՆԵՐԻ, ՊԻՐՕԺՆԻ, ՍՈՒԽԱՐԻ զանազան տեսակի, մատրօն, և բնաւոր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԻԿՏԻ, և ամեն տեսակ կանդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտաբար. ցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետևեալ հասցէով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХПАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ. *փոստային կօնֆէկտ պահանջողների ճանապարհածախսիքը ինձ վրա եմ առնում,*

Մ. Ախպազարեանց.

10—50

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Զ. Գրիգորեանցի դրախանութներում Ս. Մանդինեանի հետևեալ դասագրքեր.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Աչքընարան (ս. տառայ ուսմունք և ընթերցմունք) . .	25 կ.
2. Նոյնը ուսուցչների համար բացատրութիւններով հանդերձ)	75 կ.
3. Ազգային Քրիստոնական աշխարհ (ր. տառայ ուսմունք և ընթերցմունք)	30 կ.
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տառայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն)	65 կ.

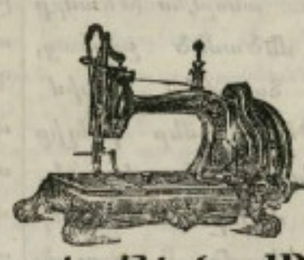

Կ. ՊՈՆՃԵՐ ՏՏՄՐՆԱՏԱՐԱԿ ՓՈՂՈՑ տուն ՋՈՒՐԱԼՕՎԻ: Եկող ձրմեռվայ սեզոնի համար առաջարկում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆԾ ՎԵՐՆԱԿՈՒՈՒԹԵՄԲ ՁԵՒԵՐԻ և ՕՏՔԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրօպական առաջնակարգ գործարանից, ամենանոր ՁԵՒԵՐԻ չափազանց էժան գներով, այսինքն: Ձեռքի մեքենաներ 12—15 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

5—52

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն ազգային պատկերք, յորոց ոմանք՝ նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Աչվազեան արքեպիսկոպոս, Միքայէլ Միհանսարեանց, Նուբար-Փաշա, Կարին քաղաք, Պետրոսբուրգայ Հայոց եկեղեցին, Արճարան Հայոց Ի Կարին, Սովեալ Հայ ընտանիք Ի Վան, Վան քաղաք, Կաղմ Հայերէն աւետարանին, Նուիրեալ Նորին Կայսերական Մեծութեան Ի Կաթուղիկոսին ամենայն Հայոց:

Նորին ամի բաժանորդութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն առնելոյ կամ գնել «Փարոս Հայաստանի» հանդէսն վճարում են ոյսուհետեւ իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ:

Տկնհասամ առնելոյ կարելի է պ. Ղ. Գրիգորեանցի և կենդրոնական գրավաճառանոցներում:

Հրատարակիչ Ղարմայր Մ. Մսերեանց

ՍԱԼԻՑԵԼԸՆ ԸՏՄՐՒ ԲԺՇԿԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԸՏՄՐՆԵՐՈՑ ԲԺԻՇԿ Լ. Ի. ԷՖԵԼԳՈՒՄՈՒ թոյլ են տուած Մօսկվայի ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՓԱԿՈՒԼՏԵՏԻՑ: Այդ միջոցները մեծ ԳՈՐԾԵՐՈՒԹԻՒՆ են գտել և առաջարկվում են իրրև ԸՄԵՆԱԼԱՒ առողջապահական ՄԻՋՈՑՆԵՐ բերանի և ատամների համար: Կարելի է ԸՏՄՐՆԵՐԸ պահպանել ՓՕՇԻՆԵԼՈՒՑ, ատելցնում են ԼՕՐՋՈՒՆԵՐԻ ՀԱՄԸ և վատ ՀՈՏԻ առաջն են առնում:

Ատամնաբոյժ բժիշկ Ե. Ի. Ադելգեյմ ԳԼԽԻՒՈՐ ՊՀԱՆՏ գտնվում է ՄՕՍԿՎԱՑՈՒՄ, ԿՈՒՉՆԵՑԿԻ ԿԱՄՈՒՐՋ, ՍՕԿՕԼՕՎԻ տանը:

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ կարելի է գտնել Ե. Մ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ ԿՈՎԿԱՍԵՑԻ և անդրիոմկաւեան գլխաւոր ՊՀԱՆՏՈՒՄ: Ծախողների ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ ՉԻՆՉՈՒՄՆ ԿԱ ԼԻՆԻ:

1—30 (11)

Дозволено цензурою Тифлисъ, 17 Сентября 1880 г.

Տպարան եղբայրք Դաւթեանցների

Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 165 Սեպտեմբերի 19 (Հոկտեմբերի 1) 1880 Սեպտեմբերի 19 (Հոկտեմբերի 1) № 165

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարինը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Բիճլիսում գրուում են միմիայն Խմբագրատան մէջ:

Ծանրագրագրերը դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ամէն օրերից)

Ցայտարարութիւնները ընդունւում է ամէն լեզուով:

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են
Խրատանիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մայրենի լեզու: Ներքին տեսութիւն: Նամակ Դանձակից: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: «Լուսոյ» լրագրի թղթակցութիւնը: Հայաստան:— «Մշակի» հետազօտիչները:— Ցայտարարութիւններ:—Բանտարկեան: Նամակ Բաղուից:

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

Ամենապայծառ օրինակ այն ճշմարտութեան, որ ազգութիւնը պահւում է մայրենի լեզուի մէջ է, մայրենի լեզուով է պահպանւում, կարող է մեզ համար լինել Գերմանիան:

Յայտնի է որ գերմանացիները մի վայրենի քիւրնական ցեղին պատկանող ազգ են, որոնք եկան Եւրոպա Ասիայի խորքերից և զետեղուեցան Եւրոպայի այն երկրի մէջ, որ այժմ Գերմանիա է կոչւում: Ձեռով նրանք տարբեր էին բոլոր եւրոպական ազգութիւններից, կրօնով նրանք կաթոլիկ էին, նրանք կորցրին իրանց առաջուայ հայրենիքը, Ասիայի խորքերից, Եւրոպա տեղափոխուելով: Եւրոպա գալով նրանք ընդունեցին կաթոլիկութիւնը: Յետոյ նրանք փոխեցին հետզհետէ իրանց հայրենիքը, հետզհետէ իրանց կրօնը,— բայց գաղթական պահպանեցին իրանց ազգութիւնը: Այդ բանական չէ: Ժամանակակից անտրօպոլոգիական դիտութիւնը ապացուցեց, որ այժմեան գերմանացիները այլ ևս չեն պատկանում իրանց արիւնով այն հին ցեղին, որ գաղթեց դէպի Եւրոպա, այլ խառնուելով իրանց շրջապատող եւրոպական ազգերի հետ, գերմանացիները այժմ ցեղով եւրոպացիներ են դարձել:

Բայց չը նայելով որ թէ հայրենիքը, թէ կրօնը, թէ ցեղը փոխուել է այդ ազգութեան մէջ, այնու ամենայնիւ գերմանացիները պահպանեցին իրանց ազգութիւնը միմիայն իրանց մայրենի լեզուի շնորհով և ունզգարացրել են մինչև անգամ իրանց երկրում ապրող և իրանց շրջապատող գերմանացիներին և սլաւեանններին:

Ընդհանուր, ուրեմն, մեծ դեր է խաղում մայրենի լեզուն: Ազգութիւնը որ պահպանել է իր մայրենի լեզուն, նա կը պահպանի իր ազգութիւնը, թէ կուզ փոխէր իր կրօնը և փոխէր իր հայրենիքը:

Ի հարկէ կրօնը փոխելը անպատճառ հարկ չէր կայ, բայց երբ որ մի ազգութիւն հաստատած է որ կրօնի մէջն է միայն իր ազգութիւնը, բայց մի և նոյն ժամանակ արհամարհում է և մոռանում է իր մայրենի լեզուն, ինչպէս այդ պատահել է, օրինակ, Վրաստանի հայերի հետ,—այն ժամանակ ազգը վտանգի մէջ է գտնւում կորցնել և իր ազգութիւնը:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԴԱՆՁԱԿԻՑ

Սեպտեմբերի 10

Միացեալ Ընկերութեան անուամբ ժողոված եմ իմ բարեկամներից 29 ր.: Ուզարկելով ձեզ այս գումարն, խնդրում եմ ճշտութեամբ հաստատել ինձեալ ընկերութեանց հայոց, տպիլով նախրատուց անունները ձեր պատուական թերթի մէջ:

Գրիգոր քահանայ Թումանեանց 2 ր., Օհաննէս Տէր-Ներսէսեանց 5 ր., Գրիգոր Իսահակեանց 5 ր., Ավետիս Նամանեանց 2 ր., Մարտիրոս Նաթանեանց 10 ր., օրիորդ Հռիփսիմէ Նաթանեանց 5 ր.: Ընդամէնը 29 ր.: Ես այս նամակիս հետ ուղարկում եմ նաև 32 ր.: Խնդրեմ ճշտութեամբ հաստատացանել վան քաղաքն, արքազան Թրխմանեան Հայրիկին, վասն հիւանդասրոյն վան քաղաքի, ազնիւ ձեր լրագրի մէջ նախրատուաց անունները:

Բժիշկ Արտեմ Համասիւռ 10 ր., Մարտիրոս Նաթանեանց 10 ր., Գրիգոր Իսահակեանց 5 ր., Օհաննէս Տէր-Ներսէսեանց 5 ր., Գրիգոր քահանայ Թումանեանց 2 ր.: Ընդամէնը 32 ր.:

Մարտիրոս Նաթանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս օրերս հրատարակուեցաւ Թիֆլիսի մէջ, Դպրոցաց Կառավարութեան տպարանում գտնւող Գրիգոր Արծրունու դատախօսութիւնը «Սոսկ Բիւրքաց Հայաստանի մէջ» գերմանական թարգմանութեամբ: Դատախօսութիւնը թարգմանել է պ. Աբրահամ Ամիրխանեանց: Բրօշիւրի վերնագիրն է «Die Hungersnoth in Turkisch-Armenien» և ծանօթում է թէ «Մշակի» խմբագրատան մէջ և թէ «Ներսիսեան դպրավանքում»: Բրօշիւրի գինը 20 կոպէկ է:

Մեզ հաղորդում են, թէ Լօռու գիւղերում փառում է մի երիտասարդ, որը ձեռնարկում է Լազարեան ճեմարանում աւարտած, և դասնագան դիւղերում վարժարանի պաշտօն ընդունելով, մի քանի ամիս ծառայում է, և մի տարուայ ռոճիկը առանձով փախչում է: Մի և նոյն պարոնը մի դիւղում իրան ձեռացրել էր ակդիպ չի՞ն ոմն կ, վերջը խաբեբայութիւնը յայտնելով առաջիկ ծեծ էլ կերել դիւղացիներից:

Մի երիտասարդ ներկայանում է Զանգու առաւելեալների հոգաբարձու ակր Տ. Ա. քահանային և խնդրում է վարժապետի պաշտօն: Հոգաբարձու ակր հարցը պատասխանում է, թէ այդ պաշտօնը կը առնայ այն ժամանակ, երբ բոլոր հոգաբարձուներին մի լաւ ճաշ կը տայ: Երիտասարդը մի քանի տասնեակ ռուբլի մէկի մէջ ճաշ է պատրաստել տալիս և հրաւիրում է բոլոր հոգաբար-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲԱԳՈՒԻ ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Մշակի» մէջ ոչ մանր անգամ քննուած է և գալ Բագուի «Մարդասիրական ընկերութեան» գործունէութիւնը: Իսկ ես այս անգամ իմ կողմից պիտի աշխատեմ մի փոքրիկ լոյս ձգել այդ հիմնարկութեան մի քանի մթին կէտերի վրայ:

Մի կողմից գործունէութեան խիստ ընդարձակ նպատակ, միւս կողմից, ամենաչնչին արդիւնք, որին կարողացել է հասնել ընկերութիւնը—ահա այդ է, որ շատ զարմացնում է ամեն մէկին, որը չեւտազրգռւում ծանօթանալ նրա գործունէութեան հետ: Ընկերութեան նպատակն է տարածել կրթութիւն Ռուսաց Կայսրութեան հայ ժողովրդի մէջ: Ինչպէս երևում է, աշխատութեան այդ ասպարէզը խիստ ընդարձակ է, և մեր հասարակութեան պէտքերի վերաբերութեամբ կատարելապէս բաւականացուցիչ է: Բայց գործի մէջ երևում է, որ ընկերութիւնը իր գոյութեան տասն տարուայ ընթացքում հինգել է միայն երկու դասարներից բաղկացած մի դպրոց, որի կազմակերպութիւնը ներկայացնում է հակամանկավարժական չափազանց թերութիւններ, և բացի այս դրացից, իր ծախքով պահում է երկու—երեք թաշակառոր աշակերտներ բարձր ուսումնական հիմնարկութիւնների և վարժապետական սեմինարիաների մէջ: Դա մի իրողութիւն է, որ ուշադրութեան արժանի է, և աւելի զարմացնում է մեզ այն պատճառով, որ մի և նոյն նպատակ ունեցող հիմնարկութիւնները Թուրքական Հայաստանում արագութեամբ յառաջադիմութիւն են անում և աւելի համակրութիւն են գտնում մեր մէջ: Մինչդեռ մենք շատ անգամ մտածում ենք, թէ «Մարդասիրական ընկերութիւնը» գոյութիւն ունի մեզ մօտ:

Մեզ կը հարցնեն արդեօք ինչ է ընկերութիւնն մի այսպիսի անշարժութեան պատճառը: Այդ հարցին պատասխանելու համար սկզբ է բացատրել ընդհանուր պատճառները, որոնք առհասարակ ազդեցիկ են լինում այս տեսակ հիմնարկութիւնների անաջողութեանը: Առաջին տեղը այդ պայմանների մէջ բռնում է ընկերութեան գործերը կառավարող ընդունակ մարդկերների բացակայութիւնը, որոնք ուղիղ կերպով հասկացած լինէին ընկերութեան նպատակը:

Սկզբից խորհրդի անդամներ ընտրված են եղել ընկերութեան հիմնողներից, որոնք կոչւում են *հաստատուաւորն* անդամներ, և այս կոչումը վայելում են միայն այն պատճառով, որ նուիրել են փողերի բաւական նշանաւոր մի գումար. Այսպիսով, ոչ մի թարմ մարդ, ոչ մի ներկայացուցիչ ինտելիգենցիայի, որոնք փող չէին նուիրած, և չէին կարող յայտնվել ընկերութեան կառավարիչների շարքում: Շատ պարզ է, որ գործի կառավարութիւնը պիտի ընկնէր մեռած ձեռքերի մէջ:

Դնելով ըստ մեծի մասին անկիրթ վաճառականներ, և իրանց հայեցողութեան կէտից նայելով մի բարեգործական հիմնարկութեան վրա, գրանք վճռեցին իրանց երկու դասարանից բաղկացած դպրոցը բաց անել Բագուի մէջ: Այդ միտքը այն կողմից աւելի նպատակայար էր նրանց համար, որ դրանով խորհրդի և ընկերութեան անդամները կազատվէին իրանց որդիները գիմնազիա ուղարկելու դժուարութիւնից, ուր ստում վերջացնելու համար պէտք էր գնալ եօթ տարի, իսկ իրանց բաց արած դպրոցում երկու տարուայ մէջ նրանց որդիները ձեռք կը բերէին այնքան գիտութիւն, որ բաւական կը լինէր նրանց խանութում և անպրագէտ կերպով նշանակել վաճառքների ծախսը: Այսուհետև հասկանալի է վարժապետների բնաւորութիւնը, որոնց մեծ մասը զբաղ են լինում մինչև անգամ պրոգիմնազիայի վկայականից: Այսուհետև յայտնի է և այն, թէ ինչու մի այսպիսի ինքն ըստ ինքեան զեղծիկ հիմնարկութիւնն, որպէս է գպրոցը, չէ թողնում որ և իցէ իրական հետքեր, և ժողովրդական դպրոցների տնտեսութիւնը ամեն անդամ անշարժելու է համարում ցոյց տալ նրա հակամանկավարժական դրութիւնը: Թող կը հարցնէք, թէ ինչ էր հինում մինչև այդ ժամանակ իմանալիգենցիան, և ինչ էր անում ընդհանուր ժողովը: Ինչ որ վերաբերում է առաջինին, սկզբում նա գործին չէր մասնակցում, բայց երբ որ այդ օգտակար գործը ընկաւ նրա ձեռքը, այն ժամանակ իր ամենայն ծանրութեամբ սկսեց ձանձրանալ, սկսեց տապականալ, և նոյն ծանրութեամբ շարունակում է մինչև այսօր: Իսկ ընդհանուր ժողովը, որ բաղկացած էր մեծ վաճառականներից, չէր համարձակվում ձայն բարձրացնել իր բարերարների (հիմնադիրների) առջև, և այսպիսով ընկերութիւնը տարէցտարի քարշ էր տալիս իր գոյութիւնը, առանց հասարակութեան ուշադրութեան և առանց իմանալիգենցիայի մասնակցութեան:

Խորհրդի անդամների թուում (կանոնադրութեան համեմատ նրանք իրն հազի սկսք է լինէն) այժմ դժուար չէ գտնել կրթված մարդիկ, որոնցից մէկը, օրինակ, կարելի է համարել պ. Աճառեանցին (նախկին ազատամիտ մանկավարժը, յետոյ հաշտարար մէջնորդ— Мировой посредникъ — իսկ վերջը գուսանապետ) որը ստորել է Մատկոյի համալսարանում: Բայց ճշմարիտ ասած, ես այն կարծիքի եմ, որ շատով կարելի է հաւատալ այն տեսակ մարդկինների անկեղծ անձնանուիրութեանը

հաստացանել վան քաղաքն, արքազան Թրխմանեան Հայրիկին, վասն հիւանդասրոյն վան քաղաքի, ազնիւ ձեր լրագրի մէջ նախրատուաց անունները:

Բժիշկ Արտեմ Համասիւռ 10 ր., Մարտիրոս Նաթանեանց 10 ր., Գրիգոր Իսահակեանց 5 ր., Օհաննէս Տէր-Ներսէսեանց 5 ր., Գրիգոր քահանայ Թումանեանց 2 ր.: Ընդամէնը 32 ր.:

Մարտիրոս Նաթանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս օրերս հրատարակուեցաւ Թիֆլիսի մէջ, Դպրոցաց Կառավարութեան տպարանում գտնւող Գրիգոր Արծրունու դատախօսութիւնը «Սոսկ Բիւրքաց Հայաստանի մէջ» գերմանական թարգմանութեամբ: Դատախօսութիւնը թարգմանել է պ. Աբրահամ Ամիրխանեանց: Բրօշիւրի վերնագիրն է «Die Hungersnoth in Turkisch-Armenien» և ծանօթում է թէ «Մշակի» խմբագրատան մէջ և թէ «Ներսիսեան դպրավանքում»: Բրօշիւրի գինը 20 կոպէկ է:

Մեզ հաղորդում են, թէ Լօռու գիւղերում փառում է մի երիտասարդ, որը ձեռնարկում է Լազարեան ճեմարանում աւարտած, և գանագան դիւղերում վարժարանի պաշտօն ընդունելով, մի քանի ամիս ծառայում է, և մի տարուայ ռոճիկը առանձով փախչում է: Մի և նոյն պարոնը մի դիւղում իրան ձեռացրել էր ակդիպ չի՞ն ոմն կ, վերջը խաբեբայութիւնը յայտնելով առաջիկ ծեծ էլ կերել դիւղացիներից:

Մի երիտասարդ ներկայանում է Զանգու առաւելեալների հոգաբարձու ակր Տ. Ա. քահանային և խնդրում է վարժապետի պաշտօն: Հոգաբարձու ակր հարցը պատասխանում է, թէ այդ պաշտօնը կը առնայ այն ժամանակ, երբ բոլոր հոգաբարձուներին մի լաւ ճաշ կը տայ: Երիտասարդը մի քանի տասնեակ ռուբլի մէկի մէջ ճաշ է պատրաստել տալիս և հրաւիրում է բոլոր հոգաբար-

ՄԱՍՆԱՎՈՐ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

Ամէն ազգ, որ ուզում է ապրել, պարտաւոր է իր զաւակներին տալ այնպիսի կրթութիւն, որ նրանք կարողանան ապրել իրանց ազգի հետ, ապրել նրա կեանքով, նրա պէտքերով, նրա ձգտումներով:

Fonds A.R.A.M

ՆԱԽԱՍԱՀՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ԳԱՐԱՆՏԻԱՅԻ ԵՒ ՀԱՐԿԱՏՈՒ

Ի ՄԱՍԻՆ

Ա. ՆԱՀԱՊԵՏԻ ԳԱՐԱՆՏԻԱՅԻ ԵՒ ՀԱՐԿԱՏՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ա. ՆԱՀԱՊԵՏԻ ԳԱՐԱՆՏԻԱՅԻ ԵՒ ՀԱՐԿԱՏՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՆԱԽԱՍԱՀՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ԳԱՐԱՆՏԻԱՅԻ ԵՒ ՀԱՐԿԱՏՈՒ

Fonds A.R.A.M

Ս. ՊՈՍՏՈՎԱԿ, 17 սեպտեմբերի (հոկտեմբերի 5)։ Ամսի 94 բ. 50 կ., եկիմտի 92 բ. 37 կ., եկիմտի 93 բ. 35 կ., չերմոտ 92 բ. 37 կ., եկիմտի 220 բ. 75 կ., եկիմտի 216 բ. 25 կ., ամպամած ու ցրտաշունչ եղանակ։ Ցորենի գինը 5%-ով բարձրացավ։

ՏԻՖԼԻՍԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻ

«ՄՇԱԿ» ՀԱՆՑԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻ

(Մուտք)

Ա. Ա. Ա.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մի հայ գերդաստան, որը բնակվում է Մայկոպում, հրաւիրում է հայ օրիորդ—խնամող Հայկին, Ռուսերէն և Գաղղիերէն լեզուներ, նոյնպէս և երաժշտութիւն, անհրաժեշտ ուսուցչուհի հայ տեղը ընդունելու, 600 րուբլ տարեկան ռոճիկով: Ճանապարհի ծախսը առնում է գերդաստանը իւր վրայ: Ցանկացողները՝ իրանց պայմաններով կարող են դիմել նամակով՝ Въ Майкопъ, Куб. обл. Николаю Іосифовичу Алиханову.

10—10

ԵՐԻՎԱՆԱՑ ՀԱԻԱՏԱՐՄԱՏԱՐ ՍԵՐԳԻՑ ՎԱՍԻԼԵՎԻՉ ՁԱՐԵՆՑՈՎ բնակվում է ՍՈԼՈԼԱԿ, Վաղզեհեռեսկայա փողոցի վրայ, տուն №33

3—3

ՀԱՑԵՐԷՆԻ, ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻԱՆ, ՖՐԱՆՍԷՐԷՆԻ եւ ԻՏԱԼԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ: ԵԶԻԿԱՆՑ: Հասցէն հարցնել «Մշակի» խմբագրատունը:

4—5 (2)

ԳԱՂԱՓԱՑԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԸ յայտնում է, որ սեպտեմբերի 21-ին կը բացվեն արհեստական և սկզբնական ուսուցչարանները, իսկ սեպտեմբերի 15-ից կըսկսվեն ընդունելական քննութիւնները:

2—3

Մամուլի տակից շուտով լոյս կը տեսնէ ՎԱՂԿԱՓԱՂ ԱԶԳԱՑԻՆ ԵՐԳԵՐԻ, իրրև երգացոյցութեան գլխաւորը հայ դպրոցների համար: Գիրքը բաղկացած է երկու մասերից. I մասում դասաւորուած են թէ ոտանաւոր և թէ մինչև այժմ մեր միւս երգարաններում անտիպ մնացած և ամեն տեղ սիրուած երգեր: II մասում մանկական երգեր: Ժողովածուի այն առաւելութիւնն ունի միւս երգարաններից, որ իւր մէջ չէ պարունակում դպրոցական հատակին անվայել և անյարմար երգեր: Հեղինակներից գլխաւորները բռնում են Նալբանդեանց, Պէշիկթաշլեան, Նարբէյ, Ֆէյիզեան, Պատկանեանց, Ալիշանեան, Բաղխազարեանց, Արծիւեան, Դուրեան, Հայկունի, Թադիսեանց, Շահազիզեանց, Գոպոլեանց, Մէզպուրեան, Ա. յովհաննէց, Թերզեան, Մկրտիչ-Յակոբեանց, Մուրատեանց և այլն և այլն.

1—2

Մի Ադուլեցի երիտասարդ, որ վաճառականութեան մէջ նզել է, ցանկանում է տեղ ունենալ մագազինում. որից ապահովելու համար ունի երաշխաւոր անձինք, պայմանների համար դիմել «Մշակի» խմբագրատունը:

7—8

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԵԱՆ ՕՂԻ գործարանատէրը թիֆլիսում շաւիր յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվելին ծախվել ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետեւեալ անուններով. ՍՏՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ՐՈՒՄԻՆԻ: Շիշը ամենավ արժէ 45 կ., առանց տարայի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց տարայի 20 կ., և ամեն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զեղչութիւն է անվում: Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հացի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՅՐՔԱՂԱՔԻ ամենալաւ գործարանների մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Պ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրայ, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիները պահեստը գտնվում է Միքայէլեան կամարջի վրայ, Յեկատերինայի հիւրանոցի տակ, Լիխատչեվու տանը, Վօրօնցովի արձանի դիմացը:

7—8 (2 շար.)

ՅԱՅՏԱԿՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Փօրալևվեչ ներքին հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբօսկի վիներական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ.. Միրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ.:

Չորեքշաբթի Լիսիցեվ ներքին հ., Շտեյմբօսկի վիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Գավրօնսկի մանկաբարձական և կանանց հ., Միրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեյմբօսկի և Ասատուրօվ ներքին և կաշու հ.:

Շաբաթ. Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ.:

Առաւօտեան Օրրեխա աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է իր տանը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի գլխակոր Լիսիցեվ

Ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ՀԱՒԱԿ ԲԱՐՈՒՄ բացվեցաւ մի՛ հայոց ՏՊԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ: Հրաւիրում ենք սրա վրա Հաւատարիցներին ուշադրութիւն ընդունվում են ամեն օր մինչև տարուայ վերջը: Իսկ յետոյ կ'որոշուի ընդունելութեան ժամանակամիջոցը: Թոշակի մասին կարելի է տեղեկանալ ուսումնարանում, որ գտնվում է «Մարիամեան դպրոցի մօտ, Вахтангская улица,» № 32.

1—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ նա արել է հետեւեալ կարգադրութիւնները. 1) խոտով և փայտով բնատուրված տակերին թոյլ չը տալ կանգնել Հաւթարթի հրապարակի վրա, այլ ուղեորել նրանց Լօրինայա հրապարակը, որ առաջիկի մօտ է գտնվում և 2) Ախկանազդրօվսկայա և Անդրեեվսկայա փողոցների մէջ գտնված Կուկիսկայա հրապարակը բանալ և դիւղացիներին ուղարկել այնտեղ ձրիաբար կտնգնելու համար:

1—3

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՕՆՖԵԿՏՆԵՐԻ, ՊԵՐՕԺՆԻ, ՍՈՒԻՄԱՐԻ գանազան տեսակի, մաքրած, և լծեիր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԵԿՏԻ, և ամեն տեսակ կանդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտաբար. ցանկացողը կարող են գիմել ինձ հետեւեալ հասցէով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ.

Фотографическія принадлежности ձանապարհորդների համար եմ առնում,

Մ. Ախնազարեանց.

11—50

ՊԱՏԿԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ վերջացնելու պատճառով գանազան տեսակ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԸ ծախվում են չափազանց էժան ԳՆԵՐՈՎ. Պ. ՄԻՐԶՈԵՎԻ նախկին պատկերահանդէսի մէջ, Գօլովինսկի փողոց, տուն Շիօեվի, Վեստալի լուսանկարի կարգին: ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ սկսվելոց սեպտեմբերի 4-ին և կը շարունակվի մինչև ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-ը: Հոկտեմբերից պատկերահանդէսի ՍՆՆԵԱԿՆԵՐԻ մի մասը ՎԱՐՁՈՎ է տրվում: Մնացոյն տեղը բանում ԵՐԿԱՓԼ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ են ծախվում:

3—3

Դուքս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Ջ. Դրիգորեանցի դրախանութներում Ս. Մանդինեանի հետեւեալ դասագրքերը.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (ս. տարբայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Քրիստոնական աշխարհ (բ. տարբայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տարբայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

«ՓԱՐԱՕ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդիսի ներկայ ամի երկրորդ տետրը հրատարակուեցաւ և ուղարկուեցաւ պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուեցան տասն աղգային պատկեր, յորոց ոմանք՝ նկարուած և փորագրուած են յատուկ մեր հանդիսի համար: Ազգային պատկերաց ցուցակն այս է. Օրմանեան վարդապետ, Այվազեան արքեպիսկոպոս, Միքայել Մխիթարեանց, Նուրար-Փաշա, Կարին բաղաք, Պետրբուրգոյ Հայոց եկեղեցին, Արճարան Հայոց ի Կարին, Սոմեալ Հայ լնտանիք ի Վան, Վան բաղաք, Կաղմ Հայերէն աւետարանին, Նուիրելոյ Տօրին Կայսերական Մեծութեան ի Կաթուղիկոսէն ամենայն Հայոց:

Ներկայ ամի բաժանորդութիւնն վերջացած լինելով ցանկացողքն առնել կամ գնել «Փարաս Հայաստանի» հանդէսն խնդրում են այսուհետև իւրաքանչիւր տետրի համար 1 ր. 50 կ:

Տիխհասում առանել կարելի է պ. Օ. Գրիգորեանցի և կենտրոնական գրախանութներում:

Հրատարակիչ Ջարմայր Մ. Մաթեւոսեանց

ՍԵԼԻՑԵԼԸՆ ԸՏԸՄԻ ԲԺՇԿԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԸՏԸՄՆԸՄԻՑԻ ԲԺԻՇԿ Լ. Ի. ԷՄԻԼԳԻՑԻՄԻ թոյլ են տուած Մօսկվայի ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՓԱԿՈՒԼՏԵՏԻՑ: Այդ միջոցները մեծ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ են գտել և առաջարկվում են իբրև ԸՄՆԸՆԴԼԻ առողջապահական ՄԻՋՈՑՆԵՐ բերանի և առուձների համար: Կարելի է ԸՏԸՄՆԵՐԸ պահպանել ՓՕՇԻՆԵԼՈՒՑ, առեցնում են ԼՕՋՈՒՆԳԻ ՀԱՐԸ և վատ ՀՈՏԻ առաջն են առնում:

Առաջնորդ բժիշկ Ե. Ի. Էմիլգէյմի ԳԻԼՈՒՄՈՐ ՊԱՏՎԵՍՏ գտնվում է ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ, ԿՈՒԶՆԵՑԿԻ ԿԱՄՈՒՐՋ, ՍՕԿՈԼՕՎԻ տանը:

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ կարելի է գտնել Ե. Մ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ ԿՈՎԿԱՍԵՑԸ և անդրկովկասեան գլխաւոր ՊԱՏՎԵՍՏՈՒՄ: Ծախողների ՆՇՄԱՐՈՒՄ ՉԻՆՎՈՒՄ ԿԸ ԼԻՆԻ:

2—30 (11)

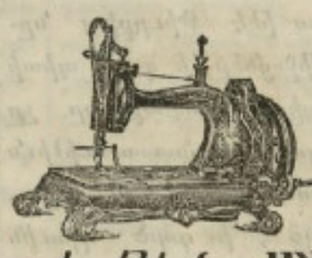

Կ ՊԱՏՅԱՐ ՏՏՈՒՄԸ ՍԿՅԱՆ ՓՈՂՈՑ տուն ՉՈՒՄԱԼՕՎԻ: Լկող ձրիավայ սեզոնի համար առաջարկում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆՔ ՉԸՆՏԿՈՒԹԵՍՄԸ Զեռքի և ոտքի կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրոպական առաջնակարգ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ, ամենատար Զեռքի, չափազանց էժան գներով, այսինքն: Զեռքի մեքենաներ 12—5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

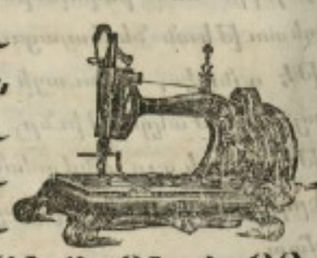

6—52

Дозволено цензурою Тифлис., 18 Сентября 1880 г.

Տպարան եղբայրք Դաւթեանցների

Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարինը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են ամէն մէկ համարի մէջ։

Ծանօթագրութիւնք գիտում են ուղղակի
Տիֆլիս. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Ցայտ թղթակիցն ընդունվում է առանց լրագրի։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
հրատարակիչը բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածմունքներ։ Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Բագուից։ Նամակ Ղարաբիլիսից։ Ներքին լուրեր։— Արտաքին տեսութիւն։ «Ժողօզ» լրագրի թղթակցութիւնը։ Հայկական գործեր։ Թիւրքիա։ Ֆրանսիա։ Նամակ Թիւրքիայից։ Նամակ Պարսկաստանից։— «Մշակի» հեռագիրներ։ — Յայտարարութիւններ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՄՈՒՆՔՆԵՐ

Նորերումս մեզ աջողվեցաւ կարդալ Կ. Պոլսի մէջ հիմնված պաշտօնական «L' Osmanli» ֆրանսերէն լրագրի յօդուածը Թիւրքաց Հայերի մասին։ Այդ լրագիրը որ իբր թէ խմբագրվում է ուսումնական Թիւրքերով, մեծ վտանգ է տեսնում Թիւրքաց Հայերի ազգային զարգացման մէջ։ Լրագիրը սաստիկ գովում է քիւրդերին, հաւատացնում է որ քիւրդերը ամենևին արիւնարբու, վայրենի և հարստահարող ցեղ չեն և աւելացնում է որ Հայերը յանցաւոր դիտաւորութիւն ունեն տարածել քրիստոնէութիւնը քիւրդերի մէջ և պրաւել քիւրդ զաւակներին դէպի Հայոց դպրոցները։

Ռօլգարները, ասում է լրագիրը, թէև ապստամբվում էին Թիւրքերի դէմ և սպանում էին Թիւրքերին, բայց Հայերը նրանցից վտանգաւոր են, որովհետև կուլտուրական ճանապարհով կամենում են կլանել քիւրդերին։

Ռօլգարները մարդիկ էին բռպանում, ասում է Թիւրքաց պաշտօնական Թերթը, իսկ Հայերը կամենում են փրկել քիւրդերին նրանցից քրիստոնեաներ և Հայեր դարձնելով։ Ուրեմն, աւելացնում է Թերթը, քիւրդերի կամքի դէմ Հայերը կամենում են նրանց քաղաքակրթել։

Ուրեմն որտեղ է Հասել Թիւրքաց պաշտօնական մտածողը, որ այժմ Հայերից էլ վախենալ է սկսում, որպէս մի վտանգաւոր կլանող տարրից։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

13 սեպտեմբերի

Հասարակական կեանքը Բագուի մէջ այժմ գտնվում է կատարեալ թմրութեան մէջ։ Այդ տխուր երեւոյթի պատճառը պէտք է վերագրել մեր երիտասարդութեան դէպի հասարակական շահերը ունեցած անտարբերութեանը։ Շատ սարդ և հասկանալի է, որ մի ժողովուրդի, մի հասարակութեան կեանքին այսպէս թէ այնպէս, լաւ կամ վատ ուղղութիւն տալը գլխաւորապէս կախված է նորա երիտասարդութենից։ Եթէ նորա այդ թարմ ոյժը, այդ կենդանի տարրը որքան և իսկ կարողանում է ճանաչել և կատարել իր պարտականութիւնները հասարակական բարօրութեան վերաբերութեամբ, այն ժամանակ զուտ ժողովուրդը կարող կը լինի պարծենալ, որ նա հասել է զարգացման մի որոշ աստիճանի։ Բայց ինչ աստիճանի կարող եմ զասել մեր ժողովրդի զարգացումը, որի երիտասարդութիւնը, կուրացած անձնական շահերի անողնից զգացմունքներով, ընկած ապիրատութեան և անբարոյականութեան մէջ, ներկայացնում է մի փչացած սերունդ։ Ինչ ապագայ կարելի է նախագուշակել այն հասարակութեան համար, որի որդիքը նոյն իսկ մանկական հասակից շաղախվելով վարկի ախտերով, օրըստօրէ մաշվում են բարոյապէս։ Շատ հասկանալի է, որ այդ տեսակ հասարակութիւնը երբէք չի կարող ապահով մի նաւ համարվի ապագայի։ Ահա այդ դրութեան մէջ է գտնվում Բագուի հասարակութիւնը, երբ մի կողմանակի հայեացք ենք ձգում այն կրատարերը ազդեցութեան վրա, որին կուրացած հետևում է նոր սերունդը։

Դեռ երիտասարդ հասակում հայ մանուկները, թողնելով իր հայրենի երկիր և հետևելով դէպի Ռուսաստանի զանազան քաղաքները, սկսում է շահագրգռել և ծախսել իր ձեռքի փողերը անբարոյական զուարճութիւնների մէջ, և դրանով սպառում է թէ իր նիւթական և թէ ֆիզիքական ոյժերը։ Նա դառնում է իր հայրենիքը դիզնած, մաշված, հարիւր տարեկան ծերունու քայքայված կազմուածքով։ Նա չէ բաւականանում նրանով, որ սպառել է իր կեանքը. շուտով ամուսնանում է և դրանով խաւարեցնում է մի ուրիշ անեղծ էակի կեանքը, որին վիճակվում է համբերութեամբ մինչև մահ տանջվել անտանելի ամուսնի հետ։ Այդ մի բարբարոսական մարդասպանութիւն է, որի վրա մտածելու ժամանակ մարդ սարսափում է։ Ես կամենում եմ մի քանի խօսք ևս ասել այն պարոնների մասին, որոնք իրանց աշխատում են հետևել հասարակութենից, որոնք լուսաւորված կոչված երիտասարդներն են։ Բայց կարելի է ոչնչանչել սրանցից որ և իցէ օգուտ, մինչդեռ դրանք անմասնակից են հասարակ մաշխատասիրութեան, մինչդեռ դրանց և հասարակութեան մէջ կայ մի չինական պատ։ Հարկաւոր է շատ մօտիկ ծանօթ լինել այդ փանֆայոնների հետ և հասկանալ, թէ որքան գազարկութիւն, որքան անմիտ ինքնասիրութիւն է սրբում սրանց մէջ։ Ապագին գաղափարը սրանց համար ոչինչ նշանակութիւն չունի, սրանք միայն անձնական շահի գաղափարով են հետաքրքրված։ Այդ է պատճառը որ սրանք ներկայ հասարակութեան համար անօգուտ են համարվում։

Մեր ամբողջ ամենամեծ և միանգամայն ճնշող թերութիւններից մէկն էլ անշուշտ պէտք է համարել նրա ներքսական շուայլ մտքային վիճակը։ Բագուի ոչ մի ազգարնակութեան մէջ արտաքին անմիտ սնոտիապաշտութիւնը այնքան զարգացած չէ, որքան հայ ազգարնակութեան մէջ, մանաւանդ նրա իգական սեռի մէջ։ Այդ շատ բնական է այն ժողովրդի վերաբերութեամբ, որը դեռ չէ կարողանում ըմբռնել այն ամենաշատախօսիկ միտքը, թէ լուսաւորութիւնը չէ պարունակվում լոկ արտաքին ձևերի փոփոխութեան մէջ։ Հայ օրիորդի, հայ երիտասարդի ուշադրութիւնը ոչ մի բան, ոչ մի առարկայ այնքան շատ չէ գրաւում, որքան մի նոր տեսակի հագուստն է գրաւում։ Հէնց որ մէկի վրա տեսնում են հագուստի մի նոր ձև, բոլորն էլ թէ հարուստ թէ աղքատ, յիմար ու խելօքների նման, կը ջանային հետևել նրա օրինակին, չը նայելով իրանց կարողութեան չափի վրա։ Այդ տխուր իրողութեան մէջ առաջ հասնում չատուատ համոզվելու համար բաւական է մտնել կնրակի կամ տօն օրերը մեր նկեղեցիները և ուշադրութիւն դարձնել, առհասարակ, հանդիսականների և մասնաւորապէս կանանց դասակարգի վրա։

Թէթեւամիտ հայ աղջկայ մտածմունքները այն տեղն է հասցնում նրան, որ նա սկսում է հետզհետէ մոռանալ իր ազգային գոյները, իր ընտանեկան պարապմունքը, ուսումնարանի կրթութիւնը և դիմեր դերեկ գրազիլ «Русскій Базаръ», «Модный свѣтъ» և այլն տեղ նման շուայլութիւն տարածող օրագիրներ թերթելով։ Աղջկայ մէջ այդ ինաւսկար ձգտողութեան զարգանալուն մեծ մասամբ նպաստում են նրա ծնողները, որոնք իր նոր զաւակների մանկական հասակից սկսում են մի աւանդին ուշադրութիւն դարձնել նրանց արտաքին զարդարանքի վրա, մի և նոյն ժամանակ անուշադիր թողնելով նրանց մտաւոր և հոգեկան կրթութիւնը։ Ես հաւատացած եմ, որ այսպիսով հայ ծնողները վատ ներգործութիւն են անում իրանց զաւակների կրթութեան վրա. նոքա ծնեցնում են երեխայի մէջ նեղ անձնասիրութեան զգացմունքը, որը ապագայում զարգանալով նրա մէջ սպանում է տրիշ աղնիւ ձգտումներին։ Երեխան (աղջիկը ծնած օրից, ծնողները աշխատում են որան կապելի է ամէն լեզուներ նրա համար նշանակվում անգամ զարգարանքներով։ Ինձ շատ անգամ պատահել է տեսնել այնպիսի ընտանիքներ, որոնք իրանց երկու երեք տարեկան աղջկայ համար պատրաստում են 10—15 տարեկանի հագուստներ։ Հարցնում ես՝ թէ ինչու համար են նոքա այդ անում. պատասխանում են, չինչու ես չանեմ, երբ Փամբուչկանցի կամ Պետրոսեանցի տանը անում են։ Այդ տեսակ վարմունքը ինչին վերաբերեցք. արդեօք հայի կապիտալիստը, թէ յիմար նախանձին։—Ես կարծում եմ, որ երկուսին էլ։ Բայց թէ Փամբուչկանցը կամ Պետրոսեանցը իրանց աշխատանքի մի մասը ևս դնում են պատանների մրատուր կրթութեան վրա,—այդ միւսների համար ոչինչ նշանակութիւն չունի։ Վերջացնելով նամակս, միւս անգամ կաշխատեմ մի քանի խօսք ասել նա և արական սեռի մասին, որը գոյ կանանցից շատ յետ չէ մնացել շուայլութեան մէջ։

Ա. Մովսէսեան

ՆԱՄԱԿ ՂԱՐԱԲԻԼԻՍԻՑ

12 սեպտեմբերի

Կառավարութիւնից հրամայված է, որ մինչև հոկտեմբերի 10-ը Երևանի նահանգի գիւղերում նոր տանուտէրներ ընտրվին։ Ի հարկէ, այս կարգադրութիւնը ամենևին ձեռնտու չէ այն տանուտէրներին, որոնք իրանց կոպիտ վարմունքով և անխիղճ շահագործութեամբ զրուցրած էին հասարակութեանը, այլ ևս ընտրվելու յոյս չունեն։ Այս տեսակ տանուտէրները ժողովրդի արիւնը ծծող անկուշտ տզրուկներ են, որոնք բոլոր ժողովրդին կողոպտելուց ուրիշ օգուտ չունեն։

Շատերը այդ պաշտօնի մէջ մտնելու համար ինչ տեսակ կնպաստութիւններ տան, որ չեն անում. ամէն ձեռք համբուրելու է, ոտքերն են համբուրում. ում պատվել է հարկաւոր, ոչինչ չեն խնայում. ում կաշտած է հարկաւոր, եղներն են ծախում, չոր ատոպին չան են տալիս։ Ամեն մի ընտրութիւն ամենայն ուրախութեամբ կատարում։ Ամենքին սիրելի բարեկամ են ձևանում... մի խօսքով մինչև ընտրութեան օրը այս պաշտօնի վրա սիրաշարված մարդիկը դառնում են հասարակութեան գերին, մշակը, երեխան.... Իսկ երբ ընտրութիւնը վերջանում է, և այս տեսակ ցածրագոյն մարդկանց տանուտէրութիւնը հաստատվում է, այն ժամանակը երկեակայ գազր այսօր դայլ է դառնում և կեղեքում է իրան հանդիպողներին... ում երկու բաժակ թէյ էր խմացրել, երբանից տասն է դուրս քերում, ում մի շալի էր տուել, երանից բազկիներ է պոկում... և այսպիսով բոլորից իր ծախսն ու վնասը հատուցում։ Վայ նրանց, որոնք ընտրութեան ժամանակ մի քիչ ուշ են համաձայնել։ Աչա, այսպիսի տանուտէրները դառնում են ժողովրդի չոգէատն և իրանց ուզածն պէս արտասկզբում են ոչխտ և աղքատ ամբոխին։ Այդ տեսակ տանուտէրներից մէկը դիցուք իր ժողովրդի մէկին չնչո տնձնական հոգին ունի, եթէ գործը յօդուտ իր չէ վերջանում, նա ամեն տեսակ կեղտոտ միջոց դործ կը դնէ և իր վրէժը նրանից կառնէ։ Տանուտէրը տնից մարդ է, հասարակութիւնը պէտք է կրկնէ «Այն, չամանք ես, ան է։» Այդ պատճառ, որ հակառակվելը, խնդրի հասարակական վճիռը կը նկատէ տանուտէրը թէ «Գիան մարդը շատ խառնակիչ և խռովարար մարդ է, չենք ուղում մեր գիւղը ձեայ»... Մի շինծու կեղտ էլ վրէն կը գնեն և հասարակութեան բանի առորագրել կը տան։ Հէնց դրանից էլ այդ ճշմարտասէր մարդը, մի քանի էլ վիշտ տանը կը ներկայանայ տանուտէրին և կտրակէն «Ուզում Աստուծոյ, աղա, մեծ ես միայն ան է, այլ ասածդ է, բոլորովին ան դրիստան է։» Մարդ կայ տարին 20 անգամ կոտ է քաշում, մարդ կայ մի անգամ էլ չէ։ Մարդ կայ ինչպէս տներ ուզենայ կը շինէ, պատերը ադատ այս և այն կողմից կը դնէ, մարդ էլ կայ որ չէնց բանը ձեռն առած մի տախտակ շինելու, իսկոյն տանուտէրը վրա կը հասնի կամ բոլորովին կը խափանի և կամ այնպէս կը ասշմանափակի, որ խղճի շինութիւնը կը դառնայ մի կատէկի։ Օրինակները շատ շատ են։

Աչա, այս բոլոր հանգամանքները աչքի առաջ ունենալով, երկու բարեկամական խօսքով դառնամ եմ դէպի մեր հասարակութիւնը։ Պէտք է իմոնել կրքերը, նախանձութիւնը և տանուտէրի հոգեբը առանց կրքի վճռել։ Պէտք է իմոնել այն ձևը, որ Մարկոսը իր քեռուն է ուղում, իսկ Պետրոսը իր խնամուն, պէտք է իմոնել անձնական մանր մունր հաշիւները և ըմբռնել այնպիսի մի մարդ, որ բարեխիղճ լինի։

Գիւղերի մէջ լաւ տանուտէրը մեծ նշանակութիւն ունի. գիւղի ղեկավարողը տանուտէրն է։ Եթէ տանուտէրը տգէտ և անպարոյական է, էլ այն հասարակութիւնից միջից իմաստութիւնը անպակաս կը լինի։ Սրանից այն գիւղի հասարակութեան, որի քեհխվին և բաշտան լաւ են։

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ խնդրում են ուղղել մի սխալ. «Մշակի» № 154-ում Արապաճից գրված նամակի մէջ ասված էր, թէ «գատ առաւելը իր ձիաւորներով երկար որոնելուց յետոյ, քարերի կոյտերի միջից գտաւ Քալբալայ Աղիսի կողոպտած ապրանքները։» Այդ ապրանքները ոչ թէ գտաւ ասիան է գտել, այլ նրա առաջին օգնական պ. Վաղարշակ Շահխաթունեանցը, որի նման կարգապահ և արթուն պոլիցիական գլուխ չէ եղել Ալէքսանդրապոլում։

—

ՂԱՐԱԲԻԼԻՍԱՑԻՑ գրում են. Քալբալայ-Ադիլ աւազակապետի ապտնիլը ընկճանուր ուրախութիւն պատճառեց այդ կողմերում. ժողովուրդը փառք է տալիս Աստուծուն, որ ազատվեցաւ այդ բարբարոսից։

—

ՀԱՄՋԱՉԻՄԱՑԻՑ գրում են, տեղային հայոց դպրոցի վարժապետը իր ոճիրը չը տանելով, դանդաղվեց հոգաբարձութեան վրա Ղարաքիլիսայի հաշտարար դատարանի մօտ։ Դատարանը

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

«ՊՕՍՏ»-ի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ

ՆԱԽԱԳԻՆ ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տարիներ էր, որ Ամերիկայի հայ գաղութը կը սպասէր, որ Ամերիկայի «Պօսթ» օրաթերթը հայկական տարեկան հաւաքածոյ մը հրատարակէ։ Ամերիկայի մեծ օրաթերթերէն ոմանք, ինչպէս «Նիւ Եորք Հերալտ», «Նիւ Եորք Թրիպիւն», «Նիւ Եորք Ամերիքըն», «Նիւ Եորք Ուորլտ», «Նիւ Եորք Սըն», «Նիւ Եորք Թայմս», «Նիւ Եորք Ուորլտ», «Նիւ Եորք Ամերիքըն

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Թերթ—Ամսագիր

ՊՈՍՏՈՆ, 18 մարտի/հ. Ա.

Ազատվելով Հնդկաստանի Հանրապետության ձեռքից՝ Ֆրանսիան ևս ուզում է ունենալ իր գաղութները։ Ֆրանսիական կառավարությունը ուզում է վերադարձնել Ֆրանսիայի հին

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դուրս է գալու մամուլի տակից «Աբկողայոսի Յ. Ալիխանեան շարադրութիւնը. Երեսունդ Երկրորդ, ողբերգութիւն հինգ արարուածի մէջ, ոտանաւորով գրած: Գինն է երկու բուքլի: Գրավաճառները պահանջելով մինչեւ հարիւր հատոր ունեն 10% զեղչում. իսկ աւելի—20%: Փոշտի ծախսը ընդունակը առնում է իր վրա:

Յանկացողները կարող են դիմել ուղղակի հետեւեալ հասցէով:

Въ Майкопъ, Кубан. обл. Мировому Судьѣ 1 Участка, Николаю Іосифовичу Алиханову.

1—5

ՀԱՑԵՐԷՆԻ, ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻԱՆ, ՖՐԱՆՍԷՐԷՆԻ ԵՒ ԻՏԱԼԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ: ԷՋԻԿԵԱՆՑ: Հասցէն հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը:

5—5 (2)

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԸ յայտնում է, որ սեպտեմբերի 21-ին կը բացվին արհեստական և սկզբնական ուսումնարանները, իսկ սեպտեմբերի 15-ից կըսկսվին ընդունելական քննութիւնները:

3—3

Մամուլի տակից շուտով լոյս կը տեսնէ ԾԱՂԿԱԶԱՑ. ԱԶԳԱՑԻՆ ԵՐԳԵՐԻ, իրրև երգեցողութեան դասագիրք հայ դպրոցների համար: Գիրքը բաղկացած է երկու մասերից. I մասում դեռեզուսած են թէ տպուած և թէ մինչեւ այժմ մեր միւս երգարաններում անտիպ ճեռացած և ամեն տեղ տարածուած երգեր: II մասում մանկական երգեր: Մատենաքաղը այն առաւելութիւնն ունի միւս երգարաններից, որ իւր մէջ չէ պարունակում դպրոցական հասակին անվայել և անյարմար երգեր: Հեղինակներից գլխաւոր տեղերը բռնում են Նալբանդեանց, Պէշիկթաշլեան, Նարբէյ Չէլէկեան, Պատկանեանց, Ալիշանեան, Բարխուդարեանց, Արովեան, Դուրեան, Հայկունի, Թաղիադեանց, Շահազիզեանց, Դոզոխեանց, Մէզպուրեան, Ա. յվազեանց, Թերզեան, Մելիք-Ցակոբեանց, Մուրատեանց և այլն և այլն.

2—2

Մի Ագուլեցի երիտասարդ, որ վաճառականութեան մէջ եղել է, ցանկանում է տեղ ունենալ մադազինում. որից ապահովելու համար ունի երաշխաւոր անձինք, պայմանների համար դիմել «Մշակի» խմբագրատանը:

8—8

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԵԱՆ ՕՂԻ ի գործարար պահանջ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒԻՐ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվելին ծախվել ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետեւեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԻ: Երիշը սամովար արժէ 45 կ., առանց սամովարի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց սամովարի 20 կ., կ., ամեն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զիջում է անելու: Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հացի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիով մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑԻՐԱՔԱՂԱՔԻ ամենալաւ գործարանների մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Գ. գ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնվում է Միքայէլեան կամուրջի վրա, Ցէնտրալնայա հիւրանոցի տակ, Լիխաչինակու տանը, Վօրմնցովի արձանի դիմացը:

7—8 (2 շաբ.)

ՆԱՀԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Դավրօնակի կանանց և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսեցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շահմարօսկի վէներական և կաշու հ.

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ.. Մերօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսեցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ.

Չորեքշաբթի. Լիսեցեվ ներքին հ., Շահչմարօսկի վէներական և կաշու հ., Աստուածատուրով կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Դավրօնակի մանկաբարձական և կանանց հ., Մերօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսեցեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Լիսեցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահչմարօսկի և Աստվածատուրով ներքին և կաշու հ.:

Շաբաթ. Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսեցեվ ներքին հ.:

Առաջնարոյժ Օրբելեան ազգատ հիւանդանոցին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է իր տունը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսեցեվ

Ներկայ սեպտեմբերի 1-ից ՀԱԻԿ ԲԱՐՈՒՄ բացվեցաւ մի հայոց ՄԵԿԱՆԱ ԴՊՐՈՑ: Հրաւիրում ենք սրա վրա Հաւլաբարցիների ուշադրութիւնը: Աշակերտներ ընդունվում են ամեն օր մինչև ապրիլի վերջը: Իսկ յետոյ կ'որոշուի ընդունելութեան ժամանակամիջոցը: Թոշակի մասին կարելի է տեղեկանալ ուսուցիչարանում, որ գտնվում է «Մարիամեան դպրոցի մօտ, Вахтангская улица,» № 32.

2—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ նա արել է հետեւեալ կարգադրութիւնները. 1) խոտով և փայտով բեռնաւորված սայլերին թոյլ չը տալ կանգնել Հաւլաբարի հրապարակի վրա, այլ ուղղորդել նրանց Լօրիայա հրապարակը, որ առաջինի մօտ է գտնվում և 2) Աֆկանդրօվսկայա և Անդրեեվսկայա փողոցների մէջ գտնված Կուվիսկայա հրապարակը բանալ և դիւզացիներին ուղարկել այնտեղ ձրիաբար կռնգնելու համար:

2—3

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՈՆՖԻԿՏՆԵՐԻ, ՓԵՐՕԾՆԻ, ՍՈՒԽԱՐԻ գանազան տեսակի, մուրսի, և ընտիր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՈՆՖԻԿՏԻ, և ամեն տեսակ կանդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտաբար. ցանկացողը կարող են դիմել ինձ հետեւեալ հասցէով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ. փոստային կոնֆիկտ պատուիրողների ճանապարհածախսիքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Ախինազարեանց.

12—50

ՆՄԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

ԳԻՆԸ ՊԱՏՕՎԻՆ ԵՒ ԸՆԿԼՈՒՄԸՆԿԱՐԻ չորս ամսվայ գործունէութեան հետեւանքները: (Յատուկ ուշադրութեան մէջ): Գօլօվինակի փողոց, տուն Կ. Նա. Օ. Ռուբալօվի, Թիֆլիսի կրթութեան մօտ: Բաց է ամեն օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 7 ժամը:

1—10

Գուրա եկան մամուլի տակից և վաճառվում են կենտրոնական և Ջ. Դրիգորեանցի գրախանութներում Ս. Մանդինեանի հետեւեալ դասագրքերը.

1. Աղգային Ընտանեկան աշխարհք և Աշխարհարան (առաքտայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Աղգային Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարևոր մի դիրք է «Հիւսուածք բանից նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 հատոր, աշխատաս. Կ. Կոստանեանցի:

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած գլուխգլուխ:

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի ձիշտ թարգմանութիւնն է.

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ հատորների համար կարևոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական աղիւսակներ յաւելուածներ:

Վաճառվում են երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25.,

Աղգային գպրոցների համար 10 օրինակից աւել առնողին 10% զեղչում կը պատ. գնելու համար դիմել—Աչէբատնդրատօր—Յովսէփ աւագ քահանայ Կոստանեանցին.

Տփխիս—Կենդրոնական գրավաճառանոց:

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մեկրտն Փանեանցին:

10—10

Կ. ՊՈԼՍԻՑ ԷՏԱՄԱՆՈՒՄԸ ՍԿԱՅԻ ՓՈՂՈՑ տուն ՉՈՒՐՍԻԼՕՎԻ: Նկատ. ՃՐՄԱԿԱՅ սեզոնի համար առաջարկում եմ պատուէրի հետեւեալ բանակութեանը ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՁԵՒԻՒ և ՕՏԻՒ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրօպական առաջնակարգ ԳԻՄՈՒՄԸՆԵՐԻՑ, ամենանոր ՁԵՒԻՒ չափազանց էժան գներով, այսինքն: Ձեռքի մեքենաներ 12—15 բուքլի: Ոտքի 50—80 բուքլի:

7—52

Дозволено цензурою Тифлисъ, 19 Сентября 1880 г. Տպարան եղբայրք Դաւթեանցների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 167 Սեպտեմբերի 23 (Հոկտեմբերի 5) 1880 Սեպտեմբերի 23 (Հոկտեմբերի 5) № 167

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ. կէս տարեմանը 6 րուբլ
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յառաջադրութիւնը պիտի ուղղուի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վրացիները և Հայը։ — Ներքին լուրեր։ — Արտաքին տեսութիւն։ Նկարին լուրեր։ — Արտաքին տեսութիւն։ Ֆրանսիա։ Նամակ Պարսկաստանից։ — «Մշակի» հեռագիրները։ — Յայտարարութիւններ։ Բանասիրական։ Քրդական միութիւն։

ՎՐԱՑԻՆԵՐ ԵՒ ՀԱՅԸ

Ինչքան էլ պահպանողական վրացիները, մեզ հայերիս հետ համեմատելով, բայց մի բանի մէջ վրացիները մեզանից անհամեմատ բարձր են։

Ճշմարիտ է, վրացիները հայերիս պէս չունեն հարուստ պատմական անցեալ, չունեն մեր հին գրականութեան պէս հարուստ գրականութիւն, չունեն մերնման լեզուի պէս ճգուն, դարգացման ընդունակ, ժամանակակից հարուստ լեզու, չունեն անկախ ազգային եկեղեցի,—բայց ուրիշ կողմից նրանց մէջ ազգային ինքնաճանաչողութիւնը աւելի դարգացած է, քան թէ հայերիս մէջ։

Ձր նայելով, որ վրացիները չունեն առանձին եկեղեցի, այլ պատկանում են պետական կրօնին, նրանք պահպանել են իրանց մայրենի լեզուն, նրանք ոչ թէ միայն իրանք միշտ վրացերէն են խօսում իրանց մէջ, բայց և բոլորպէս ասիլում են իրանց հետ ապրող հայերին խօսել իրանց հետ վրացերէն լեզուով։ Այդ բաւական չէ. հայը իր առիւնակից հային հայ չէ ճանաչում, եթէ սա ուրիշ կրօնին է պատկանում, քան թէ մեծամասնութիւնը, իսկ վրացիների մէջ այն աստիճան զօրեղ է ազգային ինքնաճանաչողութեան զգացմունքը, որ նրանք կարողացան դրաւել դէպի իրանց ազգութիւնը ուրիշ ցեղին և ուրիշ կրօնին պատկանող ոնհատներին։ Հայ-կաթոլիկը Թիֆլիսում, Ախալցխայում և Ղարսի նահանգում իրան վրացի է անուանում։ Նա ցեղով հայ է, կրօնով կաթոլիկ, բայց վրացիները իրանց զօրեղ ազգային դպացմունքի միջոցով կարողացան դրաւել այդ հայերին և պատրաստի գինուորներ են Թիֆլիսի համար, և կառավարութիւնը պէտք է փորձ ի շահել գիջանի նրանց անկախութիւններին, որպէս զի, նրանք միջոցներ ունենային ապրելու և տարկատրած ժամանակ ծառայելու որպէս քաջ պատերազմողներ։

Իսկ այդ գիջողութիւնը խոտո՞նջ էր ներսում կառավարութեանը։ Անհայացնելով սահմանադրի ամրողջ գաւառները, վերջին չքաւորութեան մէջ ձգելով ժողովրդին, խանգարելով երկրագործութիւնը և վաճառականութիւնը, քրդերը, ոչ միայն իրանք չարկ չէին վճարում, բայց մի և նոյն ժամանակ պրկում էին ռէյոնիների գանձարանը որ և իցէ եկամտաբեր առարկայից, որ այդ վայրենիները դարձրել էին իրանց յափշտակութիւնների ասպարէզ։

Սուլթան Աբդուլ Ազիզի կառավարութիւնը քրդերին զսպելու համար այն եղրակացութեան եկաւ, թէ պէտք էր նրանց գինաթափ անել, թէ պէտք էր նրանց հետ այնել վրանատեղ ցեղի թափառաշրջիկ կեանքից և ընտելացնել երկրագործի հաստատուն կեանքին։ Ամեն աշխատութիւններ ապարդիւն անցան։ Քրդերը միշտ մնացին միշտ ատանդական ցեղեր և իրանց անասունների գօտերով ամառը թափառում էին Հայաստանի ցովատեղ լեռների վրա, իսկ ձմեռը իջնում էին Տիգրիսի ցովիտի ջերմ տափարակների վրա։ Իսկ ինչ որ վերաբերում է նրանց գինաթափ անելուն,—այդ ոնչպէս մեզ անկատար, չը նայելով, որ Վանի փաշաներից մէկը հնարեց մի ծիծաղելի տուրք, որով քրդերը պարտաւորվում էին վճարել մի նշանակեալ հարկ, եթէ կը շարունակէին գէնք կրել։

Այդ միջոցներում սկսվեցան կառավարութեան ճնշումները քաղդ ցեղապետների վրա։ Բաղբերխան-բէյին սպանելը և նրա ազգատոհմի մեծ մասը սրից անցկացնելը պէտք է համարել այն ամենից ուժգին հարուածներից մէկը, որ Թուրք կառավարութիւնը որ և իցէ ժամանակ հասցրել է քրդերին։ Դրանից յետոյ քուրդ ցեղապետները դարձան կառավարութեան ներկայացուցիչների ձեռքում մի տեսակ արդիւնքի աղբիւր։ Նրանց բանտարկում էին, տանջում էին, սպատրում էին, և այդ բոլորը կատարվում էր ոչ այնքան երկիրը խաղաղացնելու նպատակով, որքան օգուտ էր քերում միւշաներին, որոնք կաշառքներ ընդունելով, կրկին բաց էին թողնում կալանաւորներին։ Կարդ և կանոն պահպանելու այդ ձևը ուժի էր տալիս քուրդ աւազակներին աւելի ևս ևրանդով յարատևել իրանց յափշտակութիւնների մէջ, կապիտալ ձեռք բերելու համար, որ նրանով կարողանային ազատվել, եթէ միւսանգամ կը պատահէր նրանց կալանաւորված լինել։

Այդ, քրդերի հնազանդութեամբ, անիրաւացի ճնշումներ, այդ անդադար հալածանքները մնում էին քրդերի մէջ մի տաստիկ ինքնատիրութիւն դէպի Թուրք կառավարիչները մանաւանդ և դէպի առհասարակ Թուրքերը ընդհանրապէս։ Ինքնագործ էին նրանց տոհմական կեանքի եղանակը, դրկում էին նրանց ապրուստի միջոցներից, աւազակութիւնից, որը քրդերի ցեղային և ազգային տնտեսութեամբ համարվում էր ոչ բոլորովին անբարոյական մի պարագայում։

Այդ առնչութիւնը դէպի Թուրքերը, առիթ տուեց քրդերին աւելի մտերնալ հայերին և աւելի մտերմանալ նրանց հետ։

Քրդերի ամբողջ ժողովուրդը, բաժանված լինելով բազմաթիւ տարբեր և միմեանց հետ թշնամի ցեղերի, անկարելի էր, որ նրանց մէջ կազմվեր միութիւն, որով կարողանային ընդդիմանալ կառավարութեան ճնշումներին։ Պատատարված լինելով հայկական լեռների մէջ, նրանք իրանց վրէժխնդրութիւնը լրացնում էին նրանով, որ կողոպտելով երկրի մի մասը, ջնջում էին նման անցնում այն ազգութիւնը պատկանող։ Նրանք չէին ուզում հայերը չաշխատանի իրանց ընդունելու, այլ վրացու հետ վրացերէն կը խօսէին, թիւրքի հետ քիւրքերէն կը խօսէին,—ինչքան էլ աշխատէին պահպանել իրանց կրօնը, դարձեալ վերջ ի վերջոյ կը կորցնեն իրանց ազգութիւնը։

Յունադաւան վրացին կարողանում է կաթոլիկ հային ազգութեամբ վրացի դարձնել, իսկ հայ լուսաւորչականը ոչ թէ միայն չէ կարողանում, բայց հրաժարվում է կաթոլիկ, բողոքական, մահմետական և յունադաւան հային հայ ճանաչել և ազգութեամբ ու լեզուով նրանց հայ դարձնել։

Այսպէս մեծ մասը իրանց հայրենիքում են ապրում, ունեն իրանց անկախ, ազգային եկեղեցի,—բայց քանի որ չեն պահպանում իրանց մայրենի լեզուն, նրանք կանհետանան որպէս ազգութիւն։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՔՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

—

Թերլինի վերջին կոնգրէսի վճիռները Ռուսաստանի ու Զերնոգորիայի վերաբերութեամբ կազմելի կերպով մերժելու համար և եւրոպական պետութիւնների պահանջումներն առջև ժուռաբութիւններ յորդորանելու համար Բ. Դուռը տեղծեց այբանական միութիւնը։ Իսկ հայկական խնդիրը իր խանձարուրի մէջ խեղդելու համար նա աշխատում է այժմ կազմել մի քրդական միութիւն։

Դեռ մի քանի ամիս առաջ Կ. Պոլսի Թուրք մամուլը անամօթաբար սկսեց հրապարակ քաղդ տարրի քաղաքակրթական հրաշալիքները, որոնցով հայկական լեռները այդ վայրենի գազաններին ապրաստում էր ներկայացնել Եւրոպայի աչքում ոչ միայն իբրև արնեզբի, այլ և իբրև արևմուտքի լուսատուիչներ։ Մի այսպիսի երևոյթական աչքակապութիւնը Թուրք մամուլի կողմից, ստոր է ամեն կրիտիկայից, այն մասին, որ մի ժամանակ պահանջում էր քրդերի խոպան բնաջինջ անելը, երբանց ոչնչացնելը, որպէս անպէտք և վնասակար մի տարր, որպէս զի ասիական Թիւրքիայի արևելեան ռազմանագրութիւնները ազատվէին այդ աւազակների անընդհատ ապստամբութիւններից։

Սուլթան Աբդուլ Ազիզը յայտնվեցաւ որպէս մի ապառնալի գործիք քրդերին զինաթափ անելու համար և նրանց անշուշտ վճռակված կը լինէր հնազանդեցնել կառավարութեան, եթէ այն ժամանակվայ երևելի դիպլոմատ և առաջին վեզիր Ալի փաշան չը մեռնէր սուլթանի բարկութիւնը։ Թորամանկ վէզիրը կարողացաւ համոզել խալիֆների դիւրահաւան դահակալին, յայտնելով այն միտքը, թէ քուրդերը թէև աւազակ, բայց մի և նոյն ժամանակ պատերազմական ոգի ունեցող ցեղ են, որոնք կարող են մի ուրիշ երկիր, և անդային վարչութիւնները իրանց անզօր ուժերով երբէք չէին կարողանում վերջ դնել քրդերի անընդհատ արշաւանքներին։

Իսկ այդ ցեղերի մէջ կային և ձիաղլոխները, որոնք համեմատաբար աւելի հանգիստ էին ընտանեկան, որոնք, որպէս միամիտ հովիւներ, ապրում էին նախապատմական պարզ կեանքով։ Այդ վերջիններն ցեղապետները ոչ սակաւ անգամ դիմում էին հայ էֆէնդիների և հայոց հոգևոր առաջնորդների օգնութեանը, Թուրք կառավարիչների կամայականութիւնից պաշտպանութիւն գտնելու համար։ Հայ էֆէնդիները և հայոց հոգևոր առաջնորդները, որոնք աւելի նշանակութիւն ունէին կառավարութեան առջև, որպէս երկրի գլխաւոր և մեծամասնութիւն կազմող ազգաբնակութեան ներկայացուցիչներ, չէին իմանում իրանց պաշտպանութիւնը, իսկ այդ պաշտպանութիւնը շատ հաճելի չէր կարող լինել հայ ժողովրդին, որը պատմական առնչութիւն ունէր դէպի քրդերի առհասարակ բոլոր ցեղերը։ Այդ էր պատճառը, որ Վանի առաջնորդ Պօղոս վարդապետը յարուց իր դէմ մի աշտին կռուակցութիւն, այն պատճառով միայն, որ նա պաշտպանում էր քուրդ ցեղապետներին, նրանց հետ բարեկամութիւն էր պահպանում, և պատրաստ ժամանակ, իր սեպհական ձախքերով ազատում էր նրանց բանտերից։ Շատ տարի Վանի հայերը բաժանված էին երկու կռուակցութեան, որոնցից մէկը աշխատում էր պահպանից հեռացնել քրդասէր առաջնորդին, իսկ միւսը աշխատում էր պահպանել նրան։ Այդ կռիւները երկար ցնցեցրին Կ. Պոլսի հայոց մամուլին և ոչ սակաւ հոգևոր պատճառներին պատրիարքարանին։

Հայ առաջնորդների և հայ էֆէնդիների քրդերի խնամակալութեան պատճառները մի ուրիշ նպատակ չունէր, բացի նրանից, որ հայ վաճառականները այդ ցեղերի հետ առևտրական յարաբերու-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՄՇԱԿ

1880—№ 167

Զբ մեռանելիք որ ներսիսեան գպրոցը ունի այժմ 40,000 րուբլ տարեկան եկամուտից աւելի: Եռապիկը կարելի է տեսնել պ. Խուբովի տանը: Գանձը առիթուած էր չանել պատանուն Ներսիսեան գպրոցից և տալ նրան մի գերմանացու պանսիօն:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

— Փարիզից լրագիրներին հաղորդում են հետեւեալ տեղեկութիւնները:

Մի քանի օր է, որ Ֆրանսիացիները միջազգային գժուարութիւնների սպառնալիքի են ենթարկուած: Թէպէտ նրա պատճառը շատ չնչին է, բայց քաղաքական և ֆինանսական շրջանները անտարբեր չը Ցնացին դէպի այդ դժուարութիւնները: Գանի որ եւրոպական միացեալ նաւատորմերը ցոյց են անում Դուլցինիոյ առաջ, որ կարող է համաշխարհային հրդեհ գցել, յարմար է տեսնել որ մի մեծ ազգութիւն կառավարող անձինք գժուարութիւններ են պատճառում մի քանի տասնեակ հոգեւորականներին արձակելու հարցի պատճառով:

Սեպտեմբերի 15-ին փարիզի մէջ պէտք է մինիստրների խորհուրդ լինէր Ֆրէյսինէի և Կոնստանի մէջ պատահած անբաւականութեանը մասին հրամանների առիթով վերջ տալու համար: Եթէ Ֆրանսիական կառավարութիւնը հեռանար ահմանադրական ձշմարտութենից, այդպիսի անցքը շուտ կը վերջանար: Երբ անկլիական արտաքին գործերի մինիստրը չը կամենար Ընդհատանից Մալտա կղզին գօրքեր կանչել Բիկօնսֆիլդի ցանկութեան համեմատ, նա հրաժարական տուին: Ա յս օրինակին հետեւելով Ֆրանսիացիներ նրբին գործերի մինիստր Կոնստանն կարող էր հրաժարական տալ, եթէ նա չէր հաւանում Ֆրէյսինէի խաղաղասէր քաղաքականութիւնը: Ա յս դէպքում գժուարութիւն չէր պատահի և մինիստրների արատաքոյ կարգի խորհուրդներ չէին հարկաւորվի:

Բայց այս դէպքում Կոնստանը մի գործիք է հոգ Գամբետտայի ձեռքին: Սա հաւանութիւն չը տուեց Ֆրէյսինէի քաղաքականութեանը այն պատճառով, որ առաջին մինիստրը չէր բաժանում նրա հայեացքները յունական խնդրի վերաբերութեամբ:

Ֆրէյսինէի անկման համար բաւական կր, որ նա պրկուցաւ Գամբետտայի պաշտպանութիւնից թէ Գրեվի և թէ մինիստրները սոխուած էին թողնել իրանց ամբարտաւանները և Փարիզ գալ Գամբետտայից ծագեցրած գործը կարգի բերելու համար, իսկ ինքը Գամբետտա գնաց որս անելու, իբր թէ գործին բոլորովին մասնակից չէ:

Վերջին օրերում Գրեվիի նախագահութեամբ մինիստրական չորս խորհուրդներ կայացան, որոնց ժամանակ քննվում էր հոգեւոր միաբանութիւնների հարցը: Առաջին նիստի ժամանակ արդէն երեւաց, որ Ֆրէյսինէի և Կոնստանի մէջ կատարեալ անհամաձայնութիւն է սիրում Ֆրէյսինէ պրիստում էր, որ թէպէտ կառավարութիւնը ազատ է գործելու համար, բայց կարիք չը կայ իսկոյն իրագործել մարտի հրամանները հոգեւոր միաբանութիւնների վերաբերութեամբ: Ներքին գործերի մինիստրը ընդհակառակը պնդում էր, թէ հարկաւոր է գոնեա մի միաբանութիւն վրա ապացուցանել, որ մարտի հրամանները այժ ունեն: Ասում են, որ Գրեվի պաշտպանում էր իր ընկերոջը: Երեք նիստերը անաջող հեռաձանքներ ունեցան և վերջին նիստի ժամանակ Գրեվիի օգնութեամբ Ֆրէյսինէն յաղթեց, միայն թէ այդ յաղթութիւնը երկարատեւ չէ լինելու:

Ա յս անցքի վրա մտածելով, կարելի է այն եզրակացութեան հանել, որ եթէ Գամբետտա շարունակէ Ֆրանսիայի անտահմանադրական առաջնորդի դերը խաղալ, Ֆրանսիայի մէջ ոչ մի մինիստրութիւն երկարատեւ չէ կարող լինել:

«Голосъ» լրագրի մէջ կարդում ենք հետեւեալ առաջնորդող յօդուածը:

Ֆրանսիական նոր մինիստրութեան առաջնորդ Փիլ Ֆերրի դեռ եւս չէ ընտրել արտաքին գործերի մինիստր: Գործի այսպիսի յետաձգութիւնը շատ հասկանալի է, որովհետեւ արտաքին գործերի մինիստրը ոչ թէ միայն այդ պաշտօնը վարելու համար ընդունակ մարդ պէտք է լինի, այլ և նրա քաղաքական հայացքները չը պէտք է զանազանվեն Գամբետտայի հայեացքներից: Այդ պաշտօնի համար ամենից յարմար է Ֆրանսիական այժմեան դեսպանը Լօնդօնում՝ Տալվէ-Լակուր: Բայց սրա մինիստր նշանակելը օտար պետութիւնները հաղիւ թէ հաւանեն:

Ֆրանսիական այժմեան դեսպանին Լօնդօնում դիպլոմատները բոլորովին չեն համակրում: Նա չափազանց առելի է Ֆրանսիական միապետական կուսակցութեան անդամներին, որոնք բոլոր միջոցներով աշխատում էին օտար պետութիւնների առաջ նրան ձեւասակար և արիւնարբու ստմատական ցոյց տալու համար: Այդ աշխատանքները կատարելապէս ազդում վճռեցան: Տալվէ-Լակուր անունը եւրոպական պատհպանողականների առաջ չափազանց ստմատականութեան նշանաբան դարձաւ և նրան մինիստր նշանակելը վատ ազդեցութիւն կը գործէր: Թէպէտ անպիտան կառավարութիւնը կը գործէր: Թէպէտ անպիտան կառավարութիւնը կը գործէր, Տալվէ-Լակուր առժամանակ կը շարունակի դեսպանի պաշտօնը վարել մինչեւ հանգամանքները փոխվին: Առժամանակ մինիստր կը նշանակվի Ժոլիպեա Փօրես կամ Տիասս, որոնք անչեան անձնաւորութիւններ են:

Իսկապէս վաղ թէ ուշ Տալվէ-Լակուր պէտք է առանց արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնը, որ կատարելապէս բաժանում է Գամբետտայի քաղաքական բոլոր կարծիքները:

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

— Թաւրիզ, 10 սեպտեմբերի

Սալմաստ գաւառից գրում են, որ երբ Ատրպատականի վիճակաւոր առաջնորդ Գրիգոր արքեպիսկոպոսը այցելութիւն գործից այդ գաւառին, նրա առաջին հոգը եղաւ բացատել մի գպրոց առելի ընդարձակ ծրագրով: Սրբազանը հրատիրեց իր մօտ տեղային հայ հասարակութեան գլխաւոր ներկայացուցիչներին, գպրոցի անունով առարգրութիւն բացվեցաւ, որի գումարը հասաւ 400 Թումանի: Առարգրութիւնը շարունակվում է:

Արդերիլ քաղաքից գրում են, որ տեղային մուշտէյիը (հոգեւորականների գլխաւորը) պաշտօնապէս հրամայեց, եթէ անձրեւային օրերում քրիստոնեաները համարձակվին փողոց կամ շուկայ դուրս գալ, ամեն մի մահմետական իրաւունք ունի նրանց ապտակելու, որովհետեւ պարսիկների կրօնական գրէնքով եթէ քրիստոնեան թրջված շորերով դիպչելու լինի մահմետականին, կարող է պղծել նրան:

Ռաշտ քաղաքից գրում են, որ այդտեղ մի ամբողջ շաբաթ անընդհատ անձրեւ տեղայ, յետոյ մի սարսափելի մրրիկ բարձրացաւ, որ անասելի չարութիւն աշխատին, հարիւրաւոր ծառերը արմատախիլ էր անում: Անզալիի մէջ շատ նաւեր կոչված պատսար մրրիկը հինգհատակ անելով Կասպից ծովը նետեց: «Մուսայ» կոչված շոգենաւը փոթորիկներից մղվելով ձգվեցաւ Անզալիի ցամաքի վրա: «Բօզդան» անունով շոգենաւը, որ լիքն էր ապրանքով, ընկղմվեցաւ ծովի մէջ: Մի այլ շոգենաւ ևս, «Հաջի-Եէյիս-Ալի» անունով, որ դիմում էր դէպի Բագու, որի վրա կային մինչեւ 300 ուխտաւոր մահմետականներ, որոնք Մէքքայ պիտի գնային, այդ շոգենաւը կորած է, յայտնի չէ, թէ ինչ է պատահել նրա հետ:

Սօվուկ-Բուլախ քաղաքից գրում են թէ այն կողմերի քրդերը, բոլորը Մարթենի հրացաններով զինված, Եէյիս-Իրագուլաշի առաջնորդութեամբ ապստամբեցան պարսից կառավարութեան դէմ: Քրդերը ինքնավարութիւն են պահանջում: Գանի օր առաջ Թաւրիզից մի քանի հազար հեծելազօրք և մի քանի զունդ հետեակ զօրք ուղարկվեցաւ քրդերին զսպելու համար: Սօվուկ-Բուլախի հայ վաճառականները, որոնք մեծ գործեր ունեն այնտեղ, թողնելին այդ քաղաքը: Եէյիս-Իրագուլաշը, որ ռուս-թուրքական պատերազմի ժամանակ մեծ ծառայութիւն էր մատուցել թուրքաց Հայաստանին, այժմ ըսկսել է Պարսկաստանում աւերածներ գործել:

Թիւրքաց Հայաստանի Վան քաղաքից հասնում են մեզ հետեւեալ լուրերը: Սամիէ-փաշայ մի աւազակին կախաղանելով, կամեցել էր ապացնել տալ Խրիմեան հայրիկին. այդ փորձը անաջող անցաւ: Սրբազանը համարեա մի հրաշքով ազատվեցաւ:

Թավրիզի ազգային գպրոցի նոր տեսուչը ղրկված է միայն վարժապետների ռոճիկը աւելացնելով, թղթերի վրա նոր կանոններ գրելով, բայց չը գործադրելով, գաւառների պատերը զանազան անմիտ թղթերով զարդարելով, և այլ այսպիսի ֆորմալիտութիւններով: Ամեն օր ժողով, ժողով, բայց ոչինչ արդիւնք չը կայ: Նոր տեսչի նոր կարգադրութեան գլխաւոր արդիւնքն այն եղաւ, որ չքաւոր աշակերտների վրա վճար նշանակեց և դրանով ազգատներին զրկեց գպրոցից. մինչդեռ առաջ գպրոցի բոլոր աշակերտները, թէ ազգատ և թէ հարուստ, ձրի էին ուսանում:

***

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՓԱՐԻԶ, 19 սեպտեմբերի: «Times» լրագրի հաղորդած լուրը Դուլցինիոյ այրելու մասին հերքվում է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 18 սեպտեմբերի: «Новое Время» լրագրին կ. Պոլսից հեռագրում են. պետութիւնների բողոքից յետոյ օսլթանը այնպիսի դրութեան մէջ ընկաւ, որ անդամալոյծ լինելու մօտ է: Դործերի դրութիւնը Աբդուլ-Ազիզի վերջին օրերն է յիշեցնում: Շատերը սպասում են, որ պալատի մէջ խառնակութիւններ կը պատահին:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 19 սեպտեմբերի: Դեսպանները առորագրեցին մի պրոտոկոլ, որով պետութիւնները ապացուցանում են իրանց կատարեալ անշահասիրութիւնը Բերլինի դաշնագիրը իրագործելու մէջ: Պետութիւնները պարտաւորվում են իրանց անհատական շահերի հետից չընկնել, չը ձգտել երկիրներ, առևտրական շահեր կամ բացառական ազդեցութիւն ձեռք բերելուն:

Ս, ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 սեպտեմբերի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր. 55 կ., երկրորդ 92 ր. 37 կ., երրորդ 93 ր. 35 կ., չորրորդ 92 ր. 50 կ., ներքին 5% առաջին փախառութեան տոմսակը արժէ 220 ր. 50 կ., երկրորդ 216 ր. 25 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը 91 ր., երկրորդ 90 ր. 87 կ., երրորդ 91 ր., ոսկի 7 ր. 98 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 24,5/8 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 211 մարկ, Փարիզի վրա 261 ֆր. 50 սանտիմ: Բօրսայի տրամադրութիւնը հանդիստ է:

ԼՕՆԴՕՆ, 19 սեպտեմբերի: Անգլիական մինիստրների խորհուրդի նիստից յետոյ Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, Խաչիայի, Ռուսաստանի և Թիւրքիայի դեսպանները խորհրդակցեցին Գրենվիլի հետ արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ: «Times» լրագիրը հաղորդում է, որ, չը նայելով պատահած արգելքներին, պետութիւնների համաձայնութիւնը աւելի ամրանում է: «Daily News» լրագիրը հաղորդում է, թէ մինիստրների խորհուրդը հաւանութեան գեսպանների արած քայլը որոնք հրաժարվեցան յետ առնել համաձայնութիւնը: Կառավարութիւնը չի փոխի իր գիտաւորութիւնը: Ա յդ առարկայի վերաբերութեամբ բոլոր մինիստրները համաձայն են միմեանց հետ: Գործի նորից յետաձգելը, կամ կամակորութիւնը Բ. Դրան կողմից՝ Գարդանելի վրա գործողութիւնների սկսվելու պատճառ կը դառնայ: Մարկիզ Հարտինգտոն կուղևորվի Բելմօրալ մինիստրութեան ներկայացնելու համար:

ՓԱՐԻԶ, 19 սեպտեմբերի: Կառավարութիւնը հաստատ վճռել է չը հեռանալ եւրոպական համաձայնութիւնից:

ԼՕՆԴՕՆ, 20 սեպտեմբերի: Եղուց դարձեալ լինելու է մինիստրների խորհուրդ, այդ պատճառով մարկիզ Հարտինգտոն յետաձգեց իր ճանապարհորդութիւնը դէպի Բելմօրալ:

ՄԱԼԲՈՒՐՆ, 20 սեպտեմբերի: Երկկ բացվեց աշխատասիրանդէս:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 սեպտեմբերի: «Отечественныя Записки» ամսագրի մէջ տպված է. կոմս Լօրիս-Մելիքով հրաւիրեց նշանաւոր մտաւորի խմբագիրներին, որպէս զի մեծին նրանց կառավարութեան իսկական դիտաւորութիւնները ներքին վերաբերութիւնների մասին և այդպիսով նախապատրաստեն նրանց ցնորքներից և հասարակութեան մէջ անհիմն յոյսեր ցրելուց: Ա յդ ժամանակ կոմս Լօրիս-Մելիքով մեկնեց նախագծի հետեւեալ հինգ կէտերը. 1) գատակարգային հիմնարկութիւններին ընորհած իրաւունքների ամենամեծ ապահովութիւնը և նրանց գործունէութեան ահմանների ընդարձակելը հարկաւոր եղածին համեմատ, 2) պոլիցիական հիմնարկութիւնների համաձայնացնելը նոր կարգադրութիւնների պայմաններին հետ. 3) տեղական հիմնարկութիւնների գործին մասնակցելու իրաւունքների ուժեղացնելը հակակենտրոնական ուղղութեամբ, 4) տեղական ազգաբնակութեան պէտքերի մանրամասն հետազոտութիւնը. այդ նպատակին հասնելու համար արդէն իրաւունք է տացված, որ տեղաւորները քննեն մի քանի նահանգներ, 5) մամուլին միջոց տալ քննել կառավարութեան գանազան ձեռնարկութիւններ, վճռներ, կարգադրութիւններ միայն այն պայմանով, որ մամուլը չը յուշատակէ, կամ չը վրդովէ հասարակական կարծիքը իր երազական ցնորքներով:

ԳՐԱԶԴԱՆ, 20 սեպտեմբերի: Միացեալ նաւատորմը հրաման առացաւ պատրաստ լինել սեպտեմբերի 22-ին ցէօդօ ուղեւորվելու համար:

ՓԱՐԻԶ, 20 սեպտեմբերի: Կառավարութիւնը հրաժարվեցաւ թոյլատուութիւն տալ սեպտեմբերի 21-ին միջնդ կազմել, որ կամենում էր Բօշֆօր և ուղղված էր Ծավայինի դէմ:

ԲԱԳՈՒԶԱՆ, 20 սեպտեմբերի: «Ժեմչուգ» ուսանց նաւը ուղեւորվեցաւ ալբանական ջրերը հետախուզութիւններ անելու համար: Ձերնոգօրհական կառավարութիւնը առաջարկեց Ցէտինիէի ալբանցի վաճառականներին վերջացնել իրանց գործերը և հեռանալ:

ԲԵՐԼԻՆ, 20 սեպտեմբերի: Միացեալ խորհուրդը հրաւիրված է հաւաքվել հոկտեմբերի 8-ին:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ներկայ տեղեմբերի 1-ից ՀԱՒԿ ԲԱՐՈՒԻՄ բացվեցաւ մի հայոց ԾԻԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ։ Հրատարակում ենք սրա վրա Հասարակութեան ուշադրութիւնը Աշակերտանք ընդունվում են ամեն օր մինչև տարեսկիզբը։ Իմ յատոյ կ'որոշուի ընդունելութեան ժամանակամիջոցը։ Քաշակի մասին կարելի է տեղեկանալ ուսումնարանում, որ գտնվում է «Մ տ ր թ ա մ ե ա ն Դ պ ր ո ց ի մ ա, Вахтангская улица,» № 32.

3—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ Վ. ԱՐՋՈՒՄԻՆԸ յայտնում է, որ նա սրել է հետևեալ կարգադրութիւնները։ 1) խոտով և փայտով բնակարովված սայլերին թոյլ չը տալ կանգնել Հաւլաբարի հրապարակի վրա, այլ ուղևորել նրանց Լօրնայա հրապարակը, որ առաջինի մօտ է գտնվում և 2) Սկեսկանդրօվսկայա և Անդրէեվսկայա փողոցների միջ գտնված Կաւկիսկայա հրապարակը բանալ և գիւղացիներին ազատկել այնտեղ ձրիաբար կանգնելու համար։

3—3

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՈՆՏԻԿՏՆԵՐԻ, ՊԵՐՕԺՆԻ, ՍՈՒՒԱՐԻ գանագան տեսակի, մոլորակ. և բնաիր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՈՆՏԻԿՏԻ, և ամեն տեսակ կանդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով։ Պատուէրները կը կատարվեն ամեն ճշտութեամբ, և խոստանալով, ցանկացողը կարող են գիմել ինձ հետևեալ հասցէով. Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ. МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ.

Ֆոտոպիւ կենդիկա պահանջողների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Ախինոպարեանց.

12—50

ՀԻՄ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՖԻԼԻՊՈՎԻՉԻ ԵՒ ԸՆԿԼՈՒՄԸՆԿՄԱՆ հորս ամենայն գործունէութեան հետևանքները։ (Ընտանեսպէս լուսանկարի համար կատարված շինութեան մէջ)։ Գօլովինսկի փողոց, տուն Կ. Նա. Օ. տուրալովի, Թիֆլիսի կըլուբի մօտ։ Բաց է ամեն օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 7 ժամը։

2—10

Դուրս եկան մամուլի ասիից և վաճառվում են կենտրոնական և Զ. Գրիգորեանցի գրախանութներում Ս. Մանդինեանի հետևեալ գատապրքեր.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխատիք և Այրքնատան (ա. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Գիւղատնտեսական աշխատիք (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և Հայրենի աշխատիք (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

Վ. ԳՈՒՆԱՑԵՎ ԸՏԱՐԱՆ ՍԿՀՕՏ ՓՈՂՈՑ տուն ՉՈՒՐԱԼՕՎԻ։ Կ'ստանայ ձեռվայ սկզբնի համար առաջարկում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆՔ ՉԱՓԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԲ ՁԵՒԻ և ՕՏԻՔԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրոպական առաջնակարգ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՑ, ամենանոր ՁԵՒԵՐԻ, չափազանց էժան գներով, այսինքն՝ Ձեռքի մեքենաներ 12—5 րուբլ։ Ոտքի 50—80 րուբլ։

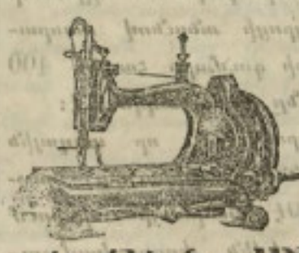

8—52

ՀԱՑՈՐԷՆԻ, ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, ՖՐԱՆՍԻԲՆԻ եւ ԻՏԱԼԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ։ ԷՋԻԿԱՆՅՆ, Հասցէն հարցնել «Մշակի» խմբագրատան։

3—5 (2)

Մամուլի տակից շուտով լոյս կը տեսնի ԾԱՂԿԱԳԱՂ ԱՋՈՒԱԾՈ ԵՐԳԻՐՔ, իրեն երգեցողութեան դասագիրք հայ դպրոցների համար։ Դիրքը բաղկացած է երկու մասերից։ I մասում զետեղուած են թէ տպուած և թէ մինչև այժմ մեր միս երգչախումբում անտիպ ձայնած և ամեն տեղ տարածուած երգեր։ II մասում մանկական երգեր։ Ծաղկաքաղը այն առաւելութիւնն ունի միս երգարաններից, որ նրա մէջ չէ պարունակում դպրոցական հասակին անյարմար երգեր։ Հեղինակներից գլխաւոր տեղերը բռնում են Նալբանդեանց, Պէշիկթաշլեան, Նարիէյ, Չէրկեզեան, Գասպարեանց, Ալիշանեան, Բարխուդարեանց, Արովեան, Դուրեան, Հայկունի, Թադէոսեանց, Շահազիզեանց, Գոդեխեանց, Մէզոպուրեան, Ա. յվազեանց, Թերզեան, Մելիք-Շահորեանց, Մուրատեանց և այլն և այլն.

2—2

Դուրս է գալու մամուլի տակից Նիկոդոսոսի Ց. Ալիխանեանի շարադրութիւնը. Երեսունդ Երկրորդ, տղերգութիւն հինգ արարուածի մէջ, ոտանաւորով գրած։ Գինն է երկու բուբլի։ Պատուէրները պահանջելով մինչև Յունիս ամսի 10% զեղջուն, իսկ ապրիլը—20%։ Գիշատ ծախսը հեղինակը ստանում է իր վրա։

Ցանկացողները կարող են դիմել ուղղակի հետևեալ հասցէով։

Въ Майкопъ, Кубан. обл. Мировому Судьѣ 1 Участка, Николаю Іосифовичу Алиханову. 1—5

Հայոց պատմութիւնը խնդրոյ առարկայ դարերում ուսումնասիրելու համար կարևոր մի դիրք է «Հիւսուածք բանից նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 հատոր, աշխատ. Կ. Կոստանեանցի։

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած դրագիր։

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ս. հատորի ձիշտ թարգմանութիւնն է։

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարևոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական ակնարկներ և այլն։

Գնճատվում են երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25.,

Ազգային դպրոցների համար 10 օրինակից առնողին 10% զեղջուն կը դրուի. գնելու համար դիմել—Ալէքսանդրապոլ—Յովհ. ս. Քահանայ Կոստանեանցին.

Տփխա—Կենդրոնական գրավաճառանոց։

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մեկրտ Փանեանցին։

10—10

Дозволено цензурою Тифлисъ, 22 Сентября 1880 г. Տպ. ան. եղբայրք Դաւթեանցների Типографія братьевъ Давидовыхъ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՕԳԻՒ գործարարները հայտնում են ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒՐ յայտնում է, որ 1880 թ. յունիսի 15-ին սկսվելին ձախվելի ամենալաւ մարքված ՕԳԻՆԵՐ հետևեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆԶԻ և ՐՈՒԲԼՄԱՐԻՆ։ Երբ ամանով տաժէ 45 կ., տասնը տարի 38 կ., կես շիշը 25 կ., տասնը ամանի 20 կ. կ., ամեն այլ տեսակ օգիներ առանձին ցուցակ ունեն։ Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զիջում են անում։ Օգիները պատրաստված են ամենալաւ հայի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնական եղանակով և լրան յատկութեամբ ՄԱՆԳԱՆ-ԿԱԳԱՂԻՑ ամենալաւ գործարաններից մէջ պատրաստվածներից վատ չեն պ. պ. գնողները ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նմուշի վրա, որի տժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է։ Օգինների պահեստը գտնվում է Մխրգրեան կամրջի վրա, Ձիմատրնայա հիւրանոցի տակ, Լիխատչեակա տանը, Վօրօնցովի տանի դիմացը։

7—8 (2 շար.)

ՌԱՐԿԱՅԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴԵՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՅՍՕՐԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉՍԻ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Գամբօնակի կանանց և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսիցեվի Գօրալեվիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբօրակի վեներական և կաշու հ.։

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ.. Միրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ.։

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Շտեմբօրակի վեներական և կաշու հ., Առաուածատուրով կանանց հիւանդութիւնների։

Հինգշաբթի. Գամբօնակի մանկաբարձական և կանանց հ., Միրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիվիլիսի և սեռական օրգանների հ.։

Ուրբաթ. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեմբօրակի և Առաուածատուրով ներքին և կաշու հ.։

Շաբաթ. Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ.։

Առանձնապէս օրերի խոտ հիւանդներին բժիշկները ամեն օր, ամենայն ժամանակ։

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժիշկները մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար։

Բժիշկների պրիվատ Լիսիցեվ

№ 168 Սեպտեմբերի 24 (Հոկտեմբերի 6) 1880 Սեպտեմբերի 24 (Հոկտեմբերի 6) № 168

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ. Առանձին համարները 5 կոպէկ:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ:

Օտարքաղաքացիք գրվում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածմունքներ:—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Ալէքսանդրապոլից: Նամակ Շուշուց: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Արևելեան գործեր: Թիւրքիա: Արտաքին լուրեր:—«Մշակի» հեռագիրներ: — Յայտարարութիւններ—Բանասիրական: Քրդական միութիւն:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՄՈՒՆՔՆԵՐ

Թիւրքիան կրկին ճգնաժամի մէջն է: Հեռագիրը մեզ տեղեկացրեց որ մեծ պետութիւնների վերջին գրութիւնը այնպիսի տպաւորութիւն ունեցաւ սուլթանի վրա, որ նա այժմ անդամալոյծ լինելու մօտ դրութեան մէջ է, փախնում են խռովութիւնների պալատի մէջ. սուլթանի այժմեան դրութիւնը յիշեցնում է Աբդուլ-Ազիզի թագաւորութեան վերջի օրերը:

Բացի սորանից լրագիրները հաղորդում են, որ Չերնոգորիայում շարժում է նշմարվում Դուլցինիօ չը յանձնելու պատճառով, ալբանացիներն էլ կրկնեցին բոլոր յարաբերութիւնները Ռիզա-փաշայի հետ, Յունաստանում մի առանձին պատերազմական ոգևորութիւն է տիրում, Ռումելիայում ապստամբութիւնը չէ դադարել, վերջապէս և Հայաստանում շարժում է սկսվել, եթէ ոչ Թիւրքաց կառավարութեան դէմ, գոնէ թափառական և հարստահարող քիւրդ ցեղերի դէմ: Հայաստանի շարժումը չունի թէև յարձակողական բնաւորութիւն, այլ միայն պաշտպանողական, բայց Թիւրքիայի մնացած երկիրների շարժման հետ միասին առանում է մի առանձին նշանակութիւն, աւելացնելով պետութեան ընդհանուր ճգնաժամին մի նոր դժուարութիւն:

Այդ բոլոր չարագուշակ երևոյթներին պէտք է աւելացնենք և այն, որ, ինչպէս տեղեկացնում է մեզ հեռագիրը, մեծ պետութիւնների համաձայնութիւնը արևելեան խնդրի վերաբերութեամբ աւելի և աւելի սերտ է դառնում, և մինչև անգամ լուր կայ որ պետութիւնները չեն բաւականանայ հասարակ ծովային ցոյցով, այլ եթէ Բ. Դուռը կընդդիմանայ պետութիւնների պահանջներին Չերնոգորիայի, Յունաստանի և Հայաստանի խնդիրները անյապաղ լուծելու, եւրոպական մեծ պետութիւնները ուղարկելու են իրանց նաւատորմը Դարդանէլեան նեղուցը և ձեռնամուխ կը լինեն վճռողական և խիստ միջոցների:

Ահա այս տեսակ լարված դրութեան, ճգնաժամի մէջն է գտնվում այժմ Օսմանեան պետութիւնը:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻՑ

Սեպտեմբերի 12-ին

Դարերի ընթացքում հայ ազգը սիստեմաթիկապէս տանջվեց, տառապեց մի պատճառով, այն է կրօնական նեղ անհամբերողութիւնից դրդված եղբայրասպանութեամբ: Այդ յատկութիւնը այն աստիճան ընդհանրացած է ազգութեան մէջ, որ կարելի է ժառանգական բնաւորութիւն համարել, որ շարունակ երևում է նորա կեանքի ընթացքում: Ցաւալի է, երբ այդպիսի կործանիչ զգացմունքով յափշտակվում է հայը այն ժամանակ, երբ որ նրան անհրաժեշտ է խաղաղ և ներդաշնակ ճշմարիտ եղբայրական համակրութիւնը դէպի կրօնադաւան կուսակցութիւնները: Կարելի չէ մոռանալ այն պատմական ճշմարտութիւնը, որ կրօնական վիճաբանութիւնները և եղբայրական մոլեռանդ հալածանքները միշտ աւերել և քանդել են ազգայնութեան սիւնը, որից և հայ ազգը ազատ չը մնաց: Կրօնական վիճաբանութիւնների արդիւնքը շատ զգալի է հայ ազգի համար. նա այժմ ունի իր կազմակերպութեան մէջ երեք առանձնացած կրօնական կուսակցութիւններ: Այդ բաւական է մեզ յիշեցնելու և մտաբերելու այն անհամար տխուր արկածքները, որոնք անցան և պէտք է անցնեն հայ ազգի գլխից կրօնական երկպառակութեանց պատճառով: Արտաքին քաղաքական ճնշումները չեն կարող այնքան վնասել ազգի գոյութեանը, որքան ներքին թշնամութիւնը, դաւաճանութիւնը և եղբայրատեցութիւնը: Մեր լուսաւորչական, կաթօլիկ և աւետարանական եղբայրները պէտք է հրաժարվեն եղբայրատեցութիւնից: Հայը այսօր պէտք է մտածէ միմիայն հայութեան վրա, հայը պէտք է մտածէ Թիւրքաց Հայաստանի ներկայ վիճակի և նրա ապագայի վրա, ամեն ոք, եթէ նա հայ է, պէտք է անկեղծօրէն սիրէ հայութիւնը, և ցանկայ նրա յաջող ապագան: Մեր առաջ կայ գործելու մի լայն ասպարէզ: Այդ ասպարէզը մեր ժողովրդի տնտեսական և մտաւոր շահերի միակութեան գործն է: Գլխաւորապէս հայ ազգի անհրաժեշտ պահանջը ներկայումս, ազգային զգացմամբ միութիւն է: Այդ նպատակը բաւական է մեզ համար աշխատելու. պէտք է ազգութեան գաղափարը նոր, թարմ, ժամանակակից պահանջների համեմատ ընդհանրացնել ամբոխի մտածմունքի մէջ, աշխատել միացնել բաժանած ուժերը մի մարմնի մէջ: Կրօնական վիճաբանութիւնները մեզ երբէք մի օգուտ նպատակի չեն հասցնի, այդ հարցով պարապելով մոլեռանդութիւնից երբէք դուրս չեն գայ: Մեր հանգիստը կարող ենք գտնել եղբայրական ներդաշնութեան մէջ: Կրօնական միակողմանի դատողութիւնը ունեցել է և ունի իր դառն հետևանքները, որոնցից, դժբաղդաբար, մենք կաթօլիկ հայերս էլ կատարելապէս ազատ չենք: Հաւասար պէտք է պաշտպանենք և կրօնի և ազգութեան պատկանելի նշանակութիւնները, չը պէտք է ատենք այն հային, որ մտածում է հայութեան վրա: Դաւաճան է այն հայը, որը կրօնի պատրուակով երկպառակութիւն է սերմանում հայ գերդաստանի մէջ: Հայ ազգի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՔՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Երբ Բեռլինի վերջին կօնգրէսի սեղանի վրա դրվեցան Յունաստանի և Չերնոգորիայի խնդիրները, և երբ Կ. Պօլսի եւրոպական դեսպանները ներկայացրին Բ. Դրանը իրանց միարան գրութիւնը Հայաստանի վերանորոգութիւնների մասին, այն ժամանակ Թուրքաց կառավարութիւնը յանկարծ յիշեց քրդական միութիւնը, որ Բիկոնսֆիլդի մինիստրութեան ծնունդ էր: Ասում ենք յանկարծակի, որովհետև Թուրքաց կառավարութեանը շատ հաճելի չէր կարող լինել այդ միութիւնը, որի բաժանման մասին ինքն շատ տարիներով աշխատած էր, արշաւական կերպով անհաշտութիւն սերմանելով քուրդ ցեղերի մէջ, որպէս զի նրանց միաբանութիւնը խանգարէ, նրանց ուժերը թուլացնէ և այդպիսով հպատակ և հարկատու ժողովուրդ դարձնէ:

Բայց պէտք էր հաշտվել հանգամանքների հետ, քաղաքականութիւնը այդ պահանջում էր, պէտք էր Եւրոպային մի խրտուիլ (пугало) ցոյց տալ:

Այդ ժամանակ, որպէս մեր յօդուածի սկզբում յիշեցինք, Թուրք մամուլը մի կողմից սկսեց փառաբանել քրդերի խաղաղ ֆանատիկոսութիւնը, միւս կողմից, հաշւել նրանց քաղաքակրթական արժանաւորութիւնները, նրանց զրահանութիւնը, դրօշները, արշաւը և այլն, որոնց բոլորը միայն «Հակիկաթի» և «Վակիթի» երևակայութեան մէջ գոյութիւն ունէին: Թուրք մամուլը սկսեց նաև դատապարտել «վայրենի» հայերին, որոնք «բարբարոսաբար» հարստահարում էին «խեղճ» քրդերին, այլ խօսքով, սկսեց բարբառել գառների դէմ, որ գիշատում էին գայլերին...

Դեռ Բ. Դուռը չէր տուած դեսպանների միաբան գրութեան պատասխանը Հայաստանի վերանորոգութիւնների մասին, յանկարծ Կ. Պօլսում յայտնվեցան քուրդ պատուիրակներ, իբր Շէյխ-Իբադուլլահի *) կողմից ուղարկված, (բայց իսկապէս Թիւրքաց մայրաքաղաքի մէջ սարքված) որոնք ներկայանալով Արէֆին-փաշային, պահանջում էին քրդերի և Քրդստանի (անունը փոխած Հայաստանի) համար ինքնավարութիւն:

Ի՞նչ էր նշանակում այդ աչքակապութիւնը:

Հարցը շատ պարզ է: Խօսքը Հայաստանի (Թիւրքերի հայացքով Քրդստանի) ինքնավարութեան և նրա վերանորոգութիւնների վրա էր: Եթէ պէտք էր տալ այդ երկրին ինքնավարութիւն, ինչու չը տալ քրդերի անունով, որոնք այդ երկրի տէրն էին, որոնք այդ երկրի նախկին բնիկներն էին և որոնք իրանց կուլտուրայով բարձր էին միւս բոլոր ազգաբնակութիւններից, առաւելապէս հայերից...

Եւրոպական դեսպանները, ի հարկէ, ուշադրութիւն չը դարձրին Արէֆին-փաշայի այդ ֆօկուսների վրա և քուրդ պատգամաւորութիւնը ոչինչ հետևանքի չը հասաւ:

Դրանից յետոյ ալբանական միութեան հեղինակը, Արէֆին-փաշան, սկսեց քրդական միութեան վրա երգել: Այդ միջոցին Թուրք մամուլը հետևաբար իր խօսքը փոխել սկսեց: Այժմ քրդերին մի կուլտուրական, զարգացած, խաղաղասէր և բարոյական ժողովուրդ ներկայացնելը շատ ձեռնտու չէր կարող լինել: Նոյնպէս ձեռնտու չէր ասել, թէ քրդերը այն աստիճան բարի, առաքինի և խեղճ են, որ հարստահարվում են «վայրենի» հայերից: Պէտք էր ներկայացնել նրանց որպէս անգութ գազաններ, որպէս բարբարոս ֆանատիկոսներ, որոնք պատրաստ են մի բոպէում ոչնչացնել բոլոր հայերին, եթէ նրանց ինքնավարութեան վրա խօսք կը լինէր:

Այդ բոլորի մէջ այն միտքը կար, որ Եւրոպային ցոյց տային, թէ Բ. Դուռը հակառակ չէ Հայաստանում վերանորոգութիւններ մտցնելու առաջարկութեանը, և նա ինքը շատ ցանկանում է կատարել այդ, բայց նա ունի իր առջև մի մեծ դժուարութիւն, և այդ դժուարութիւնը կայանում է քրդերի ու անհամարակ մահմեդական ամբոխի մոլեռանդութեան մէջ, որոնց կրօնին և սովորութիւններին հակառակ է ամեն մի վերանորոգութիւն: Կամենում էին ցոյց տալ, եթէ կառավարութիւնը մահմեդական ժողովրդի կամքի հակառակ գնար, կարող էր պատճառ տալ մի մեծ կոտորածի քրիստոնեայց դէմ, որի համար Բ. Դուռը դժուարանում էր իրան պատասխանատու համարել:

Թէ որքան խաբէական էին այդ ենթադրութիւնները, կարող է հասկանալ ամեն մի մարդ, որ փոքր ի շատէ տեղեկութիւն ունի ասիական Թիւրքիայի դրութեան վրա: Մահմեդականները այստեղ նոյնքան ճնշված, նոյնքան հարստահարված են անկարգ կառավարութիւնից, որքան քրիստոնեաները: Մահմեդականները աւելի ևս ցանկանում են մի բարւոք կառավարութիւն, և դրան ապացոյց կարող է լինել դեռ չը զսպված Մունթէֆիկ արաբների ապստամբութիւնը, Լօզան-գաղլեների ապստամբութիւնը և այն վերանորոգութիւնները, որ պահանջում էր Միդհատ-փաշան Սիրիայի համար, որը յամառութեամբ մերժվեցաւ Բ. Դռնից:

Մահմեդական մոլեռանդութիւնը մի խրտուիլ է, որով Բ. Դուռը աշխատում է միշտ վախեցնել Եւրոպային: Այնքան խօսվում է Հայաստանի վերանորոգութիւնների, Հայաստանի ինքնավարութեան մասին,—այնքան բացատրութիւններ են տրվում Բ. Դրան կողմից, բայց որքան հայկական լեռների գայլերը տեղեկութիւն ունեն այդ բոլոր բանակցութիւնների մասին, նոյնքան տեղեկութիւն ունի քուրդ ժողովուրդը: Այդ բոլորը խօսվում, շինվում, սարքվում են Կ. Պօլսում: Քուրդերն ինչով կարող են հակառակել Հայաստանի ինքնավարութիւնը կամ այնտեղ մտցնելու վերանորոգութիւնները: Նա ոչ լրագիր է կարդում և ոչ գիտէ, թէ ինչ է կատարվում իր բնակած լեռների միւս կողմում:

Այսուամենայնիւ Բ. Դրանը նպատակայարմար էր ցոյց տալ մի քրդական միութիւն, եթէ նա գոյութիւն չունէր, պէտք էր յայտնել, թէ կարող է կազմվել, որպէս այդ ենթադրում է «Օսմանլի» լրագիրը:

Արդեօք կարող է կազմվել,—ահա այդ հարցը պարզելու համար մենք հարկաւոր ենք համարում

---

*) Շէյխ-Իբադուլլահը, Թիւրքիայի քրդերի այդ կեղծ ներկայացուցիչը, իսկապէս պարսից հպատակ մի քուրդ ցեղի շէյխն է, այսինքն մոլլան կամ հոգևորականը: Նա ինքը և իր ցեղը թափառում են պարսից երբեմն Ուշնէի, երբեմն Թարգաւարի և երբեմն Մարգաւարի կողմերում: Ռուս-Թուրքական պատերազմի ժամանակ Բայազէտի վրա յարձակվող քուրդ հրոսակներից մէկի առաջնորդն էր նա: Այստեղ նշանակութիւն ստացաւ և Թուրքաց կառավարութեան ուշադրութիւնը դարձրեց իր վրա: Այն ժամանակ, երբ Կ. Պօլսում յայտնվեցան իբր նրա կողմից պատուիրակներ, նա Պարսկաստանումն էր և գուցէ ամենևին տեղեկութիւն չունէր, որ իր անունով բանակցութիւններ են լինում Բ. Դրան հետ: «Մշակի» № 167 տեսնում ենք, որ Շէյխ-Իբադուլլահը Պարսկաստանի Սօվուջ-Բուլաղ գաւառումն է սկսել իր անկարգութիւնները:

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

— Նոյեմբերի 17-ին

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

Ամերիկահայ մամուլի հարսանիքը տեղի ունեցավ Ֆրեզնոյում, ուր հրատարակվում է «Ազդակ» օրաթերթը։ Հարսանիքի առիթով Ֆրեզնո հրավիրված էին մամուլի ներկայացուցիչներ Նյու Յորքից, Բոստոնից, Ուաշինգթոնից, Ֆիլադելֆիայից, Չիկագոյից, Դետրոյթից, Քլիվլենդից, Սան Ֆրանսիսկոյից, Լոս Անջելոսից, Ֆրեզնոյից և այլ քաղաքներից։ Հարսանիքի հանդիսությունները տևեցին երեք օր։ Հարսանիքի առթիվ ստացվել են հարյուրավոր հեռագրեր ամերիկահայ գաղութների և հայրենիքի տարբեր կողմերից։

Հարսանիքի առաջին օրը, հոկտեմբերի 31-ին, Ֆրեզնոյի հայ համայնքի անունից հյուրերին դիմավորեցին Ֆրեզնոյի քաղաքապետ Ջեյմս Ռոլֆը, Ֆրեզնոյի Կալիֆորնիական համալսարանի նախագահ Ֆրեդերիք Ռեդը, Ֆրեզնոյի Կալիֆորնիական համալսարանի հայ ուսանողների ներկայացուցիչ Ռոբերտ Ջեյմսը, Ֆրեզնոյի Կալիֆորնիական համալսարանի հայ դասախոսների ներկայացուցիչ Ռիչարդ Ջեյմս

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂՈՒՅՏ ՄԵՆԱԿ Նախամասան—մեկուսի

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 սեպտեմբերի. «Новое Время» լրագիրն ասել է, որ նոյն ատենները Նոյտաֆէլ Լոյտ Ջորճը վճռած է ձեր մէջ Տուսթէյլ կոչուած վախճանել իր կեանքը:

ԼՈՆԴՈՆ, 21 սեպտեմբերի. Գեներալ Գրէնֆէլ, Գաճոս և Նոլսոն ի Լոյտ Ջորճ իրենց ցաւը իրենց կողմանէ հաղորդած են:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 սեպտեմբերի. Պետական ծախքերուն 50% աճումը չորս տարուան մէջ: Հարկերուն 5% աճումը 94 ր. 25 կ., 95 ր. 25 կ., 96 ր. 37 կ., 97 ր. 50 կ., 98 ր. 87 կ., 99 ր. 90 կ. եղած է: Ներմուծութեան մաքուր մաքսերը 91 ր., 92 ր. 75 կ., 93 ր. 25 կ., 94 ր. 25 կ., 95 ր. 216 ր. 50 կ., 96 ր. 75 կ., 97 ր. 87 կ., 98 ր. 90 կ. եղած են: Ընդհանուր եկամուտը 1 միլիոն ոսկի աճած է, 24,62 միլիոն:

— Թղթակից «Daily Chronicle»-ի Ս. Պետերբուրգէն կը հեռագրեն, որ Ֆրանսայի նախագահ Ֆորի ժամանումը Ռուսիա ամենայն ուշադրութեամբ կը դիտուի: Ռուսիոյ մամուլը կը յուսայ, որ Ֆորի այցելութիւնը Ռուսիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ եղած դաշնակցութիւնը աւելի պիտի ամրապնդէ: Ռուսիոյ մամուլը կը կարծէ, որ Ֆրանսայի նախագահին ընդունելութիւնը պիտի ըլլայ ամենայն ջերմութեամբ: Ռուսիոյ մամուլը կը յուսայ, որ Ֆորի այց

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ ե ն տ ր օ ն ա կ ան Գ ր ա վ ա ճ ա ռ ա ն ո ց ի Հ ր ա տ ա ր ա կ ո ւ թ ե ա մ ր այս օրերս լոյս կը տեսնի Սահմանուռս աւագ քահանայ Ցէր-Սահմանեանցի աշխատասիրած «Ակղբունք քրիստոնէական ուղղափառ Հաւատոյ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ» դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը հետեւեալ յատկութիւններով. Համար. 11. Ցանկոր Նահապետի երկրորդ ապագրութիւնը հետեւեալ յատկութիւններով. 12. Ցոմսէփը բանաւոր. 13. Ցոմսէփի վաճառքը. 14. Ցոմսէփի եղբայրները գալիս Եգիպտոս. 15. Ցոմսէփի եղբայրների երկրորդ գալուստը Եգիպտոս, 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Ցոմսէփին. 17. Ցակոբի Եգիպտոս տեղափոխութիւնը:

Ա.զօքեր վան Թագաւորի «Խաչի գա Քրիստոս», «Ա.յսօր կանգնեցար և Յիմածին ի Հօրէ» շարականները դասաւորված են իրանց տեղերում պատմութեան իմաստին համեմատ Նկարագրութիւն առաքելական հանդէսի ու Թուարկութիւն ի պատիւ սրբոյ Հօրս մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի տահմանուած տներին Գները ըստ առաջնոյն 50 կոպէկ է:

Վ երջապէս Հարցմունքները, որոնք առաջին տպագրութեան մէջ զետեղուած էին իւրաքանչիւր յօդուածի ներքոյ, այժմ ամփոփուեան գրքերի վերջումը առանձնապէս:

—

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է նոյն գրավաճառանոցում «Նոր դասագիրք Թուաբանութեան» Գ. Վարդանեանի, գինն է 70 կոպէկ:

—

			Ր.	Կ.
1.	Ժողովրդական այբբենարան	. . . . .	—	5.
2.	Տէր-Դաւթեան Մայրենի լեզու ա. մ.	. . . . .	—	35.
3.	— — Մայրենի լեզու բ. մ.	. . . . .	—	40.
4.	— — Մայրենի լեզու գ. և դ. մ.	. . . . .	—	70.
5.	Ագայեանց ուսումն Մայրենի լեզուի	. . . . .	—	15.
6.	Ս. Մանդինեան Նահանգական և Հայր. աշխատ.	. . . . .	—	60.
7.	— Ագգային ընտանեկան աշխարհ ա. մ.	. . . . .	—	25.
8.	— — Դիւցազանց. աշխարհ	. . . . .	—	30.
9.	— Ագդ. ու ընտան. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ	. . . . .	—	70.
10.	Տէր-Դաւթեան գասագիրք ռ. յ. Русское Слово	. . . . .	—	45.
11.	Ա.յվազեան Գ. Ա. ն. Նախակրթանք հ. լեզուի մ. մ.	. . . . .	—	40.
12.	Եղիշէ, պատմութիւն Վարդանանց	. . . . .	1.	—
13.	— Նոյն հատարակ կազմի վրա	. . . . .	—	20.
14.	Տէր-Սարգսեան Հայերէն վարդապետութեան օրինակ.	. . . . .	—	20.
15.	Պալասանեան Քերականութիւն Մայրենի լեզուի	. . . . .	—	50.

Վ երոյիշեալ գրքերի գնողները «Կենսօգնական գրավաճառանոցից» նշանաւոր զիջումն են առնում:

Ա.ժմուռի տակից շուտով լոյս կը տեսնի ՅԱՂԿԱՔԱՂ ԱԶԴԱՑԻՆ ԵՐԳԵՐԻ, իբրև երգեցողութեան դասագիրք հայ դպրոցների համար: Դիրքը բաղկացած է երկու մասերից. I մասում դեռևզուած են թէ տպուած և թէ մինչև այժմ մեր միւս երգչականներում անտիպ Ցայսած և ամէն տեղ տարածուած երգեր: II մասում մանկական երգեր: Պաղկաքաղը այն առաւելութիւնն ունի միւս երգարաններից, որ իւր մէջ չէ պարունակում դպրոցական հասակին անվայել և անյարմար երգեր: Հեղինակներից գլխաւոր տեղերը բռնում են Նալբանդեանց, Պէշիկթաշլեան, Նարբէյ, Ցէվէկեան, Պատկանեանց, Ալիշանեան, Բարխուդարեանց, Արովեան, Խուրեան, Հայկունի, Թագիաթեանց, Շահազիզեանց, Դոմխեանց, Մէզպուրեան, Ա.յվազեանց, Թերզեան, Մելիք-Ցակոբեանց, Մուրատեանց և այլն և այլն.

2—2

Ա ՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱՆՈՒԹԻ մէջ առացվեցաւ ՇՕԿՈԼԱՓ ԵԻ ԿԱԿԱՕ ՖՐԱՑ

1—20

Պ ա տ ր ա ս է գալու մասին մամուլի տակից Ս. Ա.լիխանեանի շարադրութիւնը. Երեսունչորրորդ, ողբերգութիւն չինգ արարուածի մէջ, ռուսերենով գրած: Գինն է երկու րուբլի: Գրավաճառները պահանջելով մինչև Յարիւր Յատոր ունեն 10% զիջումն. իսկ աւելի—20%: Փոշու ծախսը Յեղինակը առնում է իր վրա:

Յանկացողները կարող են դիմել ուղղակի Յասցէով:

Въ Майкопъ, Кубан. обл. Мировому Судьѣ 1 Участка, Николаю Іосифовичу Алиханову. 1—5

Վ լադիկավկասեան Օղիի գործարանը պահնա ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒՒ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվելին ծախվել ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ Հետեւեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԳ: Ն իշը ամանով արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս չիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., կ., ամէն այլ տեսակ օղիներ առանձին յայտակ ունենալ Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զիջումն է անելում: Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հայկ ՍԱԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԻ ամենալաւ գործարաններից մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Պ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օգնների գները կարող է տեղեկանալ ուսումնասիրելու համար, որ գտնվում է «Մ ա ր ի ա մ ե ա ն դ պ ր ո ց ի մ օ տ, Вахтангская улица,» № 32.

4—10

Իր յատկութիւններով մարմնի մասերի մանուածոյ ոսքի մասերից քրտինքից առաջ եկած փտուքին զգեստները յաճախ նեխը.

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անուշով, ծախվում է Եւրոպայի բոլոր մեծ քաղաքների դեղատների և դրօգիստների մօտ: Գլխաւոր դէպօ Նիւթի Տնարող Ֆարմացիի մագազինում Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ դեղատան մէջն է գտնվում, Վարշավայում, Էլէկտօրալնի փողոց, № 35, Գալմանների մեծ արկղիկը արժէ Վարշավայում 50 կոպ., աւելի փոքրը 30 կ., Պէտք է ըզգուշանալ խարդախութիւններից:

21—25 Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ (1

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՈՆՖԻԿՏՆԵՐԻ, ՊԵՐՕԺՆԻ, ՍՈՒԻՍԱՐԻ գանազան տեսակի, մարտրի, և ընտիր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՈՆՖԻԿՏԻ, և ամեն տեսակ կանդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվեն ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտաբար. ցանկացողը կարող են դիմել ինձ հետեւեալ հասցէով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХПАЗАРОВУ. ПА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ. փոստային կոնֆէկտ պատրաստների ճանապարհածախսերը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Ախինազարեանց.

13—50

ՆՈՒՐ ՀԱՅՆԻՒՆ

ՖԻԼԻՊՕՎԻՉԻ ԵՒ ԸՆԿԼՈՒՄԱՆՑԻՆԵՐԻ չորս ամսվայ գործունէութեան հետեւանքները: (Առանձնապէս լուսանկարի համար կառուցած շինութեան մէջ): Պօլօվինակի փողոց, առն Կ. Եա. Չուբալովի, Թիֆլիսի կըլուխի մօտ: Բաց է ամեն օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 7 ժամը:

3—10

Դ ա ս ե ր ն ե կ ան մամուլի տակից և վաճառվում են Կ ե ն տ ր օ ն ա կ ան և Ջ. Գ ր իգ ո ր ե ա ն ց ի գրավաճառութիւններում Ս. Մանդինեանի հետեւեալ դասագրքեր.

1. Ագգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (ա. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ագգային Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

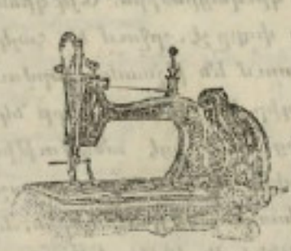

Կ. ՊՈՆՅԵՐ, ՏՏԱՐԱՆ ՍՊՑԱՑ ՓՈՂՈՑ տուն ՉՈՒՐԱԼՕՎԻ: Եկող ձմեռվայ սեզոնի համար առաջարկում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՁԻՈՒԻ և ՕՏԱՐԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրոպական առաջնակարգ ԳՈՄԲՈՒԼՅԱՏՈՐՆԵՐԻՑ, ամենանոր ՁԵՒԵՐՈՎ, չափազանց էժան գներով, այսինքն: Ձեռքի մեքենաներ 12—5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

9—52

Дозволено цензурою Тифлисъ, 23 Сентября 1880 г. Տպարան եղբայրք Դաւթեանցների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 171 Սեպտեմբերի 28 (Հոկտեմբերի 10) 1880 Սեպտեմբերի 28 (Հոկտեմբերի 10) № 171

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ".

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Լրագրութեան նշանակութիւնը: — Ն ե ր ք ի ն տ ե ս ո ւ թ ի ւ ն: Նամակ Լօռուց: Նամակ Ալէքսանդրապօլից: Նամակ Վերին-Ագուլիսից: Նամակ Ախալցխայից: Նամակ Հին-Նախիջևանից: Նամակ Գանձակից: Ներքին լուրեր:—Ա ր տ ա ք ի ն տ ե ս ո ւ թ ի ւ ն: Տօմսային ցոյց: Միացեալ Նահանգների մէջ ...: — «Մշակի» հեռագիրներ: — Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Կան րօպէներ, երբ անելորդ է յիշեցնել մարդիկներին իրանց պարտաւորութիւնը լրագրական խօսքի միջոցով, ինչքան էլ բարձր լինէր լրագրութեան նշանակութիւնը: Մեր հակառակորդները, «Մեղու» և «Պսակ» կամենում են մեզ բացատրել լրագրութեան բարձր, վսեմ նշանակութիւնը: Բայց ինչ որ իրանք մեզ են ասում, խակապէս նրանց է վերաբերվում:

«Մեղուն» իր բաց նամակի մէջ զրպարտում է մեզ որ մենք կեղծ նամակներ ենք տպում, այն ինչ մեր բոլոր թղթակիցների իսկական անունները մենք շատ հեշտութեամբ իսկոյն կարող էինք յայտնել, եթէ նրանք իրանք այդ կամենային: Երկու լրագիրների մէջ ծագած պօլէմիկի ժամանակ «Մշակի» ոչ մի թղթակցութիւն հնարված չէր, ոչ մինը գրված չէր խմբագրութեան մէջ: «Մեղուն» չէ բաւականանում մեզ զրպարտելով, այլ յանդգնում է յարձակվել մեզ վրա, բացատրելով մեզ թէ որքան մեծ յանցանք է կեղծ նամակների ստեղծելը: Ամենակեղտոտ, վիրաւորիչ կերպով Թիֆլիսի հայ ինտելիգէնցիայի օրգանը համեմատում է կեղծ նամակներ ստեղծողներին անպիտան գողերի, վաչխառուների, սուտ թղթադրամ շինողների, կեղծ վկայութիւն տուողների հետ և այլն:

Այո, կեղծ նամակ ստեղծողները նոյնքան մեծ յանցաւորներ են, որքան վերև յիշված այդ բոլոր յանցաւորները:

Բայց բանից ինչ է դուրս գալիս. «Մեղուն» այդ բոլորը գրել է, նրա համար որ ծածկի իր սեփական յանցանքը, որովհետև նոյն համարում ինքն ճշմարիտ տպում է մի կեղծ նամակ Ամիրխանեանցի անունով, որով շօշափվում է ամենաանվայել կերպով Ամիրխանեանցի պատիւը, վնաս է հասցնում նրա գործունէութեանը, նրա կեանքի անդորրութեանը, գրգռում է նրա դէմ ամբոխի մոլեռանդութիւնը, առուր է գցում Ինդրկովկասի հայերի մի ամբողջ աչագին խմբի, հայ աւետարանականների վրա...

Եւ ճշմարիտ, այդ տեսակ հանգամանքներում աւելորդ է լրագրական պօլէմիկը, անզօր է մամուլի խօսքը, որքան էլ մեծ նշանակութիւն ունենար լրագրութիւնը: Այդ տեսակ հանգամանքներում, այսինքն կեղծ նամակներ տպելու յանցանքի դէմ հնարաւոր է միմիայն օրէնքի դատաստանի միջոցով բացատրութիւն պահանջել:

Եւ չը պէտք է մոռանալ որ Ամիրխանեանցի յանցանքը այստեղ կրկնակի է. մէկը որ նա ստեղծում է և տպում է մի կեղծ նամակ, որի նպատակն է սարսափելի վնաս հասցնել մի մարդուն և մի սկզբունքին և երկրորդ՝ որ նա նոյն իսկ այդ իր յանցանքը ծածկելու համար, մեղադրում է ուրիշին, թէ նա է կեղծ նամակներ ստեղծողը և իբր թէ արդար վրդովմունքով, ազնիւ մարդու զայրացմամբ, դըրօշմում է ամօթի դրօշմով ուրիշի արածը....

Ուրեմն ո՛ր աստիճանի անբարոյականութեան է հասած ողորմելի հայոց մամուլը: Այն մարդը որի համար սովորական բան է կեղծ նամակներ շինելու յանցանքը, այդ տեսակ մարդ շատ հեշտութեամբ, ի հարկէ, կարող է ժամանակով անցնել և դէպի ուրիշ աւելի խոշոր յանցանքներ....

Բայց ամենատխրականն այն է որ այդ տեսակ մարդիկ դեռ երես ունեն խօսել բարոյականութեան վրա և ուրիշներին մեղադրել:

Այո, կան հանգամանքներ, որտեղ լրագրութիւնը անզօր է: Այդ տեսակ հանգամանքներում լրագիրը պիտի լռէ և խօսէ դատաստանը, լրագրական ապարդիւն վէճի տեղը պէտք է բռնի դատարանը:

Եւ ճշմարիտ, ինչ երաշխաւորութիւն կայ խաղաղ քաղաքացու համար, եթէ կեղծ նամակներ ստեղծելը սովորական կը դառնայ մեր մամուլի կողմից: Այսօր Ամիրխանեանց, վաղը մի ուրիշը զոհ կը դառնայ մամուլի անսանձ կրքերի: Եւ ահա, մի նոր, կատարելապէս անբարոյականացնող ոգի կը սկսէ տիրել մեր լրագրութեան մէջ: Մինը միւսից օրինակ կառնեն և այլ ևս ոչինչ երաշխաւորութիւն չի լինի, ոչ ոքի համար, որ և զաւառական թղթակիցները իրանց անձնական թշնամուն վնաս հասցնելու նպատակով, չեն դիմի նոյն միջոցներին, կեղծ նամակների բատեղծելուն:

Եւ այն ժամանակ լրագրութիւնը փոխանակ բարոյականացնող միջոցի, կը դառնայ ամենաանբարոյականացնող հասարակական միջոց:

Այդ տեսակ հրէշաւոր ուղղութեանը վերջ դնելու համար, նրան սանձահարելու համար միմիայն մի ելք կայ,—այն է գիմել օրէնքների արդարադատութեանը:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԼՕՌՈՒՑ

16 սեպտեմբերի

Լօռու ամենայետին և չքաւոր գիւղերից մինը Լօռու-բերդ անուանած փոքրիկ գիւղն է: Այդ այն բերդն է, որ քանի մի հարիւրեակ տարի առաջից առաջ հսկայի պէս պաշտպանելիս է եղել իր ամուր գաշտերում շինված հաստ պատերի մէջ լռեցյիներին արիւնարբու Հասանխանի բարբարոսութիւնների դէմ: Այսօր Լօռու իշխանների արիւնով շաղախված այդ հնադարեան բերդից միայն նրա պարիսպների կիսակործան հետքերն են նշմարվում, որոնք նայողին աւելի շատ են պատճառում, քան ուրախութիւն:

Այստեղ այժմ բնակվում են մի քանի հայ տներ որոնք պարապում են երկրագործութեամբ և անասնապահութեամբ:

Գիւղից հարաւ-արևելեան կողմը ձգված ընդարձակ դաշտավայրի վրա իսկոյն մարդու աչքին է ընկնում մի կոնաձև բարձր բլրակ, այդ սուրբ Սարգիս անուանած ուխտատեղին է: Հետաքրքրական է դրա տեսարանը մանաւանդ տօնի օրը, եր հեռու բլրակի շուրջ ամեն մի ծառի տակին ցրուեալ արտօրայների միջին ուխտաւորները խումբ խումբ ժողոված ընծ են անում զուռնայով և ամեն մի խմբի միջից բարձրանում է ոչխարների, մատաղների թանձր ծուխը. միւս կողմն էլ ուխտաւոր հարսներ և աղջիկներ, դոյնզգոյն շորերով զարդարված, բարձրանում են բլրակի ծայրը օձապտոյտ ճանապարհով դէպի ուխտատեղին:

Բլրակի ծայրին բացի մանր աւերակներից կայ և բաւականին մեծ, սևացած սրբատաշ քարերից մի աւերակ, առանց առաստաղի: Շինութեան հարաւային կողմի ճակատի վրա դեղնագոյն քարի վրա հայերէն տառերով գրված մի քանի տող գրութիւն կայ: Տէրտէր տիրացու Սարգիսը ինձ ասաց որ դա ամբար էր հացի, միայն թէ այդ փոքր ինչ ինձ կասկածելի է թւում, որովհետև շատ գեղեցիկ շինութիւն է և աւելի նման է մի վանքի, քան ամբարի:

Նոյն իսկ ուխտատեղում մի փոքրիկ խորան կայ, ուր թաղած են սուրբ Սարգսի մասունքը:

Սա Լօռու մեծ ուխտատեղերից մինն է. նա տարեկան մօտ 300 րուբլի արդիւնք ունի:

Որքան մեզ ուրախալի էր տեսնել այդ տեղ բազմաթիւ ժողովուրդ հեռաւոր գիւղերից եկած, իրանց կրօնապաշտական պաշտամը կատարելու, այնքան և տխրալի էր երբ տիրացու Սարգիսը յայտնեց ինձ որ այդ բոլոր արդիւնքը գնում է Թիֆլիս Ներսիսեան ուսումնարանը: Զարմանալի իրողութիւն,—ինչու պէտք է Ներսիսեան ուսումնարանը վնայ, քանի որ ուխտատեղւոյ մերձակայ գիւղերը աւելի կարօտութիւն են զգում ուսումնարանի, քանի որ այստեղի մատաղահաս մանուկները զուրկ են մնում իրանց մայրենի լեզուի ուսումից:

Տօնի օրը Ջալալ-Օղլիցի և Գարգարեցի երիտասարդները մեծ անկարգութիւններ են անում — միմեանց վրա ատրճանակներ արձակում, միմեանց չիս կուտում, միմեանց ծեծում, հարբած չխարշաւ անում, որպէս զի իրանց և ձիաների քաջութիւնները ցոյց տան, բայց շատ անգամ կամ իրանք են վնասվում, կամ կանանց են զգում ձիաների ոտքի տակ և ջարդ ու բուրդ անում: Այս տարվայ տօնին մի շուլավերցի պարոն եկել էր և կամենալով ուխտաւորներին ցոյց տալ իր քաջութիւնը, ձիուց վայր ընկաւ և ոտը կոտրեց:

Կ. Շախատունեանց

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

Սեպտեմբերի 15

Վերջին ժամանակ «Մեղուի» և «Մշակի» մէջ վիճաբանութիւն ծագեցաւ կրօնի և խղճի ազատութեան մասին: «Մեղուն» հաստատում է, որ հայերից պահանջված կրօնի ազատութիւնը չարաղանց է և հաւասար է անտարբերութեան պահանջելուն դէպի իրանց ազգային եկեղեցին, որով պիտի թոյլ տրվէր աւետարանականներին և այլոց մանելու հայ եկեղեցին և այն տեղից յափշտակելու միամիտներին: Յետոյ աւելացնում է թէ հայ լուսաւորչական եկեղեցին է եղել ազգի պահպանողն, ուստի և է: Բայց ինչ որ եղել է, չէ նշանակում որ հիմայ էլ կայ: Յետոյ գալով ազգութեան խնդրին, հաստատեցնում է, որ կրօնը ազգութեան յատկա-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՊԱՏՄԱԿԱՆ Վ. ՍԱՀԱԿՅԱՆԻՑ

9. Պատանեկան

Նեղսիրտ տղոց հետ վ. Սահակյանը, երբ նրանց հարցնում էին, թե ինչ է նա ուզում լինել, երբ մեծանա, միշտ պատասխանում էր, թե ուզում է ծովային հրամանատար լինել, որովհետև ծովային հրամանատարը ամենից շատ է ճանապարհորդում, ամենից շատ է տեսնում աշխարհի զանազան երկրներ, ամենից շատ է հանդիպում զանազան ազգերի մարդկանց, ամենից շատ է ծանոթանում նոր բաների հետ։

Երբեմն էլ նա ասում էր, թե ուզում է ճանապարհորդ լինել, որովհետև ճանապարհորդը ամենից շատ է տեսնում աշխարհի զանազան բաներ, ամենից շատ է ծանոթանում նոր բաների հետ։

Երբեմն էլ նա ասում էր, թե ուզում է գրող լինել, որովհետև գրողը ամենից շատ է գրում։

Ինչպես տեսնում եք, նա չէր ուզում ոչ ոք լինել, որովհետև ոչ ոք չէր ուզում նրան ոչ ոք լինել։

Ի վերջո նա ասաց, թե ուզում է ուսուցիչ լինել, որովհետև ուսուցիչը ամենից շատ է սովորեցնում։

Ուսուցիչ լինելու գաղափարը նրան ամենից շատ դուր եկավ

Fonds A.R.A.M

ՊՈՏԱՆԻ ՁՈՒՆԸ

Կոչվածի ձեռ վիպակի ծրագիրը։

— Ոմանք չեն ուզում հավատալ, որ ներկա ժամանակներում էլ կարելի է գրել վեպեր։ Ուրիշներ էլ կարծում են, թե վեպերի ժամանակը անցել է, ներկա ժամանակում վեպ գրելը անհնարին է։ Ես ինձ համար այդ կարծիքներից ոչ մեկին չեմ հավատում։ Ես կարծում եմ, որ վեպերի ժամանակը չի անցել, որ ներկա ժամանակում էլ կարելի է գրել վեպեր, միայն թե վեպը պետք է ունենա իր մեջ ներկա ժամանակի ոգին, ներկա ժամանակի կյանքի պատկերը։ Ես կարծում եմ, որ ներկա ժամանակում վեպ գրելու համար պետք է ունենալ ոչ միայն ներկա ժամանակի կյանքի ճանաչողություն, այլև պետք է ունենալ ներկա ժամանակի կյանքի ըմբռնողություն

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա՛ն ա ր օ ն ա կ ան Գ ր ա վ ա ճ ա ռ ա ն ո ց ի Հ ր ա տ ա ր ա կ ու թ ե ա մ բ այ՝ օրերս լոյս տեսան Սանփետերպուրգի աշխատասիրած «Սկզբունք քրիստոնէական ուղղափառ Հաւատոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ» դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը հետևեալ յաւելուածներով. Համար. 11. Ծակոք Նահապետի երկրորդ տպագրութիւնը հետևեալ յաւելուածներով. Համար. 11. Ծակոք Նահապետի որդիքը. 12. Յովսէփը բանտում. 13. Յովսէփի փառքը. 14. Յովսէփի եղբայրները գալիս են Եգիպտոս. 15. Յովսէփի եղբայրների երկրորդ դալուստը Եգիպտոս, 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Յովսէփին. 17. Ծակոբի Եգիպտոս տեղափոխուիլը:

Ա՛ղօթք վասն Թագաւորի «Խաչի քո Քրիստոս», «Աչքոյ կանգնեցաւ և Լծմիածինն ի Հօրէ» շարականները գտաւորված են իրանց տեղերում պատմութեան իմաստին համաձայն: Նկարագրութիւն ոտնատակի Հանդէսի ու Յիսուսիկութիւն ի պատիւ սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի տահմանուած ութների: Գինը ըստ տառիճոյն 50 կոպէկ է:

Վ երջապէս Հարցմունքները, որոնք տառիճն տպագրութեան մէջ գետեղուած էին իւրաքանչիւր յօդուածի ներքոյ, այժմ ամփոփուեան կրքերի վերջումն առանձնապէս:

—

Մ ամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառւում է նոյն դրավաճառանոցում «Նոր դասագիրք Թուաբանութեան» Գ. Վարձելեանի, գինն է 70 կոպէկ:

—

		Р.	К.
1.	Ժողովրդական այբբենարան	—	5.
2.	Տէր-Ղևոնդեան Մայրենի լեզու ա. մ.	—	35.
3.	— — Մայրենի լեզու բ. մ.	—	40.
4.	— — Մայրենի լեզու գ. և դ. մ.	—	70.
5.	Ազգասէր ուսումն Մայրենի լեզուի	—	15.
6.	Ս. Մանդինեան Նահապետական և Հայր. աշխար.	—	60.
7.	— Ազգային բնաւանեկան աշխարհ ա. մ.	—	25.
8.	— — Դիւցազանց. աշխարհ	—	30.
9.	— Ազգ. ու բնաւան. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ	—	70.
10.	Տէր-Պետրեան գասագիրք ռ. լ. Русское Слово	—	45.
11.	Ա՛յվազեան Գ. Ա. Ե. Նախակրթանք հ. լեզուի մ. ա.	—	40.
12.	Եզիպտ, պատմութիւն Վարդանանց	1.	—
13.	— Նոյն հատարակ կազմի վրա	—	20.
14.	Տէր-Յարգսեան Հայերէն վիճակագրութեան օրինակ.	—	20.
15.	Գալուստեան Քերականութիւն Մայրենի լեզուի	—	50.

Վ երոյիշեալ գրքերի գնողները «Կենտրոնական գրավաճառանոցից» նշանաւոր զիջումն են առնում:

Մ ախվաճ է մի ՏՈՒՆ ԱՑԳԻՈՎ ևի ԲԱՀՈՎ 450 սաժ. մեծութեամբ. գտնվում է ՎԵՐԱ, ԱՐՋԱՆԻ ՁԱԽ ԿՈՂՄԸ, բարձրութեան վրա: Բացի այդ նոյն տեղը ծախվում է 1000 սաժ. ՀՈՂ. միասին և մաս մաս:

1—3

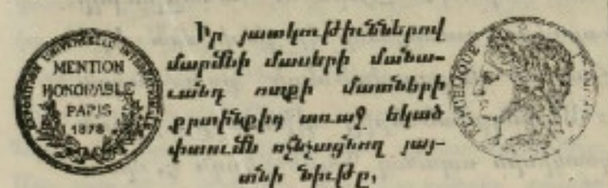

Իր յատկութիւններով մարմնի մասերի մանաւանդ ոտքի մատների քրտինքից առաջ եկած փտումն ոչնչացնող յայտնի նիւթը,

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անուանով, ծախվում է ներօպայի բոլոր մեծ քաղաքների դեղատներում և դրօգիստների մօտ: Գլխաւոր դէպօ նիւթի հետևող Ֆարմացեի մագազինում Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ դեղատան մէջն է գտնվում, Վարշավայում, Էլէկտորալնի փողոց, № 35. Գալմանինի մեծ արկղիկը արժէ Վարշավայում 50 կոպ., աւելի փոքրը 30 կ., Պէտք է ըստ դուշանալ խարդախութիւններից:

21– 25 Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ (1

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ տատվեցաւ ՇՕԿՕԼԱԴ ևի ԿԱԿԱՕ ՖՐԱՑ

2 - 20

«Դպրոց Նէլսըն Ամերիկացւոյ խորհրդածութեան» բաժանորդագիր Գործակալներից՝ խնդրում եմ մինչև ամսոյս 30-ը աշխատանն ուղարկել բաժանորդագրութեան թերթերը հանդերձ գրամօք՝ տպագրելու համար:

Դրիգոր Քահանայ Մանդակունի

2—5

Սեպտեմբերի 27-ից սկսած, ժամը 10-ից առաւօտեան, ամեն օր, բացի ոտն օրից, լինելու է ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԿԱՆ ԱՃՈՒՐԴ կօշնիական և պատրօնօմիական տպրանքների վրա անկարող պարտապանների, Ց. և Ե. ՋԱՆԶՈՒՂԱՋՕՎՆԵՐԻ մագազինից, մաս մաս և ազատ դներով, դնահատութենից յետ, Գօլօվինսկի պրօսպէկտում գտնված մագազինում, Մուխրանսկու տանը:

Երդուեալ հոդաբարձուներ Ա. Ստեփանօվ, Բ. Սակուլօվ.

1—4

ՎԱՂԳԻՍԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ ՕԳԻՒ դործարարհաճեաց ԹԻՖԼԻՍՑԻՄ ՇԱՈՒԻՐ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվելոյն ծախվել ամենալաւ մաքրված ՕԳԻՆԵՐ հետևեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԳ: Շիշը ամենամեծ արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., կ., ամեն այլ տեսակ օգիներ առանձին գնով ունենն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զեղչութիւն է անվում: Օգիները պատրաստված են ամենալաւ հայի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և նրան յատկութեամբ ՄԱՑՐՍՔՈՂԱՔԻ ամենալաւ գործարաններից վառ շենն Գ. պ. գնողների ուշադրութիւնը գրաւնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օգիների պահեստը գտնվում է Միքայէլեան կամուրջի վրա, Յենտրալնայա հիւրանոցի տակ, Լիխատինսկու տանը, Վօրօնցովի արձանի դիմացը: 8—8 (2 շաբ.)

ՆՕՏԱՐԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Ե ր կ ու շ ա բ թ ի. Դ ա վ ր օ ն ա կ ի կանանց և մանկարարձական հիւանդ. Լ ի ս ի ց կ ե վ և Գ օ ր ա լ ե վ ի ց ներքին հ., Ֆ ի ւ չ ա ր ե ա ն ց խերուրգիական և աչքերի հ., Շ ա ե մ բ օ ր ա կ ի վէներական և կաշու հ.:

Ե ր ե ք շ ա բ թ ի. Մինկեվիչ խ ի ր ու ր գ իական հ.. Մ ի ր օ շ ն ի չ ե ն կ օ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կ ր ի գ ե ր ներքին և երեխաների հ., Լ ի ս ի ց կ ե վ ներքին հ., Բ ա խ ո ւ ա վ մանկարարձական, կանանց և երեխաների հ.:

Չ ո ր ե ք շ ա բ թ ի. Լ ի ս ի ց կ ե վ ներքին հ., Շ ա է յ մ ր օ ր ա կ ի վէներական և կաշու հ., Ա ս ա ո ւ ա ծ ա ս ո ւ ր օ վ կանանց հիւանդութիւնների:

Հ ի ն գ շ ա բ թ ի. Դ ա վ ր օ ն ա կ ի մանկաբարձական և կանանց հ., Մ ի ր օ շ ն ի չ ե ն կ օ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լ ի ս ի ց կ ե վ ներքին հ., Ֆ ի ւ չ ա ր ե ա ն ց սիրելեան և սեռական օրգանների հ.:

Ո ւ ր բ ա թ ի. Մ ի ն կ ե վ ի չ խ ի ր ու ր գ իական հ., Լ ի ս ի ց կ ե վ ներքին հ., Բ ա խ ո ւ ա վ մանկարարձական, կանանց և երեխաների հ., Շ ա է յ մ ր օ ր ա կ ի և Ա ս ա վ ա ծ ա ս ո ւ ր օ վ ներքին և կաշու հ.:

Շ ա բ ա թ ի. Կ ր ի գ ե ր ներքին և երեխաների հ., Լ ի ս ի ց կ ե վ ներքին հ.:

Առաջարկում Օբրեխտա ազգատ հիւանդաններին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է իր տանը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկարարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցկի:

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՄ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՕՆՖԼԿՏՆԵՐԻ, ՓԵՐՕԺՆԻ, ՍՈՒԻՍԱՐԻ գետապատ տեսակի, մուրաբի, և բնաւոր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԼԿՏԻ, և ամեն տեսակ կոնդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտարար. ցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետևեալ հասցէով, Ъ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШ ВСКАЯ ПЕКАРНЯ. փոստային կոնֆլկտ պատուիրողների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Հախնազարեանց.

14—50

ՆՈՐ ՀԻՆԴԻՒՆ

ՖԻԼԻՊՕՎԻՉ ևի ԸՆԿ. ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻ չորս ամսվայ գործունէութեան հետևանքները: (Ընտանեպատ լուսանկարի համար կատուցած շինութեան մէջ): Գօլօվինսկի փողոց, տուն Կ. Կա. Չուբալօվի, Թիֆլիսի կըլուխի մօտ: Բաց է ամեն օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 7 ժամը:

5—10

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառւում են Կենտրոնական և Ջ. Գրիգորեանցի գրախանութներում Ս. Մանդինեանի հետևեալ դասագրքերը.

1.	Ազգային Ընտանեկան աշխարհ և Այբբենարան (ա. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . .	25 կ.
2.	Նոյնը ուսուցչին (նմար բացատրութիւններով հանդերձ)	75 կ.
3.	Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք)	30 կ.
4.	Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն)	65 կ.

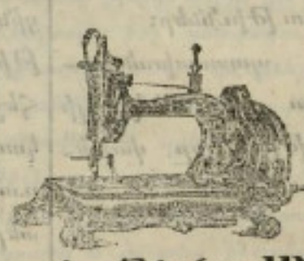

Կ. ՊՈՆՅԵՐ ՏՏՄՄՆՈՑ ՍԿՅԱՆ ՓՈՂՈՑ տուն ՉՈՒԲԱԼՕՎԻ ևկող ձրամեռվայ սեզօնի համար առաջարկում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՉԻՒՐԻ և ՕՏԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրօպական առաջնակարգ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՑ, ամենանոր ՁԵՒԵՐԻ, չափագանց էժան գներով, այսինքն: Ձեռքի մեքենաներ 12—5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

11—52

Дозволено цензурою Тифлисъ, 27 Сентября 1880 г. Տպարան եղբայրք Դաւթեանցների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 172 Սեպտեմբերի 30 (Հոկտեմբերի 12) 1880 Սեպտեմբերի 30 (Հոկտեմբերի 12) № 172

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւնները ընդունվում է առանձին տեղում։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
հրատարակչատան 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Սովը դեռ չէ անցել։ — Նոր Բայազէտից։ Նամակ Ախալքալաքից։ Նամակ Նոր-Բայազէտից։ Նամակ Ղարաքիլիսից։ Նամակ Բաֆուտից։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր։ — Արտաքին տեսութիւն։ «Հ Ճօ Բր...» լրագրերը հայերի մասին։ Թիւրքիա։ Սպանիա։ — «Մշակի» հեռագիրներ։ — Յայտարարութիւններ։

ՍՈՎԸ ԴԵՌ ՉԷ ԱՆՑԵԼ

Ընչ սովը, որ այդքան մեծ կատաղութեամբ սիրում էր անցած ձմեռը Թիւրքաց Հայաստանում, ինչպէս երևում է, դեռ և կատարելապէս անհետացած չէ։ Ոչ թէ միայն ամբողջ աշխարհի հայերը, բայց և արևմտեան Եւրոպան և Ամերիկան, պաշտօնական, և ոչ պաշտօնական Ռուսաստանը մասնակցեցին նուիրատուութիւնների մէջ սովեալ հայերին օգնելու համար։ Հատուկն է յիշել մեր թագաւոր Կայսրի ձեռքով յօգուտ թիւրքաց Հայաստանի սովեալների շնորհված գումարը, Եւրոպայի զանազան ընկերութիւնների, հասատատութիւնների և մանաւոր անձերի կողմից նոյն նպատակով ուղարկված դրամները, ռուս, գերմանացի, հրէայ, ֆրանսիացի, անգլիացի, թուրք, պարսիկ բազմութիւ ազգանունները, որոնց անդադար հանդիպում էինք յօգուտ մեր եղբայրակից սովեալների նուիրատուութեան ցուցակների մէջ,—որպէս զի համոզվենք թէ որքան մեծ էր այն համակրութիւնը որ ցոյց տուեց ամբողջ քաղաքակրթված աշխարհը դէպի հայոց ազգը։

Ռուսաց մամուլի ամենանշանաւոր թերթը, «Голосъ» լրագիրը մինչև այժմ դեռ և շարունակում է նուիրատուութիւններ ժողովել յօգուտ թիւրքաց Հայաստանի սովեալների։

Ժամն անցաւ, հասաւ գարունն ու ամառը։ Ոմանք հանացած էինք, որ աջող հունձքի պատճառով սովը այլ և չի կրկնվի։

Բայց դժբաղդաբար այդպէս չէր։ Կ. Պոլսից և թիւրքաց Հայաստանից ստացած մանրամասն տեղեկութիւնները մեզ տեղեկացնում են որ սովը Հայաստանում դեռ և շարունակվում է։ Այն տեղեկութիւնները կարդում ենք և Կ. Պոլսի Հայոց լրագիրներում։ Օրինակ Կ. Պոլսի մէջ հրատարակվող Հայոց «Լոյս» լրագիրը, սեպտեմբերի 3-ի իր համարի մէջ տպել է մի հրաւէր սովելոց օգնող կենտրոնական մասնաժողովից, որի մէջ դիմելով հայ հասարակութիւններ, խնդրում է շարունակել նուիրատուութիւններ անել յօգուտ սովեալների։ Ներքը Հայաստանում այս տարի այնքան աջող չեղաւ, որքան ապատում էին, իսկ որտեղ աջող եղաւ, այնտեղ դաշտերը այրվեցան և կողոպտվեցան քիւրդերի և այլ ասպատակային ցեղերի ձեռքով։

Կ. Պոլսի կենտրոնական մասնաժողովը իր թէ մասնաւոր նամակներում և թէ պաշտօնական շրջաբերականների մէջ, շնորհակալութիւն է յայտնում ռուսահայերին իրանց արած օգնութեան համար և խնդրում է դարձեալ շարունակել իրանց ազատ նուէրները։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

Սեպտեմբերի 17

Թէև մեր համաքաղաքացիք սրանից մի քանի ամիս առաջ ինդրագրով դիմեցին Նորին օծութեանը հայոց Կաթողիկոսին, որ նա բարեհաճի Ախալցխայի Ս. Փրկիչ եկեղեցու կալուածների եկամուտից 2000 րուբլի յատկացնել մեր դպրոցներին, բայց մինչև ցայժմ ոչինչ հետևանք չէ ստացված և մեր հոգևորականները այժմ ստիպված են 1880 81 ուսումնական տարվայ համար յատկացնել ծախսելու, փոխանակ նախորդ տարվայ 5000 րուբլուն, պակաս քան 4000 րուբլի։ Ներկայ ուսումնական տարվայ համար հրաւիրված են Թիֆլիսից նոր ուսուցիչներ։

Անցեալ օդոստոսին մեր երիտասարդներից մի քանիսը մի ներկայացումն տուին յօգուտ տեղական ընթերցարանի։ Ներկայացրին «Վարդան Մամիկոնեան» ազգերդութիւնը և «Թատրօնաշէնն» վոդեվիլը։ Ներկայացման զուտ արդիւնք դոյացաւ 41 րուբլի։

Վերջին ժամանակ մեր քաղաքում գողութիւնները և աւազակութիւնները բաւականին շատացան։ Մի ամսվայ ընթացքում կողոպտել են կամ կամնցել են կողոպտել 5 եկեղեցիներ, որոնց 4-ը գիւղերում, իսկ մինը քաղաքիս ուսումական եկեղեցին։ Բացի դրանից մի քանի կրպակներ և տներ կողոպտեցին։ Զարագործները յայտնի չեն։

Մեր քաղաքացիք ի յիշատակ 25 ամեայ գահակալութեան Ն. Ս. Ամենապատիւ Աղէքսանդր Բ. Կայսեր, տնօրինել էին երկու չքաւոր երեխաներ ուղարկել քաղաքի հաշուով, Թիֆլիսի Ալէքսանդրեան ուսուցչական ուսումնարանը ուսանելու, բայց այդ ուսումնական տարին սկսվեցաւ, և այդ մասին մոռացվեցաւ։

Մեր քաղաքի պարտէզներից մինը, անցեալները մի փղոցիկ միջոց է դրել գնում իր փչացած ապրանքները ծախելու համար։ Այդ միջոցին ալիւրը ծախվում էր քաղաքում 2 ր. 40 կոպէկով. մեր պարոնը յայտարարութիւն է տալիս փողոցներում, որ նա ալիւրը ծախում է 2 րուբլով, հացը էժանացնելու նպատակաւ։ Հարկաւոր չէ ասել, որ ամենքը շտապում են գնել ալիւր նոյն պարոնից։ Բայց յայտնվեցաւ, որ այդ ալիւրը սաստիկ դառնաշամ է և փչացած, որ ուտել անկարելի է։ Մեր պարոնը հազիւ ազատվեցաւ պատասխանատուութիւնից։ Թողնում ենք ընթերցողին գտնել այդ պարոնի վարմունքը, որ իր մի քանի պուդ փչացած ալիւրը հատացնելու համար, չէ վարանում վնասել հասարակաց առողջութեանը։

Անցեալ օր մեր քաղաքային պարէտը պատահեց մի շատ խայտառակ անկը։ Տեղոյն ատր- Ց. և Սուլդայ գիւղի տէր-Ս. քահանաները չէր գիտեմ ինչ պատճառով քիչ էր մնում միմեանց թակէին։ Նորա միմեանց հայհոյում էին այնպիսի փողոցային յիշողութիւնով, որ համեստութիւնը չէ թոյլ տալիս արտատպելու։ Ազատ միրտում էին միմեանց «էշ», «իշի պուճ» և այլ այդ տեսակ ածականներով։ Թէ հայերի բազմութիւնը և թէ բազմաթիւ դիւանապահներ հանդիսատես էին լինում այդ խայտառակ անկին։ Թէ այդպիսի անարժան հոգևորականները ոչքան ատոյգնում են մեր ազգի պատիւը օտարաց առաջև թող նամակ եմ դատել ընթերցող հասարակութեանը։ Ժամագործաբար մեր գործակատար Խարէն ա. քահ. Բազրեանցը ուշադրութիւն չէ դարձնում այդպիսի զզուելի երևոյթների վրա։

Ինչպէս պ. Տայքեցին գրում է Ախալցխայից № 153 Մշակի) նկեղեցական գիւղերը Խարէն ք. Բազրեանցը տուել է 560 սօմար ցորեն և գարու կապալաւ, (վերջին 60 սօմարը յիշեալ քահանան աւելացրել է, ի նկատի ունենալով ժողովրդի անբարեկեցութիւնը) այն ինչ այդ գիւղերից տասանորդ է առացվել անցեալ 1879 թուին, չը նայելով տարվայ անպտղաբերութեանը, ասելի քան 900 սօմար գարի ու ցորեն։ Իսկ այս տարի ակնկալիք կարող է լինել 1400—1500 սօմար ցորեն ու գարի։ Ցարդս քահանան մի ջէրից միւսն է լցնում, ինչպէս ասում են, որպէսզի իր անբարեկեցութեան եղբայրը ևս ընկերակից է կապալառուի հետ։

**

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷԹԻՑ

21 սեպտեմբերի

Ձեր չանգան «Մշակի» 134 համարում իմ ատած մի քանի նկատողութիւնները, որոնք վերաբերում էին Նոր-Բայազէտում հետապրատան և դեղատան չունենալու հարցերին։ Հասարակութիւնը ըմբռնելով դրանց անհրաժեշտութիւնը, օրերումս, տեղական ատիկանութեան միջոցով, կազմից ժողովրդական ժողովներ, որպէս զի բաղաքին պատկանող գումարից, որ գտնվում է Անդրկովկասեան Պրիկազում, առ հետապրական պէտերի կանգման և այլ պիտոյքների համար երկու հազար րուբլի, իսկ եթէ հետապրատան մուտքը չը լրացնէ նրա ծախքը, պակասորդը ընդունել քաղաքի վրա։ Մի և նոյն ձևն ընդունված է դեղատան մասին, միայն այն պայմանով, որ նրա գոյութիւնը պիտի պահպանվի նշանակված գումարի սահմանում։ Հասարակութիւնը իր այդ վճիռները, Երևանի նահանգական կառավարութեան սովորական ձեռքով, ներկայացրեց պ. Նահանգապետի անօրէնութիւնը և կարելի է յուսալ, որ նորին գերազանցութիւնը, յարգելով այդ անհետաձգելի խնդիրները, չի մերժի և կը տայ նրանց արագաշտաւ լուծում։ Գրեկազում գտնվող պրատպեխի դումարն է ընդամենը 24,637 ր.։

Վերջացնել վճիռների հետ միասին, մեր հասարակութիւնը կարտերց մի ուրիշ երկրորդ վճիռ, որով նպատակ ունի Նոր-Բայազէտում հիմնել ուսուցչական տարիներ մի ուղղափառ եկեղեցի, և որպէս մի և նոյն գումարից նորերել տաճարի շինութիւնը վեց հազար րուբլի։ Ուսուցչական հասարակութիւնը Նոր-Բայազէտում կազմում են ծառայող աստիճանաւորները և զօրքը, իսկ տեղական ազգաբնակութիւնը, որ բազկանում է մօտ հազար անից, ամբողջապէս հայեր են. կան նաև մի քանի մալականներ, որոնք, ինչպէս լսում է, պատրաստվում են Կաթոլիկ։ Հայերը դաւանութեամբ էլ կազմում են մեծամասնութիւն. դաւանական ազգաբնակութիւնը, բացի հայերից, բաղկացած է թիւրքերից, եզդիներից, զանազան ազանդների պատկանող մալականներից և յոյներից։ Թիւրքերը և յոյները աննշանաւոր տարր են կազմում. նրանք, բոլորն ի միասին վեր առած, չարիւր տուն հազիւ կը լինեն։ Բոլորն էլ պարապում են երկրագործութեամբ, իսկ յոյները մեծ մասամբ որմնադիրներ են։ Այդ վերջիններին «Միխանայի ծոցի անասնավարութեան գիւղ շինելուն պիտանացաւ է մերձակայքում գտնվող մարմարիոյ քարի հանքը, որ այժմ գաղարեցրած է։ Մեսաղի հանքեր չը կան, գոնչ նրանց դեռ անյայտ են, որովհետև այդ գաւառը դեռ հետազոտված չէ, իսկ հանքային ջրերի մէջ պակասութիւն չը կայ. նշանաւոր է Ալրիջում գտնվող թիռու ջուրը։

Մեզ աննման մեծ բաւականութիւն պատճառեցին պ. Նահանգապետի հրամանագրած կարգադրութիւնները՝ ունենալ քաղաքում, այլ և ամեն մի գիւղում հացի շտեմարաններ. սա մի գեղեցիկ միջոց է, որ կարող է ապահովել ժողովրդին չարչիների և ֆանգութեան վտանգի դէմ։ Խօսելով շտեմարանների վրա, չեմ ուզում լռութեան տալ և այն, որ Նոր-Բայազէտը դեռ շատ առաջ ունենալ է իր առանձին հասարակաց շտեմարանը, որ դադ է եղել անփոյթութեան, պահելով միմիայն մութ յիշողութիւններ, թէ այս ինչ, կամ այն ինչ պարոնը՝ որքան ցորեն է պահ։ Վատ չէր լինի, որ այդ տեսակ ցորենները ամբարվէին նոր բացվող շտեմարանում։ Մեզ մօտ շտեմարանների դոյութիւնը շատ և շատ օգտաւէտ է, մանաւանդ ամեն տարի գարնան ժամանակ, երբ երկրագործն ղգում է սերմացուի պակասութիւնը։

Մեր հասարակութեան շահերը պահանջում են ունենալ մի հասարակական կասսա, որտեղից նա չարիւրին 20% տալու փոխարէն, կարողանայ փող վերցնել ամենահեշտ պայմաններով. այս միտքը իրագործելու համար փողը պատրաստ է, միայն մնում է խնդրել կառավարութենից թոյլատուութիւն և Պրիկազից վեր առնել մեր քաղաքին պատկանող պրամոդլատը։

Հետքիններից կազմից Նոր-Բայազէտի գաւառը անշուշտեալ հարուստ է և արժանի է հետազոտութեան։ Բաց Պարաչիչադի վանքերից նշանաւոր են Գրիգոր Մագիստրոսի Մազրաձորում կառուցած մենաստանները, այլ և Մաղրայի, Գիւնեյի և Գոքչայի մաշտոցներում կան հին վանքեր, գերեզմանատներ, դեղեցիկ կերպով քանդակագործված խաչքարեր, քիչ չեն նաև բերդերի փլատակները։ Նշանաւոր է Նորագիւղի գերեզմանոցը, պակաս չէ և Զօղիկը, որը շեռուից տեսնողի վրա տարտամ է ձգում, և կարծել է տալի թէ զօրքեր են շարվել, իսկ նրա միջի գտնված մի քանի գմբէթները լրացնում են պակասող շքեղութիւնը։ Բայց ափսոս, որ այդ գերեզմանոցի խաչքարերը հանված են 1847 թուականներին և գործ են դրված Նոր-Բայազէտի Սառուցածին եկեղեցու շինութեան վրա։ Մի նոյն ճակատագրին ենթարկված է և Նոր-Բայազէտի Բերդի գլուխ կոչված բարձրաւանդակի վրա շինված գերեզմանոցը։ Այստեղ դեռ տեսնվում են բերդի պարսպի հիմքերը, կան

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑ

Գրեց Գաբրիել Զարդարեան

22-ին սեպտեմբերի

Երբեմն մարդկային բարեբաստութիւնը ոչ թէ միայն մարդկանց, այլ եւ ամբողջ ազգերու կեանքին մէջ կը ներկայանայ իբրեւ ինչ-որ անհասկնալի, խորհրդաւոր ուժ, որ կը ստիպէ մարդիկը եւ ազգերը ենթարկուելու իրենց ներքին կոչումին, ինչպէս ալ ատիկա հակառակ ըլլայ անոնց ընդհանուր ուղղութեան եւ ձգտումներուն։ Ասոր ամենէն ցայտուն օրինակը կը տեսնենք Կուսակի պատմութեան մէջ։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑ

Գրեց Գաբրիել Զարդարեան

22-ին սեպտեմբերի

Երբեմն մարդկային բարեբաստութիւնը ոչ թէ միայն մարդկանց, այլ եւ ամբողջ ազգերու կեանքին մէջ կը ներկայանայ իբրեւ ինչ-որ անհասկնալի, խորհրդաւոր ուժ, որ կը ստիպէ մարդիկը եւ ազգերը ենթարկուելու իրենց ներքին կոչումին, ինչպէս ալ ատիկա հակառակ ըլլայ անոնց ընդհանուր ուղղութեան եւ ձգտումներուն։ Ասոր ամենէն ցայտուն օրինակը կը տեսնենք Կուսակի պատմութեան մէջ։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑ

Գրեց Գաբրիել Զարդարեան

22-ին սեպտեմբերի

Երբեմն մարդկային բարեբաստութիւնը ոչ թէ միայն մարդկանց, այլ եւ ամբողջ ազգերու կեանքին մէջ կը ներկայանայ իբրեւ ինչ-որ անհասկնալի, խորհրդաւոր ուժ, որ կը ստիպէ մարդիկը եւ ազգերը ենթարկուելու իրենց ներքին կոչումին, ինչպէս ալ ատիկա հակառակ ըլլայ անոնց ընդհանուր ուղղութեան եւ ձգտումներուն։ Ասոր ամենէն ցայտուն օրինակը կը տեսնենք Կուսակի պատմութեան մէջ։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։ Ինչպէս ամէն ազգ, որ կը ձգտի ազատութեան եւ անկախութեան, Կուսակն ալ ունեցաւ իր հերոսական շրջանը, երբ ամբողջ ազգ մը, ինչպէս մէկ մարդ, կը ոտքի ելլէր իր ազատութեան համար։

ջրին ազդեցութիւնն է, ումին բան Թիֆլիսի մէջ առագաստիչ է, յետոյ կամաց կամաց կը ընտելանայ եւ կը թուլանայ. չամիրեցէք փոքր ժամանակ, այն ատեն գոնէ պիտի սրտնջաք թէ գերատանուհիք շատ ծանրախոս են:

Կ ը ռ ո

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԴԻԼԻՋԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Այստեղ սատրաբեթին բացարձակ յօգուտ Դիլիջանի հովտոր գործի մասնեագարաձի: Ահա այժմ նախատած փոդերի գումարը հասնում է 70 րուբլի: Այս ունենք, որ նպատակին յարմար գումար կը ժողովենք, և Դիլիջանի հասարակութիւնը չի զլանայ իր որդոց ազատայ բարօրութեան համար վերջին կօպէկն անգամ:»

—

Մեզ գրում են ԴԻԼԻՋԱՆԻՑ որ պ. Ասլանեան յանձն առաւ եկող 1881 թուին «Մշակ» լրագիրը իր ծախսով բերել տալ Դիլիջանի ուսումնարանի համար:

—

Առագաստը ԱՄԵԱՆՍԿԻՑ 6 րուբլ յօգուտ Թիւրքաց Հայաստանի սովեալների հետևեալ անձերից: Մալումեան 1 ր., Սամսոլեան 1 ր., Հալաճեան 1 ր., Պոնտիան Սա. և Սար. 50 կ., Քարաքաշեան 50 կ., Ճգնաւորեան 50 կ., Զորլիքեանեան Ս. և Գ. 40 կ., Նալպանտեան 30 կ., Խոմլեան 15 կ., Խաչատրեան 35 կ., Ձիճեանցեան 20 կ., Պռատունեան 15 կ., Հալաճեան 15 կ.: Փոստի ծախսը հանած մնում է 6 րուբլ:

—

ԿԱՐՍԻՑ, ախալցխացի Համազասպ Ճարտկեանցից առացանք 7 րուբլ յօգուտ Վանի սովեալների:

—

ԼԱՐԻՆՍԿԱՑԻ. առանիցից առացանք 35 րուբլ պ. Սեռաբեանի ձեռքով յօգուտ Հայաստանի սովեալների: Նուիրատու անձինք որոնք են: Սուխիան Սեռաբեան 15 ր., Խ. Մ. Ն. 4 ր., Մկրտում Սաֆարեան 5 ր., Գաբրիէլ Ազատեան 3 ր., Թոմաս Ղազարեան 3 ր., Մ. Պ. 1 ր., Ե. Բ. 1 ր., Ա. Շ. 1 ր., Նահապետ Ցէր-Յակոբեան 2 ր.: Ընդամենը 35 ր.: Փոստի ծախսը յանձն է առել Առաքելեանց:

—

Մեզ ինդրում են յայտնել որ այսօր, հրիքշաբթի, սեպտեմբերի 30-ին, Ներսիսեան դպրոցի տխն դասլինում, որ գտնվում է Սոլղատակի բաղարում, կը լինի պարապանգէս, յօգուտ Վանի սովելոց: Ցդամարդիկ վճարում են 1 րուբլ, կանայք 30 կոպէկ: Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան: Ցոյս ունենք որ Թիֆլիսի հասարակութիւնը անտարբեր չի մնայ դէպի այդպիսի բարեգործական նպատակը:

—

ԹԷԼԱՒԻՑ մեզ գրում են որ Կախեթում դեռևս նոր գինի չը կայ, իսկզբի գնա եղ խակ է: Թղթակիցը աւելացնում է թէ Կախեթի դրութիւնը այս տարի զարմանալի է, հացը թանգ է, թէև առատ է, գինին արժան է, բայց նորը դեռ չը կայ:

—

Մեզ գրում են ՂԱՐՍԻՑ որ Արդուինի կողմերի թիւրքերը դէպի Վան պիտի գաղթեն: Արգէն Վարաի գաղթականները Էրզրում նահանգում տեղավեցան, բայց Թիւրքաց կառավարութիւնը ջանք է անում որպէս էլ գաղթեցնել դէպի Վան: Ի հարկէ, առում է Թղթակիցը, Թիւրքաց կառավարութիւնը մի ներքին դիտաւորութեամբ կաշխատի այս գաղթականներին հայաբնակ վայրերը բնակեցնել: Առում են, որ Ալաշկերտի և Բայազդի տեղական կառավարութեան կողմից հրաւէր է ուղարկված Թիւրք գաղթականներին գետեղվել Հայաստանի այդ կողմերը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«НОВОЕ ВРЕМЯ» ԱՐԱՒԻՒՔ ՀԱՑԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

—

Հետևեալ յօդուածը կարդում ենք «Новое Время» լրագրի սեպտեմբերի 20-ի համարում:

Բարձր Դուռը հրաժարվելով որ և է պիտի ջուններ անել յօգուտ Ձերնօգօրիայի, մի և նոյն ժամանակ ոչինչ չէ կամենում լսել հայոց ազգի սարսափելի տառապանքների մասին: Ինչպէս առաջին դիպուածում ասիանան կամակորութիւնը կարող է կոտրված լինել միմիայն ոյժի միջոցով, այնպէս էլ Հայաստանի վերաբերութեամբ յոյս չը կայ որ գործը խաղաղութեամբ վերջանայ: Դեռ այս օրերս «Թերջիման Հաքիքաթ» կիսապաշտօնական լրագիրը յայտնեց, որ քիւրդերի առաջնորդները սատակ վրդովված են Եւրոպայի դէմ, որ սա պահանջում է բէշքօմիներ մտցնել Հայաստանում, որ քիւրդական միութիւնը անպատճառ պիտի կազմակերպվի և ազգանական լիդայից էլ աւելի զօրեղ կը դառնայ, եթէ Եւրոպան շարունակի պնդել Հայաստանում մտցնվելու վերաբերութիւնների անհրաժեշտութեան վրա: Բ. Դուռը, ակներև է, յոյս գնահատանց այդ տեսակ սպառնալիքների նշանակութիւնը և համոզվից իր տեսական անկարողութեան մէջ քիւրդերին զսպելու:

Անգլիական «Daily News» լրագրի կ. Պոլսի թղթակից խօսքերին նայելով, արդարադատութեան Թիւրքաց մինիստր հպարտրեց հայոց պատրիարքին, որ այսուհետև Հայաստանն բառը այլ և այլ չը պիտ է գործածվի պաշտօնական թղթերում: Բացի որանից պատրիարքին արգելված է ամեն տեսակ միջամտութիւն հայոց ազգի հատաքանչների տերութեանը ներկայացնելու գործում: Այդ տեսակ հրամանի շարժառիթը հետևեալն էր: Քանի մի շաբաթ առանից առաջ Թիւրք պաշտօնեանները Հայաստանում, անկասկած բարձր կառավարութենից թելադրված, դիտցուցմ արին որ քիւրդների ձեռքով հայերի վրա գործած հարստահարութիւնների լուրը կատարելապէս սուտ է: Հէնց որ այդ դեկուցումները լրեցան լրագիրների մէջ, Վանի և Հայաստանի այլ տեղերի հայ բնակիչները ուղարկեցին իրանց բողոքները ներսէս պատրիարքին, որնոյնով հասատատում էին հարստահարութիւնների առոյգ լինելը: Պատրիարքն էլ ներկայացրեց այդ բողոքները Բ. Դրանը: Կառավարութիւնը չը բաւականացաւ պատրիարքի դեկուցումով, այլ պահանջեց դատաստների իսկականները, որպէս զի տեղեկանայ, թէ ո՞վքեր են այն յանցաւորները, որոնք համարձակվեցան գանգատվել:

Ինքն իրան հասկանալի է, որ պատրիարքը հրաժարվեցաւ ներկայացնել իսկական գանգատները իրանց բազմաթիւ ստորագրութիւններով, պատճառ բերելով որ այդ տեսակ պահանջ կառավարութեան կողմից անպատուութիւն է իր համար և գոյց է տալիս կառավարութեան թերահաւատութիւնը դէպի հայոց եկեղեցու գլուխը:

Ա յդպիսով դեռ ժամանակ չունեցաւ Եւրոպան վերջացնել ձերնօգօրիական խնդիրը, արդէն նրա առջև ներկայանում է արևելքում ծնվոզ մի այլ խնդրի վտանգը, արիւնահեղ ուրուականի պէս, որ սպառնում է թափել հայոց ազգի գլխին նոր հարստահարութիւններ, տառապանքներ և բռնութիւններ:

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

Կ. Պօլսից «Голосъ» լրագրին սեպտեմբերի 25-ից գրում են հետևեալը: Արդարհամիպի առաջին նոր մինիստրի գործը աջողութեամբ է կատարվում: Ամեն օր նրա քաղաքականութիւնը հանում է մի որոշ նպատակի: Նոր առաջարկութիւնները, վճռելի հարցերը կանոնաւորելու համար, առանձին բանակցութիւնները պետութիւնների հետ, Բլգա-փաշային տուած նոր հրահանգները, ալբանցիներին ուժեղացնելը, աշուղը և յետոյ գուցէ ձմեռն էլ, այս բոլորը կօգնեն Սայիդ-փաշային և Եւրոպայի սովորական միջոցները կը յետաձգվեն: Այս դէպքում ո՞ւր կը հասչ Եւրոպայի առաջնորդութիւնը:

Վճռական և արագ հետևանքներին հասնելու համար, գործին ծանօթ անձանց կարծիքով, պէտք է վիճելի երեք հարցերը՝ ձերնօգօրիական, յունական և հայկական հարցերը միացնել և սկսել միաժամանակ գործողութիւններ Բ. Դրան դէմ, ինչպէս ծովի, նոյնպէս և ցամաքի վրա:

Եթէ Եւրոպան այսպէս չը վարվի, նա կը տեսնի որ Թիւրքիան Ձերնօգօրիայի և Ցունաստանի դէմ կը զինաւորի հազարաւոր ալբանցիներին, կը խաւնէ նրանց հետ իր կանոնաւոր զօրքերը, իսկ բաշիբուզուկներին կը հրամայէ ջարդել հայերին և յետոյ կը պատասխանէ պետութիւններին, որ իր ցանկութեան հակառակ ոչինչ չէ կարող անել: Ա յդպիսի պատասխանից յետոյ Եւրոպան անկարող կը լինի սկսել Թիւրքիայի բաժանումը, քանի որ նրա ամենափոքր հողով անգամ հետաքրքրված է պետութիւններից իւրաքանչիւրը:

Մինչդեռ գործերը ուրիշ կերպարանք կը ստանային, եթէ Թիւրքիան տեսնէր, որ Աֆրայի կողմից երևեցան ռուսաց զօրքերը: Այն ժամանակ Բ. Դուռը ինքը կդադարէր, որ այլ և այլ գործը չը յետաձգի: Այսպէս են կարծում այն մարդիկը, որոնք լաւ ճանաչում են Թիւրքիայի տրամադրութիւնը և նրա թոյլ կողմերը: Արդեօք Եւրոպան աչքի առաջ կառնի՞ այս հանգամանքները, թէ կը շարունակի խաղալ իր կառակողութիւնը:

Եւրոպայի պահանջները չը կատարելու համար Թիւրքիան հետևեալ պատճառներն է բերում՝ փոքր-Ասիայի մէջ վերանորոգութիւններ մտցնելու դէմ: Ամբողջ աշխարհը հասատացած է, որ Թիւրքիան չունի դրամական միջոցներ նոր հիմնարկութիւնների պէտքերին բաւականութիւն տալու համար, իսկ սուլթանը իր ուշադրութիւնը դրաւոց պատարկաշրջիկներին անդադար ընծաներ է տալիս: Մի քանի օրվայ մէջ երկու մարդ 10,000 Թիւրքայ լիրա ընծայ տացան, որ ռուսաց վոդերով 100,000 րուբլ կանի: Ա յժմ հարց է ծագում, թէ ի՞նչպիսի ծառայութիւն կարող են անել Թիւրքիային Շամիլի որդի Կազի-Մագոմ և չերքէզ Նուզրեդփաշա, որոնք սուլթանից ստացան այդ ահաւոր պարգևը: Միայն այդ երկուսը չեն ստացել այդպիսի տեսակ ընծաներ: Սուլթանից պարգևներ ստացողների թիւը չափազանց մեծ է: Մինչդեռ պալատականները հասատացնում են, որ բայրամի օրը սուլթանը չը կարողացաւ աղքատներին փող բաժանել և որ այդ վարմունքը չափազանց մեծ զօհարերութիւն է սուլթանի կողմից:

Վանից նորերում ստացված տեղեկութիւնները չափազանց անհանգստացնող բնաւորութիւն ունեն. Հայ ապստամբները, որոնք ամրացել են քաղաքային ամրոցի շուրջը, դիշերով երեք անգամ յարձակվեցան թշնամու վրա և ամեն անգամ յետ մղվեցան մեծ կորուստներ կրելով: Զը նայելով այդ հանգամանքին, շուտով կրնկնի Թիւրքաց վերջին այժը Վասպուրականի մէջ, որովհետև Թիւրքերը ոչ մի տեղից օգնութիւն չեն ստանում:

Գնդապետ Կամարովսկի Վանից ուղևորվել է Կ. Պօլիս ռուսաց դեսպանի հրաւէրի համեմատ: Լուր է տարածված, որ պ. Կամարովսկի Էրզրումի զլխաւոր հիւպատոս կը նշանակվի Օլթիմլերի տեղ: Այդ փոփոխութիւնը վաղուց պէտք էր անել:

Մեծ պետութիւնների պահանջներին Թիւրքիան ժամանակ առ ժամանակ պատասխան է տալիս և այդպիսով արդարացնում է իր բռնած ընթացքը: Եակ մի առանձին պետութեան պահանջներին նա լուրթեամբ է պատասխանում: Չը նայելով, որ առաջ դեսպան նավիկով անդադար պահանջում էր Վկէլ-Մահմեդի մահուան պատիժը, նա մի որոշ պատասխան չէր տանում: Սուտ են, որ այժմ մեծ պետութիւնների բոլոր դեսպանները մի համաձայն դրութեամբ կը պահանջեն յանցաւորի մահուան պատիժը: Ամենքը հաւատացած են, որ կառավարութիւնը լուրթեամբ կանցկացնի գործը:

ՍՊԱՆԻԱ

—

Սպանիական այժմեան մինիստրութիւնը, որ մի քանի ժամանակ առաջ վտանգի մէջ էր գտնվում ընկնելու, այժմ նոր ընտրութիւնների շնորհով, կրկին հաստատվեցաւ:

Մադրիդի մի քանի ազատամիտ լրագիրներ ներկայացրեցան դատաստանի քննութեանը: Լրագիրներից երկուսը դատապարտվեցան դրամական մեծ տուգանքների:

Գերմանական դեսպան Մադրիդում կոմս Սոլմս քանի մի օր է անդադար բանակցութիւններ ունի Կանովաս դէլ Կաստիլիո մինիստրի հետ: Մադրիդի լրագրութիւնը շատ զբաղված է այդ բանակցութիւնների մասին գանազան ենթադրութիւններ անելով: Այս օրերս, ինչպէս հաղորդում է «Time» լրագիրը, կոմս Սոլմս թողնելու է ժամանակաւորապէս Սպանիա և ուղևորվելու է դէպի Բերլին:

Ֆրանսիական լրագիրներին հաղորդում են Մադրիդից, որ Սպանիայի և Պօրտուգալիայի մէջ սկսվեցան բանակցութիւններ երկու երկրների մէջ մաքսային նոր դաշնադրութեան պայմաններ հաստատելու նպատակով:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԼՕՆԴՕՆ, 27 սեպտեմբերի: «Վիլագիա» նաւը փոքրի ժամանակ 15 կապ ընծաղք ունեցաւ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 սեպտեմբերի: «Herold» լրագիրը հաստատ աղբիւրներից հաղորդում է, որ պատերազմը Ձերնատանի և Ցունաստանի մէջ անխուսափելի է:

ՎԻԵՆՆԱ, 26 սեպտեմբերի: Այսօր պետութիւնների մէջ համաձայնութիւն կայացաւ Թիւրքիայի դէմ տնտեսական միջոցներ գործադրելու մասին: Տնտեսական այդ միջոցները նրանում կը կայանան, որ Սրշիպելագոսի մէջ դրաւ կը վերցնվի: Ծովափնեա Սէյմուրի հրամանատարութեան տակ եղած նաւատորմին հրամայված է 38 ժամից յետոյ պատրաստ լինել Սրշիպելագոս ուղևորվելու համար:

ԿԱՆԻԱՀԱՐ, 21 սեպտեմբերի: Գաղաքը հանգիստ է: Ասում են, որ Էյուբ-խան մերձաւ Հերատ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 26 սեպտեմբերի: «Берегъ» լրագրին սեպտեմբերի 26-ից Կ. Պօլսից հեռագրում են. Լուր է տարածված, որ Ախմէտ-փաշան էր հեղինակ Բ. Դրան վերջին դրութեան:

Խմբագիր—հրատարակող ԳԻՒՂՈՒՆԻ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կենտրոնական Գրավաճառանոցի հրատարակութեամբ այս օրերս լոյս տեսան Սահմանները աւագ քահանայ Տէր-Սահմանեանցի աշխատասիրած «Սկզբունք քրիստոնէական ուղղափառ Հաւատոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ» դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը հետեւեալ յաւելուածներով. Համար. 11. Ծակոտ Նահապետի որդիքը. 12. Ծովսէփը բանտում. 13. Ծովսէփի փառքը. 14. Ծովսէփի եղբայրները գալիս են Եգիպտոս. 15. Ծովսէփի եղբայրների երկրորդ գալուստը Եգիպտոս, 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Ծովսէփին. 17. Ծակոտի Եգիպտոս տեղափոխութիւնը:

Աղօթք վասն թագաւորի «Տէր քո Քրիստոս», «Այսօր կանդնեցար և Էջմիածինն ի Հօրէ» շարականները դասաւորված են իրանց տեղերում պատճառ Թեոդիտոսին Համառօտ Նկարագրութիւն ոտանաւորի Հանդէսի ու Թուարկութիւն ի պատիւ սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի տահմանաւոր ոտներին: Գինը ըստ առաջնոյն 50 կոպէկ է:

Վերջապէս Հարցմանքները, որոնք առաջին տպագրութեան մէջ զետեղուած էին իւրաքանչիւր յօդուածի ներքոյ, այժմ ամփոփուեցան գրքերի վերջումը առանձնապէս:

—

Ամենայն տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է նոյն գրավաճառանոցում «Նոր դասագիրք Թուաբանութեան» Գ. Վարժելեանի, գինն է 70 կոպէկ:

—

			Ր.	Կ.
1.	Ժողովրդական այբբենարան	. . . . .	—	5.
2.	Տէր-Վահանեան Մայրենի լեզու ա. տ.	. . . . .	—	35.
3.	— — Մայրենի լեզու բ. տ.	. . . . .	—	40.
4.	— — Մայրենի լեզու գ. և դ. տ.	. . . . .	—	70.
5.	Ագայեանց ուսումն Մայրենի լեզուի	. . . . .	—	15.
6.	Ս. Մանդինեան Նահապետական և Հայր. աշխահ.	. . .	—	60.
7.	— Ազգային բնաւանկան աշխարհ ա. տ.	. . .	—	25.
8.	— — Դիւցազնաց. աշխարհ	. . . .	—	30.
9.	— Ազգ. ու բնաւան. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ	. .	—	70.
10.	Տէր-Դաւթեան դասագիրք ռ. լ. Русское Слово	. . .	—	45.
11.	Այվազեան Գ. Ա. Ն. Նախակրթանք հ. լեզուի մ. տ.	. .	—	40.
12.	Եղիշէ, պատմութիւն Վարդանանց	. . . .	1.	—
13.	— Նոյն հատարակ կազմի վրա	. . . .	—	20.
14.	Տէր-Սարգսեան Հայերէն վայելչագրութեան օրինակ.	. .	—	20.
15.	Պապասեանեան Քերականութիւն Մայրենի լեզուի	. . .	—	50.

Վերոյիշեալ գրքերի գնողները «Կենտրոնական գրավաճառանոցից» նշանաւոր զիջումն են ստանում:

Ծախվում է մի ՏՈՒՆ ԱՑԳԻՒՂ, ևի ԲԱԿՈՎ 450 ամժ. մեծութեամբ. դանվում է, ՎԵՐԱ, ԱՐՁԱՆԻ ՁԱԽ ԿՈՂՄԸ, բարձրութեան բա: Բացի այդ նոյն տեղը ծախվում է 1000 ամժ. ՀՈՂ, միասին և մաս մաս:

2—3

Իր յատկութիւններով մարմնի մասերի մանուածոյ ոտքի մասների քրտինքից առաջ եկած փտումն ոչնչացնող յատուկ ներքը,

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անուանով, ծախվում է Ներսայի բոլոր մեծ և զաքների դեղատներում և դրօգիստների մօտ: Գլխաւոր վաճառ ներքի հնարող Ֆարմացեվտ մագիստրոս Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ դեղատան մէջն է գտնվում, Վարշավայում, Էլէկտորալնի փողոց, № 38, Գալմանինի մեծ արկղիկը արժէ Վարշավայում 50 կոպ., ասելի փոքրը 30 կ., Պէտք է ըզգուշանալ խարդախութիւններից:

22—25 Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ (1)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ *առացվեցաւ*
ՇՕԿՕԼԱԴ ԵՒ ԿԱԿԱՕ ՖՐԱՑ
3 20

Փոքրաթոր Նեղսէն Ամերիկացւոյ խորհրդածութեանն բաժանորդագիր Գործակալ երից՝ խնդրում եմ մինչև ամսոյս 30-ը աշխատանն ուղարկել բաժանորդագրութեան թերթերը հանդերձ դրամօք՝ տպագրելու համար:

Գրիգոր Քահանայ Մանդակունի:

3—5

Սեպտեմբերի 27-ից սկսած, ժամը 10-ից առաւօտեան, ամեն օր, բացի ուրբաթ օրից, լինելու է ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԿԱՆ ԱՃՈՒՐԴ կօշնիական և դասաւորնոմիական ապրանքների վրա անկարող պարտապանների, Ց. և Ե. ՋԱՆԶՈՒՂԱԶՈՎՆԵՐԻ մագազինից, մաս մաս և ապառ գներով, գնահատութենից ցած, Գոլովինսկի պրօսպէկտում գանված մագազինում, Մանրամասն տանը:

Սրդուևալ հոդաբարձուներ Ա. Սահմանով, Բ. Եակուլով.

2—4

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարևոր մի դիրք է «Հին ուսուցածք բանից նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 հատոր, աշխատաս. Կ. Կոստանեանցի:

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած դրարար:

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհարար, որ ա. հատորի ճիշտ թարգմանութիւնն է.

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարևոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական աղիւսակներ յաւելուածներ:

Վաճառվում են երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25.,

Ազգային դպրոցների համար 10 օրինակից առնողին 10% զեջում կը դրուի. դնելու համար դիմել—Ալէքսանդրապօլ—Ծովսէփ աւագ քահանայ Կոստանեանցին.

Տփխիս—Կենդրոնական դրավաճառանոց:

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մեքրն Փանեանցին:

10—10

ՎԼԱԳԻԿԱՎԿԱՍԵԱՆ ՕՂԻ *գործարարները հայտնում է, որ* ԹԻՖԼԻՍՑԻՄ ՇԱՈՒՐ *յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվելին ճախվել ամենալաւ մարքված ՕՂԻՆԵՐ հետեւեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԲԻՆԳ: Շիշը ամանով արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., կ., ամեն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին շատ աւար զիջում կ անվամբ: Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հացի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑՐՈՒՔՂԱՂԻ ամենալաւ գործարանների մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Պ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնվում է Մխիթարեան կամուրջի վրա, Յունարաչեայ հիւրանոցի տակ, Լիխաչեվների տանը, Վօրոնցովի արձանի դիմացը:*

8—8 (2 շար.)

ԹԻՖԼԻՍՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՋԻԿԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ՅԱՄԸ

Երկուշաբթի. Գավրօնակի կանոնց և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Գօրալևիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շաեմ բօրակի վիներական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ. Մրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ.:

Չորեքշաբթի Լիսիցեվ ներքին հ., Շաեվ Մրօրակի վիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Գավրօնակի մանկաբարձական և կանանց հ., Մրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շաեվ Մրօրակի և Ասատուրօվ ներքին և կաշու հ.:

Շաբաթ. Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ.:

Առաւօտեան 9 ժամից մինչև 1 ժամը բոլոր հիւանդանոցի բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է իր տանը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի պիրեկտօր Լիսիցեվ:

ПОСТУПИЛА ВЪ ПРОДАЖУ НОВАЯ КНИГА

ЗАКОНЫ

О ДУХОВНЫХЪ ЗАВѢЩАНІЯХЪ

Составилъ присяжный повѣренный Г. В. Бертгольдтъ, съ поясненіемъ текста законовъ, и съ приложеніемъ подробныхъ буквальныхъ извлеченій изъ рѣшеній гражд. кас. деп. сената, состоявшихся съ 1867 г. по 1879 г. включительно, рѣшеній Общихъ Собраній Сената и Высочайше утвержденныхъ мнѣній Госуд. Совѣта. Къ книгѣ приложены постатейный указатель и алфавиты, облегчающіе пользованіе книгою.

Цѣна 3 р. 50 к., съ пересылкою 4 руб. Книгопродавцамъ обычная уступка. Складъ книги у издателя Г. Бертгольдтъ, въ Москвѣ, на Тверской въ домѣ Хомяковыхъ, бывш. Пораховщикова, кв. № 16. Иногородные могутъ обращаться во всѣ наиболѣе извѣстные книжные магазины и къ издателю; выписывающіе книгу прямо отъ г. Бертгольдтъ, за пересылку не платятъ.

1—1

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՈՆՖԵԿՏՆԵՐԻ, ՊԵՐՕԺՆԻ, ՍՈՒԽԱՐԻ զանազան տեսակի, մօր սրի, և բնաիր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՈՆՖԵԿՏԻ, և ամեն տեսակ կոնդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտարար, յանկացողք կարող են դիմել ինձ հետևեալ հասցէով. Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ, НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ. փոստային կօնֆեկտ պատճանողների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Ախնազարեանց.

15—50

ՆՈՐ ՀԱՅՆՈՒԱԾ ՖԻԼԻՊՕՎԻՉ ԵՒ ԸՆԿԼՈՒՄԱՆԿԱՐԻ *չորս ամսվայ դարձունակութեան հետևանքները: (Առանձնապէս լուսանկարի համար կատուցած շինութեան մէջ): Գօլովինսկի փողոց, տուն Կ. Եա. Չուբալօվի, Թիֆլիսի կլուբի մօտ: Բաց է ամեն օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 7 ժամը:*

6—10

Դուրս են գալիս մամուլ տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Ջ. Գրիգորեանցի պրավաճառութիւններում Ս. Մանդինեանի հետևեալ դասագրքեր.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (ա. տարուայ ուսմունք և բնիկերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և բնիկերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և Հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և բնիկերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

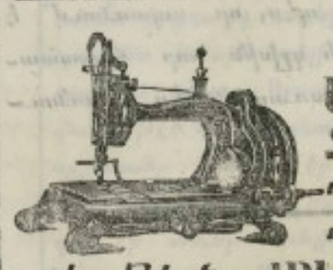

Կ. ՊՈՆՅԵՐ ԸՏԱՐԱՆ ՍԿԱՅԻ ՓՈՂՈՑ տուն ՉՈՒԲԱԼՕՎԻ: Նկող ձրի մեռավայ սեզօնի համար առաքվում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵՄԲ ՁԱՒՈՒԻ և ՕՏԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրօպական առաջնակարգ ՓԱԲՐԻԿԱՆԵՐԻՑ, ամենանոր ՁԵՒԵՐԻ, չափազանց ԷԺԱՆ գներով, այսինքն: Ձեռքի մեքենաներ 12—5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

12—52

Дозволено цензурою Тифлисъ, 29 Сентября 1880 г. Տպարան եղբայրք Դաւթեանցների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M